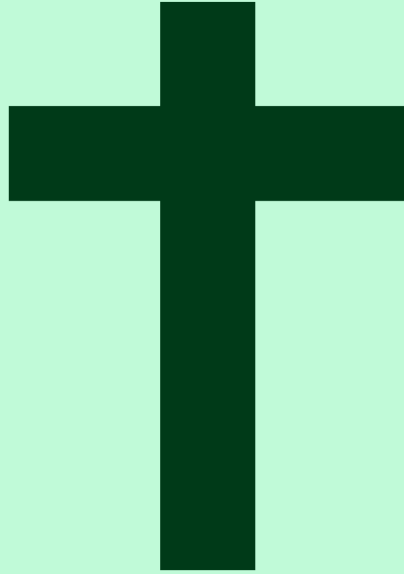

Nauəuə Asim Rəha
Uhgín Nəmtətian Vi

The New Testament in the Whitesands language of Tanna
Island, Vanuatu

Nauəuə Asim Rəha Uhgɪn Nəmtətɪən Vi
The New Testament in the Whitesands language of Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87

Contents

FRT	1
MATIŪ	6
MAK	82
LUK	127
JON	202
UƏK MĪN	264
ROM	331
1 KORƏN	364
2 KORƏN	394
KƏLESİƏ	413
EFƏSİS	426
FĪLĪPAI	437
KOLOSI	445
1 TƏSALONAİKƏ	454
2 TƏSALONAİKƏ	461
1 TIMOTI	465
2 TIMOTI	475
TAITƏS	482
FĪLIMON	487
HİPRUS	489
JEMİS	518
1 Pitə	527
2 PITƏ	537
1 JON	543
2 JON	552
3 JON	554
JUT	556
NƏHAN-ƏHANIƏN	559
OTH	594
TIKSİNƏRI	595
Nəukətīn mīn	604

**Nauəuə Asim Rəha Uhgın
Nəmtətian Vi
(Niutestimin)**

Niutesteman long Nərak,
lanwis blong Whitesands Tanna, Vanuatu

The New Testament in Nərak,
the language of Whitesands Tanna, Vanuatu

Le Nouveau Testament en Nərak,
langue du Whitesands de l'île de Tanna au Vanuatu

Illustrations on pages ... by Horace Knowles revised by Louise Bass
© The British & Foreign Bible Society, 1994.

Illustrations on pages ... by Horace Knowles
© The British & Foreign Bible Society, 1954, 1967, 1972, 1995.

Illustrations on pages ... by Louise Bass
© The British & Foreign Bible Society, 1994.

Illustrations on pages ... used by permission of the
© 1978 David C. Cook Publishing Co.

Illustrations on pages ... used by permission of Gordon Thompson.

Illustration on page ... used by permission of Melody Carlson.

Color photographs used by permission of Mark Evans.

First Edition
2014 2M

© 2014 Bible League International

Pej min iətəm natimnati kəutatig lan

Nərgi nauəuə ... Nərgin əkuəkir ... Pej

**Nərgi nauəuə min rəha Nəmtətian Əuas
mine nərgilah əkuəkir**

Nərgi nauəuə	Nərgin əkuəkir
Jenesis	Jen
Eksodas	Eks
Levitikas	Lev
Namba	Nam
Dutronome	Dut
Josua	Jos
Jajes	Jaj
Rut	Rut
Fas Samuel	1Saml
Seken Samuel	2Saml
Fas King	1King
Seken King	2King
Fas Kronikel	1Kron
Seken Kronikel	2Kron
Esra	Esra
Nehemaea	Neh
Esta	Esta
Job	Job
Ol Sam	Sam
Ol Proveb	Prov
Eklesiastis – Prija	Pri
Sing Blong Solomon	Sing
Aesea	Aes
Jeremaea	Jer
Ol Krae	Krae
Esikel	Esik
Daniel	Dan
Hosea	Hos
Joel	Joel
Amos	Amos
Obadaea	Obad
Jona	Jona
Maeka	Maeka
Neham	Neham
Habakuk	Hab
Sefanaea	Sef
Hagae	Hag
Sekaraea	Sek
Malakae	Mal

Mak rəha nauəuə min rəha Nəmtətian Vi

Matiu ... Mat
 Mak ... Mak
 Luk ... Luk
 Jon ... Jon
 Uək Min ... Uək
 Rom ... Rom
 1 Korən ... 1Kor
 2 Korən ... 2Kor
 Kəlesiə ... Kəl
 Efəsis ... Efəs
 Filipai ... Fil
 Kolosi ... Kol

1 Təsalonaikə ... 1Təs
 2 Təsalonaikə ... 2Təs
 1 Timoti ... 1Tim
 2 Timoti ... 2Tim
 Taitəs, Filimon ... Tait, Flm
 Hiprus ... Hip
 Jemis ... Jem
 1 Pitə, 2 Pitə ... 1Pitə, 2Pitə
 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, Jut ... 1Jon, 2Jon, 3Jon, Jut
 Nəhan-əhaniən ... Nəh

Nəghatiən tətaupən

Fastok

From wanem nao yumi transletem Baebol i kam long lanwis blong Whitesands? Taem ol man oli raetem Baebol, oli raetem long ol lanwis blong olgeta we oli kolek Hipru mo Grik mo Aramaik. Bihaen, sam man oli tanem i kam long sam defdefren lanwis. Baebol i no kam long Inglis lanwis bitim 1300 yia i pas. Be i had wok tumas blong ridim tok blong God long wan narafala lanwis. Mo nating we wan man i save rid long wan defren lanwis, be lanwis ya i no rili tajem hat blong hem. Be taem tok blong God i stap long stret lanwis blong wan man, mo hem i ridim o hem i harem, be tok blong God i tajem hat blong hem.

Fasin blong tanem tok i kam long lanwis

Mifala i wok long wan rod we i blong folem mining blong toktok. Mifala i no traem blong tanem wan wan wod, be mifala i lukluk gud ful mining blong stampa toktok, afta nao mifala i lukaotem wan rod blong talem sem mining long lanwis blong Whitesands.

Oltaem mifala i stap lukluk gud long Grik lanwis we oli raetem Niutestimin long hem fastaem, blong mekem sua se mifala i karem stret mining we i gat i stap.

Fasin blong joenem ol fes

Long wan wan ples long buk ya, bae yumi faenem sam fes we oli joenem, olsem Rom 1:3-4. Fasin blong raetem Grik lanwis mo Inglis lanwis mo Bislama lanwis hem i defren long fasin blong raetem lanwis blong Whitesands. Ale, wan wan taem ol transleta oli mas muvum sam laen we oli stap bihaen, mo oli mas pulum i kam antap smol. Mining blong Grik lanwis mo Whitesands lanwis i semak nomo, be sam laen oli muv-muv lelebet.

Ol defren mak long buk ya

Taem yu ridim sam wod we oli luk olsem: ΚΙΓ ΡΑΗΑ ΚΙΓ ΜΗΝ, hemia i min se hemi wan spesel nem blong wan man. O maet hemi tokbaot samting we oli raetem abaot wan man olsem: ΙΝΥ ΙΕΣΥ, ΚΙΓ ΡΑΗΑ ΝΑΤΑΜ ΙΣΡΕΛ, we oli putum antap long kros blong Jisas.

Taem yu luk stael *olsem*, hemi min se, bae yu ridim strong, olsem fes ya blong Rom 2:13 we i talem se, “Tol lanəha mətəu-inu səniəmə nətəmimi nətəm *kautətəu* Lou iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgɪn, mətəu nətəmimi nətəm *kautol* nati iətəm Lou tətəni, ilah əha, Uhgɪn otəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin.”

O maet yu ridim sam wod we oli wan defren lanwis olsem, “*Talitə kum.*” Man we i raetem i putum stret long lanwis blong Aramaik o Hipru.

Ol kwestin, yumi makem olsem Bislama, we i gat mak ia “?” long stat mo long en blong laen, olsem hemia, “?Pəh təmətei nauəuə u?”

Mak ya “!” i min se yu ridim strong. Mak ia i kam long stat mo long en blong laen olsem, “!Amərəkis muvən isəu, Setən!”

Tufala mak ya tugeta “!?” o “!!” i min se man i sapraes o hemi kros o hemi no save olgeta. Taem yu ridim, yu ridim strong, olsem, “!Onəhgin nəpanotəhrun!?”

Mak ya “:” i min se i gat sam samting i stap kam yet, olsem wan list olsem, “Ol man blong Jisas nem blong olgeta ya: Pita, mo Jemes, mo Jon, mo...” “Ol frut blong Tabu Speret oli olsem: lav; mo gladhat; mo pis...”

Mak ya “;” i min se tingting we i kam afta i defren be klosap nomo long hemia we i go fastaem.

Stret lanwis blong Gris

Wan wan taem, i had we i had blong tanem lanwis blong Gris from sam wod long lanwis Gris, i no gat long sam narafala lanwis olsem Inglis o lanwis blong Whitesands. Mo fasin blong toktok blong ol man Gris i no semak wetem fasin blong yumi. Ale mifala i mas jusum wan defren rod blong tanem toktok. Wan wan taem mifala i jusum blong raetem wan samting we yumi savegud long lanwis, be oli gat wan defren samting long taem blong Jisas. Olsem long Bislama Baebol, oli no raetem “sid blong mastat,” be oli raetem “sid blong nambangga.” Sipos i olsem, bae yumi putum wan futnot we i talem olsem se: “stret lanwis blong Gris i talem olsem se...”

Ol futnot mo ol refrens

Wan wan taem bae yu luk wan smol leta i stap klosap long en blong wan wod o long en blong wan laen olsem hemia.* Mining blong leta i olsem se, i gat wan tok we i stap daon long en blong pej blong talemaot wan samting blong wod ya o laen ya. Luk daon long en blong pej blong faenem wan futnot we i gat wan leta we i olsem hemia long en blong laen wan. Wan wan taem bae i talemoat mining blong wan samting, mo narafala taem bae i talemaot stret lanwis Gris blong wod o laen, o bae i talemaot wan narafala ples long Baebol we i gat sem tingting or tok. I gud blong yumi lukluk ol smol tok ya.

Ananit long ol futnot, bae yu luk ol refrens. Ol refrens oli talemaot wan narafala ples long Baebol we i gat sem tingting o tok olsem ves we refrens i stap tokbaot. Traem luk daon long en blong pej ya blong faenem wan eksampol blong wan refrens blong Rom 7:23.

Taem wan stori i stap long wan defren buk bakegen

Yumi save se ol buk blong Matiu, Mak, Luk, mo Jon, oli stap tokbaot laef mo ded blong Jisas Kraes, mo olsem wanem hem i laef bakegen long ded. Plante taem yumi ridim wan stori long buk blong Matiu, be i gat sem stori nomo long Mak o Luk o Jon. Sipos i olsem, bae yumi faenem rod blong narafala stori ya ananit long blakmak, olsem hemia blong Mak 1:9:

Jon təmol bəptais e Iesu əpəha e nəhu Jotən (Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

Ale, stori ya blong baptaes blong Jisas long Mak 1:9, hem i stap bakegen long Mat 3:13-17 mo long Luk 3:21-22.

Ol buk we oli raetem Baebol long hem fastaem

Ol man we oli raetem Niutestimin, oli bin raetem buk blong olgeta klosap tu tausin yia i pas finis. Taem man i raetem wan buk, be sam narafala man oli ridim mo oli mekem wan kopi blong hem. Oli raetem nomo wetem pen

* **0:** Hemia nao wan eksampol blong wan futnot we i stap long japta 3 mo ves 5 long wan buk. **0:** Kal 5:17; 1 Pita 2:11 (Eksampol ya i kamaot long Rom 7:23. Ale tufala refrens ya, oli gat sem tok, o sem tingting olsem Rom 7:23.)

mo pepa from we oli no gat masin blong printim. Afta, sam narafala man oli ridim ol kopi ya, mo oli mekem kopi bakegen. Ol stret buk we oli raetem fastaem, yumi nomo gat naoia. Be i gat plante kopi i stap. Wan wan taem, yumi faenem se ol kopi oli no agri long sam smol ples. Taem yumi faenem wan ples olsem, yumi ting se kopi we i olfala bitim ol narawan, hemia nao i gat stret tok olsem buk we oli raetem fastaem. Be wan wan taem yumi no sua se weswan long ol kopi i stret olgeta. Ale, bae yumi putum wan futnot we i talem olsem se, “Long sam olfala kopi blong Niutestimin we oli raetem long lanwis blong Gris bifo, fes ya i talem olsem se, ...”

Tiksonari

Sipos yu no save mining blong wan wod long buk ya, traem lukluk long tiksonari bihaen. Bae yumi faenem plante wod we oli talemaot gud mining blong olgeta.

Ol Stampa Tok Long Baebol

Bihaen long tiksonari, i gat wan Baebol stadi we i soem ol ples long Niutesteman we oli tokbaot ol defren stampa tok long Baebol, olsem “God i olsem wanem,” “Hao nao bae yumi kam ol man blong Jisas Kraes,” “Famli,” “Tabu Speret i mekem wanem kaen wok.” Yumi lukluk gud ol ves we oli stap ananit long stampa tok ya.

Ol map

Bae yumi faenem sam defren map blong ol defren ples we Jisas i wokbaot long hem, mo sam map we oli soemaot wokbaot blong Pol.

Lastok

Whitesands Baebol Translesen Projek i mekem ol wok blong tanem Niutesteman i kam long lanwis blong Whitesands. Projek ya i satp ananit long Vanuatu Baebol Translesen we hem i wan Komiti blong Kristin Kaonsel blong Vanuatu.

I gat plante man mo woman oli bin givhan long wok blong tanem Niutestimin i kam long lanwis blong Whitesands. Mifala evriwan i wantem leftemap nem blong Masta mo Sevia Jisas Kraes mo talem tangkiu long hem from we hem nomo i givim paoa blong mekem bigfala wok ya. Prea blong mifala se, taem yumi ridim buk ya, bae God i tajem hat mo jenisim laef blong yumi wan wan.

Matiu Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Matiu Təmətei Nəghatən əkuəkir rəha nauəuə u Matiu

?Pəh təmətei nauəuə u? Matiu təmətei nauəuə u. In iətəmi tueləf kəti rəha İesu. Nərgin kəti mın u Lifai. Matiu in iətəm İsrəl iətəm tatos məni rəha takis rəha kəpmən rəha Rom. Mətəu İesu təmauın lan məmə in otuva rəhan kəti iətəmimi.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən o nətəm İsrəl, mətəu təmətei e nəghatən Kriş iətəm təhmen e Bislama rəha nətəmimi mın rəfin ikın əha. (Afin-to “Nəghatən Kriş” e tiksınəri.)

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nauəuə u tatılpin Oltestimın mine Niutestimın mətəu-inu in tətəghati tepət e nəghatən rəha iəni mın rəha Uhgın aupən iətəm kəmətei e Oltestimın. Kəməutəhtahnin iətəmi kəti iətəm otuva mosmiəgəh ilah. Kəutauın e iətəmi u məmə Kristo, uə Məsaiə. E nian rəha İesu, nətəm İsrəl kəməutatig ahgəl kəpmən rəha Rom.

?Təmətei nauəuə u o nak? Matiu təmətei nauəuə u məmə otəni pətigəm vivi məmə İesu in Kristo (Məsaiə), iətəmi iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otəpanahli=pa məmə otuva mosmiəgəh İsrəl. Matiu təməghati e nəghatən tepət rəha Uhgın e Oltestimın iətəm iəni mın kəmotəghati lan e İesu, kəni mətəgətun məmə nəghatən mın u kohiet=pa e nəmiəgəhiən rəha İesu. Kəni Matiu tolkeikei məmə nətəmimi okotəhrun məmə İesu in Kig iətəm in ilis e kig mın rəfin.

*Tipi İesu Kristo tərəh mın
(Luk 3:23-38)*

¹ İlah mın u nərgi tipi İesu Kristo tərəh mın nəuvein. Kig Tefit in tipin tərəh asoli kəti. Kəni tipin tərəh asoli mın kəti u tətəupən in Epraham.

² Epraham in tatə rəha Aisək,

kəni Aisək in tatə rəha Jekəp,

kəni Jekəp in tatə rəha Juta mine pian mın,

³ kəni Juta in tatə rəha Peres mine Serə, rəhalau mamə u Temar,

kəni Peres in tatə rəha Hesron,

kəni Hesron in tatə rəha Ram,

⁴ kəni Ram in tatə rəha Aminatap,

kəni Aminatap in tatə rəha Nason,

kəni Nason in tatə rəha Salmon,

⁵ kəni Salmon in tatə rəha Poas u rəhan mamə Rehap,

kəni Poas in tatə rəha Opet u rəhan u mamə Rut,

kəni Opet in tatə rəha Jese,

⁶ kəni Jese in tatə rəha Kig Tefit.

Kəni Kig Tefit in tatə rəha Solomən u rəhan mamə in pətan rəha Uraiə aupən,

⁷ kəni Solomən in tatə rəha Rehopom,

kəni Rehopom in tatə rəha Apia

kəni Apia in tatə rəha Asa,

⁸ kəni Asa in tatə rəha Jehosəfat,

kəni Jehosəfat in tatə rəha Jehorəm,

kəni Jehorəm in kəha tərəh rəha Usaiə,

- ⁹ kəni Usaiə in tatə rəha Jotəm,
 kəni Jotəm in tatə rəha Ahas,
 kəni Ahas in tatə rəha Hesikaiə,
¹⁰ kəni Hesikaiə in tatə Mənase,
 kəni Mənase in tatə rəha Amon,
 kəni Amon in tatə rəha Josaiə,
¹¹ kəni Josaiə in tatə rəha Jekonaia mine pian min, kəni uərisig lan, tikimər
 min rəha nəuaniləuis min rəha Isrel kəmotəmki ilah məhuvən Papilon
 məmə ilah okəhuva slef min rəhalah.
¹² Kəni inu nərgi kəha min iətəm təmətuəuin e nian nəuaniləuis min rəha Isrel
 kəməhuvən Papilon.
 Jekonaia in tatə rəha Sealtiel,
 kəni Sealtiel in kəha rəha Serupapel,
¹³ kəni Serupapel in tatə rəha Apiut,
 kəni Apiut in tatə rəha Eliakim,
 kəni Eliakim in tatə rəha Asor,
¹⁴ kəni Asor in tatə rəha Satok,
 kəni Satok in tatə rəha Akim,
 kəni Akim in tatə rəha Eliut,
¹⁵ kəni Eliut, in tatə rəha Eleasar,
 kəni Eleasar in tatə rəha Matən,
 kəni Matən in tatə rəha Jekəp,
¹⁶ kəni Jekəp in tatə rəha Josip u iərman rəha Meri.
 Kəni Meri təmələs Iesu, kəni kətauin lan məmə Kristo iətəm Uhgın təməni
 məmə otahli=pa.
¹⁷ Təmətuəuin e Epraham mətəuarus=pən Kig Tefit, kəha tərəh min əmə
 u nəuvein kəmətəi rəkis nərgilah, ilah fotin. Kəni təmətuəuin min e Kig
 Tefit mətəuarus=pən nəuaniləuis min rəha Isrel kəməhuvən Papilon, kəha
 tərəh min ilah rəfin fotin. Kəni təmətuəuin min e nəuaniləuis min rəha
 Isrel kəməhuvən Papilon mətəuarus=pən Kristo iətəm Uhgın təməni məmə
 otahli=pa, kəha tərəh min ilah rəfin fotin.

Nairian rəha Iesu Kristo
(Luk 2:1-7)

- ¹⁸ Inu nanusiən təuvir rəha nairian rəha Iesu Kristo.
 Mamə rəha Iesu, nərgin u Meri, kinəni rəkis məmə okos rəhan kətim kan
 məmə otitəu=pən suah kəti, nərgin u Josip. Mətəu e nian kəsieuva əhanəhiən
 muatig pəti kətiəh, kəni Josip təsuvən əhanəhiən meruh, mətəu Narmin Rəha
 Uhgın tinol məmə Meri, iəpəou tinatig rəkis lan.
¹⁹ Kəni rəhan iauəhli Josip in iətəmi əhruahru, kəni tətəlig lan məmə otəpəh
 Meri, mətəu in təsolkeikeiən məmə otol Meri taulis, kəni nikin təhti məmə
 otəsəni pətigəmiən kəm nətəmimi.
²⁰ Mətəu nian nikin təmatəhti məmə in otol nətəligiən əha, kəni agelo kəti
 rəha Iərməniḡ tuva ohni e nəməhlairiən mənə=pən kəm in məmə, “Josip, mipi
 Tefit tərəh. Onəsəginian məmə onəkkit Meri məmə in rəham pətan, mətəu-inu
 suakəku əha tətətig lan, in təmsipən əmə e Narmin Rəha Uhgın.
²¹ Kəni in otələs nətən kəti iərman, kəni onəkəuin e nərgin məmə Iesu* mətəu-
 inu in otosmiəgəh rəhan min nətəmimi e noliən tərəh min rəhalah.”
²² Natimnati min rəfin əha kəməhuva motol əmə nipəhriənian e nəghatiən
 rəha Iərməniḡ iətəm rəhan kəti iəni təməni aupən ikin məmə,

1:11 2King 22–24; 2Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12** Esra 3:2 **1:18** Luk 1:27,35 * **1:21** Nərgin u Iesu,
 nipətin tətəni məmə, “Iərməniḡ tatosmiəgəh” **1:21** Luk 1:31; 2:21

²³ “Pətan mitə kəti iətəm iərman təsuvən əhanəhiən ohni, otəpəh məuiğ, kəni məpanələs nətin kəti iərman, kəni okauin e nərgin məmə Imaniuel,” inu nipətin təni məmə, “Uhgın tətətig kitah min.”

²⁴ Kəni nian Josip təmair, kəni təmitəu=pən əmə nəghatiən rəha agelo rəha İərməniğ. Kəni təmuvən mit Meri muva e rəhan lahuənu məmə rəhan pətan,

²⁵ mətəu in təməsuvən əhanəhiən meh matuvən mətəuarus=pən Meri tələs nətin iərman. Kəni Josip təmauin e nərgin məmə İesu.

2

Nətəmi asoli kəmotəsal e İesu

¹ İesu təmair əpəha nitəni Jutiə e taun Petlehem e nian Kig Herot Asoli in təmətərməniğ lan. Kəni uərisiğ lan, nətəmi asoli min nəuvein kəmotəsi pari isəu məhuva Jerusiləm. Koteinatig vivi e nəniən nipəti məhau min. Kəni məhuva motətapuəh məmə, ² “?Suakəku u in iə, iətəm təmair məmə in kig rəha nətəm İsrəl? İəmotəh rəhan məhau təməri əpəha pari, kəni iəkəhuva məmə iəkotəfən nisaiən kəm in.”

³ Nian Kig Herot Asoli təmətəu nəghatiən əha, ilah nətəm Jerusiləm nikilah rəfin təmərah.*

⁴ Kəni tuhapumın pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou rəha nəfakiən rəha nətəm İsrəl, kəni mətəpuəh o lah məmə, “?Krišto iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otahli=pa, in otair iə?”

⁵ Kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “In otair əpəha taun Petlehem e nitəni rəha Jutiə. Mətəu-inu iəni kəti rəha Uhgın aupən, təmətei tol lanu lan məmə,

⁶ ‘Ik Petlehem əpəha e nitəni Juta,† ko kəsəniən məmə ik nati əpnəpın e nətəmi asoli min əpəha ikin Juta, mətəu-inu iətəmi asoli kəti otsipən lam, kəni in otəteh vivi rəhak min nətəm İsrəl təhmen=pən e iətəmi tətəsal vivi o rəhan min sipsip min.’ ”

⁷ Kəni Kig Herot Asoli təmauin e nətəmi min u koteinatig vivi e nəniən nipəti məhau min kəhuva tuhapumın oneuən ilah, mətəpuəh o lah məmə məhau əha təməri əhruahru e nian nak, kəni kəmotəni=pən nian rəha məhau kəm in.

⁸ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən Petlehem motəsal vivi e suakəku. Nian onəkoteruh, kəni nəkotos nəghatiən lan məhuva məmə iəu min iəkuvən məfən min nisaiən kəm in.”

⁹⁻¹⁰ Nian kəmotətəu nəghatiən əha, kəmohtətəu məhuvən, kəni motəh məhau əpələ iətəm kəmotəh əpəha pari, kəni nikilah təmagiən təmagiən ohni. Kəni məhau u təmaupən e lah muvən məhtul əhruahru əha suakəku əpələ tətəpili ikin.

¹¹ Kəni kəməhuvən əha imə, motəh suakəku ilau rəhan məmə Meri. Kəni kəmotəsiəulın məutəfən nisaiən kəm suakəku əha. Kəni kəmotiəlgı nautə e rəhalah kətim min iətəm nəhmtilah tiəkis, motəfən kəm in. Kəmotəfən aiən u kol toraip-oraip, mine nati kəti min iətəm nəmiəvin təuvir nian kuan e niğəm, nərgin u frankinsens, mine fomat iətəm nəmiəvin təuvir, nərgin u mir.

1:23 Aes 7:14 **1:25** Luk 2:21 **2:2** Nam 24:17 * **2:3** Herot nikin təmauit məgin mətəu təmətəu məmə kig kəti min tinair. Kəhrun nəniən məmə “niki Jerusiləm rəfin təmauit,” nipətin u məmə nətəmi asoli min rəha Herot kəmotəgin. Uə mətə nətəmi min rəfin nəuvein kəmotəhrun məmə nəmə kig kəti min təri, kəni okəkeiki kol nəluəginian kəti kəm nətəm Rom, mətəu-inu Rom in təmətərməniğ e İsrəl e nian əha. † **2:6** Aupən ikin, nətəmi rəha İsrəl kəmotatig e profens tepət, kəni nitəni Juta in təhmen e profens kəti rəha İsrəl. Mətəu kəməhuva slef min rəha Asiria minəhuvən ikin əha, kəni uərisiğ lan, kəməhuva slef min rəha Papilon məhuvən məutətig ikin. Nian nətəm İsrəl kəmohtəlgı=pa İsrəl, mətəu kəməhuvən ikin kətiəh əmə, iuəkir o Jerusiləm. Kətauin ikin əha məmə Jutiə. **2:6** Maeka 5:2; Jon 7:42
2:11 Sam 72:10-15; Aes 60:6

¹² Kəni Uhgın təməniahı ilah e nəməhlairiən məmə okəsohtəlig-pəniən o Kig Herot Asoli. Kəni inəha ilah kəmotauvlək e Kig Herot məhuvən=pən e suaru pisin mautəhuvən imalah ikin.

Josip mine Meri kəmuos Iesu mihlagim mihluvən Ijip

¹³ Nian nətəm koteinatig vivi min u kəmohtiet rəkis minautəhuvən, kəni agelo kəti rəha Uhgın təmuva miet pətigəm o Josip e nəməhlairiən mətəni=pən kəm in məmə, “Əhtul uəhai, mələs suakəku ilau rəhan məmə, onəklagim mihluvən əpəha Ijip. Kəni onəklatig əha ikin milətəuarus=pən iəu əmə iəkəni=pinə min kəm ik məmə onəklitəlig=pa min, mətəu-inu otəsuvəhiən, Kig Herot Asoli otəsəl e suakəku u məmə otəhamu.”

¹⁴ Kəni əmeiko e nian əmə əha lapin, Josip təməhtul mələs suakəku ilau rəhan məmə mihlagim mihluvən əpəha Ijip.

¹⁵ Kəni kəməhlatig e nitəni əha milətəuarus Kig Herot Asoli timis. Nati u tinuva məmə otol niphəriənən e nəghatiən iətəm İərmənig təmənı rəkis aupən e nəghatiən rəha iəni kəti tətəni lanu lan məmə, “Təmauin e nətik iərman məmə otiet rəkis Ijip.”

Soldiə min rəha Kig Herot Asoli kəmotəhamu nəpəou min nəman

¹⁶ Kəni e nian Kig Herot Asoli təməhrun məmə nətəm koteinatig vivi e məhau min kəməsotoliən nəuiən motauvlək e suaru pisin motagim, kəni nikin təmahmə pik agin. Kəni in təmahli=pən rəhan min soldiə min məmə okəhuvən Petlehem mine ikin min rəfin titəlau lan, məmə okotəsəl e nəpəou min nəman rəhalah nu təsapirəkisiən nu keiu, kəni okotəhamu rəfin ilah. In təmitəpin nu keiu lanəha mətəu-inu nikin təməhti məmə nian əhruahru əha iətəm nətəm koteinatig kəmotəh məhau lan.

¹⁷ Natimnati min u təmol nəghatiən u tuva mol niphəriənən lan iətəm iəni Jeriməiə təmənı rəkis aupən ikin məmə,

¹⁸ “Nətəm Ramə kəmotətəu pətan kəti tətəsək mətasək mətəu-inu tətətəu tərəh agin. Pətan əha in Reijel, in tətəsək o nenətin min. Kəni məsolkeikeiən məmə iətəmi kəti otuva məghati məfəri min rəhan nətəligiən mətəu-inu nenətin min kinohmis rəfin.”‡

Josip mine Meri mine suakəku kəmhliet Ijip mihlitəligpən Nasərit

¹⁹ Uərisig e nian Kig Herot Asoli təmimis, mətəu Josip mine Meri mine suakəku kəhlatig əhanəh əpəha Ijip, kəni agelo kəti rəha Uhgın təmuva o Josip e nəməhlairiən kəti mətəni=pən kəm in məmə,

²⁰ “Josip. Əhtul mələs suakəku mine rəhan məmə kəni mihlitəlig=pən e nitəni Isrel, mətəu-inu nətəmi min u kəmotolkeikei məmə okotəhamu suakəku, ilah kinohmis rəkis.”

²¹ Kəni Josip təməhtul mələs suakəku əha mine rəhan məmə, kəni mihlitəlig=pən min e nitəni əha Isrel.

²² Mətəu nian Josip təmətəu məmə Akeleas təmos nimeı rəhan tatə Kig Herot Asoli mətərmənig e Jutiə, kəni in təməgin e nitəlig-pəniən Jutiə. Kəni Uhgın təməghati kəm Josip e nəməhlairiən kəti min məmə in otəsuvəniən Jutiə, kəni təmiet muvən ikin pisin e nitəni asoli Kaləli.

²³ Kəni kəmhluvən məhlatig e nitəni əha Kaləli e taun u Nasərit. Nati u tinuva məmə otol nəghatiən rəha iəni min rəha Uhgın aupən otuva mol niphəriənən. İlah kəmotəni=pən məmə, “Okotəni məmə in iətəm Nasərit.”

2:15 Hos 11:1 **2:18** Jer 31:15 ‡ **2:18** E fes u, nərgin u Reijel, tətəhtul o məmə min rəfin rəha Isrel.
2:23 Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45

3

Jon Bəptais təmanus pətigəm nəghatiən rəha Uhgın
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9,15-17; Jon 1:19-28)

¹ Nu mın nəuvein tinuva minuvən rəkis, kəni Jon Bəptais təmiet pətigəm, kəni mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın əpəha Jutiə ikin təpiə-məpiə ikin,

² mətəni məmə, “Otəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh mın, kəni məhuvən o Uhgın, mətəu-inu, nian iətəm Uhgın otarmənig e nətəmimi rəfin tinuva iuəkir.”

³ Jon Bəptais u, iətəm Aiseə, iəni rəha Uhgın aupən, təmətəghati lan məmə, “Suah kəti tətəuin əpəha təpiə-məpiə ikin mətəni məmə, ‘Itəmah, otol əpenə-penə e suaru rəha İərmənig, kəni motol rəhan suaru təhruahru.’ ”*

⁴ Jon tatuvən e napən iətəm kəmol e nimeime i nati miəgəh kəti kətəni məmə kəmə, kəni rəhan kətəuti kəmol e nilosi kau, kəni nigın nauəniən, tatun pitu mine nəhu sukəpak.†

⁵ Kəni nətəmimi tepət kəmotəpən Jerusiləm, mine ikin mın e nitəni Jutiə, mine ikin mın iuəkir o nəhu əha Jotən, kəməhuva məmə okoteruh Jon.

⁶ Kəni kəmotəni pətigəm rəhalah noliən tərəh mın, kəni in təmol bəptais e lah e nəhu əha Jotən.

⁷ Mətəu nian Jon təmafı məmə Farəsi mın mine Satusi mın tepət kəməhuva məmə otol bəptais e lah, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “! Itəmah nəkotəhmen e təgəluə mın! Rəhatəmah noliən tekəu-ekəu. Nikitəmah təsəhtian məmə, nəmə nautol əmə bəptais u, kəni onəkotəgim rəkis e nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın iətəm otuva. !Kəpə!

⁸ Otol natimnati iətəm kəutəgətun məmə nəmotəlali e nətəligiən rəhatəmah, motəpəh pəhriən noliən tərəh mın, kəni məhuvən o Uhgın.

⁹ “Kəni sotəni aruiən kəm təmah e nəfəriən məmə itəmah nəkotəhruahru əmə mətəu-inu itəmah nəuaniləuis mın rəha Epraham. !Kəpə! Inu nati əpnəpin əmə. İətəni kəm təmah məmə nati əpnəpin kəpiel mın əmə, mətəu Uhgın təhrun nəuhliniən ilah kəhuva nəuaniləuis mın rəha Epraham.‡

¹⁰ Mətəu-inu rəueiu mine, Uhgın tinəhtul maru rəkis məmə otəuahli nigı iətəm təsəuəiən e nəuan iətəm təuvir. Kəni in otəuahli=pən nigı əpəha e nəukətin məraki=pən lan e nigəm.

¹¹ “Rəueiu, iatol bəptais e təmah e nəhu mətəu-inu, itəmah nəmotəuhlin rəhatəmah nətəligiən e noliən tərəh mın rəhatəmah. Mətəu iətəmimi kəti otuva iətəm rəhan nəsanəniən mine nəpətiən tapirəkis iəu. Kəni iəu ləhtəni agın, iəsəhmen-pəniən məmə iəkos rəhan put təhmen e iol əhruin. Kəni suah kəha, in otol bəptais e təmah e Narmin Rəha Uhgın mine nigəm.

¹² In tətəhtul maru o nakiliən noliən rəha nətəmimi məmə otəuəri nətəmimi, təhmen=pən e iətəmi tətəsum mətəuəri rəkis nəua wit təuvir mine nilosi wit

3:2 Mat 4:17; Mak 1:15 * **3:3** Nipətin rəha nəghatiən u məmə, “Nian iətəmi asoli kəti tuva, itəmah nəkotələhu əhruahru suaru mine motol vivi. Mine itəmah motol əpenə-penə natimnati rəfin. Kəni təhmen əmə, itəmah nəkotəkeikei motələhu əhruahru nətəligiən rəhatəmah kəni motol əpenə-penə nikitəmah məmə nian İərmənig otuva, mətəu itəmah ninotol əpenə-penə rəkis o nətəuiən in mine nuərisigian lan.” **3:3** Aes 40:3 † **3:4** Jon tatuvən e napən iətəm təhmen e rəha iəni Elaijə təmatuvən lan aupən. (2King 1:8, Sek 13:4). Nətəm İsrəl, nikilah təmətəhti məmə Elaijə otitəlig=pa mın e nəhue niftəni nian kəti mın məmə otol əpenə-penə nətəmimi o nuvaiən rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uərisig, İesu təməni əpu vivi məmə Jon in iəni kəti təhmen e Elaijə iətəm niki nətəmimi tətəhti məmə otuva mın. (Mat 11:14; 17:10-13) **3:4** 2King 1:8 **3:7** Mat 12:34; 23:33 ‡ **3:9** Nətəm İsrəl, nikilah təhti məmə in nati asoli məmə ilah nəuaniləuis pəhriən rəha İsrəl, mətəu nati asoli e nəhmti Uhgın məmə nətəmimi okotəkeikei motəuhlin motəlali e rəhalah nətəligiən kəni motol nəuiən. **3:9** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10** Mat 7:19; Luk 13:6-9 **3:11** Jon 1:26-27,33; Uək 1:5

tarah. Tatos nœua wit tœuvir matuvæn lahuœnu. Mœtœu tœtœraki=pœn e niłosi wit tarah e nigœm asoli iœtœm tatuœu naunun tikœ.”§

*Jon tœmol bœptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Kœni Iesu tœmiet e nitœni Kalœli muva e nœhu Jotœn mœmœ Jon otol bœptais lan.

¹⁴ Mœtœu Jon tœtœniœhu œskasik in mœni=pœn mœmœ, “Tœhruahru œmœ mœmœ ik onœkol bœptais lak. ?Tœhro nœtuva mœmœ iœkol bœptais lam?”

¹⁵ Mœtœu Iesu tœmœni=pœn kœm in mœmœ, “Kœpœ. Pœh otol lan u rœueiu. E noliœn œha, kilau okuol nati kœti iœtœm Uhgîn tolkeikei.” Kœni Jon tœmegœhan lan.

¹⁶ Kœni Jon tœmol bœptais e Iesu, kœni rœueiu agîn Iesu tœmœri e nœhu, kœni œmeiko negœu e neai tœmœuag, kœni tœmeruh Narmîn Rœha Uhgîn tœmeiuaiu=pa tœhmen e mak, kœni mœharœg-pœri lan.

¹⁷ Kœni nœuia Uhgîn tœmsipœri e neai mœtœni mœmœ, “Inu nœtik keikei iœtœm iœkolkeikei pik, kœni nikik tagiœn pik ohni.”

4

*Setœn tœmfœn-œfœn kœm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

¹ Kœni Narmîn Rœha Uhgîn tœmœghati=pœn e niki Iesu mœmœ in otuvæn œpœha ikin tœpiœ-mœpiœ ikin mœmœ Setœn otœfœn-œfœn kœm in. Kœni Iesu tœmuvæn ikin.

² Kœni Iesu tœmœpœh nauœniœn o nian fote, e nœrauia mine lapîn, kœni uœrisig lan nœumis tœmus pik.

³ Kœni Setœn tœmuva minatœfœn-œfœn kœm Iesu mœni=pœn kœm in mœmœ, “Nœmœ ik Nœti Uhgîn, œni=pœn kœm kœpiel min pœh kotœuhlin ilah mœhuva motol pœret lan.”

⁴ Mœtœu Iesu tœmuhalpîn nœghatiœn rœha Setœn mœmœ, “Kœmœtei e Nauœuœ Rœha Uhgîn mœmœ, ‘Nœtœmimi ko kœsotœmiœgœhiœn e nauœniœn œmœ, mœtœu okotatig e nœghatiœn min rœfin iœtœm tatsipœn o Uhgîn.’ ”

⁵ Kœni Setœn tœmit Iesu mian œpœha Jerusilœm, e nœhue nimœ œpœha ilis agîn e Nimœ Rœha Uhgîn,

⁶ kœni mœni=pœn kœm Iesu mœmœ, “Nœmœ ik Nœti Uhgîn, iuvig pœtigœm, mœtœu-inu Nauœuœ Rœha Uhgîn tœtœni mœmœ, ‘Uhgîn otœni=pœn kœm rœhan nagelo min mœmœ okotœsal vivi lam, kœni motœlœs ik œpœ ilis e nœhlmilœh mœmœ nœsoriniœn nœhlcœm nœuvetin e kœpiel.’ ”

⁷ Kœni Iesu tœmuhalpîn nœghatiœn rœha Setœn mœmœ, “Nauœuœ Rœha Uhgîn tœtœni min mœmœ, ‘Ko nœsœfœn-œfœniœn kœm rœhatœmah Iœrmœnig Uhgîn matol mœmœ in tœtatig itœmah min, uœ kœpœ.’ ”

⁸ Kœni Setœn tœmit min Iesu mian œpœha ilis e nitœuœt asoli, kœni mœgœtun in e nitœnimtœni min rœfin, mine nepœtiœn rœhalah, mine natimnati tœuvir agîn min rœfin iœtœm kœutatig lan,

⁹ kœni tœmœni=pœn kœm Iesu mœmœ, “Natimnati min rœfin min œha, iœkœfina kœm ik mœmœ onœtœrmœnig e lah, nœmœ nœkœsiœulin=pa kœni mœfœki=pa kœm iœu.”

§ **3:12** Nipœti nœghatiœn u mœmœ Uhgîn otœuœri nœtœmimi. Nœtœmimi u kœutœhatœtœ e Iesu okœhuvæn e negœu e neai, mœtœu nœtœmimi u kœsotœhatœtœiœn, otœraki=pœn e nigœm asoli, inœha “hell.” **3:16** Jon 1:32 **3:17** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35 **4:1** Hip 2:18; 4:15 **4:2** Eks 34:28 **4:4** Dut 8:3; Kol 1:16-17 **4:6** Sam 91:11-12 **4:7** Dut 6:16

¹⁰ Kəni Iesu təmuhalpın rəhan nəghatiən məmə, “! Amərəkis muvən isəu, Setən! Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Onəkotəfaki əmə kəm rəhatəmah İərmənig Uhgın, kəni in əmə, onautol əmə rəhan nətəligiən.’ ”

¹¹ Kəni Setən təmagım məpəh Iesu, kəni nagelo mın kəməhuva motasiru lan.

Iesu təmətuəuın mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın e nıtəni Kaləli
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Kəni e nian əha, kəmaskəlīm Jon Bəptais kləfən e kaləpus. Kəni nian Iesu təmətuəu nəghatiən lan, kəni in təmiet muvən e taun Nasərit e nıtəni Kaləli.

¹³ Kəni ko uərisig, təməpəh natigiən Nasərit, kəni miet muvən əpəha ləuahtəni e taun kəti, nərgin u Kapeniəm, iuəkır o nəhu Lek Kaləli, kəni mətatig ikin əha e nıtəni asoli rəha nəuaniləuis mın rəha Sepulun mine Naptali aypən.

¹⁴ Təmuvən ikin əha məmə nəghatiən rəha iəni Aiseə otuva mol nıpəhriəniən lan iətəm təməni aypən məmə,

¹⁵ “Niftəni rəha nəuaniləuis rəha Sepulun, mine niftəni rəha nəuaniləuis rəha Naptali tətəməhli e suaru tatuvən e nəhu Lek Kaləli, nəven=pən e nəhu Jotən. Inu nıtəni asoli Kaləli, ima Nanihluə mın.

¹⁶ Nətəmi ikin kəmotatig e napinəpuian, mətuəu kəmoteruh nəhagəhagiən asoli kəti. Kəni tinatian, kəni nəhagəhagiən asoli təmasiəgəpın ilah nətəm kəmotatig e napinəpuian rəha nımisiən u tətəhtərain ilah nian rəfin.”

¹⁷ Kəni mətuəuın e nian əha, Iesu təmətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın mətəni məmə, “Otəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh mın, kəni mohtəlig=pən o Uhgın, mətuəu-inu Narmənigiən Rəha Uhgın tinatuva iuəkır.”

Iesu təmətuəuın e nətəmimi kuvət məmə okotohtəpən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Iesu təmətəliuək e nıkali nəhu Lek Kaləli, kəni meruh suah mil keiu ilau pian, Antiru mine Saimon, u nərgin kəti mın u Pitə. İlau kətuatu e net e nəhu Lek Kaləli mətuəu-inu ilau iətəmimi mil rəha niuviən nəmu mın. ¹⁹ Kəni təməni=pən kəm lau məmə, “İəuva, muıtəu=pa iəu, miəuva rəhak iətəmimi mil, kəni iəu iəköl itəlau nəkiəuva iətəmimi mil rəha niuviən nətəmimi məmə okəhuva rəhak mın nətəmimi.”

²⁰ Kəni rəueiu agın, ilau kəmuəpəh rəhalau net, kəni muıtəu=pən.

²¹ Kəni Iesu təməliuək muvən nəuan nəuətəin mın, kəni meruh suah mil keiu mın ilau pian, nərgilau u Jemis mine Jon, nətə Səpəti mil. Kətuəharəg e nıpəgnəua bot ilahal rəhalau tatə mətuəhli vivi rəhalau mın net. Kəni Iesu təmətuəu e lau məmə okiəuva miəuərisig lan.

²² Kəni rəueiu agın, ilau kəmuəhtul muəpəh bot mine tatə rəhalau, kəni miatəu=pən Iesu.

Iesu təməgətun nətəmimi kəni matol vivi nətəmimi
e nımisiən
(Luk 6:17-19)

²³ Kəni Iesu təməliuək ikin mın rəfin e nıtəni Kaləli, mətəgətun nətəmimi əpəha e nımə mın rəha nuhapuminiən, kəni mətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni matol vivi nətəmimi nətəm kəutohmis e nımisiən rəfin, mine nətəmimi nətəm nıpətilah tərəh o nımisiən rəfin.

²⁴ Kəni nanusiən e Iesu təmətalau rəfin e profens ikin Siriə, kəni nətəmimi kəmos nətəmimi rəfin nətəm kəutohmis məhuva o Iesu, rəhalah nımisiən tol mın lanu: nəuvein kəutohmis, nəuvein nıpətilah tətəhmə, nəuvein narmın tərəh tətətig e lah, nəuvein kəutos nımisiən rəha mənig məutəuit, kəni nəuvein nıpətilah nəuətəin təmimis. Mətuəu Iesu təmol vivi ilah.

²⁵ Kəni nımənin nətəmimi kəməhiet e ikin min rəfin. Mohiet e nitəni Kaləli, mine ikin Tekapolis, mine Jerusiləm əpəha Jutiə, mine ikin pişin min nəuvein əpəha Jutiə, mine ikin min nəven=pən e nəhu Jotən kəni ilah rəfin kəməhuarisig e Iesu.

5

Əpəha ilis e nitəuət, Iesu təməgətun rəhan nətəmimi nətəm kautəhuərisig lan

¹ Nian Iesu təmeruh nımənin nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən in, kəni in təmuvən əpəha ilis e nitəuət, kəni mətəharəg, kəni rəhan nətəmimi nətəm kautəhuərisig lan, ilah kəməhuva.

² Kəni minətuəuin mətəgətun ilah.

Nətəmimi nətəm kəutatig e nəuviriən pəhriən

Iesu təməni məmə,

³ “Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nautosiahu itəmah, məutəni e nikitəmah məmə nəutəhtul=pən əmə e Uhgın. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, kəni in tətərmənig e təmah.

⁴ Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nəutasək kəni nikitəmah tətəhmə.* In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uhgın otosiahu nikitəmah.

⁵ Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nəsotəfəri aruiən itəmah. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, o nian kəti Uhgın otəfinə nəhue niftəni kəm təmah u rəhan min.

⁶ Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nəkotolkeikei pik e nikitəmah rəfin ağin məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uhgın otol itəmah nəkotəhruahru.

⁷ Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nəkotasəkəhruin nətəmimi. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, Uhgın otasəkəhruin itəmah.

⁸ Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nikitəmah təhruahru məuvir. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, onəkoteruh Uhgın.

⁹ Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian itəmah nətəmimi rəha nələhuiən nəməlinuiən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, okauin e təmah məmə nenəti Uhgın.

¹⁰ Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nautol natimnati iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nətəmimi kautol tərək kəm təmah ohni. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, kəni in tətərmənig e təmah.

¹¹ “Nəkəutatig e nəuviriən pəhriən nian nətəmimi kautol natimnati min tərək kəm təmah mətəu-inu itəmah nətəmimi rəhak, inəha kəutəni rah itəmah, kəni məutərəkin itəmah, kəni məuteiuə e təmah məutəni nəghatiən tərək min məutərəkin itəmah lan.

¹² Nipəhriənən, nətəmimi kəmautol noliən əhmen min əmə kəm iəni min aupən ikin iətəm ilah kautol kəm təmah. Kəni otəgiən pik, mətəu-inu nətəouiən asoli rəhatəmah tətətig əpah e negəu e neai.

*Sol mine nəhəgəhəgiən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)*

4:25 Mak 3:7-8 **5:3** Aes 57:15 * **5:4** Iesu təsəniən əhruahru u ikinu məmə iətəmi kəti təməhro nikin təhmə. Nəmə təhro nikin tətəhmə o noliən tərək rəhan, uə kəmə təhro nikin tətəhmə mətəu-inu iətəmi kəti təmimis, uə nəmə təhro in nati kəti min. **5:4** Aes 61:2-3; Nəh 7:17 **5:5** Sam 37:11 **5:6** Aes 55:1-2 **5:10** 1Pitə 3:14 **5:11** 1Pitə 4:14 **5:12** 2Kron 36:16; Uək 7:52

13 “Itamah nəkotəhmen e sol o nətəmimi rəfin e nəhue niftəni.† Mətəu nəmə rəhan nətəhian tinikə, otəhro muva mətəhian min? !Təsəuvir minian o nati kəti min! Okəraki lan, kəni nətəmimi okotaliuək lan.‡

14 “Itamah nəhagəhagian rəha nətəmimi e nəhue niftəni. Taun iətəm kəmol əpəha ilis e nıtəuət, ko təsəhluaigian.

15 Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otasiəpən e lait, kəni masuəpəpim lan e bəkit. Kəpə, nian tasiəpən e lait, kəni in otəkeikei maharu-pəri ilis, ikin lait tətəharəg ikin məmə lait otasiəgəpən rəfin nıpəgnəua nimə o nətəmimi rəfin.

16 Kəni e nolian əhmen min əmə, otol rəhatəmah lait e nəmiəgəhian rəhatəmah tasiə məmə nətəmimi okoteruh uək təuvir min iətəm itəmah nau-tol, kəni ilah okotəfəri nərgi tatə Uhgın iətəm tətətig e negəu e neai.”

Lou rəha Mosis

17 Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Mətə nikitəmah təhti məmə iəmuva məmə iəkərəkin Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis mine iəni min aupən. !Kəpə! Iəməsuvaian məmə iəkərəkin ilah, mətəu iəmuva məmə iəköl nıpəti nəghatian pəhriən min əha okəhuva motol nıpəhriənian.

18 Pəhriən, iətəni kəm təmah məmə nian niftəni mine neai kətuatig, kəni Lou, in min otətətig. Kəni ko nati kəti otəsikəian lan, nati əpnapin in letə əkəku agin, kəni Lou otəhtul matol uək mətəuarus=pa nəghatian min rəfin rəha Lou kəhuva motol nıpəhriənian lan.

19 Kəni, o nati əha inəha, iətəmi kəti iətəm təpəh Lou mətəgətun nətəmimi min məmə ilah min okotəpəh, nati əpnapin in Lou kəti ləhtəni agin, kəni okotəuən e iətəmi əha məmə in ləhtəni agin e Narmənigian Rəha Uhgın. Mətəu iətəmi kəti iətəm tatol Lou min əha, mətəgətun nətəmimi lan, kəni okotəuən e iətəmi əha məmə in ilis agin e Narmənigian Rəha Uhgın.

20 Iətəni lanəha kəm təmah mətəu-inu, rəhatəmah nolian otəkeikei məhruahru vivi agin e nəhmti Uhgın, tapirəkis nolian min rəha Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou nətəm nikelah əmə təhti məmə kotəhruahru vivi. Nəmə rəham nolian təsəhruahru vivian lanəha lan, kəni ko nəsuvenian matig ahgəl Narmənigian Rəha Uhgın.”

Nənian rəha Iesu o nolian niəməha (Luk 12:57-59)

21 Kəni Iesu təməni min məmə, “Itamah nəmotətəu rəkis nəghatian iətəm nəgətun min kəmotəni kəm kəha min rəhatəmah aupən. Ilah kəmotəni məmə, ‘Sotohamuiən itəmi,’ kəni ‘Iətəmimi iətəm təmoəhamu iətəmi, otəkeikei məhtul e nəhmti kot mos nalpiniən.’

22 Mətəu iəu iətəni kəm təmah məmə,§ nəmə iətəmi kəti niəməha tatol əmə o nati kəti pian təmöl, kəni təhruahru məmə iətəmi əha iətəm niəməha təmöl, otəhtul e nəhmti kot. Kəni nəmə iətəmi kəti tətəni rah pian, kəni təhruahru məmə in otəhtul e nəhmti kaunsil asoli. Kəni nəmə iətəmi kəti təuiakən e iətəmi kəti, * kəni təhruahru məmə iətəmi təməni nəghatian əha otuvən e nigəm asoli.

† 5:13 Sol tatol nauənian tətəhian vivi, kəni məsərahian. Təuvir məmə nolian rəhatah otətəsiru e nətəmimi məmə ilah kəhuva nətəmimi nətəm kotəhruahru. Mətəu tərəh okəmə nolian rəhatah tatiuvi=pən nətəmimi e nolian tərəh. ‡ 5:13 Kitah kotəhmen e nıpəti nien nian kakiəh kəni kauərin nati lan, nətəmimi kotun motətəu təuvir. Mətəu nəmə nolian rəhatah tatiuvi=pən nətəmimi e nolian tərəh, kəni kitah kotəhmen əmə nıpat e nien ko kəsolian nati kəti min lan. Təuvir əmə məmə kəraki lan.

5:14 Jon 8:12; 9:5 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 5:16 Efəs 5:8-9; 1Pitə 2:12 5:17 Rom 3:31

5:18 Luk 16:17; 21:33 5:19 Jem 2:10 5:21 Eks 20:13; Dut 5:17 § 5:22 Iesu təməsənian məmə

Lou tərəh. Mətəu in tətəni pətigəm lou iətəm təuvir pik, kəni matek niki nətəmimi. * 5:22 Nəghatian u “təuiakən e iətəmi kəti,” tətəghati e nəghatian min təhmen e “Ik iərmis,” uə “Ik ialməli,” uə “Rəhm-kapə tikə,” uə “Ik nətə iərmis.” 5:22 1Jon 3:15

23 “Kəni o nati əha inəha, nəmə nian natuvən e oltə e Nimə Rəha Uhgın məmə onəkəfən nati kəm Uhgın, mətəu ikın əha, nıkim tınəhti pıam iətəm tatol niəməha kəm ik o nati kəti nəmol lan təsəhmenian,

24 əpəh pıpım rəham nati əha, kəni muvən meruh pıam muələhu əhruahru nətəligian rəhatəlau, muəpəh nolian tikimır, miəuva matuol kətiəh, kəni uərisig nəpanitəlig muvən məfən nati kəti rəham kəm Uhgın e oltə əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

25 “Kəni nəmə nəmol nati kəti təsəhmenian e iətəmimi kəti, kəni iətəmi u tolkeikei məmə otələs ik nəkian e kot, təuvır məmə nəkuvən uəhai əmə, nian nəsian əhanəhian e kot, kəni muələhu əhruahru pıpım nıpəgnəmtın rəhatəlau. Nəmə nəkəpəh, iətəmimi u otləfən ik e nəhlmi iətəm tətakil nəghatian, kəni iətəm tətakil nəghatian otləfən ik e nəhlmi polis, kəni polis otləfən ik e kaləpus.

26 Nıpəhriənian iətəni kəm təmah məmə, nəmə tol lanəha, ko nəsietian e kaləpus mətəuarus nəkəkeikei mətəou e məni rəfin agın o nalpiniən rəham.”

Iətəmimi iətəm tətəkləh e pətan

27 Kəni Iesu tətəkeikei mətəni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatian u məmə, ‘Itəmah nətəm nəmotol rəkis marit, nəsotəkləhian e nıpətan pısın mın.’

28 Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə nian suah kəti iətəm tinol rəkis marit tateruh pətan pısın kəti matolkeikei məmə otəkləh lan, kəni in tinol rəkis təfagə tərəh e nıkin, təhmen əmə məmə in tınəkləh pəhriən lan.

29 Nəmə nəhmtəm tol ik natol təfagə, kəni təuvır məmə nəkələs rəkis məraki lan. Təməuvır məmə nıpətım nəuветin tikə, tapirəkis agın nəmə nıpətım rəfin okəraki=pən e nıgəm asoli u naunun tikə.

30 Kəni nəmə nəhlməm tol ik natol təfagə, kəni təuvır məmə nəkətahtuv rəkis məraki lan. Təməuvır məmə nıpətım nəuветin tikə, tapirəkis agın məmə nıpətım rəfin okəraki=pən lan e nıgəm asoli u naunun tikə.”†

Iətəmimi iətəm tətəpəh rəhan pətan

(Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Kəni Iesu təməni mın məmə, “Itəmah nəmotətəu rəkis nəghatian u məmə, ‘Iətəmimi iətəm otəpəh rəhan pətan, in otəkeikei məfən nauəuə kəti kəm in iətəm tətəgətun məmə in tınəpəh.’

32 Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, nəmə iərman kəti iətəm təmol marit tatol tifos mətəpəh rəhan pətan, mətəu pətan u təsapiliən ilau suah pısın kəti, kəni rəhan iərman tatol təfagə tərəh. Kəni nəmə pətan əha tatitəu=pən suah pısın, kəni pətan əha tatol təfagə, mətəu nəmkarəpəniən rəha iərman rəhan aıpən. Kəni suah u iətəm tatit pətan əha, in mın tatol təfagə.”

Nonauvıl mın

33 Kəni Iesu təməni mın məmə, “Nəmotətəu rəkis nəghatian kəti mın iətəm nəgətun mın kəmotəni kəm rəhatah kəha mın aıpən məmə, ‘Nəsotətgəhlian nonauvıl mın rəhatəmah iətəm nəmotos, mətəu nəkotəkeikei motol nati nak nəmotos nonauvıl lan kəm Uhgın məmə nəkotol.’

34 Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, sotos əməian nonauvıl e nati kəti məmə otol rəhatəmah nəghatian təkəsik. Sotosian nonauvıl e negəu e neai

5:23 Mak 11:25; 1Jon 4:20-21; Hos 6:6; Aes 1:10-17; 1Saml 15:22 5:27 Eks 20:14; Dut 5:18 5:29 Mat 18:9; Mak 9:47 † 5:30 Inu nəghatian əuhlin iətəm tətəgətun məmə Iesu tolkeikei məmə kitah okotəkeikei motol uək əskəsik o nəpəhian rəhatah nolian tərəh mın. Təhmen əmə məmə kəutətahtuv rəkis nolian tərəh mın. Mətəu Iesu təsolkeikeian məmə okotərəkın nıpətıtah, mətəu tolkeikei məmə kəutaliuək e nolian əhruahru, kəni molkeikei məmə nıkitah kəutəhruahru. 5:30 Mat 18:8; Mak 9:43 5:31 Dut 24:1-4; Mak 10:4 5:33 1Kor 7:10-11 5:33 Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21

mətəu inu ikin əha Uhgın tətarmənig lan, kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgın.

³⁵ Kəni sotosiən nonauvil e nəhue niftəni mətəu-inu ikin əha Uhgın tətarmənig lan, kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgın. Kəni sotosiən nonauvil e Jerusiləm mətəu-inu ikin əha in taun rəha Uhgın, u in Kig asoli ikin, kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgın.

³⁶ Kəni sotosiən nonauvil e rəhn-kəpə təmah, mətəu-inu rəhatəmah nəsanəniən tikə lan. Nəkotəruru nəuhliniən nəuanutəmah kətiəh əmə tuva mərueən uə mapin. Uhgın əmə tətarmənig e natimnati e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Kəni noliən əha təhmen məmə nautos nonauvil e Uhgın.

³⁷ Mətəu nian rəfin onəkotəni əmə nıpəhriənən, nati kəti min tikə. Kəni nəmə rəhatəmah nətəligiən e nati kəti in ‘əuəh,’ kəni nəkotəni əmə məmə, ‘əuəh.’ Kəni nəmə rəhatəmah nətəligiən e nati kəti in ‘kəpə,’ kəni nəkotəni əmə məmə, ‘kəpə.’ Nəghatiən min iətəm kotapirəkis ‘əuəh’ uə ‘kəpə,’ kəutsipən e Setən.”

Nalpinian

(Luk 6:29-30)

³⁸ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəmotətəu rəkis nəghatiən kəti məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tərəkın nəhmtəm kəti, kəni nətəmimi okotərəkın min nəhmtin kəti. Kəni nəmə iətəmi kəti tərəkın nəhlumv kəti, kəni nətəmimi okotərəkın min nəhlumv kəti.’

³⁹ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə, nəsalpinian nərahiən iətəm iətəmimi kəti təmol kəm ik. Nəmə iətəmi kəti tahi ik mem nıkapım maru, kəni nəkəkeikei malelin=pən min nıkapım məuil pəh tem min.

⁴⁰ Kəni nəmə iətəmi kəti tələs ik nəkian e kot, kəni mətəkeikei ohnik məmə nəkəfən rəham sot əkəku kəm in məmə otol vivi rəhatəlau nərahiən, kəni nəkəkeikei məfən min rəham sot asoli.

⁴¹ Kəni nəmə soldia kəti rəha nətəm Rom tətəkeikei ohnik məmə nəkələs rəhan kətim muvən kilomitə kətiəh, mətəu ik nəkəkeikei mələs min muvən kilomitə kəti min tol keiu.

⁴² Nəmə iətəmi kəti təteasiə ohnik, kəni ik nəkəkeikei məfən kəm in. Kəni nəmə iətəmi kəti tolkeikei məmə in otos rəham nati kəti muvən konu mos mıtəlig min muva, kəni nəsanəniən məmə nəkəpəh. Nəkəkeikei məfən.”

Noliən rəha nolkeikeiən tikimır min

(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ Kəni Iesu təməni min məmə, “Nəmotətəu rəkis məmə, ‘Onəkotolkeikei nətəmi min u iuəkır o təmah, kəni mətəməki e tikimır min rəhatəmah.’

⁴⁴ Mətəu iəu, iəu iətəni kəm təmah məmə onəkotolkeikei rəhatəmah tikimır min, kəni motəfaki o nətəmimi min u nətəm kətol nərahiən kəm təmah,

⁴⁵ kəni noliən əha otəgətun məmə itəmah nenəti Uhgın rəhatəmah iətəm tətətig ilis e negəu e neai. Kəni otol lanəha mətəu-inu rəhatəmah Uhgın tatol mıtigar tətasiəgəpin nətəmimi nətəm kotəuvır mine nətəmimi nətəm kotərah, kəni in mətahli=pa nuhuən kəm nətəmimi min u nətəm rəhalah nəmiəgəhiən təhruahru, mine nətəmimi min u nətəm rəhalah nəmiəgəhiən təsəhruahruən.

⁴⁶ “?Nəmə nəkotolkeikei əmə nətəmimi min u nətəm kotolkeikei itəmah, kəni nikitəmah təhti məmə Uhgın otətəou itəmah o noliən kəti iətəm təuvır? !Kəpə! !Nətəmimi min u nətəm kətos məni rəha takis, iətəm kətəni məmə nətəmimi ilah kotərah, ilah min kotolkeikei ilah min!

⁴⁷ “?Kəni nəmə nəkotos əmə itəmah min nəuvein məutəghati kəm lah min, mətəu təhro? ?Nikitəmah təhti məmə nautol nati kəti iətəm təuvır tapirəkis nətəmimi əpnəpin? Kəpə. Nətəmimi min nətəm kəsotəhrunian Uhgın, ilah min kətol lanəha.

⁴⁸ Tol lanəha, itəmah nenəti Uhgın nəkotəkeikei motol noliən iətəm in təuvır məhruahru nian rəfin, təhmen=pən əmə məmə rəhatəmah Tatə Uhgın in tatol.”

6

Noliən mın iətəm təuvır kəm Uhgın

¹ Kəni Iesu təməni mın məmə, “Sotoliən məmə nəkotol noliən təuvır mın məmə nətəmimi okoteruh itəmah ohni. Nəmə nəkotol məmə nətəmimi okoteh, kəni Uhgın əpəha e negəu e neai otəsətəouiən itəmah ohni.

Noliən iətəm təuvır o nəfəniən kəm nanrah mın

² “Tol lanəha, nəmə nəkotəfən nati kəti kəm nanrah mın məmə nəkotasiru e lah, nəsotahlıən təui lan məmə nətəmimi okotəhrun. Inu təhmen e noliən rəha nəfaki eiuə mın. Nian ilah kotasiru e nanrah mın, rəhalah noluək mın kəutəni pətigəm e nimə rəha nuhapuminiən mine ihluə e suaru asoli. Kautol lanəha məmə nətəmimi okotisiai ilah. Nipəhriən iətəni kəm təmah məmə, ilah kintotə rəkis nətəouiən rəhalah, inəha nisaiən rəha nətəmimi.

³ Mətəu itəmah, nəmə nəkotəfən nati kəti kəm nanrah mın məmə nəkotasiru e lah, nəkotəkeikei motol məmə nətəmimi okəsoteruhiən, nati əpnapın rəhatəmah mın nətəmimi.

⁴ Otol lanəha məmə nətəmimi okotəruru rəhatəmah noliən təuvır mın, kəni rəhatəmah Tatə iətəm tateruh rəhatəmah noliən təuvır mın nati əpnapın nətəmimi kəsoteruhiən, in otətəou itəmah o noliən mın əha.”

Noliən rəha nəfakiən (Luk 11:2-4)

⁵ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nian nəkotəghati kəm Uhgın e nəfakiən, kəni sotoliən e noliən rəha nəfaki eiuə mın. Nətəmimi mın əha, ilah kotolkeikei məmə okotəhtul əpəha e nimə rəha nuhapuminiən, mine ihluə e suaru asoli, kəni motəfaki məmə nətəmimi okotafu motətəu ilah. Nipəhriən iətəni kəm təmah məmə ilah kintotə rəkis nətəouiən rəhalah, inəha nisaiən rəha nətəmimi.

⁶ Mətəu nian nəkotəghati kəm Uhgın e nəfakiən, nəkəhuvən əpəha e nipəgnəua nimə rəhatəmah, kəni motəhtipəsığ, kəni motəfaki kəm Uhgın iətəm tətətig ikın əha iətəm nətəmimi kəsoteruhiən itəmah. Kəni rəhatəmah Tatə iətəm tətə rəhatəmah noliən oneuən mın, in otətəou itəmah o rəhatəmah noliən təuvır mın.

⁷ “Kəni nian nəkotəghati kəm Uhgın e nəfakiən, sotoriaruniən nəghatiən mın tepət pik u nipətin tikə, təhmen e nətəm kotəruru Uhgın. Nihilah təhti məmə rəhalah uhgın mın okotətəu ilah o nəghatiən mın tepət iətəm kəutəfaki məutəni.

⁸ Sotoliən məmə ilah mine, mətəu-inu uərisığ nəkotətapuəh ohni, mətəu rəhatəmah Tatə Uhgın tinəhrun rəkis nati nak iətəm nəkotolkeikei.

⁹ “Kəni tol mın lanəha, nian nəkotəghati kəm Uhgın e nəfakiən, kəni nəkotəfaki lanu lan:

“Tatə rəhatəmah iətəm nətətig e negəu e neai, pəh nətəmimi kotisiai ik.

¹⁰ Pəh narmənigiən rəham tuva, kəni pəh nati iətəm ik nəkolkeikei in otuva mol nipəhriən lan u ikinu e nəhue niftəni, təhmen=pən əmə mə inko ilis e negəu e neai.

¹¹ Əfa-to nauəniən kəm timah təhmen o nian rəueiu.

¹² Kəni alu məsalpiniən, noliən tərəh mın rəhatəmah, təhmen=pən əmə məmə itəmah iəsotalpiniən motalu lan kəni məsotaskəlim əskasikiən e

nikitimah noliän tərəh mın rəha nətəmimi nətəm kautol nərəhiän kəm timah.

13 Kəni segəhaniän e timah iəkəhuvən ima nəfeifeiän, mətə oiəkotəkeikei motol noliän tərəh. Mətəu os rəkis itəmah e nəhlmi Setən.’

14 “Nəmə itəmah nəkotalu e noliän tərəh mın rəha nətəmimi iətəm kautol e təmah məsotaskəlīm iəkisiän e nikitəmah məsotalpiniän, kəni rəhatəmah Tatə Uhgın e negəu e neai, in otalu məsalpiniän rəhatəmah noliän tərəh mın.

15 Mətəu nəmə itəmah nəsotaluiän, motaskəlīm iəkis e nikitəmah noliän tərəh mın rəha nətəmimi iətəm kautol e təmah, motalpın, kəni ko rəhatəmah Tatə Uhgın otəsaluiän kəni malpın noliän tərəh mın rəhatəmah.”

Noliän rəha natuakəmiän

16 Kəni Iesu təmətəni mın məmə, “Nian nəkotətuakəm motəpəh nauəniän motəfaki kəm Uhgın, sotoliän nəhmtitəmah təpəou təhmen=pən e nəfaki eiüə mın. İlah kautol nəhmtiləh tol pisin, məmə nətəmimi okoteruh ilah məmə nəumis tınus ilah, kəni nətəmimi okotisiai ilah. Nipəhriəniän iətəni kəm təmah məmə ilah kinotos rəkis nətəouiän rəhaləh, inəha nisialəh rəha nətəmimi.

17 Mətəu nian nəkotətuakəm motəpəh nauəniän məutəfaki kəm Uhgın, onəkoteikuas e nəhmtitəmah, kəni motol məmə okeruh məmə nəkotəuvir.

18 Nautol lanəha məmə nətəmimi okəoteruhiän məmə nəutətuakəm məutəpəh nauəniän məutəfaki kəm Uhgın. Kəni rəhatəmah Tatə iətəm tateruh rəhatəmah noliän oneuən mın, in otətəou itəmah o rəhatəmah noliän təuvir mın.”

Nati təuvir əpəha e negəu e neai (Luk 11:34-36)

19 Kəni Iesu təmətəni mın məmə, “Təsəuviriän məmə nəkotoriarun rəhatəmah natimnati təuvir mın e nəhue niftəni u məmə rəhatəmah nautə otepət, mətəu-inu e nəhue niftəni u, uvni mın kotəhrun noarehreiän, kəni namrəiän təhrun nərəkiniän natimnati mın əha, kəni nakləh mın kotəhrun nəhapuiän nimə məhuvən imə motakləh e rəhatəmah natimnati.

20 Mətəu təuvir məmə nəkotoriarun rəhatəmah natimnati təuvir mın əpəha e negəu e neai. İkin əha uvni mın kəsotoarehreiän, kəni namrəiän ko təsərəkiniän natimnati mın əha, kəni nakləh mın ko kəsotakləhiän lan.

21 Nəukəti nətəligiän u məmə onəsotaluiän lan məmə, ikin pəhruvən rəhatəmah natimnati təuvir mın kəutəmähli ikin, mətəu nian rəfin nikitəmah otəkeikei mətəhti natimnati mın əha ikin əha.

22 “Nəhmtəm in təhmen e lait iətəm tətəfinə nəhagəhagiän kəm nipətım. Nəmə nəhmtəm mil kuəuvir, təhmen əmə məmə nipətım təriauəh e nəhagəhagiän.

23 Mətəu nəmə nəhmtəm mil kuərah, təhmen əmə məmə nipətım in təriauəh e napinəpuian. !Kəni nəmə nəhagəhagiän e nipətım in napinəpuian əmə, təhmen əmə məmə ik nətətig e napinəpuian asoli agın!*

24 “İətəmimi tikə iətəm təhrun nuvaiän in slef rəha iətəmi asoli keiu. Nəmə in tətəlkut məmə otol lanəha, kəni otolkeikei kəti mol nəuiän, kəni məməki e kəti məsoliän nəuiän. Ko nəsoliän slef rəha Uhgın mınə məni e nian kətiəh əmə.”

Təsəuviriän məmə nəkotətəlig pik (Luk 12:22-31)

6:12 Mat 6:14-15; 18:21-35 **6:13** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2Təs 3:3; 2Tim 4:18 **6:14** Mak 11:25-26 **6:16** Aes 58:5-9 **6:19** Jem 5:1-3 **6:20** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23** Nipətın kəti rəha “nəhmtəm mil kuəuvir” tənı məmə, ik iətəmi kəti iətəm nikim tagiän o nasiruiän e nətəmimi e rəham məni. Kəni nipətın kəti mın rəha “nəhmtəm mil kuərah” tənı məmə, ik iavərəs kəti.

²⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Kəni o natimnati mın əha, iəu iətəni kəm təmah məmə, təsəuviriən məmə nəkotətəlig pik e rəhatəmah nəmiəgəhiən məmə onəkotun nak, kəni motəmnim nak. Kəni təsəuviriən məmə nəkotətəlig pik e nıpətətəmah məmə onəkotos iə rəhatəmah napən. ?Nəukəti nəmiəgəhiən rəhatəmah tətəmiəgəh əmə e nauəniən, uə kəpə? Kəpə. ?Kəni nati nak in nati asoli o nıpətətəmah? ?Napən, uə kəpə? Kəpə.

²⁶ Oteruh-to mənig mın iətəm kəutiuvig məutan. İlah kəsotasumiən, kəni məsotəuləkiən, kəni ilah kəsotələhu viviən nauəniən e nıpəgnəua nimə, mətəu Tatə rəhatəmah e negəu e neai, in tətəfən nauəniən kəm lah. ?Kəni e nəhmtin, nikitəmah təhti məmə in tolkeikei pik itəmah tapirəkis mənig mın? !Əuəh!
²⁷ ?Nikitəmah təhti məmə rəhatəmah nətəlig pikian təhrun nolien rəhatəmah nəmiəgəhiən tətəməh? !Kəpə! Nolien rəha nətəlig pikian təsəfinəniən auə kətiəh mın e rəhatəmah nəmiəgəhiən.

²⁸ “?Kəni təhro nikitəmah tətəhti pik napən onəkəhuvən lan? Nikitəmah təhti-to nəugi nigı mın iətəm kauteviə əpnəpin əmə. İlah kəsotol pikian uək o nəhliən rəhalah napən.

²⁹ Mətəu iəkəni kəm təmah məmə aıpən Kig Solomən, in iətəmimi rəhan nautə tepət, kəni rəhan napən iətəm tatuvən lan, ilah kotəuvir motəpirəkis. Mətəu nəugi nigı əpnəpin mın kotəuvir tapirəkis aıpən rəhan napən.

³⁰ Uhgın təmol nımanuvehli əpnəpin əmə təuvir pik e nəugi nigı mın əha. Mətəu nımanuvehli əha in rəha nian kətiəh əmə, kəni olauig kuan e nigəm. ? Kəni nəmə Uhgın tatol vivi nımanuvehli əha, kəni nikitəmah təhti məmə Uhgın otəfinə napən iətəm nəkotəkeikei məhuvən lan? !Əuəh! In otol lanəha. !Ei, rəhatəmah nəhatətəniən in təkəku aıpən!

³¹ “Tol lanəha, təsəuviriən məmə itəmah nəkotətəlig pik məmə, ‘?İəkotun nak?’ uə ‘?İəkotəmnim nak?’ uə ‘?İəkotos iə napən məhuvən lan?’

³² Sotətəlig pikian. Nətəmimi nətəm kotəruru Uhgın, ilah kəutətəlig pik e natimnati iətəm tol lanəha. Mətəu itəmah nenəti Uhgın mın, kəni rəhatəmah Tatə əpəha e negəu e neai, in təhrun məmə nəkotəkeikei motos natimnati mın əha.

³³ Mətəu pəh onəkotol Narmənigiən Rəha Uhgın, mine nəmiəgəhiən əhruahru iətəm Uhgın tolkeikei, ilau okuəhtul aıpən e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Nian nəkotol lanəha, kəni Uhgın otəfinə mın natimnati mın əha kəm təmah o natigian.

³⁴ Tol lanəha, təsəuviriən məmə nəkotətəlig pik e natimnati iətəm onəkotəkeikei motos olauig, mətəu-inu natimnati mın rəha olauig, ilah rəha olauig. Nərahian rəha nian kətiəh, in tınəhmen rəkis rəha nian kətiəh.

7

Sotakilian nolian rəha iətəmi kəti mın (Luk 6:37-38,41-42)

¹ Nəmə nəutakil rah nətəmimi, kəni Uhgın otələhu nəghatian rəha nalpiniən rəhatəmah.

² Tol lanəha mətəu-inu, nəghatian əskasik iətəm nəutəni məmə iətəmi kəti in iətəmi tərəh, kəni Uhgın otitəu=pən əmə o nəniən rəhatəmah nolien tərəh mın. Nəmə nəkotakil iətəmimi e nolien iətəm təhruahru, kəni Uhgın otakil itəmah e nolien iətəm təhruahru. Mətəu nəmə nəkotakil rah nətəmimi e nolien əskasik, kəni Uhgın otakil itəmah e nolien əhmen mın əmə.

3 ?Təhro nəutəni nīpīspīsī nīgi iətəm tətətig e nəhmti piatəmāh mīn, mətəu itəmāh nəsoteruhian nīgi asoli iətəm tətətig e nəhmtitəmāh?

4 ?Kəni təhro nəutəni məmā, 'Ei piak, pəh iəkos rəkis nīpīspīsī nīgi e nəhmtəm,' mətəu nəsoteruhian nīgi asoli e nəhmtitəmāh?

5 !Itəmāh nəfaki eiuə mīn! Otaupən, motos rəkis nīgi asoli e nəhmtitəmāh, kəni nəkotəhrun neruh vivian noh rəkisian nīpīspīsī nīgi iətəm tətətig e nəhmti piatəmāh mīn.

6 "Sotəfəniən natimnati rəha Uhgīn kəm kuri mīn, kəni sotəraki-pəniən natimnati təuvīr mīn kəm pikəh mīn. * Okəmā nəkotol lanəha, kəni pikəh mīn okotaliuək lan kəni motəlali motus itəmāh."

*Noliən əhruahru
o nətapuəhian e nati kəti*

o Uhgīn

(Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmā, "Iəkəni kəm təmāh məmā, otətapuəh=pən kəm Uhgīn o natimnati, kəni in otəfinə kəm təmāh. Kəni otəsəl lan kəni onəkoteruh. Kəni otəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o təmāh.

8 Iəkəni lanu mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh, ilah okotos. Kəni nətəmimi mīn u nətəm kəutəsəl, ilah okoteruh. Kəni nətəmimi mīn u kəutəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o lah.

9 "Itəmāh pəh, nian nətin tətəpuəh o pīret, mətəu in tətəfən kəpiel? !Kəpə!

10 ?Uə, nian in tətəpuəh e nəmu, mətəu in tətəfən sīneik? !Kəpə!

11 Nati əpnapīn itəmāh nətəmimi nəkotərəh, mətəu nəutəfən natimnati təuvīr mīn kəm nenətītəmāh mīn. !Mətəu Tatə Uhgīn e negəu e neai, noliən rəhan in təuvīr pik mapirəkis agīn noliən rəhatəmāh, kəni nīpəhriənian, in otəfən natimnati təuvīr mīn kəm nətəmimi mīn u ilah kəutətapuəh ohni!

12 "Kəni tol lanəha, otol təuvīr kəm nətəmimi rəfin e noliən mīn rəfin iətəm nəkotolkeikei məmā nətəmimi okotol kəm təmāh. Inu nīpəti Lou iətəm Uhgīn təməfən kəm Mosis, mīne nəukəti nəghatīən iətəm təməfən kəm iəni mīn aupən."

Suaru keiu

(Luk 13:24)

13 Iesu təməni mīn məmā, "Itəmāh onəkotəkeikei məhuvən=pən e ket iətəm təkəku, mətəu-inu ket iətəm iahgin mīne suaru iətəm tīmətig əmə tatuvən o nərəkiniən, kəni nətəmimi tepət kəutəhuvən=pən e ket əha.

14 Mətəu ket iətəm təkəku, mīne suaru iətəm tiəkis tatuvən o nəmiəgəhian, kəni nətəmimi nəuan nəuvein əmə okoteruh kəni motohtəu=pən."

Nīgi ilau nəuan

(Luk 6:43-44)

15 Kəni Iesu təməni məmā, "Autətəu vivi itəmāh o iəni eiuə mīn. Ilah kəutəhuva məutəghati mətig e noliən əpəou təhmen e sipsip, mətəu əpəha imə e nīkilah, ilah kotəhmen e kuri arpīn.

16 Kəni e nəmiəgəhian rəhalah, nəkotərəh nəuan, kəni nəkotəhrun nak tətətig e nīkilah. Nətəmimi ko kəsəhuvəniən motəhli nəua krep e nīləuis arfu, uə nəua fik e təliluə.

17 Tol mīn lanu, nīgi iətəm təuvīr tətəuə e nəuan iətəm təuvīr, mətəu nīgi iətəm tərəh tətəuə e nəuan iətəm tərəh.

* **7:6** Nəghatīən Kris əhruahru tətəni məmā, "sotəraki-pəniən rəhatəmāh pəral kəm pikəh mīn." Pəral u, in kəpiel kəti iətəm nəhmtin tiəkis. Təmsipən e niki kəuvīn kəti. Kəmā təhro, "kuri" mīne "pikəh" kətuəpsen=pən nətəm kotərəh. **7:7** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8** Jon 15:7; Jem 4:3; 1Jon 3:22 **7:11** Jem 1:17 **7:12** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10 **7:15** Mat 24:24; Uək 20:29; 2Pitə 2:1 **7:16** Kəl 5:19-22; Jem 3:12

18 Kəni niġi iətəm təuvir ko təsəuəiən e nəuan iətəm tərəh, kəni niġi iətəm tərəh, ko təsəuəiən e nəuan iətəm təuvir.

19 Niġi min rəfin iətəm kəsotəuəiən e nəualah iətəm təuvir, okətei rəkis ilah, kəraki=pən e lah e niġəm.

20 Tol lanəha, e nəmiəgəhiən rəha iəni eiua min əha, onəkoteruh nəua lah, kəni nəkotəhrun nak tətətiġ e niġilah.

21 “Səniəmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəuən lak məutəni məmə, ‘Iərməniġ, Iərməniġ,’ nətəm ilah kotəhrun nuvəniən motətiġ aġəl Nərməniġiən Rəha Uġin, mətəu ilah min əmə u, nətəm kəutol nəuia rəhak Tatə iətəm tətətiġ e nəgəu e neai.

22 E nian Uġin otakil nətəmimi rəfin, nətəmimi tepət okotəni=pən kəm in məmə, ‘!Iərməniġ, Iərməniġ! ?Təhro? ?Nəkəhrun uə kəpə məmə, itimah iəməutəni pətigəm nəġhatien rəham iətəm nəməfa kəm timah, kəni motəġi pətigəm narmin tərəh min e nərgəm, kəni məutol natimnati apispis min e nərgəm?’

23 Kəni oiəkəni=pən əhruahru kəm lah məmə, ‘Aupən iəkəruru, kəni rəueiu min iəkəruru itəmah. Itəmah səniəmə rəhak min nətəmimi. !Əhuvən isəu ohniəu, itəmah nətəm nəutol nolien tərəh!’ ”

Iətəmimi keiu kəmuol nimə (Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kəni Iəsu təmol naunun e rəhan nəġhatien məmə, “Nəmə itəmah u nətəm nəmotətəu nəġhatien min u rəhak məutol, kəni onəkotəhmen e iətəmimi iətəm teinatig, təmuvləkin rəhan nimə təskasik, mel pos min kəuteiuaiu məhuvən isəu məgərain tiəkis.†

25 Kəni nuhuən təməfuy, kəni naruəh taiu, kəni nimətagi asoli talifu moh nimə. Mətəu nimə təsəmeiən mətəu-inu təmuvləkin rəhan nimə təskasik.

26 Nəmə itəmah u nətəm nəmotətəu nəġhatien min u rəhak kəni məsotolien, kəni onəkotəhmen e iətəmimi iətəm təsətəliġ viviən e nolien natimnati, kəni in ialməli, təməselien rəhan pos min kəhuvən əpəha isəu, maharu rəkis əmə əpə ilis, kəni rəhan nimə təsəskasikiən.‡

27 Kəni nuhuən təməfuy, kəni naruəh taiu, kəni nimətagi asoli talifu moh nimə. Kəni nimə təməmei. E nian təməmei, kəni mərah aġin.”

Nəġhatien rəha Iəsu, nəsanəniən tətətiġ lan

28 Kəni nian Iəsu təmol naunun e nəġhatien rəhan, kəni nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni,

29 mətəu-inu nian tətəgətun, səniəmə təhmen e rəhalah nəgətun min rəha Lou, mətəu rəhan nəġhatien təfiġəm, nepətien əha ikin.

8

Iəsu təmol vivi iətəmi kəti təmos nimisiən u leprosi (Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Nian Iəsu təmeiuaiu=pa e niətəuət, nətəmimi tepət kəmohtəu=pən.

7:19 Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 7:20 Mat 12:33 7:21 Luk 6:46; Jem 1:25 7:23 Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2Tim 2:19 † 7:24 Nəġhatien əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “in təmuvləkin=pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.” E nian əha ilah kəməutol rəhalah nimə min e kəpiel, mine nəukəti nimə okəkeikei kol təskasik e kəpiel. Nəmə kəsotolien lanəha, nimə təsəskasikiən kəni təhrun nəmeiən. ‡ 7:26 Nəġhatien əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “in təmuvləkin=pən nəukəti rəhan nimə e niṗəkil əmə.” 7:29 Mak 1:22; Luk 4:32

² Kəni suah kəti nīmisiən u leprosi* təmol təmuva ohni, masiəulīn=pən o Iesu, kəni məni məmə, “Iərməniḡ, nəmə nəkolkeikei, kəni nəkəhrun nol viviən iəu kəni mafəl rəkis namikmikīən lak.”

³ Kəni Iesu təmuahru e nəhlmin mələhu=pən lan, məni məmə, “Əuəh. Iəkolkeikei. !Əuvir-tə!” Kəni rəueiu aḡin min, nīmisiən u leprosi təmikə lan.

⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Səni pətiḡamiən natimnati min u kəm nətəmimi, mətəu uvən əmə meruh pris kəti pəh in teruh məmə nīpətim tīnəuvir lankonu lan, kəni əfən kəm in nati u iətəm Lou rəha Mosis təməni o iətəmi kəti iətəm rəhan leprosi tīnikə, kəni nətəmimi okotəhrun məmə nīpəhriənīən nīnəuvir, kəni rəham namikmikīən tīnikə.”

*Nəhatətəiən rəha iətəmi asoli kəti rəha soldiə min
(Luk 7:1-10)*

⁵ Kəni Iesu təmuvən miet pətiḡəm əpəha e taun Kapeniəm, kəni iətəmi asoli kəti rəha soldiə min rəha nətəm Rom təmuva meruh Iesu, kəni mətasək=pən ohni mətəni məmə,

⁶ “Iərməniḡ, rəhak ioluək tatimis, kəni mətapili əpəha e nimə rəhak, nīpətīn rəfin təmimis, kəni tətətəu tərāh pik.”

⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Oīəkuvnə mol in təuvir min.”

⁸ Kəni iətəmi asoli rəha soldiə min təməni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ, iəu iətəmi kəti iətəm iəsəhruahruīən, kəni iəsəhmenīən məmə ik onəkuva e rəhak nīpəḡnəua nimə. Əni əmə nəghatiən kəti, kəni iəkəhrun məmə in otətəu təuvir min. ⁹ Iəkəhrun məmə ik natos narməniḡiən məmə nīmisiən otəkeikei mol nəuiam. Iəkəhrun mətəu-inu iəu min, rəhak nətəmi asoli min kəutarməniḡ lak, kəni iatol nəuialah. Kəni soldiə min nəuvein əha ikin nətəm iəu iətarməniḡ e lah. Nəmə iəkəni kəm kəti məmə, ‘Uvən,’ kəni tuvən. Kəni nəmə iəkəni kəm kəti məmə, ‘Va,’ kəni tuva. Kəni nəmə iəkəni kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nati u,’ kəni tol nati əha.”

¹⁰ Nian Iesu təmətəu nəghatiən əha, kəni narmīn təmiuvig pik ohni, mətəu-inu nati əpnəpīn səniəmə in iətəm Isrel, mətəu rəhan nəhatətəiən təskasik e Uhgīn. Kəni təməni=pən kəm nətəmimi nətəm kəutəhuərisig lan məmə, “Nīpəhriənīən iətəni kəm təmah məmə, iətəmi u səniəmə iətəm Isrel, mətəu in rəhan nəhatətəiən e Uhgīn in təskasik. Kəni nati əpnəpīn nəuaniləuis min rəha Isrel, mətəu iəsehīən ilah kəti iətəm rəhan nəhatətəiən təskasik təhmen=pən lan.

¹¹ Iatəni kəm təmah məmə nətəmimi tepət okotsipən e nīkalīn min rəfin rəha nəhue niftəni, məhuva motauən kətiəh e tepīl ilah Epraham, mine Aisək, mine Jekəp əpəha e narməniḡiən əpəha e negəu e neai.

¹² Mətəu itəmah nəuaniləuis rəha Isrel tepət nətəm Uhgīn təmaupən mītəpīn itəmah məmə in otarməniḡ e təmah, in otəraki=pən e təmah ihluə e napinəpuīən, kəni ikin əha, nətəmimi okotasək kəni motətəu tərāh, kəni mautiḡət-ərain nəhluvlah min.”

¹³ Kəni Iesu təməni=pən kəm iətəmi asoli rəha soldiə min məmə, “Atuvən. Rəham ioluək otəuvir tol əmə məmə inu mine nəməhatətə məmə Uhgīn otol lanko.” Kəni e nian əhruahru əha, nīpəti ioluək rəha iətəmi asoli rəha soldiə min təmuva məuvir min.

*Iesu təmol nīmisiən tepət kotəuvir min
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

* **8:2** E Nauəə Rəha Uhgīn, nəghatiən u “leprosi” tətəḡhati e nīmisiən pišin pišin min rəha nilositəmi. Nīmisiən min u tətərəkīn nilositəmi, kəni Lou rəha Mosis tətəni məmə iətəmi kəti iətəm təmos nīmisiən lanəha, in tamikmik e nəhmti Uhgīn. Afīn Lev 13-14. **8:4** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14 **8:11** Luk 13:29 **8:12** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28

¹⁴ Kəni təmuvən e nimə rəha Pitə, kəni muvən imə meruh uhu Pitə tətəpəpu ətəpu mətapili.

¹⁵ Kəni təmuahru e nəhlmin mek nəhlmi pətauəhli u, kəni nətəpu ətəpuian tikə rəkis lan magim, kəni təhtul. Kəni minatol nauəniən nig Iesu.

¹⁶ Tinapinəpu mitigar tinatiuvig, nətəmimi kəmos nətəmimi tepət nətəm narmın tərəh tətətig e lah məhuva o Iesu, kəni Iesu təməhgi pətigəm narmın tərəh min e nəghatiən əmə rəhan, kəni mol vivi nətəmimi rəfin nətəm kau-tohmis.

¹⁷ Natimnati min əha təmol lanəha məmə otol nəghatiən rəha iəni Aiseə tuva mol nıpəhriənien lan, iətəm təməni aupən ikin məmə, “In təmos rəkis nimisiən min rəhatah, kəni mol nıpətita min u kəutahmə, kotəuvir.”

*Iətəmimi keiu kəmuəkeikei məmə okiauərisig e Iesu
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Kəni nian Iesu təməsal=pən meruh nimənin nətəmimi kautəhuərisig məhuva mohtəlau lan, kəni təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə okəhuvən e nikali lek e nitəni=pən.

¹⁹ Kəni iəgətun kəti rəha Lou təmuva məni=pən kəm in məmə, “Iəgətun. Onəkuvən=pən iə ikin, iəkಿತəu=pən ik.”

²⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Kuri rarpin min, rəhalah nıpəg tatig məmə okotapili ikin. Kəni mənig min, nimaalah tatig məmə okotapili ikin. Mətəu iəu Nəti Iətəmimi, † nimə rəhak tikə o napilien.”

²¹ Kəni iətəmimi kəti min rəha Iesu təmuva məni=pən kəm in məmə, “Iərməni. Oiəkಿತəu=pən ik mətəu, pəh iəkuvən pipim mitənim rəhak tata.”

²² Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Itəu=pa iəu. Nətəmimi nətəm kəsotolien nəuia Uhgın, təhmen əmə məmə ilah kinohmis rəkis e nikilah. Pəh ilah okəhuvən mohtənim rəhalah nətəmimi nətəm kəmohmis.”

*Iesu təməniəhu nimətagi asoli
e nəhu Lek Kaləli
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)*

²³ Kəni Iesu təmuvən e bot, kəni rəhan min nətəmimi kəhuvən ilah min.

²⁴ Kəni təsuvəhien, nimətagi asoli kəti təhtul kəni minol peau-peau asoli min e lek, kəni nəhu tətəri=pən e bot, iuəkir əmə bot tətəmnim, mətəu Iesu tətəpili.

²⁵ Kəni kəməhuvən motəhgi-pəri Iesu motəni=pən məmə, “! Iərməni! ! Osmiəgəh itah! ! Otəsuvəhien kotəmnim!”

²⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Təhro nəutəgin pik? Rəhatəmah nəhatətəien təkəku agin.” Kəni təməhtul məniəhu nimətagi mine peau-peau asoli min. Kəni nimətagi təmeiuai, kəni mol nəməlinuian asoli.

²⁷ Kəni nətəmimi rəha Iesu narmilah təmiuvig pik mautəni məmə, “! Ei! ? Iətəmimi nak u? Nati əpnəpin nimətagi mine nəhu, mətəu ilau kəmuol nəuian.”

*Iesu təməhgi pətigəm narmın
tərəh e iətəmimi keiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Kəni nian Iesu təmuva miet=pa e nitəni=pən e lek, ikin Katara, kəni iətəmimi keiu narmın tərəh min kəutatig e lau kəmiaiet pətigəm=pa məmə okueruh Iesu. Ilau kəmiasipən e nıpəg kəpiel min, ikin katitənim nətəmimi

8:17 Aes 53:4 † **8:20** Nian Iesu təməni nərgin u “Nəti Iətəmimi,” tətəghati aru lan. Nərgin u təmiet e Nauəuə rəha Daniel mine nauəuə pisin pisin min e Oltestimin. Kəni nıpətın tənə məmə iətəmi kəti iətəm təmsipən e Uhgın kəni matos nepətiən rəha Uhgın. **8:20** 2Kor 8:9 **8:24** Sam 4:8 **8:26** Mat 14:31; Sam 89:9

ikin. Ilau kuasanən matuoh nətəmimi, kəni nətəmimi kəutəgin e nuvən-pəniən ikin.

²⁹ Kəni əmeiko narmin tərəh min u kəutatig e lau kəmotagət əfəmäh motəni məmә, “!Ik Nəti Uhgın! ?Nəmuva məmә nəkəhro itimah? ?Nəmuva məmә nəkol uəhai əmə nalpiniən kəm timah iətəm təsol əhanəhiən nian əhruahru rəhan?”

³⁰ Iuəkir əmə o lah, pikəh min tepət əha ikin kəutauən,

³¹ kəni narmin tərəh min kotasək=pən o Iesu motəni məmә, “Nəmә nəkəhgi pətigəm itimah, ahli=pən itimah iəkəhuvən e pikəh min əha.”

³² Kəni Iesu təmәni=pən kəm lah məmә, “Əhuvən.” Kəni narmin tərəh min kəmohtiet e lau, motaiu məhuvən e pikəh min. Kəni pikəh min ilah rəfin kəmotaiu məuteiuaiu e nipatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motamnım.

³³ Kəni nətəmimi nətəm kəutaugın pikəh min, kəmotagım məhuvən e taun motəni pətigəm natimnati rəfin, mine natimnati iətəm Iesu təmol e suah mil u narmin tərəh min kəutatig e lau.

³⁴ Kəni əmeiko nətəmimi rəfin rəha taun kəməhuva məmә okotafu Iesu. Kəni nian kəmoteruh in, kəni kəmütəkeikei əskasik kəm in məmә otəkeikei miet əha ikin əha.

9

*Iesu təmol vivi
iətəm nipətin təmimis*

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Kəni Iesu təmuvən e bot muvən e nitəni=pən e lek, kəni miet pətigəm iman ikin, e taun Kapeniəm.

² Kəni nətəmimi nəuvein kəmotələs iətəmimi kəti məhuva ohni. Nipətin nəvetin təmimis, kəni tətəpili e rəhan nimahan. Kəni nian Iesu təmeruh rəhalah nəhatətəiən, kəni təmәni=pən kəm iətəmimi əha məmә, “Nətik, səginiən. Rəham nolien tərəh min iəmos rəkis rəkis.”

³ Kəni nian kəmotətəu nəghatiən əha, nəgətun min nəuvein rəha Lou kotəni=pən kəm lah min məmә, “Nəghatiən əha tərəh. Suah kəha tətəghati təhmen məmә in Uhgın.”

⁴ Mətəu Iesu təhrun nətəligiən rəhalah kəni təmәni=pən kəm lah məmә, “? Təhro itəmah nəutos nətəligiən iətəm tərəh min lanu lan?”

⁵ ?In pəhruvən timətig məmә oiəkəni, məmә, ‘Iəmafəl rəkis rəham nolien tərəh min,’ uə ‘Əhtul maliuək?’

⁶ Kəni rəueiu iəkol nati kəti məmә nəkotəhrun məmә Nəti Iətəmimi tatos nepətiən ikinu e nəhue niftəni məmә otafəl rəkis təfagə tərəh min.” Kəni in təmәni=pən kəm suah kəha tatimis məmә, “Əhtul mos rəham nimahan maliuək matuvən lahuənu.”

⁷ Kəni suah u tatimis təməhtul maliuək matuvən lahuənu.

⁸ Kəni nian nimənin nətəmimi kəmotafu nati əha, kəni kəmotəgin, kəni motəni-vivi nərgi Uhgın iətəm təməfən nepətiən kəm iətəmimi məmә otol lanəha.

*Iesu təmauın e Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Kəni Iesu təmaliuək muvən nəvetin min, mafu suah kəti, nərgin u Matiu. In iətəmimi iətəm tatos məni rəha takis, kəni tətəharəg ikin kətətəou=pən takis ikin. Kəni Iesu təmәni=pən kəm in məmә, “Uərisig lak, muva iətəmimi rəhak.” Kəni in təməhtul muərisig e Iesu.

¹⁰ Kəni Iesu təmuvən mətauən e nimə rəha Matiu, kəni nətəmimi tepət rəha nosiən məni rəha takis kəməhuva, kəni nətəmimi tepət nətəm kautol təfagə tərəh* kəməhuva, kəni ilah kəməhuva motəharəg motauən ilah Iesu mine rəhan mīn nətəmimi.

¹¹ Kəni nian Farəsi mīn kəmotafu nati əha, kəni kəmotəni=pən kəm nətəmimi rəha Iesu məmə, “?Təhro rəhatəmāh iəgətun tətəuən pəti ilah nətəm kautos məni rəha takis mine nətəm kautol təfagə?”

¹² Mətəu Iesu təmətəu rəhalah nəghatiən kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəmimi iətəm təsimisiən təsuvəniən o toktə. Mətəu iətəmi u iətəm tatimīs, in otəkəikei muvən o toktə.

¹³ Əhuvən moteruh-to kəni motətəlig əhruahru lan məmə nīpəti nəghatiən u iətəm Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, ‘Nati kəti tatol nīkik tətəgiən, inu məmə onəkotasəkəhruin nətəmimi, mətəu səniəmə rəhatəmāh sakrifais mīn iətəm nautol məutəfa kəm iəu iətəm tatol nīkik tətəgiən.’†

Iətəni tol lanu lan mətəu iəu iəməsuvaiən məmə iəkəuīn e nətəmimi mīn u kotəni məmə kīnotəhruahru rəkis. Mətəu iəmuva məmə iəkəuīn e nətəmimi mīn u kotəhrun əmə məmə ilah kautol nolīən tərəh mīn.”

*Noliən rəha nəpəhiən nauəniən o Uhgīn
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Kəni nətəmimi rəha Jon Bəptais kəməhuva moteruh Iesu motəni=pən kəm in məmə, “Eruh-to. Itimāh iəutətuakəm məutəpəh nauəniən məutəfaki kəm Uhgīn, kəni Farəsi mīn, ilah mīn kautol lanəha. ?Mətəu təhro rəham nətəmimi kəsotoliən lanəha?”

¹⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nian nətəmimi kautol marit rəha suah kəti, kəni in tətən e nauəniən rəhan ilah in mīn nəuvein, nīkītəmāh təhti məmə in mīn nəuvein okotasək? !Kəpə! Mətəu nian əha ikin iətəm tətəva məmə nətəmimi okotələs rəkis iətəmimi iətəmi katol nauəniən rəhan. Kəni e nian əha, in mīn nəuvein kotəhrun nəpəhiən nauəniən.

¹⁶ “Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otos nəuветi napən vi kəti, kəni məhli-ərain=pən e napən əmnəmit rəhan iətəm təməhapu, mətəu-inu nəmə tol lanəha, kəni nəuветi napən vi təhrun nauviniən məhapuiən napən əmnəmit, kəni ikin təməhapu ikin aupən təhrun nuvaiən mol iahgin pik agin.

¹⁷ “Kəni iətəmimi kəti tikə məmə otos wain iətəm kəmol vi, kəni miuvi=pən e pətəl əuas u təskasik iətəm kəmol e nīlosi nəni. Nəmə tol lanu lan, kəni nahgi wain otahlifu, kəni pətəl otəhapu, kəni wain otəuvəregin, kəni pətəl otərəh.‡ Mətəu wain kəmol vi okəkəikei kiuvi=pən e pətəl iətəm kəmol timətmətiḡ, kəni wain mine pətəl kətuəməhli vivi.”§

*Pətauəhli kəti iətəm tatimīs mine pətəkəku kəti
iətəm təmimīs
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Nian Iesu tətəni=pən natimnati mīn əha kəm lah, iətəmi asoli kəti tuva masiəulīn=pən nəulīn o Iesu məmə, “Nətik pətəkəku təmimīs rəueiu əmə. Mətəu va, mələhu=pən nəhlməm lan, kəni otəmiəgəh mīn.”

* **9:10** Farəsi mīn, ilah kəmautohtəu=pən vivi agin Lou rəfin iətəm Uhgīn təməfən kəm Mosis məmə Mosis otəfən kəm nətəm Isrel. Kəni ilah kəutohtəu=pən vivi mīn nəghatiən mīn iətəm kəmotəpən e Lou rəha Mosis, mətəu nətəmimi əmə kəmotol, səniəmə Lou əhruahru mīn rəha Uhgīn. Kəni Farəsi mīn, kəutəni məmə nətəmimi rəfin nətəm kəsotohtəu-pəniən lou əlkələh mīn əha, ilah nol təfagə. **9:11** Luk 15:2 **9:13** Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1Saml 15:22 † **9:13** Nian Uhgīn təməni lanəha, nīpətin u məmə in otəpəh sakrifais mīn mətəu-inu nərahīən tətətiḡ e nīkilah. Uhgīn təməni məmə ilah kotəkəikei motəsəkəhruin nətəmimi. **9:14** Luk 18:12 ‡ **9:17** Afin futnot e Luk 5:37. § **9:17** Iesu təməni lanəha məmə in otəgətun ilah e nəgətuniən vi kəti tol pišin e nəgətuniən rəha Farəsi mīn mine nəgətun mīn rəha Lou.

19 Kəni Iesu təməhtul mīne rəhan mīn nətəmimi, məhuərisig e suah u məhuvən.

20 Kəni əmeiko pətan kəti əha ikin iətəm tatos nīmisiən rəhalah nīpətan nian rəfin əmə, mīnos nu tueləf.* Kəni pətan əha təmsipən e nəmtah Iesu ikin, kəni meapən mek nīfifi napən rəhan,

21 təmöl lanəha mətəu-inu tətəni aru əmə kəm in məmə, “Nəmə iəkek əmə nīfifi napən rəhan, kəni rəhak nīmisiən otol naunun.”

22 Kəni Iesu təmeirair meruh pətan əha, kəni mənī=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, səginien. E rəham nəhatətəien lak, nīnuva mīnəuvir.” Kəni e nian əha, rəhan nīmisiən təmikə.

23 Kəni nian Iesu təmuva miet pətigəm=pa e nīmə rəha iətəmi asoli əha, kəni təmuven imə meruh nətəmimi kautahli nau məutani nəpuən lan rəha nīmisiən, kəni nətəmimi kəməutasək pik.

24 Kəni Iesu təmənī=pən məmə, “Ohiet məhuvən isəu, mətəu-inu pətəkəku u təsimisiən, mətəu in tətəpili əmə.” Kəni ilah kəmotaləh əuvsan lan.

25 Mətəu nian nətəmimi kəmohiet məhuvən ihluə, kəni tuvən imə, maskəlīm nəhlmi pətəkəku, kəni pətəkəku u təməhtul.

26 Kəni nanusiən rəha nati u təmaiu mītəlau rəfin e nītəni əha.

Iesu təmöl vivi iəmnəu tərāh mil keiu

27 Kəni nian Iesu təmiet ikin əha, mətəu iəmnəu mil tərāh keiu kəmuītəu=pən in, kəni mətuagət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkəhrui itimlau!”

28 Nian Iesu tīnuvən əpəha imə, kəni iəmnəu tərāh mil kiəuva ohni. Kəni Iesu təmənī=pən kəm lau məmə, “?Itəlau nətuəhatətə məmə iəkəhrun nol vivien nəhmtitimlau, uə kəpə?”

Kəni ilau kuənī=pən məmə, “Əuəh, İərmənig.”

29 Kəni Iesu təmələhu=pən nəhlmin e nəhmtilau mənī=pən məmə, “Uhgīn otol vivi nəhmtitəlau mətəu-inu nəmuəhatətə lan.”

30 Kəni nəhmtilau təuvir kəni kīnatueruh nati. Kəni Iesu təmənī=pən əskasik kəm lau məmə, “Onəsuanī pətigəmien natimnati mīn u kəm nətəmimi.”

31 Mətəu ilau kəmiaiet mian, kəni muənī pətigəm nanusiən rəha Iesu tuvən mītəlau ikin mīn rəfin e nītəni u.

Iesu təməhgi pətigəm narmīn tərāh e iətəm təruru nəghatiən

32 Nian suah mil u kəmiaiet, nətəmimi kotələs iətəmi kəti təruru nəghatiən məhuva o Iesu. Suah kəha in təruru nəghatiən mətəu-inu narmīn tərāh tətətig lan.

33 Kəni Iesu təməhgi pətigəm narmīn tərāh e suah kəha, kəni tīnətəghati. Kəni nīmənīn nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni, kəni mətəni məmə, “Suah kəti təsehien nati kəti tol lanu u ikinu Isrel nian kəti mīne.”

34 Mətəu Farəsi mīn kəmötəni məmə, “Tatos nəsanənien o iətəmi asoli rəha narmīn tərāh mīn məmə otəhgi pətigəm narmīn tərāh mīn lan.”

Iesu nīkin təmāhmə pik o nətəmimi

35 Kəni Iesu təmaliuək matuvən e taun mīne lahuənu mīn rəfin, kəni mətəgətun əpəha e nīpəgnəua nīmə mīn rəha nuhapumien, mətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Nərmənigien Rəha Uhgīn, kəni matol vivi nətəmimi rəfin nətəm kautəhmis, mīne nətəmimi rəfin nətəm nīpətīlah tərāh kautəuvir.

* **9:20** Lou təmənī məmə nīmisiən u təmöl pətan əha tamikmik, kəni nəmə tatek iətəmi kəti, kəni in mīn otamikmik. **9:21** Mat 14:36 **9:27** Mat 20:29-34 **9:30** Mat 8:4 **9:33** Mak 2:12 **9:34** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35** Mat 4:23; Mak 1:39

³⁶ Nian tameruh nimənin nətəmimi tinepət pik, kəni nikin təməpət pik o lah mətəu-inu kinotos pik nahməiən, kəni motəruru nasiru aruiən e rəhalah nəmiəgəhiən, kinotəhmen e sipsip min rəhalah iətəmimi tikə o neruh vivian ilah.

³⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “! Oteruh-to! Nauəniən tepət əpəha e nasumiən tiniməhtə, mətəu noluək min təkəku əmə kəutəulək lan.

³⁸ Otətapuəh o iətəmi asoli rəha nasumiən məmə otahli=pa noluək min tepət məmə okəhuvən motəulək e nasumiən rəhan.”

10

Nətəmi tueləfrəha Iesu

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Kəni Iesu təmauin e nətəmi tueləf rəhan kəhuva kətiəh, kəni məfən nəsanəniən kəm lah məmə ilah kəhuvən motəhgi pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi, kəni motəhrun nol vivian nimisiən min rəfin, mine nətəmimi min u nipətilah təmərəh.

² Kəni inu nərgi nətəmi tueləf rəha Iesu: in aupən Saimon, u nərgin kəti min u Pitə; mine notəhan Antiru; mine Jemis mine pian Jon, nətə Səpəti mil;

³ mine Filip mine Patolomiu; mine Toməs mine Matiu, iətəmimi rəha nosiən mənə rəha takis; mine Jemis nətə Alfias; mine Tateas;*

⁴ mine Saimon u kətauin lan məmə Selot;† mine Jutəs Iskariot u təməgəhan=pən e Iesu tuvən e nəhlmi rəhan min tikimir.‡

Iesu təmahli pətigəm rəhan nətəmimi tueləf

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Kəni nian Iesu təmahli pətigəm rəhan nətəmimi tueləf məmə okəhuvən motol rəhan uək, təmaupən məghati kəm lah məmə, “Itəmah onəsəhuvəniən o nətəmi min u səniəmə nəuaniləuis min rəha Isrel, kəni məsəhuvəniən e taun kəti rəha nətəm Səmeriə,

⁶ mətəu onəkəhuvən o nəuaniləuis min rəha Isrel nətəm kotəhmen e sipsip min kəutəlui.

⁷ Kəni nian nəkəhuvən, nəkotəkeikei motəni pətigəm məmə, ‘Nian iətəm Uhgın otarməng e nətəmimi rəfin lan, tinuva iuəkir.’

⁸ “Kəni itəmah nəkotəkeikei motol nətəm kətohmis kotəuvir min. Kəni itəmah nəkotəkeikei motol nətəm kətohmis kotəmiəgəh min. Kəni nətəmimi nətəm leprosi tatol ilah, nəkotəkeikei motol nipətilah tuva məuvir min. Kəni nətəmimi nətəm narmin tərəh tətətig e lah, itəmah nəkotəkeikei motəhgi pətigəm narmin tərəh min kəhuvən isəu o lah. Kəni nəsanəniən iətəm nəmotos, nəməsotosiən nəhmtin. Kəni onəkotəkeikei motol əmə uək, nətəmimi okəsotətəouien itəmah lan.

⁹ Nian nəkəhuvən, nəsotosiən mənə e rəhatəmah pauis.

¹⁰ Kəni məsotəmkien rəhatəmah kətim min. Kəni napən iətəm nautəhuvən lan, in əmə ko, məsotosiən inəuau kəti min. Kəni məsotosiən put, mine kasikin

9:36 Nam 27:17; 1King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37** Luk 10:2 **10:1** Mak 6:7;

Luk 9:1 * **10:3** E nauəuə mil rəha Mak mine Luk, kətauin pisin e nərgi Tateas məmə Jutəs nətə Jemis. Mətəu in iətəmi kətiəh əmə. † **10:4** Selot in suah kəti iətəm in tətəhtul əskasik o kəntri rəhan. Eruh e tiksənəri. ‡ **10:4** Iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pitə mine Saimon u kətauin lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nətə Səpəti mine Jemis nətə Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mine Jutəs nətə Jemis u kətauin pisin məmə Tateas e nauəuə u rəha Matiu. **10:6** Jer 50:6 **10:7** Mat 3:2; 4:17;

Luk 10:9,11 **10:9** Luk 10:4

rəhatəmäh mìn. İətəni lanu lan mətəu-inu təhruahru əmə məmə kətəfən kəm noluək mìn natimnati iətəm təhruahru o natigiən rəhalah.

¹¹ “Nian nəkəhuvən e taun kəti uə lahuənu kəti, nəkotəkeikei moteh iətəmimi kəti iətəm nikin tagiən məmə nəkəhuvən motatig itəmäh mìn, kəni nəutatig ikin əha mətəuarus=pən nian nəkohiet mìn.

¹² Nian nəkəhuvən motatig e nimə kəti, nəkotəkeikei motəghati vivi kəm lah məmə, ‘Nəməlinuiən tətətig o təmah.’

¹³ Kəni nəmə nətəmimi e nıpəgnəua nimə u, nıkilah tagiən məmə okotos itəmäh, kəni pəh rəhatəmäh nəghatiən rəha nəməlinuiən tətətig o lah. Mətəu nəmə nıkilah təsagiəniən o təmah, nəkotəkeikei motos nəghatiən rəha nəməlinuiən mautəhuvən.

¹⁴ “Kəni nəmə nətəmimi nəuvein kəsotolkeikeiən məmə okotit itəmäh nəkəhuvən e rəhalah nıpəgnəua nimə, uə kəsotətəligiən e rəhatəmäh nəghatiən, kəni nian nautohiet e nimə rəhalah, uə rəhalah lahuənu, nəkotəkeikei motohrapıspis rəkis nıməulul e nəhlkıtəmäh məmə ilah okotəhrun məmə nəmotəuhlin=pən pəhriən nəmtəhtəmäh o lah motəpəh ağın ilah.

¹⁵ Nıpəhriəniən iətəni kəm təmah, e nian iətəm Uhgın otakil nətəmimi, nalpiniən rəha nətəmi mìn əha in otəskasık pik mapirəkis nalpiniən rəha nətəm kotərah aupən e taun mil əha, Sotəm mine Kəmorə.”§

Nətəmimi okotol tərəh kəm nətəmimi rəha İesu

¹⁶ Kəni İesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Otətəlig-to. İətəhli=pən itəmäh nautəhuvən təhmen e sipsip mìn iətəm kəməhuvən e nəlugı kuri rarpın mìn. Onəkotəkeikei moteinatig vivi təhmen e məlikim, kəni itəmäh motan mətig təhmen e məniğ mak.

¹⁷ Onəutətəu vivi itəmäh o nətəmimi. İlah okotələs itəmäh məhuvən məmə nəkotəhtul e nəhmti kaunsil rəhalah mətəu-inu itəmäh nətəmimi rəhak. Kəni okotalis itəmäh əpəha e nimə rəha nuhapuminiən.

¹⁸ “Kəni okoteikəpan itəmäh nəkəhuvən motəhtul e nəhmti nətəmi asoli mìn rəha kəpmən mìn, mine kig mìn məmə onəkotəni pətiğəm nəghatiən təuvır rəhak e nəhmtiləh, kəni mine e nəhmti Nanihluə mìn.

¹⁹ Nian ilah okəhuva motələs itəmäh, kəni nıkitəmäh təsəhti pikiən məmə onəkəhuvən mətəni məmə nak, uə nəkotəhro lanu lan motəghati. Nəsotəğiniən mətəu-inu Narmin Rəha Uhgın, in otəfinə nəghatiən iətəm onəkotəni e nian əhruahru əha.

²⁰ Nəsotəğiniən mətəu-inu səniəmə itəmäh onəkotəghati, mətəu Narmin Rəha rəhatəmäh Tatə Uhgın, otəfinə nəghatiən kəm təmah məmə nəkotəni pətiğəm.

²¹ “Nətəmimi okotəğəhan=pən e pialah əhruahru mìn kəm rəhalah tikimır mìn məmə okotohamu ilah, kəni tatə mìn okotol mìn lanəha kəm nenətiləh əhruahru mìn, kəni kəlkələh mìn okotəhtul motol nolıən əhmen mìn əmə kəm rəhalah tatə mìn mine məmə mìn məmə okotohamu ilah.

²² Nətəmimi rəfin okotəməki e təmah o nərgək. Mətəu iətəmi otəhtul əskasık mətəuarus=pən natimnati mìn u okotol naunun, kəni Uhgın otosmiəğəh.

²³ Nian okotol tərəh kəm təmah e taun kəti, kəni nəkohiet motəğim məhuvən e taun pisin kəti mìn. İətəni pəhriən kəm təmah məmə ko nəsəhuvən rəfiniən e taun mìn rəha İsrəl mətəuarus=pən Nəti İətəmimi in otuva mìn.

10:10 Luk 10:7; 1Kor 9:14 **10:12** Luk 10:5-6 **10:14** Luk 10:10-12; Uək 13:51 § **10:15** Sotəm mine Kəmorə, ilau taun mil aupən ikin iətəm təfəğə tərəh tepət tepət əha ikin. Kəni Uhgın təmol nalpiniən kəm lau mahli=pən niğəm məmə otus ilau. **10:15** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16** Luk 10:3; Rom 16:19
10:20 Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20** Jon 14:26 **10:21** Maeka 7:6; Mat 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16

24 “Nətəmimi nətəm kətəgətun ilah, ko kəsotapirəkisiən rəhalah iəgətun. Kəni noluək mīn, ko kəsotapirəkisiən rəhalah iətəmi asoli.

25 Nətəm kətəgətun ilah, kotəkeikei motagiən məmə okəhuva motəhmen e iəgətun rəhalah, kəni noluək mīn kotəkeikei motagiən məmə okəhuva motəhmen e iətəmi asoli rəhalah. Iəu, iəu iətəmi asoli rəha nimə. Nəmə nətəmimi nəuvein kotəni rah iəu məmə iəu Pielsepul, u nərgin kəti rəha Setən, kəni ko təhmen mīn əmə e noluək mīn rəha nimə rəhak. Inəha, nətəmimi okotəni rah ilah mīn tapirəkis.”

*Iətəmimi rəha Iesu
təsəginian e nətəmimi
(Luk 12:2-7)*

26 Kəni Iesu təməni məmə, “Tol lanəha, sotəginian e nətəmimi. Natimnati iətəm nətəmimi kautəht-ərain, Uhgīn otəfətigəm ikin təhagəhag ikin, kəni natimnati iətəm nətəmimi kəutəhluaig lan, Uhgīn otəfətigəm, nətəmimi rəfin okotafu.

27 Natimnati iətəm iətəni kəm təmah əmə əha rəueiu, itəmah onəkotəkeikei motəni pətigəm mīn təhagəhag kəm nətəmimi rəfin. Kəni təhmen əmə, natimnati iətəm iətəni oneuən, itəmah onəkotəkeikei motəni pətigəm e nəhmti nətəmimi.

28 “Sotəginian e nətəmimi nətəm kotəhrun nohamuiən nipətītəmah, mətəu ko kotəruru nohamuiən narmitəmah. Mətəu nəkotəgin e Uhgīn iətəm təhrun nərəkiniən nipətītəmah mīne narmitəmah e nigəm asoli.

29 Oteruh-to. Nīmənig əlkələh mīn, nətəmimi kautos nəhmtilah e məni əkəku əmə. Mətəu nəmə rəhatəmah Tatə Uhgīn təsegəhanian e lah, ko kəti təsimisiən.

30 Kəni Uhgīn təhrun vivi agin itəmah mīne. Kəni nati əpnapin nəuanutəmah ko e rəhn-kapə təmah in səniəmə nati agin kəti, mətəu Uhgīn in tətəfin rəfin ilah.

31 !Tol lanəha, sotəginian! Uhgīn tolkeikei pik itəmah tapirəkis mənig əlkələh mīn əha.

32 “Tol lanəha, nəmə iətəmimi otəni pətigəm nərgək e nəhmti nətəmimi, kəni iəu mīn, iəkəni pətigəm nərgin e nəhmti rəhak Tatə e negəu e neai.

33 Mətəu nəmə iətəmimi otəni pətigəm e nəhmti nətəmimi məmə in səniəmə rəhak, kəni iəkəni pətigəm e nəhmti rəhak Tatə e negəu e neai məmə in səniəmə rəhak.

34 “Nikitəmah təsəhtiən məmə iəmuva məmə iəkələhu nəməlinuiən e nəhue niftəni. Iəməsuvaian məmə iəkələhu nəməlinuiən, mətəu iəmuva məmə iəkol nətəmimi kotərgəhu.

35 Iətəni lanəha mətəu-inu iəmuva məmə iəkol iərman mīne rəhan tatə okətuərah o lau mīn, kəni pətan mīne uhun okətuərah o lau mīn,

36 kəni iətəmimi otol tikimīr ilah aru rəhan mīn.*

37 “Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei pik rəhan tatə mīne məmə tapirəkis iəu, in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi. Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei pik nətīn iərman uə pətan tapirəkis iəu, in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi.

10:24 Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **10:26** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28** Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31** Mat 6:26 **10:33** Luk 12:8-9 **10:36** Maeka 7:6; Luk 12:51-53 * **10:36** Famli nəuvein okotəhapu ilah mīn mətəu-inu nəuvein e famli mīn okəhuərisig e Iesu, kəni nəuvein e famli əmə əha okotəmāki e Iesu. **10:37** Luk 14:26-27

³⁸ Kəni iətəmimi iətəm təsələsian rəhan niği kəməluau muərisig lak,† in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi.

³⁹ Kəni iətəmimi iətəm tatol pik uək əmə məmə rəhan nəmiəgəhian e nəhue niftəni u in otəuvir, otəmkarəpən e nəmiəgəhian pəhriən. Mətəu iətəmimi iətəm otimis o nərgək, in otos nəmiəgəhian itulin.

⁴⁰ “Kəni iətəmimi iətəm tatos itəmah e nikin agian kəni təhmen əmə məmə tatos iəu e nikin agian. Kəni iətəmimi iətəm tatos iəu e nikin agian, kəni təhmen əmə məmə tatos iətəmi u iətəm təmahli=pə iəu.

⁴¹ Kəni iətəmimi iətəm təhrun məmə suah kəti in iəni kəti rəha Uhgın, kəni tatos e nikin agian, in otos nətəouiən lan, təhmen əmə e iətəm iəni min kautos. Kəni iətəmimi iətəm tatos e nikin agian iətəmi əhruahru, in otos nətəouiən lan, təhmen e iətəmi əhruahru.

⁴² Kəni nəmə iətəmimi kəti tətəfən nati kəti kəm suah kəti mətəu-inu təhrun məmə in rəhak iətəmimi, nipəhriəniən Uhgın otətəou in o rəhan nolian təuvir u, nati əpnəpən rəhan nəfəniən in nati əkəku əmə təhmen e nəhu ətəpu nəuan nəuvetin əmə, uə rəhak iətəmimi in ləhtəni agin.”

11

Iesu mine Jon Bəptais (Luk 7:18-35)

¹ Nian Iesu tinol naunun nəgətunian rəhan nətəmimi tueləf, təmiet ikin əha muvən e taun min e nitəni Kaləli, mətəgətun nətəmimi kəni mətəni pətigəm nəghatian rəha Uhgın kəm lah.

² E nian əha, Jon Bəptais tətətig e kaləpus, kəni in təmətəu nanusian e uək iətəm Iesu tatol. Kəni təmahli=pən rəhan nəuvein nətəmimi kəhuvən motətapuah ohni məmə,

³ “?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni aupən məmə suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti min məmə otəpanuva min?”

⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuvən moteruh Jon motəni=pən nati nak iətəm nəməhuva motətəu kəni moteruh:

⁵ nətəmi nəhmtilah təpis kinauteruh nati. Kəni nətəmimi nətəm nəhlkilah tərəh kinotətəu təuvir kəni minəutaliuək. Kəni nətəmimi min u kəmotos nimisian leprosi, nilosilah tinəuvir. Kəni nətəmimi min u nipəgtəlgilah təmalu, rəueiu əha kinautətəu nati. Kəni nətəmimi min u kəmoħmis, kinotəmiəgəh min. Kəni rəueiu, iətəmi kəti tinatəni pətigəm nanusian təuvir kəm nanrah min.

⁶ Iətəmimi otətig e nəuvirian pəhriən nəmə in təsəhlmanian e nəhatətəien lak o natimnati min iətəm iəu iatol uə iəsolian.”

Iesu təməghati e Jon Bəptais

⁷ Nian nətəmimi rəha Jon kautohtəlig, kəni Iesu tinətuəuin mətəghati e Jon kəm nətəmimi min u kəutəharəg əha ikin, mətəni məmə, “?Aupən, nəmətəhuvən ikin təpiə-məpiə ikin məmə nəkotəh nak? ?Nəməhuvən məmə nəkotəfu iətəmi əpnəpən əmə kəti təhmen e nimanuvehli əfəməh iətəm nimətəgi tətəlif u alifu əpnəpən əmə? Kəpə.

† **10:38** Nipəti nəghatian rəha Iesu səniəmə rəhan nətəmimi okotəkeikei moħmis e niği kəməluau təhmen əmə lan. Nipəti nəghatian u məmə kitah rəfin kətiəh kətiəh kotəkeikei motəgəhan lan məmə Uhgın otol nəuiən e nəmiəgəhian rəhatah nati əpnəpən məmə rəhan nətəligian məmə kəutətig e nian iəkis min. Nəmə təhro nətəmimi okotol nərahian kəm tah, nəmə təhro kitah okoħmis o nərgin, uə nəmə təhro nərahian min əha otəsuvaiən e nəmiəgəhian rəhatah. Kitah kotəruu, mətəu kotəhtul maru əmə o natigian e nəmiəgəhian iətəm Uhgın tolkeikei. **10:39** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20 **11:5** Aes 35:5-6; 61:1

8 ?Kəni təhro itəmah nəməhiet, məmə nəkotafu iətəmi kəti iətəm tatuvən e napən təuvir nəhmtin tiəkis? Kəpə. Nətəmimi kautəhuvən e napən təuvir tol lanəha, nian rəfin kəutatig e nimə rəha kig.

9 ?Mətəu nati nak əha nəməhuvən məmə nəkotəruh, iəni kəti, uə? Əuəh, pəhriən, mətəu iətəni kəm təmah məmə in ilis tapirəkis iəni.

10 Suah u inu Nauəuə Rəha Uhgın tətətəghati lan. Uhgın təməni məmə, 'Otafu-to. Iətahli=pinə iahləpis iətəm otos rəhak nəghatiən.

In otaupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.'

11 Nipəhriən iətəni kəm təmah məmə, nətəmi u kəmotair e niftəni u, kəti təsapirəkisiən suah kəha Jon Bəptais. Kəni mətəu iətəmi in ləhtəni agin e Narməniğiən Rəha Uhgın, in ilis tapirəkis Jon.*

12 E nian Jon Bəptais tətətuəuin mətəni pətiğəm nəghatiən rəha Uhgın mətəuərus=pa rəueiu, Narməniğiən Rəha Uhgın in təkəsik məmə otol uək matuvən. Kəni nətəmimi nətəm kotəkəsik kotalkut pik məmə okəhuvən motatig ahgəl.†

13 Iətəni lanəha mətəu-inu, aupən agin mətəuərus=pa nian rəha Jon, nəghatiən min rəha Lou iətəm Uhgın tətəfən kəm Mosis, mine nəghatiən min rəha iəni min rəha Uhgın, kautəni pətiğəm Narməniğiən Rəha Uhgın.

14 Kəni nəmə nikitəmah tagiən məmə nəkotos nətəliğiən u, iəkəni məmə Jon in Elaijə iətəm in iəni kəti aupən kəmətəni məmə otuva mol əpenə-penə e suaru rəha Məsaia.

15 Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.

16 “?Nətəmimi min u nətəm kəutatig rəueiu, ilah kotəhro lanu lan? Ilah kotəhmen=pən e kəlkələh min kəutəharəg ikin katol makit ikin məutahkul məutəuin e lah min nəuvein məmə,

17 'Itimah iəmotahli nau kəm təmah məmə onəkəutol danis rəha nagieñiən lan, mətəu itəmah nəsolieñ danis. Kəni itimah iəməutasək eiuə rəha nimisiən, mətəu nəsolasəkiən kitah min itəmah.'

18 “Kəni təhmen əhmen əmə, itəmah nəsolkeikeieñ Jon, kəni məsolkeikeieñ iəu. Iətəni lanəha lan mətəu-inu Jon tətəmuva, kəni mətəuəkəm mətəpəh nauəniən mətəfaki kəm Uhgın, kəni məsəmnimiən wain. Kəni nəmotəpəh in motəni məmə, 'Suah kəha narmin tərəh kəti tətətiğ lan.'

19 “Mətəu nian iəu, Nəti Iətəmimi, iəmuva kəni mətəuən kəni mətəmnim wain, mətəu nəmotəpəh min iəu motəni məmə, 'Otafu-to, suah kəha in iətəmimi rəha nauən pikieñ mine iətəmimi rəha napisiən, kəni mətəni pəti ilah nətəmimi rəha nosiən məni rəha takis, mine nətəmimi nətəm nol tətəfəgə tərəh.' Mətəu nətəmimi min u kəutətəlig e nolieñ rəhak mine rəha Jon, kotəhrun nehieñ məmə nati iətəm iəmuol təhmen vivi pəhriən.”

Nahməiən asoli otuva (Luk 10:13-15)

11:10 Mal 3:1; Luk 1:76 * 11:11 Fes u tətəni məmə uək rəha Jon, in uək iətəm tatos nisiaiən. In tatol əpenə-penə suaru rəha Kristo iətəm Uhgın otahli=pa, kəni in tətəni pətiğəm məmə Kristo tinatua. Uək u in uək asoli. Kəni Jon in iətəmi asoli mətəu-inu in tatos uək əha. Mətəu nati kəti iətəm in təuvir tapirəkis uək rəha Jon, inu nəmə suah kəti tətəva iətəmi rəha Uhgın nian in tətəhatətə e Iesu Kristo. † 11:12 Suaru kəti min o nəuhliñiən fes u tol lanko lan məmə: E nian Jon Bəptais tətətuəuin mətəni pətiğəm nəghatiən rəha Uhgın mətəuərus=pa rəueiu, mətəu nətəmimi kəutəluagin ilah nətəmimi nətəm kəutatig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni nətəmimi rəha nəluagin iən kəutalkut məmə okotiui rəkis nətəmimi rəha Uhgın məmə kəhuva nətəmimi rəhalah. 11:13 Luk 16:16 11:14 Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13; Mak 1:1-8 11:19 Mat 9:14

²⁰ Kəni Iesu təməghati əskasik e natigian rəha nətəmimi e taun min əha iətəm in təmöl nati apispis tepət ikin e nəhmtilah. Təməghati lanəha mətəu-inu ilah kəməsotəuhlinian nətəligian rəhalah o rəhalah nolian tərəh min.

²¹ Təməni məmə, “Itəmah nətəm Korasin, kəsi, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nətəm Petsaitə, kəsi, nərahian asoli otuva o təmah! Mətəu-inu iəmol pau nati apispis tepət e taun mil rəhatəmah mətəu itəmah nəsotəuhlinian nətəligian rəhatəmah! Kəni nəmə iəmol natimnati min əha əpəha Taea mine Saedon aupən, ko nətəmimi əha ikin əha kəmotəuhlin rəhalah nətəligian e nolian tərəh min, kəni ilah məhuvən e napən əuas min məhuvən məutəharəg e nəhmtahu e nigəm məutəgətun məmə kautətəu tərəh agin o nolian tərəh min rəhalah.

²² “Mətəu iətəni kəm təmah məmə e nian əha iətəm Uhgın otol nalpinian kəm nətəmimi, nalpinian rəhatəmah otəskasik, mapirəkis nalpinian rəha nətəm Taea mine Saedon u aupən.

²³ ?Kəni itəmah nətəm Kapeniəm, nikitəmah təhti məmə Uhgın otəfəri=pən itəmah əha ima nisian əpəha e negəu e neai? !Kəpə! Mətəu Uhgın otəhlman e təmah nəkoteiuaiu ləhtəni agin, ima naulisian, mətəu-inu iəmol nati apispis tepət e taun rəhatəmah. Kəni nəmə iəmol natimnati min u əpəha Sotəm, iətəm taun əha təfagə tərəh min tepət ikin, kəni nətəm ikin kəmotəuhlin rəhalah nətəligian, kəni nəmə Uhgın təməsərəkiniən Sotəm, kəni tətətəg əmə mətəuarus=pa u rəueiu.

²⁴ Mətəu iətəni kəm təmah məmə e nian əha iətəm Uhgın otol nalpinian kəm nətəmimi, nalpinian rəhatəmah otəskasik, mapirəkis nalpinian rəha nətəm Sotəm aupən ikin.”

*Itəmah nətəm ninotəpəou
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Kəni e nian əha, Iesu tətətəfaki mətəni məmə, “Tatə Uhgın, ik İərməniğ rəha natimnati rəfin ilis e neai mine ləhtəni e nəhue niftəni. Iətəni-vivi ik mətəu-inu nəməhluaig e nıpəti natimnati min u e nəhmti nətəmimi nətəm koteinatig motəhrun vivi nati. Kəni nəmol əpu kəm nətəmimi nətəm kotəhmen=pən əmə e kəlkələh min məmə okotəhrun vivi.

²⁶ Əuəh, Tatə, inu nati kəti iətəm ik nəkolkeikei.”

²⁷ Kəni Iesu tətətəkeikei mətəni kəm lah məmə, “Rəhak Tatə təmegəhan=pa rəkis natimnati rəfin e nəhlmək. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi iəu u Nəti Uhgın, məmə iəu pəh əhruahru. Mətəu Tatə Uhgın əmə təhrun. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhrun vivi Uhgın, mətəu iəu pisin əmə u Nəti Uhgın, iəkəhrun, mine nətəmimi nətəm iəu iəmitəpin məmə iəkol pətigəm Tatə Uhgın kəm lah.

²⁸ “Əhuva ohniəu, itəmah nətəm nahgitəmah nikə kəni ninotəpəou e natipəian e katipə figəm min, kəni iəkəfinə nəmeigian.‡

²⁹ Itəmah otos uək iətəm iəkəfinə kəm təmah, kəni pəh iəkaupən məgətun itəmah lan. Iətəni lanəha mətəu-inu iəu iətəmi mətig, kəni rəhak nətəligian in ləhtəni. Kəni onəkotos nəmeigian e nikitəmah.

11:22 Aes 23; Esik 26–28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4 **11:23** Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25** 1Kor 1:26-29 **11:27** Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 ‡ **11:28** Nəghatian u “natipəian e katipə figəm min” tətəghati e Lou rəha nətəm Isrel iətəm kotəhmen e nati figəm mətəu-inu Lou min u, ilah kotəskasik pik, kəni tiəkis o nolian. **11:28** Jer 31:25

³⁰Tol lanəha mətəu-inu rəhak uək iəkəfinə kəm təmah in tımətig, kəni rəhak katipə in təhvevig.”§

12

Iərməniḡ rəha Sapət

(Mak 2:23-3:6; Luk 6:1-11)

¹ Kəni e nian əha e Sapət kəti, Iesu mine rəhan mīn nətəmimi kəməutaliuək məutohapumīn e nasumian rəha wit,* kəni rəhan mīn nətəmimi nəumis təmus ilah, kəni kəmautəhli nəua wit kəni mautun.

² Mətəu nian Farəsi mīn kəmotafu ilah, kəni kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “!Ei, afu-to! Rəham nətəmimi kautol nati kəti iətəm kəutatgəhli Lou rəha Sapət.”†

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotafin uə kəpə, nati nak iətəm Kig Tefit təmol aupən, nian in mine rəhan mīn nətəmimi nəumis təmus ilah?

⁴ In təmuvən imə e Nima Tapolin Rəha Uhgīn, kəni mos pīret mun iətəm pris mīn kīnotəfən rəkis kəm Uhgīn. Kəni nolīən əha tətətgəhli Lou, mətəu-inu pīret əha, Lou tətəni məmə pris mīn əmə kotəhrun nunīən.

⁵ ?Kəni nəmotafin e Lou uə kəpə, məmə nian rəfin e Sapət, pris mīn əpəha e Nimə Rəha Uhgīn, ilah kautol uək rəhalah iətəm tətətgəhli Lou rəha Sapət? Mətəu Uhgīn tateruh məmə nati əha in təhruahru əmə.

⁶ Mətəu iətəni kəm təmah məmə iətəmi kəti u ikīnu in ilis tapirəkis Nimə Rəha Uhgīn.

⁷ E Nauəuə Rəha Uhgīn, in tətəni məmə, ‘Nati kəti tatol nīkik tətəgiən, inu məmə onəkotasəkəhruin nətəmimi, mətəu sənīəmə rəhatəmah sakrifais mīn iətəm nautol məutəfa kəm iəu iətəm tatol nīkik tətəgiən.’

Nəmə nəkotəhrun nīpəti nəghatīən u, kəni nətəmimi mīn u nətəm kotəhruahru, ko nəsotakilīən ilah motəni məmə ilah kautol nolīən tərah.

⁸ Iətəni lanu lan mətəu-inu iəu, Nəti Iətəmimi, iəu iətərməniḡ e nian rəha Sapət.”

⁹ Kəni Iesu təmīet ikīn əha, maliuək matuvən əpəha imə e nimə rəha nuhapumīniən rəhalah.

¹⁰ Kəni əmeiko ikīn əha, iətəmi kəti əha ikīn nəhlmīn təmīmīs, təsuahruīən lan. Kəni kəmotətapuəh o Iesu məmə, “?Təhro? ?In təhruahru e Lou məmə e Sapət, iətəmi təhrun nol vivīən iətəmimi iətəm tatīmīs?” Ilah kəmotətapuəh ohni mətəu-inu kəutəsəl e nətəligiən tərah kəti rəha Iesu uə nolīən kəti rəhan təhmen e nol vivīən iətəmi e Sapət, iətəm ilah okotləfən in e kot ohni.

11:30 1Jon 5:3 § **11:30** Nian Iesu təməni “rəhak katipə in təhvevig,” nəghatīən əhruahru rəha katipə, in “iok.” In nati kəti kəm ol e nīḡi iətəm kəmələhu=pən e nentəui nati miəḡəh əsanən kəti, kətəni məmə “okis,” nati miəḡəh u təhmen e kau. Nətəm Isrel kəutələhu=pən iok e nentəui okis, kəni motəlis=pən nati kəti lan məmə okis otiuvi, təhmen e “kat” uə “plau,” nati iətəm tətəhlu e niftəni. Nətəm Isrel kəmotəni məmə nītəu-pəniən Lou rəha Mosis in təhmen e iok kəti mətəu-inu in uək əskasik. Mətəu iok iətəm Iesu tətəfa kəm tah in təhvevig mətəu-inu, nian təmīmīs e nīḡi kəmələuə mos nalpīniən o təfəḡə tərah mīn rəhatah, kəni in tinol rəkis uək rəhatah. In təni məmə kitah kotəkeikei məutəhatətə əmə lan. Kəni in otasiru e tah məmə okotaliuək e suaru əhruahru rəha Uhgīn. * **12:1** Wit in nati kəti təhmen e rais. Afīn-to e tiksīnəri. **12:1** Dut 23:25 † **12:2** Lou rəha nətəm Isrel tategəhan məmə iətəmimi təhrun nosīən nəua wit e nasumian rəha nətəmimi nian tətaliuək mətohapumīn e lah (Dut 23:25). Farəsi mīn nīkilah təmərah mətəu inko nətəmimi mīn rəha Iesu kəmautol uək rəha nəuləkīən, u in kəti rəha tate-nain nolīən mīn kəmənīəhu aḡīn məmə okəsoliən e nian rəha Sapət. (Eks 20:8-11; 34:21; Dut 5:12-15)

12:4 1Saml 21:1-6 **12:4** Lev 24:5-9 **12:5** Nam 28:9-10 **12:6** Mat 12:41-42 **12:7** Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10** Luk 14:3

11 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Okəmə itəmah kəti rəhan kəti sipsip, kəni sipsip u tiuvig=pən e nīmīl e Sapət, nikitəmah təhti məmə iətəmi əha otuvən miuvi-pəri=pa mīn? !Əuah! Otəkeikei muvən miuvi-pəri.

12 !Mətəu iətəmimi, in nati keikei tapirəkis sipsip! Konu, in təhruahru əmə e Lou məmə natol nati təuvir mīn əmə kəm nətəmimi e Sapət.”

13 Kəni təməni=pən kəm iətəmi nəhlmin təmimis məmə, “Uahru-to e nəhlmə.” Kəni təmuahru e nəhlmin, kəni nəhlmin tuva mīnəuvir agin mīn, məhmen e nəhlmin u kəti mīn.

14 Mətəu Farəsi mīn kəmohiet məhuvən ihluə mīnəutətēi nəuə ohni məmə okotohamu Iesu.

Ioluək iətəm Uhgīn təmitəpīn

15 Kəni Iesu təməhrun nətəligiən rəhalah, kəni tēmiet ikīn əha. Kəni nətəmimi tepət kəmohuərisig lan. Kəni in təmol vivi nīmisiən rəfin rəhalah kəutəhuva məutəuvir mīn.

16 Kəni təmənīəhu ilah məmə okəsotəni pətigəmiən in kəm nətəmimi mīn.

17 Natimnati mīn əha kəmohiet məmə nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn otuva mol nīpəhriənīən lan. Uhgīn təməfən kəm iəni Aiseə u aupən o nəni pətigəmiən məmə,

18 “Inu ioluək rəhak iətəm iəu inītəpīn rəkis, iəkolkeikei pik in, kəni nīkik tagiən pik ohni.

Kəni iəu iəkol məmə Narmīn Rəhak otuva məriəuəh lan.

Kəni in otəni pətigəm nolīən əhruahru rəhak mīne nosmiəghīən rəhak e nəhmti nətəmimi e nītəni pīsīn pīsīn mīn.

19 Ko in təsorgəhuiən kəni məsagət əfəmāhiən, məsəghati pikīən ikīn nətəmimi kəutuhapumīn ilah mīn ikīn.

20 In iətəmi mətig,

kəni in otol təuvir kəm nətəmimi nətəm kəutəpəou kəni rəhalah nəsanəniən tikə.‡

In otol lanəha mətəuarus=pa nolīən iətəm in təhruahru otol win e nolīən iətəm tərāh.

21 Kəni nətəmimi mīn u səniəmə nəuaniləuis mīn rəha Isrel, ilah okotələhu=pən əskasik rəhalah nətəligiən tətətig lan, məmə in otosmiəgh ilah.”

Iesu mīne Pielsepul

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kəni nətəmimi kəmotos iətəmi kəti məhuva kəm Iesu iətəm nəhmtin təpīs kəni təsəghatiən mətəu-inu narmīn tərāh kəti tətətig lan. Kəni Iesu təmol vivi mīn, kəni iətəmi kəha tīnateruh nati kəni mīnətəghati.

23 Kəni nətəmimi rəfin narmīlah tēmīuvig motəni məmə, “?Nəmə təhro suah u in Mipī Kig Tefit iətəm Uhgīn təmənī məmə otahli=pa?”

24 Kəni nian Farəsi mīn kəmotətəu nati əha mīne nəghatiən lan, kəni kəmotəni məmə, “Suah kəha tətəghi pətigəm narmīn tərāh mīn e nəsanəniən əmə rəha Pielsepul u iətəmi asoli rəha narmīn tərāh mīn.”

25 Mətəu Iesu təhrun nətəligiən rəhalah, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kəutəhapu ilah mīn, kəni okotərəkin rəhalah kəntri. Kəni təhmen=pən əmə e taun kəti uə lahuənu kəti, nəmə nətəmimi kəutəhapu ilah mīn, kəni okotərəkin taun u uə lahuənu u.

12:12 Luk 14:5 12:14 Jon 5:16 12:16 Mat 8:4; Mak 3:12 12:18 Mat 3:17 ‡ 12:20 Nəghatiən Kris əhruahru rəha fes 20 tətəni məmə, “Ko təsatgəhliən niuig kəti iətəm təməgəu, kəni ko təsəmkəpīs aginīən wik rəha lait iətəm tətənāh əmə.” 12:21 Aes 42:1-4 12:24 Mat 9:34; 10:25

26 “Kəni nəmə Setən tətəhgi pətigəm narmin tərəh min rəhan e nətəmimi, kəni tatol aru əmə tikimər kəm in. ?Kəni otəhro lanu, rəhan narmənigiən otəhtul?”

27 ?Kəni nəmə iəu iətəhgi pətigəm narmin tərəh min e nəsanəniən rəha Pielsepul, kəni təhro e rəhatəmah min nətəmimi? İlah kautəhgi pətigəm narmin tərəh min e nəsanəniən rəha pəh? ?Rəha Setən? Kəpə. Kəni tərəh məmə nautəni məmə iəu iatol lanəha. Tol lanəha, rəhatəmah nətəmimi okotakil nəghatiən min rəhatəmah, motəni məmə in neiuəiən.

28 Mətəu nəmə iətəhgi pətigəm narmin tərəh min e nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhgın, kəni Narmənigiən Rəha Uhgın tınuvnə rəkis o təmah.

29 “Kəni iəkəni e suaru kəti min tol lanəha məmə, iətəmimi kəti tikə məmə təhrun nuvəniən e nimə rəha iətəmimi kəti iətəm nahgin tepət təhmen e Setən məmə otəmki rəhan natimnati. Mətəu iətəmimi kəti iətəm nahgin tepət agin otaupən məlis-ərain iətəmimi u iətəm nahgin tepət, uərisig təpanuvən imə məmki rəkis rəhan natimnati.

30 “İtəmi u in təsuərisigiən lak, in rəhak tikimər. Kəni iətəmi u in təsoriaruniən sipsip min, in tatol ilah kəutagim atiti.

31 Tol lanəha iətəni kəm təmah məmə, Uhgın otafəl rəkis noliən tərəh pisin pisin min rəfin, § mine nəghatiən tərəh pisin pisin min rəfin iətəm nətəmimi kəutəni lan, mətəu otol nalpiniən, kəni məsaluian e nəghatiən tərəh min iətəm nətəmimi kautəni e Narmin Rəhan.

32 Kəni nəmə iətəmimi tətəni rah iəu, Nəti İtəmimi, kəni Uhgın otalu kəni məsalpiniən. Mətəu iətəmimi iətəm tətəni rah Narmin Rəha Uhgın, Uhgın ko təsaluian lan e nian kəti, e nəhue niftəni u, mine e nian iətəm tətəva.*

33 “Nəmə nigı in təuvır, kəni nəuan in otəuvır; nəmə nigı in tərəh, kəni nəuan in otərəh. Tol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəruh əmə e nəua nigı məmə nigı in təuvır uə nigı in tərəh.†

34 !İtəmah nəkotəhmen e sineik! İtəmah nautol noliən ekəu-ekəu, kəni itəmah nətəm nəkotərəh. Ko nəsotəniən nati təuvır kəti, mətəu-inu nian iətəmimi tətəghati, tətəni əmə nati nak iətəm tərıauəh e nikin.

35 İtəmimi iətəm nətəligiən təuvır tərıauəh e nikin, nian rəfin in tətəni nati iətəm in təuvır. Kəni iətəmimi iətəm nətəligiən tərəh tərıauəh e nikin, nian rəfin in tətəni nati iətəm tərəh.

36 İtəni kəm təmah məmə e nian Uhgın otakil nətəmimi lan, nətəmimi okotəkeikei motəni pətigəm kəm in məmə təhro ilah kəmutəni nəghatiən tərəh əpnapin min rəfin agin rəhalah.

37 Tol lanəha, in otakil rəfin nəghatiən pisin min rəhatəmah, məmə itəmah nətəm nəkotəruhru uə nətəm nəkotərəh.”

Nəmtətiən rəha Jonə

(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

38 Kəni nəgətun min nəuvein rəha Lou mine Farəsi min kəmotəni=pən kəm in məmə, “İgətun. İəkotolkeikei məmə iəkoteruh nəmtətiən kəti iətəm tapıspis ik onəkol.”

12:28 Uək 10:38; 1Jon 3:8 12:30 Mak 9:40; Luk 9:50 § 12:31 Uhgın tətəfəl rəkis noliən tərəh min nian nətəmimi kotəuhlin rəhalah nətəligiən kəni məutətapuah ohni məmə in otalu məsalpiniən rəhalah noliən tərəh min. 12:31 Hip 6:4-6 * 12:32 Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəghatiən u tətəghati e nətəmi min u nətəm kəmutəni məmə İesu tatol vivi nətəmimi e nəsanəniən rəha Setən. Təhmen əmə məmə ilah kotəuin lan məmə Narmin Rəha Uhgın in Setən. Nətəmimi nəuvein min kotəni məmə nəghatiən u tətəghati e nətəmimi nətəm kəsotəhatətə əhanəhiən e İesu, kəni motəpəh uək rəha Narmin Rəha Uhgın. † 12:33 Nipəti nəghatiən rəha İesu məmə in iətəmi təuvır mətəu-inu tatol əmə natimnati təuvır min. 12:33 Mat 7:16-20 12:34 Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45 12:38 Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30

39 Mətəu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nətəmimi rəueiu mine, nəkotərəh, nəmotəpəh rəhatəmah nəhatətəian e Uhgın, təhmen e pətan kəti tətəpəh rəhan iərman mətītəu=pən suah pısın. Kəni rəueiu nəkotolkeikei məmə iəkol nəmtətian kəti iətəm otəgətun məmə iəmsipən e Uhgın. Mətəu Uhgın otəfinə əmə nəmtətian kətiah əmə, kəni inəha nəmtətian rəha iəni əha Jonə.

40 Təhmen əmə məmə Jonə təməmähli o nian kışil lapın mine lənian e nərfi nəmu asoli təfla, kəni Nəti İətəmimi, in otəmähli o nian kışil lapın mine lənian əpəha e niki niftəni.

41 “E nian əha iətəm Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni nətəm Ninivə aupən, ilah okotəhtul motəni pətigəm məmə itəmah nəuaniləuis rəha Isrel nəkotərəh. Okotəhrun nəniən lanəha mətəu-inu nian ilah kəmotətəu nəghatian rəha iəni əha Jonə, ilah kəmotəuhlin rəhalah nətəligian e rəhalah nolian tərəh min. Kəni oteruh-to, iətəmi kəti iətəm ilis tapirəkis Jonə tınuva, mətəu itəmah nəotəuhlinian rəhatəmah nətəligian e rəhatəmah nolian tərəh min.

42 Kəni e nian əha Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni kwın rəha nıtəni pesi ikin, otəhtul məni pətigəm məmə itəmah nətəm nəkotərəh. Otəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, in təmiet e nıkali nıtəni əpəha isəu agın, kəni maliuək muva məmə otətəu nəghatian rəha Kig Solomən u iətəm teinatig pık. Kəni oteruh-to, suah kəti iətəm in ilis agın mapirəkis Kig Solomən tınuva, mətəu itəmah nəotətəligian.

43 “Nian narmın tərəh tiet e iətəmimi, kəni in otuvən maliuək mətan əpəha ikin nigı mine nian mıtə tikə ikin, kəni nəhu tikə ikin, mətəsal ikin otatig məmeig ikin, mətəu təsehian.

44 Kəni təni aru əmə kəm in məmə, ‘İəkitəlig=pən e rəhak nimə‡ iətəm iəmsipən ikin.’ Kəni nian tuva meruh nimə, iətəmimi tikə ikin, kəni kəmafəl, kəni kəməlin vivi natimnati.

45 Kəni tuvən mit narmın tərəh səpın min u kotərəh pık motapirəkis in, kəni məhuvən imə motatig. Kəni natigian rəha iətəmi əha rəueiu tərəh pık tapirəkis rəhan natigian iətəm aupən. Kəni kotəhmen əmə e təmah nətəm nəkotərəh nətəm nəutatig rəueiu.”

Mamə rəha İesu mine pian min

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Nian İesu tətəghati əhanəh kəm nətəmimi, kəni rəhan mamə mine pian min kautəhtul əpəha ihluə məutətapuəh lan məmə okotəghati kəm in.

47 Kəni iətəmimi kəti təməni=pən kəm İesu məmə, “Rəham mamə mine pian min əpəha ihluə kəutəhtul. İlah kotolkeikei məmə okotəghati kəm ik.”§

48 Kəni İesu təməni=pən kəm iətəmi təməni pətigəm məmə, “?Pəh u rəhak mamə, kəni pəh u piak min?”

49 Kəni muahru=pən e nəhlmın məgətun=pən rəhan nətəmimi, kəni məni məmə, “!Inu rəhak mamə mine piak min!

50 İatəni lanəha lan mətəu-inu pəh u tatol nəuia rəhak Tatə əpəha ilis e negəu e neai, in piak, mine nəuvinik, mine rəhak mamə.”

12:39 Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 12:40 Jona 1:17 12:41 Jona 3:5 12:42 1King 10:1; 2Kron 9:1 ‡ 12:44 Nəghatian u “nimə” tətəghati e iətəmi u iətəm narmın tərəh təmiet rəkis lan. 12:45 Luk 11:24-26; 2Pitə 2:20 § 12:47 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatian Kris aupən, fes 47 tikə. 12:50 Rom 8:29

13

Nəghatiən əuhlin e niftəni
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

¹ E nian əmə kəha, Iesu təmiet e nimə muvən mətəharəg əpəha iuəkir e nikali nəhu Lek Kaləli.

² Mətəu-inu nətəmimi tepət kəməhuva motəhtul titəlau lan, kəni in təmuvən e bot kəti u tətəhtul iuəkir əmə o nipəkil, kəni mətəharəg. Kəni nətəmimi kəmautəhtul ipari.

³ Kəni in təməni=pən natimnati min tepət kəm lah e nəghatiən əuhlin min.
Təməni məmə, “İətəmimi kəti təmuvən məmə otearəgrəg nikitə wit rəhan əpəha e rəhan nasumiən.*

⁴ Kəni nian təmətearəgrəg nikitə wit rəhan, nəuvein kəmotəmei=pən e suaru, kəni məniğ min kəməhuva motun rəfin ilah.

⁵ Kəni nikitə wit nəuvein kəmohtmərəgrəg=pən e niftəni iətəm kəpiel iuəkir əmə. Kəmoteviə uəhai əmə mətəu-inu niftəni nəuan nəuvin əmə.

⁶ Nian mığar təri, kəni məniğ ilah kotaukei-aukei mətəu-inu nokiləh təseiuai pikiən.

⁷ Kəni nikitə wit nəuvein kəmotəmei=pən e niki niləuis u tol nihlin, kəni nian nikitə wit min koteviə mətəu niləuis tətətu-atu ilah kəni kohmis.

⁸ Kəni nikitə wit nəuvein min kəmotəmei=pən e niftəni iətəm təuvir, kəni kəmotəuə e nəualah. Nəuvein nəualah tate, nəuvein nəualah sikiste, nəuvein nəualah uan-hanrit.

⁹ İtaməh rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.”

¹⁰ Kəni nətəmimi rəha Iesu kəməhuva motətapuəh ohni məmə, “?Təhro nətəghati kəm nətəmimi e nəghatiən əuhlin min?”

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İətəni lanəha mətəu-inu itəmah u, Uhgın təmerəh e suaru o təmah məmə itəmah onəkotəhrun nəghatiən oneuən min rəha Narməniğian Rəha Uhgın. Mətəu ilah, Uhgın təməserəhiən e suaru lanu o lah.

¹² Tol lanəha mətəu-inu, iətəmi u iətəm rəhan əha ikin nəhruniən, Uhgın otəfən min nəhruniən kəm in, kəni rəhan nəhruniən in otepət pik. Mətəu iətəmi u iətəm rəhan nəhruniən tikə, Uhgın otos rəkis rəfin rəhan nəhruniən iətəm nikin təhti məmə in tatos.

¹³ İətəghati e nəghatiən əuhlin kəm lah mətəu-inu ilah kətafu pau mətəu kəsotəhruniən, kəni ilah kətatəu pau mətəu kəsotəhrun viviən.

¹⁴ Nəmiəğəhiən rəhalah tatol nəghatiən rəha iəni Aiseə tətəva matol nipehriənən lan. In təməni məmə, ‘Okətatəu, mətatəu, mətatəu, mətəu ko kəsotəhruniən.

Kəni okəteruh, məteruh, məteruh, mətəu ko kəsotəhruniən nian kəti.

¹⁵ In tol lanəha mətəu-inu nikiləh tiniəkis rəkis. Kəmotəsisig e matəlgiləh mine nəhmtiləh.

Mətəu kəmautol lanəha məmə, okəsoteruhiən e nəhmtiləh, kəni okəsotətəuiən e matəlgiləh, kəni nikiləh təruru nəhruniən.

Kəni məsəhuvaiən ohniəu məmə iəkəsmiəğəh ilah.’

¹⁶ Mətəu itəmah u, Uhgın təməfinə rəhan nəuviriən kəm təmah, kəni nian nəkəteruh, motəhrun, kəni nian nəkotətəu motəhrun.

13:2 Luk 5:1-3 * **13:3** Afın-to “wit” e tiksınəri. **13:12** Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26
13:15 Aes 6:9-10; Jon 12:40; Uək 28:26-27

17 Nipəhr̄ianian iətəni kəm təmah məmə, iəni min tepət mine nətəm kotəhr̄uahru min tepət kəmotolkeikei pik məmə okoteruh nati nak iətəm nauteruh, mətəu kəməsoteruhian. Kəni motolkeikei pik məmə okotətəu nati nak iətəm nautətəu, mətəu kəməsotətəuian.”

18 Kəni Iesu tətətəkeikei mətəni məmə, “Itəmah otətəlig vivi-to məmə nəkotəhr̄un nipət̄i nəghat̄ian əuhlin rəha iətəmi u iətəm təməarəgrəg nikit̄i wit.

19 Nikit̄i wit iətəm təməmei e suaru, tətəgətun=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghat̄ian rəha Narmən̄igian Rəha Uhḡin, mətəu in təsəhr̄unian. Kəni Setən tuva mos rəkis uəhai əmə nəghat̄ian əha iətəm təmuvən e n̄ikin.

20 “Kəni nikit̄i wit iətəm təməmei=pən e niftəni iətəm kəpiel iuək̄ir əmə, tətəgətun=pən iətəmimi iətəm tətətəu nəghat̄ian rəha Uhḡin, kəni mos e n̄ikin agian,

21 mətəu nokin tətəiuaiu pikian, kəni tətəhtul o nian əkuək̄ir əmə. Nian nəəsəuian, uə nərahian tuva e nəmiəgəhian rəhan o nəghat̄ian əha, kəni təmei uəhai əmə e rəhan nəhatətəian.

22 “Kəni nikit̄i wit iətəm təməmei=pən e niki n̄iləuis tol nihlin, tətəgətun=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghat̄ian rəha Uhḡin, mətəu rəhan nətəligian tatuvən pik o natimnati rəha nəhue niftəni, kəni in tolkeikei məmə rəhan nautə otepət; kəni nətəligian min əha kotatu-atu nəghat̄ian rəha Uhḡin, kəni nəghat̄ian əha təsəuəian e nəuan.

23 “Mətəu nikit̄i wit iətəm təməmei=pən e niftəni təuvir, tətəgətun=pən iətəmimi iətəm tətəu nəghat̄ian rəha Uhḡin kəni məhr̄un nipət̄in. Kəni e nəmiəgəhian rəhan, in otəuə e nəuan, nian nəuvein nəuan tate, nian nəuvein nəuan sikiste, kəni nian nəuvein nəuan uan-hanrit.”

Nəghat̄ian əuhlin e manuehli iətəm tərah

24 Kəni Iesu təməni nəghat̄ian əuhlin kəti min kəm lah mətəni məmə, “Nəghat̄ian əuhlin u tətəgətun=pən Narmən̄igian Rəha Uhḡin. Iətəmimi kəti təməarəgrəg e nikit̄i wit təuvir e rəhan nasumian.

25 Mətəu nian in mine rəhan min nətəmimi kəmutap̄ili, rəhan kəti tikim̄ir təmuvən məraki e nikit̄i nimanuehli tərah min e rəhan nasumian, kəni magim.

26 Kəni nikit̄i wit təuvir mine nikit̄i manuehli tərah koteviə kəni kotəhmen əhmen əmə. Mətəu wit təmaupən mol nəuan, kəni e nian əha, noluək min kotəhr̄un neruhian məmə manuehli tərah, ilah min əha ikin.

27 “Kəni noluək min rəha iətəmimi əha, kəməhuva moteruh in, motəni məmə, ‘Iətəmi asoli. ?Nikit̄i wit min iətəm nəməarəgrəg e rəham nasumian, ilah nikit̄i wit təuvir min əmə, uə kəpə? ?Mətəu təhro nikit̄i manuehli tərah min kinotəri?’

28 Kəni təməni=pən kəm lah məmə, ‘Tikim̄ir kəti təmol nati əha.’

“Kəni rəhan min noluək min kotəni=pən kəm in məmə, ‘?Mətəu təhro? ? Nəkolkeikei məmə itəmah iəkəhuvən moteuvi rəkis manuehli tərah min əha?’

29 “Mətəu təməni=pən kəm lah məmə, ‘Kəpə. Otəpəh. Nəmə itəmah nəkəhuvən moteuvi rəkis manuehli tərah min, kəni məta nəkoteuvi rəkis min wit təuvir min.

30 Pəh kotəri pət̄i əmə mətəuarus=pən wit timəhtə. Kəni iəkəni=pən kəm nətəmimi nətəm okotəulək e wit məmə ilah okotaupən moteuvi rəkis manuehli iətəm tərah motəlis o nəraki-pəniən e nigəm. Uərisig okotəulək e wit təuvir min motəmki məhuvən e nimə rəhak iətəm kətəlin nauəniən ikin.’ ”

*Nəghatiən əuhlin
e nikitī mastət*

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin mīn kəti kəm lah məmə, “Narməniğiən Rəha Uhgīn in otəkeikei mepət təhmīn, təhmen e nikitī mastət† iətəm iətəmimi təmos muvən mərfei e rəhan nasumiən.

³² Nikitī mastət əha in natiəkəku agīn, mətəu nian in oteviə, in otuva iahgīn təhmen e niği kəti, kəni mənig mīn iətəm kətiuvig ilis okəhuva motol nimaalah e nəhlmīn mīn.”‡

Nəghatiən əuhlin e is

(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)

³³ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin kəti mīn məmə, “Narməniğiən Rəha Uhgīn in otəkeikei mepət təhmīn, təhmen=pən e is nəuan nəuətīn iətəm pətan kəti tətalkin e flauə tepət iətəm kəmol=pən e pesin asoli, kəni təhgi flauə rəfin tətasisi matol iahgīn.”

³⁴ Natimnati mīn rəfin əha, Iesu təməghati əuhlin lan kəm nətəmimi. In təmatəgətun əmə nətəmimi e nəghatiən əuhlin.

³⁵ Noliən əha təmol nəghatiən rəha iəni aupən tətuvə matol niyəhrīniən lan. Təməni məmə,

“İəkəni pətiğəm rəhak nəghatiən e nəghatiən əuhlin mīn.

İəkəni pətiğəm natimnati iətəm iəməhluəig e lah e nian iəmətuəuin matol niftəni mətəuarus=pa u rəueiu.”

*Iesu təməni niyəti
nəghatiən əuhlin e manuvehli*

³⁶ Kəni Iesu təmiet rəkis e nətəmimi, kəni muvən mīn e niyəgnəua nimə kəti. Kəni rəhan mīn nətəmimi kəməhuva ohni motətapuəh məmə, “Əni-to kəm timah niyəti nəghatiən əuhlin e manuvehli iətəm təməri e nasumiən.”

³⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “İətəmimi iətəm təməarəgrəg nikitī wit təuvir mīn e nasumiən, tətəgətun=pən iəu, Nəti İətəmimi.

³⁸ Kəni nasumiən, tətəgətun=pən nəhue niftəni. Kəni nikitī wit təuvir mīn, ilah u kəutəgətun=pən nətəmimi rəha Uhgīn nətəm tətarməniğ e lah. Kəni manuvehli tərəh mīn, ilah kəutəgətun=pən nətəmimi rəha Setən.

³⁹ Kəni tikimīr iətəm təmuvən mearəgrəg manuvehli tərəh, tətəgətun=pən Setən. Kəni nian okəulək e nasumiən, tətəgətun=pən naunun nian, kəni nətəmimi nətəm kəutəulək e nasumiən, kəutəgətun=pən nagelo mīn.

⁴⁰ Okotəmki manuvehli tərəh motuvan əhtuv e niğəm, noliən əha təhmen e naunun nian.

⁴¹ “İəu Nəti İətəmimi, iəkəhli=pən nagelo mīn rəhak okəhuvən ikin iətarməniğ ikin, motos rəkis natimnati rəfin mīne nətəmimi rəfin nətəm kətiuvi=pən nətəmimi o noliən təfəgə tərəh mīn mīne nətəmimi rəfin nətəm kətol noliən tərəh mīn.

† **13:31** Mastət in niği iətəm katol=pən nikitin e nauəniən məmə təpien vivi. Nikitin in natiəkəku agīn, mətəu tateviə matol niği asoli lan. ‡ **13:32** Nəghatiən əuhlin e mastət mīne pīret u is tikə lan tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgīn tətətuəuin mətiğ əmə, kəsəni pikīən nepətiən rəhan məmə nətəm İsrəl mīn kotolkeikei mīne. Nəghatiən əuhlin mīn u kəutəgətun itah e: (1) məmə təhro lanu Narməniğiən Rəha Uhgīn tətarməniğ vivi agīn e nəmiəgəhiən rəha nətəmimi kətiəh kətiəh u ilah rəhan mīn, (2) məmə təhro lanu Narməniğiən Rəha Uhgīn e nəhue niftəni, mətəfa nətəmimi tepət kəutəhuva e nəhatətəiən lan. Suaru rəha Narməniğiən Rəha Uhgīn tətarməniğ e nətəmimi e nəmiəgəhiən mīne nimisiən rəha Iesu, keruh məmə təkəku, mərəou məsəhmenīən o nati kəti (məmə in əha nətəm İsrəl nikiləh tətəhti mīne), mətəu nian kəti nətəmimi rəfin okotəruh nepətiən mīne nəhəgəhəgiən asoli rəhan. **13:35** Sam 78:2

13:41 Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27

⁴² Ilah okotəraki=pən e lah e nigəm asoli, kəni ikin əha nətəmimi okotasək kəni mautigət-ərain nəhluvlah mın ikin.

⁴³ Kəni nətəm kotəhruahru okotasia təhmen e mitigar e narmənigiən rəha rəhalah Tatə Uhgın. Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u.”

*Nəghatiən əuhlin
e bokis məni iətəm tətəhluaig*

⁴⁴ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın. Bokis məni kəti tətəhluaig e niftəni kəti. Kəni iətəmimi kəti təmətan mafu bokis məni əha, kəni tatig mitənim mın. Nikin təmagiən pik, kəni təmuven mol səlim e natimnati rəfin rəhan, kəni mos nəhmti niftəni əha.”

Nəghatiən əuhlin e kəpiel perəl

⁴⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın. Iətəmimi kəti tətəsəl e natimnati, kəni matol səlim mın lan. Kəni in tətəsəl e kəpiel təuvir mın nəhmtilah tiəkis, kətəni məmə perəl.

⁴⁶ Nian təmeruh perəl kəti iətəm təuvir pik agın, kəni in təmuven mol səlim e rəhan natimnati mın rəfin, kəni muven mos nəhmti perəl əha, kəni mələs rəhan.”§

Nəghatiən əuhlin e net rəha niuviən nəmu

⁴⁷ Kəni Iesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narmənigiən Rəha Uhgın. Nətəmimi kətəraki=pən e net əpəha itəhi mautos nəmu pişin pişin mın lan.

⁴⁸ Nian net tinəriauəh e nəmu, kəni kotiuvipari net, kəni motəuəri nəmu mın motəipei=pən nəmu təuvir mın e kətim asoli mın rəhalah, mətəu okotəraki e nəmu mın iətəm kotərah.

⁴⁹ Kəni e naunun nian, nagelo mın okəhuva motos rəkis nətəmimi nətəm kotərah e nətəmimi nətəm kotəhruahru,

⁵⁰ kəni motəraki=pən e nətəmimi kotərah e nigəm asoli, kəni ikin əha nətəmimi okotasək mautigət-ərain nəhluvlah ikin.

⁵¹ “?Itəmah nəkotəhrun natimnati mın u, uə kəpə?” Kəni ilah kəmotəni kəm in məmə, “Əuəh.”

⁵² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanəha, nəgətun mın rəfin rəha Lou iətəm kəməgətun vivi ilah e Narmənigiən Rəha Uhgın, kotəhmen e iətəmi asoli rəha nimə iətəm rəhan nautə tepət. Kəni nian kəti in tatos rəkis nati vi e rəhan nautə, kəni nian kəti mın tatos rəkis nati əuas.”*

*Iəni iətəm kəsisiəiən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ Nian Iesu tinol naunun nəghatiən e nəghatiən əuhlin mın əha, kəni təmiet ikin əha,

⁵⁴ muven iman ikin. Kəni təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuha-puminiən, kəni narmilah təmiuvig, kəni kotəni məmə, “Suah u təmos iə neinatigiən əha mīne nəsanəniən əha o nolien nati apispis mın?

13:42 Mat 8:12 **13:43** Dan 12:3 § **13:46** Nipəti nəghatiən əuhlin mil u məmə, Narmənigiən Rəha Uhgın in təuvir pik agın. In təhruahru məmə kitah kotəfən rəfin natimnati mın rəhatah məmə kotəhrun nosiən. **13:50** Mat 13:42; Luk 13:28 * **13:52** Kəmə təhro nəghatiən u “nati əuas” tətəghati e nəghatiən rəha Uhgın iətəm kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın əpəha Oltestimin, kəni nəghatiən u “nati vi e rəhan nautə” tətəghati e nəgətuniən vi rəha Iesu. **13:54** Jon 7:15

⁵⁵ Suah kəha, kitah kotəhrun vivi in. ?In nəti iətəmimi iətəm tatol nimə, uə kəpə? ?Kəni rəhan mamə, in Meri, kəni pian min ilah Jemis, mine Josip, mine Saimon, mine Jutəs, uə kəpə?

⁵⁶ ?Kəni rəhan kakə min kitah min ilah, uə kəpə? ?Təmos iə nəhrunian o nolian natimnati min əha?”

⁵⁷ Kəni nikilah təsagiəniən ohni kəni motəuhlin nəmtahlah ohni.

Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iətəmi kəti in iəni, nətəmimi rəfin kautisiai. Mətəu rəhan min nətəmimi əpəha lahuənu mine rəhan min nətəmimi e nipəgnəua nimə rəhan, ilah əmə kəsotisiaiən.”

⁵⁸ Kəni təməsolian nati apispis tepət ikin əha, mətəu-inu ilah kəsotəhatətəian lan.

14

Kig Herot Antipas

təməghati o Iesu

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ E nian əha, Kig Herot Antipas* u tətarməniğ e nitəni Kaləli, təmətəu nanusiən rəha Iesu.

² Kəni təməni=pən kəm rəhan min nətəmimi asoli məmə, “Suah u in Jon Bəptais iətəm təməmiəğəh min e nimisiən. Tol lanəha tatos nəsanəniən əha o nolian nati apispis min.”

Nimisiən rəha Jon Bəptais

³⁻⁴ Herot Antipas təməghati lanəha mətəu-inu in təmohamu rəkis Jon Bəptais. Inu nanusiən e nimisiən rəha Jon Bəptais, tol lanu lan.

Aupən ikin, Kig Herot Antipas təmakləh e Herotias u pətauəhli rəha pia Herot u, Filip Kətiəh. Kəni Jon təməni=pən kəm in məmə, “Təsəhruahruian məmə nəkos pətan u, mətəu-inu nətətgəhli Lou.” Kəni Herot Antipas təmaskəlim Jon o Herotias, məlis-ərain, mīləfən e kaləpus.

⁵ Herot Antipas tolkeikei məmə in otohamu Jon, mətəu təməsolian mətəu-inu tətəğin e nətəmimi. Ilah kautisiai Jon məutəni məmə in iəni kəti.

⁶ Mətəu nian kəti, Herot Antipas təmol lafet kəti rəha nian təmair lan, kəni pətan mītə, nəti Herotias, təmol danis aupən e nəhmti nətəmimi rəfin. Kəni rəhan nolian danis təmol Herot Antipas nikin təmuvən pik lan,

⁷ kəni tol lanəha, in təməni əskasik mos nonauvil məmə in otəfən nati nak iətəm pətan mītə əha tolkeikei.

⁸ Kəni Herotias təməghati kəm nətən, kəni nətən təməni=pən nəghatien rəha Herotias kəm Herot Antipas məmə, “Os rəhn-kapə Jon Bəptais e pilet kəti muva u ikinu məfa kəm iəu rəueiu.”

⁹ Kəni kig, nikin təpəou. Mətəu təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə ilah okotol nəuia nəti Herotias, mətəu-inu o rəhan nonauvil mine nəniəskasikiən iətəm təmol e nəhmti nətəmimi.

¹⁰ Kəni təmahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən e kaləpus, kəni ilah kəmotəuahtuv rəkis rəhn-kapə Jon ikin əha,

¹¹ motəlahu=pən e pilet kəti, motos məhuva, motəfən kəm nəti Herotias, kəni in təməfən kəm rəhan mamə.†

¹² Kəni nətəmimi rəha Jon kəməhuvən motos nipətən məhuvən mohtənim, kəni məhuvən motəni=pən kəm Iesu.

13:55 Jon 6:42 **13:57** Jon 4:44 * **14:1** Afin-to “Herot” e tiksinari meruh famli rəha Herot. **14:3-4** Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5** Mat 21:26 † **14:11** Herotias təmolkeikei məmə kəməfən rəhn-kapə Jon e pilet məmə təgəton məmə Jon in təmimis pəhriən. In tətəgəton min məmə Herotias in iərmis e pətan.

*Iesu tãmaug'in
nãtãmimi faif-tausin*

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Nian Iesu tãmätäu nanusiän äha, këni tãmuven e bot këti muven äpaha ikin nãtãmimi kohkã ikin. Mätäu nian nimänin nãtãmimi kãmotãhrun ikin tãmuven ikin, këni ilah kãmohiet e rãhalah lahuenu min motaliuäk ipari mãhuãrisig e Iesu.

¹⁴ Nian Iesu tãmuvari, mafu mãmã nimänin nãtãmimi tepät, këni nïkin tãmepät o lah, molkeikei ilah, këni mol vivi nimisiän min rãhalah.

¹⁵ Këni læhnaiuv iuäkir o napinãpuiän, rãhan min nãtãmimi kãmãhuva ohni mautãni mãmã, "Ikinu, ikin nãtãmimi kohkã ikin, këni otãsuvehian tapinãpu. Ahli=pãn nimänin nãtãmimi mãmã okãhuvãn lahuenu min motos nãhmti nïglah nõuvein nauãniän."

¹⁶ Këni Iesu tãmãni=pãn mãmã, "Kãpã. Otãpãh ämã ilah kautol u ikinu, këni itãmah ämã otaug'in ilah."

¹⁷ Mätäu kotãni=pãn kãm in mãmã, "Itãmah iautos ämã pïret faif mine nõmu keiu."

¹⁸ Këni tãni mãmã, "Otos mãhuva kãm iãu."

¹⁹ Këni mãni=pãn kãm nãtãmimi mãmã okotãharæg læhtãni e nimãnuvehli. Këni tãmos pïret faif mine nõmu keiu äha, mãsal-pãri äpaha e neai, mãfaki=pãn lan, këni mãhapu pïret. Këni mãfãn kãm rãhan min nãtãmimi, këni kotãfãn kãm nimänin nãtãmimi.

²⁰ Këni ilah rãfin kãmotauãn, nãrfilah tãsis. Këni nïpïspïsi nauãniän iãtãm kãmotãpãh, nãtãmimi rãha Iesu kãmotaipãni=pãn e kãtim asoli ilah tuelãf kotãri vivi.

²¹ Këni nãtãmimi nãtãm kãmotauãn, nõman ämã tãhmen e faif-tausin, mätäu kãsafiniän nïpãtan mine kãlkãlãh min.

Iesu tãmaliuäk e nõhue nõhu
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

²² Këni Iesu tãmãni kãm rãhan nãtãmimi mãmã ilah okãhuvãn e bot mãhuvãn e nõven=pãn äpaha e lek, mätäu in otãhli=pãn nãtãmimi kohtãlig=pãn imalah min ikin.

²³ Nian tinãhli=pãn rãkis nãtãmimi, këni muven äpaha ilis e nïtãuãt këti in pïsin ämã, mãmã otãfaki. Nian tinãpinãpu, Iesu pïsin ämã äha ikin,

²⁴ mätäu bot tinuvãn rãkis e nõlugi lek, këni minãtãlãs pïkin nimãtagi, këni peau-peau min kinãutoh bot.

²⁵ Këni lapin iuäkir o nianiän, Iesu tãmaliuäk e nõhue nõhu mãtuva o lah.

²⁶ Mätäu nian nãtãmimi rãha Iesu kãmotãfã in tãtãliuäk e nõhue nõhu, këni kãmotãg'in pïk mautãni mãmã, "!Ei, nãrmi iãtãmimi këti!" Këni kãmotasãk äfãmãh mätäu-inu kãutãg'in.

²⁷ Mätäu uãhai ämã, Iesu tãmãghati kãm lah mãmã, "!Ei, nïkitãmah tãhtul mãha-mãha. Mã iãu äpã. Sotãg'inian!"

²⁸ Këni Pitã tãni mãmã, "Iãrmãnig, nõmã ik pãhriän, këni auin lak iãkaliuäk e nõhue nõhu muvnã."

²⁹ Këni Iesu tãmãni=pãn kãm in mãmã, "Va."

Këni Pitã tãmeiuãiu e nõhue bot, këni maliuäk e nõhue nõhu mãtuven o Iesu.

³⁰ Mätäu nian nïkin tãmãhti nimãtagi asoli, këni nïkin tãmãg'in pïk, këni minãtamnim mãtasãk=pãn o Iesu tãmãni mãmã, "!Iãrmãnig, asiru lak!"

³¹ Këni rãueiu ag'in Iesu tãmeapãn mãskãlim Pitã, këni mãni=pãn kãm in mãmã, "Ik rãham nãhatãtãian tãkãku ag'in. ?Tãhro rãham nãhatãtãian tãkãku ohniãu?"

³² Kəni nian kəmuəri=pən e bot, kəni nīmətagi təmeiuaiu.

³³ Kəni ilah əha e nəhue bot kəmotəfən nisiaiən asoli kəm in mautəni məmə, “Pəhriən, ik Nəti Uhgın.”

³⁴ Nian kinəhuvən e nəve nītəni=pən, kəməhuvari=pən e nītəni Kenesəret.

³⁵ Kəni nian nətəmimi əha ikın əha kinotəhrun Iesu, motahli=pən nəghatiən tuvən mītəlau o nətəmimi e lahuənu mın rəfin əha ikın. Kəni kəmos rəhalah mın nətəmimi nətəm kautohmis məhuva o Iesu,

³⁶ kəni kəmotəkeikei o Iesu məmə ilah nətəm kautohmis okotek əmə nififi napən rəhan. Kəni ilah rəfin nətəm kəmotek nififi napən rəhan, rəhalah nīmisiən təmikə, kəni kəmotəuvir.

15

Nati iətəm tatol iətəmimi tətəmkimik (Mak 7:1-23)

¹ Kəni Farəsi mın nəuvein mine nəgətun mın nəuvein rəha Lou kəmosipən Jerusiləm məhuva o Iesu. Kəni motətapuəh ohni məmə,

² “?Təhro rəham mın nətəmimi kəutatgəhli kastim rəhatah iətəm rəhatah kəha mın aupən kəmotəgətun itah lan? Ilah kətauən mətəu kəsotaupəniən moteikuas e nəhmlilah.”

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Mətəu təhro itəmah mın nəutatgəhli Lou rəha Uhgın o naskəlīm əskasikiən kastim pisin pisin mın rəhatəmah?”

⁴ İətəni lanəha mətəu-inu, Uhgın təməni məmə, ‘Nəkotisiai rəhatəmah tatə mine məmə,’ kəni təməni mın məmə, ‘İətəmimi iətəm otəghati rah e rəhan tatə uə məmə, okəkeikei kohamu.’

⁵ Mətəu itəmah nəkotəni məmə, nəmə iətəmi kəti rəhan kəti məni əha ikın iətəm in təhrun nasiruiən e rəhan tatə mine məmə, in təhrun nəniən kəm lau məmə, ‘Kəsi, iəmələhu pisin məni u məmə rəha Uhgın,’

⁶ kəni təsəfəniən məni u kəm rəhan tatə, kəni nolien əha tətəgətun məmə ko in təsisiəni in. E nolien əha, itəmah nautol nəghatiən rəha Uhgın tatol nati əpnəpın lan, mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei məmə nəkotaskəlīm kastim mın əmə rəhatəmah.

⁷ !İtəmah nəfaki eiua mın. Nəkotəhmen e kəhvitei. Inu ihluə nəkotəuvir, mətəu nəkəutamikmik e nikitəmah. İəni Aiseə təməghati əhruahru e təmah nian təməni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın iətəm tətəni məmə,

⁸ ‘Nətəmimi mın u kəutisiai iəu e nohlilah əmə, mətəu nikelah isəu ohniəu,

⁹ Rəhalah nolien rəha nəfakiən kəm iəu in nati əpnəpın əmə, kəni nian kəutəgətun, kəutəni məmə nəghatiən mın rəhak, mətəu in nəghatiən mın rəha nətəmimi əmə.’ ”

¹⁰ Kəni Iesu təmauin e nətəmimi məmə okəhuva ohni, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig-to, kəni motəhrun nati u.

¹¹ Nati nak iətəm nətəfən e nohlīm matun, təsolien ik nəkamikmik e nəhmti Uhgın, mətəu nati nak iətəm tatiet e nohlīm, in tatol ik nəkamikmik e nəhmti Uhgın.”

¹² Kəni rəhan mın nətəmimi kəməhuva ohni məutətapuəh məmə, “? Nəkəhrun məmə Farəsi mın, nikelah tərəh nian kəmotətəu nəghatiən əha?”

¹³ Kəni təməni=pən məmə, “Nigi mın rəfin iətəm rəhak Tatə əpəha e negəu e neai təməsərfeiən, okeuvi-pəri ilah nokin.

14 Əpəh ilah. İlah kautit nətəmimi, mətəu nəhmtilah təpīs. Nəmə iətəmimi, iətəm nəhmtin təpīs tit iətəmimi kəti iətəm nəhmtin təpīs, kəni ilau pəti okiauvig=pən e nīmīl.”

15 Kəni Pitə təmāni=pən kəm in məmə “Əni-to nīpəti nəghatīən əuhlin u kəm tīmāh.”

16 Kəni İesu təmāni=pən kəm lah məmə, “?İtəmāh rəhak mīn nətəmimi, mətəu itəmāh mīn nəsotəhrun əhanəhiən?

17 ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nati nak iətəm tatuvən e nohli iətəmimi meiuaiu e nərfin, kəni miet mīn e nīpəti iətəmimi?

18 Mətəu natimnati mīn iətəm kautohiet e nohli iətəmimi, ilah kautsipən e niki iətəmimi. Kəni natimnati mīn tərāh əpəha e niki iətəmimi kautol iətəmimi u tətəmīkmīk e nəhmti Uhgīn.

19 Tol lanəha mətəu-inu, natimnati iətəm kautsipən e niki iətəmimi kotol lanu lan: nətəliğin tərāh mīn; nohamuiən iətəmimi; nakləhiən e pətan; nīpətan mīne nəman mīne, kautit oneuən ilah mīn; nakləhiən; nəghati eiuəiən e nətəmimi; nəni rahīən nərgi iətəmimi.

20 Inu natimnati iətəm tol iətəmimi tətəmīkmīk e nəhmti Uhgīn. Mətəu nəmə iətəmi kəti təseikuasiən e nəhlmīn kəni mauən, inu təsolīən in tətəmīkmīk e nəhmti Uhgīn.”

*Nəhatətəiən
rəha pətan İanīhluə
(Mak 7:24-30)*

21 Kəni İesu təmīet ikīn əha, kəni muvən ikīn iətəm taun keiu əha, Taea mīne Saedon kətuəməhli ikīn.

22 Kəni pətan kəti əha ikīn, İanīhluə pətan Kenan, təmuva ohni mətəsək əfəməh məmə, “İərmənīg, Mipi Tefit, asiru lak. Narmīn tərāh kəti təkəsīk tətətiğ e nətīk pətan mətərəkīn in.”

23 Mətəu İesu təsəni=pən ağinīən nəghatīən kəti kəm in. Kəni rəhan nətəmimi kəməhuva mautəkeikei ohni, motəni məmə, “Ahli=pən in isəu, mətəu-inu tətəsək əfəməh matuərisiğ e tah.”

24 Kəni İesu təmāni=pən kəm lah məmə, “Kəmāhli=pa əmə iəu o sipsip mīn rəha nəuaniləuis rəha İsrəl nətəm kəmotəluēi.”

25 Mətəu pətan əha təmuva mīsin nəulīn əupən e İesu mətəni məmə, “İərmənīg, asiru lak.”

26 Kəni İesu təmāni=pən məmə, “Təsəhruahruīən məmə iəkos nauəniən niğ kəlkələh mīn, kəni məraki=pən kəm kuri mīn.”*

27 Kəni pətan u təmāni=pən məmə, “Əuəh, İərmənīg. Mətəu kuri mīn kautun nīpīspīsī nauəniən iətəm tətəmei e tepīl rəha narmənīg mīn rəhalah.”

28 Kəni İesu təmāni=pən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nəhatətəiən in iahgin! Nati nak iətəm nəkolkeikei, otuva mol nīpəhrīənīən.” Kəni rəueiu ağin, nətīn pətan təuvir mīn.

İesu təmol vivi nīmisiən tēpət

29 Kəni İesu təmīet ikīn əha maliuək e nīkali nəhu Lek Kaləli. Kəni məri muvən əpəha ilis e nītəuət kəti kəni mətəharəğ.

30 Nīmənīn nətəmimi kəməhuva ohni, mautos nətəmi mīn u nətəm nəhlkīlah təməpaiu-əpaiu, mīne nətəmi mīn u nəhmtilah təpīs, mīne nətəmi mīn u

15:14 Luk 6:39; Rom 2:19 15:24 Mat 10:6 * 15:26 Nəghatīən u “kəlkələh” tətəghati e nətəm İsrəl, kəni nəghatīən u “kuri” tətəghati e Nanīhluə mīn. Nəghatīən u səniəmə nəghatīən təuvir ağin. İesu in tətəni əmə nəghatīən rəha nətəm İsrəl mīne rəhan mīn nətəmimi kəutəni. Kəni rəueiu in tolkeikei məmə otəğətun ilah e nati kəti məmə nəhatətəiən rəha pətan u tətəğətun məmə səniəmə in nati əpnəpīn əmə e nəhmti Uhgīn.

nipətillah nəuветin təmimis, mine nətəmi mın u kotəruru nəghatiən, mine nımisiən pişin pişin mın. Kəni motəlin=pən ilah iuəkır o Iesu, kəni tol vivi ilah.

³¹ Kəni nımənin nətəmi narmilah təmiuvig nian kəmotafu nətəmi kotəruru nəghatiən kəmotəghati, mine nətəm nipətillah nəuветin təmimis kotəuvir, mine nətəm nəhlikilah təməpaiu-əpaiu kotaliuək, mine nətəm nəhmtillah təpis koteruh nati. Kəni mautəni-vivi Uhgın rəha Isrel.

*Iesu təmaugın
nətəmi fo-tausın
(Mak 8:1-10)*

³² Kəni Iesu təmauin e rəhan mın nətəmi kəhuva ohni, təməni=pən kəm lah məmə, “Nikik nahmə pik o nətəmi mın u. Kitah min ilah o nian kisil əha rəueiu, kəni nati tikə məmə okotun. İəsolkeikeiən məmə iəkahlı=pən ilah kautəhuvən, nəumis tus ilah, məta nəuvein kohmiseah e suaru.”

³³ Kəni rəhan nətəmi kotəni=pən kəm in məmə, “?Okotos iə pıret u ikinu, ikin təpiə-məpiə ikin iətəm təhmen məmə okotaugın nımənin nətəmi lan?”

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Pıret ko kuvəh u nautos?”

Kəni kotəni=pən məmə, “İautos pıret səpin mine nəmu əkəku nəuan nəuvein əmə.”

³⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm nımənin nətəmi məmə okotəharəg e niftəni.

³⁶ Kəni təmos pıret ilah səpin, mine nəmu əlkələh, kəni məfaki məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məhapu ilah, məfən kəm rəhan mın nətəmi, kəni kotəfən kəm nətəmi.

³⁷ Kəni ilah rəfin kəmotun nərfilah tasisi. Kəni nətəmi rəha Iesu kəmotaipei=pən nipispişi nauəniən iətəm kəmotun motəpəh e kətim asoli ilah səpin, kəmotəri vivi.

³⁸ Nətəmi nətəm kəmotun, nəman ilah fo-tausın, mətəu kəsafiniən nipətan mine kəlkələh mın.

³⁹ Kəni Iesu tahlı=pən nımənin nətəmi kautəhuvən, kəni in təmuvən e bot muvən ikin Makatən.

16

*Farəsi mın mine Satusi mın kəutətapuəh o nəmtətiən kəti.
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)*

¹ Kəni Farəsi mın mine Satusi mın kəməhuva o Iesu, kəni kəmotəghati əuhlin kəm in məmə otol kəm lah nəmtətiən kəti rəha negəu e neai, inu nati apispişi asoli iətəm otəgətuən məmə Uhgın təmahlı=pa in.

² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nian tinəhnaiuv, nəkotəni məmə, ‘olauig tərəuiə, mətəu-inu nəpuə tətərəuvarəuv.’

³ Kəni ləplapın nəkotəni məmə, ‘Nuhuən otəfuv, mətəu-inu nəpuə tinərəuvarəuv mıtəlau.’* Nəkotəhrun nəniən məmə nipəti nəmtətiən mın e nimali nəpuə iətəm tatiet, mətəu nəkotəruru nəniən nipəti nəmtətiən iətəm nəuteruh əha rəueiu, inəha nati ağin mın iətəm kəutəhuva e nəmiəgəhiən rəhatəmah rəueiu.

⁴ “İtəmah nətəmi rəueiu mine, nəkotərah, itəmah nətəm Isrel nəmotəpəh rəhatəmah nəhatətəiən e Uhgın, təhmen e pətan kəti tətəpəh rəhan iərman mətitəu=pən suah pişin. Kəni rəueiu nəkotəlkeikei məmə iəköl nəmtətiən kəti iətəm otəgətuən məmə iəmsipən e Uhgın. Mətəu Uhgın otəfinə əmə nəmtətiən

^{15:31} Mak 7:37 ^{15:32} Mat 14:14 ^{16:1} Mat 12:38; Luk 11:16 * ^{16:3} Inu e Nitəni kotəni məmə, “Nəmə nəpuə apin tinəri, kəni otəsuvəhiən təfuv.”

kətiəh əmə, kəni inəha nəmtətian rəha iəni Jonə.”† Kəni in təməpəh ilah matuvən.

*Is rəha Farəsi min
mine Satusi min
(Mak 8:14-21)*

⁵ Nian Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmutəhuvən e nəve nəhu=pən e nəhu Lek Kaləli, rəhan nətəmimi kəmotalu məmə okotos pīret nəuvein. Kəni nian kinəhuvən e nəve nəhu=pən,

⁶ kəni təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə, “Onəutətəu itəmah o is rəha Farəsi min mine Satusi min.”

⁷ Kəni nəruruiən tinos ilah, kəni kəmotəni=pən kəm lah min məmə, “Tətəghati lanəha mətəu-inu kəmotalu e nəmkian pīret nəuvein.”

⁸ Mətəu Iesu tinəhrun rəhalah nətəligian, kəni təməni=pən kəm lah məmə. “Ei, rəhatəmah nəhatətəian təkəku agin. ?Təhro nəutəni=pən kəm təmah min məmə pīret tikə o təmah? Mətəu təhro nəutətəlig pik məmə pīret tikə?

⁹ ?Nəsotəhrun əhanəhian, uə kəpə? ?Ninotalu e pīret faif u iətəm iəmaugin nətəmimi faif-tausin lan, kəni uərisig, nauəniən tepət əha ikin kəməpəh, kəni nəməhuveipei=pən nīpispisi nauəniən e kətim asoli tepət?

¹⁰ ?Kəni ninotalu e pīret səpin u iətəm iəmaugin nətəmimi fo-tausin? Kəni kəpəh nīpispisi nauəniən tepət əha ikin, kəni nəmotaipi=pən e kətim asoli tepət.

¹¹ ?Təhro itəmah nəsotəhrunian məmə iəu iəsəghatian e pīret? Autətəu itəmah o is rəha Farəsi min mine Satusi min.”

¹² Təməni lan əha, kəni e nian əha, ilah kəmotəhrun məmə in təsəghatian e is rəha nolian pīret məmə okautətəu ilah ohni, mətəu okotətəu ilah o nəghatian min iətəm Farəsi min mine Satusi min kautəgətun nətəmimi lan.

*Pitə təməni məmə
Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Nian Iesu təmuva ikin Sisəriə Filipai, məni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “?Nətəmimi kautəni iəu məmə iəu pəh, Nəti Iətəmimi?”

¹⁴ Kəni kotəni=pən məmə, “Nəuvein kautəni məmə ik Jon Bəptais, nəuvein kautəni məmə ik iəni Elaijə, kəni nəuvein kautəni məmə ik iəni Jerimaia, uə iəni kəti aupən ikin.”

¹⁵ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhro e təmah? ?Nəkotəni məmə pəh u iəu?”

¹⁶ Kəni Saimon Pitə təməni=pən məmə, “Ik Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa. Ik Nəti Uhgīn iətəm tətətig mətəmiəgəh.”

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Uhgīn təməfinə rəhan nəuviriən kəm ik, Saimon nəti Jonə, mətəu-inu səniəmə iətəmimi əmə təmol pətigəm nati u kəm ik, mətəu rəhak Tatə əpəha e negəu e neai iətəm təmol əpu nati u kəm ik.

¹⁸ Kəni iəkəni=pinə kəm ik Pitə, u nīpətīn təni məmə kəpiel. Kəni iəkuvləkin rəhak nīməfaki e kəpiel u, kəni ko nəsanəniən rəha nīmisiən otəsapirəkisiən.

¹⁹ Iəkəfinə kəm ik nepətian iətəm tatsipən o Uhgīn əpəha e negəu e neai. Kəni əpəha e negəu e neai, Uhgīn tinegəhan rəkis e nəuiam iətəm onəkəni e nəhue niftəni. Nian onəkəhtipəsīg e nati kəti, uə nəkegəhan e nati kəti, kəni otol.”

† **16:4** Nian təfla təmərgēi Jonə, in təhmen məmə təmimis, kəni nərfi təfla u təhmen e suvət rəhan. Təmatig e nərfi təfla o nian kisil. Nian təfla təmeuə e Jonə, təhmen məmə təməmiəgəh min e rəhan nīmisiən. Iesu təni məmə in otimis, kəni nətəmimi okohtənim e suvət kəti. In otatig e suvət o nian kisil, kəni otəmiəgəh min. Tol lanəha, nəmtətian rəha Jonə məmə Iesu otimis matig e suvət o nian kisil məmiəgəh min e nīmisiən. Afīn-to Mat 12:40 mine Jona 1:17. **16:6** Luk 12:1 **16:9** Mat 14:17-21 **16:10** Mat 15:34-38 **16:14** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16** Jon 6:69 **16:17** Kəl 1:15-16 **16:18** Jon 1:42; Efəs 2:20

²⁰ Kəni məni=pən əskasik kəm rəhan nətəmimi məmə okəsotəni-pəniən kəm iətəmi kəti məmə in Krīsto iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.

*Iesu təməni pətīgəm
rəhan nīmisiən*

(Mak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ E nian əha, Iesu təmətəuəuin mətəni pətīgəm kəm rəhan nətəmimi məmə in otəkeikei muvən Jerusiləm, kəni pris asoli mīn, mīne nəgətun mīn rəha Lou, mīne nətəmi asoli mīn rəfin rəha nətəm Isrel okotol in tətəu nahməiən e nərahən tēpət, kəni okotohamu in. Kəni uərisig e nian kisil lan, in otəmiəgəh mīn e nīmisiən.

²² Kəni Pitə tos pisin Iesu, kəni mətəuəuin mətəniəhu mətəni məmə, “Iərmənig, Uhgīn otəkeikei mahtipəsīg e nati əha. !Nati əha ko təsuvaiən mol nīpəhriənən lan!”

²³ Kəni Iesu təlali məni=pən kəm Pitə məmə, “!Setən! !Uvən isəu ohniəu! Ik nətəhtul-pəsīg lak. Rəham nətəligiən səniəmə nətəligiən rəha Uhgīn, mətəu in nətəligiən rəha nətəmimi əmə.”

²⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan nətəmimi məmə, “Iətəmimi iətəm tolkeikei məmə otuərisig lak, otəkeikei malu aru lan, kəni mələs rəhan nigī kəməluəu mītəu=pa iəu.

²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, iətəmimi iətəm tatol pik uək əmə məmə rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u in otəuvir, otəmkarəpən e nəmiəgəhiən pəhriən. Mətəu iətəmimi iətəm otimis o nərgək, in otos nəmiəgəhiən itulīn.

²⁶ ?Nəmə iətəmimi kəti tatos rəfin natimnati e nəhue niftəni, mətəu təsosiən nəmiəgəhiən itulīn, in təmol win e nati təuvir, uə kəpə? Kəpə. Ko iətəmi əha təsəfəniən nati kəti rəha nəhue niftəni kəm Uhgīn məmə Uhgīn otəfən nəmiəgəhiən itulīn kəm in.

²⁷ Tol lanəha mətəu-inu, iəu Nəti Iətəmimi iəpanuva itimah nagelo mīn e nəsanəniən mīne nepətiən əhagəhag asoli rəha Tatə rəhak, kəni iəkəfən nətəouīən kəm nətəmimi rəfin e uək əhruəhru iətəm kəmotol.

²⁸ Iətəni=pinə nīpəhriənən məmə nətəmimi nəuvein kautəhtul u ikīnu nətəm kəsəhmisiən motəmiəgəh əmə moteruh Nəti Iətəmimi u in kig, nian tətəuə e narmənigiən rəhan.”

17

Nipəti Iesu təmuva mol pisin
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Nian sikis tinuva mīnuvən rəkis, Iesu tit Pitə, mīne Jemis, mīne Jon u pia Jemis, mit ilahal məhuvən əpəha ilis e nītəuət əfəməh, ilah pisin əmə.

² Kəni ikīn əha, nipəti Iesu təməuhlin muva mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhagəhag təhmen e mītigar, kəni rəhan napən tinuva məruən məhagəhag.

³ Rəueiu agin, Mosis mīne Elaijə kəmiaietīgəm=pa məhləghati ilahal Iesu.

⁴ Kəni Pitə təməni=pən kəm Iesu məmə, “!Iərmənig! Təuvir məmə itimahal u iəmluva u ikīnu. Nəmə nəkolkeikei, iəkol nīmauvlūvl kəti u ikīnu, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.”

⁵ Nian Pitə təmətəghati əhanəh, nəpuə əhagəhag kəti təmuva məuveg ilah, kəni kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmiet e nəpuə mətəni məmə, “Inu nətik iətəm iəkolkeikei pik. Nīkik tagiən pik ohni. !Nəklətəlig lan!”

⁶ Nian suah milahal əha kəmhlətəu nəghatiən əha, mīhləmei=pən mīhliənəm=pən rəhn-kapə lahal e niftəni məhləgīn pik.

7 Mətəu Iesu təmuva mek ilahal mətəni məmə, “Ləhtul. Sləginiən.”

8 Nian kəmhləsal-pəri, məsleruh minian iətəmi kəti, mətəu Iesu pisin əmə.

9 Nian kəmotəiuaiu=pa e nitəuət, Iesu təni kəm lahal məmə, “Nəsləniən kəm iətəmi kəti nati nak iətəm nəmhləruh mətəuarus=pən Nəti Iətəmi otəmiəgəh min e nimisiən.”

10 Kəni kihləni=pən məmə, “?Mətəu təhro nəgətun min rəha Lou kəutəni məmə Elaijə otəkeikei maupən muva min?”*

11 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nipəhriənian məmə Elaijə otəkeikei maupən muva məmə otol vivi min natimnati rəfin.

12 Mətəu iəkəni=pinə kəm təmahal məmə, Elaijə tinuva rəkis, mətəu nətəmi kəsotəhrunian in, kəni motol tərəh lan. E noliən əhmen min əmə, Nəti Iətəmi otətəu nəhməian e nəhlmiləh.”

13 Kəni rəhan nətəmi kinotəhrun məmə tətəghati e Jon Bəptais kəm lah nian tətəghati e iəni Elaijə.

*Iesu təməhgi pətigəm
narmin tərəh e suakəku kəti
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)*

14 Nian kinohiet=pa o nimənin nətəmi, suah kəti tuva misin nəulin aupən e Iesu,

15 kəni məni məmə, “Iərməni, asiru e nətik. Tətəuit, kəni mətətəu pik nəhməian lan. Nian tətəpət tətəmei=pən e nigəm, mətəmei=pən e nəhu.

16 Iəmələs muvən o rəham min nətəmi, mətəu kotəruru nol vivian.”

17 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “!Ei! Itəmah nətəmi rəueiu nəsothətətəian, kəni ninəhuvən isəu o suaru rəha Uhgın. !? Kərmə oiəkətig kitəh min itəmah mətəuarus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak!? !?Kəni kərmə onəhgin iəpanəmeig e təmah!? !Otit suakəku ko məhuva kəm iəu!”

18 Kəni Iesu təməghati əskasik kəm narmin tərəh, kəni tiet e suakəku, kəni rəueiu ağin suakəku təməuvir.

19 Kəni rəhan nətəmi kəməhuva motəhtul pisin ilah Iesu, kəni motətapuəh ohni məmə, “?Təhro itimah iəkotəruru nəhgi pətigəmiən narmin tərəh?”

20 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Mətəu-inu rəhatəmah nəhatətəian təkəku əmə, təsəhmenian. Mətəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, nəmə rəhatəmah nəhatətəian əha ikin, nati əpnapin təhmen e nikiti mastət u təkəku ağin, kəni nəkotəhrun nəni-pəniən kəm nitəuət u məmə, ‘Iet u e nimeim, muvən ikin əha,’ kəni nitəuət otiet, kəni nati kəti tikə iətəm itəmah nəkotəruru noliən.”†

22 Nian kəməhuva kətiəh əpəha Kaləli, Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu Nəti Iətəmi, suah kəti oteghəhan=pən lak e nəhlmə tikimir min.

23 Nətəmi okotohamu iəu, kəni uərisig e nian kisil, Uhgın otosmiəgəh min iəu e nimisiən.” Kəni rəhan min nətəmi kəmotətəu tərəh pik ağin o nəghatian əha.

Takis rəha Nimə Rəha Uhgın

* **17:10** Nian Uhgın təməghati kəm lahal əpəha e nitəuət, ilahal kiləhrun məmə Iesu in Kristo iətəm otuva. Kəni kiləhrun məmə Elaijə otəkeikei maupən muva min, mətəu kəmsleruhian məmə Elaijə təmuva mol əpenə-pənə natimnati rəfin. Tol lanəha, rəhaləh nətəligian tinol nəruruiən, mətəu-inu Iesu iətəm in Kristo tinuva rəkis, mətəu Elaijə təməsuvaian. **17:10** Mal 4:5 **17:11** Mal 4:5-6 **17:12** Mat 11:14 **17:13** Luk 1:17 **17:19** Mat 10:1 † **17:20** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutəstimin iətəm kəməte e nəghatian Kris aupən, nəghatian pisin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatian u mətəni məmə, “21 Mətəu suah kəti iətəm tolkeikei məmə otəhgi pətigəm narmin tərəh min lanəha, in otəkeikei mətəfaki kəni mətətuakəm.” **17:20** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1Kor 13:2 **17:22** Mat 16:21

²⁴ Nian Iesu mine rəhan nətəmimi kəməhuva Kapeniəm, nətəmimi rəha nosiən məni rəha takis rəha Nimə Rəha Uhgın, kəməhuva o Pitə motəni məmə, “?Təhro? ?Rəham iəgətun tatətəou takis u, uə kəpə?”

²⁵ Kəni Pitə təməni=pən məmə, “Əuəh, tatətəou.”

Nian Pitə təmuvən e nıpəgnəua nimə, kəni Iesu təmaupən məghati mətəni kəm in məmə “?Saimon, nıkim təhti məmə nak? ?Kig mın rəha nəhue nıftəni kautos takis o pəh, kautos o rəhalah mın nətəmimi, uə nətəmimi pısın mın?”

²⁶ Pitə təməni=pən məmə, “Kautos o nətəmimi pısın mın.”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha kig kəsotətəouiən.‡

²⁷ Mətəu kitah kəsotolkeikeiən məmə kotol ilah kotətəu tərəh o təh. Kəni tol lanəha, təuvır məmə ik onəkuvən əpəha ləuahtəni e lek, məraki rəham nıpien o niuviən nəmu. Nəmu iətəm nəkaupən miuvi, məhapu nıpəgnəuan, kəni meruh məni silfə kəti təhmen o nətəouiən takis. Mos muvən məfən kəm lah o nətəouiən rəhalau takis.”

18

Iətəmi asoli e Narmənigiən Rəha Uhgın (Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ E nian əha, nətəmimi rəha Iesu kəməhuva ohni motətapuəh ohni məmə, “? Pəh u in iətəmi asoli e Narmənigiən Rəha Uhgın?”

² Kəni Iesu tauin e suakəku kəti tuva məhtul e nəlugın e lah,

³ kəni məni məmə, “Pəhriən iətəni kəm təmah məmə nəmə nəsotəuhliniən itəmah məhuva motəhmen e kəlkələh mın, ko nəsəhuvəniən motatig ahğəl Narmənigiən Rəha Uhgın.

⁴ Tol lanəha, pəh u otosiahu in təhmen e suakəku u, in iətəmi asoli e Narmənigiən Rəha Uhgın.

⁵ “Nəmə iətəmi kəti in ləhtəni təhmen e suakəku u, kəni iətəmimi kəti nıkin tagiən o nosiən iətəmimi u muvən e nıpəgnəuan nimə rəhan, kəni nəmə tatol e nərgək, kəni in təhmen məmə tatos iəu mın e nıkin agiən.

⁶ “Rəhak iətəmimi u tətəhatətə lak təhmen e suakəku əha. Kəni nəmə iətəmimi kəti tatiuvi=pən suakəku kəti əha məmə tatol təfagə tərəh, kəni iətəmimi əha, Uhgın otol nalpiniən asoli kəm in. Kəni nalpiniən əha otəskasik tapirəkis nəmə kətu=pən kəpiel kəti e nentəui, kəni kəraki=pən lan əpəha ləuantəhi lokamnım təmnım.

⁷ “Kəsi, nəhməiən asoli otuva o nətəmimi rəha nəhue nıftəni, nətəm kautəfən-əfən kəm nətəmimi məmə okotol təfagə tərəh. Nəfən-əfəniən mın əha okotəkeikei məhuva. Mətəu kəsi, nəhməiən asoli otuva o iətəmimi u iətəm in suaru rəha nərahien əha.

⁸ Nəmə nəhlməm uə nəhlkəm tol ik natol təfagə, kəni nəkətei rəkis məraki lan. Mətəu-inu təuvır pik məmə nian nəkuvən e negəu e neai, nəhlkəm kəti uə nəhlməm kəti tikə, tapirəkis agin məmə ik nətaskəlim nəhlməm pəti mil mine nəhlkəm pəti mil əha ikin, kəni kəraki=pən lam e nigəm iətəm tatuəu naunun tikə.

⁹ Nəmə nəhmtəm tol ik natol təfagə, kəni isul rəkis məraki lan. Mətəu-inu təuvır pik məmə nian nəkuvən e negəu e neai, nəhmtəm kəti tikə, tapirəkis agin

17:24 Eks 30:13; 38:26 ‡ **17:26** Inu tol lanu məmə nətəm Rom ilah kəutarməniğ e nıftəni u Isrel. Kəni nətəm Isrel ilah kəutətəou takis tətuvən o Rom. Mətəu nətəm Rom, ilah kəsotətəouiən takis. Mətəu e fes u, in tətəghati e takis pısın kəti o Nimə Rəha Uhgın u nətəm Isrel ilah kəutətəou. Mətəu Iesu tətəni məmə, in Nəti Uhgın pəhriən. Kəni Nimə Rəha Uhgın in rəhan mın. Ko ilah kəsotətapuəhiən o Iesu məmə in otətəou takis u. **18:1** Luk 22:24 **18:3** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8** Mat 5:29-30

inu mämə ik nətaskəlīm nəhmtəm pəti mil, kəni kəraki=pən lam e niğəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə.”*

Nəghatian əuhlin e sipsip iətəm təməluei
(Luk 15:3-7)

¹⁰ Kəni Iesu təməni=pən mämə, “Nəkotəkeikei motəhrun vivi mämə nəsotehauian nətəmimi rəhak mīn nətəm kotəhmen e kəlkələh mīn, mətəu-inu iətəni kəm təmāh mämə nagelo mīn nətəm kauteh ilah, nian rəfin ilah kautəhtul e nəhmti rəhak Tatə u tətətig əpəha e negəu e neai mämə okotəni pətigəm ilah kəm in.†

¹² “?Nikitəmah təhti mämə nak? ?Nəmə iətəmimi kəti rəhan sipsip uanhanrit, kəni kətiəh təluei mətən, kəni iətəmi əha otol nak? In otəpəh naintinain əpəha nītəuət, kəni muvən məsal e inu iətəm təməluei.

¹³ Kəni nəmə təmeruh, iətəni pəhriən kəm təmāh mämə, nikin otagiən o sipsip u kətiəh əmə, tapirəkis mīn ilah u naintinain u kəməsotəlueiən.

¹⁴ E nolian əhmen mīn əmə, rəhatəmah Tatə əpəha e negəu e neai, in təsolkeikeiən mämə nətīn kəti otuvən məluei.”

Piam iətəm tatol nərahian kəm ik
(Luk 17:3)

¹⁵ Kəni Iesu təməni mämə, “Nəmə piam kəti tol nolian tərəh kəti kəm ik, uvən meruh itəlau pisin əmə, kəni nəkəni=pən nati nak iətəm təmōl təsəhruahruian. Nəmə tətətəlig lam, rəham nəghatian otol in tītəlig=pa mīn muəuvir o təlau mīn.

¹⁶ Mətəu nəmə təsətəligiən lam, os iətəmimi kətiəh uə keiu mihlūvən mīn mihleruh mämə nəghatian mīn rəfin onəkotəni, okotəhrun mämə ilah rəfin nīpəhriənian əmə.

¹⁷ Mətəu nəmə təsətəlig mīniən e təmāh, nəkəni=pən kəm niməfaki kəni pəh iətəmi kəti rəha niməfaki otəghati kəm in. Mətəu nəmə təsətəligiən e niməfaki, kəni niməfaki otol in mämə Ianihluə uə iətəmimi rəha nosiən məni rəha takis.

¹⁸ “Iətəni pəhriən kəm təmāh mämə, əpəha e negəu e neai, Uhgīn tīnegəhan rəkis mämə nəuiatəmah iətəm nəkotəni e nəhue niftəni. Nian nəkautəhtipəsīg e nati kəti uə nəkautegəhan e nati kəti, kəni otol mämə inu mīne.

¹⁹ “Kəni iətəni pəhriən mīn kəm təmāh mämə, nəmə itəlau keiu nəkuəni əskasik nəghatian kəti o nati kəti kəni muətapuəh ohni e nəfakiən kəm Uhgīn, kəni rəhak Tatə əpəha e negəu e neai otol nati nak iətəm nəkotətapuəh ohni.

²⁰ Tol lanəha mətəu-inu, ikīn pəhrūvən iətəmimi keiu uə kisil kihluva kətiəh e nərgək, iəu əha ikīn e nəlugīn.”

Nəghatian əuhlin
e iətəmimi iətəm təsaluiən e kauin rəha iətəmi kəti.

²¹ Kəni Pitə təmuva o Iesu kəni mətəpuəh ohni mämə, “Tərmənīg. ?Nəmə piak kəti tatol tərəh kəm iəu, kəni oiəkalu məsalpīniən e nolian tərəh rəhan mau kuvəh? ?Mau səpīn?”

²² Kəni Iesu təməni=pən mämə, “Iəkəni=pīnə kəm ik mämə, səniəmə mau səpīn əmə, mətəu mau səpīntə-səpīn.”‡

* **18:9** Inu nəghatian əuhlin iətəm tətəgətun mämə Iesu tolkeikei mämə kitah okotəkeikei motol uək əskasik o nəpəhian rəhatah nolian tərəh mīn. Təhmen mämə kəutəhtuv rəkis nolian tərəh. Mətəu in təsolkeikeiən mämə okotərkīn nīpətītah. **18:9** Mak 9:43-48 † **18:10** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmīn iətəm kəmətēi e nəghatian Kris aupən, nəghatian pisin kəti mīn əha ikīn iətəm tātīpīn nəghatian u mətəni mämə, “¹¹ Kəni iəu, Nəti Iətəmimi, iəmuva mämə iəkosmiəgəh ilah u kəmotəluei.” **18:10** Hip 1:14 **18:15** Luk 17:3; Kəl 6:1 **18:16** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19** Mak 11:24; Jon 15:7 ‡ **18:22** Nīpətī “mau səpīntə-səpīn” mämə kitah kotəkeikei motalu e nərahian rəha iətəmi kəti nian rəfin, naunun tikə. **18:22** Luk 17:4

23 “Nəkəkeikei mol lanəha mətəu-inu Narməniğin Rəha Uhgın təhmen e nəghatiən əuhlin u. Kig kəti tolkeikei məmə oteruh-to kauin min iətəm rəhan nətəmimi kəmotol kəm in məmə ilah okotətəou.

24 Nian tinətuəuin uək əha, kotələs rəhan kəti ioluək məhuva ohni iətəm təmol rəhan kauin iahgin agin, təhmen e fifti-tausin-miliən vatu (50,000,000,000 vatu).

25 Mətəu suah kəha tinəruru nətəouiən, kəni tol lanəha, kig təməni məmə okotol səlim lan, mine rəhan pətan, mine rəhan min kəlkələh min, mine rəhan natimnati min rəfin məmə otətəou rəhan kauin. §

26 “Kəni rəhan ioluək təmeiuiəu misin nəulin əupən lan. Kəni mətəkeikei ohni mətəni=pən kəm in məmə, ‘Pale. ?Nəkəhrun nəfaiən nian əkuəkir nəuəvetin kəm iəu məmə iəkətəou rəfin rəhak kauin?’

27 Kəni rəhan iətəmi asoli təmasəkəhrui in, kəni məpəh rəfin rəhan kauin məmə otəsətəouiən nian kəti mine, kəni megəhan lan məmə tuvən.

28 “Mətəu nian ioluək u təmuvən, kəni meruh iətəmimi kəti u təmol kauin kəm in, təhmen e uan-hanrit tausin vatu (100,000 vatu). İlau pəti ioluək mil katuol uək kətiəh əmə rəha iətəmi asoli u. Kəni ioluək iətəm iətəmi asoli təmalu e rəhan kauin, in təmaskəlim iətəmimi u kəti kəmatuol pəti uək, kəni mətəmkəhtuv nentəui, mətəni məmə, ‘İtəou=pa rəham kauin iətəm nəmol kəm iəu!’

29 “Kəni ioluək əha iətəm təmol kauin kəm in, teiuiəu misin nəulin mətəkeikei ohni mətəni məmə, ‘Pale. ?Nəkəhrun nəfaiən nian əkuəkir nəuəvetin kəm iəu məmə iəkətəou rəhak kauin?’

30 “Mətəu in təni məmə, kəpə. Kəni təmuvən məni məmə okələs suah u kan kləfən e kaləpus mətəuarus otətəou rəfin rəhan kauin iətəm təmol.

31 Mətəu noluək min nəuvein min kəmoteruh nati əha, nikilah təmahmə pik ohni, kəni məhuvən mətəni=pən kəm iətəmi asoli natimnati rəfin iətəm kəmoteruh.

32 “Kəni iətəmi asoli təmauin e ioluək əha tuva təni=pən kəm in məmə, ‘İk ioluək tərəh agin. İməpəh rəfin rəham kauin mətəu-inu nəmatəkeikei ohniəu.

33 ?Təhro nəsasəkəhruiən iətəmi u natuol pəti uək itələu min, təhmen=pən əmə e iətəm iəmol kəm ik?’

34 ?Kəni niəməha təmol iətəmi asoli, kəni təni məmə okələs kan kləfən e kaləpus məmə iətəm tətəhtul o kaləpus otaskəlim in mətəuarus=pən otətəou rəfin rəhan kauin iətəm təmol.”

35 Kəni nian İesu təmol naunun e nəghatiən əuhlin, təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni e suaru kətiəh əmə, rəhak Tatə əpəha e negəu e neai, otol kəm təmah rəfin, nəmə nəutəlpin məsotalu pəhriənən e nərahien iətəm piatəmah min kautol kəm təmah.”

19

İərman mine pətan

kətuəpəh ilau min

(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian İesu təmol naunun e nəniən natimnati min u, kəni miet Kaləli muvən e nitəni Jutiə e nitəni=pən e nikali nəhu Jotən.

2 Kəni nimənin nətəmimi kəmutəhuərisig lan məhuvən əha ikən əha, kəni təmol vivi ilah e niəisiən min.

3 Kəni Farəsi min nəuvein kəmotol nəniən ekəu-ekəu məmə otiuvi=pən İesu e nəghatiən kəti iətəm təsəhruəhruiən. Kəməhuva o İesu mətəni məmə, “?Lou tətəni məmə iərman təhrun nəpəhiən rəhan pətan mol difos lan o nati əpnəpin əmə kəti uə kəpə?”

§ 18:25 İnu noliən əskasik rəhalah e nian min əha. 18:34 Mat 5:25-26 18:35 Mat 6:15; Mak 11:25; Efəs 4:32; Kol 3:13

⁴ Kəni təmol aulis ilah məni=pən məmə, “? Nəmotafin uə kəpə məmə, e nətuəuinian nian muva mətuəarus=pa u rəueiu, Uhgın u iətəm təmol nətəmimi rəfin, təmol iərman mine pətan?”

⁵ Kəni Uhgın u inu, u təməni məmə, ‘O nati əha in əha, iərman otəpəh rəhan tatə mine məmə, kəni mətuətig ilau rəhan pətan. Kəni ilau okiəuva nipətilau kətiəh.’

⁶ Kəni rəueiu, ilau səniəmə keiu, mətəu kətiəh əmə. Uhgın tınılpın ilau kınıəuva mınıuol kətiəh, kəni o nati əha, pəh iətəmimi əpnəpın əmə kəti ko təsətahtuviən rəhalau natigiən.”

⁷ Kəni Farəsi mın kotəni=pən məmə, “? Mətəu təhro Mosis təməni məmə iətəmimi təhrun nəfəniən nauəuə kəti kəm rəhan pətan o nəpəhiən mol difos lan, kəni mahli=pən tatuvən?”

⁸ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Mosis təmegəhan e təmah nətəm Isrel məmə onəkotəpəh rəhatəmah nipətan mın motol difos e lah mətəu-inu rəhn-kəpə təmah təskasik pik. Mətəu əupən, e nətuəuinian nian muva mətuəarus=pa u rəueiu təməsoliən lanu.

⁹ Mətəu iətəni kəm təmah məmə, nəmə suah kəti tatol tifos mətəpəh rəhan pətan mətəu pətan u təsapiliən ilau suah pisin kəti, kəni suah u in mit pətan pisin, təhmen əmə məmə in tatol təfagə mətakləh e pətan əha.”

¹⁰ Kəni nətəmimi rəha Iesu kotəni məmə, “Nəmə natigiən rəha iərman mine pətan təskasik pik lanu, təuvir məmə iərman mine pətan okəsuliən marit.”

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Səniəmə nətəmimi rəfin okotəhrun nosiən nəghatiən u, mətəu nətəmimi əmə mın konu nətəm kəməfən nəghatiən u kəm lah, məmə rəhalah əmə.

¹² Tol lanəha mətəu-inu, nətəmimi nəuvein okəsotoliən marit o nati pisin pisin mın. Kəti ko təsoliən marit mətəu-inu nipətin nəuəvetin tərah nian təmair. Kəti ko təsoliən marit mətəu-inu nətəmimi kəmotərəkin nipətin nəuəvetin. Kəni kəti tətəni aru məmə in otəsoliən marit məmə otol uək rəha Narməniğiən Rəha Uhgın. Iətəmimi iətəm təhrun nosiən nəghatiən u, in təkeikei mos.”

Iesu təməfaki o kəlkələh mın

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Kəni nətəmimi kəmos kəlkələh mın məhuva o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmin e lah, kəni məfaki o lah. Mətəu nətəmimi rəha Iesu kəmotəniəhu ilah.

¹⁴ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Pəh kəlkələh mın kəhuva ohniəu, sotəniəhuiən ilah, mətəu-inu Narməniğiən Rəha Uhgın in rəha nətəmimi mın u kotol lanu.”

¹⁵ Kəni təmələhu=pən nəhlmin e lah məfaki o lah, kəni miet ikın əha.

Iətəm aluə iətəm rəhan nauə tepət

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Kəni suah kəti təmuva o Iesu məni=pən məmə, “İəgətu. ?İəu oiəkəkeikei mol uək nak iətəm in təuvir məmə iəkos nəmiəgəhiən itulin?”

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Təhro nətətapuəh ohniəu o nati nak iətəm təuvir? İətəmi kətiəh əmə iətəm in təuvir. Nəmə nəkolkeikei məmə nəkos nəmiəgəhiən itulin, itəu=pən nəghatiən mın rəha Lou.”

¹⁸ Kəni suah u təməni=pən məmə, “?Lou mın pəhruvən?”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Sohamuiən iətəmimi, kəni məsakləhiən e pətan, kəni məsakləhiən, kəni məseiuəiən e kot,

¹⁹ Kəni mīsiiai rəham tatə mīne māmə, kəni molkeikei ik kəti təhmen əmə māmə nəkolkeikei aru ik.”

²⁰ Kəni iətəm aluə u təmāni=pən māmə, “Natimnati rəfin ko iatol. ?Nati nak mīn əha ikīn iətəm iəsoliən?”

²¹ Kəni Iesu təmāni=pən māmə, “Nəmə nəkolkeikei māmə rəham nolīən otəhruahru agīn, uvən mol nətəmimi kotos nəhmti rəham nautə, kəni məfən māni lan kəm nanrah mīn. Kəni ik onəkos nəuviriən tepət əpəha e negəu e neai. Kəni muva, muərisig lak, mol māmə rəhak iətəmimi.”

²² Nian iətəm aluə təmətəu nəghatiən əha, kəni təmagīm matuvən. Nīkin təpəou mətəu-inu rəhan nautə tepət.

²³ Kəni Iesu təmāni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi māmə, “Iətəni pəhriən māmə, tiəkis o iətəmimi iətəm rəhan nautə tepət māmə otuvən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn.

²⁴ Kəni iətəni mīn kəm təmāh māmə, tiəkis māmə kaməl* otuvən=pən e nīpəg nītil, mətəu tiəkis pīk māmə iətəmimi rəhan nautə tepət otuvən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgīn.”

²⁵ Nian nətəmimi rəha Iesu kəmotətəu nəghatiən əha, narmīlah təmiuvig pīk, mətəu nīkilah təhti māmə ilah u nətəm rəhalah nautə tepət, konu Uhgīn tolkeikei pīk agīn ilah, mətəu in tətəsiru e lah. Kəni motəni=pən māmə, “?Kəni pəh təhrun nosiən nəmiəgəhiən itulīn?”

²⁶ Kəni Iesu təməsəl=pən əhruahru meruh ilah kəni māni māmə, “Nati u, ko iətəmimi təsoliən. Mətəu Uhgīn, in təhrun nolīən natimnati rəfin.”

²⁷ Kəni Pitə təmāni=pən māmə, “Təmotəpəh natimnati rəfin māmə iəkotohtəu=pīnə ik. ?Nati nak u, o nian kəti in rəhatəmāh?”

²⁸ Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah māmə, “Iətəni pəhriən kəm təmāh māmə, e nian iətəm natimnati rəfin okotəuhlin məhuva motiuvi, kəni Nəti Iətəmimi otəharəg e rəhan jeə rəha kig iətəm in təhagəhag məuvir agīn, kəni itəmāh ko nətəm nəmotohtəu=pa iəu, onəkotəharəg mīn e jeə rəha kig ilah tueləf, kəni məutakil məutarməniğ e nəuaniləuis mīn ilah tueləf rəha Isrel.

²⁹ Kəni nətəmimi rəfin u nətəm kəmotəpəh rəhalah nīmə mīn, uə pialah mīn, uə nəuvīnilah mīn, uə rəhalah tatə uə māmə, uə nenətīlah mīn, uə rəhalah nīpətan mīn o nərgək, Uhgīn otəfən natimnati mīn əha tepət pīk agīn kəm lah, kəni məfən nəmiəgəhiən itulīn kəm lah.

³⁰ Mətəu nətəmimi tepət nətəm kəutəhtul aupən e nəhue nīftəni rəueiu, okəhuva motəhtul uərisig e nəmiəgəhiən iətəm otuva. Kəni nətəmimi tepət kəutəhtul uərisig e nəhue nīftəni rəueiu, okəhuva motəhtul aupən e nəmiəgəhiən iətəm otuva.”

20

Nəghatiən əuhlin e noluək mīn əpəha e nasumiən

¹ “Tol lanəha mətəu-inu Narməniğiən Rəha Uhgīn təhmen e nəghatiən əuhlin u. Iətəmi asoli kəti rəha nasumiən tēmiet ləplapīn agīn māmə otəsəl e nətəmimi māmə okəhuva motol uək e rəhan nasumiən.

² Kəni in təmāni māmə otətəou ilah kətiəh kətiəh uan tənariəs* e nian kətiəh, kəni mahli=pən ilah kəhuvən e rəhan nasumiən.

19:19 Eks 20:12; Lev 19:18 * **19:24** Kaməl in nati miəgəh kəti iətəm in iahgin tapirəkis hos mīne kau. Afin-to e tiksīnəri. **19:26** Job 42:2 **19:28** Mat 25:31; Luk 22:30; Nəh 3:21 **19:30** Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2** “Tənariəs,” inu māni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Tənariəs kətiəh in təhmen e nətəouiən rəha uək o nian kətiəh. Rəueiu, 1 tənariəs təhmen e 1,000 vatu.

³ “Iuækir o nain klok læplapin, tæmiet muvæn e makit meruh nætämimi næuvein kautæhtul mäsotoliæn nati kæti.

⁴ Kæni tæmäni=pæn kæm lah mämæ, ‘Itæmah min, æhuvæn motol uæk æpæha e ræhak nasumiæn, kæni iækætæou itæmah e mäni iætäm tæhruahru.’

⁵ Kæni kæmæhuvæn.

“Kæni iuækir o tinæ, tæmiet muvæn mol nati kætiah æmä, kæni mol min e tri klok læhnaiuv.

⁶ Kæni iuækir e faif klok læhnaiuv, tæmiet muvæn meruh nætämimi næuvein min kautæhtul ænnapin æmä. Kæni tæmäni=pæn kæm lah mämæ, ‘? Tæhro næutæhtul u ikinu nian apiæpiæ kæti, mäsotoliæn nati kæti?’

⁷ Kæni kotæni=pæn mämæ, ‘Mætæu-inu iætæmi kæti tæsæsalien e timah mämæ iækotol uæk ræhan.’ Kæni tæmäni=pæn kæm lah mämæ, ‘Itæmah min æhuvæn motol uæk e ræhak nasumiæn.’ Kæni ilah kæmæhuvæn.

⁸ “Nian tinæhnaiuv, iætæmi asoli ræha nasumiæn tæmäni=pæn kæm ræhan iætämimi iætäm tætsal o noluæk min mämæ, ‘Auin e noluæk min kæhuva, nækæfæn ræhalah mäni. Nækætuæuin mætæou nætämimi nætäm kæmæhuva uærisig muvæn mætæuarus nætämimi kæmotaupæn motol uæk.’

⁹ “Kæni noluæk min nætäm kæmæhuva motol uæk e faif klok, kæmæhuva kæni tæmætæou ilah uan tænariæs kætiah kætiah.

¹⁰ Tol lanæha, nætämimi min u nætäm kæmotaupæn motol uæk, nikilah tæhti mämæ okotos mäni tapirækis nætæmi min u kæmotol uæk uærisig. Mætæu ilah kætiah kætiah kæmotos min æmä uan tænariæs.

¹¹ Nian kæmotos mäni, kæni nikilah tinærah minæutæni nikali iætæmi asoli ræha nasumiæn, kæni motæni=pæn kæm in mämæ,

¹² ‘Nætämimi min u nætäm kæmotol uæk uærisig, kæmotol uæk æmä e auæ kætiah æmä, mætæu ik næmætæou itæmah tæhmen-æhmen æmä. Mætæu itæmah iæmotol uæk asoli e nærauiæ æskasik e nian apiæpiæ.’

¹³ “Mætæu iætæmi asoli tæmäni=pæn kæm lah mämæ, ‘Iæu kæti. Iæsaklæhien kæm ik. ?Næmäni mämæ nækol uæk o uan tænariæs, uæ kæpæ?’

¹⁴ Os ræham mäni matuvæn. Iækolkeikei mämæ iækætæou iætämimi u iætäm tæmol uæk uærisig tæhmen æmä lam.

¹⁵ Ræhak u mäni. ?Iækæhrun noliæn lanæha nati nak iætäm iækolkeikei, uæ kæpæ? ?Nætæmäki lak mætæu-inu iatol tæuvir?’ ”

¹⁶ Kæni nian Iesu tæmol naunun e næghatien æuhlin, tæmäni=pæn kæm lah mämæ, “Tol lanæha, iætæmi tatuærisig otaupæn, kæni iætæmi tætaupæn otuærisig.”

Iesu tæmäni pætigæm

ræhan nimisiæn

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Kæni nian Iesu tæmatuvæn Jerusilæm, tæmos ræhan nætämimi tuelæf motæhtul pisin, kæni tæmäni=pæn kæm lah mämæ,

¹⁸ “Kautæhuvæn æpæha ilis Jerusilæm, kæni iæu Næti Iætämimi, okegæhan=pæn lak kæm pris asoli min mine nægætun min ræha Lou. Kæni okotiuvu pætigæm iæu mämæ iækimis,

¹⁹ kæni motæfæn iæu kæm Nanihluæ min mämæ okotæuvsan lak, kæni motalis motoh, kæni motætu-pæri iæu e nigil kæmæluau mämæ iækimis. Kæni uærisig e nian kisil, kæni Uhgîn otosmiægæh min iæu e nimisiæn.”

Nætapuæhien ræha mämæ kæti o Iesu

(Mak 10:35-45)

²⁰ Kæni pætan ræha Sæpæti, tos nætilau mil muva misin=pæn næulin o Iesu, mætætapuæh e nati kæti ohni. (Ilau iætämimi mil ræha Iesu.)

²¹ Kæni Iesu tæmäni=pæn mämæ, “?Nækolkeikei nak?”

Kəni pətan təməni=pən məmə, “Pəh nəkegəhan lan məmə nətik mil u, ilau pəti kəti otəharəg e nikalim maru, kəni kəti təharəg e nikalim məuil, ikin ima nəsanəniən mine nisaiəni, nian onəkarməni lan.”

²² Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Nəkuəruru nati iətəm nətuətapuəh ohniəu. ?Təhro? ?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhrun məmə ko nəkuos nahməiən u oiəkəkos məmə oiəkətəu tərəh?”† Kəni kuəni=pən kəm Iesu məmə, “Əuəh, iəkuəhrun.”

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Pəhriən, onəkuəmnim=pən e rəhak kap rəha nətəuiən nahməiən. Mətəu o nəharəgiən e nikalik maru mine məuil, səniəmə rəhak məmə iəkəni. Ikin mil əha, ilau rəha nətəmimi min u iətəm Uhgən təmol əpenə-penə o lah.”

²⁴ Nian nətəmimi ten min rəha Iesu kəmotətəu nəghatiən əha, kəni niəməha təmol pik ilah o suah mil ilau pian mətəu ilah min kətolkeikei məmə kəhuva motepət.

²⁵ Mətəu Iesu təmauin e lah kəhuva kətiəh, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəkotəhrun rəkis nolien rəha nətəmi asoli rəha Nanihluə min. Ilah kautol təkəsik pik kəm rəhalah min nətəmimi. Kəni rəhalah kəpmən min kautol ilah kəutəməhli ləhtəni e narməniğiən rəhalah.

²⁶ Mətəu itəmah, ko nəsolien lanəha. Mətəu nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə otuva in iətəmi asoli kəti rəhatəmah, in otəkeikei muva məhmen e ioluək kəti rəhatəmah,

²⁷ kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə otəhtul aupən e təmah, in otəkeikei muva slef rəhatəmah.

²⁸ Nolien əha təhmen əmə lak, Nəti Iətəmimi. Iəməsuvaieən məmə nətəmimi okotol uək rəhak, mətəu iəmuva məmə iəkəkol uək rəhalah, kəni iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən məmə iəkətiis ilah e rəhalah nolien tərəh min.”

*Iəmnəu mil kəmuəruh nati
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Nian Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmohtəu=pən.

³⁰ Kəni iəmnəu mil keiu kətuəharəg e nicali suaru, kəni nian kəmuətəu məmə Iesu tətəliuək e suaru mətəuva, kəni kəmuagət əfəməh muəni məmə, “! Iərməniği, Mipi Kig Tefit, asəkəhrui itimlau!”

³¹ Kəni mətəu, nian nətəmimi kəutəniəhu ilau, motəni=pən məmə kəsuagət pikien, mətəu ilau kuagət pik agin min məmə, “! Iərməniği, Mipi Tefit, asəkəhrui masiru itimlau!”

³² Kəni Iesu təhtul mauin e lau, məni=pən məmə, “?Nəkuolkeikei məmə iəkəkol nak kəm təlau?”

³³ Kəni kuəni=pən məmə, “Iərməniği, iəkuolkeikei məmə iəkuəruh nati.”

³⁴ Kəni Iesu təmasəkəhrui ilau, kəni mek nəhmtəlau. Kəni rəueiu agin, kənatuəruh nati, kəni matuətəu=pən Iesu.

21

*Iesu təmuəvən əpəha Jerusiləm mol əpu məmə
in Kig*

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Nian kənəhuva iuəkir o Jerusiləm, minəhuva Petfas e Nitəuət Rəha Niği U Olif, kəni Iesu təmahliəkis rəhan mil iətəmimi keiu,

20:21 Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhmen məmə kitahal okihləmnim pəti e kap rəha nətəuiən nahməiən iətəm iəu iəkəkeikei məmnim lan?” **20:22** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25** Luk 22:25-26 **20:26** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28** Luk 22:27; Fil 2:7

² Kəni mənı=pən kəm lau məmə, “Ian əpəha e lahuənu aupən e tah, kəni ikin əha nəkuuruh uəhai əmə togki kəti kəmoħrain ilau nətin. Kəni nəkiatis ilau muasig miəuva kəm iəu.

³ Nəmə iətəmi kəti təni nati kəti kəm təlau, nəkuəni=pən kəm in məmə İərmənig tolkeikei ilau, kəni otəpanahli=pa uəhai əmə ilau.”

⁴ Nati u təmuva məmə otol nəghatiən nak iətəm iəni təməni otuva mol niəhrıniən. İəni təməni məmə,

⁵ “Otəni=pən kəm nətəmimi əha Jerusiləm* məmə, ‘Oteruh-to, rəhatəmah kig tətuva o təmah, rəhan nətəligiən in ləhtəni, kəni mətəsuə e togki, mine togki u in nətin əmə.’ ”

⁶ Kəni iətəmimi mil rəha İesu kəmian muol nati nak iətəm İesu təməni məmə okuol.

⁷ Kəmuasig togki mine nətin, kəni muələhu-pəri rəhalau kot min e togki mil, kəni İesu təməharəg-pəri lan.

⁸ Nımənin nətəmimi tepət kautepin rəhalah min kot əpəha e suaru, kəni nəuvein kotətei nımali nigı min, kəni motepin ilah e suaru e nisıaiən.

⁹ Kəni nımənin nətəmimi nətəm kəutaupən e İesu, mine nımənin nətəmimi nətəm kəutəhuərisig e İesu, kəutagət əfəməh mautəni məmə, “!Hosanə† o Mipi Tefit!

!İərmənig Uhgın tətatig ilau iətəmimi u iətəm tətuva e nərgin!
!Hosanə o Uhgın əpəha ilis e negəu e neai!”

¹⁰ Nian İesu təmiət=pən Jerusiləm, nətəmimi rəfin əha ikin nıkilah təmauit, kəni mautəni nəghatiən tepət məutətapuəh məmə, “?Pəh u?”

¹¹ Kəni nımənin nətəmimi kotəni məmə, “Inu iəni İesu, rəha Nasərit, əpəha e niətəni Kaləli.”

İesu əpəha e Nımə Rəha Uhgın

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Kəni İesu təmuvən əpəha imə e Nımə Rəha Uhgın, kəni məhgi pətigəm nətəmimi nətəm kəutol səlim mine mautos nəhmtin natimnati əha ikin məmə okotol sakrifais lan. Kəni mahuvihin tepil min iətəm kətəuhlin mənı ikin, kəni mahuvihin jeə min rəha nətəmimi min u kəutol səlim e iəuein min.‡

¹³ Kəni mənı=pən kəm lah məmə, “Kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın məmə, ‘Rəhak nımə, okəuin lan məmə nımə rəha nəfakiən kəm Uhgın,’ mətəu itəmah nəmotol məmə in ‘nımə rəha iakləh min.’ ”

¹⁴ Kəni nətəmimi nətəm nəhmtilah tərəh mine nətəmimi nəhllkilah təməpaiu-əpaiu kəməhuva ohni əpəha e Nımə Rəha Uhgın, kəni tol vivi ilah.

¹⁵ Kəni pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou kəmoteruh nati təuvir min iətəm in təmol, kəni moteruh min kəlkələh min kəutagət əfəməh əpəha e Nımə Rəha Uhgın, mautəni məmə, “!Hosanə o Mipi Tefit!”

Mətəu nətəmi asoli əha, niəməha təmol ilah.

¹⁶ Kəni kotəni=pən kəm İesu məmə, “?Nətətəu nati nak kəlkələh min kəutəni, uə kəpə?”

* **21:5** Nəghatiən əhruahru rəha Kris təni məmə, “Nətin Pətan Saion” kəni niətəni nəghatiən u məmə “nətəmimi rəha Jerusiləm.” Saion in nərgin kəti min rəha Jerusiləm. **21:5** Sek 9:9 † **21:9** Nipəti nəghatiən u “Hosanə” təni məmə, “əni-vivi.” Nətəmimi kəməutəni pətigəm məmə İesu in Məsaiə, iətəmimi u Uhgın təməni məmə in otahli=pa məmə otosmiəgəh ilah. **21:9** Sam 118:26 ‡ **21:12** Afın-to e tiksınəri “Nımə Rəha Uhgın” o nəhrunian natimnati nian İesu təmuvən məhgi pətigəm nətəmimi e Nımə Rəha Uhgın. **21:13** Aes 56:7 **21:13** Jer 7:11

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əuəh. Nəmotafin, uə kəpə, nəghatiən iətəmi kəti təməni kəm Uhgın iətəm tətəni lanu lan məmə, ‘E nohli kəlkələh agin min mine nəpəou min agin, nəmol məmə ilah okotəni-vivi ik’.”

¹⁷ Kəni təməpəh ilah miet Jerusiləm muvən e taun Petəni, mapili ikın.

Nigi kəti fik təmaukei-aukei
(Mak 11:12-14,20-26)

¹⁸ Ləplapın agin, Iesu təmitəlig=pən min Jerusiləm, kəni nəumis tinus.

¹⁹ Kəni təmafı nigi u fik e nıkali suaru, kəni təmuvən ohni mətəu təsehian nəuan kəti, mafı əmə nimalin. Kəni təni=pən kəm nigi u məmə, “!Ko nəsəuə minian!” Kəni rəueiu agin, nigi təmaukei-aukei.

²⁰ Nian rəhan nətəmimi kəmoteruh nati əha, kəni narmilah təmiuvig, kəni motəni=pən kəm Iesu məmə, “?Təhro nigi əha fik təmaukei-aukei uəhai əmə lanəha?”§

²¹ Mətəu Iesu təməni=pən məmə, “İətəni=pinə nıpəhriənian məmə nəmə nau-tos nəhatətəian, kəni rəhatəmah nətəligian təsolian keiu, nəkotəhrun nolian nati nak iətəm iəmol e nigi u fik. Mətəu səniəmə in əmə əha, nəkotəhrun nəni-pərian kəm nıtəuət əha məmə ‘Uvən miuvig mamnim əpəha ləuantəhi,’ kəni otol nəuiatəmah.

²² Nəmə nəkotəhatətə, kəni onəkotos nati nak iətəm nəutətapuəh lan e nəfakian.”

Nətapuəhian o nepətiən
rəha Iesu

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Iesu təmuvən e Nimə Rəha Uhgın, kəni nian təmətəgətun, pris asoli min mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, kəhuva ohni motəni=pən məmə, “?Natol natimnati min u e nepətiən rəha pəh? ?Kəni pəh təməfinə nepətiən ko?”

²⁴ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Təkətapuəh=pinə min e nəghatiən kəti kəm təmah. Nəmə nəkotəfa nəghatiən kəti, kəni iəkəni=pinə kəm təmah məmə nepətiən nak iətəm iətol natimnati min u lan.

²⁵ ?Nepətiən rəha Jon təmsipən iə o nolian bəptais? ?Təmsipən e negəu e neai, uə rəha nətəmimi əmə?”

Kəni kəmotəni=pən kəm lah min məmə, “Nəmə kotəni məmə, ‘Nepətiən rəha Jon təmsipən e negəu e neai,’ kəni otəni məmə, “?Mətəu təhro nəsotəniən nıpəhriənian lan?”

²⁶ Mətəu nəmə kotəni məmə, ‘Rəha nətəmimi əmə,’ kitah kəutəgin e nımənin nətəmimi ikinu rəueiu mətəu-inu nıkilah təhti məmə Jon in iəni kəti rəha Uhgın.”

²⁷ Tol lanəha, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “İtimah iəkotəruru.”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni iəu min, ko iəsəniən kəm təmah məmə e nepətiən nak iətol natimnati min u lan.”

Nəghatiən əuhlin
e suah mil keiu.

21:16 Sam 8:2 § **21:20** E Oltestimin, nigi u fik tatol nəmtətiən e nətəm Isrel. Iesu in təmol nigi u fik taukei-aukei məmə otəgətun nətəmi asoli rəha Isrel, okol nalpinian kəm lah. Uə təhmen əmə lanu məmə Uhgın otol nalpinian kəm nətəmimi min u kəsotolian nəuan uə məsotəfakian kəm in (Aiseə 5:1-7 mine Jeremaea 8:4-13 rəhalau nəghatiən təhmen əhmen; eruh min Matiu 24:2 mine futnot). Mine Iesu təməgətun min lanu məmə otəgətun rəhan min nətəmimi o rəhalah nəhatətəian, u inu, rəhalah nəhtulian e Uhgın. **21:21** Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1Kor 13:2 **21:22** Mat 7:7-11; 18:19 **21:26** Mat 14:5

28 Kəni Iesu təmāni=pən məmā, “?Təhro? ?Nikitəmah tətəhti məmā nak? Suah kəti, nətīn iərman keiu. Kəni təmuvən māni=pən kəm iətəm iahgin lan məmā, ‘Nətīk, uvən mol uək rəueiu əpəha e nasumiən.’

29 Mətəu nətīn təmāni=pən məmā, ‘Iəkəpəh.’ Kəni matig məuhlin mīn rəhan nətəlīgīən, kəni muvən e nasumiən.

30 “Kəni tatə təmuvən o nətīn iətəm təkəku, māni=pən mīn kəm in nati kətīəh əmə. Kəni nətīn təmāni=pən məmā, ‘Əuəh, tatə, iəkuvən,’ mətəu təməpəh=pən e nasumiən.

31 “?Otəni-to məmā suakəku mil u in pəhruvən, təmol nəuia rəhan tatə?”

Kəni kəmotəni=pən məmā, “Suakəku iətəm iahgin lan.”

Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmā, “Əuəh, in əhruahru. Kəni iətəni=pīnə nīpəhriənīən məmā, nətəmi kautos māni rəha takis, mīne nīpətan rəha suaru kautəhuvən e Narmənīgīən Rəha Uhgīn aupən e təmah,

32 mətəu-inu Jon təmuva o təmah məmā otəgətun suaru rəha nolīən əhruahru, kəni mətəu itəmah nəstəniən nīpəhriənīən lan. Nətī suah u iətəm təkəku tətəgətun=pən itəmah. Mətəu nətəm kautos māni rəha takis, mīne nīpətan rəha suaru kəmotəni nīpəhriənīən lan. Nətī suah iətəm tēpət lan tətəgətun=pən ilah. Kəni nəmoteruh pau nati əha, mətəu nəməstəuhlinīən itəmah e rəhatəmah nolīən tərāh mīn, kəni məstəniən nīpəhriənīən lan.”*

Nəghatīən əuhlin e nətəmimi tərāh nətəm kəutasum e nasumiən

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Kəni Iesu tətəkeikei mətəni məmā, “Otətəlīg-to e nəghatīən əuhlin kəti mīn. Iətəmi asoli kəti rəha nasumiən, təmol nasumiən kəti e nīləuis kəti kətəni məmā krep, u katol wain lan. Kəni mol kəlkəl e kəpiəl muvən mītəlau lan. Kəni mol ikīn kəti o nolīən nīmei nevig-evīgīən e nəua krep məmā nəhu krep otaiu kəni mol wain lan. Kəni mol nīmə kəti iətəm in ilis məmā iətəmi otəri lan mətəsəl vivi o nasumiən o nati miəgəh mīn mīne nətəmimi.†

“Kəni təmegəhan=pən e nasumiən kəm nətəmimi məmā okotasum lan, kəni məuəri nəua krep, nəuvein rəhan, nəuvein rəhalah. Kəni miet muvən e naliuəkīən ikīn pīsīn pīsīn kəti.

34 “Nian krep tīnīmarəg, kəni tahli=pən rəhan ioluək mīn məmā okəhuvən e nasumiən rəha krep, motətapuəh o nətəmimi nətəm kautol uək e nasumiən məmā okotəfən rəhan krep nəuətīn kəm lah.

35 “Mətəu nətəm kautol uək e nasumiən kəmotaskəlīm rəhan ioluək mīn, kəni motoh kəti, motohamu kəti, motəhti e kəpiəl iətəm tatol kisil lan.

36 Kəni tahli=pən mīn ioluək mīn nəuvein kəhuvən o lah, ilah tēpət tapirəkis in mīn aupən. Kəni nətəmimi nətəm kautol uək e nasumiən kotol tərāh e lah e nolīən əhmen mīn əmə məmā kəmotol e in mīn aupən.

37 Naunun agīn, tahli=pən nətīn iərman tuvən o lah, kəni māni məmā, ‘Ilah okotəkeikei motīsīai nətīk.’

38 “Mətəu nian nətəmimi mīn kautol uək e nasumiən kəmotafu nətīn, kəni kotəni=pən kəm lah mīn məmā, ‘Inu nətī iətəmi asoli iətəm otarmənīg e nasumiən nian rəhan tatə otīmīs. Pəh kəhuvən motohamu mīn, kəni motos nasumiən məmā rəhatəmah motarmənīg lan.’

39 Kəni kəmotaskəlīm motatu pətīgəm lan e nasumiən, kəni motohamu.”

* **21:32** Nətəmimi rəha nosīən takis mīne nīpətan rəha suaru, ilah kautol təfagə tərāh, kəni ilah kotəhmen e suakəku u iətəm tēpət lan. Aupən kəmotəhti nəuia Uhgīn, mətəu uərisig ko kotol nati nak təmāni. Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel mīne nətəm u kəsotəhatətəiən e Iesu kotəhmen e suakəku u iətəm təkəku. Kəutəni əmə e nohlīlah məmā kotolkeikei Uhgīn kəni motol nəuiən, mətəu nīkilah isəu o Uhgīn.

21:32 Luk 3:12; 7:29-30 † **21:33** Natimnati iətəm Iesu tətəghati lan e fes 33 tətəghati e nolīən rəha nolīən wain **21:33** Aes 5:1-2 **21:38** Mat 27:18 **21:39** Hip 13:12

⁴⁰ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən əuhlin, kəni məni məmə, “?Tol lanu lan, nian iətəmi asoli rəha nasumiən otuva, kəni otol nak e nətəmimi nətəm təmegəhan=pən e nasumiən kəm lah?”

⁴¹ Kəni kəmotəni=pən məmə, “Otərəkin agin nətəm kotərah min əha, mohamu ilah. Kəni uərisig, təpanegəhan e rəhan nasumiən əha tuvən e nəhlmi nətəmimi pişin nəuvein, kəni e nian əhruahru iətəm krep tatimarəg, ilah okotəfən nəuuetin rəhan.”

⁴² Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotafin e Nauəuə Rəha Uhgın u, uə kəpə? Tətəni məmə,

‘Pos u iətəm nətəmimi rəha nuvləkiniən nimə kəsotolkeikeiən motəpəh, in tinuva pos iətəm tol nəhgın o noliən nimə.‡

Iərməniğ təmol nati u,

kəni in nati təuvir agin e nəhmtitah.’

⁴³ Tol lan əha, iətəni kəm təmah məmə Narməniğiən Rəha Uhgın okos rəkis o təmah, kəni kəfən kəm nətəmimi min u nətəm okotol nəuialah.

⁴⁴ Nəmə iətəmi kəti otaiu mələs pikin pos u, nikiilkilin titəgit əgit. Uə nəmə pos u otəmei məməhli-ərain in, otəuvtəuvtə mərah agin.”§

⁴⁵ Nian pris asoli min mine Farəsi min kəmotətəu nəghatiən əuhlin iətəm Iesu təməni, kəni kəmotəhrun məmə tətəghati e lah.

⁴⁶ Kəni kinəutəsəl e suaru kəti məmə okotaskəlim Iesu motləfən e kaləpus, mətəu kautəgin e nimənin nətəmimi, mətəu-inu nətəmimi kəutəni məmə in iəni kəti.

22

Nəghatiən əuhlin

e nauəniən asoli rəha marit

¹ Kəni Iesu təməni min nəghatiən əuhlin kəti min məmə,

² “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın. Kig kəti iətəm təmol əpenə-penə e nauəniən asoli o marit rəha nətən.

³ Kəni mahli=pən rəhan noluək min məmə okəhuvən o nətəmimi min u nətəm təmahli=pən rəkis nəghatiən o lah məmə okəhuva o nauəniən rəha marit. Mətəu kotəni məmə ko kəsəhuvaiən.

⁴ “Kəni tahli=pən rəhan noluək nəuvein min, məni=pən kəm lah məmə, ‘Əhuvən motəni=pən kəm nətəmimi min u nətəm iəmahli=pən rəkis nəghatiən o lah məmə, inol əpenə-penə rəkis e rəhak nauəniən. Rəhak kau min mine nəti kau min u kotasisi vivi, iəməh rəkis ilah, kəni natimnati rəfin tinəhmen. Əhuva e nauəniən rəha marit.’

⁵ “Mətəu kəsotətəliğiən e noluək min, kəni motaiu atiti, kəti tatuvən e rəhan nasumiən, kəti tatuvən e rəhan bisnis.

⁶ Kəni nəuvein kotaskəlim noluək min rəhan, motol tərah e lah, kəni motəhamu ilah.

⁷ Kəni kig, niəməha təmol pik. Kəni tahli=pən rəhan soldia min kəhuvən, kəni motəhamu nətəmimi min u nətəm kəmotəhamu rəhan noluək min, kəni motəsiəpən e rəhalah taun asoli.

⁸ “Kəni məni=pən kəm rəhan noluək min məmə, ‘Kinol əpenə-penə rəkis e nauəniən rəha marit, mətəu nətəmimi min u iəmahli=pən rəkis nəghatiən o lah, noliən rəhalah təsəhmeniən məmə okəhuva.

‡ **21:42** “pos” – Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “kəpiel.” E nian əha, nətəmimi kəmotol nimə e kəpiel. Kəni kəpiel keikei in kəpiel ləhtəni agin u tətəskəlim nimə mətuvləkin nimə lan. Rəueiu u Tanna, nətəmimi tətəpə kautol nimə e pos mine napət. Kəni pos iətəm in nati keikei in pos u iətəm tol nəhgın maskəlim nəhgi nimə. Iesu tətəghati aru lan məmə in pos iətəm tol nəhgın. **21:42** Sam 118:22-23;

Rom 9:33; 1Pitə 2:6-8 § **21:44** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin təuvir agin iətəm kəmətei e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən rəha fes 44 u tikə. **22:6** Mat 21:35

⁹ Tol lanəha, əhuvən əpəha e suaru asoli mɪn kəni motəni=pən kəm nətəmimi əpnəpɪn rəfin nətəm nəkotəruh məmə okəhuva e nauənən rəha marit.'

¹⁰ Kəni noluaək mɪn kəməhuvən əpəha e suaru asoli mɪn, kəmotuhapumɪn nətəmimi rəfin u kəmotəruh ilah, nətəmimi nətəm kotəuvɪr mɪne nətəmimi mɪn u nətəm kotərah, kəni ikin kətauən ikin təmərɪauəh e nətəmimi.

¹¹ "Mətəu nian kig təmuva meruh nətəmimi, təmeruh mɪn iətəmimi kəti əha ikin iətəm təsuvənən e napən rəha marit.

¹² Kəni kig təmənɪ=pən məmə, "İəu kəti, nəməhro? ?Nəmuva imə mətəu nəməsuvənən e napən rəha marit?" Kəni suah u tɪnəruru nuhalpɪnɪən nəghatɪən rəhan. *

¹³ "Kəni kig təmənɪ=pən kəm rəhan mɪn nətəmimi məmə, 'Otəlis-ərain nəhlmɪn mɪne nəhlkɪn, kəni motərakɪ pətɪgəm əpəha e napɪnəpuɪən ikin kətəsək ikin, kəni katɪgət-ərain nəhlvtəmi ikin.' "

¹⁴ Kəni İesu təmətəkeikəi mətəni məmə, "Tol lanəha mətəu-inu nətəmimi tərət, kətahli=pən nəghatɪən o lah, mətəu nəuan nəuvein əmə nətəm katitəpɪn ilah."

Takis rəha Kig Sisə

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ Kəni Farəsɪ mɪn kəmohiet məhuvən motol nəghatɪən ekəu-ekəu mɪn məmə otɪuvi=pən İesu o nənɪən nəghatɪən kəti iətəm təsəhruahruɪən.

¹⁶ Kəni kotahli=pən rəhalah nətəmimi kəhuvən o İesu ilah nətəmimi rəha pati rəha Herot. Kəni motəni=pən məmə, "İəgətun. İəkotəhrun məmə ik iətəmi əhruahru, kəni mətəgətun pəhrɪən suaru əhruahru rəha Uhgɪn. Nəsolɪən məmə nətəlɪgɪən rəha nətəmimi okotɪuvi rəkis rəham nətəlɪgɪən, mətəu-inu natol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi rəfin, nəmə in iətəmi asoli uə iətəmi əpnəpɪn əmə.

¹⁷ Kəni əni-to kəm tɪmah rəham nətəlɪgɪən e nati u. ?Təhruahru məmə okətəou=pən takis kəm Kig Sisə, uə kəpə?"

¹⁸ Mətəu İesu tɪnəhrun rəhalah nətəlɪgɪən tərəh mɪn, kəni təmənɪ=pən kəm lah məmə, "İtəmah kəuɪt kəsua mɪn! ?Təhro nəutalkut məmə nəkotol kekəu-ekəu ohni İəu?"

¹⁹ Otəgətun-to məni iətəm katətəou takis lan." Kəni kotos məni † məhuva kəm in,

²⁰ kəni təmənɪ=pən kəm lah məmə, "?Narmɪ pəh u, kəni nərgɪ pəh u e məni u?"

²¹ Kəni kəmotəni=pən məmə, "Kig Sisə."

Kəni İesu təmənɪ=pən kəm lah məmə, "Narmɪn tətəgətun məmə inu in nati kəti rəhan pəhrɪən. Kəni tol lanko, nak u rəha Kig Sisə, otəfən kəm Kig Sisə. Kəni nak u rəha Uhgɪn, otəfən kəm Uhgɪn."

²² Nian kəmotətəu nəghatɪən əha, narmɪlah təmiuvɪg. Kəni kəmotəpəh İesu motagɪm.‡

* **22:12** Nətəmimi nəuvein rəha nolɪən stadi e Baebol ilah nɪkɪlah təhti məmə kig təməfən napən rəha marit kəm nətəmimi rəfin məmə okəhuvən lan, mətəu inkonu kəmos əpnəpɪn əmə nətəmimi nətəm kəmafı ilah e suaru mɪn. Mətəu iətəmimi u nɪkɪn təməhti məmə otəsuvənən e rəhan napən əha kəməfən məmə otuvən lan, inu nolɪən u tətəgətun məmə in təsɪsɪaɪən kig mɪne nətɪn. **22:13** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28 **22:15** Mak 3:6 † **22:19** Məni iətəm kəmos məhuva in koin kəti, nərgɪn u "tənariəs," iətəm təhmen e 1,000 vatu. **22:21** Rom 13:7 ‡ **22:22** Nəmə İesu tuhalpɪn kəni məni məmə okəsotətəouɪən takis, in otol nati kəti nətəm Rom nɪkɪlah otəsagɪənən ohni, kəni ko kotəhrun nələsɪən in. Nəmə in tuhalpɪn məni məmə okotəkeikəi motətəou takis, kəni in otol nati kəti nətəm İsrəl nɪkɪlah otəsagɪənən ohni, kəni okotələs in. Mətəu rəhan nuhalpɪnɪən in tol pɪsɪn, rəhan nəghatɪən təməu nɪkɪlah e nati əha: u nɪkɪ iətəmimi. Kəni ilah kəməsotələsɪən in mɪne ilah kəmotəuɪt pəhrɪən e nəghatɪən əha.

Nian Uhgîn otosmiägäh nätämimi e nîmisian.
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ E nian äha inäha, Satusi min këmähuva o Iesu. Ilah kätäni mämä nätämimi okəsotämiägäh minian e nîmisian. Këni kotäni=pän këm Iesu mämä,

²⁴ “Iägätun. Mosis tämäni këm tah mämä, nämä iärman kätï otimis, këni mähäh rëhan pëtan, këni mäsuäläsian nätïlau kätï mine, këni pian otäkeikei mit pätalimis äha, mämä okuäläs nätïlau kätï ko, këni suakäku u otos nîmei rëhan tatä asoli äpähä tinimis räkis.

²⁵ “Këni ikîn äha imatimah ikîn, nëman ilah säpin, u rëhalah tatä kätïäh. Këni iätäm tepät e lah tëmaupän mit pëtan kätï, këni mäsuäläsian nätïlau kätï, këni mîmis. Këni pian iätäm tatol keiu lan tit pätalimis.

²⁶ Këni in min tämimis mäseläsian nätin kätï, këni iätäm tatol kîsil lan mine ilah rëfin mähuvän mätëuarus=pän iätäm tatol säpin, këmotel nati kätïäh ämä.

²⁷ Këni ämeiko, pätalimis timis.

²⁸ ?Tol lanäha, äni-to këm timah mämä, e nian iätäm Uhgîn otosmiägäh nätämimi lan e nîmisian, pëtan äha in rëha päh, mätëu-inu ilah rëfin äha säpin këmotel marit e pëtan äha?”

²⁹ Këni Iesu tämäni=pän këm lah mämä, “Itëmah nëmötäni aräpän rëhatëmah nëghatïän mätëu-inu nəsotëhrunian Nauäuä Rëha Uhgîn mine näsänänian rëhan.

³⁰ Nian Uhgîn otosmiägäh nätämimi e nîmisian, këni nätämimi okəsotolian marit, okotähmen e nagelo min äpähä e negäu e neai.

³¹ ?Nëmotafin uä kähä, Nauäuä Rëha Uhgîn iätäm tätëghati e nian Uhgîn otosmiägäh nätämimi e nîmisian? Tätäni mämä,

³² ‘Iäu Uhgîn rëha Epraham, iäu Uhgîn rëha Aisäk, këni iäu Uhgîn rëha Jekäp.’ In säniämä Uhgîn rëha nätäm këmohmis, mätëu in Uhgîn rëha nätämimi nätäm kätëmiägäh, tähmen=pän min e suah milahal, u nati äpnäpin nîpätïlahal tämimis nuväh räkis, mätëu narmïlahal tätätig ähanäh u räuëiu.”

³³ Nian nîmënin nätämimi këmötätëu nëghatïän äha, narmïlah tämïuvig o nägätunian rëhan.

Lou iätäm in ilis pik
(Mak 12:28-34)

³⁴ Nian Faräsi min këmötätëu mämä Iesu tämäsisiig e nohli Satusi min e rëhan nëghatïän, këni Faräsi min këmähuva kätïäh.

³⁵ Këni kätï iätäm tährun pik Lou, tämäni=pän nëghatïän kätï këm Iesu mämä Iesu otäni nëghatïän kätï täsähruahruian, mämä

³⁶ “Iägätun. ?Lou pähruvän rëha Uhgîn u in ilis pik?”

³⁷ Këni Iesu tämäni=pän mämä, “Näkäkeikei molkeikei Iärmänig Uhgîn rëham e nîkim rëfin rëham, mine nätëligian rëfin rëham, mine nämïägähian rëfin rëham.

³⁸ Inu in Lou iätäm tëtaupän këni in ilis pik.

³⁹ Këni Lou iätäm tatol keiu lan, in iuäkîr tähmen ämä, mämä, ‘Näkäkeikei molkeikei ik kätï tähmen ämä mämä näkolkeikei aru ik.’

⁴⁰ Këni Lou mil u keiu, ilau näukätï Lou rëfin, mine nauäuä rëha iäni min rëfin aupän.”

Kristo in nätï päh
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Këni e nian Faräsi min kätutuhapumin ilah min, Iesu tämäni=pän mämä,

42 “? Nīkitəmah təhti məmə nak, e Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa? ?In tatsipən e nəuaniləuis rəha pəh?”

Kəni ilah kotəni=pən məmə, “In mipi Kig Tefit.”

43 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Mətəu təhro e Tefit, iətəm tətəghati e Narmin Rəha Uhgīn, tətəuin e Kristo məmə ‘Iərməniġ.’ Mətəu-inu tətəni məmə,

44 ‘Iərməniġ Uhgīn təməni=pən kəm rəhak Iərməniġ məmə,

“Əharəġ u e rəhak maru, ikin ima nəsanəniən mine nisaiəni,

mətəuarus=pən iəu iəkələs iahu rəham tikimir min

məlin=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhlikəm,

məmə nətərməniġ e lah.” ’

45 ?Kəni nəmə Tefit tətəuin e Kristo məmə ‘rəhak Iərməniġ,’ kəni otəhro məmə Kristo in mipi Tefit tərəh?”

46 Kəni iətəmini kəti təruru nuhalpiniən nəghatiən rəha Iesu. Kəni e nian əha matuvən, kəmotəġin e nətapuəhiən e nəghatiən kəti min.

23

Iesu təmagət əskasik

e nəġətun min rəha Lou

mine Farəsi min

(Mak 12:38-40; Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kəni Iesu təməni=pən kəm nimənin nətəmini, mine rəhan min nətəmini məmə,

2 “Nəġətun min rəha Lou mine Farəsi min kautos nepətiən məmə okotəni pətiġəm Lou rəha Mosis kəm təmah.

3 Tol lanəha, nəkotəkeikei motohtəu=pən kəni motol natimnati min rəfin iətəm kəutəni kəm təmah. Mətəu nəsolitiən kəmə ilah u kəutəni əmə nati, mətəu ilah kəsotoliən nati iətəm kəutəni pətiġəm.

4 Kautəkeikei o nətəmini məmə okotohtəu=pən lou əskasik min iətəm kotəhmen e katipə fiġəm, mətəu ko ilah kəsotəfəniən nəuanəhlmiləh məmə okotasiru e lah.

5 “Natimnati rəfin iətəm ilah kautol, kautol əmə məmə nətəmini okoteruh. Nəkotəhrun pauis kəti kətəni məmə failaktri iətəm nətəmini kəmotəipei=pən nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn ikin, konu motəlis rəhn-kapə lah mine nəhlmiləh lan.* Mətəu rəha nəġətun min rəha Lou mine Farəsi min, rəhalah pauis in iahġin tapirəkis. Kəni nəkotəhrun niləuis əlkələh min iətəm kəutəhkul=pən e nipəġnəmti kot min, iətəm tətəġətun məmə iətəmini in tətəhtul əskasik o nitəu-pəniən Lou. Mətəu rəha nəġətun min rəha Lou mine Farəsi min, rəhalah niləuis təfəməh pik.

6 Kəni e lafet min, ilah kətolkeikei ima nisaiəni, kəni e nimə rəha nuha-puminiən, ilah kətolkeikei məmə okotəharəġ e jeə aupən.

22:42 Jon 7:42 22:44 Sam 110:1; Mat 26:64 * 23:5 “pauis” – inu bokis əkəku kəti kəmol e nilosi kau. Kəmətei rəkis=pən nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn e letə əkəku aġin motəipei=pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Nətəmini kəmotol lanəha mətəu-inu kəmotolkeikei məmə otol nəghatiən iətəm tətətiġ e Dut 6:8 mine 11:18. Kəni nəman min u nətəm Isrel min rəfin nətəm kinotos rəkis nu tatin, ilah okotəfən pauis min əha nian tepət, kəni nian rəfin e nian rəha nəfakiən. Kətəlis e nipəniġin mine nəhlmīn məuil e niləuis kəmol e nilosi kau. E nəghatiən Inglis, kətəni pauis min əha məmə, “Phylacteries.” 23:5 Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1

⁷ Kəni e ikin katol makit ikin, ilah kotalkeikei məmə nətəmimi kotəni təuvir kəm lah, kəni məutauin e lah məmə ‘Rapai’ u nipətin təni məmə ‘iəgəton katisiai.’†

⁸ “Mətəu sotoliən məmə nətəmimi okotauin e təmah məmə ‘Rapai,’ mətəu-inu rəhatəmah iəgəton katisiai kətiəh əmə, kəni itəmah piatəmah min.

⁹ Kəni sotauiniən e iətəmi kəti u e nəhue niftəni məmə, ‘Tatə, iətəm katisiai,’ mətəu-inu Tatə rəhatəmah kətiəh əmə əpəha ilis e negəu e neai.

¹⁰ Kəni sotoliən məmə nətəmimi okotauin e təmah məmə, ‘iəgəton,’ mətəu-inu rəhatəmah iəgəton kətiəh əmə, Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

¹¹ Iətəmimi u in tepət e təmah, in təkəikei muva ioluək rəhatəmah.

¹² Tol lanəha mətəu-inu, iətəmimi iətəm otəfəri aru in, Uhgın otosiahu, kəni iətəmimi iətəm otosiahu aru in, Uhgın otəfəri.

¹³ “!Kəsi, itəmah min u nəgəton min rəha Lou mine Farəsi min, nərahien asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiua min! Nəutasisig e suaru o nətəmimi o nuvəniən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgın. Mətəu itəmah nəşəhuvəniən, kəni nəsotegəhaniən məmə nətəmimi kəhuvən ikin, nati əpnəpən ilah kotalkeikei məmə okəhuvən.‡

¹⁵ “!Kəsi, itəmah min u nəgəton min rəha Lou mine Farəsi min, nərahien asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiua min! Nikitəmah tagiən əmə məmə nəkəhuvən isəu e negəu, uə e naliuəkien əmə o nuvəniən e niftəni pişin pişin min məmə nəkotiuvi=pa iətəmimi kətiəh əmə e nəfakiən rəhatəmah. Mətəu nian iətəmimi kəti tatos nolien min əha rəhatəmah, kəni tətəu iətəmi tərəh tapirəkis itəmah, kəni nəmotol məmə in otəkəikei mos nalpieniən e nigəm asoli tapirəkis itəmah.

¹⁶ “!Kəsi, nərahien asoli otuva o təmah nətəm nautit nətəmimi mətəu nəhmtitəmah təpis! Itəmah nəutəni məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgın məmə otol rəhan nəghatiən tətəhtul əskasik, nəmə təsoliən, mətəu in nati əpnəpən əmə. Mətəu nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e aien u kol tətəraip-oraip rəha Nimə Rəha Uhgın, kəni in otəkəikei mol nəuiən iətəm təmos nonauvil ohni.’

¹⁷ !Itəmah nətəm nəkotalməli, nəhmtitəmah təpis! ?Naku u in ilis, aien u kol tətəraip-oraip, uə Nimə Rəha Uhgın iətəm tatol aien u tətəsim?

¹⁸ Kəni nəkotəni min məmə, ‘Nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e oltə, in nati əpnəpən əmə. Mətəu nəmə iətəmi kəti tatos nonauvil e sakrifais iətəm tətəharəg lan, kəni in otəkəikei mol nəuiən iətəm təmos nonauvil ohni.’

¹⁹ !Itəmah nətəm nəkotalməli, nəhmtitəmah təpis! ?Nak u in ilis, sakrifais uə oltə iətəm tatol sakrifais tətəsim?

²⁰ Tol lanəha, iətəm tatos nonauvil e oltə, pəhriən, tatos nonauvil e oltə mine natimnati rəfin iətəm tətəharəg lan.

²¹ Kəni iətəm tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgın, pəhriən tatos nonauvil e Nimə Rəha Uhgın mine Suah u tətətig ikin.

²² Kəni iətəmi tatos nonauvil e negəu e neai, pəhriən tatos nonauvil e jeə rəha kig u in rəha Uhgın, kəni tatos nonauvil e Suah u tətəharəg-pəri lan.

† **23:7** Nəmə iəgəton rəha Lou təmaliuək mətuvən iuəkir ohnik, nəkəhtul e nisaiən, kəni nəkəni təuvir kəm in, mauin lan məmə, “iətəmi asoli,” uə “Rapai.” Kəni nətəm Isrel kəutauin e rəhalah nəgəton asoli min nətəm ilah ilis pik məmə, “Rapai,” u nipətin təni məmə “iətəmimi in ilis” uə “iətəmimi tətəmki nətəmimi” uə “iəgəton katisiai.” **23:11** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14 ‡ **23:13** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pişin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “¹⁴ Kəsi, nəhməiən asoli otuva o təmah nəgəton min rəha Lou, mine Farəsi min. !Itəmah nəfaki eiua min! Nəutakləh e natimnati rəha pətalimis min, mətəu nian kətiəh əmə, nautol nəfakiən əfəməh min məmə nətəmimi okotisiai itəmah. E nolien əha, rəhatəmah nalpieniən otəskasik təhmin min.” **23:16** Mat 15:14 **23:22** Aes 66:1; Mat 5:34

23 “!Kəsi, itəmah mın u nəgətun mın rəha Lou mine Farəsi mın, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiuə mın! Nautəfən tait rəhatəmah e natimnati rəfin muvən mətəuarus=pən e nimali nigı əlkələh mın agın nəmiəvilah tətəpien u kətəfən e nauəniən, kətəni məmə mınıt, mine til, mine kumin. Mətəu nəutəpəh nati asoli e Lou, inu iətəmimi tatol təhruahru kəni məhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi, kəni mətəsəkəhruin nətəmimi, kəni tatol nian rəfin nati iətəm təkeikei matol. Təuvir nautol lou əlkələh mın, mətəu nəkotəkeikei mautol lou asoli mın, mətəu kəpə, nəsotoliən.

24 !Itəmah nautit nətəmimi mətəu nəhmtitəmah təpis! !Itəmah nətəmimi nəutəsəl e mənman e rəhatəmah kap məmə o nəsotərgeiən, mətəu nautərgei nati miəgəh asoli u kau!

25 “!Kəsi, itəmah mın u nəgətun mın rəha Lou mine Farəsi mın, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiuə mın! Nautol noliən mın nəuvein məmə nətəmimi nikilah otəhti məmə itəmah nəkotəhruahru kəni rəhatəmah noliən mın kotəuvir. Mətəu əpəha imə e nikitəmah, itəmah nəumis mın, kəni nian rəfin nautol əmə natimnati tərəh mın iətəm tətətig e rəhatəmah nətəligiən. Itəmah nəkotəhmen e kap mine pilet mın. Nəutafəl vivi ihluə e kap mine pilet, mətəu əpəha imə tamikmik məriəuəh e nəpieniən rəha nəmnəmitiən.

26 !Itəmah Farəsi mın, nəhmtitəmah təpis! Otaupən motafəl əpəha imə e kap mine pilet, kəni ihluə mın e kap mine pilet, in təuvir təsamikmikiən, u nipətin tol lanu lan. Otaupən motol nikitəmah təhruahru, kəni uərisig, rəhatəmah noliən mın otəhruahru mın.

27 “!Kəsi, itəmah mın u nəgətun mın rəha Lou mine Farəsi mın, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiuə mın! Nəkotəhmen e suvət rəha nətəm kəmoħmıs iətəm kəmuħ e pen ruən. Ihluə nətəmimi koteruħ məmə təuvir, mətəu əpəha imə təriəuəh e nikilkili nətəm kəmoħmıs, mine natimnati rəfin iətəm tamikmik. §

28 E noliən əhmen mın əmə, ihluə, e noliən rəhatəmah, nətəmimi, nikilah tətəhti məmə itəmah nəkotəhruahru. Mətəu imə, e nikitəmah, nəkotəriəuəh e nəghatiən nəkotəni məsotoliən, mine noliən tərəh agın mın.

29 “!Kəsi, itəmah mın u nəgətun mın rəha Lou mine Farəsi mın, nərahian asoli otuva o təmah! !Itəmah nəfaki eiuə mın! Nəutuvləkin nimə e kəpiel rəha suvət rəha iəni aupən mine nətəm kotəhruahru, kəni mautol nahlu e kəpiel, kəni mautol malə-malə lan.

30 Kəni nəkotəni=pən məmə, ‘Nəmə itəmah iəmotatig e nian mın rəha tipitah mın, ko itəmah iəməsotasiruiən e lah motohamu iəni mın.’

31 E nəghatiən əha, nautəni pətigəm məmə itəmah nəuaniləuis əhruahru rəha tipitəmah mın aupən nətəm kəmotohamu iəni mın əha, kəni nəkotəhmen əhmen əmə e lah.

32 Kəni təuvir əmə, itəmah nəkotəkeikei motol naunun e uək iətəm tipitəmah mın kəmotətuəuin.

33 “!Itəmah sineik mın, mine nəti sineik mın! ?Nikitəmah təhti məmə ko nəkotəgim e nalpiniən e nigəm asoli? !Kəpə!

34 Tol lanəha, iəkahli=pinə iəni mın, mine nətəm koteinatig, mine nəgətun mın. Nəuvein, itəmah onəkotohamu ilah motətu-pəri ilah e nigı kəməluəu, nəuvein onəkotalis motoh ilah əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəhatəmah, kəni nəuvein nəkotəgəu rəkis ilah kohiet e taun kəti mohiet məhuvən e kəti.

23:23 Lev 27:30; Maeka 6:8 23:25 Mak 7:4 § 23:27 Lou rəha nətəmi Isrel təni məmə, nian iətəmimi kəti tatek nipəti iətəmi kəti tinimis, kəni tamikmik e nəhmti Uħgin o nian səpin. Kəni təkeikei mıtəu=pən noliən rəha neikuasiən məmə rəhan namikmikiən otikə. Nəmə təsoliən noliən əha, kəni nətəm Isrel kotəkeikei motəpəh in. In səniəmə iətəmi Isrel u rəueiu. Afın e nauəuə u Namba japtə 19. 23:27 Uək 23:3 23:28 Luk 16:15 23:31 Uək 7:52 23:33 Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7

³⁵ Kəni tol lanəha, itəmah onəkotos nalpiniən rəha nətəmiimi nətəm kəmotohamu nətəmiimi rəfin nətəm kotəhruahru, iətəm tətəuvin e Epil iətəm təhruahru, muvən mətəuarus=pən Səkaraea, nətə Perekaea, iətəm tīpītəmah mīn kəmotohamu e Nimə Rəha Uhgīn nəlugin e oltə mīne nimə.*

³⁶ Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, nalpiniən rəfin u otuva o nətəm Isrel nətəm kəutatig u rəueiu.

³⁷ “!Əui, kəsi, nətəm Jerusiləm! Itəmah nəutohamu iəni mīn rəha Uhgīn, kəni nətəmiimi nətəm Uhgīn təmahli=pa kəm təmah, nəutahtimu ilah e kəpiel apin, inəha nətəmiimi u rəha Uhgīn nətəm kautos nəghatien rəhan. Nian tepət iətigaru əfəməh e nəhlmək məmə iəkos vivi itəmah, təhmen=pən e mənig iətəm tatuu nenətīn mīn e nīkəuvkəuvīn, mətəu nīkitəmah təsagīniən, kəni məutəpəh iəu.

³⁸ Otafu-to. Uhgīn tīnəpəh itəmah, rəhatəmah nimə nərahien otələs, kəni nətə tīkə ikīn.

³⁹ Kəni iəkəni kəm təmah məmə, nətə əha in nīpəhrieniən mətəu-inu onəsoteruh mīniən iəu mətəuarus nəkotəni məmə, ‘Iərmənig Uhgīn tətətig ilau suah u iətəm tətəuva e nərgin.’ ”†

24

Nəmtətiən mīn rəha naunun nian (Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

¹ Iesu təmiət e Nimə Rəha Uhgīn maliuək matuvən, kəni rəhan mīn nətəmiimi kəhuva motəni=pən kəm in məmə oteruh-to nimə mīn u kəmol e kəpiel mīn əpəha e Nimə Rəha Uhgīn.

² Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əuəh, oteruh-to nimə mīn əha. Nīpəhrieniən iətəni kəm təmah məmə nimə mīn əha nətəmiimi okotəharəg-rəg kəpiel mīn e lah. Ko kəpiel kətə təsəməhliən e nimein.”

³ Kəni uərisig lan, Iesu təmaliuək ilah rəhan mīn nətəmiimi məhuvən əpəha e Nītəuət Rəha Nigi U Olif kəni mətəharəg. Kəni rəhan mīn nətəmiimi kotəgim rəkis e nətəmiimi məhuva pīsīn əmə ohni motəni=pən məmə, “?Əni-to məmə natimnati mīn u okəhuva e nian nak, kəni nəmtətiən nak otol əpu məmə rəham nuvaiən mīne naunun nian tīnuva iuəkīr?”

⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Oteh vivi itəmah məmə iətəmiimi kətə otəseiuəiən e təmah,

⁵ mətəu-inu nətəmiimi tepət okəhuva motos nərgək motəni məmə, ‘Iəu Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa,’ kəni okoteiuə e nətəmiimi tepət.

⁶ Onəkotətəu nanusiən mīn rəha nəluəgīniən mīn, kəni onəkotətəu nəghatien əpnəpīn mīn məmə nətəmiimi kəutəluəgīn. Mətəu onəuteh vivi itəmah məmə nəsotəgīniən. Natimnati mīn əha okotəkeikei məhuva motol nīpəhrieniən lan, mətəu naunun nian otəpanuva.

23:35 Jen 4:8; Hip 11:4 **23:35** Sek 1:1 * **23:35** E nauəuə rəha nətəm Isrel, Epil in iətəmiimi əhruahru iətəm kəmaupən əgīn kohamu, kəni Səkaraea in naunun. **23:35** 2Kron 24:21 **23:38** 1King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39** Sam 118:26; Luk 13:34-35 † **23:39** 1. Nīpīlga nətəmiimi u kəmotol stadi vivi e Baebol, kotəni məmə nəghatien u, u təmiētīgəm e Oltestimīn in tətəni lanu: Nətəmiimi nəuvein ko kəsotəuhliniən ilah məmə kəhuva o Uhgīn mīne ko kəsotəhatətəiən e Iesu məmə in otosmiəgəh ilah. Nətəni əpnəpīn nəmə ilah kəmotol nolīən mīn tol lanəha, kəni e nian Uhgīn o takil nətəmiimi, ilah mīn okotəkeikei motəni məmə, nīpəhrieniən, Iesu in Iərmənig, kəni okotəfəri nərgin, Kol 2:9-11. 2. Mətəu nətəmiimi mīn nəuvein u kəmotol vivi stadi e Baebol ilah kotəni məmə Iesu in tətəghati e nian kətə u in otəpanuva e nəhue nīftəni. Kəni e nian əha, nətəm Isrel ilah okəhuva nəkəlasī mīn e lah kəni okotəhatətə e Iesu məmə in Iosmiəgəh rəhalah. **24:2** Luk 19:44 **24:5** Mat 24:23-24; 1Jon 2:18

⁷ Negəu min okotoh negəu min, kəni nitəni min okotoh nitəni min. Nəumis otan, kəni nəmig otəlauəl e ikin min tepət.

⁸ Natimnati min əha, ilah nətuəuinian əmə rəha nərahian, təhmen e pətan iətəm tinətuəuin mətətəu nahməian o neməkiən.

⁹ “E nian min əha, nətəmimi okotegəhan=pən e təmah məmə okol nərahian kəm təmah, kəni kohamu itəmah, kəni nətəmimi rəha nitəni min rəfin okotəməki e təmah mətəu-inu o nərgək.

¹⁰ Kəni e nian min əha, nətəmimi tepət okotəpəh rəhalah nəhatətəian, kəni okotegəhan=pən e lah min e nəhlmi tikimir min rəhalah, kəni motəməki e lah min,

¹¹ kəni iəni eiua min tepət okəhuva moteiuə e nətəmimi tepət.

¹² Mətəu-inu nərahian tənepət, iuəkir nətəmimi rəfin rəhalah nolkeikeian o Uhgın otikə,

¹³ mətəu iətəmimi iətəm tətəhtul əskasik mətəuarus naunun nian, Uhgın otosmiəgəh in.

¹⁴ Kəni nanusian təuvir əha rəha Narmənigian Rəha Uhgın, okəni pətigəm ikin min rəfin e nəhue niftəni, məmə suaru əha ikin rəha nitəni min rəfin o nətəligian, kəni naunun nian otuva.

¹⁵ “Iəni u Daniəl təməghati e nati kəti kətəni məmə, ‘nati iətəm Uhgın təsolkeikeian, kəni matol Nimə Rəha Uhgın təsasimian’ (*nian iətəmi kəti tafin nati u, pəh otətəlig e nipətin*). Tol lanəha, nian nati tərəh əha tətəhtul e Nimə Rəha Uhgın,

¹⁶ kəni itəmah nətəm nəutatig Jutiə, nəkotaiu motagim məhuvən motəhluaiğ e nitəuət min.

¹⁷ Nəmə iətəmimi tətəmeig ihluə e rəhan nimə, ko təsuvənian imə mos min rəhan natimnati.

¹⁸ Nəmə iətəmimi əpəha e nasumian rəhan, ko təsitəlig-pənian lahuənu mos rəhan kot.

¹⁹ !Kəsi! Nahməian asoli o nipətan nətəm kəmotol nərfilah mine nipətan kəutəfən nah kəm nəpəou min. E nian əha okotos pik nahməian.

²⁰ Təuvir nəkotəfəki məmə onəsotagimian e nərahian əha e nian rəha nətəpuian, uə e nian rəha Sapət,

²¹ mətəu-inu e nian əha, nərahian asoli otuva iətəm iətəmimi təsafuian tol lanəha aupən mətəuarus=pa u rəueiu, kəni ko nərahian asoli kəti min tol lanəha otəsuvə minian nian kəti təhmen e inəha.

²² Kəni nəmə Uhgın təsətəi əkuəkiriən nian rəha nərahian əha, ko iətəmimi kəti təsəmiəgəhian. Mətəu Uhgın təmətəi əkuəkir rəkis nian əha o rəhan min nətəmimi nətəm tinəpərin rəkis ilah.

²³ “E nian əha, nəmə iətəmi kəti otəni=pinə kəm təmah məmə, ‘!Otafu-to, inu Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otəpanahli=pa!’ uə ‘!In əpəha!’ sotənian nipəhriənian lan,

²⁴ mətəu-inu nətəmimi nəuvein okəhuva motəni məmə ilah Kristo, mine iəni eiua min okəhuva, kəni ilah okotol nəmtətian asoli min, mine nati apispis min məmə okoteiuə e nətəmimi nətəm Uhgın təmitəpin rəkis ilah, nəmə ilah kotəhrun nolian.

²⁵ Nikitəmah otəkeikei mətəhti vivi nəghatian min u iətəm iəməni rəkis kəm təmah, uərisig natimnati min u okəhuva motol nipəhriənian lan.

²⁶ “Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təni kəm təmah məmə, ‘In əpəha, ikin təpiə-məpiə ikin,’ səhuvənian. Uə iətəmi kəti təni məmə, ‘In əpə imə,’ nəsotənian nipəhriənian lan,

27 mətəu-inu nian Nəti İətəmimi otətəlig=pa mın, otuva uəhai əmə, kəni nətəmimi rəfin okoteruh in, təhmen e noraipən iətəm təmoraip masiə misipesi muva məsəu-pahav rəfin əpə ilis e nimagəuagəu.

28 Nian tiapın mın tepət kinotəri, kəni nəkotafu mənig mın ləuantəhi kəhuva.* E noliən əhmen mın əmə, nian nəkotəruh nəmtətian mın əha, nəkotəhrun məmə otəsuvəhiən iəkuva mın.

29 “Nian əhruahru nərahian əha otol naunun, kəni ‘mitigar otəpis agin, kəni məuiğ otəsasiə minian, kəni məhau mın okotəmei e neai, kəni Uhgın otəlauəl e nəsanəniən e nati iəkis mın əpəha e neai.’†‡

30 “E nian əha, nəmtətian rəha Nəti İətəmimi okeruh pətigəm əmə e neai, nətəmimi e negəu mın rəfin e nəhue niftəni okotasək e nəginian. Kəni okoteruh iəu, Nəti İətəmimi iəkuva e nəpuə e neai e nəsanəniən mine nepətian əhagəhag asoli rəha Uhgın iətəm otasiə mitəlau lak.

31 Kəni iəkahli=pən rəhak nagelo mın kohiet nian okotətəu təui otasək əfəməh, kəni ilah okəhuvən ikın mın rəfin e nəhue niftəni, motos rəkis rəhak mın nətəmimi nətəm Uhgın təmītəpın rəkis ilah, kəni motuhapumın ilah kətiah.

32 “Nikitəmah otəkeikei mətəhti nigı u fik.Ş Nian əhruahru iətəm nəhlmin mın kinəutətuəuin mauteviə, kəni nimalın mın kinəutəpılıl, itəmah nəkotəhrun məmə nian əha inəha iətəm nəkotasum lan rəhatəmah.

33 Kəni e noliən əhmen mın əmə, nian nəkotəruh nəmtətian mın əha, onəkotəhrun məmə otəsuvəh aginian iəkuva mın.

34 İatəni pəhriən kəm təmah məmə nətəmimi nətəm kəutatig u rəueiu, ko kəsəhmis rəfinian mətəuarus natimnati mın əha okəhuva motol nıpəhriənian lan.*

35 Neai mine niftəni okiakə, mətəu nəghatian mın rəhak ko kəsəhkəian.” †

İətəmimi tikə iətəm təhrun nuvaiən rəha İesu Kristo

36 Kəni İesu təmətəkeikei mətəni məmə, “İətəmimi kəti təsəhrunian nian uə auə əhruahru rəha natimnati mın əha. Nagelo mın əpəha e neai kotəruru, kəni iəu mın Nəti İətəmimi iəkəruru. Mətəu Tatə Uhgın əmə in təhrun nian əhruahru əha.

37 E nian iəu, Nəti İətəmimi, iəkuva lan, otəhmen=pən əmə e nian rəha Noa aıpən, iətəm nətəmimi kəmotol natimnati mın məsotəhrunian məmə Uhgın otol nati kəti lan, məsotol əpenə-penəian.

24:27 Mat 24:37-39 * 24:28 Nəghatian əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Nian nati miəgəh kəti təmimis, nəkotafu kueriə mın kəhuva məmə okoton.” 24:28 Luk 17:37 24:29 Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2Pitə 3:10; Nəh 6:12-13 † 24:29 Məta “nəsanəniən mın əpəha e neai” tətəgətun=pən narmin mın, uə nəmə təhro natimnati təhmen=pən e mitigar mine məuiğ əpəha e neai. ‡ 24:29 Aıpən aıpən agin, nian Uhgın təmol natimnati mın rəfin, e nian təm tatol kuvət lan, in təmələhu=pən mitigar mine məuiğ mine məhau e neai (Jen 1:14-19). Mətəu e fes 29, koteruh məmə təmos rəkis mın ilah. Nəghatian əhmen mın u tətətig mın e ikın mın tepət e Oltestimin, nian Uhgın tətəghati e nian in otakil nətəmimi lan. Afın-to fes mın u: Aes 13:9-13; 24:21-23; 34:4; Esik 32:7-8; Joel 2:10,31; 3:15; Amos 8:9; 2Pitə 3:10; Nəh 6:12-13. 24:30 Dan 7:13; Sek 12:10; Nəh 1:7 24:31 1Kor 15:52; 1Təs 4:16 § 24:32 Nigı u fik təhmen e niməh. * 24:34 Suaru kəti mın rəha nəuhlinian fes 34 tətəni məmə, “İatəni pəhriən kəm təmah məmə nəuaniləuis u rəha İsrəl otəsikəian mətəuarus natimnati mın əha okəhuva motol nıpəhriənian lan.” 24:34 Mat 16:28 24:35 Mat 5:18 † 24:35 Nəghatian u e japtə u təmuva rəkis nu 40 uərisig e nian İesu təmimis kəni mair mın lan. Nati u təmuva nian nətəm İsrəl kəmotəməu ilah nətəm Rom, kəni soldia mın rəha Rom kəməhuva motoh motərəkın kəntri rəha İsrəl. Mətəu nəghatian rəha İesu tətəghati əhanəh mın e nuvaiən mın e Nian Uərisig məmə otəpanuva. 24:36 Uək 1:7; 1Təs 5:1-2 24:37 Jen 6:5-8

38 E nian əha, iətəm naruəh təsaiu əhanəhiən, nətəmimi kəutauən, məutəmniim, mautil marit, inəha natimnati min rəfin kəmautil e nəmiəgəhiən rəhalah, mətəuarus=pən nian Noa təmuvən imə e niyəgnəua negəu asoli rəhan,

39 kəni ilah məsotəhruniən nati nak otuva mətəuarus=pa naruəh təmaiu məmki ilah rəfin. In əha otol təhmen əmə e nian Nəti İətəmimi otuva lan.

40 İətəmimi keiu e nasumiən, kəni okos kətiəh, kəpəh kətiəh.

41 Pətan keiu kətuəharəg pəti matuol nauəniən, kəni okos kətiəh, kəpəh kəti.

42 “Tol lanəha, nəkotəkeikei motair, mətəu-inu nəkotəruru nian nak rəhatəmah İərmənig otuva lan.

43 Mətəu nəkotəkeikei motəhrun nati u. Nəmə iətəmi asoli rəha nimə təhrun nian əhruahru lapin iətəm iakləh otuva lan, kəni in otəkeikei mətair mateh vivi rəhan nimə məmə iakləh otəsəhapuiən muvən imə.

44 Kəni itəmah min onəkotəkeikei mautəhtul maru, mətəu-inu Nəti İətəmimi otuva e auə əmə iətəm nikitəmah təsəhtiən.

45 “Nikitəmah otəkeikei mətəhti vivi noliən rəha ioluək iətəm in teinatig kəni tətəskəlim vivi uək rəhan kəni məsəpəhiən. İətəmi asoli təmələhu məmə ioluək əha otərmənig e rəhan min rəfin noluək min məmə in otəfən nauəniən kəm lah e nian əhruahru.

46 Kəni nəmə iətəmi asoli otuva meruh iətəm tətərmənig e noluək min rəhan, kəni matol vivi rəhan uək, kəni otəfən nətəouiən kəti kəm iətəmi əha.

47 Niyəhriəniən iəkəni kəm təmah məmə, iərmənig in otəfəri ioluək əha tuva mol iətəmi asoli lan məmə in otərmənig e natimnati rəfin rəhan.

48 Mətəu nəmə ioluək əha, in iətəmi tərəh, kəni nikin otəhti məmə, ‘Rəhak iətəmi asoli təsuvaian nuvəh,’

49 kəni mətəuəin matoh noluək min nəuvein, kəni muvən mətəuən mətəmniim ilah nətəm kəutapıs.

50 Kəni iətəmi asoli rəha noluək min əha otuva e nian mine auə iətəm ioluək nikin təsəhtiən məmə rəhan iətəmi asoli otuva lan.

51 İətəmi asoli əha otol nalpinian asoli kəm ioluək əha kəni məraki=pən lan ima nəfaki eiuə min. İkin əha, nətəmimi okotasək mautigət-ərain nəhluvlah ikin.”

25

Nəghatiən əuhlin e niyətan əkləh ten

1 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Nərmənigian Rəha Uhgın e nian iətəm rəhatəmah İərmənig otuva min lan. Niyətan mitə* ilah ten kəməhiət lapin məmə okəhuvən e marit kəti, kəni məutəhtahnin iətəmi otol marit otuva mos rəhan pətan muvən e rəhan nimə, əpəha ikin katol lafet ikin. İlah ten kəmətos rəhalah lait.

2 Faif kotalməli, kəni faif koteinatig.

3 Niyətan min u ilah faif nətəm kotalməli kəmətos rəhalah lait min, mətəu kəsotosiən kərəsin nəuvein min o niuvi-pəniən e lait.

4 Mətəu niyətan min u ilah faif nətəm koteinatig kəmətos rəhalah lait min, kəni motos min kərəsin nəuvein min o niuvi-pəniən e rəhalah lait.

5 Kəni iətəmi otol marit təsuva uəhaiən, kəni napiliən tinos ilah, kəni minəutapili.

6 “Kəni lapin agin, iətəmi təmagət əfəməh məmə, ‘İətəmimi iətəm tatol marit tinatuva əha rəueiu! İəhuva moteruh!’

24:39 Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 24:42 Mat 25:13 24:43 Luk 12:39-40; Nəh 16:15 24:47 Mat 25:21,23 * 25:1 Niyətan əha, kəsotol əhanəhiən marit. Rəhalah nu tuenti mine. 25:1 Luk 12:35; Nəh 19:7

⁷ “Kəni nīpətan mītə mīn u ilah ten kəmotair motuerin asoli rəhalah mīn lait.

⁸ Kəni nīpətan nətəm kotalməli kotəni=pən kəm nīpətan nətəm koteinatīg məmə, ‘!Əui! Otəfa rəhatimah nəuветin kərəsin mətəu-inu rəhatimah kərəsin e rəhatimah lait kinotamir, okotəpis rəueiu.’

⁹ “Mətəu nīpətan nətəm koteinatīg kotəni=pən kəm lah məmə, ‘!Kəpə! Kərəsin mīn u kəsotəhmenian e tah rəfin. Mətəu ohtəlig məhuvən motos nəhmti rəhatəmah kəti kərəsin əpəha e stəuə.’

¹⁰ “Mətəu nian nīpətan nətəm kotalməli kəmohtəlig məhuvən o kərəsin, kəni iətəmi iətəm otol marit təmuva. Kəni nīpətan mītə nətəm kautəhtul maru, kəməhuvən ilah mīn e nauənian rəha marit, kəni məhuvən imə. Kəni kasisig e doə.

¹¹ “Uərisig, nīpətan mītə nətəm kotalməli kəmohtəlig=pa motauin motəni məmə, ‘!Iətəmi asoli, iətəmi asoli! !Egəhan e tımah iəkəhuvnə imə!’

¹² “Mətəu iətəmi otol marit təməni=pən kəm lah məmə, ‘Iətəni=pinə pəhriən məmə, iəu iəkərruru itəmah.’”

¹³ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatian əuhlin, təməni=pən kəm lah məmə, “Tol lanu lan, itəmah nəkotəkeikei məutair, mətəu-inu nəkotərruru nian mīne auə rəha rəhatəmah Iərməniğ otuva lan.”

Nəghatian əuhlin e noluək mīn kisił

¹⁴ Kəni Iesu təməni nəghatian əuhlin kəti mīn məmə, “Iəkəni mīn nəghatian əuhlin u tətəgətun=pən Narməniğian Rəha Uhgīn e nian iətəm rəhatəmah Iərməniğ otuva mīn lan. Iətəmi asoli kəti təmol əpenə-penə məmə otaliuək muvən isəu e nitəni pisin kəti. Kəni mauin e rəhan noluək mīn kəhuva, kəni tələhu=pən e nəhlmiləh rəhan məni məmə okotol nati kəti lan.

¹⁵ Təməfən titəu=pən rəhalah nəhrunian məmə okotol uək lan. Iətəmi kətiəh təfən faif-miliən vatu. Kəni kəti mīn təməfən tu-miliən vatu. Kəni naunun lanko təməfən uan-miliən vatu.† Kəni iətəmi asoli təmiet muvən e rəhan naliuəkian.

¹⁶ “Kəni ioluək iətəm təmos faif-miliən vatu təmuvən uəhai əmə mol bisnis tepət lan, kəni mos mīn faif-miliən vatu.

¹⁷ Kəni təhmen əmə e iətəm təmos tu-miliən vatu, təmuvən mol bisnis tepət mīn lan, kəni mos mīn tu-miliən vatu.

¹⁸ Mətəu ioluək iətəm təmos uan-miliən vatu, in təmuvən mil nīmil məhluəig=pən e məni rəha rəhan iətəmi asoli ikin.

¹⁹ “Kəni nu tepət tinuva mīnuvən, kəni iətəmi asoli rəha noluək mīn u təmitəlig=pa, kəni mauin e rəhan noluək mīn məmə oteruh-to məmə ilah kəmotol nak e məni mīn iətəm təməfən kəm lah.

²⁰ Ioluək iətəm təmos faif-miliən vatu, təmos mīn faif-miliən vatu muva məhtul e nəhmti iətəmi asoli kəni məni məmə, ‘Iətəmi asoli. Aupən nəmələhu=pa faif-miliən e nəhlmək. Kəni iəmol bisnis lan, kəni mos mīn inəuau faif-miliən u.’

²¹ “Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm in məmə, ‘Nəmol təuvir, kəni ik ioluək təuvir iətəm nətaskəlim vivi uək rəham kəni məsəpəhiən. Nəmol təuvir lanu e natimnati mīn əha nəuan nəuветin, kəni iəkələhu ik nəkərməniğ e natimnati tepət. !Va imə matig ahgəl nagianian rəha iətəmi asoli rəham!’

²² “Ioluək iətəm təməfən tu-miliən vatu kəm in, təmuva məni=pən məmə, ‘Iətəmi asoli. Aupən nəmələhu=pa-tu miliən vatu e nəhlmək. Kəni iəmol bisnis lan, kəni mos mīn inəuau tu-miliən u.’

25:11 Luk 13:25-27 **25:12** Mat 7:23 **25:13** Mat 24:42 † **25:15** E Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, təməfən “talən” pisin pisin mīn kəm lah, faif talən, mīne tu talən, mīne uan talən. **25:15** Rom 12:6 **25:21** Mat 24:45-47; Luk 16:10

²³ “Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm in məmə, ‘Nəmol təuvir, kəni ik ioluək təuvir iətəm nətəskəlīm vivi uək rəham kəni məsəpəhiən. Nəmol təuvir lanu lan e natimnati mīn əha nəuan nəuvein, kəni iəkələhu ik nəkarmənig e natimnati tepət. !Va imə matig ahgəl nagianian rəha iətəmi asoli rəham!

²⁴ “Ioluək iətəm kəməfən uan-miliən vatu kəm in, təmuva məni=pən məmə, ‘Iətəmi asoli. Ik iətəmi nətəkeikei pik kəm nətəmimi. Kəni ik natos nauəniən e nasumiən iətəm nəməsasumiən lan, kəni mətəhli nəua nigī e nigī iətəm nəməsərfeiən.

²⁵ Kəni iəməgin lam, məmə nəmə iəmərəkīn rəham məni, kəni onəkol nalpinian asoli kəm iəu, kəni iəmos rəham məni muvən məhluaig e niftəni. Ah, inu rəham məni.’

²⁶ “Kəni rəhan iətəmi asoli təməni=pən məmə, ‘!Ik ioluək tərāh, ik iəlpah! Ik nīnəhrun rəkis məmə iatos nauəniən e nasumiən iətəm iəsasumiən lan, kəni mətəhli nəua nigī e nigī iətəm iəsərfeiən.

²⁷ ?Təhro nəsuviən əmə mələhu=pən rəhak məni e bank? Nəmə nəmol lanəha, nian iəmitəlig=pa, iəkuvən mos rəhak məni, kəni iəkos məni nəuvin mīn iətəm bank otəfa.’

²⁸ Kəni iətəmi asoli təməni=pən kəm rəhan ioluək pišīn məmə, ‘Os rəkis məni ohni məfən kəm ioluək u iətəm təmos faif-miliən,

²⁹ mətəu-inu iətəmimi u iətəm tinos rəkis nati kəti mol uək lan tuva mepət, kəni okəfən mīn nəuvein mīn, rəhan natimnati tepət. Mətəu iətəmimi iətəm tətəliən uək e rəhan natimnati tuva mepət, okos rəkis rəfin natimnati ohni.

³⁰ Kəni ioluək u iəlpah iətəm təruru nolian nati təuvir kəti, əraki=pən lan ihluə e napinəpuiən, ikin əha kətəsək ikin katigət-ərain nəhlvətəmi ikin.’ ”

Sipsip mīn mīne nəni mīn

³¹ Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Nəti iətəmimi otuva e nepətiən əhagəhag mīne nəsanəniən rəhan, ilah nagelo mīn rəfin. In Kig, kəni in otəharəg e rəhan jəə rəha Kig mətərmənig e nəsanəniən mīne nepətiən əhagəhag rəhan.

³² Nətəmimi rəfin e nəuaniləuis mīn rəfin e nəhue niftəni, okotuhapumīn ilah mīn e nəhmtin, kəni in otəuəri nətəmimi təhmen e iətəmimi iətəm tətəh sipsip mīn tatəuəri sipsip mīn mīne nəni mīn.

³³ In otəuəri sipsip mīn kəhuva e nəhlmīn maru, kəni nəni mīn okəhuvən e nəhlmīn məuil.‡

³⁴ “Kəni Kig otəni=pən kəm nətəmimi mīn əha e nəhlmīn maru məmə, ‘Əhuva-tə, itəmah u nətəm rəhak Tatə Uhgīn təməfinə rəkis nəuviriən rəhan kəm təmah. Əhuva-tə motos nati nak u iətəm Uhgīn təmələhu pišīn rəhatəmah. Əhuva motatig ahgəl narmənigiən rəhan iətəm təmol əpenə-penə lan uərisig təmanol nitəni.

³⁵ Əhuva motos, mətəu-inu nian nəumis təmatuə iəu, nəkotəfa nauəniən iəkun; kəni iəmətəuəuə, nəkotəfa nəhu iəkəmnim; kəni iəu iəpispis, nəmotit iəu kəhuvən e rəhatəmah lahuənu;

³⁶ kəni rəhak napən tikə, kəni nəkotəfa napən kəm iəu; kəni matimīs, nəkotəh vivi iəu; kəni iəmətətig e kaləpus, nəkəhuva motəsal=pa lak.’

³⁷ “Kəni nətəmimi nətəm kotəhruahru okotəni=pən kəm in məmə, ‘? Iərmənig, nian nak iəmoteruh ik nəumis təmus ik, kəni iəkotaugīn ik; uə nəməuəuə, kəni iəkotəfinə nəhu məmə nəkəmnim?

25:29 Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30** Mat 8:12; Luk 13:28 **25:31** Mat 16:27; 19:28 **25:32** Esik 34:17; Nəh 20:11-13 ‡ **25:33** Nətəmimi rəha Iesu kotəhrun məmə lapin, nətəmimi rəha nəsalian e sipsip mīn, okotəkeikei motəuəri sipsip mīn mīne nəni mīn mətəu inko nəni mīn kotəkeikei motapili pišīn u nətəpuiən tətəpət pikian ikin. Təuvir mīn məmə kəhrun məmə nətəm Isrel ilah kotolkeikei sipsip mīn tapirəkis nəni mīn. **25:35** Aes 58:7

³⁸ ?Nian nak iəmoteruh ik iapispis, kəni iəkotit ik məhuvən lahuənu; uə rəham napən tikə, kəni iəkotəfinə napən kəm ik?

³⁹ ?Nian nak iəmoteruh ik natimis, uə nətətig e kaləpus, kəni iəkəhuvnə motəsal=pinə lam?

⁴⁰ “Kəni Kig otəni=pinə məmə, ‘Iətəni=pinə nīpəhriənian məmə nati nak iətəm nəmotol kəm piak mīn u kəti, nati əpnapin in ianrah, mətəu nəmotol kəm iəu.’

⁴¹ “Kəni in otəni=pən kəm nətəmimi mīn u e nəhlmin məuil məmə, ‘Əhuvən isəu ohniəu. Uhgīn tīnələhu rəkis rəhatəmāh nalpinian. Əhuvən e nigəm asoli iətəm tatuəu naunun tikə u Uhgīn təmol rəha Setən mīn nagelo mīn rəhan.

⁴² Əhuvən isəu mətəu-inu nian nəumis təmus iəu, nəsotəfaiən nauənian kəti məmə iəkun; kəni iəmətəuauə, nəsotəfaiən nəhu məmə iəkəmnim;

⁴³ kəni iəu iapispis, nəsotəfaiən lak məmə iəkuva lahuənu; kəni rəhak napən tikə, nəsotəfaiən napən kəti rəhak; kəni iəmatimis, mətətig e kaləpus, nəsotəfaiən motəsal=pa lak.’

⁴⁴ “Kəni ilah mīn okotəni=pən məmə, ‘Iərməni! ?Nian nak iətəm iəmoteruh ik nəumis təmus ik, uə mətəuauə, uə ik iapispis, uə rəham napən tikə, uə nəmatimis, uə nəmətətig e kaləpus kəni iəshuvnəiən motəsal=pinə lam?

⁴⁵ “Kəni in otəni=pən kəm lah məmə, ‘Iətəni=pinə pəhriən kəm təmāh məmə, nəmə nəməsotasiruiən e piak mīn u kəti, nati əpnapin in ianrah, mətəu nəməsolian kəm iəu.’

⁴⁶ “Kəni ilah okəhuvən motos nalpinian iətəm naunun tikə. Mətəu nətəmimi nətəm kotəhruahru okotos nəmiəgəhian itulin.”

26

Nəlpəkəuiən

o nohamuiən Iesu

(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Nian Iesu təmol naunun e nəghatən mīn əha kəm rəhan nətəmimi, kəni mənī=pən kəm lah məmə,

² “Nəkotəhrun məmə lafet rəha Pasova otuva, nian keiu əmə əha ikīn. Kəni iəu, Nəti Iətəmimi, okegəhan=pən lak məmə okətu-pəri iəu e nigī kəməluau.”

³ Kəni pris asoli mīn mīne nətəmi asoli rəha nəuaniləuis rəha Isrel kəmotuhapumīn ilah mīn e nimə rəha pris asoli agīn u nərgīn u Kaiəfəs.

⁴ Kəni motəlpəkəu məmə okotaskəlim Iesu e nolian ekəu-ekəu, məmə okotohamu in.

⁵ Mətəu kəmotəni məmə, “Səniəmə e nian rəha lafet rəha Pasova, okotol mətə nətəmimi kotoh ilah mīn motoh mīn itah.”

Pətan kəti təməueiu Iesu

e nati pien-pien mīn

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Nian Iesu əpəha Petəni e nimə rəha iətəmi əha, nərgīn u Saimon u aupən leprosi təmol,

⁷ kəni pətan kəti təmuva ohni mos səntə kəti u nəhmtin tiəkis, kəmiuvi=pən e pətəl kəmol e kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, kətəni məmə alapastə. Nian Iesu tətəharəg e tepil mətəuən, kəni pətan u təməueiu rəhn-kapə e səntə əha.

⁸ Nian nətəmimi rəha Iesu kəmotafu nati əha, niəməha təmol ilah, kotəni məmə, “?Təhro katərkīn nati u?

⁹ Səntə u, kəhrun nolian səlim lan, kəni kos mənī asoli lan, kəfən kəm nanrah mīn.”

10 Mətəu Iesu tinəhrun nəghatiən iətəm kəutəni, kəni tənī=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutəni rah pətan u? In təmol nati təuvir agin kəm iəu.

11 Nanrah min nian rəfin kəutatig itəmah min ilah. Mətəu iəu, iəsatiğiən kitah min itəmah nian rəfin.

12 Nian təməueiu nīpətik, təmol məmə otol əpenə-penə o nitənimian iəu.

13 Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, ikin min rəfin e nəhue niftəni iətəm okəni pətigəm nanusiən təuvir u, kəni okəkeikei kəni pətigəm min nati nak iətəm pətan u təmol, kəni nīkilah otətəhti min in.”

*Pris asoli min kəmotatəou Jutəs
məmə otegəhanpən e Iesu*

*e nəhlmi rəhan tikimīr min
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)*

14 Kəni iətəmimi tueləf u kəti rəha Iesu, nərgin u Jutəs Iskariot, təmuvən meruh pris asoli min,

15 kəni mənī=pən məmə, “?Onəkotəfa nak kəm iəu nəmə iəkegəhan=pinə e Iesu kəm təmah?” Kəni kəmotafin mənī ilah rəfin tate iətəm kəmol e silfə.

16 Kəni tətuəuin e nian əha, Jutəs təmətəsəl e suaru məmə otegəhan=pən Iesu e nəhlmi rəhan min tikimīr min.

*Naunun nauəniən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1Kor 11:23-26)*

17 E nian əha e nətuəuinian nian iətəm lafet rəha Piret u Is Tikə Lan, nətəmimi rəha Iesu kəməhuva motəni=pən kəm in məmə, “?Nəkolkeikei məmə itimah iəkotol əpenə-penə iə rəham nauəniən rəha lafet rəha Pasova məmə nəkauən ikin?”*

18 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əhuvən əpəha e taun. Iətəmi kəti əha ikin initəpin rəkis, kəni onəkoteruh in. Kəni nəkotəni=pən kəm in məmə, ‘Iəgətun tətəni məmə: Nian iətəm Uhgīn təmitəpin rəkis məmə rəhak, tinuva iuəkīr. Kəni iəkol lafet rəha Pasova kitah min itimah rəhak min nətəmimi e rəham nimə.’ ”

19 Tol lanəha rəhan nətəmimi kəmotol nati nak iətəm Iesu təməni məmə okotol o nol əpenə-penəiən o nauəniən rəha lafet rəha Pasova.

20 Nian tinəpinəpu, Iesu tətəharəg ilah rəham nətəmimi tueləf əpəha e tepil.
21 Kəni nian kəməutəuən, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə itəmah kəti otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr min rəhak.”

22 Kəni nīkilah tinəpəou, kəni ilah rəfin kətiəh kətiəh kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “?Əh, Iərməniğ, pəh u? ?Iəu?”

23 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Iətəmimi iətəm otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr min rəhak, in rəhak kəti iətəm tatos niğin pīret məfən məuveri e pilet pəti əmə itimlau min.†

24 Kəni iəu Nəti Iətəmimi oiəkəkeikei mīmīs məmə inu Nauəuə Rəha Uhgīn təməni lak mine. !Mətəu kəsi, nərahian asoli o iətəmi u iətəm otegəhan=pən e Nəti Iətəmimi e nəhlmi rəhan tikimīr min! Təuvir pik agin nəmə təməsair əməiən.”

25 Kəni Jutəs u iətəmi otegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan tikimīr min təməni=pən məmə, “Iəgətun. ?Pəh kəha? ?Iəu?”

Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Əuəh, ik. Ik aru nəməni.”

26 Nian kəməutəuən, Iesu təmos pīret, məfaki mənī tagkiu ohni, məhapu, məfən kəm rəhan min nətəmimi, mənī=pən məmə, “Otos motun, inu nīpətik.”

27 Kəni mos kap wain, məfaki mənī tagkiu ohni, məfən kəm rəhan min nətəmimi, mənī=pən məmə, “Otəmnim, itəmah rəfin.

26:11 Dut 15:11 26:15 Sek 11:12; Jon 11:57 * 26:17 Lafet rəha Pasova katol pəti ilau lafet rəha Piret u Is Tikə Lan. 26:17 Eks 12:14-20 † 26:23 E nian rəha Iesu, nian nətəmimi kotəuən pəti, in nəmtətiən məmə rəhalah niəli in təuvir. 26:23 Sam 41:9

²⁸ Inu nīrak iētəm tatol mēmə nənīaskasikīən rəha nasiruiən in tətəhtul mətəmiəgəh. Nīrak u otaiu o nīmənin nətəmimi tepət mēmə ofafəl rəkis rəhalah nolīən tərāh mīn.

²⁹ Iētəni pəhriən kəm təmāh mēmə iəsəmnīm mīniən wain u mətəuarus=pən nian iētəm iəkəmnīm wain vi kitah mīn itəmāh əpəha e negəu rəha Tātə rəhak.”

³⁰ Kəni kəmotani nəpuən əfaki kəti, uərisig kohiet məhuvən əpəha e Nitəuət Rəha Nigi U Olif.

*Iesu təmāni pətīgəm mēmə Pitə otəpəh in
(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)*

³¹ Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah mēmə, “O lapin əmə u, nəkotəhlman e rəhatəmāh nəhatətəiən lak o nati iētəm okol lak. Nauəuə Rəha Uhgīn iētəm təkēikei mol nīpəhriənīən, təmāni mēmə, ‘Təu iəkohamu iētəmimi iētəm tətəsəl o sipsip mīn, kəni sipsip mīn okotaiu kətīəh kətīəh.’

³² Mətəu nian iəkəmiəgəh mīn e nīmisiən, iəkaupən muvən əpəha Kaləli, kəni itəmāh nəmanəhuərisig.”

³³ Kəni Pitə təmāni=pən mēmə, “Mətə, ilah rəfin okotəpəh rəhalah nəhatətəiən lam, mətəu iəu, kəpə, iəsəpəhiən rəhak nəhatətəiən lam nian kəti mīne.”

³⁴ Kəni Iesu təmāni=pən kəm Pitə mēmə, “Iētəni=pinə pəhriən kəm ik mēmə, lapin əmə u, mənīg otəsəkakə əhanəhiən, onəkəni mau kisil mēmə nəkəruu iəu.”

³⁵ Mətəu Pitə təmāni mēmə, “!Nati əpnəpīn iəkəkēikei mīmīs kilau mīn ik, ko iəsəniən mēmə iəkəruu ik!” Kəni rəhan mīn rəfin nətəmimi kəmotəni mīn təhmen e Pitə.

*Iesu təməfaki
əpəha Ketsəmāni*

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Kəni Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi kəməhuvən ikin kəti kətəni kəmə Ketsəmāni, kəni təmāni=pən kəm lah mēmə, “Əutəharəg u ikin u, pəh iəu iəkuvən ikin əha məfaki=pən kəm Uhgīn.”

³⁷ Kəni təmit Pitə mīne nəti Səpəti mil ilah mīn, nīkin tīnahmə pīk, kəni tīnətəu tərāh.

³⁸ Kəni təmāni=pən kəm lahal mēmə, “Iəkətəu nīkik tīnahmə pīk, iuəkīr iəkīmīs lan. Itəmāhal ələharəg u ikin u, məhlair kitah mīn iəu.”

³⁹ Kəni muvən nəuan nəuətīn əmə, meiuaiu mīsīn=pən rəhan kapə e niftəni mətəfaki, mətəni mēmə, “Rəhak Tātə, nəmə suaru kəti mīn əha ikin o rəham nəlpəkəuiən, pəh nəkoh rəkis ohniəu nərahīən iētəm tətəva.” Matəkēikei mēmə, “Mətəu sənīəmə nəkol nəuiak, mətəu nəkol nəuiam.”

⁴⁰ Kəni təmītəlig=pa meruh ilahal kəhləpīli. Kəni təmāni=pən kəm Pitə mēmə, “!Təhro nəslairiən kitah mīn iəu o əuə kətīəh əmə mīne!?”

⁴¹ İhlair kəni mīhləfaki mēmə nəhləhtul əskasik nian nəfən-əfənīən tuva o təmāhal. Nīkitəmāhal tolkeikei, mətəu nīpətītəmāhal təpəou.”‡

⁴² Kəni mītəlig=pən mīn mətəfaki mau keiu, mətəni mēmə, “Rəhak Tātə, nəmə iəkəkēikei mos nərahīən iētəm tətəva, kəni pəh nəkol nəuiam.”

⁴³ Kəni nian təmītəlig=pa, təmeruh ilahal kīnləpīli mətəu nəpīliən təmos ilahal.

26:28 Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1Kor 10:16 **26:30** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31** Sek 13:7; Jon 16:32 **26:32** Mat 28:7,16 **26:34** Mat 26:69-75 **26:38** Jon 12:27 ‡ **26:41** Iesu tolkeikei mēmə ilahal okəhləhtul əskasik məsləhlmanīən e rəhalahal nəhatətəiən lan. Afīn mīn fes 31-35.

44 Kəni təpəh ilahal mitəlig=pən mīn mətəfaki mau kisil, mətəni əmə nəghatiən kətiəh əmə.

45 Kəni mitəlig=pa mənī=pən kəm lahal məmə, “? Nəhlapili əhanəh məhləmeig? Lahfu-to, nian tinuva iuəkir əha rəueiu, kəni iəu Nətī İətəmimi, okegəhan=pən lak e nəhlmi nətəm nol təfagə tərəh.

46 !Hləhtul-tə, kautəhuvən! Lahfu-to, iətəmimi u tətəgəhan=pən lak e nəhlmi tikimir mīn, əpəha tətuvə.”

*Tikimir mīn
kəmotaskəlīm İesu*

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:2-11)

47 Nian İesu təmətəghati əhanəh, Jutəs, in iətəmi tueləf kəti rəha İesu, təmietigəm=pa ilah nīmənin nətəmimi nətəm kautəmki nau asoli rəha nəluaginian mine neim. Pris asoli mīn mine nətəmi asoli rəha nəuaniləuis mīn rəha İsrel kəmotahli=pa ilah.

48 Jutəs təmənī=pən rəkis nəghatiən kəm lah məmə, “Pəh u iətəm iəkol nəmtətiən kəti rəha nolkeikeiən lan, kəni nəkotaskəlīm.” §

49 Kəni rəueiu aɡin, Jutəs təmaliuək muvən o İesu mənī=pən kəm in məmə, “!Təuvir, İəgətun!” Kəni təmol nəmtətiən rəha nolkeikeiən kəm in.

50 Kəni İesu təmənī=pən kəm in məmə, “İəu kəti, ol nati nak iətəm nəmuva ohni.”

Kəni nətəmimi kəməhuva motaskəlīm İesu məmə okotləfən e kaləpus.

51 Kəni iətəmimi kəti rəha İesu təmeapən meuvi rəkis nau rəha nəluaginian, kəni mauəh lan mohatuv rəkis matəlgi ioluək rəha pris asoli aɡin.

52 Kəni İesu təmənī=pən kəm in məmə, “Əfən rəham nau e nimein, mətəu nətəmi mīn kətauəh e nau, okohmis e nau.

53 ?Nəkəhrun uə kəpə məmə iəkəhrun nauinian e rəhak Tatə, kəni rəueiu aɡin mīn otahli=pa nagelo mīn tausin tepət tepət* məmə okotasiru lak?

54 Mətəu nəmə iəkol lanəha, ko Nauəuə Rəha Uhgīn otəsuvaian mol nīpəhriənian lan, iətəm tətəni məmə otuva tol lanu lan.”

55 E nian əha, İesu təmənī=pən kəm nīmənin nətəmimi məmə, “? Təhro nəməhuva motəmki nau asoli mīn mine neim mīn? ?Nikitəmah təhti məmə iəu iohamu itəmi kəti matol nəluaginian o nələs iahuiən kəpmən, uə? !Kəpə! Nian rəfin iətəharəg əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn mətəgətun nətəmimi, kəni nəsəhuvaian motaskəlīm iəu.

56 Mətəu natimnati rəfin mīn u tinuva mīnol nīpəhriənian lan məmə Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm iəni mīn aupən kəmotətəi otuva mol nīpəhriənian lan.” Kəni rəhan mīn nətəmimi kəmotəpəh in motaɡim.

İesu təməhtul e nəhmti kaunsil

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:12-14,19-24)

57 Nətəmimi mīn u kəmotaskəlīm İesu, kəmotələs məhuvən o Kaiəfəs u in pris asoli aɡin. İkin əha, iəgətun mīn rəha Lou mine nətəmi asoli rəha nəuaniləuis rəha İsrel, kəutəhuva motəhapumīn ikīn.

58 Mətəu Pitə tətən təlig-təlig matuərisig e İesu, muvən əpəha lahuənu rəha pris asoli aɡin. Kəni təmuvən əpəha e iat mətəharəg ilah soldia mīn məmə oteruh-to məmə okol nak e İesu.

59 Pris asoli mīn mine nətəmimi rəfin rəha kaunsil kəutəsəl e nəghatiən eiua mīn e İesu məmə okohamu o nəghatiən mīn əha.

26:46 Jon 14:31 § 26:48 E nəghatiən Kris əhruahru, Jutəs təmənī məmə “İətəmi u iətəm iəkəpah nīkapin, kəni nəkotaskəlīm.” E nolian rəha nətəm İsrel aupən, nəpahian in nəmtətiən rəha nolkeikeiən.

26:51 Jon 18:26 26:52 Jen 9:6; Nəh 13:10 * 26:53 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kəmpəni rəha nagelo tueləf,” iətəm təhmen e nagelo səpinte-tu-tausin. 26:55 Luk 19:47; 21:37

⁶⁰ Mətəu kəsoteruhian nolian tərəh kəti rəhan e nəghatian eiuə mīn rəha nətəmimi, nati əpnapin nəghatian eiuə mīn tepət kəmoht.

Kəni əmeiko, iətəmimi keiu kiəuva aupən,

⁶¹ kəni muəni pətigəm məmə, “Suah u təmətəni məmə təhrun nərəkinian Nimə Rəha Uhgīn, kəni muvləkin mīn e nian kisil əmə.”

⁶² Kəni pris asoli aɡin təhtul məni=pən kəm Iesu məmə, “? Təhro nə səghatian? ?Təhro e nəghatian mīn əha iətəm kətəni pətigəm tətələs pikin ik?”

⁶³ Mətəu Iesu təpnapin əmə mə səghatian.

Kəni pris asoli aɡin təmənī=pən kəm in məmə, “Onəkəkei mos nonauvil kəti e Uhgīn iətəm tətəmiəgəh, kəni məni pətigəm nīpəhrīanīan kəm tīmah məmə ik Nəti Uhgīn mīne Kristo iətəm Uhgīn təmənī məmə otahli=pa, uə kəpə.”

⁶⁴ Kəni Iesu təmənī=pən məmə, “Əuəh, tol əmə məmə inu nəməni mīne. Mətəu iəkəni=pinə kəm təmah rəfin məmə, e nian iətəm otuva, onəkoteruh iəu Nəti Iətəmimi iəkəharəg e nīkalin maru e Uhgīn u iətəm rəhan nəsanənīan iahgin, kəni məteiuaiu=pa e neai e nəpuə.”

⁶⁵ Kəni pris asoli aɡin tearis rəhan napən mətəu-inu niəməha təmol o nəghatian rəha Iesu, † kəni məni məmə, “!Tətəghati rah e Uhgīn! ‡ ?Təhro məmə suah kəti mīn təkəkei məghati mīn lan? Otətəlig-to, nəmotətəu nəghatian tərəh kəha.

⁶⁶ ?Nīkitəmah təhti məmə nak?”

Kəni kəmotənī=pən məmə, “Otəkəkei mīmīs.”

⁶⁷ Kəni kəmotəgəh əpnapin əmə nəhmtin, kəni motəhti e nəhlmīlah. Nəuvein kotem e nəhlmīlah,

⁶⁸ kəni motənī=pən məmə, “Ei, Kristo. ?Əni pətigəm e nəsanənīan rəha Uhgīn məmə pəh təmoh ik?”

Pitə təmənī məmə təruru Iesu

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹ E nian əha, Pitə tətəharəg ihluə e iat rəha nimə, kəni pətan mītə kəti u in ioluək tuva ohni məni=pən kəm in məmə, “Ik mīn u, nəmatuərisig e Iesu, iətəm Kaləli.”

⁷⁰ Mətəu Pitə təmeiuə e lah rəfin məmə, “Iəkəruru nati ko iətəm nətəni.”

⁷¹ Kəni maliuək muvən e ket rəha iat, kəni ikin əha pətan mītə kəti mīn təmeruh in, kəni təmənī=pən kəm nətəmimi ikin əha məmə, “suah u kəti u təmatuərisig e Iesu iətəm Nasərit.”

⁷² Mətəu Pitə təmeiuə əskasik mīn mos nonauvil məmə, “!Iəkəruru suah kəha!”

⁷³ Təsuvəhian, nətəmimi mīn u kautəhtul ikin əha kəməhuvən o Pitə motənī=pən məmə, “Pəhrīan məmə ik kəti əha, mətəu-inu nolian rəha nəghatian rəham təhmen əmə e lah.” §

⁷⁴ Kəni tənī məmə nəmə təteiuə pəh nərəhian rəha Uhgīn otuva ohni. Kəni təmos nonauvil məmə, “!Iəkəruru suah kəha!”

Kəni rəueiu aɡin, mənig təkakə. ⁷⁵ Kəni Pitə nīkin təhti nəghatian iətəm Iesu təmənī kəm in məmə, “Uərisig mənig təkakə, onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.” Kəni Pitə təmīet muvən ihluə, nīkin tītəgīt kəni təmasək pik.

26:61 Jon 2:19-21 **26:63** Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 † **26:65** Nətəmimi rəha kaunsil, kəsotənīan nīpəhrīanīan məmə Iesu in Məsaiə, nəti Uhgīn. Iətəmi asoli rəha pris mīn təməhapu rəhan napən mətəu-inu niəməha təmol o nəghatian rəha Iesu. Lou rəha Mosis e Lev 10:6 mīne 21:10 tətəni məmə iətəmi asoli rəha pris mīn otəsəhapuian napən rəhan. ‡ **26:65** Iətəmi asoli rəha pris mīn təmənī məmə Iesu təmənī rah Uhgīn mətəu-inu Iesu tətəni məmə in təhmen əmə e Uhgīn.

26:65 Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66** Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67** Aes 50:6; 53:5 § **26:73** Pitə in iətəm Kaləli, kəni nəghatian rəhan tol pisin nəuan nəuətin e nətəm Jerusiləm. **26:75** Mat 26:34

27

*Jutəs təmarin aru in**(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)*

¹ Ləplapın agın, pris asoli mın rəfin mine nətəmi asoli mın rəha nətəmi kəmotuhapumın mın motətei nəuə məmə okotohtəu=pən suaru nak o nohamuian Iesu.

² Kəmotəlis in, kəni motələs məhuvən motəhlman=pən lan e nəhlmi Pailət, kəpmən rəha Rom.

³ Nian Jutəs u iətəm təmegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan mın tikimır, təmafu məmə kəmotiuvi pətigəm Iesu məmə otimis, nıkin tınahmə pik o nati iətəm təmol, kəni təmki məni əha kəmol e silfə ilah tate, məmə otəfən kəm pris asoli mın mine nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel.

⁴ Kəni məni=pən məmə, “Inol təfagə tərəh mətəu-inu iəmegəhan=pən e nəhlmi tikimır mın iətəmi kəti iətəm təsoliən nati kəti tərəh.”

Kəni kotəni=pən məmə, “Inu nati əpnəpın əmə o tımah. !In nati kəti rəham əmə!”

⁵ Tol lanəha, Jutəs təməmki məni morin=pən əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni in miet magım muvən marın aru in.

⁶ Kəni pris asoli mın kəməhuvən mətəuəri-əuəri məni, kəni motəni məmə, “Təsəhruahru-pəniən e rəhatah Lou məmə okotələhu=pən məni u ilah məni rəha Nimə Rəha Uhgın, mətəu-inu kəmotos nəhmti nira iətəmi lan.”

⁷ Kəni kautəni məmə okotos məni kəha məhuvən motos nəhmti niftəni kəti u aupən kətəni məmə, “niftəni rəha iətəmi kəti iətəm tatol sospən e niftəni,” kəni kautəni məmə okatitənim napıspis mın ikin.

⁸ Tol lanəha, muva mətəuərus=pa u rəueiu, nətəmi kəutəuın e niftəni əha məmə, “Niftəni E Nira.”

⁹ Kəni nəghatiən nak iətəm iəni Jerımaia təməni aupən, təmuva mol nıpəhrıniən lan. Təməni məmə, “Kəmotos məni tate əha iətəm kəmol e silfə, inu nəhmtin iətəm nətəm Isrel kəmotəni o iətəmi u,

¹⁰ kəni kautos məni əha məmə okotos nəhmtin ‘niftəni o noliən sospən,’ təhmen əmə məmə İərməniğ təməni kəm iəu.”

*Iesu təməhtul e nəhmti Pailət**(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Jon 18:33-19:6)*

¹¹ Kəni Iesu təmuvən məhtul e nəhmti Pailət, kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “Ik kig rəha nətəm Isrel?”

Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Əuəh, tol əmə məmə inu nəməni mine.”

¹² Nian pris asoli mın mine nətəmi asoli mın rəha Isrel kautəni pətigəm nəghatiən mın e Iesu, mətəu Iesu təsuhəlpiniən rəhalah nəghatiən.

¹³ Kəni Pailət təməni=pən kəm in məmə, “?Natətəu nəghatiən mın iətəm kəutəni tatələs pikin ik, uə kəpə?”

¹⁴ Mətəu Iesu təpnəpın əmə məsəghatiən, kəni məsuhəlpin minian nəghatiən kəti ilah kəutəni, kəni Pailət, narmın təmiuvig pik.

¹⁵ Kəni e nian rəha lafet rəha Pasova, in noliən rəha kəpmən məmə otahli pətigəm iətəmi kəti e kaləpus iətəm nımənin nətəmi kəmotəni.

¹⁶ E nian əha, iətəmi kəti tətəməhli e kaləpus, nərgin u Parəpəs. Kəni nətəmi rəfin kotəhrun məmə in təmol tərəh pik agın.

¹⁷ Kəni nian nımənin nətəmi kınəhuva, kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Nəkotolkeikei məmə iəkahli pətigəm pəh e kaləpus tiet matuvən, Parəpəs, uə Iesu, kətauın lan məmə Kristo?”

18 Təmāni lanəha mətəu-inu in təhrun məmə kəmotegəhan=pən e Iesu e nəhlmin mətəu-inu kautetet Iesu.

19 Nian Pailət tətəharəg e jeə rəha nakiliən nəghatiən, rəhan pətan tahlī=pən nəghatiən kəm in məmə, “Suah konu təsoliən nati tərāh kəti. Soliən nati kəti lan, mətəu iəməməhlair lan, kəni rəueiu iətətəu tərāh agin ohni.”

20 Mətəu pris asoli min mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotəghati kəm nimənin nətəmimi məmə okotəuhlin nətəligiən rəhalah. Kəni ilah kəmotətapuəh o Pailət məmə otahli pətīgəm Parəpəs, kəni kotohamu Iesu.

21 Kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Suah mil u, in pəhruvən lan iəkahli pətīgəm?”

Mətəu nimənin nətəmimi kəmotəni=pən məmə, “Parəpəs.”

22 Kəni Pailət təmāni=pən məmə, “?Kəni oiəkəhro Iesu u kətəni məmə Kristo?”

Kəni nimənin nətəmimi rəfin kəmotəni=pən məmə, “!Okətu-pəri e niği kəməluau otimis!”

23 Kəni Pailət təmāni=pən kəm lah məmə, “?O nak? ?Təmōl nati tərāh nak?”

Mətəu nimənin nətəmimi kəmotəgət əfəməh, motəni məmə, “!Okətu-pəri in e niği kəməluau otimis!”

24 Kəni nian Pailət təmeruh məmə ko təsələhuiən nəghatiən rəhalah, kəni ilah kinəutəhtul maru o norgəhuiən, kəni tos nəhu meikuas e nəhlmin e nəhmti nimənin nətəmimi, kəni mənī=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən kəti rəhak tikə o suah u, məmə niran otəməhli=pa lak. !Nimisiən rəhan tətəməhli=pinə e nəhlmitəmāh!”

25 Kəni nətəmimi rəfin kəmotəni məmə, “!Pəh niran təməhli=pa o timah mine kəlkələh min rəhatimah min!”

26 Kəni Pailət təmāhli pətīgəm megəhan=pən e Parəpəs kəm lah. Mətəu təmāni məmə okalis Iesu, kəni təmegəhan=pən lan məmə okətu-pəri e niği kəməluau məmə otimis.

Soldiə min kəməutəuvsan e Iesu

27 Kəni soldiə min rəha Pailət kotələs Iesu məhuvən əpəha imə e nimə asoli rəha kəpmən, kətəni məmə Praetoriəm. Kəni kəmotəuin rəfin e soldiə min kəhuva mohtəlau lan.

28 Kəni motəmkirəkis rəhan natimnati, məhuvən=pən e kot ərarəuv kəti kəm in, təhmen e kot rəha kig kəti.

29 Kəni motol niləuis iətəm nihlin əha ikin motol kəfəfau lan, motəfəfau=pən e rəhn-kapə Iesu motələh əuvsan lan məmə in hat rəha kig kəti. Kəni motələhu=pən nəuanīgi kəti e nəhlmin maru məmə in niği rəha kig, kəni motisin nəulilah aupən lan, motələh əuvsan, motəni=pən kəm in məmə, “!Iəkotisiəi ik, kig rəha nətəm Isrel!”

30 Kəni motəgəh lan, kəni motələs nəuanīgi motoh rəhn-kapə lan motəu tepət.

31 Nian kinotol əuvsan rəkis lan, kəni motəpeg rəkis kot ərarəuv, məhuvən=pən min e rəhan natimnati. Kəni motələs məhuvən məmə okotətu-pəri e niği kəməluau məmə otimis.

Kəmətu-pəri Iesu e niği kəməluau

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Nian kəməutəhuvən, motəfu iətəm Sairəni kəti, nərgin u Saimon, kəni kəmotəni=pən əskasik ohni məmə otələs niği kəməluau.*

27:18 Jon 11:47-48; 12:19 27:24 Dut 21:6-9 27:25 Uək 5:28 27:28 Luk 23:11 27:30 Aes 50:6 * 27:32 Iesu tinəpəou rəkis mətəu kəmotəlis pik kəni motoh pik.

33 Kəməhuva ikin kəti kətəni məmə, Kolkotə, u nīpətīn tətəni məmə Louipil-
uipil.

34 Ikin əha kəmotəfən wain kəm Iesu iətəm kəmalkin ilau nati tarfu. Mətəu
nian Iesu təməmniim askəuvīn, kəni məpəh nəmniimiən.†

35 Nian kəmətu-pəri e niği kəməluau, kəni moturin tais o rəhan napən.

36 Kəni məutəharəg mauteruh Iesu ikin əha məmə otimis agin.

37 Ilis e rəhn-kapə, kəmətei=pən nīpəgnəmti nənian tətəni məmə,
INU IESU,

KIG RƏHA NƏTƏM ISREL.

38 Kəni iətəmimi keiu iətəm katuoḥ nətəmimi mətuakləh e rəhalah natim-
nati, kəmətu-pəri ilau e niği kəməluau, kəti e nīkalīn maru, kəti e nīkalīn məuil.

39 Kəni nətəmimi mīn u kəməutaliuək məutəhuva mautəhuvən,
məutəni=pən nəghatiən tərəh kəm Iesu, mauturin-urin rəhn-kapə lah,

40 mautəni məmə, “Nəmətəni məmə onəkərəkīn Nimə Rəha Uhgīn kəni ik
pīsin əmə muvləkīn o nian kīsil. !Osmiəgəḥ aru ik! !Kəni eiuaiu e niği
kəməluau nəmə ik Nəti Uhgīn pəhriən!”

41 E noliən əhmen mīn əmə, pris asoli mīn, mīne iəgətun asoli mīn rəha Lou,
mīne nətəmimi asoli mīn rəha nətəm Isrel kotol əuvsan,

42 motəni məmə, “Təmosmiəgəḥ nətəmimi, mətəu ko təruru nosmiəgəḥ
aruīən in. In kig rəha Isrel. Nəmə teiuaiu aru e niği kəməluau, kəni okotəni
nīpəhriənian lan.

43 Tətəhatətə e Uhgīn. Təməni məmə in Nəti Uhgīn, kəni pəh Uhgīn tos rəkis
in əha rəueiu nəmə in tolkeikei.”

44 E noliən əhmen mīn əmə, iakləh mil iətəm kəmətu-pəri ilau ilahal min e
niği kəməluau, kətuəni=pən nəghatiən tərəh tepət kəm in.

Iesu tinimis

(*Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30*)

45 Kəni e tueləf klok mətəuarus=pən tri klok, napinəpuian təmeiuaiu
mīrəuei rəfin natimnati.

46 Kəni iuəkīr e tri klok ləhnaiuv, Iesu təmasək əfəməḥ e rəhan nəghatiən
məni məmə, “!Eli, Eli! ?Lema sapaktəni?” Nīpəti rəhan nəghatiən təni məmə,
“!Uhgīn rəhak, Uhgīn rəhak! ?Təhro nətəpəḥ iəu?”‡

47 Nian nətəmimi nəuvein nətəm kəmautəhtul əha ikin kəmotətəu təmasək
əfəməḥ lanəha, kəni kotəni məmə, “In tətəuīn e Elaijə.”

48 Kəni rəueiu agin mīn, kəti təmaiū muvən mələs nati kəti təhmen e kotin, §
kəni məueiu wain u tarfu, məu e niği, kəni məfən məmə Iesu otəmniim.

49 Kəni ilah mīn nəuvein kotəni=pən məmə, “Əpəḥ əmə. Pəḥ kauteh-to nəmə
Elaijə otuva mosmiəgəḥ in, uə kəpə.”

50 Kəni Iesu təmasək əfəməḥ mīn, megəhan aru lan məmə otimis, kəni rəhan
nehagiən tiet.

51 E nian əhruahru əha, napən iətəm tətəhkul e Nimə Rəha Uhgīn təməhapu
mol nəuветin keiu, təmətuəuīn əpəha ilis muva mol naunun əpəha ləhtəni.
Nəmig təməlauəl, kəni kəpiel mīn kəmotəhapu.

52 Kəni suvət mīn u kəmol e nīpəg kəpiel kəmotəuag, kəni nətəmimi nətəm
kotəhruahru tepət nətəm kəmoḥmīs rəkis, kəmotəmiəgəḥ mīn.

† 27:34 Məta nati tarfu u in nati kəti təhmen e mərsin məmə otol təsətəu pikian nahməian, məmə otol
iətəmimi təsətəlig vivian. Mətəu Iesu in təsolkeikeian məmə otəsətəuian nahməian, kəni molkeikei məmə
rəhan nətəligiən otəuəvir əmə. Tol lanəha in təməsənnimiən mərsin u. 27:34 Sam 69:21 27:35
Sam 22:18 27:38 Aes 53:12 27:39 Sam 22:7; 109:25 27:40 Mat 26:61; Jon 2:19 27:43 Sam
22:8 27:46 Sam 22:1 ‡ 27:46 “Eli, Eli” in nəghatiən Hipru, kəni “lema sapaktəni” in nəghatiən
Aramaik (nəghatiən u in iuəkīr əmə o nəghatiən Hipru). Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi kəutəghati pik
e nəghatiən mil u mīne nəghatiən Kris. § 27:48 Nati u təhmen nīpīpīsi matris. 27:48 Sam 69:21
27:51 Eks 26:31-33; Hip 10:19-20

⁵³ Kəməhiet e suvət mīn, kəni uərisig Iesu təmanəmiəgəh mīn e nīmisiən, kəni ilah kəməhuvən əpəha Jerusiləm mohiet=pən o nətəmimi tepət.

⁵⁴ Kəni iətəmi asoli rəha soldiə mīn rəha nətəm Rom ilah rəhan soldiə mīn nətəm kəmoteruh Iesu, kəmotafu nəmig mine natimnati mīn əha. Kəni kəmotəgīn pik, kəni motəni əfəməh məmə, “!Nipəhriənian, inu Nəti Uhgīn pəhriən!”

⁵⁵ Nipətan tepət kəmutəhtul isəu məutarfu. Ilah kəmotəpən ikin Kaləli mautəhtəu=pən Iesu məutasiru lan e nati pisin pisin mīn.*

⁵⁶ Ilah mīn nəuvein u Meri Maktələ, kəni Meri u mamə rəha Jemis mine Josis, kəni mamə rəha nəti Səpəti mil.

Kəmitənim Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Iətəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josip, in iətəmimi kəti rəha Iesu. Nian tinətuva iuəkir o napinəpuiən,

⁵⁸ təmuvən meruh Pailət, kəni mətapuəh o nipəti Iesu, kəni Pailət təmegəhan e nipəti Iesu kəm in.

⁵⁹ Kəni Josip təmos nipəti Iesu muvən məuveg e napən ruən vi kəti, nərgin u linən,

⁶⁰ kəni mələs muvən mələhu=pən e suvət vi kəmol e nipəg kəpiel. Suvət u rəha Josip. Kəni misuə=pən e kəpiel asoli kəti mahtipəsīg e nipəg kəpiel lan, kəni matuvən.†

⁶¹ Meri Maktələ, mine Meri kəti mīn kətuəharəg əha iuəkir o suvət.

Soldiə mīn nətəm kəmotəh nipəg kəpiel

⁶² Nian əha, in nian katol əpenə-penə o Sapət lan, kəni kəmāni lauig lan e Sapət, pris asoli mīn mine Farəsi mīn kəməhuvən moteruh Pailət.

⁶³ Motəni=pən məmə, “Iətəmi asoli. Nikitimah tinəhti məmə, nian suah kəha, iətəmi rəha neiuəiən, təmətəmiəgəh əhanəh, mətəni məmə, ‘Nian kisil otuva muvən, kəni Uhgīn otosmiəgəh mīn iəu e nīmisiən.’

⁶⁴ Tol lanəha, ahli=pən rəham nəuvein soldiə okəhuvən məuteh nipəg kəpiel suvət motətəuarus=pən nian kisil tuva muvən. Məta rəhan mīn okəhuva motakləh e nipətin, kəni motəni=pən kəm nətəmimi məmə təməmiəgəh mīn e nīmisiən. Kəni neiuəiən u, in otərah tapirəkis iətəm aupən.”

⁶⁵ Kəni Pailət təməni=pən məmə “Otos soldiə mīn, kəni məhuvən motol natimnati rəfin iətəm nəkotolkeikei məmə okotol e neh vivian suvət e nipəg kəpiel.”

⁶⁶ Kəni soldiə mīn kəməhuvən mauteh vivi nipəg kəpiel, motələhu=pən nəmtətian kəti e kəpiel.‡ Kəni kəmotələhu soldiə mīn məmə okauteh ikin əha.

28

Iesu təməmiəgəh mīn
e nīmisiən
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

* **27:55** Nipətan mīn əha kəmotasiru e Iesu e nati pisin təhmen e nauəniən, mine nəhu, mine ikin rəha napilən. **27:55** Luk 8:2-3 **27:58** Dut 21:22-23 † **27:60** Kəpiel u kətahtipəsīg=pən lan e nipəg suvət lan, kəmətei təharəg əharəg təhmen e whil rəha loto asoli kəti, təhmen e uan mitə mine e nəharəg əharəgian rəhan. **27:60** Aes 53:9 **27:63** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ **27:66** Rəueiu, kitah kəsotəhrun əhruahruian məmə kəmol nəmtətian əha e nolian nak. Kəmə təhro kəməlis niləuis kəti iətəm təmol mak lan, uə kəmə təhro, kəmol plastə. Mətəu nətəmimi rəfin kotəhrun məmə iətəmi kəti otəsekiən nati əha məsələs rəkisiən. Kəni nəmə kəuteruh nəmtətian kəti məmə təməhapu=pən, uə təmiet rəkis, kəni soldiə mīn okotəhrun məmə iətəmi kəti təmahuvihin rəkis kəpiel.

¹ E Sante* læplapin agin, tæmætian mæsiæn viviæn, Meri Maktälæ mine Meri kæti min kæmian mæmæ okuæsal=pæn e suvæt e nipæg kæpiel.

² Kæni æmeiko, næmig asoli kæti tæmæluæl mætæu-inu agelo kæti ræha Iærmænig tæmsipæri e negæu e neai muvæn e nipæg kæpiel, kæni misuæ rækis e kæpiel, kæni mætæharæg-pæri lan.

³ In tætasie tæhmen e noraipiæn, kæni ræhan napæn min kotæruæn tæhmen e næuau niitæhi.

⁴ Soldiæ min kæmotægin pik, kæni motæmrumin, narmilah tæmikæ tæhmen e nætæm kæmohmis.

⁵ Kæni agelo tæmæni=pæn kæm pæta mil mæmæ, “Suæginian, mætæu-inu iækæhrun mæmæ nætuæsal e Iesu iætæm kæmætu-pæri e niggi kæmæluau.

⁶ Tikæ u ikin inu. In tæmæmiægæh min e nimisiæn tæhmen æmæ e inu tæmæni mine aupæn. Iæuva mueruh ikin tæmætæmhli ikin.

⁷ Kæni ian uæhai, kæni muæni=pæn kæm ræhan min nætæmimi mæmæ, ‘In tæmæmiægæh min e nimisiæn, kæni in tætaupæn e tæmah matuvæn æpæha Kalæli. Kæni ikin æha, onækoteruh in ikin.’ Intælæh, ræhak u næghatiæn inæni kæm tælau.”

⁸ Kæni pæta mil kæmuagim uæhai æmæ e suvæt e nipæg kæpiel, mætuægim, mætæu nikilau tagiæn, mætian mæmæ okuæni=pæn kæm nætæmimi min ræha Iesu.

⁹ Kæni æmeiko, Iesu tiet pætigæm o lau, mæni=pæn kæm lau mæmæ, “Tæuvir.” Kæni kæmiæuva o Iesu, muaskælim næhlkin, kæni muæfaki kæm in.

¹⁰ Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm lau mæmæ, “Suæginian. Ian muæni=pæn kæm piak min mæmæ okæhuvæn Kalæli. Ikin æha okoteruh iæu ikin.”

Næghatiæn ræha soldiæ min

¹¹ Nian pæta mil kæmuæliuæk mætian, kæni soldiæ min æha næuvein kæmæhuvæn e taun, kæni motæni=pæn kæm pris asoli min natimnati ræfin iætæm kæmoteruh.

¹² Nian pris asoli min kæmæhuvæn moteruh nætæmimi asoli ræha nætæm Isrel, kæni motol næuæ kæti motælis næghatiæn lan. Kæni motæfæn mæni asoli kæm soldiæ min,

¹³ motæni=pæn kæm lah mæmæ, “Nækotæni=pæn kæm nætæmimi mæmæ, ‘Ræhan min nætæmimi kæmæhuva lapin nian itimah iæmotapili, motaklæh e nipætæn motælæs motagim.’

¹⁴ Næmæ kæpmæn otætæu nanusiæn u, kæni itimah iækæhuvæn motæni næghatiæn kæti kæm in. Kæni itimah onæsososiæn nærahian kæti lan.”

¹⁵ Tol lanæha, soldiæ min kæmotos mæni, kæni motol tæhmen=pæn æmæ mæmæ kæmæni mine kæm lah. Kæni næghatiæn eiæu u tæmuvæn mitælau e nætæm Isrel muva mætæuarus=pa ræueiu.

Iesu tæmiet pætigæm

o ræhan min nætæmimi

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

¹⁶ Kæni nætæmi lepæn ræha Iesu kæmæhuvæn Kalæli, mæhuvæn e nitæuat iætæm Iesu tæmæni kæm lah mæmæ okæhuvæn ikin.

¹⁷ Nian kæmoteruh in, kæni kæmotæfaki kæm in, mætæu næuvein ræhalah nætæligiæn tatol keiu.

¹⁸ Kæni Iesu tuva o lah, kæni mæni=pæn kæm lah mæmæ, “Nepætiæn ræfin ræha negæu e neai mine næhue niftæni o narmænigiæn, Uhgim tæmæfa kæm iæu.

¹⁹ Tol lanu, onækæhuvæn motiuvi nætæmimi e næuanilæuis min ræfin e nitæni min ræfin mæmæ okæhuva ræhak nætæmimi, kæni motol bæptais e lah e nærgi Tatæ Uhgim, mine Nætæn, mine Narmin,

* **28:1** Næghatiæn Kris æhruahru tætæni mæmæ, “Nian Sapæt tinol naunun, e nian iætæm tætaupæn e wik”
28:6 Mat 12:40; 16:21 **28:10** Mat 26:32 **28:16** Mat 26:32 **28:18** Jon 13:3; Efæs 1:20-22 **28:19**
Mak 16:15-16; Uæk 1:8

²⁰ kəni motəgətun ilah məmə okotohtəu=pən rəfin nəghatiən min iətəm iəməni kəm təmah. Kəni ni pəhriənən, iətətiḡ kitah min itəmah nian min rəfin mətəuarus naunun nian.”

Mak Nanusian Təuvir Rəha Iesu Kristo İətəm Mak Təmətei Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Mak

?Pəh təmətei nauəuə u? Jon Mak təmətei nauəuə u. In səniəmə iətəmi tueləf kəti rəha Iesu. Mətəu kətəni məmə in niəli təuvir kəti rəha Pitə iətəm ilau kətian ikin min tepət. Nauəuə rəha Uək Min tətəni məmə in təmuvən ilau Pol e rəhan naliuəkiən iətəm təmaupən mol, kəni uərisig lan, təmuvən ilau Panəpəs.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Kəmotəni məmə Mak təmətətig Rom nian in təmətei nauəuə u, kəni nəmə təhro ilau Pitə, uərisig kohamu Pitə. Mak təmətei nauəuə u tatuvən o nəfaki min əpəha Rom u ilah Nanihluə min. Kitah kotəhrun lanəha mətəu-inu in tətəni pətigəm nıpəti nolien min rəha nətəm Isrel iətəm kautol. Kəni e nauəuə u, təmətei nəghatian nəuvein e nəghatian Aramaik iətəm nətəm Isrel kinotəhrun rəkis. Mətəu in təməuhlin nəghatian min u tuva e nəghatian Kris iətəm Nanihluə min əpəha Rom kəutəghati lan.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? E nian Mak təmətei nauəuə u, kəni nətəm Rom kəutarmənig e nitəni asoli iətəm titəlau e Nitəhi Metiterenian. Rəhalah nəghatian kətiah əmə, kəni rəhalah suaru kotəuvir, kəni rəhalah nolien o nahli-pəniən nəghatian min in təuvir. Nian əha, in nian təuvir o nəni pətigəmiən Nanusian Təuvir rəha Iesu Kristo. E nian əha, Nanusian Təuvir təmai uəhai əmə e nitəni pisin pisin min e suaru min rəha Rom.

?Təmətei nauəuə u o nak? Mak tolkeikei məmə otəni pətigəm əhruahru nanusian rəfin rəha Iesu, məmə in pəh, kəni in təmol nak, kəni mətəgətun nak. Nəmə təhro in tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəha nəfaki min əpəha Rom, mətəu-inu nətəmimi tepət kəmol nərahian kəm lah. Mak təmətei nətəligian tepət o nian iəkis min iətəm otəpanuva e nəmiəgəhiən rəha nətəmimi rəha Iesu. Kəni in təməni pətigəm nolien rəha Iesu məmə in min təmətətig e nian iəkis min.

*Jon Bəptais təmol əpenə-penə e suaru
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)*

¹ Inu nətuəuiniən rəha Nanusian Təuvir rəha Iesu Kristo, Nəti Uhgın.

² İəni rəha Uhgın, nərgin u Aiseə təmətei lanu e nauəuə aupən. Uhgın təməni məmə,

“Otafu-to. İətahli=pinə iahləpis iətəm otos rəhak nəghatian. In otaupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.”

³ “İətəmimi u tətəuin əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mətəni məmə, ‘İtəmah, otol əpenə-penə e suaru rəha İərmənig, kəni motol rəhan suaru təhruahru.’”

⁴ Kəni iahləpis u in Jon Bəptais. Tol lanəha, təmiet=pa ikin təpiə-məpiə ikin matol bəptais e nətəmimi, kəni mətəni pətigəm nəghatian rəha Uhgın kəm lah məmə okotəkeikei motəuhlin nəmtahlah o nolien tərah min rəhalah, kəni məhuvən o Uhgın, məmə in otafəl nolien tərah min rəhalah. Kəni nəmtətian kəti o nati u, okol bəptais e lah.

⁵ Nətəmimi tepət pik e nitəni Jutiə mine taun əha Jerusiləm, kəməhuva motətəlig e rəhan nəghatian, kəni motəni pətigəm rəhalah nolien tərah min, kəni Jon təmol bəptais e lah əpəha e nəhu Jotən.

⁶ Jon tәмәsuvәniән e napән tәuvir. Rәhan napән tәhmen әmә e rәha iәni u Elaijә aupән. Rәhan napән kәmol e nimeimei kamәl, kәni rәhan kәtәuti kәmol e nilosi kau, kәni matun әmә pitu mine nәhu sukәpak e nikinati.

⁷ Kәni tәмәni pәtigәm kәm nәtәmimi mәmә, “Iәtәmi kәti u tatuәrisig lak, rәhan nәsanәniән mine nepәtiән tapirәkis iәu. Kәni iәu lәhtәni agin, iәsәhmen minian mәmә iәkeiuaiu mitis rәkis nilәuis e rәhan put.

⁸ Iatol bәptais e tәmah e nәhu, mәtәu in otәpanol bәptais e tәmah e Narmin Rәha Uhgин.”

*Jon tәmol bәptais e Iesu әpәha e nәhu Jotән
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)*

⁹ E nian әha, Iesu tәmiet әpәha Nasәrit, lahuәnu kәti әpәha Kalәli muva. Kәni Jon tәmol bәptais lan әpәha e nәhu Jotән.

¹⁰ Nian Iesu tәmәri әpәha e nәhu, kәni mәsal-pәri mafu negәu e neai tәmәuag, kәni Narmin Rәha Uhgин tәmeiuaiu=pa ohni tәhmen=pән e mak.

¹¹ Kәni nәuia Uhgин tәmsipәri әpәha e negәu e neai mәtәni lanu lan mәmә, “Ik nәtik keikei, iәkolkeikei pik ik, kәni nәkik tagiән pik agin ohnik.”

*Setән tәmәfән-әfән kәm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)*

¹² Kәni rәueiu agin min, Narmin Rәha Uhgин tәmiti=pән Iesu әpәha ikin tәpiә-mәpiә ikin,

¹³ ima nati rarpin min. Tәmatig ikin mos nian fote. E nian min әha Setән tәtәfән-әfән kәm in. Kәni nagelo min kәmotasiru lan.

*Iesu tinәtuaiu in mәtәni pәtigәm Nanusiән Tәuvir
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)*

¹⁴ Nian kinlәfән rәkis Jon e kalәpus, Iesu tәmuvән әpәha Kalәli mәtәni pәtigәm Nanusiән Tәuvir rәha Uhgин kәm nәtәmimi.

¹⁵ Tәмәni mәmә, “!Nian tinuva әhruahru әha rәueiu! !Rәhan nian tinuva! !Nian rәha Narmәnigiән Rәha Uhgин tinuva iuәkir! !Otәuhlin nәtәligiән rәhatәmah, motәpәh pәhriән noliән tәrah min, kәni mәhuvән o Uhgин, kәni motәhatәtә e Nanusiән Tәuvir!”

*Iesu tәmauin e nәtәmimi kuvәt rәha niuviән nәmu
(Mat 4:18-22; Luk 5:1-11)*

¹⁶ Nian Iesu tәmәtәliuәk e nәkali nәhu Lek Kalәli, kәni meruh suah mil keiu, rәha niuviән nәmu min, nәrgilau u Saimon mine pian Antiru. Kәtuatu e net.

¹⁷ Kәni Iesu tәмәni=pән kәm lau mәmә, “Iәuva, muitәu=pa iәu, miәuva rәhak iәtәmimi mil, kәni iәu iәkol itәlau nәkiәuva iәtәmimi mil rәha niuviән nәtәmimi mәmә okәhuva rәhak min nәtәmimi.”

¹⁸ Kәni әmeiko kuәpәh rәhalau net, kәni muitәu=pән.

¹⁹ Kәni Iesu tәmәliuәk muvән tәhmin min nәuветin, kәni meruh nәti Sәpәti mil Jemis mine pian Jon kәtuәharәg e rәhalau bot mәtuәhli vivi rәhalau net.

²⁰ Kәni e nian әmә kәha inәha, Iesu tәmauin e lau lan, kәni kuәhtul muәpәh rәhalau tatә Sәpәti mine rәhan noluәk min kәutәharәg e nәpәg nәua bot, kәni muitәu=pән Iesu.

*Iesu tәmәhgi pәtigәm
narmin tәrah min e iәtәmi kәti
әpәha Kapeniәм.
(Luk 4:31-37)*

²¹ Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhuvən əpəha lahuənu Kapeniəm. Kəni e nian rəha Sapət, Iesu təmuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən mətəgətun nətəmimi.

²² Kəni nətəmimi kəmotətəu rəhan nəghatiən, narmilah təmiuvig pik ohni mətəu-inu rəhan nəghatiən təfigəm, nepətiən əha ikin, kəni mapirəkis rəha nəgətun min rəha Lou.

²³ Kəni e nian əha, iətəmi kəti narmin tərəh tətətig lan təmuva imə mətəgət əfəməh məmə,

²⁴ “!Ik Iesu iətəm Nasərit! ?Nəmuva məmə onəkəhro e timah? !Nəmə təhro nəmuva məmə onəkərəkən itimah! İəu inəhrun rəkis ik, ik iətəmi Asim rəha Uhgın!”

²⁵ Kəni mətəu Iesu təməni=pən əskasik kəm narmin tərəh kəha məmə, “!Ah! Səghatiən, miet e suah u.”

²⁶ Kəni narmin tərəh təmol nipəti suah kəha tərəmrumin, magət əfəməh miet lan.

²⁷ Kəni nətəmimi kəmotəuit motəni=pən kəm lah min məmə, “!Ei, nak u! Nəgətuniən vi kəti u. !Suah u tatos nəsanəniən o nəghatiən kəm narmin tərəh min, kəni kautətəlig lan mautol nəuian!”

²⁸ Kəni kəmanus ueiuəhai əmə Iesu, tuvən mapəköl əpəha e nitəni Kaləli.

*Iesu təmol vivi
nətəmimi tepət*

(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ Nian Iesu mine Jemis, Jon, Saimon, mine Antiru kəmohiet e nimə rəha nuhapuminiən, kəni motaiu əhruahru məhuvən əpəha lahuənu ima Saimon mine Antiru ikin.

³⁰ Nian kəməhuvən, mətəu uhu Saimon tətəpəu-ətəpəu, kəni mətəpili pəri e rəhan pet, kəni kəmotəni=pən kəm Iesu məmə pətan əha tatimis.

³¹ Kəni Iesu təmuvən meapən o nəhlmin kəni masiru lan təhtul. Kəni nətəpəu-ətəpuian tagim lan. Kəni tuvən matol niglah nauəniən.

³² Tinapinəpu mitigar tinatiuvig, nian rəha Sapət tinol naunun, kəni nətəmimi min u kautohmis, mine nətəmimi narmin tərəh tətətig e lah, pialah min kəmos ilah məhuva o Iesu.

³³ Nətəmimi rəfin e lahuənu əha kəməhuva motuhapumin əmə ilah min əpəha e namtiəluə e nimə əha rəha Saimon mine Antiru.

³⁴ Kəni Iesu təmol vivi nətəmimi tepət u kautos nimisiən pisin pisin min kotəuvir, kəni məhgi pətigəm narmin tərəh tepət e nətəmimi, mətəu təməniəhu narmin tərəh min məmə okəsotəghatiən, mətəu-inu kinotəhrun rəkis məmə pəh u Iesu.

*Iesu təmətanus pətigəm rəhan nəghatiən əpəha Kaləli
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Kəni ləplapin agin, fətukai təsəri əhanəhiən, Iesu təmiet muvən əpəha ikin nətəmimi kohkə ikin mətəfaki.

³⁶ Kəni Saimon mine in min nəuvein kəməhuvən məutəsal lan.

³⁷ Nian kəmoteruh, kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “Nətəmimi rəfin kəutəsal lam.”

³⁸ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə. Pəh kəhuvən əpəha e lahuənu pisin min nəuvein, iəkanus pətigəm rəhak nəghatiən kəm nətəmimi mapəköl mətəu-inu, nati u inu iəmuva ohni məmə iəköl.”

³⁹ Kəni muvən mapəköl rəfin e nıtəni əpəha Kaləli, mətanus pətigəm rəhan nəghatiən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən mın, kəni məhgi pətigəm narmin tərəh mın e nətəmimi.

Iesu təmol vivi suah kəti leprosi təmol

(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Suah kəti leprosi təmol, təmuva misin=pən nəulın o Iesu mətasək=pən e nəuviriən ohni məmə, “Nəmə nəkolkeikei, kəni nəkəhrun nol vivian iəu kəni mafəl rəkis namikmikiən lak.”

⁴¹ Kəni Iesu nikin təmahmə pik ohni, kəni təmuahru e nəhlmin mələhu=pən lan, məni məmə, “Əuəh. İəkolkeikei. !Əuvir-tə!”

⁴² Kəni rəueiu ağın mın, nimisiən leprosi təmagım mikə lan, kəni nıpətın təuvir, namikmikiən tikə.

⁴³⁻⁴⁴ Kəni Iesu təməni=pən əskasik kəm suah kəha məmə, “Nəsəni pətigəmiən natimnati mın u kəm nətəmimi, mətəu uvən əmə meh pris kəti pəh in teh məmə nıpətım tinol lanu lan, kəni əfən kəm in nati u iətəm Lou rəha Mosis təməni o suah kəti iətəm rəhan leprosi tinikə, kəni nətəmimi okotəhrun məmə nıpəhriənən ninəuvir, kəni rəham namikmikiən tinikə.” Kəni mahli=pən tafuvən.

⁴⁵ Mətəu suah u təmuvən kəni məni pətigəm nati u kəm nətəmimi mın rəfin mol məmə Iesu təsuvəniən e lahuənu mın məghati mətəu-inu nımənin nətəmimi tepət pik kautəhtul pəsığ lan. Kəni o nati əha inəha, təmətan ikin nətəmimi kohkə ikin. Kəni nətəmimi kotsipən ikin mın rəfin məutəhuva ohni.

2

Iesu təmol vivi suah kəti nıpətın nəuvetin təmimis

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Nian nəuvein kinəhuva rəkis mınəhuvən, Iesu təmitəlig=pən mın əpəha Kapeniəm, kəni nəghatiən təmaiı muvən kəm nətəmimi mın məmə Iesu əpəha e rəhan nimə.

² Kəni nətəmimi tepət kəməhuva motəriəuəh vivi əpəha imə, mine ihluə mine, kəni nəua nımahan kəti tikə o iətəmimi kəti mın. Kəni Iesu tətəni pətigəm rəhan nəghatiən kəm lah.

³ Kəni nətəmimi kuvət kəmotəlis pialah kəti məhuva o Iesu iətəm nıpətın nəuvetin təmimis mətapili-pəri əmə e rəhan nımahan.

⁴ Nian kəməhuva, mətəu nətəmimi nəri əpəha imə, kəni ko kəsəhuvəniən imə moteruh Iesu. Kəni kotələs məhuvən əpəha ilis e nəhue nimə motos rəkis nəhgi nimə nəuvetin əhruahru əmə əha Iesu tətəhtul ikin imə,* kəni motəhlman-əhlman e iətəmi u teiuiəu e nımahan rəhan muvən iuəkır əmə o Iesu.

⁵ Nian Iesu təmeruh nəhatətəiən rəhalah, kəni təni=pən kəm iətəm tatimıs əha məmə, “Nətik, iəu inos rəkis rəkis noliən tərəh rəham.”

⁶ Mətəu nəgətun mın nəuvein rəha Lou kəutəharəg əpəha imə, kəni nıkilah təməhti məmə,

⁷ “?Təhro suah u tətəni rah Uhgın? Nəghatiən əha tərəh. Uhgın əmə təhrun nos rəkisiən noliən tərəh rəha iətəmimi. !Pəh mın təhrun nos rəkisiən!”

⁸ Kəni rəueiu ağın mın, Iesu təhrun rəhalah nətəligiən, kəni məni məmə, “?Təhro nikitəmah tətəhti pik natimnati mın lanu lan?”

⁹ ?In pəhruvən timətig, iətəm inu məmə iəkəni=pən kəm suah u məmə, ‘Inos rəkis rəkis rəham noliən tərəh,’ uə inu timətig məmə, ‘Əhtul, mələs rəham nımahan matuvən?’

1:39 Mat 4:23; 9:35 **1:43-44** Lev 14:1-32 * **2:4** E nian əha, kəmol nəhgi nimə e tael. Kəni nətəmimi mın u kəmos rəkis tael mın nəuvein məmə kotol nıpəg təhmen e iətəmi u iətəm tatimıs.

¹⁰ Mətəu iəkol nati kəti məmə onəkotəhrun məmə iəu Nəti Iətəmimi, iatos nepətiən u ikinu e nəhue niftəni o nos rəkisiən noliən tərəh rəha nətəmimi.” Kəni mənī=pən kəm suah kəha məmə,

¹¹ “Iətəni=pinə kəm ik məmə, əhtul, mələs rəham nīmahan matuvən imam ikin.”

¹² Kəni əmeiko suah u təməhtul, mələs rəhan nīmahan, maliuək matuvən, kəni ilah rəfin kəmoteruh, motauit, narmilah təmiuviḡ ohni, kəni motəni-vivi Uhgīn motəni məmə, “Iəsoteh əhanəhiən nati kəti tol lanu lan nian kəti mīne.”

Iesu təmauin e Lifai məmə otuva muərisiḡ lan.

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Iesu təmuven mīn mətaliuək əpəha e nīkali nəhu Lek Kaləli, kəni nīmənīn nətəmimi kəməhuva ohni, kəni tətəḡətun ilah.

¹⁴ Kəni təmaliuək matuvən kəni meruh Lifai nəti Alfias, in iətəmimi rəha nosiən mənī rəha takis, tətəharəḡ imə matol uək. Kəni Iesu təmənī=pən kəm in məmə, “Itəu=pa iəu, muva rəhak iətəmimi.” Kəni əmeiko təhtul muərisiḡ lan.

¹⁵ Kəni nian kəti, Iesu təmuven mətəuən əpəha ima Lifai ikin ilah nətəmimi rəha nosiən mənī rəha takis, mīne nətəmi kətəni məmə nol təfəḡə tərəh nəuvein.† Məutəuən pəti ilah Iesu mīne rəhan mīn nətəmimi mətəu-inu nətəmimi tepət kotol təfəḡə tərəh lanəha mautəhuərisiḡ e Iesu.

¹⁶ Iəḡətun mīn nəuvein rəha Lou, ilah Farəsi mīn. Kəni nəuvein kəmotəh məmə Iesu tətəuən pəti əmə ilah nol təfəḡə mīn əha, mīne nətəmimi rəha nosiən mənī rəha takis, kəni kotətapuəh o nətəmimi rəhan mīn məmə, “?Təhro Iesu tətəuən pəti əmə ilah nətəm kautol lanəha?”

¹⁷ Kəni Iesu təmətəu rəhalah nəḡhatīən kəni təmənī=pən kəm lah məmə, “Nətəmimi mīn u kəsəhmīs-ohmīsīən kəsəhuvəniən o toktə, mətəu nətəmimi mīn u kautəhmīs-ohmīs, toktə təkēikēi muvən meruh ilah. Iəu iəməsuvaīən məmə iəkəuīn e nətəmimi mīn u kotəni məmə kīnotəhrəuəhru rəkis. Mətəu iəmuva məmə iəkəuīn e nətəmimi mīn u kotəhrun əmə məmə ilah kautol noliən tərəh mīn.”‡

Kotəpəh nauəniən o nəfakiən

(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kəni e nian əha, nətəmimi mīn rəha Jon Bəptais mīne Farəsi mīn kəmotəpəh nauəniən məutətuəkəm o nəfakiən kəm Uhgīn. Kəni nətəmimi nəuvein kəməhuva motəni=pən kəm Iesu məmə, “Afu-to, nətəmimi rəha Jon Bəptais mīnə Farəsi mīn kəutətuəkəm o nəfakiən. ?Mətəu təhro rəham mīn kəsotoliən lanəha?”

¹⁹ Kəni Iesu təmənī=pən kəm lah məmə, “?Nian katol lafet lan rəha iətəm tatol marit, kəni iərman u otol marit tətətiḡ əhanəh ilah in mīn nəuvein mautil lafet, nīkitəmah təhti məmə otətuəkəm məpəh nauəniən? !Kəpə! Nian tətətiḡ əhanəhiən ilah mīn, kəni nīkilah tətəḡiən, məutəuən əmə.

²⁰ Mətəu nian əpəha ikin məmə okəpanələs rəkis suah kəha lan, kəni e nian əha in əha, in mīn nəuvein nīkilah otəhmə ohni, kəni kəpanotətuəkəm motəpəh nauəniən lan.”

† **2:15** Farəsi mīn, kəutəni e nətəmimi tepət məmə ilah nol təfəḡə tərəh. Nəmə təhro ilah kəsotəfaki vivīən, uə nəmə təhro ilah nanihluə mīn, uə nəmə təhro nətəmimi kəsotolkeikēiən ilah, uə nəmə təhro ilah nīpətan rəha suaru uə nətəmi rəha nosiən takis, uə nəmə təhro ilah kəsotohtəu=pən vivīən nīpīlḡa lou əlkələh mīn e Lou asoli rəha Mosis. **2:16** Mat 11:19 ‡ **2:17** Farəsi mīn mīne nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, nīkilah təhti məmə ilah kotəhrəuəhru e nəhmti Uhgīn mətəu-inu kəutohtəu=pən Lou Rəha Mosis. Uhgīn təhrun nīkilah məhrun məmə ilah nol təfəḡə pəhriən. Mətəu Iesu təruru nasirūiən e lah mətəu-inu ilah kəsotəḡəhanīən məmə ilah nol təfəḡə. Mətəu nətəmimi tepət kəmotəhrun məmə ilah nol təfəḡə motolkeikēi məmə kotəpəh noliən tərəh mīn rəhalah motolkeikēi məmə Uhgīn otəfəl rəkis təfəḡə tərəh mīn rəhalah. Iesu təni məmə in təmuva məmə otasiru e lah.

²¹ Kəni təmatig məni məmə, “Suah kəti mɪn ko təsəhli-pəniən nəuveti napən vi kəti e napən əmnəmit iətəm təməhapu. Nəmə otəhli=pən, kəni napən vi u təhrun nəhapu asoliən napən əmnəmit u.

²² “Iətəmi kəti mɪn ko təsiuvi-pəniən wain vi kəti e nilosi nati əuas kəti, mətəu-inu nəmə otiuvi=pən wain vi e nilosi nəni əuas iətəm təskasik, kəni wain otəhliфу kəni nilosi nəni əuas u otasisi kəni məhapu, kəni wain mɪne nilosi nəni u okuərah. Mətəu wain vi okiuvi=pən əmə e nilosi nəni vi iətəm tɪmətmətig.”§

Nətəmimi mɪn rəha Iesu kəmotəhli wit e Sapət
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³ E nian kəti e Sapət, Iesu mɪne rəhan mɪn nətəmimi kəməutaliuək məutohapumɪn e niki nasumiən rəha wit, kəni nətəmimi mɪn rəha Iesu kəmotəhli wit məmə okotun.

²⁴ Kəni Farəsi mɪn u kəutaskəlɪm əskasik Lou rəha Mosis kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “!Ei, afu-to! E Sapət, kəsəuləkɪən e nasumiən mɪne kəsoliən natimnati mɪn lanəha kotərəkin Lou. ?Təhro rəham mɪn nətəmimi kautol lanəha?”

²⁵⁻²⁶ Iesu təmuhalpɪn rəhalah nəghatiən məmə, “Nəmə təhro itəmah nəsofaɪn əhanəhiən nati u Tefit təmol aupən nian Apiətə in pris asoli agɪn rəha Uhgɪn. Itəmah nɪnotafɪn rəkis məmə Tefit nəumis təmus, kəni tuvən əpəha e Nima Tapolin rəha Uhgɪn, kəni mələs pɪret asim u pris mɪn əmə kautun, kəni in mələs muva mun ilah in mɪn nəuvein.”

²⁷ Kəni təmatig məni=pən mɪn kəm lah məmə, “!Kəməsoliən Sapət məmə in nati figəm kəm nətəmimi, mətəu kəmol Sapət məmə otasiru e lah kotəmeig!*

²⁸ Tol lanəha, iəu Nəti Iətəmimi iətərmənig rəfin e natimnati mɪn, kəni mətərmənig mɪn e Sapət.”

3

Iesu təmol vivi
nəhlmi suah kəti təməpaiu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ E Sapət kəti mɪn, Iesu təmɪtəlig=pən mɪn əpəha e nimə rəha nuhapumɪniən kəni meruh suah kəti nəhlmɪn təmɪmɪs, təsuahruɪən lan.

² Nian Iesu təmuvən imə, kəni nətəmimi nəuvein kəmauteruh vivi məmə otol vivi iətəmi u e Sapət, uə kəpə. Nəmə in tatol, kəni okotəni məmə in tətərəkin Lou rəha Sapət.

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm suah u məmə, “Əhtul muva u aupən,” kəni təhtul muvən əpəha aupən.

⁴ Kəni Iesu təmahɪ ilah məmə, “Iəkolkeikei məmə iəkətapuəh nati kəti o təmah. ?Təhro? ?E nian rəha Sapət, nolɪən nak in təhruahru e Lou məmə okol, kəhrun nolɪən nati təuvɪr uə kəhrun nolɪən nati tərah? ?Okosmiəgəh iətəmi, uə okuhamu itəmi?” Mətəu kotəpnəpɪn əmə.

⁵ Kəni Iesu təməsal=pən meruh ilah, kəni niəməha tol, kəni nɪkin tahmə o lah mətəu-inu rəhn-kəpə lah tiəkis pik. Kəni məni=pən kəm suah u məmə, “Uahru-to e nəhlməm.” Kəni suah u təmuahru e nəhlmɪn, əmeiko nəhlmɪn təuvɪr.

⁶ Kəni Farəsi mɪn əha kəməhiet motaiu əhruahru əmə məhuvən moteruh rəhalah tikimɪr mɪn e pati rəha Herot, motol məhuva əmə kətiəh motəsal e suaru məmə okotələs Iesu motohamu.

§ 2:22 Afɪn futnot e Luk 5:37 2:24 Dut 23:25 2:25-26 1Saml 21:1-6 2:25-26 Lev 24:5-9
2:27 Dut 5:14 * 2:27 Farəsi mɪn kəmotol lou əlkələh mɪn tɛpət tɛpət rəha Sapət, kəni tiəkis məmə nətəmimi okotol rəfin ilah. Inu tatol məmə Sapət in nati figəm. Mətəu nətəligiən rəha Uhgɪn məmə Sapət in nian kəti iətəm nətəmimi okotəmeig magiən lan. 3:4 Luk 14:3 3:6 Mat 22:15-16

Nimənin nətəmimi kəmautəhuərisig e Iesu

⁷ Iesu mine rəhan mīn nətəmimi kəmoħiet moteiuaiu məhuvən əpəha e nəhu Lek Kaləli. Nimənin nətəmimi kəmautəhuərisig e lah. Nətəmimi mīn u nəuvein kəmotəpən e lahuənu rəhalah e nītəni Kaləli,

⁸ nəuvein kotsipən əpəha e lahuənu əlkələh mīn e nītəni əpəha Jutiə; nəuvein kotsipən Jerusiləm. Nəuvein mīn kəmotəpən e nəuvin mīn əpəha nītəni Itumiə mine nəve nəhu Jotən e nītəni=pən matuvən. Nəuvein mīn kəmotəpən pahav əpəha ikin mīn e taun mil u Taea mine Saedon. Nətəmimi mīn u kinotətəu rəkis natimnati mīn u Iesu tatol ilah, kəni kəməhuva məmə okoteruh.

⁹ Kəni nimənin nətəmimi kəməhuva pik, kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə okotol əpenə-penə e bot kəti məmə otuvən məharəg lan, məmə nimənin nətəmimi okəsotəhgi-əhgi pikiən in.

¹⁰ Mətəu-inu tīnol vivi rəkis nətəmimi tepət, kəni nətəmimi mīn u kautohmis əhanəh kəutəhgi-əhgi ilah mīn məmə okəhuva iuəkir motek Iesu.

¹¹ Kəni nian nətəmimi nətəm narmīn tərəh mīn kəutatig e lah kəmotafu Iesu, kəmotaiu aupən lan motəmei=pən ohni motagət əfəməh məmə, “Ik Nəti Uhgīn!”

¹² Mətəu Iesu təməniəhu əskasik narmīn tərəh mīn u məmə kəsotəni pətigəmīən in kəm nətəmimi.

Iesu təmauīn e rəhan nətəmimi ilah tueləf məmə okəhuərisig lan.

(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Kəni Iesu mine kəməhuvən əpəha e nəhue nītəuat, kəni tətəuīn e nətəmimi nəuvein əmə okəhuva ohni.

¹⁴ Nian kəməhuvən, kəni təmitəpīn rəkis ilah tueləf kəni məfəri ilah məmə aposil mīn. In təməni mīn məmə nətəmimi mīn əha, ilah əha okotaliuək ilah mīn, kəni in otahli rəkis ilah kəhuvən motəni pətigəm nanusiən təuvir kəm nətəmimi əpəha ikin mīn,

¹⁵ kəni okotos nepətīən mine nəsanəniən o nəhgi pətigəmīən narmīn tərəh mīn e nətəmimi.

¹⁶ Nətəmi mīn u ilah u təmitəpīn ilah, ilah u, Saimon u Iesu təmauīn=pən mīn nərgīn kəti mīn məmə Pitə,

¹⁷ mine Jemis mine pian Jon nəti Səpəti mil u Iesu təməfən mīn nərgīlau notəhan məmə, “Poanejes,” nīpəti nəghatīən əha təni məmə nəti kaluəluə mil, mətəu-inu niəməha tatol uəhai ilau.

¹⁸⁻¹⁹ Kəni mine Antiru, Filip, Patolomiu, Matiu, Toməs, Jemis u nəti Alfias, Taitəs, Saimon u kətauīn lan məmə, Selot,* mine Jutəs Iskariot u otegəhan=pən e Iesu e nəhlmī tikimīr mīn. Nətəmi mīn əha ilah kəha tueləf, Iesu təməfəri ilah.†

Iesu mine Pielsepul

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Uərisig, təmitəlig=pən mīn lahuənu, kəni nimənin nətəmimi kəməhuva mīn ohni, kəni Iesu mine rəhan mīn nətəmimi kinotəruru nəmeigīən mine nauəniən mine.

3:10 Mat 14:36 **3:11** Luk 4:41 **3:12** Mak 1:34 **3:16** Jon 1:42 **3:17** Luk 9:54 * **3:18-19** Selot in suah kəti iətəm in tətəhtul əskasik o kəntri rəhan. Afin-to e tiksīnəri. † **3:18-19** Iətəmi keiu rəha Iesu kətauīn e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pitə mine Saimon u kətauīn lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauīn e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nəti Səpəti mine Jemis nəti Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauīn e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mine Jutəs nəti Jemis u kətauīn pisin məmə Tateas e nauəuə rəha Matiu.

²¹ Nian rəhan mamə mine kəmotətəu nəghatiən u kətəni e Iesu, kəni məhuva məmə okotit rəkis o nətəmimi, mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəutəni məmə Iesu in nətəlməli.

²² Nəgətun min nəuvein rəha Lou kəmotəpən əpəha Jerusiləm məhuva kəni motəni məmə Pielsepul (nərgin kəti min rəha Setən), u in iətəmi asoli rəha narmın tərəh min, in tətətig e Iesu, kəni motəni məmə in tətəfən nəsanəniən kəm Iesu məmə otəhgi pətigəm narmın tərəh min e nətəmimi.

²³ Kəni Iesu təmauin e lah kəhuva iuəkır ohni kəni məni nəghatiən əuhlin kəti kəm lah, məmə, “?Nikitəmah tətəhti məmə ko Setən təhgi pətigəm aru Setən? !Kəpə!

²⁴ Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kəutəhapu ilah min, kəni okotərəkin rəhalah kəntri, kəni narməniğiən rəhan otəmei mikə.

²⁵ Kəni təhmen=pən əmə, e lahuənu kəti, nəmə nətəmimi lan kəutəhapu ilah min, kəni okotərəkin ağın lahuənu u.

²⁶ Kəni nəmə Setən tətəhgi pətigəm narmın tərəh min rəhan e nətəmimi, kəni tatol aru əmə tikimır kəm in. ?Kəni otəhro lanu, rəhan narməniğiən otəhtul? Uək rəhan otəmei mikə.

²⁷ “Kəni ko iakləh kəti təsuvən əpnəpiniən e nimə rəha iətəmi kətəgin lan kəti, mə takləh e natimnati rəhan, mətəu otəkeikei məlis e niləuis, mələhu, kəni ko məpanuvən makləh e rəhan natimnati.

²⁸ “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə təfagə tərəh rəfin rəha nətəmimi, mine nəghatiən tərəh min iətəm ilah kəutəni, Uhgın təhrun nos rəkisiən.

²⁹ Mətəu iətəmi tətəni rah Narmın Rəha Uhgın, ko Uhgın təsos rəkisiən rəhan təfagə tərəh. Təfagə tərəh əha otətətig kətiəh lan mətətig, ko təsikəiən.”‡

³⁰ Iesu təməni lanəha mətəu-inu kəmotəpən motəni məmə narmın tərəh kəti tətətig lan.

Mamə rəha Iesu mine pian min

(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Kəni e nian əha, mamə rəha Iesu mine pian min kəməhuva, kəni mautəhtul əmə əpəha ihluə kəni motəhli=pən nəghatiən o Iesu məmə tuva-to meh ilah.

³² Kəni nimənin nətəmimi kəmotəharəg kan kekəu e Iesu, kəni motəni=pən kəm Iesu məmə, “Ei, mamə rəham mine pian min əpəha ihluə, kotolkeikei məmə okotəh-to ik.”

³³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Pəh u rəhak mamə mine piak min?”

³⁴ Kəni məsal=pən meruh rəfin ilah kəni məni məmə, “Oteruh-to. Itəmah u piak min mine rəhak mamə əhruahru min.

³⁵ Nətəmimi min u kəutol nəuia Uhgın, ilah u piak min, mine rəhak kakə min, mine rəhak mamə.”

4

Iətəm tətərfei nikiti natimnati (Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

3:22 Mat 9:34; 10:25 ‡ **3:29** “Təfagə tərəh əha otətətig iəkis lan, ko təsikəiən.” Təfagə tərəh u təsəghatiən o noliən rəha nətəmimi nəuvein o nəniən nərgi Iesu nian niəməha tatol ilah. Uhgın təhrun nəfəl rəkisiən təfagə tərəh u nəmə ilah kəutəni noliən tərəh rəhalah məutətapuəh o Uhgın məmə in otəfəl rəkis. Təfagə tərəh u tətəghati e suah kəti iətəm tətəuhlin nəmtahn e Iesu Kristo məsolkeikeiən məmə nimisiən rəhan e nigı kəməluau otəfəl rəkis təfagə tərəh min rəhan. Inəha, suah u təsəhatətəiən e Iesu Kristo. **3:31** Mak 6:3; Jon 2:12; Uək 1:14

¹ Kəni Iesu təmätəlig=pən mın əpəha e nəhu Lek Kaləli mətəgətun nətəmimi, mətəu nımənin nətəmimi kəməhuva ohni, motol məmə Iesu tuvən e bot. Kəni bot u tətəmähli=pən e lek, ipari əmə o nıpəkıl, kəni Iesu tətəharəg=pən lan. Kəni nımənin nətəmimi kəmotəharəg əpəha ipari e nıkali lek.

² Kəni Iesu təməghati e nəghatiən əuhlin kəm lah mətəgətun ilah e natimnati təpət.

³ Təməni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig-to. Suah kəti təmuven məmə otearəgrəg rəhan nıkiti natimnati əpəha e rəhan nasumiən.

⁴ Nian təmətearəgrəg rəhan nıkiti natimnati, kəni nəuvein kotəmei=pən ikın kətaliuək ikın, kəni mənig mın kəhuva motun rəkis.

⁵ “Kəni nıkiti wit nəuvein kəmohtməgrəg=pən e nıftəni iətəm kəpiel iuəkır əmə. Kəmoteviə uəhai əmə mətəu-inu nıftəni nəuan nəuvin əmə.

⁶ Nian mıtigar təri, kəni məhgi ilah kotaukei-aukei mətəu-inu nokilah təseiuaiu pikiən.

⁷ “Kəni nıkiti wit nəuvein kəmotəmei=pən e nıki nıləuis u tol nihlin, kəni nian nıkiti wit mın koteviə mətəu nıləuis tətətu-atu ilah kəni kohmis məsotəuəiən.

⁸ “Kəni nəuvein mın kəmotəmei=pən e nıftəni təuvır, kəni moteviə vivi motol iahgin, kəni motəuə e nəualah, nəuvein nəualah tate, nəuvein nəualah sikiste, nəuvein nəualah uan hanrit.”

⁹ Kəni Iesu təmatig məni=pən mın kəm lah məmə, “İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u.”

*Nətəmimi mın rəha Iesu kotəni məmə otəni
nıpəti nəghatiən əuhlin u*

(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Nian Iesu pisin əmə mine rəhan nətəmimi tueləf mine nətəmimi nətəm kautəhuərisig lan, kəmotətapuəh ohni o nəghatiən əuhlin mın.

¹¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İtəmah u, Uhgın tətəni=pinə nəghatiən oneuən rəhan kəm təmah məmə in tətəva məmə otarmənig e rəhan mın nətəmimi. Mətəu nətəmi mın u nanihluə mın, kəutətəu əmə nəghatiən rəha Uhgın e nəghatiən əuhlin.

¹² Noliən u tol lanu lan məmə,
‘Kəutafu pau mətəu kəsotehiən,
mautətəu pau, mətəu kəsotəhrunian,
rəhn-kapə lah tiəkis, mətəu-inu ko kəsotolkeikei aginiən məmə okotəuhlin ilah
e rəhalah nətəligiən motəpəh noliən təfagə tərəh mın rəhalah,
məmə Uhgın otos rəkis rəhalah təfagə tərəh.’ ”

Iesu təməni pətigəm nıpəti nəghatiən əuhlin

(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmə təhro itəmah nəkotəruru əhanəh nəghatiən u? ?Onəkotəhra motəhrun mın nıpəti nəghatiən pisin pisin mın rəfin? Otətəlig vivi-to məmə nəkotəhrun.

¹⁴ “Nıpəti nəghatiən əuhlin u məmə, nıkiti natimnati əha tətəgətun=pən nəghatiən rəha Uhgın iətəm kətəni pətigəm kəm nətəmimi. Kəni nıftəni tətəgətun=pən nıki nətəmimi.

¹⁵ “Nıkiti natimnati u təməmei=pən e suaru tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein nətəm kautətəu nəghatiən rəha Uhgın. Nian kəutətəu, mətəu Setən tuva mos rəkis uəhai əmə o lah.

¹⁶⁻¹⁷ “Nıkiti natimnati u tətəmei=pən e nıki kəpiel nokilah təseiuaiu pikiən tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein nətəm kəutətəu nəghatiən rəha Uhgın, mautos uəhai əmə e nəgiəniən, mətəu təsatigian tuvəh e nıkilah. Nian kotatig rah,

uə nətəmimi kautol tərāh e lah o nəghatiən rəha Uhgīn, kəni kəutəmei uəhai əmə e rəhalah nəmiəgəhiən.

18 “Kəni nikiṭi natimnati u təməmei=pən e niki niləuis tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein mīn nətəm kautətəu nəghatiən rəha Uhgīn, mətəu nian kautətəu,

19 rəhalah nətəligiən tətuvən pik o natimnati rəha nəhue niftəni, kəni nautə mīne natimnati təuvir mīn rəha nəhue niftəni kotiuvi rəkis rəhalah nətəligiən, motatu-atu e nīkilah, mol kotəpəou e nolien nəghatiən rəha Uhgīn, kəni məsotəuəiən e nəualah təuvir e nəmiəgəhiən rəhalah.

20 “Kəni nikiṭi natimnati u təməmei=pən e niftəni təuvir tətəgətun=pən nətəmimi nəuvein mīn nətəm kautətəu nəghatiən rəha Uhgīn, kəni mautos e nīkilah pəhriən, kəni motəuə e nəualah təuvir e nəmiəgəhiən rəhalah, nəuvein tate, nəuvein sikiste, kəni nəuvein uan-hanrit.”

Otəlahu-pəri lait e tepil

(Luk 8:16-18)

21 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “? Pəh tətasiəpən e lait kəni masuəpəpim lan e bəkit, uə tətəfən e nīpəg pet? !Kəpə! Kəsoliən lan əha. Nian nəkotasiepən e lait, kəni motəlahu-pəri e tepil məmə nətəmimi okoteh nati lan.

22 Nati kətəhtərain okəkeikei kauvis, kəni nati tətəhluəig otəkeikei miet=pə ikin təhəgəhəg ikin.

23 Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mīn u.”

24 Kəni matig məni=pən mīn kəm lah məmə, “Otətəlig vivi-to. Iətəmi iətəm tətəlkut məmə otəhrun rəhak nəghatiən, Uhgīn otegəhan məmə otəhrun. Kəni otegəhan məmə in otəhrun pik.*

25 Tol lanəha mətəu-inu, iətəmi u iətəm rəhan əha ikin nəhruniən, kəni in tatitəu=pən molkeikei mīn məmə otəhrun pik, kəni Uhgīn otəfən mīn nəhruniən kəm in, kəni rəhan nəhruniən otepət pik. Mətəu iətəmi u iətəm rəhan nəhruniən tikə məsolkeikeiən məmə otəhrun, Uhgīn otos rəkis rəfin rəhan nəhruniən iətəm nīkin təhti məmə in tatos.”

Nəghatiən əuhlin

e nisuyiən nikiṭi natimnati

26 Kəni Iesu təməni mīn məmə, “Nəghatiən əuhlin u tətəgətun=pən Narməniəgə Rəha Uhgīn. Iətəmi kəti təmisuv nikiṭi natimnati əpəha e rəhan nəsumiən.

27-28 Lapin mīn tuvən mətəpili, kəni e nərauiə mīn tuvən maliuək mətan, kəni məsol mīniən nati kəti lan mīne, mətəu-inu niftəni əmə tətəfən neamtəiən kəm in məmə otəuə e nəuan. Mətəu nikiṭi nati u tīneviə mīnuva mīnol iahgin, mətəu suah u təruru məmə təməhro lanu lan meviə. Kəni təməgeiat mol iahgin, kəni mol=pən nimalin, kəni məuə mətuvən matuvən, kəni mīniməhtə.

29 Kəni nian tīniməhtə, e nian əmə kəha inəha, iətəmi əha tuvən mələs rəhan nisə muvən matətəi rəkis mətəulək lan, mətəu-inu nian əhruahru rəhan tīnuva.”

Nəghatiən əuhlin

e nikiṭi mastət

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

4:19 Mat 19:23-24 4:21 Mat 5:15; Luk 11:33 4:22 Mat 10:26; Luk 12:2 4:24 Mat 7:2 * 4:24

Suaru kəti mīn o nəuhliniən fes u: Nəkotəhrun nosiən nīpəti nəghatiən rəhak təhmen əmə e nalkutiən iətəm nəkotəlkut motəhrun lan. Nəmə nəkos kətim əkəku əmə molkeikei məmə Uhgīn otəri e nəhruniən, in otəfinə nəhruniən əkəku əmə lanəha. Kəni nəmə nəkos kətim asoli agin kəti molkeikei məmə Uhgīn otəri lan e nəhruniən tepət, in otəfinə nəhruniən tepət lanəha, kəni otəfinə nəhruniən tapirəkis kəm ik.

4:25 Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26

³⁰ Kəni Iesu təməni mɪn məmə, “Pəh iəkəni nəghatiən əuhlin kəti məmə otəgətun itəmah e Narməniğiən Rəha Uhgın.

³¹ Nikiti mastət tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın. Mastət u in niği kəti nikitin təkəku aɡin uəha. In təkəku e nikiti niği mɪn rəfin.

³² Mətəu nian kəmərfei, kəni teviə mol iahgin mapirəkis niği mɪn iətəm katərfei e nasumiən, mol nəhlmin iahgin mɪn, kəni mənig ilis mɪn kəhuva motol=pən nimaalah e nıkəmkəmin.”

*Iesu təmatəgətun nətəmimi
e nəghatiən əuhlin
(Mat 13:34-35)*

³³ Iesu təmatəgətun lanəha nətəmimi e nəghatiən əuhlin tepət, mətəu təmatəni əmə təhmen o nəhruniən.

³⁴ In təmatəgətun əmə nətəmimi e nəghatiən əuhlin tepət. Mətəu nian kotan pişin əmə ilah rəhan mɪn nətəmimi, kəni tətəni pətigəm niyəti nəghatiən əuhlin kəm lah.

*Iesu təmənihu nımətəgi asoli mine nəhu mine
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)*

³⁵ Tinəhnaiuv, kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan mɪn nətəmimi məmə, “Pəh-to kəhuvən-to e nıkali lek e nitəni=pən.”

³⁶ Kəni kəmotəpəh nətəmimi, kəni rəhan mɪn nətəmimi kəməhuvən e bot mətəu Iesu tinuvən rəkis mətəharəg. Kəni kəmotələs Iesu e bot məhuvən ilah bot nəuvein mɪn kəutəhuərisig e lah.

³⁷ Kəməutəhuvən əmeiko nımətəgi asoli kəti nahgin təhmen e nəliu təmuva. Kəni peau-peau asoli mɪn kinəutorasilig=pən e niyəgnəua bot, kəni nəhu tinətəri=pən e bot, kəni bot tinatol o namnimian.

³⁸ Mətəu Iesu əpəha uərisig təmapili alu mətəsauə. Kəni rəhan mɪn nətəmimi kəmotaiu məhuva motəhgi-pəri, motəni məmə, “!Ei, İəgətun! !Təhro nıkim təsəhtian itimah mine, iuəkir əmə iəkohmis!”

³⁹ Kəni Iesu təmair məhtul mətənihu nımətəgi mine nəhu məmə, “! Nəhmen! !Uəmeig-tə!” Kəni nımətəgi təmohrahli nəhlmin, kəni peau-peau asoli mɪn əha kəməhkə, kəni təməməlinu asoli.

⁴⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan mɪn nətəmimi məmə, “?Təhro nəutəgin pik lanəha? Nəmə təhro rəhatəmah nəhatətəian tikə əhanəh lak.”

⁴¹ Mətəu rəhan mɪn nətəmimi kinotəgin pik, kəni motəni=pən kəm lah mɪn məmə, “!Ei nəman! ?İətəmimi nak u? Nati əpnəpin nımətəgi mine nəhu, mətəu ilau kətuol nəuiən.”

5

*Iesu təməhgi pətigəm
narmın tərəh e suah kəti
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)*

¹ Iesu mine rəhan mɪn nətəmimi kəməhuvən məhuvəri əpəha e nitəni=pən e nəhu Lek Kaləli, əpəha ima nətəm Kerasa.

² Nian Iesu təmeiuiəu e bot, kəni meruh suah kəti təmsipən əpəha e niyəg kəpiel mɪn, ikin katitənim nətəmimi ikin. Suah u narmın tərəh tətətig lan.

³ Suah u tətətig əmə əpəha e suvət. Ko kəsaskəlimiən, kəni kəruru mɪn nəlisiən e niləuis uə sen.

⁴ Nian tepət kotəlis nəhlmin mine nəhlkin mine e sen. Mətəu nian rəfin tətəatuv-eatuv sen, kəni matohratuv-ohratuv sen e nəhlmin mine nəhlkin mine, kəni məsanən pik məsəhmenian e iətəmi kəti məmə otaskəlim.

⁵ Kəni lapin mine nərauiə min mine nian rəfin, in tətan əpəha e suvət, mine əpəha e nitəuət min, in pişin əmə, mətagət əfəməh, kəni matətei aru in e kəpiel asilə min.

⁶ Nian suah u təmafu Iesu əpəha isəu tətuvə əhanəh, kəni təmaiu muvən meiuaiu misin=pən nəulin ohni.

⁷⁻⁸ Iesu təni məmə, “!Ik narmin tərəh, iet e suah u!” Mətəu narmin tərəh kəha təmagət əfəməh məmə, “!Iesu, ik Nəti Uhgın İlis! ?Nəmuva məmə onəkəhro lak? !Upəh əmə iəu! !İatisiai ik e nərgi Uhgın məmə onəsoliən nalpiniən kəm iəu!”

⁹ Kəni Iesu təmətapuəh ohni məmə, “?Ik nərgəm pəh?” Mətəu təni məmə, “Nərgək u, Nımənin Təpət, mətəu-inu itimah təpət.”

¹⁰ Kəni kəmotəni=pən əskasik kəm Iesu motisimaru motisimaru məmə otəsahli pətigəmiən ilah əha ikin əha.

¹¹ İkin əha, pikəh min təpət pik kəutahlu əpəha e nikali nitəuət u.

¹² Kəni narmin tərəh min əha kəməutasək=pən o Iesu məmə, “Kəsi, ahli=pən-to itimah iəkəhuvən o pikəh min əpəha, megəhan e timah iəkəhuvən motatig əpəha e lah.”

¹³ Kəni Iesu təmegəhan e lah məmə okəhuvən, kəni narmin tərəh min əpəha kəmohiet e suah kəha məhuvən əpəha e pikəh min. Pikəh min əha kotəhmen e tu-tausin. Kəni pikəh min ilah rəfin kəmotaiu məuteiuaiu e nıpatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motamnım.

¹⁴ Kəni nətəmimi nətəm kəutaugin pikəh min u, kəmotaiu məhuvən motəni pətigəm nati u kəm nətəmimi min əpəha e taun rəhalah, kəni motəni tuvən məpəköl əpəha lahuənu min. Kəni nətəmimi təpət kəməhuva məmə okotafu-to nati u məmə kəməhro lanu.

¹⁵ Nian kəməhuva o Iesu, kəni motafu suah u narmin tərəh min kəmautatig lan aupən, tinəpəh nalməliən kəni minuvən e napən mətəharəg, kəni narmiləh təmiuvig ohni kəni motəgin.

¹⁶ Kəni nətəmimi min u kəmotəh nati əhruahru e nəhmtiləh, kəmotanus kəm ilah min nəuvein nati u kəmotəh Iesu təmol e suah u mine pikəh min.

¹⁷ Mətəu nətəmimi min u e nitəni u kəmotəni=pən əskasik kəm Iesu məmə otatuvən məsatigian əha imalah ikin.

¹⁸ Kəni nian Iesu tinitəlig=pən min məmə otuvən e bot, mətəu suah u narmin tərəh min kəməutatig lan, təmolkeikei pik məmə otuvən ilah Iesu mine, kəni mətəni=pən kəm Iesu məmə, “Egəhan lak, pəh iəkuvnə kitah min itəmah.”

¹⁹ Mətəu Iesu təməsegəhaniən, mətəu təməni=pən kəm in məmə, “İtəlig=pən imam ikin, kəni manus kəm nətəmi imam ikin nati nak iətəm Uhgın ilis agin təmol kəm ik, kəni məmə in təmasəkəhruin ik.”

²⁰ Kəni təmuvən əpəha ikin Tekapolis mətəni pətigəm natimnati iətəm Iesu təmol kəm in. Kəni nian nətəmimi kəmotətəu, kəni kəmotauit pik ohni.

*Pətauəhli kəti iətəm tatimis mine pətəkəku kəti
iətəm təmimis*

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Kəni Iesu mine kəməhuvən min e bot mohtəlig=pən e nəve nitəni=pa e lek, mətəu nımənin nətəmimi kəməhuva ohni mohtəlau lan e nikalkali lek.

²² Kəni iətəmi kəti, nərgin u Jaerəs, in iətəmi asoli kəti rəha nımə rəha nuhapuminian, təmeruh Iesu kəni tuva misin=pən nəulin ohni.

²³ Kəni mətapuəh o Iesu mətəkeikei kəm in o nasiruiən məmə, “Nətik pətəkəku tatimis pik otəsuvəhiən timis. !Pale, va-to kian nəkələhu=pən nəhlməm lan pəh təsanən”

24 Kəni Iesu təmitəu=pən suah u mian, kəni nımənin nətəmimi tepət kəmoħuərisig mohtəlau lan məutəhgi ilah mın.

25 Kəni pətan kəti təmuva o Iesu iətəm tatos nımisiən rəhalah nıpətan nian rəfin əmə, minos nu tueləf.

26 Kəni təmuvən o toktə tepət, kəni mərəkin rəfin rəhan məni e lah, mətəu uək rəhalah kəmotol tətəu pik nahməiən. Mətəu rəhan nımisiən təməseiuaiuiən, nımisiən təməri nəvetin mın.

27-28 In təmos nəghatiən e Iesu, kəni nikin təməhti məmə, “Nəmə iəkek əmə rəhan nıfifi napən, kəni rəhak nımisiən otol naunun.” Kəni tol lanəha, təmuva maliuək muərisig e lah, misipən e nəmtah Iesu ikin, kəni meapən mek rəhan nıfifi napən.

29 Nian təmek nıfifi napən rəha Iesu lanəha, kəni rəueiu agin mın rəhan nımisiən təməhtul, kəni təmətəu əmə e nıpətin məmə in tinəuvir.

30 Kəni rəueiu agin mın əmə, Iesu təmətəu məmə nəsanəniən nəvetin təmiet lan, kəni təmeirair mətapuəh məmə, “?Pəh təmek rəhak napən?”

31 Mətəu rəhan mın nətəmimi kotəni məmə, “Ei, afu-to. Nətəmimi kəutəhgi-əhgi rəkis pikin ik. ?Təhro nətəni lanko məmə ‘pəh təmek iəu’?”

32 Mətəu Iesu təmətəsal məmə oteh-to məmə pəh təmek.

33 Kəni əmeiko pətan u tinəhrun məmə nian in təmek napən rəha Iesu, rəhan nımisiən tinikə. Kəni tinəhrun məmə Iesu tətəsal lan. Tol lanəha, tinatəgin mətəmərumin muva meiuaiu misin=pən nəulin o Iesu mətəni=pən natimnati rəfin kəm in.

34 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nəhatətəiən lak, ninuva mınəuvir. Kəni atuvən, pəh nəməlinuiən rəha Uhgın tətətig ohnik. Rəham nımisiən tinikə!”

35 Nian Iesu təmətəghati əhanəh kəm pətan u, kəni nətəmimi nəuvein kəmotipən əpəha ima Jaerəs ikin məhuva motəni=pən kəm Jaerəs məmə, “Nətim pətəkəku tinimis rəkis. Mə iəgətun təsuvaian, məsolian namulian kəm in.”

36 Mətəu Iesu təməsətəligiən e rəhalah nəghatiən, kəni məni=pən kəm Jaerəs məmə, “Səginian, məsolian nikim tərəh. Əhatətə əmə lak.”

37 Kəni Iesu təməniəhu nətəmimi məmə okəsoħuərisigiən e lau, kəni mit əmə Pitə mine Jemis mine pian Jon məhuvən.

38 Kəni kəməhuvən əpəha ima Jaerəs ikin motafu nətəmimi tepət kəməhuva məutasək əuiləuil.

39 Kəni Iesu təmuvən əpəha imə məni=pən kəm lah məmə, “?Nəutagət pik lanu o nak? ?Kəni məutasək pik o nak? Pətəkəku u təsimisiən, tətəpili əmə.”

40 Kəni nətəmimi kəmotaləh əuvsan lan. Mətəu Iesu tətəhli pətigəm ilah məmə okohiet məhuvən əpəha ihluə. Kəni mit əmə rəhan iətəmimi milahal mine məmə mine tatə rəha pətəkəku u məhuvən əha tətəpili ikin.

41 Kəni Iesu təmos nəhlmin, məni e rəhalah nəghatiən məmə, “*Talitə kum.*” Nıpəti nəghatiən u təni məmə, “!Pətəkəku, iətəni=pinə kəm ik məmə onəkəhtul!”

42 Kəni rəueiu mın əmə, pətəkəku əha təməhtul minətəliuək. (Pətəkəku u tinos nu tueləf.) Nian kəmotafu nati u Iesu təmol, kəni narmilah təmiuvig pik ohni.

43 Kəni Iesu təməni=pən əskasik kəm nətəmi mın u məmə, “Onəsotəni pətigəmiən nati u kəm iətəmi kəti.” Kəni matig məni=pən mın kəm lah məmə okotəfən nauəniən kəti kəm pətəkəku u tun.

6

*Natəm Nasərit
kəməsotisiaian Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ Iesu təmīet ikin əha kəni rəhan mīn nətəmimi kəməhuərisig lan məhuvən əpəha iman ikin.

² Kəni e nian rəha Sapət, Iesu təmuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən mətəgətun nətəmimi. Kəni nətəmimi tepət nətəm kəmotətəu rəhan nəghatiən, kəmotəuit pik ohni motəni məmə, “?Ei nəman, kəruru məmə suah əpəha təmos iə natimnati mīn əpəha? ?Kəruru məmə təmos iə neinatigiən tol lanəha? ?Uə kəruru məmə təməhro lanəha matol nati apispis mīn əpəha?”

³ Kitah kotəhrun əmə məmə suah kəha iol əmə nimə. In nəti Meri, pia Jemis, Josis, Jutəs mīne Saimon. Kəni kitah rəhan mīn kakə mīn kəutan.” Kəni nīkilah təsagiəniən ohni kəni motəuhlin nəmtahlah ohni.

⁴ Mətəu Iesu təni məmə, “Iəni rəha Uhgīn kətisiai pik in ikin mīn rəfin. Mətəu rəhan mīn əmə, mīne nətəmi iman ikin kəsotisiaian.”

⁵ Kəni ikin əha, ko təsoliən nati apispis kəti ikin, mətəu təmələhu=pən əmə nəhlmīn e nətəm kəutohmis nəuvein, kəni kotəmiəgəh mīn.

⁶ Kəni Iesu narmīn təmiuvig pik o nətəm iman ikin mətəu-inu kəsotolkeikeiən məmə okotəni nīpəhriəniən lan. Kəni təmalieuək muvən lahuənu mīn rəfin, mətəgətun nətəmimi.

*Iesu təmahlipən
rəhan nətəmimi tueləf
məmə okəhuvən e nitəni mīn
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)*

⁷ Kəni matig mauin mīn e rəhan tueləf nətəmimi kəhuva ohni, kəni mahli=pən ilah keiu-keiu. Təməfən nəsanəniən kəm lah o nəhgi pətigəmiən narmīn tərəh mīn e nətəmimi.

⁸ Kəni məni=pən nəghatiən u kəm lah məmə, “Onəsotosiən nati kəti e rəhatəmah naliuəkiən, mətəu onəkotos əmə kasikin rəhatəmah. Onəsotosiən məni kəti e pauis rəhatəmah, kəni məsotosiən pīret, uə kətim, uə nati kəti.

⁹ Onəkəhuvən e put, mətəu onəsotosiən sot keiu.

¹⁰ Nəmə onəkəhuvən əpəha ima iətəmi kəti ikin, kəni otapili əmə e rəhan nimə motatig motətəuarus məhiet lahuənu əha.

¹¹ Kəni nəmə onəkəhuvən e lahuənu kəti, mətəu nətəmimi nəuvein kəsotolkeikeiən məmə okotit itəmah nəkəhuvən e rəhalah nīpəgnəua nimə, uə okəsotətəligiən e rəhatəmah nəghatiən, kəni nian nautohiet e rəhalah lahuənu, nəkotəkeikei motəhrapispis rəkis nīməulul e nəhlkitəmah məmə ilah okotəhrun məmə nəmotəuhlin=pən pəhriən nəmtəhtəmah o lah motəpəh agin ilah.”

¹² Kəni kəməhiet məhuvən motəni=pən kəm nətəmimi məmə okotəuhlin nətəligiən rəhalah, motəpəh pəhriən nolīən tərəh mīn, kəni məhuvən o Uhgīn.

¹³ Kəni motəhgi pətigəm narmīn tərəh mīn tepət e nətəmimi, kəni motol=pən oiəl e nətəmimi mīn u kəutohmis, kəni motol vivi ilah.

*Kig Herot Antipas
təməni məmə Jon Bəptais
tinəmiəgəh mīn
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Kəni Kig Herot Antipas təmətəu nəghatiən rəha Iesu tinuvən minapəkol e nitəni mīn rəfin. Kəni nətəmimi nəuvein kotəni məmə in Jon Bəptais əpə tinair=pa mīn mol tatos nəsanəniən o nolien nati apispis mīn.

¹⁵ Mətəu nətəmimi nəuvein mīn kotəni məmə in Elaijə, nəuvein mīn kotəni məmə in iəni kəti rəha Uhgīn mətəu təhmen e iəni mīn rəha Uhgīn aupən.

¹⁶ Mətəu Kig Herot Antipas təmətəu, kəni məni məmə, “!Jon Bəptais əpəha! Iəməuəhtuv rəkis rəhn-kapə, mətəu tinəmiəgəh mīn.”

Nolien iətəm Kig Herot Antipas təmoəhamu Jon Bəptais lan.

(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

¹⁷⁻¹⁹ Kig Herot Antipas təməni lanəha mətəu-inu in təmol nati kəti təsəhmenien. Pian Filip təmatit pətan kəti nərgin u Herotias muol marit, kəni Kig Herot Antipas titirəkis pətan u ohni muol mīn marit. Kəni Jon təmətəni=pən kəm in məmə, “Nətətgəhli Lou. Təsəhmenien məmə onəkkit pətan rəha piam.” Kəni Herotias təmətəu nəghatiən u kəni mətəməki e Jon ohni, kəni molkeikei məmə okəhamu, mətəu kəpə, Kig Herot təsegəhanien.

Mətəu təmolkeikei məmə otol rəhan pətauəhli nikin tagien, kəni mahli=pən rəhan mīn nətəmimi kəhuvən motaskəlim Jon motəlis-ərain, kəni motələs məhuvən motləfən e kaləpus.

²⁰ Mətəu Kig Herot Antipas tətisiai Jon məhrun məmə in iətəmi asim, kəni in iətəmi əhruəhru kəti mol tateh vivi kəni məsoəhamuiən. Nian tepət tətəu nəghatiən rəha Jon, kəni tinəruru əfəməh, mətəu tolkeikei məmə otətəlig lan.

²¹ Matuvən matuvən Herotias tinos rəhn maru Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot Antipas e nian təmair lan. Kig təmauīn ərəfin e nətəmi asoli rəhan mīn, mīne nətəmi asoli rəha rəhan soldia mīn, mīne nətəmi asoli rəha nətəm Kaləli, məmə okəhuva motəh motəuən.

²² Kəni e nian əha, pətan mītə u nətə Herotias təmuva imə matol danis e nəhmtilah. Kəmoteruh təmol danis kəni nikilah təmagien pik ohni. Kəni kig əha təməni=pən kəm pətan mītə əha məmə, “Nəmə nəkolkeikei nak, nəkətapuəh lan ohniəu, kəni iəkəfinə kəm ik.”

²³ In təməni əskasik kəni mos nonauvil ohni məmə, “Nati nak nəkolkeikei kəni nəkeasia lan ohniəu, iəkəfinə. Nati ənpərin nəmə iahgin təhmen e nīpilga rəhak natimnati, mətəu iəkəkeikei məfinə.”

²⁴ Kəni pətan mītə əha təmuvən əpəha ihluə mətəpuəh o rəhan məmə məmə, “?Məmə, oiəkeasia o nak e kig?” Mətəu rəhan məmə təni məmə, “Uvən measia o rəhn-kapə Jon Bəptais.”

²⁵ Kəni pətan mītə əha təmaui ueiuəhai əmə muvən əpəha imə o kig kəni məni məmə, “!əkəkeikei rəhn-kapə Jon Bəptais u rəueiü əmə, kələhu=pən e pilet kəti.”*

²⁶ Kəni nati u təmol kig nikin təpəu pik, mətəu ko təsəpəhien, mətəu-inu təmos rəkis nonauvil e nəhmti nətəmimi u kəməhuva o lafet.

²⁷ Kəni mahli=pən rəhan kəti soldia məmə otaiu əmə muvən mələs rəhn-kapə Jon Bəptais muva. Kəni soldia əha təmuvən əpəha e kaləpus, kəni mohatuv rəhn-kapə Jon Bəptais,

²⁸ kəni mələhu=pən e pilet kəti mələs muva, kəni məfən kəm pətan mītə kəha, kəni tələs muvən kəm rəhan məmə.

²⁹ Nian nətəmimi mīn rəha Jon Bəptais kəmotətəu nətəmimi kəmotanus nati u kəmol e Jon, kəni kəməhuvən motələs nīpətīn məhuvən mohtənim e nīpəg kəpiel kəti.

6:14 Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20 **6:17-19** Lev 18:16 * **6:25** ?Pətan u təmətapuəh o rəhn-kapə Jon e pilet o nak? Məmə okəhrun əhruəhru məmə tinimis, mīne o nol əuvsanien in.

Nətəmi tueləfrəha Iesu kəmohtəligpa mɪn ohni
(Luk 9:10)

³⁰ Kəni aposil mɪn rəha Iesu kəmohtəlig=pa mɪn ohni, kəni motəni=pən nətəmmi rəfin iətəm kəmotol, mɪne nəghatɪən mɪn iətəm kəmotəgətun nətəmmi lan.

³¹ Mətəu nətəmmi tepət kəutəhuva mautəhuvən, kəni Iesu mɪne rəhan mɪn nətəmmi kinotəruru nauənɪən mɪne nəmeigɪən mɪne. Kəni Iesu tənɪ=pən kəm lah məmə, “Pəh-to kəhuvən-to əpəha ikɪn kəti nətəmmi kohkə ikɪn, kəni nəkotəmeig nəuветin.”

³² Kəni ilah əmə məhuvən e bot kəti mɪnautəhuvən əpəha ikɪn nətəmmi kohkə ikɪn.

Iesu təmaugɪn
nəman faif tausin

(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17; Jon 6:1-14)

³³ Mətəu nətəmmi tepət kəmotafu ilah nian kəmohtɪ, kəni motəhrun ilah. Kəni kəmohtɪ e lahuənu mɪn motaiu motaupən e lah, məhuvən əpəha kautəhuvən ikɪn.

³⁴ Nian Iesu təmuvari e bot mafu nɪmənɪn nətəmmi tepət kəməhuva rəkis, kəni nɪkɪn təmepət pɪk o lah, mətəu-inu kotəhmen əmə e sipsip mɪn nətəm iətəmmi tɪkə o neruh vivɪən ilah. Kəni təməhtul mətəgətun ilah e nətəmmi tepət.

³⁵ Kəni mətəuarus tɪnəhnaiuv, kəni nətəmmi rəha Iesu kəməhuva motəni=pən kəm in məmə, “Nəpɪnəpu, kəni ikɪnu ikɪn nətəmmi kohkə ikɪn.

³⁶ Təuvɪr məmə onəkahli=pən-tə nətəmmi kautəhuvən e lahuənu mɪn, mɪne əpəha ikɪn mɪn, məmə okotos nəhmtɪ nɪglah nauənɪən.”

³⁷ Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə, itəmah əmə. Nəkotaugɪn nətəmmi mɪn əha.” Mətəu kotəni məmə, “! Nak! ? Nəkəmə oɪəkəhuvən motəraki e məni asoli agɪn u tu-hanrit tənariəs o nosɪən pɪret lan u o nauɪnɪən nɪmənɪn nətəmmi u?”†

³⁸ Mətəu Iesu tənɪ məmə, “? Nautos pɪret kuvəh? Əhuvən-to motəh-to.” Kəməhuvən motəh məmə, “Pɪret faif, kəni nəmu keiu.”

³⁹ Kəni Iesu tənɪ=pən kəm rəhan mɪn nətəmmi məmə okotol nətəmmi kotəharəg e nɪmanuvehli fifti-fifti mɪne uan-hanrit-uan-hanrit,

⁴⁰ kəni kəmotəharəg lanəha fifti-fifti mɪne uan-hanrit-uan-hanrit.

⁴¹ Kəni Iesu təmos pɪret faif mɪne nəmu mil u keiu, kəni məsal-pəri əpəha e neai məfaki=pən lan, kəni məhapu pɪret u məfən kəm rəhan mɪn nətəmmi məmə okotəuəri e nətəmmi. Kəni matɪg mos mɪn nəmu mil u keiu məhapu məuəri kəm nətəmmi.

⁴² Kəni nətəmmi rəfin kəmotəuən nərfɪlah tasisɪ,

⁴³ kəni motəpəh nɪpɪspɪsɪ pɪret u mɪne nəmu mil u, kəni nətəmmi mɪn rəha Iesu kəmotəpɪ=pən e kətim asoli tueləf kotəri vivi.

⁴⁴ Kəni nətəmmi mɪn u kəmotəuən, nəman e lah kotəhmen e faif-tausɪn.

Iesu təmalɪuək e nəhue nəhu
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

⁴⁵ Kəni rəueɪu agɪn mɪn, Iesu təməni=pən kəm rəhan mɪn nətəmmi məmə okotələs bot kəti motaupən məhuvən e nəve nɪtəni=pən əpəha ikɪn kəti nərgɪn u Petsaitə, mətəu in otatɪg mahli=pən pɪpɪm nətəmmi kautəhuvən imalah mɪn ikɪn.

⁴⁶ Nian tɪnəuɪəhrɪn rəkis nətəmmi, mahli=pən ilah kautəhuvən, kəni mɪvən əpəha e nɪtəuət məmə otəfaki.

6:30 Luk 10:17 **6:34** Nam 27:17; Mat 9:36 † **6:37** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueɪu, tu-hanrit tənariəs təhmen e tu-hanrit-tausɪn vatu (200,000 vatu). **6:44** Mak 8:1-9 **6:46** Luk 5:16

⁴⁷ Kəni tinapinəpu, bot tinuvən əpəha e nəlugin əhruahru əpəha e lek, mətəu Iesu tatan pişin əmə əpəha ipari.

⁴⁸ Kəni mafu ilah kəutasuə məutasuə mətəu kinotəpəou mətəu-inu nımətagi tatoh ilah. Kəni lapin iuəkır o nianian, kəni taliuək e nəhue nəhu mətəuva. Təmaliuək muva, məmə otapirəkis ilah.

⁴⁹⁻⁵⁰ Kəni nian nətəmimi min rəha Iesu kəmotafu tətaliuək e nəhue nəhu mətəuva, kəni nıkilah təhti məmə narmi iətəmi kəti. Kəni ilah rəfin kəmoteruh, kəni motəgin məutearəg əfəmäh. Mətəu rəueiu agin əmə, Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “!Ei, nıkitəmäh təhtul məha-məha. İəu əmə u. Sotəginian!”

⁵¹ Kəni məri e bot ilah min ilah, kəni nımətagi təmeiuaiu, kəni kəmotauit pik ohni,

⁵² mətəu-inu rəhn-kapə lah tiəkis. Kəmotafu pau Iesu təmaugin nətəmimi tepət e pıret nəuan nəvetin əmə, mətəu ilah kotəruru əhanəh məmə in pəh.

*Iesu təmol vivi nətəm kəutohmis əpəha Kenesəret
(Mat 14:34-36)*

⁵³ Kəməhuvən e nəve nıtəni=pən məhuvəri əpəha ikın kəti nərgin u Kenesəret, kəni motiuvı-ərain bot ikın.

⁵⁴ Nian kəməhuvəri ikın əha, nətəmimi min ikın kəmotəhrun uəhai əmə məmə in Iesu.

⁵⁵ Kəni kəmotaiu məhuvən əpəha lahuənu min mautəni=pən kəm nətəmimi. Kəni nian kotətəu məmə Iesu əha ikın əha, kotəmki nətəm kəutohmis e rəhalah min pet məhuva ohni.

⁵⁶ Kəni ikın min rəfin Iesu tatuvən=pən ikın e lahuənu əlkələh min, mine lahuənu asoli min, mine ikın min rəfin titəlau, nətəmimi kotəmki nətəm kəutohmis mohiet motəlin əmə ilah əpəha e makit ikın. Kəni kəmotəkeikei məutəni=pən kəm Iesu məmə otegəhan e lah kotek əmə nıfifi napən rəhan. Kəni nətəmimi rəfin u kəmotek rəhan kot kəmotəuvır e rəhalah nımisiən.

7

*Nətəmi asoli min kəmotəməki e Iesu o kastım rəhalah
(Mat 15:1-9)*

¹ Kəni Farəsi nəuvein mine nəgətun nəuvein rəha Lou, kəmotəpən əha Jerusiləm, məutəharəg ilah Iesu.

² Kəni kəmotafu məmə nətəmimi min rəha Iesu nəhlmilah tamıkmık kəni məsoteikuasiən e noliən rəha Farəsi min, kəni motauən.

³ Farəsi min, mine nətəm Isrel tepət, kəmautohtəu=pən əhruahru kastım rəha tipilah nuvəh min. Kəutəkeikei moteikuas e nəhlmilah e noliən kəti, kəni uərisig lan, kotəhrun nauəniən.

⁴ Kəni nian kotsipən e makit məhuva, məsotauən pıpimiən, motaupən moteikuas e nəhlmilah, uərisig kəmanotauən. Kəni mautohtəu=pən natimnati tepət min lanəha iətəm kəmos o tipilah nuvəh min. Kəni kastım əhruahru əha ikın rəha neikuasiən e sospən, mine kap, mine pesin u kəmol e aiən.

⁵ Kəni inu Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou kotətəpuəh o Iesu məmə, “!Təhro rəham min nətəmimi kəsotohtəu-pəniən kastım rəha tipitah nuvəh min!? !Təhro kəsoteikuasiən e nəhlmilah ko məpanotauən, kəni mautol lanəha!?”

⁶ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Aupən Aiseə təməni pəhriən nian təməni pətigəm əhruahru nəghatiən rəha Uhgın mətəni e təmah məmə itəmah nəfaki eiue min. In təməni məmə, ‘Uhgın təni məmə nətəmimi min u kəutisiəi iəu e nəghatiən əmə rəhalah,

mætəu nɪkɪlɑh tətɑn=pən əpəhɑ ɪsəu.

⁷ Məutəfɑki kəm ɪəu o nɑtɪ əpnɑpɪn əmə,
mætəu-inu ɪlɑh kəutəgətun nətəmɪmɪ e lou ɪətəm ɪətəmɪmɪ əmə təmɒl
məutəni məmə lou rəhɑ Uhgɪn, mætəu kəpə.’ ”

⁸ Kəni ɪesu təməni mɪn kəm lɑh məmə, “Itəmɑh nəutəpəh Lou rəhɑ Uhgɪn
mɑutohtəu=pən əmə kɑstɪm rəhɑ ɪətəmɪmɪ.”

⁹ Kəni məni=pən kəm lɑh məmə, “Nəutəfəri pɪk o nɒliən əpətə rəhɑtəmɑh
məmə nəkotəpəh Lou rəhɑ Uhgɪn kəni mɑutohtəu=pən aru əmə kɑstɪm
rəhɑtəmɑh.

¹⁰ Mosis təməni məmə, ‘Onəkɪsɪɑi rəhɑm tətə mɪne məmə. Nəmə ɪətəmi kəti
tətəghɑtɪ rɑh e rəhɑn tətə mɪne məmə, okəkɛɪkɛi kɒhɑmu.’

¹¹ Mætəu ɪtəmɑh nəkotəni məmə, ɪətəmi kəti nəmə təpəh nɑsɪruɪən e rəhɑn
tətə mɪne rəhɑn məmə kəni məni=pən kəm lau məmə, ‘Rəhɑk u nɑtɪ u ɪəkəmə
ɪəkɑsɪru e təlɑu lɑn, mætəu ɪəmələhu əmə məmə rəhɑ Uhgɪn. Kəni nɑtɪ kətəfən
kəm Uhgɪn kɒ kəsɒliən nɑtɪ kəti lɑn.’

¹² “Kəni kɑstɪm rəhɑtəmɑh tətəgəhɑn məmə suɑh kəti təhrun nəpəhɪən
nɑsɪruɪən e rəhɑn tətə mɪne rəhɑn məmə e nɒliən əhɑ. Kəni ɪnu təsɪsɪɑiən ɪlɑu.

¹³ Mætəu e nɒliən əhɑ, nəutəgətun nətəmɪmɪ e rəhɑtəmɑh kɑstɪm məmə ɪn
nɑtɪ ɑgɪn, kəni mɒtɒl nəghɑtɪən rəhɑ Uhgɪn tɑtɒl əmə nɑtɪ əpnɑpɪn lɑn. Kəni
nɑtɪm nɑtɪ mɪn tɛpət mɪn lɑnəhɑ ɪtəmɑh nɑutɒl.”

*Nɑtɪ tɒl nətəmɪmɪ kɒtərəh
e nəhmtɪ Uhgɪn*

(Mɑt 15:10-20)

¹⁴ Kəni ɪesu təməuɪn e nɪmənɪn nətəmɪmɪ məmə okəhuvɑ ɪuəkɪr ɒhni kəni
təni=pən kəm lɑh məmə, “Otətəlɪg vɪvɪ-tɒ lɑk məmə nəkotəhrun nɒliən rəhɑ
nɑuənɪən mɪne nəɪkuɑsɪən.

¹⁵ Nɑtɪ ɪətəmɪmɪ tɑtun təsɒliən ɪətəmɪmɪ tɑmɪk mɪk e nəhmtɪ Uhgɪn, mætəu
nɑtɪ tɑtsɪpən e nɪkɪ ɪətəmɪmɪ tɑtɒl ɪətəmɪmɪ tətɑmɪk mɪk e nəhmtɪ Uhgɪn.”*

¹⁷ Nɪɑn ɪesu təmɪet rəkɪs e nɪmənɪn nətəmɪmɪ u, kəni mʊvən əpəhɑ ɪmə, kəni
rəhɑn mɪn nətəmɪmɪ kɒtətɑpuəh o nɪpətɪ nəghɑtɪən mɪn u kəm ɪn.

¹⁸ Kəni ɪesu təməni=pən kəm lɑh məmə, “Nəmə təhro ɪtəmɑh mɪn rəhn-kɑpə
təmɑh tɪkə. Onəkɒtəkɛɪkɛi mɒtəhrun məmə nɑtɪm nɑtɪ ɪətəm ɪətəmɪmɪ tɑtun ɪn
təhmen əmə e nɑtɪ ɪhluə təsɒliən ɪətəmɪmɪ tətərəh e nəhmtɪ Uhgɪn.

¹⁹ Mætəu-inu tun kəni təsʊvənɪən e nɪkɪn, mætəu tɑtʊvən e nɪsɪgɑn, kəni
mɑtɪet mɪn.” (E nəghɑtɪən əhɑ ɪesu təməni pətɪgəm məmə nɑuənɪən rəfɪn kɑtun
təʊvɪr e nəhmtɪ Uhgɪn.)

²⁰ Kəni təni məmə, “Mætəu nɑtɪ ɪətəm tɑtɪet e nɪkɪ ɪətəmɪmɪ, ɪn tɒl ɪətəmɪmɪ
tətɑmɪk mɪk e nəhmtɪ Uhgɪn.

²¹ Mætəu-inu nɪkɪ ɪətəmɪmɪ tətəhtɪ nɑtɪm nɑtɪ tərəh tɛpət, kəni nətəmɪmɪ
kɑutɒl nɒliən tərəh mɪn u: nɪpətɑn mɪne nəmɑn mɪne, kɑutɪt ɒneʊən ɪlɑh mɪn;
kəutɑkləh; kɑutɒhɑmu ɪətəmi;

²² kəutɑkləh e pətɑn rəhɑ ɪətəmi pɪsɪn; kəutɑʊmɪs pɪk o nɑtɪm nɑtɪ; kɑutɒl
təfɑgə tərəh mɪn; kəuteɪʊə; kɑutɪt əpnɑpɪn əmə nɪpətɑn mɪne nəmɑn; kɑutetɛt;
kəutəni nɪkɑlɪ ɪətəmi; kəutəfəri ɪlɑh; kəutɑlməli.

²³ Nɒliən tərəh mɪn əhɑ, ɪlɑh kəhɑ kɑutɪpən e nɪkɪ nətəmɪmɪ kəni mɑutɒl
ɪlɑh kɒtɑmɪk mɪk e nəhmtɪ Uhgɪn.”

7:7 Aes 29:13 **7:10** Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16 * **7:15** E kɒpɪ əʊɑs mɪn nəʊveɪn rəhɑ Nɪʊtɛstɪmɪn
ɪətəm kəmətɛɪ e nəghɑtɪən Kɪs ɑʊpən, nəghɑtɪən pɪsɪn kəti mɪn əhɑ ɪkɪn ɪətəm tɑtɪlpɪn nəghɑtɪən u mətəni
məmə, “¹⁶ Itəmɑh rəfɪn mɑtəlɡɪtəmɑh tɑtɪg, ɒtətəlɪg vɪvɪ, kəni mɒtəhrun nəghɑtɪən mɪn u.” **7:15** Uək
10:14-15

*Iesu tāmāhgi pātīgām
narmīn tērah e nātī pātan kāti*

(Mat 15:21-28)

²⁴⁻²⁶ Kēni Iesu tāmīet u ikīnu kēni māsəu-pahav muvən əpəha Fonisiə, ima Nanihluə mīn e nītəni rəha Siriə, mətətig e nimə kəti iuəkīr o taun u Taea, mətəhluəig məsəlkeikeiən məmə nətəmimi okotəhrun məmə in tətətig əha ikīn əha, mətəu ko təsəhluəigīən.

Mətəu pətan kəti əha ikīn, narmīn tērah tətətig e rəhan pətəkəku. Pətan u tāmair ikīn əha, kēni in təsəfakiən, in Ianihluə. (Nətəm Isrel kotəni məmə Nanihluə mīn kotəhmen e kuri.) Nian tāmətəu natimnati təuvīr mīn iətəm Iesu tatol ilah, kēni tasək muva mīsīn=pən nəulīn ohni məmə otəhgi pātīgām narmīn tērah e rəhan pətəkəku.

²⁷ Mətəu Iesu tēni məmə, “Kəpə. Pəh kotaupən motaugīn kəlkələh mīn. Təsəuvīriən məmə okəraki=pən e nauəniən nig kəlkələh mīn kəm ‘kuri mīn.’”†

²⁸ Mətəu pətan u tēni məmə, “Nīpəhriənīən iətəmi asoli, mətəu nati əpnāpīn kuri mīn, mətəu kegəhan məmə ilah kautun nīpīspīsi nauəniən nig kəlkələh mīn iətəm tatimərəgrəg=pən e nīpəg tepīl.”

²⁹ Kēni Iesu tāməni=pən kəm in məmə, “Mətəu-inu nəmuhalpīn vivi rəhak nəghatiən, uvən-to əpəha imam ikīn mafu narmīn tērah tīniet rəkis e rəham pətəkəku.”

³⁰ Pətan u təmaiu muvən iman lahuənu mafu rəhan pətəkəku tətəpīli-pəri vivi əmə e rəhan pet, kēni narmīn tērah tīniet rəkis lan.

*Iesu təmol vivi
iətəmimi kāti matəlgīn talu məruru nəghatiən*

³¹ Kēni Iesu tāmīet ikīn əha ima nətəm Taea kēni muvən=pən əpəha Saedon muvən=pən əpəha Tekapolis ikīn matuvən əpəha e nəhu Lek Kaləli.

³² Kēni nətəmimi kəmotit iətəmimi kəti nīmatəlgīn talu kēni məruru nəghatiən məhuva məmə Iesu otələhu=pən nəhlmīn lan pəh tətəu təuvīr mīn e nīmīsiən.

³³ Kēni Iesu tāmīt suah u mian əpəha isəu nəuvetīn o nətəmimi, kēni məfən nəuanəhlmīn e nīmatəlgīn kēni magəh nəhlmīn ‡ mələhu=pən e namīn.

³⁴ Kēni məsal pəri əpəha e neai, kēni meəhagəhli ohni e rəhan nəghatiən məmə, “!Efata!” Nīpətīn tēni məmə, “!Əuvīr-tə!”

³⁵ Kēni əmeiko iətəmi u tīnatətəu nati, kēni namīn tīnəuvīr mīnatəghati vivi.

³⁶ Kēni Iesu tāməniəhu ilah məmə okəsotəniən nati u kəm nətəmimi. Mətəu nian Iesu tāmətəkeikei kəm lah, mətəu ilah kəmotəkeikei motəni pātīgām pīk mīn kəm nətəmimi.

³⁷ Kəmotauīt pīk ohni motəni məmə, “Natimnati rəfīn iətəm tatol, mətəu in təuvīr pīk agīn. Nətəmimi mīn u nīmatəlgīlah talu kīnautətəu nati, mīne nətəmimi mīn u kotəruru nəghatiən kīnautəghati.”

8

*Iesu təmaugīn
nətəmimi fo-tausīn*

(Mat 15:32-39; Mak 6:35-44)

¹ E nian kəti mīn, nətəmimi tepət kəməhuva mīn ohni, kēni mətəu nīglah nauəniən tīnikə. Kēni Iesu təmauīn e rəhan mīn nətəmimi kəhuva kēni tēni=pən kəm lah məmə,

† **7:27** “Kəlkələh mīn” tətəgətun nətəm Isrel, kēni “kuri mīn” tətəgətun Nanihluə mīn. Nian koteruh nəghatiən u “kuri” mak u tətətig lan, tətəgətun məmə Iesu in tətəni nəghatiən rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəutəni e Nanihluə mīn məmə “kuri mīn.” ‡ **7:33** E nian mīn əha, nətəmimi nīkilah təhti məmə nəunəhuatəmi in təhmen e mərsīn kēni tətəsīru e nīmīsiən. **7:36** Mak 1:43-45 **7:37** Aes 35:5

2 “Nīkik tīnahmā pīk o nātēmimi mīn əpəha mətəu-inu, kəməhuərisig lak mīnotos rəkis nian kīsil, kəni rəueiu əha, nīglah nauəniən tīnikə.

3 Nəmā iəkahli=pən ilah kautəhuvən əha rəueiu, kəni sueiuei otoh ilah, kəni nəhmtilah otapīn e suaru, mətəu-inu kəməsotauəniən nuvəh, kəni nəuvein kəmotsipən əpəha isəu.”

4 Kəni rəhan mīn nātēmimi kəmotətəpuəh ohni məmā, “? Okos iə pīret təhmen o nauḡiniən ilah? In u ikīnu nati tīkə ikīn, nātēmimi kəsotatigīən ikīn.”

5 Kəni Iesu təmətəpuəh o lah məmā, “? Nautos pīret kuvəh?” Mətəu kotəni məmā “Səpīn.”

6 Kəni təmāni=pən kəm nātēmimi məmā okotəharəḡ, kəni tos pīret u məfaki məni tagkiu kəm Uhgīn ohni, kəni məharu məfən kəm rəhan mīn nātēmimi məmā okotəuəri e nātēmimi, kəni ilah kəmotol lanəha.

7 Kəni kəmotos mīn nəmu əlkələh nəuvein motəfən kəm Iesu, kəni Iesu təfaki kəm Uhgīn ohni kəni məfən mīn kəm lah məmā okotəuəri kəm nātēmimi.

8-9 Kəni nātēmimi mīn u Iesu təmauḡin ilah kotəhmen e fo-tausīn, kəmotun nauəniən nərfilah tasisi, kəni motəpəh nīpīspīsī nauəniən, kəni kaipei=pən e kətīm asoli səpīn kotəri.

10 Kəni Iesu tahli=pən nātēmimi kautəhuvən imalah mīn ikīn. Kəni ilah rəhan mīn nātēmimi kəməhuvən e bot məhuvən əpəha e nītəni Talmanutə.

*Farəsi mīn kəmotəni məmā okotəh nəmtətīən kəti
(Mat 16:1-4)*

11 Kəni Farəsi mīn nəuvein kəməhuva o Iesu mautorgəhu kəm in motəni=pən kəm in məmā otol-to nəmtətīən asoli kəti pəh kotəhrun məmā in təmsipən pəhriən o Uhgīn, uə kəpə.

12 Kəni Iesu nīkin təməpəou, kəni təmeəhagəhli o lah kəni məni məmā, “? Kərmə təhro nātēmimi mīn u rəueiu mīne kotəni məmā okotafu-to nəmtətīən kəti? Mətəu iətəni pəhriən kəm təmah məmā ko kəsoliən nəmtətīən kəti kəm təmah.”

13 Kəni məpəh ilah məhuvən e bot məhuvən əpəha e nīkali nəhu nəven=pən.

*Is rəha Farəsi mīn mīne
is rəha Kīg Herot Antipas
(Mat 16:5-12)*

14 Rəhan mīn nātēmimi kəmotalu e nəmkīən pīret təhmen mətəu kəmotos əmə kətīəh əmə məhuvən e bot.

15 Kəni Iesu təməuvahag kəm lah məmā, “Onauteh vivi itəmah o is rəha Farəsi mīn mīne is rəha Herot Antipas.”

16 Kəni kəmotəni=pən kəm lah mīn məmā, “Tətəni lanəha mətəu-inu kəməsotəmkīən pīret.”

17 Kəni mətəu Iesu tīnəhrun rəhalah nətəligīən kəni məni məmā, “? Təhro nəutəni nəghatīən əha məmā nəməsotəmkīən pīret? ?Təhro itəmah nəsoteruh əhanəhiən kəni məsotəhrun əhanəhiən? !Rəhn-kapə təmah tiəkis!

18 Nəhmtitəmah u ikīn. ?Təhro nəsotəhiən nati? Kəni nīpəgtəlgītəmah u ikīn. ?Təhro nəsotətəuiən nati? Iəkəhrun məmā nəmə təhro nīnotalu e natīm nati iətəm kīnəhuva rəkis.

19 ?Nian iəmos pīret mīn əha faif məfən kəm nātēmimi əha faif-tausīn kotun, kəni uərisig nəmotaipei nīpīspīsīn e kətīm asoli kuvəh?” Mətəu kotəni məmā, “Tueləf.”

20 Kəni təmətəpuəh mīn o lah məmā, “? Kəni nian iəmos pīret əha səpīn məmā iəkəfən kəm nātēmimi mīn əpəha fo-tausīn kotun, kəni uərisig nəməhuveipei=pən nīpīspīsīn e kətīm asoli kuvəh?” Mətəu kotəni məmā, “səpīn.”

21 Kəni təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu itəmah nəkotəruru əhanəh iəu?”

*Iesu təmol vivi
iətəmi kəti nəhmtin tərəh*

22 Kəni kəməhuvəri əpəha ikin kəti kətəni məmə Petsaitə, kəni nətəmimi ikin kəmotit suah kəti nəhmtin tərəh məhuva kəni məutəkeikei o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmin lan.

23 Kəni Iesu təmos nəhlmi suah u mian isəu nəuvetin o lahuənu kəni magəh nəhmti suah u* kəni mələhu=pən nəhlmi mil lan, kəni mətapuəh ohni məmə, “?Ninəhrun neruhiən nati uə kəpə?”

24 Mətəu suah u təməsal pəri kəni məni məmə, “İətəfu nətəmimi mətəu kotəhmen əmə e nigə min mətəu in əmə u kəutaliuək.”

25 Kəni Iesu təmatig mələhu=pən min nəhlmin mil e nəhmti suah u, kəni nəhmtin tinəhrun neruh vivian natimnati minəpəh nəuau-əuauian.

26 Kəni Iesu təmahli=pən məmə otatuvən iman ikin mətəu təməniəhu məmə otəsuvən-pəniən əha lahuənu əha ikin.

*Pitə təməni pətigəm məmə Iesu in Məsaiə əpələ
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)*

27 Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhiet motəsəu pahav məhuvən e lahuənu min u iuəkir o nati əpəha Sisəriə Filipai. Nian kəməutəhuvən e suaru kəni tətəpuəh o lah məmə, “?Otəni-to məmə nətəmimi kotəni iəu məmə iəu pəh?”

28 Mətəu rəhan min nətəmimi kotəni məmə, “Nətəmimi nəuvein kotəni məmə ik Jon Bəptais. Nəuvein kotəni məmə ik Elaijə. Nəuvein min kotəni məmə ik iəni kəti rəha Uhgın aupən.”

29 Kəni tətətapuəh o lah məmə, “?Mətəu itəmah nəkotəni məmə iəu pəh?” Kəni Pitə təni məmə, “!IK u Məsaiə† əpələ!”

30 Kəni Iesu təməniəhu əskasik ilah məmə, okəsotəni pətigəmian in kəm iətəmi kəti.

*Iesu təməghati
e rəhan nimisian*

(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

31 Kəni təmatəgətun ilah kəni mətəni məmə, “İəu Nəti İətəmimi oiəpanətəu nahməian o natimnati tepət. Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, mine pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou okotəməki lak, kəni motəhamu iəu, mətəu oiəkəos nian kisil ko, kəni məpanəmiəgəh min.”

32 Təməni-vivi pau kəm lah, mətəu Pitə təmit Iesu mian əpəha e nikali suaru kəni mətəniəhu əskasik məmə otəsəghatian lanəha.

33 Kəni mətəu Iesu təməsal=pən meruh rəhan min nətəmimi, kəni məni=pən kəm Pitə məmə, “!Ik iərmis Setən asoli, agim muvən isəu ohniəu! Rəham nətəligian səniəmə rəha Uhgın, mətəu rəha iətəmimi əmə.”

*Naulisian e nəni pətigəmian Iesu kəm nətəmimi
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)*

34 Kəni Iesu təmauin rəfin e nətəmimi, mine rəhan min nətəmimi, məmə okəhuva ohni, kəni məni məmə, “Nəmə iətəmi kəti təni məmə otuərisig lak, otəkeikei malu aru lan, kəni mələs rəhan nigə kəməluau muərisig lak.‡

* **8:23** Afın-to e futnot e Mak 7:33. **8:28** Mak 6:15 † **8:29** Afın-to e tiksınəri o nəghatian u “Məsaiə.” **8:29** Jon 6:68-69 **8:30** Mak 9:9 ‡ **8:34** Nian nəmə okətu-pəri iətəmimi kəti e nigə kəməluau, in otəkeikei mələs rəhan nigə kəməluau muvən ikin okətu-pəri ikin. **8:34** Mat 10:38-39; Luk 14:27

³⁵ Iətəmimi iətəm tolkeikei məmə otosmiəgəh rəhan nəmiəgəhiən e nəhue niftəni u, kəni otəmkarəpən e rəhan nəmiəgəhiən itulīn. Mətəu iətəmi otimis ohniəu mine Nanusiən Təuvir rəhak, in otos nəmiəgəhiən itulīn.

³⁶ ?Nəmə iətəmimi kəti tatos rəfin natimnati e nəhue niftəni, mətəu uərisig lan otimis kəni təsosiən nəmiəgəhiən itulīn, in təmol win e nati təuvir kəti, uə kəpə? Kəpə.

³⁷ Ko iətəmi təsəfəniən nati kəti kəm Uhgīn məmə Uhgīn otəfən nəmiəgəhiən itulīn kəm in.

³⁸ “Nəmə nətəmimi kəutaulis e nəni pətigəmiən iəu mine rəhak nəghatiən kəm nətəmi kəsotəfakiən mautil təfagə tərāh, kəni o nian iəu Nəti Iətəmimi oiəkuva lan, iəu min oiəkaulis e nəni pətigəmiən məmə ilah u rəhak min nətəmimi. O nian əha iəkuva itimah nagelo asim min e noraipiən əhagəhag asoli rəha rəhak tatə.”

9

¹ Kəni Iesu təməni məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmāh məmə, itəmāh nəuvein u nəutəhtul u ikinu rəueiu, ko kəsəhmisiən motətəuarus koteruh Narməniğiən Rəha Uhgīn otuva e nəsanəniən asoli.”

Nipəti Iesu təmuva mol pisin (Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kəni nian sikis kinəhuva minəhuvən rəkis, kəni Iesu tit Pitə, Jemis, mine Jon, kəni ilahal pisin əmə kiluərisig lan məhuvən əpəha e nitəuət əfəməh kəti, kəni ilah pisin əmə əha ikin. Kəni kəmlafu nipəti Iesu təməuhlin muva mol pisin.

³ Rəhan napən təmuva məruən mətəraip-oraip, ko iətəmi kəti təsəikuasiən e napən kəti tərūən lanəha.

⁴ Kəni suah milahal əha kəmlafu Elaijə mine Mosis kəmiaiet pətigəm=pa məhləghati ilahal Iesu.

⁵ Kəni Pitə təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, təuvir məmə iəkluva u ikin u. Pəh mihlol nimauvlubl kisil, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.”

⁶ Pitə tinətəghati əpnapin əmə mətəu-inu kinləgin pik məhlərəmrumin.

⁷ Kəni nəpuə təmuva məuveg ilah, kəni kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmsipən əpəha e nəpuə məmə, “Inu nətik keikei u iəkolkeikei pik. Onəklətəlig lan.”

⁸ Kəni rəueiu agin min, kəmləirair, mətəu kəsleruhiən min suah mil, mətəu kəmleruh əmə Iesu tətəhtul ilahal min.

⁹ Nian kəməuteiuaiu e nitəuət məhuvən əpəha ləhtəni, kəni Iesu təmənihu əskasik ilahal məmə, “Natimnati min u nəmleh əpəha ilis e nitəuət, onəsləniən kəm iətəmi kəti milətəuarus=pən iəu Nəti Iətəmimi oiəkəmiəgəh min e nimisiən.”

¹⁰ Kəni ilahal kəmlisiəi nəghatiən rəha Iesu, mətəu kəməhləni əmə kəm lahal min məmə, “Nəghatiən əha təməni məmə otəmiəgəh min e nimisiən, kəruru məmə nipətin təni məmə nak.”

¹¹ Kəni kəmlətapuəh o Iesu məmə, “?Təhro iəgətun min rəha Lou kotəni məmə Elaijə otəkeikei maupən muva?”

¹² Kəni Iesu təməni=pən kəm lahal məmə, “Nipəhriənən, Elaijə otaupən muva məmə otol vivi natimnati rəfin. ?Mətəu təhro Nauəuə Rəha Uhgīn

təməni məmə iəu Nəti İətəmimi oiəpanətəu nahməiən o natimnati tepət, kəni nətəmimi okoteruh iəu motəuhlin nəmtahləh ohniəu motəpəh iəu?*

¹³ Mətəu iətəni pəhriən kəm təmahal məmə Elaijə tinuva rəkis, kəni kəmol nati tərəh lan təhmen e Nauəuə Rəha UhgİN təməni məmə okəpanol lanəha.”

*Iesu təməhgi pətigəm
narmİN tərəh e suakəku kəti
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Nian kəmohtəlig=pa mİN, moteruh nətəmimi nəuvein mİN rəha Iesu, mətəu nİmənİN nətəmimi kəmohtəlau e lah, kəni iəgətun nəuvein rəha Lou mİne nətəmimi mİN rəha Iesu kautorgəhu.

¹⁵ Nian nətəmimi kəmoteruh Iesu, narmİlah təmiuvİg pİK ohni, kəni motaiu məhuva məmə okotəghati kəm in.

¹⁶ Kəni Iesu təmətapuəh o lah məmə, “?Nakəha nautorgəhu ohni itəmah nətəmimi mİN əpəha?”

¹⁷ Mətəu nətəmimi mİN u kəti təni məmə, “İəgətun, iəu iəmit nətİK muva ohnik məmə onəköl vivi, mətəu-inu narmİN tərəh kəti tətətiğ lan kəni mol təruru nəghatiən.

¹⁸ Kəni nian narmİN tərəh əpə taskəlİM in, kəni moh mələs iahu morin e nİməulul, kəni nəhun nəuan ruən tatiet, təhmen e nəuauİ nİtəhi, kəni matigət-ərain nəhluvN, nİpətİN tatİKİmkİM. Kəni iəmətapuəh o rəham nətəmimi məmə okotəhgi pətigəm narmİN tərəh u lan, mətəu kotəruru nəhgi pətigəmİən.”

¹⁹ Mətəu Iesu təni məmə, “Kəsi, itəmah u nətəmimi rəueiu mİne nəsotəhatətəiən lak. Kərmə oiəkətiğ kitah mİN itəmah mətəuarus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak. Kəni kərmə onəhgİN iəpanəmeig e təmah. !Otit suakəku ko məhuva kəm iəu!”

²⁰ Kəni kəmotələs məhuvən o Iesu. Kəni narmİN tərəh əpəha təmafı Iesu kəni tol suakəku u tauİt nİpətİN tərəmrumİN pİK, kəni məmei morin əpə ləhtəni e nİməulul məsəuəsəu mətən, kəni nəunəhuan tiet təhmen e sop.

²¹ Kəni Iesu təmətapuəh o rəhan tatə məmə, “Təmöl lanəha mİNOS nu kuvəh?”

Mətəu rəhan tatə təni məmə, “Təmətuəuin e nian təmatəkəku mətəuarus=pa əha rəueiu.

²² Kəni nian tepət narmİN tərəh kəha tatoh mətləfən əpəha e nİgəm mİne nəhu məmə otohəmu. Nəmə nəkəhrun nolİən, pəh nəkasəkəhruin itİmlau masiru e tİmlau.”

²³ Mətəu Iesu təni məmə, “Nak əha, nəghatiən u məmə, ‘Nəmə nəkəhrun nolİən?’ UhgİN təhrun nolİən natimnati rəfİN kəm iətəmimi iətəm tətəhatətə lan.”

²⁴ Kəni rəueiu ağİN, tatə rəha suakəku u təmagət əfəməh məmə, “İəkəhatətə lam, mətəu in əmə u rəhak nəhatətəiən təkəku əmə. !Asiru lak məmə rəhak nəhatətəiən otəri mepət!”

²⁵ Kəni nian Iesu təmeruh məmə nətəmimi nəuvein mİN kİNəutaiu mİNəutuva iuəkİR ohni məmə okotafı-to, kəni təni=pən əskasİK uəhai əmə kəm narmİN tərəh əpəha məmə, “İk narmİN tərəh iətəm natol nİmatəlgİtəmi tətalu, kəni mol iətəmi təruru nəghatiən. !İəkəni=pİNə əhruahru u rəueiu məmə onəkİet e suakəku u, kəni məsuva mİNİən muvən lan!”

* **9:12** Nətəm İsrəl rəhalah nətəliğİən məmə nəmə Məsaiə tuva, in otepət e nətəm Rom mİne marmənİg e nətəmimi. Mətəu ilah kəsotətəliğİən lanu e Məsaiə məmə otİmis o lah, kəni mosmiəğəh ilah o nos rəkisİən nalpİNİən o təfagə tərəh, kəni məfən nəmiəğəhİən itulİN, kəni kotol win e nİmisİən. **9:12** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **9:13** Mat 11:14 **9:23** Mat 21:21; Mak 11:23

26 Kəni narmin tərəh əha təmagət əfəməh mol suakəku əpəha tauit mərəmrumin min u iuəkir agin timis, kəni miet lan. Ko nakafu məmə tinimis rəkis, kəni nətəmimi tepət kotəni məmə tinimis.

27 Mətəu Iesu təmeapən maskəlīm nəhlmin miuvi-pəri, kəni təhtul.

28 Iesu təmuvən imə, kəni ilah pisin əmə rəhan min nətəmimi kəutəharəg, kəni kotətapuəh ohni məmə, “? Kərmə təhro iəkotəruru nəhgi pətigəmiən narmin tərəh əpəha?”

29 Mətəu Iesu tənī məmə, “Nəfakiən əmə təhrun nəhgi pətigəmiən narmin tərəh min əha lanəha.”

Iesu təməni pətigəm min rəhan nimisiən

(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Kəni Iesu mine rəhan nətəmimi kəməhiet u ikinu kəni məhuvən=pən əpəha e nitəni Kaləli ikin, mətəu Iesu təsolkeikeiən məmə okəhrun məmə in əha ikin əha.

31 Təmol lanəha mətəu-inu tətəgətun rəhan min nətəmimi. Təməni məmə, “İəu Nəti İətəmimi, okegəhan=pən lak kəm nətəmimi kotohamu iəu iəkimis. Mətəu oiəkös nian kisil, kəni məpanəmiəgəh min.”

32 Kəni mətəu rəhan min nətəmimi kəsotəhrun viviən rəhan nəghatiən, kəni nīkilah tinətəgin o nətəpuəhiən e nīpəti nəghatiən rəhan.

?Pəh in tepət e lah?

(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kəməhiet=pa əpəha Kəpeniəm, kəni minautəhuvən imə kəti. Kəni Iesu təmətapuəh o lah məmə, “?Nak əha nəmətəni e suaru?”

34 Mətəu kinotaulis o nuhalpinien motəpnəpin əmə mətəu-inu, e suaru kəmətəni məmə pəh in tepət e lah.

35 Kəni Iesu təməhtiahu məharəg, kəni mauin e rəhan nətəmimi tueləf məmə okəhuva-to ohni, kəni tənī=pən kəm lah məmə, “İətəmi tolkeikei məmə in otepət e nətəmimi, in otəkeikei meiuaiu e lah kəni muva məmə in ioluək əmə kəti rəhalah.”

36 Kəni mələs suakəku kəti muva mem aupən e lah, kəni maskəlīm məmə,

37 “Kəni iətəmimi iətəm tatos e nīkin agiən suakəku təhmen e inu, kəni tatol e nərgək, kəni təhmen əmə məmə tatos iəu e nīkin agiən. Kəni iətəmimi iətəm tatos iəu e nīkin agiən, kəni təhmen əmə məmə tatos iətəmi u iətəm təmahli=pa iəu.”

*Suah kəti təmol nati apispis
e nərgi Iesu*

(Luk 9:49-50)

38 Kəni Jon təməni=pən kəm Iesu məmə, “İəgətun iəmotafu suah kəti tətəhgi pətigəm narmin tərəh min e nərgəm, kəni iəmotəniəhu mətəu-inu səniəmə kitah kəti.”

39 Mətəu Iesu tənī məmə, “Sotəniəhuiən, mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kautol nati apispis min e nərgək, ko kəsotəni uəhaiən nəghatiən tərəh lak.

40 İətəmimi iətəm səniəmə rəhatah tīkimir, in tolkeikei itah.

41 İətəni pəhriən kəm təmah məmə, nəmə iətəm tətəsiru e təmah, mətəu-inu rəhak u itəmah, kəni Uhgın otətəou in o rəhan nolien təuvir u, nati əpnəpin rəhan nasiruiən in nati əkəku əmə təhmen e nəhu tətəfinə kəm təmah məmə nəkotəmnim.”

*Nati tol iätämimi tätämei
e rəhan nəmiəgəhiən*

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Kəni Iesu tətətəkeikei mətəni məmə, “Kəlkələh mīn u kəutəhatətə lak, nəmə iätəmi kəti tol kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən uə rəhan nəhatətəiən, kəni iätəmi əha, Uhgīn otol nalpīniən asoli kəm in. Kəni nalpīniən əha otəskasik tapirəkis nəmə kətu=pən kəpiel kəti e nentəuin, kəni kahtiuət lan əpəha ləuantəhi lokamnīm məmə otamnīm.

⁴³⁻⁴⁴ “Kəni nəmə nəhlməm tol ik natol təfagə, kəni təuvir məmə nəkətahtuv rəkis mərəki lan.† Nəmə nəhlməm kətiəh əmə mətəu onəkös nəmiəgəhiən itulin, inu təuvir pik mapirəkis agin məmə nəhlməm keiu mətəu okəraki=pən lam e nigəm asoli u naunun tikə.”‡

⁴⁵⁻⁴⁶ Kəni nəmə nəhlkəm kəti tol ik nətəmei e rəham nəmiəgəhiən, nəkətahtuv rəkis. Nəmə nəhlkəm kətiəh əmə mətəu onəkös nəmiəgəhiən itulin, inu təuvir pik mapirəkis agin məmə nəhlkəm keiu mətəu okəraki=pən lam e nigəm asoli.§

⁴⁷ Kəni nəmə nəhmtəm kəti tol ik nətəmei e rəham nəmiəgəhiən, nəkələs rəkis. Nəmə nəhmtəm kətiəh əmə mətəu onəkuvən ikin Uhgīn tətərmənig ikin, inu təuvir pik mapirəkis agin məmə nəhmtəm keiu mətəu okəraki=pən lam e nigəm asoli.

⁴⁸ Kəni ikin əha, uhrəl mīn okotətu e nipəti nətəmimi ikin məsohmisiən, kəni nigəm tatus ilah kəni matuəu əmə kilpīn ko kəsohapisiən nian kəti.

⁴⁹ “Uhgīn tətəarəgrəg=pən nigəm e nətəmimi təhmen əmə e sol kətəarəgrəg=pən e nauəniən.

⁵⁰ “?Sol təuvir, mətəu nəmə otisiu, kəni kəruru məmə okəfən mīn nak pəh tətəhiən? Onəkotəkeikei motos sol u təhmen e nolkeikeiən e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni motatig e nəməlinuiən nian rəfin.”

10

*?Təuvir məmə nipətan mīne nəman okotəpəh ilah mīn,
uə kəpə?*

(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Kəni Iesu təmīet ikin əha kəni muvən miet=pən əpəha e nitəni əpəha Jutiə e nəven nitəni=pən e nəhu Jotən. Kəni nīmənīn nətəmimi kəmotuhapumīn=pən mīn ilah mīn ohni, kəni tətəgətun ilah məmə inu tətəgətun ilah mīne nian mīn.

² Kəni Farəsi nəuvein kəməhuva moteiuə əmə motətapuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Rəhatah Lou tətəgəhan məmə iərman təhrun nəpəhiən rəhan pətan mol difos lan, uə kəpə?”

³ Mətəu Iesu tətətapuəh o lah məmə, “?Lou nak u Mosis təmələhu aupən kəm təmah?”

⁴ Kəni mətəu kotəni məmə, “Mosis təmegəhan lan məmə nəmə iərman tətəpəh rəhan pətan, kəni təkeikei mətəi nauəuə kəti məfən kəm rəhan pətan məmə in tinəpəh mīnol difos lan, kəni ko mənəhli pətīgəm.”

⁵ Mətəu Iesu təni məmə, “Mosis tətətei lou ko mətəu-inu rəhn-kapə təmah tiəkis pik.

† **9:43-44** Inu nəghatiən əuhlin iätəm tətəgətun məmə Iesu tolkeikei məmə kitah okotəkeikei motol uək əskasik o nəpəhiən rəhatah nolīən tərəh mīn. Təhmen məmə kəutətahtuv rəkis nolīən tərəh. Mətəu in təsolkeikeiən məmə okotərəkīn nipətītah. ‡ **9:43-44** E kopi əuas mīn nəuvein rəhan Niutestīmīn iätəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, katilpīn nəghatiən kəti mīn e fes 44 iätəm təhmen=pən əmə e fes 48.

§ **9:43-44** Mat 5:30 § **9:45-46** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmīn iätəm kəmətēi e nəghatiən Kris aupən, katilpīn nəghatiən kəti mīn e fes 46 iätəm təhmen=pən əmə e fes 48. **9:47** Mat 5:29 **9:48** Aes 66:24 **9:50** Mat 5:13; Luk 14:34 **10:4** Dut 24:1-4; Mat 5:31

⁶ Mətəu e nətuəuinian, Uhgîn təmol natimnati, kəni mol iərman mine pətan.

⁷ O nati əha in əha, iərman otəpanəpəh rəhan tatə mine mamə, kəni mətuatig ilau rəhan pətan.

⁸ Kəni ilau okiəuva nipətilau kətiəh. Kəni rəueiu, ilau səniəmə keiu, mətəu kətiəh əmə.

⁹ Uhgîn tinilpîn ilau kiniəuva minuol kətiəh, kəni o nati əha, pəh iətəmimi kəti ko təsəhtuviən rəhalau natigian.”

¹⁰ Kəni Iesu mine rəhan nətəmimi kəməhuvən əpəha imə, kəni rəhan min nətəmimi kotətapuəh ohni o nati u.

¹¹ Kəni təmənī=pən kəm lah məmə, “Iətəmi tatol tifos mətəpəh rəhan pətan kəni matit min in pişin kəti, in tatol təfagə tərāh e rəhan əhruahru pətan.

¹² Kəni təhmen min əmə, nəmə pətan kəti tətəpəh rəhan iərman kəni matitəu=pən in pişin kəti, in min tatol təfagə tərāh e rəhan əhruahru iərman.”

Iesu təməfaki o kəlkələh min

(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Kəni nətəmimi nəuvein kəmotəmki kəlkələh min məhuva o Iesu məmə otələhu=pən nəhlmin e lah məfən nəuviriən rəha Uhgîn kəm lah. Mətəu rəhan min nətəmimi kəmautəniəhu ilah.

¹⁴ Mətəu nian Iesu təmeruh, kəni niəməha tol, mətəhi ilah məmə, “Pəh kəlkələh min okəhuva ohniəu. Sotəniəhuiən kəlkələh min u, mətəu-inu nətəmimi min u nikilah təhmen əmə e niki kəlkələh min, ilah u Uhgîn tətərmənig e lah.

¹⁵ Iatəni pəhriən kəm təmāh məmə, nəmə iətəmi kəti təsolkəikeiən məmə oteiuaiu məhmen e kəlkələh min u kəti mupəh Uhgîn tərmənig lan, ko in təsətig ahgəliən Nərmənigian Rəha Uhgîn.”

¹⁶ Kəni mos kəlkələh min e nəhlmin, kəni mələhu=pən nəhlmin e lah məmə, “Pəh Uhgîn otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmāh.”

Suah kəti rəhan nautə tepət

(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

¹⁷ Nian Iesu tinətaliuək matuvən, kəni suah kəti təmaiu muva misin=pən nəulin ohni məmə, “Iəgətun təuvir, oiəkəkei mol nak u məmə iəkos nəmiəgəhiən itulin?”

¹⁸ Mətəu Iesu təni məmə, “?Təhro nətəni məmə iəu iətəmi təuvir? Uhgîn pişin əmə u in təuvir, iətəmi kəti min tikə məmə in təuvir.

¹⁹ Ik ninəhrun rəkis lou min rəha Mosis məmə onəsohamuiən iətəmi, məsəkləhiən, məseiəiən, məsəkləhiən e pətan, onəkəkei misiai rəham tatə mine mamə.”

²⁰ Mətəu suah u təni məmə, “Iəgətun, lou min u, iatol rəfin ilah nian iəmatəkəku mətəuarus=pa u rəueiu mine.”

²¹ Kəni Iesu təməsəl=pən əhruahru meh suah u molkeikey pik, kəni mənī məmə, “Nati kəti min əmə əha ikin onəkəkol. Uvən mol nətəmimi kotos nəhmti rəham nautə rəfin ağin, kəni məfən mənī lan kəm nanrah min, kəni ik onəkəkos nəuviriən tepət əpəha e negəu e neai. Kəni muva, muərisig lak, mol məmə rəhak iətəmimi.”

²² Kəni nian suah u təmətəu nəghatien u, kəni nəhmtin təməpəou, kəni nikin təməpəou pik ohni, matuvən mətəu-inu rəhan nautə tepət.

*Tiəkis o iətəmi rəhan
nautə tepət məmə otuvən
ima Uhgîn*

(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Kəni Iesu təməsal=pən meruh nətəmi mən əha ikin, kəni məni=pən kəm rəhan mən nətəmimi məmə, “!Nəman! Tiəkis pəhriən o nətəm rəhalah nautə tepət məmə okəhuvən motatig ahgəl e Narmənigiən Rəha Uhgın.”

24 Kəni rəhan mən nətəmimi kəmotauit pik o nəghatiən rəhan, mətəu Iesu təməni mən məmə, “Nənətik mən, tiəkis pəhriən məmə iətəmi kəti otuvən matig ahgəl e Narmənigiən Rəha Uhgın.”

25 Tiəkis o kaməl* asoli məmə otuvən=pən e nıpəg nitil, mətəu tiəkis pik agin o iətəm rəhan nautə tepət məmə otuvən matig ahgəl e Narmənigiən Rəha Uhgın.”

26 Kəni rəhan mən nətəmimi kəmotauit pik ohni motəni məmə, “?Ei, mətəu pəh təhrun nosiən nəmiəgəhiən itulin?”†

27 Kəni Iesu təməsal=pən meruh ilah, kəni məni məmə, “Nak u, ko iətəmimi təsoliən. Mətəu Uhgın, in təhrun noliən natimnati rəfin.”

28 Mətəu Pitə təni məmə, “Itimah iəmotəpəh rəfin rəhatimah natimnati məmə oiəkohuərisig lam.”

29 Mətəu Iesu təni məmə, “Iətəni pəhriən, iətəmimi iətəm otəpəh rəhan nimə, uə pian mən, uə kakə mən, uə mamə, uə tatə, uə kəlkələh mən, uə rəhan niftəni ohniəu mine Nanusiən Təuvir,

30 e nəmiəgəhiən rəha nəhue niftəni u, in otos nitailah uan-hanrit, inu nimə mən, mine pian mən, mine kakə mən, mine mamə mən, mine kəlkələh mən, mine niftəni mən – kəni in otos mən nərahian mən iətəm nətəmimi okotol kəm in. Kəni e nəmiəgəhiən vi iətəm otəpanuva, in otos nəmiəgəhiən itulin.

31 Mətəu nətəmimi tepət u kautaupən u rəueiu, okəpanəhuərisig, kəni nətəmi u kautəhuərisig u rəueiu okəpanotaupən.”

*Iesu təməni mən məmə otəpanimis
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

32 Kəni Iesu mine kəmotaliuək e suaru məutəri=pən əpəha Jerusiləm, kəni Iesu təmətaupən e rəhan mən nətəmimi, əmeiko narmilah təmiuvig pik ohni, kəni nətəmi kəmutəhuərisig e lah kəmotəgin. Kəni Iesu tit rəkis rəhan mən nətəmi tueləf məhuvən, kəni mətəni=pən nati nak iətəm okəpanol lan,

33 məni məmə, “Otətəlig vivi-to lak. Rəueiu kinautəri minautəhuvən əpəha Jerusiləm, kəni okegəhan=pən lak iəu Nəti Iətəmimi e nəhlmi pris asoli mən mine nəgətun mən rəha Lou. Kəni okotəni məmə oiəkimis, kəni okotəhlman=pən lak e nəhlmi Nanihluə mən.

34 Kəni okotəuvsan lak, kəni motagəh iəu, motalis iəu, kəni motohamu iəu. Mətəu e nian tatol kisil lan u, iəpanəmiəgəh mən.”

*Jemis mine Jon kəmutəpuəh məmə Iesu otol nati kəti
kəm lau
(Mat 20:20-23)*

35 Kəni Jemis mine Jon, nəti Səpəti mil, kəmiəuva o Iesu, kəni muəni=pən ohni məmə, “Iəgətun, iəkuolkeikei nati kəti məmə onəkol kəm timplau.”

36 Kəni Iesu təni məmə, “?Nəkuolkeikei nak məmə iəkol kəm təlau?”

37 Mətəu kuəmə, “O nian nəkuva məmə onəkarməniğ e nəhagəhagiən rəha nəsanəniən rəham, kəni iəkuolkeikei məmə onəkegəhan e timplau kəti təharəg e nəhlməm maru kəni kəti təharəg e nəhlməm məuil, ikin mil ko ima nəsanəniən mine nisaiən ikin.”

* **10:25** Kaməl in nati miəgəh kəti iətəm in iahgin tapirəkis hos mine kau. Afin-to e tiksınəri. † **10:26** Narmilah təmiuvig pik, mətəu-inu nikilah təhti məmə ilah u nətəm rəhalah nautə tepət, konu Uhgın tolkeikei pik agin ilah, mətəu-inu in tətəsiru e lah e nautə rəhalah. **10:31** Mat 20:16; Luk 13:30
10:34 Mak 8:31; 9:31

³⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Itəlau nəkuəruru nati nətuəni. ? Təhro? ?Itəlau, nikitəlau təhti məmə nəkuəhmen o nəmnimian e kap rəha nahməian iəu oiəkəmnim lan? ?Kəni muəhmen min məmə okol bəptais e təlau e nahməian məmə inu okol lak?”

³⁹ Kəni kuəmə, “!Əuəh, iəkuəhmen lan!” Mətəu Iesu təni məmə, “Pəhriən, onəkuəkeikei nəmnimian e kap iəu iəkəmnim lan. Kəni okol bəptais e təlau e bəptais iətəm okol bəptais lak lan.

⁴⁰ Mətəu o nəharəgiən e nəhlmək maru mine məuil, səniəmə rəhak məmə iəkəni. İkin mil əha, ilau rəha nətəmimi u iətəm Uhgın təmol əpenə-penə o lah.”

*Iətəmi iətəm otepat
e nətəmimi*

(Mat 20:24-28)

⁴¹ Uərisig lan, rəhan nətəmi ten kəmotətəu nəghatien u, kəni niəməha təmol ilah o Jemis mine Jon.

⁴² Kəni Iesu təmauin e rəhan min nətəmimi kəhuva, kəni tən=pən kəm lah məmə, “İtəmah nəkotəhrun məmə nətəmimi min u kotəni məmə okotepət e Nanihluə min, kautəfəri aru ilah, kəni nətəmi asoli rəhalah kautol nalkutien asoli kəm rəhalah min nətəmimi.

⁴³ “Mətəu itəmah onəsotolien lanəha. Nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə in otepat e təmah, in otəkeikei muva məmə in ioluək əmə kəti rəhatəmah.

⁴⁴ Kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə in otit itəmah, kəni in otəkeikei muva məmə in iol əhrui kəti rəhatəmah.

⁴⁵ Kəni iəu min, Nəti İətəmimi, iəməsuvaian məmə nətəmimi okotol uək kəm iəu, mətəu iəmuva məmə iəkol uək kəm nətəmimi kəni məfən rəhak nəmiəghien məmə iəkitis ilah e rəhalah nolien tərəh min.”

Iesu təmol vivi nəhmti Patimias

(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi, kəməhuva əpəha Jeriko. Kəni nian kinohiet mautəhuvən, kəni nətəmimi tepət kəməhuərisig e lah. Kəni suah kəti nəhmtin tərəh, tətəharəg e nikali suaru, nərgin u Patimias nəti Timias. Nian rəfin tətəsiə e məni o nətəmimi.

⁴⁷ Nian təmətəu məmə Iesu iətəm Nasərit tətəliuək e suaru mətuva, kəni təmagət əfəməh məmə, “!Əui, Iesu Mipi Tefit, asəkəhrui iəu masiru lak!”

⁴⁸ Kəni nətəmimi nəuvein kotəarəg lan motəni məmə, “!Ei, sagətien!” motəni pau mətəu in təməha magət əfəməh pik min məmə, “!Mipi Tefit, asəkəhrui iəu masiru lak!”

⁴⁹ Kəni Iesu təhtul kəni məni məmə, “Otauin-pən-to e suah u məmə tuva.” Kəni motəni=pən kəm in məmə, “Ei, agien, məhtul, mətəu-inu Iesu tətəuin lam.”

⁵⁰ Kəni suah u təməraki e rəhan kot, miuvig-pəri məhtul muvən o Iesu.

⁵¹ Kəni Iesu tətəpuəh ohni məmə, “?Nəkolkeikei nak?” Mətəu tən məmə, “İəgətun, iəkolkeikei məmə nəkol vivi nəhmtək pəh iəkeh nati.”

⁵² Kəni Iesu tən məmə, “Atuvən. Rəham nəhatətəien tinol vivi ik.” Kəni rəueiu agin min nəhmtin təməuvir, tinatəh nati. Kəni minatitəu=pən Iesu məutan.

11

*Iesu təmasuə e togki
mətuvən Jerusiləm*

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Kəməhuvən iuəkir o Jerusiləm, iuəkir o lahuənu mil u Petfas mine Petəni, mautəhuvən əpəha e Nītəuət Rəha Nigi U Olif, kəni Iesu təmahli=pən rəhan keiu iətəmimi mil kuaupən.

² Təməni=pən nəghatiən u kəm lau məmə, “Onəkian əpəha e lahuənu əha kəutəsəl=pən ikin. O nian nəkian əha ikin, kəni ko mueruh min nətə togki kəti kəsasə əhanəhiən lan kəmohrain. Kəni nəkiatis muasig miəuva.

³ Kəni nəmə iətəmi kəti tətəni məmə, ‘?Onəkuəhro e nətə togki?’ kəni nəkuəmə, ‘İərmənig tolkeikei, kəni otəpanahli=pa min tuva uəhai əmə.’ ”

⁴ İlau kəmian kəni mueruh nətə togki u kəmohrain e nıkali suaru əpah iuəkir o namtiəhlə e nimə, kəni kiatis.

⁵ Mətəu nətəmimi nəuvein kəməutəhtul əha ikin kəni motətapuəh o lau məmə, “!Ei! !Nətəiatə nətə togki u o nak?”

⁶ Kəni kəmuəni=pən nəghatiən rəha Iesu kəm lah, kəni kəmotegəhan=pən e nətə togki kəm lau.

⁷ Kəni kəmuasig togki mian o Iesu, kəni muəpeg rəhalau kot muəhtərain nəhue togki u lan, kəni Iesu təmasə lan.* ⁸ Kəni nətəmimi tepət kəmotəpin rəhalah kot əpah e suaru, kəni nəuvein kəmotəiu məhuvən əpəha e nıkinati motətəi nımənati motəmki məhuva motəpin əpah e suaru.†

⁹ Nətəm kəutaupən mine nətəm kəutəhuərisig kəmotəgət əfəməh məmə, “!Hosanə,‡ əni-vivi Uhgın!

!İərmənig Uhgın tətətig ilau iətəmimi u iətəm tətəuva e nərgın!

¹⁰ !Pəh Uhgın otəfən rəhan nəuvirən kəm suah u tətəuva məmə iərmənig təhmen e Təfit u tipitimah aupən!

!Hosanə o Uhgın əpəha ilis e nəgəu e neai!”

¹¹ Kəni Iesu təmuvən əpəha Jerusiləm e Nimə Rəha Uhgın meruh rəfin natimnati mıtəlau. Mətəu mıtigar tınalelin rəkis, kəni tiet ilah rəhan min tueləf nətəmimi mautəhuvən min Petəni.

Nigi kəti fik iətəm nəuan tikə

(Mat 21:18-19)

¹² Kəni kəməni pa lauig lan, kohiet min Petəni minautəhuvən Jerusiləm, kəni nəumis tınus Iesu.

¹³ Kəni təsəl=pən e nigı kəti fik tətəhtul əpəha isəu nəuvein nıməlin tepət. Tuvən məmə otəhli nəuan kəti, mətəu nəuan tikə, nıməlin əmə, mətəu-inu səniəmə nian rəha nigı fik tətəuə lan.

¹⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm nigı fik əha məmə, “Pəh nətəmimi kəsotun minian nəuam e nu min rəfin.” Kəni rəhan min nətəmimi kəmotətəu rəhan nəghatiən əha təməni.§

Iesu təmahli pətigəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgın

(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹⁵ Kəni kəməhuvən mohiet=pən əpəha Jerusiləm, kəni Iesu tuvən əpəha imə e Nimə Rəha Uhgın məhgi pətigəm nətəmimi kəutol makit, kəni məhuvihın tepil rəha nətəm kəutol senis e məni, mine stul rəha nətəmi kəutol səlim e mak min.*

* **11:7** Togki in nati miəgəh kəti təhmen e əhos əkəku. İətəmi rəha nəluəginian otasə e əhos kəti, mətəu iətəmi rəhan nətəligiən ləhtəni otasə e togki. Nian Iesu təmasə e togki, tətəgətun məmə in tətəuva e nəməlinuian təhmen e Kig iətəm rəhan nətəligiən ləhtəni. Sek 9:9 tətəni məmə nian Məsaiə otuva Jerusiləm, in otasə e nətə togki kəti. † **11:8** Kəmotol lanəha tətəgətun=pən məmə kəutəfən nisaiən. ‡ **11:9** Aupən nipətə nəghatiən u “Hosanə” tənı məmə, “osmiəgəh.” Kəni mətəu uərisig lanko, nipətın tınuva min, “əni-vivi.” **11:9** Sam 118:25-26 **11:13** Luk 13:6 § **11:14** E Oltestimin mine Niutestimin, nigı fik tətəgətun nətəm Isrel. * **11:15** Afın-to e tiksınəri “Nimə Rəha Uhgın” o nəhrunian natimnati nian Iesu təmuvən məhgi pətigəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgın. **11:15** Sek 14:21; Jer 26:1-15; Hos 9:15-16; Mal 3:1-5

16 Kəni məhtul pəsığ e nətəmimi məmə okəsotəmkiən rəhalah natimnati məhuvən əpəha e Nimə ikin Rəha Uhgın.

17 Kəni təməgətun ilah məmə, “Kəmətəi=pən e Nauəuə Rəha Uhgın məmə Uhgın təni məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakiən məmə nətəmimi e nitəni mın rəfin okotəfaki=pa ikin kəm iəu.’ Mətəu itəmah nəmotol məmə in ‘nimə rəha iakləh mın.’”

18 Kəni pris asoli mın mine nəgətun mın rəha Lou kəmotətəu rəhan nəghatiən. Kəni kinotəgin e Iesu mətəu-inu nian nımənin nətəmimi kəmotətəu rəhan nəgətunian, narmilah tiuvig pik ohni. Kəni pris asoli mın mine nəgətun mın rəha Lou kinotətəuvin məutəsal e suaru kəti məmə okotohamu in.

19 Kəni nian tınəhnaiuv, Iesu mine rəhan mın nətəmimi kohiet Jerusiləm minautəhuvən.

*Nıgi fik təmimis mətəgətun nəhatətəin rəha nətəmimi
(Mat 21:20-22)*

20 Kəni kəməni lauig lan, kəməhuva mın e suaru motafu nıgi fik əha tinaukei rəkis muvən mətəuarus əpəha e nəukətin.

21 Kəni Pitə nıkin tınəhti nəghatiən rəha Iesu e nıgi əha, kəni təni=pən kəm in məmə, “!İəgətun, afu-to nıgi fik əpələ nəməni rah, kəni tinaukei rəkis!”

22 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Otəhatətə əmə e Uhgın.

23 İətəni pəhriən kəm təmah məmə nəmə iətəmi kəti tətəhatətə pəhriən e Uhgın, kəni otəni=pən kəm nitəuət əpəha məmə, ‘Uvən, miuvig pətigəm əpəha ləuantəhi mamnim,’ kəni nəmə təsəniən e nıkin keiu, məhatətə əmə e Uhgın, kəni nati u otol nıpəhriənian.

24 Kəni o nati u inu, iəkəni kəm təmah məmə, nəmə nəkotəfaki o nati kəti kəni motəhatətə məmə onəkotos pəhriən, kəni onəpanotos rəfin nati u nəmotəfaki ohni.

25 “!E nian nəkotəhtul məutəfaki, mətəu nıkitəmah nəuvetin əha ikin tərəh mətəu-inu iətəmi kəti təmol nati kəti təsəhmenian e təmah, kəni otalu e rəhan noliən tərəh məsotalpiniən nitai təfagə tərəh rəhan. Otol lanəha pəh Uhgın əpəha e negəu e neai in otalu kəni mafəl rəhatəmah təfagə tərəh mın.”†

*?Pəh təmegəhan e Iesu məmə otol natimnati mın əha?
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

27 Kəni Iesu mine rəhan tueləf nətəmimi kəmohtəlig=pa mın əpah Jerusiləm. Kəni Iesu taliuək mətan əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni pris asoli nəuvein, mine nəgətun mın rəha Lou, mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəməhuva ohni.

28 Kəni kəutətapuəh məmə, “?Əni-to kəm timah məmə pəh təmegəhan lam natol natimnati mın əha? ?Kəni pəh təmegəhan e nepətiən əha, Uhgın uə iətəmimi əmə?”

29 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Oiakətapuəh-pinə-to nəghatiən kəti kəm təmah, kəni nəmə nəkotuhəlpin ko, kəni iəkəni=pinə məmə pəh təmegəhan e nepətiən u məmə iəköl natimnati mın əha.

30 ?Otəni-to məmə pəh təməni məmə Jon otol bəptais e nətəmimi? ?Uhgın, uə iətəmimi əmə kəti?”

31 Kəni əmeiko kinotəni-əni kəm lah mın məmə, “?Ei, okotəni məmə nak? Nəmə okotəni məmə Uhgın əha rəueiu, kəni otəni mın məmə, kəni təhro kəməsotəhatətəin e Jon.

11:17 Aes 56:7 11:17 Jer 7:11 11:18 Mak 14:1 11:23 Mat 17:20 11:24 Mat 7:7 † 11:25 E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti mın əha ikin iətəm tatilpın nəghatiən u mətəni məmə, “26 Mətəu nəmə itəmah nəsotaluiən, motaskəlim iəkis e nıkitəmah noliən tərəh mın rəha nətəmimi iətəm kautol e təmah, motalpın, kəni ko rəhatəmah Tətə Uhgın əpəha e negəu e neai otəsaluiən kəni malpın noliən tərəh mın rəhatəmah.” 11:25 Mat 6:14-15

³² Mətəu, ko kəsotəniən məmə iətəmi əmə kəti.” Kəmotəni lanəha mətəu-inu ilah kəmotəgɪn e nətəmi iətəm kɪnotəni rəkis nɪpəhrɪənɪən e Jon məmə in iəni kəti rəha Uhgɪn.

³³ Kəni kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Itimah iəkotəruru.” Mətəu Iesu təni məmə, “Kəni iəu mɪn, ko iəsəni pətigəmiən kəm təmah məmə pəh təmegəhan e nepətɪən məmə iəkol natimnati mɪn əha.”

12

Nəghatɪən əuhlin e nətəmi kəutasum o nəua krep (Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Kəni Iesu təməni nəghatɪən əuhlin kəti kəm lah məmə, “Suah kəti təmasum e nəua krep, u nɪləuɪs katol wain e nəuan. Kəni mol kəlkəl e kəpiəl tuvən mɪtələu lan, kəni mol ikɪn kəti o noliən nɪmei naliuək-aliuəkɪən e nəua krep məmə nəhuɪn otaiu kəni kol wain lan. Kəni mol nɪmə kəti iətəm in ilis məmə iətəmi otəri lan mətəsəl vivi o nasumiən o nati miəgəh mɪn mɪne nətəmi. Kəni təmegəhan=pən e nasumiən kəm nətəmi məmə okotasum lan, kəni məuəri nəua krep, nəuətɪn rəhan, nəuətɪn rəhalah. Kəni mɪet muvən e naliuəkɪən ikɪ pɪsɪn kəti.*†

² “Matuvən, matuvən, kəni nian nɪləuɪs u krep təmol nəuan kəni mɪnimarəg, iətəmi asoli təmahli=pən rəhan kəti ioluək məmə in otuvən meh nətəm kautol uək e rəhan nasumiən məmə okotəhli nəua krep, kəni motəuəri motəfən rəha iətəmi asoli nəuvein.

³ Mətəu nətəmi mɪn əha kəmotəhtul motəhti ioluək əha, kəni motahli=pən tɪtəlɪg məsotəfənɪən nəua krep nəuvein mɪne kəm in.

⁴ “Kəni iətəmi asoli u tahli=pən mɪn rəhan kəti ioluək tuvən, kəni kotoh rəhn-kapə motol aulis in.

⁵ Kəni tahli=pən mɪn rəhan kəti ioluək tuvən, kəni kotohamu tɪmɪs. Ilah tepət kəməhuvən, kəni nətəmi mɪn u kotohaein nəuvein, kəni motohamu nəuvein.

⁶ “Kəni kətiəh əmə əha ikɪn ilau mɪn kətuatɪg, inu nətɪn keikei. Naunun, təmahli=pən nətɪn, kəni nɪkɪn təhti məmə, ‘Ilah okotəkeikei motɪsɪai nətɪk.’

⁷ Mətəu təmuvən kəni nətəmi mɪn u kotəni məmə, ‘Inu nətɪ iətəmi asoli iətəm otarmənɪg e nasumiən nian rəhan tatə otɪmɪs. !Pəh kəhuvən motohamu mɪn, kəni motarmənɪg e nasumiən rəhan!’

⁸ Kəni kəmotaskəlɪm motohamu, kəni motələs nɪpətɪn məhuvən motəraki=pən lan əpəha ihluə e nasumiən.”

⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Iətəmi asoli u otol nak? Otuvən mohamu ilah kəni məfən mɪn nasumiən u kəm nətəpɪsɪn mɪn nəuvein.”

¹⁰⁻¹¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmotafɪn e Nauəuə Rəha Uhgɪn u, uə kəpə? Tətəni məmə,

‘Kəpiəl u iətəm nətəmi rəha nuvləkɪniən nɪmə kəsotolkeikeiən motəpəh, in tɪnuva kəpiəl keikei o noliən nɪmə.

Iərmənɪg təmol nati u, kəni in nati təuvɪr agɪn e nəhmtɪtah.’ ”

¹² Kəni nətəmi asoli kotalkeikei məmə okotaskəlɪm Iesu motləfən e kaləpus, mətəu-inu tətəghati rah e lah e nəghatɪən əuhlin u. Mətəu kɪnotəgɪn e nɪmənɪn nətəmi kəni motəpəh, motagɪm.‡

* **12:1** E Oltestɪmɪn, nasumiən rəha krep in tatol nəmtətɪən rəha Isrel. † **12:1** Afɪn-to e tɪksɪnəri “nasumiən rəha krep.” **12:1** Aes 5:1-2 **12:8** Hip 13:12 **12:10-11** Sam 118:22 ‡ **12:12** E nəghatɪən əuhlin u, iətəmi rəha nasumiən tətəgətun=pən Uhgɪn. Kəni nətəmi nətəm kəutasum tətəgətun=pən nətəmi asoli rəha Isrel. Kəni noluek mɪn kəutəgətun=pən iəni mɪn rəha Uhgɪn. Kəni nətɪn tətəgətun=pən Iesu məmə otəmənɪmɪs. Kəni nalpɪniən tətəgətun=pən nalpɪniən iətəm otəpanuva o nətəmi asoli rəha Isrel.

*?Təhruahru o nətəuiən takis kəm Sisə, uə kəpə?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Farəsi min nəuvein mine nətəmimi nəuvein e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalah min nətəmi asoli kəmotahli=pən ilah məmə okəhuva moteiuə e Iesu pəh təmei aru e rəhan nəghatiən.

¹⁴ Kəməhuva ohni kəni motəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun, iəkotəhrun məmə ik iətəmi əhruahru. Noliən rəham o nətəmimi təhmen əhmen əmə o nətəmi asoli mine nətəmimi əpnəpən min rəfin əmə. Mətəni nıpəhriənən mətəgətun nətəmimi e suaru rəha Uhgın. ?Əni-to məmə təhruahru məmə iəkotətəou=pən takis kəm Kig Sisə, kəpmən asoli rəha nətəm Rom, uə kəpə? ? O iəkotəkeiki motətəou=pən, uə kəpə?”

¹⁵ Mətəu Iesu tinəhrun əmə məmə kəutəni əmə e nəhliləh mətəu nıkiləh tol pisin, kəni məni məmə, “?Təhro nəkotəni məmə onəkotol məmə iəkəmei e rəhak nəghatiən? Otos-to məni kəti məhuva-to pəh iəkeh.”

¹⁶ Kəni kəmotos kəti məhuva, kəni təmətapuəh o lah məmə, “?Narmı pəh u, kəni nərgi pəh u e məni u?” Mətəu kotəni məmə, “Sisə, iətəmi asoli rəha Rom.”

¹⁷ Kəni Iesu təni məmə, “Natimnati rəha Sisə, okəfən kəm Sisə. Mətəu natimnati rəha Uhgın okəfən kəm Uhgın.”[§] Kəni narmiləh təmiuvig mətəu-inu təmuhəlpən vivi rəhalah nəghatiən.

*?Təhro iətəmimi tımis
kəni məmiəgəh min?*

(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Kəni Satusi min nəuvein kəməhuva o Iesu. E rəhalah nətəligiən, nətəmimi kəmoħmis məsotəmiəgəh minian. Kəməutalkut o noliən məmə rəhalah nətəligiən in təhruahru, kəni tol lanəha, kəmotəni kəm Iesu məmə,

¹⁹ “Iəgətun, Mosis təmətei rəkis lou kəti u təni məmə, ‘Nəmə iərman kəti otimis, kəni məpəh rəhan pətan, kəni məsuələsiən nətilau kəti mine, kəni pian otəkeiki mit pətəlimis əha, məmə okuələs nətilau kəti ko, kəni suakəku u otos nimei rəhan tatə asoli əpəha tinimis rəkis.’

²⁰ “Kəni nəman ilah səpən, u rəhalah tatə kətiəh. Kəni iətəm tepət e lah təmaupən mit pətan kəti, kəni məsuələsiən nətilau kəti, kəni mımis.

²¹ Kəni iətəm təmuərisig tit pətəlimis u, kəni məsuələsiən nətilau kəti mine, kəni tımis min. Kəni pialau iətəm tatuərisig e lau tol əmə nati kətiəh.

²² Mətuvən, matuvən kəni nətəmi min u səpən ilah pialah min kəmotit pətan u kəni ilah rəfin moħmis, kəni məsotələsiən nətiləh kəti mine. Kəni pətan əpəha təmimis min.

²³ ?Kəni o nian nətəmimi okotəmiəgəh min e rəhalah nımisiən, kəni pətan əha rəha pəh, u ilah rəfin səpən kəmotit?”

²⁴ Mətəu Iesu təni məmə, “Itəmah nəmotəmkəpən. ?Nəkotəhrun məmə onək? Mətəu-inu itəmah nəkotəruru Nauəuə Rəha Uhgın, kəni mautəruru min nəsanəniən rəha Uhgın.

²⁵ Nian nətəmimi nətəm kəmoħmis okotəmiəgəh min, ilah okotəhmen e nagelo min əpəha e neai, kəni məsotit minian pətan, mine məsotohtəu=pən minian iərman.

²⁶ Kəni oiəkəgətun itəmah e iətəm tətəmiəgəh min e rəhan nımisiən. Kəni nəmə təhro itəmah nəsotəfin əhanəhiən nəghatiən əha kəmətei=pən e nauəuə rəha Mosis, tətəni nanusiən rəha Mosis nian nigı kəti nigəm təmatu. Kəni e nian əha, Epraham, mine Aisək, mine Jekəp kınoħmis rəkis nuvəh. Kəni

12:13 Luk 11:53-54 **§ 12:17** Nətəligiən rəha nətəmimi məmə məni rəfin rəha Rom, in rəha iətəmi asoli rəha Rom. Kəni nətəligiən rəhatah məmə nəmiəgəhiən rəhatah mine natimnati rəfin rəhatah, ilah rəha Uhgın. **12:17** Rom 13:7 **12:18** Uək 23:8 **12:19** Dut 25:5

Uhgin təmāni=pən kəm Mosis mēmā, ‘Rəueiu əha, iəu Uhgin rəha Epraham, mine Uhgin rəha Aisək, mine Uhgin rəha Jekəp.’

²⁷ Tol lanəha, kəmləmiəgəh e narmilahal, nati əpnəpin kəmlimis e nīpətīlahal. Kəni tol pəhriən lanu mətəu-inu Uhgin, in Uhgin rəha nətəm kəutəmiəgəh, səniəmā rəha nətəm kəmoħmis agin. Itəmah nəmotəmkarəpən pəhriən.”

?Lou nak in tepət e lou min?

(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ Kəni iəgətun kəti rəha Lou təmətəharəg mətətəu ilah kəutəghati, kəni Iesu tətuhəlpin vivi nəghatiən rəha Satusi min. Kəni tuva o Iesu mətətapuəh ohni mēmā, “?Lou əhro pəhruvən u in ilis agin kəni in məuvir mēmā okotohtəu=pən?”

²⁹ Kəni Iesu təmāni=pən kəm in mēmā, “Lou u in ilis agin u okotohtəu=pən təni mēmā, ‘!Otətəlig vivi-to itəmah nətəm Isrel! Uhgin u in rəhatah Iərməniğ, in əmə in Uhgin.

³⁰ Onəkölkeikei Uhgin u rəham Iərməniğ e nīkim rəfin, mine nəmiəgəhiən rəfin rəham, mine nətəligiən rəfin rəham, mine nəsanəniən rəfin rəham.’

³¹ Kəni lou iətəm tatuərisiğ lan təni mēmā, ‘Onəkölkeikei ik min nəuvein təhmen=pən əmə mēmā natölkeikei aru ik.’ Lou kəti tikə min tapirəkis lou mil əha.”

³² Kəni iəgətun əha rəha Lou təni mēmā, “Iəgətun, rəham nəghatiən təhruəhru. Nəməni pəhriən mēmā Iərməniğ əmə in Uhgin. Uhgin kəti min tikə.

³³ Kəni okotölkeikei Uhgin e nīkitah rəfin, mine nətəligiən rəfin rəhatah, mine nəsanəniən rəfin rəhatah, kəni motölkeikei kitah min nəuvein mēmā kotölkeikei aru kitah min. Təuvir pik mēmā okotohtəu=pən lou mil əha tapirəkis nuvan əhtuviən nati miəgəh mine sakrifais min rəfin iətəm Lou tətəni.”

³⁴ Kəni Iesu təmeh mēmā rəhan nəghatiən teinatig pik, kəni təni=pən ohni mēmā, “Ik ninuva iuəkir o Nərməniğiən Rəha Uhgin.” Kəni uərisiğ lan, ilah rəfin kīnotəgin e nətəpuəh mininən nəghatiən ohni.

*Məsaiə səniəmā mipi Tefit əmə,
mətəu rəhan min iətəmi asoli*

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Nian Iesu təmətəgətun nətəmimi əpəha e Nimə Rəha Uhgin, kəni mətətapuəh o nəghatiən kəti o lah mēmā, “?Təhro iəgətun min rəha Lou kotəni mēmā Məsaiə u in mipi Kig Tefit?

³⁶ Nəmin Rəha Uhgin təməfən neinatigiən kəm Tefit mēmā otəni mēmā, ‘Iərməniğ Uhgin təmāni=pən kəm rəhak Iərməniğ mēmā, Əharəg u e rəhak maru, ikin ima nəsanəniən mine nisaiən, mətəuərus=pən iəu iəkələs iəhu rəham tikimīr min məlin=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhlkəm, mēmā nətərməniğ e lah.’

³⁷ Tefit aru təmāni mēmā Məsaiə in rəhan Iərməniğ. ?Kəni nəmə mipi Tefit aru əmə, kəni təhro matol rəhan Iərməniğ?”

Kəni nətəmimi min u kəmutətəlig e Iesu kəmotagiən pik e rəhan nəghatiən.

Nətəmimi okotətəu vivi ilah o nəgətun min rəha Lou

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Nian Iesu təmətəgətun ilah, kəni məni mēmā, “Itəmah onəkotəkeikei mətətəu vivi itəmah kəni məsotohtəu-pəniən nolīən min rəha nəgətun min rəha Lou. Ilah kotölkeikei mēmā okəhuvən e nəpən əfəməh min rəha nəfəriən

məmə nətəmimi okoteruh=pən ilah lan. Kəni nīkilah tətəgiən nian nətəmimi kəutəfəri nəhlmī lah kəm lah e nīsiaiən əpəha e makit.

³⁹ Kəni əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən, kətolkeikei məmə okotəharəg əupən əpəha təuvir ikin. Kəni e nian rəha lafet, ilah kətolkeikei məmə okəhuvən motəharəg əupən ikin nīsiaiən ikin.

⁴⁰ Kəni motəkləh e nimə mīn rəha pətəlimis mīn, kəni moteiuə əmə məutəfaki əfəməh məmə okotol pəh nətəmimi kotīsiai ilah, mətəu okəmanol nalpiniən kəm lah tapirəkis.”

Məni rəha pətəlimis

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Kəni Iesu tətətəharəg əpəha e Nimə Rəha Uhgīn iuəkīr o bokis kətəfən məni ikin, materuh nətəmimi tepət kəutəraki=pən e məni rəhalah. Kəni nətəmi rəhalah nautə tepət kəutəraki=pən e məni asoli mīn.

⁴² Kəni pətəlimis kəti ianrah təməfən məni əkəku keiu əmə.*

⁴³ Kəni Iesu təmauin e rəhan mīn nətəmimi kəhuva kəni məni məmə, “İtəni=pinə kəm təmah məmə pətəlimis əha ianrah pəhriən, mətəu tətəraki=pən e məni asoli tapirəkis rəha nətəmimi mīn rəfin.

⁴⁴ İlah kəmotəraki=pən e rəhalah məni, mətəu tepət mīn əpəha lahuənu. Mətəu pətəlimis u iətəm in ianrah pəhriən, in təməfən rəfin məni rəhan o nosiən nəhmti niğin nauəniən, kəni tikə mīn əha ikin.”

13

Iesu təni məmə Nimə Rəha Uhgīn otəmei

(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgīn, kəni rəhan kəti nətəmi tueləf təməni=pən ohni məmə, “!İəgətun, afu-to kəpiel asoli mīn mīne nimə mīn kotəuvir!”*

² Kəni mətəu Iesu təni məmə, “İtəmah nauteh natimnati mīn əha, mətəu nian otətəuva iətəm nimə mīn əha, nətəmimi okotəharəg-rəg kəpiel mīn e lah. Ko kəpiel kəti təsəməhliən e nimein.”

Nəhməiən asoli otəuva

(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Uərisig lan, Iesu təmuvən mətəharəg əpəha e Nītəuət Rəha Niği U Olif ikin kəhrun neruhiən Nimə Rəha Uhgīn e nītəni=pən. Kəni Jemis, Jon, Pitə mīne Antiru kəməhuva ohni ilah pişin əmə.

⁴ Kəni kəmotətəpuəh ohni məmə, “?Əni-to məmə natimnati mīn əha okəhuva nəhgin? ?Kəni nəmtətiən əhro u otol pəh iəkotəhrun məmə tinol nian əhruahru əha rəueiu rəha natimnati mīn əha?”

⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Onəutətəu vivi itəmah o nətəmimi, məsotəgəhaniən məmə koteiuə e təmah.

⁶ Kəni mətəu nətəmimi tepət okəpanəhuva e nərgək, kəti otəni məmə in Məsaiə, kəti otəni məmə in, kəni moteiuə e nətəmimi tepət.

⁷ “Kəni nəmə nəkotətəu məmə nətəmimi nəuvein kəutəməu əpəha iuəkīr o təmah, kəni motətəu mīn nəuvein mīn əpəha isəu kəutoh ilah mīn, mətəu nəgənməpitəmah otəsəgininiən. Natimnati mīn əha okotaupən məhuva pəhriən, mətəu səniəmə naunun nian əha tinətəuva.

* **12:42** Məni u təhmen=pən e tuenti vatu. **12:43** 2Kor 8:12 * **13:1** İnəha Nimə Rəha Uhgīn ikin, kəmol nimə mīn e kəpiel asoli mīn. Nəuvein rəhalah nəfigəmiən təhmen e fote-faif-tausin kilo. **13:2** Luk 19:44

⁸ Nīṭāni asoli mīn okotəluagin, kəni kəntri mīn okotoh mīn ilah mīn, kəni nāmīg asoli otəlauəl ikin mīn rəfin, kəni nəumis asoli otus nətəmimi; mətəu natiṁnati mīn əha nətəuiniən əmə rəha nahməiən iətəm otəmanuva, kotəhmen əmə e pətan iətəm təmol nərfin, kəni mīnətəuvin mətətəu nahməiən məmə otəsuvəhiən temək.

⁹ “Onətətəu vi itəmah. Okələs itəmah kan nəkotəhtul e nəhmti kaunsil, kəni okoh itəmah əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən mīn, kəni onəkotəhtul aupən e kīg mīn mətəu-inu rəhak mīn u nətəmimi itəmah. Kəni onəkotəni pətigəm iəu kəm lah.

¹⁰ Mətəu okaupən kəni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm nətəmimi ikin mīn rəfin ko, kəni naunun nian təmanuva.

¹¹ “Nəmə kəhuva motələs itəmah kətan məmə onəkotəhtul e kaunsil, kəni nikitəmah təsəhti pikiən məmə onəkotəni nak. E nian əhruahru əha, onəkotəni pətigəm əmə nəghatiən u Uhgīn otəfinə kəm təmah, mətəu-inu nəghatiən u onəkotəni, səniəmə rəhatəmah nəghatiən, mətəu rəha Narmin Rəha Uhgīn otəfinə.

¹² “Nətəmimi okotegəhan=pən e pialah əhruahru mīn kəm rəhalah tikimīr mīn məmə okotohamu ilah, kəni tatə mīn okotol mīn lanəha kəm nenətilah əhruahru mīn, kəni kəlkələh mīn okotəhtul motol noliən əhmen mīn əmə kəm rəhalah tatə mīne məmə mīn məmə okotohamu ilah.

¹³ Nətəmimi rəfin okotəməki e təmah o nərgək. Mətəu iətəmi otəhtul əskasik mətəuarus=pən natiṁnati mīn əha okotol naunun, kəni Uhgīn otosmiəgəh.”

Nahməiən asoli əpəha Jerusiləm
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ “Nian əha, onəkoteruh ‘nati iətəm Uhgīn tətəməki lan əpəha e Nimə Rəha Uhgīn, kəni nati u tatol Nimə Rəha Uhgīn tāsasimiən.’ (Iətəmi tətəfin nəghatiən u, in otəkeikei məsal lan məhrun nīpətin.) Kəni e nian əha, nətəm Jutiə okotəkeikei motaiu motagim=pən e nītəuat mīn.

¹⁵ Iətəmi tətəmeig ihluə e rəhan nimə ko təsuvən mīniən e nīpəgnəua nimə məmki rəhan natiṁnati. Otaiu əmə magim.

¹⁶ Nəmə iətəmi tətəsum, kəni ko təsuvəniən lahuənu o rəhan napən mos. Otaiu əmə magim.

¹⁷ “!Kəsi! Nahməiən asoli o nīpətan nətəm kəmotol nərfilah mīne nīpətan kəutəfən nah kəm nəpəou mīn. E nian əha okotos pik nahməiən.

¹⁸ Otəfəki əsanən kəm Uhgīn məmə natiṁnati mīn əha okəsəhuvaian e nian rəha nətəpuiən, inəha nian rəha nīmətəgi asoli mīne nuhuən mīne,

¹⁹ mətəu-inu e nian əha, nahməiən asoli kəsəruh əhanəhiən kəti mīne tol lanəha e nian Uhgīn təmətəuvin mol natiṁnati mətəuarus=pa u rəueiu mīne. Kəni okəsəruh mīniən nahməiən asoli kəti tol mīn lanəha.

²⁰ Mətəu Uhgīn təmətəi əkuəkīr nian əha. Nəmə təməsətəi əkuəkīriən, kəni ko iətəmi kəti təsəmiəgəhiən. In təmətəi əkuəkīr rəkis nian əha o rəhan mīn nətəmimi nətəm tīnītəpin rəkis ilah məmə rəhan mīn.

²¹ “E nian əha, nəmə iətəmi kəti otəni məmə, ‘!Afu-to Məsaiə əpəha!’ uə ‘!Afu-to in əpəl!’ mətəu onəsotəhatətəiən lan.

²² Onəsotəhatətəiən lan mətəu-inu, Məsaiə eiūə nəuvein, mīne iəni eiūə mīn, ilah okəhuva motol nəmtətiən mīn mīne nati apispis mīn. Nəmə ilah kotəhrun noliən, okotalkut məmə okotiūvi rəkis nətəmimi mīn u nətəm Uhgīn təmītəpin rəkis ilah.

²³ !O natiṁnati mīn əha, onəkotətəu! Mətəu iəmaupən rəkis məni pətigəm rəfin natiṁnati mīn əha kəm təmah.”

Nian rəha
Nəti İətəmimi otuva
 (Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ “Kəni e nian nahməiən asoli əha otikə,
 ‘kəni miṭigar otəpis,
 kəni məuiḡ otəsasiəiən,

²⁵ kəni məhau mīn e neai okotəmei
 kəni natimnati asoli mīn ikīn e neai okotəlauəl.’

²⁶ Kəni nətəmimi okotafu iəu Nəti İətəmimi oiəkuva e nəpuə e rəhak
 nəsanəniən mīne nepətiən əhagəhag asoli rəhak iətəm otasiəḡəpīn rəfin iəu.†

²⁷ Kəni e nian əha, iəkahli=pən nagelo mīn rəhak kəhuvən motəmki nətəmi
 mīn u Uhgīn təmītəpīn ilah məhuva motoriarun əmə ilah kətiəh. Nagelo mīn
 okəhuvən e nətəni mīn rəfin aḡin e nəhue niftəni məmə okotəmki ilah.

Kəruru nian iətəm
Nəti İətəmimi otuva lan
 (Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

²⁸ “Nikitəmah otəkeikei mətəhti niḡi u fik. Nian əhruahru iətəm nəhlmīn
 mīn kinəutətuəuin mauteviə, kəni nimalīn mīn kinəutəpīlṑil, itəmah
 nəkotəhrun məmə nian əha inəha iətəm nəkotasum lan rəhatəmah.

²⁹ Kəni e noliən əhmen mīn əmə, nian nəkotəruh məmə natimnati mīn u
 kinəutəhuva, kəni nəkotəhrun əmə məmə otəsuvəhiən aḡin iəkuva mīn.

³⁰ “İatəni pəhriən kəm təmah məmə nətəmimi nətəm kəutatig u rəueiu, ko
 kəsəhmīs rəfiniən mətəuarus natimnati mīn əha okəhuva motol niṑəhriəniən
 lan.‡

³¹ Neai mīne niftəni okiakə, mətəu nəḡhatiən mīn rəhak ko kəsəhkəiən.

³² İətəmi kəti təsəhruniən nian uə auə əhruahru rəha natimnati mīn əha.
 Nagelo mīn əpəha e neai kotəruru, kəni iəu mīn Nəti İətəmimi iəkəruru. Mətəu
 Tatə Uhgīn əmə in təhrun nian əhruahru əha.

İtəmah onəkotətəu vivi itəmah
 (Mat 24:42-44)

³³ “Onəutətəu vivi itəmah məutair, mətəu-inu itəmah nəkotəruru nian əha
 rəhak oiəkuva lan məmə otuva nəḡḡin.

³⁴ Otəhmen e iətəmi asoli kəti tatuvən məmə otaliuək əpəha iki piṑin kəti,
 kəni məlin rəhan mīn noluək məmə okəutatig o rəhan mīn natimnati, kəni
 məfən rəhalah mīn uək kətiəh kətiəh. Kəni məni=pən kəm iətəmi e namtiḡluə
 məmə otətair.

³⁵ “Kəni itəmah onəutatig məutair məutəsəl mətəu-inu itəmah nəkotəruru
 nian iətəmi asoli rəha nimə u otuva lan. Kəruru məmə otuva ləhnaiuv, uə o
 lapīn, uə o fətukai tinətəri, uə miṭigar tinətəri.

³⁶ Kəruru, kəmə təhro otuva ueiuəhai əmə. !Təsəuviriən məmə nəkotəpīli
 nian in otuva!

³⁷ !Mətəu nəḡhatiən mīn u iətəm iətəni=pinə kəm təmah, iətəni mīn kəm
 nətəmimi mīn rəfin məmə okəutair məutəsəl!”

14

Nətəmi asoli kəməutəsəl
e suaru o İesu məmə okotoh
 (Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

13:25 Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † **13:26** Afin-tu Dan 7:13 **13:26** Nəh 1:7 **13:27** Mat 13:41
 ‡ **13:30** Woning u e jəptə 13 kəməhuva pəhriən təhmen e nu fote nian İesu təmimis rəkis nian nətəm
 İsrəl kəmotəməu ilah nətəm Rom. Kəni Rom təmos rəhan soldia mīn tepət tepət məhuva motoh rəhalah
 kəntri. (Mətəu nətəm kəutəfaki, ilah kəmotəhrun woning rəha İesu e fes 14-16 kəni ilah kotəḡim.) Mətəu
 nəḡhatiən rəha İesu tətəḡhati mīn o Naunun Nian mīn u kəmanəhuva. **13:35** Luk 12:38

¹ Nian keiu əmə əha ikin kəmanol lafet mil lan rəha Pasova mine Piret U Is Tikə Lan. Kəni pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou kəmətəsal e suaru o Iesu məmə okotələs oneuən motohamu.

² Kəni kotəni məmə okəsotoliən e nian rəha lafet mətəu-inu məta nımənin nətəmimi okotorgəhu nəmə kotəhrun məmə kəmotol nati kəti tərəh kəm Iesu.

*Pətan kəti təməueiu
rəhn-kapə Iesu e səntə*

(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

³ Kəni Iesu təmətatig əpəha Petəni ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian təmətauən, kəni pətan kəti təmos səntə kəti təməri e pətəl u kəmol e kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, kətəni məmə alapastə. Səntə u, nəmiəvin təuvir, kəni nəhmtin tiəkis, kəmol e nokı nard, nigı kəti. Kəni pətan əha təməhti rəkis, məueiu rəhn-kapə Iesu e səntə əha.

⁴ Kəni nətəmimi nəuvein kəmətəharəg əha ikin, niəməha təmol ilah, kəni mautəni=pən kəm lah min məmə, “?Təhro tətərəkın səntə?”

⁵ !Nəmə tol səlīm lan təhrun nosiən məni asoli təhmen e tri-hanrit tənariəs,* məhrun nəfəniən kəm nanrah min!” Kəni məutahi pətan u.

⁶ Mətəu Iesu təni məmə, “!Otəpəh-tə! ?Nəutahi onak? In təmol nati təuvir kəm iəu.

⁷ Nian min rəfin itəmah nanrah min nəutatig, kəni nəmə nəkətolkeikei, nəkotəhrun nasiruiən e lah. Mətəu iəu iəsətiğiən nian rəfin kitah min itəmah.

⁸ Pətan u təmol nati u in təhrun. Təməueiu nipətik məmə otol əpenə-penə o nian okitənim iəu.

⁹ İətəni pəhriən kəm təmah məmə, ikin min rəfin okətanus pətiğəm Nanusiən Təuvir, kəni okətanus min nati u pətan u təmol məmə okəsəluian lan.”

Jutəs təməni məmə otegəhan e Iesu

(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Kəni Jutəs Iskariot in e nətəmi tueləf rəha Iesu, təmuvən meruh pris asoli min məmə otegəhan=pən e Iesu kəm lah.

¹¹ Nian kəmotətəu rəhan nəghatiən, kəni kəmotagiən ohni, motəni məmə okəmanotəfən məni kəm in. Kəni Jutəs təmətəhtahnin əmə nian təuvir məmə otuva kəni tegəhan e Iesu lan kəm lah.

*Nol əpenə-penəian
o lafet rəha Pasova*

(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

¹² Nian tinuva o noliən lafet rəha Piret U Is Tikə Lan, kəni kınatətuəuin noliən lafet, kəni noliən rəhalah katoh sipsip o lafet rəha Pasova. E nian əha, nətəmimi min rəha Iesu kəməhuva ohni motəni məmə, “?Nəkəolkeikei məmə iəkəhuvən iə motol əpenə-penə ikin məmə onəkəol lafet ikin rəha Pasova?”

¹³ Kəni Iesu təmahli=pən rəhan keiu iətəmimi mil məmə, “Onəkian əha taun mueruh iətəmi kəti tətəharu pəri pətəl asoli kəti təmətu=pən nəhu lan, kəni nəkuıtəu=pən.

¹⁴ Əpəha e nimə iətəm tətuvən=pən ikin, kəni nəkuətəpuəh o iətəmi asoli rəha nimə ko məmə, ‘?İəgətun təni məmə nəuan u in pəhruvən məmə itəmah in, mine rəhan min nətəmimi iəkətauən ikin e lafet rəha Pasova?’

¹⁵ Kəni in otəgətun nəuan asoli u in ilis ağın kınəlin vivi rəkis natimnati ikin. Onəkian əmə muol nigtah ikin nauəniən.”

14:3 Luk 7:37-38 * **14:5** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tri-hanrit tənariəs təhmen e tri-hanrit-tausin vatu (300,000 vatu). **14:7** Dut 15:11 **14:8** Jon 19:40 **14:12** Eks 12:6

¹⁶ Kəni kəmian e taun mueruh natimnati təhmen=pən əmə məmə inu Iesu təmāni mine. Kəni ilau kəmuol əpenə-penə nauəniən ikin məmə rəha lafet rəha Pasova.

Iesu təmāni pətigəm məmə Jutəs otegəhanpən lan
(Mat 26:20-25; Luk 22:14,21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Tinəhnaiuv, Iesu mine rəhan min nətəmimi tueləf kəməhuva,

¹⁸ məutauən e tepil. Iesu təmāni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmāh məmə itəmāh kəti u ikinu rəueiu kəutauən pəti kitah min, otegəhan=pən lak kəm rəhak min tikimir.”

¹⁹ Kəni rəhan min nətəmimi nīkilah təməpəou agin, kəni məutətapuəh kətiəh kətiəh ohni məmə, “?Ei, Iərməniḡ, pəh u? !?Iəu!?”

²⁰ Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmə, “Itəmāh əmə kəti u nətəmi tueləf u in tətəuveri pəti pīret e dis kətiəh matun.

²¹ Kəni iəu Nəti Iətəmimi oiəkəkeikei mīmīs məmə inu Nauəuə Rəha Uhgīn təmāni lak mine, mətəu kəsi o iətəmi u iətəm tatol kəuit kəsua iətəm otegəhan=pən lak Nəti Iətəmimi. !Təməuvir əmə məmə in təməsair=paiən!”

Iesu mine kəmotauən
e lafet rəha Pasova

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20; 1Kor 11:23-25)

²² E nian kəməutauən, Iesu təmos pīret məfaki məni tagkiu ohni kəm Uhgīn, kəni məhapu məfən kəm lah məni məmə, “Otos, inu nīpətik.”†

²³ Matig mos min kap wain məfaki məni tagkiu ohni kəm Uhgīn, məfən kəm lah, kəni ilah rəfin kəmotəmnim=pən lan.

²⁴ Kəni təmāni=pən kəm lah məmə, “Inu nīrak iətəm tatol məmə nənīaskasikīən rəha nasiruiən in tətəhtul mətəmiəgəh. Nīrak u otaiu o nətəmimi tepət məmə ofafəl rəkis rəhalah təfagə tərāh min.

²⁵ Iətəni pəhriən kəm təmāh məmə oiəsəmnim minīən wain u mətəuarus=pən oiəmanəmnim min ikin Uhgīn otarməniḡ ikin.”

²⁶ Kəni kəmotani nəpuən əfaki kəti, uərisig kohiet məhuvən əpəha e Nītəuət Rəha Nīḡi U Olif.

Iesu təmāni pətigəm məmə Pitə otəni məmə in təruru in
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmə, “Itəmāh rəfin u onəpanotagim motəpəh iəu mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn tinəni rəkis aupən məmə Uhgīn otəmanoh iətəmi rəha nəsaliən e sipsip min, kəni sipsip min okotaiu kətiəh kətiəh.

²⁸ Mətəu nian iəkəmiəgəh min e nīmisiən, iəkəupən muvən əpəha Kaləli, kəni itəmāh nəmanəhuərisig.”

²⁹ Mətəu Pitə təni məmə, “Nati əpnəpin ilah rəfin okotagim rəkis lam, mətəu iəu əmə ko iəsəḡim rəkisiən lam.”

³⁰ Kəni Iesu təmāni=pən kəm in məmə, “Iətəni pəhriən kəm ik məmə o lapin əmə u, nian mənig otəsəkakə əhanəhiən mau keiu, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”

³¹ Mətəu Pitə təmāni əskasik məmə, “Nati əpnəpin iəkəkeikei mīmīs kilau min ik, ko iəsəniən məmə iəkəruru ik.” Kəni rəhan rəfin nətəmimi kotəni min təhmen e Pitə.

14:18 Sam 41:9 † **14:22** Pīret mine wain uə jus in nəmtətiən e nīpəti Iesu mine nira Iesu, kəni mətəsiru e tah məmə kautətəlig e nati nak Iesu təmol kəm tah e nīḡi kəməluau. Mətəu nīməfaki min nəuvein kotəni məmə pīret u mine wain kətiəuva nīpəti Iesu mine nira Iesu agin. **14:24** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1Kor 10:16; Hip 9:20 **14:27** Sek 13:7 **14:28** Mat 28:16; Mak 16:7 **14:31** Jon 11:16

*Iesu tāmuvən mətəfaki
əpəha Ketsəmāni*

(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Kəni lapin kəməhuvən əpəha ikin kəti nərgin u Ketsəmāni, kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmā, “Otəharəg u ikin u, pəh iəkuvən mətəfaki.”

³³ Kəni mit Pitə, Jemis mine Jon məhuvən, kəni nikin tinətəhmə pik, kəni tinətəu tərəh agin.

³⁴ Kəni təni məmā, “Nikik tətəhmə pik, kəni iuəkir iəkimis lan. Ələharəg u ikinu kəni məhlair əmə.”

³⁵ Kəni muvən min nəuветin meiuaiu məmei e niftəni mətəfaki məmā, “Nəmā suaru kəti min əha ikin, pəh nian əfigəm u otəsuvaiən ohniəu.”

³⁶ Kəni mətəfaki məmā, “Apə,” (u nipətin u təni məmā rəhak tatə), “ik nəkəhrun nolian natimnati min rəfin. Əui, os rəkis nahməiən min u iətəm okəmanəhuva. Mətəu nəsolian rəhak nətəligiən, mətəu ol nati nak iətəm ik əmə nəkolkeikei.”

³⁷ Kəni mitəlig=pa. Mətəu rəhan iətəmimi milahal kəhlapili. Kəni təni=pən kəm Pitə məmā, “?Saimon, nətapili, uə? ?Təhro nəsairiən-to auə kətiəh əmə?”

³⁸ Kəni məni=pən kəm lahal məmā, “Onəklair məhləfaki maleh vivi məmā onəsləmei-pəniən e nəfeifeiən. Nikitəmahal tolkeikei, mətəu nipətitəmahal təpəou.”

³⁹ Kəni təməpəh min ilahal, mitəlig=pən min mətəfaki mətəni əmə nati kətiəh.

⁴⁰ Kəni mitəlig=pa min, mətəu kinlapili min, minləruru nairiən, kəni minləruru məmā okihlani=pən nak kəm in.

⁴¹ Təmuvən min kəni mitəlig=pa mau kisil, mətəu kəhlapili, kəni təmāni=pən kəm lahal məmā, “?Nəhlapili əhanəh məhləmeig? !Nəhmen! Nian tinuva məmā iəu Nəti Iətəmimi okegəhan=pən lak e nəhlmī nətəm nol təfagə tərəh.

⁴² !Hləhtul-tə, kautəhuvən! Lahfu-to, iətəmimi u tətəgəhan=pən lak e nəhlmī tikimīr min, əpəha tətəva.”

*Tikimīr min rəha Iesu kəmotaskəlim in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)*

⁴³ Iesu təmətəghati əhanəh, kəni Jutəs in e nətəmi tuələf rəhan min‡ tətəupən e nimənin nətəmimi. Nəuvein kotəmki nau rəha nəluaginiən, mine neim məhuva. Nətəmi min u, pris asoli min, mine nəgətun min rəha Lou, mine nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotahli=pa ilah.

⁴⁴ Iətəmi u tətəgəhan e Iesu kəm lah təmāni rəkis kəm lah məmā, “Iətəmi əha iəkol nəmtətiən kəti rəha nolkeikeiən lan, nəkotəhrun əmə məmā iətəmi əha in əha. !Nəkotaskəlim motos məhuvən motaskəlim vivi!”

⁴⁵ Kəni əmeiko Jutəs təmuva iuəkir o Iesu, kəni məni məmā, “Iəgətun,” kəni mol nəmtətiən rəha nolkeikeiən lan.

⁴⁶ Kəni nətəmimi min əha kəməhuva motaskəlim tiəkis.

⁴⁷ Mətəu ilah kəti rəha Iesu təmatəhtul iuəkir o lah təmeuvi nau rəha nəluaginiən e nimein maut-aut əmeiko mauəh e nau mohatuv rəkis matəlgi ioluək kəti lan rəha pris asoli agin.

⁴⁸ Kəni Iesu təni məmā, “?Təhro nətəmki nau asoli rəha nəluaginiən mine neim məutəhuva məmā onəkotələs iəu? ?Nikitəmah təhti məmā iəu iohamu itəmi kəti matol nəluaginiən o nələs iəhuiən kəpmən, uə? !Kəpə!

⁴⁹ Nian min rəfin kitah min itəmah əpəha e Nimə Rəha Uhgīn iətəgətun nətəmimi ikin. ?Kəni nəkotəhro məsotaskəlimiən iəu? Mətəu nati Nauəuə Rəha Uhgīn təmāni otəkeikei muva mol nipəhriəniən lan.”

14:32 Jon 18:1 **14:34** Jon 12:27 **14:36** Mak 10:38; Jon 6:38 ‡ **14:43** Inu Mak təmsimaru min, məni məmā Jutəs in min iətəmimi tuələf kəti rəha Iesu. In tolkeikei məmā təgətun əhrəhru məmā nolian rəha Jutəs in tərəh pəhriən agin. In tatol kəuit kəsua. **14:49** Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20

⁵⁰ Kəni rəhan mɪn rəfin nətəmimi kɪnotəpəh in, kəni motagim.

⁵¹ Kəni iətəm aluə kəti iətəm təməlkahu əmə e napən kəti matuərisig e Iesu, kəni nətəmimi nəuvein kəmotələs, motəmkarəpən lan,

⁵² kəni rəhan napən titis, taiu piəpiə əmə magim. §

*Iesu təməhtul
e nəhmti kaunsil mɪn*

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵³ Kəni tətəpinəpu əhanəh, kəmotos Iesu məhuvən əpəha ima pris asoli agin u kətuhapumɪn rəfin pris asoli mɪn, mɪne nəgətun mɪn rəha Lou, mɪne nətəmi asoli rəha nətəm Isrel ikin.

⁵⁴ Kəni Pitə tətən təlig-təlig matuərisig e lah muvən əpəha lahuənu ima pris asoli agin ikin. Kəni təmuvən əpəha e iat mətəharəg ilah soldia mɪn rəha pris asoli agin mətətogəm e nigəm.

⁵⁵ Kəni pris asoli mɪn mɪne nətəmimi rəfin rəha kaunsil kəməutəsəl e nəniən mɪn nəuvein rəha Iesu məmə okotəhamu ohni. Mətəu kəsotəhiən kəti mɪne.

⁵⁶ Kəni nətəmimi tepət kəmotəiuə e Iesu, mətəu rəhalah nəghatiən tətəiu pisin pisin.

⁵⁷ Kəni nəuvein kotəhtul moteiuə lan məmə,

⁵⁸ “Təmətəu təməni məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgɪn u nətəmimi əmə kəmotol e nəhlmiləh. Mətəu e nian tatol kisil lan, təmanuvləkin mɪn nitain u kəsoliən e nəhlmətəmi.”

⁵⁹ Kəmotəni lanəha mətəu ilah mɪn, rəhalah nəghatiən tətəiu pisin pisin.

⁶⁰ Kəni pris asoli agin təməhtul aupən e lah kəni məni=pən kəm Iesu məmə, “?Təhro nəsəghatiən? ?Təhro e nəghatiən mɪn əha iətəm kautəni pətigəm tətələs pikin ik?”

⁶¹ Mətəu Iesu təpnəpin əmə məsəghatiən. Kəni pris asoli agin əpəha təməni=pən mɪn məmə, “?Təhro? ?Ik Məsaiə u Nəti Iətəmi kətəni-vivi?”

⁶² Kəni Iesu təni məmə, “!Əuəh, iəu u! Onəpanoteruh iəu Nəti Iətəmi iətəharəg e nəven maru rəha Uhgɪn u iətəm rəhan nəsanəniən iahgin, kəni manotəh mɪn iəu e nəpuə e neai iətuva.”

⁶³ Kəni pris asoli agin tearis rəhan napən mɪn mətəu-inu in tolkeikei məgətun kəm nətəmimi məmə nikin təmərəh o nəghatiən rəha Iesu, kəni məni məmə, “Okəsotəsəl mɪniən iətəmi kəti məmə otəni mɪn nati kəti lan.

⁶⁴ !Ninotətəu rəkis tətəghati rah e Uhgɪn! ?Nəutəhrətəlig? ?Okotəhro e suah u?” Kəni ilah rəfin kəmotəni məmə otəkeikei mɪmis.

⁶⁵ Kəni kəmotol əuvsan Iesu, kəni nəuvein kəmotagəh lan, nəuvein kotəlis nəhmtin motoh kəni motəni məmə, “!Ei, ik iəni rəha Uhgɪn! !Əni-to məmə pəh u təməh ik!” Kəni soldia mɪn rəha pris asoli agin kəmotem.

*Pitə təməni məmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-27)

⁶⁶ Kəni Pitə təmətən əhanəh əpəha ləhtəni e iat. Kəni pətan mətə kəti u in ioluək rəha pris asoli agin təmuva.

⁶⁷ Kəni mafu tətətogəm e nigəm, kəni təmeruh mətig Pitə kəni məni məmə, “Ik mɪn itəlau Iesu iətəm Nasərit nəmətuan.”

⁶⁸ Mətəu Pitə təmeiuə, kəni məni məmə, “Iəkərruru nati ko nətəni,” kəni muvən mətəhtul əpəha e ket rəha iat. Kəni mənig kəti təkəkə.

⁶⁹ Kəni pətan əha təmeruh mɪn in ikin əha, kəni məni=pən kəm nətəm kəutəhtul əha ikin məmə, “Suah u in mɪn in ilah kəti.”

⁷⁰ Mətəu Pitə təmeiuə mɪn.

Kəni təsuvəhiən, nətəmimi nətəm kəutəhtul əha ikən əha kəmotəni=pən mən kəm in məmə, “Nipəhriən, ik mən ilah kəti mətəu-inu iəkotəhrun məmə ik iətəm Kaləli.”

⁷¹ Mətəu Pitə təməni məmə, “Nəmə iəteiuə, pəh Uhgın otol nalpiniən əskasik kəm iəu,” kəni mos mən nonauvil məmə, “!İəkəruru suah kəha nəutəni!”

⁷² Kəni rəueiu agin mən mənig təkakə mən, kəni nikin təhti nəghatiən rəha İesu məmə, “Mənig otəsəkakə əhanəhiən mau keiu, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.” Kəni Pitə tinətəu tərəh əmeiko mətəsək.

15

İesu təməhtul e nəhmti Pailət

(Mat 27:1-2,11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Kəni ləplapın agin pris asoli mən, mine nətəmi asoli rəha nətəm İsrel, mine nəgətun mən rəha Lou, mine nətəmimi mən rəfin rəha kaunsil kəmotuhapumın ilah mən, kəni mautələhu nəghatiən məmə okotohamu İesu. Kəmotəni=pən kəm nətəmimi nəuvein məmə okotəlis İesu kəni motit məhuvən motəhlman=pən lan e nəhlmi Pailət, u kəpmən asoli rəhalah.

² Kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “?Ik kig rəha nətəm İsrel?” Kəni mətəu İesu tənə məmə, “Ik nətəni məmə tol lanko.”

³ Kəni pris asoli mən kəmotəni pətigəm noliən tepət lan.

⁴ Kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “?Təhro nəsuhalpiniən? ?Nəmətəu kəmotəni pətigəm nipəgnəmtin tepət lam?”

⁵ Mətəu İesu təsəghati mənien, məpnapın əmə, kəni Pailət narmən təmiuvig ohni.

Pailət təməni məmə

İesu otəkeikei mīmīs

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ E nu mən rəfin, nian katol lafet lan rəha Pasova, noliən rəha kəpmən u Pailət məmə in otahli pətigəm iətəmi kəti e kaləpus iətəm nətəm İsrel kəmotəni.

⁷ Kəni suah kəti, nərgin u Parəpəs, tətətig e kaləpus ilah in mən nəuvein, mətəu-inu kəmotohamu iətəmimi e nian kəməutəluagin ilah kəpmən.

⁸ Kəni nımənin nətəmimi kəməhuva o Pailət motəni=pən kəm in məmə otol əmə nati kətiəh təhmen=pən e iətəm tatol nian mən, mahli pətigəm iətəmi kəti e kaləpus.

⁹ Kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Nəkotolkeikei məmə iəkahli pətigəm kig rəha nətəm İsrel?”

¹⁰ Təməni lanəha mətəu-inu in tinəhrun rəkis məmə pris asoli mən kəmotəfən İesu e nəhlmin mətəu-inu kautetet.

¹¹ Mətəu pris asoli mən kəmotəkeikei kəm nımənin nətəmimi məmə okotəuhlin nətəligiən rəhalah. Kəni ilah kəmotətapuəh o Pailət məmə otahli pətigəm Parəpəs, mətəu səniəmə İesu.

¹² Kəni Pailət təmətapuəh o lah məmə, “?Mətəu iəkəhro e suah u itəmah nəmotəni məmə in kig rəha nətəm İsrel?”

¹³ Kəni kəmotagət əfəməh məmə, “!Okətu-pəri e niği kəməluau!”

¹⁴ Kəni Pailət təmətapuəh mən o lah məmə, “?O nak? ?Noliən tərəh nak u suah u təmol?” Mətəu kəmotagət əfəməh mən məmə, “!Okətu-pəri e niği kəməluau!”

¹⁵ Kəni Pailət təmolkeikei məmə otol nikilah, kəni mahli pətigəm Parəpəs, kəni məhlman=pən e İesu e nəhlmi rəhan soldiə mən məmə okotalis kəni motətu-pəri e niği kəməluau.

Soldiā min kəmautol
mīrə Iesu

(*Mat 27:27-31; Jon 19:2-3*)

¹⁶ Kəni soldiā min rəha Pailət kotəlās Iesu məhuvən əpəha imə e nimə asoli rəha kəpmən, kətəni məmə Praetoriām. Kəni kəmotauin rəfin e soldiā min kəhuva mohtəlau lan.

¹⁷ Kəni məhuvən=pən e kot ərarəuv təhmen əmə e kot rəha kig, kəni motuerin-uerin nīləuis iətəm tol nihlīn nihlīn motol kəfəfau lan iətəm təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni motəfəfau=pən lan kəm in.

¹⁸ Kəni motol mīrə kəni məutəuvsan lan məutəni məmə, “Itimah iəkotəfīnə nīsiaian kəm ik, kig rəha nətəm Isrel.”

¹⁹ Kəni motoh rəhn-kapə e nəuanīgi, motagəh lan, motasiəulīn e nəulīlah məutəfən nīsiaian eiua kəm in.

²⁰ Nian kəmotol əuvsan rəkis lan, kəni motəpeg rəkis kot ərarəuv əha, kəni məhuvən=pən əhanəh e rəhan napən, kəni motit məhuvən məmə okotətu-pəri e nīgi kəməluau.

Kəməhtipən Iesu
e nīgi kəməluau

(*Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27*)

²¹ Nian əha, e suaru, kəmoteruh suah kəti iətəm Sairəni, nərgin u Saimon. (In tatə rəha Aleksantə mine Rufəs.)* Tətuven Jerusiləm, kəni kotəkeikei kəm in məmə otəlās nīgi kəluau.

²² Kəni kəmotit Iesu məhuvən əpəha ikin kəti kətəni məmə, Kolkotə, u nīpətīn təni məmə Louipil-uipil.

²³ Kəni kəmotəfən wain u kəmol filəh-filəh ilau mərsin u mīr məmə otəmnīm pəh təsətəuiən nahməiən e nīpətīn, mətəu təpəh nəmnīmīən.

²⁴ Kəni kəmotəlās Iesu məhuvən motətu-pəri e nīgi kəməluau. Kəni motəuəri rəhan napən moturin tais ohni məmə pəh otos.

²⁵ Kəmotətu-pəri Iesu e nīgi kəməluau e nain klok ləplapīn,

²⁶ kəni motətəi rəkis nīpəgnəmtīn u kəmotəh lan məmə,

IN KIG RƏHA NƏTƏM ISREL

kəni motəhti=pən nəghatiən u e rəhan nīgi kəməluau.

²⁷ Kəni iətəmimi mil keiu iətəm kətuəluagin kəm kəpmən matuoh nətəmimi, kəmətu-pəri ilau e nīgi kəməluau, kəti e nīkalīn maru, kəti e nīkalīn məuil.†

²⁹ Kəni nətəmimi nətəm kətəliuək e suaru, məuturin-urin rəhn-kapə lah kəm in məutəuvsan lan məutəni məmə, “Ei, ik nəməni məmə onəkərəkīn Nīmə Rəha Uhgīn kəni nian tatol kisil lan, nəmanuvləkīn mīn in pīsīn.

³⁰ !Eiuaiu-to e nīgi kəməluau ko, mosmiəgəh aru-to ik!”

³¹ Pris asoli mīn mine nəgətun mīn rəha Lou kəmotol əmə nati kətiəh motol əuvsan motəni məmə, “!Təmasiru e nətəmimi tēpət, mətəu ko təsasiru aruiən lan!

³² Təuvir pəh kitah koteruh-to Məsaiə u, kig rəha nətəm Isrel, oteiuaiu e nīgi kəməluau pəh kitah koteruh motəhatətə lan.” Kəni iətəmimi mil u kətuəhkul ilahal Iesu kīnatuəni mīn nəghatiən tərəh lan.

Iesu tīnimis
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

* **15:21** Kateruh lanu lan məmə nətəmimi mīn u Mak təmətei nauəuə u tətuven kəm lah, ilah kīnotəhrun rəkis Aleksantə mine Rufəs. Məta Rufəs pəhriən u Pol təməni e Rom 16:3. **15:21** Rom 16:13

15:24 Sam 22:18 † **15:27** E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmīn iətəm kəmətei e nəghatiən Kris əupən, nəghatiən pīsīn kəti mīn əha ikin iətəm tətīlpīn nəghatiən u mətəni məmə, “²⁸ Kəni nəghatiən iətəm Aiseə təmətei e Nauəuə Rəha Uhgīn tīnuva pəhriən. Tətəni məmə, ‘Kətəni məmə in iətəmi rəha nəhtiən lou.’” (Aes 53:12) **15:29** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58

³³ Kəni e tueləf klok mətəuarus=pən tri klok, napinəpuian təmeiuaiu mirəuei nati.

³⁴ Kəni e tri klok ləhnaiuv, Iesu təmasək əfəmäh e rəhan nəghatiən məni məmə, “!Eli, Eli! ?Lema sapaktəni?”‡ Nipəti rəhan nəghatiən təni məmə, “!Uhgın rəhak, Uhgın rəhak! ?Təhro nətəpəh iəu?”

³⁵ Nətəmimi nəuvein kəməutəhtul əha ikin kəməsotətəu vivian nəghatiən u, kəmotəni məmə, “Otətəu-to. Tətauin e Elaijə.”

³⁶ Kəni ilah kəti təmaiu muvən miuvi=pən wain u tarfu e nati kəti timətmətig təhmen e kotin, məu-pəri e nəuanigi tuvən o Iesu məmə otəmnim. Kəni məni məmə, “Pəh-to kotəh-to məmə Elaijə otuva mələs iahu, uə kəpə.”

³⁷ Mətəu Iesu təmagət əfəmäh min, kəni rəhan nehagiən tiet.

³⁸ Kəni əpəha e Nimə Rəha Uhgın, napən iətəm tətəhkul pəsīg e Ikin Tasim Agin Ikin, təməhapu nəvetin keiu təmətuəuin əpəha ilis mətəuarus=pa əpəha ləhtəni.

³⁹ Kəni iətəmi asoli rəha soldiə min iətəm təmatəhtul e nikalı Iesu, təmeh məmə təmimis lanəha, kəni in təməni məmə, “!Nipəhriəniən, suah u in Nəti Uhgın pəhriən!”

⁴⁰ Nipətan nəuvein kəməutəhtul isəu məutəsəl=pa mauteruh. Ilah nəuvein u Meri Maktələ, mine iahuni məmə rəha Jemis əkəku mine Josis, mine Səlome.

⁴¹ Ilahal kəməhlitəu=pən Iesu nian təmətətig Kaləli, məhlasiru lan. Ilah nipətan tēpət kəmotəri məhuvən əpəha Jerusiləm ilah Iesu.

Josip təməhluəig e Iesu

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Kəni nian əha Iesu təmimis lan, in nian rəha nol əpenə-penəiən natimnati rəha Sapət, kəni olauig nian rəha Sapət, kəsoliən uək lan. Tinapinəpu,

⁴³ Josip in iətəm Aramatia tinuva. In iətəmi kəti rəha kaunsil iətəm kətisiəi in. In nikin təməhti pik Narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni təməsəğiniən, muvən o Pailət mətəpuəh o nipəti Iesu.

⁴⁴ Nian Pailət təmətəu məmə Iesu tinimis rəkis, kəni təmauit mauin e iətəmi asoli rəha soldiə min mətəpuəh ohni məmə, “?Kətəni pəhriən məmə Iesu tinimis rəkis uəhai əmə?”§

⁴⁵ Mətəu iətəmi asoli rəha soldiə min təni məmə, “Nipəhriəniən, tinimis rəkis.” Pailət təmətəu nəghatiən u kəni megəhan=pən e nipəti Iesu kəm Josip.

⁴⁶ Kəni Josip təmuvən mos nəhmti napən ruən kəti, nərgin u linən, muva mələs iahu Iesu e nigı kəməluəu məuveg lan, mələs muvən mələhu=pən e nipəg kəpiel u kəmel rəkis məmə okol suvət ikin. Kəni misuə=pən e kəpiel asoli kəti mahtipəsīg=pən e nipəg kəpiel u lan.

⁴⁷ Kəni Meri Maktələ mine Meri məmə rəha Josis, ilau kəmuəruh ikin əha kəmələhu=pən Iesu ikin.

16

Iesu tinəmiəgəh e rəhan nimisiən

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Nian rəha Sapət tinuva minuvən rəkis, kəni Meri Maktələ mine Meri məmə rəha Jemis, mine Səlome kəmlös nəhmti nati pien-pien min u nəmiəvilah təuvir məmə okilol=pən e nipəti Iesu.

² Ləplapin agin mitigar tinətəri e Sante, pəta milahal u kəmhluvən e suvət.

‡ 15:34 Afin-to e futnot e Mat 27:46 15:34 Sam 22:1 15:36 Sam 69:21 15:40 Luk 8:2-3

§ 15:44 Nian nətəm Rom kəutətu-pəri nətəmimi e nigı kəməluəu, kəutəhrun nəmiəgəhiən o nian kətiəh uə keiu uə kisil mine, kautol məmə nətəmimi okotos pik nahməiən, uərisig ko kəmanohmis.

³ Nian kəmhluvən e suaru kəni məhləni kəm lahal mīn məmə, “?Kərmə pah otasiru e tahal misuə rəkis kəpiel asoli əpəha e nīpəg kəpiel?”

⁴ Mətəu-inu kəpiel əha kəpiel asoli.

Mətəu nian kəmhluvən iuəkīr, mīləsal=pən mīlafu kīnisuə rəkis e kəpiel.

⁵ Kəmhluvən imə e nīpəg kəpiel mīlafu iətəm aluə kəti tətəharəg əha e nīpəg kəpiel e nīkalīn maru ikīn rəhalahal, təmuven e kot əfəməh ruən kəti, kəni ilahal kəmhlauit pīk ohni.

⁶ Kəni təməni=pən kəm lahal məmə, “Sləgīn pīkīn. Nələsəl e Iesu iətəm Nasərit, iətəm kəmətu-pəri e nīgī kəməluau, mətəu in tīkə u ikīnu rəueiu. In tīnəmiəgəh rəkis e rəhan nīmīsīən. Leruh-to nīmēin u kəmələhu=pən ikīn.

⁷ Kəni rəueiu onəkluvən mīhləni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi mīne Pitə, məmə in otaupən matuvən Kaləli, kəni onəkohuərisig lan məhuvən motəh əha ikīn məmə inu təməni rəkis mīne kəm təmāh.”

⁸ Kəmlaiu mīhliet e suvət məhlagīm, mətəu-inu kīnləgīn pīk məhlərəmrumīn. Kəni mīhluvən məslənīən nati kəti mīne kəm nətəmimi mətəu-inu kīnləgīn pīk.*

Iesu təmīetpa o Meri Maktələ
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

⁹ Nian Iesu təməmiəgəh mīn e Sante ləplapīn agīn, kəni maupən mīet=pa o Meri Maktələ. Aupən təməhgi pətīgəm narmin tərāh səpīn lan.

¹⁰ Kəni Meri təmuven mənī=pən kəm rəhan mīn nətəmimi nətəm kəməutan ilah mīn ilah aupən, mətəu nīkilah tətəhmə pīk kəni mətəsək.

¹¹ Mətəu nian kəmotətəu məmə Iesu tīnəmiəgəh rəkis e rəhan nīmīsīən, kəni mīet=pa o pətan əha, mətəu ilah kəməsotənīən nīpəhrīənīən lan.

Iesu təmīetpa o rəhan iətəmimi mīl keiu
(Luk 24:13-35)

¹² Uərisig, Iesu təmīet=pa o iətəmimi mīl keiu kəmīasīpən Jerusiləm mətīan e suaru, mətəu e nian əha nīpətīn təmol pīsīn.

¹³ Kəni ilau kəmīatəlīg mīn mīan muənī=pən kəm ilau mīn nəuvein, mətəu ilah kəməsotəni mīnīən nīpəhrīənīən e lau.

Iesu təmīetpa o rəhan nətəmimi lepīn
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Uək 1:6-8)

¹⁴ Kəni uərisig, Iesu təmīet=pa mīn o rəhan nətəmimi lepīn nian kəməutauən. Kəni mətāhi ilah məmə, “Itəmāh nəstəhatətəiən lak, rəhn-kapə təmāh tīəkis pīk.” Təmāhi ilah mətəu-inu kəsotəhatətəiən e nətəm kəmotəh məmə tīnəmiəgəh rəkis e rəhan nīmīsīən.

¹⁵ Kəni mənī=pən kəm lah məmə “Əhuvən motəni pətīgəm Nanusīən Təuvīr kəm nətəmimi mīn e nəuanīləuis mīn rəfīn e nītəni mīn rəfīn.

¹⁶ Iətəmi otətəu Nanusīən Təuvīr tətəhatətə lan kəni mol bəptais, Uhgīn otosmiəgəh. Mətəu iətəmi təsəhatətəiən lan, Uhgīn otol nalpīnīən asoli kəm in.

16:7 Mat 26:32; Mak 14:28 * **16:8** E kopi əuas mīn tepət rəha Nīutestīmīn iətəm kəmətēi e nəghatīən Kris aupən, fes 9-20 kohkə, kəni nəghatīən rəha Mak təmol naunun u ikīnu. Kəni nətəmi asoli nətəm kotəhrun vīvī Baebol, nīkilah təhti məmə nətəpīsīn kotīlpīn fes 9-20. E kopi əuas mīn nəuvein mīn rəha Nīutestīmīn, nəghatīən u tatos nīmēi fes 9-20: Nīpətan mīn u kəməhuva, motəfa nənīən mīn u kəm Pitə mīne in mīn nəuvein u ilah mīn ilah, e natīmīnati mīn u iətəmi u təməni kəm lah. Konu uərisig e natīmīnati mīn u, Iesu əmə təməfən nəghatīən kəm lah u tasīm, tətəmiəgəh, məruu məsikəiən nian kəti. Nəghatīən u tətəni məmə Uhgīn təhrun nosmiəgəhīən nətəmimi, in təhrun naskəlīmīən iətəmimi mətəuarus naunun nian. Kəni Iesu təmāhli pətīgəm nətəmimi mīn rəhan məmə okotos rəhan nəghatīən məhuvən e nītəni mīn rəfīn rəha nəhue nītəni. **16:14** 1Kor 15:5 **16:15** Uək 1:8 **16:16** Uək 2:38

¹⁷ Kəni nətəmi okotəhatətə lak, Uhgın otol ilah kotol nati apispis min. Okotəhgi pətigəm narmın tərəh tepət e nərgək, kəni motəghati e nəghatiən iki pisin min.

¹⁸ İlah kotəhrun naskəlیمیən sineik u tatus itəmi, motəhrun nəmnimiən nati kətakonə lan, mətəu ko təsərəkiniən ilah. İlah motəhrun nələhu-pəniən nəhlmilah e nətəm kautohmis kotəmiəgəh.”

Iesu tinəri matuvən e neai
(Luk 24:50-53; Uək 1:9-11)

¹⁹ Kəni nian İərməniğ İesu tinəghati rəkis kəm rəhan min nətəmimi, kəni Uhgın tos minatuvən e neai, kəni in tətəharəg e nıkalı Uhgın maru, ikin ima nəsanəniən mine nisaiən.

²⁰ Kəni rəhan min nətəmimi kəmoħiet məhuvən motanus pətigəm rəhan nəghatiən əpəha ikin min rəfin. Kəni İərməniğ tətəsiru e lah matol nəmtətiən tepət. Kəni nəmtətiən min əha kautol nəfiğəmiən məmə rəhalah nəghatiən in nıpəhriənən.

LUK

Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Luk Təmətei Nəghatıan əkuəkir rəha nauəuə u Luk

?Pəh təmətei nauəuə u? Luk təmətei nauəuə u. Səniən mə in iətəmi tueləf kəti rəha İesu, mətəu in niəli kəti rəha Pol, in təman pı̄k ilau Pol. In səniən mə in iətəm İsrəl, in İanihlua əmə kəti, mətəu in iəfaki kəti. In toktə kəti təmol pı̄k skul. In təməhrun vivi natimnati e nəmiəgəhiən rəha İesu. In təmətei nauəuə mil u: Nanusian Təuvir İətəm Luk Təmətei, mine Uək Mın Rəha Aposıl Mın.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Luk təmətei nauəuə u tatuvən kəm rəhan kəti niəli u Teofiləs. Nı̄pəti nərgin u məmə, “İətəmimi iətəm tolkeikei Uhgın.” Luk təmətei nauəuə u tatuvən kəm suah u, mətəu in təhrun məmə Nanihlua* mın tepət okotafın.

?Natıgıən təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi tepət, nı̄kilah təhti məmə Luk təmətəti Rom uə Sisəriə nian təmətei nauəuə u. E nian əha, nəniən tepət o İesu təmitələu-tələu.

?Təmətei nauəuə u o nak? Luk təmolkeikei məmə otətei nəniən kəti təm təhruahru kəni məhagəhag e nəmiəgəhiən rəha İesu. Kəni in təməghati ilah nətəmimi mın kəmotaliuək ilah İesu maüteruh rəhan mın nolıən mine nəniən mın. Nian in təmos nəghatıən rəha İesu o lah kəni Luk təmətei nauəuə u. In tolkeikei məmə otəgətun məmə İesu in iətəmi pəhriən kəti, mətəu in təməsolıən nati kəti tərəh. Kəni in Uhgın, mine in İosmiəgəh.

¹⁻² Teofiləs, ik iətəmi asoli katısiyai ik, kəni iəkətei nauəuə u tatuvən kəm ik.

Aupən, Uhgın təməni natimnati nəuvein, kəni rəueiu e nian rəhatah, in tınol ilah kınəhuva mınautol nı̄pətin. Nətəmimi tepət kəməutatıg e nian əha, maüteruh natimnati mın əha e nəhmtılah əhruahru, kəni məutəni. Kəni nətəmi nəuvein kəməutətəu rəhalah nəghatıən, kəni məutalkut pı̄k məmə okotətei rəkis əhruahru natimnati mın əha.

³ Kəni iəu iəmitəu vivi nəghatıən mın əha məmə iəkəhrun əhruahru mə təmətuəuin əhro, kəni iəu rəhak nətəliğin məmə təuvir iəu mın iəkətei rəkis əhruahru natimnati ərəfin mın əha məmə onəkafın. İətətei əhruahru natimnati mın u nəukəti nəniən mine natimnati iətəm kautəhuərisig.

⁴ İəkolkeikei məmə iəkəni natimnati mın əha kəm ik məmə nəkəhrun əhruahru məmə nəniən iətəm kəməni rəkis kəm ik, in nı̄pəhriənıən.

Agelo təməghati e nairıən rəha Jon Bəptais

⁵ E nian rəha suah kəti, nərgin u Herot Asoli, kig rəha Jutiə, e nian əha pris kəti nərgin u Səkaraea. In kəti mın e pris mın u kətəni nərgi lah məmə, Pris mın rəha Apia. Aupən rəkis, suah u Apia tatsıpən e pris u Eron. Rəhan pətauəhli nərgin u İlesəpet, kəni in mın tatsıpən e pris u Eron.

⁶ Kəni ilau kuəhruahru e nəhmtı Uhgın, nian rəfin kətuıtəu=pən vivi nolıən rəha Lou rəhan mine nəghatıən mın rəhan, kəni məsuərəkiniən kəti.

⁷ Nati əpnəpın kuəhruahru, mətəu ilau nətilau tı̄kə. İlesəpet, in təseməkıən mətəuarus mınəpətauəhli kəni ilau pəti kınuauehli.

⁸ Kəni nian tınuva əhruahru, məmə pris mın rəha Apia okəhuvən e Nimə Rəha Uhgın motol rəhalah natimnati mın. Kəni Səkaraea, in mın təmuvən mə tol pı̄səpıs rəha Uhgın.

⁹ E nolıən rəha pris mın, ilah kəmotatu e kəpiel əkəku mın mə otəgətun pəh mə otol nati e Nimə Rəha Uhgın məmə otuvan nati pien-pien tuvən kəm Uhgın. E nian ilah kəmotol lanəha in təməgətun Səkaraea.

* : Nanihlua, İanihlua – Afın-to e tiksınəri. **1:1-2** Uək 1:1 **1:9** Eks 30:7

¹⁰ Kəni e nian in təmuvən imə mətuvan nati pien-pien, nətəmimi tepət kəməutəhtul ihluə məutəfaki.

¹¹ Kəni agelo kəti rəha Uhgın təmietigəm=pən ohni mətəhtul əha e nəven maru ikin, əha kətuvan nati pien-pien ikin.

¹² Kəni nian Səkaraea təmeruh, kəni narmin təmiuvig mətərəmrumin minəruru əfəməh nati, kəni nəginian təməriauəh e nikin.

¹³ Mətəu agelo təməni=pən kəm in məmə, “Səkaraea, səginian, mətəu rəueiu Uhgın tınətəu rəham nəfakiən. Kəni rəham pətauəhli İlesəpet otos nətin kəti iərman. Kəni onəkəkeikei mauin e nərgin məmə Jon.

¹⁴ Kəni onəkətəu təuvir magiən min, kəni nətəmimi tepət okotagiən o nairian rəhan,

¹⁵ mətəu-inu in otuva iətəmi asoli e nəhmti İərməniğ. Kəni in otəsəmnim aginian wain mine nəmnimiən əskasik min. Kəni Narmin Rəha Uhgın otəriauəh lan, nian otətətig əhanəh e nərfi rəhan məmə, matuvən əmə lanəha nian rəfin.

¹⁶ Kəni in otiuvi=pa nətəm İsrəl tepət okohtəlig=pa o İərməniğ, Uhgın rəhalah.

¹⁷ “Uərisig İərməniğ otuva, mətəu in otaupən muva mətan e narmin mine e nəsanəniən təhmen e Elaijə məmə in otəuhlin nətəligiən rəha tatə min kohtəlig=pən min o rəhalah kəlkələh min, kəni in otəuhlin min nətəm kəutəhti nəuia Uhgın okotos min neinatigiən rəha nətəmi kotəhruahru. E noliən əha, in otol əpenə-penə o nəmiəgəhiən rəha nətəmimi o nuvaiən rəha İərməniğ.”

¹⁸ Kəni Səkaraea təməni=pən kəm agelo məmə, “?Oiakəhro lanu məhrun məmə nati u otuva mol nıpəhriəniən lan? Mətəu-inu iəu inauəhli rəkis, kəni rəhak pətan min tınəpətauəhli.”

¹⁹ Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “İəu, nərgək u Kapriel, kəni iəu iətəhtul e nəhmti Uhgın e nian ərəfin. Kəni in təmahli=pa iəu məmə iəkuva məğhati kəm ik, kəni məni=pinə nanusiən təuvir u.

²⁰ !Ətəlig-to lak! Naməm otekəu kəni onəsəghatiən mətəuarus=pa nəkeruh nıpəti nəghatiən u, mətəu-inu nəməsəniən nıpəhriəniən e rəhak nəghatiən. Nati u in otuva mol nıpəhriəniən lan e nian əhruahru rəhan.”

²¹ Kəni e nian əha, nətəmimi kəməutəhtahnin Səkaraea, nıkilah təhti məmə təhro tınan tınuvəh əha e Nimə Rəha Uhgın.

²² Mətəu nian in təmuva ihluə, mətəu tınəruru nəghatiən, kəni ilah kəmotəhrun məmə in təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən əpəha imə. In təməğhati əmə e nəhlmin kəm lah, məsəghatiən mətəu namın təmekəu.

²³ Nian rəhan uək rəha pris e Nimə Rəha Uhgın təmol naunun, kəni in təmitəlig=pən lahuənu.

²⁴ Kəni təsuvəhiən, rəhan pətauəhli təməpəh məuiğ e iəpəou. Kəni e məuiğ faif, pətauəhli u in təmətəhluaig əmə lahuənu,

²⁵ kəni in təməni məmə, “Inu uək rəha İərməniğ. Aupən ikin, nətik tikə kəni iətaulis. Mətəu rəueiu u, Uhgın tınol təuvir kəm iəu, kəni nikin tagiən məmə iəkələs nətik, kəni iəu oiəsaulis minian e nəhmti nətəmimi.”

Agelo təməni pətigəm mə İesu otair

²⁶ Nian İlesəpet iəpəou tınatig lan minos məuiğ sikis, Uhgın təmahli=pən rəhan agelo, nərgin u Kapriel, məmə in otuvən e nitəni Kaləli e taun kəti nərgin u Nəsərit.

²⁷ In təmos nəghatiən kəti matuvən rəha pətan mıtə kəti iətəm təruru əhanəh iərman, mətəu kinəni rəkis məmə okitipən mə rəha suah kəti, nərgin u Josip. In mipi Kig Təfit tərəh. Kəni pətan əha, nərgin u Meri.

²⁸ Kəni agelo təmuvən miet=pən, kəni mənı=pən kəm in məmə, “Təuvır, Meri. Uhgın təmələhu rəhan nəuvırıən kəm ik, kəni in mətatıg itəlau min.”

²⁹ Mətəu Meri tınəruru əfəməh nəghatıən əha, kəni nıkin tınəhti pık məmə nıpətı nəghatıən əha təhro lanu.

³⁰ Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Səgıniən, Meri, mətəu-inu Uhgın təməni rəkis məmə in otətıatı e rəhan nəuvırıən kəm ik.

³¹ Kəni inəha, ik onəkəpəh məuıg e nətım kəti, kəni onəkələs iərman. Kəni onakauın e nərgın mə İesu.

³² In otıva iətəmi asolı kəni in iətəmi keıkeı, kəni okauın lan məmə Nəti Uhgın İlis Agın. Kəni İərmənıg Uhgın otol in tuva Kıg təhmen=pən əmə e tıpın tərəh Tefıt.

³³ Kəni in otərmənıg e nətəmımi mın rəfın nətəm kəutsıpən e Jekəp, kəni rəhan narmənıgıən otatıg itulın matıvən naunun tıkə.”

³⁴ Kəni Meri təməni=pən kəm agelo məmə, “?İəsəhrıniən məmə oıəkəhro lanu mələs suakəku kəti nəmə iəsıtəu-pəniən iərman kəti?”

³⁵ Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Nərmın Rəha Uhgın otıva matıg lam, kəni nəsanəniən rəha Uhgın İlis Agın otəuveg ik. Kəni in ko, suakəku asim ko onəkələs, okauın lan məmə in nəti Uhgın.

³⁶ Kəni iətəni=pınə kəm ik məmə ik kəti İlesəpet tınamki-amki rəkis e nətın kəti iərman, nati əpnəpın in tınəpətauəhli rəkis. Kəmətəni lan məmə ko təseməkıən, mətəu rəueıu əha tınəpəh rəkis məuıg sikis e nətın.

³⁷ Natımnati mın u tatıtəu=pən əmə nəghatıən rəha Uhgın məmə, ‘Uhgın təhru noliən natımnati ərəfın, kəni nati kəti təsiəkisiən ohni.’ ”

³⁸ Kəni Meri təməni=pən məmə, “Əuəh, iəu pətan iol əhruın əmə rəha İərmənıg. Pəh in otol lak nati nak iətəm ik nınəni rəkis.” Kəni agelo təpəh in, kəni mıtəlig.

Meri təmuvən məmə otəsalpən e İlesəpet

³⁹ Uərisıg lan təsıvəhiən, kəni Meri təmıet iman ikın kəni malıuək uəhai mətıvən e taun e nıtəuət e Jıtıə mə otəsal=pən e İlesəpet,

⁴⁰ kəni in təmuvən e lahuənu rəha Səkarəea, kəni muvən imə mətəni təuvır kəm İlesəpet. ⁴¹ Kəni nıan İlesəpet təmətəu nəghatıən rəha Meri, suakəku u iətəm tətatıg e nərfın təmaııt, kəni Nərmın Rəha Uhgın təməri e nıki İlesəpet.

⁴² Kəni in təmagət əfəməh məmə, “!Uhgın tınol təuvır ohnik tapırəkis nıpətan ərəfın, kəni in tınol təuvır mın kəm suakəku u onəkələs!

⁴³ Nıkık tagıən. Kəni təhro Uhgın təmol nati təuvır asolı kəm iəu, məmə məmə rəha İərmənıg rəhak tuva məsal=pa lak.

⁴⁴ İətəni lanu mətəu e nıan iəmətəu rəham nəghatıən, kəni suakəku u e nərfək təmagıən maııt.

⁴⁵ Uhgın otol təuvır kəm ik mətəu-inu nəməni nıpəhrıeniən e nəghatıən u İərmənıg təməni tınuva lam məmə otol nıpəhrıeniən lan.”

Nəpuən rəha Meri

⁴⁶ Kəni Meri təməni məmə, “E nəmiəgəhiən rəfın rəhak, iatləfəri nərgı İərmənıg ilis,

⁴⁷ Kəni nıkık tətagıən pık o Uhgın İosmiəgəh rəhak,

⁴⁸ mətəu-inu iəu pətan iol əhruın əmə u iəu nati əpnəpın əmə, mətəu nıkin tətəhti iəu.

Kəni rəueıu mıne matıvən, nətəmımi rəfın okotəni məmə Uhgın təmol təuvır kəm iəu;

⁴⁹ mətəu-inu Uhgın u nəsanəniən rəhan in iahgın,

in tæmol nati apispis min tæuvir pik agin kəm iəu,
kəni in nərgin tasim.

⁵⁰ In tatolkeikei nətəmimi min u kəutisiai in, inu nətəmimi e nəuaniləuis aupən
ikin mətəuarus=pa nəuaniləuis min nətəm kəutəhuva əhanəh.

⁵¹ In tæmol nati apispis min e nəsanəniən e nəhlmin.

In tæməhgi-atiti nətəm kəutəfəri ilah e nətəligiən rəhalah.

⁵² In tatosiahu narməniḡ min e rəhalah narməniḡiən,
kəni in tətəfəri nətəmi min u rəhalah nətəligiən teiuaiu.

⁵³ Nətəmi nəumis tatus ilah, in tətaugin ilah e nauəniən tæuvir,
Kəni nətəmi rəhalah nautə tepət, in tahli pətigəm ilah, kəni nati tikə e nəhlmi
lah.

⁵⁴ Uhgīn təmasiru e nəuaniləuis min rəha Isrel u rəhan iol əhrui min,
kəni təməsaluiən e rəhan nolkeikeiən e

⁵⁵ Epraham mine rəhan min nəuaniləuis,
matuvən əmə lanko naunun tikə məmə inəha təməni kəm tipilah min nuvəh.”

⁵⁶ Kəni Meri təmatig ilau Ilesəpet mətəuarus=pən məuiḡ kisil, kəni in
təmitəlig=pən əpəha iman ikin.

Nairiən rəha Jon Bəptais

⁵⁷ Kəni nian əhruahru rəha Ilesəpet tinuva məmə otemək lan, kəni təmələs
nətin iərman.

⁵⁸ Kəni nətəmimi nətəm kəutatig iuəkīr ohni mine rəhan min nəuaniləuis,
kəmotətəu nanusiən əha məmə Iərməniḡ tæmol nəuviriən asoli kəm in, kəni
ilah kəməhuva motol kətiah ilah min məmə okotagiən pəti.

⁵⁹ Nian suakəku əha tinos nian eit, ilah kəməhuva məmə okotəhgi=pən. Kəni
iuəkīr kotauin e nərgin məmə iahuni rəhan tatə Səkaraea,

⁶⁰ mətəu rəhan məmə təni məmə, “Kəpə. Okauin e nərgin məmə Jon.”

⁶¹ Kəni ilah kəmotəni kəm in məmə, “?Onak? Rəham nərgin u Jon tikə.”

⁶² Kəni kəmotəghati e nəhlmilah mətətəpuəh o Səkaraea mə in otəkeikei
məni-to mə okauin e nərgin mə pəh.

⁶³ Kəni in təmətapuəh o nati kəti mə otətəi rəkis nati kəti lan, kəni in
təmətəi=pən məmə, “Nərgin u Jon.” Nian kəmotəh, narmilah təmiuvig pik.

⁶⁴ Kəni e nian əmə əha, nami Səkaraea tinimətig kəni tinəhrun nəghatiən
mətəni-vivi Uhgīn.

⁶⁵ Kəni nətəmimi rəfin u kəutatig iuəkīr kəmotəgin. Kəni nətəmimi kəmotəni
pik natimnati min u titəlau-təlau əha ilis e nitəni Jutiə.

⁶⁶ Kəni nətəmimi min ərəfin nətəm kəmotətəu nanusiən əha, kəni mətətəlig
lan, mətətəpuəh məmə, “?Suakəku əha, otuva iətəmi əhro?” Kəməutəni
lanəha mətəu-inu kəmoteruh əmə məmə nəsanəniən rəha Iərməniḡ tətətig lan.

Səkaraea təməni pətigəm nəghatiən Uhgīn təməfən kəm in

⁶⁷ Kəni Narmīn rəha Uhgīn təməri e niki Səkaraea, tatə rəha Jon, kəni in
təməni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgīn təməfən kəm in. Kəni təməni lanu
məmə,

⁶⁸ “Pəh kotəni-vivi Iərməniḡ, u in Uhgīn rəha nətəm Isrel,
mətəu-inu in təmuva məmə otasiru e rəhan min nətəmimi,
kəni in təmos rəkis ilah e nəhlmi tikimīr min rəhalah.

⁶⁹ Uhgīn u təməfəri iosmiəgəh əsanən iətəm otosmiəgəh kitah.

Iosmiəgəh u təmsipən e nəuaniləuis rəha iol əhrui rəhan u Təfit.

⁷⁰ Kəni in təhmen=pən əmə e nəghatiən iətəm Uhgīn təməni rəkis kəm tah
nəghatiən rəha iəni min rəhan aupən.

- ⁷¹ In tāmēni-əskasik rəkis mēmə otosmiəgəh itah o tikimīr mīn rəhatah mīne nətēmimi rəfin nətəm kəutəməki e tah.
- ⁷² In tətləfəri iosmiəgəh əha mēmə otol nəuviriən u in tāmēni kəm kəha tərāh mīn,
kəni təsaluiən e rəhan nəghatiən iətəm in aru tāmēni e rəhan nəniəskasikiən rəha nasiruiən,
- ⁷³ inu nəniəskasikiən iətəm in tāmēni kəm kəha Epraham.
- ⁷⁴ In təmləfəri iosmiəgəh əha mēmə otosmiəgəh itah,
kəni mələs rəkis itah e nəhlmi tikimīr mīn rəhatah mēmə nian mīn rəfin e nəmiəgəhiən rəhatah,
kitah okotəhrun nolien rəhan uək e nəhmti Uhgīn, kəni məsotəginiən,
- ⁷⁵ kəni kitah okotasim, kəni nəmiəgəhiən rəhatah otəhruahru e nian mīn rəfin.
- ⁷⁶ “Kəni ik, nətik, okauin lam mēmə ik iəni rəha Uhgīn Ilis Agīn,
mətəu-inu ik onəkəupən e Iərmənig mēmə onəkol əpenə-penə rəhan suaru.
- ⁷⁷ Ik onəkəni pətigəm kəm rəhan mīn nətēmimi mēmə Uhgīn otosmiəgəh ilah nian in otafəl rəkis rəhalah təfagə tərāh mīn.
- ⁷⁸ In otol mətəu-inu, in tolkeikei itah matol təuvir kəm tah.
E nolkeikeiən rəhan, Kristo otuva o tah təhmen=pən e mitigar tətəri e neai,
- ⁷⁹ mətasiəgəpīn itah nətēmimi kəutatig e napinəpuiən mīne əpəha ikīn nīmisiən tatoh itəmi ikīn,
kəni matit vivi nəhlkitah e suaru rəha nəməlinuiən.”

⁸⁰ Kəni suakəku təmepət e nīpətin, kəni narmīn rəhan təsanən. Kəni nian rəfin in tətətig əpəha ikīn təpiə-məpiə ikīn mətəhtahnin nian rəhan otuva iətəm otətuəuin uək lan kəni nətəm Isrel okoteruh.

2

Nairiən rəha Iesu (Mat 1:18-25)

- ¹ E nian mīn əha uərisig Iesu tair, suah kəti iətəm Rom, nərgin u Sisə Okastas, in iətəmi asoli təmətərmənig e nītənimtəni mīn rəfin rəha Rom. In təmələhu lou kəti mēmə okafin rəfin nətēmimi iətəm kəutatig rəfin əha ikīn.
- ² Inu nafiniən nətēmimi kəmaupən kol, kəni Kuarinias in kəpmən rəha Siria.
- ³ E nian əha, nətēmimi rəfin okotəkeikei mohtəlig=pən imalah mīn ikīn kəmotair ikīn mēmə okafin ilah, kəni kətei rəkis nərgilah e nauəuə rəha kəpmən.
- ⁴ Kəni Josip mīne Meri kəmiaiet e nītəni Kaləli e taun kəti, nərgin u Nasərit, mian əpəha nītəni Jutiə e taun kəti, nərgin u Petlehem, ima Kig Tefit aupən. Ilau kəmian ikīn əha mətəu-inu Josip in mipi Tefit tərāh.
- ⁵ Ilau Meri kətian mēmə okos nərgilau. Kīnəni rəkis mə Meri otitəu=pən Josip, kəni Meri in namki-amki rəkis e iəpəou.
- ⁶ Nian ilau əpəha Petlehem, nīmə tikə mēmə okuapili ikīn, kəni kətuapili e nīmə rəha natimiəgəh mīn. Kəni nian rəha Meri tinuva mēmə otemək e nətīn.
- ⁷ Kəni iəpəou iətəm in təmaupən mair, in iərman. Kəni in təuveg e napən, mələhu=pən e bokis kəti iətəm kətələhu=pən manvehli u natimiəgəh mīn kəutəuən=pən ikīn.

Nətēmimi rəha sipsip mīn mīne nagelo mīn

⁸ Kəni e nīkali Petlehem, nətəmimi rəha sipsip mīn kəməutəsəl o rəhalah mīn sipsip mīn lapīn.

⁹ Kəni agelo kəti rəha Iərməniḡ təmietigəm=pən o lah, kəni nəhagəhagiən asoli rəha Iərməniḡ təmasiəgəpīn ilah, kəni kəmotəḡin pik.

¹⁰ Mətəu agelo təni=pən kəm lah məmə, “Sotəḡiniən, mətəu-inu iəu iətuva məmə iəkəfīnə nənīən təuvīr kəti iətəm otol nīki nətəmimi kotagiən pik, kəni nənīən u in rəha nətəmimi ərəfin.

¹¹ Əpəha e taun rəha Kig Tefit, suakəku kəti təmair=pa u rəueiu. In Iosmiəḡəh, kəni in Kristo iətəm Uḡḡin təməni aupən məmə otahli=pa o təmah, kəni in Iərməniḡ.

¹² Inu nəmtətīən rəhatəmah: onəkoteruh suakəku kəməuveḡ e napən, kəni kələhu=pən e bokis kətaugīn=pən nati miəḡəh mīn ikin.”

¹³ Kəni rəueiu aḡin, nagelo mīn tepət kəmoḡietigəm=pa məutəhtul ilah mīn, məutəni-vivi Uḡḡin, məutəni məmə,

¹⁴ “Kətəni-vivi Uḡḡin əpəha ilis ilis aḡin e neai.

Kəni əpəha ləhtəni e nəhue nītəni u, nətəmimi iətəm nīki Uḡḡin tətagiən o lah, ilah okotatiḡ e nəməlinuīən.”

Nətəmimi mīn rəha sipsip mīn kəməhuvən moteh Iesu

¹⁵ Nian nagelo mīn kīnotəpəh nətəmimi rəha sipsip mīn mīnotohtəliḡ=pən e negəu e neai, kəni nətəmimi rəha sipsip mīn kəmotəni kəm lah mīn məmə, “Pəh kəhuvən Petlehem moteh-to nati u Iərməniḡ təməni=pa kəm tah.”

¹⁶ Kəmotəhrəmlin uəhai əmə məhuvən moteh Meri mīne Josip mīne suakəku iətəm kəmələhu=pən e bokis iətəm kətaugīn=pən nati miəḡəh mīn ikin.

¹⁷ Nian kəməhuvən rəkis moteh suakəku u, kəni kəmotanus nəḡhatīən e suakəku u iətəm kəmos o agelo.

¹⁸ Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmotətəu nəḡhatīən əha rəha nətəmimi rəha sipsip mīn, ilah kəmotauit, narmilah təmiuvig pik.

¹⁹ Mətəu Meri təmatos əmə e nīkin natimnati rəfin mīn u, kəni mətətəliḡ lan nian mīn.

²⁰ Kəni nətəmimi rəha sipsip mīn kəmohtəliḡ, məutəfəri nərgi Uḡḡin məutəni-vivi in o natimnati rəfin iətəm kəmotətəu kəni moteh, təhmen=pən əmə e nati u agelo təməni=pən kəm lah.

Kəmauin e nərgi Iesu.

²¹ Nian suakəku təmair mīnos nian eit, kəni kəḡḡi=pən tītəu=pən Lou rəhalah, kəni kauin e nərgin məmə Iesu, nərgin u iətəm agelo təməni=pən kəm Meri aupən rəkis, nian in təməsəpəh əhanəhiən məuig lan.

Josip mīne Meri kəmuos Iesu mian e Nimə Rəha Uḡḡin

²² Kəni tinuva əhruahru e nian rəha Josip mīne Meri məmə okuələs suakəku u mian əpəha Jerusiləm məmə okuəfən kəm Iərməniḡ. Kəni ilau kəmian.

²³ Inu tatitəu=pən əhruahru Lou rəha Iərməniḡ u tətəni məmə, “Suakəku iərman mīn u kəmaupən kələs ilah, okəkeikei kətəfən ilah kəm Uḡḡin məmə rəhan.”

²⁴ Kəni ilau kəmian Jerusiləm o nati kəti mīn, məmə ilau okuos mak keiu uə iəuein keiu, kəni miəhamu mətuəfən kəm Uḡḡin o nafəliən namikmikiən rəha Meri, tatitəu=pən əmə Lou rəha Iərməniḡ u Mosis təmətei.*

2:14 Luk 19:38 **2:19** Luk 2:51 **2:21** Luk 1:31 **2:22** Lev 12:1-8 **2:23** Eks 13:2,12 * **2:24** Lou təməni məmə nian suakəku kəti otair; rəhan mamə nīpətīn otamīkmīk e nəhmti Uḡḡin o nian fote. Rəkis ko, rəhan mamə mīne tatə okuəkeikei muol sakrifais rəha naruatəhiən tətītəu=pən Lou rəha Mosis. **2:24** Lev 12:8

Simion tameruh Iesu

²⁵ Kəni inu iətəmimi kəti əha Jerusiləm nərgin u Simion. Rəhan nəmiəgəhiən təhruahru, kəni nian rəfin tatitəu=pən nəghatiən rəha Uhgın. Kəni in tətəhtahnin nuvaiən rəha Kristo iətəm otuva mosmiəgəh mol nəunəhmtilah nətəm Isrel. Kəni Narmın Rəha Uhgın təmuva məriauəh e nikin.

²⁶ Narmın Rəha Uhgın tinəni rəkis kəm in məmə otəsimisiən mətəuarus in oteh Kristo iətəm İərmənig təməni mə otahli=pa.

²⁷ Narmın Rəha Uhgın təməuhlin nikin məmə in otuvən e Nimə Rəha Uhgın. Kəni Josip mine Meri kəmuələs suakəku u Iesu mian e nimə Rəha Uhgın məmə ilau okuol natimnati rəfin iətəm Lou tətəni.

²⁸ Kəni Simion tameruh Iesu, kəni in təmələs=pa e nərfin, kəni mətəni-vivi Uhgın, mətəni=pən məmə,

²⁹ “İərmənig, nəmol rəfin rəham nəghatiən o nəniəskasikiən kəm iəu, iol əhruin əmə rəham.

Kəni rəueiu, inategəhan lak məmə iəkimis-tə e nəməlinuiən,

³⁰ mətəu-inu ineruh e nəhmtək suakəku u iətəm otosmiəgəh nətəmimi.

³¹ Ik nəmol əpenə-penə məmə in İosmiəgəh, kəni nətəmimi rəfin okoteruh.

³² In otuva nəhagəhagiən, kəni otəgətun rəhan suaru kəm Nanihluə[†] mın, kəni nətəmimi okotləfəri rəham mın nətəm Isrel o İosmiəgəh əha.”

³³ Kəni tatə mine məmə rəha suakəku u, narmilau təmiuvig o nəghatiən mın əha Simion təməni lan.

³⁴ Kəni Simion təməfaki məmə nəuviriən rəha Uhgın otuvən o lau. Kəni in təməni kəm Meri u məmə rəha suakəku məmə, “Onakateh, Uhgın təməni rəkis məmə suakəku u otol məmə nətəmimi tepət əpəha Isrel okoteiuaiu motorin, kəni tepət mın okotəri. Kəni in otuva nəmtətiən kəti nətəmimi tepət okotəghati rah lan məmə,

³⁵ nətəmimi okoteruh nətəligiən mın e niki nətəmimi tepət.

“Kəni Meri, nikim otitəgıt təhmen e suah kəti təməu nikim e nau asilə.”

Ana tameruh Iesu

³⁶ Kəni pətauəhli kəti əha ikin, nərgin u Ana, kəni in iəni kəti. In nəti Fanuel, iətəmi kəti in təmsipən e Aser aupən ikin. Pətauəhli u, rəhan nu tepət. Nian in pətan mıtə əmə kəti, kəni mıtəu=pən rəhan iauəhli. Kəni ilau kəmuan o nu səpin əmə, kəni rəhan iauəhli timis.

³⁷ Kəni pətan u təmətatig əmə lanəha mətəuarus=pa in pətauəhli kəti. Kəni rəueiu mınos nu eiti-fo. Nian rəfin in tətətig e Nimə Rəha Uhgın təməfaki, inəha ləplapın mine ləhnaiuv tətətuakəm mətəpəh nauəniən təməfaki kəm Uhgın.

³⁸ Kəni in təmuva ikin əha e nian əhruahru Simion tətəghati e suakəku. Kəni pətauəhli u tətəni-vivi Uhgın ohni, kəni mətəghati e suakəku əha kəm nətəmimi rəfin u kəməutəhtahnin məmə Kristo in otitis nətəm Isrel.[‡]

Josip mine Meri kəmian Nasərit

³⁹ Nian Josip mine Meri, ilau kəmuol natimnati u lou rəha İərmənig tətəni, kəni kəmlitəlig=pən nitəni Kaləli e taun Nasərit, imalahal ikin.

⁴⁰ Kəni suakəku təməpət muva məskasik, kəni in teinatig vivi, kəni nian rəfin nəuviriən rəha Uhgın tətəriauəh e rəhan nəmiəgəhiən.

2:30 Aes 52:10; Luk 3:6; Tait 2:11 † **2:32** Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. **2:32** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34** Aes 8:14; Mat 21:42; 1Pitə 2:8 ‡ **2:38** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kristo in otitis Jerusiləm,” kəni Jerusiləm tatəpsen=pən nətəm Isrel ərəfin. Kəni nəghatiən u rəhan suaru keiu. Nətəmimi nəuvein iətəm kəutatig e nian rəha Iesu, nikilah təhti məmə Kristo otos rəkis nətəm Isrel e nəhlmi tikimır mın u nətəm Rom. Mətəu nipətin asoli məmə Kristo otitis nətəm Isrel e təfagə tarah mın rəhalah. **2:39** Mat 2:23

Iætəm aluə Iesu əpəha e Nimə Rəha Uhgīn

⁴¹ E nu mīn rəfin, tatə mine mamə rəha Iesu kətian Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova.

⁴² Nian Iesu tinos nu tueləf, in təmītəu=pən ilau mīhluvən əpəha ilis e lafet əha, təhmen=pən əmə e noliən rəha nətəm Isrel.

⁴³ Nian lafet tinol naunun, kəni nətəmimi kīnotohtəlig mautəhuvən imalah mīn ikīn, mətəu iætəm aluə Iesu in təməsītəu-pəniən rəhan tatə mine mamə, in matol əmə əpəha Jerusiləm, mətəu ilau kuəruru.

⁴⁴ Nīkilau təhti mə in təmuvən ilah nətəmimi mīn nəuvein motaupən, kəni ilah kəmotaliuək o nian apiəpiə kətiah. Kəni ilau kīnətuəsəl lan o rəhalau mīn nətəmimi, mine nətəmimi iætəm kuəhrun ilah.

⁴⁵ Mətəu nian ilau kəməsueruhien in, kəni kəmiatəlig muəsəl lan mian Jerusiləm.

⁴⁶ Kəni e nian kīsīl, kəni mueruh e Nimə Rəha Uhgīn, tətəharəg ilah nəgətun mīn matətəlig e lah, kəni mətətapuəh o lah o natimnati nəuvein.

⁴⁷ Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmotətəu nati u, narmilah təmiuvig pik o rəhan nəhrunien mine rəhan nuhalpinien nəghatien mīn.

⁴⁸ Kəni nian rəhan tatə mine mamə kəmueh, kəni narmilau təmiuvig pik ohni. Kəni rəhan mamə təməni=pən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəkəhro matol lanu lan e tīmlau. Itīmlau rəham tatə nīkitīmlau təhti pik ik, kəni iətuəsəl pik lam.”

⁴⁹ Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “?Nətuəsəl lak onak? ?Nəsuehrunien məmə iəu iəkəkeikei mətuvə e nimə rəha rəhak Tatə?”

⁵⁰ Mətəu ilau kəsuehrunien nīpəti nəghatien tətəni kəm lau.

⁵¹ Kəni in təmītəu=pən ilau mīhleiuaiu mīhluvən əpəha Nasərit. Kəni in təmisiəi ilau matol nəuiəlau. Mətəu nian rəfin rəhan mamə tətətəlig e natimnati rəfin mīn əha e nīkīn.

⁵² Kəni Iesu təmatepət e nīpətīn, kəni rəhan nəhrunien tatol iahgin, kəni e nian mīn rəfin, Uhgīn mine nətəmimi nīkilah tətəgiən ohni.

3

*Jon Bəptais təməni pətīgəm nəghatien rəha Uhgīn
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)*

¹ Kəni e nian rəha iætəm Rom, nərgin u Sisə Taipiriəs, in təmətərmənig e nītəni mīn rəfin rəha Rom. Kəni e nian in təmətərmənig mətəuarus=pa nu fiftin, kəni nətəmi asoli nəuvein mīn kəutərmənig ləhtəni e Sisə e nīftəni əlkələh mīn rəha Rom, inu Herot tətərmənig əpəha Kaləli, mine pian Filip in tətərmənig əpəha Ituria mine Trakonaetas, mine Lisaniəs tətərmənig əpəha Apilin, mine Pontias Pailət u iætəm Rom in kəpmən rəha Jutiə.

² Inu e nian əhruahru rəha Anəs mine Kaiəfəs ilau pris asoli agin mil rəha Isrel. E nian əha, Jon nətī Səkarəea, in tīnepət rəkis, in mətən əpəha təpiə-məpiə ikīn, kəni Uhgīn təməfən nəghatien kəti kəm in.

³ Kəni in təmuvən mətən rəfin əha iuəkīr o nəhu Jotən mətəni pətīgəm nəghatien rəha Uhgīn. In mətəni məmə nətəmimi okotəkeikei mohtəlig e noliən tərāh mīn rəhalah, kəni məhuvən o Uhgīn, məmə in otəfəl noliən tərāh mīn rəhalah. Kəni nəmtətien lanko, okol bəptais e lah.

⁴ In təhmen əmə e nəghatien rəha iəni u Aiseə iætəm təmətəi e nauəuə rəhan məmə, “Suah kəti tətəuīn əpəha ikīn təpiə-məpiə ikīn mətəni məmə, ‘itəmah, nəkotol əpenə-penə e suaru rəha Iərmənig, kəni mautol rəhan suaru təhruahru.

⁵ Nipəgləuahtəni min otirəuei vivi, kəni nitəuət min mine narit min rəfin okosiahu, kəni suaru ekəu-ekəu min okəgəhruahru, kəni suaru u tapəhri-apəhri okol təpiə.

⁶ Kəni nətəmimi rəfin okoteh suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi.’ ”

⁷ Kəni e nian əha, nətəmimi tepət kəməhuva o Jon məmə in otol bəptais e lah, mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “!Itəmah nəkohtəhmen əmə e təgəluə min! !Nikitəmah təsəhtiən məmə onəkotagim rəkis e niəməha mine nalpinian rəha Uhgın iətəm tətəva!

⁸ Onəkotəkeikei motol nati kəti pəh kəhrun məmə ninotəpəh pəhriən noliən tərəh min rəhatəmah kəni məhuva o Uhgın. Kəni sotəni aruiən kəm təmah e nəfəriən məmə itəmah nəkotəhruahru mətəu-inu itəmah namipi Epraham min. !Kəpə! Inu nati əpnəpin əmə. Iətəni kəm təmah məmə, Uhgın təhrun noliən kəpiel min u kəhuva namipi Epraham min.

⁹ Kəni rəueiu əha, Uhgın tinəhtul maru o nətəhli-pəniən niggi e nəukətin. Kəni nəmə niggi kəti təsəuəiən e nəuan iətəm təuvir, kəni in otəuahli məraki=pən e nigəm.”

¹⁰ Kəni nimənin nətəmimi kəmotətapuəh o Jon məmə, “?Kəni oiəkotol nak?”

¹¹ Kəni Jon təməni=pən kəm lah məmə, “Okəmə rəham napən keiu, əfən kəti kəm suah kəti u rəhan tikə. Nəmə nəgəm nauəniən tatig, əfən kəti kəm nətəmimi u niglah tikə.”

¹² Nətəmimi nəuvein rəha nosiən məni rəha takis kəməhuva məmə otol bəptais e lah, kəni motətapuəh o Jon məmə, “?Kəni oiəkotol nak?”

¹³ Kəni Jon təməni=pən kəm lah məmə, “Sotos əuəuiən məni o nətəmimi tapirəkis inu təhmen əmə mə onəkotos.”

¹⁴ Kəni soldia min nəuvein kəmotətapuəh min, “Kəni itimah? ?Itimah o iəkotəhro?” Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Sotoliən nəginiən kəm nətəmimi məmə, ‘Okəmə nəsotəfaiən məni, kəni iəkotol nahməiən kəm təmah.’ Kəni sotoliən nəginiən kəm nətəmimi məmə, ‘Okəmə nəsotəfaiən məni, kəni iəkotəni=pən kəm nətəmi asoli məmə nəmotol nati kəti tərəh.’ Nikitəmah otəkeikei magiən o nos əhruahruian nətəouian rəhatəmah kəni in əmə ko.”

¹⁵ Kəni nətəmi u kəməutəhtahnin Kristo u Uhgın təməni məmə otəhli=pa, nikilah təhti mətə Jon in Kristo.

¹⁶ Mətəu Jon təməni=pən kəm lah məmə, “!atol bəptais e təmah e nəhu, mətəu iətəmi kəti tətəva rəhan nəsanəniən mine nepətiən tapirəkis iəu. Kəni iəu ləhtəni agin, iəsəhmenian məmə iəkuva iəu iol əhruin kəti rəhan o noliən rəhan uək.* Kəni suah kəha, in otol bəptais e təmah e Narmın Rəha Uhgın mine nigəm.

¹⁷ In tətəhtul maru o neruhiən noliən rəha nətəmimi məmə otəuəri ilah, nətəm kotəuvir mine nətəm kotərah təhmen e iətəm tətəsum. Tətələs fok o nafəl rəkisiən nilosi wit məmə otos nipətin iətəm təuvir. Nətəm kotəuvir kotəhmen e nipəti wit, tatos ilah matuvən lahuənu. Mətəu nətəm kotərah kotəhmen e nilosi wit, təraki=pən e lah e nigəm asoli iətəm tətəuə naunun tikə.”

¹⁸ Kəni Jon təməni pətigəm nəniən təuvir e nəghatiən tepət məmə otiuvi=pa nətəligiən rəha nətəmimi kəhuvən o Uhgın.

Herot təmləfən Jon e kaləpus

3:6 Aes 40:3-5 **3:7** Mat 12:34; 23:33 **3:8** Jon 8:33,39 **3:9** Mat 7:19 **3:12** Luk 7:29 * **3:16** Nəghatiən əhruahru rəha Jon tətəni məmə, “iəsəhmenian məmə iəkitis rəkis niləuis e rəhan put.” Uək u, in uək rəha slef. **3:16** Uək 13:25

¹⁹ E nian əha, Herot Antipas təmitirəkis Herotias inu pətan rəha pian, kəni in təmol natimnati tepət tərəh. Kəni noliən mīn əha, Jon təməni əskasik mahi Herot Antipas o noliən tərəh mīn rəhan.

²⁰ Kəni Herot Antipas təmatig mol mīn noliən tərəh kəti mīn tapirəkis, in təmələs Jon muvən mahtipəsiz lan e kaləpus.

Jon təmol bəptais e Iesu

(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Mətəu nian Jon təməsuvən əhanəhiən e kaləpus, kəni in təmatol bəptais e nətəmimi mīn, kəni Iesu mīn təmuva, kəni Jon tol bəptais lan. Kəni nian Iesu təmətəfaki, Uhgīn təmerəh e neai,

²² kəni Narmīn Rəha Uhgīn təmsipəri meiuaiu, nīpətin təhmen e mak muva məharəg pəri e Iesu, kəni nəuia Uhgīn təmsipəri e negəu e neai mətəni məmə, “Ik nətik keikei, iəkolkeikei pik ik, kəni nīkik tagiən pik agin ohnik.”

Kəha tərəh mīn rəha Iesu

(Mat 1:1-17)

²³ Nian Iesu təmətuəuin rəhan uək, rəhan nu təhmen=pən e tate.

Nətəmimi nīkilah təhti məmə in nəti Josip.

Kəni Josip in nəti Heli,

²⁴ Heli in nəti Matat,

Matat in nəti Lifai,

Lifai in nəti Melki,

Melki in nəti Janae,

Janae in nəti Josip,

²⁵ Josip in nəti Matatias,

Matatias in nəti Amos,

Amos in nəti Neham,

Neham in nəti Esli,

Esli in nəti Nagae,

²⁶ Nagae in nəti Mahat,

Mahat in nəti Matatias,

Matatias in nəti Semein,

Semein in nəti Josek,

Josek in nəti Jota,

²⁷ Jota in nəti Joanan,

Joanan in nəti Resa,

Resa in nəti Serupapel,

Serupapel in nəti Sealtiel,

Sealtiel in nəti Neri,

²⁸ Neri in nəti Melki,

Melki in nəti Ati,

Ati in nəti Kosam,

Kosam in nəti Elmatam,

Elmatam in nəti Er,

²⁹ Er in nəti Josuə,

Josuə in nəti Eliesa,

Eliesa in nəti Jorim,

Jorim in nəti Matat,

Matat in nəti Lifai,

³⁰ Lifai in nəti Simion,

Simion in nəti Juta,

Juta in nəti Josip,

Josip in nəti Jonam,
 Jonam in nəti Eliakim,
³¹ Eliakim in nəti Melea,
 Melea in nəti Mena,
 Mena in nəti Matata,
 Matata in nəti Natan,
 Natan in nəti Tefit,
³² Tefit in nəti Jese,
 Jese in nəti Opet,
 Opet in nəti Poas,
 Poas in nəti Salmon,
 Salmon in nəti Nason,
³³ Nason in nəti Aminatap,
 Aminatap in nəti Atmin,
 Atmin in nəti Ani,
 Ani in nəti Hesron,
 Hesron in nəti Peres,
 Peres in nəti Juta,
³⁴ Juta in nəti Jekəp,
 Jekəp in nəti Aisək,
 Aisək in nəti Epraham,
 Epraham in nəti Tera,
 Tera in nəti Nahor,
³⁵ Nahor in nəti Seruk,
 Seruk in nəti Rehu,
 Rehu in nəti Pelek,
 Pelek in nəti Eper,
 Eper in nəti Sela,
³⁶ Sela in nəti Kaenan,
 Kaenan in nəti Apaksat,
 Apaksat in nəti Sem,
 Sem in nəti Noa,
 Noa in nəti Lamek,
³⁷ Lamek in nəti Metusela,
 Metusela in nəti Inok,
 Inok in nəti Jaret,
 Jaret in nəti Mahalalel,
 Mahalalel in nəti Kenan,
³⁸ Kenan in nəti Enos,
 Enos in nəti Set,
 Set in nəti Atəm,
 kəni Atəm in nəti Uhgîn.†

4

Setən təməfən-əfən kəm Iesu (Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Narmîn Rəha Uhgîn təmərïauəh e nəmiəgəhiən rəha Iesu, kəni nian in təmsipən e nəhu Jotən, kəni Narmîn Rəha Uhgîn təməghati=pən e niki Iesu məmə in otuvən əpəha təpiə-məpiə ikin.

² Kəni e nian fote, Setən təməfən-əfən kəm Iesu. E nian mîn rəfin əha, in təsauəniən, kəni e naunun nian mîn əha, nəumis təmus agin in.

3:32 Rut 4:17-22 **3:36** Jen 11:10-26 † **3:38** Kətəni mə Atəm in nəti Uhgîn mətəu-inu, Uhgîn in təmöl Atəm. **3:38** Jen 4:25-26

³ Kəni Setən təni=pən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, əni=pən kəm kəpiel u məmə otəuhlin mol pıret lan.”

⁴ Kəni Iesu təmuhalpın nəghatıən rəha Setən məmə, “Kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın məmə, ‘Nətəmimi ko kəsotəmiəghıən e nauəniən əmə.’ ”

⁵ Kəni Setən təmit Iesu mian əpəha e nitəuət əfəməh kəti, kəni məgətun uəhai əmə in e nitənimtəni mın rəfin, mine e nəuviriən rəhalah,

⁶ kəni in təməni=pən kəm in məmə, “İəu o iəkəfinə e nəhlməm narmənıgıən mın mine nepətıən mın rəfin, mine nəmemtəhiən rəhalah, mətəu-inu natimnati rəfin tətətig e nəhlmək, kəni iəkəhrun nəghan-pəniən kəm iətəmi-pəh iəkolkeikei məmə iəkəfən kəm in.

⁷ Mətəu nəmə nəkəfəki=pa kəm iəu, kəni natimnati mın rəfin u rəham.”

⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, ‘Onəkotəfəki əmə kəm rəhatəmah İərmənıg Uhgın, kəni in əmə, onətol əmə rəhan nətəliğin.’ ”

⁹ Kəni Setən təmit in mian əpəha Jerusiləm e nəhue nimə əpəha ilis ağin e Nimə Rəha Uhgın. Kəni məni=pən kəm in məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgın, iuvıg-to u ikınu, ¹⁰ mətəu-inu kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın məmə, ‘In otahli=pa nagelo mın rəhan kəhuva motəsəl vivi ohnik,

¹¹ kəni ilah okotos əmə ik ilis e nəhlmiləh məmə onəsoriniən nəhlkəm e kəpiel.’ ”

¹² Kəni Iesu təmuhalpın nəghatıən rəha Setən məmə, “Nauəuə Rəha Uhgın tətəni mın məmə, ‘Onəsotoliən nəfən-əfəniən kəm rəhatəmah İərmənıg Uhgın məmə otol nati kəti, məmə nəkoteruh məmə in tətətig itəmah mın, uə kəpə.’ ”

¹³ Nian Setən təmol naunun e nəfən-əfəniən rəhan, in təmagım muvən isəu o Iesu mətəhtahnın mə nian təuvır kəti mın rəhan otəpanuva mın.

*Iesu təmətuəvin rəhan uək əpəha Kaləli
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)*

¹⁴ Kəni Iesu təmitəliğ=pən nitəni Kaləli, kəni nəsanəniən rəha Uhgın təməriəuəh e nəmiəghıən rəhan. Kəni nəghatıən ohni təmitəlau-təlau e lahuənu mın tepət e nitəni əha.

¹⁵ Kəni Iesu in təmətəgətun e nimə rəha nuhapuminiən mın, kəni nətəmimi mın rəfin kəməutəni-vivi in.

*Nətəm Nasərit
kəmotəpəh Iesu*

(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Kəni Iesu təmuvən Nasərit, ikın əha in təməpət ikın əupən. Kəni e nian rəha Sapət, in təmuvən e nimə rəha nuhapuminiən təhmen əmə mə in tatol nian mın. Kəni in təməhtul məmə otafin Nauəuə Rəha Uhgın.

¹⁷ Kəni kəməfən nauəuə iətəm kəmaıu-aiu rəha iəni u Aiseə. Kəni in təmuəhrə=pən e iətəm Aiseə təmətei tətəni lanəha məmə,

¹⁸ “Narmın Rəha Uhgın tətətig lak mətəu-inu təmitəpın iəu məmə iəkəni pətıgəm nəniən təuvır kəm nanrah mın. Kəni təmahli=pa iəu məmə iəkuvən məni=pən kəm nətəmi kətatıg e kaləpus məmə iəkıtis ilah, kəni mahli pətıgəm ilah, kəni məni=pən kəm nətəmimi mın nəhmtiləh təpıs məmə okoteruh nati. Kəni təmahli=pa iəu məmə iəkuvən mıtis niki nətəmimi,

¹⁹ kəni məni pətıgəm məmə nian tinuva rəkis məmə İərmənıg otəgətun rəhan nəuviriən kəni mosmiəgh nətəmimi.”

²⁰ Nian təməfin rəkis nauəuə u, kəni maıu-aiu mın məfən nauəuə u kəm iətəm tətələhu nauəuə u, kəni mətəharəg məmə otəgətun nətəmimi. Kəni nəhmti nətəmimi rəfin əha imə təməhtul əmə lan.

21 Kəni in təmətəghati kəm lah mətəni məmə, “Rəueiu u e nian u nəutətəlig lan e Nauəuə Rəha Uhgın, Uhgın tinol əpu nəghatiən mın əha tınuva matol nıpəhriənien lan.”

22 Nətəmimi rəfin kəmotəni-vivi in, kəni narmilah təmiuvig o nəghatiən təuvır mın in tətəni, kəni məutəni kəm lah mın məmə, “?Nəti Josip u, uə kəpə?”

23 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəkəhrun məmə onəkotəni=pə nəghatiən əuas u kəm iəu u tətəni məmə, ‘Toktə, ol vivi aru-to nıpətım,’ u nıpətın məmə, ‘Natımnati mın əha u kətəni mə nəmol rəkis ilah əpəha Kapeniəm, təuvır məmə nəkuva mol mın ilah u ikinu imam ikin.’

24 Pəhriən, iəkəni kəm təmah məmə ko nətəmimi kəsotisiaiən iəni kəti iətəm tatsipən e lah.

25 E nian rəha Elaijə, nuhuən təməsəfuvien o nu ksil mine məuig sikis, nəumis təman kəni nauəniən tikə. Kəni iətəni pəhriən kəm təmah məmə, e nian əha, pətəlimis mın tepət u ikinu İsrel,

26 mətəu Uhgın təməsahli-pəniən Elaijə məmə otuvən masiru e lah. Kəpə. In təmahli=pən məmə otasiru e pətəlimis kəti əpəha Saedon e taun Sarefat, kəni pətan u in pətan İanihluə kəti.

27 Kəni e nian rəha iəni Elisa, nətəmimi tepət kəməutatig İsrel u kəmautos nımisiən u leprosi e nıpəti lah, kəni Elisa təməsol vivien kəti mine. Mətəu in təmol vi əmə Neman u iətəm Sıriə, in iətəm İanihluə kəti.”

28 Kəni e nian nətəmimi u e nimə rəha nuhapuminiən kəmotətəu nəghatiən əha niəməha təmol pik ilah.

29 Kəni kəmotəhtul uəhai əmə motaskəlim İesu, motələs mohiet itaun, məhuvən əpəha e kiəkis e nıkalı taun məmə kotəraki pətigəm lan.

30 Mətəu İesu təmalıuək rəkis e lah miet e nəlugın e lah kəni matuvən.

*İesu təmahli pətigəm
narmın tərəh e iətəmimi kəti
(Mak 1:21-28)*

31 Kəni İesu təmeıuıuı muvən əpəha Kapeniəm, taun kəti mın rəha Kaləli. Kəni e nian rəha Sapət in təmətəgətun nətəmimi.

32 Kəni nətəmimi iətəm kəmotətəu rəhan nəghatiən, narmilah təmiuvig pik ohni mətəu-inu rəhan nəghatiən təfigəm, nepətiən tatig lan.

33 Kəni in əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən, kəni suah kəti əha ikin iətəm narmın tərəh kəti tətətig lan. Kəni in təmagət əfəməh məmə,

34 “!Ei, İesu iətəm Nasərit! ?Təhro? ?Nəmuva məmə nəkol nərahien kəm tımah? İnəhrun rəkis ik. Ik İətəmi Asim rəha Uhgın!”

35 Mətəu İesu təmagət əskasik lan məmə, “!Aaah, sagətiən! !İet magım rəkis e suah u!” Kəni narmın tərəh əha təmol suah u tisipəri morin e nıftəni e nəlugilah, əmeiko magım rəkis lan, mətəu təməsərəkiniən suah u.

36 Kəni nətəmimi rəfin ikin əha narmilah təmiuvig kəni məutəni=pən kəm lah mın məmə, “Ei! ?Nəghatiən nak u? Suah u, təmagət əskasik e narmın tərəh mın e nəghatiən rəha nepətiən mine nəsanəniən, kəni ilah kəmohtiet e nətəmimi.”

37 Kəni nəniən rəha İesu təmaıu mıtəlau e nıtəni əha.

*İesu təmasıru
e nətəmimi tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)*

38 İesu təməhtul kəni miet e nimə rəha nuhapuminiən muvən əpəha e nimə rəha Saimon.* E nian əha, uhu Saimon tatımis matətəpu-ətəpu pik, kəni ilah

4:22 Luk 3:23; Jon 6:42 4:24 Jon 4:44 4:25 1King 17:1,7 4:26 1King 17:8-16 4:27 2King 5:1-14 4:32 Mat 7:28-29 * 4:38 Nian mın nəuvein, kətauın e Saimon Pitə məmə, “Saimon,” kəni nian nəuvein, kətauın lan məmə, “Pitə.”

kəmotəni=pən kəm Iesu məmə oteruh.

³⁹ Kəni Iesu tāməhtul=pən iuəkīr ohni kəni magət əskasik e nīmisiən, kəni pətan u təsanən. Əmeiko in təhtul kəni mol nauəniən niġlah.

⁴⁰ Nian miṭigar tiniuviġ rəkis, nətəmimi kəmos nətəmimi mīn rəfin u nətəm kautohmis e nīmisiən pišin pišin mīn məhuva o Iesu. Kəni in tāmələhu=pən nəhlmin e lah kətiəh kətiəh, kəni ilah rəfin kəmotəsanən.†

⁴¹ Kəni iərmis mīn kəmoḥiet motaġim e nətəmimi tepət məutagət əfəməh məmə, “!Ik Nəti Uhgīn!” Mətəu Iesu təmagət əskasik e lah mahtipəsīġ e lah o nəghatiən mətəu-inu ilah kotəhrun məmə in Krīsto iətəm Uhgīn təmahlī=pa.

⁴² Kəni kəmāni lauig lan, Iesu tēmiet əha ikin əha muvən əpəha ikin kəti iətəm nətəmimi kohkə ikin. Mətəu nətəmimi kəmotəsal lan, kəni nian kəmoteruh in, ilah kəməhuva ohni məutalkut məmə okotəniəhu məmə in təsaġimiən məpəh ilah.

⁴³ Mətəu in təmāni=pən kəm lah məmə, “Kəpə. Iəu iəkəkeikei muvən lahuənu pišin mīn nəuvein, māni pətiġəm nəniən təuvīr rəha Narməniġiən Rəha Uhgīn, mətəu-inu Uhgīn təmahlī=pa iəu məmə iəkol lanu.”

⁴⁴ Kəni in təmatuvən mətən e niṭəni Jutiə mətəni pətiġəm nəghatiən rəha Uhgīn e nīmə rəha nuhapuminiən mīn.

5

Natətəliġ mīn iətəm Iesu təmaupən mauin e lah (Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

¹ Nian kəti, Iesu təmətəhtul e niḱali nəhu asoli, nərgin u Lek Kaləli.* Kəni nīmənin nətəmimi kəməhuva motəhtul motohtəlau lan məutatətə kəni məutəhġi ilah mīn məmə okotətəu nəghatiən rəha Uhgīn.

² Kəni in təmeh bot keiu rəha nətəm kautos nəmu e niṭəkīl mətəu ilah kəutafəl nopin mīn rəhalah.

³ Kəni Iesu təmuvən e bot rəha Saimon,† kəni mətəpuəh ohni məmə otiuvi-pah bot tuvən ihluə nəuветin. Nian Saimon təməharəġ pətiġəm e bot, kəni Iesu təməharəġ lan mətəġətun nətəmimi.

⁴ Nian Iesu təməghati rəkis kəm nətəmimi, kəni māni=pən kəm Saimon məmə, “Saimon, otasə kotəsəu-pah lokamnim, kəni ko motəraki e nopin motos nəmu nəuvein.”

⁵ Kəni Saimon təni məmə, “Iətəmi asoli, iəmotalkut pik lapin mətəuarus=pa u, məsotosiən nəmu kəti mīne. Mətəu ik ninəni mīn mə okəhuvən, təuvīr pəh kəhuvən motəraki mīn e nopin.”

⁶ Kəni nian ilah kəmotol, kəmos pik nəmu tepət e rəhalah nopin, kəni nopin mīn rəhalah kəmotəri kəni motasisi e nəmu mīn, kəni nopin mīn təsuvəhiən kotəhapu.

⁷ Kəni ilah kəmotəuīn=pən mīn e nətəmimi e bot pišin mə kəhuva motasiru e lah. !Kəni ilah kəməhuva motəmki=pən nəmu e bot pəti mil kuəri muəriəuəh e nəmu, kəni iuəkīr bot mil kuamnim!

⁸ Nian Saimon Pitə təmeruh nati u, kəni təmasiəulīn=pən kəm Iesu e nisiəiən mətəni məmə, “!Iərməniġ, uvən isəu ohniəu, iəu iəsəhmenien, iəu iol təfəġə tərah!”

⁹ In təməghati lanu mətəu-inu in mīne nətəmi mīn əha e bot mil, kəmotəuīt pik narmiləh təmiuviġ o nəmu mīn u tepət lanəha.

† **4:40** Lou kəti rəha nətəm Isrel tətəni məmə iətəmimi ko təsələsiən iətəm tatimis e nian rəha Sapət. Mətəu nian miṭigar tiniuviġ rəkis, kəni Sapət tinol naunun, kəni nətəmimi kotəhrun nələsiən nətəmimi.

4:41 Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1** Nəghatiən Kris əhruahru təni məmə, “Lek Kenesəret” u nərgin kəti mīn rəha Lek Kaləli. **5:1** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3** Inu Saimon Pitə. **5:5** Jon 21:3-8

¹⁰ Kəni Jemis mine Jon, nəti Səpəti mil u katiavi nəmu min ilahal Saimon, ilau min kəmuauit pik narmilau tiuvig o nəmu min u.

Mətəu Iesu təməni=pən kəm Saimon məmə, “Səginian. Ik iətəm rəha niuvian nəmu, mətəu rəueiu əha matuvən, ik onəkiuvi=pa nətəmimi.”

¹¹ Kəni nian ilah kəmotiuvi-pari rəhalah bot min, kəni motəpəh ərəfin natimnati kəni məhuərisig e Iesu, kəni məhuva rəhan min nətəmimi.

Iesu təmol vivi iətəm tatos nimisian u leprosi
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

¹² Nian Iesu təmətəliuək e taun kəti, suah kəti iətəmi təmos nimisian u leprosi# təmalieuək muva. Nimisian u leprosi təmaiu ərəfin e nipətin. Kəni nian in təmeruh Iesu, təmeiuaiu masiəulin=pən nipənəgin e niftəni mətəfən nisaiəon kəm in, mətəsək mətəkeikei kəm in mətəni kəm in məmə, “Iərməniğ, okəmə nəkolkeikei, kəni nəkəhrun nol viviəon iəu, kəni mafəl rəkis namikmikiəon lak.”

¹³ Kəni Iesu təmuahru e nəhlmin mələhu=pən lan məni məmə, “Əuəh. İəkolkeikei. !Əuvir-tə!” Əmeiko rəueiu agin, nimisian u leprosi tikə lan.

¹⁴ Kəni Iesu təməniəhu məmə otəsəni pətigəmiəon natimnati min u kəm nətəmimi, mətəu təməni kəm in məmə, “Üvən meruh pris kəti pəh in oteh məmə nipətim tinol lanko, kəni ko ik mol sakrifais kəm Uhgın iətəm Lou rəha Mosis tətəni məmə nəmə suah kəti iətəm rəhan leprosi tinikə, kəni nətəmimi okotəhrun məmə ninəuvir pəhriəon, kəni rəham namikmikiəon tinikə.”

¹⁵ Mətəu nanusiəon rəha Iesu təmiet muvən ikin min rəfin, kəni nətəmimi tepət kəməhuva məmə okotətəlig e rəhan nəgətuniəon, kəni məmə in otol vivi nimisian min rəhalah.

¹⁶ Mətəu nian tepət, in tatuvən təpiə-məpiə ikin, in pisin əmə, məmə otətəfaki.

Iesu təmol vi iətəmi nipətin nəuветin təmimis
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Nian kəti, Iesu təmətəgətun əpəha ima e nimə kəti, kəni Farəsi min, mine nəgətun min rəha Lou, ilah min əpəha ikin kəutəharəg, kəmotəpən əpəha lahuənu min e nitəni Kaləli, mine nitəni Jutiə, mine taun Jerusiləm. Kəni nəsanəniəon rəha Iərməniğ tətətiğ o Iesu məmə in otol vi nətəmimi min u kəutohmis.

¹⁸ E nian əha, nətəmimi nəuvein kəmotələs suah kəti məhuva, in tətəpili əmə e niməhan rəhan mətəu-inu nipətin nəuветin təmimis. Kəni ilah kəmotolkeikei məmə okotələs məhuva motələhu=pən e nəhlki Iesu.

¹⁹ Mətəu ilah kotəruru nuvəniəon ima mətəu nətəmimi tepət əha ikin. Kəni kəməhuvən əpəha ilis e nəhue nimə motos rəkis nəhgi nimə nəuветin,§ kəni motəhlman-əhlman e suah u teiuaiu e niməhan rəhan muvən iuəkir əmə o Iesu.

²⁰ Nian Iesu təmeruh rəhalah nəhatətəiəon, kəni təni məmə, “Niəli. Rəham nolrahian min, iəu inos rəkis rəkis.”

²¹ Kəni nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min nikilah təhti məmə, “?İətəmi nak u tətəghati əuvsan məmə in Uhgın? Uhgın əmə in təhrun nos rəkisiəon noliəon tərəh min rəha nətəmimi.”

²² Iesu in tinəhrun rəkis rəhalah nətəligiəon, kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutətəlig lanko?

²³ ?Nikitəmah təhti məmə nəghatiəon u timətiğ o nəniəon, ‘İəkos rəkis rəham təfagə tərəh min,’ uə nəghatiəon u, ‘Əhtul maliuək’?

5:11 Mat 19:27 † **5:12** E Nauəuə Rəha Uhgın, nəghatiəon u “leprosi” tətəghati e nimisian pisin pisin min e nilositəmi. Nimisian min u tətərekin nilositəmi, kəni Lou rəha Mosis tətəni məmə iətəmi kəti təmos nimisian lanəha, in tamikmik e nəhmti Uhgın. Afin Levitikas iətəm tepət 13-14. **5:14** Lev 14:1-32

§ **5:19** E nian əha, kəmol nəhgi nimə nəuvein e tael. Kəni nətəmi min u kəmos rəkis tael min nəuvein məmə otol nipəg təhmen e suah u iətəm in tatimis. **5:20** Aes 43:25; Luk 7:48

²⁴ Kəni rəueiu onəkoteruh məmə Nəti İətəmimi in tatos nepətiən o nos rəkisiən təfagə tərəh mın u ikinu e nəhue nitəni.” Kəni in təməni=pən kəm suah u təmatimis məmə, “Əhtul, mos rəham nımahan maliuək matuvən imam ikin.”

²⁵ Kəni əmeiko təsuvəhiən aɡin, suah u təhtul mələs rəhan nımahan mınətaliuək mətəni-vivi Uhgın matuvən.

²⁶ Kəni ilah rəfin kəmotauit pık ohni narmilah təmiuvig, kəni mautəni-vivi nərgi Uhgın, kəni məutərəmrumın kəni məutəgin nəvetin məutəni məmə, “Nəman, rəueiu kitah kauteruh nati apispis aɡin.”

Iesu təmauin e Lifai
(*Mat 9:9-13; Mak 2:13-17*)

²⁷ Uərisig e natimnati mın u, Iesu təmiet maliuək matuvən, kəni in təmeruh suah kəti iətəm tatos məni rəha takis, nərgin u Lifai, tətəharəg ikın kətətəou=pən takis ikın. Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Va, muərisig lak muva rəhak iətəmimi.”

²⁸ Kəni in təməpəh natimnati mın rəfin rəhan, məhtul muərisig e Iesu.

²⁹ Kəni Lifai təmol nauəniən asoli kəti rəha Iesu əpəha e rəhan nımə. Kəni nətəmimi tətət nətəm kautos məni rəha takis, mine nətəmi əpnəpin mın kəməhuvə məutəharəg pəti ilah mın ilah məmə okotauən.

³⁰ Kəni Farəsi mın mine nətəmimi nəuvein mın u rəhalah nəgətun mın rəha Lou, nıkilah təsəɡiəniən kəni məutəni=pən kəm nətəmimi rəha Iesu məmə, “? Təhro itəmah nəutauən pəti əmə itəmah nətəmi kautos məni rəha takis mine nətəm nol təfagə tərəh?”

³¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İətəmimi u in təsimisiən, təsarəriəniən e toktə. Mətəu iətəm tatimis, in otarəriə e toktə.

³² İəu iəməsuvaiən məmə iəkauin e nətəmimi mın u kotəni məmə kınətəhruahru rəkis. Mətəu iəmuva məmə iəkauin e nətəmimi mın u kotəhrun əmə məmə ilah kautol nolıən tərəh mın, məmə okotəuhlin rəhalah nətəligiən.”

Noliən rəha nəpəhiən nauəniən o Uhgın
(*Mat 9:14-17; Mak 2:18-22*)

³³ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Nətəmimi rəha Jon Bəptais, nian rəfin kəutəpəh nauəniən məutətəuəkəm o nəfakiən kəm Uhgın, kəni nətəmimi rəha Farəsi mın ilah mın kautol əmə nati kətiəh, mətəu rəham nətəmimi mın kəutəuən əmə katilpin. ?Təhro?”

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Nian itəmah nautol nauəniən rəha iətəm təmol əmə marit, mətəu okotəni kəm rəhan mın məmə okotəkeikei motəpəh nunıən nauəniən, uə kəpə? !Kəpə!

³⁵ Mətəu nian tətəuə nətəmimi okotələs rəkis suah u təmol əmə marit motələs məhuvən isəu o rəhan mın nətəmimi. Kəni e nian əha, ilah okotəpəh nauəniən lan.”*

³⁶ Kəni Iesu təməni mın nəghatiən əuhlin kəti tol lanu məmə, “Ko suah kəti təsosiən napən vi rəhan məhapu nəvetin, kəni məhli=pən e napən əmnəmit məmə otol pəsıg e iətəm tərəh. Mətəu təni məmə otol lanəha, kəni otərəkın rəhan napən vi, kəni napən vi nəvetin ko təsəməhli viviən ilau napən əuas.

³⁷ “Kəni ko suah kəti təsosiən wain vi miuvi=pən e pətəl əuas u təskasik, pətəl u kəmol e nilosi nəni.† Nəmə suah kəti tol lanəha, kəni wain vi otəhlifu kəni mıməhrehreh, kəni wain taiəh rəfin, kəni pətəl mın, otərah.

³⁸ Mətəu wain vi okəkeikei kiuvi=pən e pətəl vi ətmətig.

5:24 Jon 5:8 **5:30** Luk 15:1-2 **5:34** Jon 3:29 * **5:35** “İətəmimi iətəm təmol əmə marit” tətəgətun=pən Iesu, kəni “rəhan mın nətəmimi” tətəgətun=pən nətəmimi mın rəha Iesu. † **5:37** E nian əha, kəmol pətəl rəha wain e nilosi nəni. Pətəl vi in timətmətig o nahgiəniən. Mətəu pətəl əuas in təskasik ko təsəhgiəniən. Nian nəhu krep tuva mol wain lan, kəni nahgin tətəlifə pətəl tətəsisı.

³⁹ Kəni iətəmi iətəm təməmnim rəkis wain əuas, ko in təsolkəikəiən məmə otəmnim min wain vi, mətəu in otəni məmə, ‘Wain əuas in təuvir.’ ”

6

*Nətəmimi rəha Iesu kəməutəhli wit
e nian rəha Sapət*

(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

¹ Nian kəti e Sapət, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməutəliuək məutohapumın e nasumiən min rəha wit, nati kəti təhmen e rais, kəni rəhan min nətəmimi kəutəhli wit nəuvein məutəuig rəkis nilosın, kəni mautun.

² Mətəu Farəsi min nəuvein kəmotəgət məmə, “!Ei! Sapət u rəueiu, kəni noliən u nautol təsəhmen-pəniən e Lou. ?Təhro itəmah nautol lanko?”

³ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Itəmah nəsofəniən e Nauəuə Rəha Uhgın, natimnati min əha Kig Təfit təmol əupən? İlah rəhan min nətəmimi nəumis təmus ilah.

⁴ Kəni in təmuvən imə e Nima Tapolin rəha Uhgın, təmos pıret u iətəm pris min kinotəfən rəkis kəm Uhgın. Kəni Lou tətəni məmə pris min əmə kotəhrun nuniən, mətəu Təfit in təmun kəni məfən nəuvein kəm rəhan min nətəmimi məmə okotun.”

⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəu, Nəti İətəmimi, iəu iətərməniğ e nian rəha Sapət.”

*Iesu təmol vi iətəmimi
e nian rəha Sapət*

(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Kəni e nian pisin kəti min rəha Sapət, Iesu təmuvən əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən, mətəgətun nətəmimi. Kəni ikın əha, suah kəti əha ikın nəhlmin maru təmimis, ko təsegaruiən lan.

⁷ Kəni nəgətun min rəha Lou, mine Farəsi min, ilah kəutəsəl məmə okoteruh mə Iesu otol vi suah u e nian rəha Sapət, pəh ilah kotəhrun nəniən mə Iesu təmatgəhli Lou.

⁸ Mətəu Iesu təməhrun əmə nətəligiən rəhalah, kəni təməni=pən kəm suah u nəhlmin təmimis məmə, “Va, məhtul əupən.” Kəni tuvən məhtul=pən əha əupən.

⁹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İəkolkeikei məmə iəkətapuəh nati kəti o təmah. ?Təhro? ?E nian rəha Sapət, noliən nak in təhrəuəhru e Lou məmə okol, kəhrun noliən nati təuvir uə kəhrun noliən nati tərəh? ?Okosmiəgəh iətəmi, uə okuhamu itəmi?”

¹⁰ Kəni Iesu təməsəl=pən meruh nətəmimi mıtəlau, kəni məni=pən kəm suah u nəhlmin təmimis məmə, “Uəhru-to e nəhlməm.” Kəni in təmuəhru e nəhlmin, kəni nəhlmin təuvir.

¹¹ Mətəu Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou, nıkilah nərah pik əgın, kəni məutəghati-əghati kəm lah min məmə okotəhro e suah kəha Iesu.

*Iesu təmauın
e tuələf aposil min rəhan*

(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Kəni e nian min əha, Iesu təmuvən əpəha ilis e nitəuət məmə otəfəki, kəni mətəfəki lapin mətəuərus tian.

¹³ Kəni tınıan, in təmauın e rəhan min nətəmimi məmə okəhuva moteruh in. Kəni in təmitəpin rəkis tuələf, mauın e nərgin lah məmə aposil min.

¹⁴ Nərgi aposil min u tol lanu: Saimon iətəm Iesu təmauın e nərgi vi mə Pitə, mine pian Antiru, mine Jemis mine Jon, mine Filip, mine Patolomiu,

15 mine Matiu, mine Toməs, mine Jemis nəti Alfias, mine Saimon u kətauin lan məmə Selot,*

16 mine Jutəs nəti Jemis, mine Jutəs Iskariot u iətəm təmegəhan e Iesu kəm rəhan min tikimir min.†

*Iesu təməgətun nətəmimi kəni mosmiəgəh
nətəm kautohmis
(Mat 4:23-25)*

17 Kəni Iesu mine rəhan aposil min kəmotəiuaiu e nitəuət məhuva ikin kəti təməhli ikin, ilah nətəmimi rəhan min tepət, mine nətəmimi əpnəpən min tepət, kəmotəipən nitəni Jutiə, mine Jerusiləm, mine nıkalkali nitəhi Taea mine Saedon.

18 Ilah kəməhuva məmə okotətəu nəghatiən rəha Iesu, kəni məmə otol vi nımisiən min rəhalah. Kəni in təmol vi nımisiən min rəhalah. Kəni in təmol vi min nətəmimi narmın tərəh min kəmotərəkin ilah.

19 Kəni nətəmimi nətəm kəməutəhtul təlau-təlau lan, kəmotalkut məmə okotek mətəu-inu nəsanəniən tatsipən lan matol vi ilah rəfin.

*Nagiənian mine nərahian
(Mat 5:1-12)*

20 Kəni Iesu təməsal=pən meruh rəhan min nətəmimi, kəni təni=pən kəm lah məmə,

“Itəmah u nanrah min, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, kəni in otarmənig e təmah.

21 Itəmah nətəm nəumis tatus itəmah rəueiu, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu, onəkotəni məmə, ‘Əuəh, təhmen.’

Itəmah nətəm nəutasək u rəueiu, nəutatig e nəuviriən pəhriən. In nəuviriən pəhriən mətəu-inu onəkotaləh.

22 Onəkotətig e nəuviriən pəhriən nian nətəmimi kəutəməki e təmah, kəni kəsegəhaniən e təmah məmə onəkotol nati kətiəh itəmah min ilah, kəni kətəni rah itəmah, kəni kətərəkin nərgi təmah məmə itəmah rəha iərmis min, kəni ilah kautol nolien min əha kəm təmah mətəu-inu iəu Nəti iətəmimi, kəni itəmah rəhak min.

23 E nian min əha, nəkotagiən, kəni motəmako e nagiənian mətəu-inu nətəouiən asoli rəhatəmah rəha natimnati min əha tətətig e negəu e neai. Nikitəmah otagiən mətəu tıpilah min kəmotol nolien kətiəh əmə kəm iəni min aıpən ikin.

24 Mətəu, kəsi, nərahian asoli otuva o təmah u rəhatəmah nautə tepət rəueiu mətəu-inu, ninotos rəkis nagiənian rəfin iətəm onəkotos,

25 Kəsi, nərahian asoli otuva o təmah nətəm nəutəuən pik mətətəu təuvir lanəha rəueiu mətəu-inu, nəumis otəpanus itəmah.

Kəsi, nəhməiən asoli otuva o təmah nətəm nəutaləh əha rəueiu mətəu-inu, onəpanotasək agin.

26 Kəsi, nərahian asoli otuva o təmah nian nətəmimi min kautləfəri nərgi təmah mətəu-inu, tıpilah min kəməutləfəri lanəha nərgi iəni eiue min aıpən ikin.”

*Otolkeiki rəhatəmah min tikimir min
(Mat 5:38-48; 7:12)*

* **6:15** Afın-to futnot e Mat 10:4. † **6:16** Iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Saimon, ilau u Saimon Pitə mine Saimon u kətauin lan məmə Selot. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jemis, ilau u Jemis nəti Səpəti mine Jemis nəti Alfias. Kəni iətəmi keiu rəha Iesu kətauin e lau məmə Jutəs, inu Jutəs Iskariot mine Jutəs nəti Jemis u kətauin pisin məmə Tateas e nauəuə rəha Matiu. **6:21** Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nəh 7:16-17 **6:22** Jon 15:19; 16:2; 1Pitə 4:14

²⁷ Kəni təməni mɪn məmə, “Mətəu iətəni kəm təmah nətəm nəutətəlig lak motəhrun məmə, onəkotəkeikei məutolkeikei rəhatəmah tikimɪr mɪn, kəni məutol təuvɪr kəm nətəm kəutəməki e təmah,

²⁸ kəni nian nətəmimi kəutəuiakən e təmah, mətəu itəmah onəkotəni=pən kəm Uhgɪn məmə otəfən rəhan nəuvɪriən kəm lah, kəni onəkotəfaki o nətəmimi u kautol tərəh e təmah.

²⁹ “Okəmə suah kəti tem nɪkapɪm, əfən mɪn nəven tem. Okəmə suah kəti tos rəham kot, kəni ətəhtul maru mɪn o nəfən mɪniən rəham sot.

³⁰ Kəni əfən mɪn nati nak kəm iətəmimi kəti nəmə teasiə lam, kəni iətəmimi kəti təmos rəham nəuvein natimnati, əpəh əmə, məsətapuəhiən lan.

³¹ Kəni otol təuvɪr kəm nətəmimi rəfin e nolien mɪn rəfin iətəm nəkotolkeikei məmə nətəmimi okotol kəm təmah.

³² “Nikitəmah təsəhtiən məmə okləfəri itəmah nəmə itəmah nautolkeikei əmə nətəmimi mɪn u kotolkeikei əmə itəmah mətəu-inu, nətəmi kotərəh mɪn, ilah mɪn kotolkeikei ilah mɪn.

³³ Nikitəmah təsəhtiən məmə okləfəri itəmah nəmə itəmah nautol təuvɪr əmə kəm nətəmi mɪn u kautol təuvɪr əmə kəm təmah. Mətəu-inu nətəm kotərəh mɪn kautol mɪn nati kətiəh.

³⁴ Nikitəmah təsəhtiən məmə okəni-vivi itəmah nəmə nautegəhan e natimnati kəm nətəmi nəuvein nətəm ilah kotəhrun nalpɪn-pɪnəiən nitain kəm təmah. Mətəu-inu nətəmimi kotərəh, ilah mɪn kəutegəhan e natimnati kəm lah mɪn məmə nian kəti kəpanos=pən mɪn nitain.

³⁵ “Mətəu onəkotəkeikei məutolkeikei rəhatəmah mɪn tikimɪr mɪn, kəni mautil təuvɪr kəm lah, kəni mautegəhan=pən e natimnati u kəmos məmə okəsotalpɪniən. Okəmə onautol lanəha, rəhatəmah nətəouiən asoli tətətig, kəni nəkəhuva nenəti Uhgɪn Ilis Agɪn, mətəu-inu in tatol təuvɪr kəm nətəm kəutaumis mɪn, kəni matol təuvɪr mɪn kəm nətəmi u kəsotəniən məmə nɪkilah tagiən o natimnati təuvɪr u in tatol kəm lah.

³⁶ Mətəu onəkotolkeikei nətəmimi təhmen əmə e rəhatəmah Tatə tatolkeikei nətəmimi.”

*Səniən nolien rəha iətəmimi
(Mat 7:1-5,17-27; 12:34-35)*

³⁷ Kəni Iesu təməni məmə, “Onəsəniən nolien rəha iətəmimi məmə tərəh, pəh kəsəniən rəham nolien məmə tərəh; onəsəniən məmə suah kəti otəkeikei mos nalpɪniən o təfagə tərəh rəhan, kəni pəh okəsəniən məmə ik onəkəkeikei mos nalpɪniən o təfagə tərəh kəti rəham; salpɪniən malu e nolien tərəh rəha iətəmimi u tatol kəm ik, kəni pəh kəsəlpɪniən kalu e nolien tərəh rəham.

³⁸ Ətuati, məfən kəm nətəmimi, kəni Uhgɪn otəfinə natimnati tepət tepət kəm ik, təhmen e kətim u təməri kasin-asin kargɪn təri məriauəh kəni mətauvəregɪn u okəfinə e nəhlməm. Okəmə nəkəfən tepət, okəfinə tepət kəm ik, mətəu nəmə nəkəfən təkəku əmə, okəfinə əmə təkəku kəm ik.”

³⁹ Kəni in təməni nəghatiən əuhlin kəti kəm lah məmə, “Iətəmi nəhmtɪn təpɪs ko təsitiən iətəmi kəti mɪn u nəhmtɪn təpɪs mɪn. !Kəsi, okiauvig=pən e nɪpəg asoli!

⁴⁰ Iətəm kətəgətun, in təsapirəkisiən rəhan iəgətun, mətəu iətəmi u tətətəlig vivi mətitəu=pən iəgətun e nətəligiən mɪn rəfin, in otuva məhmen e rəhan iəgətun.

⁴¹ “?Təhro nətəni nɪpɪspɪsi nigi e nəhmtɪ piəm, mətəu nɪkim təsəhtiən nigi asoli agɪn e nəhmtəm?

⁴² ?Nəmə nəsəhruniən nigi asoli e nəhmtəm, kəni onəkəhro mos rəkis nɪpɪspɪsi nigi e nəhmtɪ piəm? !Itəmah nəfaki eiua mɪn! Aupən mos rəkis nigi asoli e nəhmtəm, kəni məhrun neruhiən niftəni e nəhmtɪ piəm kəti.”

⁴³ Mətəu Iesu təkəikei mətəni məmə, “Ko niği katun kəti kotəsəuəian e niği kəsuniən, təhmen=pən əmə e niği kəsuniən ko təsəuəian e niği katun,

⁴⁴ mətəu kəhrun neruhian niği e nəuan. Ko iətəmi təsəhlian nəua niği katun e niği akonə, kəni ko iətəmi təsəhlian nəua niği ətəhian e nəuaniləuis arfu.

⁴⁵ Iətəmi təuvir, niğin təriauəh e natimnati təuvir mın, kəni in tatol natimnati təuvir. Kəni iətəm tərəh, niğin təriauəh əmə e noliən tərəh mın, kəni in tatol əmə noliən tərəh; mətəu-inu e nian in tətəghati, kəni natimnati mın əha e niğin kautohiet.”

⁴⁶ Kəni Iesu təməni məmə, “?Təhro nəutauin lak məmə ‘Iərməniğ, Iərməniğ,’ mətəu nəsolian nati iətəni?

⁴⁷ Pəh iəkəgətun itəmāh e noliən rəha suah kəti iətəm təmuva ohniəu, kəni mətətəu nəghatiən mın rəhak, kəni matol natimnati mın iətəm iətəni ilah.

⁴⁸ “Kəni in təhmen əmə e iətəmi u təmol rəhan nimə. Təmaupən mel niftəni meiuaiu muvən mafəl vivi kəpiel əpəha ləhtəni, kəni mol pən rəhan nimə iğin. Nian nuhuən təməfuv maiu mahruəh muva mələs pikin, mətəu təsəlauəlian lan, mətəu-inu təmol təkəsik.

⁴⁹ Mətəu iətəmi iətəm tətətəu nəghatiən rəhak kəni məsolian, in təhmen=pən e iətəm təmol pəri rəhan nimə əmə e niftəni. Nian nuhuən təməfuv maiu mahruəh muva mələs pikin nimə, kəni əmeiko təmei morin məhapu-əhapu.”

7

Nəhatəian rəha iətəmi asoli kəti rəha soldia mın (Mat 8:5-13)

¹ Nian Iesu təməghati rəkis kəm nətəmi, kəni in təmuvən əpəha e taun Kapeniəm.

² Kəni iğin əha, iətəmi asoli kəti rəha soldia mın rəha nətəm Rom tətətiğ, kəni slef kəti əha iğin rəhan iətəmi in tolkeikei pik, mətəu slef əha tatimis pik, rəhan nahməian tepət.

³ Kəni e nian iətəmi asoli əha təmətəu nəniən rəha Iesu, kəni in təmahli rəkis nətəmi asoli nəuvein rəha nətəm Isrel məmə okəhuvən motəni=pən kəm Iesu məmə otuvən mol vi rəhan slef.

⁴ Kəni nətəmi asoli mın əha kəməhuva motəh Iesu, məutətapuəh əskəsik ohni məutəni məmə, “Iərməniğ, təhruahru əmə məmə nəkasiru e suah kəha,

⁵ mətəu-inu in tolkeikei pik kitah nətəm Isrel, kəni in təmasiru mol nimə rəha nuhapuminiən.”

⁶ Kəni Iesu təmitəu=pən ilah. Kəni nian kınəhuva iuəkir o nimə, iətəmi asoli rəha soldia mın tahlipən rəhan mın nətəmi kəhuvən moteruh Iesu məutəni rəhan nəghatiən u məmə, “Iərməniğ, suvaiən nahgim təsikəian, mətəu-inu iəu iəsəhmenian məmə nəkuva imak iğin.

⁷ Kəni tol lanu, iəu iəsəhmenian mə iəkuva meh ik. Ik iətəmi asoli kəti, mətəu iəu iətəmi əkəku əmə. Mətəu əghati əmə, kəni rəhak iol əhrui, in otətəu təuvir mın.

⁸ Iəkəhrun məmə ik natos narməniğian məmə nimisiən otəkəikei mol nəuiam. Iəkəhrun mətəu-inu iəu mın, rəhak nətəmi asoli mın kəutarməniğ lak, kəni iatol nəuialah. Kəni soldia mın nəuvein əha iğin nətəm iəu iətarmanig e lah. Nəmə iəkəni kəm kəti məmə, ‘Uvən,’ kəni tuvən. Kəni nəmə iəkəni kəm kəti məmə, ‘Va,’ kəni tuva. Kəni nəmə iəkəni kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nati u,’ kəni tol nati əha.”

⁹ Nian Iesu təmətəu nəghatiən u, narmın təmiuvig pik o nəghatiən rəha suah u. Kəni in təmeirair məni=pən kəm nəhlin nətəmi u kəutəhtul uərisiğ lan məmə, “Iəkəni kəm təmah məmə, suah u səniəmə in iətəm Isrel. Kəni

nati æpnapin nætəm Isrel, mætəu iäseruhian ilah kəti rəhan nəhatətəian iahgin təhmen=pən lan.”

¹⁰ Kəni e nian iahlirəkis mīn rəha iətəmi asoli kəmohtəlig=pən imə, kəni moteruh iol əhrui əha tinəsənən rəkis.

Iesu tamosmiəgəh nətī pətəlimis kəti

¹¹ Kəni təsuvəhian e natimnati mīn u, Iesu təmuvən e taun kəti nərgin u Nain, ilah rəhan mīn nətəmimi mīne nīmənin nətəmimi tepət kautəhuərisig lan.

¹² Kəmol nīpai e kəpiel titəlau e taun əha, kəni nian Iesu təmuva iuəkīr o namtiəhlə rəha taun, meruh nətəmimi kautsipən e taun mautələs iətəm tēmimis kəti. In iətəm aluə iərman, nətī pətəlimis kəti in kətiəh əmə. Kəni nīmənin nətəmimi tepət e taun əha kəutaliuək pəti ilah pətəlimis əha.

¹³ Mətəu nian Iərməniḡ tēmeh pətəlimis əha, nīkin tahmə pik ohni, kəni mənī=pən kəm in məmə, “Sasəkian.”

¹⁴ Kəni in təmuvən mek uvləuə u kətəlis suah u tēmimis lan, kəni kəmotəhtul. Kəni Iesu təmənī=pən məmə, “!Iətəm aluə! !Iətəni kəm ik məmə, əhtul!”

¹⁵ Kəni iətəm tēmimis təmamiəgəh kəni məhtul, kəni mīnətəghati. Kəni Iesu təfən iətəm aluə əha kəm rəhan māmə.

¹⁶ Nətəmimi rəfin kəmotəḡin məutərəmrumin, kəni mautəni-vivi Uhgīn məmə, “!Iəni asoli kəti tinuva u rəueiu kəutatig kitah min!” Kəni məutəni mīn məmə, “!Uhgīn təmuva məmə otasiru e rəhan mīn nətəmimi!”

¹⁷ Kəni nanusiən rəha Iesu təmaiu mītəlau ikīn mīn rəfin e nītəni Jutiə kəni e niftəni mīn rəfin mīn iuəkīr ohni.

Iesu mīne Jon Bəptais (Mat 11:2-19)

¹⁸ Nətəmimi rəha Jon Bəptais kəmotəni=pən kəm in natimnati rəfin iətəm Iesu təmol ilah. Kəni Jon Bəptais təmauin e rəhan keiu iətəmimi mil kiəuva ohni,

¹⁹ kəni tahli rəkis ilau məmə okian mueruh Iərməniḡ muətapuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni aupən məmə suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti mīn məmə otəpanuva mīn?”

²⁰ Kəni nian suah mil kəmiəuva mueruh Iesu, kəmuəni=pən kəm in məmə, “Jon Bəptais təmahli=pa itimlau iəkiəuva məmə iəkuətapuəh ohnik məmə, “?Təhro? ?Ik u iətəm kəmətəni aupən məmə suah kəti otuva, uə itimah iəutəhtahnin iətəmimi kəti mīn məmə otəpanuva mīn?” ”

²¹ Kəni e nian əmə əha ilau kəmiəuva mueruh Iesu lan, mətəu Iesu tatol nīmisiən tepət kotəuvir. Nəuvein kautos nīmisiən pişin pişin mīn, nəuvein narmīn tərəh tətətig e lah. Kəni nətəmimi tepət nəhmti lah tərəh, mətəu Iesu təmol vivi ilah.

²² Kəni Iesu təmənī=pən kəm lau məmə, “!atəlig mian muəni=pən natimnati mīn ərəfin u kəm Jon, nati iətəm nəmuətəu kəni mueruh. Nətəmi nəhmtiləh təpis kīnauteruh nati. Kəni nətəmimi nətəm nəhklilah tərəh kīnotətəu təuvir kəni mīnəutaliuək. Kəni nətəmimi mīn u kəmos nīmisiən leprosi, nilosiləh tinəuvir. Kəni nətəmimi mīn u nīpəḡtəlgiləh təmalu, rəueiu əha kīnautətəu nati. Kəni nətəmimi mīn u kəmoəhmis, kīnotəmiəgəh mīn. Kəni rəueiu, iətəmi kəti tinətəni pətigəm nanusiən təuvir kəm nanrah mīn.

²³ Iətəmimi otatig e nəuviriən pəhriən nəmə in təsəhlmanian e nəhatətəian lak o natimnati min iətəm iəu iatol uə iəsolian.” *

²⁴ Nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlig min, kəni Iesu tinətuəuin mətəghati e Jon kəm nətəmimi min u kəutəharəg əha ikin, mətəni məmə, “? Aupən, nəmətəhuvən ikin təpiə-məpiə ikin məmə nəkotəh nak? ?Nəməhuvən məmə nəkotəfu iətəmi əpnəpin əmə kəti təhmen e nimanuvehli əfəməh iətəm nīmətəgi tətəlifū alifū əpnəpin əmə? Kəpə.

²⁵ ?Kəni təhro itəmah nəmohiet, məmə nəkotəfu iətəmi kəti iətəm tətuvən e napən təuvir nəhmtin tiəkis? Kəpə. Nətəmimi kəutəhuvən e napən təuvir, məutəgiən əmə o rəhalah nautə, ilah kəutatig e nīmə təuvir min təhmen e rəha kig.

²⁶ ?Mətəu nati nak əha nəməhuvən məmə nəkotəruh, iəni kəti, uə? Əuəh, pəhriən, mətəu iətəni kəm təmah məmə in ilis tapirəkis iəni.

²⁷ Suah u inu Nauəuə Rəha Uhgīn təmətəghati lan. Uhgīn təməni məmə, ‘Otafu-to. Iətəhli=pinə iahləpis iətəm otos rəhak nəghatian. In otaupən lam məmə otol əpenə-penə e rəham suaru.’

²⁸ Iətəni kəm təmah məmə, nətəmi u kəmotair e niftəni u, kəti təsəpirəkisian suah kəha Jon. Kəni mətəu iətəmi in ləhtəni agin e Narmənigian Rəha Uhgīn, in ilis tapirəkis Jon.”

²⁹ Nian nətəmi əpnəpin, mine nətəmimi rəha nosian takis kəmotətəu nəghatian rəha Iesu, ilah kəmotəni məmə suaru rəha Uhgīn in suaru əhruahru. Kəutəni lanəha mətəu-inu Jon təmōl bəptais rəkis e lah.

³⁰ Mətəu Farəsi min mine nəgətun min rəha Lou, ilah kəməsotosian bəptais rəha Jon, kəni inəha ilah kəmotəpəh suaru rəha Uhgīn e nəmiəgəhian rəhalah.

³¹ Kəni Iesu təməghati min məmə, “?Oiakəni nolian rəha nətəmimi u rəueiu, məmə təhmen e nak? ?Kəni rəhalah nətəligian təhro?

³² Ilah kotəhmen=pən e kəlkələh min kəutəharəg ikin katol makit ikin məutəhkul məutəuin e lah min nəuvein məmə, ‘Itimah iəmotəhli nau kəm təmah məmə onəkəutol danis rəha nəgianian lan, mətəu itəmah nəstolian danis. Kəni itimah iəməutasək eiuə rəha nīmision, mətəu nəstəsəkian kitah min itəmah.’

³³ “Iətəni lanu mətəu-inu nian Jon Bəptais təmuva, mətətuakəm məsunian nauənian nian tepət o nəfakian, məsəmnimian wain. Kəni itəmah nəutəni məmə, ‘Suah kəha, narmin tərah kəti tətətig lan.’

³⁴ Mətəu iəu, Nəti Iətəmimi, iəmuva mətəuən mətəmnim wain, kəni itəmah nəutəni məmə, ‘!Otafu-to, suah kəha in iətəmimi rəha nauən pikiən mine iətəmimi rəha nəpision, kəni mətəni pəti ilah nətəmimi rəha nosian məni rəha takis, mine nətəmimi nətəm nol təfagə tərah!’

³⁵ Mətəu neinatigian rəha Uhgīn mine nəlpəkəuian rəhan in təhruahru məmə itimlau Jon iatuol nati in tolkeikei. Kəni nəmiəgəhian rəha nətəmimi u kəutəhatətə lanəha tətəgətun məmə inu nīpəhriənian.”

Pətan tərah kəti təməueiu nəhlki Iesu e səntə

³⁶ Kəni Farəsi kəti, nərgin u Saimon, in təmauin e Iesu məmə otuvən mauən e rəhan nīmə. Kəni Iesu təmuvən lahuənu, kəni muvən imə e nīmə rəha Farəsi u mətəharəg məmə otəuən.†

* **7:23** E nian rəha Iesu, nətəmimi tepət kəutəsəl=pən o Kristo iətəm otəpanuva. Mətəu nīkilah təhti məmə in otol nolian pisin e nolian rəha Iesu. Nīkilah təhti məmə Kristo otos nəsanənian o nəluəginian o kəpmən rəha Rom. **7:26** Luk 1:76 **7:27** Mal 3:1 **7:29** Luk 3:12 **7:30** Mat 21:32 **7:34** Luk 15:2 † **7:36** Nian min nəuvein, nətəm Isrel kəutohtəu=pən nolian rəha nətəm Kris mine nətəm Rom nian kəutəuən. Mətəu tepil rəhalah in ləhtəni agin, kəni nətəmimi kəutəməhli e nīkali lah motol nəhlmilah tətəu pəri kəugə lah, kəni nəhlmi lah maru tatos nauənian mautun. Kəni mautəhru əmə e nəhlkilah kəteruh əmə. Inu Iesu təmōl lanu nian pətan əha təmuva məueiu nəhlkin. Erūh narmin e Mat 26.

³⁷ Kəni pətan kəti e taun əha in iol təfagə tərəh, təmətəu məmə Iesu tətəuən əpəha ima Farəsi ikin. Kəni in təmos səntə kəti muva iətəm nəhmtin tiəkis. Səntə u e pətəl kəmol e kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, kətəni kəmə alapastə.

³⁸ Kəni in təmuva iuəkir o Iesu məhtul e nikali nəhlkin mətasək, nəhu nəhmtin tahli=pən e nəhlki Iesu mol nəhlkin təpirig. Kəni təmafəl nəhu nəhmtin e nəhlki Iesu e nəuanun, kəni matek nəhlki Iesu e nikapin mətəfən nisaiən kəm in, † kəni mol=pən səntə e nəhlkin.

³⁹ Kəni Farəsi u təmeh nati u, kəni məni aru e nikin məmə, “Nəmə suah u in iəni pəhriən, ko in təhrun əmə noliən rəha pətan əha iətəm tatek nəhlkin, məmə in iol təfagə tərəh.”

⁴⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Saimon, iəkolkeikei məmə iəkəni nati kəti kəm ik.”

Kəni Saimon təni məmə, “Əuəh, İəgətun, nati nak?”

⁴¹ Kəni Iesu təni məmə, “Suah keiu, rəhalau məni təsəhmenian, kəni iərməniğ kəti təməfən məni nəuvein kəm lau, mə nian kəti kəmənualpin rəhan məni. Kəti təmos faif-hanrit tənariəs, kəni kəti tos fifti tənariəs. §

⁴² Nian ilau kinuəruru nalpinian, kəni iərməniğ təməni məmə, ‘uəpəh əmə nalpinian məni u nəmuos.’ ?Kəni suah mil u in pəhruvən lan otolkeikei pik iərməniğ?”

⁴³ Kəni Saimon in təni məmə, “Nikik təhti məmə iətəm u in təmos məni tepət, iərməniğ in nikin təməpət ohni, in otolkeikei pik iərməniğ.” Kəni Iesu təməni məmə, “Nəməni pəhriən.”

⁴⁴ Kəni Iesu təmeirair meruh pətan u, kəni məni=pən kəm Saimon məmə, “? Saimon, nəmeh pətan u, uə kəpə? Nian iəmuva imam ikin, ik nəsəfaiən nəhu kəti o nəueiuiən nəhlkək, mətəu pətan u, in təməueiu nəhlkək e nəhu nəhmtin mafəl e nəuanun.

⁴⁵ Nian iəmuva, kəni Saimon, ik nəməsolian nəmtətian kəti məmə nəkolkeikei iəu. Mətəu pətan u, tatek əmə nəhlkək e nikapin lanko, kəni noliən rəhan tətəgətun məmə in tolkeikei iəu.

⁴⁶ Saimon, ik nəməsəueiuiən rəhk-kapə e kaliku nəuətin, mətəu pətan u, in təməueiu nəhlkək e səntə iətəm nati kəti nəhmtin tiəkis.

⁴⁷ Kəni tol lanu iətəni kəm ik məmə, inafəl rəkis rəhan təfagə tərəh min u tepət pik, kəni tol lanu, noliən min əha iətəm təmol, tətəgətun məmə tolkeikei pik iəu. Mətəu nian iətos rəkis təfagə tərəh rəha iətəmi nəuan nəuətin əmə, kəni kəsi, rəhan nolkeikeian in natiəkəku ohniəu.”

⁴⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm pətan u məmə, “Rəham təfagə tərəh min, iəu inafəl rəkis.”

⁴⁹ Kəni nətəmi nəuvein min iətəm kəmətauən ilah min, kətəni kəm lah min məmə, “?İətəmi naku təni məmə tatos rəkis təfagə tərəh rəha iətəmi?”

⁵⁰ Mətəu Iesu təməni=pən kəm pətan u məmə, “Uhgın tinosmiəğəh ik mətəu-inu nəməhatətə lak. Kəni uvən, pəh nəməlinuiən rəha Uhgın tətətiğ ohnik.”

8

Nipətan min u kəmautasiru e Iesu

¹ Uərisig e natimnati min əha, Iesu in tətaliuək matuvən e taun min nəuvein mine lahuənu min nəuvein. In mətəni pətiğəm nəghatian rəha Uhgın kəni

7:37 Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 † **7:38** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, pətan əha təmek nəhlki Iesu e nohlin, kəni inu nəmtətian rəha nisaiən, kəni nikin tagian o natimnati iətəm Iesu təmol kəm in. § **7:41** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, faif-hanrit (500) tənariəs təhmen e faif-hanrit-tausin vatu (500,000 vatu), kəni fifti (50) tənariəs təhmen e fifti-tausin vatu (50,000 vatu). **7:50** Luk 8:48; 18:42

mətanus pətigəm nanusiən təuvir rəha Narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni e nian əha, tueləf aposil mın rəhan kəməutohtəu=pən.

² Kəni nıpətan nəuvein mın kəmautuərisig e Iesu, inu aupən ilah kəmautohmis, uə kəmautos narmin tərəh mın e lah, mətəu Iesu in təməhgi pətigəm narmin tərəh mın kəni mol vi rəhalah nimisiən. Nərgi nıpətan mın u Meri u kətəni məmə Maktələ u Iesu təməhgi pətigəm narmin tərəh səpın lan;

³ mine Joana pətauəhli rəha Jusa iətəm in tepət e nətəmimi nətəm kautol uək e nimə rəha kig Herot Antipas; mine Susana; mine nıpətan tepət mın. Nıpətan mın u kəutəfən rəhalah məni o nosiən nəhmti natimnati o nasiruiən e Iesu mine rəhan tueləf nətəmimi mın.

Nəghatiən əuhlin e niftəni
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

⁴ Nətəmimi mın tepət kəmotəpən e taun mın tepət məhuva o Iesu. Nian kəməhuva məutəhtul titələu lan, kəni təməni nəghatiən əuhlin u kəm lah,

⁵ “Suah kəti, rəha nərfiən nikititə wit, təmuvən mətearəgrəg e nikititə wit əpəha e nasumiən. Kəni nəuvein timəgrəg e suaru, mətəu nətəmimi kəməhuva motaliuək lan, kəni məniğ mın kəməhuva motun rəkis ilah.

⁶ Kəni nikititə nəuvein kohməgrəg=pən e niftəni nəuan nəvetin iətəm kəpiel əha ləhtəni lan. Nian koteviə, kəni motaukei mətəu-inu nəhu tikə ləhtəni ikin.

⁷ Kəni nikititə wit nəuvein kəmotəmei=pən e niki niləuis u tol nihlın, kəni nian nikititə wit mın koteviə mətəu niləuis tətatu-atu ilah kəni kohmis.

⁸ Mətəu nikititə wit nəuvein kəmotəmei=pən e niftəni təuvir kəni moteviə kəni motəuə e nəua lah tepət pik təhmen=pən e uan-hanrit.”

Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən u, kəni məghati, məni kəm lah məmə, “Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig, otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u.”

⁹ Kəni nətəmimi rəha Iesu kəmotətapuəh ohni məmə, “Əni=pa nıpəti nəghatiən u kəm timah.”

¹⁰ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah, Uhgın tinerəh rəkis e rəhatəmah suaru məmə itəmah onəkotəhrun nəghatiən rəha Narməniğiən Rəha Uhgın iətəm tətəhluəig. Mətəu nətəmimi mın nəuvein, ilah kautos əmə e nəghatiən əuhlin mın, məmə ilah okoteh, mətəu kotəruru, kəni ilah okəutətəu, mətəu ko kəsotəhruniən.”

¹¹ Kəni Iesu in təməni məmə, “Nıpəti nəghatiən u tol lanu. Nikititə wit tətəgətun=pən nəghatiən rəha Uhgın.

¹² Nikititə wit iətəm təməni e suaru tətəgətun=pən nətəmimi mın u kəutətəu nəghatiən rəha Uhgın, mətəu Setən tatos rəkis nəghatiən rəha Uhgın e rəhalah nətəligiən məmə okəsotosiən nıpəhriəniən lan, mə Uhgın otəsosmiəghəniən ilah.

¹³ “Nikititə wit mın u kəmotəmei=pən niftəni u təkəku kəpiel əha ləhtəni, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəutətəu nəghatiən rəha Uhgın, nikilah tətəgiən ohni. Mətəu nokilah təseiuiuiən isəu, ilah kəutəhatətə e nian əkuəkir əmə. Mətəu nian nəfeifeiən tuva, uə nərahien tuva e nəmiəghəniən rəhalah, kəni ilah kotəmei e rəhalah nəhatətəniən.

¹⁴ “Kəni nikititə wit mın u kəmotəmei=pən e niki niləuis, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgın, mətəu natimnati tepət tətatu-atu=pən e nəmiəghəniən rəhalah, mətəu ilah kəutətəlig pik e natimnati rəha nəmiəghəniən rəhalah, uə ilah kotolkeikei nautə tepət, uə ilah kotolkeikei məmə okotətəu təuvir e rəhalah nəmiəghəniən. Kəni nəmiəghəniən rəhalah təsəuəniən e nati təuvir kəti e nəghatiən rəha Uhgın.

15 “Mətəu nikitit wit min u kəmotəmei e niftəni təuvir, kəutəgətun=pən nətəmimi u kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgın, kəni nikitlah təhruahru kəni məuvir, kəni ilah kəmotaskəlim nəghatiən rəha Uhgın tiəkis e nikitlah. Kəni ilah kotəuə e nəmiəgəhiən təuvir.”

Otaharu pəri lait e tepil
(Mak 4:21-25)

16 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Pəh tətasiəpən e lait kəni masuəpəpim lan e bəkit, uə taharu=pən e nipəg pet? !Kəpə! Kəsoliən lanəha. Nian nəkotasia e lait, kəni motaharu pəri e tepil məmə nətəmimi okoteruh nati lan.

17 Kəni tol min lanəha, nəmə suah kəti tətəhluaig e nati kəti, mətəu Uhgın in otol əpu in, kəni nəmə suah kəti tatos oneuən nəghatiən kəti, mətəu Uhgın in otəni əpu.

18 Nəghatiən u nəutətəu, otətəlig vivi lan. İətəmi u in tənəhrun rəkis nipəti nəghatiən rəhak, in təhrun nosiən tepət təhmin. Mətəu iətəmi u təsəhruniən, in otəmkarəpən e nati iətəm nikin tətəhti məmə tatos.”

Mamə rəha Iesu mine pian min
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Kəni e nian əha, məmə rəha Iesu mine pian min kəməhuva məmə okoteh, mətəu ko kəsəhuvəniən iuəkir moteh mətəu nətəmimi tepət kəutətəlig lan.

20 Kəni nətəmimi kəmotəni=pən kəm in məmə, “Mamə rəham mine pian min ilah əpəha ihluə kəutəhtul, ilah kətolkeikei məmə okoteruh ik.”

21 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nətəmimi rəfin u nətəm kəutətəu nəghatiən rəha Uhgın kəni məutohtəu=pən, ilah u rəhak nətəmimi min, ilah rəhak min məmə min mine piak min.”

Iesu təməniəhu nimətagi asoli e nəhu Lek Kaləli
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Nian kəti Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməhuvən e bot kəti, kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Pəh kəhuvən e nikalə lek e nitəni=pən.” Kəni kəmotiuviv nivən mohiet.

23 Nian bot tənətəi, kəni Iesu təmuvən mətəpili. Kəni nimətagi asoli kəti təmeiuiəu=pən e nəhu əha, kəni nəhu tənətəvən e nipəgnəua bot, kəni iuəkir əmə bot tamnim.

24 Kəni kəmotəhgi-pəri Iesu kəni motəni, “!Ei, İətəmi asoli! !Ei, İətəmi asoli! Air-tə, okohmis rəuei!”

Kəni Iesu təmair magət məniəhu nimətagi mine peau-peau asoli min. Kəni nimətagi təmohrahli nəhlmin, kəni təməməlinu.

25 Kəni Iesu təməni kəm lah məmə, “Təhro? ?Rəhatəmah iə nəhatətəiən?”

Mətəu ilah kinotəgin, kəni narmilah təmiuvig min, kəni minautəni=pən kəm lah min məmə, “!Ei! ?İətəmimi nak u? Nati əpnəpən nimətagi mine nəhu, mətəu kətuətəlig e rəhan nəghatiən matuol.”

Iesu təməhgi pətigəm
narmin tərəh e suah kəti
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kəni ilah kəməhuva mohietigəm=pa ima nətəm Kerasa ikın, inəha e nitəni=pən e nəhu u, kəni məhuvəri.

27 Nian Iesu təmuvəri, kəni əmeiko iətəmimi kəti əha ikın təmuva meh. Suah u, narmin tərəh min kəutatig lan, kəni in əupən in təsuvəniən e nəpən, kəni in təsapiliən imə, mətəu in tətətig əmə əha e nipəg kəpiel min, ikın katitənim nətəmimi ikın.

28-29 Aupən ikin, nian tepət, narmin tərəh əha tatol in tətalməli pik, kəni nətəmimi kəutəlis nəhlkin mine nəhlmin e sen məmə otaskəlim tiəkis mauteh məmə otəsərəkiniən natimnati. Mətəu nian rəfin tətəatuv-eatuv sen min əha, kəni narmin tərəh tətəkeikei kəm in məmə otiet magim muvən əpəha ikin təpiə-məpiə ikin.

Mətəu nian ialməli u təmeh Iesu, təmearəg əfəməh, muva morin=pən e nəhlki Iesu, kəni mətəgət məmə, “!Iesu, Nəti Uhgın İlis Agın! ?Nəmə nəkəhro lak? !Əui, iətətapuəh ohnik məmə onəsoliən nalpiniən asoli kəti kəm iəu!” Narmin tərəh u təməni lanu mətəu-inu Iesu təməni rəkis məmə in otiet magim e suah u.

30 Kəni Iesu tətətapuəh ohni məmə, “?Nərgəm pəh?” Kəni in təməni məmə, “Nimənin Tepət.” Təməni lanəha mətəu-inu narmin tərəh min tepət kəməutatig lan.

31 Kəni narmin tərəh min kəmotətapuəh əskasik o Iesu məmə, “Onəsahli-pəniən itimah e nipəg iətəm naunun tikə tapinəpu ikin, u imə nalpiniən.”

32 Kəni ikin əha e nikali nitəuət, pikəh min tepət kəutəuən məutan əha ikin. Kəni narmin tərəh min kəməutasək=pən məutəni=pən kəm Iesu məmə, “Əui, egəhan e timah iəkəhuvən e pikəh min əha.” Kəni Iesu təmegəhan e lah kəhuvən.

33 Kəni narmin tərəh min u kəməhiet e suah u məhuvən e pikəh min, kəni pikəh min ilah rəfin kəmotəiu məuteiuaiu e nipatu, kəni motiuvig=pən e nəhu motəmnim.

34 Nian nətəmimi nətəm kəutaugin pikəh min kəmotəh nati u, kohiet motəgim məhuvən məutəni pətigəm nanusiən rəha natimnati min u e taun rəhalah mine ikin min rəfin titəlau-təlau.

35 Kəni nətəmimi kəməhiet e taun məhuvən məmə okoteruh natimnati min əha. Kəni kəməhuva moteruh Iesu, kəni motəh min suah u narmin tərəh min kəməhiet rəkis lan, in tətəharəg e nəhlki Iesu kəni nəpəh nalməliən, kəni minəfən rəkis rəhan napən. Kəni nətəm e taun u kəmotəgin.

36 Kəni nətəmimi u kəmotəh əhruahru nati u e nəhmtilah, ilah kəmotənuş tatuvən kəm nətəmimi nəuvein min məutəni pətigəm məmə Iesu təməhrol lanu mol vivi suah kəha, u aupən narmin tərəh min kəməutatig lan.

37 Kəni nətəmimi rəfin u kəutatig iuəkir o Kerasa, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə otiet əha imalah ikin mətəu-inu ilah kinəutəgin pik. Kəni əmeiko in təmuvən e bot məmə okotasuə məhuvən nəve nəhu=pən.

38 Mətəu suah u narmin tərəh min kəməhiet lan, in tətətapuəh o Iesu məmə, “!Pale, pəh iəkuvnə kitah!” Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə,

39 “İtəlig muvən imam ikin, muvən məni pətigəm natimnati min u Uhgın təmol kəm ik.” Kəni suah u təmuvən ikin rəfin e taun u iman ikin mətəni pətigəm natimnati min iətəm Iesu təmol kəm in.

*Pətauəhli kəti iətəm tatimis mine pətan kəti iətəm təmimis
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)*

40 Nian Iesu təmitəlig=pa min e nitəni=pa e nəhu u, nətəmimi nikilah təmagiən məmə koteruh min Iesu, mətəu-inu ilah kəməutəhtəhnin.

41 Kəni iətəmi kəti təmuva meh, nərgin u Jaerəs, suah u in iətəmi asoli kəti rəha nimə rəha nuhapuminiən. Təmuva meiuaiu misin nəulin e nisialiən, mətəkeikei e nətapuəhiən kəm Iesu məmə in otuvən əpəha iman ikin,

42 mətəu-inu nətin pətəkəku tatimis pik rəhan nahməiən tepət, kəni təsuvəhiən rəueiu timis. In nəuan kətiəh əmə, rəhan nu tueləf.

Kəni Iesu təmalıuək matuvən o pətəkəku əha, kəni nimənin nətəmimi tepət kəmotəhtul təlau lan məutatətə əmə e lah min.

⁴³ Kəni pətan kəti təmuva o Iesu iətəm tatos nīmisiən rəhalah nīpətan nian rəfin əmə minos nu tueləf, kəni in təmuvən o nətəmimi tepət iətəm kautol mərsin, mətəu ko kəti təsol viən.

⁴⁴ Kəni pətan əha in təmsipən e nəmtah Iesu ikin, kəni meapən mek nififi napən rəha Iesu, kəni əmeiko rəueiu agin mīn, rəhan nīmisiən təmol naunun.

⁴⁵ Kəni Iesu təni məmə, “?Ei, pəh təmek iəu?”

Mətəu nətəmimi kotəni məmə, “Kəti təsekiən ik,” kəni Pitə təni məmə, “! Iətəmi asoli, nətəmimi tepət kəutələs pīkin ik.”

⁴⁶ Mətəu Iesu təni məmə, “Kəpə. Iəkəhrun məmə iətəmi kəti təmek iəu mətəu-inu iəmətəu nəsanəniən təmiet lak.”

⁴⁷ Kəni nian pətan əha tīnəhrun məmə ko təsəhluaigien, in təmuva mətəramrumin pīk kəni misin nəulīn mətəfən nīsiaiən kəm Iesu. Kəni e nəhmti nətəmimi rəfin, təni pətigəm kəm Iesu məmə təmek in o nak, kəni mətəni pətigəm mīn məmə nian təmek in, kəni rəueiu agin mīn, rəhan nīmisiən təmol naunun.

⁴⁸ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nəhatətəiən lak, nīnuva mīnəuvir. Kəni atuvən, pəh nəməlinuiən rəha Uhgīn tətətig ohnik.”

⁴⁹ Nian Iesu təmətəghati əhanəh, kəni iətəmi kəti təmsipən ima Jaerəs ikin tiet=pa, kəni məni kəm Jaerəs məmə, “Nətim pətəkəku tīnimis rəkis. Mə iəgətun nəhgin təsikəiən məmə tuva.”

⁵⁰ Mətəu nian Iesu təmətəu nəghatiən əha, in təməni=pən kəm Jaerəs məmə, “Səginian. Əhatətə əmə lak, kəni pətəkəku rəham, in otəmiəgəh mīn.”

⁵¹ Nian Iesu təmuvən mietigəm=pən lahuənu ima suah kəha, kəni mit rəkis əmə Pitə mīne Jon, mīne Jemis, mīne mamə mīne tatə rəha pətəkəku u iətəm təmimis, məmə ilah əmə okəhuvən imə.

⁵² Nətəmimi rəfin kəutasək əfəməh məutauin e pətəkəku əha, mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Sotasəkiən. Pətəkəku u in təsimisiən. In tətəpīli əmə.”

⁵³ Kəni ilah kəmotaləh əuvsan lan mətəu-inu ilah kotəhrun məmə pətəkəku əha tīnimis rəkis.

⁵⁴ Mətəu Iesu təmuvən imə, kəni meapən mos nəhlmī pətəkəku u kəni mauin lan məmə, “Pətəkəku, əhtul.”

⁵⁵ Kəni əmeiko pətəkəku əha təməmiəgəh mīn məhtul. Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Otəfən nati kəti tun.”

⁵⁶ Kəni rəhan mamə mīne tatə, narmīlau təmiuvig pīk, mətəu Iesu təni=pən kəm lau məmə, “Onəsuanī pətigəmiən natimnati mīn u kəm iətəmimi kəti.”

9

Iesu təmahli pətigəm

rəhan nətəmi tueləf

məmə okotəni pətigəm

Narməniəgīən Rəha Uhgīn

(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

¹ Kəni Iesu təmoriarun rəhan mīn tueləf nətəmimi, kəni məfən nəsanəniən kəm lah kəni mətəgəhan=pən e rəhan nepətiən kəm lah məmə ilah kotəhrun nəhgi pətigəmiən narmīn tərəh mīn, kəni mə ilah okotol vivi nīmisiən mīn.

² Kəni Iesu təmahli pətigəm ilah məmə okotəni pətigəm Narməniəgīən Rəha Uhgīn, kəni məmə okotol vivi nətəmimi iətəm kəutohmis.

³ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Nian onəkəhuvən, məsotosiən natimnati nəuvein rəha naliuəkiən rəhatəmah, natimnati iətəm təhmen e kasikin, uə kətim, uə nauəniən, uə məni, kəni məsotosiən napən keiu.

⁴ Kəni nian itəmah nəkəhuvən e lahuənu kəti məutatig e nimə kəti, nimə u inu onəkotatig əmə lan mətəuarus nian itəmah onəkohiet lan.

⁵ Kəni ikin pəhruvən onəkəhuvən ikin, nəmə nətəmimi nikilah təsəginian məmə nəkəhuva motatig itəmah milah, kəni onəkotohrapispis rəkis niməulul e nəhlki təmah kəni mohiet. Inu nəmtətian kəti tətəgətun məmə nəkotəpəh ilah, kəni niki Uhgın tərəh o lah.”

⁶ Kəni ilah kəməhiet motaliuək mautəhuvən lahuənu min məutanus pətigəm nanusiən təuvir, kəni ikin min rəfin kautəhuvən ikin, məutəfaki kəm nətəmimi tepət, kəni kotəmiəgəh.

⁷ Kəni Kig Herot Antipas u in iərməniğ e nitəni Kaləli, in tətətəu nanusiən rəha natimnati min u iətəm Iesu tatol ilah. In tətətəliğ lan muvən, mətəu tinəruru əfəməh mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəutəni məmə Jon Bəptais tinəmiəgəh min,

⁸ kəni nətəmimi nəuvein min kəutəni məmə Elaijə tinuva min, kəni nətəmimi nəuvein kəutəni məmə in iəni kəti rəha Uhgın aupən ikin iətəm tətəmimiəgəh min.

⁹ Kəni Herot Antipas təməni məmə, “Jon u, iəu iəməuahtuv rəkis rəhn-kapə. ?Mətəu iətəmi pəh u iətətəu rəhan nanusiən?” Kəni in mətəsal e Iesu məmə oteruh.

*Iesu təmaugın
nətəmimi faif-tausin*

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

¹⁰ Kəni aposil min rəha Iesu kəmohtəliğ=pa min ohni, kəni motəni=pən kəm in natimnati rəfin iətəm kəmotol. Kəni in təmit ilah mohiet rəkis e nətəmimi, məhuvən əpəha taun pisin kəti min, nərgin u Petsaitə.

¹¹ Mətəu nian nətəmimi kəmotətəu nanusiən məmə Iesu tinuva, kəni kəməhuva mautəhuərisiğ e lah. Kəni Iesu nikin təmagiən əmə nian təmeruh ilah, kəni in tətəgətun ilah e Narməniğiən Rəha Uhgın, kəni mətol vivi nətəmi kautohmis kəutəmiəgəh min.

¹² Kəni ləhnaiv uəkir tapinəpu, nətəmi tueləf rəha Iesu kəməhuva ohni məutəni məmə, “Iərməniğ. Ahli=pən nətəmimi rəfin kautəhuvən əpəha lahuənu min məmə okotəsal ikin kəti o napiliən kəni motəsal e nauəniən kəti kotun mətəu-inu, ikinu nətəmimi kohkə ikin, in liminan.”

¹³ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Kəpə, itəmah əmə. Onəkotaugın nətəmimi min əha.” Mətəu ilah kəmotəni məmə, “Itimah iəutos əmə piret faif mine nəmu keiu. ?Təhro? ?Nəkolkeikei məmə iəkəhuvən motos nəhmti nauəniən kəti min niğ nimənin nətəmimi min rəfin əha?”

¹⁴ Kəmotəghati lanəha mətəu nətəmimi tepət pik u kəməhuva ikin əha, nəmə kafin nəman əmə, kəni ilah rəfin faif-tausin.

Mətəu Iesu təni=pən kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Əhuvən motəuəri ilah fifti fifti motəni məmə okotəharəg.”

¹⁵ Kəni rəhan min nətəmimi kəmotəuəri ilah min lanəha, kəni nətəmimi rəfin kəmotəharəg.

¹⁶ Kəni Iesu təmos piret əha faif mine nəmu u keiu, məsal-pəri əpəha e neai, kəni məfaki=pən lan, kəni məmkəris məfən kəm rəhan min nətəmimi məmə okotəfən kəm nətəmimi.

¹⁷ Kəni nətəmimi rəfin kəmotəuən məhuvən nərfilah tasisi. Kəni kotəpəh nipispisi nauəniən, kəni nətəmimi rəha Iesu kəmotəipei=pən e kətim asoli ilah tueləf kotəri vivi.

*Pitə təməni məmə
Iesu in Krīsto*

(Mat 16:13-20; Mak 8:27-9:1)

¹⁸ Kəni nian kəti, Iesu mine rəhan mīn əmə nətəmimi kautatig, kəni Iesu tətəfaki kəm Uhgīn. Kəni in tətətapuəh e lah məmə, “?Nətəmimi kəutəni iəu məmə iəu pəh?”

¹⁹ Mətəu kotəni məmə, “Nəuvein kəutəni məmə ik Jon Bəptais. Kəni nəuvein kəutəni məmə ik iəni Elaijə. Kəni nəuvein kəutəni məmə ik iəni kəti rəha Uhgīn u aupən ikīn iətəm tinəmiəgəh mīn.”

²⁰ Kəni Iesu tətətapuəh e lah məmə, “?Mətəu itəmah nəkotəni məmə iəu pəh?” Kəni Pitə təni məmə, “Ik Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.”

²¹ Mətəu Iesu təməniahu əskasik ilah məmə okəsotəniən nəghatīən mīn əha kəm nətəmimi.

²² Kəni in təmatig məni mīn kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Nati kəti otəkeikei muva mol nīpəhriənīən lan, məmə iəu, Nəti Iətəmimi, oiəkətəu nahməiən e natimnati tēpət. Kəni nətəmi asoli u nəhlin rəha Isrel, mine pris asoli mīn, mine nəgətun mīn rəha Lou, ilah okotəməki lak, kəni motuhamu iəu, kəni iəkīmīs. Mətəu nian tatol kisil lan, Uhgīn otol iəkəmiəgəh mīn e nīmīsīən.”

²³ Kəni Iesu təmənī=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Iətəmi u tolkeikei məmə otuva muərisig lak, in otəkeikei məpəh natimnati mīn nīkin tolkeikei, kəni mələs rəhan nīgi kəməluau muərisig lak,

²⁴ mətəu-inu nəmə iətəmimi tolkeikei məmə otosmiəgəh rəhan nəmiəgəhiən e niftəni u, in otəmkarəpən e rəhan nəmiəgəhiən itulin. Mətəu iətəmimi u otīmīs o nərgək, kəni in otos nəmiəgəhiən itulin.

²⁵ ?Nəmə suah kəti otos rəfin natimnati rəha niftəni u, kəni mīmīs ohni, in otos nati təuvīr nak?

²⁶ Okəmə nəkaulis o nəniən nərgək mine rəhak nəghatīən, kəni Nəti Iətəmimi in mīn otaulīs mīn ohnik e nian in otuva e nepətīən əhagəhag mine nəsanəniən rəhan, mine e nepətīən əhagəhag mine nəsanəniən rəha Tatə rəhan mine nəgelo mīn asim.

²⁷ Mətəu iətəni nīpəhriənīən kəm təmah məmə, itəmah nəuvein u nəutəhtul u ikīnu, onəkoteruh Narmənīgīən Rəha Uhgīn uərisig nəpanohmīs.”

Iesu mine Mosis mine Elaijə

(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Nian Iesu təməghati rəkīs, iuəkīr o nəfakīən kətīəh, kəni Iesu təmit Pitə, mine Jon, mine Jemīs kəməhuvən əpəha ilīs e nītəuət məmə in otəfaki.

²⁹ Kəni nian in tətətəfaki, kəni rəhn-kapə təməuhlin muva mol pīsīn, kəni napən rəhan təmuva məruən matoraip-oraip.

³⁰ Kəni əmeiko Mosis mine Elaijə kəmiaiet=pa muəhtul məhləghati ilahal Iesu,

³¹ Kəni nəhagəhagiən asoli kəti təmasiə mītəlau e lau, ilahal kəməhləghati e nīmīsīən rəha Iesu əpəha Jerusiləm iətəm otol nəghatīən rəha iəni mīn rəha Uhgīn mə tuva mol nīpəhriənīən lan.*

³² Mətəu Pitə mine suah mil, napīliən tīnos rəkīs ilahal, kəni kəmhlapīli nəuvētīn. Mətəu nian kəmhlair, mīhlahu nəhagəhagiən asoli tītəlau e Iesu, kəni kəmhlərūh Mosis mine Elaijə kətuəhtul ilahal Iesu.

³³ Kəni nian suah mil kīnətəuagīm rəkīs e Iesu, kəni Pitə təmənī=pən kəm Iesu məmə, “Iərmənīg, təuvīr məmə itīmahal iəkluva məhlatig u ikīnu. Pəh iəklol nīmāuvlūvl kisil, rəham kəti, rəha Mosis kəti, kəni rəha Elaijə kəti.” Mətəu in tətətəghati əpnapīn əmə, məsəhrunīən məmə nəghatīən nak u in tətəni.

9:19 Luk 9:7-8 **9:20** Jon 6:68-69 **9:22** Luk 9:44; 18:32-33 **9:23** Mat 10:38; Luk 14:27 **9:24** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:26** Mat 10:33; Luk 12:9 * **9:31** Nəghatīən Kris əhrūəhrū təni məmə, “kəni kəhləghati e nian in otiet magīm əpəha Jerusiləm.” **9:31** Luk 9:22 **9:32** 2Pitə 1:16-18

³⁴ Mətəu nian təmətəghati əhanəh, kəni nəpuə kəti təmuva məuveg ilahal, nian kəmhleruh nəpuə təməuveg ilahal, kəni kəmhləgin pik.

³⁵ Kəni ilahal kəhlətəu nəuia suah kəti təmsipən e nəpuə, mətəni məmə, “Inu nətik iətəm iəu iəmitəpin. !Əhlətəlig vivi lan!”

³⁶ Nian kīnotətəu rəkis nəuia Uhgīn təməghati, kəni Pitə mine Jon mine Jemis kəmleruh pīsīn əmə Iesu. Kəni e nian mīn əha, kəsləniən natimnati mīn əha kəm suah kəti mīn, kəməsləniən natimnati mīn u iətəm kəmhleruh.

*Iesu təmahli pətīgəm
narmīn tərəh e suakəku kəti
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)*

³⁷ Kəni kəməni lauīg lan, nian Iesu mine rəhan iətəmi milahal kəmotšipəri ilis e nītəuət moteiuaiu=pa, kəni motəh nətəmimi tēpət kəməhuva ohni.

³⁸ Kəni nətəmimi mīn əha kəti təmauīn əfəməh e Iesu məmə, “Iəkolkeikei məmə nəkuva masiru e rəhak suakəku iərman, mətəu-inu in nəuan kətīəh əmə.

³⁹ Nian tēpət, narmīn tərəh kəti tətəuə lan, kəni mol in tətəgət pik, kəni mol nīpətīn tətərəmrumīn pik, nəhun nəuan ruən tətiet, təhmen e nəuəui nītəhi. Narmīn tərəh əha tatorin pik in, kəni mətaskəlīm in, kəni məsəpəhiən nian kəti.

⁴⁰ Kəni iəu iəmətəpuəh o rəham mīn nətəmimi məmə okotəhgi pətīgəm narmīn tərəh u, mətəu ilah kotəruru nəhgi pətīgəmiən.”

⁴¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Itəmah u nətəmi rəueiu mine, rəhatəmah nəhatətəiən tikə. Kəni rəhatəmah nətəligiən təsəhruahruīən. Kərmə oiəkətiḡ kitah mīn itəmah mətəuarus=pən nian nak nəmanotəhatətə lak. Kəni kərmə onəhgin iəpanəmeig e təmah. It nətim muva u ikīnu.”

⁴² Nian suakəku u təmətuva əhanəh o Iesu, kəni narmīn tərəh tətḡəpis təmei morin=pən e nīftəni, mol nīpətīn tərəmrumīn pik. Mətəu Iesu təməgət əskasik e narmīn tərəh u, kəni məhgi pətīgəm narmīn tərəh tiet, kəni mol vi suakəku. Kəni məfən suakəku u kəm rəhan tətə.

⁴³ Kəni ilah rəfin, narmīlah təmiuviḡ o nəsanəniən asoli rəha Uhgīn. Mətəu nian nətəmimi narmīlah təmiuviḡ o natimnati mīn rəfin u Iesu təmol ilah, kəni in təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə,

⁴⁴ “Otos nəghatiən u teiuaiu mamnim e nikitəmah kəni məsotaluiən lan. Iəu Nəti iətəmimi, suah kəti oteḡəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr mīn rəhak.”

⁴⁵ Mətəu rəhan mīn nətəmimi kəsotəhruniən nīpətī nəghatiən u mətəu-inu Uhgīn təməhluəig e nīpətī nəghatiən u məmə ilah okəsotəhruniən, kəni ilah kīnotəḡin o nətapuəhiən o nīpətī nəghatiən u o Iesu.

*?Pəh in tēpət?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)*

⁴⁶ Kəni nətəmimi rəha Iesu kīnautol nīkilah mīn məmə pəh in otepət məpirəkis ilah rəfin.

⁴⁷ Mətəu Iesu təməhrun rəkis nati nīkilah tətəhti, kəni in təmos suakəku kəti kəni mit muva kəni təhtul e nīkali lah,

⁴⁸ kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iətəmi kəti, nīkin tagiən məmə otos suakəku kəti meruh vivi, kəni in tatol lanəha e nəḡək, kəni in təhmen=pən məmə in tatos iəu, məteḡ vivi iəu. Kəni iətəmi tatos iəu e nīkin agiən, in tatos Uhgīn u iətəm təmahli=pa iəu. Nəniən pəhriən u mətəu-inu iətəmi tatosiahu in ləhtəni agīn, in otuva iətəmi asoli.”

49 Kəni Jon təməni məmə, “İərməniğ. İtımah iəmoteruh suah kəti tətəhgi pətiğəm narmin tərəh min e nərgəm, kəni iəmotəniəhu məmə otəsoliən lanəha mətəu səniəmə in rəhatah kəti iətəmimi.”

50 Mətəu İesu təməni=pən kəm in məmə, “Səniəhuiən mətəu-inu, nəmə suah kəti təsoliən tikimər itəmah min, kəni in tolkeikei itəmah.”

Nətəm Səmeriə nəuvein nıkilah təməsagiənian o İesu

51 Kəni tinuva iuəkır o nian Uhgın otos İesu lan muvən əpəha e negəu e neai, kəni İesu tınolkeikei məmə otəkeikei muvən Jerusiləm.

52 Kəni in təmahli=pən nətəmimi nəuvein mə kotos rəhan nəghatiən mo-taupən məhuvən əpəha lahuənu kəti e nitəni Səmeriə məmə okotol əpenə-penə ohni.

53 Mətəu nətəmi ikin əha, kəsotolkeikeiən məmə in otuvən matig əha imalah ikin, mətəu ilah kotəhrun vivi məmə in tatuvən Jerusiləm.†

54 Kəni nian rəhan iətəmimi mil, Jemis mine Jon, ilau kəmuəruh nati min u, kəni kəmuəni məmə, “?İərməniğ, nəkolkeikei məmə iəkuəuin e niğəm tisipən əpəha ilis e negəu e neai meiuəi muva mus ilah?”‡

55 Mətəu İesu təmeirair mahi ilau.

56 Kəni ko məhuvən min lahuənu pişin kəti min.

*Nətəmimi nəuvein kəmotəni mə okohuərisig e İesu
(Mat 8:19-22)*

57 Kəni e nian İesu mine rəhan min nətəmimi kəməutaliuək mautəhuvən e suaru, kəni suah kəti təməni=pən kəm in məmə, “Onəkuvən=pən iə ikin, iəkıtəu=pən ik.”

58 Kəni İesu təməni=pən kəm in məmə, “Kuri rarpin min, rəhalah niyəg tatig məmə okotapılı ikin. Kəni mənig min, nimaalah tatig məmə okotapılı ikin. Mətəu iəu Nəti İətəmimi, nimə rəhak tikə o napiliən.”

59 Kəni İesu təməni=pən kəm suah kəti min məmə, “Va, kilau min ik, nəkuva ik rəhak iətəmimi.” Mətəu suah u təni=pən məmə, “İərməniğ, əui. Oiəkıtəu=pən ik mətəu pəh iəkuvən pipim mitənim rəhak tatə.”

60 Mətəu İesu təməni=pən kəm in məmə, “Kəpə, əpəh=pən. Pəh nətəmi kinohmis rəkis e nıkilah, kohtənim aru ilah min. Mətəu ik, uvən mənəni pətiğəm Nərməniğiən Rəha Uhgın.”

61 Kəni kəti min təni məmə, “İərməniğ, iəkətəu=pinə ik muva iətəmimi rəham, mətəu əui, pəh pipim iəkıtəlig=pən imak ikin mauiəhruiən rəhak min nətəmimi.”

62 Mətəu İesu təməni=pən kəm in məmə, “Nəmə suah kəti tınətuəuin matol uək rəha Uhgın, mətəu rəhan nətəliğiən tatuvən o natimnati pişin pişin min nəuvein, kəni suah u təsəhmen-pəniən məmə Uhgın otərməniğ lan.”

10

*İesu təmahlipən
rəhan nətəmimi səpinte-tu
o nəniən nanusiən təuvir*

1 Uərisig e natimnati min əha, İərməniğ təmitəpin rəkis səpinte-tu nətəmimi nəuvein min rəhan, kəni mahli=pən ilah keiu-keiu kotaupən lan məhuvən e taun min, mine ikin min nəuvein min iətəm İesu təpanuərisig muvən ikin.

9:50 Mat 12:30; Luk 11:23 † 9:53 Nətəm Səmeriə kəutəfaki e nitəuət Kerasim əpəha Səmeriə. Tol lanəha, ilah kəsotolkeikeiən nətəm İsrəl u kəutəhuvən=pən əha imalah ikin mautəhuvən Jerusiləm məutəfaki e Nımə Rəha Uhgın. ‡ 9:54 E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatiən Kris əupən, kətilpin nəghatiən u məmə, “təhmen e Elaijə.” Afın-to e 2King 1:9-16 9:54 2King 1:9-16 9:61 1King 19:20 10:1 Mak 6:7

² Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “!Oteruh-to! Nauəniən tepət əpəha e nasumiən tiniməhtə, mətəu noluək mīn təkəku əmə kəutəulək lan. Otətapuəh o iətəmi asoli rəha nasumiən məmə otahli=pa noluək mīn tepət məmə okəhuvən motəulək e nasumiən rəhan.

³ Əhuvən, mətəu onəkotəkeikei motəhrun məmə iəu iətahli=pən itəmah nautəhuvən təhmen e sipsip əlkələh mīn məutaliuək mautəhuvən e nəlugin kuri rarpin mīn.

⁴ Kəni onəsotosiən kətim əkəku rəha məni, mine kətim, mine put, kəni məsotəmeigian e suaru məutəghati kəm nətəmimi.

⁵ “Nimə nak o nəkəhuvən ikin, nəkotaupən motəni pətigəm məmə, ‘!Pəh nəməlinuiən otətətig ikin!’

⁶ Nəmə iətəmi rəha nəməlinuiən əha ikin, kəni rəhatəmah nəfakiən otuva mol nīpəhriənlan lan, kəni nəməlinuiən otətətig ohni. Mətəu nəmə iətəmimi kəti tol lanəha tikə, kəni nəua nəfakiən rəhatəmah otitəlig=pa mīn o təmah.

⁷ Kəni onəkotətig əmə e nimə kətiəh, sotapiliən e nimə pisin pisin mīn. Kəni nauəniən nak okotəfinə kəm təmah, nəkotun. Kəni nəmnimiən nak okotəfinə, nəkotəmnim. Mətəu-inu nəmə suah kəti tatol uək, kəni təhruahru məmə in otos nətəouiən lan.

⁸ “Nian itəmah nəkəhuvən e taun kəti, nəmə nīkilah tagiən o təmah, kəni nəkotun nauəniən nak kotəfinə kəm təmah,

⁹ kəni itəmah onəkotəkeikei motol vi nətəmi kəutohmis məutatig ikin, kəni motəni=pən kəm lah məmə, ‘Narməniəniən Rəha Uhgīn tətuvə iuəkir o təmah.’

¹⁰ Mətəu nəmə nəkəhuvən e taun kəti, kəni nətəmimi nīkilah təsagiənlan o təmah, kəni əhuvən məutaliuək e suaru asoli mīn, kəni motəni məmə,

¹¹ ‘Niməulul rəha niftəni e nəhkitimah, iəkotohrəpispis rəkis, inu in nəmtətiən tətəgətuən məmə nəmotol təsəhmeniən, kəni Uhgīn təpəh itəmah. Mətəu onəkotəkeikei motəhrun məmə Narməniəniən Rəha Uhgīn tinatuvə iuəkir rəkis.’

¹² Kəni iətəni pəhriən kəm təmah məmə, Uhgīn otəfən nalpiniən asoli kəm lah tapirəkis nalpiniən rəha taun əha Sotəm aupən.

¹³ “!Itəmah nətəm Korasin, kəsi, nahməiən asoli otuva o təmah! !Itəmah nətəm Petsaitə, kəsi, nahməiən asoli otuva o təmah! Mətəu-inu iəmol pau nati apispis tepət e taun mil rəhatəmah mətəu itəmah nəsotəuhliniən nətəligiən rəhatəmah! Kəni nəmə iəmol natimnati mīn əha əpəha Taea mine Saedon aupən, ko nətəmimi əha ikin əha kəmotəuhlin rəhalah nətəligiən e noliən tərəh mīn, kəni ilah məhuvən e napən əuas mīn məhuvən məutəharəg e nəhmtahu e nigəm məutəgətuən məmə kəutətəu tərəh agin o noliən tərəh mīn rəhalah.

¹⁴ Mətəu e nian əha iətəm Uhgīn otol nalpiniən kəm nətəmimi, nalpiniən rəhatəmah in otəskasik, mapirəkis nalpiniən rəha nətəm Taea mine Saedon u aupən.

¹⁵ ?Kəni itəmah nətəm Kapeniəm, nikitəmah təhti məmə Uhgīn otəfəri=pən itəmah əha ima nisiaiən əpəha e negəu e neai? !Kəpə! Mətəu Uhgīn otəhlman e təmah nəkoteiuaiu ləhtəni agin, ima naulisiən.”

¹⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan mīn nətəmimi məmə, “Nətəmimi u kəutətəlig e təmah, kəutətəlig lak. Kəni nətəmimi mīn u kəutəuhlin=pən nəmtahlah e təmah, kəutəuhlin=pa nəmtahlah kəm iəu, kəni məutəuhlin=pən nəhmtilah kəm suah u iətəm təmahli=pa iəu.”

*Səpinte-tu nətəmimi
rəha Iesu kəmohtəlig*

10:2 Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3** Mat 10:16 **10:4** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7** 1Kor 9:6-14; 1Tim 5:18 **10:8** 1Kor 10:27 **10:11** Uək 13:51; 18:6 **10:12** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15** Mat 11:20-24 **10:16** Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23

17 Kəni nətəmimi mɪn rəha Iesu ilah səpɪntə-tu kəmohtəlig=pa mɪn, kəni nɪkɪlah təmagiən məutəni kəm Iesu məmə, “!Iərmənig, nati əpnəpɪn narmin tərəh mɪn, mətəu nian itimah iəkotəghati e nərgəm, kəni ilah kautol nəuiatimah!”

18 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “!əu iəməh Setən təmsipəri ilis e neai meiuaiu təhmen=pən e noraipiən.

19 Otətəlig-to. !əu inəfinə rəkis nəsanəniən kəm təmah, u itəmah nəkotəhrun nəvig-ərainiən sineik mɪn mine skopion* mɪn. Kəni nəsanəniən u iətəfinə kəm təmah, in tapirəkis nəsanəniən rəha tɪkɪmɪr rəhatah, Setən. Kəni ko nati kəti təsərəkiniən itəmah.

20 Inu nɪpəhriəniən. Mətəu onəsotagiəniən məmə narmin tərəh mɪn kautol nəuiatəmah, mətəu onəkotagiən əmə mətəu-inu Uhgɪn tinətei rəkis nərgitəmah əpəha e nəgəu e neai.”

21 Kəni e nian əha, Narmin Rəha Uhgɪn təmol niki Iesu tətəgiən pik, kəni in təməfaki məni məmə, “Tatə Uhgɪn, ik Iərmənig rəha natimnati rəfin ilis e neai mine ləhtəni e nəhue niftəni. !ətəni-vivi ik mətəu-inu nəməhluaig e nɪpəti natimnati mɪn u e nəhmti nətəmimi nətəm koteinatig motəhrun vivi nati. Kəni nəmol əpu kəm nətəmimi nətəm kotəhmen=pən əmə e kəlkələh mɪn məmə okotəhrun vivi. Əuəh, Tatə, inu nati kəti iətəm ik nəkolkeikei.”

22 Kəni Iesu təkeikei mətəghati kəm lah məmə, “Rəhak Tatə təmegəhan=pa rəkis natimnati rəfin e nəhlmək. Kəni iətəmi kəti tɪkə iətəm təhrun vivi !əu u Nəti Uhgɪn, məmə !əu pəh əhruahru. Mətəu Tatə Uhgɪn əmə təhrun. Kəni iətəmi kəti tɪkə iətəm təhrun vivi Uhgɪn, mətəu !əu pɪsɪn əmə u Nəti Uhgɪn, iəkəhrun, mine nətəmimi nətəm !əu iəmitəpɪn məmə iəkol pətigəm Tatə Uhgɪn kəm lah.”

23 Kəni Iesu təmeirair məghati əmə kəm rəhan mɪn nətəmimi məmə, “! Onəkotətig e nəuviriən pəhriən mətəu-inu itəmah nautəh e nəhmtitəmah natimnati mɪn u!

24 !ətəni kəm təmah məmə, !əni mɪn tɛpət əupən, mine kig mɪn tɛpət, kəmotolkeikei pik məmə okotəh natimnati mɪn u itəmah nauteruh, mətəu kəməsoteruhən. Kəni ilah kəmotolkeikei məmə okotətəu natimnati mɪn u itəmah nautətəu, mətəu kəməsotətəuiən.”

Iesu təməghati əuhlin e iətəmi təuvir kəti rəha Səmeria

25 Kəni e nian əha, ieinatig kəti rəha Lou təməhtul meiuə əmə e nətapuəhiən kəti kəm Iesu məmə oteh-to məmə Iesu in teinatig pəhriən uə kəpə. In təməni məmə, “?!əgətun, oiəkəhro lanu mos nəmiəgəhiən itulin?”

26 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “?Lou rəha Mosis tətəni məmə nak? ?Nian ik nətafin, nɪpətɪn tətəni nak kəm ik?”

27 Kəni suah u təməni=pən məmə, “Onəkəkeikei molkeikei Iərmənig rəham Uhgɪn e nɪkim rəfin, mine nəmiəgəhiən rəfin rəham, mine nəsanəniən rəfin rəham, mine nətəligiən rəfin rəham, kəni molkeikei mɪn ik mɪn nəuvein məmə natolkeikei aru ik mine.”

28 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “In əhruahru ko. Okəmə natol lanəha, kəni ik onəkos nəmiəgəhiən itulin.”

29 Mətəu suah kəha, in tolkeikei əmə məmə otəgətun rəhan noliən məmə in iətəmi əhruahru, kəni in təmətapuəh o Iesu məmə, “?Mətəu nɪpəh mɪn ilah !əu mɪn nəuvein?”

30 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Suah kəti təmsipən Jerusiləm kəni maliuək meiuaiu matuvən əpəha Jeriko. Kəni e suaru, nakləh mɪn nəuvein

10:18 Aes 14:12; Nəh 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nəh 20:1-3,10 * 10:19 Skopion in nati kəti təhmen e tupə əkəku kəti u tətəlkəu e niftəni. Tatus itəmi, kəni tətəhmə, tapirəkis nilpat uə pɪtɪmar.

10:20 Fil 4:3; Nəh 3:5 10:22 Jon 3:35; 10:15 10:24 Mat 11:25-27; 13:16-17 10:25 Mat 22:35-40; Luk 18:18 10:27 Dut 6:5 10:27 Lev 19:18 10:28 Lev 18:5

kəmotaskəlīm motəmki rəkis rəhan napən, kəni motoh motələhu timiseiah mətəmähli e suaru, kəni motagim motəpəh.

³¹ “Kəni əmeiko təuvir agin, pris kəti tatitəu min suaru əha mətuva, mətəu nian in təmeruh suah kəha, in təmaliuək mos nikali suaru matuvən.

³² Kəni Lifait† kəti titəu min suaru kətiəh muva, mətəu nian in təmeruh suah kəha in tətəmähli, təmol əmə nati kətiəh min maliuək mos nikali suaru.

³³ Mətəu iətəm Səmeriə kəti, iətəm kautol tikimir ilah nətəm Isrel, in min tatitəu suaru əha mətuva, kəni meruh suah kəha tətəmähli. Nian təmeruh, nikin təmahmə ohni,

³⁴ kəni in təmaliuək muvən ohni, mafəl rəhan niməgim e oiel mine wain, kəni məuveg vivi ilah. Kəni miləfəri suah u maharu-pəri e rəhan togki, kəni mələs mian əpəha e hotel kəni mateh vivi.

³⁵ Kəni kəmāni lauig lan, in təmos mənī‡ muvən məfən kəm iətəmi rəha hotel, kəni mənī=pən kəm in məmā, ‘Onateh vivi suah u, kəni nəmā nəkəraki e rəham kəti mənī lan, kəni nian iəu iəkītəlig=pa min, kəni nəkəni=pa, kəni iəu iəpanalpīn.’ ”

³⁶ Kəni nian Iesu təmol naunun e nəghatiən u, kəni mətəpuəh o ieinatig e Lou məmā, “?E rəham nətəligiən, suah milahal əha, nəkəhrun məmā ilahal pəh təmol təuvir kəm suah kəha kəmoh, təhmen məmā in in kəti?”

³⁷ Kəni ieinatig e Lou təmāni=pən məmā, “Iətəmimi iətəmi in təmolkeikei pik suah kəha.” Kəni Iesu təmāni=pən kəm in məmā, “Intəh. Ik uvən mol min təhmen=pən əmə məmā inu suah kəha təmol.”

Iesu təmuvən e lahuənu rəha Matə mine Meri

³⁸ Nian Iesu mine rəhan min nətəmimi kəməutaliuək e suaru, kəni kəmohiet=pən lahuənu kəti. Kəni pətan kəti, nərgin u Matə, in təmos Iesu e nikin agiən muvən əpəha e rəhan nimə.

³⁹ Pətan əha, pian kəti əha ikin, nərgin u Meri. Kəni Meri təmuva məharəg iuəkir e nəhłki İərməniğ mətətəlig e nəgətuniən min rəhan.

⁴⁰ Mətəu Matə, rəhan nətəligiən tatuvən pik o noliən nauəniən, kəni uək tīnatoh in. Kəni təmuvən o Iesu mənī=pən kəm in məmā, “?İərməniğ, təhro? ?Nikim təhti məmā təhruahru əmə, uə kəpə, məmā pətan u piak təsasiruiən lak mine o noliən uək u, kəni iəu pişin əmə iatol? Ahli=pa məmā otuva masiru lak.”

⁴¹ Mətəu İərməniğ təmāni=pən kəm in məmā, “Ei, Matə. Sətəlig pikian e natimnati min tepət lanko.

⁴² Mətəu nati kətiəh əmə in nati agin, kəni Meri in tīnitəpin rəkis nati u iətəm in təuvir tapirəkis, kəni ko iəu iəsos rəkisiən nati əha ohni.”

11

Iesu təmətəgətun rəhan min nətəmimi e suaru rəha nəfakiən kəm Uhgīn (Mat 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nian kəti, Iesu təmətəfaki kəm Uhgīn ikin kəti. Nian təmol naunun nəfakiən rəhan kəm Uhgīn, kəni rəhan kəti iətəmimi təmətəpuəh ohni məmā, “İərməniğ, əgətun-to itəmah e suaru rəha nəfakiən kəm Uhgīn, təhmen=pən e Jon Bəptaīs in təməgətun rəhan min nətəmimi.”

² Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmā, “Nian nəmā nəkotəfaki kəm Uhgīn, nəkotəni məmā, ‘Tatə Uhgīn, nərgəm ilis agin, pəh nətəmimi okotisiai.

† **10:32** Lifait, ilah nətəmimi min u kəutasiru e pris min e uək rəhalah, kəni kautol uək pişin pişin min əpəha e Nimə Rəha Uhgīn. ‡ **10:35** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmā, “Tənariəs keiu.” “Tənariəs,” inu mənī rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Nian suah kəti tatol uək nian kətiəh, kəni kətətəou in tənariəs kətiəh. **10:39** Jon 11:1; 12:2-3 **10:42** Mat 6:33

Pəh rəham narmənigiən tuva mətətig.

³ Nian rəfin, onəkəfa nauənian nigtamah təhmen o nian rəueiu.

⁴ Kəni mafəl rəkis rəhatimah noliən tərəh mīn mətəu-inu itimah mīn iəsotapliniən motəpəh rəkis naskəlīm iəkisiən e nikitimah noliən tərəh mīn rəha nətəmimi iətəm kautol e tīmah.

Kəni məsegəhan-pəniən e tīmah iəkəhuvən ima nəfeifeiən, mətə iəkotəmkarəpən motol təfagə tərəh.’ ”

⁵⁻⁶ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “?Nəmə suah kəti tuva imam ikin lapin, mətəu nauənian tikə, kəni onəkəhro? Onəkuvən e nimə rəha ik kəti, kəni mənī=pən məmə, ‘Pale, suah kəti əha təmsipən isəu muva imak ikin rəueiu lapin, mətəu nauənian təmīkə mə iəkəfən kəm in. Əfa nauənian kəti, iəkos muvən məfən kəm in.’

⁷ Kəni nəmə, in otəni=pinə kəm ik məmə, ‘!Aaah! Atuvən, səhgi-pəriən itimah, inotapili rəkis itimah kəlkələh mīn rəhak. Ko iəsəhtul mīniən məfinə nauənian kəm ik.’

⁸ Iəkəni kəm təmah məmə, nati əpnəpən ik in kəti, mətəu suah u təsolkeikeiən məmə in otəfinə nauənian kəm ik. Mətəu iətəni pəhriən, nian nətəkeikei mətətapuəh ohni, kəni in otəhtul məfinə natimnati mīn rəfin iətəm ik nəkolkeikei.

⁹ “Kəni tol lanu iəkəni kəm təmah məmə, otətapuəh=pən kəm Uhgīn o natimnati, kəni in otəfinə kəm təmah. Kəni otəsəl lan, kəni onəkoteruh. Kəni otəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o təmah.

¹⁰ Iəkəni lanu mətəu-inu nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh, ilah okotos. Kəni nətəmimi mīn u nətəm kəutəsəl, ilah okoteruh. Kəni nətəmimi mīn u kəutəhti-əhti doə, kəni doə oterəh o lah.

¹¹ “Itəmah tatə mīn. ?Itəmah kəti, nian nətīn tətəpuəh o nəmu, kəni in otəfən sineik? !Kəpə!

¹² ?Uə nian in tətəpuəh o nonəli mənig, kəni in otəfən skopion?* !Kəpə!

¹³ Nati əpnəpən itəmah nətəmimi nəkotərəh, mətəu nəutəfən natimnati təuvir mīn kəm nenətītəmah mīn. Mətəu Tatə Uhgīn e negəu e neai, noliən rəhan in təuvir pik mapirəkis agin noliən rəhatəmah, kəni nīpəhriənian, in otəfən Narmīn Rəhan kəm nətəmimi mīn u ilah kəutətapuəh ohni.”

Nətəmimi nəuvein kəmotəni məmə Iesu tatol uək e nəsanəniən rəha Setən

(Mat 12:22-30,43-45; Mak 3:20-27)

¹⁴ Kəni e nian kəti, suah kəti əha ikin iətəm narmīn tərəh tətətig lan, kəni in təruru nəghatiən. Kəni Iesu təməhgi pətīgəm narmīn tərəh əha, kəni suah kəha təmətuəuin məghati, kəni nətəmimi narmilah təmiuvig pik ohni.

¹⁵ Mətəu nətəmimi mīn əha nəuvein kəutəni məmə, “Pielsepul u in iətəmi asoli rəha narmīn tərəh mīn, in əmə əha təməfən nəsanəniən kəm suah u məmə in otəhgi pətīgəm narmīn tərəh mīn e nətəmimi.”

¹⁶ Kəni nətəpisin mīn nəuvein kəmotətapuəh o Iesu məmə in otol-to nəmtətiən asoli kəti e nəsanəniən iətəm tatsipən e negəu e neai mətəu-inu, ilah kotolkeikei məmə okotəhrun-to məmə Iesu in iətəmi pəh.

¹⁷ Mətəu Iesu tīnəhrun rəkis nətəligiən rəhalah, kəni təni məmə, “Nəmə nətəmimi e kəntri kəti kautəhəpu ilah mīn, kəni okotərəkin rəhalah kəntri, kəni narmənigiən otearis mīkə. Kəni təhmen=pən əmə, e lahuənu kəti, nəmə nətəmimi lan kautəhəpu ilah mīn, kəni okotərəkin agin lahuənu u.

¹⁸ ?Kəni nəmə nətəmimi rəha Setən kautəhəpu ilah mīn, kəni otəhro lanu e rəhan narmənigiən otətig? Iətəni lanu mətəu-inu nəutəni lanu məmə iətəhgi pətīgəm narmīn tərəh mīn e nəsanəniən rəha Pielsepul.

* **11:12** Skopion – afn-to futnot e Luk 10:19 **11:15** Mat 9:34; 10:25 **11:16** Mat 12:38

19 ?Kəni nəmə iəu, iətəhgi pətigəm narmin tərəh min e nəsanəniən rəha Pielsepul, kəni itəmah nəutəni məmə rəhatəmah min nətəmimi kəutəhgi pətigəm narmin tərəh min e nəsanəniən rəha Pielsepul. Təmə tol lanəha, ilah okotakil rəhatəmah min nəghatiən məmə in neiuəiən.

20 Mətəu nəmə iəu iətəhgi pətigəm narmin tərəh min e nətəmimi e nəsanəniən rəha Uhgın, kəni tətəgətun məmə Narməniğiən Rəha Uhgın tınuvnə rəkis o təmah.

21 “Nian iətəmi rəhan nəsanəniən tepət tətəmki natimnati rəha nəluagiən, in otətəhtul maru mətəsal vi o rəhan nimə, in ko rəhan natimnati kəutəməhli vi əmə.

22 Mətəu nian iətəpisi kəti min iətəm rəhan nəsanəniən tapirəkis in, in otuva muəluagin mətian-mətian tehpuhu in, kəni mos rəkis rəfin rəhan natimnati rəha nəluagiən iətəm təmələhu=pən rəhan nətəligiən lan, kəni in otəuəri natimnati rəfin rəha suah kəha kəm rəhan min nətəmimi.

23 “Iətəmi u in təsuərisigiən lak, in rəhak tikimir. Kəni iətəmi u in təsoriaruniən sipsip min, in tatol ilah kəutagim atiti.”

24 Kəni təməni əskasik məmə, “Nian narmin tərəh tatiet e suah kəti, kəni in tuvən mətən əpəha ikin kikə-kikə ikin, ikin nəhu tikə lan mətəsal ikin otəmeig ikin, mətəu təseruhiən. Kəni in otəni məmə, ‘Pəh iəkətəlig=pən e rəhak nimə u iəmsipən ikin aupən.’

25 Kəni nian in təmətəlig=pa, meh rəhan nimə kəmafəl təpiə vivi, kəni natimnati rəfin kəutəməhl-məhli vi əmə.

26 Kəni in otuvən mit min narmin tərəh səpin min məhuva u kotərəh pik motapirəkis in. Kəni okəhuvən min imə motatig e nəmiəgəhiən rəha suah u. Kəni suah u, aupən rəhan nəmiəgəhiən tərəh, mətəu rəueiu tınərəh pik agin.”

27 Nian Iesu təməni nəghatiən əha, pətauəhli kəti tagət əfəməh məmə, “Uhgın təmətuati pəhriən e rəhan nəuviriən kəm pətan u iətəm təmemək lam, kəni məfinə nah kəm ik.”

28 Kəni Iesu təni məmə, “Nipəhriən, mətəu Uhgın otətuati e rəhan nəuviriən kəm nətəmimi min u kəutətəu rəhan nəghatiən tapirəkis agin, kəni mautol.”

Nəmtətiən rəha Jonə

(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

29 Kəni nian nətəmimi kəməhuva məmə okotətəu nəghatiən rəha Iesu, kəməhuva tepət nəuətəni min, kəni Iesu təni məmə, “Itəmah nətəmi rəueiu mine, itəmah nol təfagə tərəh agin min. Itəmah nəkotolkeikei məmə nəkotəh nati apispis u nəmtətiən kəti. Mətəu Uhgın ko təsəfinəiən nəmtətiən kəti kəm təmah tol lanu. Mətəu Uhgın otəfinə əmə nəmtətiən kətiəh kəm təmah, inəha nəmtətiən rəha iəni Jonə.

30 Təhmen əmə e Jonə mə in nəmtətiən kəti tatuvən o nətəm Ninivə u aupən, kəni tol lanu, iəu Nəti Iətəmimi iəu min nəmtətiən rəha nətəmimi u rəueiu mine.

31 “Kəni e nian əha Uhgın otakil nətəmimi rəfin, kəni kwın rəha nitəni pesi ikin, otəhtul məni pətigəm məmə itəmah nətəm nəkotərəh. Otəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, in təmiet e nikali nitəni əpəha isəu agin, kəni maliuək muva məmə otətəu nəghatiən rəha Kig Solomən u iətəm teinatig pik. Kəni oteruh-to, suah kəti iətəm in ilis agin mapirəkis Kig Solomən tınuva, mətəu itəmah nəstətəligiən.

32 “Kəni nətəm Ninivə okotəhtul e nian Uhgın otakil nətəmimi ərəfin lan, kəni ilah okotəni məmə itəmah nəmotol nolien tərəh. Kəni ilah okotəhrun nəniən lanəha mətəu-inu, nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəha Jonə, ilah

kəmotəuhlin ilah e noliən tərəh mīn rəhalah. Kəni rəueiu u, suah kəti u ikīnu in ilis pik tapirəkis Jonə.”

*Nəhagəhagiən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)*

³³ Kəni Iesu təməni məmə, “Ko suah kəti təsasiəpəniən e lait, kəni ko matig məhluaig lan uə təfən e nīpəg nati kəti. Kəpə. Mətəu nian iətəmi tasiəpən e lait, otəkeikei maharu pəri e nīgi rəha lait məmə nətəmimi u kəutəhuva e nīpəg nəuan nimə, kəni ko mauteruh nəhagəhagiən rəha lait kəni kotəhrun neruhian nati lan.

³⁴ Nəhmtəm təhmen e lait u tətəfən nəhagəhagiən kəm nīpətīm. Nian nəhmtəm mil kuəuvīr, təhmen əmə məmə nīpətīm təriaueh e nəhagəhagiən. Mətəu nian nəhmtəm mil kuərah, təhmen əmə məmə nīpətīm təriaueh e napinəpuian.†

³⁵ Kəni tol lanəha, ik onəkəkeikei mateh vivi məmə rəham nəhagəhagiən in səniən məmə napinəpuian.

³⁶ Kəni nəmə rəham nəmiəgəhiən təriaueh vivi e nəhagəhagiən, napinəpuian otikə agin lam, kəni nəhagəhagiən tasiəgəpīn vivi rəfin rəham nəmiəgəhiən, təhmen=pən əmə e nəhagəhagiən rəha nəuanisiə tətasiəgəpīn ik.”

*Iesu təmagət əskasik
e Farəsi mīn mīne
nəgətun mīn rəha lou*

(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Kəni nian Iesu təməghati rəkis, kəni Farəsi kəti təmuva məni=pən kəm in məmə okian muauən əpəha e rəhan nimə. Kəni Iesu təmaliuək muvən əpəha imə məharəg e nīkali tepil o nauəniən.

³⁸ Kəni Farəsi əpəha təmauit ohni narmīn təmiuvig nian təmeruh məmə Iesu təməsəueiuiən nəhlmin e nəhu uərisig tapanauən.

³⁹ Kəni Iərmənig təmənī=pən kəm in məmə, “Itəmah u Farəsi mīn, nəkotəhmen əmə e kap mīne pilet iətəm nəutafəl ilah əpəha ihluə əmə, mətəu in əpəha e nīpəgnəualah, kotapīn. Itəmah nəkotəriaueh e navərəsiən mīne nərahian.

⁴⁰ !Itəmah nəutalməli pik! ?Nikitəmah təhti uə kəpə məmə, Uhgīn iətəm təmol nīpətītəmi, in mīn təmol nikitəmi? !Əuəh!

⁴¹ Mətəu onəkotəfən kəm nanrah mīn e nikitəmah agiən, kəni natimnati rəfin ihluə mīne imə okotəhruahru motəuvīr.

⁴² “!Mətəu itəmah Farəsi mīn, nərahian asoli otuva o təmah! Itəmah nəutohtəu=pən vivi nīpispisi Lou mīn. Itəmah nəkotəni məmə nautol tait rəhatəmah e nimali mīnit mīne ru mīne nəuvein mīn kotol lanəha, u iətəmimi tətəfən e nauəniən. Inu təhruahru e Lou, mətəu itəmah nīnotəpəh nītəu-pəniən suaru əhruahru rəha nakiliən iətəmimi, mīne suaru rəha nolkeikeiən Uhgīn. Onəkotəkeikei motol noliən təuvīr asoli əha, kəni məsotaluiən məmə nəkotol tait rəhatəmah.

⁴³ “Itəmah u Farəsi mīn, nərahian asoli otuva o təmah, mətəu-inu nəkotolkeikei məmə nəkəhuvən məutəharəg aupən e nimə rəha nuhapuminiən. Kəni e makit, nəkotolkeikei məmə nətəmimi okotəfəri=pinə nəhlmi lah kəm təmah o nīsiaiən itəmah.

⁴⁴ “Itəmah u Farəsi mīn, nərahian asoli otuva o təmah, mətəu-inu itəmah nəkotəhmen e suvət u kotamīkmīk, mətəu kəsəhrun əhruahruian məmə in iə,

11:32 Jona 3:5-10 **11:33** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34** Nīpətīn kəti rəha “nəhmtəm mil kuəuvīr” təni məmə, ik kəti u nīkim tagiən o nasiruiən e nətəmimi e rəham məni. Kəni nīpətīn kəti rəha “nəhmtəm mil kuərah” təni məmə, ik iəumis kəti. Nīpətīn kəti mīn rəha “nəhmtəm mil kuəuvīr” təni məmə, rəham nətaligiən kətiəh əmə o Uhgīn.

kəni nətəmimi kəutaliuək pikin lan motəruru, məutol rəhalah nəmiəgəhiən tətəmiqmik.”‡

45 Kəni iəgətun kəti rəha Lou təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Nian nətəni nəghatiən min u, kəni tətərəkən min itimah.”

46 Kəni Iesu təni məmə, “!Nəgətun min rəha Lou! Nərahien asoli otuva o təmah mətəu-inu, itəmah nəutəlin-pəri nati figəm min u tiəkis məmə nətəmimi okotos. § Kəni məsotasiruiən nəuветin e nəuanəhlmitəmah məmə onəkotasiru e lah o nosiən natimnati min əha.

47 “Nərahien asoli otuva o təmah mətəu-inu itəmah nəutuvləkin nimə təuvir min o suvət rəha iəni min rəha Uhgın aupən, kəni məutəni məmə nəutisiai ilah. Mətəu nəuteiuə. Tipitəmah min əmə kəmotohamu ilah.*

48 Tol lanu, itəmah nəutəni pətigəm məmə itəmah nəutegəhan e natimnati min əha tipitəmah min kəmotol aupən, u kəmotohamu iəni min, kəni itəmah nikitəmah tagiən o noliən rəhalah, kəni ko nautuvləkin suvət min rəhalah.

49 “Kəni tol lanəha, Uhgın u iətəm teinatig pik təməni məmə, ‘Iəu oiəkahli=pən rəhak iəni min mine aposil min okəhuvən motəghati kəm lah, kəni ilah okotəgəu rəkis ilah motol nərahien kəm nəuvein, kəni motuhamu nəuvein.’

50 Tol lanəha, Uhgın otakil itəmah təhmen məmə itəmah əmə nəmotohamu iəni min rəfin rəhan, kəni in otol nalpiniən kəm təmah o nimisiən rəhalah, ilah u kəməutatig e nətuəuinien e niftəni mətəuarus=pa u rəueiu,

51 iəni min rəfin u kəmotuhamu əpəha e Epil mətəuarus=pən Səkarəea, u iətəm təmimis e Nimə rəha Uhgın e nəlugin e oltə mine nimə.† Kəni niphərieniən, itəmah u rəueiu mine, Uhgın otol nalpiniən kəm təmah.

52 “Kəsi, itəmah min u nəgətun min rəha Lou, nərahien asoli otuva o təmah mətəu-inu suaru kəti əha ikin iətəm tətəgətun nak Uhgın tolkeikei. Itəmah nəkotəhrun suaru əha, mətəu nəutəhluaig lan məmə nətəmimi kotəruru. Itəmah nəsotəgətun-pəniən, kəni məutəsisig e nətəmimi məmə ilah min kotəruru nitəu-pəniən.”

53 Nian Iesu təmiet e nimə əha minətaliuək minatuvən, kəni nəgətun min rəha Lou mine Farəsi min, niəməha təmol ilah. Təmətuəuin əha ikin əha, ilah kəməhuva məmə tikimir min rəhan. Kəni ilah kəməutərakipən e nəghatiən əskasik tepət kəm in

54 məmə okoteruh-to nəniən kəti rəhan u iətəm təsəhmenien.

12

*Nəghatiən min
rəha nem əskasikiən
(Mat 10:19-20,26-33; 12:32)*

1 Kəni e nian əha, nətəmimi tepət kəməhuva kətiəh, ko kafin kəruru. Mətəu nətəmimi tinepət pik, kəni məutəhgi-əhgi rəkis ilah min. Kəni ko Iesu tətuəuin mətəghati kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Itəmah, onəutətəu itəmah o is rəha Farəsi min, is u in noliən rəhalah u rəhalah nəniən təuvir, mətəu nikilah tamikmik.

‡ 11:44 Lou rəha nətəm Isrel tətəni məmə, nəmə suah kəti otek iətəmi təmimis, kəni in tamikmik e Lou. Tol lanəha, ilah okotəkeikei motol əpətin uə nəmtətiən kəti ikin kəmol suvət ikin məmə nətəmimi okəsotaliuək pikiniən lan. § 11:46 “Nati figəm” u Iesu tətəghati lan, in lou əlkələh min tepət pik rəha nətəm Isrel. * 11:47 Iesu tətəhi Farəsi min mətəu-inu kəutəni məmə kəutisiai iəni aupən min. Mətəu ilah kəsotoliən natimnati min u iəni min kəməutəni. † 11:51 E Nauəuə Rəha Uhgın u e Oltestimin, Epil in iəni aupən agin, kəni Səkarəea, in naunun. Afn-to e Jen 14 mine 2Kron 24:22.

² Natimnati u iätəmimi tatol oneuən, Uhgın otəpanəfətigəm, tagəhag ikin. Kəni natimnati iätəm iätəmimi tətəhluəig lan, kəni Uhgın otəpanəfətigəm, nətəmimi okoteruh.

³ Natimnati u nautəni e napinəpuian, nətəmimi okotətəu e nərəuiə asoli. Kəni natimnati u nautəni oneuən e nipəgnəua nimə, nətəmimi kəpanotəni pətigəm əpə ihluə, nətəmimi rəfin okotətəu.

⁴ “Rəhak mın nətəmimi, iəkəni kəm təmah məmə, nəsoətəginian e nətəmimi u kotəhrun nuhamuiən nipətitəmah, mətəu uərisig, ko kəsotol minian nati kəti tərəh e təmah.

⁵ Mətəu iəkəni pətigəm kəm təmah iətəmi u təhruahru məmə onəkotəgin lan. Onəkotəkeikei motəgin e Uhgın, mətəu-inu nian in otəhamu suah kəti, in təhrun nərəki-pəniən in e nigəm asoli. Əuəh, nipəhriənian, iəkəni kəm təmah məmə onəkotəkeikei motəgin e Uhgın.

⁶ Məniğ əlkələh uəha kotəhmen e kəuviəguvehli u kos nəhmti lah məni əkəku əmə, mətəu Uhgın təsaluiən aɡin e kəti.

⁷ Sotəginian, mətəu-inu Uhgın tolkeikei itəmah tapirəkis məniğ mın tepət. Nipəhriənian, Uhgın təmafin məhrun vivi nəuanutəmah rəfin.

⁸ “Iəkəni kəm təmah məmə, nəmə iətəmi tətəni pətigəm e nəhmti nətəmimi məmə in rəhak kəti, kəni iəu Nəti Iətəmimi, iəu mın iəkəni pətigəm e nəhmti nagelo mın rəha Uhgın məmə in rəhak iətəmimi.

⁹ Mətəu nəmə iətəmi tətəni pətigəm e nəhmti nətəmimi məmə in səniəmə məmə iətəmimi kəti rəhak, kəni iəu iəkəni pətigəm e nəhmti nagelo mın məmə suah u in səniəmə iətəmimi kəti rəhak.

¹⁰ Kəni iətəmimi tətəni nəghatian tərəh e Nəti Iətəmimi, Uhgın otəfəl rəkis rəhan təfagə tərəh. Mətəu iətəmimi tətəghati rah e Narmın Rəha Uhgın, ko Uhgın təsafəl rəkisian rəhan təfagə tərəh.*

¹¹ “Kəni nian kotiuvi pətigəm itəmah e nimə rəha nuhapuminian, mine e nəhmti iərməniğ mın, mine nətəmi asoli mın məmə okotiuvi pətigəm itəmah məutakil rəhatəmah nəghatian, kəni nikitəmah otəsəhti pikian məmə onəkotəhro lanu motuhalpın rəhalah nəghatian,

¹² mətəu-inu e nian əhruahru əha, Narmın Rəha Uhgın otəgətun itəmah e nəghatian nak onəkotəghati lan kəni motəni kəm lah.”

Nəghatian əuhlin

e iətəmi u rəhan nautə tepət mətəu rəhn-kapə tikə

¹³ Kəni nətəmi mın əha kəti təməni=pən kəm Iəsu məmə, “Iəgətun. Rəhak tatə tinimis rəkis. Pale, əni=pən kəm piak məmə otəuəri natimnati rəha tatə rəhatimlau məmə təfa rəhak nəuvein, u iətəm tatə təmələhu məmə rəhak.”

¹⁴ Mətəu Iəsu təməni kəm in məmə, “Iəu kəti, iəu iəkikə e nətəligian u rəhatəlau o nəuəriən rəhatəlau natimnati.”

¹⁵ Kəni Iəsu təməni=pən kəm lah məmə, “Onəutətəu vivi itəmah. Onəkotəsisig vivi e təmah məmə nəsoətəliən məmə itəmah navərəs mın, mətəu nəukəti nəmiəghian təsisipəniən e nautə tepət.”

¹⁶ Kəni təməni nəghatian əuhlin u məmə, “Suah kəti, rəhan nautə tepət, kəni rəhan nasumian təuvir pik.

¹⁷ Kəni məni=pən aru kəm in məmə, “?Kəsi, oiəkəhro əha rəueiu, mətəu-inu rəhak nimə mın kinotəpəh nəhmenian məmə iəkəfən nauəniən nəgək mın ikin?”

¹⁸ “Kəni in təməni məmə, “Təuvir məmə iəkəkol lanu lan. Iəkəmki rəkis nimə mın u, kəni mol nimə asoli mın nəuvein iətəm iahgin mın nəuətin. Kəni məlin=pən nəgək nauəniən, mine nautə mın rəhak ikin.

12:2 Luk 8:17 **12:7** Luk 12:24; Uək 27:34 * **12:10** Afın-to futnot mın əpəha Mat 12:32 mine Mak 3:29. **12:11** Mak 13:11; Luk 21:12-15 **12:15** 1Tim 6:9-10

¹⁹ Kəni iəkəhrun nəniən aru kəm iəu məmə, rəhak natimnati tepət pəhriən təhmen o nu tepət. Kəni rəueiu əha iəkəmeig, mətauən, mətəmnim, kəni mətətəu nagianian təuvir əmə lanu rəha nian rəfin.’

²⁰ “Mətəu Uhgın təməni=pən kəm in məmə, ‘!Ik ialməli! İəu iəməfinə nəmiəgəhiən u kəm ik, mətəu rəueiu əmə u lapın, iəkos rəkis, nəkimis. ? Kəni okəhro e natimnati min u rəham ik nəmoriarun=pa tepət pik, kəni pəh otarməniğ e natimnati min əha?’ ”

²¹ Kəni İesu təməni məmə, “Uhgın otol əmə lanəha kəm nətəmimi u kəutoriərun nautə min tepət məmə rəhalah, kəni nikin təsəhti pikian nolian təuvir min u Uhgın tolkeikei.”

*Nəsotətəlig pikian
e natimnati rəha nıpətətəmi
(Mat 6:19-21,25-34)*

²² Kəni İesu təməni kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Mətəu-inu nolian əha, iətəni kəm təmah məmə, nəsotətəlig pikian e natimnati rəha nəmiəgəhiən rəhatəmah məmə onəkotun nak, kəni məsotətəlig pikian e natimnati rəha nıpətətəmah məmə onəkəhuvən e nak.

²³ Nəsotətəlig pikian mətəu-inu nəmiəgəhiən rəhatəmah tapirəkis nauəniən, kəni nıpətətəmah tapirəkis napən min rəha nuvəniən lan.

²⁴ Oteruh-to mənig min, ilah kəsotasumiən, kəni məsotəuləkian, kəni rəhalah nimə rəha nauəniən tikə, mətəu Uhgın in tətəugın ilah. !Mətəu Uhgın tolkeikei pik itəmah tapirəkis mənig min!

²⁵ “? Nikitəmah təhti məmə rəhatəmah nətəlig pikian təhrun nolian rəhatəmah nəmiəgəhiən təfəməh? !Kəpə! Nolian rəha nətəlig pikian təsəfinəniən əuə kətiəh min e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

²⁶ ?Mətəu nəmə itəmah nəsotəhruniən nolian nati əkəku kəti tol lanəha, kəni təhro nəutətəlig pik e natimnati pisin pisin min e nəmiəgəhiən rəhatəmah?

²⁷ “Nikitəmah təhti-to nolian rəha nəuginigi min u kəutəugın. İlah kəsotolien nati kəti, məsotəhliən rəhalah napən. Mətəu iəkəni kəm təmah məmə əupən, Kig Solomən, in iətəmimi rəhan nautə tepət, kəni rəhan napən iətəm tatuvən lan, ilah kotəuvir motapirəkis. Mətəu nəugi nigı əpnəpın min kotəuvir tapirəkis əgın rəhan napən.

²⁸ Nəuginigi min əha kəutəhtul o nian kətiəh əmə, kəni oləuig, kuan e nigəm, mətəu Uhgın in tatol ilah kotəuvir pik. ?Kəni nikitəmah təhti məmə in otəfinə napən kəm təmah uə kəpə? !Əuəh! Rəhak nətəmimi, rəhatəmah nəhatətəniən təkəku əgın.

²⁹ “Təsəuviriən məmə nikitəmah təhti pik natimnati o nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni nian rəfin nəutəsəl e nauəniən nigtəmah mine nəmnimiən nımtəmah.

³⁰ Nikitəmah təsəhti pikian natimnati min əha, mətəu-inu nətəm kəsotəhatətəniən e Uhgın, ilah kəutəsəl e natimnati min əha. Rəhatəmah Tatə in təhrun natimnati iətəm nəkotəkeikei motos o nəmiəgəhiən rəhatəmah.

³¹ Mətəu onəkotətəlig pik əmə e natimnati rəha Narməniğian Rəha Uhgın motol təhtul əupən e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni in otəfinə min kəm təmah natimnati min rəha nəmiəgəhiən u ikinu e nəhue nıftəni.

³² “Nəsotəğiniən, itəmah rəhak min sipsip itəmah təkəku əmə, mətəu-inu Tatə rəhatəmah nikin tətəğian pik o təmah məmə onəkotətiğ əhgəl rəhan narməniğian, kəni in oteh vivi itəmah, kəni onəkotarməniğ itəmah min.

³³ Onəkotəfətiğəm rəhatəmah natimnati nətəmimi kotos nəhmtın, kəni motəfən məni kəm nanrah min. Nian nəkotol təuvir lanu, in təhmen məmə

ikin nautə rəhatəmah otətəmähli ikin ko təsərahian nian kəti, kəni itəmah onəkotələhu pən rəhatəmah natimnati iətəm təuvir əpəha e negəu e neai iətəm ko təsikəian. Kəni ikin əha, ko nakləh mīn kəsotərəkinian, kəni ko uvni mīn kəsotərəkinian natimnati mīn əha.

³⁴ Iətəni lanu mətəu-inu, ikin pəhruvən rəhatəmah natimnati təuvir mīn kəutəmähli ikin, kəni nikitəmah otəkeikei məhti-əhti natimnati mīn əha ikin əha.”

Nətəmimi rəha Iesu okotəkeikei mautol əpenə rəhan nuvaiən

³⁵ Kəni Iesu təməni məmə, “Nian mīn ərəfin, onəutəhtul maru, təhmen e iətəmi təfən napən rəha uək, meargin rəhan kətəuti, kəni masiəpən e rəhan nəuanisiə nian rəfin.

³⁶ Onəkotəkeikei motəhmen e noluək mīn rəha iərmənig kəti təmsipən e lafet kəti rəha marit kəti. Kəni nian in təmuva məhti-əhti doə, kəni əmeiko, ilah koterəh e doə məmə otuvən imə.

³⁷ Noluək mīn u kəutair məutəhtul maru nian iərmənig tətuvə, ilah kəmotəh kəni motos nəuviriən rəha iərmənig. Nipəhriənian u iəkəni kəm təmah məmə, in otuvən e napən rəha uək, kəni mauin e lah məmə okəhuva motəharəg, kəni in oteh vivi ilah kəni maugin ilah.

³⁸ Kəni nəmə iərmənig otətuvə lapin e napinəpuian, uə e nian mənig nətəkəkə lan, mətəu noluək mīn kəutair mautol əpenə əmə, kəni in otol təuvir agin kəm lah.

³⁹ Kəni itəmah nəkotəkeikei motəhrun məmə, nəmə suah kəti təhrun nian əhruahru iətəm iakləh otuva e rəhan nimə məmə otakləh, kəni ko in təsapilian, in otətəhtul maru mateh vivi rəhan nimə məmə iakləh otəsuvaiən imə.

⁴⁰ Kəni itəmah, nian rəfin nəkotəkeikei məutəhtul maru mətəu-inu iəu Nəti Iətəmimi iəkuva mīn e nian iətəm itəmah nəsotəhrunian.”

⁴¹ Kəni Pitə təmənī=pən kəm in məmə, “Iərmənig. ?Nəghatien əuhlin u nətəni rəhatimah əmə, uə rəha nətəmimi ərəfin?”

⁴² Kəni Iərmənig tənī məmə, “?Pəh u in ioluək kəni meinatig mīn matol rəhan uək e nian mīn rəfin e noliən iətəm təuvir? ?Kəni iərmənig kəti otəfəri pəh otuva iətəmi asoli rəha noluək mīn e nimə rəhan məmə in təuəri nauənian nig noluək mīn rəfin e nian əhruahru rəhan?”

⁴³ Kəni nian iərmənig rəha suah kəha titəlig=pa, kəni meruh məmə in tatol vivi rəhan uək, kəni in otol təuvir kəm ioluək əha.

⁴⁴ Nipəhriənian iəkəni kəm təmah məmə, iərmənig in otəfəri ioluək əha tuva mol iətəmi asoli lan məmə in otərmənig e natimnati rəfin rəhan.

⁴⁵ ?Mətəu nəmə ioluək u nikin təhti məmə, ‘Rəhak iətəmi asoli təsuvaiən nuvəh. Ko təsuva uəhaiən.’ Kəni ioluək əha tinətuəuin mīnatoh noluək mīn nipətan mīne nəman, kəni muvən mətəuən mətəmnim mətəpis. ?Kəni iərmənig otol nak?

⁴⁶ Iərmənig rəha suah u otitəlig=pa ohni e nian kəti iətəm in təsəhrunian kəni məsəhtul maruiən ohni. Kəni iərmənig otəfən nalpiniən asoli kəm in, kəni in otəfən in tuvən matig ilah nətəmi mīn u kəsotolien rəhan nəghatien.

⁴⁷ “Ioluək əha iətəm tinəhrun rəkis nəghatien rəha iərmənig rəhan, mətəu in təsəhtul maruiən məmə otol uək mīn əha, kəni okoh in tətəu nahməian.

⁴⁸ Mətəu ioluək iətəm in təsəhrunian nəghatien mīn rəha iərmənig, kəni in matol natimnati iətəm in təsəhruahruian iətəm in otəkeikei mos nalpiniən ohni, kəni okoh mətig ioluək u. Iətəmimi u Uhgīn tətəfən natimnati tepət kəm in, in otəkeikei mol natimnati tepət. Kəni iətəmimi u kətələhu=pən natimnati tepət e nəhlmīn, okətapuəh e natimnati tepət ohni.”

Iesu tatol nətəmimi kəutəuəri ilah mīn

⁴⁹ Kəni Iesu təməni məmə, “Iəmuva məmə iəkəhlman e nīgəm e nəhue niftəni, kəni nəmə rəueiu əha nīgəm əha tīnatuəu rəkis, kəni nīkik tagiən.

⁵⁰ Nian əskasik kəti otuva e rəhak nəmiəgəhiən, təhmen e noliən bəptais kəti, kəni nīkik tətəhmə lan mətəuərus otol naunun.

⁵¹ ?Nīkitəmah təhti məmə iəmuva u məmə iəkələhu nəməlinuian e nəhue niftəni? !Kəpə! Iəməsuvaian məmə iəkələhu nəməlinuian, mətəu iəmuva məmə iəkol nətəmimi kotaiu atiti.

⁵² Kəni rəueiu əha, nəmə nətəmimi faif e lahuənu kəti, kəni okotəuəri ilah mīn, kīsīl oklahi keiu, kəni keiu okuahi kīsīl.

⁵³ Tatə mīne nətīn iərman okətuərah o lau mīn. Kəni məmə mīne nətīn pətan, okətuərah o lau mīn. Kəni pətan mīne uhun, okətuərah o lau mīn.”

*Nətəmimi okotəkeikei motəhrun nəmtətīan mīn
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)*

⁵⁴ Kəni in təməghati mīn kəm nīmənīn nətəmimi mətəni məmə, “Nian nəkotəruh nīmali nəpuə mīn okotəri, kəni nəkotəni uəhai əmə məmə otəfuv, kəni otol pəhriən.

⁵⁵ Kəni nian nəkotəruh nīuig notəsuvəhiən tol naugin,† nəkotəni məmə okəpiəpei, kəni otol pəhriən.

⁵⁶ !Ei! !Itəmah nəfaki eiua mīn! Itəmah nəkotəni məmə nəkotəhrun pīk nātīmna ti mīn, kəni motəhrun nehīən niftəni mīne neai, kəni nəkotəhrun məmə nian otuva lanəha, kəni otol pəhriən lanəha. ?Mətəu təhro nəsotəhrunian nīpəti nəmtətīan mīn iətəm nautəruh əha rəueiu?

⁵⁷ “?Təhro nəsotitəpənian suaru iətəm təhruahru məmə onəkotohtəu=pən?

⁵⁸ Nian suah kəti otələs ik nəkian e kot, kəni e nian natuəliuək e suaru, kəni təuvir məmə nəkaupən məghati kəm in muəni-vivi rəhatəlau nərahīən. Nəmə nəsuoliən, kəni otələs ik mian e kot, kəni iətəmi asoli rəha kot otegəhan=pən lam e nəhlmi polis, kəni otələs ik muvən masisig lam e kaləpus.

⁵⁹ Iətəni kəm ik məmə, nəmə tol lanəha, ko nəsietīən e kaləpus mətəuərus nəkəkeikei mətəou e mənī rəfin aɡin o nalpīniən rəham.”

13

*Nətəmimi okotəkeikei motəuhlin ilah
e rəhalah noliən tərəh mīn*

¹ Kəni e nian əha, nətəmimi nəuvein kəməhuva motəni=pən kəm Iesu məmə nətəm Kaləli nəuvein kautoh natimiəgəh mīn məmə okotol sakrifais lan kəm Uhgīn, əmeiko, soldia mīn rəha kəpmən u Pailət kəməhuva motohamu ilah, kəni nira natimiəgəh mīn mīne nira nətəmimi mīn kəmotaiu motol əmə kətiah.*

² Kəni Iesu təməni=pən məmə, “?Təhro? ?Nīkitəmah təhti məmə nərahīən əskasik rəha nətəm Kaləli əha məmə inkonu ilah kotərah pīk tapirəkis ərəfin nətəm Kaləli?

³ !Kəpə! Iətəni kəm təmah məmə təsoliən lanəha. Mətəu okəmə itəmah mīn nəsotəuhlinian itəmah e noliən tərəh mīn rəhatəmah, kəni itəmah mīn onəkohmīs.

⁴ ?Kəni təhro e nətəm Sailoam eitīn əpə nīmə əfəməh təməmei məharəg-ərain ilah kohmīs? ?Nīkitəmah təhti məmə nəmiəgəhiən rəhalah tərəh tapirəkis nətəmimi rəfin əpəha Jerusiləm?

12:50 Mak 10:38-39 **12:53** Maeka 4:6 † **12:55** Nəghatīən Kris əhruahru tətəni məmə, “Nian nəkotətəu nīmətagi iətəm tatsipəsi,” mətəu-inu əpəha Isrel, nəpiəpiən tətəurisig e nīmətagi iətəm tatsipəsi. **12:59** Mat 5:25-26 * **13:1** Nətəm Isrel kəmotauit o nīmisiən rəha nətəmimi mīn əha mətəu-inu ilah kəutatig e Nīmə Rəha Uhgīn u tasim, kəni mautol nati Lou tətəni. **13:2** Jon 9:2

⁵ !Kəpə! İətəni kəm təmah məmə təsoliən lanəha. Mətəu nəmə itəmah nəsoətəuhliniən itəmah e noliən tərəh rəhatəmah, kəni itəmah mın onəkohmıs.”

⁶ Kəni təməni nəghatiən əuhlin u məmə, “İətəmimi kəti təmərfei nigı kəti e nasumiən rəhan, nərgin u fik. Kəni nian nu mın nəuvein təmuva mınuvən rəkis, kəni suah u təmuvən nian tepət mətəsal e nəuan nigı u, mətəu-inu təsəuəiən.

⁷ Kəni in təməni=pən kəm suah u tateh nasumiən məmə, ‘Eruh-to. İəmuva mətəsal e nəuan nigı minos nu kışil, mətəu iəseruhiən nəuan nigı kəti mine. Əuahli rəkis. Təsəuviriən məmə təhtul pəsıg e niftəni rəha nasumiən.’

⁸ Kəni suah u iətəm tateh nasumiən tənı=pən kəm in məmə, ‘İətəmi asoli, upəh-to pəh tos mın nu kətiəh. Kəni iəkəl niftəni mıtəlau e nəukətın, kəni masiru lan məmki=pən niftəni təuvır.

⁹ Kəni nəmə təuə e nu əha ikin, kəni ko təuvır. Mətəu nəmə kəpə, ik nəkəhrun nətei rəkisiən.’ ”

Iəsu təmol vi pətan kəti e Sapət

¹⁰ Kəni e Sapət kəti, Iəsu təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən.

¹¹ Kəni pətan kəti əha ikin narmin tərəh tətətig lan e nu eitin, kəni tatol məmə nəmtahn tatekəu e nian rəfin, kəni məsəhtul əhruahruıən.

¹² Kəni Iəsu təmeruh in, kəni in təmauin lan məmə otuva ohni, kəni tənı=pən kəm in məmə, “Pətan. İəu iatitıs rəkis rəham nimisiən, ko təsaskəlimiən ik.”

¹³ Kəni Iəsu təmələhu=pən nəhlmin lan, kəni əmeiko, təməhtul əhruahru mınəuvır, kəni minatəni-vivi Uhgın.

¹⁴ Mətəu iətəmi asoli rəha nimə rəha nuhapuminiən, nikin təmahmə məmə inko Iəsu təmol vi pətan u e nian rəha Sapət. Kəni in təməni=pən kəm nətəmimi məmə, “Nian sikis rəhatəmah o noliən uək lan. Nəkotəhrun nəhuvaiən e nian mın əha məmə in otol vi itəmah lan, mətəu e nian rəha Sapət, onəsəhuvaiən lan.”

¹⁵ Kəni İərməniğ təməni=pən kəm in məmə, “!İtəmah nəfaki eiua mın! ? Pəh u ikinu e nikitəmah e nian rəha Sapət, kəni təsitiəsiən rəhan kau uə togki u təmohrain, kəni masıg muvən təmnim nəhu? !Kəpə! İtəmah mın nautol lanəha.

¹⁶ Mətəu pətan əha, in nəuaniləuis kəti rəha Epraham, u Setən təməlis o nu eitin. Kəni təhruahru əmə iəu iəkəkeikei mıtıs kəni mosmiəgəh in e nian rəha Sapət.”

¹⁷ Kəni nəghatiən rəha Iəsu təmol rəhan tikimır mın kəmotaulis. Kəni nətəmimi rəfin, nıkilah tagiən o uək təuvır agın mın iətəm Iəsu tatol ilah.

Iəsu təməni nəghatiən əuhlin keiu e Narməniğiən Rəha Uhgın (Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

¹⁸ Kəni Iəsu təməni məmə, “?Narməniğiən Rəha Uhgın in təhmen e nak? Pəh iəkəni nəghatiən əuhlin kəti məmə otəgətun itəmah e Narməniğiən Rəha Uhgın.

¹⁹ Nəua nigı kəti u nikitin natiəkəku agın u tətəgətun=pən Narməniğiən Rəha Uhgın.† Kəni suah kəti tərəfe e rəhan nasumiən. Kəni nikitin teviə mol iahgin, kəni mənıg ilis mın kəhuva motol=pən nimaalah e nəhlmin mın.”

²⁰ Kəni təməni mın məmə, “?İtəgətun Narməniğiən Rəha Uhgın məmə in təhmen=pən e nak?

13:7 Luk 3:9 **13:8** 2Pitə 3:9,15 **13:14** Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15** Luk 14:5 † **13:19** Nəghatiən Kris tətəni məmə, “nikiti mastət.” Mastət in nigı kəti u nikitin in natiəkəku. Tateviə əpəha İsrel, mətəu tikə əpəha Nitəni.

21 In tǎhmen=pǎn e is nǎuan nǎuветin iǎtǎm pǎtan kǎti tǎtalkin flauǎ e pesin asoli, kǎni tǎhgi flauǎ rǎfin tǎtasisi matol iahgin.”

Tǎuǎ ǎkǎku

(Mat 7:13-14,21-23)

22 Nian Iesu tǎmǎtaliuǎk matuvǎn Jerusilǎm, kǎni mǎtǎgǎtun nǎtǎmimi e nǎhruǎnu asoli min mine lahuǎnu min.

23 Kǎni suah kǎti tǎmǎtapuǎh ohni mǎmǎ, “? Iǎrmǎnig, nǎtǎmimi nǎuan nǎuvein ǎmǎ iǎtǎm Uhgǎn otosmiǎgǎh ilah?”

Kǎni Iesu tǎmǎni=pǎn kǎm lah mǎmǎ,

24 “Iǎkǎni kǎm tǎmah mǎmǎ onǎkotǎkeikei motalkut pik mǎmǎ nǎkǎhuvǎn pǎn e namtǎhluǎ u iǎtǎm natiǎkǎku tatuvǎn e negǎu e neai, mǎtǎu-inu nǎtǎmimi tepǎt okotalkut mǎmǎ okǎhuvǎn imǎ, mǎtǎu ko kǎsǎhuvǎniǎn.

25 Mǎtǎu o nian kǎti, iǎrmǎnig rǎha nimǎ ǎha in otǎhtul masisig e rǎhan doǎ. Kǎni itǎmah u nǎsǎhuvaiǎn ǎha imǎ e nikulu iǎtǎm natiǎkǎku, onǎkǎutǎhtul ihluǎ mǎutǎhti-ǎhti nikulu mǎutǎni mǎmǎ, ‘Pǎle, Iǎrmǎnig. !Erǎh e doǎ o tǎmah!’ Mǎtǎu in otǎni mǎmǎ, ‘Iǎkǎruru agin itǎmah.’

26 Kǎni itǎmah onǎkotǎni mǎmǎ, ‘Iǎrmǎnig, kitah kǎmotauǎn pǎti, kǎni ik nǎmǎgǎtun itǎmah ǎpǎha imatǎmah ikin.’

27 Mǎtǎu in otǎni=pǎinǎ mǎmǎ, ‘Iǎu iǎtǎni kǎm tǎmah mǎmǎ iǎkǎruru agin itǎmah. Itǎmah rǎfin nǎtǎm nǎkotǎrah agin. !ǎhuvǎn ǎpǎha isǎu ohniǎu!’

28 “E nian ǎha itǎmah onǎkotǎruh Epraham, mine Aisǎk, mine Jekǎp, mine iǎni aupǎn min kǎutǎtig e negǎu e neai iǎtǎm Uhgǎn tǎtarmǎnig lan, mǎtǎu itǎmah onǎutǎhtul ihluǎ kǎni okǎraki pǎtigǎm e tǎmah, kǎni onǎkotasǎk, mǎutigǎt-ǎrain nǎhluvtǎmah, mǎutǎtǎu tǎrah.

29 Kǎni nǎtǎmimi okotsipǎn e nikalin min rǎfin rǎha nǎhue niftǎni, mǎmǎ okǎhuvǎn motǎharǎg motauǎn e negǎu e neai iǎtǎm Uhgǎn tǎtarmǎnig lan.

30 Kǎni tǎuvir mǎmǎ nǎkotǎhrun mǎmǎ, nǎtǎmimi nǎuvein iǎtǎm kautǎhuǎrisig okǎhuva motǎhtul aupǎn. Kǎni nǎtǎmimi nǎuvein u kǎutaupǎn, ilah okǎpǎnǎhuǎrisig.”‡

*Herot tǎmolkeikei mǎmǎ
in otuhamu Iesu
(Mat 23:37-39)*

31 Kǎni e nian ǎha, Farǎsi min nǎuvein kǎmǎhuva motǎni=pǎn kǎm Iesu mǎmǎ, “Tǎuvir mǎmǎ onǎkiet uǎhai ǎmǎ u ikinu matuvǎn, mǎtǎu-inu Herot Antipas tolkeikei mǎmǎ otuhamu ik.”

32 Kǎni Iesu tǎmǎni=pǎn kǎm lah mǎmǎ, “Herot Antipas in iol ekǎu-ekǎu, tǎhmen e kuri rarpin. ǎhuvǎn motǎni=pǎn kǎm in mǎmǎ iǎu iǎtǎni mǎmǎ, ‘Ehto. Nian ǎkuǎkir ǎmǎ ǎha ikin tǎtatig iǎtǎm iǎu iǎkǎhgi pǎtigǎm narmǎn tǎrah min e nǎtǎmimi, kǎni matol vivi nimisiǎn rǎha nǎtǎmimi, kǎni uǎrisig e nian kisil lan, kǎni iǎkol naunun e rǎhak uǎk.’

33 “Nati ǎpnǎpin Herot tǎmǎni lanǎha, mǎtǎu iǎu iǎkǎkeikei mǎtitǎu=pǎn rǎhak suaru matuvǎn u rǎueiu, mine olauig, mine oniǎh muvǎn miet pǎn Jerusilǎm. Ikin ǎha ǎhruahru iǎtǎm okotǎkeikei kisiǎi iǎni min ikin. Mǎtǎu Jerusilǎm ǎmǎ, kǎtuhamu iǎni min rǎha Uhgǎn ikin.

34 “!ǎui kǎsi, nǎtǎm Jerusilǎm, nǎtǎm Jerusilǎm! Itǎmah nǎutohamu iǎni min rǎha Uhgǎn, kǎni nǎtǎmimi nǎtǎm Uhgǎn tǎmahli=pa kǎm tǎmah, nǎutahtimu ilah e kǎpiel ǎpin, inǎha nǎtǎmimi u rǎha Uhgǎn nǎtǎm kautos nǎghatiǎn rǎhan.

13:25 Mat 25:10-12 13:27 Sam 6:8 13:28 Mat 8:11-12 13:29 Sam 107:3 13:30 Luk 14:9; Mak 9:35; 1Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ 13:30 Nǎtǎm Isrel, nikilah tǎhti mǎmǎ ilah kǎutǎhtul aupǎn e nǎtǎmimi ǎrǎfin. Kǎni nikilah tǎhti mǎmǎ Nanihluǎ min kotǎrah ǎmǎ. Mǎtǎu Iesu tǎni mǎmǎ nǎtǎmimi tepǎt rǎha Isrel okǎsǎhuvǎniǎn e negǎu e neai, kǎni Nanihluǎ min tepǎt, ilah okǎhuvǎn e negǎu e neai.

Nian tepət iätigaru əfəmäh e nəhlmäk mämə iäkos vivi itəmah, təhmen=pən e mänig iätəm tatuu nenətın mın e nıkəuvkəuvın, mətəu nıkitəmah təsagiənıən, kəni mətəpəh iəu.

³⁵ Otafu-to. Uhgın tınəpəh itəmah, rəhatəmah nimə nərahıən otələs, kəni nati tıkə ikin. Kəni iäkəni kəm təmah mämə, nati əha in nıpəhriənıən mətəu-inu onəsoteruh mınıən iəu mətəuarus nəkotəni mämə, ‘İərməniğ Uhgın tətətiğ ilau suah u iätəm tətuvə e nərgın.’ ”

14

Iesu təmuvən əpəha ima Farəsi kəti ikin

¹ E nian e Sapət kəti, Iesu təmuvən e nimə rəha iətəmi asoli kəti rəha Farəsi mın mämə otəuən, kəni nətəmimi kəmauteruh vivi in mämə otol-to nak.

² Kəni inəha Iesu təmətəharəg ikin, suah kəti tətımıs e nımısıən u nıpətın tətəsisi, in tətəharəg iuəkır əmə ohni.

³ Kəni Iesu təmətapuəh o nəgətun mın rəha Lou mıne Farəsi mın mämə, “? Təhro? ?Lou tətəgəhan mämə suah kəti otol vivi nətəmi kəutohmıs kotəhrun nəmiəgəhiən mın e Sapət, uə Kəpə?”

⁴ Mətəu ilah kəsotəniən nati kəti mıne. Kəni Iesu təmos suah u, mol nıpətın təuvır mın, kəni mahli=pən tətuvən.

⁵ Kəni təməni=pən kəm lah mämə, “?Nəmə itəmah kəti, rəhan suakəku, uə rəhan kau otiuvıg=pən pıkin e nımıl asoli e Sapət, kəni in otəhro? In otəkeikei muvən mələs rəkıs uəhai əmə. ?Pəh u e təmah otəsoliən lanəha?”

⁶ Kəni rəhalah kəti nəghatıən təmikə mämə okotəni.

⁷ Kəni Iesu təməh nətəmimi nəuvein iätəm kəmauın e lah o nauəniən, kəni kəməhuva imə kəni motitəpın ikin mın rəha nısiaıən mämə okotəharəg=pən ikin. Kəni təməni=pən kəm lah mämə,

⁸ “Nəmə iətəmi tətəuın lam mämə onəkəkuva o nauəniən rəha marıt, kəni nəsuvenıən məharəg pıpım ikin təuvır ikin maupən. Məta suah kəti in tepət mapirəkıs ik tuva,

⁹ kəni iətəmi asoli rəha nimə otəni kəm ik mämə, ‘Agım. Pəh suah u in otəharəg u ikinu.’ Kəni onakaulıs mətəu-inu onəkəkeikei meıuıu məharəg ləhtəni agın ikin nısiaıən tıkə ikin.

¹⁰ Mətəu nəmə suah kəti taun lam mämə nəkuvən mauən e nauəniən kəti, kəni təuvır mämə nəkitəpın ikin nısiaıən tıkə ikin. Kəni ko, nəmə iətəmi asoli rəha nimə tuva, kəni in otəni kəm ik mämə, ‘Rəhak iətəmimi, uvən məharəg əha ilıs, ikin təuvır ikin.’ Kəni inu otləfəri nərgəm e nəhmti nətəmi rəfin əha imə.

¹¹ İäkəni lanu mətəu-inu iətəmi tətəfəri aru in mämə otuva iətəmi asoli, Uhgın in otosıahu in. Mətəu iətəmimi tatosıahu aru in, Uhgın otəfəri matol iətəmi asoli lan.”

¹² Kəni Iesu təməni=pən kəm iətəmi asoli rəha nimə u mämə, “Nəmə natol nauəniən asoli kəti e nərauıə uə lapın, təsəuviriən mämə nəkauın e ik mın nəuvein, mıne piəm mın, mıne nımənin mın rəham, mıne nətəmi rəhalah nautə tepət u kəutatıg təlau lam. Nəmə natol lanəha, kəni məta, ilah mın okotəuın lam mämə nəkuvən motəuən itəmah mın ilah, kəni ilah okotalpın nati nəmol kəm lah.

¹³ Mətəu nian natol nauəniən kəti, onəkəkeikei mauın e nanrah mın, mıne nətəmi nıpətı lah nəuvetin tərəh, mıne iəhlkin rah mın, mıne nətəmi nəhmtılah tərəh, mämə okəhuva nəkaugin ilah.

14 Kəni Uhg̃in in otətuati e rəhan nəuviriən kəm ik, mətəu-inu ko ilah kəsotalp̃in aginiən nati nəmol kəm lah. Mətəu e naunun nian, nian nətəm kotəhruahru okotəmiəgəh m̃in, Uhg̃in otətəu ik lan.”

*Nəghatiən əuhlin
e nauəniən asoli
(Mat 22:1-10)*

15 Kəni ilah kəti əha ikin e nauəniən təmətəu nəghatiən əha, kəni təməni=pən kəm Iesu məmə, “Təuvir p̃ik o iətəmimi u otuvən əpəha e negəu e neai ikin Uhg̃in tətarməniğ lan, kəni mauən e nauəniən asoli rəhan.”

16 Mətəu Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nian kəti, suah kəti təmol nauəniən asoli kəti rəhan, kəni mauin e nətəmimi tepət məmə okəhuva motauən pəti ilah m̃in.

17 Kəni e nian rəha nauəniən, in təmahli=pən rəhan iol əhruin məmə otuvən məni pətiğəm kəm nətəmimi u təmauin rəkis e lah. Kəni təmuvən məni=pən kəm lah məmə, ‘Əhuva-tə motauən, inol əpenə-penə rəkis e nauəniən.’

18 Mətəu ilah rəfin kəmotəpəh nuvəniən motəni məmə ko kəsuvaiən. Kəti təmaupən məni kəm in məmə, ‘Pale. Əni=pən-to kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsvnəiən mətəu-inu, iəmos əmə nəhmti niftəni kəti, kəni iəkəkeikei muvən meruh.’

19 “Kəni kəti m̃in təni məmə, ‘Pale. Əni=pən kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsvnəiən mətəu-inu iəmos əmə nəhmti kau ten rəha niuvian kat, kəni iəkəkeikei muvən meh p̃ipim rəhalah m̃in uək.’

20 “Kəni kəti m̃in təni məmə, ‘Əni=pən kəm rəham iətəmi asoli məmə ko iəsvnəiən mətəu-inu, kəmit rəhak pətan kəhuva lahuənu u rəueiu.’

21 “Kəni iol əhruin təmuva məni=pən kəm rəhan iətəmi asoli. Kəni iətəmi asoli u ñikin təmahmə p̃ik, kəni təməni=pən kəm rəhan iol əhruin məmə, ‘Uvən uəhai e suaru m̃ine ikin m̃in nəuvein e taun meruh nanrah m̃in, m̃ine nətəmi ñipəti lah m̃in tərāh, m̃ine nətəmi nəhmti lah tərāh, m̃ine nətəmi nəhliklah tərāh, kəni mit ilah məhuva.’

22 “Kəni in təmol nati rəhan iətəmi asoli təməni, kəni nian in təmitəliğ=pa məni=pən kəm rəhan iətəmi asoli məmə, ‘Iətəmi asoli. Iəu inol rəkis natimnati m̃in iətəm ik nəməni məmə iəköl, mətəu nauəniən tepət əhanəh əha ikin, kəni nimə təhmen e nətəmimi nəuvein m̃in.’

23 “Kəni iətəmi asoli təməni kəm ioluək məmə, ‘Kəni ko uvən e suaru, m̃ine ikin m̃in rəfin ihluə e taun, kəni muvən muh ñikilah məmə ilah okəhuva imə, məmə nimə u rəhak otəkeikei məri.

24 Mətəu iəkəni kəm ik məmə nətəmi iəmaupən mauin e lah, ko kəsotun askəuviniən nauəniən nəvetin rəhak.’ ”

Suaru o ñitəu-pəniən Iesu

25 Ñimənin nətəmimi tepət kəmautəhuərisiğ e Iesu e suaru. Kəni nian in təmeirair məni=pən kəm lah məmə,

26 “Nəmə suah kəti tolkeikei məmə otuərisiğ lak, in otəkeikei mol iəu iəkəhtul aupən e rəhan nəmiəgəhiən. In otəkeikei molkeikei p̃ik agin iəu, mapirəkis rəhan tatə m̃ine məmə m̃ine rəhan pətan m̃ine nət̃in m̃in m̃ine pian m̃in m̃ine nəuviniən m̃in, m̃ine in əhruahru m̃in.* Kəni nəmə təsoliən lanəha, ko in təsəhmenian məmə otuva rəhak iətəmimi.

27 Kəni nəmə iətəmimi kəti təsələsiən rəhan niği kəluau mitəu=pa iəu, ko in təsəhmenian məmə in otuva mol rəhak iətəmimi lan.

14:14 Jon 5:29 14:15 Luk 13:29 14:20 1Kor 7:33 * 14:26 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, iətəmi tolkeikei məmə otuərisiğ e Iesu, in otəkeikei məməki e rəhan m̃in. Mətəu ñipəti nati u məmə, kitah okotolkeikei kitah m̃in, mətəu okotəkeikei mautolkeikei p̃ik agin Iesu. 14:26 Luk 9:23

28 “Nəmә itamah kәti tolkeikei mәмә tol nimә asoli kәti u tәfәmәh, in otaupән mәharәg meruh rәhan mәni rәha natimnati mін mәмә tәhmen uә kәpә.

29 In tatol lanәha mәtәu nәмә in tәsaupәniәn meruh mәni ohni, kәni in otәtuәuin mәtәlәhu nәukәti† nimә әmә, nәмә tәsolian naunun lan, kәni nәtәmi rәfin u kәhuva moteruh kәni motalәh lan motәni mәмә,

30 ‘Otafu-to. Suah әpәha tәmol nimә kәni mәsol rәfiniәn.’

31 “Kәni nәмә kig kәti, rәhan nәtәm kәutәluagin ilah ten-tausin әmә, mәtәu tәtәtәu mәмә kig pisin kәti mін rәhan nәtәm kәutәluagin ilah tuenti-tausin tәtuva mәмә okuәluagin, ko tәsuvән uәhaiәn mә otәluagin. In otaupән mәharәg mәtәlig lan mәмә tәhrun nehphuiәn, uә kәpә.

32 Nәмә tәhrun mәмә ko tәshephuiәn, in otәkeikei mahli=pән nәtәmi nәuvein kәhuvән moteh rәhan mін tikimir nian in isәu әhanәh, mәмә okotol nәmәlinuiәn.

33 Kәni tәhmen әmә, nәмә itamah kәti in tәsol әpenә-penәiәn mәмә otәhlman e natimnati rәhan mәмә tuva muәrisig lak, ko in tәsuvaiaәn mә rәhak iәtәmimi.”

34 Kәni Iesu tәmol naunun e nәghatiәn rәhan kәm nәtәmimi e suaru mәмә, “Sol in nati tәuvir kәti, mәtәu nәмә narfuiәn rәhan tikә, ko nati tikә mә ko tol mәмә in otәuvir mін.‡

35 Kәni ko kәsolian nati tәuvir kәti lan, kәni nәtәmimi okotәraki әmә lan. Itamah rәfin matәlgitәmah tatig, otәtәlig vivi, kәni motәhrun nәghatiәn mін u.”

15

Nәghatiәn әuhlin e sipsip iәtәm tәmәluei (Mat 18:10-14)

1 E nian әha, nәtәmimi tepәt nәtәmi kautos mәni rәha takis, mине nәtәmimi mін tepәt u iol tәfagә tәrah mін, kәmәhuva mәмә okotәtәlig e Iesu.

2 Kәni Farәsi mін mине nәgәtun mін rәha Lou kәmәutәni nikali Iesu o nәtәm iol tәfagә tәrah mін әha, mәutәni mәмә, “Suah әha, nikin tagiәn әmә mәмә nol tәfagә tәrah mін kәutәhuva ohni, kәni mәutәuәn pәti.”

3 Kәni әmeiko Iesu tәmәni nәghatiәn әuhlin kәti mәмә,

4 “Inu nipәhriәniәn, uә kәpә. Nәмә itamah kәti rәhan sipsip ilah uan-hanrit, kәni kәtiәh tәluei, kәni tupәh nainti-nain kәutan ikin tәpiә ikin mәutәuәn, kәni muvән mәsal e sipsip u tәmәluei mәtәuәrus mәkeikei meruh.

5 Nian in tәmeh, kәni in tәmәfәri mәlәs, kәni nikin tәmagiәn.

6 Kәni nian in tәmiet=pa lahuәnu, in otәkeikei mauin e in mін nәuvein, mине nәtәmimi mін u kәutatig ilah mін, kәni mәni=pән kәm lah mәмә, ‘Әhuva. Pәh kotagiәn pәti, mәtәu-inu iәmeruh mін rәhak sipsip u tәmәluei.’ ”

7 Nian Iesu tәmәni rәkis nәghatiәn әuhlin u, kәni mәni=pән kәm lah mәмә, “Kәni iәu iәkәni kәm tәmah mәмә, әpәha e neai otәhmen әmә lanәha. Nәмә iol tәfagә tәrah kәti titәlig e rәhan nәtәligiәn muva o Uhgin, kәni nagianiәn asoli әpәha ilis e negәu e neai o suah u otepәt, mapirәkis nagianiәn o nәtәmimi nainti-nain u nikilah tәhti mәмә kotәhruahru mәsotoliәn nati kәti tәrah iәtәm okotәkeikei mohtәlig e nәtәligiәn rәhalah ohni.”*

† 14:29 Nәghatiәn u “nәukәti,” tәtәghati e kәpiel mін iәtәm kәtaupән kәtәlәhu o nolian nimә. ‡ 14:34 Sol rәha nәtәmimi e nian әha, in tәmol filәh-filәh e nati pisin pisin u rәhalah nәtәhianiәn tikә. Kәni nian nәuvein, nәмә nәhu tatol filәh-filәh e sol, kәni ko narfuiәn tiet. Mәtәu sol rәhatah u rәueiu tәsolian lanәha. In tarfu әmә lanko. 14:34 Mat 5:13; Mak 9:50 15:2 Luk 5:30 15:4 Esik 34:11,16; Luk 19:10 * 15:7 Iesu tәtәghati e Farәsi mін nәtәmi kәutohtәu=pән Lou rәha Mosis, kәni ilah kәutәni mәмә kotәhruahru, nati әpnәpin nәrahian tәtatig e nikilah rәfin.

*Nəghatiən əuhlin
e mənī təmīkə*

⁸ Kəni İesu təmatig məghati mīn məmə, “?Nəmə pətan kəti rəhan mənī ten kəmol e silfə, kəni məruru kətiəh, kəni in otol nak? In otasiə, kəni maiəh məsal vi əha imə mətəuarus meruh.

⁹ Kəni nian in təmeruh mənī əha, in otauin e in mīn nəuvein mīne nətəmimi mīn u kəutatig ilah mīn, mənī məmə, ‘Əhuva pəh kotagiən pəti mətəu-inu iəmeruh rəkis rəhak mənī əpələ təmīkə.’ ”

¹⁰ Nian İesu təmənī rəkis nəghatiən əuhlin u, kəni mənī=pən kəm lah məmə, “İəu iəkolkeikei məmə iəkəni kəm təmah məmə, təhmen əmə mīn lanəha, nəgiəniən asoli e nəhmti nəgəlo mīn əpəha ilis e neai, nian iol təfagə tərəh kəti tətəlig e nətəligiən rəhan matuvən o Uhgīn.”

Nəghatiən əuhlin e nəti suah kəti iətəm təməluei

¹¹ Kəni İesu təmətəkeikei mətəni məmə, “Suah kəti, nətin iərman keiu.

¹² İətəm təkəku lan tənī=pən kəm tīmīlau, “Tatə. Əuəri nautə mīn rəham, kəni məfa rəhak u rəueiu.’ Kəni tīmīlau təuəri rəhan natimnati kəni məfən kəm lau.

¹³ “Kəni təsuvəhiən, nətin iətəm təkəku tos rəhan muvən mətəuati lan kəni mos mənī lan, kəni miet imalah ikin muvən e nitəni pisin kəti mīn isəu. Kəni mol rəhan mənī mərəkin-rəkin e nolian tərəh mīn əmə.

¹⁴ Kəni nian rəhan mənī təmīkə rəfin, nəumis asoli təman e nitəni əha, kəni nəumis tinatus suah u, nigin nauəniən tinikə.

¹⁵ Kəni təmuvən matol uək kəm suah kəti əha ikin, kəni suah u təmahli=pən məmə otuvən mətəugin rəhan mīn nipikəh mīn. Nian in təmətəugin nipikəh mīn əha,

¹⁶ mətəu nəumis natus pik kəni əmeiko in tinatolkeikei məmə otun nauəniən nig pikəh mīn. Mətəu iətəmi tikə məmə otəfən nati kəm in.

¹⁷ “Kəni əmeiko nətəligiən təuvir kəti tinuva ohni, kəni tətəlig məmə, ‘Kəsi. Rəueiu əha noluək mīn rəha tatə, niglah nauəniən tepət mapirəkis agin, mətəu iəu əpə iətətig u ikinu, otəsuvəhiən iəkimis e nəumis.

¹⁸ Oiəkəkeikei miet u ikinu mītəlig=pən o rəhak tatə, kəni mənī=pən kəm in məmə, “Tatə. İəu iəmol təfagə tərəh e Uhgīn mīne ik.

¹⁹ Rəueiu əha iəsəhmenian məmə onəkəuin lak məmə nətīm. Mətəu ol iəu məmə ioluək əmə kəti rəham.” ’

²⁰ Kəni təməhtul malıuək minatuvən məmə oteh rəhan tatə.

“Mətəu nian təmətəuva əhanəh isəu, rəhan tatə təməsəl=pən mafu, kəni nikin tətepət ohni, kəni maiu muvən mos nəuegin magiən ohni.

²¹ “Kəni nətin tənī=pən kəm in məmə, “Tatə. İəu iəmol təfagə tərəh e Uhgīn mīne ik. Rəueiu əha iəsəhmenian məmə onəkəuin lak məmə nətīm.’

²² “Mətəu rəhan tatə taun e rəhan mīn noluək mīn mənī=pən kəm lah məmə, ‘!Ei! Əhuvən uəhai motos napən u iətəm təuvir mapirəkis məhuva məhuvən=pən lan kəm in, kəni motos ring motəfən e nəhlmīn, kəni motos put kəhuva məhuvən=pən e nəhlkin,

²³ kəni motos kau iətəm tasisi-asisi məuvir kəni motoh, pəh kotol pəti nauəniən asoli rəha nətik,

²⁴ mətəu-inu nətik u, in təhmen əmə məmə təmimīs rəkis, mətəu rəueiu in tinəmiəgəh mīn. In təməluei, mətəu ineruh mīn.’ Kəni əmeiko ilah kinautol lafet.

²⁵ “Kəni e nian əha, nətin iətəm tepət in əpəha e nasumiən. Nian təmətəuva minuva iuəkir o lahuənu, kəni mətəu nətəmimi kautol nəpuən, kəni məutul danis.

²⁶ Kəni taun e ioluək kəti tuva tətəpuəh lan məmə, ‘?Ei, nati nak əha nətəmimi kautol?’

²⁷ Kəni təməni=pən kəm in məmə, 'Piam təmuva, kəni rəham tatə təmoh pilik iətəm tasisi mətəu-inu piam tinitəlig=pa, kəni in təsanən əmə.'

²⁸ "Kəni nikin təmahmə, kəni in təməni məmə, 'Ko iəsuvəniən imə.' Mətəu rəhan tatə təmuva ihluə mətəkeikei kəm in məmə otuvən imə.

²⁹ Mətəu təni=pən kəm rəhan tatə məmə, 'Afu-to. Kəmətuatig nu tepət rəkis, kəni iatol uək u ikinu təhmen=pən əmə məmə rəham kəti ioluək, kəni məsəhtiən nəuiam. ?Mətəu təhro, tatə? Nəməsəfaiən nati əkəku kəti kəm iəu təhmen=pən e nəni, məmə iəkol nauəniən lan itimah iəu min nəuvein.

³⁰ Mətəu nətim əha iətəm təmərəkin rəfin rəham min natimnati o nətəouiən nīpətan min lan rəha suaru, mətəu nian tinitəlig=pa lahuənu, kəni nəkauit moh pilik u tasisi-asisi matol lafet lan rəhan.'

³¹ "Mətəu rəhan tatə təni=pən məmə, 'Nətik. Nian rəfin kilau min ik kətuatig, kəni natimnati rəfin rəhak in rəham.

³² Mətəu təhruahru əmə məmə okol lafet u motagiən, mətəu-inu piam u təhmen=pən əmə məmə təmimis rəkis, mətəu rəueiu in tənəmiəgəh min. In təmikə, mətəu rəueiu kinoteh min.' "

16

Nəghatiən rəha iətəmi asoli iətəm tatol nolian ekəu-ekəu

¹ Kəni Iesu təməni kəm rəhan min nətəmimi məmə, "Suah kəti rəhan nautə tepət, kəni in təmos suah kəti tuva in iətəmi asoli rəha noluək min. Kəni rəhan min nəuvein noluək min kəməhuva motəni=pən nərahien rəha iətəmi asoli əha kəm iərmənig, motəni məmə, 'Ei, suah kəha tətərəkin rəham natimnati.'

² Kəni təmauın e suah kəha məmə tuva təghati kəm in məmə, '?Ei, nəghatiən nak u iətətəu kətəni lam? Iəkolkeikei məmə nəkos rəfin nəghatiən min rəha uək rəham muva, mətəu rəueiu əha iəkahli pətigəm ik e uək.'

³ "Kəni iətəmi asoli əha təmuvən nikin təhti məmə, 'Kəsi. Rəhak iərmənig təni məmə otəraki lak e rəhak uək əha rəueiu. ?Kəni oiəkəhro əha rəueiu? Iəu iəsəhmenien məmə o iəkuvən mətəu niftəni o nosiən məni, kəni iəu iəkisiəi neasiəiən o məni.

⁴ !Əuəh! Rəueiu əha inəhrun nati oiəkəkol pəh nətəmimi okotol iəu iəkuvən imalah ikın kəni ko motəh vivi iəu nəmə rəhak iərmənig otəraki lak e rəhak uək.'

⁵ "Kəni ko in təmauın rəfin e nətəmimi nətəmi kəmotos məni o iərmənig kəhuva kətiəh kətiəh. Kəni in təməni=pən kəm iətəm təmaupən muva məmə, '?Ik nəmos nak?'

⁶ Kəni suah kəha təni məmə, 'Iəmos dirəm rəha oiel rəha nauəhiən ilah uanhanrit.* Kəni iətəmimi asoli təməni=pən kəm in məmə, 'Inu mə nauəuə rəha kauın rəham. Əharəg uəhai, kəni mətəi fifti dirəm əmə e rəham nauəuə.'

⁷ "Kəni ko məni=pən kəm suah kəti min məmə, '?Ik nəmos nak?' Mətəu in təni məmə, 'Iəmos uan tausın pak wit.' Kəni iətəmi asoli təni məmə, 'Os nauəuə rəha kauın rəham, kəni mətəi=pən əmə eit-hanrit pak wit.'

⁸ "Kəni ko, iərmənig rəha iətəmi asoli əha iətəm in təmol tərəh lan, təmənivi in o rəhan neiuəiən məmə in oteh vivi aru in.

"Nati u tətəgətun məmə nətəmimi rəha niftəni, ilah kotəhrun vivi nolian min rəha niftəni nian ilah kəutəghati kəm lah min, tapirəkis nətəmimi rəha nəhagəhagiən.†

⁹ "Kəni iətəni kəm təmah məmə, onəkotasiru vivi e nətəmimi e məni rəha niftəni məmə ilah okəhuva rəhatəmah niəli min. Kəni nian məni rəha niftəni u otikə, kəni Uhgın otos itəmah muvən əpəha e negəu e neai iətəm ko təsikəiən.

* **16:6** Dirəm e oiel kətiəh təhmen e tate o fote litə. † **16:8** Nipəti nəghatiən rəha Iesu məmə nətəmimi rəha nəhagəhagiən kəsotoliən natimnati iətəm Uhgın in tolkeikei məmə otəhtul aupən e rəhalah nəmiəgəhiən. Nikilah təsəhti pikien nətəligiən rəha Uhgın.

¹⁰ “Nəmə suah kəti in tətəsal vivi o nati əkəku kəti, kəni in otəhrun nəsalian o nati asoli. Kəni nəmə suah kəti in tatol nolian tərah e nati əkəku kəti, kəni in otol nolian tərah e nati asoli.

¹¹ ?Kəni tol lanəha, nəmə itəmah nəotəsal vivian o məni rəha niftəni u, kəni pəh otegəhan e təmah məmə nəkotos nati iətəm təuvir pəhriən, u natimnati rəha Uhgın?

¹² Kəni nəmə itəmah nəotəsal vivian e natimnati rəha suah kəti mın, kəni niki təmah təsəhtian məmə okəfinə mın kəm təmah məmə rəhatəmah əhruahru natimnati mətəu-inu, kateruh məmə ko nəotəsal vivian mın natimnati mın əha.

¹³ “Ko iətəmimi kəti təsuvaian məmə in ioluək rəha iətəmi asoli mil keiu. Nəmə tol lanəha, in otolkeikei kəti matol nəuiən, kəni məməki e kəti kəni məsolian nəuiən. Kəni ko nəsolian ioluək rəha Uhgın mine məni e nian kətiəh.”

¹⁴ Fərəsi mın kotolkeikei pık məni, kəni nian kəmotətəu nəghatian mın u, kəni kəmotələh əuvsan e İesu.

¹⁵ Mətəu in təməni kəm lah məmə, “Itəmah nautol nolian mın məmə nətəmimi kotəni məmə itəmah nəkotəhruahru. Mətəu Uhgın təhrun nikitəmah məmə nəkotərah. İətəni lanu mətəu-inu nati nak u nətəmimi kəutos məmə in nati ağin, mətəu e nəhmti Uhgın in nati əpnəpın əmə.”

¹⁶ Kəni in təmətəkeikei mətəni məmə, “Kəmətəni pətigəm Lou mine nəghatian rəha iəni mın rəha Uhgın mətəuarus=pa Jon Bəptais, kəni ko uərisig lan, kətəni pətigəm nanusian təuvir rəha Narmənigiən Rəha Uhgın, kəni nətəmimi rəfin kəutalkut pık məmə okəhuvən motatig lan.

¹⁷ Mətəu kəsəniən məmə uək rəha Lou mine nəsanəniən rəhan, təmol nau-nun. Nəghatian rəfin rəhan kəutatig, iətəm tepət mın mətəuarus=pən iətəm təkəku ağin. Lou otətətig məpirəkis neai mine niftəni.

¹⁸ “Kəni təhmen=pən əmə lanəha: nəmə iətəmi kəti tatol tifos mətəpəh rəhan pətan, kəni matit pətan pisin kəti mın mətəuatig, in tatol təfagə tərah. Kəni nəmə iətəmi kəti tatit pətan kəti iətəm rəhan iərman təməpəh kəni ilau mətəuatig, in tatol təfagə tərah mətəu-inu in tətəkləh e pətan rəha iətəmi pisin kəti.”

Nəghatian rəha Lasiris mine iətəmi kəti rəhan nautə tepət

¹⁹ Kəni İesu təməni məmə, “İətəmi kəti rəhan nautə tepət, kəni in tatuvən e napən təuvir kəməh e al u nəugi naris in nəhmtin tiəkis, kəni nian rəfin in tatun əmə nauəniən təuvir mın.

²⁰ Kəni ianrah kəti, nərgin u Lasiris, nıməgim təmol rəfin nıpətın mın. Kəni kəmələs kan əpəha e namtihlə rəha suah u.

²¹ In tolkeikei pık məmə otatun nıpispisi nauəniən mın u kəutəmei e tepil rəha iətəmi asoli əha. Kəni nati tərah mın kəti, kuri mın kəutəhuva məutəpəh-əpəh nıməgim mın rəhan.

²² “Kəni ianrah əha təmimis, kəni nagelo mın kəmotos in məhuvən əpəha e nıkali Epraham, ima nəuviriən ikin. Kəni iətəmi u rəhan nautə tepət, in mın təmimis kəni kitənim.

²³ Kəni in təmuvən əpəha e nigəm asoli, kəni tətətəu naməhiən asoli, kəni nian təməsal-pəri, mafu Epraham əpəha isəu. Kəni Lasiris əpəha e nıkalin.

²⁴ Kəni təmauin əfəməh məmə, ‘!Əui, Tatə Epraham! Asiru lak. Əni=pən kəm Lasiris məmə otəfən nəuan nəhlmin e nəhu kəni mos muva mek namik lan məmə otətəpu, mətəu iətətəu nəhməiən asoli e nigəm u ikinu rəueiu.’

²⁵ “Mətəu Epraham təni məmə, ‘Nətik, nıkim təhti-to rəham nəmiəgəhiən əupən. Ik nəmatos natimnati təuvir mın rəham tepət, mətəu Lasiris təmatətəu nəhməiən tepət e nıpətın. Mətəu rəueiu əha, in tətətəu təuvir u ikinu, kəni ik nətətəu nəhməiən tepət e nıpətim.

26 Kəni nati kəti mɪn. E nəlugɪn e tah, nɪmɪl asoli tətəuəri itah, ik ko, kəni itimah u. Nəmə itimah kəti tolkeikei məmə otuvnə meh ik, mətəu ko təsuvəniən. Kəni nəmə itəmah kəti tolkeikei məmə otuva meh itimah mətəu ko təsuvaiən.’

27 “Kəni iətəm rəhan nautə tepət təməni məmə, ‘Tatə. Əui, kəsi. Ahli=pən Lasiris tuvən e nımə rəha tatə rəhak,

28 mətəu-inu piak faif əha ikin. Təuvır məmə in otuvən məghati mem əskasik ilah məmə okotətəu ilah məmə okəsəhuvaian u ikinu iətəm iətətəu nahməian asoli agin ikin,’

29 “Mətəu Epraham təni məmə, ‘Kəpə. Nəghatiən rəha Mosis mine iəni mɪn rəha Uhgɪn tətətig. Pəh piam mɪn okotətəu nəghatiən mɪn əha.’

30 “Kəni iətəmi rəhan nautə tepət təməni məmə, ‘Kəpə, Tatə Epraham. Təsəhmenian. Mətəu nəmə iətəmi kəti otəmiəgəh mɪn e nımisiən otuvən məghati kəm lah, kəni nıpəhriənian, ilah okotəuhlin rəhalah nətəligiən kəni motəpəh təfagə tərəh mɪn rəhalah.’

31 “Kəni Epraham təni məmə, ‘Nəmə kəsotətəligiən e nəghatiən rəha Mosis mine iəni mɪn rəha Uhgɪn, kəni nati əpnapin nəmə iətəmi kəti təmiəgəh pau e nımisiən kəni muvən məghati kəm lah, mətəu ko kəsotəniən nıpəhriənian lan.’ ”

17

Əutətəu itəmah

(*Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42*)

1 Kəni Iesu təməni kəm rəhan mɪn nətəmimi məmə, “Pəhriən, natimnati mɪn u kautiuvı=pən iətəmi tətəmei=pən e təfagə tərəh, okəhuva. !Mətəu nərahian asoli o iətəmi əha u tətəfən-əfən kəm nətəmimi, uə in suaru rəha nəfən-əfəniən!

2 Mətəu nəmə iətəmi kəti tiuvı=pən rəhak kəti iətəmimi u təhmen e suakəku, məmə otol təfagə tərəh, kəni suah kəha, Uhgɪn otol nalpiniən asoli kəm in. Kəni nalpiniən əha otəskasik tapirəkis nəmə katu=pən kəpiel kəti e nentəui, kəni kəraki=pən əpəha itəhi lokamnım.

3 Kəni tol lanəha, əutətəu mauteruh vi rəhatəmah nəmiəgəhiən.

“Nəmə piam tatol təfagə tərəh kəm ik, kəni əni=pən rəhan noliən tərəh e nəhmtin, kəni nəmə tətəuhlin rəhan nətəligiən, kəni alu e rəhan noliən tərəh məsosian tatig e nıkim.

4 Kəni nati əpnapin nəmə in tatol təfagə tərəh lam mau səpin e nian kətiəh, kəni muva mau səpin, kəni məni=pən kəm ik məmə, ‘Kəsi, iəmol təfagə tərəh lam. İatitəlig e nətəligiən rəhak kəni mətəpəh təfagə tərəh,’ kəni ik onəkəkeikei məsalpiniən malu e rəhan noliən rah mɪn, kəni məsosian tatig e nıkim.”*

5 Kəni aposil mɪn kəmotətapuəh o iərməniğ məmə, “Ol rəhatimah nəhatətəian təkəsik təhmin.”

6 Kəni İərməniğ təməni məmə, “Nati əpnapin nəmə rəhatəmah nəhatətəian natiəkəku agin pau təhmen e nıpişpisi nıpəkil, kəni nəkotəhrun nəniən kəm niği u nokin təfəməh məmə, ‘Euvi aru ik, kəni muvən miuvıg=pən itəhi,’ kəni niği u otol nəuiatəmah.†

7 “Otəni-to. ?Nəmə iətəmi kəti rəhan ioluək tətəsum, uə in tateh rəhan mɪn sipsip mɪn, nian in tuva lahuənu, nıkitəmah təhti məmə, iətəmi asoli otəni=pən kəm in məmə, ‘!Ei! Va uəhai məharəg mun nauəniən əha?’ !Kəpə!

8 In otəni=pən kəm rəhan ioluək məmə, ‘Uvən mol nəgək nauəniən, kəni ko muvən muvən e rəham napən təuvır, kəni məfa nəgək nauəniən mine nımək

17:3 Mat 18:15 * 17:4 Nıpəti nəghatiən əha təsəniən məmə kitah okotalu e təfagə tərəh rəha iətəmi kəti mau səpin əmə, mətəu okotəkeikei motalu lanu naunun tika. † 17:6 E nəghatiən əhruahru rəha Iesu, in tətəghati e nıkiti mastət u in natiəkəku agin, mine niği kəti nəukətin təmeviə agin, nərgin u fik-malperi. 17:6 Mat 17:20; 21:21

nəmnimian. Nian nəkol rəfin rəham uək, ko nəkəhrun nunian nauəniən kəni mine nəmnimian.’

⁹ ?Kəni nikitəmah təhti məmə iətəmi asoli, in otəni-vivi rəhan ioluək o uək asoli rəhan iətəm in otəkeikei mol? !Kəpə!

¹⁰ Kəni itəmah ko, nəkotəhmen əmə e noluək min rəha Uhgın. Nian nəmotol rəkis natimnati rəfin iətəm Uhgın təməni məmə onəkotəkeikei motol, onəkotəni məmə, ‘Itimah noluək min əmə. Nolian rəhatəmah təsəhmenian o nəni-vivian. Itimah iəmotol əmə uək u itimah oiəkotəkeikei mautol.’ ”

Iesu təmol vivi nətəmi ten iətəm leprosi təmol ilah

¹¹ Nian Iesu təmətəliuək matuvən Jerusiləm, in təmətəliuək matuvən=pən e nəlugi nitəni mil u Səmeriə mine Kaləli.

¹² Kəni nian in təmiet=pən lahuənu kəti, nətəmimi ten iətəm nimisian u leprosi təmol ilah kəməhuva motəhtul isəu nəuvətın,

¹³ kəni motəuın lan məmə, “!Iesu, Iətəmi asoli, asiru e tımah!”

¹⁴ Kəni nian in təmeh ilah, təni məmə, “Onəkəhuvən o pris məmə in oteh nıpətətəmah.” ‡ Kəni nian ilah kəmətəliuək əhanəh e suaru, kəni motəuvır, nimisian təmikə.

¹⁵ Kəni ilah kəti təmeruh məmə leprosi rəhan tınikə, kəni in təməlali mıtəlig=pən o Iesu, mətəni əfəməh məmə, “!Iətəni-vivi Uhgın! !Iətəni-vivi Uhgın!”

¹⁶ Kəni in təmeiuaiu e nəhlki Iesu misin nəulin nıpənəgın tatek nıftəni, kəni mətəni kəm Iesu məmə nıkin tətəgıən məmə in təmol vivi rəhan nimisian. Kəni suah u in iətəm Səmeriə.

¹⁷ Kəni Iesu təməni məmə, “?Iəmol vivi nətəmi ten kəni mos rəkis rəhalah nimisian, uə kəpə? ?Mətəu nain min, ilah iə?”

¹⁸ ?Suah u in iapıspıs əmə, mətəu in pısın əmə təmıtəlig=pa mətəni-vivi Uhgın?”

¹⁹ Kəni Iesu təməni kəm suah u məmə, “Əhtul maliuək matuvən. Rəham nəhatətəian təmol vivi ik.”

Nuvaiən rəha Narmənigiən Rəha Uhgın (Mat 24:23-28,36-41)

²⁰ Nian kəti, Farəsi min kəmotətapuəh o Iesu məmə, “?Onəhgın Narmənigiən Rəha Uhgın otuva?” Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Narmənigiən Rəha Uhgın otəsuvaiən məmə nətəmimi okoteruh e nəhmti lah.

²¹ Kəni iətəmimi tikə mə otəni məmə, ‘Əsal=pa meh, in uəha,’ uə ‘!Əsal=pən meh, in əpəha!’ mətəu-inu Narmənigiən Rəha Uhgın tinuva rəkis mətətig e nikitəmah.”

²² Kəni Iesu təni kəm rəhan min nətəmimi məmə, “Nian min kəutəhuva iətəm itəmah onəkotolkeikei məmə onəkoteh nian min rəha Nəti Iətəmimi, mətəu ko nəsotehian.

²³ Kəni nətəmimi okotəni kəm təmah məmə, ‘!Əsal=pa, in uəha!’ uə ‘!Əsal=pən, in əpəha!’ Mətəu onəsəhuvəniən motohtəu=pən ilah,

²⁴ mətəu-inu e nian iəu Nəti Iətəmimi oiəkuva lan, in otəhmen e noraipiən iətəm tətəraip kəni mətəsiəgəpın neai e nıkalın kəti mətəuarus=pən nıkalın kəti min, kəni nətəmimi rəfin okoteruh motəhrun.

²⁵ Mətəu aupən, iəu iəkəkeikei mətəu naməhian tepət, kəni nətəmi kəutatig rəueiu, ilah okotəuhlin nəmtəhlah mətəpəh iəu.

17:13 Lev 13:45-46 ‡ **17:14** Nian nimisian leprosi təmol suah kəti, Lou tətəni məmə in tamıkmik. Nian nimisian təmikə, in otəkeikei muvən meruh pris kəti məmə in otəni pətigəm kəm nətəmimi rəfin məmə nimisian təmikə mine namıkmikiən təmikə. Nian Iesu təməni kəm lah məmə okəhuvən moteruh pris kəti, in təhmen məmə in təməni məmə in otol vivi ilah. **17:14** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 **17:23** Mak 13:21; Luk 21:8

26 “E nian iəu, Nəti İətəmimi, iəkuva lan, otəhmen=pən əmə e nian rəha Noa aupən, iətəm nətəmimi kəmotol natimnati mīn məsotəhrunian məmə Uhgīn otol nati kəti lan məsotol əpenə-penəian.

27 E nian əha, nətəmimi kəməutauən, məutəmnim, mautil marit, inəha natimnati mīn rəfin kəmautil e nəmiəgəhian rəhalah, motətəuarus=pa nian iətəm Noa tinuvən e nīpəgnəua negəu asoli rəhan. Kəni nuhuən təməfuv naruəh asoli təmuva kəni maiu melərmin rəfin nətəmimi iətəm kəməsəhuvəniən e negəu.

28 “In təhmen=pən əmə e nian rəha suah kəha Lot. Nətəmimi kəmotauən, məutəmnim, məutos nəhmti natimnati mīn, məutasum, mautilvəkīn nimə mīn, inəha natimnati rəfin kəmautil e nəmiəgəhian rəhalah.

29 Mətəu e nian iətəm Lot təmīet lan e taun əha Sotəm, kəni nīgəm mīne kəpiel mīn kəmoɦuəu mautilpəri e neai motohamu ilah rəfin əpəha e taun.

30 “Kəni otəhmen əmə e nian iəu Nəti İətəmimi oiəkuva mīn lan kəni, Uhgīn otol əpu iəu kəm nətəmimi.

31 E nian əha, nəmə suah kəti tətəharəg ihluə e rəhan nimə, pəh in tagim məsuvən mīniən imə məmə in otos rəhan natimnati, kəni nəmə suah kəti in əpəha e nasumiən, pəh in otagim məsuva mīniən lahuənu.

32 !Onəsotaluiən e pətəuəhli rəha Lot!

33 In təmolkeikei məmə otaskəlīm rəhan nəmiəgəhian e nəhue niftəni u məsitəupaian iəu, in otəsosiən nəmiəgəhian itulin. Mətəu iətəmimi u tətəpəh natimnati rəha nəmiəgəhian e nəhue niftəni u, kəni mətətəu=pa iəu, in otos nəmiəgəhian itulin.

34 İətəni kəm təmah məmə, e nian əha lapin, iətəmimi keiu okətuapili e pet kətiəh, kəni okos rəkis kəti, kəpəh kəti.

35-36 Pətan keiu kətuəharəg pəti matuol nauəniən, kəni okos kətiəh, kəpəh kəti.”§

37 Kəni rəhan noluək mīn kəmotəni=pən kəm in məmə, “?İərməniğ, onəkuva iə?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Onəkotəhrun əmə. Təhmen e nian nati miəgəh kəti təmimīs mətəməhli, kəni kuveria mīn koteiuaiu mautilon pəti.”*

18

Nəghatian əuhlin rəha pətəlimīs kəti

İətəm tətəsək o nasiruiən

1 Kəni İesu təməni nəghatian əuhlin kəm lah mətəgətun ilah lan məmə okotəkeikei məutəfaki nian rəfin məsotəpəhian, məsotolian məmə nīkilah otəsəmeian.

2 In təməni məmə, “Lahuənu kəti, iəni kəti əha ikin rəha nələhuiən nəghatian mīn. Kəni təsisiəian Uhgīn, kəni təsisiəi mīniən nətəmimi.

3 Kəni e lahuənu əha, pətəlimīs kəti əha ikin, kəni nian rəfin tətəuva materuh iəni u mətəni=pən kəm in məmə, ‘Əui. Kəsi, onəkəsiru lak məghati o nələhu əhruəhruian nərahian rəha tikimīr rəhak tatol kəm iəu.’

4 Mətəu iəni u in təməsuvəniən, kəni mos nian əfəməh məmə otagət mol vi nərahian əha rəha pətəlimīs. Mətəu pətan əha təmətətapuəh o suah kəha nian rəfin matuvən matuvən, kəni iəni nīkin təni məmə, ‘Nati əpnəpin iəsisiəian Uhgīn, kəni məsisiəi mīniən nətəmimi,

17:28 Jen 18:20; 19:25 17:31 Mat 24:17-18 17:32 Jen 19:26 17:33 Luk 9:24 § 17:35-36
E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatian Kris aupən, kəmilpin nəghatian
mīn u rəha fes 36: İətəmi keiu okətuasum, kəni okos rəkis kəti, kəpəh kəti. * 17:37 Nīpəti nəghatian
u məmə, e nian İesu in otuva lan, nətəmimi rəfin okoteruh. 18:1 Kol 4:2; 1Təs 5:17

⁵ Mətəu pətan əha tətəni mətəni nati kətiəh mīnatol mīrə iəu o rəhan nəghatiən, matol matol. Pəh iəkəkeikei muvən mənī-vivi rəhan nərahien kəni mələhu nəuviriən. Nəmə iəkəpəh, kəni in otətuva ohniəu matol matol rəueiu kəni iəkəpəou lan.’ ”

⁶ Kəni nian İərməniğ təməni rəkis nəghatiən əuhlin əha, kəni mənī məmə, “Otətəlig-to e nəghatiən rəha iəni əpəha iətəm in tərəh təhmīn.

⁷ ?Mətəu təhro e Uhgīn? In təmītəpīn rəhan mīn nətəmimi, kəni ilah kəutasək=pən kəm in nian rəfin e nərauiə mīne lapīn mīn rəfin. ?Kəni nikitəmāh təhti məmə in otəni=pən kəm lah məmə, ‘Pəh pīpīm?’ Kəpə. ?Kəni nikitəmāh təhti məmə in ko təsasiruiən uəhai əmə e rəhan mīn? Kəpə.

⁸ İətəni=pīnə kəm təmāh məmə nīpəhriənīən, in otasīru uəhai əmə e rəhan mīn, kəni mol vivi rəhalah nərahien. ?Mətəu nian iəu Nəti İətəmimi oiəkītəlig=pa mīn lan e nīftəni, oiəkeh nətəmimi nəuvein nətəm kəutəhatətə e Uhgīn, uə kəpə?”

Nəghatiən əuhlin

rəha Farəsi mīne

iətəm tatos mənī rəha takis

⁹ Kəni İesu təməni nəghatiən əuhlin kəti kəm nətəmimi nəuvein nətəm nīkilah təhti məmə ilah kotəhruahru motapirəkis nətəmimi rəfin, kəni motəsəl iahu e lah.

¹⁰ In təməni məmə, “Suah mil keiu kəmian əpəha e Nīmə Rəha Uhgīn məmə kuəfaki. Kəti, in Farəsi, kəni kəti in iətəmi tatos mənī rəha takis.

¹¹ Kəni Farəsi təməhtul məmə tətəfaki, kəni in mətəni aru əmə in, mətəni məmə, ‘Uhgīn, iətəni-vivi ik mətəu-inu nəmol məmə iəköl iətəpīsīn lak, mə inəha nətəmimi kotolkeikei pīk mənī kəni məuteiuə məmə kotakləh lan, kəni məutol tərəh, kəni məutakləh e pətan rəha iətəpīsīn. Mətəu iəu iəsoliən kəmə ilah. Kəni iəu mīn iəsoliən kəmə suah kəha iətəm tatos mənī rəha takis.

¹² Nian keiu e nəfakiən kətiəh, iətətuakəm mətəpəh nauəniən mətəfaki kəm ik. Kəni nəmə iəkös natimnati ten, iətös rəkis kətiəh mətəfīnə kəm ik.’

¹³ “Mətəu suah kəha, iətəmi tatos mənī rəha takis, in təməhtul=pən isəu, kəni mətəulis məsəsəl pəriən e negəu e neai kəni məfaki. Kəni nīkin tītəğīt mətəsək mətəhti mankilahan mətəni məmə, ‘Uhgīn, iəu iətəmi tərəh. !Nīkim teiuaiu ohniəu!’ ”

¹⁴ Kəni İesu tənī məmə, “İətəni kəm təmāh. Nian suah mil u okiatəlig=pən lahuənu, iətəmi rəha takis, in otəhruahru e nəhmti Uhgīn. Mətəu Farəsi, in təsoliən lanəha, mətəu-inu iətəmi tətəfəri aru in, Uhgīn otosiahu, mətəu iətəmi tatosiahu aru in, Uhgīn otəfəri.”

Kəlkələh mīn kəməhuva o İesu (*Mat 19:13-15; Mak 10:13-16*)

¹⁵ Kəni nətəmimi nəuvein kəmos rəhalah mīn iəpəou mətəmīg mīn məhuva kəm İesu məmə in otələhu=pən nəhlmīn e lah kəni məfaki o lah. Mətəu nian rəhan mīn nətəmimi kəmotəh ilah, kəni motəniəhu ilah.

¹⁶ Mətəu İesu təmauīn e iəpəou mīn əha mə okəhuva ohni, kəni mənī=pən kəm rəhan mīn natətəlig məmə, “Sotəniəhuiən iəpəou mīn məmə okəsəhuvaīən ohniəu, pəh ilah okəhuva ohniəu, mətəu-inu Nərməniğīən Rəha Uhgīn in rəha nətəmimi mīn u kotəhmen e iəpəou mīn u.

¹⁷ İatəni pəhriən kəm təmāh məmə, nəmə iətəmi kəti təsəlkeikeiən məmə oteiuaiu məhmen e kəlkələh mīn u kəti mupəh Uhgīn tərməniğ lan, ko in təsətiğ ahğəliən Nərməniğīən Rəha Uhgīn.”

Suah kəti rəhan nautə tepət
(*Mat 19:16-30; Mak 10:17-31*)

18 Kəni iətəmi asoli kəti təməni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgəṭun, ik iətəmi təuvir. ?Oiakəhro mos nəmiəgəhiən itulin?”

19 Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “?Təhro nətauin lak məmə iəu iətəmi təuvir? Suah kəti tikə in iətəmi təuvir, mətəu Uhgīn əmə in təuvir.

20 Ik nəkəhrun nəghatiən mīn e Lou rəha Uhgīn tətəni məmə, ‘Sakləhiən e pətan rəha iətəpisi, məsohamuiən iətəmimi, məsakləhiən e natimnati, məseiuəiən e kot, misiāi rəham tatə mīne māmə.’ ”

21 Kəni suah u təməni məmə, “Natimnati mīn rəfin u, iəmol rəfin ilah, nian iəmətəkəku mətəuarus=pə u rəueiu.”

22 Nian Iesu təmətəu nəghatiən əha, kəni təni=pən kəm in məmə, “Nati kəti mīn əmə əha ikin onəkol. Uvən mol nətəmimi kotos nəhmti rəham nautə rəfin agin, kəni məfən məni lan kəm nanrah mīn. Kəni ik onəkos nəuviriən tepət əpəha e negəu e neai. Kəni muva muərisig lak, mol məmə rəhak iətəmimi.”

23 Mətəu nian təmətəu nəghatiən mīn əha, nīkin təməpəou mətəu inko rəhan nautə tepət.

24 Kəni nian Iesu təməsəl=pən meruh məmə nīkin nəpəou, kəni təni məmə, “!Ei, tiəkis agin o iətəmi rəhan nautə tepət məmə in otuva matig ahgəl e Narməniğiən Rəha Uhgīn!

25 Tiəkis məmə kau otuvən=pən e nīpəg nitil, mətəu tiəkis pik məmə iətəmi rəhan nautə tepət otuva matig ahgəl e Narməniğiən Rəha Uhgīn.”*

26 Kəni nətəmimi u kəutətəu nəghatiən əha kəmotəni məmə, “?Nəmə tiəkis o iətəmi rəhan nautə tepət, kəni pəh əha in təhmen məmə otos nəmiəgəhiən əha?”

27 Mətəu in təməni məmə, “Nati nak u tiəkis pik agin, mə ko nətəmimi kəsotoliən, mətəu Uhgīn in təhrun nolien.”

28 Kəni Pitə təməni=pən kəm in məmə, “?Mətəu təhro e timah? Iəmotəpəh rəfin rəhatimah natimnati kəni məhuva məmə iəkəhuərisig lam.”

29 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iətəni pəhriən kəm təmah məmə, iətəmi təməpəh rəhan nimə, uə rəhan pətan, uə pian mīn, uə rəhan tatə mīne māmə, uə rəhan kəlkələh mīn mətəu-inu in tatitəu=pən Narməniğiən Rəha Uhgīn,

30 kəni e nəhue niftəni u, in otos natimnati tepət tapirəkis ilah mīn u təməpəh ilah, kəni uərisig, in otos mīn nəmiəgəhiən itulin.”

Iesu təməni pətiğəm
rəhan nīmisiən

(*Mat 20:17-19; Mak 10:32-34*)

31 Kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan tueləf natətəlig mīn məmə okohiet e nīmənin nətəmimi məhuva kətiəh motuhapumīn ilah mīn, kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Otətəlig-to. Rəueiu kəhuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni natimnati mīn iətəm iəni mīn rəha Uhgīn aupən kəmotəni lak, Nəti Iətəmimi, e nauəuə mīn rəhalah, ilah okəhuva motol nīpəhriənien.

32 Nətəmimi okotegəhan=pən lak e nəhlmī Nanihluə mīn, kəni nətəmimi okotəghati motaləh əuvsan lak, motol=pən əmə iəu, motagəh əpis nəhmtək,

33 kəni okalis iəu, kəni kohamu iəu. Mətəu e nian tatol kisil lan, oiakəmiəgəh mīn.”

34 Mətəu kəsotəhrunien rəhan nəghatiən mīn. In təhmen=pən e nəghatiən iətəm nīpətin tətəhluəig, kəni kəsotəhrunien nīpəti nəghatiən mīn əha.

18:18 Luk 10:25 18:20 Eks 20:12; Dut 5:16-20 * 18:25 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Tiəkis o kaməl otuvən=pən e nīpəg nitil.” Kaməl in nati miəgəh asoli kəti tapirəkis kau. 18:31 Luk 24:44 18:32 Luk 9:22,44 18:34 Mak 9:32

*Iesu tæmol vi iætæmi kæti næhmtin tærah
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³⁵ Nian Iesu tæmuva iuækir o taun æha Jeriko, suah kæti in tætharæg e nikali suaru næhmtin tærah. Nian ræfin in tæteasiæ e mæni o nætæmimi.

³⁶ Kæni nian iætæmi æha næhmtin tærah tæmætæu mæmæ nætæmimi tepæt kæutaliuæk e suaru, kæni in tæmætæpuæh mæmæ, “?Nati nak æha katol?”

³⁷ Nætæmimi kæmotæni=pæn kæm in mæmæ, “Iesu æpæha, iætæm Nasærit, tætalieuæk e suaru.”

³⁸ Kæni tæmagæt æfæmæh mæmæ, “!Iesu! !Mipi kig Tefit! !Asiru lak!”

³⁹ Kæni nætæmimi min u kæutaliuæk mæutaupæn e Iesu, kæmotagæt lan, motæni mæmæ, “!Sagætian!” Mætæu in tæmagæt æfæmæh tæhmin mæmæ, “!Mipi kig Tefit! !Asækæhruin iæu masiru lak!”

⁴⁰ Kæni Iesu tæmæhtul tæmæni=pæn kæm lah mæmæ okotit mæhuva. Kæni nian kæmotit mæhuva iuækir, Iesu tætapuæh ohni mæmæ,

⁴¹ “?Nækolkeikei mæmæ iækol nak kæm ik?” Kæni in tæmæni mæmæ, “!ærmænig, iækolkeikei mæmæ oiækair meruh nati.”

⁴² Kæni Iesu tæmæni=pæn kæm in mæmæ, “Air meruh nati. Ræham næhatætæian tinol vivi ik.”

⁴³ Æmeiko ræueiu agin min, tæmair minateh nati, kæni minatuærisig e Iesu, mætæni-vivi Uhgîn. Kæni nian nætæmimi ræfin kæmoteruh nati æha, ilah kæmætæni-vivi Uhgîn.

19

Iesu mine Sakiæs

¹ Kæni Iesu tæmaliuæk muvæn imæ e taun u Jeriko matuvæn mæmæ otiet=pæn e nikalin næuветin min kæti.

² Kæni e taun æha, suah kæti æha ikin, nærgin u Sakiæs. In iætæmi asoli kæti ræha nætæm kautos mæni ræha takis, kæni in ræhan nautæ tepæt.

³ Kæni in tolkeikei mæmæ oteh-to mæmæ Iesu in pæh, mætæu tærruru neruhian mætæu in tækuækir, nætæmimi kæutæhtul pæsig lan.

⁴ Kæni in tæmaiu aupæn muvæn mæri e niggi kæti, nærgin u sikæmo, mæmæ otæhrun neruhian Iesu nian in otuva=pa in ikin.

⁵ Kæni nian Iesu tæmuva æhruahru æha ikin, tæmæsal-pæri meruh, kæni mæni=pæn kæm in mæmæ, “Sakiæs. Eiuaiu uæhai, mætæu ræueiu ko iækækeikei muvæn mauæn æpæha e ræham nimæ.”

⁶ Kæni Sakiæs tæmeiuaiu uæhai æmæ, kæni mit Iesu mian æpæha iman ikin imæ, kæni nikin tæmagian.

⁷ Mætæu nian nætæmimi kæmoteruh natimnati min æha, kæni kæutasiauæn kæm lah min o noliæn æha mætæni nikali Iesu mæmæ, “Suah æha tatuvæn e nimæ ræha iol tæfagæ tærah.”

⁸ Kæni nian kinæhuvæn rækis e nipægnæua nimæ ræha Sakiæs, in tæhtul mæni kæm !ærmænig mæmæ, “!ærmænig, ætælig-to. Oiækæuæri ræhak natimnati mol næhmtin keiu, kæti ræhak, kæni kæti iækæfæn kæm nanrah min. Kæni natimnati iætæm iæmaklæh lan o suah kæti, oiækalpîn mau kuvæt.”

⁹ Kæni Iesu tæni=pæn kæm in mæmæ, “Ræueiu Uhgîn tinosmiægæh ik mine ræham min, mætæu-inu ik min, næmæhatætæ e Uhgîn, kæni ik næuanilæuis pæhriæn kæti ræha Epraham.

¹⁰ Kæni iæu, Næti Iætæmimi, iæmuva mæmæ iækæsal e nætæmimi iætæm kæmotæluæi, kæni mosmiægæh ilah.”

*Næghatian æuhlin
ræha nætæmimi nætæm kæmotos mæni ræha !ærmænig ræhalah*

11 Nian nətəmimi kəmütətəlig e Iesu, in təmətəkeikei mətəni nəghatiən əuhlin kəm lah mətəu-inu in tinuva iuəkir o Jerusiləm, kəni nikilah təhti məmə Narməniğiən Rəha Uhgın otəsuvəhiən əha rəueiu tuva.

12 Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “İərməniğ kəti tolkeikei məmə in otuvən isəu meruh kig asoli agin məmə kig asoli otəfəri in mol kig lan əpəha iman ikın, kəni in otəpanitəlig=pa mın.

13 Kəni in təmauin e rəhan noluək mın ten, kəni məuəri məni asoli kətiəh kətiəh e lah.* Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, ‘İtəmah onəkotəkeikei motalkut o məni u o nolien nətın mətəuarus=pən iəu iəkıtəlig=pa mın.’

14 “Mətəu nətəm iman ikın kəsotolkeikeiən suah kəha, kəni motahli=pən nətəmimi nəuvein kotos nəghatiən məhuvən kəm kig asoli agin məmə, ‘İtəmah iəsotolkeikeiən məmə suah u otərməniğ e tımah.’

15 Mətəu kəmləfəri iərməniğ u kol kig lan, kəni in təmitəlig=pa mın. Kəni suah u təmauin e rəhan noluək mın iətəm in təməuəri rəhan məni kəm lah. In tolkeikei məmə otəhrun məmə ilah kəmotətəuarus məni nak nian in təmətətiğ əpəha isəu.

16 “Kəni iətəm təmaupən muva məni=pən kəm in məmə, ‘İərməniğ, nəmələhu=pa məni kətiəh e nəhlmək, kəni iəmətəuarus məni ten mın.’

17 Kəni rəhan iərməniğ təməni=pən kəm in məmə, ‘İk ioluək təuvir, nəmol nati iətəm in təuvir. Mətəu-inu nəmol uək təuvir o neruh vivien nati iətəm təkəku, kəni rəueiu əha oiəkegəhan lam məmə ik onəkərməniğ e taun ilah ten.’

18 “Kəni iətəm tətəurisig lan təmuva məni=pən məmə, ‘İərməniğ, nəmələhu=pa məni kətiəh e nəhlmək, kəni iəmətəuarus məni faif mın.’

19 Kəni iərməniğ təməni=pən kəm in məmə, ‘İk onəkərməniğ e taun ilah faif.’

20 “Kəni ioluək kəti mın təmuva məni=pən kəm in məmə, ‘İərməniğ, inu rəham məni. İəməlis-ərain e napən, kəni məhluaig vivi lan.

21 İəu iəməgin lam mətəu-inu, iəkəhrun məmə ik iətəmi nolien rəham tiəkis. İk natos natimnati kəsəniəmə məmə rəham, kəni matos nauəniən e nasumiən mın rəha nətəmimi pişin mın.’

22 “Kəni iərməniğ təməni=pən kəm in məmə, ‘İk ioluək tərəh! E rəham əmə nəghatiən, iətakil ik məmə nəmol tərəh agin. Nəmə ik nınəhrun rəkis məmə iəu iətəmi iəkis, kəni iətos natimnati iətəm kəsəniəmə rəhak, kəni matos nauəniən e nasumiən mın rəha nətəmimi pişin mın,

23 kəni təhro nəməsosiən rəhak məni muvən məfən e bank, kəni nian iəkıtəlig lan, iəkəhrun nosiən rəhak məni ilau nətın.’

24 “Kəni təməni=pən kəm rəhan mın nətəmimi məmə, ‘Otos rəkis rəhan məni, kəni motəfən kəm suah u rəhan məni ten.’

25 “Kəni ilah kəmotəni məmə, ‘İərməniğ, təsəhruahruien mətəu-inu rəhan məni ten rəkis!’

26 “Kəni iərməniğ təməni=pən kəm lah məmə, ‘İətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tatos nati kəti, kəmanəfən mın nəuvein mın kəm in. Mətəu iətəmi rəhan nati kəti tikə, kəpanos rəkis rəhan natimnati rəfin.

27 Kəni rəueiu, rəhak tikimır mın iətəm kəməsotolkeikeiən iəu məmə iəkuva kig rəhalah, onəkotit ilah məhuva, kəni motuhamu ilah e nəhmtək.’ ”

Iesu təmuvən Jerusiləm

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

28 Kəni nian Iesu təməghati rəkis, kəni in təmaliuək maupən matuvən əpəha ilis Jerusiləm, kəni nətəmimi kəmautuərisig lan.

* **19:13** Kəni iərməniğ təməfən məni kətiəh kətiəh kəm rəhan ioluək ten, kəni məni kətiəh in təhmen=pən e uan-hanrit-tausin vatu. **19:17** Luk 16:10 **19:26** Mat 13:12; Luk 8:18

²⁹ Nian kəməhuva iuəkir o lahuənu mil u keiu, Petfas mine Petəni e Nitəuət Rəha Nigi U Olif, kəni in təməni=pən kəm rəhan mil keiu iətəmimi məmə,

³⁰ “Onəkian əpəha lahuənu ikin kəmotsipən ikin. Ikin əha, onəkueh nəti togki kəti kəsasuə əhanəhiən lan. Nəkiafis niləuis lan muasig miəuva u ikinu.

³¹ Kəni nəmə suah kəti tətəpuəh o təlau məmə, “?Nətiatis togki o nak?” kəni onəkuəni=pən kəm in məmə, ‘Iərməniḡ, in tolkeikei məmə otol nati kəti lan.’ ”

³² Kəni kəmian mueruh natimnati rəfin tol əmə məmə inu Iesu təməni.

³³ Kəni nian kəmətiatis nəti togki, kəni nətəmimi mən rəha togki kəmotətəpuəh o lau məmə, “!Ei! ?Nətiatis nəti togki o nak?”

³⁴ Kəni ilau kəmuəni=pən məmə, “Kəpə. Iərməniḡ tolkeikei məmə otol nati kəti lan.”

³⁵ Kəni kəmuasig miəuva kəm Iesu, kəni kəmuəpəḡ rəhalau kəti napən muəhtərain nəmtah nəti togki lan, kəni muasiru e Iesu təri masuə e nəti togki.

³⁶ Nian təmasuə lan mənətuəvən, kəni rəhan mən nətəmimi kəmotəupən motəpəḡ rəhalah mən kəti napən motəpenə e suaru.†

³⁷ Nian Iesu tinətuva iuəkir o Jerusiləm mətasuə e togki məteiuaiu e Nitəuət Rəha Nigi U Olif, kəni nətəmimi mən rəfin rəhan nīkilah təmagiən, kəni mənəutəni-vivi Uhgīn məutagət əfəməh o nati apispis mən ilah kəmoteruh in təmatol.

³⁸ Kəni ilah məutəni məmə,
“!Iərməniḡ Uhgīn tətətiḡ ilau kig u iətəm tətuva e nərgin!
Pəh nəməlinuəiən otətiḡ əpəha e nəḡəu e nəai, kəni əpəha ilis ilis aḡin e nəḡəu e nəai, okətəfəri nərgi Iərməniḡ Uhgīn!”

³⁹ Kəni Farəsi mən nəuvein əha kəutətiḡ əha ikin kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iəḡətuḡ. Əniəhu rəham mən nətəmimi məmə okəsotagətiən.”

⁴⁰ Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nətəmi mən u kəsotagətiən, kəni kəpiəl əpnəpin mən u, ilah okotagət əfəməh.”

Iesu təmasək o nətəm Jerusiləm

⁴¹ Kəni nian Iesu təmuva iuəkir meruh taun əha Jerusiləm, in təmasək o nətəmimi mən əha ikin əha.

⁴² Kəni in təni məmə, “Kəsi, iəmolkeikei pik məmə itəmah mən nəmotəhrun natimnati mən iətəm okotəfinə nəməlinuəiən kəm təmah e nian u rəueiu. Mətəu kəpə. Kəni rəueiu, natimnati mən əha kəutəhluəiḡ ko nəsoteruhiən.

⁴³ Mətəu e nian mən iətəm otuva o təmah, rəhatəmah tikimīr mən okəhuva motəhtul titəlau e təmah, okotel niftəni motətu-pəri motol əpətin rəhatəmah taun, kəni motəhtipəsīḡ lan məmə onəsəhiətiən.

⁴⁴ Kəni ilah okotərəkīn rəfin nimə e taun rəhatəmah, kəni ko kəpiəl kəti mine rəha nimə mən otəsəhtuliən. Kəni okotohamu itəmah rəfin itəmah kəlkələh mən rəhatəmah. Natimnati rəfin u otuva mətəu-inu itəmah nəmoteruh mətəu nəməsotəhruniən nian iətəm Uhgīn təmuva məmə in otosmiəḡəh itəmah lan.”

Iesu təməhgi pətiḡəm nətəmimi iətəm kautol makit e Nimə Rəha Uhgīn (Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

⁴⁵ Kəni Iesu təmuvən Jerusiləm, kəni muvən e iat rəha Nimə Rəha Uhgīn meruh nətəmimi kautol makit ikin, kəni mətəhgi pətiḡəm ilah.‡

⁴⁶ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəmətei rəkis e Nauəuə Rəha Uhgīn məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakiən,’ mətəu itəmah nənəutol tinuva məmə ‘nimə kəti iətəm nakləh mən kəutəhluəiḡ ikin.’ ”

† **19:36** Nian kəmotəpəḡ rəhalah mən kəti napən motəpenə e suaru məmə togki otaliuək lan, inu nəmtətiən rəha nisəiəiən rəhalah o Iesu. **19:38** Sam 118:26 **19:44** Luk 21:6 ‡ **19:45** Afīn-to e tiksīnəri “Nimə Rəha Uhgīn” o nəhruniən natimnati nian Iesu təmuvən məhgi pətiḡəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgīn. **19:46** Aes 56:7 **19:46** Jer 7:11

⁴⁷ Kəni uərisig lan, e nian mɪn rəfin, Iesu təmətəgətun əpəha imə e Nimə Rəha Uhgɪn. Kəni pris asoli mɪn, mɪne nəgətun mɪn rəha Lou, mɪne nətəmimi asoli mɪn rəha nətəm Isrel, kəməutəsəl e suaru məmə okotuhamu Iesu,

⁴⁸ mətəu kəsotehiən suaru kəti mətəu-inu nətəmimi rəfin kətolkeikei pɪk məmə okotətəu nəghatiən mɪn rəhan, kəni nəghatiən rəhan tətəskəlɪm vivi rəhalah nətəligiən.

20

*Nətapuəhiən məmə
pəh təmegəhan e Iesu
məmə otol uək*

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Nian kəti, Iesu təmətəgətun nətəmimi əpəha e Nimə Rəha Uhgɪn, kəni mətəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgɪn kəm nətəmimi. Kəni pris asoli mɪn, mɪne nəgətun mɪn rəha Lou, mɪne nətəmimi asoli mɪn rəha nətəm Isrel kəməhuva moteh in,

² kəni kəmotətapuəh ohni məmə, “?Əni-to kəm tımah məmə natol natimnati mɪn əha e nepətiən əhro? ?Kəni pəh təmegəhan lam natol natimnati mɪn əha?”

³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Təuvir əmə. İəu iəkətapuəh mɪn e nəghatiən kəti kəm təmah, kəni itəmah onəkotaupən motuhalpɪn=pa kəm iəu.

⁴ ?Pəh təmegəhan e nepətiən kəm Jon məmə in otol bəptais e nətəmimi, Uhgɪn uə iətəmimi əmə?”

⁵ Kəni kinəutəni nəghatiən u kəm lah mɪn, məutəni məmə, “Nəmə kotəni məmə Uhgɪn təmegəhan lan, kəni in otəni məmə, ‘?Mətəu təhro nəsotəniən nɪpəhriənən e nəghatiən rəha Jon?’

⁶ Mətəu nəmə kitah kotəni məmə nətəmimi əmə kəmotegəhan lan, kəni nətəmi mɪn əha okotəhti itah e kəpiel mətəu-inu ilah kinəutəni rəkis nɪpəhriənən e Jon məmə in iəni kəti rəha Uhgɪn.”

⁷ Kəni ilah kəmotuhalpɪn məmə, “İtımah iəsotəhrunən məmə pəh təmegəhan lan.”

⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Kəni iəu mɪn, ko iəsənən məmə pəh təmegəhan e nepətiən kəm iəu məmə iəkəkol natimnati mɪn u.”

*Nəghatiən əuhlin
e nasumiən rəha krep*

(Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)

⁹ Kəni Iesu təməni nəghatiən əuhlin kəti kəm nətəmimi məmə, “İətəmi asoli kəti təmərfəi nıləuis u krep e nasumiən asoli rəhan. Kəni mələhu=pən nasumiən u e nəhlmi nətəmimi nəuvein, kəni ilah okəutasum kəni məutafəl, kəni nian rəha nəuləkien, kəni ilah okotəfən nəuvetɪn kəm in. Kəni in təmuvən əpəha e nıtəni pisin kəti mɪn, kəni mɪnatig mɪnos nian tepət.

¹⁰ “Kəni nian krep təmol nəuan kəni mɪnatimarəg, iətəmi asoli u təmahli=pən rəhan kəti ioluək məmə in otuvən meruh nətəm kəutasum e rəhan nasumiən məmə okotəhli nəua krep, kəni mətəuəri mətəfən rəha iətəmi asoli nəuvein. Mətəu nətəmimi mɪn əha kəmotəhtul mətəhti ioluək əha, kəni mətahli=pən titəlig kəni məsotəfəniən nəua krep nəuvein kəm in.

¹¹ Kəni iətəmi asoli təmahli=pən mɪn rəhan kəti ioluək. Kəni ilah kəmotəh mɪn, kəni mətol aulis in, kəni mətahli=pən titəlig məsotəfəniən nəua krep kəti kəm in mɪne.

¹² Kəni in təmahli=pən mɪn kəti, kəni ilah kəmotəh mətəfən nıməgim kəm in, kəni mətərakı pətigəm lan.

13 “Kəni iətəmi asoli rəha nasumiən təni məmə, ‘?Oiakəhro əha rəueiu? Təuvir məmə iəkahli=pən nətik əhruahru, iətəm iəkolkeikei pik. Nīkik təhti mətə okotisiai in.’ Kəni in təmahli=pən.

14 “Mətəu nian nətəmimi mīn əha kəmoteruh, kəni kəmotəni kəm lah mīn məmə, ‘Nəti iətəmi asoli əpə tətəva u nian kəti nasumiən tuva mol rəhan lan. Pəh kotohamu, kəni kitah kotos nasumiən u rəhan məmə rəhatah.’

15 Kəni kəmotaskəlīm motatu pətīgəm lan e nasumiən, kəni motoh moto-hamu.

“?Kəni tol lanəha, iətəmi asoli rəha nasumiən otol nak e nətəmimi mīn əha?

16 In otuva kəni moh nətəmimi mīn əha mohamu ilah, kəni in otələhu=pən nasumiən asoli əha tuvən e nəhlmi nətəpīsīn.”*

Kəni nian nətəmimi kəmautətəlig lan kəmotətəu nəghatiən əha, məutəni məmə, “!Təuvir məmə, otəsol aginiən nati əha!”

17 Mətəu Iesu təməsal=pən meruh ilah, kəni məni məmə, “?Mətəu nəghatiən u nīpətīn nak? Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, ‘Kəpiel iətəm nətəmimi rəha nuvləkīniən nīmə kəmotəraki lan, in tīnuva kəpiel keikei rəha nolīən nīmə.’

18 “Nətəmimi rəfin nətəm okotəmei motorin=pən ilah e kəpiel əha, kəni nīkīlīlīlah otītəgīt-əgīt. Kəni nəmə kəpiel əha otəmei məhti iətəmi kəti, kəni in otəuvtəuvtə mərah agīn.”

19 Kəni nəgətun mīn rəha Lou, mīne pris asoli mīn kəmotəhrun məmə nəghatiən əuhlin u rəhan tətəni əmə ilah, kəni tol lanəha, ilah kəutəsəl e suaru məmə okotaskəlīm uəhai əmə, motləfən e kaləpus, mətəu kīnotəgīn e nətəmimi, kəni motəpəh.

?Təhruahru məmə nətəmimi okotətəu takīs kəm Sisə, uə kəpə

(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kəni nəgətun mīn rəha Lou, mīne pris asoli mīn kəutəsəl vivi o Iesu məmə okotətəu nəghatiən kəti rəhan u təsəhmen əhruahruīən. Kəni o nəghatiən u, okotəfən in e nəhlmi iətəm kəti rəha kəpmən rəha Rom. Kəni kəmotahli=pən nətəmimi nəuvein məmə ilah okəhuvən motol kəuit kəsua e Iesu.

21 Kəni kəuit kəsua mīn kəməhuvən motətapuəh o Iesu məmə, “!əgətun. Itimah iəkotəhrun natimnati mīn iətəm nətəni mīne natimnati iətəm nətəgətun nətəmimi lan, kotəhruahru vivi. Ik onəsoliən nolīən pīsīn kəm suah kəti, kəni matīg mol pīsīn mīn kəm suah kəti. Mətəu onəkōl təhmen-əhmen əmə kəm lah rəfin. Kəni ik nətəghati əmə e nīpəhriənīən mətəgətun nətəmimi e suaru rəha Uhgīn.

22 Kəni tol lanu, əni-to kəm təmah məmə, təhruahru e Lou rəhatah məmə okotətəu takīs kəm Kīg Sisə u in iətəmi asoli agīn rəha kəpmən rəha Rom, uə kəpə?”

23 Mətəu Iesu təməhrun rəkīs məmə kautol kəuit kəsua kəm in, kəni in təməni=pən kəm lah məmə,

24 “Otəgətun-to məni† kəti kəm iəu. ?Narmī pəh u tətətig e məni u? ?Kəni nərgī pəh u tətətig e məni u?” Kəni kəmotəni məmə, “Narmī Sisə, mīne nərgī Sisə.”

* **20:16** Nəghatiən əuhlin u tətəghati e nətəmimi pīsīn pīsīn mīn tepət. Iətəmi asoli rəha nasumiən tətəgətun=pən Uhgīn. Kəni nasumiən rəha krep tətəgətun=pən nətəmimi rəha Isrel. Nətəm kəutasum tətəgətun=pən nətəmimi asoli mīn rəha nətəm Isrel. Iol əhruin nati rəha iətəmi asoli tətəgətun=pən iəni mīn rəha Uhgīn. Kəni nəti iətəmi asoli tətəgətun=pən Kristo Iesu. **20:17** Sam 118:22 **20:18** Aes 8:14-15 **20:20** Luk 11:54 † **20:24** Məni u in silin kəti rəha Rom, kətəni məmə Tənariəs. Okotəkeikei motətəu takīs e məni əha tətuvən kəm Sisə.

²⁵ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Kəni ko nəmə natimnati rəha Sisə, əfən kəm Sisə. Kəni natimnati rəha Uhgın, əfən kəm Uhgın.”

²⁶ Kəni e nəhmti nətəmimi ərəfin, nəghatiən mın iətəm kəutətapuəh lan, ko kəsələs iahuiən Iesu lan. Mətəu narmilah təmiuvig pik e nəghatiən iətəm Iesu təmuhalpın, kəni kəməsotəghatiən.

*?Təhro e iətəmi tımis
kəni məmiəgəh mın?*

(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Kəni Satusi mın nəuvein kəməhuva o Iesu. İlah kəutəni məmə nian iətəmi tımis, ko təsəmiəgəh minian.

²⁸ Kəni kəmotətapuəh e nəghatiən kəti kəm Iesu məmə, “İəgətun. Mosis təmətei=pən e Lou rəhatah məmə nəmə iərman kəti otımis, kəni məpəh rəhan pətan, kəni məsuələsiən nətilau kəti mine, kəni pian otəkeikei mit pətalimis əha, məmə okuələs nətilau kəti ko, kəni suakəku u otos nimeı rəhan tatə asoli əpəha tınimis rəkis.

²⁹ “Tol lanəha, nəman ilah səpın, u rəhalah tatə kətiəh. Kəni iətəm tepət e lah təmaupən mit pətan kəti, kəni məsuələsiən nətilau kəti, kəni mımis.

³⁰ Pian iətəm tətuərisig lan, təmit mın pətalimis u, mətəu in mın təmımis, kəni kəməsuələsiən nətilau kəti.

³¹ Kəni uərisig lan, pialah kəti mın təmit mın pətalimis u, mətəu in mın təmımis. Kəni pian mın əha ilah rəfin səpın kəmotit pətan u, mətəu kəsotələsiən nətilah kəti, ilah kəmoəhmis ərəfin.

³² Kəni uərisig lan, pətalimis u tımis mın.

³³ İnəha nətəmimi səpın, ilah pialah mın kəmotit pətan əha. ?Mətəu e Naunun Nian, nian nətəmimi okotəmiəgəh mın e nımisiən, pətan əha in rəha pəh lan?”

³⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “E nian u rəueıu e nəhue niftəni u, nəman mine nıpətan kəutol marit.

³⁵ Mətəu e nian rəha natigian vi, otəsoliən lanəha. Nətəmimi nətəm Uhgın nıkin tətəgian o lah məmə ilah okotəmiəgəh mın e nımisiən, kəni in otos ilah məhuvən kotatig e natigian vi. Kəni ko ilah okəsotoliən marit, kəni ilah okəsotoətu-pəniən nolıən rəha marit,

³⁶ mətəu-inu ilah ko kəsoəhmis minian. Kəni ko kəsoəhmis minian mətəu-inu, ilah okotəhmen əmə e nagelo mın nətəm kəsoəhmisiən, kəni məsotoliən marit, kəni məsoteməkien e kəlkələh mın. Kəni ilah mın u nətəm Uhgın təmol ilah kotəmiəgəh mın e nımisiən, ilah mın nenəti Uhgın.‡

³⁷ Kəni kotəhrun məmə inu otuva mol nıpəhriənien lan mətəu-inu, nauəuə rəha Mosis tətəgətun mın məmə nian nətəmimi okəhmis, ilah okotəmiəgəh mın. E nəniən rəha nıgi iətəm nıgəm təmatuəu=pən lan, Mosis təmauın e İərmənig məmə in ‘Uhgın rəha Epraham, Uhgın rəha Aisək, mine Uhgın rəha Jekəp,’ nati əpnəpın ilahal kəmlimis rəkis nuvəh nəuvein.

³⁸ Uhgın u, in Uhgın rəha nətəm kəutəmiəgəh, mətəu səniəmə in Uhgın rəha nətəm kəmoəhmis, mətəu-inu in tateh nətəmimi mın rəfin məmə ilah okotəmiəgəh, nati əpnəpın nəmə kəmoəhmis rəkis uə kəutəmiəgəh əhanəh.”

³⁹ Kəni nəgətun mın rəha Lou nəuvein kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “İəgətun, nəmuhalpın vivi pəhriən.”

⁴⁰ Kəni kəmotəgin o nətapuəh minian nəghatiən kəti mın tol lanəha.

20:28 Dut 25:5 † **20:36** Nətəmimi u kəutatig rəueıu e nəhue niftəni u, kəutol marit məmə okotemək e kəlkələh mın. Mətəu nəmə iərman kəti o pətan kəti tatuvən e negəu e neai, ko təsimisiən, kəni ko təsoliən marit məmə otemək. **20:37** Eks 3:6

*Kig Tefit mine Kristo**(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro nətəmimi kəutəni məmə Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, in mipi Kig Tefit?

⁴² Mətəu-inu e Nauəuə Rəha Nəpuən Mın, § Kig Tefit aru əmə təməni məmə, ‘Iərməniğ Uhgın təməni=pən kəm rəhak Iərməniğ* məmə, “Əharəg u e rəhak maru, ikin ima nəsanəniən mine nisaiəni,

⁴³ mətəuərus=pən iəu iəkələs iahu rəham tikimır mın, məlin=pən ilah əpəha ləhtəni e nəhlikəm, məmə nətərməniğ e lah.” †

⁴⁴ Kig Tefit əhruahru təməni məmə Kristo in rəhan Iərməniğ. ?Kəni nəmə mipi Tefit əhruahru əmə, kəni təhro matol rəhan Iərməniğ lan?”

*Iesu təmagət**e nəgətun mın rəha Lou**(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luk 11:37-54)*

⁴⁵ Nətəmimi kəməutətəlig, kəni Iesu təməni=pən kəm rəhan mın nətəmimi məmə,

⁴⁶ “Itəmah onəkotəkeikei məutətəu vivi itəmah kəni məsotohtəu-pəniən noliən mın rəha nəgətun mın rəha Lou. Ilah kotalkeikei məmə okəhuvən e napən əfəməh mın rəha nəfəriən məmə nətəmimi okoteruh=pən ilah lan. Kəni nikilah tətəgiən nian nətəmimi kəutəfəri nəhlmı lah kəm lah e nisaiəni əpəha e makit. Kəni əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiən, kotalkeikei məmə okotəharəg əupən əpəha təuvir ikin. Kəni e nian rəha lafet, ilah kotalkeikei məmə okəhuvən motəharəg əupən ikin nisaiəni ikin.

⁴⁷ Kəni ilah kautol tərək kəni məutəkləh e nimə mın rəha pətəlimis mın. Kəni ilah kəutəfəki əfəməh məuteiə əmə məmə nətəmimi okoteruh ilah ohni. Nəpiniən rəha nətəmimi mın u in otəskasik mapirəkis.”

21*Pətəlimis kəti təməfən**rəhan məni kəm Uhgın**(Mak 12:41-44)*

¹ Kəni nian Iesu təməsəl-pəri, materuh vivi nətəmimi mın u rəhalah nautə tepət kəutəfən rəhalah məni e bokis kətəfən məni ikin əpəha e Nimə Rəha Uhgın,

² kəni in təmeruh pətəlimis kəti ianrah tətəfən məni əkəku keiu əmə.*

³ Kəni Iesu təni məmə, “Nipəhriənən iətəni kəm təmah məmə, məni iətəm pətan u təməfən, in tapirəkis rəha nətəmimi rəfin,

⁴ mətəu nətəm rəhalah nautə tepət kəmotəfən məni nəuvein mətəu inko in nati əpnəpın o lah, rəhalah tepət mın əpəha ikin. Mətəu pətəlimis u in ianrah pəhriən, in təməfən rəfin rəhan məni o nos nəhmtiniən nauəniən niğın, kəni tikə mın əha ikin.”

*Iesu təməghati e natimnati mın**iətəm okəhuva**(Mat 24:1-35,42-44; Mak 13:1-37)*

§ **20:42** “Nauəuə Rəha Nəpuən Mın” in “Ol Sam” e Bislama Baebol. * **20:42** Nətəmimi e nian rəha Iesu, kotəhrun məmə nəghatiən u “Iərməniğ” e nəpuən u tətəghati e Məsaiə iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. † **20:43** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “iəkol rəham tikimır mın ilah okotəhmen e nati kəti iətəm kətəharəg matəfu-pəri nəhlikəm lan.” **20:43** Sam 110:1 * **21:2** Məni u təhmen=pən e tuenti vatı. **21:3** 2Kor 8:12

⁵ Kəni Iesu təmətəu rəhan mɪn nəuvein nətəmimi kəutəni Nımə Rəha Uhgɪn iətəm rəhan kəpiel asoli mɪn kotəuvɪr, mɪne natimnati təuvɪr mɪn əha imə iətəm nətəmimi kəmotəfən kəm Uhgɪn. Kəni təni məmə,

⁶ “Itəmah nəuteruh natimnati mɪn əha, mətəu nian otətəuva nətəmimi okotoharəg-rəg kəpiel mɪn rəha nımə əha, kəpiel mɪn rəfin okotəmei, ko kəti təsəhtulɪən əha tətəhtul ikɪn rəueiu.”

⁷ Kəni kəmotətapuəh ohni məmə, “Iəgətun. ?Natimnati mɪn əha onəhgɪn kəhuva? ?Kəni nəmtətɪən nak otəgətun məmə otəsuvəhiən natimnati mɪn əha okəhuva?”

⁸ Kəni Iesu təni məmə, “Onəkotəkeikei məutətəu vivi itəmah məmə suah kəti otəsəiuəiən e təmah, mətəu-inu nətəmimi tətət okəhuva motəni məmə, ‘!Iəu, iəu Krɪsto u!’ Kəni nəuvein okotəni məmə, ‘Nian rəha natimnati əha tɪnuva iuəkɪr.’ Mətəu onəsəhuərisigɪən e lah.

⁹ Kəni nian onəkotətəu nanusɪən məmə nətəmimi kəutəluagɪn, uə nətəmimi kəutəməu ilah rəhalah kəpmən, mətəu itəmah onəsotəgɪniən. Natimnati mɪn əha okotaupən məhuva pɪpɪm, mətəu kəsənɪə məmə in Naunun Nian.”

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nətəmimi e nɪtəni mɪn nəuvein okotəluagɪn ilah nətəmimi e nɪtəni mɪn nəuvein, kəni kəpmən nəuvein okotəluagɪn ilah kəpmən nəuvein.

¹¹ Kəni nəmig asoli mɪn okotan, kəni nəumis otan ikɪn mɪn tətət e nəhue nɪftəni, kəni nɪmɪsɪən əskasɪk mɪn okotan e nəhue nɪftəni, kəni əpəha ilɪs e neai, natimnati mɪn okəhuva motol nɪki nətəmimi otəgɪn, kəni ilah okoteruh nəmtətɪən asoli mɪn e neai.

¹² “Mətəu nian natimnati mɪn u okəsəhuva pɪpɪm əhanəhiən, nətəmimi okotaskəlɪm itəmah, kəni motol nərahɪən kəm təmah o nəhatətəiən rəhatəmah, kəni motələs itəmah məhuvən əpəha e nımə rəha nuhapumɪniən, mɪne e kaləpus, kəni onəkotəhtul e nəhmtɪ kɪg mɪn mɪne nətəmi asoli mɪn rəha kəpmən mətəu-inu itəmah nautos nərgək məutəni nɪpəhriənɪən lak.

¹³ Inəha nian təuvɪr əhruahru məmə nəkotəni pətɪgəm nanusɪən təuvɪr kəm lah.

¹⁴ Mətəu otol əpenə-penə e nɪkitəmah rəueiu məmə e nian əha nɪkitəmah təsəhtɪən məmə nəghatɪən nak onəkotəni kəm lah,

¹⁵ mətəu-inu iəu oiəkəfɪnə nəghatɪən əhruahru kəm təmah kəni məfɪnə nəhrunɪən kəm təmah, kəni mol rəhatəmah nəghatɪən təsanən, kəni rəhatəmah mɪn tɪkɪmɪr ko kəsotuhalpɪniən, kəni ko kəsotəniən məmə nəsotəniən nɪpəhriənɪən.

¹⁶ Kəni rəhatəmah tatə mɪne məmə mɪn, mɪne piatəmah mɪn, mɪne rəhatəmah nɪmənɪn mɪn, mɪne niəli mɪn okotəfən itəmah e nəhlmi tɪkɪmɪr mɪn. Kəni okotohamu itəmah nəuvein.

¹⁷ Nətəmimi mɪn rəfin okotəməki e təmah o nərgək.

¹⁸ Mətəu ko nəuanutəmah uəha kəti, ko təsikəiən.

¹⁹ Nian onəutəhtul əskasɪk məutəhatətə lak e nian iəkɪs mɪn iətəm okəhuva e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni onəkotos nəmiəgəhiən itulɪn.

²⁰ “Mətəu nian onəkoteruh soldɪə mɪn okəhuva tətət motohtəlau e taun u Jerusɪləm, kəni itəmah onəkotəkeikei motəhrun məmə otəsuvəhiən kəni kərəkɪn agɪn taun əha Jerusɪləm.

²¹ Kəni itəmah nəutatɪg Jutiə, onəkotəkeikei motaiu motagɪm məhuvən motəhluaig əpəha e nɪtəuət mɪn. Kəni itəmah nətəm nəutatɪg e taun əha, onəkotəkeikei mohiet. Kəni itəmah nətəm nəutatɪg ikɪnu tɪtəlau e taun əha, onəsəhuvən mɪniən əha imə e taun əha,

²² mətəu-inu nian əha, in nian rəha Uhgın otol nalpiniən lan kəm nətəm kautol noliən tərəh, kəni mol əpu nəghatiən iətəm kəmətəi=pən e nauəuə rəhan tuva matol nıpəhriənən lan.

²³ “!Kəsi! Nahməiən asoli o nıpətan nətəm kəmotol nərfilah mine nıpətan kəutəfən nah kəm nəpəou min. E nian əha okotos pık nahməiən, mətəu-inu nərahian asoli otuva e nəhue niftəni, kəni niəməha mine nalpiniən rəha Uhgın otuva kəm nətəmimi min u rəha Isrel u kautol noliən tərəh min.

²⁴ Kəni rəhalah tikimır min okagəmu ilah e nau, kəni nian okotoh ilah, kəni okotit ilah məhuvən e nitəni pisin pisin min kəni ilah okəhuva iol əhruin nati min rəhalah. Kəni Nanihluə min okotaliuək kəni motevig əpevin e Jerusiləm motələs iahu nətəmimi min ikin iətəm kəutatig əhanəh, məutarmənig e lah, mətəuarus=pən rəhalah nian otol naunun.†

²⁵ “Kəni nəmtətiən nəuvein okəhuva e mitigar, mine məuig, mine məhau min. Kəni ikinu e nəhue niftəni, nətəmimi rəfin okotəgin e nərkərikian rəha nitəhi mine peau-peau asoli min.

²⁶ Nətəmimi okotəgin pık məutimiseiah e nərahian asoli min iətəm kəutəhuva e nəhue niftəni, mətəu-inu natimnati e neai iətəm kotəskasik pık, mətəu Uhgın otəlauəl-auəl e lah.

²⁷ Kəni e nian əha, okoteruh Nəti İətəmimi tətuvə e nimali nəpuə kəti e nəsanəniən mine nepətiən əhagəhag asoli rəhan.

²⁸ Kəni nian natimnati min u kinotətuəuin minəutəhuva minautol nıpəhriənən lan, otəhtul məha-məha motəhrun məmə nati təuvir tinatuvə, mətəu-inu otəsuvəhian Uhgın otosmiəgəh itəmah.”

²⁹ Kəni in təməni nəghatiən əuhlin u kəm lah məmə, “Nəkotəhrun-to nigı u fik mine nigı nəuvein min.

³⁰ Nəmə kinotəhaləgləg minəutəpıl pıl min, kəni nəkotəhrun məmə in nian rəha nasumiən.

³¹ Təhmen əmə, nəmə nəkotəh natimnati min u kautol lanəha, onəkotəhrun məmə otəsuvəhian, Narmənigian Rəha Uhgın tuva.

³² “Nıpəhriənən iətəni kəm təmah məmə nimənin rəha Isrel‡ otəsikəiən mətəuarus=pən natimnati rəfin əha okotol nıpəhriənən.

³³ Neai mine niftəni okiakə, mətəu nəghatiən min rəhak ko kəsəhkəiən.”

³⁴ Kəni İesu tətəni məmə, “Nəkotəkeikei məutətəu itəmah. Sotərəkinian rəhatəmah nian min o noliən əmə lafet, məutəpis lan, kəni məutətəlig pık e natimnati rəha niftəni u. Təsəuvirian məmə nian asoli u otuva mos kauif kəm təmah təhmen=pən məmə nəuanikulu təmahtipəsıg e təmah,

³⁵ mətəu-inu nian əha otuva mələs nətəmimi min rəfin e nəhue niftəni.

³⁶ Mətəu nian rəfin onəkotəkeikei məutəhtul maru, kəni məutəkeikei məutəfaki məmə nəkotos nəsanəniən təhmen məmə nəkəutəhtul əskasik əmə e natimnati ərəfin əha okəhuva, kəni ko Nəti İətəmimi otəgiən o təmah nian onəkotəhtul e nəhmtin.”

³⁷ Kəni nian rəfin İesu tətəgətun nətəmimi əpəha e Nimə Rəha Uhgın, kəni lapin min in tiet muvən əpəha Nitəuət Rəha Nigi U Olif mətapili əha ikin.

³⁸ Kəni nian min rəfin ləplapin agin, nətəmimi kəutəhuva məmə okotətəlig e rəhan nəghatiən əpəha e Nimə Rəha Uhgın.

21:22 Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24** E nian İesu təmimis lan mətəuarus=pa nu fote, soldia min rəha Rom kəmotoh Jerusiləm motərəkin e nu 70 AD. **21:24** Sam 79:1; Nəh 11:2 **21:25** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nəh 6:12-13 **21:27** Dan 7:13; Mat 26:64; Nəh 1:7 ‡ **21:32** Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə nəghatiən u tətəghati e nətəmimi iətəm kəutəmiəgəh nian İesu tətəghati. Kitah kəmotətəi təhmen e nətəmimi nəuvein min iətəm kəutan məmə tətəghati e nimənin min rəfin rəha Isrel tatuvən muvən isəu.

22

*Jutəs təmatuati e Iesu**(Mat 26:1-5,14-16; Mak 14:1-2,10-11; Jon 11:45-53)*

¹ Kəni nian rəha lafet rəha Piret U Is Tikə Lan tinatuva iuəkir, kəni in tinətuəuin e lafet rəha Pasova.

² Kəni pris asoli mīn mīne nəgətun mīn rəha Lou kəməutəsəl oneuən e suaru məmə okotohamu Iesu lan. Kəməutəsəl oneuən e suaru mətəu-inu ilah kəutəgin e nətəmimi məmə, kəta nīmənin nətəmimi okotorgəhu nəmə kotəhrun məmə kəmotohamu Iesu.

³ Kəni Setən təmuvən e niki Jutəs, u nərgin kəti mīn u Iskariot, in kəti e nətəmimi tueləf rəha Iesu.

⁴ Kəni in təmuvən meruh pris asoli mīn mīne nətəmi asoli mīn rəha soldia rəha Nīmə Rəha Uhgīn, məutəsəl e suaru məmə otegəhan e Iesu tuvən e nəhlmiləh.

⁵ Kəni nīkilah təmagiən, kəni kəmotəniəkis məmə okotəfən mənī kəti kəm in.

⁶ Kəni Jutəs təmegəhan lan məmə in otol, kəni mətəsəl e suaru məmə otegəhan e Iesu tuvən e nəhlmiləh nian nətəmimi okohkə lan.

*Iətəmi keiu rəha Iesu**kəmuol əpenə-penə**o lafet rəha Pasova**(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1Kor 11:23-26)*

⁷ Kəni e nian rəha lafet rəha Piret U Is Tikə Lan tinuva, kəni e nian əha, nətəmimi okotəkeikei motuh nətī sipsip rəha lafet rəha Pasova.

⁸ Kəni Iesu təmauīn e Pitə mīne Jon, kəni mənī=pən kəm lau məmə, “Ian kəni muol əpenə-penə nauəniən rəha lafet rəha Pasova məmə okəhuvən motauən ikin.”

⁹ Kəni kəmuəni=pən kəm in məmə, “?Nəkolkeikei məmə itimlau oiəkian iə muol əpenə-penə e nauəniən ikin?”

¹⁰ Kəni təməni=pən kəm lau məmə, “Uətəlig vivi-to. Nian itəlau onəkian=pən itaun, kəni onəkueh suah kəti tətəharu pəri pətəl asoli kəmətu=pən nəhu lan. Kəni nəkiauarisig lan mīhluvən e nīmə kəti iətəm in otuvən ikin.

¹¹ Kəni nəkuəni=pən kəm iətəmi asoli rəha nīmə, “?Iəgətun təmahli=pa itimlau məmə iəkuva muətapuəh ohnik məmə nəuan u in pəhruvən iətəm in mīne rəhan mīn nətəmimi okəhuva motol nauəniən ikin rəha lafet rəha Pasova?”

¹² Kəni in otit itəlau nəkian əpəha e nəuan ilis ikin iətəm kinol vivi rəkis natimnati rəfin rəha nauəniən əha ikin. Kəni nəkuol əpenə-penə nauəniən əha ikin.”

¹³ Kəni kəmian mueruh natimnati rəfin təhmen=pən əmə məmə inu Iesu təməni mīne. Kəni ilau kəmuol əpenə-penə nauəniən ikin məmə rəha lafet rəha Pasova.

Naunun nauəniən rəha Iesu mīne rəhan mīn natətəlig

¹⁴ Kəni e nian rəha nauəniən, Iesu təmuvən məharəg e tepil ilah rəhan mīn aposil mīn.

¹⁵ Kəni təməni=pən kəm lah məmə “Otəsuvəhiən, okol nahməiən kəm iəu. Mətəu nīkik tinolkeikei pik məmə okotaupən motun nauəniən rəha lafet rəha Pasova.

¹⁶ Iəkolkeikei pik məmə kitah okotauən lanu mətəu-inu, ko iəsauəniən mīn e nauəniən rəha Pasova mətəuarus nīpəti lafet u tuva mol nīpəhriəniən lan e Narməniğiən Rəha Uhgīn.”

¹⁷ Kəni Iesu təmos kap wain məni tagkiu ohni kəm Uhgın, kəni məni məmə, “Otos itəmah rəfin kəni motəmnim,

¹⁸ mətəu-inu rəueiu iətəni kəm təmah məmə iəsəmnimian wain mətəuarus=pən nian natimnati rəfin okotətig ahgəl Narmənigiən Rəha Uhgın.”

¹⁹ Kəni təmos pıret məni tagkiu ohni kəm Uhgın, kəni məhapu məfən kəm rəhan mın nətəmimi, kəni məni məmə, “Inu niyətik iətəm iətəfinə o təmah. Nian rəfin onəkətəkeiki mautol nati u məmə nikitəmah tətəhti iəu.”

²⁰ E nolian əhmen mın əmə, nian kəmotauən rəkis, Iesu təmos kap wain kəni məni məmə, “Kap wain u tətəgətun=pən nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni nəniəskasikiən vi u tətəhtul mətəmiəgəh e nırak iətəm otaiu o təmah.

²¹ Mətəu onəkətətəlig vivi-to. Suah kəti u ikinu kətauən kitah min e tepıl, kəni in otəpanegəhan=pən lak e nəhlmi rəhak mın tikimır.

²² İəu Nəti İətəmimi oikəkəkeiki mımis məmə inu Uhgın təməni mıne. !Mətəu kəsi, nərahian asoli tatuvən o iətəmi təmegəhan=pən lak e nəhlmi tikimır mın!”

²³ Kəni kınəutətapuəh-ətapuəh o lah mın məmə, “?Kitah pəh otol nati əha?”

²⁴ Kəni nati kəti mın, ilah kınəutol nıkilah mın məmə pəh u in otepət mapirəkis nəuvein.

²⁵ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Kig mın rəha nıftəni u kəutarmənig e nətəmimi e rəhalah nəsanənian, kəni kətauın aru e lah məmə ilah ‘Nətəmimi rəha Nasiruiən.’

²⁶ Mətəu itəmah onəsotolian lanəha. Nəmə itəmah kəti in ilis, in otosiahu in təhmen=pən e suakəku. Kəni nəmə itəmah kəti tətəhtul aupən, kəni in otuva iol əhrui nati əmə kəti.

²⁷ ?Pəh u in ilis pik, iətəmi in tətəuən e tepıl, uə iol əhrui iətəm tatos nauənian e tepıl in ilis tapirəkis? Nəkətəhrun məmə iətəm tətəuən e tepıl in ilis tapirəkis. Mətəu iəu, iətəmi asoli rəhatəmah, nian iəmətəliuək kitah min itəmah, iəməhmen=pən e iol əhrui əmə kəti.

²⁸ “İtəmah u, nian rəfin nəutatig iuəkır ohniəu nian iətətig e nian əskasik mın.

²⁹ Kəni təhmen əmə məmə Tatə rəhak tətəfəri iəu məmə iəkuva kig, kəni iəu mın oikəkəfəri itəmah məmə nəkəhuva kig mın,

³⁰ məmə nəkəhuva motəharəg kitah min iəu, motəuən pəti e nian iəkuva mol kig lan. Kəni e nian əha, itəmah mın onəkətəharəg e jeə mın rəha Kig, kəni itəmah onəkəhuva mətəhtul aupən e nəuaniləuis mın ilah tueləf rəha Isrel məutakil ilah məutarmənig e lah.”

³¹ Kəni Iesu təni=pən kəm Saimon Pitə məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlig-to lak. Setən tinətapuəh rəkis o Uhgın məmə oteğəhan məmə in otuva məfən-əfən kəm təmah mol nərahian kəm təmah məmə otəgətun rəhatəmah nəhatətəian məmə təskasik lak uə kəpə.

³² Mətəu inəfaki rəkis ohnik məmə rəham nəhatətəian otəsəmeian. Kəni nian nəkəuhlin rəham nətəligian titəlig=pa mın, ik onəkəkəkeiki mol nətəligian rəha piam mın okotəskasik.”

³³ Mətəu Saimon Pitə təni=pən kəm in məmə, “İərmənig. İətəhtul maru məmə iəkuvən kilau min ik e kaləpus, kəni mımis kilau min ik.”

³⁴ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Pitə, iətəni kəm ik məmə, o lapın u mənig otəsəkəkə əhanəhian, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”

³⁵ Kəni Iesu tənı=pən kəm lah məmə, “Aupən, iəmahli pətigəm itəmah, nəməsotosiən məni e pauiş, mīne kətim, mīne put. ?Təhro? ?Rəhatəmah natimnati təsəhmenian, uə kəpə?” Kəni ilah kəmotəni məmə, “Kəpə.”

³⁶ Kəni təmənı=pən kəm lah məmə, “Mətəu rəueiu, nəmə suah kəti tatos rəhan məni e pauiş uə kətim, otəkeikei mos. Kəni iətəm təsosiən nau rəha nəluaginian, pəh otətəuati e rəhan kot mos nəhmti rəhan kəti.

³⁷ İətəni kəm təmah məmə nəghatian u e Nauəuə Rəha Uhgın tətəghati lak, kəni in otəkeikei mol nıpəhriənian. In tətəni məmə, ‘Nətəmimi nıkilah tətəni məmə in iətəmimi kəti in tətəraki e Lou.’ Əuəh, nəghatian u tatol nıpəhriənian əha rəueiu.”

³⁸ Kəni ilah kəmotəni məmə, “İərmənig, afu-to. Nau rəha nəluaginian keiu u.” Kəni in tənı=pən kəm lah məmə, “Nəhmen. Otəpəh-tə.”

*Iesu təmuvən mətəfaki əpəha e Nıtəuət Rəha Nıgi U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Kəni Iesu təmıet e taun muvən əpəha e Nıtəuət Rəha Nıgi U Olif təhmen=pən əmə məmə in tatol nian mın rəfin, kəni rəhan mın nətəmimi kəutohtəu=pən in.

⁴⁰ Kəni nian in təmuvən mətəuərus=pən əha ikın əha, məni=pən kəm lah məmə, “Onəkotəkeikei mətəfaki məmə nati kəti otəsəfən-əfəniən kəm təmah.”

⁴¹ Kəni in təmalıuək mupəh ilah muvən nəuəvətın, kəni mısın nəulın mətəfaki mətəni məmə,

⁴² “Tatə, okəmə nıkim tagiən, kəsi, os rəkis nəhməiən mın u okəpanəhuva. Mətəu nəsoliən rəhak nətəligiən, mətəu ol nati ik əmə nəkolkeikei.”

⁴³ Kəni agelo e neai kəti təmıetigəm=pən məfən nəsanəniən kəm Iesu.

⁴⁴ Kəni mətəu-inu nıkin tətəhmə pik, kəni rəhan nətəligiən təsəməhliən, kəni təməfaki əskasik pik, kəni nəmnəhagiən asoli təmaıu lan mətəhliahli=pən e nıftəni təhmen e nıərə.*

⁴⁵ Nian təməfaki rəkis, kəni məhtul mıtəlig=pən o rəhan mın nətəmimi, kəni meruh ilah kınotapılı alu rəkis. Kəmotəpəou mətəu-inu nıkilah tətəhmə.

⁴⁶ Kəni tənı=pən kəm lah məmə, “?Təhro nəutapılı? Otair mətəfaki məmə nati kəti otəsəfən-əfəniən kəm təmah.”

*Tıkimır mın rəha Iesu kəməhuva motos
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:2-11)*

⁴⁷ Nian Iesu təmətəghati əhanəh, nımənın nətəmimi kəməhiet=pa əha ikın, kəni suah kəha Jutəs, u in iətəmimi kəti e nətəmi tueləf rəha Iesu, in təmit ilah məhuva, in təmuva iuəkır məmə otol nəmtətian kəti rəha nolkeikeiən kəm Iesu.

⁴⁸ Mətəu Iesu tənı=pən kəm in məmə, “?Jutəs, iəu Nəti İətəmimi, mətəu təhro nəmuva məmə onəkol nəmtətian kəti rəha nolkeikeiən kəm iəu, kəni e nolian u megəhan=pən lak e nəhlmi rəhak tıkimır mın?”

⁴⁹ Kəni nian nətəmimi mın rəha Iesu kəmoteruh natimnati mın əha mınotəhrun məmə nak əha okol, kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “?İərmənig oiəkotəhro? ?İəkotəluagin e nau, uə?”

⁵⁰ Əmeiko ilah kəti təmauəh e nau rəha nəluaginian mohatuv rəkis nımatəlgın maru rəha ioluək rəha pris asoli agın.

⁵¹ Mətəu Iesu tənı məmə, “!Ei! !Nəhmen, otupəh əmə!” Kəni in təmələhu=pən nəhlmin e matəlgı suah u, kəni mol vivi mın.

⁵² Kəni Iesu təməghati kəm pris asoli mın, mīne nətəmimi asoli mın rəha soldıə rəha Nımə Rəha Uhgın, mīne nətəmi asoli rəha nımənın rəha Isrel, u

22:35 Luk 9:3; 10:4 **22:37** Aes 53:12 * **22:44** E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətei e nəghatian Kris aupən, nəghatian rəha fes 43-44 tıka. Tol mə, səniəmə Luk u təmətei fes 43-44, mətəu suah kəti mın in təmətei kopi kəti rəha nauəuə u.

kəməhuva məmə okotaskəlīm Iesu. In təməni=pən kəm lah məmə, “Təhro, nəman? ?Nikitəmah təhti məmə iəu iohamu itəmi kəti matol nəluaginian o nələs iahuiən kəpmən, uə? !Kəpə! ?Kəni nəutəmki nau asoli mīn mīne neim mīn məutəhuva məmə onəkotaskəlīm iəu?”

⁵³ ?Nian rəfin iətan kitah mīn itəmah e Nimə Rəha Uhgīn, mətəu təhro nəsotaskəlīmian iəu? Mətəu rəueiu əha, in nian əhruahru rəhatəmah, kəni nəsanəniən rəha napinəpuiən in tətarməniḡ.”

*Pitə təməni məmə
in təruru Iesu*

(*Mat 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Jon 18:12-18,25-27*)

⁵⁴ Kəni kəməhuva motaskəlīm Iesu motələs məhuvən e lahuənu rəha pris asoli agin. Kəni Pitə təmuərisig e lah mətəu təməsuvəniən iuəkīr o lah.

⁵⁵ Nətəmi mīn əha kəmotahli niḡəm əpəha e iat rəha pris asoli agin, kəni məutəharəḡ titəlau e niḡəm. Kəni Pitə tuvən mətəharəḡ ilah mīn.

⁵⁶ Kəni pətan mītə kəti u in ioluək rəha pris asoli agin, təmuva meruh Pitə tətəharəḡ, kəni nəhagəhagiən rəha niḡəm təmasiəḡəpīn in, kəni pətan əha təmateruh mətig in, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Suah u, in mīn ilau Iesu kəmətuan.”

⁵⁷ Mətəu Pitə təni=pən kəm pətan u məmə, “Iəsəhruniən suah u nətəni.”

⁵⁸ Kəni uərisig lan təsuvəhiən, suah kəti mīn tuva məni=pən kəm Pitə məmə, “Ei, ik mīn, ik iətəmi kəti rəhan.” Mətəu Pitə təni məmə, “Ei, səniəmə iəu iətəmimi rəhan.”

⁵⁹ Kəni ko uərisig lan, auə kəti tinuva mīnuvən rəkis, kəni suah kəti təməni əskasik kəm lah məmə, “Nipəhriənian məmə suah u təmatuərisig e Iesu, mətəu in iətəm Kaləli!”

⁶⁰ Mətəu Pitə təni məmə, “!Ei! !Iəsəhrun aginian nəghatiən u nətəni!” Kəni nian Pitə təmətəḡhati əhanəh, kəni məniḡ təkakə.

⁶¹ Kəni Iərməniḡ təmeirair məsal=pən əhruahru meruh Pitə. Kəni Pitə, niḡin təhti nəghatiən rəha Iərməniḡ iətəm təməni lan məmə, “O lapin əmə u, nian məniḡ otəsəkakə əhanəhiən, ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”

⁶² Kəni Pitə tiet muvən ihluə, təmasək təmasək.

Nətəmimi kəmotələh əuvsan e Iesu

(*Mat 26:67-68; Mak 14:65*)

⁶³ Kəni e nian əha, nətəmimi nətəm kəmotaskəlīm Iesu kəmotəḡət əuvsan lan, kəni mautoh.

⁶⁴ Ilah kəmotəlis-ərain nəhmtin kəni motoh, məutəni=pən məmə, “!Ei, iəni! ?Əni-to məmə pəh tətəh ik?”

⁶⁵ Kəni ilah kəmotəni nəghatiən tərəh tēpət məutərəkīn in lan.

*Kəmiuvi pətiḡəm Iesu
e kaunsil*

(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24*)

⁶⁶ Kəni ləplapin agin, nətəmi asoli rəha nimənin rəha Isrel kəməhuva motuhapumīn e kaunsil rəhalah, ilah u pris asoli mīn mīne nəḡətun mīn rəha Lou. Kəni nətəmimi kotos Iesu məhuva təhtul e nəhmti kaunsil əha.

⁶⁷ Kəni nətəmi rəha kaunsil kəmotətəpuəh ohni məmə, “Nəmə ik Kristo u iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, əni kəm timah.” Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iəkəni kəm təmah, kəni nəsotəniən nipəhriənian lak.

⁶⁸ Kəni nəmə iəkətəpuəh itəmah, ko nəsotuhəlpiniən.

⁶⁹ Mətəu tətəuvin rəueiu, iəu Nəti Iətəmimi, iəu oiəkuvən məharəḡ e nikali Uhgīn maru, Uhgīn u iətəm rəhan nəsanəniən iahgin agin.”

⁷⁰ Kəni ilah rəfin kəmotətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? Ik Nəti Uhgīn?”

Kəni Iesu təni=pən məmə, “Itəmah nəutəni məmə iəu u inu.”

⁷¹ Kəni kotəni məmə, “?Təhro kitah kəutəsəl e nəghatiən kəti mīn məmə otasiru e rəhatah nəghatiən? Kīnotətəu əhruahru nəghatiən əha e nohlin.”

23

Iesu təməhtul e nəhmti Pailət (*Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Jon 18:28-38*)

¹ Kəni nətəmimi rəfin rəha kaunsil kəmotəhtul motit Iesu məhuvən kəm Pailət.

² Kəni motəni pətīgəm nīpəgnəmtin mīn iətəm otoh Iesu məmə, “Iəmotəh məmə suah u tatit rəhatah nətəmimi mīn, kəni mol ilah kəutalməli, kəni mətəuhlin rəhalah nətəligiən kautol tikimīr ilah kəpmən rəha Rom, mətəhtipəsīg e timah məmə iəsotətəouiən takis tuvən kəm Sisə iətəm tətərmənīg e nitəni u. Kəni in mətəni pətīgəm məmə in Kristo iətəm Uhgīn təmahli=pa məmə in kīg kəti.”

³ Kəni Pailət təmətapuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik kīg rəha nətəm Isrel?” Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ik nəməni lanko.”

⁴ Kəni Pailət təməni=pən kəm pris asoli mīn mīne nətəmimi rəfin məmə, “Iəsehian nīpəgnəmtin kəti mīne, iətəm tətəni məmə suah u təmərəkīn Lou.”

⁵ Mətəu ilah kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “Kəpə. Mətəu suah u tətən əpnəpīn mətəgətun nətəmimi rəfin ikin mīn əha Jutiə təmətuəuin əpəha Kaləli mətəuva mətəuərus=pa u ikinu, kəni mol nətəligiən rəha nətəmimi kəutəluēi məutalməli.”

⁶ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatiən əha, tətəpuəh məmə, “?Təhro? ?Suah u in iətəm Kaləli?”

⁷ Kəni nian təmətəu məmə Iesu tisipən Kaləli, ikin əha iətəm Herot Antipas tətərmənīg ikin, in təmahli=pən Iesu məmə otuvən meruh Herot, mətəu-inu e nian əha, Herot mīn in tətətig Jerusiləm.

Iesu təməhtul *e nəhmti Herot Antipas*

⁸ Kəni nian Herot Antipas təmeruh Iesu, nīkin təmagiən pik, mətəu-inu nuvəh nəuvetin in təmolkeikei məmə oteruh. Herot təmətəu əmə nəniən rəhan, kəni in təmolkeikei pik məmə teruh otol nati apispis kəti.

⁹ Kəni o natimnati mīn u, Herot Antipas təmətapuəh lan o nəghatiən mīn tēpət o Iesu, mətəu Iesu təməpnəpīn əmə məsuhəlpīniən rəhan nəghatiən.

¹⁰ Kəni pris asoli mīn mīne nəgətun mīn rəha Lou kəmotəhtul motagət əskasik e nīpəgnəmtin mīn rəhalah mautuh Iesu lan.

¹¹ Kəni uərisīg lan, Herot Antipas mīne rəhan mīn soldiə kotagət əuvsan e Iesu, kəni məutəuvsan lan. Kəni Herot təməni=pən kəm rəhan mīn soldiə məmə okəhuvən=pən e napən təuvir rəha kīg kəm in, kəni motit mīn məhuvən kəm Pailət.

¹² Aupən ikin, Herot Antipas mīne Pailət kəmatuol tikimīr kəm lau mīn, mətəu e nian əha, ilau kəmiəuva mīnuolkeikei ilau mīn.

Pailət təməni məmə Iesu otəkeikei mīmīs (*Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39-19:16*)

¹³ Kəni Pailət təməuin e pris asoli mīn, mīne nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, mīne nətəmimi rəfin, kəni ilah rəfin kəməhuva kətiəh.

¹⁴ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Suah u, nəmotos məhuva təhtul e nəhmtək, kəni nəmotəni məmə tətəuhlin nətəligiən rəha nətəmimi rəhatəmah kautol tikimīr kəm kəpmən. Mətəu iəmakil rəkis rəhan nətəligiən u e nəhmtitəmah, kəni məsehian məmə təmatgəhli lou kəti, kəni nīpəgnəmtin mīn iətəm nəutəni lan təsoliən nīpəhriənīən.

¹⁵ Kəni Herot Antipas mɪn, in təkakil meruh məmə noliən rah kəti təsəhkul-pəniən lan. Tol lanəha, in tahli=pa tuva mɪn kəm tah, kəni təhruahru əmə məmə suah u in təkəsoliən nati kəti iətəm tərəh məmə in otimis ohni.

¹⁶⁻¹⁷ Kəni o nati əha inəha, rəhak mɪn soldiə okotalis əmə, kəni uərisig kotahli=pən tatuvən.”*

¹⁸ Mətəu ilah rəfin kəmotagət əfəməh məutəni məmə, “!Otiləfətigəm suah u kəni motohamu! !Mətəu ahli pətigəm Parəpəs tuva meh itəmah!”

¹⁹ (Suah u Parəpəs, kəmləfən e kaləpus mətəu-inu təkəhtul aupən məmki nətəmimi məutəluagin mə kotələs iahu kəpmən rəha Rom e taun əha, kəni in təkəhamu itəmi.)

²⁰ Mətəu Pailət in təkəmolkeikei məmə otəhlman e Iesu tatuvən, kəni in təkəghati mɪn kəm lah.

²¹ Mətəu ilah kəmotagət əfəməh pik məmə, “!Ətu-pəri in e nigə kəməluau! !Ətu-pəri in e nigə kəməluau!”

²² Mətəu Pailət təkəghati mɪn kəm lah mɪnau kisil məmə, “?O nak? ?Suah u in təkəmol nati tərəh nak? İəu iəseruhiən məmə in təkəmol nati kəti iətəm təhruahru məmə in otimis ohni. Mətəu rəhak soldiə mɪn, ilah okotalis əmə, mə kəmanotəhlman lan tatuvən.”

²³ Mətəu ilah kəmotəkeikei məutagət əskasik, kəni məutagət əfəməh e Pailət məmə otətu-pəri Iesu e nigə kəməluau. Kəni məutagət məutagət pik, kəni motapirəkis Pailət.

²⁴ Tol lanəha, Pailət təkəni məmə Iesu otəkeikei mɪmis təhmen=pən məmə ilah kəutəni mɪne.

²⁵ Kəni in təkəmol nətəligiən rəhalah, kəni mahli pətigəm Parəpəs u in təkətətig e kaləpus o nəluaginiən o kəpmən mɪne mohamu itəmi. Kəni in megəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan mɪn soldiə məmə ilah okotos məhuvən mohtəu nətəligiən rəha nɪmənin nətəmimi.

*Kəmit Iesu kan məmə otimis
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)*

²⁶ Kəni nian soldiə mɪn kəmotit Iesu mohiet e taun, kəni motafu iətəm Sairəni kəti, nərgin u Saimon. Kəni kəmotaskəlim motələhu pəri nigə kəməluau rəha Iesu e nəuegin məmə otələs, kəni motəni=pən məmə otitəu=pən Iesu.

²⁷ Kəni nɪmənin nətəmimi tepət kəmautaliuək məutuərisig e Iesu e suaru, kəni nɪpətan mɪn kəmautəhuərisig e lah, məutasək o Iesu kəni məutəu in lan.

²⁸ Mətəu Iesu təkəirair məsal=pən meruh ilah, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nɪpətan Jerusiləm. Sotasəkiən ohniəu, mətəu otasək aru o təkəmah, mɪne nenətətmah mɪn.

²⁹ Otətəlig-to lak. Nian tərəh mɪn otətəuva kəni kəmanəni məmə, ‘!Otagiən itəmah nətəm nəsotəməkiən uə nəsotəfəniən nah kəm iəpəou!’

³⁰ E nian əha, nətəmimi okotəni=pən kəm nɪtəuət asoli mɪn məmə, ‘Əui, ohmərəgrəg=pa e timah.’

³¹ İətəni lanu mətəu nətəmimi mɪn u kautol nati tərəh mɪn u kəm iəu rəueiu e nian u nigə tətəmtə əhanəh. ?Kəni otəpanəhro əhanəh nian nigə tinimətu?”†

Soldiə mɪn kəmotətu-pəri Iesu e nigə kəməluau

³² Kəni soldiə mɪn kəmotələs suah mil keiu iətəm ilau kəmuatgəhli lou, məmə okuhamu ilahal Iesu.

* **23:16-17** E kopi əuas mɪn nəuvein rəha Niutəstimin iətəm kəmətei e nəghatiən Kris aupən, katilpin nəghatiən kəti mɪn u ikinu tətəni məmə, “E nian rəha lafet rəha Pasova, Pailət in otəkeikei mahli pətigəm rəhalah kəti iətəmimi otiet e kaləpus.” **23:29** Luk 21:23 **23:30** Hos 10:8; Nəh 6:16 † **23:31** “Nigə tətəmtə əhanəh” tatəpsen=pən Iesu iətəm in təhruahru agin, mətəu in tatos nalpiniən. Kəni “nigə tinimətu” tatəpsen=pən nətəm İsrəl. Kəni uərisig lan, nətəm Rom okotol nalpiniən asoli kəm lah. Afin Luk 21:20-24.

³³ Kəni kəməhuva ikin kəti, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əha, motətu-pəri Iesu e niği kəməluau. Kəni kəmotətu-pəri iatgəhli lou mil əha ikin, kəti e nikali Iesu maru, kəni kəti e nikalin məuil.

³⁴ Kəni Iesu təni məmə “Tatə. Alu e rəhalah noliən tərəh min kautol lak, kəni məsalpiniən, mətəu-inu kəsotəhruniən nati nak ilah kautol.” Kəni kəmotəuəri napən rəhan moturin tais ohni.

³⁵ Kəni nətəmimi min u kəməutəhtul əha ikin, maüteruh natimnati min u, mətəu nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel kəutol əuvsan e Iesu məutəni məmə, “!In təmosmiəgəh nətəmimi tepət rəkis. Mətəu nəmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, kəni in İətəm Uhgın Təməni Rəkis, təuvir pəh otosmiəgəh aru in!”

³⁶ Kəni soldia min, ilah min kəutəghati əuvsan e Iesu, kəni məhuva iuəkir ohni məutətapuəh məmə in tolkeikei wain u iətəm tarfu,‡

³⁷ məutəni məmə, “!Nəmə ik kig pəhriən rəha Isrel, osmiəgəh aru-to ik əha rəueiu!”

³⁸ Kəni nəghatiən kəti əha ikin kəmətei kətu-pəri e rəhn-kapə niği kəməluau, tətəni məmə,

INU KIG RƏHA NƏTƏM ISREL

³⁹ Kəni iatgəhli lou mil kəti iətəm kətuəhkul-pəri e niği kəluau, in təməghati rah e Iesu, mətəni məmə, “!Ei! ?Ik Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, uə kəpə?”

⁴⁰ Mətəu iatgəhli lou əha kəti min təməni=pən kəm in kəti, kəni mahtipəsiz lan məmə, “?Təhro? ?Nəsəginian e Uhgın, nati əpnarın onəkimis? Nalpiniən u rəhatahal in təhmen-əhmen əmə.

⁴¹ Mətəu təməhruahru əmə məmə kilau okiamis o rəhalau noliən tərəh min iətəm kəmuol. Mətəu suah u, in təsoliən nati kəti tərəh kəti mine.”

⁴² Kəni məni=pən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuva mətol kig lan, kəni nikim otətəhti iəu.”

⁴³ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nipəhriənian iətəni kəm ik, məmə rəueiu əmə kilau min ik əpəha e negəu e neai.”

Iesu təmimis

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Kəni iuəkir tueləf klok e nərauiə, mitigar təsasiəian, kəni napinəpuian tınan rəfin ikin əha mətəuarus=pən tri klok ləhnaiuv. Kəni napən iətəm tətəhkul pəsiz=pən Ikin Tasim Agın Ikin e Nimə Rəha Uhgın, təməharu nəuvin keiu.

⁴⁶ Kəni Iesu təmasək əfəməh məmə, “!Tatə. İatələhu=pən nəmiəgəhiən rəhak e nəhlməm!” Nian təməni rəkis nəghatiən əha, kəni rəhan nehagiən tiet.

⁴⁷ Kəni nian iətəmi asoli rəha soldia min əha rəha nətəm Rom təmeh natimnati min əha, kəni in təməni-vivi Uhgın mətəni məmə, “!Nipəhriənian, suah u in təhruahru pəhriən!”

⁴⁸ Kəni nətəmimi min u kəməhuva ikin əha məmə okoteruh, nian kəmoteruh natimnati min əha, kəməutətəu tərəh e nikilah kəni məutəhti-əhti mankilahalah, kəni minəutəhuvən.

⁴⁹ Kəni niəli min rəha Iesu, mine nipətan iətəm kəmotəpən Kaləli mo-tohtəu=pən Iesu məhuva, ilah kəməutəhtul isəu nəuvin kəni məüteruh natimnati min əha.

Josip təmitənim Iesu

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kəni iətəm Aramatia kəti əha ikin, nərgin u Josip. Aramatia in taun kəti rəha Isrel, kəni suah kəha in iətəmimi kəti rəha kaunsil rəha nətəm Isrel. In

23:34 Sam 22:18; Aes 53:12 **23:35** Sam 22:7-8 ‡ **23:36** Wain u iətəm tarfu, in nəmnimian rəha nanrah min. **23:36** Sam 69:21 **23:44-45** Hip 6:19-20; 10:19-20

iätämi täuvir, rəhan nəmiəgəhiən təhruahru, kəni in iätämi kəti təmətəhtahnin məmə oteruh Narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni in təməsegəhaniən e nəghatiən rəha kaunsil iätəm kəmotegəhan e Iesu məmə okuh.

⁵² Kəni in təmuvən meh Pailət mətapuəh ohni məmə otegəhan e nıpəti Iesu tos.

⁵³ Kəni Josip təmuvən mosiahu nıpəti Iesu e nigı kəməluau, mos muva məuveg e napən täuvir kəti, nərgin u linən. Kəni mos muvən mələhu=pən e nıpəg kəpiel iätəm kəmətei rəkis o noliən suvət ikin, mətəu kəsitənim əhanəhiən suah kəti ikin.

⁵⁴ Inəha e nian rəha nətəm Isrel iätəm kautol əpenə-penə lan o nian rəha Sapət, kəni iuəkır Sapət tətəuvin.

⁵⁵ Kəni nıpətan u kəmotıpən Kaləli kəmautuərisig e Iesu, kəməutohtəu=pən suah u, kəməhuvən kəni moteruh nıpəg kəpiel, kəni moteruh noliən iätəm in təmələhu Iesu ikin.

⁵⁶ Kəni uərisig, nıpətan kəmohtəlig=pən lahuənu, kəni mautil əpenə-penə nımənati mın nəuvein mine fomat iätəm nəmiəvilah täuvir məmə okotol=pən e nıpəti Iesu. Kəni e nian rəha Sapət, ilah kəmotəmeig məutohtəu=pən nəghatiən rəha Lou.

24

*Iesu təməmiəgəh mın
e nımisiən*

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Jon 20:1-10)

¹ Kəni e Sante ləplapın agın, nıpətan kəməhuvən əpəha e suvət, motos natimnati u nəmiəvilah täuvir u kəmotol əpenə-penə rəkis lan.

² Nian kəməhuva e suvət, moteruh kəpiel u kətahtıpəsıg e nıpəg kəpiel lan, mətəu kəmisuə rəkis rəkis.

³ E nian kəməhuvən imə e nıpəg kəpiel, mətəu kəsotehiən nıpəti İərməniği Iesu.

⁴ Kəni ilah kınotəruru əfəməh məutətəlig e natimnati mın əha. Kəni əmeiko kəmotauit pik e iätämi keiu kəmiaietigəm=pa əha ikin məutuəhtul ilah nıpətan, kəmian e napən iätəm tətoraip-oraip.

⁵ Kəni nıpətan kəmotəgin pik, motasiəulin nəulilah məutəsəl iahu mauteh niftəni.

Kəni suah mil kuəmə, “Təhro nəutəsəl e iätämi tətəmiəgəh u ikinu imə nətəm kəmoħmis?”

⁶ In tikə u ikinu. !In tınəmiəgəh mın! Nikitəmah təhti nəghatiən in təməni kəm təmah nian in təmətatıg əhanəh əpəha Kaləli məmə,

⁷ ‘Natimnati mın u okotəkeikei muva motol nıpəhriənien lan. Okegəhan=pən e Nəti İätəmiimi tuvən e nəħlmı iol təfagə tərəh mın, kəni okətu-pəri e nigı kəməluau tımıs, mətəu e nian tatol kisil lan, kəni in otəmiəgəh mın.’”

⁸ Kəni nikilah tınəhti nəghatiən rəha Iesu.

⁹ Kəni kəmoħiet e suvət məhuvən motəni=pən natimnati mın əha kəm nətəmi lepın rəha Iesu, mine rəhan mın rəfin.

¹⁰ Kəni nıpətan mın əha u kəmotəni pətıgəm natimnati mın u kəm aposil mın, inko Meri Maktələ, Joana, Meri məmə rəha Jemis, mine nıpətan mın nəuvein iätəm kəməhuvən e suvət.

¹¹ Mətəu aposil mın kəmotətəu nəghatiən əha təħmen=pən əmə e nəghatiən əlməli kəti iätəm nıpətin tikə, kəni məsotəniən nıpəhriənien lan.

¹² Mətəu Pitə təməhtul maiu muvən əpəha e suvət, məməħli-əməħli məsal=pən e nıpəg kəpiel kəni meruh əmə napən iätəm kəməuveg nıpəti Iesu

lan, mətəu nati min kəti tikə əha ikin. Kəni in təmalieuək mitəlig minatuvən lahuənu, kəni matətəlig pik e natimnati min əha.

*E suaru tətuvən Emeəs
(Mak 16:12-13)*

¹³ E nian əmə əha inəha, suah mil keiu rəha Iesu kəmətualieuək mətian lahuənu kəti, nərgin u Emeəs. Lahuənu u mətəuarus=pən Jerusiləm, in iuəkir o lepın kilomitə.

¹⁴ Kəni nian ilau kəmətualieuək mətian, kəni ilau mətəuəghati e natimnati min u kəmöl ilah.

¹⁵ Nian ilau kəmətəuəghati lanəha, kəni Iesu təmuva iuəkir o lau, məhlaliuək pəti mihluvən.

¹⁶ Mətəu kəməsuəhruniən məmə pəh əha ilahal min kəməhlaliuək mətəu-inu Uhgın təmahtipəsığ e nətəligiən rəhalau.

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm lau məmə, “Suah mil. ?Nati nak u nətuəni?”

Kəni əmeiko kəmuəlalali muəhtul, nəhmtılau təməpəou.

¹⁸ Kəni suah mil əha kəti, nərgin u Kleopas, təməni=pən kəm in məmə, “İətəhrun məmə ik əmə u iapıspıs kəti u Jerusiləm iətəm nəsuəhruniən natimnati min kəmöl ilah e nian min u kinəhuva minəhuvən rəkis.”

¹⁹ Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “?Natimnati min nak əha?”

Kəni kəmuəni=pən kəm in məmə, “Natimnati min u kəmöl e Iesu iətəm Nasərit. In iəni kəti rəha Uhgın, kəni rəhan uək təsanən vivi mine rəhan min nəghatiən kotəfigəm, kəni niki Uhgın mine niki nətəmimi tətəgiən lan.

²⁰ Mətəu rəhatimah pris asoli min mine nəgətun min rəha Lou kəmotəfən in tuvən e nəhlmi nətəm Rom məmə okotakil məmə in otimis. Kəni kəmotətu-pəri e nigı kəluau timis.

²¹ “Mətəu itimah iəmotələhu=pən pau rəhatimah nətəligiən tətətig əskasik lan məmə in otos rəkis itimah nətəm Isrel e nəhlmi tikimır min rəhatimah. Kəni rəueiu in nian tatol kisil lan.

²² Kəni nati kəti min, nıpətan nəuvein u iəməutan, kəmotol narmıtimah təmiuvig o nəghatiən kəti. Rəueiu ləplapın agın, kəməhuvən əpəha e suvət u kəmitənim Iesu ikin,

²³ mətəu kəməsoteruhiən nıpətin. Kəni kəmohtəlig=pa motəni məmə, ‘İəmotəh nati kəti təhmen e nəməhlairiən, agelo mil keiu kətuəni=pa məmə Iesu təməmiəgəh.’

²⁴ Kəni rəhatimah nəuvein nətəmimi kəməhuvən e suvət, kəmotəh natimnati rəfin agın təhruahru təhmen əmə e nəghatiən əha nıpətan min əha kəmotəni, mətəu kəsotəhiən Iesu.”

²⁵ Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “Suah mil. !Rəhatəlau kapə tikə, nəkotəhro tiəkis agın o təmah o nəniən nıpəhriəniən e natimnati min u iəni min rəha Uhgın kəmotəni!

²⁶ ?Nəkuəhrun uə kəpə məmə, Kristo, u Uhgın təməni məmə otahli=pa otəkeikei mos nəhməiən e nıpətin, kəni uərisig lan, in təpanuvən e negəu e neai mos nərgin rəha nisaiəni?”

²⁷ Kəni Iesu təməni=pən vivi kəm lau Nauəuə Rəha Uhgın u kəutəghati lan, təmətuəuin e nauəuə rəha Mosis kəni muvən mətəuarus=pən nauəuə min rəha iəni min rəha Uhgın.

²⁸ Kəni kinəhluva iuəkir o lahuənu u suah mil u kətian ikin. Kəni kinuafu məmə Iesu tinətaliuək minətəpirəkis ilau məsəhtuliən,

²⁹ mətəu ilau kətioh nikin məmə, “Ei, təuvır məmə nəkuva kitahal min ik, mətəu tinəpinəpu rəkis, kəni təsuvəhiən rəueiu mıtigar tiuvig.” Kəni ko tuvən meruh ilau məhləharəg.

³⁰ Nian kinəhləharəg məmə okihlauən, kəni in təmos p̄ret kəni məni-vivi Uhḡin ohni, kəni ko məmkəris məfən kəm lau.

³¹ Kəni əmeiko Uhḡin tol kinuəhrun məmə in Iesu, kəni əmeiko in tatig m̄ikə m̄in, kəni kəməsueruhian m̄in.

³² Kəni kəmuəni=pən kəm lau m̄in məmə, “!Ei! ?Nian in təməni=pa vivi Nauəuə Rəha Uhḡin kəm lau e suaru, kəni kəmuətəu təuvir lan nikilau tətəgian p̄ik, uə kəpə?”

³³ Kəni rəueiu agin m̄in, kəmuəhtul miaiet ikin əha miatəlig=pən m̄in Jerusiləm. Kəni ikin əha, ilau kəmueh nətəmimi lep̄in rəha Iesu mine nətəmimi m̄in nəuvein m̄in rəhan kəməhuva motuhapum̄in rəkis ilah m̄in məutəharəg,

³⁴ kəni məutəni məmə, “!Nipəhriənian! !Iərməniḡ təməniəgəh m̄in, kəni Saimon Pitə* təmeh rəkis!”

³⁵ Kəni ilau kəmuəni=pən rəfin natimnati iətəm kəmol kəm lau e suaru, kəni muəni=pən nian ilau kəmuəhrun Iesu lan e nian iətəm in təməgəuvahli p̄ret məfən kəm lau.

*Nətəmimi m̄in rəha Iesu kəmoteh in
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23)*

³⁶ Kəni nian kətuəni əhanəh nəghatian m̄in əha, Iesu təmuva məhtul e nəlugin e lah mətəni kəm lah məmə, “Nəməlinuian tətətig o təmah.”

³⁷ Mətəu ilah kəmotəuit lan kəni m̄inəutəgin, nikilah təhti məmə kinotafu narm̄in kəti.

³⁸ Mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “?Təhro rəhatəmah nətəligian tətərah lanko? ?Təhro rəhatəmah nətəligian tətəhtul pəgpag?”

³⁹ Oteh-to nəhlmək mine nəhlmək məmə iəu əmə əpə. Otea=pa motek nipətik kəni motəhrun məmə iəu. Narmi iətəmimi nipətin mine nikilkilin tikə, təsolian məmə inu nauteh iəu, nipətik mine nikilkilik əpə ikin.”

⁴⁰ Təməni nəghatian əha, kəni məgətun nəhlm̄in mine nəhlm̄in kəm lah.

⁴¹ Kəni narmilah təmiuvig nikilah təmagian p̄ik kəni motalu məmə nati u in nipəhriənian. Ilah kəsotəni-vivi əhanəhian nipəhriənian lan. Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Nauənian kəti u nəutos, uə?”

⁴² Kəni kəmotos nəmu nəuətin iətəm kəmuəvan rəkis motəfən kəm in,

⁴³ kəni e nəhmtilah, təmos mun.

⁴⁴ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Aupən ikin, nian iəmətətig əhanəh kitah m̄in itəmah, iəməni nəghatian u kəm təmah məmə, natimnati rəfin iətəm kəutəghati lak e Nauəuə Rəha Uhḡin, okotəkeikei məhuva mautil nipəhriənian lan, inu nəghatian m̄in e nauəuə rəha Mosis, mine nauəuə m̄in rəha iəni m̄in rəha Uhḡin, mine Nauəuə Rəha Nəpuən M̄in.”

⁴⁵ Kəni in təmerəh e rəhalah nətəligian məmə okotəhrun nəghatian m̄in iətəm tətətig e Nauəuə Rəha Uhḡin.

⁴⁶ Kəni təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatian iətəm tətətig e Nauəuə Rəha Uhḡin tətəni məmə nətəmimi okotol tərah e Kristo iətəm Uhḡin təmahli=pa, mautil tətətu nəhməian e nipətin mətuvən mətəuarus timis, mətəu e nian tatol kisil lan, in otəmiəgəh m̄in e nimisian.

⁴⁷ Kəni e nərgi Kristo u Uhḡin təmahli=pa, nətəmimi okotəkeikei motəni pətigəm nəghatian u məmə nətəmimi okotəkeikei motəuhlin kəni motohtəlig e rəhalah təfagə tərah m̄in, kəni Uhḡin in otəsalp̄inian nitai təfagə, kəni malu e rəhalah nolian tərah m̄in. Nəghatian u otəkeikei muvən kəm nətəmimi m̄in e nəuaniləuis m̄in rəfin e nitəni m̄in rəfin, otətuəuin Jerusiləm muvən əpəha ikin m̄in rəfin e nəhue nitəni m̄in.

* **24:34** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “Saimon.” **24:34** 1Kor 15:4-5 **24:37** Mat 14:26
24:44 Luk 9:22

⁴⁸ Itəmah nəmoteh natimnati min u, kəni onəkotəni pətīgəm əhruahru nəghatiən min lan.

⁴⁹ Kəni iəkahli=pa suah u iətəm rəhak Tatə təməniəkis məmə in otahli=pa kəm təmah, inu rəhan Narmın. Mətəu onəkotəhtahnin e taun əha motətəuarus=pən nəkotos nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın, kəni tərīauəh e nəmiəgəhiən rəhatəmah.”

*Uhgın təmos Iesu muvən
e neai*

(Mak 16:19-20)

⁵⁰ Kəni Iesu təmit ilah mohiet e taun məhuvən əha lahuənu Petəni. Kəni məfəri nəhlmin məfaki o lah.

⁵¹ Kəni nian təmətəfaki o lah, kəni məpəh ilah nian Uhgın təmos minatuvən əpəha ilis e negəu e neai.

⁵² Kəni kəmotəiuaiu motəfaki=pən kəm in, kəni uərisig lan, kəmohtəlig=pən Jerusiləm nikilah tətəgiən.

⁵³ Kəni nian rəfin, kəutəhuvən e Nimə Rəha Uhgın məutəni-vivi Uhgın.

Jon

Nanusian Təuvir Rəha İesu Kristo İətəm Jon Təmətəi Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Jon

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Jon təmətəi nauəuə u. In pia Jemis, kəni ilau nəti Səpəti mil. In kəti nətəmimi tueləf rəha İesu, kəni İesu tolkeikei pik in. E nauəuə u, Jon təsəniən nərgin mine. Mətəu təməni əmə nati tol lanu məmə “iətəmimi kəti min rəha İesu,” (Jon 18) uə “suah u iətəmi İesu tolkeikei pik,” (Jon 13:23; 20:2; 21:7,20) uə “İətəmi təmiəu-iəu muva iuəkir o İesu e nian kəməutauən e lafet rəha Pasova” (Jon 21:20). In təmətəi nauəuə min u: Nanusian Təuvir İətəm Jon Təmətəi, 1Jon, 2Jon, 3Jon, mine Nəhan-əhanian.

?Təmətəi tətuvən kəm pəh? Təmətəi nauəuə u tətuvən kəm nətəmimi məmə okotəni nıpəhriənian e İesu. In tolkeikei məmə otasiru e lah mol nəhatətəian rəhalah tuva məskasik, mətəu-inu rəhalah nəhatətəian təsəskasik əhanəhiən.

?Natigian təhro lanu nian təmətəi? Jon in iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni nətəmimi rəfin rəha niməfaki kautisiai in. In tolkeikei məmə nətəmimi rəfin okotəhrun vivi rəhan nəgətunian, kəni nian nəgətunian eiua tətən, mətəu nətəmimi kotəhrun nahtipəsigiən e nəghatian eiua min e nəghatian rəha Jon e nauəuə u.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Jon təmətəi nauəuə u mətəni pətigəm vivi məmə İesu in nəti Uhgın, kəni nətəmimi rəfin nətəm okotəhatətə lan, okotos nəmiəgəhiən itulin. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətigəm təhruahru məmə İesu in nəti Uhgın, kəni İesu in Uhgın pəhriən. Kəni Jon tolkeikei məmə otəni pətigəm nanusian min nəuvein rəha İesu iətəm nauəuə min rəha Matiu, mine Mak, mine Luk kəmslənian. Kəni tolkeikei məmə otəgəu əhruahru nətəligiən min nəuvein iətəm nətəmimi kətəni e İesu.

Nəghatian Rəha Uhgın Təmuva İətəmimi, in İesu

¹ Aupən agin, e nətuəuiniən nian, Nəghatian* tınatig rəkis.† Nəghatian u tətətətig ilau Tatə Uhgın, kəni Nəghatian u, in min, in Uhgın.

² E nəukəti nian, in tətətətig rəkis ilau Uhgın,

³ kəni Uhgın təmöl natimnati rəfin e Nəghatian u, kəni natimnati rəfin iətəm Uhgın təmöl, nati kəti tikə mine məmə Nəghatian u təsoliən.‡§

⁴ Inu, in Nəukəti Nəmiəgəhiən,* kəni Nəmiəgəhiən u, in Nəhagəhagiən rəha nətəmimi rəfin.†

⁵ Nəhagəhagiən əha, tətasiəgəpın napinəpuian, kəni napinəpuian ko tətəpirəkisiən.‡

⁶ İətəmimi kəti iətəm Uhgın təmahli=pa təmuva, nərgin u Jon Bəptais.§

⁷ Təmuva mətəhtul pətigəm məmə otanus pətigəm Nəhagəhagiən əha kəm nətəmimi, pəh ilah rəfin kotəni nıpəhriənian lan.

* **1:1** Nian Aposil Jon təmətəi “Nəghatian” e japtə 1, tətəghati e İesu Kristo, kəni “Nəghatian” in təhmen e nərgin kəti rəhan. † **1:1** Jen 1:1; 1Jon 1:1; Jon 17:5; Nəh 19:13 ‡ **1:3** Laen e “Nəghatian” mil u kətuəni əmə nati kətiəh əmə. Mətəu-inu in noliən rəha Jon o nəniən nati kətiəh e suaru pisin pisin min. § **1:3** Kol 1:16; 1Kor 8:6; Hip 1:2 * **1:4** Jon 5:26; 11:25; 14:6; Jen 1 † **1:4** Jon japtə 1 tatol məmə kitah kotətəlig e Jenesis japtə 1, nian Uhgın təmöl nəhue nıftəni mine natimnati rəfin agin. Japtə mil u kuəghati e nəghatian, mine nəhagəhagiən, mine nəmiəgəhiən. Kəni Jon japtə 1 tətəuin e İesu Kristo məmə in Nəghatian rəha Uhgın, mine Nəhagəhagiən, mine Nəmiəgəhiən. ‡ **1:5** Jon 9:5; 12:46 § **1:6** Aposil Jon in təmətəi nauəuə u. In tətəghati e suah pisin kəti e fes min u, nərgin u Jon Bəptais.

⁸ Səniəmə Jon Bəptais in Nəhagəhagiən əha, mətəu in təmuva əmə məmə otəhtul pətigəm məni pətigəm Nəhagəhagiən əha kəm nətəmimi rəfin.*

⁹ Nəghatiən əha təmətuva e nəhue niftəni, kəni in Nəhagəhagiən pəhriən, iətəm in tətasiəgəpən nətəmimi rəfin.†

¹⁰ Nati əpnəpən məmə Uhgın təmol niftəni u e Nəghatiən əha, kəni Nəghatiən u təmətatig e nəhue niftəni u, mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəsotəniən nıpəhriəniən məmə in pəh.

¹¹ Təmuva iman ikin, mətəu nətəmiman mın kəutəuhlin=pən nəmtahlah kəm in, məsotolkeikeiən.

¹² Mətəu nətəmimi nəuvein kəmos in, kəni ilah rəfin nətəm kəmos in, nıkilah tagiən ohni, kəni motəhatətə e nərgin, kəni in təməfən nepətiən kəm lah məmə kotəhrun nuvaiən nenəti Uhgın mın.‡

¹³ Nenəti Uhgın mın əha, ilah kəsotairiən e nolıən u iəpəou mın kəutair lan, kəni məsəniən mın məmə e nətəligiən rəha iətəmimi, təhmen e tatə kəti iətəm tolkeikei in otos iəpəou. Mətəu ilah kəutair vi mın e Uhgın, e rəhan əmə nəsanəniən.§

¹⁴ Nəghatiən əha, in təmuva iətəmimi, mətatig kitah mın u nətəmimi rəha nəhue niftəni. Kəni itimah iəmoteruh rəhan nepətiən, kəni nəsanəniən asoli mine nəhagəhagiən rəhan e nəhmtitimah.* Inu, in nəsanəniən asoli mine nəhagəhagiən rəha Nəuan Kətiəh Əmə, iətəm in təmsipən e Tatə Uhgın. In təriauəh e nəuviriən iətəm tətətuati lan kəm tah, kəni məriauəh mın e nıpəhriəniən.†

¹⁵ Jon təmətəhtul pətigəm mətəni əfəməh məmə, “İətəmi u inu iətəm iəu iəmətəni məmə, ‘İətəmi kəti tətərisig lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhiən, in təmətatig itulin rəkis.’ ”‡

¹⁶ Kəni in təməriauəh e nəuviriən iətəm in tətətuati lan kəm tah, kəni e nəuviriən əha rəhan, nian rəfin in tətəfa, mətəfa, mətəfa, kəm tah rəfin.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu Lou iətəm Uhgın təməfa aupən, Mosis in suaru ohni, mətəu İesu Kristo in suaru rəha nətuatiən e nəuviriən əha mine nıpəhriəniən rəha Uhgın kəm tah.§

¹⁸ İətəmi kəti təseruhiən Uhgın nian kəti mine.* Mətəu Nəuan Kətiəh Əmə, in Uhgın, iətəm in iuəkır o niki Tatə Uhgın, in təmol əpu Uhgın kəm tah kəni kotəhrun.†

*Jon təməni məmə səniəmə in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahlipa
(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

¹⁹ Kəni nətəmimi asoli mın rəha nətəm İsrəl nətəm kəutatig Jerusiləm, kəmotahli=pən pris mın nəuvein mine Lifait mın u, nətəm kəutasiru e pris mın e Nımə Rəha Uhgın, məmə okəhuva motəh Jon motətapuəh ohni, məmə, “?İk iətəmi pəh ko?” Kəutətapuəh mətəu-inu nətəmimi tepət kəmətəni məmə Jon in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Kəni əmeiko, Jon təməhtul pətigəm məni pətigəm in.

²⁰ Nian ilah kəmotətapuəh ohni, in təməsəhluaigiən, mətəu təməni=pən əhruahru əmə in kəm lah məmə, “Səniəmə iəu Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.”

* **1:8** Nətəmimi tepət kəmətəhtahnin Məsaiə iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, kəni ilah tepət, nıkilah təhti məmə Jon Bəptais u in Məsaiə. Jon 1:19-28 † **1:9** 1Jon 2:8; Jen 1:1-5 tətəghati e nəhagəhagiən rəha nian Uhgın təmol nəhue niftəni, kəni Jon tətəghati e nəhagəhagiən rəha Narməniğiən Rəha Uhgın iətəm tətasiə e niki nətəmimi. ‡ **1:12** Kəl 3:16 § **1:13** Jon 3:5; 1Pitə 1:23 * **1:14** Jon tətəghati e aposil mın nətəm kəmoteruh rəhan nepətiən, mine nəsanəniən, mine nəhagəhagiən e nəhmtilah. † **1:14** Fil 2:7; 1Tim 3:16 ‡ **1:15** Jon 1:1 § **1:17** Rom 5:21 * **1:18** Eks 33:20 † **1:18** 2Kor 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nəh 22:4

21 Kəni ilah kəmotəni məmə, “?Nəmə səniəmə ik Krīsto, kəni ik pəh? ?Ik Elaijə?”‡

Mətəu Jon təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu Elaijə.”

Kəni ilah kəmotətapuəh mīn ohni məmə, “?Nəmə səniəmə ik Elaijə, kəni ik pəh? ?Ik iəni rəha Uhgīn iətəmi kəmotəni aupən məmə otəpanuva?”§

Mətəu Jon təni məmə, “Kəpə.”

22 Kəni ilah kəmotəni məmə, “?Kəni ik pəh? Ik onəkeikei məni pətīgəm ik kəm timah, pəh itimah iəkəhuvən motəni=pən kəm nətəmimi kəmotahli=pa itimah iəkəhuva.”

23 Kəni təni=pən kəm lah məmə, “Iəu u iətəm iəni rəha Uhgīn Aiseə təməni rəkis aupən məmə, ‘Iəu u nəuia iətəmi kəti tətəuīn əfəməh əpəha ikīn təpiə-məpiə ikīn, mətəni məmə, otol suaru təhruahru rəha Iərməniġ.’ ”*

24 Nətəmimi nətəm kəmahli=pa ilah, Farəsi mīn nəuvein əha ikīn,

25 kəni ilah kəmotətapuəh o Jon məmə, “?Nəmə səniəmə ik Krīsto iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, kəni səniəmə ik Elaijə, kəni səniəmə ik iəni iətəm kəmotəni pətīgəm aupən, kəni təhro natol bəptais e nətəmimi?”

26 Kəni tuhalpīn mətəni məmə, “Iəu iatol bəptais e nətəmimi e nəhu, mətəu iətəmi kəti u ikīn e nəlugīn e təmah, iətəm itəmah nəkotəruru in.

27 Iətəmi u tətəuərisiġ lak, mətəu in ilis, in tepət mapirəkis iəu, kəni iəu ləhtəni lan, kəni iəsəhmen aġiniən məmə iəkol uək əkəku aġin kəti rəhan.”†

28 Natimnati mīn u, kəmol əpəha e lahuənu kəti, nərgīn u Petəni, in tətətiġ əpəha e nītəni=pən e nəhu Jotən. Ikīn əha Jon təmatol bəptais e nətəmimi ikīn.

Iesu in təhmen e nətī sipsip rəha Uhgīn.

29 Kəməni lauīġ lan, Jon təmeruh Iesu tətəliuək mətəuva, kəni in təni məmə, “!Ei! !Oteruh-to! Suah u inu, in Nətī Sipsip rəha Uhgīn o noliən sakrifais lan o noliən tərāh mīn rəha nətəmimi.‡ Kəni in otəpanos rəkis noliən tərāh mīn rəha nītənimtəni mīn.§

30 Iətəmi u inu, iəu iəmətəni kəm təmah məmə, ‘Iətəmi kəti tətəuərisiġ lak, mətəu in ilis tapirəkis iəu, mətəu-inu, nian iəməsair əhanəhiən, in tətətətiġ itulīn rəkis.’

31 Nian iəu iəmətəġhati lan, kəni iəu mīn iəməruru məmə in iətəmi pəh; mətəu iəmuva matol bəptais e nətəmimi e nəhu məmə iəkol əpu suah u kəm nətəmimi mīn rəha Isrel.”

32-33 Jon tətətəhtul pətīgəm mətəni məmə, “Uhgīn təmāhli=pa iəu məmə iəkol bəptais e nətəmimi e nəhu, kəni nian iəmətəġhati lan, iəu mīn iəməruru məmə suah u inu. Mətəu Uhgīn təmāni=pa kəm iəu məmə, ‘Onəkeruh Narmīn Rəhak oteiuaiu matīġ e iətəmimi kəti. Kəni suah u inu, in otol bəptais e nətəmimi e Narmīn Rəha Uhgīn.’ Kəni əmeiko, uərisiġ iəmeruh Narmīn Rəha Uhgīn təmsipəri e neai təhmen e mak, muva, meiuaiu məharəġ-pəri lan.

34 Iəu əhruahru iəmeruh nati u, kəni iəməhtul pətīgəm mətəni pətīgəm məmə, ‘Suah u inu, in Nətī Uhgīn pəhriən.’ ”

Iesu tətətuəuīn mətəuīn e rəhan nətəmimi

35 Kəməni lauīġ lan, Jon tətəhtul əmə əha ləmen kətiəh əmə ilahal rəhan keiu iətəmimi mil.

36 Kəni nian nəhmti Jon təməhtul e Iesu taliuək mətəuva kəni təni məmə, “!Ei! !Oteruh-to! !Suah u inu, in Nətī Sipsip rəha Uhgīn!”

‡ 1:21 Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13 § 1:21 Dut 18:15 * 1:23 Aes 40:3 † 1:27 Nəġhatīən pəhriən iətəm Jon təmāni, tol lanu, “Iəu iəsəhmen aġiniən məmə iəkos rəkis put rəhan.” Nətəmimi aupən kotəni məmə uək rəha nos rəkisiən put rəha iərməniġ, in uək rəha slef iətəm in ləhtəni aġin. ‡ 1:29 Aupən ikīn, e nian rəha Oltestimīn, nətəmimi kautohamu nətī sipsip mautil sakrifais lan məmə otəfəl rəkis təfəġə tərāh rəhalah. Afīn-to nəġhatīən u “sakrifais” e tiksīnəri. Jen 22:8; Aes 53:7; 1Pitə 1:19; Nəh 5:6 § 1:29 Hiprus 9:22,26

37 Kəni nian rəhan iətəmimi mil kəmuətəu nəghatiən əha, kəmuəhtul mətiəuərisig e Iesu.

38 Kəni Iesu teirair meruh suah mil u kətiatəu=pən in, kəni in təni məmə, “Ei! !Suah mil! ?Nətuəsəl lak onak?”

Kəni ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatig iə?” (Nəghatiən u “Rapai,” nīpətīn u “Iəgətun.”)

39 Kəni Iesu təməni=pən məmə, “Pəh kihluvən nəkuəruh-to.” Kəni ilau kəmiəuərisig lan mihluvən kuəruh ikin in tətətig ikin. Iuəkir mitigar tiuvig ləhnaiuv, ilau kəmətuan ilahal min mətəuərus tapinəpu.

40 Suah mil u kəti iətəm təmətəu Jon kəni muərisig e Iesu, nərgin u Antiru, pian u Saimon Pitə.

41 Kəni rəueiu aɡin mīn, in təmuvən meh pian Saimon, kəni məni=pən kəm in məmə, “!Ei! !Inotafu rəkis Məsaiə!” (Nəghatiən u, Məsaiə, nīpətīn u məmə, “Kristo,” iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.)

42 Kəni təmit Saimon muva o Iesu.

Kəni nian nəhmti Iesu təməhtul lan, kəni məni=pən kəm in məmə, “Ik u inu Saimon, nəti Jon, mətəu rəueiu okauin ərəg-rəg lam məmə ‘Kefəs.’ ” (In “Pitə” e nəghatiən Kris u nīpətīn məmə “kəpiel.”)*†

Iesu təmauin e Filip mine Nətaniəl

43 Kəməni lauig lan mīn, Iesu nīkin tinəhti məmə otuvən-to Kaləli.

Təməsəl e Filip kəni meruh. Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Va-to, mitəu=pa iəu.”

44 Filip u, in iətəm Petsaitə, ima Antiru mine Pitə.

45 Kəni in təmuvən məsəl meruh Nətaniəl, kəni təni=pən kəm in məmə, “Itimah inoteruh suah əpələ u, aupən Mosis təmətəi rəkis rəhan nəghatiən mīn iətəm tətəghati lan e nauəuə rəha Lou. Kəni iəni mīn rəha Uhgīn aupən ilah mīn kəmotətəi rəkis nəghatiən mīn iətəm tətəghati lan. In iətəm Nasərit, in nəti Josip, kəni nərgin u Iesu.”

46 Mətəu Nətaniəl təni məmə, “!Nati nak! ?Nīkim təhti məmə nati təuvir kəti otsipən e Nasərit? !Kəpəl!”

Kəni Filip təni məmə, “Intəh, təuvir əmə, pəh-to kian nəkeruh-to.”

47 Nian Iesu təmeruh Nətaniəl tətəliuək mətəuva, kəni təni məmə, “!Suah u, in iətəm Isrel pəhriən! !Neiuəiən tikə lan!”‡

48 Kəni əmeiko Nətaniəl təmauit mətəpuəh o Iesu məmə, “?Nəməhra məhrun məmə iəu iətəmi tol lanu?”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nian ik nəmətəharəg e nəukəti nigī fik, kəni Filip təsauin əhanəhiən lam, mətəu iəu iəmafū rəkis ik.”§

49 Kəni Nətaniəl təni məmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgīn! Ik Kig rəha nətəm Isrel!”

* **1:42** Nətəmimi rəha Kris kəutəni kəpiel məmə “pitə.” Kəni nəghatiən u pitə tinuva nərgin kəti rəhalah, kətauin e nətəmimi lan. Kəmətəi nauəuə mīn rəha Niutestimin e nəghatiən rəha Kris. Nətəmimi tepət kəmətəghati e nəghatiən rəha Kris, təhmen əmə e nətəmimi tepət e nəhue niftəni rəueiu kəutəghati e nəghatiən mil u rəha Inɡlan uə Franis. “Kefəs” in nəghatiən kəti rəha Aram u nīpətīn təni məmə kəpiel. Nətəm Isrel kəmətəghati e nəghatiən rəha Aram təhmen e nətəm Vanuatu kəutəghati e nəghatiən u Bislama. † **1:42** Mat 16:18 ‡ **1:47** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 Nərgin u “Isrel,” in nərgin kəti mīn rəha iətəmimi u Jekəp. Nərgin u Jekəp nīpətīn təni məmə “iətəmi tətəiuə.” Mətəu Uhgīn təmauin ərəgrəg e nərgin tuva “Isrel” məmə otəgətun nəmiəgəhiən vi rəhan. § **1:48** Nigī mīn u fik, ilah nigī kəhrun mīn e nasumian ikin Isrel. Nətəmimi kəutun nəualah, kəni məutəharəg əhgəl nimalilah. Kəutəharəg əhgəl pik nigī fik iuəkir o nimə rəhalah kəni məutəfaki məmə nīkilah otətəhti nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgīn. Nati iətəm Iesu təməni e fes 47 mine 51 in tətəghati e Nətaniəl məmə nəmə təhro təmətəharəg əhgəl rəhan nigī fik, kəni nīkin təmatəhti nəmiəgəhiən rəha Jekəp.

⁵⁰ Iesu tāmāni=pān kām in māmā, “?Ik nāmāhatātə lak mətəu-inu iəu iāmāni əmā māmā iāmeruh rəkis ik nian nāmātəharəg=pān əha e nəukətī nigī fik? Ik onāmaneruh nati asoli mīn tapirəkis inu.”

⁵¹ Kəni māni mīn māmā, “Nīpəhriāniān agīn u iətāni=pīnə kām tāmāh māmā, onāpanoteruh negəu e neai otəuag, kəni nagelo mīn rəha Uhgīn kəutəri mautəhuvən e neai, kəni mətəuiuaiu mətəhuva e Nətī Iətāmimi u təhmen e suaru tatīlpīn nuvəniān e neai mīne nəhue niftāni.”*

2

Marit kəti əpəha Kenə

¹ Kāmāni niāh lan, katol marit kəti əpəha Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. Kəni mamā rəha Iesu in əpəha ikīn.*

² Kəni ilah kotəuīn=pān mīn e Iesu mīne rəhan mīn nətāmimi, māmā ilah mīn okəhuvən e marit əha.

³ Kautol mautol lafet, kəni nətāmimi mīn kotāmnīm rəfin wain, kəni mamā rəha Iesu tāni=pān kām in māmā, “Rəhalah wain tāmikə.”

⁴ Mətəu Iesu tāni=pān kām in māmā, “?Pətəuəhli, təhro nətələhu=pa nati u kām iəu? Nian rəhak təsuvā əhanəhiān.”

⁵ Mətəu rəhan mamā tāni=pān kām nolūək mīn rəha marit māmā, “Itāmāh onəkotəkēkēi motol natimnati rəfin iətām in otāni.”

⁶ Nīlosi nati asoli ilah sikis, kāməlīn əha ikīn əha o nəhu, māmā nətām Isrel ilah okoteikuas mətəruətuəh lan e nəhmtī Uhgīn. Nīlosi nati mīn u, kāmōl e kəpiel, kəni kətīāh təhrun nosiān uan-hanrit litə nəhu.

⁷ Kəni Iesu tāni=pān kām nətām kautol uək māmā, “Otətū=pān nəhu e nīlosi nati mīn u.” Kəni kəmotətū ilah kotəriāuəh vivi.

⁸ Kəni tāni=pān kām lah māmā, “Otətū rəkis nəhu kəti motos məhuvən kām iətām tətarmənīg e marit.” Kəni ilah kəmotol lanəha.

⁹ Kəni nian iətāmi u tāmāmnīm askəuvīn, mətəu nəhu tīnol rəkis wain lan. Mətəu iətāmi u in tətarmənīg e marit u, in təruru māmā kəmos iə wain u. Nətāmi mīn əmā u nətām kəmos nəhu məhuva, ilah əmā kotəhrun. Kəni iətām tətarmənīg e marit təmauīn e iətām təmōl marit,

¹⁰ māni=pān māmā, “Nian rəfin nətāmimi kotaupān motəfətīgəm wain təuvīr, kəni uərisīg nətāmimi kotāmnīm tēpət kō, kəni kəpanəfətīgəm inu təsəuvīr pikiān. !Mətəu ik, nāmāharu kalīn iətām təuvīr mətəuarus=pa u rəueiu!”

¹¹ Kəni inu nəmtətīān iətām Iesu təmətəuəuīn agīn lan mol. Kəni in təmōl ikīn Kenə, lahuənu kəti e Kaləli. E nəmtətīān əha, in təməgətun nepətīān rəha Uhgīn lan, kəni rəhan nətāmimi mīn, kəmotəhatātə əskasik lan.

Iesu tāmāhgi pətīgəm nətāmimi nətām kautol makit e Nimə Rəha Uhgīn (Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

¹² Uərisīg e marit əha, in təmeiuiāu muvən e taun asoli əha Kapeniām əpəha Kaləli ilah rəhan mamā mīne pian mīn mīne rəhan nətāmimi mīn. Kəni kəmotatīg nian nəuvein əha ikīn əha.

¹³ Kəni tīnuva iuəkīr o nian rəha lafet rəha nətām Isrel iətām kətāni māmā lafet rəha Pasova.† Kəni Iesu tāməri muvən əpəha Jerusiləm.

¹⁴ Ihlūə lan e Nimə Rəha Uhgīn kəutəfaki ikīn, Iesu tāmāfu nətāmimi kautol səlīm e kau, mīne sipsip, mīne mak mīn, māmā nətāmimi okotos nəhmtīn o noliān sakrifais lan. Kəni nətāmimi nəuvein əha ikīn, ilah kautol senis e māni rəha nətāmi iki pīsīn pīsīn mīn.

* **1:51** Jen 28:12 * **2:1** Nəmā təhro Josip u iərman rəha Meri, mamā rəha Iesu, in tīnimis rəkis. Mətəu Jon u təmətēi nauəuə u, təmāsəniān māmā inəha ikīn ilah mīn ilah. † **2:13** Eks 12; Dut 16:1-6

¹⁵ Kəni in tos təulə nəuvein, mətəl o nalisian iətəmi. Kəni in mitəu nətəmi mɪn u ilah kau mɪn mine sipsip mɪn məmə okohiet e Nimə Rəha Uhgɪn. Kəni in mauvəregɪn mənɪ rəha nətəmi mɪn u nətəm kautol senis lan, kəni təmahuvihin-ahuvihin rəhalah tepɪl mɪn.‡

¹⁶ Kəni mahi ilah mɪn u nətəm kautol səlim e iəuein mənɪ=pən kəm lah məmə, “!Otəmki natimnati mɪn u mohiet! !Itəmah məsotolian Nimə Rəha Tatə rəhak tuva məmə in nimə rəha nolian makit!”

¹⁷ Kəni nətəmimi rəhan, nɪkɪlah təməhti nəghatɪən kəti e Nauəuə Rəha Uhgɪn, iətəm tətəni məmə, “Iəu iəkolkəikei pɪk Nimə Rəham e nɪkɪk, nɪkɪk pɪk aɡɪn lan.”§*

¹⁸ Kəni nətəmi asoli mɪn rəha nətəm Isrel nɪkɪlah təmahmə motətapuəh ohni məmə, “?Pəh təmol məmə nəkəhrun nolian nati u? !Ol nəmtətɪən məmə otəgətun əhruahru kəm tɪmah!”

¹⁹ Mətəu Iesu tənɪ məmə, “Nəmə itəmah nəkotərəkin Nimə u Rəha Uhgɪn, kəni nian kɪsɪl əmə, iəu iəkuvləkin mɪn təhtul.”†

²⁰ Kəni nətəmi asoli mɪn əha kotəni məmə, “!Ei, nəman! Nətəmimi kəmotol uək asoli o nu ilah rəfin fote-sikis motuvləkin Nimə u Rəha Uhgɪn. !Onəkəhro lanu muvləkin e nian kɪsɪl əmə!”

²¹ Mətəu Nimə əha Rəha Uhgɪn iətəm Iesu tətəghati lan, in nɪpətɪn.

²² Kəni uərisɪɡ, nian in tɪnimis rəkis, kəni mɪnəmiəgəh mɪn, kəni rəhan nətəmimi mɪn, nɪkɪlah təhti nəghatɪən əha rəhan iətəm təməni. Kəni ilah kəmotəhatətə e Nauəuə Rəha Uhgɪn, mɪne nəghatɪən iətəm Iesu təməni=pən kəm lah.

Iesu tɪnəhrun rəkis nətəlɪɡɪən mɪn rəha nətəmimi

²³ Nian əha Iesu təmətatɪɡ e Jerusɪləm e nian rəha lafet rəha Pasova u, nətəmimi tepət kəmoteruh nəmtətɪən mɪn iətəm in təmol, kəni kəmotəhatətə lan.

²⁴ Mətəu Iesu in təməhrun nati iətəm tətətɪɡ e nɪkɪlah, kəni məsəhatətəiən e lah.

²⁵ Ko iətəmi kəti təsəhtul pətɪɡəmɪən məghati rəha nətəmimi lan, mətəu-inu Iesu təhrun rəfin nətəlɪɡɪən rəha nətəmimi.‡

3

Nikotiməs təmuvən meruh Iesu

¹ Iətəmi asoli kəti rəha nətəm Isrel, nərgɪn u, Nikotiməs.* In Farəsi kəti.

² Kəni nian kəti lapɪn, in təmuvən məmə otəghati ilau Iesu. In təməni=pən məmə, “Iəgətun, itəmah iəkotəhrun məmə ik iəgətun kəti iətəm Uhgɪn təmahli=pa ik nəkuva, mətəu-inu iətəmi kəti ko təsolian nəmtətɪən mɪn u ik natol nəmə Uhgɪn təsatɪɡɪən ohni.”

³ Kəni Iesu tənɪ=pən kəm in məmə, “Nɪpəhriənɪən aɡɪn u iətəni=pɪnə kəm ik məmə, nəmə iətəmimi kəti təsair vivi mɪniən,† ko in təseruhɪən Narmənɪɡɪən Rəha Uhgɪn.”‡

⁴ Kəni Nikotiməs, narmin təmiuvɪɡ pɪk, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Iətəmi tɪnol iahɡɪn rəkis, otəhro mair mətmətɪɡ mɪn? Ko təsuvən mɪniən e nərfɪ rəhan mamə kəni mair=pa mɪn!”

‡ 2:15 Afin-to e tiksinəri “Nimə Rəha Uhgɪn” o nəhrunɪən natimnati nian Iesu təmuvən məhɡɪ pətɪɡəm nətəmimi e Nimə Rəha Uhgɪn. § 2:17 Suaru kəti mɪn o nəuhlinɪən fes u tol lanu lan: “Iəu iəkolkəikei pɪk Nimə Rəham e nɪkɪk, nɪkɪk pɪk aɡɪn lan.” * 2:17 Sam 69:9

† 2:19 Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29 ‡ 2:25 Jon 1:47; 6:61; 13:11 * 3:1 Jon 7:50-51; 19:39-42 † 3:3 Nəghatɪən u “nair vɪən,” nɪpətɪn keiu məmə, “iətəmi tətair vivi mɪn” mɪne “Uhgɪn təmol məmə in tair e nairɪən rəha negəu e neai.” Nəghatɪən u in əha ikɪn e fes 5 mɪn. ‡ 3:3 Jon 1:13; 1Pitə 1:23; Jem 1:18

⁵ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəmə iətəmi təsair viən e nəhu mine Narmın Rəha Uhgın, ko təsuvəniən matig ahgəl Narməniğiən Rəha Uhgın. §

⁶ Nipətətəmi təmair əmə e nırə rəha iətəmi əmə, mətəu Narmın Rəha Uhgın əmə u in tatol məmə narmitəmi tətair vi min.

⁷ Təsəuviriən məmə narməm otiuvig nian iəməni=pinə kəm ik məmə, ‘Onəkəkeiki motair vi min.’

⁸ Təhmen əmə e nimətəgi u nəseruhiən məmə tatsipən ikin kəti, matelel nati matuvən ikin kəti iətəm in tolkeiki məmə otuvən=pən ikin. Natətəu əmə, mətəu ik nəsoteruhiən məmə təmsipən iə, kəni matuvən iə. Kəni e suaru kətiəh əmə, kitah kəsoteruhiən Narmın Rəha Uhgın, mətəu kauteruh əmə rəhan uək e nəmiəgəhiən rəha iətəmi iətəm təmair vi min.”*†

⁹ Kəni əmeiko, Nikotiməs tətəpuəh o Iesu məmə, “?Natimnati min u, otəhro lanu muva?”

¹⁰ Kəni Iesu təni məmə, “Ik iəgətun asoli rəha nətəm Isrel. ?Təhro nəkəruru natimnati min u?”

¹¹ Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatiən min u iətəm iətəni ilah, iəu iəkəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iətəni pətigəm, iəu ineruh rəkis. Mətəu itəmah nəsotəhatətəiən e nəghatiən min rəhatimah.‡

¹² Iəu iəməni natimnati min iətəm katol e nəhue niftəni əmə u, mətəu itəmah nəsotəhatətəiən e rəhak nəghatiən. ?Kəni nəmə iəkəni natimnati min iətəm katol e Negəu e Neai, nəkotəhro lanu motəhatətə lan?

¹³ Iətəmi kəti təsuvəniən əpəha ilis e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, məni pətigəm nian kəti mine. Mətəu Nəti Iətəmi əmə, təmsipən iman ikin e Negəu e Neai, meiuaiu=pa, təhrun nəni pətigəmiən. §

¹⁴ “Aupən, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, Mosis təmos narmi sineik kəti, mətəu pəri ilis e nigə əfəməh kəti, kəni miləfəri.* Kəni e nolien əhmen əmə lanəha, okəkeiki kətu-pəri miləfəri Nəti Iətəmi lanəha,†

¹⁵ məmə nətəmi min u nətəm okotəhatətə lan, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin.

¹⁶ “Tol lanəha, Uhgın təmolkeiki pik nətəmi e nəhue niftəni, tol=pən in təməfa Nətin Nəuan Kətiəh Əmə, məmə nətəmi min rəfin u nətəm kəutəhatətə lan, ilah ko kəsəhuvəniən e nigəm itulin, mətəu okotos nəmiəgəhiən itulin.‡

¹⁷ Uhgın in təməsahli=paiən Nətin tuva e nəhue niftəni u məmə otəni pətigəm nalpiniən rəha nolien rəha nətəmi rəha nəhue niftəni, mətəu in təmahli=pa məmə Nətin otuva in suaru o nosmiəgəhiən nətəmi e nəhue niftəni.

¹⁸ “Nətəmi nətəm kəutəhatətə lan, Uhgın otəsəniən nalpiniən rəhalah. Mətəu nətəmi nətəm kəsotəhatətəiən lan, Uhgın tinəni rəkis nalpiniən rəhalah, mətəu-inu kəsotəhatətəiən e Nəti Uhgın Nəuan Kətiəh Əmə.

§ 3:5 Esik 36:25-27; Efəs 5:26; Tait 3:5 * 3:8 E nəghatiən rəha Kris, nəghatiən mil u “nimətəgi” mine “narmın,” ilau nəghatiən kətiəh mil əmə. † 3:8 Esik 37:9 ‡ 3:11 Nəghatiən Kris əhruahru rəha fes 11 tətəni məmə, “Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm ik məmə, nəghatiən min u iətəm iətəni ilah, itimah iəkotəhrun vivi, kəni natimnati iətəm iətəni pətigəm, itimah inoteruh rəkis. Mətəu itəmah nəsotəhatətəiən e nəghatiən min rəhatimah.” Nəmə təhro, Iesu təməni məmə, “itimah” e fes u mətəu-inu e fes 2, Nikotiməs təməni məmə “itimah.” Uə nəmə təhro Iesu tətəghati e Uhgın, Narmın Rəhan, mine in; uə nəmə təhro tətəghati e Jon Bəptais mine in. § 3:13 Nian Iesu təməni “Nəti Iətəmi,” in təməghati aru lan. * 3:14 Eruh min e Namba 21:4-9 tətəghati e aiən sineik. Jon 8:28; 12:32; 12:24 † 3:14 Nəghatiən u “okəkeiki kətu-pəri miləfəri Nəti Iətəmi lanəha” nipətin keiu u ikinu: məmə nətəmi okotəfəri Iesu ilis e nigə kəməluau məmə otimis, kəni mine Uhgın otəfəri min in təri muvən e neai ikin ima nisaiən. ‡ 3:16 Esik 18:23,32; 37:9; 1Tim 2:4; 4:10; 1Jon 4:9-10

19 Uhgïn tatakil nətəmimi e noliän u mämə, Nəhagəhagiän tinuva rəkis e nəhue niftəni, mətəu nətəmimi kəsotolkeikeiän Nəhagəhagiän, mətəu-inu nian rəfin rəhalah noliän, təsəhruahruian.

20 Nətəmimi nətəm kautol noliän iətəm təsəhruahruian, ilah kəutəməki e Nəhagəhagiän. Kəni ilah kəsəhuvaian e Nəhagəhagiän, mətəu-inu ilah kəutəpəh mämə Nəhagəhagiän əha otasiəgəpin pətigəm rəhalah noliän təräh min.

21 “Mətəu nətəmimi nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nıpəhriənian ilah okəhuva e Nəhagəhagiän, mämə Nəhagəhagiän əha, in otasiəgəpin rəhalah noliän, kəni mətəgətun mämə ilah kautol nəuia Uhgïn e nəsanəniän əmə rəhan.”

Jon təməghati min e Iesu

22 Uərisig e natimnati min əha, Iesu mine rəhan min nətəmimi kəmoħiet Jerusiləm motan əmə e nitəni Jutiə. Təmatig nuvəh nəuветin ilah min ikin əha, kəni matol bəptais e nətəmimi.

23 Mətəu e nian əha, Jon min, in tatol bəptais e nətəmimi əpəha ikin kəti iuəkir əmə o Salim, nərgin u, Aenon, mətəu-inu, ikin əha, nəhu tēpət ikin. Kəni nətəmimi kautəhuvən ikin əha, mämə Jon otol bəptais e lah.

24 E nian əha, kəsləfən əhanəhian Jon e kaləpus.

25 Kəni nətəmimi nəuvein rəha Jon, ilah kəmotorgəhu ilah iətəm kəti u taskəlim vivi lou rəha Mosis, o noliän əhruahru iətəm iətəmimi otəkeikei maig mämə in otəhruahru e nəhmti Uhgïn.

26 Kəni ilah kəməhuvən moteruh Jon, motəni=pən kəm in mämə, “Iəgətun, ik nəkəhrun iətəmimi kəti u aupən itəlau min əpəha e nitəni=pən ikin e nəhu Jotən, kəni ik nəməhtul pətigəm mətəghati lan kəm nətəmimi. Rəueiu əha, in tinatol bəptais e nətəmimi. Kəni ilah rəfin kinautəhuvən ohni.”

27 Kəni Jon təni=pən mämə, “Iətəmimi təruru noliän nati kətiəh mine, nəmə Uhgïn əpəha e Negəu e Neai tətəfən uək əha kəm in.

28 Itəmah u nəutəhtul=pa ohniəu. Itəmah nəkotəhrun mämə iətəni lanu mämə, ‘Səniəmə iəu Kristo iətəm Uhgïn təməni mämə otahli=pa.’ Mətəu Uhgïn təmahli=pa iəu mämə iəkaupən muva, kəni Kristo in otəpanuərisig.

29 Iətəm aluə kəti mämə otol marit, in otos pətan vi rəhan. Mətəu iətəmimi u tətəsiro e lafet rəha marit u, nıkin tagiän pik mämə otəhtul e nıkali iətəm aluə u mətəlig lan. Kristo in təhmen e iətəm aluə, kəni iəu iəkəhmen e iətəm tasiro. Kəni nıkkik tagiän mämə in təmuva, kəni nıkkik tagiän min mämə nətəmimi okotuərisig lan.

30 Kristo əha, in otəkeikei muva mə in ilis tapirəkis iəu, kəni ko iəu iəkeiuaiu.”

31 Iətəmimi in təmsipən ilis e Negəu e Neai, in ilis tapirəkis nətəmimi ərəfin. Iətəmimi iətəm tətən əmə e nəhue niftəni, in iətəmimi əmə rəha nəhue niftəni, kəni in təhrun əmə nəniän natimnati min u e nəhue niftəni u. Mətəu, iətəmimi iətəm tatsipən ilis e neai in ilis tapirəkis nətəmimi rəfin.

32 In tətəhtul pətigəm o nəni pətigəmiän natimnati iətəm in təmeruh kəni minətəu rəkis, mətəu iətəmimi kəti mine təsəhatətəian e rəhan nəghatiän.

33 Iətəmimi iətəm təmos rəhan nəghatiän kəni mətəhatətə lan, in tətəhtul pətigəm mämə nəghatiän iətəm Uhgïn təməni, in nıpəhriənian.

34 Tol lanəha mətəu-inu iətəmimi əha iətəm Uhgïn təmahli=pa tuva, in tətəni pətigəm əmə nəghatiän min rəha Uhgïn. Kotəhrun mämə in tətəni pətigəm əmə nəghatiän min rəha Uhgïn mətəu-inu Uhgïn təməfən Narmın Rəhan tərıauəh lan, ko kəseuviəhlinian keruh kəni kəsehian naunun lan.

35 Əuəh, Tatə Uhgïn in tolkeikei pik Nətın əha, kəni in tinələhu=pən rəkis natimnati rəfin e nəhlmin.

³⁶ Iätəmimi u iätəm tətəhatətə e Nəti Uhgın u, in tatos nəmiəgəhiən itulın u, naunun tikə. Kəni mətəu, iätəmi tətəhti nəuia Nətin u, in ko təsosiən nəmiəgəhiən itulın u nian kəti mine, mətəu-inu iätəmimi iätəm tol lanəha, niəməha rəha Uhgın tatuvən ohni naunun tikə.

4

Iesu təmətəghati kəm pətan Səmeriə

¹ Farəsi min kəmotətəu nəghatiən, məmə Iesu in tınatiuvi=pa nətəmimi tepət kinəutəhuva ohni, kəni in tatol bəptais e lah tepət. Rəhan nətəmimi tepət e rəha Jon.

² (Mətəu nıpəhriənien səniəmə Iesu in tatol bəptais e lah, nətəmimi min əmə rəhan ilah kautol bəptais e nətəmimi.)

³ Kəni nian Iesu tınəhrun məmə Farəsi min kinəutətəu nəghatiən əha, kəni in təmiet Jutiə mitəlig=pən əpəha Kaləli.

⁴ Kəni nian in təmatuvən əha ikin əha, təməni məmə otəkeikei muvən=pən Səmeriə ikin.*

⁵ Kəni in təmuvən=pən e taun kəti e Səmeriə, nərgin u, Saikar. Taun əha, in iuəkir o nitəni kəti iätəm Jekəp təmətei məfən aupən ikin† kəm nətin u Josip.

⁶ Kəni wel rəha Jekəp əha ikin. Kəni Iesu tınəpəou agin, mətəu-inu in təmaliuək e suaru əfəməh, kəni tuva məharəg-pəri iuəkir o wel, mətəmeig. E nian əha, mitigar tınəhtul əhruahru.

⁷⁻⁸ Kəni rəhan min nətəmimi kəməhuvən əpəha itaun, məmə okotos nəhmti nauəniən. Kəni təsuvəhiən, pətan Səmeriə kəti, təmuva məmə otətu nəhu. Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ei. Əfa-to nəhu nəuan nəuətin kəm iəu. İəkolkeikei məmə iəkəmnim.”

⁹ Kəni pətan Səmeriə u, təni=pən kəm in məmə, “!Ei! Ik iätəm Isrel ko, kəni iəu pətan Səmeriə. ?Təhro nətətapuəh=pa o nəhu kəm iəu?” Təməni=pən lanəha mətəu-inu iätəm Jutiə mine iätəm Səmeriə kəsüəmnim pətiən nəhu e kap kətiəh.

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ik nəkəruru nati nak iätəm Uhgın tolkeikei məmə otəfinə kəm ik. Kəni ik məruru min iəu, iəu u, iätətapuəh=pinə o nəhu kəm ik. Nəmə ik nəkəhrun, ik onəkətapuəh o nəhu ohniəu. Kəni iəu oiəkəfinə nəhu miəgəh.”‡

¹¹ Kəni pətan u, təni=pən kəm in məmə, “Iätəmi asoli, ik rəham pəkıt tikə kəni wel u, in əpəha ləhtəni isəu. ?Nəhu miəgəh u, nətəni məmə onəkətu əhro lanu?”

¹² Rəhatah kəha Jekəp u aupən, in təməfa wel u kəm tah, kəni in təmətətu nəhu ikin nımın, ilah nənətin min, mine rəhan min kau min. ?Kəni təhro? ?Ik nəkapirəkis Jekəp, uə?”

¹³ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Nətəm kəutəmnim nəhu e wel u, ilah okəpanotəuauə min.

¹⁴ Mətəu iätəmimi iätəm otəmnim nəhu iätəm iəu iəkəfən kəm in, ko təsəuauə minian nian kəti mine. § Nəhu iätəm iəu oiəkəfən kəm in, in təhmen e nəhmti

* **4:4** E nian əha, tiəkis o nətəm Isrel məmə okəhuvən ima nətəm Səmeriə, mətəu-inu e rəhalah neruhian, nətəm Səmeriə ilah kotamıkmik e nəhmti Uhgın. Kəni nati ənpəpin kəməutəni min məmə kəmotəpən e Jekəp, mətəu kəutəməki e lah min. † **4:5** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:10** Pətan u təməəhrun vivian nıpəti nəghatiən iätəm Iesu təməni=pən məmə otəfən nəhu miəgəh. Nəghatiən əha, nıpətin əhruahru u nəhmti nəhu kəti iätəm təhlan mətapuəl-apuəl. Mətəu Iesu in tətəghati aru lan, məmə Narmın Rəhan in tətəfən nəhu itulın. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nəh 7:17; 21:6; 22:1,17 § **4:14** Jon 6:35

nəhu kəti iətəm tətəpuəl-apuəl mətaiu əpəha imə e nīkin nian rəfin, mətəfən nəmiəgəhiən itulin kəm in, iətəm otəsoliən naunun.”*

15 Kəni pətan əha təni=pən kəm in məmə, “!Iətəmi asoli, əui! Əfa-to nəhu u kəti kəm iəu, məmə iəu iəsəuauə mīniən nian kəti, kəni məsuvaian mīn u ikīnu, mətə nəhu.”†

16 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Uvən mauin=pən e rəham iərman, kəni miəuva u ikīnu.”

17 Kəni pətan əha təni=pən kəm in məmə, “M-m-m. Iəu rəhak iərman tikə.”

Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nətəni pəhriən məmə rəham iərman tikə.

18 Mətəu-inu ik, nəmitəu=pən rəkis nəman faif, kəni iərman u iətəm itəlau min nətuatig u rəueiu, səniəmə rəham əhruahru iərman. Nəghatiən rəham u rəueiu, in nīpəhriənian.”

19 Kəni pətan u, təni=pən məmə, “!Ei-i-si! Iətəmi asoli, iətəfu məmə ik iəni kəti rəha Uhgīn.

20 Tīpītīmah mīn aupən, ilah kəmautəfaki kəm Uhgīn əpəha ilis e nitəuət əpəha, mətəu itəmah nətəm Isrel, nəutəni məmə Jerusiləm əmə əha, okəkeikei kətan ikīn kətəfaki.”

21 Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Pətan, ik onəkəkeikei məni nīpəhriənian e rəhak nəghatiən. Nian əha ikīn tətəva, məmə itəmah onəsotəfaki mīniən kəm Tatə Uhgīn əpəha e nitəuət asoli əha, mīne Jerusiləm mīn.

22 Itəmah nətəm Səmeriə, itəmah nəutəfaki kəm Uhgīn mətəu itəmah nəkotəruru in. Mətəu itīmah iəutəfaki kəm Uhgīn u, iəkotəhrun in, mətəu-inu suaru rəha Uhgīn o nosmiəgəhiən nətəmimi in təmsipa e timah, nətəm Isrel.‡

23 Mətəu otəsuvəhiən, Narmīn rəha Uhgīn in otasiru e nəfaki pəhriən mīn, mol ilah məmə ilah okotəhrun vivi Uhgīn məmə Uhgīn u, in Uhgīn pəhriən, kəni mol ilah məmə ilah okotəfaki kəm in e nīkilah pəhriən. Mətəu-inu Tatə Uhgīn in tətəsəl e nəfaki mīn nətəm kautol lanəha. Kəni nīpəhriənian məmə nian əha tinuva rəkis.

24 Uhgīn səniəmə iətəmimi. Kəpə. In narmīn. Tol lanəha, kəni nətəmimi nətəm kəutəfaki kəm in, ilah kotəkeikei motəfaki kəm Uhgīn məmə Uhgīn u, in Uhgīn pəhriən, kəni ilah kotəkeikei motəfaki kəm in e nīkilah pəhriən e nəsanəniən rəha Narmīn Rəhan.”

25 Kəni pətan u, təməni=pən kəm in məmə, “Iəu inəhrun məmə Məsaiə, otəkeikei muva. Inu, kətauin lan məmə Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa. Kəni nian otuva, kəni in təhrun nəni pətīgəmiən natimnati rəfin kəm tah.”§

26 Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Iəu u inu, iətəghati kəm ik.”

27 Kəni əmeiko, nətəmimi rəha Iesu kəmohtəlig=pa mīn. Kəni narmīlah təmiuvig pik nian kəmotəh in tətəghati ilau pətan kəti. Mətəu ilah kəti təməsətapuəhiən o pətan əha məmə, “?Ik nəkolkeikei nak?” uə kəm Iesu məmə, “?Ik nətəghati kəm pətan əha o nak?”

28 Kəni pətan u, təməpəh rəhan nilosi nəhu tətəharəg, mītəlig muvən əpəha e taun. Təmuvən mətəni=pən kəm nətəmimi ikīn əha məmə,

29 “!Ei! Əhuvən-to motəfu suah kəti əha ikīn əha. In təməni pətīgəm rəfin natimnati mīn iətəm iəu iəmol. ?Nəmə təhro in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa?”

30 Kəni ilah kəmohtiet e taun əha, mīnautəhuvən məmə okotəfu to Iesu.

* 4:14 Sam 42:1-2; 63:1; Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 † 4:15 Jon 6:34

‡ 4:22 Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 § 4:25 Nətəm Səmeriə kəmotəhrun e nauəuə rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otəni əpu kəm lah nəlpəkəuiən rəha Uhgīn.

Iesu tāmāghati aulin e nauānīan

³¹ Kāni e nīan āha, nātāmīmi rāha Iesu kāmāutuh nīkin māmā, “Iāgātun, ik auān kāti.”

³² Mātēu in tēni=pān kām lah māmā, “Iāu nāgāk āpāha nauānīan iātām itāmāh nākotāruru.”*

³³ Tol lanāha, rāhan mīn nātāmīmi kīnātātāpuāh-ātapuāh o lah mīn māmā, “?Tāhro? ?Kāmā tāhro iātāmi kāti tāmāfān nauānīan kāti kām in, uā?”

³⁴ Mātēu Iesu tēni=pān kām lah māmā, “Uhgīn tāmāhli=pa iāu iākuva, kāni nauānīan u nāgāk, māmā iatol natīmīnati iātām in tolkeikei māmā iākol.† Kāni iākol rāfīn uāk mīn iātām in tāmāfa māmā iākol, o nol nauūnīan rāhan uāk.

³⁵ “Itāmāh nākotāhrun-to nāghatīan kāti u kātāni māmā, ‘Māuīg kuvāt āha ikīn tātātīg māmā okotātāuarus nīan rāha nāulākīan e nauānīan e nasumīan.’ Mātēu iāu iātāni kām tāmāh, oteruh-to nauānīan u e nasumīan. Rāueiu āha, nīmālīlah tīnīmātu rākīs. Nīan rāha nāulākīan āha rāueiu.‡

³⁶ “Iātāmīmi rāha nāulākīan tīnuva, mīnātātūuīn mīnatos rākīs rāhan nātāouīan. Kāni nauānīan u, in tāmāulāk lan o nāmīāghīan itulīn.§ E nolīan u, iātāmīmi iātām tātāsūm mīne iātāmīmi iātām tātāulāk lan mos mātūva, ilāu pāti nīkilāu otāgīan.

³⁷ Nāghatīan kāti u kātāni māmā, ‘Iātāmi kāti tāmūvān māmā otārfeī kāni mīsuv nati, mātēu iātāmi pīsīn kāti mīn otāulāk lan mos muva.’ Nāghatīan u, in nīpāhriānīan.

³⁸ Iāu iāmāhli=pān itāmāh māmā onākāhuvān motāulāk e nasumīan iātām itāmāh nāmāsotārfeīan mīne māsotīsuvīan. Nātāpīsīn mīn, ilāh kāmōtāsūm lan. Kāni itāmāh nīnātāhli nāua rāhalah uāk.”

Nātām Sāmēriā tepāt kāmōtāhatātā e Iesu

³⁹ Kāni e taun u, nātām Sāmēriā tepāt, ilāh kāmōtāhatātā e Iesu mātēu-inu pātān āha tāmāhtul pātīgām mātāni=pān kām lah māmā, “Iesu tāmāni pātīgām natīmīnati rāfīn iātām iāu iāmātol.”

⁴⁰ Kāni nīan nātām Sāmēriā kāmāhuvān motēh, kāni kāmōtākeikei ohni māmā otuvān motātīg ilāh mīn. Kāni Iesu tāmūvān motātīg o nīan keiu.

⁴¹ Kāni nātāmīmi tepāt mīn kāmōtāhatātā lan e rāhan mīn nāghatīan.

⁴² Kāni mātāni=pān kām pātān u māmā, “Itīmāh iāmōtāhatātā lan o nāghatīan u iātām ik nāmāni=pa, mātēu rāueiu āha, iākotāhatātā lan mātēu-inu itīmāh āhruāhru iāmōtātāu rāhan nāghatīan mīn, kāni mōtāhrun pāhriān māmā in Iōsmīāgāh rāha nāhue nīftāni.”*

*Iesu tāmōl vīvī nātī
iātāmi asolī kāti rāha kīg*

⁴³ Nīan Iesu tāmātīg mos nīan keiu rākīs ikīn āha, in tāmīet mūvān Kalāli.

⁴⁴ Aupān, in tāmātāni māmā iāni mīn rāha Uhgīn, nauāt imalah mīn, ilāh kāsōtīsīāiān ilāh.†

* **4:32** Job 23:12; Jon 6:27 † **4:34** Jon 5:30; 8:29 ‡ **4:35** Nīan Iesu tātāghati e nauānīan e nasumīan iātām nīmālīlah tīnīmātu rākīs, in tātāni āhruāhru āmā māmā, “!Oteruh-to! Nātāmīmi kīnōtāhtul maru rākīs. Sotolīan māi mātūpīlī o nāni pātīgāmīan nāghatīan rāha Uhgīn tāhmen=pān āmā e nātām kautol māi o nāulākīan, kāni mātāni māmā, ‘Māuīg kuvāt āha ikīn, kāni nauānīan tāpanīmāhtā.’ Kāpā, nātāmīmi kīnātāhtul maru rākīs o nosīan nāghatīan rāha Uhgīn.” § **4:36** Nīpāti nāghatīan u māmā nātāmīmi rāha Iesu okōtos nātāmīmi māhuva o Uhgīn tāhmen=pān āmā e iātāmīmi tātōs nauānīan e nasumīan. Nātāmīmi mīn okōtos nāmīāghīan itulīn. * **4:42** 1Jon 4:14 † **4:44** Nati āpnāpīn Iesu tāmāir lahuānu Petlehem, e nīftāni asolī Jutiā, nātāmīmi kāuteruh māmā in iātām Nasārit āpāha Kalāli, mātēu-inu tāmātīg nuvāh ikīn āha (Jon 7:41; 18:5; 19:19). Nātāmi Isrel e Jutiā mīne Kalāli tepāt kāsōtāhatātā pāhriānīan lan, rāhalah nāhatātāiān tākū āmā lan, nīan kāuteruh in tatol nati āpīsīs nāuvein (Jon 1:11; 2:18,23-25; 4:45,48; 6:2,41,66). Mātēu nātām Sāmēriā nātām kotātīg e taun u Saikā, ilāh kāmōtāhatātā pāhriān lan, māmā Iesu in Kristo iātām Uhgīn tāmāni māmā otāhli=pa (Jon 4:40-42).

⁴⁵ Nətəm Kaləli, aypən ilah kəməhuvən Jerusiləm mautol lafet rəha Pasova, kəni e nian əha, ilah kəmoteruh natimnati mīn iətəm in təmōl ikin əha. Kəni nian Iesu təmuvən Kaləli, nikilah təmagiən ohni.

⁴⁶ Kəni Iesu təmitəlig=pən mīn e lahuənu Kenə, əpəha Kaləli. Ikin əha aypən, in təmōl nəhu tuva mōl wain.‡ Kəni e Kapeniəm iuəkīr əmə, iətəmi asoli kəti rəha kig tətətig ikin. Kəni nətīn kəti tatimīs.

⁴⁷ Kəni nian suah u təmətəu məmə Iesu təmsipən Jutiə mīnuva rəkīs Kaləli, kəni in təmuva meruh Iesu. Kəni mənī=pən kəm in məmə oteiuaiu muva əpəha Kapeniəm masiru e nətīn. Mətəu-inu suakəku otimīs rəueiu.

⁴⁸ Kəni Iesu tənī=pən kəm suah u məmə, “!Nəman! Itəmāh u, nəkotəni məmə onəkoteruh əmə nəmtətīən mīn mīne natimnati mīn iətəm narmītəmāh otaupən miuvīg ohni, uərisig ko, nəpanotəhatətə lak. Mətəu nəmə nəsoteruhīən, ko nəsotəhatətəiən lak.”

⁴⁹ Kəni suah kəha tənī məmə, “!Iətəmi asoli, əui! !Pəh kian uəhai əmə! ! Otəsuvəhiən rəueiu nətik timīs!”

⁵⁰ Kəni Iesu təmənī=pən kəm in məmə, “Uvən; nətīm otəpanəmiəgəh.” Kəni suah u təməhatətə e nəghatīən rəha Iesu kəni mītəlig.

⁵¹ Nian in təmatuvən əhanəh e suaru, meruh rəhan noluk mīn, kəni ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Rəham suakəku tīnəmiəgəh rəkīs.”

⁵² Kəni in təmətapuəh o lah məmə, “?Təməuvir e nian nak?”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Nəniuv ləhnaiuv e uan klok rəhan nəpiəpēiən təmīkə.”

⁵³ Kəni suah u, təməhrun məmə, e nian əhruahru əha inəha, Iesu təmənī=pən kəm in məmə, “Rəham suakəku otəpanəmiəgəh.” Kəni in mīne rəhan mīn, kəmotəhatətə e Iesu.

⁵⁴ Inu nian tatol keiu lan iətəm Iesu təmiet Jutiə, muva Kaləli kəni mōl nəmtətīən kəti.

5

Iesu təmōl vivi suah kəti əpəha iuəkīr e nəhu Petseta

¹ Uərisig e nian əha, Iesu təməri muvən e taun u Jerusiləm, mətəu-inu katol lafet kəti rəha nətəm Isrel əha ikin əha.

² E Jerusiləm, noan nəhu asoli kəti əpəha ikin, iətəm kətāig lan. E nəghatīən rəha nətəm Isrel kətəni nərgīn məmə Petseta. Kəni nimə kəti tətəhtul iuəkīr o noan nəhu əha. Nimə u, fərantə lan, faif. In iuəkīr əmə o ket u e nīkali taun u, nərgīn u, Ket rəha Sipsip.

³⁻⁴ Kəni ikin əha e fərantə mīn, nətəm kəutohmīs tepət kəutapīli əha ikin. Nəuvein nəhmtīlah tərah, kəni nəuvein nəhlikīlah tərah, nəuvein mīn nīpətīlah nəuvetīn təmīmīs.*

⁵ Kəni suah kəti əha ikin tətəpīli. In təmatimīs mīnos rəkīs nu tate-eit.

⁶ Kəni Iesu təmeruh suah u tətəpīli, kəni in mīnəhrun məmə suah u təmīmīs nuvəh nəuvetīn, kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Nəkolkēkei məmə onəkəuvir?”

⁷ Iətəmi tatimīs əha tənī=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, iətəmi tīkə məmə otələs iəu meiuaiu muvən e noan nəhu əha nian nəhu təlauəl. Nian rəfin, iəu iətəlkut pīk məmə iəkeiuaiu muvən e nəhu, mətəu nətəmimi nəuvein ilah kotəpīrəkīs iəu moteiuaiu məhuvən. Kəni ilah mōtaupən motek nəhu.”

‡ 4:46 Jon 2:1-11 * 5:3-4 E kopi əuas mīn nəuvein rəha Niutestīmīn iətəm kəmətēi e nəghatīən Kris aypən, kəmətəu=pən nəghatīən rəha fes 3-4 tol lanu məmə, “^{3b} Ilah kəutapīli ikin əha mətəhtahnīn nəuan əha məmə otəlauəl. ⁴ Mətəu-inu, nian nəuvein, agelo kəti rəha Uhgīn tuva, muvən e noan əha, kəni mōl tatəlauəl. Kəni nian nəmə nəhu əha təlauəl, iətəmimi iətəm taupən meiuaiu muvən e nəhu, nati ənpāpīn tatos nīmīsīən nak, mətəu rəhan nīmīsīən otəuvir.”

⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “!Əhtul! Mos rəham nımahan maliuək matuvən.”

⁹ Kəni rəueiu agın suah kəha təməuvir mın. Kəni maiu-aiu rəhan nımahan mos matuvən.

Nati u kəmol e nian rəha Sapət,[†]

¹⁰ kəni nətəmi asoli mın rəha Isrel kəmotahi suah kəha iətəm tinəmiəgəh e rəhan nımisiən, motəni məmə, “Nian u rəueiu rəha Sapət; kəni təsəhruahruian e Lou rəhatah məmə onəkos lanko rəham nımahan.”[‡]

¹¹ Kəni in təni=pən kəm nətəmi mın u məmə, “Mətəu suah u təmol vivi iəu, in təməni=pa məmə iəkos rəhak nımahan maliuək matuvən.”

¹² Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Suah pəh ko təməni=pinə kəm ik məmə onəkol nati u?”

¹³ Mətəu suah u təruru nərgi Iesu, mətəu-inu nətəmimi tepət ikın əha, kəni Iesu təmikə=pən əmə əpəha e nıkilah.

¹⁴ Kəni uərisig, Iesu təmeruh suah kəha e Nımə Rəha Uhgın, kəni təni=pən kəm in məmə, “!Ei! !Eruh-to! !Ik nınəuvir rəkis! Mətəu onətətəu ik məmə nəsol mınıən təfagə tərəh mın. Nəmə nəkol, nərahian kəti otos mın ik, iətəm tərəh pı̄k mın.”

¹⁵ Kəni suah kəha təmuvən məni pətigəm kəm nətəmi asoli mın rəha Isrel məmə, “Suah u iətəm təmol vivi iəu, nərgin ko, Iesu.”

¹⁶ Kəni tol lanəha, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kınautohtəu-ohtəu Iesu məmə okotol nərahian kəm in, mətəu-inu ilah kəuteruh in tatol natimnati mın tol lanəha e nian rəha Sapət kəni nati u tol ilah kəutəməki lan.

¹⁷ Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian rəfin rəhak Tatə in tatol uək, kəni iəu mın iatol uək.”[§]

¹⁸ Kəni nəghatıən u, tol nətəligiən rəhalah təskasik təhmın mın, məmə okotohamu in timis. Mətəu-inu rəueiu əha, səniəmə məmə tətətgəhli əmə Lou rəha Sapət, mətəu nati asoli agın, in tətəni məmə rəhan Tatə əhruahru Uhgın, kəni tol lanəha, in matol məmə in təhmen əhruahru e Uhgın.*

Iesu in tətarməniğ mətəu-inu in Nəti Uhgın

¹⁹ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nıpəhriənian agın u iətəni kəm təmah, Nəti Uhgın təruru noliən nati kəti e rəhan aru əmə nətəligiən. Təhrun əmə noliən natimnati mın u iətəm tateruh Tatə Uhgın tatol, mətəu-inu natimnati rəfin u iətəm Tatə Uhgın tatol, Nətin, in mın in tatol.[†]

²⁰ Nətin təhrun noliən lanəha, mətəu-inu Tatə Uhgın tolkeikei pı̄k Nətin, kəni in tətəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun in e natimnati rəfin iətəm in tatol. Kəni in otəpanəgətun mın natimnati mın kəm in iətəm iahgin mın kotapirəkis in mın u, məmə otol itəmah narmitəmah tatiuvig pı̄k ohni.

²¹ “Mətəu-inu Tatə Uhgın tatol nətəm kəmoħmıs ilah kotəmiəgəh mın, kəni e noliən kətiəh əmə, Nətin təhrun nəfəniən nəmiəgəhian kəm nətəmimi nətəm nıkin tagiən məmə otəfən kəm lah.[‡]

²² Mətəu-inu səniəmə Tatə Uhgın iətəm in otakil nətəmimi, mətəu in təmələhu=pən rəfin nakiliən e nəħlmı Nətin,^{§*}

[†] 5:9 Sapət – Eruh e tiksınəri. [‡] 5:10 Jer 17:21 [§] 5:17 Jon 14:10 * 5:18 Jon 10:30,33; 19:7

[†] 5:19 Jon 14:10 [‡] 5:21 Rom 4:17; Jon 11:25 [§] 5:22 Kitah koteruh fes 21-22 kəni məhrun məmə Iesu in otakil itah rəfin o nian kəti, kəni in otəfən nəmiəgəhian kəm nətəmimi mın u nətəm nıkin tagiən məmə otəfən kəm lah. Mətəu Jon 3:17 tətəgətun məmə Iesu təməsuvaian e nəhue nıftəni o nani pətigəmiən nalpiniən rəhatah, mətəu təmuva o nəfəniən nəmiəgəhian kəm tah. * 5:22 Jon 5:26-27; 9:39; Uək 10:42

²³ məmə nətəmimi ilah rəfin okotisiai Nətin, təhmen əmə məmə inu kəutisiai lanəha Tatə Uhgın. İətəmimi iətəm təsisiaiən Nətin, ko təsisiaiən Tatə Uhgın u iətəm təmahli=pa Nətin.†

²⁴ “Nipəhriənian agın u iatəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətətəu rəhak nəghatiən, kəni mətəhatətə e Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in tinatos nəmiəgəhiən itulin. Ko in təsəhtulian e nəhmtək məmə oiəkəni pətigəm nalpinian rəhan. In tinagım rəkis e nımisiən, kəni minuva o nəmiəgəhiən.‡

²⁵ Nipəhriənian agın u iatəni kəm təmah, məmə o nian kəti iətəm tətəu, nətəmi min u kəmoħmis, ilah okotətəu nəuia Nəti Uhgın, kəni nətəmi min u ilah kəutətəlig lan, ilah okotos nəmiəgəhiən. Kəni nipəhriənian, nian əha tinuva rəkis.

²⁶ Tatə Uhgın in Nəukəti Nəmiəgəhiən, kəni e nolian kətiəh əmə, in təmol məmə Nətin in min Nəukəti Nəmiəgəhiən,§

²⁷ kəni in təmələhu=pən nəsanəniən mine nepətiən e nəħlmi Nətin məmə in otakil nolian min rəha nətəmimi, mətəu-inu in Nəti İətəmimi.

²⁸ “Təsəuviriən məmə narmitəmah otiuvig pik o nati u, mətəu-inu nian əha ikin tətəu iətəm nətəm kəmoħmis okotətəu nəuia Nətin,

²⁹ kəni ilah okotəhtul e rəhalah min suvət, ilah min u aupən kəmautol nolian təuvir min okotəkeikei motəhtul min motos min nəmiəgəhiən, mətəu nətəmi min aupən ilah kəmautol nolian tərəh min, ilah okotəkeikei motəhtul min e nımisiən kəni motəhtul e nəhmti Tatə Uhgın məmə Nətin otəni pətigəm rəhalah nalpinian.*

³⁰ “İəu iəkərruru nol aruiən nati kəti e rəhak əmə nəsanəniən. İəu iətakil nolian min rəha nətəmimi min, mətəu iatol əhruahru əmə məmə rəhak Tatə tətəni mine məmə oiəkol. Kəni nian iəkakil nolian rəha nətəmimi, iəkəhrun məmə iəkol təhruahru, mətəu-inu oiəsolkəikeiən məmə iəkol əmə e rəhak nətəligiən. İəkəkeikei mol təhmen e nətəligiən rəha Uhgın iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.”†

Nəhtul pətigəmiən o nəruəsaniən İesu

³¹ Nəmə iəu pisin əmə iətəhtul pətigəm mətəghati aru lak, kəni rəhak nəghatiən ko təsəhtulian.‡

³² Mətəu iətəmi kəti min əha ikin in tətəhtul pətigəm kəni matol nəfigəmiən ohniəu, kəni iəu iəkəhrun məmə nəghatiən min u rəhan iətəm tətəni lak ilah nipəhriənian.§

³³ “Aupən, itəmah nəmotahli=pən rəhatəmah min nətəmimi məmə okəhuvən motətəlig e nəghatiən rəha Jon, kəni in təmətəhtul pətigəm o nipəhriənian.*

³⁴ İətəghati lanu lan, mətəu iəsərəriəiən e nəghatiən rəha iətəmimi əmə kəti məmə təhrun nolian nəfigəmiən ohniəu. Kəpə. Təsolian lanəha.† İətəghati e nəghatiən rəha Jon lanu mətəu-inu iəkolkeikei məmə Uhgın otosmiəgəh itəmah.

³⁵ Jon u, təhmen e lait kəti. Tətuəu məhagəhag vivi, kəni nikitəmah təmagiən ohni o nian əkuəkir əmə.

† 5:23 Luk 10:16; 1Jon 2:23 ‡ 5:24 Jon 3:18 § 5:26 Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 * 5:29 Nətəmimi nətəm kəutəhatətə e İesu, kəutos nəmiəgəhiən itulin. Nətəmimi nətəm kəsotəhatətəiən lan, ilah okotos nalpinian itulin (Jon 3:36; 5:24; Mak 16:16; Efəs 2:8-10). Natimnati min nətəm nətəmimi kautol, okotol əpu nəmə təhro ilah kəutəhatətə pəhriən e İesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kəl 5:6; Jem 2:17,26). Uhgın tətəfən nəhatətəiən kəm nətəmimi əpnəpın əmə, kəni matig masiru min e lah məmə okautol natimnati təuvir min. † 5:30 Jon 8:16 ‡ 5:31 Dut 17:6; 19:15 § 5:32 Jon 8:17-18 * 5:33 Jon 1:19-28 † 5:34 1Jon 5:9

³⁶ “Mətəu rəhak uək mīn,‡ ilah mīn kautol nəfigəmian ohniəu. Kəni ilah kotəsanən motapirəkis nəghatien mīn u Jon təmatəni. Uək mīn u, rəhak Tatə təməfa kəm iəu mə iəkol naunun e lah. Kəni uək mīn u rəhak, ilah kəutəni pətigəm iəu, kəni ilah mautil əpu iəu məmə rəhak Tatə in təmahli=pa iəu. §

³⁷ Kəni Tatə Uhgīn iətəm təmahli=pa iəu, inəha iətəm tīnatəhtul pətigəm ohniəu. In tətəni pətigəm pau iəu, mətəu itəmah nətotətəu aginien nəuian aupən mətəuarus=pa u rəueiū mine, kəni itəmah nəsoteruhien nəhmtin.

³⁸ Kəni nəghatien rəhan təsatig vivien e nikitəmah, mətəu-inu itəmah nətotəhatətəien lak, iəu u, iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva.

³⁹ “Itəmah nəutafin pīk nəghatien mīn e Nauəuə Rəha Uhgīn, kəni motəhatətə e nəghatien mīn əha məmə itəmah onəkotos nəmiəgəhien iətəm naunun tikə. Mətəu oteruh-to. Nəghatien mīn əha e Nauəuə Rəha Uhgīn, ilah kəutəghati lak, məutəni pətigəm iəu.

⁴⁰ Mətəu itəmah nəutəpəh nuvaien ohniəu məmə nəkotos nəmiəgəhien ohniəu.*

⁴¹ “Iəsolien nati agin e nəni-vivien rəha nətəmimi. Kəpə.

⁴² Mətəu mə itəmah ko, iəu iəkəhrun vivi itəmah, kəni iəu iəkəhrun vivi məmə nolkeikeien rəha Uhgīn tikə e nikitəmah.

⁴³ Iəu iəmuva e nərgi Tatə rəhak, mətəu itəmah nətotosien iəu e nikitəmah, nikitəmah təsagienien ohniəu; mətəu nəmə iətəmi kəti tətəva e nərgin aru əmə, kəni nikitəmah tos, kəni motagien ohni.

⁴⁴ Nian rəfin itəmah nəkotalkeikei məmə nəkotos nəni-vivien rəhatəmah mīn, mətəu nətotalkut aginien məmə onəkotol nati kəti iətəm Uhgīn u, in pisin əmə in Uhgīn, otəni-vivi itəmah ohni. ?Onəkotəhatətə əhro lanu lak nian nautol nolien əha?

⁴⁵ “Təsəuvirien məmə nikitəmah otəhti məmə, iəu oiəkəni pətigəm nolien tərəh mīn rəhatəmah e nəhmti Tatə Uhgīn. Kəpə. Mətəu Mosis pəhriən, nian rəfin itəmah nətəsal=pən ohni,† in otəni pətigəm nolien tərəh mīn rəhatəmah.

⁴⁶ Mətəu-inu nəmə itəmah nəmotəhatətə pəhriən e nəghatien mīn rəha Mosis, kəni itəmah onəkotəhatətə mīn e rəhak nəghatien mīn. Mətəu-inu tətətei nəghatien mīn kəutəghati lak.

⁴⁷ Mətəu itəmah nətotəhatətəien e nəghatien mīn iətəm in tətətei, tol lanəha, suaru tikə agin məmə onəkotəhatətə lak.”

6

Iesu təmaugīn nətəmimi tēpət

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Uərisig e natimnati mīn u, Iesu təmuvən əpəha e nitəni=pən e nəhu asoli nərgi u, Lek Kaləli. Kəni nərgin kəti mīn u, Lek Taipiriəs.

² Kəni nīmənin nətəmimi kəmautuərisig lan, mətəu-inu kəutafu nəmtətien mīn rəhan, iətəm tatol nətəmimi kətohmis kəmotəsanən.

‡ **5:36** Uək mīn iətəm Iesu təmol tol lanu lan: in təmol vivi nətəmimi u kətohmis; in təmahli pətigəm narmīn tərəh mīn e nətəmimi; in təməgətun nətəmimi e Narməniəgīn Rəha Uhgīn; in təmaugīn nətəmimi faif-tausin e pīret faif mine nəmu əkəku keiu; in təməniəhu nīmətəgi asoli əpəha e nəhu Lek Kaləli. Natimnati mīn tol lanəha kəutəgətun məmə Uhgīn in Tatə rəha Iesu kəni mahli=pa e nəhue niftəni.

§ **5:36** Jon 10:25; 14:11 * **5:40** E fes mīn u 31-40, Iesu tətəghati e lou rəha nətəm Isrel u tətəni məmə, nəmə iətəmi keiu uə kisil kəutəhtul məutəni pətigəm nati kəti e iətəmi kəti, nətəmimi okotəhrun məmə nəghatien rəhalah in nīpəhriənien. Nətəmi asoli rəha Isrel, kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, ko təsəhtulien məghati pətigəm aru əmə mətəu-inu in pisin əmə (fes 31). Mətəu Iesu təni məmə kəpə, in mīn Jon Bəptais ilau mīn (fes 33); mine uək mīn rəhan təmol ilah (fes 36); mine Rəhan Tatə Uhgīn (fes 37); mine nauəuə rəha Uhgīn (fes 39). Ilah mīn u kəutəhtul məutəni pətigəm in. Afin-to Jon 8:17-18. † **5:45** Jon 9:28; Rom 2:17

³ Kəni Iesu təmuvən əpəha ilis e nıtəuət kəti, kəni mətəharəg ikin ilah rəhan mın nətəmimi.

⁴ E nian əha, lafet kəti rəha nətəm Isrel u, kətəni məmə lafet rəha Pasova tinuva iuəkir.

⁵ Kəni nian Iesu təməsal=pən, kəni meruh nımənin nətəmimi tepət ilah kəməhuva, kəni in təmətapuəh o Filip məmə, “?Okotəhro motos pıret tepət təhmen e nətəmimi mın u məmə ilah okotun?”

⁶ In təməni askəuvın əmə məmə oteruh-to nəhatətəiən rəha Filip, mətəu in tınəhrun rəkis nati nak iətəm in otəpanol.

⁷ Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “!Ei! Nəmə okos nəhmti pıret məni lan təhmen e tu-hanrit tənariəs pau,* mətəu ko təsəhmenian. Nətəmimi mın u rəfin ilah okotun əmə təkəku məkəku.”

⁸ Kəni iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Antiru u pia Saimon Pitə, in təməni=pən kəm Iesu məmə,

⁹ “Suakəku kəti uəha tatos pıret faif kəmöl e pale, mine nəmu keiu. Mətəu ko təsəhmen aginiən e nətəmimi mın əha.”†

¹⁰ Kəni Iesu təni məmə, “Otəni=pən kəm nətəmimi məmə okotəharəg.” Kəni ikin əha, manuvehli tepət, kəni ilah kəmotəharəg. Kəni nəmpə rəha nəman əmə, təhmen e faif-tausin.‡

¹¹ Kəni Iesu təmos pıret, məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məfən pıret u kəm lah rəfin u kəutəharəg, kəni matig mol mın nati kətiəh əmə e nəmu. Kəni ilah kəmotun təhmen nərfilah tasisi.

¹² Kəni nian kinotauən rəkis, nərfilah tasisi, kəni Iesu təni=pən kəm rəhan mın nətəmimi məmə, “Əhuvən motəuəri nıpıspisi pıret mın kəutəmahl-məhli. Təsəuviriən məmə okotərəkin əmə.”

¹³ Kəni ilah kəməhuvən motəuəri nıpıspisi pıret kəni məhuveipei=pən e kətim asoli mın ilah tueləf kotəriauəh vivi. Pıret u, in nıpıspisi pıret ilah faif kəmöl e pale,§ iətəm nətəmimi kəmotun motəpəh.

¹⁴ Kəni nian nətəmimi kəmoteruh nəmtətiən əha iətəm Iesu təmol, kəni ilah kəmotəni məmə, “Nıpəhriənian. !İəni pəhriən u* rəha Uhgın iətəm aupən kəmətəni məmə in otuva e nəhue nıftəni!”†

¹⁵ Kəni Iesu təməhrun məmə nətəmimi mın u kotəni məmə okəhuva motos in məhuvən motəkeikei kəm in məmə in otuva mol kig rəhalah. Kəni in təmagim mın, məpəh ilah muvən əpəha e nıtəuət, mətəu in pisin əmə.‡

Iesu təmalıuək e nəhue nəhu
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Nian mıtigar təmeiuaiu, nətəmimi rəha Iesu mın kəmotəiuaiu məhuvən e lek əha.

¹⁷ Kəni tınapınəpu, mətəu Iesu tıka, təsuva-əhanəhiən. Kəni əmeiko, ilah kəməhuvən motəri e bot kəti, kəni mınəutasuə lan mınəutohapumın mın e lek, məmə ilah okəhuvən Kapeniəm.

¹⁸ Kəni nımətagi asoli kəti təməhtul mınatol nəhu tınətərah.

* **6:7** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tu-hanrit tənariəs təhmen e tu-hanrit-tausin vatu (200,000 vatu). † **6:9** 2King 4:42-44 ‡ **6:10** Nıpətan mine kəlkələh mın ilah mın e nımənin əha, mətəu kəməfin əmə nəman. Noliən rəhalah tol lanəha. !Nəmə təhro, nətəmimi ilah rəfin tuenti-tausin! § **6:13** Pale in nati kəti təhmen e rais uə wit. * **6:14** Nətəm Isrel ilah kəmotəhtahnin iəni kəti məmə in otuva təhmen e Mosis (Jon 1:21). E nian rəha Mosis, Uhgın təməfən pıret təmsipəri e neai, nərgin u mana. Kəni ilah kəmauteruh əmə Iesu təmol nati apıspis, maugin ilah e pıret. Rəhalah nətəligiən təmuvən o nauəniən (fes 26) mine noh rəkisiən ilah o nətəm Rom (fes 15). † **6:14** Dut 18:15-19 ‡ **6:15** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37

19 Kəni nian ilah kəməutasuə mautəhuvən, təhmen e faif uə sikis kilomitə, kəni ilah kəmotafu Iesu taliuək e nəhue nəhu§ mətuvə iuəkir o rəhalah bot. Kəni ilah kəmotəgin pik,*

20 mətəu in təməni=pən kəm lah məmə, “Sotəgin pikian, mə iəu əpə.”

21 !Kəni nīkilah təmagiən mə kotələs in e bot, mautol əmeiko, rəueiu agin, mətəu bot tinuvən e nəve nəhu e nītəni=pən ikinu kəməutəni məmə okəhuvən ikin!

Nətəmimi kəməutəsəl e Iesu

22 Kəməni lauig lan, nətəmimi mīn nətəm kəutatig əha e ləven=pən=pa ikin e lek asoli u, ilah kəmoteruh məmə aupən, bot kətiah əmə tətəhtul. Kəni ilah kotəhrun məmə Iesu təsuvəniən e bot u ilah rəhan mīn nətəmimi, mətəu-inu nian kəmoht, ilah pişin əmə məhuvən.

23 Kəni bot mīn nəuvein, komotsipən e taun u Taipiriəs, ilah kəməhuva. Ilah kəməhuvari iuəkir əmə u ikinu iətəm İərməniğ təməhtul ikin məfaki mətəni tagkiu o pīret, kəni nətəmimi kəmotun.

24 Kəni ilah kəmoteruh məmə Iesu tīnikə u ikinu, moteruh məmə rəhan mīn nətəmimi kīnohkə mīn, kəni tol lanəha, ilah mīn kəmotəsə mīn e bot mīn, məhuvən Kapeniəm, mautəsəl lan.

Iesu in pīret rəha nəmiəğəhiən

25 Nian nətəmimi mīn u kəmoteruh Iesu əpəha nəve nəhu=pən əpəha e lek u, kotətapuəh ohni məmə, “?İəgətun, ik nəmuva u ikinu nəhgīn?”

26 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənian agin iətəni kəm təmah məmə, itəmah nəutəsəl lak, səniəmə nəmoteruh nəmtətian mīn u iətəm iəmol, mətəu itəmah nəmotun əmə pīret, nərfitəmah tasisi.

27 Mətəu təsəuviriən məmə itəmah nahgitəmah otikə o nosiən pīret iətəm otəpanəmnəmit mikə.† Itəmah, nahgitəmah otəkeikei mikə o nosiən pīret iətəm tətətig itulīn u, pīret rəha nəmiəğəhiən iətəm naunun tikə.‡ Pīret u, inu, Nəti İətəmimi otəpanəfinə kəm təmah; mətəu-inu Tatə Uhgīn, in təməgətun məmə nīkin tagiən o Nətin.”§

28 Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Noliən nak mīn u iətəm Uhgīn tolkeikei məmə itimah oiəkotol?”

29 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəkeikei motəhatətə lak, məmə Uhgīn təmahli=pa iəu.* Nati u inu Uhgīn in tolkeikei.”

30 Kəni ilah kəmotətapuəh mīn ohni məmə, “?Mətəu ik onəkol nəmtətian nak, məmə itimah iəkoteruh kəni iəkotəhatətə lam? ?Ik onəkol nati nak?”

31 Nian rəhatah kəha mīn u aupən, ilah kəmautan ikin təpiə-məpiə ikin, ilah kəmautan ‘mana.’† Nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, ‘In təməfən pīret iətəm təmsipən e Negəu e Neai məmə ilah okotun.’”‡

32 Mətəu Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənian agin u iətəni kəm təmah məmə, səniəmə Mosis təməfinə pīret u iətəm tatsipən e Negəu e Neai məmə nəkotun. Mətəu mə rəhak Tatə in təməfinə. Kəni in u tətəfinə pīret pəhriən iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məmə itəmah onəkotun.

33 Mətəu-inu pīret rəha Uhgīn, inu in iətəm tatsipən e Negəu e Neai, məteiuaiu=pa e nəhue niftəni.§ Kəni pīret u tətəfən nəmiəğəhiən kəm nətəmimi e nəhue niftəni.”*

34 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, kəsi, əfa-to pīret u kəm timah nian rəfin.”†

§ 6:19 Job 9:8 * 6:19 Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 † 6:27 Aes 55:2 ‡ 6:27 Jon 6:35,48
§ 6:27 Aes 55:2 * 6:29 Jon 6:35; 1Təs 1:3; 1Jon 3:23 † 6:31 Nam 11:7-9 ‡ 6:31 Eks 16:4,15; Neh 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § 6:33 Jon 3:13,31 * 6:33 Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † 6:34 Mat 6:11; Jon 4:15

³⁵ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu u, iəu‡ Piret iətəm tətəfən nəmiəgəhiən. Iətəmimi otuva ohniəu, in nəumis otəsus mīniən. Kəni iətəmimi iətəm otəhatətə lak, in otəsəuəuə mīniən.Š*
³⁶ Mətəu iəu iəməni=pinə rəkis kəm təmah, məmə nati əpnapin nauteruh iəu, mətəu itəmah nəotəhatətəiən lak.
³⁷ Nətəmimi nətəm rəhak Tatə tətəfa ilah kəm iəu, ilah okəhuva ohniəu. Kəni iətəmimi iətəm otuva ohniəu, ko iəsahli pətigəmiən.†
³⁸ Mətəu-inu iəu iəmsisipəniən e Negəu e Neai meiuaiu=pa e nəhue niftəni məmə iəkol natimnati mīn u iəu əmə iəkolkeikei. Mətəu iəmuva məmə iəkol natimnati mīn u iətəm rəhak Tatə təmahli=pa iəu iəkuva ohni.
³⁹ Kəni in tolkeikei məmə iəu iəkaskəlīm tiəkis nətəmimi mīn u nətəm in təməmki=pa ilah kəm iəu, oiəsəmkarəpəniən e iətəmi kəti mīne. In tolkeikei məmə e naunun nian, iəu iəkol nətəmi mīn u ilah okotəmiəgəh mīn e nīmisiən.‡
⁴⁰ Mətəu-inu rəhak Tatə in tolkeikei məmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəsəl=pən o Nətin, kəni motəhatətə lan, ilah okotos nəmiəgəhiən itulīn. Kəni e naunun nian, iəu oiəkol nətəmimi mīn u ilah okotəmiəgəh mīn e nīmisiən.”
⁴¹ Kəni o nati u, nətəmimi nīkilah tīnətuəuin mətəgət, mətəu-inu in tətəni məmə, “Iəu u, Piret iətəm tatsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni.”
⁴² Ilah kəutəni məmə, “?Təhro? Suah u in Iesu, nəti Josip, kitah kotəhrun əmə rəhan tatə mīne məmə. ?Təhro in tətəni lanəha məmə, ‘Iəu iəmsipən e Negəu e Neai, mətəu e nəhue niftəni?’”
⁴³ Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Təsəuviriən məmə nəkotəghati lanko.
⁴⁴ Nəmə Tatə Uhgīn iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in təsiuvi=paiən iətəmimi kəti tuva ohniəu, kəni ko iətəmimi u təsuva aruiən ohniəu məmə iəkol otəmiəgəh mīn e nīmisiən e naunun nian.Š
⁴⁵ Nəghatiən iətəm iəni kəti təmətəi əupən e Nauəuə rəha Uhgīn, tətəni tol lanu məmə, ‘Uhgīn in otəgətun nətəmimi rəfin.’* Iətəmimi iətəm tətətəlig e nəgətuniən rəha Tatə Uhgīn kəni mos rəhan nətəligiən ikin, in tətəuə ohniəu.
⁴⁶ Iətəmimi kətiah mīne tikə, iətəm təmeruh Tatə Uhgīn. In pišin əmə u iətəm təmsipən lan, təmeruh in.
⁴⁷ Nipəhriən iən agīn u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in tinos nəmiəgəhiən itulīn.
⁴⁸ “Iəu u, Piret rəha nəmiəgəhiən.†
⁴⁹ Nati əpnapin tipitəmah mīn əupən, ilah kəmotun pīret u ‘mana’ əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, mətəu ilah kəmoħmīs rəkis.
⁵⁰ Mətəu Piret iətəm təmsipən e Negəu e Neai meiuaiu=pa u rəueiu, in tol pišin. Piret u, təmeiuaiu=pa məmə iətəmi iətəm tatun, ko təsimisiən
⁵¹ Iəu u, iəu Piret iətəm tətəmiəgəh, təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. Iətəmi otun Piret u, in otəmiəgəh matuvən əmə lanko naunun tikə; kəni Piret u, iətəm iəu iəkəfiən o nəmiəgəhiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni, inu nəhuvegək.”
⁵² Nəghatiən u təmol nətəmimi kīnautəhtul mīnautorgəhu kəm lah mīn, motəni məmə, “?Təhro ?Suah u təhrun nəfaiən nəhuvegin kitah kotun?”

‡ **6:35** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § **6:35** Jon 4:14; 7:37-39 * **6:35** E nauəuə rəha Jon, Iesu in tətəni in məmə in nati səpin: in Piret iətəm tətəfən nəmiəgəhiən (6:35); in Nəhəgəhagiən rəha nətəmimi u e nəhue niftəni (8:12); in Namtiħluə (10:7,9); in Iətəmimi rəha Nəsəl Vivian Sipsip Mīn (10:11,14); in Nəukəti Nair=pa Mīniən e Nīmisiən, kəni in Nəukəti Nəmiəgəhiən (11:25); in Suaru, mīne Nəukəti Nipəhriən iən, mīne Nəukəti Nəmiəgəhiən (14:6); in Nəukəti Nigi Pəhriən (15:1). † **6:37** Jon 17:2
‡ **6:39** Jon 17:2,12; 18:9 § **6:44** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 * **6:45** Aes 54:13; Jer 31:34 † **6:48** Piret əpnapin əmə tasiru e nipətītah məmə kitah okotəmiəgəh kəni mətətag, mətəu Iesu, in Piret rəha nəmiəgəhiən, kəni in nəukəti nəmiəgəhiən itulīn, iətəm tətətuəuin u rəueiu.

⁵³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, nəmə itəmah nətotunian nəhuvegi Nəti Iətəmimi, kəni məsotəmnimian niran, ko nətosian nəmiəgəhian itulin.‡

⁵⁴ Iətəmimi iətəm tatun əmə nəhuvegək mətəmnim nırak, in otos nəmiəgəhian itulin,§ kəni e naunun nian, iəu oiəkol in otəmiəgəh min e nimisian.*

⁵⁵ Iəməni lanəha, mətəu-inu nəhuvegək in pıret pəhriən nig nətəmimi. Konu nırak, in nəmnimian pəhriən nim nətəmimi.

⁵⁶ Iətəmimi iətəm tatun nəhuvegək, kəni mətəmnim nırak, in otatig lak. Kəni iəu iətatig lan.†‡

⁵⁷ “Rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu iəkuva, in nəukəti nəmiəgəhian. Kəni iəu iatos nəmiəgəhian ohni. Kəni e nolian əhmen əmə, iətəmimi iətəm tatun iəu, inu tatos nəmiəgəhian ohniəu.

⁵⁸ Iəu u pıret pəhriən, iətəm təmsipən e Negəu e Neai, meiuaiu=pa e nəhue niftəni. In təsəhmenian e pıret u, iətəm tipitah min aupən kəmutun. Nati əpnəpın məmə ilah kəmotun pıret əha, mətəu ilah kınohmis rəkis. Mətəu iətəmimi iətəm tun pıret u, in otos nəmiəgəhian itulin, iətəm naunun tikə.”§

⁵⁹ Iesu təməni pətigəm nəghatian min u, nian təmətəgətun nətəmimi əpəha e nimə rəha nuhapuminiən* e Kapeniəm.

Nətəmimi min rəha Iesu kəmotəpəh nəhatətəian lan

⁶⁰ Nətəmimi tepət rəha Iesu kəmotətəu nəghatian u rəhan, kəni ilah kotəni məmə, “!Nəman! !Nəghatian u tiəkis agin! ?Pəh u təhrun nosian nəghatian tol lanəha?”

⁶¹ Kəni Iesu təməhrun aru məmə nətəmimi min rəhan, kınautəni mun-mun e nəghatian əha rəhan. Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “?Mətəu təhrol əha? ?Nətəligian rəhatəmah təmeiuaiu o nati u?

⁶² ?Mətəu nəmə təhro nəkotəruh Nəti Iətəmimi təri matuvən min ikin əha, in təmsipən ikin aupən, təhrol u rəueiu?†

⁶³ Narmın Rəha Uhgın əmə təhrun nəfənian nəmiəgəhian kəm iətəmimi.‡ Nəsanənian rəha iətəmimi təruru nolian nati u. Nəghatian min u iəmatəni kəm təmah, ilah nəghatian min rəha Narmın Rəha Uhgın iətəm tətəfən nəmiəgəhian kəm nətəmimi.

⁶⁴ Mətəu itəmah nəuvein u ikinu, itəmah nətotəhatətə əhanəhian lak.” (Iesu təməni lanəha mətəu-inu in tinəhrun rəkis e nətuəuinian məmə nətəmi nipəh min u kəsotəhatətəian lan, kəni pəh u in otegəhan=pən e nəhlmi tikimır min rəhan.)§

⁶⁵ Kəni in təməni məmə, “O nati u inu, iəu iəməni rəkis kəm təmah, məmə ko iətəmimi kəti təsuvaian ohniəu nəmə Tatə Uhgın təsolian suaru ohni.”*

⁶⁶ Uərisig e nəghatian əha, nətəmimi rəhan tepət kəmotəgım, minotəpəh nitəu-pənian.

Pitə təməni pətigəm məmə in tətəhatətə e Iesu

‡ **6:53** Iesu tətəghati e nəghatian əuhlin əha məmə katun nəhuvegin, katənim niran. Nipətın u, məmə nətəmimi okotəkeiki motəhatətə e rəhan nimisian kəni motos nəmiəgəhian itulin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nati nak in təməni tol nikitah təhti nipətı Nauənian Rəha Nəmtətian Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § **6:54** Fes 54 in suaru kəti min rəha nənian fes 40. Nipətılau kuəhmen-əhmen e lau min. In təhruahru əmə məmə nunian nəhuvegi Iesu mine nəmnimian niran in nəghatian əuhlin o nəhatətəian rəhatah. * **6:54** Sam 63:5 † **6:56** Nian kitah kəutəni məmə kəutatig e Iesu, uə kəutəpeir=pən e Iesu, nipətın u məmə kitah kəutatig e Iesu məsohietian, məutsipən lan, məutəhtul=pən lan, kautos rəfin nəsanənian rəhatah ohni, məutarəriə lan, kəutilpın kitah min. ‡ **6:56** Jon 15:4-7; 1Jon 3:24; 4:15 § **6:58** Jon 6:41,51 * **6:59** “nimə rəha nuhapuminiən” – Afın-to e tiksınəri. † **6:62** Jon 3:31; 17:5 ‡ **6:63** Jon 6:68; 2Kor 3:6 § **6:64** Jon 2:25 * **6:65** Jon 3:27; 6:44; 14:6

⁶⁷ Kəni Iesu təmətapuəh o rəhan nətəmimi tueləf məmə, “?Təhro e təmah? ? Itəmah mīn nəkotəni məmə nəkotagim motəpəh iəu?”

⁶⁸ Kəni Saimon Pitə təməni=pən kəm in məmə, “? İərməniḡ, itimah oiəkəhuvən o pəh? İk əmə u, rəham əmə nəghatīən in tətəfən nəmiəḡhiən iətəm naunun tīkə.†

⁶⁹ Kəni itimah inotəhatətə rəkis lam, kəni itimah inotəhrun rəkis məmə ik İətəmi Asim rəha Uhgīn.”‡

⁷⁰ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “İtəmah u, nətəmi tueləf rəhak. İəu u, iəmitəpīn itəmah, mətəu itəmah kəti u ikin, in iərmis.”§

⁷¹ In tətəni Jutəs, nəti Saimon Iskariot, mətəu-inu in mīn in iətəmi tueləf kəti rəha Iesu, mətəu uərisiḡ ikin, in otəpanegəhan=pən in e nəhlmi rəhan mīn tīkimir.*

7

Iesu təməḡhati ilah pian mīn

¹ Uərisiḡ e natimnati mīn u, Iesu təsəlkeikeiən məmə otuvən lahuənu mīn e Jutiə məmə otol rəhan uək əha ikin əha, mətəu-inu, nətəmi asoli rəha nətəm Jutiə kəmotətəi nəniən oneuən kəti ohni məmə okotuhamu in. Kəni tītəliḡ muvən lahuənu mīn e nītəni Kaləli.

² Mətəu nian tīnəkuəkīr e nian rəha nolīən lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgīn ko lafet rəha Nolīən Nīmauvlubl.*

³ Kəni pia Iesu mīn kəmotəni=pən kəm in məmə, “Təuvīr aḡin konu məmə nəkiət muvən əpəha Jutiə, pəh nətəmimi mīn rəham əha ikin əha, ilah koteruh nati apīspīs mīn rəham iətəm natol.

⁴ Mətəu-inu iətəmimi iətəm tolkeikei məmə nətəmimi okotəhrun in, kəni ko təsəhluaigīən e rəhan mīn uək mīn. Nəmə natol natimnati mīn u, uvən mol əpu ik, kəni təuvīr aḡin məmə onəkol pəh nətəmimi mīn e nəhue niftəni koteruh.”

⁵ Pian aḡin mīn pau, ilah mīn kəsotəhatətəiən lan, kəni mol kəutəni lanəha.†

⁶ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhiən,‡ mətəu itəmah, nian mīn rəfin əmə təhruahru o təmah.

⁷ Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ilah ko kəsotəməkīən e təmah, mətəu iəu, ilah kəutəməkī lak,§ mətəu-inko iəu iatəni pətīḡəm məmə rəhalah nolīən təsəhruahruīən.*

⁸ İtəmah onəkəutəhuvən e lafet, mətəu ko iəu iəsaupəniən muvən e lafet əha mətəu inko, nian əhruahru rəhak təsuva əhanəhiən.”†‡

⁹ In təmətəni nəghatīən u, kəni mətətiḡ əpəha Kaləli.

Iesu təmuvən mīn e lafet rəha Nolīən Nīmauvlubl

¹⁰ Kəni pia Iesu mīn kəmotəpən məhuvən e lafet əha, uərisiḡ ko, Iesu təmuvən mīn. Mətəu nian təmuvən, in təmətan oneuən əmə o nətəmimi məmə okəsotəhiən.

¹¹ Kəni e lafet əha, nətəmi asoli rəha nətəm Jerusiləm, kəutəsəl lan məutətapuəh lan əpnəpīn əmə o nətəmimi məmə, “?Suah əpə in iə?”

¹² Kəni ikin əha, nīmənīn nətəmimi kəməutasiuən-asiuən lan. İlah nəuvein kotəni məmə, “In iətəmi təuvīr kəti,” mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə, in tətəiüə əmə əpəha e nətəmimi.”

† 6:68 Jon 6:63 ‡ 6:69 Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § 6:70 Jon 13:2,27 * 6:71 Jon 17:12 * 7:2 Lafet rəha Nolīən Nīmauvlubl – Eruh e tīksinəri. † 7:5 Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ 7:6 Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § 7:7 Jon 15:18-21 * 7:7 Jon 3:19-20 † 7:8 Jon 7:6 ‡ 7:8 Kōpi əuas mīn nəuvein rəha nauəuə u kəutəni məmə, “O iəu iəsuvəniən e lafet əha.” Nīpəti nəghatīən u məmə Iesu otəsuvəniən e lafet əha mətəu-inu pian mīn, nīkilah təhti məmə in otəkeikei muvən məmə in otol nati apīspīs mīn, kəni mol narmi nətəmimi okotiuvīḡ ohni. Mətəu Iesu otuvən əmə e lafet e nian əhruahru iətəm Uhgīn otəni kəm in.

13 Mätəu ilah kəutəgɪn e rəhalah nətəmi asoli, § kəni kəti təməsəni pətigəmiən Iesu e niki nətəmiimi məmə nətəmiimi okotətəu.

14 Lafet əha, kəmol o nəfakiən apiəpiə kəti, kəni e nəlugi lafet u, Iesu in təmuvən əpəha e Nimə Rəha Uhgɪn, mətəgətun nətəmiimi.

15 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, narmilah təmiuvig pik, kəni kotəni məmə, “?Suah u təməhro məhrun natimnati min u e Nauəuə Rəha Uhgɪn? Rəhatah kəti iətəmi asoli təsəgətuniən lan mine.”

16 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəghatiən min u iətəm iətəgətun nətəmiimi lan, səniəmə rəhak əmə. Ilah kautsipən e Tatə Uhgɪn iətəm təmahli=pa iəu iəkuva.

17 “Kəni nəmə suah kəti rəhan nətəligiən təskasik məmə otol natimnati min iətəm Uhgɪn tolkeikei, kəni in təhrun məmə nəghatiən min u rəhak, ilah kautsipən o Uhgɪn, səniəmə rəhak aru əmə.

18 Iətəmiimi iətəm tətəghati aru əmə e rəhan nepətiən, in tətalkut aru əmə ohni, məmə otiuvi rəkis nətəmiimi, kəni kotəfəri nərgin ohni.* Mätəu iətəmiimi iətəm tolkeikei məmə nətəmiimi okotəfəri nərgi iətəm təmahli=pa in tuva, in iətəmiimi rəha nəniən nīpəhriəniən, in səniəmə iətəm tətəiua.

19 Mosis təməfən Lou kəm təmah, mətəu itəmah kətiəh mine təsol vivian Lou əha mine. ?Itəmah nəutalkut məmə nəkotəhamu iəu o nak?”†

20 Kəni nīmənin nətəmiimi kotəni məmə, “!Nəman! !Narmin tərəh kəti u tətətig lam! ?Pəh təni məmə otoh ik mine?”

21 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəmol uək kətiəh əmə,‡ kəni itəmah rəfin, narmitəmah tatiuvig ohni.

22 Mätəu itəmah min nautol uək e Sapət, nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian əha, mautohtəu=pən Lou rəha Mosis. § (Nīpəhriəniən, səniəmə Mosis əhruahru in təmətuəuin noliən əha, mətəu tīpītəmah min ilah kəmotətuəuin.)*

23 Mätəu nian rəfin, itəmah nəutəhgi=pən nəsualkələh e nian rəha Sapət mautil məmə onəsotəgəhliən Lou rəha Mosis. † ?Kəni təhro niəməha tatol itəmah mətəu-inu iəu iəmol vivi agin nīpəti iətəmiimi e nian rəha Sapət?‡

24 Otəpəh nakiliən noliən rəhak u iətəm nəmoteruh əmə e nəhmtitəmah, mətəu onəkətəikei motətəlig e natimnati iətəm nəsooteruhian e nəhmtitəmah, kəni motakil e nətəligiən iətəm təhruahru.”§

Nətəmiimi kəmotəghati e Kristo

25 Kəni e nian əha, nətəm Jerusiləm nəuvein kotəni məmə, “?Təhrol əha? ? Suah u inu, nətəmi asoli kotəni məmə okotəhamu?”*

26 Mätəu oteruh-to. In tīnatəgətun pətigəm əmə nətəmiimi əpəha e nəhmti nətəmiimi mətəu suah kəti təsəhiən ohni. ?Təhro nəmə nak nətəmi asoli min kinotəhrun rəkis məmə in Kristo iətəm Uhgɪn təməni məmə otahli=pa?

§ 7:13 Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19 * 7:18 Jon 5:41; 8:50,54 † 7:19 Nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel, kəmautasal e suaru o nohamuiən Iesu e Jon 5:18 mine 7:25. E Lou rəha Mosis, Uhgɪn tətəniəhu nohamuiən iətəmi (Eks 20:13). ‡ 7:21 Jon 7:23; Jon 5:2-9 § 7:22 Lev 12:3 * 7:22 Jen 17:9-14; 21:4 † 7:23 Nətəm Isrel, nətəligiən rəhalah tol lanəha. Nəmə lou keiu, kəni kuol pisin e lau min, nəmə natol kəti iətəm tatol ik nətəgəhli min kəti min, kəni onəkəikei məhrun məmə lou nak u in iahgin. Nati əpnapin məmə kəsegəhaniən noliən uək e nian rəha Sapət, mətəu nətəm Isrel ilah kinotəhrun rəkis məmə nəhgi-pəniən iətəmi, in iahgin e lou rəha Sapət. Tol lanəha, nəmə okəhgi=pən suakəku kəti e nian rəha Sapət, kəni okəkəikei kəhgi=pən e nian əha, kəni səniəmə noliən tərəh. Nətəligiən rəha Iesu tol lanu məmə, nəmə ilah kəutəgəhan nəhgi-pəniən nəsualkələh e nian rəha Sapət, kəni kəutəkəikei motəgəhan o nol vivian nīpəti iətəmiimi kəti nəmə nīmisiən uə nərahian kəti tətətig lan e nian rəha Sapət. ‡ 7:23 Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 § 7:24 Aes 11:1-3; Jon 8:15 * 7:25 Jon 7:1

27 Mətəu kitah kotəhrun ikin suah u təmsipən ikin. Mətəu nian Kristo in otuva, ko iətəmi kəti təsəhrunian ikin in tatsipən ikin.”†

28 Kəni e nian əha, Iesu in tətəgətun nətəmimi e Nimə Rəha Uhgın. Kəni in təmagət əfəməh mətəni pətigəm məmə, “Nikitəmah təhti məmə nəkotəhrun iəu, kəni motəhrun mın ikin iəmsipən ikin, mətəu itəmah nəkotəruru. Iəu, iəməsuvaian e nətəligian əmə rəhak. Uhgın təmahli=pa iəu iəkuva. Kəni Uhgın, in nıpəhriənian. Itəmah nəkotəruru in,

29 mətəu iəu iəkəhrun,‡ mətəu-inu iəu iəmsipən lan. Kəni in təmahli=pa iəu iəkuva.”

30 O nati u, nətəmi asoli mın kəmotolkeikei məmə soldia mın okotaskəlim Iesu, mətəu kəti təməsea-pənian mek, mətəu-inu təsol əhanəhian nian rəhan. §

31 Mətəu e nımənin nətəmimi ikin əha, ilah tepət kəmotəhatətə lan, kəni motəni məmə, “Nəmə Kristo tuva, kəni ko in təsolian nəmtəian tepət tapirəkis ilah mın u suah u Iesu tatol.”*

*Soldia mın rəha
Nimə Rəha Uhgın kəməhuva
məmə okotaskəlim Iesu*

32 Kəni nian Farəsi mın kəmotətəu nımənin nətəmimi kətasıuən-asiuən e Iesu lanəha, ilah mine pris asoli mın kəmotahli=pən soldia mın nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın məmə okotaskəlim Iesu.†

33 Kəni Iesu təməni=pən kəm nımənin nətəmimi məmə, “Iəu iətətig nian təkuəkir əmə kitah mın itəmah, kəni uərisig, iəkıtəlig=pən mın o iətəm təmahli=pa iəu.

34 E nian u, itəmah onəpanotəsal lak, mətəu ko nəsotəhian iəu; mətəu-inu ikin əha, iəu iatuvən ikin, ko itəmah nəsəhuvaian ikin.”

35 Kəni nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel kınəutətapuəh-ətapuəh o lah mın məmə, “?In otuvən iə əha məmə kitah okəsoteruhian in? ?Otuvən o nətəm Isrel nəuvein u nətəm kəutatig e nıtəni pisin pisin mın ilah Nanihluə‡ mın, məmə otəgətun ilah?

36 In tətəni məmə e nian əha, kitah okotəsal lan, mətəu kəsoteruhian in, mətəu-inu ikin əha in tatuvən ikin, ko kitah kəsəhuvənian ikin. ?Nəghatian nak u, nıpətın tətəni nak?”

Nəhu iətəm tətəfa nəmiəghian pəhriən

37 Naunun nian rəha lafet əha, in iahgin tapirəkis e nian mın nəuvein rəha lafet. Kəni e nian əha, Iesu təməhtul əpəha e nəhmti nətəmimi magət əfəməh məmə, “!İətəmimi iətəm tətəuauə, pəh in otuva ohniəu, məmnim! §*

38 İətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in təhmen e nəghatian rəha Nauəuə Rəha Uhgın u tətəni lanu məmə, ‘Nəhu iətəm tətəfən nəmiəghian pəhriən, in otsipən e nikin, təhmen e nəhmti nəhu iətəm tətəpuəl-əpuəl mətəri mətaiəh pətigəm.’ ”†

39 Iesu təməni nəghatian u, mətəghati e Narmın Rəha Uhgın u uərisig in otəpanəfən kəm nətəmi mın u kotəhatətə lan.‡ Mətəu e nian əha, Narmın Rəha

† 7:27 Nətəmimi kotəhrun məmə Iesu təməpət əha Nasərit, kəni in rəhan u məmə mine tatə u Josip mine Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Nətəm Isrel nəuvein ilah kotəhrun məmə Kristo in otsipən əpəha taun Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), mətəu nəuvein, nikilah təhti məmə in otuva əmə, nətəmimi ilah okotəruru ikin in təmsipən ikin. ‡ 7:29 Mat 11:27 § 7:30 Mat 26:18 * 7:31 Jon 2:23; 4:48 † 7:32 Jon 7:45-48 ‡ 7:35 Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri. § 7:37 “Nəuauəian” in nəghatian əuhlin tətəgətun məmə kitah kotəkeikei motos Uhgın təhmen e iətəmimi iətəm tətəuauə təkeikei məmnim nəhu. “!Əhuva ohniəu, məmnim!” in nəghatian əuhlin iətəm tətəni məmə, “Əhatətə lak.” * 7:37 Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nəh 22:17 † 7:38 Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nəh 7:17 ‡ 7:39 Jon 1:33; Uək 2:17,33

Uhgín, tásuva áhanáhián e nətámimi, mətəu-inu Uhgín təməsəfəri áhanáhián Iesu. §

Nətámimi kəmotəuəri ilah mìn o Iesu

40 Nian nətámimi áha ikin kəmotətəu nəghatián u, kəni nəuvein kotəni məmə, “Suah u, in iəni rəha Uhgín u, aupən kəmatəghati lan.”

41 Mətəu nəuvein mìn ilah kotəni məmə, “Suah u, in Krísto iətəm Uhgín təməni məmə otahli=pa.”

Mətəu in pisin mìn nəuvein kotəni məmə, “?Nikitəmah təhti məmə Krísto iətəm Uhgín təməni məmə otahli=pa təhrun nisipənián e Kaləli? !Kəpə!*

42 Nauəuə rəha Uhgín tətəni məmə Krísto iətəm Uhgín təməni məmə otahli=pa otəkeikei misipən e nəuaniləuis rəha Tefit, e taun u Petlehem, ima Tefit aupən.” †

43 Tol lanəha, kəni nimənin nətámimi mìn u, kəmotuəri ilah mìn o Iesu.

44 Kəni nəuvein kotəni məmə okotaskəlím in, mətəu iətəmi kəti təməsea-pənián mek.

Nətəmi asoli mìn rəha nətəm Isrel kəməsotəhatətəián e Iesu

45 Kəni soldiə mìn kəmohtəlig məhuvən o pris asoli mìn mine Farəsi mìn, kəni nətəmi asoli mìn áha kəmotətapuəh o lah məmə, “?Təhro nəsotələsián Iesu məhuva?”

46 Kəni soldiə mìn áha kotəni=pən kəm lah məmə, “!Iəməsotələsián mətəu-inko suah kəti təsəghatián təhmen lan!”

47 Kəni Farəsi mìn kəmotəni=pən kəm lah məmə, “?Təhro? In tiniuvi=pən nətəligián rəhatəmah mìn e rəhan nəghatián eiuə?

48 ?Nəmoteruh rəkis rəhatah kəti iətəmi asoli uə Farəsi kəti təməhatətə lan?

49 Mətəu nətəmi əpnəpín mìn, ilah kotəruru agín Lou rəha Mosis, tol lanəha, Uhgín otərəkín ilah.”

50 Kəni Nikotiməs u in Farəsi kəti, inəha ikin ilah mìn. Suah u inu aupən təmuvən mətəghati kəm Iesu. ‡ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə,

51 “?Təhro? ?Təhruahru e Lou rəhatah məmə kitah okotəni pətigəm nalpinián rəha iətəmi iətəm kitah kəsotaupənián motəhrun vivi, konu, məsotəh əhruahruian nati nak iətəm in tatol?”

52 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “?Təhro? !?Ik u ik iətəm Kaləli, uə!? Uvən-to mafin mìn Nauəuə Rəha Uhgín. Ik onəkəruh məmə iəni kəti ko təsisipənián Kaləli.”

53 Kəni nətámimi kinotohtəlig=pən mìn məutəhuvən lahuənu mìn. §

8

1 Mətəu Iesu təmuvən əpəha e nitəuət u, nərgín u, Nitəuət Rəha Nigi U Olif.

Pətan iətəm təmapili ilau iərman pisin u səniəmə rəhan iərman

2 Kəməni lauig, ləplapín agín, kəni Iesu təmitəlig=pən mìn e Nimə Rəha Uhgín. Kəni nətámimi tepət kəməhuva, motuhapumín=pən ilah mìn ohni, kəni Iesu təməharəg kəni mìnətuəuin mətəgətun ilah.

3 Kəni nəgətun mìn rəha Lou mine Farəsi mìn kəmotələs pətan kəti məhuva ohni. Kəni motol in təhtul aupən e nəhmtilah. Pətan áha, nətámimi nəuvein kəmoteruh e nəhmtilah məmə tətəpili ilau iərman kəti səniəmə rəhan əhruahru iərman.

§ 7:39 Jon 12:23,32; 13:31,32 * 7:41 Jon 1:46 † 7:42 2Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 ‡ 7:50 Jon 3:1 § 7:53 E kopi əuas mìn nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatián Kris aupən, nəghatián u Jon 7:53-8:11 tikə.

⁴ Kəni nətəmi asoli mɪn əha kəmotəni=pən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, pətan u nətəmi kəmoteruh e nəhmtilah məmə in tətəpili ilau iərman kəti, mətəu səniəmə rəhan əhruahru iərman.

⁵ E Lou rəhatah, Mosis təmələhu nəghatiən kəti tətəni məmə, pətan tol lanu, kitah kotəkeikei motəhti e kəpiel apin motəhtimu.* ?Mətəu ik, rəham nətəligiən təhro?”

⁶ Ilah kəmotətəpuəh lanəha, məmə okotol nətəligiən ekəu-ekəu, pəh ilah moteruh=pən nolian tərāh nəuvein lan, məmə ilah kotəhrun nakiliən nolian rəhan.† Mətəu Iesu təpnəpin əmə, məməhli-əməhli mətətei nati e niftəni e nəuanəhlmin.

⁷ Ilah kəməutəhtul məutəhtul məutətəpuəh e nəghatiən u kəm in, kəni in təhtul, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah kəti u ikinu, in təsoliən nolian tərāh nian kəti mine, pəh in otaupən məhti pətan u.”‡

⁸ Kəni in məməhli-əməhli mɪn, mətətei nati e niftəni e nəuanəhlmin.

⁹ Kəni nian ilah kəmotətəu nəghatiən rəhan, kinəutan kətiəh kətiəh, məutəgim. Nauəhli mɪn kotaupən motəgim kətiəh kətiəh, motəpəh əmə Iesu mine pətan əha.

¹⁰ Kəni Iesu təməhtul əhruahru mɪn lan məni=pən kəm pətan məmə, “? Pətan, nətəmi mɪn u kəmotəhrvən? ?Kəti təsuvaian məmə otəni pətigəm rəham nalpinian?”

¹¹ Kəni pətan əha təməni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, ilah kohkə.”

Kəni Iesu təni=pən məmə, “Iəu mɪn, ko iəsəni pətigəmiən rəham nalpinian. Mətəu atuvən, mol naunun e nolian tərāh mɪn.”§

Iesu in nəhagəhagiən rəha nətəmi e nəhue niftəni

¹² Kəni Iesu təmətəghati mɪn kəm lah, mətəni məmə, “Iəu u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmi u e nəhue niftəni.* Iətəmi iətəm tətəu=pa iəu, ko in təsaliuəkian e napinəpuian nian kəti mine, mətəu in otos nəhagəhagiən e nəmiəghian rəhan.”†

¹³ Kəni Farəsi mɪn kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Ik nətəfu pətigəm ik lanko, mətəu iətəmi kəti təsoliən rəhan aru nəfigəmiən, kəni tol lanko, rəham nəghatiən ko təsəhtulian!”‡

¹⁴ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Əuəh, nipəhriənian məmə iəu aru əmə iətəni pətigəm iəu. Mətəu rəhak nəghatiən in tətəhtul pəhriən, mətəu-inko, iəu iəkəhrun ikin iatsipən ikin, kəni məhrun mɪn ikin iatuvən mɪn ikin,§ mətəu itəmah nəkotəruru ikin iatuvən ikin, kəni motəruru ikin iatsipən ikin.*

¹⁵ “Itəmah u, nəutakil nolian rəha iətəmi e nətəligiən rəha iətəmi əmə. Mətəu iəu iəsakiliən nolian rəha iətəmi lanəha, məsakiliən iətəmi kəti.

¹⁶ Mətəu nəmə iəu, iəkakil nolian rəha nətəmi, oiəkol e nolian iətəm təhruahru, mətəu-inu səniəmə iətakil e nətəligiən əmə rəhak, mətəu itimlau Tatə Uhgim iətəm təmahli=pa iəu, rəhatimlau nakiliən in kətiəh əmə.

¹⁷ E Lou rəhatəmah, kəmətei məmə, nəmə iətəmi keiu, katuol nəfigəmiən o nəghatiən kəti, kəni nəghatiən u, in otatəhtul.†

¹⁸ Kəni rəueiu əha, iəu iətəni pətigəm iəu, mətəu rəhak Tatə iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva, in mɪn tatol nəfigəmiən ohniəu.”‡

* **8:5** E Lou rəha Mosis pətan mine iərman ilau pəti okəkeikei kahtimu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24).

† **8:6** Nikilah təhti məmə niki Iesu otəsəkəhrui pətan əha, konu ilah okotəni məmə in tətəu-pəniən Lou rəha Mosis. ‡ **8:7** Dut 17:7; Rom 2:1,22 § **8:11** Jon 3:17; 5:14 * **8:12** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 † **8:12** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nəh 21:23-24 ‡ **8:13** Jon 5:31 § **8:14** Jon 13:3; 16:28 * **8:14** Nəghatiən rəha Iesu in nipəhriənian mətəu-inu təmsipən e Uhgim, kəni mətəlig e Uhgim, kəni Uhgim in nipəhriənian. † **8:17** Dut 19:15 ‡ **8:18** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34; Jon 5:31-40

¹⁹ Kəni tol lanəha, ilah kınəutətapuəh ohni məmə, “?Mətəu Tatə in iə rəham?”

Kəni in təni məmə, “Itəmah nəkotəruru iəu, kəni itəmah nəkotəruru mın rəhak Tatə. Nəmə itəmah nəkotəhrun mə iəu pəh, kəni nəkotəhrun mın rəhak Tatə.”§

²⁰ Iesu təməni nəghatien u e Nimə Rəha Uhgın əhruahru, nian in tətəgətun nətəmimi əpəha ikin kəti iətəm kətəfən məni ikin. Mətəu iətəmi kəti təməsuvəniən maskəlīm in, mətəu-inu təsol əhanəhiən nian rəhan.

Iesu təmsipən ilis

²¹ Kəni Iesu tətəni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəpanagim rəkis e təmah, kəni itəmah onəkotəsal lak. Mətəu itəmah onəkohmis, kəni təfagə tərəh u rəhatəmah* otatig əhanəh e təmah. Ikin əha iatuvən ikin, ko itəmah nə səhuvaian ikin.”

²² Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kotəni məmə, “?Nəghatien əha Iesu tətəni məmə, ikin əha in tatuvən ikin, ko kitah kəsəhuvəniən ikin, nīpətīn tətəni nak? ?Nəmə təhro in otohamu aru in, uə?”

²³ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Imatəmah u ikinu, mətəu iəu, iəu imak əha ilis ikin əha, kəni iəmsipən ikin, meiuaiu=pa. Itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni u. Mətəu iəu, səniəmə iətəmi rəha nəhue niftəni u.†

²⁴ Tol lanəha, iətəni=pinə kəm təmah məmə, itəmah onəpanohmis e nolien tərəh mın rəhatəmah, mətəu-inu nəmə itəmah nəsothətətəian lak məmə Iəu U Inu,‡ kəni itəmah onəkohmis, kəni nolien tərəh mın rəhatəmah okotatig agin e təmah.”§

²⁵ Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “!Ei! ?Ik pəh konu?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəkəhmen əmə məmə in konu iəmatəni kəm təmah aupən, mətəuarus=pa u rəueiu.

²⁶ Natimnati tepət iətəm iəkəhrun nəniən e təmah, kəni məhrun nakilian nolien mın rəhatəmah ohni, mətəu iətəmimi iətəm təmahli=pa iəu, rəhan nəghatien in nīpəhrīənīən əmə. Iəu iətəni pətīgəm əmə natimnati mın iətəm iəmətəu ohni, məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni ilah okotətəu.”

²⁷ Mətəu ilah kəsotəhrunian məmə Iesu in tətəgətun Tatə Uhgın.

²⁸ Tol lanəha, in təni=pən kəm lah məmə, “Nian onəkotləfəri rəkis Nəti Iətəmimi,* nəpanotəhrun məmə Iəu U Inu.† Kəni onəpanotəhrun mın məmə iəsol aruiən nati kəti e rəhak nətəligiən. Iətəni əmə natimnati iətəm Tatə Uhgın tətəgətun iəu lan.‡

²⁹ Iətəmi təmahli=pa iəu iəkuva, in tətətig itimlau min. In təsəpəhiən iəu iəkan pisin,§ mətəu-inu, nian rəfin, iatol natimnati mın iətəm nīkin tətəgiən ohni.”*

³⁰ Nian Iesu tətəni nəghatien mın əha, nətəmimi tepət kəmotəni nīpəhrīənīən lan.

Nīpəhrīənīən təuvi rəkis itəmi

§ 8:19 1Jon 2:23 * 8:21 Nian Iesu tətəni “təfagə tərəh u,” nəmə nak in tətəghati e təfagə tərəh iətəm kəsotəhatətəian lan (Jon 9:41). † 8:23 Jon 3:31 ‡ 8:24 E kopi əuas mın rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatien Kris aupən, nəghatien u rəha Iesu, “Mə Iəu U Inu,” təmāni u ikinu mīne ikin mın tepət e nauəuə u, in təhmen-əhmen əmə e nəghatien kəti iətəm Uhgın tətəni o nəni aruiən nərgin kəm Mosis, mətəni məmə, “Iəu Iətətig.” Afīn-to e nauəuə rəha Eks 3:14-16. Iesu tətəni nəghatien əha, matol əpu in məmə in Uhgın. Iesu in tətəni məmə in Uhgın. Jon 8:28,58; 13:19; 18:6 § 8:24 Rəueiu Iesu in təsəghatien əmə e nolien tərəh asoli iətəm kəsotəhatətəian lan, mətəu tətəghati e nolien tərəh mın rəfin agin iətəm nətəmimi əha kəmotol. * 8:28 Jon 3:14; 12:32-33 † 8:28 “Iəu u inu” – Afīn-to futnot e Jon 8:24. ‡ 8:28 Jon 14:24 § 8:29 Jon 16:32 * 8:29 Jon 4:34; 5:30; 6:38

31 Kəni Iesu təməni=pən kəm nətəm Isrel mīn u kəmotəni nīpəhriənīən lan məmə, “Nəmə nəkotaskəlīm əskasik nəghatiən mīn u rəhak, iətəm iətəni=pinə kəm təmah, itəmah əhruahru konu, rəhak nətəmimi mīn.†

32 Kəni itəmah onəkotəhrun nīpəhriənīən, kəni nīpəhriənīən u, otītis itəmah məmə nəśəhuva mīniən motol slef.”‡

33 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itimah u namipi Epraham,§ itimah u iəsotol agīniən slef* mīn rəha iətəmi kəti. ?Təhro nəməni nəghatiən u məmə, ‘Nīpəhriənīən otītis itəmah, nəkotəpiə.’?”

34 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nīpəhriənīən agīn u iətəni=pinə kəm təmah, nətəmimi nətəm kautol nolīən tərah, kəni nolīən tərah u, in tətarmənīg e lah, kəni mətəskəlīm matol ilah kəutəhuva rəhan mīn slef.†

35 Kəni slef, rəhan iətəmi asoli təsegəhanīən məmə otatīg e nimə rəhan. Mətəu iərmənīg tətəgəhan lan məmə nətīn tətatīg e nimə rəhan nian rəfin matuvən əmə lanko naunun tikə.

36 !Tol lanəha, nəmə Nəti Uhgīn tatītis itəmah, kəni tatītis pəhriən agīn itəmah, kəni itəmah nəśəhuva mīniən motol slef!

37 Iəkəhrun məmə itəmah namipi Epraham, mətəu nəutəsəl e suaru məmə onəkotohamu iəu, mətəu-inu nəsololkeikeiən məmə onəkotətəlig e rəhak nəghatiən.‡

38 Iəu iətəni natimnati mīn u, iətəm iəmeruh rəhak Tatə təmol. Mətəu itəmah nautol natimnati mīn u iətəm rəhatəmah əmə tatə təməni kəm təmah.”

39 Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Mətəu tatə rəhatimah, in Epraham!”

Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə itəmah namipi Epraham əhruahru mīn, kəni itəmah onəkotos rəhan nolīən mīn, təhmen lan təmol aupən. Mətəu itəmah səniəmə namipin əhruahru, mətəu-inu nəsotosiən nolīən mīn rəhan.§

40 Iəu iətəni pətīgəm nəghatiən pəhriən kəm təmah iətəm iəmətəu o Uhgīn, mətəu itəmah nəkotəni məmə onəkotohamu iəu. ?Nikitəmah təhti məmə nolīən rəha Epraham tol lanəha?

41 Itəmah nəutohtəu=pən əmə nolīən əmə rəha tatə rəhatəmah.”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Itimah u səniəmə kəlkələh mīn e suaru. Uhgīn əmə in Tatə rəhatimah.”

Nenəti Setən

42 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəmə Uhgīn pəhriən in Tatə rəhatəmah, kəni itəmah onəkotolkeikei iəu, mətəu-inu iəu iəmsipən lan, muva u ikinu.* Mətəu in səniəmə rəhatəmah Tatə. Iəu iəməsuvaian u ikinu e rəhak aru əmə nətəligiən, iəmuva mətəu-inu in təmahli=pa iəu.

43 “?Mətəu təhro nəsolotəhrunīən nīpəti nəghatiən rəhak? !Mətəu-inu nəsololkeikei agīniən məmə nəkotətəu rəhak nəghatiən!

44 Itəmah, rəhatəmah nolīən təhmen əmə e nolīən rəha tatə rəhatəmah, Setən. Kəni nian rəfin itəmah nəkotolkeikei nolīən nəuan.† Nolīən rəhan iətəm təmatol e nətuəuinīən,‡ tatol əhanəh, in iətəmi rəha nohamuiən itəmi. In təməki e nīpəhriənīən, mətəu-inu nīpəhriənīən tikə lan. Nian in tətəiuə, in tatol əmə rəhan nolīən, mətəu-inu in iətəmi rəha neiuəiən, kəni in tatə rəha neiuəiən mīn.

45 “Mətəu iəu iətəni nīpəhriənīən əmə kəm təmah, kəni tol lanəha, itəmah nəsolotəhatətəiən e rəhak nəghatiən.

† 8:31 2Jon 1:9 ‡ 8:32 Rom 8:2; 2Kor 3:17; Kəl 5:1 § 8:33 Luk 3:8 * 8:33 “slef” – Afin-to e tiksīnəri. † 8:34 Rom 6:12-23; 1Jon 3:8-9 ‡ 8:37 Jer 9:25-26; 1Jon 3:10 § 8:39 Rom 2:28-29; 9:7-9

* 8:42 1Jon 5:1 † 8:44 1Jon 3:8 ‡ 8:44 E nauəuə rəha Jen 3:4, koteruh məmə Setən təmaupən meiuə e nətuəuinīən. In təməni=pən kəm Iv məmə, “Ko ik onəsīmīs agīniən.” Mətəu Setən təmətəghati lanu, məuhlin nəghatiən iətəm Uhgīn təməni e Jen 2:17.

46 ?Təhro? Itəmah kəti u ikinu təhrun nəgətunian məmə iəu iəmol nolian tərəh kəti mine? ?Nəmə iəu iətəni nəghatian pəhriən mīn, kəni təhro itəmah nəsoṭəhatətəian lak?

47 Iətəmiimi rəha Uhgīn, in tatətəlig e nəghatian rəha Uhgīn, mətəu itəmah səniəmə nətəmiimi rəha Uhgīn. Tol lanəha, nəsoṭətəligian e nəghatian rəha Uhgīn.”

Iesu mine Epraham

48 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotahi Iesu motəni məmə, “!Nəman! !Itimah inotəruh əhruahru ik! Ik iətəm Səmeriə kəti. !Ik, narmin tərəh kəti tətətig lam!”

49 Mətəu Iesu təni məmə, “Narmin tərəh tikə lak, mətəu iəu iətəfəri nərgi rəhak Tatə, mətəu itəmah, nəutərəkin nərgək.

50 Iəu iəsalkutiən o nərgin asoli, mətəu iətəmi kəti in tətəlkut ohniəu. Kəni in otəpanakil nətəmiimi rəfin.

51 Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, iətəmiimi iətəm tatol nəuiak, ko in təsimisiən nian kəti mine.”

52 Kəni nətəmiimi mīn əha kotəni=pən kəm in məmə, “!Rəueiu inotəhrun məmə narmin tərəh kəti tətətig lam! Epraham təmimis, kəni iəni mīn kəmoħmīs mīn, mətəu ik nətəni məmə, iətəmiimi iətəm tatol nəuiam, ko in təsimisiən nian kəti. ?Nəghatian nak u?

53 ?Ik nəkapirəkis Epraham u tipitimah tinimis rəkis? ?Kəni mine iəni mīn u kinohmīs rəkis? ?Kəni nəkəmə ik iətəmiimi nak?”§

54 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Nəmə iəu əmə iətəfəri aru iəu, kəni rəhak nisaiən in nati əpnəpin əmə. Mətəu rəhak Tatə u itəmah nəutəni məmə in Uhgīn rəhatəmah, inəha in tətəfəri iəu mətəfən nisaiən kəm iəu.

55 Itəmah nəkotərruru in, mətəu iəu iəkəhrun in. Nəmə iəkəni məmə iəkərruru in, kəni in otol iəu məmə iəu iətəmiimi rəha neiuəian, təhmen əmə e təmah. Mətəu iəu iəkəhrun in, kəni iəu matol nəuian.

56 Tipitəmah u Epraham, nikin təmagiən pik məmə in otəpaneh nian rəhak otuva. Kəni nian in təməhrun məmə rəhak nian otəkeikei muva, kəni nikin təmagiən-pik.”

57 Kəni nətəmiimi mīn u kəmotahi motəni məmə, “!Nəman! !Ik nəsos əhanəhian nu fifti mine! Nəməhro mafu Epraham?”*

58 Kəni Iesu təni məmə, “Nipəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, nian Epraham təməsair əhanəhian, mətəu Iəu Iətətig.”†‡

59 Kəni əmeiko, ilah kəmotəmki kəpiel apin, motəni məmə okotəhti Iesu lan;§ mətəu Iesu təməhluaig, kəni miet e Nimə Rəha Uhgīn matuvən.

9

Iesu təmol vivi nəhmti suah kəti

1 Kəni nian kəti, Iesu təmalieuək mətən, kəni meruh suah kəti. Nian təmair, nəhmtin təpis.

2 Kəni nətəmiimi mīn rəha Iesu kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iəgətun, suah u təmair nəhmtin təpis. ?O nak? ?O nolian tərəh rəhan, uə nolian tərəh rəha tatə mine məmə rəhan?”*

§ 8:53 Jon 4:12 * 8:57 Epraham təmimis minos rəkis nu tu-tausin, uərisig Iesu təpanair=pa. † 8:58 Nian Iesu təməni mīn məmə, “Iəu Iətətig,” tatos nərgi Uhgīn (Eks 3:14), təhmen e “Mə Iəu U Inu” (Jon 8:24). Tol lanəha, təhmen=pən əmə məmə in təməni məmə in Uhgīn əhruahru. Afin-to futnot e Jon 8:24.

‡ 8:58 Jon 1:1; 17:5; 17:24 § 8:59 Lev 24:16 * 9:2 Luk 13:2-3

³ Mətəu Iesu təni məmə, “Nəhmti suah u təmərəh, mətəu səniəmə e noliən tərəh rəhan, uə e noliən tərəh rəha tatə mine məmə rəhan. Mətəu, nəhmti suah u təməpis lanəha məmə Uhgın otəgətun rəhan uək e nəmiəgəhiən rəhan.†‡

⁴ Nian tətian əhanəh,§ kitah kotəkeikei motol uək rəha Uhgın, iətəm təmahlī=pa iəu iəkuva. Nian lapın otəpanuva, kəni iətəmimi in təruru noliən uək.*

⁵ Nian iəu iətətiğ əhanəh e nəhue niftəni u, iəu Nəhagəhagiən rəha nətəmimi e nəhue niftəni.”†

⁶ Nian Iesu təməni rəkis nəghatiən əha, təmagəh niftəni, kəni, mol nəmit lan, kəni mos nəmit əha, mol=pən e nəhmti suah kəha.‡

⁷ Kəni Iesu təni=pən ohni məmə, “Onəkuvən e noan nəhu Sailoam, kəni məueiu nəhmtəm.” (Nərgin u Sailoam, nīpətin təni məmə, “Kəmahlī=pən.”) Kəni suah kəha, təmuvən, məueiu nəhmtin. Nian təmītəliğ=pa, mətəu nəhmtin tinəuvir, kəni minateruh nati.§

⁸ Kəni nətəmimi iman ikın, mine nətəm min u nətəm kotəhrun in, məmə in iətəmimi kəti nian rəfin tətəsiə o məni o nətəmimi, ilah narmilah təmiuvig pik ohni. Kəni kınautətapuəh-ətapuəh o lah min məmə, “!Ei! !Oteruh-to! ? Suah u inu, nian rəfin tətəharəğ mətəsiə o məni o nətəmimi?”

⁹ Kəni nətəmimi nəuvein kotəni məmə, “Əuəh, inəha.”

Kəni mətəu nəuvein kotəni məmə, “Kəpə. Təhmen əmə lan, mətəu səniəmə in.”

Mətəu suah kəha təni məmə, “!Iəu u inu!”

¹⁰ Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Nəhmtəm təməhro məuvir?”

¹¹ Kəni in təni məmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit nəuvetin kəni mol=pən e nəhmtək, kəni məni məmə, ‘Uvən əpəha Sailoam, məueiu nəhmtəm.’ Kəni əmeiko, iəmuven. Nian iəməueiu nəhmtək, mətəu nəhmtək tinəuvir, inateh nati.”

¹² Kəni ilah kəmotətapuəh ohni məmə, “?Mətəu suah tətətiğ iə?”

Kəni in təni məmə, “Iəu iəkəruu.”

¹³ Kəni nətəmimi kəmotələs suah u nəhmtin təmərəh aupən, məhuvən kəm Farəsi min.

¹⁴ Nian u, iətəm Iesu təmol=pən nəmit e nəhmti suah kəha kəni mol vivi, in nian rəha Sapət.

¹⁵ Kəni Farəsi min kəmotətapuəh ohni məmə, “?Nəməhro nəhmtəm təuvir?”

Kəni suah kəha təməni=pən kəm lah məmə, “Iesu təmol=pən nəmit e nəhmtək, kəni iəkuvən məueiu rəkis, kəni nəhmtək təuvir, iateruh nati.”

¹⁶ Kəni Farəsi min nəuvein kəmotəni=pən məmə, “Suah ko təsisipəniən o Uhgın, mətəu-inu, in təsitəu-pəniən lou rəha Sapət.”

Mətəu Farəsi min nəuvein min kotəni məmə, “?Mətəu təhro? Suah kəha səniəmə in tatol noliən tərəh. Iətəm tatol noliən tərəh təruru noliən nəmtətiən kəti lanəha.” Kəni ilah kəmotəuəri ilah min o nəghatiən u.

¹⁷ Kəni ilah kəmotətapuəh min ohni məmə, “?Suah kəha təmol vivi nəhmtəm, kəni nikim təhti məmə in iətəmimi nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “In iəni kəti.”

† 9:3 Nətəm Isrel kəutəghati pik o nətəpuəhiən min tol lanu, mətəu Iesu in təməsuvəniən pik o nəghatiən min tol lanu, mətəu in təmətəgətun ilah məmə kotəh nəsanəniən rəha Uhgın. ‡ 9:3 Jon 11:4 § 9:4 Nian Iesu tətəni məmə, “Nian tətian əhanəh,” nəghatiən u tətəgətun rəhan nəmiəgəhiən, mətəu-inu in Nəhagəhagiən (fes 5). Mətəu lapın tətəgətun=pən rəhan nimisiən. * 9:4 Jon 12:35-36 † 9:5 Jon 1:4 ‡ 9:6 E nian əha, nətəmimi nikilah təhti məmə nəgəhiən tatol uək təhmen e mərsin. Nəmə təhro, noliən u rəha Iesu təmasiru e iətəmimi əha məmə otəhatətə e nəsanəniən rəhan. § 9:7 Aes 35:5

18 Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəsotəniən nīpəhriənīən lan məmə suah u aupən nəhmtin təmərəh, mətəu rəueiu əha, tinətair. Tol lanəha, ilah kəmotəuīn=pən e rəhan tatə mine māmə kiəuva,

19 kəni kəmotətapuəh o lau məmə, “?Təhro? ?Nətītəlau u suah u? ? Itəlau onəkuəni-to məmə nian in təmair=pa, kəni nəhmtin təpīs? ?Okəmə nīpəhriənīən, kəni nəhmtin təməhro məuvīr?”

20 Kəni rəhan māmə mine tatə kuəmə “Itimlau iəkuəhrun məmə nətītīmlau əha, kəni itīmlau iəkuəhrun məmə təmair=pa, nəhmtin tərāh.

21 Mətəu itīmlau iəkuəruru məmə, rəueiu əha, kəməhro nəhmtin tair. Kəni itīmlau iəkuəruru mīn məmə iətəmimi pəh təmol nəhmtin təuvīr. Təuvīr məmə itəmāh nəkotətapuəh ohni. In tinepət rəkīs, in təhrun nənīən natimnati mīn rəfin kəm təmah.”

22 Rəhan tatə mine māmə, kəmuəni lanəha, mətəu-inu ilau kətuəgin e nətəmi asoli mīn rəha Isrel, mətəu-inu ilah kinotələhu rəkīs nəghatīən kəti məmə, iətəmimi iətəm tətəni pətīgəm məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, kəni ilah okotahli pətīgəm e nimə rəha nuhapumīniən.*

23 Tol lanəha, rəhan tatə mine māmə, ilau kəmuəni məmə, “In tinepət rəkīs, təuvīr məmə itəmāh nəkotətapuəh ohni, pəh in təni.”

24 O nati u, ilah kəmotəuīn=pən mīn e suah kəha iətəm nəhmtin təmərəh aupən, məmə otuva məhtul aupən e nəhmtīlah. Kəni kəmotahi motəni məmə, “Əni nīpəhriənīən kəni məfəri nərgi Uhgīn. Itīmāh iəkotəhrun məmə suah u, in iol təfagə tərāh.”

25 Mətəu suah u təni məmə, “Iəu iəkəruru məmə suah u in iol təfagə tərāh, uə kəpə. Nati kətīəh əmə iətəm iəu iəkəhrun. Aupən nəhmtək təməu, mətəu rəueiu inətair.”

26 Kəni ilah kinəutətapuəh mīn ohni məmə, “?Təməhro ik? ?Təməhro lanu mol nəhmtəm tair?”

27 Mətəu in təni məmə, “Iətəni=pīnə rəkīs kəm təmah, mətəu itəmāh nəkotətəligiən lak. ?Təhro nəkotəni məmə iəkəni mīn? ?Itəmāh mīn nəkotəni məmə rəhan u itəmāh!?”

28 Kəni ilah kəmotahi motəni rah, motəni məmə, “!Ah! !Ik u rəhan iətəmimi! !Mətəu itīmāh u, nətəmimi rəha Mosis!†

29 Itīmāh iəkotəhrun vivi məmə Uhgīn təmətəghati kəm Mosis, mətəu suah ko, iəkotəruru məmə təmsipən iə.”‡

30 Kəni suah kəha təni məmə, “!Nəman! !Narmək təmiuvig pik! !Suah u in təmol vivi nəhmtək, mətəu itəmāh nəkotəruru ikīn təmsipən ikīn!

31 Kitah kotəhrun məmə Uhgīn təsətəligiən e nətəm kautol nolīən tərāh. ! Mətəu iətəmi tətīsīai Uhgīn, kəni matol nəuian, Uhgīn tətətəlig lan!§

32 E nətuəuiniən nian, mətəuarus=pa u rəueiu, kəsətəu əhanəhiən iətəmi kəti təmol vivi iətəm nəhmtin təməpīs kəti iətəm təmair=pa tol lanəha. Mətəu nəhmtək tinəuvīr.

33 Nəmə iətəmi kəti təsisipəniən e Uhgīn, ko təsol agīniən nati kəti. Mətəu təhruahru əmə məmə in tatsipən e Uhgīn.”*

* 9:22 Nəmə kotahli pətīgəm nətəmimi nəuvein e nimə rəha nuhapumīniən, kəni nətəmimi rəfin okoteruh məmə ilah nətəm kotərah. † 9:28 Jon 5:45 ‡ 9:29 Nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, təməuvīr məmə ilah okotəhrun məmə Iesu təmsipən o Uhgīn, mətəu-inu Uhgīn əmə təhrun nol viviən iəmnəu. Nəuvētīn mīn u, Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə nian Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa tuva, kəni in otol vivi iəmnəu mīn okotəuvīr (Aes 29:18; 35:5; 42:7). Mətəu, nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, nəhmtīlah təu o natimnati mīn rəha Uhgīn, kəni kəutəpəh nītəu-pəniən Iesu. § 9:31 Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 * 9:33 Jon 3:2

³⁴ Kəni ilah kəmotahi mīn motəni məmə, “!Nəman! Ik iətəmimi rəha nolian tərāh nian mīn rəfin əmə, tətəuin e nian nəmair=pa mətəuarus=pa u rəueiu. ?Nəkəhro məmə nəkəgətun itimah?” Kəni ilah motəraki pətīgəm lan.†

Natəligian rəha Farəsi mīn, təhmen e iətəm nəhmtin təpis

³⁵ Kəni Iesu təmətəu nəghatian məmə kəmahli pətīgəm suah u e nimə rəha nuhapuminiən, kəni in təmuvən meruh, kəni tətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik nətəhatətə e Nəti Iətəmimi?”

³⁶ Kəni suah u təni məmə, “?Iətəmi asoli, iətəmimi ko in pəh? !Əui! Əni=pa-to, pəh iəu iəkəhatətə lan.”‡

³⁷ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu əha, ik nīneh rəkis in. Suah u, mə inu iəu, iətəghati kəm ik u rəueiu.”§

³⁸ Kəni suah u təni=pən kəm Iesu məmə, “Iərməniğ, iəu inəhatətə lam əha rəueiu.” Kəni in masiəulin=pən kəm in, kəni mətəfaki kəm in.*

³⁹ Kəni Iesu təməni məmə, “Iəu iəmuva e nəhue niftəni u məmə iəkakil nətəmimi məuəri ilah, kəni tol lanəha, nətəmi nəhmtilah təməpis, okoteh nati, kəni nətəmi mīn u kauteh nati, nəhmtilah otəpis.”†

⁴⁰ Kəni Farəsi mīn nəuvein əha ikin, kəmotətəu nəghatian lan, kəni kotəni=pən kəm in məmə, “?Təhro? ?Ik nətəni məmə nəhmtitimah mīn təpis?”‡

⁴¹ Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə nəhmtitəmah təpis, oiəsəniən məmə itəmah nəkotəkeikei motos nalpiniən o təfagə tərāh mīn rəhatəmah. Mətəu itəmah nəkotəni məmə nəhmtitəmah təuvir, nəuteh nati, kəni tol lanəha, təfagə tərāh mīn rəhatəmah tətətiğ əhanəh e təmah.”§*

10

*Iesu təməghati əuhlin
e iətəmi rəha nəsalian e sipsip*

¹ Kəni təni məmə, “Nipəhriəniən ağin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmi iətəm tatuvən imə e nīpai rəha sipsip, təsuvən-pəniən e namtīhluə, mətəu in tətəri kəni matiuvigəgəu məmə otuvən imə e nīpai rəha sipsip,* in iakləh mīne iohamu itəmi kəti.†

² Mətəu iətəmimi iətəm tatuvən=pən e namtīhluə, in iətəm tətəsal o sipsip.‡

³ Iətəmimi iətəm tətəhtul e namtīhluə, nian rəfin in taterəh e doə o suah u, kəni sipsip mīn kotəhrun nəuiən. Nian rəfin in tətəuin e nərgi sipsip mīn kətiəh kətiəh, kəni in matit ilah mautohiet.

⁴ Nian in tatit rəhan mīn sipsip mīn mautohiet e nīpai, in tətəupən e lah, kəni sipsip mīn kautəhuərisig lan, mətəu-inu kotəhrun nəuiən.

⁵ Mətəu ilah kəsotohtəu-pəniən iətəmi kəti u iətəm kotəruru, ilah okotəkeikei motəgim motəpəh, mətəu-inu ilah kotəruru nəuiən.”

⁶ Iesu təməghati əuhlin lanu, mətəu ilah kotəruru nīpətin məmə tətəni nak.

Iesu in iətəmimi əhruəhru rəha nəsalian e sipsip

† 9:34 Jon 9:2; Aes 66:5 ‡ 9:36 Rom 10:14 § 9:37 Jon 4:26 * 9:38 Mat 28:9 † 9:39 Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 ‡ 9:40 Rom 2:19 § 9:41 Nian Iesu tətəghati e nolian rəha nehian, tətəghati e nolian rəha nehian e nəhmti nikitəmi. Farəsi mīn kəutəni məmə kotəhrun nehian, kəni nīpətin nati u təni məmə kotəhrun Lou rəha Mosis. Lou tətəgətun ilah məmə nolian mīn nak ilah təfagə tərāh mīn, kəni mətəgətun məmə Uhgīn təkəikei mol nalpiniən kəm lah o təfagə tərāh mīn rəhalah. Mətəu ilah kəsotəhatətəiən e Iesu, tol lanəha Uhgīn təsafəlian təfagə tərāh mīn rəhalah, mətəu təfagə tərāh mīn rəhalah tətətiğ əhanəh e lah. * 9:41 Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 * 10:1 Nīpai rəha sipsip əha, təhmen e ikin kəti iətəm kətəhgi=pən sipsip mīn ikin nian rəfin lapin məmə ilah okəutəməhli vivi ikin o kuri rarpin mīn mīne laion mīn. † 10:1 Jon 10:8,10 ‡ 10:2 E fes mīn u 1-5, namtīhluə mīne iətəmi tətəsal o sipsip, ilau pəti kətuəgətun=pən Iesu, konu nakləh mīn kautəgətun=pən nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel mīne məsaia eiuə mīn e nian əha. Konu sipsip mīn kəutəgətun=pən nətəmimi mīn rəha Uhgīn.

7 Tol lanəha, kəni Iesu təməni=pən mīn kəm lah məmə, “Nīpəhriənən agin u iətəni kəm təmah məmə, iəu u, Namtīhluə rəha sipsip mīn iətəm kautəhuvən=pən ikin. §

8 Nətəmi mīn u nətəm kəmotəupən lak, ilah rəfin nətəmimi rəha nakləhən əmə mīne nohamuiən itəmi. * Mətəu sipsip mīn ko kəsotətəligiən e lah.

9 Iəu u, iəu Namtīhluə u. Iətəmi tətəva=pa iəu ikin, məmə otuvən imə, in otos nəmiəgəhiən. In otuva imə, miet mivən ihluə e iəu, kəni mos nimanuvehli əmemtəh təuvir. †‡

10 Mətəu iakləh, in tətəva əmə o nati kətiəh əmə. In tətəva məmə otakləh kəni mohamu itəmi, kəni mərəkin-ərəkin natimnati rəfin. Mətəu iəu, iəmuva məmə iəkol suaru o nosiən nəmiəgəhiən, § kəni nəmiəgəhiən u otol niki nətəmimi tagiən vivi.

11 “Iəu u, Iətəmimi rəha Nəsal Viviən Sipsip Mīn. * Iətəmi təuvir u, iətəm tətəsal vivi o sipsip mīn, in nīkin tagiən əmə məmə otəfən nəmiəgəhiən rəhan o sipsip mīn. †

12 Sipsip mīn, ilah rəha Iətəmimi rəha Nəsal Viviən e Sipsip Mīn. Mətəu iətəmimi kəti iətəm kətətəou məmə in otətəsal o sipsip mīn, in səniəmə iətəmi əhruahru rəha nəsalien o sipsip. Səniəmə in rəhan əha sipsip mīn. Kəni nəmə tafu kuri arpīn kəti tuva məmə otus ilah, kəni in otaiu magim məpəh ilah. Kəni kuri arpīn u, tuvən mus sipsip mīn nəuvein, kəni məhgi atiti ilah kətiəh kətiəh.

13 Iətəmi tol lanəha, in otəgim mətəu-inu kətətəou əmə in o nəsalien o sipsip mīn, mətəu e nīkin, in təsəniən nati agin e sipsip mīn.

14-15 “Iəu u inu, iəu Iətəmimi rəha Nəsal Viviən o Sipsip Mīn. Tatə Uhgīn in təhrun iəu, kəni iəu iəkəhrun in, † kəni e nolien əhmen əmə, iəu iəkəhrun rəhak sipsip mīn, kəni rəhak sipsip mīn ilah kotəhrun iəu. Iəu nīkik tagiən əmə, məmə oiəkimis o nosmiəgəhiən ilah.

16 Rəhak mīn nəuvein mīn sipsip əpəha ikin, iətəm ilah kəsotətəgīən e nīpai u, mətəu iəu iəkəkeikei mit mīn ilah kəhuva. Ilah mīn, okəpanotəhrun nətəuiən nəuiak. Kəni sipsip mīn u ilah rəfin u, okəhuva motuhapumīn əmə ilah mīn motol kətiəh. Kəni iətəmimi kətiəh əmə, in otateruh ilah. §*

17 “Rəhak Tatə in tolkeikei pik iəu, mətəu-inu nīkik tagiən əmə məmə iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən o nətəmimi, məmə uərisig lanko, iəu iəkos mīn nəmiəgəhiən rəhak. †

18 Iətəmimi kəti tikə məmə otos rəkis nəmiəgəhiən rəhak, mətəu iəu aru əmə iəkəfən rəhak nəmiəgəhiən mətəu-inu iəu əmə iəkolkeikei lanəha. Iəu aru əmə iətos nepətiən məmə iəkəhlman e rəhak nəmiəgəhiən, kəni iəu aru əmə matos mīn nepətiən məmə iəkəskəlīm mīn rəhak nəmiəgəhiən. Nati u inu, iətəm rəhak Tatə təməni=pa kəm iəu məmə iəkəkeikei mol.” †‡

19 Kəni nətəm Isrel u, ilah kəmotəhapu mīn ilah mīn.

20 Ilah tepət kəutəni məmə, “!Suah u narmin tərəh kəti tətətig lan! !Rəhnkapə tətəlməli! ?Təhro itəmah nəutətəlig lan?”

§ 10:7 Jon 1:51; 14:6 * 10:8 Jer 12:1; Esik 34:2 † 10:9 Sam 118:20,22-24 ‡ 10:9 Dut 28:6

§ 10:10 Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 * 10:11 Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1Pitə 2:25; 5:2-4; Nəh 7:17; Jon 15:13; 1Jon 3:16 † 10:11 Hip 13:20 ‡ 10:14-15 Mat 11:27

§ 10:16 Fes 16 u, in tətətəlig=pən e fes mīn 1-5. Ikin əha, nīpai rəha sipsip tətəgətun nətəm Isrel. Iesu tətəuin e lah məmə rəhan mīn. Sipsip mīn iətəm kəutəməhli əhanəh e nīpai kəha, ilah u, nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu. Sipsip mīn iətəm Iesu tətəni məmə ilah kəsotəməhliən e nīpai u, ilah Nanihluə mīn. Nian in otəuin e lah, kəni ilah mīn okotətəlig e nəuiən, kəni ilah rəfin okəhuva motol kətiəh, kəni iətəmimi kətiəh əmə, inu Iesu, in otətəsal vivi ilah. * 10:16 Aes 56:8; Jon 11:52; Uək 10:34,35; Rom 1:16; Efəs 3:6 † 10:17 Aes 53:12 ‡ 10:18 Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8

21 Mätəu nəuvein min, ilah kəutəni məmə, “Nəghatien u, səniəmə nəghatien rəha iətəmi narmin tərəh tətətig lan. ?Nikitəmah təhti məmə, narmin tərəh təhrun nol vivien iətəmi nəhmtin təməu, təuvir min?”§

*Nətəmimi kəmotəmaki
e Iesu, mətəu-inu in təməni
məmə in Nəti Uhgın*

22 Tinuva e nian rəha nətəm Isrel iətəm kəutol lafet kəti lan əpəha Jerusiləm. Nərgin u, lafet rəha Nol Vivien Min Nimə Rəha Uhgın.*

23 Inəha e nian rəha nətəpuian. Kəni Iesu təmətəliuək e fərantə kəti e Nimə Rəha Uhgın, nərgin u Fərantə Rəha Kig Solomən.

24 Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel nəuvein kəməhuva motəhtul, mohtəlau lan. Kəmotəni=pən kəm in məmə, “? Onəhgın kəni ik nəmanol itimah iəkotəhrun ik? Nəmə ik Kristo pəhriən iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, nəkəni=pa vivi kəm timah.”†

25 Kəni Iesu tənı=pən kəm lah məmə, “Iəu iəmənı=pınə rəkis kəm təmah,‡ mətəu itəmah nəstəhatətəien lak. Nəmtətien min u iətəm iatol e nərgi rəhak Tatə, ilah kəutol nəfigəmian e nəghatien rəhak,§

26 mətəu itəmah nəstəhatətəien lak, mətəu-inko itəmah səniəmə rəhak min sipsip min.*

27 Rəhak sipsip min ilah kəutətəu nəuiak kəni motəhrun. Iəu iəkəhrun vivi ilah, kəni ilah kəutuərisig lak.

28 Kəni iəu iətəfən nəmiəgəhien itulin u naunun tikə kəm lah, ilah ko kəsəhmian nian kəti mine. Kəni iətəmimi kəti mine ko təsiuvi rəkisian ilah e nəhlmək.†

29 Rəhak Tatə iətəm təməfa ilah kəm iəu, in təsanən tapirəkis natimnati min rəfin. Tol lanəha, kəni iətəmi kəti ko təsiuvi rəkisian ilah e nəhlmın.‡

30 Itimlau rəhak Tatə, itimlau kətiəh əmə.”§

31 Kəni nətəm Isrel kəmotəmki min kəpiel apin, məmə okotəhti in lan.

32 Mətəu Iesu tənı=pən kəm lah məmə, “Iəu inol rəkis nəmtətien təuvir min tepət e nəhmtitəmah. Nəmtətien min əha ilah əha, rəhak Tatə təməfa məmə iəu iəköl. ?Mətəu nəmtətien əhro u itəmah nəkotəni məmə onəkotəhti iəu ohni e kəpiel apin?”

33 Kəni ilah kotəni məmə, “Itimah iəsotəniən məmə iəkotəhti ik e kəpiel apin o nati apispis təuvir u ik natol. Itimah iəkotəni məmə iəkotəhti ik mətəu-inu nətəni rah Uhgın. Ik iətəmimi əmə, mətəu ik nətəni məmə ik Uhgın.”

34 Kəni Iesu tənı=pən kəm lah məmə, “Kəmətei=pən aupən, e rəhatəmah əhruahru Lou, məmə Uhgın təməni=pən kəm lah məmə, ‘Itəmah uhgın min.’* ”

35 Kəni kitah kotəhrun məmə Nauəuə Rəha Uhgın, ko təsəuhlinian, in nıpəhriənian əmə. Uhgın təməfa nəghatien rəhan kəm nətəmimi nəuvein. ?Tol

§ 10:21 Eks 4:11 * 10:22 Lafet əha kəutol nikilah tətəhti nian kəti aupən. Nian kəti, tikimir min rəha Isrel kəməutəluagin məhuvən imə e Nimə Rəha Uhgın, kəni mautos nimə kəha. Kəni konu uərisig lan, kəni nətəm Isrel kəmotəhtul kəni motəluagin ilah rəhalah min tikimir, kəni motəhgi pətigəm lah. Kəni konu motafəl vivi min Nimə Rəha Uhgın tuva masim min. Lafet əha, kətəni min məmə lafet rəha Lait Min, mətəu-inu nətəmimi kəmotəsiəpən e lait min tepət e rəhalah lahuənu min. † 10:24 Luk 22:67-71 ‡ 10:25 Jon 8:58 § 10:25 Jon 5:36; 14:11 * 10:26 Jon 6:44 † 10:28 Jon 6:39; Rom 8:35-39 ‡ 10:29 Jon 17:2,6,24 § 10:30 Dut 6:4; Jon 17:21-23 * 10:34 E Sam 82:1-2, Uhgın təmol nəghatien əuhlin kəti məmə, nətəmi asoli min rəha nətəmimi rəhan, ilah kotəhmen e uhgın min, mətəu-inu in təmitəpin ilah məmə ilah okəutəhtul o Uhgın, kəni motakil rəhan nətəmimi min. Kəmotakil nətəmimi lanəha, kəni tol lanəha, kəni tənı e lah məmə, “uhgın min.” Mətəu kəsi, məmə ilah kəməsotakilian suaru əhruahru, kəni Uhgın otəəkın ilah. Inu e fes u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatien u kəmətei aupən e Sam, kəni tətəghati kəm nətəmi asoli min rəueiu.

lanəha, nəmə Uhgîn təmətəghati e nətəmi mîn u, kəni məni ilah məmə uhgîn mîn,

³⁶ kəni nəkotəhro məutahi iəu məutəni məmə iəu iətəni rah Uhgîn mətəu iətəni məmə iəu Nəti Uhgîn? Iəu u inu, iətəm Tatə Uhgîn in təmələhu=pən iəu məmə rəhan pisin əmə, kəni mol əpenə-penə iəu, məmə otahli=pa iəu iəkuva e nəhue niftəni.

³⁷ “Nəmə iəsoliən nəmtətian mîn iətəm rəhak Tatə tatol, kəni sotəhatətəian lak.

³⁸ Mətəu nəmə iatol nəmtətian mîn u rəhak Tatə tatol, kəni nati əpnəpin məmə itəmah nəstəhatətəian e rəhak nəghatian mîn, mətəu təuvir məmə onəkotəhatətə e nəmtətian mîn rəhak. Kəni tol lanəha, itəmah onəmanotəhrun vivi agin məmə Tatə Uhgîn tətətig lak, kəni iətətig e Tatə Uhgîn.”†

³⁹ Tol lanəha, e nəghatian mîn u, ilah kəmotolkeikei mîn məmə okotaskəlim in, mətəu in təmiet e lah magim.

⁴⁰ In təmoħapumîn=pən mîn e nəve nəhu Jotən, muvən əpəha Jon təmatol bəptais e nətəmiimi ikin aupən. Kəni mətətig əha ikin əha.

⁴¹ Kəni nətəmiimi tēpət kəməhuva ohni, kəni motəni məmə, “Jon təməsoliən nəmtətian kəti mīne. Mətəu nəghatian mîn iətəm in təmətəni e suah u, ilah rəfin nīpəhrīniən əmə.”‡

⁴² Kəni ikin əha, nətəmiimi tēpət kəmotəhatətə e Iesu.

11

Lasiris təmiimis

¹ Iətəm Petəni kəti, nərgin u Lasiris, tatimis. Petəni, in lahuənu kəti, ima Meri mīne pian Matə.*

² Meri u, inu, uərisig otəpanəueiu nəhlki Iərməniġ rəhatah e səntə, kəni mafəl e nəuanun, tasik.† Kəni pətan u, rəhan u kakə Lasiris u tatimis.

³ Tol lanəha, nəuvini Lasiris mil kuahli=pən nəghatian o Iesu məmə, “Iətəmi asoli, ik kəti u iətəm nəkolkeikei pik,‡ in tatimis.”

⁴ Nian Iesu təmətəu nəghatian u, kəni in təni məmə, “Lasiris tatimis, mətəu rəhan nīmisiən əha, ko təsoliən in timis agin. Nīmisiən əha rəhan otol məmə nətəmiimi okotəfəri motəni-vivi Uhgîn ohni. Kəni nīmisiən əha otol məmə nətəmiimi okotəfəri motəni-vivi Nəti Uhgîn ohni.”

⁵ Iesu tolkeikei pik Matə mīne pian, mīne rəhalau kakə Lasiris.

⁶ Tol lanəha, nian tətətəu pau məmə Lasiris tatimis, in təmatig mos nian keiu əpəha ikin tətətig ikin. §

⁷ Kəni uərisig, təni=pən kəm rəhan mîn nətəmiimi məmə, “Pəh kohtəlig=pən mîn Jutiə.”

⁸ Mətəu rəhan mîn nətəmiimi kotəni=pən, kəm in məmə, “Iəgəhun, rəueiu əmə uəha, nətəmiimi asoli rəha Isrel əha ikin əha kəmotəni məmə okotəhtimu ik e kəpiel apin. ?Mətəu ik nəkəni məmə onəkətəlig=pən mîn ikin əha?”

⁹ Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah nəkotəhrun məmə tueləf auə lənian. Nəmə iətəmiimi tətəliuək lənian, ko təsoriniən nəhlkin e kəpiel kəti, mətəu-inu tateruh nati e nəhəgəhəgiən rəha nəhue niftəni.*

¹⁰ Mətəu nəmə in tətəliuək lapin, in təhrun noriniən nəhlkin e kəpiel kəti, mətəu-inu rəhan nəhəgəhəgiən tikə.”

† 10:38 Jon 14:10,11,20; 17:21 ‡ 10:41 Jon 1:26-27,30,34 * 11:1 Luk 10:38-42 † 11:2 Jon 12:3

‡ 11:3 Jon 11:5,36 § 11:6 Iesu in tolkeikei Meri mīne Matə mīne Lasiris, tol lanəha in tətəhtahnin məmə Lasiris otaupən mīmīs, mətəu-inu in otol nəhatətəian rəhalahal təkəsik mîn nian in otol Lasiris təmiəgəh mîn e nīmisiən. Afin-to fes 14-15. * 11:9 Jon 8:12; 9:5

11 Iesu tināni rākis nəghatiən əha, kəni in mənī=pən kəm lah məmə, “Kitah kəti u Lasiris, in tətəpili. Mətəu iəu oiəkuvən əha ikin məhgi-pəri.”†

12 Kəni rəhan min nətəmimi kotəni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, nəmə in tətəpili, kəni rəhan nīmisiən otikə. !In otətəu təuvir min!”

13 E nəghatiən u rəha Iesu, nīpətin u məmə Lasiris tinimis rākis. Mətəu ilah nīkilah təhti məmə Lasiris in tətəpili əmə.

14 Kəni Iesu təmənī=pən vivi məmə, “Lasiris tinimis rākis.

15 Nian nīkik tətəhti itəmāh, nīkik tagiən məmə iəməsatiğiən itimlau min, mətəu-inu nati u, otasiru e təmāh məmə onəkotəhatətə lak. Mətəu təuvir məmə pəh kəhuvən motəh in.”

16 Kəni Toməs u, kətauin lan məmə, Mil-Mil, in tənī=pən kəm nətəmimi nəuvein min rəha Iesu məmə, “Təuvir, pəh kitah rəfin kəhuvən, məmə kitah rəfin okohmis əmə kitah min.”

Iesu in nəukəti nairpa minian e nīmisiən

17 Nian Iesu təmietiğəm=pən Petəni, kəni təmətəu məmə kəmitənim Lasiris tinos nian kuvət rākis.

18 Lahuənu u, Petəni, in iuəkir əmə o Jerusiləm, nəmə təhro suaru lan təhmen e kilomitə kisil,

19 kəni nətəm Isrel tepət kəməhuva məmə okotəh Matə mine Meri o nəfəriən nətəliğiən rəhalau mətəu-inu kətuətəu tərāh o rəhalau kakə təmimis.

20 Kəni nian Matə təmətəu məmə Iesu tətəva, in təməhtul muvən məmə oteruh. Mətəu Meri, in təmətəharəg əmə imə.‡

21 Kəni Matə təmənī=pən kəm Iesu məmə, “Iətəmi asoli, nəmə ik nəmətətiğ u ikinu, ko rəhak kakə təməsīmisiən.

22 Mətəu iəu iəkəhrun məmə nati nak onəkətapuəh lan kəm Uhgīn, kəni Uhgīn otəpanəfinə kəm ik.”

23 Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Rəham kakə otəpanəmiəgəh min.”

24 Matə tənī məmə, “Əuəh. Iəu iəkəhrun məmə Lasiris otəmanəmiəgəh min e Naunun Nian, iətəm nətəmimi rəfin kəmoħmis okotair=pa min.” §

25 Kəni Iesu tənī=pən kəm in məmə, “Iəu u, iəu Nəukəti Nair=pa Minian e Nīmisiən, kəni iəu min, iəu Nəukəti Nəmiəgəhiən. Iətəmimi iətəm in otəhatətə lak, nati əpnəpīn məmə in təmimis, mətəu in otəmiəgəh min.

26 Kəni iətəmi iətəm tətəmiəgəh kəni mətəhatətə lak,* in ko təsīmisiən ağın nian kəti mine.† ?Nətəhatətə e nəghatiən u rəhak?”

27 Matə tənī=pən kəm in məmə, “Əuəh, Iərmənīg. Iəu inəhatətə lam, məmə ik Krīsto iətəm Uhgīn təmənī məmə otəhli=pa. Ik Nəti Uhgīn. Ik u inu, aupən kəmənī e Nauəuə Rəha Uhgīn məmə ik onəpanuva e nəhue niftəni.”

Iesu təmasək

28 Nian Matə tināni rākis nəghatiən u, kəni muvən məmə otəni=pən kəm pian Meri tuva. Təmuvən kəni masiuan=pən e matəlgin məmə, “Iəgətun‡ tinuva rākis. Tolkeikei məmə oteruh ik.”

29 Kəni nian Meri təmətəu nəghatiən u, təməhtul uəhai əmə, matuvən məmə oteruh Iesu.

30 Iesu in təsuvən əhanəhiən lahuənu, in tətəhtul əha ikin Matə təmuvən ikin meh.

† **11:11** E nəghatiən rəhalah, “nəpiliən” nīpətin keiu. Kəti məmə nəpiliən, kəni kəti min məmə nīmisiən. Nīmisiən rəha nətəm kəutəhatətə e Iesu in təhmen əmə məmə kəmotəpili alu əmə mətəu-inu ilah kəmotos nəmiəgəhiən itulin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1Təs 4:13-18 ‡ **11:20** Luk 10:38-42 § **11:24** Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Uək 24:15 * **11:26** Jon 3:15 † **11:26** Mat 25:46 ‡ **11:28** Jon 13:13

³¹ Kəni nətəm Isrel mɪn u kəməutəharəg imə ilah Meri, məutəfəri rəhan nətəligiən. Nian kəmoteruh in təməhtul uəhai əmə matuvən ihluə, kəni ilah kohuərisig lan. Nɪkilah təhti məmə tatuvən e suvət, otasək.

³² Meri təmiet=pən u ikɪn Iesu tətəhtul ikɪn, kəni nian təmeruh Iesu, in təmasiəulɪn məni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, nəmə ik nəmətətig u ikɪnu, kəni ko rəhak kakə təsimisiən.”

³³ Nian Iesu təmeruh məmə pətan u mɪne nətəmimi mɪn u ilah mɪn kəutasək, in təmətəu tərəh pɪk, nɪkɪn təfigəm.

³⁴ Kəni in təmətəpuəh o lah məmə, “?Nəmohtənim iə?”

Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, va-to meruh.”

³⁵ Iesu, nəhu nəhmtɪn təmaiəh. §

³⁶ Kəni nətəm Isrel mɪn u, ilah kotəni məmə, “Ei, nətəmimi. !In təmolkeikei pɪk aɡɪn suah u tapirəkis!”

³⁷ Mətəu ilah nəuvein mɪn kotəni məmə, “Suah kəha inəha aupən, təmol vivi iətəm nəhmtɪn təpɪs. ?Kəni təhro məsəniəhuiən Lasiris məmə təsimisiən?”

Iesu təmosmiəgəh mɪn Lasiris

³⁸ Kəni Iesu təmətəu mɪn tərəh pɪk, kəni in təmuven əpəha e suvət. Ilah kəmohtənim Lasiris əpəha e nɪpəg kəpiel kəti, kəni motləfən mɪn kəpiel kəti mɪn motəhtipəsɪg=pən nɪpəg kəpiel lan. Inu rəhalah nolɪən.*

³⁹ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Otəhuvihin rəkis-to kəpiel.”

Kəni Matə u, nəuvɪni Lasiris, təni=pən kəm Iesu məmə, “!Mətəu iətəmi asoli, in tɪnəpien rəkis! Kəmitənim tɪnos nian kuvət rəkis.”

⁴⁰ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Təhro? ?Ik nɪnalu məmə iəməni=pɪnə rəkis kəm ik məmə nəmə nəkəhatətə lak kəni onəkeh nəsanəniən asoli mɪne nɛpətɪən əhəgəhəg rəha Uhgɪn?”

⁴¹ Tol lanəha, ilah kəmotəhuvihin rəkis kəpiel. Kəni Iesu təməsəl-pəri kəni məni məmə, “Tatə, iəu iətəni tagkiu ohnik mətəu-inu nəmətəu rəkis rəhak nəghatɪən.

⁴² Kəni iəkəhrun məmə e nian rəfin, natətəu iəu. Mətəu iətəni nəghatɪən u, o nətəmi mɪn u, nətəm kəutəhtul tɪtəlau lak, məmə ilah okotəhatətə məmə ik nəmahli=pə iəu.”†

⁴³ Kəni əmeiko, nian Iesu tɪnəni rəkis nəghatɪən u, in təmauɪn əfəməh məmə, “!Lasiris, əhtul miet!” ⁴⁴ !Kəni Lasiris təməhtul miet mətmətɪg əmə, napən mɪn u iətəm kəmatu-ərain nəhlmɪn mɪne nəhlkɪn mɪne nəhmtɪn mɪne lan tətətig əhanəh lan!

Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Ohtis rəkis napən mɪn əha, pəh in taliuək.”

Nətəmi asoli mɪn rəha Isrel (Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Nətəm Isrel nətəm kəməhuva o Meri kəni motəh natimnati mɪn u iətəm Iesu təmol, ilah tɛpət kəmotəhatətə lan.

⁴⁶ Mətəu ilah mɪn nəuvein kəməhuvən o Farəsi mɪn, kəni motəni pətɪgəm kəm lah natimnati mɪn rəfin iətəm Iesu təmol.

⁴⁷ Kəni o nati u, Farəsi mɪn u mɪne pris asoli mɪn ilah kəmotəskəlɪm nuhapumɪniən asoli kəti rəhalah, kəni ilah kəmotəni kəm lah mɪn məmə, “? Okotəhro lanu? Suah kəha tɪnatol nəmtətɪən tɛpət.

§ 11:35 Luk 19:41 * 11:38 Nətəm Isrel e nian əha kəsotitənimɪən iətəmimi e niftəni. Ilah kəuteikuas e nɪpətɪlah, kəni motəuveg ilah e napən u kəmotol=pən nati piən-piən u tətəpien təuvɪr (Afin-to Jon 12:7; 19:39-40), konu motəfən e nɪpəg kəpiel, kəni motəhtipəsɪg=pən nɪpəg e kəpiel asoli kəti. † 11:42 Jon 3:17

⁴⁸ Nəmә kotəpəh əmə, tatol lanəha, kəni nətəmimi rəfin okotəhatətə lan, kəni nətəm Rom ilah okəhuva motərəkın Nimə Rəha Uhgın mīne nītəni rəhatah, kəni motos rəkis ilau e nəhlmitah.”

⁴⁹ Kəni ilah kəti u, nərgin u Kaiəfəs, in pris asoli agin e nu əha. Tol lanəha, in təməni məmә, “Itəmah nəkotəruru agin nati u.

⁵⁰ ?Təhro itəmah nəsothrunian? ?Itəmah nəsothrunian məmә təuvir nəuvetin o təmah məmә iətəmi kətiəh əmə otimis o nətəmimi, tapirəkis məmә kəntri apiəpiə otimis?”‡

⁵¹ Nian in tinəni nəghatiən u, in təməsəni aruiən e nətəligiən əmə rəhan. In pris asoli agin e nu əha, kəni in təmaupən məni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm in. Kəni in təməni məmә Iesu in otimis o nosmiəgəhiən nətəm Isrel. §

⁵² Kəni mətəu rəhan nīmisiən, səniəmә o nosmiəgəhiən nətəm Isrel əmə, mətəu o nosmiəgəh mīniən nenəti Uhgın mīn nətəm kəutan atiti e nəhue nītəni mīn, kəni mol ilah kəhuva motol kətiəh əmə.*

⁵³ Tol lanəha, e nian əha, ilah kəmotegəhan lan məmә okotəkeikei motəsəl e suaru kəti o nuhamuiən Iesu.

⁵⁴ Kəni o nati u, Iesu təsaliuək pətigəmiən mīn ikın mīn e Jutiə, in təmagim ikinu, muvən əpəha e taun kəti, nərgin u Efraim. Taun u, in iuəkir əmə o ikın təpiə-məpiə ikın. Kəni in mətətig ikın əha, ilah rəhan mīn nətəmimi.

Nətəmimi kəmautol əpenə-penə o nolian lafet rəha Pasova

⁵⁵ Tinatuvən iuəkir o nian rəha lafet kəti rəha nətəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Pasova. † Kəni nətəmimi tepət kinautohiet ikın pisin pisin mīn mīnəutəhuva Jerusiləm məmә okotol natimnati mīn məmә ilah okotarətuəh‡ e nəhmti Uhgın, uərisig ko, kəmanotətuəuin e lafet əha.

⁵⁶ Kəni nətəmi mīn əha kinəutəsəl e Iesu. Kəni nian kəmotuhapumın e Nimə Rəha Uhgın, kinəutətapuəh-ətapuəh o lah mīn məmә, “?Kəruru mə Iesu otuva e lafet u, uə kəpə?”

⁵⁷ Mətəu e nian əha, pris asoli mīn mīne Farəsi mīn kəmotələhu nəghatiən kəti, məmә nəmә iətəmimi kəti təhrun ikın Iesu tətətig ikın, in otəkeikei muva məni pətigəm kəm lah, pəh soldiə mīn kəhuvən motaskəlim.

12

Meri təməueiu nəhlki Iesu e səntə

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Nian sikis əha ikın tətətig əhanəh kəpənan e nian rəha lafet rəha Pasova, kəni Iesu tinitəlig=pa mīn Petəni, ima Lasiris ikın. Suah u inu, Lasiris Iesu in təmol in təmiəgəh mīn e nīmisiən.

‡ **11:50** Jon 18:14 § **11:51** Kaiəfəs tolkeikei məmә okuhamu Iesu mətəu-inu təsolkeikeiən məmә nətəm Rom okotərəkın kəntri rəha nətəm Isrel. Mətəu, in təmatəni aupən nati kəti iətəm otuva mol nīpəhriənian lan. Uhgın təməfən nəghatiən u kəm in e nohlin məmә otəni pətigəm mətəu-inu in Pris Asoli rəhan. Mətəu in təruru nati əha in tətəni. Rəhan nəghatiən, nīpətın tətəgətuən məmә Iesu otəkeikei mīmīs məmә Uhgın otəsoliən nalpiniən kəm rəhan nətəmimi o rəhalah təfagə tərəh mīn. Nīpəhriənian agin məmә nətəmi asoli rəha Isrel kəmotolkeikei məmә kotoh Iesu, nati əpnəpın in təmatol natimnati mīn təuvir tepət. Nīkilah təhti məmә mətə otəmki nətəmimi mīn nəuvein motəluagin ilah nətəm Rom, mətəu ko kəsotoliən win. Kəni nəmә nati u otol lanu, kəni okəmki iahu ilah, kəsəhuvaian məmә nətəmi asoli rəha Isrel. Nian Iesu təmīmīs rəkis nu 30 rəkis, nəluaginian kəti təməhtul kəni nətəm Rom kəmotol win, kəmotərəkın tepət kəni motohamu nətəmimi tausin tepət, kəni motol nətəmimi tausin tepət mīn kəhuva mol slef e lah kəni kəmki ilah kəgim. * **11:52** Aes 49:6; Jon 10:16 † **11:55** Eks 12:13,23,27 ‡ **11:55** Okotarətuəh, nīpətın u, məmә ilah okotafəl vivi ilah mīn, mətəu-inu ilah kotəhrun məmә ilah kotamīkmik e nəhmti Uhgın.

² Kəni nətəmimi ikinu, kəmotol nauəniən kəti rəha Iesu e nimə rəha Matə. Kəni in tos nauəniən, muva.* Kəni Lasiris min əha ikin e nauəniən əha, ilah Iesu mine, kautəməhli=pən məutauən.†

³ Kəni Meri təmos səntə kəti təməri e nilosi nati, muva. Səntə u, kəmol e noki nard.‡ Səntə əha, nəmiəvin təuvir, kəni nəhmtin tiəkis. Kəni in təməueiu nəhlki Iesu e səntə u, kəni mafəl e nəuanun. Nəmiəvi səntə u, təməriəuəh rəfin e nıpəgnəuan nimə.§

⁴ Mətəu iətəmimi kəti rəha Iesu, nərgin u Jutəs Iskariot, suah u inu uərisig lanko təpanegəhan=pən e Iesu e nəhlmi rəhan tikimir min, in təmah i ohni. In təməni məmə,

⁵ “?Ik nəkəruru noliən səlim e səntə u, mos məni lan, kəni məfən kəm nanrah min? Səntə, in təhmen e məni u, tri-hanrit tənariəs.”*

⁶ In təməni lanəha, mətəu səniəmə in tatol nati agin e nanrah min, mətəu in təməni əmə, mətəu-inu in iakləh. In tatos kətim rəha məni rəhalah, kəni nian nəuvein, in tətakləh lan.

⁷ Mətəu Iesu təni məmə, “Upəh-to pətan u. Sərxəniən rəhan nətəligiən. In təmətələhu vivi səntə u, məmə otəueiu nıpətik, o nian əha iətəm okitənim iəu lan.†

⁸ Nanrah min, nian rəfin itəmah min ilah nəutatig.‡ Mətəu iəu, ko iəsətiğiən nian rəfin kitah min itəmah.”

Pris asoli min kəmətəsal min e suaru o nohamuiən Lasiris

⁹ Kəni nian nīmənin nətəm Jutiə kəmotətəu məmə Iesu tətətiği lahuənu Petəni, kəni ilah kənəhuvən ikin. Kəsəhuvaian əmə məmə okoteh Iesu, mətəu ilah kəməhuva min məmə okoteh-to Lasiris u təmimis, kəni Iesu tol min təmiəgəh.§

¹⁰ Kəni əmeiko, pris asoli min, kəmotegəhan lan min məmə okəkeikei kohamu min Lasiris,

¹¹ mətəu-inu nian nətəm Isrel tepət kəmoteruh Lasiris təməmiəgəh min, kəni ilah kəmotəhatətə e Iesu, kəni minautəpəh rəhalah nətəmimi asoli min.

*Iesu təmuva Jerusiləm
matol əpu in məmə in kig*

(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kəməni lauig lan, nīmənin nətəmimi nətəm kəməhuva Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova, kəmotətəu məmə Iesu tətəliuək minatuvən e taun.

¹³ Kəni tol lanəha, ilah kəməhiet e taun u, mautəmki nati kəti təhmen e nimali nəmil* mautəhuvən məmə okoteruh Iesu. Kəni məutagət əfəməh mautəni məmə,

“!Hosanə!†

!İərməniği Uhgın tətətiği ilau suah u iətəm tətəuva e nərgin!

!İərməniği Uhgın tətətiği ilau Kig u rəha nətəm Isrel!”‡

* **12:2** Luk 10:38-42 † **12:2** Nıpəhriənən məmə ilah kəsətəharəgiən motauən. Mətəu e noliən rəhalah e nian əha, ilah kotapili mautisin=pən nəunəlmiləh e tepil, məutauən. ‡ **12:3** Nard in nati kəti nəmiəvin tətəpien vivi, təhmen e nigipisi. § **12:3** Mak 14:3 * **12:5** “Tənariəs,” inu məni rəhalah, təhmen e vatu rəha Vanuatu. Rəueiu, tri-hanrit tənariəs təhmen e tri-hanrit tausin vatu. † **12:7** Afın-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e noliən rəha nītənimiən itəmi. ‡ **12:8** Dut 15:11 § **12:9** Jon 11:43,44 * **12:13** Nimali nəmil u in nəmtətiən rəha niftəni rəhalah məmə ilah kəmotol win e tikimir min rəha nətəm Isrel. İlah kəmətəfəri nimali nəmil mətəu-inu nikiilah təhti məmə Iesu in Kristo, kəni in tinuva məmə otəmki rəkis ilah e narməniğiən rəha nətəm Rom. † **12:13** “Hosanə,” nıpətin əhruahru məmə, “Asiru, Uhgın, osmiəgəh itimah,” mətəu e nian rəha Iesu, nəghatiən u, ilah kəmətəuhlin məmə nıpətin məmə, “Əni-vivi Uhgın!” Fes u ilah kəutəni təmsipən e Sam 118:25-26. ‡ **12:13** Jon 1:49

14 Kəni Iesu təmeruh nəti togki§ kəti, kəni tasuə lan maliuək matuvən. Natimnati mın u, Nauəuə Rəha Uhgın tınəni rəkis məmə,

15 “Nətəm Jerusiləm,* Itəmah sotəginian.

!Oteruh-to! !Kig rəhatəmah tətuvə,

in tətəsüə e nəti togki maliuək mətuva, mətuva!”†

16 E nian əha, nətəmimi rəha Iesu ilah kotəruru nıpəti nati u. Mətəu uərisig, nian Iesu tınəmiəgəh mın e nımisiən, kəni Uhgın tinol əpu rəkis nepətiən rəha Iesu, kəni nıkilah təpanəhti məmə aupən, kəmətei rəkis nəghatiən lan e Nauəuə Rəha Uhgın, konu nətəmimi kınotol nəghatiən mın əha, tinuva mınol nıpəhriənian lan.

17 E nian Iesu təmauin e Lasiris, kəni Lasiris tiet e nıpəg kəpiel məmiəgəh mın, nımənin nətəmimi tepət ilah Iesu e ikın əha e nian əha. Kəni ilah kəməutanus natimnati u in təmol.

18 Tol lanəha, nətəmimi tepət kəməhuva məmə okoteruh Iesu, mətəu-inu kəmötətəu məmə in təmol nəmtətiən əha.

19 Kəni Farəsi mın kınautəni-əni kəm lah mın məmə, “!Oteruh-to, ko kıtah kəsotol aɡinian nati kəti. Rəueiu əha, nətəmimi rəfin e nəhue nıftəni kınautəhuərisig lan!”

Nətəm Kris nəuvein kəmötölkeikei məmə okoteruh Iesu

20 Kəni nian nətəmimi kəməhuvən Jerusiləm məmə okotəfaki e nian rəha lafet u, kəni nətəm Kris nəuvein mın əha ikın ilah mın, kəmautəfaki.

21 Nətəm Kris mın u kəməhuva motəh Filip. Filip in iətəm Petsaitə əpəha Kaləli.‡ Kəni ilah kəmötəni=pən kəm in məmə, “İətəmi asoli, iəkötölkeikei məmə iəkötəruh Iesu.”

22 Kəni Filip təhtul muvən məni=pən kəm Antiru, kəni ilau kəmian muəni=pən kəm Iesu.

23 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, Nəti İətəmimi, rəhan nian tinuva rəkis, məmə Uhgın otol əpu rəhan nepətiən.

24 Nıpəhriənian aɡın u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi otəkeikei mıtənim nıki ti nati e nıftəni keruh məmə timis. Nəmə təsimisiən, ko təseviəiən kəni məsəuəiən. Mətəu nəmə otimis, kəni otəuə e nəuan tepət.§*

25 Kəni tol lanu, iətəmi nıkin tətəhti pik rəhan nəmiəgəhiən e nəhue nıftəni u, in otəmkarəpən lan. Mətəu iətəmi iətəm nıkin təsəhti pikin lanəha rəhan nəmiəgəhiən e nəhue nıftəni u, in otaskəlım vivi nəmiəgəhiən rəhan o nəmiəgəhiən itulin.†

26 İətəmi tolkeikei məmə otol uək rəhak, in otəkeikei muərisig lak,‡ kəni nəmə ikın pəhruvən iəu iəkətiɡ ikın, kəni in mın, in otətiɡ ikın.§ Kəni iətəmi tatol uək rəhak, Tatə Uhgın otisiəi in.”

Iesu təməghati e nımisiən rəhan

27 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Rəueiu əha, nıki k tətəhmə pik.* ?Oıəkəhrol lanu? Ko iəsəniən məmə, “Tatə, oh rəkis nəhməiən iətəm tətuvə ohniəu.’ Nati u inu, iəu iəmuva ohni.

§ 12:14 Togki in nati miəgəh kəti təhmen e əhos əkəku, in nəhmtin teiuaiu əmə e əhos. * 12:15 Nəghatiən əhruahru ikinu tətəni “Nətəm Saion.” Saion u, in nərgi Jerusiləm kəti mın. Kəmauin e Jerusiləm məmə Saion, mətəu-inu nərgin əha rəha nıtəuət kəti iətəm kəmuvləkin-pəri taun lan. † 12:15

Sek 9:9 ‡ 12:21 Jon 1:43-44 § 12:24 Iesu in tətəghati aru lan u ikinu, məmə otəkeikei mımis, kəni nəua nımisiən rəhan məmə nətəmimi tepət okotos nəmiəgəhiən vi nian Uhgın tosmiəgəh ilah. In təmətəghati mın e rəhan mın nətəmimi. Rəhatah nəmiəgəhiən əuas e təfəgə tərəh otəkeikei mımis, kəni ko kotəhrun nolıən nəuatah vi mın tepət. * 12:24 1Kor 15:36 † 12:25 Mat 10:39; 16:25; Mak

8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2Kor 5:14-15 ‡ 12:26 Mat 10:38; Luk 14:27 § 12:26 Jon 14:3; 17:24

* 12:27 Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21

28 Tatə, ik əfəri aru nərgəm.”

Kəni əmeiko, rəueiu agin ilah kəmotətəu nəuia iətəmi kəti təmsipəri=pən e neai tətəni məmə, “İəu inəfəri rəkis nərgək, kəni rəueiu əha, oiəkəfəri min.”

29 Kəni nətəmimi nətəm kəmütəhtul iuəkir ohni kəmotətəu nəuia iətəmi əha, kəni ilah nəuvein kotəni məmə, “!Nətəmimi! ?Nati nak u? ?Kalualuə kəti, uə?” Mətəu nəuvein kotəni məmə, “Agelo kəti əha tətəghati kəm in.”

30 Mətəu İesu təni=pən kəm lah məmə, “Nəuia iətəmi u, təməsuvaian məmə iəu iəkətəu. Mətəu təmuva məmə itəmah onəkotətəu.†

31 Rəueiu əha tinol nian iətəm Uhgın otakil noliən rəha nətəmimi e nəhue niftəni. Rəueiu əha, in otoh iahu nəsanəniən rəha Setən,‡ iərmənig rəha nəhue niftəni u.Ş

32 Nian kətəfəri iəu ilis,* kəni ko iəu oiəkiuvi=pa nətəmimi rəfin kəhuva ohniəu.”†

33 E nəghatiən u, in tīnuahpik e nīmisiən rəhan məmə otəhro lanu mīmīs.‡

34 Kəni nətəmimi kəmotəni=pən kəm in motəni məmə, “Itəmah iəmotətəu rəkis e Lou rəhatah, məmə nian Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa tuva, in otətətig itulīn əmə, mətuvən əmə lanko naunun tikə.Ş ?Təhro ik nətəni məmə nətəmimi okotəkeikei motəfəri Nəti İətəmimi?* ?Mətəu Nəti İətəmimi u, in pəh?”

35 Kəni İesu təməni=pən kəm lah məmə, “Nəhagəhagiən u, tətətig o təmah o nian əkəku əmə. Kəni nian nəhagəhagiən u, tətətig o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəliuək lan. Nəmə kəpə, kəni napinəpuian otətəuarus itəmah. Kəni iətəmimi iətəm tətəliuək e napinəpuian, in təruru ikin in tətuvən ikin.

36 Nian nəhagəhagiən u tətətig əhanəh o təmah, itəmah nəkotəkeikei motəhatətə e nəhagəhagiən u məmə itəmah nəkəhuva nenəti nəhagəhagiən.”†

Nətəm İsrəl ilah kəməsotəhatətəian e İesu

Nian İesu təməni rəkis nəghatiən u kəm lah, kəni magim məpəh ilah muvən mətəhluəig.

37 Nati əpnəpin məmə in tinol rəkis nəmtətiən tēpət e nəhmti nətəm İsrəl, mətəu ilah kəsotəhatətəian lan.

38 İəni rəha Uhgın u Aiseə, təmaupən mətəghati e rəhalah noliən. Kəni nati u təmuva məmə otol nəghatiən rəhan tuva mol nīpəhriənən lan. In təməni məmə,

“?İərmənig, pəh otəhatətə e nəghatiən rəhatimah, uə kətiəh əmə mine?

?İəutəni pətigəm, kəni pəh otəhatətə lan, uə kətiəh əmə mine?

?Kəni İərmənig otol əpu kəm pəh nahgin iətəm təsanən pik o nosmiəgəhiən?”‡

39 Konu ilah kotəruru nəhatətəian lan mətəu-inu təhmen=pən əmə məmə Aiseə təməni pətigəm min aupən məmə,

40 “In təmol ilah məmə nəhmtilah otəpis.

Nəmə təsəpisiən, kəni ilah okoteruh nati kəni motəhrun.

Kəni in tīnahtipəsīg rəkis e nīkilah.

† 12:30 Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ 12:31 Nati əpnəpin məmə nīmisiən rəha İesu təmol məmə nəmə təhro Setən təmol win, mətəu nīpəhriənən məmə in təsolian win. Afın-to Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1Jon 4:4; Nəh 12:8-9. § 12:31 Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2Kor 4:4; Efəs 2:2; 6:12 * 12:32 E nauəuə rəha Jon, tətəghati e nəghatiən u “kinatləfəri rəkis iəu ilis” nian tēpət. Kəni in nīpətīn keiu. Nian tətəni “kinatləfəri rəkis iəu ilis,” nīpətīn kəti in tətəghati e nīmisiən rəha İesu e nīgi kəməluəu. Eruh min e Namba 21:4-9 tətəghati e aiən sineik. Kəni nīpətīn kəti min, e nīgi kəməluəu əha, in tətəgətun nəuviriən asoli min nepətiən asoli rəha İesu. † 12:32 Jon 3:14; 6:44; 7:39; 8:28 ‡ 12:33 Fil 2:8-9; 1Tim 3:16; Hip 1:3

§ 12:34 Nətəmimi nīkilah tətəhti fes min əha, təhmen e 2Saml 7:16; Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nīkilah təsəhtiən fes min iətəm kəutəni məmə Kristo in otaupən mīmīs.

* 12:34 “əfəri” — Afın-to futnot əpəha Jon 3:14. † 12:36 Mat 5:14; Efəs 5:8-9; 1Təs 5:5 ‡ 12:38 Aes 53:1; Rom 10:16

Nəmə təsolian, kəni ilah okoteinatig kəni motəhrun nəuhlinian nətəligian rəhalah, kəni motəhatətə lak, iəkol nəmiəgəhian rəhalah, otuvi min.”Š*

41 İəni rəha Uhgın, Aiseə u aupən, təməni lanu lan mətəu-inu in təmeruh nepətiən əhagəhag rəha İesu, kəni tol lanəha, in tətəghati lan.†

42 Kəni mətəu, nətəmi asoli min tepət nəuветin, ilah min kəmotəhatətə e İesu. Mətəu ilah kəutəgin e nəni pətigəmiən məmə ilah kəmotəhatətə lan, mətəu-inu kəutəgin e Farəsi min məmə mətə kotahli pətigəm ilah e nimə rəha nuhapumian,

43 mətəu-inu nətəmi asoli min u, ilah kətolkeikei pik məmə nətəmiimi okotəni-vivi ilah, tapirəkis məmə Uhgın nikin, otagian o lah.

Nəghatian rəha İesu təhrun nakilian nolian rəha nətəmiimi

44 Kəni İesu təmagət əfəməh məmə, “İətəmiimi iətəm tətəhatətə lak, səniəmə tətəhatətə pisin əmə lak, mətəu tətəhatətə min e Uhgın iətəm təmahli=pa iəu.

45 Kəni iətəmiimi u iətəm təmeruh iəu, səniəmə təmeruh əmə iəu. In təmeruh min Uhgın u təmahli=pa iəu.‡

46 İəu u nəhagəhagian.Š İəmuva e nəhue niftəni u, məmə iətəmiimi iətəm otəhatətə lak, otəsətigian e napinəpuian.

47 İətəmiimi iətəm tətətəu rəhak nəghatian, məsolian, ko iəu iəsəni pətigəmiən rəhan nalpinian, mətəu-inu iəməsuvaian e nəhue niftəni u məmə iəkəni pətigəm nalpinian rəha nətəmiimi. Mətəu iəmuva məmə iəkəsmiəgəh ilah.*

48 Mətəu iətəmiimi iətəm tətəuhlin=pa nəmtahn kəm iəu, məsosian rəhak nəghatian, nati kəti əha ikin tətətig məmə in otəni pətigəm rəhan nalpinian. E Naunun Nian, nəghatian min u rəhak, ilah okotəni pətigəm nalpinian rəhan.†

49 Tol lanəha mətəu-inu nəghatian min u, səniəmə rəhak pisin əmə, mətəu Tatə Uhgın u təmahli=pa iəu, kəni in təməni məmə iəkəkeikei muvən məni lanəha, kəni məghati lanəha.‡

50 Kəni iəu inəhrun rəkis məmə nəghatian min u, iətəm in təməni=pa kəm iəu, nəmiəgəhian itulin tətətig lan. Kəni tol lanəha, nəghatian min u iətəni ilah, Tatə Uhgın təməni=pa kəni məgətun iəu lan, məmə iəkəni.”

13

İesu təməueiu nəhlki rəhan min nətəmiimi

1 Tinuva mətəuarus nian nətəm İsrəl kotol lafet lan, lafet rəha Pasova, kəni İesu tinəhrun məmə rəhan nian tinuva rəkis məmə otəpəh nəhue niftəni u, muvən meruh Tatə Uhgın.* Nian rəfin in təmatolkeikei pik rəhan nətəmiimi u kəutətig e nəhue niftəni, kəni mətəu rəueiu in tətəgətun əsas rəhan nolkeikeian kəm lah muvən mətəuarus naunun nian rəhan.

2 Tinəhnaiuv, İesu mine rəhan min nətəmiimi kəmətauən, kəni Setən tinəfən rəkis nətəligian e niki Jutəs Iskariot, nətə Saimon, məmə in otətuati e İesu tuvən e nəhlmi rəhan tikimər min.

3 İesu təməhrun məmə Tatə Uhgın təmələhu=pən rəkis natimnati rəfin u e nəhlmin,† kəni tinəhrun min məmə in təmsipən e Uhgın, kəni in otəpanitəlig=pən min o Uhgın.

4 Tol lanəha, in təməhtul, kəni məpeg rəkis rəhan sot asoli, kəni matu in e tauil kəti.

5 Kəni mələs pesin kəti, mətəu=pən nəhu lan, kəni əmeiko mətəuəuin mətəueiu nəhlki rəhan min nətəmiimi, kəni mətəfəl e tauil, tauil u iətəm in tətətəuti lan.

§ 12:40 Nətəmiimi ilah kənotəni rəkis məmə okəsotəhatətəian, kəni Uhgın təhlman e lah lanəha. Eruh min to Mat 13:13-15; Uək 28:26-27; Rom 11:8. * 12:40 Aes 6:10 † 12:41 Aes 6:1-4 ‡ 12:45 Jon 14:8-9 § 12:46 Jon 1:4 * 12:47 Jon 3:17 † 12:48 Jon 5:45 ‡ 12:49 Jon 14:31 * 13:1 Jon 16:28 † 13:3 Mat 28:18

⁶ Təmöl lanəha muvən e Saimon Pitə, kəni Pitə təni=pən kəm in məmə, “? Iərmənig, təhro? Təsəuvirən məmə ik onəkəueiu nəhlkək.”

⁷ Mətəu Iesu təni=pən kəm in məmə, “Rəueiu ik nəkəruru nīpəti nati u iəu iatol, mətəu uərisig nəpanəhrun nīpətin.”

⁸ Kəni Pitə təni=pən in məmə, “Onəkəpəh agin nafəliən nəhlkək.”

Mətəu Iesu təni məmə, “Nəmə iəsəueiuiən nəhlkəm, kəni ko ik nəsuvaian mol rəhak iətəmimi.”

⁹ Kəni Saimon Pitə təməni=pən kəm in məmə, “Iərmənig, nəmə tol lanəha, kəni onəsəueiu əməian nəhlkək, mətəu əueiu mīn nəhlmək mīne rəhk-kapə!”

¹⁰ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “!Kəpə! Iətəmimi u tinaig rəkis, in tinəruən rəkis, tinəhmen. Təuvir əmə məmə okəsəueiu minian nīpətin; mətəu iəu oiəkəkei məueiu mīn əmə nəhlkin. Itəmah ninotəruən rəkis. Mətəu səniəmə itəmah rəfin agin.”‡

¹¹ Iesu tinəhrun rəkis məmə ilah pəh u otegəhan=pən lan e nəhlmi rəhan mīn tikimīr mīn. Tol lanəha, kəni in təni məmə, “Səniəmə itəmah rəfin agin.”

¹² Nian Iesu tinəueiu rəkis nəhlki rəhan mīn nətəmimi, kəni muvən mīn e rəhan napən, kəni muvən məharəg e nimein e tepil. Kəni əmeiko mətəpuəh o lah məmə, “?Itəmah nəkotəhrun nīpəti nati u iəmol rəueiu agin e təmah?

¹³ Itəmah nətauin lak məmə Nəgətun mīne Iərmənig, kəni təhruahru əmə lanko, mətəu-inu nīpəhriənian məmə iəu u, rəhatəmah Nəgətun mīne rəhatəmah Iərmənig.

¹⁴ “Mətəu-inu iəu, iəu u rəhatəmah Iərmənig mīne iəu Iəgətun rəhatəmah, konu iəu iəkəueiu nəhlkitəmah, konu itəmah mīn, onəkotəueiu nəhlkitəmah mīn. §

¹⁵ Iəu iəmol məgətun itəmah lan, məmə itəmah onəkotol kəm təmah mīn.*

¹⁶ Nīpəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, ioluək kəti, in təsapirəkisian rəhan iətəmi asoli, konu iahli=pən in təsapirəkisian iətəm tətəhli.

¹⁷ Rəueiu əha, itəmah nəkotəhrun vivi natimnati mīn u. Kəni o nati u, nəmə onautol lanu, kəni itəmah onəkotos nəuvirən o Uhgīn. †

¹⁸ “Iəu iəsəniən itəmah rəfin. ‡ Iəkəhrun vivi itəmah mīn u nətəm iəu iəmitəpīn itəmah. § Mətəu nəghatian u rəha Nauəuə Rəha Uhgīn, otəkeikey muva mol nīpəhriənian lan. Nəghatian u tətəni məmə, ‘Iətəmimi u, aupən itimlau iəmatuauən pəti e pilet kətiəh, mətəu rəueiu, in tinəuhlin rəhan nətəligian, mīnətələhu nəghatian tərəh ohniəu.’* ”

¹⁹ “Iəu iətəni pətigəm natimnati mīn u kəm təmah u rəueiu, nian okəsol əhanəhiən. Mətəu nian okatol, kəni itəmah onəkotəhatətə lak, məmə Iəu U Inu. †

²⁰ Nīpəhriənian agin u iətəni=pinə kəm təmah məmə, iətəmimi pəh iətəm tatos iətəmi u iətəhli=pinə, kəni nīkin tagian ohni, təhmen=pən əmə məmə in tatos mīn iəu, kəni nīkin tagian ohniəu. Konu iətəmimi iətəm tatos vivi iəu, kəni nīkin tagian ohniəu, təhmen=pən əmə məmə in tatos vivi mīn rəhak Tatə, kəni nīkin tagian ohni.”‡

*Iesu təməni pətigəm məmə Jutəs in otegəhanpən lan
e nəhlmi tikimīr mīn
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)*

‡ 13:10 Jon 13:18 § 13:14 1Pitə 5:5 * 13:15 Iesu təmol uək rəha slef, kəni molkeikey məmə okotol uək rəha slef kəm kitah mīn nəuvein. Suaru mīn tepət o nasiruiən e kitah mīn nəuvein lanəha.

† 13:17 Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ 13:18 Jon 13:10 § 13:18 Jon 15:16 * 13:18 Sam 41:9 † 13:19 “Iəu u inu” – Afin-to futnot e Jon 8:24. ‡ 13:20 Mat 10:40; Jon 17:18

21 Nian Iesu tināni pätigām räkis nəghatīən əha, kəni nīkin tāməfigām pik, kəni in təni məmā, “Nīpəhrīənīən agin u iətəni=pīnə kəm tāmāh məmā, itāmāh kəti u ikīnu otegəhan=pən lak e nəhlmi tikimīr mīn rəhak.”

22 Kəni rəhan mīn nətəmimi kəmotəsəl=pən moteruh ilah mīn, mīnotəruru agin məmā in tətəni pəh.

23 Kəni ilah kəti u iətəm Iesu in tolkeikei pik, § in tətəmähli* iuəkīr əmə o Iesu.

24 Kəni Saimon Pitə, in təmasiūən=pən kəm in məmā, “Ətapuəh-to ohni, məmā iətəmimi pəh kəha in tətəni.”

25 Kəni suah kəha təmiəu-iəu muva iuəkīr o Iesu, kəni mətəpuəh ohni məmā, “?Iərməniḡ, pəh u nətəni?”

26 Kəni Iesu təni məmā, “Iəu iəkəmkəris pīret nəuветin, konu məuveri=pən e sup, kəni məfən kəm in, konu suah u, inko.” Kəni əmeiko, in təməmkəris pīret kəti, məuveri=pən e sup, kəni məfən kəm Jutəs, nətī Saimon Iskariot.

27 Kəni Jutəs təmos pīret u. Kəni rəueiu agin, Setən† tinəuveḡ rəhan nətəliḡiən.

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmā, “Nati u nəkəmā natol, uvən uəhai əmə mol.”‡

28 Nətəmimi mīn u rəha Iesu nətəm kautəmähli titəlau e tepil məutəuən, ilah kəsotəhrunīən məmā Iesu təmāni=pən nəghatīən u kəm in o nak.

29 Jutəs in tətəharu kətīm rəha məni rəhalah, kəni ilah nəuvein nīkilah təhti məmā Iesu təmāni=pən kəm in məmā otuvən mos nəhmtin nauənīən nəuvein niḡlah o lafet, uə nəmə təhro tatuvən otəfən məni kəti kəm nanrah mīn. §

30 Kəni nian Jutəs təmos räkis pīret u, təməhtul miet uəhai əmə. Kəni tinapinəpu räkis.*

Iesu təmāni nəghatīən vi kəti məmā okotol

31 Nian Jutəs tiniet räkis, kəni Iesu təni məmā, “Rəueiu əha, Uhgīn tinatəfəri nərgi Nətī Iətəmimi,† kəni Nətī Iətəmimi tinatəfəri nərgi Uhgīn.

32 Mətəu nian Nətī Iətəmimi tinol əpu räkis nepətīən rəha Uhgīn, kəni Uhgīn aru əmə in otol əpu mīn nepətīən rəha Nətī Iətəmimi. Kəni in otol əmə uəha rəueiu əmə.‡

33 “Nənətik mīn, ko iəsatiḡiən tuvəh kitah mīn itāmāh. Kəni itāmāh onəmanotəsəl lak, mətəu iəu iətəni mīn nəghatīən kətīəh əmə kəm tāmāh u rəueiu, iətəm iəmāni=pən kəm nətəmi asoli mīn rəha Isrel aupən. Iətəni=pīnə kəm tāmāh məmā, ikīn əha iatuvən ikīn, itāmāh nəkotəruru nuvənīən ikīn. §

34 “Iəu iətəni=pīnə nəghatīən vi kəti kəm tāmāh məmā nəkotəkeikei mautol.* Itāmāh nəkotəkeikei motolkeikei itāmāh mīn.† Iəu iəmolkeikei itāmāh, kəni itāmāh nəkotəkeikei motolkeikei itāmāh mīn təhmen əmə lanəha.‡

35 Kəni nəmə nəkolkeikei lanu itāmāh mīn, kəni nətəmimi rəfin okotəhrun məmā itāmāh rəhak mīn nətəmimi.”§

Iesu təmāni pätigām məmā Pitə otəpanəni məmā in təruru Iesu (Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

§ 13:23 Iətəmimi iətəm nauəuə u tətəni, in Jon u iətəm tətəmähli iuəkīr o Iesu e tepil. In u, iətəm Iesu tolkeikei pik, mətəu in təmətēi nauəuə u, kəni məsənīən nərgin. * 13:23 E nolīən rəhalah e nian əha, ilah kautəmähli lanəha məutəuən. † 13:27 Setən – Afīn-to e tiksīnəri. ‡ 13:27 Luk 22:3

§ 13:29 Jon 12:5-6 * 13:30 Tinapinəpu mətəu-inu lapin, mətəu tinapinəpu mīn e nīki nətəmimi. E Luk 22:53, Iesu təmāni kəm pris asoli mīn, mīne nətəmi asoli rəha soldīə mīn, mīne nətəmi asoli rəha nətəm Isrel məmā, “Mətəu rəueiu əha, in nian əhruahru rəhatəmāh, kəni nəsanənīən rəha napinəpuīən in tətərməniḡ.” † 13:31 Jon 12:23 ‡ 13:32 Jon 17:1-5 § 13:33 Jon 7:33-34 * 13:34 Jon 15:12;

1Jon 2:7-11; 3:11 † 13:34 Lev 19:18; 1Təs 4:9; 1Pitə 1:22 ‡ 13:34 Efəs 5:1-2; 1Jon 4:10-11 § 13:35 1Jon 3:14; 4:20

³⁶ Kəni Saimon Pitə tətəpuəh ohni məmə, “?Iərməniḡ, ik onəkuvən iə?”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Ikin əha iəu iatuvən ikin, ik nəkəruru nītəu=paian iəu rəueiu, mətəu uərisig ko, onəpanuva.”*

³⁷ Kəni Pitə tətəpuəh ohni məmə, “?Iərməniḡ, oiəsītəu-pəniən ik u rəueiu o nak? Iəu, nīkik tagiən əmə məmə iəkimiš ohnik.”

³⁸ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Ik nəkəmə nīkim tagiən əmə məmə onəkimiš ohniəu? Nīpəhriənian aḡin u iətəni kəm ik məmə, mənig otəsəkəkə əhanəhiən, kəni ik onəkəni mau kisil məmə nəkəruru iəu.”†

14

Iesu in suaru o nuvəniən o Tatə Uhgīn

¹ Kəni Iesu təmāni=pən kəm lah məmə, “Nikitəmah təsahməian. Itəmah nəkotəkeikei motəhatətə e Uhgīn,* kəni motəhatətə mīn lak.

² E nimə rəha Tatə rəhak, nəuan tepət əha ikin. Nəghatiən u in nīpəhriənian. Nəmə təsolian lanəha, ko inəni=pinə rəkis kəm təmah. Rəueiu əha, iəu iatuvən, iəkol əpenə-penə rəhatəmah.†

³ Kəni mətəu-inu iəkuvən mol əpenə-penə o təmah, kəni iəu oiəpanitəlig=pa mīn mos itəmah nəkəhuva motatig kitah min iəu,‡ məmə itəmah onəkotatig ikinu iətəm iəu mīn iətatig ikin.§

⁴ Ikin əha iatuvən ikin, itəmah nīnotəhrun rəkis suaru rəhan.”

⁵ Mətəu Toməs təni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ, itimah iəkotəruru ikin ko natuvən ikin. ?Iəkotəhro lanu lan motəhrun suaru tatuvən ikin əha?”

⁶ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Iəu u,* Suaru ohni.† Kəni iəu u, Nəukəti Nīpəhriənian,‡ kəni iəu u, Nəukəti Nəmiəḡəhiən.§ Iətəmimi kəti ko təsuvəniən o rəhak Tatə nəmə iəu iəsosiən in muvən.*

⁷ Nəmə nəmotəhrun iəu, kəni nəmotəhrun mīn rəhak Tatə.† Kəni tol lanəha, tətəuvin rəueiu, nīnotəhrun rəkis in, kəni mīnoteruh.”

⁸ Kəni Filip təni=pən kəm in məmə, “Iərməniḡ, əui, əḡətu-n-to Tatə Uhgīn e timah. Nati əmə u inu, itimah iəkotolkeikei.”‡

⁹ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Filip, iəu iəmatig təfəməh kitah min itəmah. Mətəu ik nəkəruru əhanəh iəu. Iətəmimi iətəm tateruh iəu, in tateruh Tatə Uhgīn.§ Təhro ik nətəni məmə, ‘Əui, əḡətu-n Tatə Uhgīn kəm timah?’* ”

¹⁰ ?Ik nəsəhatətəian məmə iətatig e Tatə Uhgīn, konu Tatə Uhgīn tətətatig lak?† Nəghatiən mīn u iəkətəni kəm təmah, səniəmə rəhak əmə. Tatə Uhgīn u, nian rəfin, tətətatig lak, inu in tatol rəhan mīn u uək.

¹¹ Itəmah onəkotəkeikei motəhatətə lak nian iəu iətəni məmə iətatig e Tatə Uhgīn, konu Tatə Uhgīn tətətatig lak. Mətəu nəmə kəpə, təuvir məmə nəkotəhatətə lak o nəfiḡəmiən rəha uək asoli mīn iətəm iəmatol.‡

¹² Nīpəhriənian aḡin u iətəni kəm təmah məmə, iətəmimi iətəm tətəhatətə lak, in otol nolian uək mīn u iətəm iəu iəmatol.§ Əuəh, in otol nolian uək təri təhmīn mīn tapirəkis uək mīn u iətəm iəu iəmol, mətəu-inko iəu oiəkətuven o Tatə Uhgīn.

¹³ Iəu Nətin, kəni nəmə nəkoteasiə e nati kəti e nərgək, nati əpnəpīn nəmə nəkoteasiə e nati nak, iəu iəpanol,* məmə uək u rəha Nətin otəfəri nərgi Tatə Uhgīn.

* **13:36** Jon 14:2 † **13:38** Jon 18:27 * **14:1** Sam 4:5 † **14:2** Hip 11:16 ‡ **14:3** 1Təs 4:16-17; 2Kor 5:8; Fil 1:23 § **14:3** Jon 12:26 * **14:6** Jon 6:35 † **14:6** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6** Jon 1:14 § **14:6** Jon 1:4 * **14:6** Uək 4:12 † **14:7** Jon 1:18; 1Jon 2:23 ‡ **14:8** Eks 33:18 § **14:9** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2Kor 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11** Jon 5:36; 10:38 § **14:12** Luk 10:17 * **14:13** Mat 7:7

14 Kəni nəmə onəkoteasiə e nati kəti ohniəu, e nərgək, kəni iəu iəkol.”

Iesu təmāni māmə
Narmin Rəha Uhg'in otuva

15 Kəni Iesu təməghati əhanəh matuvən, mətəni māmə, “Nəmə itəmah nəkotolkeikei iəu, konu itəmah onəkotol nəghatiən rəhak.†

16 Kəni iəu, oiəkeasiə e Tatə Uhg'in māmə in otahli=pa Iasiru‡ kəti m'in o təmah. Kəni in otətətig itulin itəmah min.

17 Suah u inu, in Narmin rəha Nipəhriənian. § Nətəmimi rəha nəhue niftəni u, ko kəsotosiən in e nikilah,* mətəu-inu ilah kəsoteruhian in, mətəruu in. Mətəu itəmah, nəkotəhrun in, mətəu-inko in tətətig itəmah min. Kəni in otəpanatig e nikitəmah.

18 “Nian iəu iəkiet e təmah, ko iəsəpəhian itəmah nəkotatig pişin əmə, təhmen e iətəm kəmimis-ərin. Iəu iəpanitəlig=pa m'in o təmah.

19 Otəsuvəhian, nətəmimi rəha nəhue niftəni u ilah okəsoteruhian iəu. Mətəu itəmah onəpanoteruh iəu.† Kəni mətəu-inu iəu iəpanəmiəgəh, itəmah min onəpanotəmiəgəh.‡

20 E nian rəha natimnati m'in u, kəni itəmah onəkotəhrun māmə iətətig e rəhak Tatə. § Kəni itəmah nəkotatig lak, konu iəu iətətig e təmah.

21 “Iətəmimi iətəm təmos vivi nəghatiən rəhak, kəni matol, iətəmimi u inu in tolkeikei iəu. Kəni iətəmimi iətəm tolkeikei iəu, rəhak Tatə in otolkeikei m'in in.* Kəni iəu m'in oiəkolkeikei in. Kəni iəu oiəkol əpu iəu kəm in, māmə in otəhrun vivi iəu.”

22 Kəni Jutəs u, (səniəmə Jutəs Iskariot, mətəu iahunin kəti u in iətəmi kəti m'in rəha Iesu), in təmətapuəh ohni māmə, “?Iərməniğ, ik onəkəhro lanu kəni mol əpu ik kəm timah əmə, mətəu onəsol əpuian ik kəm nətəmimi rəha nəhue niftəni?”†

23 Mətəu Iesu təmāni=pən kəm in māmə, “Iətəmimi iətəm tolkeikei iəu, in otatol nəuiak, kəni rəhak Tatə in otolkeikei in. Konu iəu mine rəhak Tatə, itimlau oiəkiəuva mətəuətig itimahal min. Kəni itimlau iəkuol imatimlau əha ikin.‡

24 Iətəmimi iətəm təsolkeikeian iəu, in təsolian nəuiak. Nəghatiən m'in u iətəm nəmotətəu iəmatəni, iəməsəni aruiən ilah. Mətəu iəmos ilah o rəhak Tatə iətəm in təmahli=pa iəu iəkuva. §

25 “Iəu iətəni pətigəm nəghatiən m'in u kəm təmah nian iətətig əhanəh kitah min itəmah.

26 Mətəu Narmin Rəha Uhg'in u, in Iasiru, iətəm Tatə Uhg'in otahli=pa e nərgək, in otəgətun itəmah e natimnati m'in rəfin. Kəni in otol itəmah māmə nikitəmah otətəhti natimnati m'in u iətəm iətəni kəm təmah, məsotaluiən lan.*

27 “Rəueiu əha tinuəkir māmə iəu oiəkəpəh itəmah. Iəu iətələhu nəməlinuiən rəhak tətətig o təmah.† Konu nəməlinuiən u, iətəm iəkəfinə, təsəhmenian e nəməlinuiən iətəm nəhue niftəni u tətəfinə. Itəmah, nikitəmah təsəhməian kəni məsotəginian.

28 “Itəmah ninotətəu rəkis rəhak nəghatiən, iəmāni=pinə kəm təmah māmə, ‘Iəu oiəpanəpəh itəmah, mətəu uərisig, oiəpanitəlig=pa m'in o təmah.’ Nəmə nəkotolkeikei pəhriən iəu, kəni nikitəmah otəgiən əmə māmə nəkotəruh iəu iatuvən o rəhak Tatə, mətəu-inu in ilis tapirəkis iəu.

† 14:15 Dut 11:13; Jon 13:34; 1Jon 2:3-5,24; 5:3; 2Jon 6 ‡ 14:16 Jon 14:26; 15:26; 16:7 § 14:17 Jon 15:26; 16:13; 1Jon 4:6; 5:6 * 14:17 1Kor 2:14 † 14:19 Jon 16:16 ‡ 14:19 Jon 6:57 § 14:20 Jon 10:38; 17:21 * 14:21 Jon 16:27; 1Jon 2:5 † 14:22 Uək 10:41 ‡ 14:23 Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efəs 3:17; 1Jon 4:12,16; Nəh 21:3 § 14:24 Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * 14:26 Jon 15:26; 16:7,13; 1Jon 2:27 † 14:27 Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7

²⁹ Iəu iətəni pətigəm rəkis əmə natimnati mīn u kəm təmah u rəueiu, nian ilah kəsotol əhanəhiən, məmə nian ilah kinəhuva mautol nīpəhriənian lan, kəni itəmah onəkotəhatətə lak.

³⁰ Rəueiu əha, ko iəsəghatiən təfəməh mīn kəm təmah, mətəu-inu Setən u iərməniḡ rəha nəhue niftəni u, † in tinuva. In təsosian nəsanəniən məmə otol win lak. §

³¹ Mətəu iəu iatol əhruahru əmə nəuia Tatə Uhgīn məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okotəhrun məmə iəu iəkolkeikei in.*

“Intələh, pəh kotəhtul motaḡim u ikīnu, mautəhuvən.”

15

Iesu in təhmen e nəukəti niḡi pəhriən

¹ Kəni Iesu təni məmə, “Iəu u,* iəu iəkəhmen e nəukəti niḡi pəhriən. Kəni rəhak Tatə in təhmen e iətəmimi iətəm tətəhtul niḡi u. †

² Nəhlmi niḡi mīn rəfin iətəm kəsotəuəiən, in tətətei rəkis ilah, kəni nəhlmi niḡi rəfin u iətəm kautəuə, in tətəfəl vivi ilah, ‡ məmə ilah okotəuə e nəualah tepət. §

³ Itəmah nəkotəhmen e nəhlmi niḡi u. Kəni iəu inafəl vivi rəkis itəmah e nəghatiən mīn iətəm iəmāni=pīnə kəm təmah.*

⁴ Otəhtul=pa lak, † kəni iəu oiəkəhtul=pīnə e təmah. Nəhlmi niḡi otəsəuəiən nəmə in təsəhtul-pəniən e nəukəti. Təhmen əmə, itəmah ko nəmiəḡhiən rəhatəmah təsəuəiən e nəuan nəmə nəsotəhtul=pa iən lak. ‡

⁵ “Iəu u, iəu nəukəti niḡi. Kəni itəmah nəhlmi niḡi mīn, nəhlmi niḡi mīn iətəm tatīl pīn=pa vivi lak, mautəhtul=pa. Nəmiəḡhiən rəha iətəmimi iətəm tətəhtul=pa lak kəni iətəhtul=pən lan, in otəuə e nəuan tepət. Mətəu itəmah u, nəmə nəsotəhtul=pa iən lak, ko nəsotoliən nati kəti. §

⁶ Nəmə iətəmimi təsəhtul=pa iən lak, in təhmen e nəhlmi niḡi kəti, iətəm kinəraki lan kəni tinimətu rəkis. Nəhlmi niḡi mīn tol lanəha, kəhrun nəmki-pəniən e niḡəm, kuan əhtuv.*

⁷ Nəmə itəmah nəkotəhtul=pa lak, kəni nəghatiən rəhak nəmotətəu rəkis tətətiḡ e nikitəmah, nati nak itəmah nəkətolkeikei, nəkotəhrun neasiəiən lan. Kəni Uhgīn otol kəm təmah. †

⁸ Nian nəmiəḡhiən rəhatəmah otəuə e nəuan tepət, ‡ nati əha in tətəfəri nəḡi rəhak Tatə, kəni e nolīən u, tətəḡətuən məmə itəmah rəhak mīn nətəmimi. §

⁹ “Tatə Uhgīn in tolkeikei pīk iəu. Təhmen əmə, iəu iəkolkeikei itəmah lanəha. Otəhtul e rəhak nolkeikeiən.

¹⁰ Nəmə itəmah nautol rəhak nəghatiən,* kəni onəkotəhtul=pa e rəhak nolkeikeiən, təhmen əhruahru əmə məmə inu iəu iəmol nəghatiən mīn rəha Tatə Uhgīn, kəni iətəhtul=pən e rəhan nolkeikeiən.

¹¹ Iəu iəmətəni pətigəm nəghatiən mīn u kəm təmah, məmə nikitəmah otətagiən, təhmen əmə məmə iəu nīkik tətəgiən. Konu nikitəmah otəgiən magiən məriəuəh. †

¹² “Itəmah nəkotəkeikei mautol nəghatiən u rəhak. Tətəni məmə itəmah onəkətolkeikei itəmah mīn, təhmen əmə məmə iəu iəkolkeikei itəmah lanəha. ‡

‡ 14:30 Jon 12:31 § 14:30 Otəsəvəhiən kəni nəmə təhro nətəmimi rəha Iesu nīkilah otəhti məmə Setən tatol win. Mətəu Iesu təməni nəghatiən u məmə otləfəri nətəliḡiən rəhalah məmə nīpəhriənian, nətəliḡiən rəha Uhgīn tinātuva. * 14:31 Jon 10:18; 12:49 * 15:1 Jon 6:35 † 15:1 Aes 5:1-7

‡ 15:2 Hip 12:5-11 § 15:2 Mat 7:20; Kəl 5:22-23; Efəs 5:8-9; Fil 1:11 * 15:3 Jon 1:29; 13:10; Efəs 5:26 † 15:4 Jon 6:56 ‡ 15:4 Afīn-to e futnot əpəha Jon 6:56. § 15:5 Fil 4:13 * 15:6 Mat 3:10

† 15:7 Mat 7:7 ‡ 15:8 Kəl 5:22-23 § 15:8 Jon 8:31 * 15:10 Jon 14:15 † 15:11 1Jon 1:4

‡ 15:12 Jon 13:34

13 Iätəmi kəti tikə iätəm tolkeikei pik in kəti tapirəkis iätəmimi u iätəm tətəgəhan e rəhan nəmiəgəhiən məmə otosmiəgəh in min nəuvein. §

14 Kəni nəmə itəmah nəkotol natimnati min u iətəni kəm təmah, tətəgətan məmə itəmah ko, iəu min nəuvein.

15 “Iəu oiəsauin minian e təmah məmə noluək min rəhak, mətəu-inu iätəm tatol uək, in təruru natimnati min iätəm rəhan iätəmi asoli tatol. Mətəu rəueiu əha, iəu iəkauin e təmah, məmə iəu min nəuvein, mətəu-inu natimnati min rəfin u iätəm iəmətəu o rəhak Tatə, inəni pətigəm rəkis kəm təmah.*

16 Itəmah nəməsotitəpiniən iəu, mətəu iəu iəmitəpin itəmah.† Kəni iəu iəmələhu=pən itəmah məmə itəmah onəkəhuvən motol uək, kəni uək rəhatəmah otəuə e nəuan.‡ Kəni nəuan u, in otətətig. Tol lanəha, kəni nəmə nəkoteasiə e natimnati min kəm Tatə Uhgın e nərgək, kəni in otəfinə kəm təmah.

17 Iətəfinə nəghatiən kəti kəm təmah in tol lanu. Itəmah onəkotəkeikei motolkeikei itəmah min.”§

Nətəmimi rəha nəhue niftəni, ilah kautəməki e nətəmimi rəha Iesu

18 Kəni Iesu təni=pən məmə, “Okəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni u kautəməki e təmah, nikitəmah otəkeikei məhti məmə aupən, ilah kəmotəməki lak lanəha.*

19 Okəmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni okotolkeikei itəmah, mətəu-inu rəhalah u itəmah. Mətəu səniəmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni u. Iəu iəmitəpin rəkis itəmah, kəni mos rəkis itəmah o nəhue niftəni. Kəni o nati u inu, nətəmimi rəha nəhue niftəni, kautəməki e təmah.†

20 Nikitəmah otəkeikei mətəhti nəghatiən u iəməni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Ioluək əmə kəti, təsapirəkisiən rəhan iätəmi asoli.’‡ Kəni mətəu-inu nətəmi rəha nəhue niftəni u, ilah kautol tərəh agın ohniəu, kəni tol lanəha, ilah okotol noliən kətiəh əmə e təmah.§ Nəmə ilah kəmotol rəhak nəghatiən, kəni ilah okotol rəhatəmah nəghatiən. Mətəu ilah kəməsotol aginiən rəhak nəghatiən min.

21 Ilah okotol natimnati min lanəha, mətəu-inu itəmah rəhak min nətəmimi.* Ilah okotol lanəha, mətəu-inu ilah kotəruru Uhgın iätəm təmahli=pa iəu.†

22 “Iəmuva kəni məghati kəm lah. Tol lanəha nəua nəghatiən u, ilah kəmoteruh əsas rəhalah noliən tərəh min. Mətəu kəmotəuhlin matəlgilah ohniəu motəpəh rəhak nəghatiən. Kəni rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah noliən tərəh tikə.‡§

23 Iətəmimi iätəm tətəməki lak, in tətəməki min e rəhak Tatə.

24 Iəmuva mol uək min u e nəhmtilah iätəm ko iətəpisiən kəti təməsoliən. Tol lanəha, ilah kəmotəhrun məmə pəh u iəu. Kəni nati əpnəpin kəmotəhrun iəu, mətəu kəutəməki lak, kəni tol lanəha məmə kəutəməki min e rəhak Tatə. Kəni rəueiu, ko kəsotəniən məmə rəhalah noliən tərəh tikə.*

25 Mətəu natimnati min əha otəkeikei mol lanəha, kəni mol məmə nəghatiən u otuva pəhriən iätəm nətəmimi aupən kəmotətəi rəkis e nauəuə rəha Lou.

§ 15:13 Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1Jon 3:16 * 15:15 Jon 8:26 † 15:16 Jon 13:18 ‡ 15:16 Jon 15:5

§ 15:17 Jon 15:12 * 15:18 Aes 66:5; 1Jon 3:13 † 15:19 Jon 13:16; 17:14 ‡ 15:20 Jon 13:16

§ 15:20 2Tim 3:12 * 15:21 Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Uək 5:41; 1Pitə 4:14; Nəh 2:3

† 15:21 Jon 16:1-3 ‡ 15:22 Iesu tinuva kəni mol əpu rəhalah noliən tərəh, kəni mol suaru o nitisian

ilah e təfagə tərəh. Mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni kəutəməki məmə inko Iesu tatol əpu noliən tərəh

min rəhalah. Tol lanəha, ilah kotəpəh in kəni mautohtəu=pən napinəpuiən mapirəkis nəhəgəhəgiən,

kəni nati u in təfagə tərəh asoli. (Jon 3:19-21; 9:39-41) § 15:22 Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32

* 15:24 Jon 5:36; Mat 11:20-24

Rəhalah u Lou iətəm kotalkeikei pik tətəghati e lah mətəni məmə, 'Iəu iəsoliən nati kəti e lah, mətəu ilah kotəməki agin lak, mautol timəti kəm iəu.'†

26 "Mətəu nian Iasiru otuva, in otəni pətigəm iəu. Narmın rəha Nipəhriən iən u, tatsipən e Tatə Uhgın.‡ Iəu iəkahli=pa in tuva o təmah.

27 Konu itəmah min, onəkotəkeikei motəhtul pətigəm motəni iəu, § mətəu-inu itəmah nautatig kitah min iəu e nətuəuin iən e uək rəhak muva mətəu aru=pa u rəueiu.

16

1 Iəu inətəni pətigəm natimnati min u kəm təmah məmə nəsothlman iən e rəhatəmah nəhatətə iən.

2 Ilah okəpanotəhgi pətigəm itəmah e nimə min rəha nuhapum iən iən rəhalah; * kəni nipəhriən iən agin, nian əha ikın tətuvə iətəm nətəmimi okotəhamu itəmah, kəni nikilah təhti məmə ilah kautol uək təuvir kəti rəha Uhgın.†

3 Ilah okotol natimnati min u, mətəu-inu ilah kotəruru pəhriən Tatə Uhgın, kəni motəruru pəhriən min iəu.‡

4 Mətəu iəu iəkaupən məni pətigəm natimnati min u kəm təmah. Kəni nian ilah kinotətuəuin minautol e təmah, kəni nikitəmah otəhti məmə iəu iəməni rəkis natimnati min u kəm təmah."

Uək min iətəm Narmın Rəha Uhgın otəpanol

Kəni Iesu təghati əhanəh matuvən, mətəni məmə, "Iəu iəməsəni pətigəmiən natimnati min u kəm təmah aupən, mətəu-inu iəmətətig kitah min itəmah.

5 Mətəu rəueiu iəkətəlig=pən min o rəhak Tatə iətəm təmahli=pa iəu, mətəu itəmah kəti təsətapuəhiən ohniəu məmə, 'Ik onəkuvən iə?'

6 Mətəu rəueiu, tol lanu lan məmə iəməni natimnati min u kəm təmah, kəni nikitəmah təmahmə.

7 Mətəu iəu iətəni pəhriən kəm təmah məmə, otəuvir pik o təmah məmə iəu iəkagim rəkis e təmah. Mətəu-inu nəmə iəsagim rəkisiən e təmah, kəni ko Iasiru § təsuva iən matig itəmah min. Mətəu nəmə iəu iəkagim muvən, kəni iəu iəkahli=pa in tuva matig o təmah.*

8 Kəni nian in otuva, kəni otəgətun nətəmimi rəha nəhue niftəni məmə ilah nol təfagə tərəh, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmen iən o noliən iətəm təhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nətəligiən rəhalah təsəhmen iən o nakiliən noliən rəha nətəmimi.

9 Narmın u otəgətun ilah məmə ilah nol təfagə tərəh,† mətəu-inu kəsotəhatətə iən lak.

10 Narmın u otəgətun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmen iən o rəhalah nəhruahru iən e nəhmti Uhgın,‡ mətəu-inu iəu iəkətəlig=pən min o rəhak Tatə, kəni itəmah onəsoteruh iən iəu.

11 Narmın u otəgətun ilah məmə nətəligiən rəhalah in təsəhmen iən o nakiliən noliən rəha nətəmimi, mətəu-inu Uhgın in tinakil rəkis iərməni g rəha nəhue niftəni u, Setən. §

12 "Iəu iatos əhanəh natimnati tepət min məmə iəpanəni kəm təmah. Mətəu rəueiu əha, ko nəsotos rəfin iən ilah. Tiəkis pik o təmah.*

13 Mətəu nian Narmın rəha Nipəhriən iən otuva,† in otit itəmah, mol məmə itəmah nəkotəhrun nipəhriən iən min rəfin. In ko təsəni aruiən rəhan əmə

† 15:25 Sam 35:19; 69:4 ‡ 15:26 Jon 14:26 § 15:27 Luk 24:48; Jon 21:24; 1Jon 1:2; 4:14 * 16:2 Jon 9:22; 12:42 † 16:2 Uək 26:9-10 ‡ 16:3 Jon 15:21; 1Jon 3:1 § 16:7 Jon 14:16 * 16:7 Jon 7:39 † 16:9 Jon 15:22 ‡ 16:10 Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Tait 3:5; 1Pitə 3:18 § 16:11 Jon 12:31 * 16:12 Mak 4:33 † 16:13 Jon 14:17

nəghatiən. In otəni pətiḡəm əmə natimnati m̄in u in tətətəu o Tatə Uhḡin. Kəni in otəni=pinə m̄in kəm təmah natimnati m̄in u nian kəti okəpanəhuva.

¹⁴ In otətəu nəghatiən pəhriən ohniəu kəni mətəni pətiḡəm kəm təmah. E noliən u, in otəfəri iəu.

¹⁵ Natimnati m̄in rəfin rəha Tatə Uhḡin, in rəhak.‡ Tol lanəha, kəni iəu iətəni məmə, Narm̄in u, in otətəu nəghatiən pəhriən ohniəu kəni matol əpu n̄ipət̄in kəm təmah.”

Otəsuvəhiən koteruh Iesu

¹⁶ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Otəsuvəhiən onəsoteruhian iəu, mətəu uərisig ko, təsuvəhiən, kəni onəmanoteruh m̄in iəu.”§

¹⁷ Kəni nətəmimi m̄in nəuvein rəhan, ilah kəutətapuəh-ətapuəh kəm lah m̄in məmə, “?Nəghatiən u, n̄ipət̄in nak? In tətəni kəm tah məmə, ‘Otəsuvəhiən onəsoteruhian iəu, mətəu uərisig, otəsuvəhiən, nəmanoteruh m̄in iəu.’ Kəni in təni məmə, ‘Mətəu-inu iəu iatuvən o Tatə Uhḡin.’

¹⁸ Nəghatiən u, ‘otəsuvəhiən’ n̄ipət̄in nak? Kitah kotərruru nəghatiən m̄in əha in tətəni.”

¹⁹ Kəni Iesu tinəhrun rəkis məmə ilah kotalkeikei məmə okotətapuəh o nati kəti ohni, kəni təni=pən kəm lah məmə, “?Təhro? Iəu iəməni məmə, ‘Otəsuvəhiən itəmah nəoteruhian iəu. Mətəu uərisig, təsuvəhiən onəmanoteruh m̄in iəu.’ ?Kəni rəueiu nəutətapuəh o təmah m̄in o n̄ipət̄i nəghatiən u?

²⁰ N̄ipəhriənian aḡin u iətəni məmə, itəmah n̄ikitəmah otahmə, itəmah onəkotasək pik,* mətəu nətəmimi rəha nəhue niftəni, n̄ikilah otagiən. Itəmah onəkotətəu tərah pik aḡin, mətəu nahməiən rəhatəmah otəuhlin=pa e nagiənian.†

²¹ Nian nəmə tinuək̄ir məmə pətan kəti otemək, kəni in otətəu tərah, mətəu-inu tinol nian rəhan məmə otətəu nahməiən əha. Mətəu uərisig, nəmə nət̄in tinair rəkis, kəni in n̄ikin təsəhti minian nahməiən əha. In n̄ikin tətagiən pik mətəu-inu nət̄in tinair=pa e nəhue niftəni.

²² Kəni təhmen əmə, rəueiu əha itəmah nautətəu tərah. Mətəu uərisig, konu iəu iakeruh m̄in itəmah. Konu n̄ikitəmah otagiən pik, ko iətəmimi kəti təsol minian itəmah n̄ikitəmah tahmə m̄in.

²³ O nian əha, itəmah onəsotətapuəh minian o nati kəti ohniəu. N̄ipəhriənian aḡin u iətəni kəm təmah məmə, nəmə itəmah nəkotətapuəh e nati kəti o Tatə Uhḡin e nərgək, kəni in otəfinə kəm təmah.‡

²⁴ Mətəuarus=pa u rəueiu, itəmah nəotətapuəh əhanəhiən e nati kəti e nərgək. Otətapuəh lan e nərgək, kəni onəkotos, məmə n̄ikitəmah otagiən məri məriəuəh.”§

Iesu təmehpahu rəkis e natimnati m̄in rəha nəhue niftəni

²⁵ Kəni Iesu tətəghati əhanəh matuvən mətəni məmə, “Iəu iətəni=pinə natimnati m̄in u e nəghatiən əuhlin, mətəni kəm təmah.* Mətəu nian əha ik̄in tətuvə, iətəm iəu iəsəni minian nəghatiən əuhlin lan, mətəu oiəkanus=pinə rəhak Tatə kəm təmah e noliən kəti məmə itəmah onəkotəhrun vivi in lan.

²⁶ E nian əha, itəmah onəkoteasiə e natimnati kəm rəhak Tatə e nərgək, mətəu iəu iəsəniən məmə iəu iəkuvən e nərḡitəmah measiə e natimnati ohni†

‡ 16:15 Jon 17:10 § 16:16 Jon 14:18 * 16:20 Mak 16:10 † 16:20 Jon 20:20 ‡ 16:23 Mat 7:7 § 16:24 Jon 15:7-8 * 16:25 Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † 16:26 Kitah kotəhrun nuvaiən o Uhḡin e nəfakiən, təhmen əmə e kəlkələh m̄in kautəhuvən o rəhalah m̄in tatə nətəm kotalkeikei ilah. Iesu tətəfaki o nati kətiəh əmə, inu, məmə Uhḡin oteruh itah məmə kotəhruahru e nəhmt̄in (Rom 8:34; Hip 7:24-25; 1Jon 2:1-2). Kəni tol lanəha, kitah kotəhrun nuvəniən moteasiə e natimnati o Uhḡin.

27 mətəu-inu Tatə Uhgīn, in əmə tolkeikei pik itəmah. In tolkeikei itəmah mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei iəu, kəni itəmah nəmotəhatətə məmə iəu iəmsipən lan.

28 Iəu iəmsipən e Tatə Uhgīn, muva e nəhue niftəni u. Konu rəueiu otəsuvəhiən kəni iəkəpəh mīn nəhue niftəni u, mītəlig=pən mīn o Tatə Uhgīn.”

29 Kəni nətəmimi mīn rəhan kəutəni məmə, “In konu! !Rəueiu əha ik nəsəghati əuhlin mīniən! Ik nətəni əhruahru əmə kəm timah.

30 Rəueiu əha inotəhrun məmə ik nəkəhrun natimnati rəfin agīn, kəni nati əpnəpīn nəmə iətəmi kəti təsətapuəh əhanəhiən nati kəti ohnik, mətəu ik nəkəhrun nuhalpīniən nəghatiən mīn rəfin iətəm kəsətapuəh əhanəhiən lan. Kəni nati u, tol kəni itiməh iəkotəhrun məmə ik nəmsipən e Uhgīn.”

31 Kəni Iesu tənī=pən kəm lah məmə, “? Nipəhriənīən, itəmah nīnotəni nīpəhriənīən lak u rəueiu?‡

32 Itəmah otətəlig-to lan, nian əha ikin tətuvə, nīpəhriənīən məmə nian əha tīniet pətīgəm=pa rəkis, iətəm nətəmimi okotəgəu rəkis itəmah, nəkotaiu atiti, məhuvən imatəmah mīn ikin, motəpəh iəu, iəu pişin əmə. § Mətəu ko iəu iəsan pişin əməiən, mətəu-inu nian rəfin rəhak Tatə tətətig itimlau min.*

33 “Iəu iəməni pətīgəm rəkis natimnati mīn u kəm təmah, məmə otol nəməlinuiən otətig e nikitəmah mətəu-inu nəutatig lak. † E nəhue niftəni u, nəhməiən otepət o təmah, ‡ mətəu sotəgīniən, motəhtul məha-məha, § mətəu-inu inəhpəhu rəkis nəsanəniən rəha nəhue niftəni.”*

17

Iesu təməfəki aru ohni

1 Nian Iesu təməghati rəkis, kəni məsal-pəri ilis e neai, kəni mətəfəki mətəni məmə,

“Tatə, rəhak nian tīnuva rəkis. Iəu iəkəkolkeikei məmə ik onəkəfəri nərgi Nətim, məmə in mīn otəmanəfəri nərgəm,*

2 mətəu-inu ik nəməfən nəsanəniən mīne nepətiən kəm in, məmə in otərməniğ e nətəmimi rəfin, † kəni məhrun mīn nəfəniən nəmiəgəhiən itulīn kəm lah mīn u, nətəm ik nəməfən mīn ilah kəm in.

3 Kəni nəmiəgəhiən itulīn u, nīpətin u məmə nətəmimi okotəhrun ik, iətəm ik əmə u ik Uhgīn pəhriən, ‡ kəni motəhrun mīn Iesu Kristo u, ik nəmahli=pa. §

4 Iəu iəməfəri nərgəm e nəhue niftəni u,* kəni inol rəfin uək iətəm ik nəməfa kəm iəu məmə iəkəkol. †

5 Tatə, rəueiu əha, tīnol nian rəham məmə onəkəkos iəu iəkuvnə mətatig kilau mīn ik. Əfəri iəu məfa nepətiən əhəgəhəg kəm iəu, təhmen əmə məmə inu, iəmos əupən kilau mīn ik e nian niftəni u təmatikə əhanəh. ‡

Iesu təməfəki o rəhan mīn

6 “Nətəmimi mīn u nətəm ik nəmos rəkis ilah o nəhue niftəni məfa ilah kəm iəu, iəu iəmatol əpu nərgəm kəm lah, məmə ilah okotəhrun ik. § Aupən, ilah rəham mīn nətəmimi, mətəu rəueiu ik nəməfa ilah e nəhlmək, məmə ilah rəhak mīn nətəmimi. İlah kəmautohtəu=pən rəham nəghatiən,

7 kəni rəueiu əha, ilah kotəhrun məmə, natimnati mīn u ik nəməfa kəm iəu, ilah kəutsipən əmə ohnik.

‡ 16:31 Jon 4:23 § 16:32 Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * 16:32 Jon 8:29 † 16:33 Jon 14:27
 ‡ 16:33 Jon 15:18-21 § 16:33 Mak 13:9 * 16:33 Rom 8:37; 1Jon 4:4; 5:4; Nəh 2:7,11,17,26; 3:5,12,21;
 21:7 * 17:1 Jon 12:23; 13:31,32 † 17:2 Dan 7:14; Mat 28:18; 1Kor 15:27-28 ‡ 17:3 Jon 17:25,26
 § 17:3 Fil 3:8 * 17:4 Jon 13:31 † 17:4 Jon 19:30 ‡ 17:5 Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 § 17:6
 Jon 1:18

⁸ Ilah kotəhrun natimnati mɪn u, mətəu-inu ik nəməni=pa rəkis nəghatiən kəm iəu, kəni iəu iəməni=pən kəm lah, kəni ilah kautos e nɪkilah. Kəni ilah motəhrun məmə nɪpəhriən iən agin məmə iəu iəmsipinə lam, kəni mətəhatətə lak məmə ik nəmahlɪ=pa iəu.

⁹ “Iəu iətəfaki o lah mɪn u. Iəu iəsəfakiən o nətəmimi rəha nəhue niftəni, iətəfaki əmə o nətəmimi mɪn u nətəm ik nəməfa ilah kəm iəu, mətəu-inu ilah u rəham mɪn.

¹⁰ Nətəmimi mɪn u iatos, ilah rəfin rəham, konu ilah rəfin u nətəm ik natos, ilah rəhak.* Kəni nətəmimi mɪn u, ik nəmol ilah məmə nəmiəgəhiən rəhalah tətəfəri nərgək.

¹¹ “Rəueiu əha iətuva ohnik, kəni təsuvəhiən iəu iəsətiğiən u e nəhue niftəni u. Mətəu nətəmimi mɪn u, ilah okotətiği əhanəh e nəhue niftəni u. Tatə, ik nəkəhruahru agin. Onəkaskəlɪm nətəmimi mɪn u kotətiği vivi e nəsanəniən rəha nərgəm u ik nəməfa kəm iəu, məmə ilah okotətiği kətiəh əmə, təhmen e lau, kilau kətiəh.†

¹² Nian iəu iəmətətiği itimah mɪn ilah, kəni mətəpali təuvir‡ o lah, e nəsanəniən e nərgəm əmə iətəm ik nəməfa kəm iəu. Iəu iəmateh vivi ilah, iəməsairəuau iən e kəti.§ Kətiəh əmə u iətəm nəti nərəkin iən, inko Uhgɪn otəkəikei mahli=pən e Nigəm Asoli.* Konu nati əha otol lanəha, məmə otol nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgɪn otuva mol nɪpəhriən iən.

¹³ “Rəueiu əha, iətuva ohnik, mətəu iətəni nəghatiən mɪn u nian iətətiği e nəhue niftəni, məmə ilah mɪn, nɪkilah otətiği məri məriəuəh, təhmen əmə məmə iəu nɪkik tətəgiən.

¹⁴ Iəu iəməni pətəgəm rəham nəghatiən mɪn kəm lah. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəha nəhue niftəni u, kəsotolkeikeiən ilah, kəutəməki e lah,† mətəu-inu ilah səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni,‡ təhmen əmə məmə iəu səniəmə iətəmi rəha niftəni u.

¹⁵ “Iəu iəsətapuəhiən ohnik məmə onəkos rəkis ilah e nəhue niftəni u. Mətəu iəkolkəikei məmə ik onəkəhtipəsəg e iətəmi tərəh u Setən, məmə otəsuvaiən mərəkin ilah. Ik nəkəpali təuvir§ o lah.*

¹⁶ “Iəu, səniəmə iətəmimi rəha nəhue niftəni u. Kəni tol lanəha, ilah mɪn səniəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni.

¹⁷ Rəham nəghatiən in nɪpəhriən iən rəfin. Onəkol rəham nəghatiən məmə in otol uək e nəmiəgəhiən rəhalah məmə ilah nətəmimi pəhriən rəham motasim motəhruahru.†

¹⁸ Ik nəmahlɪ=pa iəu, iəkuva e nəhue niftəni u,‡ kəni təhmen əmə, iəu inətahlɪ pətəgəm mɪn ilah, kautəhuvən e nəhue niftəni.§

¹⁹ Kəni iəu iətəfinə aru iəu məmə iəkəsim o nol iən nəlpəkəuiən rəham,* məmə iəkəsiru e nətəmimi mɪn u, məmə ilah mɪn okotasim motəhruahru, kəni ilah nətəmimi pəhriən rəham.†

Iesu təməfaki o nətəm okəpanotəhatətə lan

²⁰ “Iəu iəsəfaki əməiən o nətəmi mɪn u, mətəu iətəfaki mɪn o nətəmimi mɪn u nətəm okəpanotəhatətə lak e nəghatiən rəha nətəmimi mɪn u.

²¹ Tatə. Iəu iətəfaki o lah, məmə ilah rəfin okəhuva kətiəh əmə, təhmen=pən əmə məmə inu kilau kətiəh əmə, kəni iətəhtul=pinə lam, kəni ik nətəhtul=pa

* **17:10** Jon 16:15 † **17:11** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 ‡ **17:12** “Mətəpali təuvir,” nɪpətin u, iəmateh vivi məmə nati kəti təsərəkin iən, məsal vivi o lah. § **17:12** Jon 6:39 * **17:12** Inu Jutəs. Jon 6:70,71 † **17:14** Jon 8:23; 15:19 ‡ **17:14** 1Pitə 2:11 § **17:15** “Onəkəpali təuvir,” nɪpətin u, oteh vivi məmə nati kəti təsərəkin iən ilah. * **17:15** Mat 24:24; Jon 8:44; 1Pitə 5:8 † **17:17** Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1Pitə 1:16 ‡ **17:18** Jon 3:17 § **17:18** Jon 20:21; Mat 28:18-20 * **17:19** Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1Kor 11:24; Dut 15:19,21; Tait 2:14; Hip 9:14 † **17:19** Hip 10:10

lak. Iətəfaki məmә ilah okəhuva kətiəh əmə kitah min ik, məmә nətəmimi rəha nəhue niftəni okotəhatətə məmә ik nəmahlī=pa iəu.‡

22 Ik ninəfa rəkis nepətiən§ kəm iəu, kəni iəu iətəfən pəti nepətiən rəhak kəm lah, məmә ilah okəhuva kətiəh əmə təhmen əmə məmә kilau katuol kətiəh.*

23 Iətəhtul=pən e nīkilah, kəni ik nətəhtul=pa lak. Tol lanəha, iətəfaki məmә, ilah okəhuva kətiəh əmə e natimnati min rəfin məmә nətəmimi min u rəha nəhue niftəni, ilah okoteruh motəhrun məmә ik nəmahlī=pa iəu, kəni məmә ik nəmolkeikei rəham nətəmimi† təhmen əmə məmә inu, ik nəmolkeikei iəu mine.

24 “Tatə, ik nəməfa ilah u e nəhlmək məmә ilah rəhak min, kəni iəu iəkölkeikei məmә ilah okotəhrun nuvaiən ikin ko iətəm iəu min iəkuvən ikin,‡ məmә ilah okoteruh nepətiən əhagəhag rəhak§ iətəm iəu iatos. Nepətiən əhagəhag u, ik nəməfa kəm iəu, mətəu-inu ik nəmolkeikei iəu aupən agin nian niftəni u təmatikə əhanəh.*

25 “Tatə, ik nəkəhruahru agin.† Nətəmimi rəha niftəni u, ilah kotəruru ik,‡ mətəu iəu iəkəhrun ik. Kəni nətəmimi min u rəhak min, ilah kotəhrun məmә ik nəmahlī=pa iəu.

26 Iəu iəmol əpu ik kəm lah, məmә ilah okotəhrun vivi ik,§ konu iəu, oiəkəkeikei matol əpu ik lanəha, məmә nolkeikeiən rəham otinpi vivi nīkilah,* kəni məmә iəu aru oiəkatiḡ e nīkilah. Nolkeikeiən u iətəḡhati lan, in nolkeikeiən rəham, təhmen məmә inu ik nəkolkeikei iəu lan.”†

18

Tikimīr min rəha Iesu kəməhuva motaskəlīm in (Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Nian Iesu təmaupən məfaki rəkis, kəmoḡiet e taun u, kəni motohapumīn=pən e nītəni=pən e nīpəḡ ləuahtəni kəti, nərgin u, Kitron. Kəni ikin əha, kəmərfeī nīḡi olif tepət ikin. Kəni Iesu mine rəhan min nətəmimi min kəməhuvən e nīki nīḡi min əha.

2 Kəni Jutəs u, iətəmimi u uərisiḡ in otəpanegəhan e Iesu kəm rəham min tikimīr, in tinəhrun rəkis ikin əha, mətəu-inu nian nəuvein, Iesu mine rəhan min nətəmimi ilah kəutuhapumīn ilah min ikin.*

3 Kəni pris asoli min mine Farəsi min kəmotahli=pən soldiə min nətəm kautəhtul o Nimə Rəha Uḡin kəhuva motəh Jutəs. Kəni Jutəs təmit ilah mine soldiə min nəuvein rəha nətəm Rom, mit ilah məhuvən e nīki nīḡi olif əha. Ilah kautəmki nəuanisiə, mine lait min, mine natimnati rəha nəluagiḡniən.†

4 Iesu tinəhrun rəkis məmә natimnati min u, in otuva tol lanu lan, mətəu in təmalieuək muvən o lah, kəni mətəpuəh o lah məmә, “Itəmah nəutəsəl e pəh u?”

5 Ilah kəmotəni=pən kəm in məmә, “Iətəm Nasərit kəti, nərgin u Iesu.” Kəni in təni=pən kəm lah məmә, “Mə Iəu u inu.”‡§ (Kəni Jutəs, suah u iətəm təmegəhan=pən e Iesu e nəhlmīlah, in tətəhtul ilah min.)

‡ 17:21 Jon 3:17 § 17:22 Jon 1:14 * 17:22 Jon 14:20 † 17:23 Jon 16:27 ‡ 17:24 Jon 12:26 § 17:24 Nətəm kəutəfaki kauteh nepətiən rəha Iesu nəuvein u rəueiu, (Jon 1:14; 2Kor 3:18). Mətəu kitah kotəhrun məmә nəmә otitəliḡ=pa, kitah okotəhmen lan, mətəu-inu e nian əha, okoteruh əsas rəhan nepətiən əhagəhag e nəhmtitah (1Jon 3:2). Nepətiən əhagəhag rəha Iesu iətəm rəhan nətəmimi min ilah okoteruh, inu rəhan nepətiən məmә in Uḡin, nepətiən əhagəhag əha iətəm in təmos aupən niftəni təpənatiḡ. * 17:24 Jon 1:1-3; 1:14; 1Pitə 1:20 † 17:25 Sam 119:137; Rom 3:26 ‡ 17:25 Jon 15:21; 16:3 § 17:26 Jon 17:6 * 17:26 E fes u, nīpətin keiu. Kətiəh, Iesu tətəfaki məmә Tatə Uḡin otölkeikei rəhan min nətəmimi, təhmen əmə məmә in tatölkeikei Iesu. Mətəu in tətəfaki min məmә rəhan nətəmimi okotölkeikei ilah min təhmen əmə məmә Tatə Uḡin in tatölkeikei Iesu. † 17:26 Jon 15:9; Rom 5:5 * 18:2 Luk 21:37; 22:39 † 18:3 Uək 1:16 ‡ 18:5 “Iəu u inu.” – Afīn-to futnot e Jon 8:24. § 18:5 Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8

⁶ Kəni nian Iesu təməni məmə, “Mə İəu U Inu,”* ilah kəmotan e nəmtahlah mohtəlig, moteiuaiu motəmei e niftəni.†

⁷ Kəni Iesu tatig mətapuəh mīn o lah məmə, “?İtəmah nəutəsal e pəh konu?” Kəni ilah kotəni məmə, “İətəm Nasərit kəti, nərgin u Iesu.”

⁸ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Inəni=pinə rəkis kəm təmah məmə, ‘Mə İəu u inu.’‡§ Nəmə itəmah nəutəsal lak, kəni təuvir məmə nəkotəpəh nətəmimi mīn u, kautəhuvən lahuənu.”

⁹ In təməni lanəha məmə nəghatien u iətəm in tənəni rəkis in otol nīpəhriənien lan. Nəghatien u təməni məmə, “Tatə, nətəmimi mīn u nətəm nəmələhu=pən ilah e nəhlmək, ko iəsairəuauien e kəti.”*

¹⁰ Saimon Pitə təmatələs rəhan kəti nau rəha nəluaginien. Kəni əmeiko, in təmeuvi pətigəm uəhai əmə rəhan nau, mauəh lan mohatuv rəkis nīmatəlgī ioluək kəti rəha pris asoli agin, nīmatəlgin maru. Nərgi suah kəha, Malkəs.

¹¹ Mətəu Iesu təni=pən kəm Pitə məmə, “Əfən rəham nau e nimein. Ik onəkəkeiki məhrun məmə nahməien u rəhak,† iətəm Tatə Uhgīn in təməfa kəm iəu, kəni iəu iəkəkeiki mətəlig əmə lan, mol.”‡

*İlah kəmotələs Iesu məhuvən təhtul aupən e nəhmti Anəs
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54)*

¹² Kəni soldia mīn rəha nətəm Rom mīne iətəmi asoli rəhalah, mīne soldia mīn rəha nətəm Isrel, kəmotaskəlim Iesu, kəni mətəlis-ərain nəhlmīn.

¹³ Kəni kəmotaupən mətələs in məhuvən təhtul e nəhmti Anəs. Anəs u inu, in rəhn-iəuaniən Kaiəfəs. Kaiəfəs u inu, in pris asoli agin e nu əha.§

¹⁴ Kəni Kaiəfəs u inu, in aupən təməni kəm nətəm asoli rəha nətəm Isrel məmə təuvir pik məmə iətəmimi kətiəh əmə otimis o nətəmimi, tapirəkis məmə nətəmimi rəfin okohmis.*

*Pitə təməni məmə
in təruru Iesu*

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Kəni Saimon Pitə mīne iətəmimi kəti mīn rəha Iesu, ilau kəmiəuərisig e Iesu. İətəmimi u kəti mīn rəha Iesu, pris asoli agin in təhrun vivi. Tol lanəha, in təmitəu=pən Iesu, muvən əpəha imə e iat rəha nīmə rəha pris asoli agin u.

¹⁶ Mətəu Pitə in təmatəhtul əmə e ket. Kəni iətəmimi kəti mīn u rəha Iesu, iətəm pris asoli agin təhrun vivi, in təmiet muva ihluə, kəni mənī=pən kəm pətan u iətəm tətəhtul o ket. Kəni in təmit Pitə mian imə.

¹⁷ Kəni əmeiko, pətan mītə u iətəm tətəhtul o ket, təmafı Pitə kəni tətapuəh ohni məmə, “?Ei, ik mīn u iətəmimi rəha suah kəha?”

Mətəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

¹⁸ Kəni e nian əha, in nian rəha nətəpuien, kəni noluək mīn rəha pris asoli agin, mīne soldia mīn, ilah kəmotahli nigəm e nəmtahli nigəm, kəni məutəhtul

* **18:6** “İəu U Inu.” – Afın-to futnot e Jon 8:24. † **18:6** Nəh 1:17 ‡ **18:8** “İəu u inu.” – Afın-to futnot e Jon 8:24. § **18:8** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 18:6 * **18:9** Jon 6:39; 10:28; 17:12 † **18:11** Nian Iesu təni məmə, “Ik onəkəkeiki məhrun məmə nahməien u rəhak,” nəghatien Kris əhrıuəhru tətəni məmə, “?Oiəkəmnim-pən e kap u iətəm rəhak Tatə otəfa kəm iəu?” E nəghatien Kris, “oiəkəmnim-pən e kap” in nəghatien əuhlin, nīpətın u, məmə Iesu tətəghan lan məmə in otos nahməien u iətəm otuva ohni nian Uhgīn otol nalpinien kəm in o noliən tərəh mīn rəha nətəmimi rəfin. ‡ **18:11** Mat 20:22 § **18:13** E nian rəha Oltestimin, kətəfəri pris asoli agin mīn kautəhtul mətəuarus nian ilah okohmis. Mətəu e nian Jon təməteı nauəuə u lan, nətəm Rom kəmotəuhlin nətəligien əha, motol məmə iətəmi tatol pris asoli agin, okəkeiki kətəfəri nıtain, məmə iətəmi kəti in otəsarmənigien nian təfəməh. E nu 6 AD, nətəm Rom kəmotəfəri Anəs məmə in otuva pris asoli agin, konu e nu 15 AD, kəmotosiahu in e rəhan uək, kəni mətəfəri Kaiəfəs məmə tatos nimein. Mətəu Anəs in tatos əhanəh narmənigien e nətəligien rəha nətəm Isrel, kəni nətəm Isrel kəutəni əhanəh məmə in pris asoli agin. * **18:14** Jon 11:49-51

títelau lan, mautətogəm. Kəni Pitə mìn, in təmuvən matəhtul, matətogəm e nigəm.

*Pris asoli agin təməghati
kəm Iesu*

(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kəni pris asoli agin tətətapuəh e natimnati mìn o Iesu. Tətətapuəh o nətəmimi mìn rəhan mine nəghatiən mìn rəhan iətəm təmatəni mətəgətun ilah lan.[†]

²⁰ Kəni Iesu tətəni=pən kəm in məmə, “Iəu iəmətəni rəhak nəghatiən mìn e nəhmti nətəmimi. Nian rəfin, iətəgətun nətəmimi lan, əpəha e nimə mìn rəha nuhapuminiən, kəni əpəha e Nimə Rəha Uhgìn, iətəm nətəm Isrel kəutəharəg ikin nian rəfin. Iəu iəsəhluaiğian e rəhak nəghatiən mìn.

²¹ ?Təhro nəkətapuəh lanu lan kəm iəu? Təuvir məmə nəkuvən mətətapuəh o nətəmimi kəmotətəu rəhak nəghatiən mìn. Ilah kotəhrun vivi natimnati mìn u iətəm iəməni.”[‡]

²² Nian Iesu təmatəni nəghatiən əha, kəni soldia kəti iətəm tətəhtul e Nimə Rəha Uhgìn, in tətəhtul əha ikin, təmem nikapin, kəni məni məmə, “?Nətəni lanko e pris asoli agin o nak?”

²³ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Nəmə iəməni nəghatiən nəuvein kəsotəhruahruian, təuvir nəkəni pətigəm. ?Mətəu nəmə rəhak nəghatiən mìn kotəhruahru əmə, təhro nəkem iəu?”

²⁴ Kəni əmeiko Anəs tahli=pən Iesu tuvən o pris asoli agin u Kaiəfəs. Mətəu təmatəmki əhanəh niləuis u kəməlis-ərain lan.

*Pitə tinəni mìn məmə
tərru Iesu*

(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Kəni Saimon Pitə təhtul əhanəh mətətogəm e nigəm. Kəni kəutətapuəh ohni məmə, “?Ei, ik mìn u, ik iətəmimi rəha iətəmi əha?”

Mətəu Pitə təni məmə, “Kəpə, səniəmə iəu rəhan iətəmimi.”

²⁶ Kəni əmeiko, ioluək kəti rəha pris asoli agin, in nəuaniləuis kəti rəha suah u Pitə təmətahtuv matəlgin aupən, in təməni məmə, “?Nikik təhti məmə iəmeruh ik itəmah mìn əpəha e niki nigə olif, uə kəpə?”

²⁷ Mətəu Pitə təni məmə, “!Kəpə! Səniəmə iəu.”

Kəni rəueiu agin mìn, mənig kəti təkəkə. §

*Iesu in təməhtul aupən
e nəhmti Pailət*

(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Kəni ləplapin agin, kəmotələs Iesu mohiet e nimə rəha Kaiəfəs, məhuvən e nimə rəha Pailət. Pailət in iətəm Rom, mətəu in tatos narmənigiən asoli Isrel. Nətəm Isrel kəutos nətuakəmian kəti rəhalah, ilah kəsəhuvəniən e nimə rəha Ianihluə kəti. Nəmə okəhuvən imə, kəni ilah kəutəni məmə ilah kotamikmik e nəhmti Uhgìn, kəni ilah ko kəsotuniən nauəniən rəha lafet rəha Pasova.^{*†}

²⁹ Nətuakəmian u rəhalah, tol kəni Pailət in təmiet e rəhan nimə, muva ihluə məmə oteruh ilah. Kəni in təmətapuəh məmə, “?Nipəgnəmtin nak u itəmah nauteh=pən e suah u?”

† **18:19** Nati əpnapin məmə Kaiəfəs in pris asoli agin e nu əha (fes 13), mətəu Anəs in tatos əhanəh nepətiən rəha pris asoli agin kəti, mətəu-inu in pris asoli aupən ikin. Kəni fes u tətəghati e Anəs. (Jon 18:24; Luk 3:2; Uək 4:5-6). ‡ **18:21** Lou rəha nətəm Isrel tətəni məmə iətəmimi kəti ko təsəni pətigəm aruiən in e kot. Mətəu pris asoli agin tətətapuəh o Iesu məmə otəni pətigəm aru in. § **18:27** Jon 13:38

* **18:28** E fes u, Jon tətəgətun məmə nətəmi asoli rəha Isrel ilah kəutalkut pik o nitəu-pəniən lou əlkələh mìn rəhalah, mətəu ilah kəutol məmə ilah kəutohamu iətəmi kəti timis mətəu-inu kəsotolkeikeian in.

† **18:28** Jon 11:55

³⁰ Kəni ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Nəmə suah u in təsətgəhliən lou, kəni iəsotələsiən məhuva ohnik!”

³¹ Kəni Pailət təni=pən kəm lah məmə, “Təuvir məmə itəmah onəkotələs in məhuvən, kəni itəmah motakil, titəu=pən lou mīn rəhatəmah.”

Mətəu ilah kotəni=pən kəm in məmə, “Mətəu nətəm Rom əmə ilah kotegəhan məmə kəhrun nohamuiən itəmi.”

³² Iesu təmətəni aupən məmə in otimis lanəha, ‡ kəni natimnati mīn u kəmol məmə nəghatiən mīn u rəhan okəhuva motol nīpəhriənīən.

³³ Kəni əmeiko Pailət tuvən mīn imə, kəni mauin e Iesu tuva məhtul aupən e nəhmtin, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Təhro? ?Ik kig rəha nətəm Isrel?” §

³⁴ Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “?Ik aru əmə nətətapuəh lankonu lan, uə nətətapuəh mətəu-inu nətəmimi kəutəni=pinə iəu kəm ik?”

³⁵ Kəni Pailət təni=pən məmə, “?Təhro? !?Ik nīkim təhti məmə iəu iətəm Isrel kəti u!? Nətəmimi imam ikin əmə mīne pris asoli mīn rəham, ilah kəmotegəhan=pa lam e nəhlmək. ?Ik nəmol nati nak?”

³⁶ Kəni Iesu təni məmə, “Iəu, iəsoliən kig rəha niftəni u. Nəmə iəu kig kəti təhmen e kig mīn rəha nəhue niftəni u, kəni rəhak nətəmimi mīn okotəluagin, motoh nətəmimi mīn u kotolkeikei məmə okotəfən iəu e nəhlmī nətəmi asoli rəha nətəm Isrel. Mətəu iəu səniəmə kig kəti rəha nəhue niftəni u.”*

³⁷ Kəni Pailət təməni məmə, “Pəhriən. Ik kig kəti ko.”

Kəni Iesu təni məmə, “Ik nəməni məmə iəu kig kəti. Iəu iəməir=pa e nəhue niftəni u o nati kətiəh əmə, məmə iətəhtul pətīgəm mətəni pətīgəm nīpəhriənīən. † Kəni iətəmimi iətəm nīkin tagiən məmə otitəu=pən nīpəhriənīən, kəni in tatətəlig e rəhak nəghatiən.” ‡

³⁸ Mətəu Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Nak u, nīpəhriənīən?”

Pailət təkakil məmə Iesu təkəikei mīmīs

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Kəni Pailət təmīet mīn muvən meh nətəmi asoli mīn rəha nətəm Isrel, məni=pən kəm lah məmə, “Iəu iəsəruhīən nolīən tərāh kəti mīne e suah u, iətəm tətəni məmə suah u təmərəkīn lou. §

³⁹ Mətəu e nolīən rəhatəmah, e nīan rəha lafet rəha Pasova, nīan rəfin iatītīs suah kəti mahli pətīgəm e kaləpus. ?Kəni təhro? ?Itəmah nəkolkeikei məmə iəu iəkəgəhan lan kəni mītīs kig rəha nətəm Isrel?”

⁴⁰ Kəni ilah kotagət əfəməh motəni məmə, “!Kəpə! !Itīmāh iəkotəpəh suah ko, iəkotolkeikei Parəpəs!” Parəpəs u, in iakləh kəti, kəni in təmətəluagin mətəhamu itəmi məmə otəhgi pətīgəm kəpmən rəha Rom.*

19

¹ Kəni Pailət təməfən Iesu e nəhlmī rəhan mīn soldiə mīn, kəni ilah kəmotālis.*

² Kəni kəmotəmki nīləuīs iətəm tol nihlīn nihlīn, motol kəfəfau lan, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni motaharu=pən e rəhn-kapə. Kəni məhuvən=pən e kot əfəməh kəti kəm in, tol nəugi naris lan, təhmen e kot rəha kig.

‡ **18:32** Iesu təməni məmə in otimis e nīgi kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kəni nətəm Rom, ilah kəuotəhamu nətəmi kəuotol nərahīən, məutətu-pəri ilah e nīgi kəluau. Mətəu nətəm Rom kəsotegəhanīən məmə nətəm Isrel, ilah okotəhamu itəmi iətəm tatol nərahīən. § **18:33** Mat 2:2; Luk 23:2-3 * **18:36** Luk 17:21; Jon 6:51 † **18:37** Jon 3:32 ‡ **18:37** Jon 8:47 § **18:38** Luk 23:4 * **18:40** Uək 3:14 * **19:1** Aes 50:6; 53:5

³ Kəni ilah məhuva ohni, məutəuvsan lan, kəni məutəni məmə, “Ik u inu, kig rəha nətəm Isrel. Itimah iəkotəfən nisaiən kəm ik.” Kəni ilah mautem=pən əmə nıkapın.

⁴ Kəni Pailət tiet mın muvən ihluə, kəni mətəni=pən kəm nətəmimi məmə, “Ei, nətəmimi. İəu iəkahli pətigəm mın suah u tuva ihluə, məmə itəmah onəkoteruh-to məmə iəu iəsehian noliən tərəh lan mine.”

⁵ Kəni İesu təmiet mın muva ihluə. In tətəfəfau e kəfəfau u kəmol e ləhi iətəm tol nihlin-nihlin, təhmen e kəfəfau rəha kig, kəni matuvən e kot əfəmäh tol nəugi naris, təhmen e kot rəha kig, kəni Pailət təni=pən kəm lah məmə, “! Nətəmimi! !Oteh-to! Suah u inu!”

⁶ Mətəu nian pris asoli mın mine soldia mın nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın kəmotafu, ilah kəmotagət əfəmäh mautəni məmə, “!Okətu-pəri e niği kəməluau! !Okətu-pəri e niği kəməluau!”†

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “İntələh, itəmah pisin əmə, otos məhuvən, motətu-pəri e niği kəməluau. Mətəu iəu iəseruhian noliən tərəh kəti mine lan.”

⁷ Mətəu ilah kotəni məmə, “Rəhatimah kəti əha ikin lou tətəni məmə in otəkeikei mımıs, mətəu-inu in tətəni məmə in Nəti Uhgın.”‡

⁸ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatıən u, in təməgin pik təhmın mın.

⁹ Kəni in təmatig muvən mın imə, mətapuəh o İesu məmə, “?Ik iətəm iə?”§

Mətəu İesu təsuhalpınian rəhan nəghatıən.

¹⁰ Kəni Pailət təni=pən kəm in məmə, “?Təhro nəsəni=paıən kəm iəu? ?Ik nəsəhrunian məmə iəu iətos nəsanəniən məmə iəkahli pətigəm ik, kəni matos mın nəsanəniən məmə okəhti=pən ik e niği kəməluau?”

¹¹ Kəni İesu təni=pən kəm in məmə, “Nəmə Uhgın təməsolian nati u, ko ik onəsos agınian nəsanəniən məmə onəkakil iəu. * Tol lanəha, noliən tərəh rəha iətəmi u iətəm təməfinə iəu e nəhlməm, in tərəh mapirəkis rəham.”†

¹² Kəni tətəuın e nian əha, Pailət təmolkeikei məmə otəhlman e İesu. Mətəu nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel kəutagət əfəmäh mautəni məmə, “Nəmə nəkəhlman e suah u mahli pətigəm, kəni ik səniəmə iətəmimi rəha Sisə. İətəmi kəti u iətəm tətəni məmə in kig in tikimır rəha Sisə.”

¹³ Kəni nian Pailət təmətəu nəghatıən u, kəni təmit İesu muva mın ihluə. Kəni in təmuvən əha ikin kəti, nərgın u, Lou Kəpiel Epın-Epın, e nəghatıən Isrel, in Kapata,‡ kəni mətəharəg-pəri e jeə rəha nakiliən.

¹⁴ Tınuəkır mıtigar təhtul əhruahru, e nian əhruahru rəha nol əpenə-penəniən o noliən lafet rəha Pasova.

Kəni Pailət təni=pən kəm nətəm Isrel məmə, “!Ei, nətəmimi mın əpə! !Otafu-to! !Suah u in kig rəhatəmah!”§

¹⁵ Mətəu ilah kəmotagət əfəmäh, motəni məmə, “!Ohamu! !Ohamu! !Ətu-pəri e niği kəməluau!”

Kəni Pailət təməni=pən kəm lah məmə, “?İtəmah nəkətolkeikei mə iəu iəkətu-pəri kig rəhatəmah e niği kəməluau?”

Mətəu pris asoli mın kotəni məmə, “!Sisə əmə u, in rəhatimah kig!”

† 19:6 Uək 3:13 ‡ 19:7 Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § 19:9 Pailət təmətapuəh lanəha o nəhrunian məmə nəmə təhro İesu in uhgın əkəku kəti, uə nəmə təhro nıkin tətəhti məmə İesu in iətəm e nitəni pisin kəti kəni iətə-pisin kəti in otakil noliən rəhan (Luk 23:6-7). İesu tınuəhalpın rəkis nəghatıən rəhan, mətəu Pailət təməsəniən nıpəhrıənıən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * 19:11 Rom 13:1 † 19:11 Jon 18:30; Uək 3:13 ‡ 19:13 Kapata in ikin kəti kəməlin kəpiel iətəm tepin-epin mın ikin, kol təhmen əmə e simen. § 19:14 Jon 19:19,21-22

16 Kəni Pailət təmegəhan=pən e Iesu tuvən e nəhlmilah, məmə soldia min rəha Rom okəhuvən motətu-pəri e nigı kəməluau.*

Soldia min kəmotətu-pəri Iesu e nigı kəməluau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Kəni ilah kəmotələs Iesu məhuvən.

17 In tatələs nigı kəməluau rəhan,† miet matuvən ikin kəti min, nərgin u, Kolkotə e nəghatiən rəha nətəm Isrel. Nipətin u, “Louipil-uipil.”

18 Kəni ikin əha, kəmotətu-pəri Iesu e nigı kəməluau. Kəni kəmotatig motəhti=pən min iətəmimi mil keiu e nigı kəməluau keiu min, kəti e nıkalın maru, kəti e nıkalın məuil, kəni Iesu in tətəhku e nəlugin e lau.

19 Kəni Pailət təməni kətei rəkis nəghatiən kəti, kələs kan kəhti=pən e rəhn-kapə nigı kəməluau. Nəghatiən u tətəni məmə,

IESU
IƏTƏM NASƏRİT
KIG RƏHA NƏTƏM ISREL‡

20 Kəni nətəm Isrel tepət, ilah kotafin nəghatiən u, mətəu-inu ikin əha kəmotəhti=pən Iesu ikin, in iuəkir əmə o taun. § Kəni nəghatiən u, kəmətei rəkis e nəghatiən rəha nətəm Isrel, mine nəghatiən rəha nətəm Rom, mine nəghatiən rəha nətəm Kris.

21 Kəni pris asoli min rəha nətəm Isrel, kəməhuvən motəni=pən kəm Pailət məmə, “Onəsəteiən məmə, ‘Kig rəha nətəm Isrel.’ Təuvir mə onəkətei məmə, ‘Suah u in tətəni məmə in kig rəha nətəm Isrel.’ ”*

22 Mətəu Pailət təni məmə, “!Kəpə! Nati iətəm iəmətei təməhli əmə lanəha.”

Soldia min kəmotəuəri natimnati rəha Iesu

23 Kəni nian soldia min kəmotəhti-pəri rəkis Iesu e nigı kəməluau, kəni motos rəhan napən, kəni motəuəri nəhmtin kuvət, mətəu-inu soldia min ilah kuvət. Mətəu kot əfəməh rəhan, iətəmimi iətəm in təmol napən, təməsilpiniən napən lan, in təmol apiəpiə əmə napən əha.

24 Kəni soldia min u kinotəni-əni kəm lah min məmə, “Ei, təsəuviriən məmə okotearis nati u. Təuvir məmə okotatu əmə e tais ohni. Kəni iətəmi tol win lan, in tos rəhan u kot.” Nati u təmiet məmə otol nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol nipəhriəniən, u təməni məmə, “İlah kəmotəmki rəkis rəhak napən. İlah kəmotəuəri e lah min. Kəni ilah kəmotətu e tais məmə otəgətun məmə pəh otos napən min əha.”† Kəni tol lanəha, soldia min kəmotol pəhriən lanəha.‡

Iesu mine rəhan mamə

25 Kəni iuəkir əmə o nigı kəməluau rəha Iesu, nipətan kuvət kəməutəhtul əha ikin. Mamə rəha Iesu, mine pia rəhan mamə, mine Meri kəti min, pətan rəha Klopəs, mine iahunin kəti min Meri pətan Maktələ. §

26 Kəni nian Iesu təmeruh rəhan mamə mine suah u iətəm in tolkeikei pik* kautəhtul e nıkalın, kəni təni=pən kəm rəhan mamə məmə, “!Pətan, nətım ko!”

27 Kəni məni=pən kəm suah u məmə, “Ik rəham u mamə.” Kəni tətəuvin e nian əha, suah u təmit pətan u mian iman ikin, kəni in təmateh vivi in, təhmen e rəhan əhruahru mamə.

Iesu tınımis

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

* 19:16 Pailət in təhrun əmə məmə Iesu nati tərəh tikə lan, mətəu in təhrun min məmə nəmə təsoliən nıkilah, okotol nərahian, kəni Sisə u kig rəha Rom təhrun nərakien lan e uək rəhan. † 19:17 Luk 14:27

‡ 19:19 Jon 19:14,21 § 19:20 Hip 13:12 * 19:21 Jon 19:14 † 19:24 Sam 22:18 ‡ 19:24 Jon 19:28,36,37 § 19:25 Luk 8:2; Jon 20:1,18 * 19:26 Jon tətəni aru əmə in məmə, “suah u iətəm in tolkeikei pik” (Jon 13:23).

²⁸ Kəni uərisig lan, Iesu təməhrun məmə uək min iətəm in təmuva məmə otol, tinol naunun rəkis.† Kəni o nolian nəghatian min e Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol nıpəhriənian lan, in təməni məmə “Inəuauə.”‡

²⁹ Kəni nosinati əkəku kəti əha ikin tətəharəg, kəmiuvi=pən wain lanu tarfu, məni lan nəhmtin teiuaiu. Kəni ilah kəmotələs nati kəti talus-alus təhmen e kotin, kəni motəfən e wain u, kəni motətu=pən e nəhlmi nigı kəti kətəni məmə hisop, kəni motləfəri tuvən iuəkır o nohli Iesu, məmə otəmnim.

³⁰ Kəni nian in təməmnim wain u nəuvetın, kəni məni məmə, “!Natimnati rəfin tinol naunun!”§

Kəni in təmarəg iahu e rəhn-kapə, mehag pətigəm e rəhan nehagian tiet, kəni mimis.

Suah kəti təməu nıkalı Iesu

³¹ Nian əha rəha nol əpenə-penəian, mətəu-inu okəni lauig lan, nian rəha Sapət. (Kəni Sapət u, in Sapət keikei kəti.)* Kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəsotolkeikeian məmə nıpəti suah milahal əha okəhləhku e nigı kəməluau mətəuarus=pən nian əha. Kəni o nati əha inəha, ilah kəməhuvən motətapuəh o Pailət məmə otahli=pən rəhan min nətəmimi, kəhuvən, motəhtihli nəhkiilahal, pəh ilahal okihlimis uəhai əmə. Konu ilah okotələs rəkis nıpətilahal.

³² Kəni soldia min kəmotəupən motəhtihli nəhki suah mil u keiu iətəm kəmotəhti=pən ilau e nigı kəməluau ilahal Iesu.

³³ Mətəu nian kəməhuva o Iesu moteruh məmə in tinimis rəkis. Kəni əmeiko, ilah kəsotəhtihlian nəhkin.

³⁴ Kəni soldia kəti təməu əmə nıkalin e rəhan nıruə,† kəni rəueiu agin, nıruə mine nəhu kəmuaiu əhmen-əhmen əmə,‡ mətueiuaiu e nıpətın.§

³⁵ (Kəni suah kəti əha ikin tətəhtul,* in təməh natimnati min u e nəhmtin. Kəni nəghatian min rəha suah u, in təhruahru, kəni in təhrun məmə in tətəni pəhriən. Kəni in tətəni pətigəm məmə itəmah min onəkotəhrun motəhatətə lan.)

³⁶ Natimnati min u kəməhuva məmə okotol nəghatian e Nauəuə Rəha Uhgın tuva mol nıpəhriənian lan,† u tətəni məmə, “Ko nıkilkilin kəti təsitəgıtian.”‡

³⁷ Kəni nəghatian kəti min e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İlah okoteruh suah u iətəm kəmotəu.”§

Josip mine Nikotiməs, ilau kəmiatənim Iesu

³⁸ Kəni uərisig e natimnati min u, iətəm Aramatia kəti, nərgin u, Josip. Josip u, in iətəmmi kəti rəha Iesu, mətəu tətəhluag e nati u, mətəu-inu tətəgin e nətəmi asoli rəha nətəm Isrel.* In təmuvən meruh Pailət, kəni tətəpuəh ohni məmə otegəhan lan pəh tos rəkis nıpəti Iesu. Kəni əmeiko, Pailət təmegəhan lan, kəni in təmuvən mos rəkis.

³⁹ Kəni Nikotiməs, u aupən in təmuvən meruh Iesu lapın,† in təmuvən ilau Josip. In tatitol kətim kəti, təməriauəh e nati pien-pien min u mir mine alos. Kətim u təfigəm təhmen e tate kilo.

† **19:28** Jon 17:4 ‡ **19:28** Sam 69:21; Jon 19:29 § **19:30** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 * **19:31** Sapət u, in Sapət keikei kəti, mətəu-inu təmuvə əhruahru e nian rəha lafet rəha Pasova. † **19:34** Sek 12:10; Nəh 1:7 ‡ **19:34** Nian nıruə mine nəhu kəmuaiu tətəgətun məmə Iesu təmmis pəhriən agin. § **19:34** 1Jon 5:6-8 * **19:35** Aposil Jon iətəm təmətəi nauəuə u, in tətəghati aru əmə lan e fes 35 (Jon 19:26; 21:24). † **19:36** Jon 19:24,28,37 ‡ **19:36** Iesu in təhmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Pasova kəni nıran otosmiəgəh nətəmmi rəha Uhgın. (Jon 1:29; 1Kor 5:7; 1Pitə 1:19) Təhmen məmə kəməsatəghlian nıkilkili nenəti sipsip min iətəm katoh e lafet rəha Pasova (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolian əhmen əmə, nıkilkili Iesu kəti, təməsitəgıtian. Sam 34:20. § **19:37** Sek 12:10; Nəh 1:7 * **19:38** Jon 7:13 † **19:39** Jon 3:1-2; 7:50

⁴⁰ Kəni ilau kəmuos rəkis nīpəti Iesu, muəuveg e napən təuvir kəti, nərgin u linən. Kəni ilau kəmuol=pən mīr mīne alos e napən u, təhmen əhruahru əmə məmə inu nətəm Isrel kəutəuveg nīpəti iətəmimi mīne lan, mautohtənim.

⁴¹ Kəni ikin əha kəmətu-pəri Iesu ikin e nigī kəməluau, nīmai kəti əha ikin, kəni ikin əha, nīpəg kəpiel kəti əha ikin, iətəm katitənim itəmi ikin. Kəni ikin əha, kəsitənim=pən əhanəhiən iətəmi kəti ikin.‡

⁴² Kəni ilau kəmuələhu=pən nīpəti Iesu e nīpəg kəpiel u, mətəu-inu nian əha in nian rəha nətəm Isrel kautol əpenə-penə lan o Sapət,§ kəni nīpəg kəpiel iətəm katitənim itəmi ikin, in iuəkir əmə.

20

Iesu tinəmiəgəh mīn

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ E Sante, ləplapin aɡin, tətəpinəpu əhanəh, Meri u pətan Maktələ,* təmuvən e nīpəg kəpiel. !Kəni meruh məmə kəpiel asoli u kəmahtipəsīg e nīpəg kəpiel lan, kəmisuə rəkis!

² Tol lanəha, kəni in təmaiu mītəlig muvən o Saimon Pitə mīne iətəmimi u kəti mīn rəha Iesu, u Iesu tolkeikei pik, kəni mənī=pən kəm lau məmə, “Ilah kəmotələs rəkis nīpəti Iərmənīg əpəha e nīpəg kəpiel. Kəni iəkotəruru məmə kəmotələhu=pən iə nīpətin.”

³ Kəni Pitə mīne iətəmimi kəti mīn u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okueruh nīpəg əha.

⁴ Kəmuaiu əsanən mian, mətəu suah u kəti in təmaiu maupən mapirəkis Pitə, maupən muvən əpəha nīpəg u ikin.

⁵ Kəni in təməməhli-əməhli məsal=pən əpəha imə, kəni meruh napən təuvir u linən tətəməhli, mətəu in təməsuvəniən imə.

⁶ Kəni Saimon Pitə in təmīet pətīgəm=pa mīn, kəni miuvīg=pən uəhai əmə imə e nīpəg kəpiel u, kəni meruh napən mīn u kautəməhli,

⁷ kəni meruh mīn napən u kəməuveg rəhn-kapə Iesu lan aupən. Napən u, in təsəməhli-pəniən ilah napən mīn u nəuvein, mətəu in kəmaiu-aiu vivi kələhu pīsīn.

⁸ Iətəmimi u rəha Iesu iətəm təmaupən, in mīn təmuvən imə e nīpəg kəpiel, kəni in təmeruh natimnati mīn u, kəni in təməhatətə məmə Iesu tinəmiəgəh mīn.

⁹ (Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə Iesu otəkeikei məmiəgəh mīn e nīmīsīən, mətəu ilah kəsotəhrun vivi əhanəhiən nəghatīən əha.)†

Meri u pətan Maktələ in təmeruh Iesu

(Mak 16:9-11)

¹⁰ Kəni iətəmimi mil u rəha Iesu kəmiatəlig mətian imalau ikin,

¹¹ mətəu Meri in tətəhtul iuəkir e nīpəg kəpiel u mətəsək. Kəni nian in təmətasək əhanəh, kəni məməhli-əməhli mətəsal=pən əpəha e nīpəg.

¹² Kəni əmeiko mafu agelo keiu əpəha imə. Napən rəhalau in tərūən vivi. Ilau kətuəharəg əha kəmələhu=pən Iesu ikin. Kətiəh tətəharəg e nīmei rəhn-kapə, kəni kətiəh e nīmei nəhlkīn.

¹³ Kəni ilau kəmuətapuəh ohni məmə, “Pətan. ?Ik nətasək o nak?”

Kəni in təməni=pən kəm lau məmə, “Ilah kəmotələs rəkis nīpəti Iərmənīg rəhak, kəni iəkəruru məmə kəmotələhu=pən iə.”

¹⁴ Nian in tinəni rəkis nəghatīən u, kəni meirair, kəni meruh Iesu tətəhtul, mətəu in təruru məmə Iesu.

‡ 19:41 Afīn-to futnot e Jon 11:38 iətəm tətəghati e noliən rəha nītənimīən itəmi. § 19:42 Afīn-to futnot e 19:31. * 20:1 Luk 8:2; Jon 19:25 † 20:9 Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Uək 2:24-28

¹⁵ Kəni Iesu təmətapuəh ohni məmə, “Pətan. ?Nətasək o nati nak? Ik nətəsəl e pəh?”

Mətəu pətan u, nikin təhti məmə mətə iətəmi u tətəfəl nati əha ikin əha, kəni in təməni=pən kəm in məmə, “Iətəmi asoli, nəmə ik nəmələs rəkis nīpətīn, kəni mələhu=pən ikin kəti, əui, əni=pa-to kəm iəu, pəh iəu iəkuvən mos.”

¹⁶ Kəni Iesu təni=pən məmə, “Meri.”‡

Kəni Meri təmeirair uəhai əmə, məsal=pən meruh, kəni məni məmə, “!Raponi!” (Inu nəghatīən rəha nətəm Isrel u, nīpətīn təni məmə, “Rəhak ləgətun.”)

¹⁷ Kəni Iesu təməni=pən kəm in məmə, “Saskəlīmīən iəu, mətəu iəu iəsuvən əhanəhiən əpəha ilis o rəhak Tatə. Mətəu ik, uvən, meh piak mīn kəni məni=pən kəm lah məmə iəu inatitəlig=pən ilis o rəhak Tatə, kəni in mīn rəhatəmāh Tatə. In Uhgīn rəhak, kəni in Uhgīn mīn rəhatəmāh.”

¹⁸ Kəni Meri təmuvən meruh nətəmimi mīn rəha Iesu, kəni təni=pən kəm lah məmə, “!Nəsuaħ mīn əpə! !Iəu iəmeruh Iərməniġ!” Kəni in təməni pətīgəm nəghatīən mīn iətəm Iesu in təməni=pən kəm in.

*Nətəmimi mīn rəha Iesu kəmoteruh in
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)*

¹⁹ E Sante ləhnaiuv, nətəmimi mīn rəha Iesu kəmotuhapumīn ilah mīn əpəha e nimə kəti, kəni motasiġ e doə motol lok lan, mətəu-inu ilah kəutəġin e nətəmimi asoli rəha nətəm Isrel. Kəni əmeiko, Iesu təmuva məhtul e nəlugīn e lah kəni məni=pən kəm lah məmə, “Pəh nəməlinuīən tətatiġ o təmah.”§

²⁰ Kəni məgətun nəhlmin mīne nəhlkin kəm lah, kəni nīkilah təmagīən pik mətəu-inu kīnoteruh Iərməniġ.*

²¹ Kəni Iesu təni=pən mīn kəm lah məmə, “Pəh nəməlinuīən tətatiġ o təmah.† Tol mə rəhak Tatə təmahli=pa iəu,‡ e nolīən əhmen əmə, iəu iətəhli=pən itəmah.”§

²² Kəni nian in tīnəni rəkis nəghatīən u, kəni in təmehaġ=pən e lah, kəni məni məmə, “Itəmah, otos Narmīn Rəha Uhgīn.*

²³ Nəmə nəkotalu e nolīən tərəh rəha iətəmimi, kəni Uhgīn mīn otəfəl rəkis nolīən tərəh rəhan. Mətəu nəmə itəmah nəsotaluīən e nolīən tərəh rəha iətəmimi, kəni Uhgīn otəsaluīən lan kəni məsafəl rəkisiən.”†

Iesu mīne Toməs

²⁴ Kəni iətəmi tueləf u kəti rəha Iesu, nərgīn u Toməs, u kətauīn lan məmə, Mil-Mil, in təmīkə e nian Iesu təmīet pətīgəm=pa o lah.

²⁵ Kəni in mīn nəuvein, ilah kəmotəni=pən kəm in məmə, “!Ei, iəmoteruh rəhataħ Iərməniġ!”

Mətəu Toməs təməni=pən kəm lah məmə, “Nəmə iəkəruh nīmei nil e nəhlmin mil, konu iəkək e nəuanəhlmək, konu meapən e nīmei nīrəu e nīkalīn, konu pəh iəkəni nīpəhriənīən məmə in pəhriən məpanəhatətə lan. Mətəu nəmə iəsehīən, ko iəsəhatətəiən lan.”‡

²⁶ Kəni tīnos nəfakiən apiəpiə kətiəħ rəkis, nətəmimi mīn rəha Iesu kəutəharəġ mīn əpəha imə, e nimə kətiəħ əmə, kəni motəhtipəsīġ e doə, motol lok. Kəni Toməs əha ikin ilah mīn. Nati əpnapīn kəmol lok e doə, mətəu Iesu tatiġ muva mīn məhtul e nəlugīn e lah məni=pən məmə, “Pəh nəməlinuīən tətatiġ o təmah.”§

‡ **20:16** Iesu təmauīn e nərgi Meri e nəghatīən Aram, u nəghatīən əhruahru rəhalau, konu in təhrun məmə Iesu. Mətə ilau kətuəghati e nəghatīən Kris kəm lau mīn e fes 13-15. § **20:19** Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 * **20:20** Jon 16:19-22 † **20:21** Jon 20:19,26 ‡ **20:21** Jon 3:17 § **20:21** Mat 28:19; Jon 17:18 * **20:22** Esik 37:9; Jon 7:39; Uək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kəl 3:2 † **20:23** Mat 16:19; 18:18 ‡ **20:25** Mak 16:11 § **20:26** Jon 14:27; 20:19,21

27 Kəni məni=pən kəm Toməs məmə, “Eruh-to nəhlmək. Va mek e nəuanəhlməm. Kəni muahru=pa e nəhlməm kəni meapən e nimej nərəu u e nikalik. Səniən neiuəiən lan, mətəu ik onəkəkeikei məhatətə lak.”*

28 Kəni Toməs tənı=pən kəm in məmə, “Ik rəhak İərmənig, kəni ik rəhak Uhgın.”†

29 Kəni İesu tənı=pən kəm in məmə, “Ik nəməhatətə lak, mətəu-inu nəmeruh iəu.‡ Mətəu nətəmimi mın u kəsoteruhian iəu, kəni ilah kəutəhatətə lak, ilah okotos nəuviriən pəhriən, nıkilah tagiən pəhriən.”§

Nauəuə u, kəmətəi məmə nətəmimi okotəhatətə e İesu

30 İesu təmol nəmtətiən mın tepət e nəhmti rəhan nətəmimi, iətəm kəsətəi rəkisiən e nauəuə u.*

31 Mətəu kəmətəi natimnati mın u e nauəuə u məmə itəmah onəkotəhatətə† məmə İesu in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa, inu Nəti Uhgın. Kəmətəi lanəha, məmə itəmah onəkotos nəmiəgəhiən e nərgin, mətəu-inu itəmah nəutəhatətə lan.‡

21

İesu təmol əpu in kəm rəhan nətəmimi ilah səpın

1 Uərisig e natimnati mın u, İesu təmol əpu mın in o rəhan mın nətəmimi,* əpəha e nıpəkıl e nıkali nəhu asoli, kətəni məmə Lek Kaləli.† Kəni təmol əpu in lanu.

2 E nian əha, nətəmimi mın u rəha İesu kəmotaliuək kətiəh: Saimon Pitə, mine Toməs u kətauin lan məmə Mil-Mil, mine Nətaniəl u iətəm Kaləli iman lahuənu Kenə, mine nəti Səpəti mil,‡ mine iətəmimi mil keiu mın rəha İesu.

3 Saimon Pitə tənı=pən kəm lah məmə, “İəu inatuvən iəkəuəl e nəmu mın.”

Kəni ilah kotəni məmə, “Intəh, pəh kitah rəfin kəhuvən.” Kəni ilah rəfin kəmotəiuiəu, məhuvən e bot kəti. Kəni Pitə təməpeg rəhan napən o uək. Kəni ilah kəməhuvən, motəraki e net, mətəuərus tian. Mətəu kəsotosiən nəmu kəti mine.§

4 Kəni tınatian, kəni İesu tuva mətəhtul ipari, mətəu rəhan mın nətəmimi, ilah kotəruru məmə İesu.*

5 In tətəpuəh o lah məmə, “!Nəman! ?Nəsotosiən nəmu kəti?”

Kəni ilah kotəni məmə, “Kəpə, nəmu tikə.”

6 Kəni in tənı=pən kəm lah məmə, “Intəh, otəraki=pən-to e net e nəven maru ikin e nıkali bot, kəni onəkotiuvi nəmu nəuvein.” Kəni əmeiko, kəmotəraki pətiğəm e net, əmeiko, minotəruru niuvi-pəriən, mətəu-inu net təri mınəri mınəriəuəh e nəmu.†

7 Kəni suah u iətəmi İesu tolkeikei pik, in tənı=pən kəm Pitə məmə, “!Ei! ! İərmənig əhruahru əha!” Kəni nian Pitə təmətəu nəghatiən u, təmətəuti uəhai əmə e rəhan kot, kəni miuviğ pətiğəm ləuantəhi, meai muvari.

8 Kəni nətəmimi mın u nəuvein rəha İesu, ilah kəməhuvəri e bot, motiuvi net əpəha təməriəuəh e nəmu, mətəu-inu bot iuəkır əmə o nıpəkıl, təhmen əmə o hanrit mitə.

9 Kəni nian ilah kəməhuvəri, moteruh niğəm əkəku kəti əha ikin, nəuanəmkeiuv tatuəu əhanəh, kəni nəmu nəuvein əha ikin, kətuvan e niğəm, mine pıret əha ikin.

* 20:27 Luk 24:40 † 20:28 Nəh 4:11 ‡ 20:29 Jon 3:15 § 20:29 1Pitə 1:8-9 * 20:30 Jon 21:25 † 20:31 Jon 3:15 ‡ 20:31 Jon 19:35 * 21:1 Jon 21:14; Jon 20:19,26 † 21:1 Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə “nəhu Lek Taipiriəs,” in nərgi nəhu Lek Kaləli kəti mın. ‡ 21:2 Nəti Səpəti mil keiu, ilau u Jemis mine Jon. Jon u inu in təmətei nauəuə u. § 21:3 Luk 5:5 * 21:4 Luk 24:16; Jon 20:14 † 21:6 Luk 5:4-7

10 Kəni Iesu təni=pən kəm lah məmə, “Otos nəmu mīn ko nəuvein iətəm nəmotos məhuva.”

11 Kəni Saimon Pitə təmuvən mīn e bot, kəni miuvi kəkan net muvən əpəha ipari. Net u təriauəh e nəmu asoli mīn, ilah rəfin uan-hanrit fifti-tri. Kəni nati əpnapin məmə net u təməriauəh pau e nəmu, mətəu in təməsəhapuiən.

12 Kəni Iesu təməni=pən kəm lah məmə, “Əhuva motauən.” Kəni ilah nīkilah təgin məmə otətapuəh ohni məmə, “?Ik pəh u?” mətəu-inu ilah kīnotəhrun əsas məmə in Iərmənig.

13 Kəni Iesu təmos pīret muva məfən kəm lah, kəni məfən mīn nəmu.

14 Kəni inu, nian tatol kīsil lan, iətəm Iesu təmol əpu in o rəhan mīn nətəmimi uərisig e nian in təmimis, kəni məmiəgəh mīn.‡

Iesu mine Pitə

15 Nian ilah kīnotauən rəkis, Iesu təmətapuəh o Saimon Pitə, məmə, “Saimon Pitə, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu tapirəkis nətəmi mīn u?”

Pitə təni=pən kəm in məmə, “Əuəh, Iərmənig, ik nəkəhrun məmə iəu iəkolkeikei pīk ik.”§

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, ik onəkaugīn rəhak nənəti sipsip mīn.”

16 Kəni Iesu tatig mətapuəh mīn ohni məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu?”

In təni=pən kəm Iesu məmə, “Əuəh Iərmənig, ik nəkəhrun məmə iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intələh, ik onəkəsəl vivi o rəhak mīn sipsip.”*

17 Kəni mau kīsil lan, Iesu tatig mətapuəh mīn ohni məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nəkolkeikei iəu?”†

Kəni Pitə, nīkin təmahmə, mətəu-inu Iesu təmətapuəh ohni mau kīsil, məmə, “?Ik nəkolkeikei iəu?” Kəni in təni=pən kəm in məmə, “Iərmənig, ik nəkəhrun rəfin natimnati.‡ Nəkəhrun məmə iəu iəkolkeikei ik.”

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, ik ətaugīn rəhak mīn sipsip.§

18 “Nīpəhriənīən agīn u iatəni kəm ik məmə, əpən, e rəham nətəm aluəiən, nəməteargin aru rəham kətəuti, kəni mətəliuək matuvən ikīn mīn rəfin iətəm nəkolkeikei məmə nəkuvən ikīn. Mətəu nian ik onəkəuəhli, onəkəuəhru e nəhlməm, kəni iətə-pīsin kəti otəlis-ərain rəham kətəuti, kəni mit ik nəkīan ikīn ik nəsolkeikeiən məmə nəkuvən ikīn.”

19 E nəghatīən u, Iesu təmaupən mətəni pətīgəm rəkis əmə, nolīən iətəm Pitə otīmīs, kəni rəhan nīmīsīən,* in otəfəri nərgi Uhgīn.†

Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “Intəh, uərisig lak.”‡

Iesu mine suah u iətəm Iesu təmolkeikei pīk

20 Kəni Pitə teirair meruh iətəmimi kəti rəha Iesu tətəuərisig e lau, iətəmimi u Iesu tolkeikei pīk. Iətəmi əha inəha, iətəm təmiəu-iəu muva iuəkīr o Iesu e nian kəməutəuən e lafet rəha Pasova, kəni mətətapuəh ohni məmə, “?Iərmənig, pəh u otegəhan=pən lam e nəhlmī rəham mīn tikīmīr?”§

21 Nian Pitə təmeruh in, kəni tətəpuəh o Iesu məmə, “?Iərmənig, mətəu təhro e suah kəha?”

‡ 21:14 Jon 20:1,19,26 § 21:15 Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * 21:16 Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Uək 20:28; 1Pitə 5:2-3 † 21:17 Jon 13:38 ‡ 21:17 Jon 16:30 § 21:17 Nian Iesu tətəni məmə, “onəkaugīn rəhak nənəti sipsip mīn,” mīne “onəkəsəl vivi o rəhak mīn sipsip,” mīne “ətaugīn rəhak mīn sipsip,” kəhləni nati kətīəh əmə e suaru pīsin pīsin e nəghatīən. * 21:19 Kətəni məmə e nu tate mīn tətəva, kəni kəpənətu-pəri Pitə e nigī kəməluəu. † 21:19 Jon 13:36; 2Pitə 1:14 ‡ 21:19 Mat 4:19; 16:24 § 21:20 Jon 13:23,25

²² Kəni Iesu təni=pən kəm in məmə, “? Nəmə iəu iəkolkeikei məmə in otətəmiəgəh muvən mətəuarus nian iəkitalig=pa mīn, ik onəkəhrun o nak? Ik u, ik onəkəkeikei muərisig lak.”

²³ Kəni tol lanəha o nati u Iesu təməni, nəghatiən kəti əha ikīn kətəni titəlau-təlau e piatah mīn məmə, “Iətəmimi u rəha Iesu otəsīmisiən,” mətəu Iesu təməsəniən kəm Pitə məmə suah u otəsīmisiən. In təməni əmə məmə, “? Nəmə, iəu iəkolkeikei məmə in otətəmiəgəh mətəuarus=pən iəkitalig=pa mīn, ik onəkəhrun o nak?”

²⁴ Iətəmimi u rəha Iesu in iətəmimi kətiəh əmə iətəm tətəni pətigəm natimnati mīn u, * kəni in mətəi rəkis nəghatiən mīn u. Kəni itimah iəkotəhrun məmə nəghatiən mīn u tətəni, in nīpəhrīeniən əmə.†

Naunun nəghatiən

²⁵ Kəni natimnati tepət mīn əpəha ikīn iətəm Iesu təmol‡ kəni nəmə nətəmimi kəmotətəi rəkis natimnati mīn u ilah rəfin e nauəuə mīn, iəu, nīkik təhti məmə nəhue niftəni u təkəku o nəliniən nauəuə mīn u.

* **21:24** Jon 15:27 † **21:24** Nian nəuvein, Jon tətəghati lanəha, mətəni məmə, “itimah,” uə “in,” məsəniən “iəu,” mətəu in tətəni aru əmə in. (19:35; eruh-to 1Jon 1:1-4 mīne Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Jon: **?Pəh təmətəi nauəuə u?**). ‡ **21:25** Jon 20:30

Uək Min Uək Min Rəha Aposil Min Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Uək Min

?Pəh təmətei nauəuə u? Luk təmətei nauəuə u. Afın e “Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Luk” o nəhruniən məmə Luk in pəh.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Luk təmətei nauəuə u tatuvən kəm in kəti, nərgin u Teofiləs, iətəm kətiəh əmə iətəm Luk təmətei nauəuə u “Nanusian Təuvir İətəm Luk Təmətei” tatuvən kəm in. Nərgin u, nıpətin təni məmə, “İətəmimi iətəm tolkeikei Uhgın.” Luk təmətei nauəuə u tatuvən kəm suah u, mətəu in təhrun məmə nətəm İsrəl tepət mine İanihluaə tepət okotafin min.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nauəuə min rəha Nanusian Təuvir kəutəghati e nəmiəgəhiən mine nimisiən rəha İesu. Nauəuə u tətəni pətigəm məmə niməfaki təməhro lanu mətəuəuin. Nıpılga nauəuə aupən nəuəvetin u tətəghati tepət e uək rəha Pitə, kəni nıpılga asoli iətəm tətərisig lan tətəghati e nəmiəgəhiən mine uək rəha Pol.

?Təmətei nauəuə u o nak? Luk təmətei nauəuə u mətəni məmə niməfaki təməhro lanu mətəuəuin, kəni təməhro min lanu niməfaki təmeviə. E nian əha, nətəm İsrəl tepət kəsotatigian e nitəni İsrəl, mətəu kəutatig e nitəni min iətəm Rom tətərmənig e lah. Aposil min ilah rəfin nətəm İsrəl. Nanusian təuvir əha kəmaupən kəni=pən kəm nətəm İsrəl mine Nanihlua* min u kəutohtəu=pən nəfakiən rəha nətəm İsrəl. Kəni Pitə mine Pol mine ilah min nəuvein kinautos minautuvən kəm Nanihlua min əpnəpin min. Təmə iərman tolkeikei məmə otitəu=pən nəfakiən rəha nətəm İsrəl, in okəkeikei kəhgi=pən kəni mitəu=pən min lou əlkələh min tepət. Mətəu Pol mine Pitə rəueiu kinuəhrun məmə nəmə iətəmi tolkeikei məmə otəhatətə e İesu, kəni ko nikin təsəhtian məmə okəhgi=pən mine mitəu=pən lou əlkələh min əha. Nətəm İsrəl tepət nian kəmotətəu nətəligian u, ilah kinotəməki e Pol mine Pitə minautol nərahian kəm lau. Mətəu ilau kəmuhalpın=pən nəghatiən rəhalah. Nian kəmotələs Pol məhuvən e kot, nətəmi asoli rəha Rom kəməsoteruhian məmə in təmol nati kəti tərəh. E naunun nauəuə u, Pol in tətətig əpəha e taun asoli u Rom, u iətəmi asoli agin rəha Rom tətətig ikin. Kəni Pol təmətəni pətigəm nanusian təuvir, iətəmi tikə məmə otəniəhu.

Uhgın təməni məmə otahlipa Narmin rəhan

¹ Teofiləs, e rəhak nauəuə iətəm iəmətei aupən, iəmətei nolian min rəha natimnati rəfin iətəm İesu təmol mine mətəgətun nətəmimi lan.

² Nauəuə əha tətəni pətigəm nian İesu təmətəuəuin rəhan uək mətəuarus Uhgın təmos rəkis muvən e Negəu e Neai. Mətəu aupən, nian təməsuvən əhanəhiən e Negəu e Neai, Narmin Rəha Uhgın təmasiru lan məmə otəgətun rəhan min aposil† min nati nak in tolkeikei məmə okotol.

³ E nian təməmiəgəh min e nimisiən, nian tepət tətəuva o lah, kəni koteruh in e nian kətiəh kətiəh e nian fote, kəni matol əpu in kəm lah kəni məgətun ilah e nolian min tepət məmə in təməmiəgəh pəhriən e nimisiən. Kəni e nian min əha, təmətəgətun ilah e Narmənigian Rəha Uhgın.

* : Nanihlua, İanihlua – Afın-to e tiksənəri. **1:1** Luk 1:3 † **1:2** “Aposil” in suah kəti iətəm İesu Kristo təmahli=pən o nəni pətigəmiən rəhan nəghatiən. Nian nəkotafin nəghatiən əha “aposil” e nauəuə u, nıpətin tətəni məmə nətəmimi tueləf rəha İesu u kəmətəliuək ilah min. Kəni e nauəuə u, Pol təməni məmə in min aposil kəti rəha İesu, mətəu in təməsanian ilah nətəmimi tueləf min əha. Nauəuə u, in tətəghati tepət e aposil mil, Pitə mine Pol. **1:2** Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3** Luk 24:36-49; Uək 10:41

⁴ Iesu tāmətatiġ əhanəh ilah min ilah, kəni nian kəti, nian tāmətauən ilah min ilah, in tāməni=pən nəghatiən kəti kəm lah məmə, “Itəmah onəsotaupəniən mohiet u Jerusiləm. Onəkotəkeikei məutatiġ motətəuarus onəkotos Narmın Rəha Uhgın, u rəhak tatə tāməni əskasik rəkis məmə otəfən kəm təmah, təhmen lanu məmə iəu iəməni=pinə rəkis kəm təmah.

⁵ Aupən Jon təmatol bəptais e nətəmimi e nəhu, mətəu otəsuvəhiən, Uhgın in otol bəptais e təmah e Narmın Rəhan.”

Əpəha e Nitəuət Rəha Niġi U Olif, Uhgın təmos Iesu muvən e Negəu e Neai

⁶ E nian mın əha, aposil mın kəməutatiġ ilah Iesu, kəmötətapuəh ohni məmə, “?İərməniġ, rəueiu əha tinəuvir məmə ik onəkot kitah nətəm Isrel okotarməniġ e nitəni mın rəhatah, uə kəpə?”

⁷ Mətəu Iesu təni=pən kəm lah məmə, “E nian mın rəha natimnati mın əha, Tatə Uhgın təməhluaiġ e natimnati o təmah, məmə ko nəsotəhrunien. In pişin əmə, tinitəpin rəkis e rəhan nəsanəniən.

⁸ Mətəu nian Narmın Rəha Uhgın otuva mətiġ e təmah, itəmah onəkotos nəsanəniən. Kəni itəmah onəkotəkeikei məhuvən motəni pətiġəm rəhak nəghatiən əpəha Jerusiləm, mine ikin mın əpəha Jutiə, mine Səmeriə, kəni mine ikin mın rəfin e nitənimtəni mın.”

⁹ Nian tāməni rəkis əmə nəghatiən əha kəm lah, kəni Uhgın tos rəkis in məri matuvən e neai. Nian ilah kəmauteruh, kəni nəpuə kəti tuva məuveġ, kəni ilah kəsoteruhien mın.

¹⁰ Nian kəməutəsəl pəri əhanəh e neai məutəsəl lan, əmeiko suah mil keiu kəmuəfən napən ruən kəmiaiet=pa e nəlugın e lah.

¹¹ Kəni muəni=pən kəm lah məmə, “!Nətəm Kaləli! ?Təhro nəutəhtul u ikinu məutəsəl pəri lan əpətu lan e nəpuə? Iesu əha Uhgın təmos rəkis o təmah mos məri matuvən e neai, in otəmanitəliġ pa mın təhmen=pən əmə lanəha, mə tətəri matuvən.”

Aposil mın

¹² Kəni aposil mın kəmotsipən e nitəuət u kətəni məmə, Nitəuət Rəha Niġi U Olif, motohtəliġ=pən Jerusiləm səniəmə isəu pik, iuəkir əmə.

¹³ Nian kəmohtiet=pən Jerusiləm, məhuvən=pən imə e nəuan nimə kəti əpəha ilis lan, ikin kəutatiġ ikin. Aposil mın əha, nərgilah u Pitə mine Jon mine Jemis mine Antiru mine Filip mine Toməs mine Patolomiu mine Matiu mine Jemis nəti Alfias mine Saimon Selot‡ mine Jutəs nəti Jemis.

¹⁴ Nətəmi mın əha mine nişətan mın, mine Meri u məmə rəha Iesu, mine notəha Iesu mın, ilah kəutəhuva pəti-pəti e nikilah kətiəh məutəfaki nian rəfin.

Iətəmi u otos nişəi Jutəs

¹⁵ Kəni nian kəti, nian nətəm kəutəhatətə e Iesu kəməutəharəġ, ilah tēpət, təhmen e uan-hanrit-tuenti ilah rəfin. Kəni Pitə təməhtul mətəghati kəm lah məmə,

¹⁶ “Piak mın mine nəuvinik mın. Nuvəh aupən Narmın Rəha Uhgın təməfən nəghatiən kəti kəm Kig Tefit, kəni Kig Tefit təni pətiġəm. Təməni məmə suah kəti oteġəhan e Iesu kəm nətəmimi, kəni ilah okotaskəlim motəhamu. Nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın otəkeikei muva mol nişəhrənien lan, kəni rəueiu nəghatiən o suah u tinuva mol nişəhrənien rəkis lan. Suah u in Jutəs.

¹⁷ Jutəs, in rəhan əha ikin uək məmə otasiru e tah, in kitah əmə.”

¹⁸ (Jutəs u inu təmos nəhmti nişəni kəti e məni u təmos e nolien tərah iətəm in təmol. E nişəni əha, təməmei morin kəni nərfin təhapu nişəġan tiet.

1:4 Luk 24:49; Jon 14:16-17; Uək 2:33 **1:5** Mat 3:11 **1:6** Luk 24:21 **1:7** Mak 13:32 **1:8** Mat 28:19; Luk 24:48 **1:11** Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12** Luk 24:50-53 ‡ **1:13** Eruh-to futnot e Mat 10:4 **1:13** Mat 10:2-4 **1:16** Sam 41:9 **1:18** Mat 27:3-8

¹⁹ Kəni nətəm Jerusiləm kəmotətəu nəghatiən əha, kəni ilah kotauin e niftəni əha e nəghatiən əha ikin məmə, “Akeltama,” nīpətīn u məmə Niftəni E Nīrə.)

²⁰ Kəni Pitə təməni məmə, “Natimnati iətəm Jutəs təmol təmuva mol nīpəhrīniən lan mətəu-inu e Nauəuə Rəha Nəpuən Mīn, nəghatiən kəti tətəni məmə,

‘Təuvīr məmə rəhan nīmə tətəhtul əpnapīn əmə, pəh iətəmi kəti otəsatiğiən ikin.’§

“Kəni nəghatiən kəti mīn tətəni lanu məmə, ‘Təuvīr məmə iətəmi pīsīn kəti mīn otuva mos nīmeīn.’

²¹⁻²² “Kəni tol lanəha, iətəmi kəti otəkēikēi mos nīmei Jutəs mətəni pətīgəm kəm nətəmimi itimah mīn, məmə Iərmənīg Iesu təməmīgəh mīn e nīmīsīən. Suah u, in suah kəti iətəm itimah mīn iəmutan aupən e nian mīn u iətəm Iərmənīg Iesu təmətaliuək lan. Suah u in suah kəti iətəm təmətatiği nian Jon təmətəni pətīgəm nəghatiən rəha nolīən bəptais e təmi, muva mətəuarus=pən nian Uhgīn təmos rəkīs Iesu o tah mos məri muvən e Negəu e Neai.”

²³ Kəni ilah kəmotəni nərgī iətəmi keiu, kəti nərgīn u Josīp u nian nəuvein kətauin lan məmə Pasapəs Jastəs, kəni kəti mīn, nərgīn u Matīəs.

²⁴ Kəni ilah kəmotəfaki məutəni məmə, “Iərmənīg ik nəkəhrun nīki nətəmimi rəfin. Ik əgətun e tīmah məmə suah mil u, in pəhruvən u ik nīnītəpīn rəkīs

²⁵ məmə otaskəlīm uək u rəha aposil iətəm Jutəs təməpəh məmə otuvən e suaru iətəm tərāh, iman əhruahru ikin.”

²⁶ Nian ilah kəmotəfaki rəkīs, ilah kəmoturin kəpiel nəuvein, kotəhmen e tais, məmə otəgətun məmə pəh otos uək əha, kəni kəpiel mīn kəmotəgətun nərgī Matīəs. Kəni ilah kotəfən Matīəs məmə in aposil kəti, kəni rəueiu tīnol mīn tueləf aposil ilah rəfin.

2

Narmīn Rəha Uhgīn təmuva e nəmīgəhiən rəhalah

¹ E nian rəha Pentekos, * lafet kəti rəha nətəm Isrel, nətəm u kəutəhatətə e Iesu kəməhuva kətiəh.

² Kəni rəueiu aɡīn mīn, kəmotətəu nati kəti təmsīpəri e neai təhmen e nīmətāgi asoli kəti tətərkərik, kəni nati kəha kəmotətəu təmuva məri rəfin e nīpəgnəua nīmə əha kəutəharəg ikin.

³ Kəni ilah kəmoteruh nati kəti təhmen e nəmnamī nīgəm tatuəu. Kəni nəmnamī nīgəm mīn əha, kəmotiuvīg motan-əhmen nətəmimi rəfin nətəm kəutəharəg əha imə.

⁴ Kəni ilah rəfin, Narmīn Rəha Uhgīn təmuva məriauəh mətatiği e lah, kəni məfən nəsanəniən kəm lah, mol ilah kīnəutəghati e nəghatiən iki pīsīn mīn.

⁵ Kəni nətəmimi mīn nəuvein əha ikinu, nətəm Isrel nətəm kəutəfaki kəm Uhgīn. Aupən, ilah kəməhuvən e nītəni pīsīn pīsīn mīn məutatīği ikin, kəni rəueiu kohtəlig=pa məutatīği Jerusiləm məmə okotol lafet rəha Pasova.

⁶ Nian ilah kəmotətəu nəghatiən mīn əha, nətəmimi mīn tepət kəməhuva. Kəni ilah kəmotəuīt pik mətəu-inu kəmotətəu nəghatiən mīn rəhalah nətəmimi mīn əha kəutəni.

⁷ Kəmotəuīt pik aɡīn kəni məutəni məmə, “!Ei! ?Nətəm Kaləli mīn əmə əha kəutəghati, uə kəpə?

⁸ ?Təhro əpəha kitah rəfin kəutətəu rəhatah nəghatiən mīn ilah kəutəni?

⁹⁻¹¹ Kitah u nətəmimi iki pīsīn pīsīn mīn tepət. Ikin u nətəm Patīə u ikin, mīne nətəm Metīə, mīne nətəm Elam, mīne nətəm Mesopotemiə, mīne nətəm

§ 1:20 Nīpəti nəghatiən u məmə, “pəh otīmīs.” 1:20 Sam 69:25; 109:8 1:21-22 Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27 * 2:1 Pentekos – Afīn-to e tiksīnəri. 2:1 Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 2:3 Mat 3:11 2:4 Mak 16:17; Uək 4:31; 10:44-46; 19:6

Jutiä, mine nätäm Kapatosiä, mine nätäm Pontäs, mine nätäm Esia, mine nätäm Fritiä, mine nätäm Pamfliä, mine nätäm Ijip, mine nätäm Lipiä e nïkalin=pän äha Saerin ikin, mine nätäm Rom, nätäm Isrel ähruahru, mine Nanihluä† min mätäu kitah kätüfaki käm Uhgïn, mine nätäm Krit, mine nätäm Arepia. Mätäu kitah rëfin kämotätäu ilah kätüghati e nëghatiän iki pïsin pïsin min rähatah, mätüni pätigäm nati asoli min iätäm Uhgïn tämol.”

¹² Narmilah tæmiuvig pik, këni kämotätapuäh o lah min mämä, “!Ei! ?Nak u tol lanu?”

¹³ Mätäu näuvein kämotaläh äuvsan e lah, mätüni mämä, “Nati kätüapis epäha.”

Pitä tæmuhamteipän nïpätï nati äha

¹⁴ Këni Pitä tæmæhtul ilah lepïn aposil min, mæghati äfämäh mæni=pän käm nätämimi mämä, “Nätämimak min nätäm Isrel, mine nätäm iki pïsin pïsin min u nätatig Jerusiläm, otätelig vivi-to lak, päh iäkuhamtei=pinë nïpätï nati äha käm tæmah.

¹⁵ Itæmah nätüni mämä nätæmi min u kätüapis. Mätäu këpæ, kësotapisian. Nain klok ämæ äha ræueiu læplapïn. ?Këni ilah kotähra motapis?‡

¹⁶ “Mätäu mä tol lanu lan. Iäni ræha Uhgïn aupän, nærgïn u Joel, tæmæni rækis nati u itæmah nätüruh. In tæmæni mämä,

¹⁷ ‘Uhgïn tæmæni mämä,

“E naunun nian min, iäkæfän ræhak Narmïn käm nätämimi rëfin. Ilah rëfin okotos næsanëniän lan. Nenätitæmah min, næman mine nïpätan, ilah okotæni pätigäm næghatiän min ræhak iätäm iäu iäkæfän käm lah. Nätäm aluä min ræhatæmah, Uhgïn otæfän nati këti tæhmen e næmæhlairiän käm lah. Këni nauähli min ræhatæmah okotæmæhlair e næmæhlairiän pïsin pïsin min.

¹⁸ Sæniämæ nätæmi asoli min ämæ, mätäu næman mine nïpätan ilah noluæk min ämæ ræhak, këni iäkæfän Narmïn ræhak käm lah e nian min äha. Këni ilah okotæni pätigäm næghatiän min ræhak iätäm iäkæfän käm lah.

¹⁹ Oiækol nati apispis min epäha e neai, mine næmtätian pïsin pïsin min e nitæni min. Onækoteruh nïræ mine nigäm mine nahnigäm okotæri motol næpuä lan.

²⁰ Mitigar otaupän mapinæpu lan, këni mæuig otasiä tæhmen e nïræ. § Këni ko uærisig, Nian asoli agïn ræha Iærmænig otuva.

²¹ E nian äha, nätämimi rëfin nätäm okotauin e Nærgæk, iäu oiækosmiægäh ilah.” ’

²² “Nätäm Isrel, itæmah otätelig e næghatiän u. Itæmah nækotæhrun vivi nati apispis min, mine næmtätian pïsin pïsin min iätäm Iesu iätäm Nasërit tämol e næsanëniän ræha Uhgïn, u itæmah næmoteruh. Natimnati min äha tätægätun mämæ Uhgïn in pïsin ämæ tæmahli=pa Iesu tuva.

²³ E nælpækauian ræha Uhgïn u in tämol rækis mælæhu aupän, in tæmæfinæ suah u e næhlmitæmah. Këni itæmah næmotuhamu in e nian næmotegæhan=pän lan tuvän e næhlmi nätäm kësotæfakiän. Kämotuh u, kämotätu-pæri e nigï kæmæluau këni timis.

²⁴ “Mätäu Uhgïn tæmitis Iesu e nahmæiän ræha nimisiän, këni mol in tæmiægäh min e nimisiän, mätäu-inu nimisiän, ræhan næsanëniän tikæ o naskælimiän in.

²⁵ Tëfit tæmæni lanæha e Iesu aupän mämä,

‘Nian rëfin iäkæhrun mämæ Iærmænig tätatig itimlau min. Ko iæsëginian mätäu-inu tätatig e nïkalik itimlau min.

† 2:9-11 Nanihluä, Ianihluä – Afïn-to e tiksïnæri. ‡ 2:15 Nätæmi min äha kësotæmnimian wain læplapïn, këni iätæmi tikæ mä tapis læplapïn. § 2:20 Iäni min ræha Uhgïn kätüni næghatiän min lanæha e natimnati æskasik min otæpanuva e Naunun Nian. 2:21 Joel 2:28-32

²⁶ Kəni tol lanəha, iəu nĭkĭk tətəgiən pĭk, mətəni-vivi ik e nohlik. Kəni nĭkĭk təməlinu mətəu iəkəhrun məmə Uhgĭn otosmiəgəh nĭpətĭk.

²⁷ Kəni ko nəsepəhiən narmək otətətiĭg ima nətəm kəmohmĭs ikĭn. Kəni ko nəsegəhan minĭən nĭpətĭ rəham İətəmimi Əhruahru məmə otəmnəmĭt.

²⁸ İk nəməgətun rəkis suaru rəha nəmiəgəhiən kəm iəu, kəni ik onəkol iəu nĭkĭk tətəgiən pĭk nian İətətiĭg kilau mĭn ik.' Inu nəghatĭən Tefit təməni e İesu aupən.

²⁹ "Piak mĭn. İəkolkeikei məmə iəkəni nati əhruahru kəm təmāh. İauəhli u kəha rəhatah aupən, Kig Tefit, in təmĭmĭs rəkis, kəni kəmĭtənim, kəni rəhan suvət tətətiĭg imatah ikĭn mətəuarus=pa u rəueiu.

³⁰ Mətəu in İəni kəti rəha Uhgĭn, kəni in təhrun məmə Uhgĭn təmos nonauvĭl kəti kəm in mənĭəkis nəghatĭən kəti kəm in məmə İətəmi kəti e nĭra rəhan otuərisĭg lan otəkeikei mol Kig.

³¹ Kig təmāfu məmə nati u otəkeikei muva mol nĭpəhriənĭən lan. Kəni in təməni məmə Krĭsto əha, İətəm Uhgĭn təməni məmə otahli=pa, Uhgĭn otol təmĭəgəh mĭn e nĭmĭsĭən, kəni otəsəpəhiən narmĭn tətətiĭg ima nətəm kəmohmĭs ikĭn, kəni nĭpətĭn ko təsəmnəmĭtĭən.

³² Kəni nəghatĭən u tətəghati e İesu u Uhgĭn təmōl rəkis təmĭəgəh mĭn e nĭmĭsĭən. !Kəni itĭmah İəmotəh e nəhmtĭtĭmah!

³³ İesu, rəhan tatə təmos in məri muvən e nĭkalĭn maru ikĭn, imə nĭsĭəiən mĭne nəsanənĭən. Kəni təhmen=pən əmə məmə Uhgĭn təməni rəkis lan aupən, in təməfən Narmĭn rəhan kəm İesu məmə İesu otəfən kəm rəhan mĭn. Kəni natĭmnati mĭn u, nauteruh, məutətəu, Narmĭn Rəha Uhgĭn tatol.

³⁴ Kig Tefit təməsuvənĭən e Negəu e Neai təhmen e İesu. Kəni Tefit təməsəghati aruiən lan nian in təməni nəghatĭən mĭn əha məmə,

‘İərmənĭg. İk İərmənĭg rəhak. Uhgĭn İərmənĭg təni kəm ik məmə, “Əharəg e nĭkalĭk maru, ikĭn imə nĭsĭəiən mĭne nəsanənĭən, mətəhtahnĭn.

³⁵ Oİəkōl rəham mĭn tĭkĭmĭr mĭn məmə okōtəhmen e nĭməulul İətəm natevĭg-ərain e nĭftəni, kəni ik onəkarmənĭg e lah.”

³⁶ Pəh nətəm İsrəl rəfin kotəkeikei mōtəhrun vivi məmə İesu əha İətəm itəmah nəmōtətu-pəri e nĭgi kəməluau, inəha, Uhgĭn təmōl məmə in İərmənĭg mĭne Krĭsto – u İətəm Uhgĭn təməni məmə otahli=pa.”

Nətəmimi tepət kəmotəni nĭpəhriənĭən e İesu

³⁷ Nəghatĭən u rəha Pitə təkək pəhriən nĭkilah kəni nĭkilah təpəou. Kəni kəmotətapuəh o Pitə mĭne aposil mĭn rəfin məmə, “Piatĭmah mĭn. ?Oİəkōtəhro lanu?”

³⁸ Kəni Pitə təməni=pən kəm lah məmə, “Onəkōtəkeikei mōtəuhlin nətəliĭgiən rəhatəmāh, kəni kol bəptais e təmāh rəfin kətĭəh kətĭəh e nərgĭ İesu Krĭsto, məmə Uhgĭn otəfəl rəkis nolĭən tərah mĭn rəhatəmāh. Kəni Uhgĭn otəfĭnə Narmĭn u kəm təmāh,

³⁹ mətəu Uhgĭn təməni rəkis nəghatĭən u o təmāh, mĭne nenətĭtəmāh mĭn, mĭne namĭpĭtəmāh mĭn İətəm okəpanəhuva. Nənĭəskasĭkiən u tətətiĭg o nətəmimi rəfin mĭn u İətəm İərmənĭg Uhgĭn rəhatah tətəuĭn e lah.”

⁴⁰ Kəni Pitə təməni nəghatĭən təuvĭr tepət məmə otiuvi=pa ilah kəhuva, kəni mətəni kəm lah məmə, “O nəkohiet rəkis e nətəmi mĭn u, nəpiəh mĭne u nətəm kotərah məmə, Uhgĭn otəsōliən nalpĭniən kəm təmāh mĭn ilah.”

⁴¹ Kəni ilah tepət u kəmotətəu nəghatĭən rəha Pitə kəmotəni nĭpəhriənĭən lan, kəni kəmōl bəptais e lah. E nian əha, nətəmimi tepət təhmen e tri-tausĭn kəməhuva məhuərisĭg e lah u kəutəhatətə e İesu.

2:28 Sam 16:8-11 2:29 1King 2:10 2:30 2Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 2:31 Sam 16:10

2:33 Uək 5:32; 7:55-56 2:35 Sam 110:1 2:36 Uək 5:30-31 2:39 Aes 57:19 2:41 Uək 2:47;

Naliuəkiən rəha nətəmi mīn u kəmautəni nīpəhriənīən e Iesu

⁴² Nian rəfin nətəmi mīn u kətəni nīpəhriənīən e Iesu, kətətəlig e nəghatiən iətəm aposil mīn kətəgətun ilah lan. E naliuəkiən rəhalah kəməhuva kətīəh, e nauəniən mīne Nauəniən Rəha Nəmtətīən Rəha Iesu,* mīne nəfakiən. Kəni nian rəfin nīkilah tətəskasik məmə okotəkeikei mautil nati əha.

⁴³ Aposil mīn kəmautil nati apispis mīne nəmtətīən pisin pisin mīn e nəsanəniən rəha Uhgīn. Kəni nətəmi narmilah tatiuvig pik ohni.

⁴⁴ Nətəmi mīn u kətəhatətə e Iesu, nian rəfin kətəhuva kətīəh məutəfən rəhalah mīn natimnati kəm lah mīn;

⁴⁵ kəmə iətəmi kəti rəhan nati kəti tikə, kəni kəti təfən rəhan natimnati mos məni lan, kəni məuəri mətuati kəni masiru lan.

⁴⁶ Nian rəfin kətəhuvən məutəfaki pəti e Nimə Rəha Uhgīn.† Kəni kəmautəhuvən e nimə pisin pisin mīn məutəuəri nauəniən niglah e nagīənīən mīne nīkilah pəhriən, kəni kəmətauən mīn e Nauəniən Rəha Nəmtətīən Rəha Iesu.

⁴⁷ Kəni nian rəfin kətəni-vivi Uhgīn, kəni nətəmi kətəni-vivi ilah o rəhalah nolīən. Kəni nian rəfin Iərməniḡ tatosmiəḡəh nətəmi, kəni ilah kəmətuəhuva kətīəh ilah nətəm kətəhatətə e Iesu.

3*Uhgīn təmol nati apispis e iətəmi u nəhlkīn tərah*

¹ Nian kəti e tri klok ləhnaiuv, nian rəha nəfakiən, Pitə mīne Jon kəmuəliuək mətīən e Nimə Rəha Uhgīn.

² Suah kəti iətəm təsaliuəkiən e nian təmair mətuəarus=pa nian əha, kəmələs kəhuva kaharu e namtīhluə e Nimə Rəha Uhgīn u kətəni məmə Namtīhluə Təuvir. Nian rəfin tətəsiə e məni o nətəmi kətəhuvən imə.

³ Nian təmeruh Pitə mīne Jon kīnətīən məmə okia imə, in təmətapuəh o lau məmə okuəfən məni kəti kəm in.

⁴ Kəni Pitə mīne Jon nəhmtīlau təməhtul lan. Kəni Pitə təni məmə, “Əsal=pa meh itīmlau.”

⁵ Kəni təməsal=pən meruh ilau, nīkin təhti məmə otos məni kəti o lau.

⁶ Mətu Pitə təməni=pən kəm in məmə, “Rəhak məni tikə aḡin. Mətu nati iətəm iəu iətos, iəkəfinə kəm ik. !E nərgi Iesu Kristo iətəm Nasərit, iətəni=pinə kəm ik, əhtul maliuək!”

⁷ Kəni in təmasiru lan, mos nəhlmīn maru miuvi-pəri məmə otəhtul. Kəni əmeiko rəueiu aḡin mīn nəhlkīn mil kəmuəhruahru.

⁸ Əmeiko təmətu-pəri məhtul mīnətaliuək, mətitəu=pən ilau mīhluvən e Nimə Rəha Uhgīn, kəni mīnətaliuək matiuvig-iuvig-pəri mətəni-vivi Uhgīn.

⁹ Kəni nətəmi rəfin kəmoteruh in tətaliuək mətəni-vivi Uhgīn.

¹⁰ Ilah kīnotəhrun məmə suah əpələ inəha u iətəm tətəsiə o məni nian rəfin e namtīhluə rəha Nimə Rəha Uhgīn, kəni kəmotauit pik, narmilah təmiuvig o suah kəha mətu-inu nəhlkīn tīnəuvir.

Pitə təməghati kəm nətəmi əpəha e Nimə Rəha Uhgīn

¹¹ Nian təmətəhkul=pən e Pitə mīne Jon, nətəmi rəfin narmilah təmiuvig ohni, kotaiu məhuva məmə okotafu e lahal əha nəuətīn kəti e Nimə Rəha Uhgīn u kətəni məmə Fərantə rəha Kig Solomən.*

* **2:42** Nauəniən Rəha Nəmtətīən Rəha Iesu — Afin-to e tiksīnəri. **2:42** Uək 20:7 **2:44** Uək 4:32-35

† **2:46** Nimə Rəha Uhgīn — ikin nətəm Isrel kətəhuva məutəfaki ikin kəm Uhgīn. **2:47** Uək 6:7; 11:21

3:4 Uək 14:9 **3:6** Uək 4:10; 16:18 * **3:11** Fərantə rəha Kig Solomən — ikin kəti imə e Nimə Rəha Uhgīn. Ikin əha inəha, nian rəfin nətəmi asoli rəha Isrel kətəghati e Lou rəha Uhgīn

¹² Nian Pitə tameruh ilah, kəni təni=pən kəm lah məmə, “Nətəm Isrel. ?Təhro narmitəmah tatiuvig pik o nati apispis u? ?Nauteruh itimahal nikitəmah təhti məmə itimlau iətəmi asim mil keiu iəmol vi suah u e nəsanəniən əmə rəhatimlau? !Kəpə!

¹³ Nati apispis u iətəm nəmoteruh, Uhgın rəha Epraham, mine Aisək, mine Jekəp, mine tipitah min rəfin, in təməfəri nərgi rəhan ioluək lan, Iesu. Inu iətəmi kətiəh əmə Iesu u nəmotəfən məmə otuvən o nətəmi asoli rəha kəpmən məmə ilah okotuhamu, kəni nati əpnapin Pailət təməni rəkis məmə okəsuhamuiən okəhlman lan, mətəu itəmah nəmotəni=pən kəm Pailət məmə kəpə, kəni motəpəh in.

¹⁴ Itəmah nəmotəpəh Iesu u in iol əhruahru mine iətəm təuvir e nəhmti Uhgın, kəni nəmotətəpuəh o Pailət məmə otəhlman e suah kəha iohamu itəmi.

¹⁵ Kəni e noliən əha, itəmah nəmotuhamu Iesu, iətəm nəmiəgəhiən rəfin tatsipən ohni. Mətəu Uhgın təmol təmiəgəh min e nimisiən. Kəni itimah iəmoteruh e nəhmtitimah məmə niphəriən.

¹⁶ “Suah u iətəmi itəmah nauteruh motəhrun, in təməsanən əmə mətəu-inu itimah iəutəhatətə e Iesu mine nəsanəniən rəhan. In nəsanəniən rəha Iesu mine nəhatətəiən iətəm təməfa kəm timah təmol vi suah u, kəni itəmah rəfin nəmoteruh.

¹⁷ “Piak min. Iəu iəkəhrun məmə nati u nəmotol e Iesu itəmah rəhatəmah nətəmi asoli min, itəmah rəfin nəmotol mətəu-inu nəotəhrunian məmə Iesu in pəh.

¹⁸ Mətəu suaru u inu rəha Uhgın o noliən rəhan nəghatiən u in təməni aupən, tinuva minol niphəriənian lan. E nəghatiən rəha iəni min rəhan, in təməni rəkis məmə rəhan Kristo iətəm təməni rəkis aupən məmə otahli=pa, in otəkeikei mətəu nahməiən e niphətin.

¹⁹ “Intəh, rəueiu əha, onəkotəkeikei motəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min, kəni motohtəlig=pa o Uhgın məmə in otafəl rəhatəmah noliən tərəh min, kəni məmə Iərmənig Uhgın otəfinə nəmeigian mine nəsanəniən vi e nəmiəgəhiən rəhatəmah,

²⁰ kəni məmə in otahli=pa Kristo tətəlig=pa min, iətəmi iətəm Uhgın təməni rəkis aupən. Kristo u iətəghati lan, in Iesu.

²¹ Mətəu Iesu otatig pipim e Negəu e Neai mətəuarus Uhgın otol vi min natimnati rəfin təhmen=pən e itəmi Uhgın təməni əskasik kəm təmah, iətəm rəhan min iəni min aupən agin kəmotəni pətigəm.

²² “Kəni iəni asoli Mosis təməni pətigəm məmə, ‘Iərmənig Uhgın otəfəri iəni kəti min e təmah təhmen lak. Onəkotəkeikei mətətətəlig e natimnati min rəfin in otəni kəm təmah mautol nəuiən.

²³ Nətəmi min u okotəhti nəuia iəni əha, Uhgın otos rəkis ilah o rəhan min nətəmimi kəni ilah okohmis.’

²⁴ Kəni iəni min rəfin kəmotəni əmə nəghatiən kətiəh, təmətəuəuin e iəni u Samuel, muva mətəuarus=pa u rəueiu, kəutəni əhanəh nian əha u rəueiu.

²⁵ “Nəniəskasikian u iətəm Uhgın təməni=pən kəm rəhan iəni min aupən, in rəhatəmah. Kəni nəniəskasikian rəha nasiruiən iətəm Uhgın təməni kəm tipitəmah min aupən, in rəhatəmah min, mətəu-inu Uhgın təməni=pən kəm Epraham məmə, ‘Oiəköl təuvir kəm nətəmimi rəfin e niftəni, kəni nati kəti iətəm mipim Iosmiəgəh otol, otəfən nəuvirian əha kəm nətəmimi ərəfin.’

²⁶ Nian Uhgın təməfəri rəhan ioluək u Iesu Iosmiəgəh, təmaupən mahli=pinə kəm təmah məmə in otəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min, kəni e noliən əha, in otol təuvir kəm təmah.”

4

¹ Nian Pitə mine Jon kəmətuəghati əhanəh kəm nətəmimi, kəni pris mīn, mine iətəmi tətarmənig e soldia mīn u kəutəsəl o Nimə Rəha Uhgīn, mine Satusi mīn, * kəməhietigəm=pa.

² Nīkilah təmāhmə pīk mətəu-inu ilau kətuəgətun nətəmimi məmə Iesu təmimīs kəni məmīəgəh mīn. Kəni inu təmōl suaru məmə nətəmi mīn u kəməhmīs, Uhgīn otosmiəgəh mīn ilah.

³ Kəni kəmotaskəlīm ilau, mōtləfən əmə ilau e kaləpus mətəu tīnapinəpu rəkīs, məmə ilau okuəməhli ikīn lapīn, kəni olauig lan kəmanuəhtul e kot.†

⁴ Mətəu nətəmimi mīn tepət nian kəmotətəu nəghatiən kəmuəni kəmotəni nīpəhriənīən lan. Kəni nətəmimi rəfīn u kəmotəni nīpəhriənīən e Iesu, nəman əmə ilah iuəkīr təhmen e faif-tausīn.

Pitə mine Jon kəmuəhtul e nəhmti kaunsil

⁵ Kəməni lauig lan, pris mīn nəuvein, mine nətəmi asoli rəha Isrel mīn, mine nəgətun mīn rəha Lou rəha Mōsīs,‡ kəmotuhapumīn ilah mīn əpəha Jerusiləm.

⁶ Kəmotəharəg ilah Anəs u pris asoli aɡīn, mine Kaiəfəs, mine Jon, mine Aleksantə, mine nətəmimi mīn nəuvein e nəhlin rəha suah u pris asoli aɡīn, kəmotəharəg e kaunsil.

⁷ Mōtəni Pitə mine Jon kian muəhtul aupən e lah, kəni kotətəpuəh o lau məmə, “?Pəh təməfīnə nepətiən kəm təlau megəhan e təlau məmə natuol nati u, uə nəmuol e nərgi pəh?”

⁸ Kəni Narmīn Rəha Uhgīn təməriəuəh e niki Pitə, kəni Pitə təni=pən kəm lah məmə, “Itəmah u nətəmi nəutarmənig e nətəm Isrel, mine nətəmi asoli mīn.

⁹ Itəmah nəutəsəl lan=pa o tīmīlau məmə suah u iətəm nəhlikīn təmərəh təmos iə nəuvīriən, uə itīmīlau iəmuəhro lanu muol vivi nəhlikīn.

¹⁰ Itəmah rəfīn u ikīnu mine nətəm Isrel mīn rəfīn, onəkotəkeikei mōtəhrun məmə suah u iətəm nəhlikīn tīnəuvīr rəkīs tətəhtul aupən e təmāh e nəsanəniən əmə e nərgi Iesu Krīsto, iətəm Nasərit. Suah kəha inəha, itəmah nəmotətəu-pəri e nīgi kəməluəu, in təmimīs. Mətəu Uhgīn təmōl təmīəgəh mīn.

¹¹ Suah kəha inəha, iətəm Nauəuə Rəha Uhgīn təməni lan məmə,

‘Kəpiel u iətəm itəmah nətəmimi rəha nolīən nīmə, nəkotəni məmə tərāh kəni mōtəraki lan, mətəu rəueiu in tīnuva kəpiel təuvīr aɡīn iətəm nīmə təhtul-pəri lan.’

¹² Suah kətiəh əmə təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi, Iesu pīsīn əmə, kəni iətəmimi kəti mīn tikə aɡīn e niftəni təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi.”

¹³ Nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotəuit pīk nian kəmoteruh məmə kəsūəɡīniən e lah, nati əpnapīn kəsūoliən skul, ilau iətəmimi mil əmə. Kəmotəhrun əhruəhru məmə suah mil əha ilah pəhriən Iesu kəməutaliuək məutan.

¹⁴ Kəni kīnotəruru nuhalpīniən nəghatiən rəhalau mətəu-inu suah u nəhlikīn tīnəuvīr rəkīs ilahal mīn ilau.

¹⁵ Kəni kəmotəni=pən kəm lahal məmə okīhliet mīhluvən ihluə pəh ilah əmə kotəghati pīpīm.

¹⁶ Kəni ilah kəmotətəpuəh o lah mīn məmə, “?Okotəhro e suah mil əha? Nətəmimi rəfīn u Jerusiləm kīnotəhrun rəkīs məmə nati apīspīs u kəmuol e suah u, in iahɡīn pīk, ko kəsəniapīniən lan.

* **4:1** Eruh nəghatiən mīn əha e tiksīnəri: pris mīn, mine soldia mīn u kəutəsəl o Nimə Rəha Uhgīn, mine Satusi. † **4:3** Okuəməhli ikīn muətuəarus=pən olauig mətəu inu Lou təməni məmə suah kəti təsuvəniən e kot lapīn. **4:4** Uək 2:41 ‡ **4:5** “Lou rəha Mōsīs” – lou mīn iətəm Uhgīn təməfən kəm Mōsīs əpəha e nītəuət Sainai **4:10** Uək 3:6,13-16 **4:11** Sam 118:22 **4:12** Mat 1:21

¹⁷ Mətəu pəh kotəniəhu əskasik ilau məmə okəsüəni pətīgəm minian nərgi Iesu kəm nətəmimi, kəni nəghatiən e nati apispis əha otəsiet minian nətəmimi kotətəu.”

Kaunsil təmegəhan e lau

məmə okiaiet

¹⁸ Kəni kəmotəu in e lahal kihluva imə, kəni motəni=pən kəm Pitə mine Jon məmə okəsüəni pətīgəm minian nərgi Iesu, kəni məsuəgətun minian nətəmimi lan.

¹⁹ Mətəu ilau kəmuəni=pən kəm lah məmə, “Itəmah əmə otakil məmə təhruahru e nəhmti Uhgīn məmə iəkuol nəuiatəmah uə nəuia Uhgīn.

²⁰ Mətəu itimlau ko iəsuakimiən nōhlitimalau. Oiəkuəkeikei muəni pətīgəm nati itimlau iəmueruh e nəhmtitimlau kəni muətəu e nīpəgtəlgitimlau.”

²¹ Kəni kaunsil təməni=pən min kəm Pitə mine Jon məmə ilah okotol nalpiniən kəti kəm lau nəmə ilau okətuəkeikei mətuəni pətīgəm Iesu kəm nətəmimi, kəni motahli pətīgəm ilau. Kəmotahli pətīgəm ilau mətəu-inu kinotəruuru məmə okotoh əhro ilau. Kəmotəhrun məmə nətəmimi nīkilah otahmə nəmə ilah okotol nalpiniən kəm lau, mətəu-inu nətəmimi rəfin kinəutəni-vivi Uhgīn o nati apispis u Uhgīn təmol e iətəm u.

²² Kəni suah u, nəhlikin təməpaiu nian təmair mətəuarus=pa əha rəueiu, kəni rəhan nu tapirəkis fote.

Nəfakian rəha nətəm kəmotəhatətə e Iesu

²³ Nian nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotegəhan e Pitə mine Jon məmə okətiən, kəmiaiet uəhai əmə mian əpəha nətəm kəutəhatətə e Iesu kəutatig ikin, kəni muəni pətīgəm rəfin nəghatiən iətəm pris asoli min mine nətəmi asoli rəha kaunsil kəmotəni=pən kəm lau.

²⁴ Nian kəmotətəu nəghatiən əha, ilah rəfin kəməhuva kətiəh motəfaki=pən kəm Uhgīn, məutəni məmə, “Iərməniğ Uhgīn Asoli, ik nəmol neai, mine niftəni, mine nitəhi, mine natimnati ərəfin e lah.

²⁵ Ik nəməghati e nəsanəniən rəha Narmīn rəham kəm tipitimah u aupən Kig Tefit, u in rəham ioluək, kəni in təməni pətīgəm rəham nəghatiən məmə, ‘?Təhro nətəmimi e nitəni pisin pisin min nīkilah tətəhmə pik lanəha? Təhro ilah nīkilah tətəhti məmə okotol nərahian min əha. Ko kotal pau ko kəsotoliən nati kəti.

²⁶ Nətəm kəutarməniğ e nitəni min, kəmotol əpenə-penə o nəluəginian, kəni nətəmi asoli min kəutəhuva pəti-pəti, məmə kotəluəgin ilah Iərməniğ Uhgīn mine Iosmiəgəh iətəm in təməni rəkis.’

²⁷ “Iərməniğ Uhgīn, in nīpəhriəniən nəghatiən iətəm Kig Tefit təməni, tinuva miniet=pa, mətəu-inu Kig Herot Antipas, mine Pontias Pailət, mine nətəm Isrel, mine Nanihluə min, ilah rəfin kəməhuva kətiəh u ikinu lahuənu Jerusiləm, məutətəi nəghatiən ekəu-ekəu məmə okotuhamu Iesu, u in rəham ioluək əhruahru u ik nəmitəpin.

²⁸ Mətəu natimnati rəfin iətəm kəmautol təmitəu=pən əmə rəham nəghatiən iətəm ik nəməni rəkis e nəsanəniən mine nəhruniən rəham aupən.

²⁹ Tol lanəha, Iərməniğ, nīkim tətəhti nəghatiən iətəm ilah kəmotəni məmə okotoh itimah, ol itimah rəham noluək min məmə iəsotəginian məmə iəkotəni pətīgəm rəham nəghatiən.

³⁰ Uahru=pa e nəhlməm əsanən məmə otol vi nətəmi kəutohmis, kəni mol nati apispis min mine nəmtətiən pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham ioluək əhruahru.”

³¹ Nian kəmotəfaki rəkis, kəni nimə təmarigrig, kəni Narmīn Rəha Uhgīn təmuva məriauəh mətətig e lah rəfin, kəni kīnautəni pətīgəm nəghatīən rəha Uhgīn məsotəgīniən.

Nətəm kəməutəni nīpəhriənīən e Iesu kəutəuəri nautə rəhalah kəm lah mīn

³² Nətəmi kəutəni nīpəhriənīən e Iesu rəhalah nətəlīgīən təmuva kətīəh. Kəti təməsəhluaigīən e rəhan nautə, mətəu kəməutəuəri nautə rəhalah kəm lah mīn.

³³ Kəni aposil mīn kəmos nəsənīniən e Narmīn Rəha Uhgīn kəni məutəni pətīgəm məmə Iərmənīg Iesu təməmīəgəh mīn e nīmīsīən. Kəni e nəuvīriən rəha Uhgīn, in tətəsīru e lah rəfin nətəm kəutəfaki.

³⁴ Kəni ilah kəti, rəhan kəti nati kəti təməsīkəiən, mətəu-inu nətəmīmi nəuvein nətəm rəhalah niftəni uə nimə tatīg, kəmotol səlīm lan, kəni motəfən məni kəm aposil mīn,

³⁵ kəni ilah kəmotəuəri kəm nətəmi mīn u rəhalah nati kəti tikə.

³⁶ Tol lanəha, suah kəti əha ikīn nərgīn u Josip, in nəuanīlouis rəha Lifai, iətəm Saiprəs, aposil mīn kəmotəfən nərgīn vi kəti kəm in, nərgīn u Panəpəs, u nīpətīn təni məmə, “iətəm tətəsīru mətəfəri nətəlīgīən.”

³⁷ In təmol səlīm e rəhan kəti niftəni, kəni mos məni lan muvən məfən kəm aposil mīn məmə ilah okotəuəri kəm lah mīn.

5

Anənaiəs mīne Səfairə

¹ Mətəu suah kəti mīn əha ikīn, nərgīn u Anənaiəs, mīne rəhan pətan nərgīn u Səfairə. Ilau mīn kəmos məni e niftəni kəti rəhalau.

² In təmāskəlīm oneuən məni nəuveitīn, kəni rəhan pətan əmə təhrun. Kəni mos əmə nīpilgan muvən məfən kəm aposil mīn məmə məni rəfin rəha niftəni.

³ Mətəu Pitə təmənī=pən kəm in məmə, “Anənaiəs. ?Təhro nətegəhan e iərmīs u Setən tətuvə e nīkim? Nətēiua e Narmīn Rəha Uhgīn kəni mətāskəlīm nīpilga məni nəuveitīn rəha niftəni məmə rəham.

⁴ Uərisīg nəmol səlīm e niftəni u, in rəham pīsīn əmə. Kəni nian nəmol səlīm rəkis lan, rəham pīsīn əmə məni. ?Təhro natol lanəha? !Ik nəseiuəiən e iətəmīmi mətəu nətēiua e Uhgīn!”

⁵ Nian Anənaiəs təmətəu nəghatīən əha, əmeiko mīsīpəri morin rəhan nehagīən tiet. Kəni nətəmīmi mīn əha kəmotətəu nati əha, kəmotəgīn motərəmrumīn.

⁶ Kəni nətəm aluə mīn kəməhuva motəuveg nīpətīn motələs mohiet məhuvən mohtənīm.

⁷ Iuəkir auə kīsīl təmuva muvən rəkis, kəni rəhan pətan Səfairə təmīet=pə məruru məmə rəhan iərman tīnīmīs rəkis.

⁸ Kəni Pitə təmətəpuəh ohni məmə, “?Əni-to kəm iəu məmə məni rəfin əha e niftəni rəhatəlau iətəm kəmos nəhmtīn?”

Kəni in təmənī məmə, “Əuəh. Nəhmtīn rəfin u.”

⁹ Kəni Pitə təmənī=pən kəm in məmə, “?Təhro nəmuol oneuən nətəlīgīən kəti məmə nəkueiua e Narmīn Rəha Iərmənīg məmə ko təsəhrunīən nati u nəmuol? !Ətəu-to! Nətəm kəmohtənīm rəham iərman, ilah u e namtīhluə kəutəhuva məmə okotələs mīn ik.”

¹⁰ Kəni əmeiko tīsīpəri mīn morin=pən əpəha e nəhlki Pitə ikīn, nehagīən rəhan tiet kəni tīmīs. Nian nətəm aluə mīn kəməhuva imə, moteruh nīmīs rəkis, kəni kotələs mohiet məhuvən mohtənīm e nīkali rəhan iərman.

¹¹ Nian nətəmīmi rəha nəfakīən mīne nətəmi əpnəpīn kəmotətəu nati əha, kəmotəgīn pīk.

Aposil mìn kəmotasiru e nətəmimi tepət motol vi rəhalah nīmisiən

¹² Kəni aposil mìn kəmotol nəmtətiən tepət mīne nati apispis mìn e nəhmti nətəmimi. Kəni nətəmimi mìn u kəutəni nīpəhriənīən e Iesu kəməhuva kətiəh əmə e Fərantə rəha Kig Solomən e Nimə Rəha Uhgīn.

¹³ Nati əpnapīn nətəmimi mìn u kəsotəniən nīpəhriənīən e Iesu kəmotisiāi ilah, mətəu kəmotəgīn e nuvəniən əha meruh ilah.

¹⁴ Mətəu nian rəfin nətəmimi tepət kəutəhuva məutəni nīpəhriənīən e Iərməniḡ Iesu, nəman mīne nīpətan, kəni ilah tatepət.

¹⁵ Mətəu-inu e nati apispis mìn iətəm aposil mìn kəmautol, nətəmimi mìn kautos rəhalah mìn nīmisiən məutəhuva, kəni məutəlin ilah kəutapīli e rəhalah pet mīne nīmahan e suaru məmə nian Pitə otaliuək mapikalīn e lah, in otek nəuvein, uə nəmə nənīpisiən rəhan əmə tos nəuvein məmə okotəmiəgəh.

¹⁶ Kəni nətəmimi tepət tepət kəmotəpən lahuənu mìn iuəkīr o Jerusiləm məhuva. Motos rəhalah mìn nətəm kautohmīs mīne nətəmi mìn u narmin tərāh tətətiḡ e lah məhuva, kəni aposil mìn kəmotəfaki e lah kəni ilah rəfin kotəuvir.

Nətəmi asoli mìn kəmotəmkipən aposil mìn e kaləpus

¹⁷ Kəni suah u pris asoli aḡin mīne rəhan mìn nətəmimi Satusi mìn u, ilah e pati kətiəh, niəməha təmol pik ilah mətəu-inu nətəmimi tepət kīnəutəpəh ilah mīnautəhuvən o aposil mìn.

¹⁸ Kəni kəmotəuit motaskəlim aposil mìn motəmki=pən ilah e kaləpus.

¹⁹ Mətəu lapīn lan, agelo kəti rəha Iərməniḡ təmuva merəh e doə e kaləpus mīt ilah mohiet.

²⁰ Kəni mənī=pən kəm lah məmə, “Əhuvən e Nimə Rəha Uhgīn motəni pətīḡəm nəḡhatīən pəhriən rəha nəmiəḡəhiən vi u kəm nətəmimi.”

²¹ Kəni kəmənī lauīḡ lan, kəmotol nəuiə agelo kəni mautəhuvən e Nimə Rəha Uhgīn mīnautəni pətīḡəm nəḡḡi Iesu kəm nətəmimi.

Kəmləfən aposil mìn e kot

Kəni pris asoli aḡin mīne rəhan mìn, kəsotəhrun əhanəhiən məmə ilau kəmiaiet rəkīs e kaləpus, kəni kəmotəuin e nətəmi asoli mìn rəha nətəm Isrel, kəni ilah kəməhuva kətiəh məmə ilah okotəharəḡ e kaunsil* asoli rəha Isrel. Kəni motahli=pən nəḡhatīən kəm nətəm kəutərməniḡ e kaləpus məmə okotahli=pa aposil mìn kəhuva e kot əpəha e kaunsil.

²² Mətəu nian soldia mìn kəməhuvən e kaləpus, mətəu aposil mìn kohkə. Kəni kohtəliḡ=pa e kaunsil motəni məmə,

²³ “Nian iəməhuvən e kaləpus, motafu doə tahtipəsīḡ, lok tətəhkul=pən vi əmə lan, kəni soldia rəha kaləpus kəutəhtul maüteruh vivi əmə namtiḡluə e kaləpus, mətəu nian iəmoterəh e doə məhuvən imə, mətəu kikə-kikə əmə imə.”

²⁴ Iətəm tətərməniḡ e soldia mìn iətəm kəutəsəl o Nimə Rəha Uhgīn, mīne pris asoli mìn kəmotətəu nəḡhatīən əha, kəni motəuit pik, narmi lah təmiuviḡ, mīnotəruru əpnapīn əmə məmə nati nak otuva mìn.

²⁵ Kəni əmeiko iətəmimi kəti tietīḡəm=pa məmə, “!Ei, nəman! !Nətəmi mìn əpələ əpə nəmotəmki=pən ilah e kaləpus, ilah əpəha e Nimə Rəha Uhgīn kəutəḡətun nətəmimi!”

²⁶ Kəni iətəm tətərməniḡ e soldia mìn təmit mìn soldia mìn rəhan məhuvən motəmki aposil mìn məhuva. Mətəu kəməsoteikəpaniən ilah mətəu-inu

5:12 Uək 2:43; 14:3 5:19 Uək 12:7-10 * 5:21 “kaunsil” – nətəmi asoli rəha Isrel kəutiuvī pətīḡəm nətəmimi ikīn məmə okotəhtul e nəhmtīlah e kot.

kīnotəgīn mēmə nətəmi əpnapīn okotəhti ilah e kəpiel apīn nēmə koteikəpan ilah.

27 Nian kəmotit ilah məhuva imə, kəni motəni mēmə ilah okotəhtul aupən e nətəmi asoli rəha kaunsil. Kəni pris asoli agīn təməni=pən kəm lah mēmə,

28 “Iəmotəniəhu əskasik agīn itəmah mēmə onəsotəgətuniən nətəmimi e nərgi suah kəha Iesu. Mətəu nəgətuniən rəhatəmah tīnaiu ərəfin əpəha Jerusiləm. Kəni mautol mēmə nətəmimi okotəni mēmə itimah iəmotoh suah kəha Iesu.”

29 Mətəu Pitə təməghati rəhalah aposil mīn lan mēmə, “Itimah iəkotəkeikei mautol nəuia Uhgīn, mətəu səniəmə nəuia nətəmimi əmə.

30 Itəmah nəmotuhamu rəkis Iesu motətu-pəri e niği kəməluau, mətəu Uhgīn u rəha tīpītah mīn aupən təmol təmiəgəh mīn e nīmisiən.

31 Uhgīn u inu təməfəri rəkis Iesu mēmə otuvən məharəg e nīkalīn maru, u ima nīsiəiən mīne nəsanəniən, mēmə in Iərməniğ mīne Iosmiəgəh. Uhgīn təmol nati əha mēmə in otol suaru mēmə nətəm Isrel mīn kotəhrun nəuhliniən ilah e rəhalah nolīən tərāh mīn, kəni in otafəl rəkis nolīən tərāh mīn rəhalah.

32 Kəni itimah Narmīn Rəha Uhgīn iəutəni pətīgəm natimnati mīn u, kəni Uhgīn tətəfən Narmīn rəhan kəm nətəmimi kautol nəuiān.”

33 Nian nətəmimi rəha kaunsil kəmotətəu nəghatiən əha, təmiuvi pīk rəhalah niəməha, kəni kətolkeikei mēmə okotuhamu əmə ilah.

34 Mətəu suah kəti təməhtul, nərgīn u Kəmaliel, in Farəsi kəti mīne iəgətun kəti rəha Lou, u nətəmimi rəfin kəutisiāi. Kəni təmətapuəh o soldiə mīn mēmə okotit aposil mīn məhuvən ihluə pīpīm.

35 Kəni in təməni kəm kaunsil mēmə, “Nətənimak mīn, nətəm Isrel. Otətətəlig vivi mēmə onəkotəhro e nətəmi mīn u.

36 Vi agīn uəha suah kəti nərgīn u Teutas, təmietīgəm=pa mətəni mēmə in iətəmi asoli kəti, kəni iuəkīr nətəmimi fo-hanrīt kəmotuərisiğ lan. Mətəu kəmo hamu in, kəni rəhan nətəmimi kəmotan kətiəh kətiəh, kəni rəhan nətəligiən təmuvən mīkə.

37 Uərisiğ lan, nian kəpmən təmatafin nətəmimi, suah kəti mīn u nərgīn u Jutəs, iətəm Kaləli, in mīn təmiuvi nətəmimi kəhuərisiğ lan. Mətəu nətəmimi nəuvein kəmotohamu mīn, kəni rəhan nətəmimi kəmotan kətiəh kətiəh.

38 Kəni inu rəhak nətəligiən e nəniən u. !Iəkəni kəm təmah, pəh nəkotəpəh əmə ilah motegəhan e lah kohiet! Mətəu nēmə nati kautol, in rəha iətəmimi əmə, otəpanikə.

39 Mətəu nēmə tatsipən o Uhgīn, ko nəsosian nəsanəniən mēmə onəkotəniəhu ilah. Məta onəkoteruh mēmə itəmah Uhgīn onəkotərgəhu.”

40 Kəni ilah rəfin kəmotegəhan e rəhan nəghatiən.

Kəni kəmotauin e aposil mīn mēmə okəhuva imə, kəni motəni mēmə soldiə mīn okotalis ilah. Kəni motəniəhu əskasik mīn ilah mēmə okəsotəghati mīniən kəm nətəmimi e nərgi Iesu kəni motəhlman e lah kohiet.

41 Kəni aposil mīn kəmo hiet e kaunsil, nīkilah təmagiən, mətəu-inu Uhgīn nīkin təməpət o lah kəni megəhan e lah mēmə nətəmimi okotoh ilah mətəu inko kautəhuərisiğ e Iesu.†

42 Kəni nian rəfin e Nīmə Rəha Uhgīn mīne nīmə mīn, ilah kəməsotəpəhiən məutəkeikei məutəni pətīgəm kəni məutəgətun nəghatiən təuvir mēmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təməni mēmə otahli=pa.

5:28 Mat 27:25 5:29 Uək 4:19 5:31 Uək 2:33-34; Efəs 1:20; Hip 2:10; 12:2 5:36 Uək 21:38 5:40 Uək 4:18 5:41 Mat 5:10-12; 1Pitə 4:13 † 5:41 Nian kautos nahməiən nīkilah tagiən, mətəu rəhalah Iərməniğ təmos nahməiən. Rəueiu əha nian kəutətəu tərāh, təgətun mēmə ilah kətiəh əmə e Iərməniğ.

6

Kəməfəri dikon mın səpın

¹ Nian nəuvein tınuva rəkis muvən, kəni nətəmi rəha İesu tınətəri minatəpət. Nəuvein ilah nəuanıləuis rəha İsrəl kəmotəpən ikın pısın pısın mın, kəni məutəni əmə nəghatıən Kris, məsotəniən nəghatıən rəha İsrəl. Kəni tēpət, ilah nətəm İsrəl əmə. Mətəu nəfaki mın iətəm kəutəni əmə nəghatıən Kris kınəutəni nıkali nəfaki mın u nətəm İsrəl, məutəni məmə nian kəutəuəri məni mine nauəniən kəm pətəlimis mın, mətəu kəsotəh vivıən pətəlimis mın rəha nətəmi mın u kəutəni nəghatıən Kris.

² Kəni tuələf aposil mın kəmotəuın e nətəmimi rəha İesu məmə okəhuva-to. Kəni kəmotəni=pən kəm lah məmə, “Piatimah mın. Təsəuvıriən məmə itimah iəkotəpəh nəni pətigəmiən mine nəgətuniən nəghatıən rəha Uhgın məmə itimah iəkəhuvnə motəuəri məni mine nauəniən kəm pətəlimis mın. Inu uək rəha dikon mın.

³ Mətəu rəueiu, otəfətigəm-to itəmah səpın, nətəmi mın u itəmah nəutisiəi ilah, kəni motəhrun nati, mine Narmin Rəha Uhgın tərıəuəh e nəmiəgəhiən rəhalah. Kəni itimah iəkotəfən nati u kəm lah məmə ilah okotol.

⁴ Kəni pəh itimah oiəkəuteruh əmə nəfakiən kəm Uhgın mine nəni pətigəmiən mine nəgətuniən nəghatıən rəha Uhgın.”

⁵ Kəni ilah rəfin nıkilah təmagiən, kəni məutəgəhan e nəghatıən əha. Kəni kəmotəfətigəm Stipın u rəhan nəhatətəiən təkəsik e Uhgın, kəni Narmin Rəha Uhgın təməriəuəh mətətig lan. Motəfətigəm mın Filip, mine Prokorəs, mine Nikano, mine Timon, mine Pamenəs, mine Nikoləs iətəm Antiok u əupən təməpəh nəfakiən rəha nətəm iman ikın muva mətıtəu=pən nəfakiən rəha nətəm İsrəl.

⁶ Kəmotit ilah məhuvən kəm aposil mın, kəni aposil mın kəmotələhu=pən nəhlmilah e lah motəfaki e lah.

⁷ Kəni nətəmi rəha İesu kəutəni pətigəm nəghatıən rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni nətəmi rəha İesu u Jerusiləm kınəutəpət pik. E nətəmi mın əha, pris mın tēpət kəmotəhatətə e İesu.

Kəmotaskəlim Stipın

⁸ Kəni Stipın u iətəm təməriəuəh e nəuvıriən mine nəsanəniən rəha Uhgın, təmol nəmtəiən tēpət mine nati apıspis mın e nəhmti nətəmimi.

⁹ Mətəu nətəmimi nəuvein e nimə rəha nuhapuminiən rəha Nətəm Kəmitis İlah,* kəmotəghati ilah Stipın. Nətəmi mın u nətəm İsrəl u kəmotəpən Saerin mine Aleksantriə. Kəni nətəmimi nəuvein mın u nətəm İsrəl u kəmotəpən Silisiə mine Esiə, ilah kəməhuva kətiəh, mınəutərgəhu ilah Stipın. Kotəni məmə nəghatıən rəha Stipın təsəhruahruıən, mətəu rəhalah təhruahru.

¹⁰ Mətəu Narmin rəha Uhgın təmol Stipın teinatig pik, kəni nian in təghati, rəhan nəghatıən tapirəkis rəhalah.

¹¹ Kəni ilah kəmotəuə oneuən nətəmimi nəuvein məmə okotasıru e lah motəni pətigəm məmə, “İtimah iəmotətəu məmə Stipın təməni rah Mosis mine Uhgın.”

¹² Kəni rəhalah nəghatıən təmol niki nətəmimi, mine nətəmi asoli rəha İsrəl, mine nəgətun mın rəha Lou, kəmotəməki e Stipın. Kəni kəməhuvən motaskəlim motələs məhuvən məmə otəhtul e nəhmti kaunsil.

¹³ Kəni kəmotəmki nətəmimi nəuvein məhuva məmə okoteiuə e Stipın. Nətəmi mın u kəmotəni məmə, “Nian rəfin tətəni nəghatıən tərəh e Nimə Rəha Uhgın, kəni mətəni rah Lou rəha Mosis.

6:1 Uək 4:35 6:7 Uək 2:41; 16:5 * 6:9 “nimə rəha nuhapuminiən rəha Nətəm Kəmitis İlah” – Nətəmi mın əha, əupən ilah slef rəha suah kəti, mətəu rəueiu əha kəmitis ilah. 6:10 Luk 21:15

¹⁴ Itimah iæmotætæu in tæmæni mæmæ Iesu u iætæm Nasærit, in otælæs iahu Nima Ræha Uhgïn, kæni mæuhlin nolian min u Mosis tæmæfa kæm tah aupæn ikin.”

¹⁵ Kæni nætæmimi ræfin u kæmæutæharæg e kaunsil kæmotæsal=pæn æhruahru o Stipïn, motafu mæmæ næhmtin tinagæhag pæhriæn tæhmen e ræha agelo.

7

Stipïn tæmæghati e Epraham

¹ Kæni pris asoli agin tæmætapuah o Stipïn mæmæ, “?Tæhro? ?Nipæhriænian e næghatien min æha kætætu=pæn lam?”

² Kæni Stipïn tæmæni mæmæ, “Piak min mine tatæ min. Otætælig-to lak. Uhgïn u iætæm in ilis ilis pik, tæmietigæm=pa o tipitah Epraham nian in tæmætætig æpæha Mesopotemiæ, mæsuvæn æhanæhiæn æpæha Haran.

³ Uhgïn tæmæni=pæn kæm in mæmæ, ‘Æpæh ræham min, mine ikin nætætig ikin muvæn e ikin kæti iætæm iæu o iækægætun lam.’

⁴ “Kæni Epraham tæmiet æha Kaltiæ muvæn mætætig æpæha Haran. Nian tæmætætig ikinu kæni ræhan tatæ timis, kæni Uhgïn tæmos muva u e niftæni u itæmah næutatig lan ræueiu.

⁵ Mætæu tæmæsæfæn æhanæhiæn niftæni ækæku agin næuvetin kæm in mæmæ ræhan æhruahru. Mætæu Uhgïn tæmæni æskasik kæm in mæmæ otæpanæfæn ræfin nitæni æha kæm in mine namipin min. Kæni nitæni u otuva imalah agin ikin, nati ænnapin e nian æha Epraham tæmæsælæsian nætin kæti.

⁶ Næghatien u Uhgïn tæmæni kæm in tol lanæha, in tæmæni mæmæ, ‘O nian kæti, næuanilæuis min ræham okæhuvæn motætig e niftæni pisin kæti ræha nætæmimi pisin, kæni ilah okæhuva iapispis min, kæni nætæm ikin okotol ilah okotæhuva slef min, kæni mautol miræ kæm lah kætæuarus nu fo-hanrit.

⁷ Mætæu iækol nalpinian kæm nætæmimi min æha kæutarmænig e lah. Kæni uærisig, ræham min nætæmimi okohiet e nitæni æha mæhuva motæfaki kæm iæu e nitæni u.’

⁸ “Kæni Uhgïn tæmæni æskasik mæmæ in oteh vivi Epraham mine næuanilæuis min ræhan. Kæni mæni=pæn kæm in mæmæ in otæhgi=pæn næsualkælæh mæmæ in næmtætien kæti mæmæ ilah nætæmimi min ræha Uhgïn. Kæni nian Epraham tæmælæs Aisæk, kæni matig mæhgi=pæn nian tæmos nian eit.* Kæni nian Aisæk tæmælæs Jekæp, kæni matig mæhgi=pæn min. Kæni nian Jekæp tæmæmki nenætin min ilah tuelæf, kæni mæhgi=pæn min ilah. Ilah tuelæf æha, næukæti niratah.”

Tipilah min kæmotæpæh Josip

⁹ Kæni Stipïn tæmæni=pæn min kæm lah mæmæ, “Kæni næukæti niræ min u ræhatah kæmæutetet notæhalah u Josip, kæni motætuati=pæn lan kæm nætæm Ijip, mæmæ otuva slef ræhalah. Mætæu ilau Uhgïn e nian ræfin,

¹⁰ kæni Uhgïn tos rækis in e nærahian ræfin ræhan. Nian tæmæhtul e næhmti kig ræha nætæm Ijip, kæni Uhgïn tæmæfæn næhrunian kæm in, kæni matig mol min mæmæ kig otolkeikei in, kæni mol in tarmænig e nitæni Ijip mine nætæmimi mine natimnati ræfin ræhan.

¹¹ “Kæni æmeiko næumis tæman e nitæni æpæha Ijip mine Kenan mol nauænian tikæ, kæni næumis natus nætæmimi, kæni tipitah min niglah nauænian tæmikæ.

¹² Nian Jekæp tinætæu mæmæ nauænian æpæha Ijip, tæmahli=pæn nenætin min u tipitah min æha kæhuvæn, kæni inu nætuæuinian ilah kæmæhuvæn Ijip.

7:3 Jen 11:31; 12:1 **7:4** Jen 11:31-12:5 **7:5** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7** Eks 3:12 * **7:8** Nolian ræha nætæm Isrel tol lanu, nian suakæku iærman tair, e nian eit, kætæhgi=pæn. **7:8** Jen 17:9-14; 21:4 **7:9** Jen 37:11,28; 39:2,21-23 **7:10** Jen 41:37-44 **7:11** Jen 41:54; 42:1-2

¹³ Kēni uārisig, ilah kāmāhuvən mīn, kēni in tāmēni pētīgəm in kām lah, mētəu ilah kəsotəhrunian māmə in Josip pialah. Kēni kig rəha Ijip tāmətəu nānian o Josip mine pian mīn.

¹⁴ Kēni Josip tāmahli=pən nəghatien kām rəhan tatə Jekəp mine rəhan mīn, māmə okəhuva motatig ilah mīn. E nətəmimi mīn əha, ilah rəfin səpinte faif.

¹⁵ “Kēni Jekəp mine rəhan mīn kāmāhuvən Ijip, kēni kāməutatig məutatig, kēni Jekəp mine tipitah mīn kāmohmis ikin.

¹⁶ Kēni kāməmki ilah kan əpəha Sekəm e nitəni u rəhatah, kēni kitənim ilah ikin e nipəg kəpiel kəti Epraham tamos rəkis nəhmtin o nətəm Hamor.”

Stipin tāməghati e Mosis

¹⁷ Kēni Stipin tāmətəkeikei mətəni=pən kām lah māmə, “Tinatuva iuəkīr māmə Uhgīn otosmiəgəh rəhan mīn nətəmimi u tāmēni rəkis kām Epraham, kēni nəuaniləuis mīn rəhatah u kāməutatig Ijip, rəueiu əha tinepət.

¹⁸ Kēni kig kəti mīn rəha Ijip tāməhtul, in təsisiai agīnien Josip.

¹⁹ In tamosiahu tipitah mīn e nətəligien tərāh mīn rəhan, matol nahmāien kām lah. Kēni in təmōl lou kəti māmə okotəmki pētīgəm nenətīlah mīn iəpəou amrərə mīn ihluə māmə okohmis.

²⁰ “Kēni e nian əha, Mosis təmair, kēni in suakəku təuvīr kəti e nəhmti Uhgīn. Rəhan māmə mine tatə kəmuəhluəig oneuən lan əpəha imə muos məuig kisil.

²¹ Nian kəmləfətīgəm ihluə, nətī kig pətan təmeruh, kēni tələs māmə oteh vivi rəhan.

²² Kəmotəgətun in e neinatīgien rəfin rəha nətəm Ijip, kēni nian in təməpət, in təsanən e nəghatien mine nolien nati.

²³ “Nian tinos nu fote, nīkin təhti māmə otuvən-to meruh-to nətəmiman mīn, nətəm Isrel,

²⁴ kēni mafu kəti iətəm Ijip kəti tatoh. Kēni in təmuvən māmə otasiru e in kəti əmeiko mohamu iətəm Ijip əpəha.

²⁵ Kēni Mosis nīkin tāməhti māmə mətə in mīn, nətəm Isrel, okotəhrun māmə Uhgīn tāmahli=pən in māmə otuvən məmkirəkis ilah e nahmāien katol e lah. Mətəu ilah kotəruru.

²⁶ Kēni lauig lan tafu mīn iətəm Isrel mil keiu katuoh ilau mīn, kēni tuvən mə təghati kām lau māmə otos rəkis ilau, kēni māmə otol ilau kuol vi ilau mīn. Kēni mēni=pən kām lau māmə, ‘Suah mil, itəlau əmə. ?Təhro natuoh itəlau mīn?’

²⁷ “Mətəu suah u təmaupən mol nəukəti norgəhuiən tāmətgi=pən Mosis isəu, kēni mēni=pən kām in māmə, ‘?Pəh tāməfəri ik māmə onəkarmənig kēni mətakil itimāh?’

²⁸ !Iətəhrun māmə nəkolkeikei māmə onəkohamu mīn iəu təhmen e iətəm Ijip u nəmoh nəniuv!’

²⁹ Nian Mosis tāmətəu nəghatien əha, kēni tāməgin kēni miet Ijip magim muvən əpəha isəu ikin Mitian mətətig ikin məhmen e iapispis kəti. Nian tāmətətig mətətig mit pətan ikin kəti, kēni mələs nətīn keiu iərman mil.

³⁰ “Nian tāmətətig Mitian mos nu fote, kēni nian kəti tuvən mətān iuəkīr o nitəuət əha Sainai əpəha təpiə-məpiə ikin. Kēni agelo kəti tāmiet=pən ohni e nigəm iətəm tatuəu e nigī əkəku kəti.

³¹ Nian təmeruh nigəm əha, narmīn təmiuvig pik ohni, kēni muvən iuəkīr māmə oteruh vivi, kēni mətəu Iərmənig Uhgīn tāməghati kām in māmə,

³² ‘Iəu Uhgīn rəha tipim mīn, Uhgīn rəha Epraham, mine Aisək, mine Jekəp.’ Kēni Mosis tāməgin mīnətərmrumin mīnatəgin e nəsal-pənien əha nigəm ikin.

³³ “Kæni Iærmænig Uhgïn tæmæni=pæn kæm in mæmæ, ‘Os rækis ræham put e næhlkæm mætæu-inu niftæni ko ik nætæhtul ikin in tasim agïn, mætæu iæu æha ikin.

³⁴ Imeruh nærahian iætæm katol e ræhak nætæmimi æpæha Ijip, iætætu nasækian ræhalah, kæni mineiuaiu muva mæmæ iækæmkirækis ilah o nætæm Ijip. Va. Ræueiu æha iækahli=pæn ik nækitælig muvæn min Ijip.’ ”

Nætæmimi min ræha Isrel kæmotæpæh Mosis

³⁵ Kæni Stipin tæmætækeikei mætæni mæmæ, “Inu iætæm kætiæh æmæ Mosis iætæm ilah kæmotæpæh næuian nian ilah kæmotæni=pæn mæmæ, ‘?Pæh tæmlæfæri ik mæmæ onækarmænig kæni makil itimah?’ Mætæu Uhgïn pisin æmæ tæmahli=pæn suah kæha Mosis mæmæ otarmænig kæni mosmiægæh ilah. Tæmahli=pæn nian agelo tæmiet=pæn ohni e nigæm iætæm tatuæu e nigï ækæku kæti.

³⁶ Kæni Mosis tæmit ilah mohiet Ijip, kæni in tæmol nati apispis mine næmtætian tepæt, tæmol æpæha Ijip, mine nian kæmæutaliuæk mautæhuvæn=pæn e nitæhi u kætæni mæmæ Nitæhi Ðraræuy, mine nu fote e ikin tæpiæ-mæpiæ ikin.

³⁷ “Inu iætæm kætiæh æmæ Mosis u tæmæni=pæn kæm nætæm Isrel mæmæ, ‘Uhgïn otlæfæri iæni kæti min e tæmah tæhmen lak.’

³⁸ “Inu Mosis iætæm tæmauin e tipitah min mæmæ okotuhapumïn ilah min æpæha tæpiæ-mæpiæ ikin, kæni agelo tæmæghati kæm in e Nitæuæt Sainai, kæni Mosis u tæmæfæn næghatian min u kæm tipitah min. Kæni næghatian min u, ilah næghatian keikei min iætæm kæutæfæn næmiægæhian kæm nætæmimi, kæni Mosis tæmæhlman tuva kæm tah.

³⁹ “Mætæu nian in tæmætætig æhanæh æpæha e Nitæuæt Sainai, tipitah min kæmotæhti næuian, motæpæh nætæligian, mætæu nikilah tæmitælig=pæn o nati Ijip.

⁴⁰ Kæni kæmotæni=pæn kæm Eron mæmæ, ‘Ol narmi nati næuvein mæmæ okæhuva uhgïn min ræhatah mæ okotit itah. Mætæu Mosis æha inæha, iætæm tæmæmki itah kohiet Ijip, kinotæruu mæmæ in tinæhruvæn.’

⁴¹ Kæni e nian æha, ilah kæmotol narmi nati mæmæ in otuva uhgïn ræhalah, kæni kæmautol sakrifais e nati miægæh min mæmæ okotæfaki kæm in. Kæni kæmautol lafet ræha narmi nati kau iætæm ilah æmæ kæmotol.

⁴² Mætæu Uhgïn tæmæuhlin=pæn næmtahn kæm lah, kæni megæhan=pæn e lah mæmæ okotæfaki kæm mitigar mine mæuig mine mæhau min e næpuæ. Kæni nati æha tætægætun æsas æmæ næghatian ræha Uhgïn iætæm kæmætei e nauæuæ ræha iæni min ræha Uhgïn. Tætæni mæmæ,

‘!Nætæm Isrel! ?Nian ræfin e nu fote æpæha ikin tæpiæ-mæpiæ ikin, itæmah næmautoh nati miægæh min mautol sakrifais lan. ?Mætæu nikitæmah tæhti mæmæ næmautol kæm iæu? !Kæpæ!

⁴³ Mætæu e nikitæmah, itæmah næmautælæs Nima Tapolin ræha uhgïn eiua u Molek, mine narmi mæhau ræha uhgïn eiua u Refan. Nati mil u næmautol mæmæ onækotæfaki kæm lau. O nati æha, iækahli pætigæm itæmah nækæhuvæn isæu motapirækis Pabilon.’ ”

Stipin tæmæghati e Nimæ Ræha Uhgïn

⁴⁴ Stipin tæmætækeikei mætæni mæmæ, “Nian tipitah min kæmæutatig ikin tæpiæ-mæpiæ ikin aupæn, ilah kæmotos ræhalah nati kæti, Nima Tapolin ræha Uhgïn iætæm tætægætun mæmæ Uhgïn tætætig ilah min. Kæni Mosis tæmol Nima Tapolin æha tætitæu=pæn æmæ nætæligian ræha Uhgïn u tæmæni=pæn rækis kæm in.

⁴⁵ Kæni nu tepæt uærisig, Josuæ tæmit ilah mæhuva mæmæ okotos rækis nitæni æha o nætæm Kenan, nætæni u Uhgïn tæmæhgirækis nætæmimi ikin. Kæni ilah

kæmotælæs Nima Tapolin u mæhuvæn motatig ilah min motætæuarus=pa e nian ræha Tefit tæmol kig lan.

⁴⁶ Uhgîn tæmol tæuvir kæm Tefit, kæni Tefit tæmætæpuæh ohni mæmæ Uhgîn otegæhan lan pæh tol nimæ kæti iætæm Uhgîn otatig ikin.

⁴⁷ Mætæu nimæ æha, Kig Tefit tæmæsoliæn, mætæu nætîn Kig Solomæn tæmol.

⁴⁸ “Mætæu Uhgîn iætæm ilis agîn, tæsatiçiæn e nimæ iætæm iætæmimi æmæ tæmol. Tæhmen e næghatiæn ræha Uhgîn iætæm iæni ræhan tæmæni mæmæ,

⁴⁹ ‘Ikin min ræfin e neai tæhmen æmæ lak mæmæ iækæharæg ikin marmænig, kæni nitæni min ræfin tæhmen æmæ mæmæ iækæfu=pæn næhlkæk ikin.

?Mætæu nimæ nak iætæm nækotæhrun noliæn mæmæ otæhmen lak?

?Kæni ikin pæhruvæn nækotæhrun noliæn mæmæ iækuvæn mæmeig ikin?

⁵⁰ Otæni-to. ?Pæh tæmol ræfin natimnati min æha?

Iæu pisin æmæ, iæu Uhgîn iæmol ræfin ilah.’ ”

Nætæm Isrel kæmotæpæh iæni min ræfin ræha Uhgîn, mine Kristo

⁵¹ Kæni Stipin tæmætækeikei mætæni mæmæ, “!Itæmah u! Ræhn-kapæ tæmah tæskasik. Nikitæmah tapinæpu tæhmen e ræha Nanihluæ min. Matælgitæmah talu o nætæuiæn næuia Uhgîn. !Itæmah nækotæhmen æmæ e tipitæmah min nætæm kæmæutæhti næuia Narmîn Ræha Uhgîn!

⁵² ?Iæni min ræha Uhgîn aupæn, pæh tipitæmah min kæmæsotoliæn nærahien kæm in? !Tikæ! Kæmotol nærahien kæm lah ræfin. Kæmotohamu min nætæmi min u kæmæutæni pætigæm nuvaiæn ræha Iætæmi Æhruahru. Kæni itæmah næmotegæhan=pæn e Itæmi Æhruahru u e næhlmi ræhan min tikimir min kæni kotuhamu.

⁵³ Itæmah næmotos rækis Lou ræha Uhgîn u aupæn nagelo min kæmotos mæhuva, mætæu itæmah næmæsotohtæu=pæn aginien Lou æha.”

Kæmotæhtimu Stipin

⁵⁴ Nian kæmæutætæu næghatiæn min ræha Stipin, næhmtilah tæmapinæpu, nikilah tæmahmæ pik, kæni mautigæt=pæn næhluvlah kæm in mætæu-inu nikilah næhmæ agîn.

⁵⁵ Mætæu Narmîn Ræha Uhgîn tæmæriauæh e Stipin, kæni tæsal pæri e Negæu e Neai mafu næhagæhagiæn iætæm tæsanæn pik tæmiet ima Uhgîn ikin, kæni meruh Iesu tætæhtul e nikali Uhgîn maru, ikin ima narmænigiæn mine næsanæniæn.

⁵⁶ Kæni Stipin tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “!Ei, næman! Iætafu Negæu e Neai ræha Uhgîn tæteræh, kæni Næti Iætæmimi tætæhtul e nikali Uhgîn maru, ikin ima narmænigiæn mine næsanæniæn.”

⁵⁷ Nian nætæmi asoli ræha kaunsil kæmotætæu næghatiæn æha, kæmotæmkæsgin matælgilah min e næuanæhlmilah, kæni motearæg e Stipin e næuialah ræfin motauit motaiu mæhuvæn moteapæn æhmen-æhmen æmæ ohni,

⁵⁸ moteikæpan kæni motæraiki pætigæm lan e taun. Kæni nætæmimi u kæmotætæu næghatiæn ræha Stipin, ilah kæmotæpeg ræhalah sot asoli min, motælin=pæn iuækir e næhlki iætæm aluæ kæti, nærgin u Sol. Kæni minæutæhti Stipin e kæpiel apin.

⁵⁹ Nian kæmæutæhti, kæni Stipin tæmæfaki mæmæ, “Iærmænig Iesu, os narmæk.”

⁶⁰ Kæni tæmeiuaiu misin næulin kæni masæk æfæmæh mæmæ, “Iærmænig, afæl noliæn tærah iætæm ilah kautol lak.” Nian tæmol naunun e ræhan næfakiæn, kæni ræhan nehagiæn tiet.

8

¹ Kəni Sol in təmatəhtul əmə nikin tətəgiən məmə ilah kəmotəhtimu Stipin.

Sol təməh nətəm kəutəfaki

Mətuəuin e nian əha, nərahien asoli kınotol e niməfaki əpəha Jerusiləm. Kəni ilah kəməhiet Jerusiləm motəgim=pən Jutiə mine Səmeriə motəpəh pisin əmə aposil min kəutatig Jerusiləm.

² Nətəmimi nəuvein nətəm kəutəfaki əskasik kəməhuva motələs Stipin məhuvən mohtənim, kəni ilah kəmotasək pik ohni.

³ Mətəu Sol təmətuəuin minətərkın-ərəkın niməfaki, matuvən e nimə min mətiuvi pətigəm nəman mine nıpətan iətəm kəutəfaki, kəni matəmki=pən ilah e kaləpus.

Filip təməni pətigəm nanusiən təuvir əpəha Səmeriə

⁴ Kəni nətəm kəutəfaki iətəm kəməhiet Jerusiləm motəgim, kəməutəni pətigəm nəghatien rəha Uhgın ikın min rəfin iətəm ilah kəutəhuvən=pən ikın.

⁵ Filip təmuvən e taun kəti rəha Səmeriə, kəni mətəni pətigəm nanusiən rəha Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. ⁶ Nian nımənin nətəmimi kəmotətəu Filip, kəni motafu nati apispis min iətəm in tatol, ilah rəfin kəməutətəlig vivi lan e nak in tətəni.

⁷ Nətəmimi tepət narmin tərəh min kəməhiet e lah. Nian narmin tərəh min kəməhiet, kəmotasək əfəməh. Kəni nətəmimi tepət iətəm nıpətillah təmimis, uə nətəm kəsotaliuekiən, kəmotəuvir min.

⁸ Kəni nətəmimi rəfin e taun əha, ilah rəfin kəmotəgiən.

*Saimon u təmol natimnati
e nəsanəniən rəha iərmis min*

⁹ Kəni e taun əha, suah kəti nərgin u Saimon, in təmatol nati apispis tepət e nəsanəniən rəha iərmis min, kəni nətəmimi rəfin e Səmeriə, narmilah təmiuwig. Təmol nuvəh nəuvetin. In mətəfəri aru əmə in məmə in iətəmi asoli kəti.

¹⁰ Kəni nətəmimi rəfin, nətəmi asoli mətəuarus=pa noluək min əmə, kəməutəsəl=pən pik ohni kəni məutəni məmə, “Suah u in iətəmi kəti u in tatol uək e Nəsanəniən Asoli Rəha Uhgın.”

¹¹ Kəməutohtəu=pən in nuvəh nəuvetin mətəu-inu narmilah tatiuwig o natimnati min iətəm in tatol.

¹² Mətəu nian nətəmimi kəmotətəu nəghatien iətəm Filip tətəni pətigəm e nanusiən təuvir rəha Narmənigiən Rəha Uhgın mine nəghatien rəha Iesu Kristo, kəmətəni nıpəhriənien lan, kəni kəmol bəptais e lah, nəman mine nıpətan.

¹³ E nian əha, suah min u Saimon, təməni nıpəhriənien e Iesu, kəni kol bəptais min lan. Kəni in tətətu=pən Filip ikın min rəfin. Narmin təmiuwig o nati apispis min mine nəmtətien min iətəm in tateruh Filip tatol.

¹⁴ Nian aposil min əpəha Jerusiləm kəmotətəu məmə nətəm Səmeriə kınotəhatətə e nəghatien rəha Uhgın, kəni kəmotahli=pən Pitə mine Jon məmə okian o lah.

¹⁵ Nian ilau kəmian miaiet=pən o lah, muəfaki o lah məmə Narmin Rəha Uhgın otəriəuəh mətatig e lah,

¹⁶ mətəu-inu kəmol bəptais əmə e lah e nərgi İərmənig Iesu, mətəu Narmin Rəha Uhgın təsəriəuəh əhanəhien e nəmiəgəhien rəhalah.

¹⁷ Kəni Pitə mine Jon kəmuələhu=pən nəhlmilau e lah muəfaki e lah, kəni Narmin Rəha Uhgın təməriəuəh e lah.

18 Nian Saimon təmafı məmə Narmın Rəha Uhgın tatuvən e nəmiəgəhiən rəha nətəmimi nian aposil mil kəmuələhu=pən nəhlmilau e lah muəfaki e lah, kəni in tətətigəm məni məmə otəfən kəm lau,

19 kəni məni=pən kəm lau məmə, “Uəfa mın nəsanəniən u kəm iəu məmə nian iəkələhu=pən nəhlmək e nətəmimi, kəni ilah kotəhrun nosiən Narmın Rəha Uhgın.”

20 Mətəu Pitə təməni=pən kəm in məmə, “!Ik mine rəham məni onəkian e nigəm asoli! Mətəu-inu nıkim təhti məmə nəkəhrun nos nəhmti nati u iətəm Uhgın tətəfən kəm nətəmimi e məni.

21 Ko ik nəsolian uək u nəuvetin mine, mətəu-inu rəham nətəligiən təsəhruahruian e nəhmti Uhgın.

22 Əuhlin ik e rəham noliən tərəh mın kəni məfaki=pən kəm İərməniğ, mətə tafəl rəkis rəham noliən tərəh mın iətəm nıkim tətəhti ilah.

23 İateruh məmə nian rəfin netetiən təməriauəh e rəham nətəligiən, kəni noliən tərəh mın kəmotəlis ik tiəkis.”

24 Kəni Saimon təməni=pən məmə, “!Əui! Uəfaki=pən kəm İərməniğ ohniəu məmə natimnati iətəm itələu nəmuəni, kəti otəsuvaiən ohniəu.”

25 Kəni nian ilau kəmuəni pətigəm rəkis nəghatiən rəha İərməniğ mine natimnati iətəm in təmol, kəni kəmətiən Jerusiləm matuəhtul əgməgim e lahuənu mın rəha Səmeriə matuəni pətigəm mın nanusiən təuvir rəha İərməniğ.

Filip təməghati kəm iətəm İtiopiə kəti

26 Kəni agelo kəti rəha İərməniğ təməni=pən kəm Filip məmə, “Əsəu-pesi muvən e suaru tisipən Jerusiləm matuvən Kasa.” (Suaru əha tətəməhli əpəha ikin təpiə-məpiə ikin.)

27 Kəni in təmatuvən əmeiko mafı iətəm İtiopiə kəti e suaru. Suah əha in iətəmi asoli kəti rəha kwin rəha nətəm İtiopiə.* Kəni in təmətərməniğ e məni rəha kwin. Suah u təmuvən Jerusiləm məmə otəfaki,

28 kəni minatitəlig matuvən iman ikin. Kəni in təmətəharəg-pəri e nati kəti kətəni məmə, “kat” iətəm hos tatiuvi. Kəni mətafin nauəuə iətəm iəni kəti rəha Uhgın təmətei, nərgin u Aiseə.

29 Kəni Narmın Rəha Uhgın təməni=pən kəm Filip məmə, “Uvən maliuək=pən iuəkır o kat əha.”

30 Kəni Filip təmaiı muvən iuəkır ohni, mətəu suah u tətafin nauəuə iətəm iəni Aiseə təmətei. Kəni təmətapuəh ohni məmə, “?Nəkəhrun nıpəti nati u nətafin, uə kəpə?”

31 Kəni suah u təməni=pən kəm Filip məmə, “?İəkəhra məhrun? Mətəu-inu iətəmi kəti tikə mə otuhamtei=pa nıpəti nəghatiən u kəm iəu.” Kəni in mətapuəh məmə Filip otəri muvən ilau mın muəharəg.

32 In təmətafin nəghatiən u e Nauəuə Rəha Uhgın, tətəni məmə, “Kəmit təhmen e sipsip kan məmə okuhamu.

Kəni təhmen e nati sipsip, təsəgətiən nian kətətei nimeimein, Kəni in təməpnəpın əmə, məsəghatiən.

33 Kəmol aulis in, kəni nian kəmakil e kot, kəsakil əhruahruian. Nian kəmotuhamu, in nəlugi iətəmimi əmə kəti, nətin tikə.”

34 Kəni suah u təmətapuəh o Filip məmə, “?Kərmə Aiseə təmətəghati aru lan, uə iətəpisin kəti?”

35 Kəni Filip təmətuəuin e nəghatiən kətiəh əmə iətəm təmafin, məməni=pən nəniən təuvir rəha İesu.

* **8:27** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə in suah kəti iətəm kəmitei. E nian əha, nəmə suah kəti tatol uək nian rəfin iuəkır o kwin kəti, kəni okitei məmə otəsitiən kwin. **8:33** Aes 53:7-8

³⁶ Nian kəmətian e suaru miəuva ikin kəti nəhu əha ikin, kəni suah u təmāni=pən kəm Filip məmā, “!Afu-to! Nəhu kəti əpəha. ?Təhro? ?Pəh nəkol bəptais lak lan?” Kəni Filip təmegəhan lan.†

³⁸ Kəni təmāniəhu kat məmā otəhtul, kəni ilau pəti kəmueiuaiu mian e nəhu, kəni Filip tol bəptais lan.

³⁹ Nian kəmuəri e nəhu miəuva ilis, Narmīn Rəha Iərmənig tələs rəkis Filip. Kəni suah u təmāseruh minian, mətəu təmatitəlig matuvən iman ikin e nagiānian asoli e nikin.

⁴⁰ Mətəu Filip təmafu məmā tətəhtul əpəha e nitəni pahav ikin əpəha Astot. Kəni in təmatuvən, mətəni pətigəm nanusiān təuvir rəha Iesu əpəha e taun min rəfin mətəuarus in təmiet=pən əpəha Sisəriā.

9

Sol təmafu Iesu e suaru rəha Təmaskis (Uək 22:6-16; 26:12-18)

¹ Kəni e nian əha, Sol təmətəghati əskasik mətəni əskasik məmā otohamu nətəmimi rəha Iesu. In təmuven meruh pris asoli agin

² mətəpuəh ohni məmā otətēi nauəuə min kəm nimə min rəha nuhapuminiān rəha nətəm Isrel əpəha Təmaskis, məmā nəmā oteruh kəti tatitəu=pən Suaru Rəha Iesu, nati əpnāpin iərman uə pətan, otaskəlīm ilah məlīs ilah məmki ilah muvən e kaləpus əpəha Jerusiləm. Kəni təməfən nauəuə min kəm in.

³ Nian Sol təmuva iuəkir o Təmaskis, əmeiko nəhagəhagiān kəti təmsipəri e neai tatuəu təhmen e noraipiān muva masiəgəpin in mine ikin min titəlau lan.

⁴ Kəni in təmsipəri morin e niftəni, kəni mətəu nəuia suah kəti tətəni=pən kəm in məmā, “!Sol! !Sol! ?Təhro natol nərahian kəm iəu?”

⁵ Kəni Sol tətəpuəh məmā, “?Ik pəh, Iərmənig?” Kəni nəuia iətəmi u təmāni=pən kəm in məmā, “Iəu Iesu iətəm ik natol tərāh lak.

⁶ Mətəu rəueiu əhtul muvən əpəha e taun. Ikin əha, suah kəti əha ikin otəpanəni=pinə əmə məmā nati nak onəkol.”

⁷ Kəni nətəmimi nətəm kautəhuərisig e Sol, kəmotauit kəni motəhtul məsotagətian. Kəmotətəu əmə nəuia iətəmi u, mətəu kəməsoteruhian iətəmi kəti.

⁸ Kəni Sol təhtul, mətəu nəhmtin tinəuau, tinəruru neruhian nati. Kəni kəmos əmə nəhlmīn motit məhuvən Təmaskis.

⁹ Təmos nian kisil təmāsehian nati, kəni məsauəniān kəni məsəmnimian nəhu mine.

¹⁰ Əpəha e Təmaskis, iətəmi kəti rəha Iesu əha ikin, nərgin u Anənaiəs. Iərmənig təmauin lan e nati kəti təhmen e nəməhlairian, kəni mənī=pən kəm in məmā, “!Anənaiəs!” Kəni in təmətam məmā, “Iərmənig, iəu əpə.”

¹¹ Kəni Iərmənig tənī=pən kəm in məmā, “O nəkuvən əha e nimə rəha Jutəs e suaru asoli iətəm kətəni məmā Təhruahru, kəni mətəpuəh o iətəmi kəti, iətəm Tasəs, nərgin u Sol. In tətəghati rəueiu kəm Uhgīn e nəfakiān,

¹² kəni Uhgīn təməfən nəməhlairian kəti, kəni təmeruh ik, Anənaiəs, nəmuva mələhu=pən nəhlməm lan məmā nəhmtin otair min.”

¹³ Mətəu Anənaiəs tənī məmā, “Iərmənig, iətətəu nəghatian tepət e suah kəha e rəhan nolian tərāh min iətəm tatol e nətəm kəutəhatətə lam əpəha Jerusiləm.

† **8:36** E kopi əuas min nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətēi e nəghatian Kris aupən, nəghatian pišin kəti min əha ikin iətəm tatilpin nəghatian u mətəni məmā, “³⁷ Kəni Filip təmāni=pən kəm in məmā, ‘Nəmā nəkəni nīpəhriān e Iesu e nikim rəfin, iəkəhrun nolian bəptais lam.’ Kəni tənī məmā, ‘Iəu iatəni nīpəhriān e Iesu Kristo, məmā in Nəti Uhgīn pəhriān.’” **8:36** Uək 10:47 **8:40** Uək 21:8 **9:1** Uək 8:3

¹⁴ Kəni in təmuva u ikinu e nərgi pris asoli min məmə otaskəlīm, mələs nətəm kəutəhatətə lam.”

¹⁵ Mətəu İərməniğ təməni kəm Anənaiəs məmə, “!Uvən! Mətəu-inu suah u in rəhak iətəmimi iətəm inauin rəkis lan məmə otəni pətigəm nərgək kəm Nanihluə u sənə məmə nətəm Isrel, mine rəhalah kig min, mine nətəm Isrel min.

¹⁶ Kəni iəu iəpanəgətun in məmə otos nahməiən o nərgək.”

¹⁷ Kəni Anənaiəs təmuvən lahuənu muvən imə, kəni mələhu=pən nəhlmin e Sol, məni=pən kəm in məmə, “Piak Sol. İərməniğ İesu iətəm təmietigəm ohnik e suaru nian nəmətəuva u ikinu, in təmahli=pa iəu məmə ik onəkeh min nati, kəni Narmın Rəha Uhgın otəriəuəh matig lam.”

¹⁸ Əmeiko, nati kəti təhmen e niviligi nəmu təmiet rəkis e nəhmti Sol, kəni tair min minateruh nati. Kəni minəhtul mətaliuək, kəni kol bəptais lan məmə in nəmtətian rəha nəhatətəiən.

¹⁹ Kəni nian təmun nauəniən, kəni niətəin tuva məsanən min.

Sol tinətuəuin mətəni pətigəm nərgi İesu əpəha Təmaskis

Kəni Sol təmatig mos nian nəuvein min ilah nətəmimi rəha İesu əpəha Təmaskis.

²⁰ Təmətuəuin min əmə e nian əha, mətəni pətigəm İesu əpəha e nimə min rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel məmə İesu in Nəti Uhgın pəhriən.

²¹ Kəni nətəmi rəfin nətəm kəmotətəu in, kəmotəuit pik ohni, kəni məutəni məmə, “!Ei! ?Suah u inu təmatol nərahian kəm nətəm kəutəhatətə e İesu əpəha Jerusiləm aupən, uə kəpə? Kəni in təmuva ikinu məmə otaskəlīm ilah məmki ilah muvən kəm pris asoli min. ?Mə inəha, uə kəpə?”

²² Kəni nəghatien iətəm Sol tətəni pətigəm, in təsanən pik məpirəkis nəghatien rəha nətəm Isrel iətəm kəutatig Təmaskis, kəni mətəgətun vivi məmə İesu in Krısto iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa. Kəni ilah kəmotəruru məmə okotəhrəni.

²³ Nian tepət təmuva muvən rəkis, kəni nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəmotətəi oneuən nəua kəti məmə okotohamu Sol,

²⁴ mətəu Sol təmətəu nəua oneuən rəhalah. Kəni rəueiu e nərauiə mine lapin min, nətəm Isrel kəutəhtul pəsig əpəha e namtihlua e nipai kəmol e kəpiel məmə okotohamu Sol.*

²⁵ Mətəu in min nəuvein kəmotələs lapin motaipei e kətim asoli kəti iətəm kəmətu=pən təulə lan, motiləfətigəm motəhlman-əhlman lan e nəmtah nipai ihluə ikin. Kəni in təmagim muvən Jerusiləm.

Sol əpəha Jerusiləm

²⁶ Nian Sol təmietigəm=pa Jerusiləm, təmalkut məmə otuvən meruh nətəmi rəha İesu mitəu=pən ilah, mətəu ilah kəutəgin, nikilah təhti məmə tətəiuə əmə e lah məmə in iətəmi rəha İesu.

²⁷ Mətəu Panəpəs təmit muvən miti=pən kəm aposil min, məni=pən kəm lah məmə təməhrol lanu Sol təmeruh İərməniğ İesu e suaru nian təmatuvən e Təmaskis. Kəni təməni=pən min kəm lah məmə İərməniğ təməghati kəm Sol, kəni təhro lan in tinətəni pətigəm nərgi İesu əpəha Təmaskis, məsəginian.

²⁸ Kəni ilah Sol kəmotatig kəni in tatuvən ikin min əpəha Jerusiləm mətəni pətigəm nərgi İərməniğ İesu məsəginian.

²⁹ Təməghati ilah nətəm Isrel nətəm kəutəni nəghatien Kris, kəmotəh ilah min e nəghatien. Kəni kinautol məmə okotohamu Sol.

9:15 Uək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 **9:16** 2Kor 11:23-28 **9:21** Uək 8:3 **9:22** Uək 18:28 * **9:24** E taun əha Təmaskis, təhmen e taun tepət, aupən aupən kəmol nikalin asoli e kəpiel titəlau e taun. **9:25** 2Kor 11:32-33 **9:26** Kəl 1:17-19 **9:27** 1Kor 9:1

³⁰ Nian in min nœuvein nœtam kœutœfaki kœmotœtœu, kœmœhuvœn motit Sol mœhuvœn motœsœu-pah œpœha lœuahtœni iuœkir o nitœhi e taun œha Sisœriœ, kœni motahli=pœn mœmœ otagim muvœn œpœha isœu e taun œha Tasœs.

³¹ Kœni nœtam kœutœhatœtœ e Iesu œpœha Jutiœ, mine Kalœli, mine Sœmeriœ kœmotatig e nœmœlinuœn, iœtœmi tikœ mœmœ otol nœginœn kœm lah. Kœni Nœrmin Rœha Uhgin tœmœtasiru e lah mol ilah kœutœhtul œskasik, kœni ilah rœfin kœutatig mautisœiœ Iœrmœnig. Kœni ilah tinatœpœt.

*Pitœ tœmol nœhlki Aeneas
tœuvir min*

³² Pitœ tœmœliuœk muvœn ikœn min mœmœ otœsal e nœtam kœutœhatœtœ e Iesu. E nœliuœkiœn rœhan, tœmuvœn materuh nœtœmimi rœha Iœrmœnig œpœha e taun œha Lita œpœha Jutiœ.

³³ Tœmuvœn ikœn œha meruh suah kœti nœrgœn u Aeneas, nipœtin tœmœmis tinœs nu eit, tœmœsœliuœkiœn mœtapœli œmœ e rœhan pet.

³⁴ Kœni Pitœ tœmœni=pœn kœm in mœmœ, “Aeneas. Iesu Kristo tœmosmiœgœh ik œha rœueiu e rœham nimœsiœn. œhtul, maiu-aiu rœham nimœhan.” Kœni rœueiu agœn min, Aeneas tœmœuvir min mœhtul.

³⁵ Kœni nœtœmimi rœfin œha Lita mine ikœn min rœfin œpœha Saron kœmotœruh suah u tœmœliuœk mœtan, kœni ilah rœfin kœmotœuhlin rœhalah nœtœligœn kœni minœutœfaki kœm Iœrmœnig.

Pitœ tœmol Tokœs tœmiœgœh min

³⁶ E taun kœti œha Jopœ, pœtan kœti œha ikœn iœtœm in tœtœhatœtœ e Iesu, nœrgœn u Tapitœ.† E nœghatiœn rœha nœtam Kris, kœtœni mœmœ Tokœs. Pœtan u, nian rœfin tœtol tœuvir kœm nœtœmimi kœni mœtasiru min e nanrah min.

³⁷ Mœtœu e nian œha, nimœsiœn kœti tœmol in kœni timœs. Kœni ilah kœmotœueiu kœni kœmœhuvœn=pœn e rœhan napœn, kœni motœlœhu e nœuan nimœ œpœha ilœs agœn.

³⁸ Ikœn œha Lita in iuœkir œmœ o taun œha Jopœ. Kœni nian nœtœmi rœha Iesu kœmotœtœu mœmœ Pitœ œpœha Lita, kœmotahli=pœn suah mil keiu mœmœ okœan muœsœu-pah muœni=pœn kœm in mœmœ, “!Otuva uœhai œmœ-to!”

³⁹ Kœni Pitœ tœmitœu=pœn ilau. Nian kœmhlietigœm=pœn lahuœnu, kœmotit mœhuvœn œpœha ilœs agœn. Mœtœu pœtalœmis min tœriœuœh œpœha ikœn kœutasœk ohni, kœni kœmotœgœtun kœm Pitœ rœhalah natœmnati iœtœm pœtan œha tœmœhli nian in tœmatœmiœgœh.

⁴⁰ Kœni Pitœ tœmahli pœtigœm ilah, kœni meiuœiu misœn nœulœn kœni mœfaki. Kœni mœsal=pœn o pœtan œha tœmœmis mœmœ, “Tapitœ, œhtul.” Kœni pœtan œha tœmœir meruh Pitœ, kœni mœhtul mœharœg.

⁴¹ Kœni Pitœ teapœn ohni maskœlim nœhlmœn miuœvi-pœri mœmœ otœhtul e nœhlkin mil. Kœni mauœn=pœn e nœtam kœutœhatœtœ e Iesu mine pœtalœmis min mœmœ okœhuva imœ, kœni mitœ=pœn pœtan œha iœtœm tinœmœmiœgœh kœm lah.

⁴² Kœni nœghatiœn e nati œha tœmœiu mitœlau e taun œha Jopœ. Kœni tœpœt kœmotœni nipœhriœniœn e Iœrmœnig Iesu.

⁴³ Kœni Pitœ tœmatig œha Jopœ nœuvœtin ilau suah kœti nœrgœn u Sœimon iœtœm tœtol œpenœ-pœnœ e nilœsi kau.

10

Uhgin tœmœghati kœm Koniliœs

¹ E taun Sisœriœ, suah kœti œha ikœn nœrgœn u Koniliœs. In iœtœm Rom, kœni in iœtœmi œsoli rœha soldiœ min u ilah rœfin uan-hanrit. Kœni ilah kœutsœipœn e “Soldiœ rœha Itali.”

† 9:36 Nipœtin rœha nœrgœn u Tapitœ tœni mœmœ, “tia,” u in nati miœgœh kœti.

² In iətəmi kəti in tatisiai Uhgīn rəha nətəm Isrel, mətītəu=pən nolian rəha nəfakiən rəhalah, in mine rəhan mīn, mine noluək mīn rəhan. In tətəfən rəhan məni tēpət kəm ianrah mīn, kəni mətəfaki kəm Uhgīn rəha nətəm Isrel nian rəfin.

³ Nian kəti əmeiko e tri klok ləhnaiuv e nian tətəfaki lan, təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. In təmafu vivi əmə agelo kəti rəha Uhgīn tətəva ohni, kəni mauin lan məmə, “!Koniliəs!”

⁴ Nian nəhmti Koniliəs təməhtul lan, in təməgin kəni məni məmə, “? İərməniğ, təhro?”

Kəni agelo təməni=pən kəm in məmə, “Uhgīn tinətəu rəkis rəham nəfakiən mīneruh nəuverişən iətəm ik natol kəm nanrah mīn, kəni nīkin tinagiən ohni.

⁵ Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə, motos suah kəti məhuva, nərgin u Saimon Pitə.

⁶ In tətətig ilau suah kəti nərgin u Saimon u tatol əpenə-penə e nilosi kau. Rəhan nimə tətəhtul iuəkir o nītəhi.”

⁷ Nian agelo təməghati rəkis kəm in təmitəlig, kəni Koniliəs təmauin e rəhan ioluək keiu mine soldia kəti iətəm tatol uək kəm in, kəni in mīn iətəmi rəha nəfakiən.

⁸ In təməni=pən rəfin natimnati iətəm in təmeruh kəm lahal, kəni mahli=pən ilahal məmə okihluvən Jopə.

Uhgīn təməghati kəm Pitə e nəməhlairiən

⁹ Kəni kəməni lauig lan, nian mītigar tinaləlin, kəni suah milahal əha kəmluva e suaru iuəkir o taun əha Jopə. E nian əha, Pitə in təmuvən əpəha ilis e nəhue nimə iətəm tepin-epin ikin məmə otəfaki kəm Uhgīn.

¹⁰ Mətəu nəumis tinus, kəni nian kəmatol əhanəh nigin nauəniən, in təmair mətəu təmeruh nəməhlairiən kəti iətəm Uhgīn təməfən.

¹¹ E nəməhlairiən əha, təmeruh neai təmerəh, kəni nati təhmen e tapolin asoli kətəskəlim nififin mīn, kəni kəhlman-əhlman teiuaiu=pa e niftəni.

¹² E nīpəg nati əha, təmeruh nati miəgəh pisin pisin mīn əha ikin iətəm kəutaliuək mine mautəlkəu, mine mənig pisin pisin mīn.

¹³ Kəni nəuia iətəmi kəti təməni=pən kəm in məmə, “Pitə, əhtul. Ohamu nəuvein mun.”

¹⁴ Mətəu Pitə təni məmə, “!İərməniğ, kəpə! E rəhak nəmiəgəhiən iətan məsun əhanəhiən nati kəti tol lanu iətəm Lou rəham təməniəhu məmə kəsuniən tamikmik e nəhmtəm.”

¹⁵ Kəni nəuia iətəmimi təməghati mīn kəm in məmə, “Səniən məmə nati kəti tamikmik iətəm iəu Uhgīn iətəni məmə təuveriş əmə, təsamikmikien.”

¹⁶ Kəmuəghati o natimnati mīn əha mau kisil, kəni rəueiu agin mīn, tapolin əha təməri muvən əpəha e neai.

Pitə təmos nīpəti nəməhlairiən

¹⁷ Kəni Pitə nīkin təməhti pik məmə otəhrun nīpəti nati əha təmeh e nəməhlairiən u təmeruh. Mətəu suah milahal u iətəm Koniliəs təmahli=pən ilahal, kəmlətapuəh o nimə rəha Saimon, kəni mīnluva mīnleruh. Kəni mīnluvən məhləhtul əpəha e namtīhluə.

¹⁸ Kəni məhlauin əfəməh məmə, “!Ei! ?Suah kəti u ikinu nərgin u Saimon Pitə uə?”

¹⁹ Kəni nian Pitə tətəlkut əhanəh məmə otəhrun nīpəti nati əha təmeh e nəməhlairiən, kəni Narmīn Rəha Uhgīn təməni=pən kəm in məmə, “!Ei, ətəu-to! Suah milahal kisil əpəha kələsal lam.

²⁰ Əhtul uəhai meiuaiu muvən meruh ilahal. Nikim təsəhtien məmə ko nəsuvenian miəu=pən ilahal mətəu-inu iəu iəmahli=pa ilahal məmə okiluva.”

²¹ Kəni Pitə təmeiuaiu muvən məni=pən kəm lahal məmə, “Mə iəu u iətəm itəmahal nələsal lan. ?Nəklolkeikei iəu o nah?”

²² Kəni kihləni=pən kəm in məmə, “Əuəh. İətəm tətarmənig e soldia min, u Koniliəs, təmahli=pa itimahal məmə iəkluva. In suah kəti iətəm tətisiai Uhgın kəni in məhruahru e nəhmtin, kəni nətəm Isrel kəutisiai pik in. Agelo kəti rəha İərmənig təməni=pən kəm in məmə in otahli=pa itimahal iəhkluva mihlit ik kəhuvən iman ikin, məmə ik nəkanus nəghatien kəm in pəh tətəu.”

²³ Kəni Pitə təmit ilahal məhuvən imə məmə ilah okotapili əha ikin.

Pitə təmuvən e nimə rəha Koniliəs

Kəni nian kəməni lauig lan, Pitə təmitəu=pən ilahal, kəni nəfaki min nəuvein əha Jopə, kəmohtəu=pən ilah.

²⁴ Kəməni lauig min lan, kəmohtiet=pən əpəha Sisəriə. İkin əha Koniliəs təmətapuəh o rəhan min mine nətəmimi min nəuvein məmə okəhuva məutəhtahnin Pitə.

²⁵ Nian Pitə təmətuəuin məmə tuva imə, kəni Koniliəs təmeiuaiu misin nəulin e nəhki Pitə məmə otəfaki kəm in.

²⁶ Mətəu Pitə təmeapən kəni miuvi-pəri min kəni məni=pən kəm in məmə, “Əhtul, iəu iətəmimi əmə təhmen lam.”

²⁷ Kəni Pitə təmətəghati ilau Koniliəs kəni mian imə. Pitə təmeruh məmə nətəmimi tepət kinəhuva rəkis məutəharəg.

²⁸ Kəni Pitə təməni=pən kəm lah məmə, “İtəmah rəfin nəkotəhrun vivi məmə tasim e Lou rəha nətəm Isrel məmə okəhuva motan kətiəh ilah nətəm səniə məmə nətəm Isrel, uə okəhuvən motatig pəti. Mətəu Uhgın təməni kəm iəu e nəməhlairien məmə iəsəniən məmə suah kəti in tamikmik e nəhmtin.

²⁹ Tol=pən lanəha, nian nəmotahli=pinə nəghatien ohniəu, iəməsəniən nati kəti, nikik təmagien əmə məmə iəkuva. ?Mətəu iəkolkeikei məmə iəkətapuəh məmə nəmotahli=pinə nəghatien ohniəu məmə iəkuva o nak?”

³⁰ Kəni Koniliəs təni məmə, “Nian kisil tinuvən rəkis təhmen əha rəueiu e tri klok ləhnaiuv, iəmətəfaki əpəha e rəhak nimə. Kəni rəueiu ağin suah kəti iətəm rəhan napən tagəhag tətəhtul aupən lak,

³¹ Kəni məni məmə, ‘Koniliəs. Uhgın təmətəu rəkis rəham nəfakien, kəni məsaluian e nati təuvir min iətəm ik natol kəm ianrah min.

³² Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə o suah kəti əha ikin, nərgin u Saimon Pitə məmə otuva. In tətatig e nimə rəha suah kəti, nərgin u Saimon, u tol əpenə-penə e nilosi kau. Rəhan nimə tətəhtul e nikali nitəhi.’

³³ Kəni iəkahli=pinə uəhai əmə nəghatien ohnik. Kəni təuvir pik məmə ik nəkuva. İtəmah rəfin u ikinu e nəhmti Uhgın o iəkotətəlig lam məmə onəkəni=pa rəfin natimnati iətəm İərmənig təməfinə məmə onəkəni=pa kəm timah.”

Pitə təməghati

³⁴ Kəni Pitə təməghati məni məmə, “Rəueiu inəhrun məmə səniəmə nətəm Isrel əmə iətəm Uhgın nikin tətəghien matol təuvir kəm lah,

³⁵ mətəu nikin tagien o nətəmimi e ikin min rəfin u kəutisiai in mine mautol nati iətəm təhruahru.

³⁶ “İtəmah nəkotəhrun rəkis nəghatien iətəm Uhgın təməfən kəm nətəm Isrel. Tətəni nanusien təuvir rəha nəməlinuian ilah Uhgın e İesu Kristo iətəm in İərmənig rəha nətəmimi ərəfin.

³⁷ Itəmah nəkotəhrun natimnati mīn iətəm Iesu iətəm Nasərit təmol əpəha ikin e Jutiə təmətuəuin e Kaləli. In təmol natimnati mīn əha uərisig e uək rəha Jon Bəptais iətəm tətəni pətigəm kəm nətəmimi məmə okəkeikei kol bəptais e lah.

³⁸ Iesu əha, Uhgīn təmitəpīn məfən Narmīn Rəha Uhgīn mīne nəsanəniən kəm in, kəni mətəu-inu Uhgīn tətətig ilau mīn, in təmuvən e ikin mīn matol nati təuvir mīn, kəni matol vivi nətəmimi rəfin iətəm Setən təmələs ilah.

³⁹ “Itimah iəmoteruh natimnati iətəm in təmol əpəha Jerusiləm mīne ikin mīn əpəha Jutiə. Kəni itimah iəmoteruh nian nətəmimi kəmotoh motətu-pəri e niği kəməluau kəni timis.

⁴⁰ Mətəu Uhgīn təmol təmiəgəh mīn e nian iətəm tatol kisil lan, kəni matol əpu in kəm nətəmimi nəuvein məmə okoteruh məmə in təməmiəgəh mīn.

⁴¹ Səniəmə nətəmimi rəfin kəmoteruh in, mətəu nətəmi mīn əmə u iətəm Uhgīn təmitəpīn ilah məmə okoteruh, itimah əha iəmotəuən kətiah itimah mīn nian təməmiəgəh mīn e nimisiən.

⁴² “Kəni in təməni=pa kəm timah məmə iəkotəni Iesu kəm nətəmimi, kəni motəni pətigəm məmə Uhgīn təməfəri rəkis in məmə in otakil nolien rəha nətəmimi rəfin iətəm kəutəmiəgəh mīne iətəm kinohmis rəkis.

⁴³ İəni mīn rəfin rəha Uhgīn əupən kəmutəni pətigəm in məmə, nətəmimi rəfin iətəm kotəni niyəhrinəniən lan, Uhgīn otafəl rəkis rəhalah mīn nolien tərəh mīn e nərgi Iesu.”

Narmīn Rəha Uhgīn təmuva e Nanihlua mīn u səniəmə nətəm Isrel

⁴⁴ Nian Pitə təmətəghati əhanəh, Narmīn Rəha Uhgīn təmuva məriəuəh mətatig e lah rəfin u nətəm kəutətəu nəghatiən əha.

⁴⁵ Kəni nətəm Isrel mīn u kəutəni niyəhrinəniən e Iesu iətəm kəmohtəu=pən Pitə əpəha Jopə məhuva, kəmotəuit pik nian kəmoteruh nati əha məmə Uhgīn tətətuati mīn e Narmīn Rəhan kəm nətəmi mīn u səniəmə nətəm Isrel.

⁴⁶ Kinotəhrun məmə təməfən Narmīn Rəhan kəm lah mətəu-inu kəmotətəu nətəmimi kəutəghati e nəghatiən iki pişin mīn məutəni-vivi nərgi Uhgīn.

Kəni Pitə təni məmə,

⁴⁷ “?Pəh təhrun nəniəhuiən nətəmi mīn u məmə ko kəsoliən bəptais e lah? Mətəu ilah kinotos rəkis Narmīn Rəha Uhgīn təhmen e tah.”

⁴⁸ Kəni in təməni=pən məmə okol bəptais e lah e nərgi Iesu Krīsto. Kəni ilah kəmotətəpuəh o Pitə məmə otatig nəuəvətīn ilah mīn.

11

Pitə təmanus kəm nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm

¹ Kəni aposil mīn mīne nətəm kəutəfaki əpəha ikin mīn e nitəni Jutiə kəmotətəu məmə Nanihlua mīn, ilah mīn kinəutəni niyəhrinəniən e nəghatiən rəha Uhgīn.

² Kəni nian Pitə təməri muvən Jerusiləm, mətəu nətəmi rəha iəfaki mīn iətəm kəutəni məmə okəkeikei kəhgi=pən nətəmimi, ilah kinəutəni nikalīn,

³ məutəni məmə, “?Təhro ik nəmuvən mətatig e nimə rəha nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah, mətauən itəmah mīn ilah?”

⁴ Kəni Pitə tinətuəuin mətəni-vivi kəm lah nanusiən rəha natimnati rəfin əpəha Sisəriə,

⁵ təmətəni kəm lah məmə, “Nian iəmətatig əpəha Jopə mətəfaki meruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. E nati əha, iəmeruh nati kəti təhmen e tapolin asoli kəti təməiuaiu e neai kətəskəlīm nififin mīn kətəhlman-əhlman tətəiuaiu mətuva ohniəu.

⁶ Iəməsəl=pən vivi e nīpəgnəua nati əha meruh nati miəgəh pīsīn pīsīn mīn əha ikīn iətəm kəutaliuək, mīne mətəlkəu, mīne nati arpīn mīn, mīne mənīg pīsīn pīsīn mīn.

⁷ Kəni iəmətəu nəuia iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu məmə, ‘Pitə, əhtul muhamu nəuvein mun.’

⁸ “Mətəu iəkəni=pən kəm in məmə, ‘!Iərmənīg, kəpə! E rəhak nəmiəgəhiən iəsuniən nati kəti tol lanko iətəm Lou rəham tətəniəhu məmə iəsuniən tamīkmīk e nəhmtəm.’

⁹ “Iəmətəu mīn nəuia iətəmi u təmsipən e neai mətəni=pa kəm iəu məmə, ‘Səniən məmə nati kəti tamīkmīk iətəm iəu Uhgīn iətəni məmə təuvīr əmə təsamīkmīkiən.’

¹⁰ Iəmuəghati o natimnati mīn əha muau kisīl, kəni tapolin əha təməri muvən əpəha e neai.

¹¹ “Kəni rəueiu agīn e nian əha, suah milahal kisīl kəmlietīgəm=pa e nīmə iətəm iəutatīg ikīn. Iətəm Sisəriə kəti təmahlī=pa ilahal məmə okīluva ohniəu, mīhliit iəu mīhluva.

¹² Kəni Narmīn Rəha Uhgīn təni=pa kəm iəu məmə iəkītəu=pən ilahal, nīkīk otəsəhtiən məmə ilahal Nanihluə mīn. Piatah mīn sikis u ilah kəmotətəu=pa iəu, iəməhuvən mohiet=pən əpəha e nīmə rəha suah əha Koniliəs məhuvən imə.

¹³ Kəni in təməni=pa kəm tīmah məmə təməhro lanu in təmeruh agelo kəti rəha Uhgīn təmuva miet=pən ohni məmə, ‘Ahli=pən nətəmimi nəuvein kəhuvən əpəha Jopə o suah kəti nərgīn u Saimon Pitə.

¹⁴ In otəni=pīnə nəghatiən kəti kəm təmāh, kəni nian nəkotətəu nəghatiən əha, kəni Uhgīn otosmiəgəh itəmāh rəfin, ik mīne rəham mīn, mīne rəham mīn nolūək mīn.

¹⁵ “Kəni nian iəmətəuəuin mətəghati, Narmīn Rəha Uhgīn təmeiuaiu məriəuəh matīg e lah, Nanihluə mīn, təhmen əmə e inu təmuva e tah, nətəm Isrel, aupən mīne.

¹⁶ Kəni nīkīk tətəhti nəghatiən iətəm Iərmənīg təməni məmə, ‘Jon təmol bəptais e nətəmimi e nəhu, mətəu otəsuvəhiən Uhgīn tol bəptais e təmāh e Narmīn Rəhan.’

¹⁷ Kəni nəmə Uhgīn tətəfən kəm Nanihluə mīn Narmīn kətiəh əmə iətəm təməfa kəm tah nətəm Isrel nian kitah kəmotəni nīpəhriənīən e Iesu Krīsto, iəu iətəmimi əmə u, ko iəsəniəhuiən Uhgīn o nati nak iətəm in tolkeikei məmə otol kəm lah.”

¹⁸ Nian kəmotətəu nəghatiən rəha Pitə, ilah kəməsotagət mīniən, mətəu kəmotəni-vivi Uhgīn motəni məmə, “Nati əha tol lanəha məmə Uhgīn tīnol rəkis suaru rəha Nanihluə mīn məmə ilah mīn okotəuhlin ilah e rəhalah nolīən tərāh mīn məmə Uhgīn otosmiəgəh ilah.”

Niməfaki əpəha Antiok

¹⁹ Nian Sol mīne rəhan mīn kəmotuhamu Stipīn, kəmotol tərāh e nətəm kəutəni nīpəhriənīən e Iesu. Kəni nətəm nəfaki mīn əha kəmotagīm məhuvən isəu əpəha ikīn mīn əpəha Fonisiə mīne Saiprəs mīne Antiok, mətəni pətīgəm nərgī Iesu kəm nətəm Isrel mīn əmə u kəutatīg əha ikīn mīn əha.

²⁰ Mətəu nəfaki mīn nəuvein, nətəm Saiprəs mīne Saerin, kəməhuvən Antiok mətəni pətīgəm mīn nanusiən təuvīr rəha Iərmənīg Iesu kəm nətəmimi əpnəpīn mīn əmə u Nanihluə mīn, səniəmə nətəm Isrel əmə.

²¹ Kəni Iərmənīg təmol natimnati tepət e rəhan nəsanəniən kəni mətəsīru pīk e lah, kəni nətəmimi tepət tepət kəmotəuhlin ilah mətəni nīpəhriənīən e Iərmənīg Iesu.

22 Nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm kəmotətəu nanusiən u, kəni ilah kəmotahli=pən Panəpəs məmə otuvən əpəha Antiok.

23 Nian təmiet=pən, meruh məmə Uhgın təmolkeikei pık ilah matol təuvır kəm lah, kəni nətəmimi tepət kəmotəni nıpəhriənıən e İesu, kəni Panəpəs nıkin təmagiən masıru e lah məmə ilah okotəhtul əskasik e İərmənıg e nıkilah rəfin.

24 Panəpəs in iətəmi təuvır kəti iətəm Narmın Rəha Uhgın təriauəh mətatıg lan, kəni rəhan nəhatətəiən in təskasik e Uhgın. Kəni in təmasıru e nətəmimi tepət ikın əha məmə ilah okotəni nıpəhriənıən e İərmənıg İesu.

25 Kəni Panəpəs təmiet muvən Tasəs mətasal e Sol.

26 Nian təmeruh Sol, tit mian əpəha Antiok, kəni muatıg ikın o nu apıəpiə kətiəh mətuəfaki ilah nətəmi rəha nıməfaki əha mətuəgətun nətəmimi tepət. İkin əha Antiok kəmətuəuin kauın e nətəmi rəha İesu Kristo məmə “Kristin.”*

27 E nian əha, iəni mın nəuvein rəha Uhgın kəməhiet Jerusiləm məhuvən əpəha Antiok.

28 Kəti nərgın u Akapus təməhtul məghati e nəsanəniən e Narmın Rəha Uhgın məmə nəumis otan e nıtəni mın rəfin iətəm Rom tətərmənıg e lah. (Kəni təmuva mol nıpəhriənıən lan. Nəumis təman nian Klotiəs təmətərmənıg e nətəm Rom.)

29 Kəni nətəmi rəha İesu əpəha Antiok kəmotolkeikei məmə okotasıru e nətəmi rəha İesu əpəha Jutiə. İətəmi kəti təhrun nəfəniən məni nak in təhrun nəfəniən.

30 Kəni kəmotol məni mın əha, motəfən kəm Panəpəs mıne Sol məmə okuos mian kəm eldə mın rəha nıməfaki əpəha Jerusiləm.

12

Kig Herot Akripə Uan təmol nərahıən kəm nıməfaki

1 E nian əha, nian Panəpəs mıne Sol kəmətuəgətun əpəha Antiok, Kig Herot Akripə Uan* təmahli=pən rəhan mın soldıə mın məmə okotaskəlım nətəmimi nəuvein rəha nıməfaki əpəha Jerusiləm məmə otol ilah kotətəu nəhməiən e nıpətıləh.

2 Təmahli=pən rəhan mın nətəmimi kəməhuvən motaskəlım Jemis pia Jon kəni motohamu e rəhalah nau asoli.

3 Nian təmohamu Jemis, meruh məmə nətəm İsrəl nıkilah təmagiən pık. Kəni in təmatıg maskəlım mın Pitə. Təmatol nati u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Pasova mıne Pıret U Is Tikə Lan.

4 Nian təmaskəlım rəkis Pitə, kəni mıləfən əpəha e kaləpus. Kəni Herot təni məmə soldıə sikistin okotəhtul pəsıg lan, kuvət kuvət e auə mın rəfin e nərauiə mıne lapın. Kəni Herot tolkeikei məmə otiuvi pətıgəm təhtul e nəhmıti nətəmimi nian lafet tol naunun.

5 Mətəu nian Pitə təmətatıg e kaləpus, kəni nətəmi rəha nıməfaki kəməutəfaki=pən əskasik ohni kəm Uhgın.

Uhgın təməfatıgəm Pitə e kaləpus

6 Lapın u mə olauıg lan, kəni Herot tiuvi pətıgəm, Pitə təmətapılı e nəlugın e soldıə keiu, kəməlis nəhlmin mil e sen keiu, kətu=pən kəti e soldıə kəti, kəni kətu=pən kəti e soldıə kəti mın. Kəni soldıə keiu kətuəhtul matueruh nantıhluə e kaləpus.

11:22 Uək 4:36 11:25 Uək 9:30 * 11:26 E nəghatiən Kris, nıpəti nəghatiən u “Kristin” tətəni məmə “rəha Kristo.” 11:28 Uək 21:10 11:30 Uək 12:25 * 12:1 İətəmi keiu e nauəuə u Uək Mın nərgılau u Kig Herot Akripə. In aupən, kətauın lan məmə Kig Herot Akripə Uan, kəni nətin, kətauın lan məmə Kig Herot Akripə Tu. Afın-to “Herot” e tiksınəri.

⁷ Rəueiu agin, agelo kəti rəha İərməniġ tiet=pa, kəni təmasiə məġəhag e niṗəġnəua kaləpus. Təmek-ek niġali Pitə kəni məġi pəri. Kəni məni məmə, “!Əhtul uəhai!” Kəni sen mil kuəmtəh aru e nəhlmi Pitə mil.

⁸ Kəni agelo təni=pən kəm in məmə, “Uvən e rəham put mine natimnati.” Kəni Pitə tuvən e lah. Kəni təni=pən kəm in məmə, “Uvən e rəham kot, kəni miṭəu=pa iəu.”

⁹ Kəni Pitə təmiṭəu=pən miaiet e niṗəġnəua kaləpus, məṭəu in təsəhrunian məmə natimnati min u agelo tatol lan ilah niṗəhriəniən. Niġin təhti məmə təhmen e nati kəti təhmen e nəməhlairiən.

¹⁰ Kəmuəliuək muəpirəkis soldiə kəti iətəm tateh kaləpus, kəni muəliuək muəpirəkis min soldiə kəti min, kəni kəmiəuva e naunun doə iətəm kəmol e aiən. Təuə u təṭəuəġ=pən e taun asoli. Nian kəmiəuva iuəkir ohni kəni terəh aru kəni kəmiaiet=pən iġin. Nian kəmuəliuək nəuəvetin mian e suaru, kəni əmeiko agelo tikə aru əmə.

¹¹ Kəni Pitə tinəhrun əha rəueiu məmə səniəmə nəməhlairiən, kəni təni məmə, “Rəueiu inəhrun əhruahru məmə İərməniġ təmahli=pa rəhan kəti agelo təmuva mələs rəkis iəu e nəṭəliġiən u iətəm Herot tolkeikei məmə otol lak iətəm nəṭəm Isrel kəmotolkeikei məmə okoteruh.”

¹² Nian Pitə tinəhrun məmə Uġin təmələs rəkis in, kəni təmuvən əpəha e nimə rəha Meri, məmə rəha Jon Mak. Nəṭəm kəṭəṭəṭəṭə e Uġin tepət kəməhuva pəti məṭəṭəfaki=pən kəm Uġin məmə otasiru lan.

¹³ Kəni Pitə təməhti-əhti doə e iat rəha nimə əha, kəni pətan ioluək kəti, nəġin u Rotə, təmaiu muvən məmə kərmə pəh əha təṭəṭəṭəṭə doə.

¹⁴ Nian təməṭəu nəuia Pitə, kəni təhrun məmə Pitə pəhriən. Kəni niġin təmagiən pik agin kəni talu e nerəhiən e doə kəni maiu miṭəliġ muva meruh nəṭəmi min u kəṭəṭəfaki, kəni məni məmə, “!Ei, nəṭəmi, Pitə əpəha ihluə e doə təṭəṭul!”

¹⁵ Məṭəu kotəni məmə, “Ik ialməli.” Məṭəu in təməṭəkeikei məṭəni məmə, “!Kəpə! İatəni pəhriən.” Kəni ilah kotəni, “Nəmə təhro rəhan agelo teh.”

¹⁶ Məṭəu Pitə təṭəkeikei məṭəṭəṭəṭə doə. Kəni kəməhuvən moterəh e doə, kəni nian kəmoteruh in, niġilah təmauit pik ohni.

¹⁷ Məṭəu Pitə təməfəri nəhlmin məṭəniəhu ilah məmə okəsotəġətiən. Kəni məṭəni məmə təməhro lanu İərməniġ təmos rəkis in e kaləpus. Kəni məni=pən kəm lah məmə, “Otəni=pən nəġətiən u kəm Jemis notəha İesu† mine piatah min e niməfaki.” Kəni matig miṭəliġ min magim muvən iki pişin kəti min.

¹⁸ Kəni kəməni lauig lan, soldiə min nəṭəm kəmauteruh Pitə e kaləpus, kəmotəṭəpuəh o lah min, məṭəu kənotəruru əfəməh məmə Pitə təməhruvən.

¹⁹ Kəni nian Herot təməṭəu məmə Pitə təmagim, kəni təmahli=pən soldiə min məmə okotəsal lan. Məṭəu nian soldiə min kəməsoteruhiən, kəni Herot təmauin e soldiə min u kəmauteruh kaləpus məṭəpuəh o lah məmə Pitə təməhra magim. Məṭəu ilah kotəruru, kəni in təməni məmə okəmki soldiə min u kan kəhuamu ilah. Kəni Herot təmiet Jutiə muvən e taun kəti Sisəriə matig iġin o nian nəuəvin.

Kiġ Herot Akripə Uan *təmiis*

²⁰ E nian əha, Kiġ Herot Akripə Uan niəməha təməu pik kəni təṭəməki e nəṭəm kəṭəṭəṭəṭə e taun mil əha, Təea mine Saedon. Kəni nəṭəmi asoli min e taun mil əha kəməhuva pəti kəni məhuvən məmə okoteruh Kiġ məmə kotol vivi ilah min, məṭəu-inu nəṭəm imalah iġin kəṭəṭəṭəṭəṭə məṭəṭə nəhmti nauəniən ima Kiġ iġin. Məṭəu əupən ilah kəməṭəṭəṭəṭəṭə məṭəṭəṭəṭəṭə Kiġ, kəmotəġəṭəṭəṭə ilah

12:10 Uək 5:19 † **12:17** Jemis notəha İesu, in təmuva iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm.

12:18 Uək 5:22-24

suah kæti nærgin u Plastus, u in iætæmi asoli kæti ræha Kig Herot, motiuvi=pæn mæmæ otasiru e lah.

²¹ E nian Kig Herot tæmos mæmæ otuvæn meruh ilah, kæni tæmuvæn e ræhan napæn tæuvir u tætægætun mæmæ in tæfarmænig. Kæni tæmuva mæharæg e tron ræhan,‡ kæni mætæghati kæm nætæmimi.

²² Kæni nætæmimi kæmotægæt æfæmæh mæmæ, “!Suah u tætæghati sæniæ mæmæ iætæmimi mætæu uhgin kæti!”

²³ Kæni nian nætæmimi kæmotæfæn næni-viviæn kæm Herot, mætæu in tæsæfæniæn næni-viviæn kæm Uhgin, kæni ræueiu agin min agelo kæti ræha Iærmænig tæmoh e nimisiæn æskasik kæti, kæni wom min kæmotun nisigan kæni in timis.

²⁴ Kæni e nian æha, nætæm kæutæni nipehriænian e Iesu kæmætækeikei mætæni pætigæm næghatiæn ræha Uhgin e ikin min tepæt, kæni nætæmimi tepæt kæmæhuva mætæni nipehriænian e Iesu.

²⁵ Nian Panæpæs mine Sol kæmuol naunun e ræhalau uæk æpæha Jerusilæm, kæni miætæg mian Antiok ilahal Jon Mak.

13

Uhgin tæmitæpin Panæpæs mine Sol mæmæ okuol ræhan uæk

¹ E nimæfaki æpæha Antiok, iæni min æha ikin mine nægætun min. Ilah u Panæpæs mine Simion u kætæni mæmæ iætæmi apin, mine Lusias iætæm Saerin, mine Manaen u tæmepæt ilau Herot Antipas u tæmæfarmænig e Kalæli aupæn, mine Sol.

² E nian kæti ilah kæmotæpæh nauæniæn kæni mætæfaki=pæn kæm Iærmænig, kæni Narmin Ræha Uhgin tæmæni=pæn kæm lah mæmæ, “!ækolkeikei mæmæ ræueiu æha onækotæfæri Panæpæs mine Sol mæmæ ilau okuol uæk u iætæm iæmauin e lau ohni.”

³ Kæni nian kæmotæpæh rækis nauæniæn mætæfaki, kæni motælæhu=pæn næhlmilah e ræhn-kapæ lau mæmæ okotæfæri ilau, kæni motahli=pæn ilau mæmæ okian muol uæk.

Panæpæs mine Sol kæmuæni pætigæm næghatiæn ræha Uhgin æpæha Saipræs (Eruh map ræha naliuækiæn ræha Pol e naunun nauæuæ u.)

⁴ Kæni Narmin Ræha Uhgin tæmahli=pæn ilau mæmæ okuol uæk u, kæni ilau kæmian æpæha e taun Selusia, kæni ikin æha kæmian e negæu kæti mian æpæha e nitæni kæti Saipræs.

⁵ Nian kæmiaiet=pæn e taun Salæmis, kæmian e nimæ min ræha nuha-puminiæn ræha nætæm Isrel mætuæni pætigæm næghatiæn ræha Uhgin. Kæni Jon Mak tatitæu=pæn ilau mætæsiru e lau.

⁶ Kæni kæmlaliuæk æmæ mihlitælau agin e nitæni u mætæuarus miætiægæm=pæn e taun Pafos. Ikin æha kæmleruh næuanilæuis kæti ræha Isrel iætæm tatol nati apispis e næsanæniæn ræha iærmis min, kæni in iæni eiua, nærgin u Elimas u nærgin kæti min Patisas.

⁷ Suah u tætalieuæk nian tepæt ilau Setias Polas u kæpmæn asoli ræha nætæm Saipræs. Setias Polas in teinatig, ræhan nætæligiæn tæuvir. Kæni in tæmahli=pæn næghatiæn mæmæ Panæpæs mine Sol okiæuva mueruh in, mætæu-inu tolkeikei mæmæ otætæu næghatiæn ræha Uhgin.

⁸ Mætæu suah u Elimas tæmætæni rah ilau. (Nipeæti nærgin tæni mæmæ iætæmi tatol nati apispis e næsanæniæn ræha iærmis min). Kæni mætalkut mæmæ otæuhlin nætæligiæn ræha Setias Polas mæmæ otæsæniæn nipehriænian e Iesu.

‡ 12:21 “tron” – Ikin kig tææharæg ikin mæfarmænig e nætæmimi. 12:23 Dan 5:20 12:24 Aes 55:11
12:25 Uæk 11:29-30; 15:37 13:2 Uæk 9:15 13:3 Uæk 6:6 13:5 Uæk 12:12; 15:39

⁹ Kēni Sol u kētauin lan mīn mēmā Pol,* Narmīn Rēha Uhgīn tēmāriauēh e nīkin, kēni tēmāsal=pēn əhruahru o Elimas kēni mēni mēmā,

¹⁰ “!Ei! Ik nēti Setān. Ik tīkīmīr rēha natimnati ərəfin iētəm kotəhruahru. Ik nəkəriauēh əmā e neiuēiān mīne nərəhiān. ?Onəhgīn nəmanəpəh nēni rahīn suaru pəhriān rēha Iərmənīg iētəm nətəuhlin?

¹¹ Rəueiu əha Iərmənīg otol nalpīniān kēti kəm ik mēmā nəhmtəm otəpis, onəsəruhīn nəhagəhagiān kēti mīne o nian nəuvein.”

Kēni rəueiu agīn mīn tēmāfu norəuiān mīne napinəpuīān kəmiəuva muəuveg nəhmtīn, kēni nəhmtīn tēmāpis agīn. Kēni tēməhtul mateapən əpnəpīn əmā mēmā suah kēti otasīru lan mit.

¹² Nian kəpmən Setias Polas tēmeruh nati əha, tēni nīpəhriāniān e Iesu mətəu-inu tēmāuit magiān o nəgətuniān rēha suah mīl e Iərmənīg.

Panəpəs mīne Pol kəmian Antiok əpəha ikīn Pisitiā

¹³ Kēni Pol mīne rəhan mīn nətəmimi kəmohiet Pafos məhuvən e negəu kēti məhuvən əpəha taun Perka e ikīn Pamfilīā. Ikīn əha Jon Mak tēməpəh ilah mītəlig=pēn Jerusiləm.

¹⁴ Kēni ilah kəmohiet Perka məhuvən əpəha taun Antiok əha ikīn Pisitiā. Kēni e nian rēha Sapət, kəməhuvən imə e nimə rēha nuhapumīniān rēha nətəm Isrel mətəharəg.

¹⁵ Nian kəmotətəu nafiniān rēha Lou mīne Iəni Mīn, kēni nətəmi asoli rēha nimə əha kəmotahli=pēn nəghatiān kəm Pol mīne Panəpəs motəni mēmā, “Piak mīn. Okəmā itəmāh kēti tatos nəghatiān təuvīr mēmā otəni tasīru e nətəmimi, təhtul mēni pətīgəm.”

¹⁶ Kēni Pol tēməhtul məfəri nəhlmīn mēmā okəsotagətiān kēni mēni mēmā, “Nətəm Isrel mīne itəmāh Nanihluə mīn nətəm nəutəfaki=pēn kəm Uhgīn, otətəlig-to lak.

¹⁷ Uhgīn rēha nətəm Isrel u tēmītəpīn tīpītah mīn aupən kēni mol ilah kotepət kēni motəskasik nian ilah kəməutatīg əpəha Ijīp. Kēni e nəsanəniān asoli rəhan, tēmīti pətīgəm ilah e nītəni əha.

¹⁸ Kēni mateh vivi ilah nati əpnəpīn kəmautol nolīn tərah mīn o nu fote nian kəmautan əpəha ikīn təpiə-məpiə ikīn.

¹⁹ In təmōl nəuaniləuis mīn rēha nətəm Isrel kəmotoh kəpmən mīn rēha nītəni səpīn iētəm kəutatīg e nītəni Kenan, kēni məfən nītəni əha rəhalah kəm tīpītah mīn mēmā rəhalah.

²⁰ Natimnati mīn əha kəmōl nu fo-hanrit-fifti tīnuva mīnuvən rəkis.

“Uərisīg e natimnati mīn əha, Uhgīn tēməfən kəm nətəm Isrel nətəmi asoli mīn mēmā ilah okotarmənīg e lah mətəuarus=pa e nian rēha iəni rēha Uhgīn Samuel.

²¹ Kēni nətəmimi kəmotətapuəh kəm Samuel o kīg, kēni Uhgīn tēməfən Sol kəm lah u nēti Kis, təmsīpən e nəuaniləuis rēha Benjəmīn. Kēni in tēmarmənīg e lah o nu fote.

²² Kēni nian Uhgīn tēmos rəkis Sol, kēni in təmōl Tefit tuva kīg. In tēməni pətīgəm nati kēti təuvīr lan mēmā, ‘Tēmeruh suah kēti Tefit nēti Jese, in iētəmi əhruahru iētəm nīkin tatītəu=pēn rəhak nətəligiān. Kēni in otol natimnati rəfin iētəm iəu iəkōlkeikei mēmā otol.’

* **13:9** Nərgīn u Sol, in nəghatiān rēha nətəm Isrel u kətəni mē Hipru. Nərgīn u Pol, in nəghatiān rēha nətəm Rom u kətəni mē Latin. Aupən e nauəuə rēha Uək Mīn, Luk in tēmətauin e nərgīn u Pol mēmā Sol. Mətəu rəueiu əha tēmauin ərəg-rəg lan mətəni mēmā Pol. Inu nətuəuiniān e uək rēha Pol tatol mətəni pətīgəm nanusiān təuvīr kəm Nanihluə mīn, kēni Luk tətəuin lan mēmā Pol u nərgīn rēha Nanihluə mīn.

13:11 Uək 9:8 **13:13** Uək 15:38 **13:17** Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19** Dut 7:1; Jos 14:1 **13:20** Jaj 2:16; 1Saml 3:20 **13:21** 1Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22** 1Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20

23 “Kəni Uhgın təmol məmə İosmiəgəh kəti, inu İesu, otsipən e nəuaniləuis rəha suah u Kig Tefit, məmə otosmiəgəh nətəm Isrel təhmen=pən əmə məmə in təməni rəkis.

24 Mətəu uərisig İesu tətəuəin rəhan uək, Jon təmaupən məni pətigəm kəm nətəm Isrel məmə okotəkeikei motəlali e rəhalah noliən tərəh mın kəni kol bəptais e lah.

25 Nian Jon təmətuva iuəkır o noliən naunun e rəhan uək, in təməni məmə, ‘Nikitəmah təhti məmə iəu pəh? İəu səniəmə iəu u Uhgın təməni rəkis. !Kəpə! In tətərisig lak iətəm iəu iəsəhmenien məmə iəkəpeg rəkis rəhan put.’†

26 “Piak mın iətəm nəmotsipən e nəuaniləuis rəha Epraham, mine itəmah Nanihluə mın iətəm nəutəfaki kəm Uhgın, otətəlig vivi, Uhgın təmahli=pa kəm tah nəghatien u e İesu məmə in otosmiəgəh itah.

27 Kəni nətəm kəutatig Jerusiləm, mine rəhalah nətəmi asoli mın kəməsotəhrunien məmə iətəmi əha inəha İesu, Uhgın təmahli=pa məmə otosmiəgəh ilah. Kəni nati əpnəpın kəmətəfin pətigəm kəm lah e Sapət mın rəfin nəghatien rəha iəni mın rəha Uhgın iətəm kəməutəni e İesu, mətəu ilah kəməsotəhrunien. Kəni motol nəghatien rəha iəni mın tuva mol nıpəhriənien lan, mətəu-inu ilah kəmötəni məmə okotuhamu İesu.

28 Nati əpnəpın kəməsoteruhien nati kəti məmə otimis ohni, mətəu kəmötətapuəh məmə Pailət otuhamu.

29 “Nian kəmol rəfin natimnati iətəm Nəghatien rəha Uhgın təməni məmə okol lan, kəni rəhan mın nətəmimi kəmötələs iahu e nigı kəməluau motos məhuvən mohtənim e nıpəg kəpiel.

30 Mətəu Uhgın təmol in təmiəgəh mın e nımisiən.

31 Kəni e nian tepət tatiet=pən o rəhan mın nətəmimi. Nətəmi mın əha, ilah İesu kəməutan əpən əpəha Kaləli mətəuarus=pa Jerusiləm. Kəni rəueiu əha nətəmi əha kəutəni pətigəm kəm piatah mın u nəuaniləuis mın rəha Isrel, məmə ilah kəmoteh pəhriən İesu, kəni in təməmiəgəh pəhriən.

32 “Kəni rəueiu əha, itimah iəutəni=pinə kəm təmah nanusien təuvir əha, məmə nəniəskasikien iətəm Uhgın təmol kəm tıpitah mın əpən,

33 rəueiu əha, tınol rəfin nəghatien rəhan kəm tah nəuaniləuis mın rəhalah nian təmosmiəgəh İesu e nımisiən. Təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhgın e Nauəuə Rəha Nəpuən Mın keiu tətəni məmə,

‘Ik nətik. Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.’

34 “Uhgın təməni əskasik rəkis e rəhan Nauəuə məmə otəpanosmiəgəh İesu e nımisiən, kəni ko təsimisiən, kəni nıpətın otəsəmnəmition. Tətəni məmə,

‘Nıpəhriənien, oiəkəfinə nati təuvir agın mın kəm ik iətəm iəməni əskasik rəkis kəm Kig Tefit əpən.’

35 “Kəni e iki pisin mın kəti mın e Nauəuə Rəha Uhgın, Kig Tefit təməni kəm Uhgın e İosmiəgəh məmə,

‘Kəni onəsegəhanien məmə nıpəti Ioluək Əhruahru rəham otəmnəmıt məpien.’

36 “Nian Tefit təmatəmiəgəh, təmol natimnati mın iətəm Uhgın tolkeikei. Uərisig lan timis, kəni kəmitənim ilah tıpin mın, kəni nıpətın təməmnəmıt.

37 Kəni nəghatien əha, təməsəghatien e Tefit, mətəu təməghati e İesu məmə in mın təmimis, mətəu Uhgın təmol təmiəgəh mın, kəni nıpətın təməsəmnəmition.

38 “Tol lanəha piak mın, iəkolkeikei məmə onəkotəhrun məmə rəueiu iətəni=pinə kəm təmah məmə e İesu, Uhgın otos rəkis noliən tərəh mın rəhatəmah.

13:23 2Saml 7:12-16 13:24 Mat 3:1-2 † 13:25 Ioluək rəha iətəmi asoli in tatəpeg rəkis put rəha iətəmi asoli rəhan. Uək u in ləhtəni agın. 13:25 Jon 1:20,27 13:28 Mat 27:22-23 13:29 Mat 27:59-60 13:31 Uək 1:3,8 13:33 Sam 2:7 13:34 Aes 55:3 13:35 Sam 16:10

³⁹ Kəni itəmah onəkotəkeikei motəhrun məmə e Iesu pisin əmə, Uhgın təhrun nos rəkisiən noliən tərəh rəha nətəm kəutəhatətə lan. In otitis ilah e noliən tərəh mın rəhalah. Mətəu suaru rəha nitəu-pəniən Lou rəha Mosis təsəhmenian o nosmiəgəhian iətəmimi.

⁴⁰ Kəni itəmah onəkotəkeikei məutətəu itəmah məmə nəghatien rəha iəni mın rəha Uhgın otəsuvə minian e təmah.

⁴¹ Kəni in tətəni məmə,

‘Ei, otətəlig-to, itəmah nətəm nəutagət əuvsan məutəni rah natimnati rəfin. Onəkotəuit kəni mohmis, mətəu-inu e nian nəutəmiəgəh, oiəkol nati kəti tərəh pik o təmah iətəm ko nəsotəniən nıpəhriənian lan, nati əpnəpın nəmə iətəmi kəti otəni əhruahru kəm təmah.’ ”

Nətəmimi kəmotəgian o nəniən təuvir

⁴² Nian Pol mine Panəpəs kinatıaiet e nimə rəha nuhapuminiən, nətəmimi kəmotətapuəh o lau məmə, “Əui, onəkiəuva mın e Sapət u tətəva, muəni pətigəm mın nəghatien əha nəuvein kəm timah.”

⁴³ Kəni nian nətəmimi kəmohtiet e nimə, ilah tepət kəmohtəu=pən Pol mine Panəpəs. Nətəmi mın əha, nəuvein nəuaniləuis mın rəha Isrel, kəni nəuvein Nanihlə mın kəmotəpəh rəhalah nəhatətəiən kəni məutohtəu=pən noliən mın rəha nəfakian rəha nətəm Isrel.‡

Kəni ilau kəmuəghati kəm lah mətuəni=pən əskasik kəm lah məmə, “Onəkotəkeikei motəskəlīm nəhatətəiən rəhatəmah e Uhgın, məmə in otolkeikei pik itəmah mol təuvir kəm təmah.”

⁴⁴ Kəni e Sapət iətəm tətəva, iuəkır nətəmimi rəfin e taun asoli əha kəməhuva məmə okotətəu nəghatien rəha Uhgın.

⁴⁵ Kəni nian nətəmi asoli rəha nətəm Isrel u kəsotolkeikeiən Pol kəmoteruh nımənin nətəmimi kəməhuva o nəghatien rəhan, kəni kinəutohtəgərah in o lah, kəni minotətuəuin məutəni rah Pol mine nati nak in tətəni.

⁴⁶ Kəni Pol mine Panəpəs kəməsuəginian kəmuəni məmə, “İtimlau oiəkuəkeikei muəni pətigəm nəghatien u rəha Uhgın kəm təmah muaupən, nətəm Isrel mın. Kəni itəmah nəmotəpəh nəghatien rəha Uhgın, kəni nəghatien aru əmə rəhatəmah tətəgətun məmə itəmah nəsotəhmenian o nosiən nəmiəgəhian itulin. Kəni rəueiu itimlau inətian məmə iəkuəni pətigəm nəniən təuvir u kəm Nanihlə mın mətəu səniəmə nətəm Isrel,

⁴⁷ kəni inu, inu nəghatien iətəm İərməniğ təməfa rəkis kəm timlau məmə iəkuol, in tətəni e Nauəuə Rəha Uhgın məmə,

‘Təu iəmol ik məmə onəkuva ik nəhəgəhəgian kəti rəha Nanihlə mın, məmə nətəni pətigəm kəm nətəmimi e ikin mın rəfin məmə iəkolkeikei məmə iəkosmiəgəh ilah.’ ”

⁴⁸ Nian Nanihlə mın kəmotətəu nəghatien əha, nıkilah təmagian ohni, kəni mınəutəni-əni kəm lah mın məmə nəghatien rəha İərməniğ Iesu in təuvir pik. Kəni nətəmi mın Uhgın təmitəpın rəkis e lah məmə okotos nəmiəgəhian iətəm ko təsikəiən, ilah kəmotəni nıpəhriənian lan.

⁴⁹ Kəni nəghatien rəha İərməniğ təmai u mıtəlau e nitəni rəfin əha iuəkır e taun əha.

Nətəm Isrel kəmotəhgi pətigəm Pol mine Panəpəs

⁵⁰ Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel kəməhuvən moteruh Nanihlə mın rəha taun əha, inu nətəmi asoli, mine nıpətan asoli mın nətəm kəutəfaki məutohtəu=pən noliən rəha nətəm Isrel. Kəni motiuvı=pa məmə okotol niəməha kəm Pol mine Panəpəs. Kəni ilah rəfin kəmotəhgi pətigəm ilau əha imalah ikin.

13:39 Rom 10:4 **13:41** Hab 1:5 ‡ **13:43** Nanihlə mın əha u kəutohtəu=pən nəfakian rəha nətəm Isrel, kəməhgi=pən ilah. **13:46** Uək 3:26; 18:6 **13:47** Aes 49:6

⁵¹ Mətəu ilau kəmuohrapispiš niftəni e nəhlkilau təhmen e nəmtətian kəti məmə Uhgın təməuhlin nəmtahn kəm lah kəni ilau kəmiaiet mian e taun əha Ikoniam.

⁵² Mətəu nətəmi rəha Iesu əpəha Antiok, Narmin Rəha Uhgın təməriauəh e lah, kəni ilah nīkilah təmagian pik.

14

Pol mine Panəpəs kəmian Ikoniam

¹ E Ikoniam kəmian mīn əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel, kəni mətuəni pətigəm nəghatien rəha Uhgın, kəni nəghatien rəhalau təuvir pik, kəni təmiuvi=pa nətəmimi tepət məmə ilah kəmotəni nīpəhriənian e Iesu, inu nətəm Isrel tepət mine Ianihluə tepət mīn nətəm kəutohtəu=pən nolien rəha nəfakien rəha nətəm Isrel.

² Mətəu nətəm Isrel mīn u kəməsotəniən nīpəhriənian e rəhalau nəghatien, kəməhuvən o Nanihluə mīn, motol ilah kotəməki pik e nətəmi mīn u kəutəni nīpəhriənian e Iesu, məutol niəməha kəm lah.

³ Mətəu Pol mine Panəpəs kəmuatig təfəməh ikin, məsuəginien e lah, mətuəkeikei matuəni pətigəm nəghatien rəha nəuvirien rəha Uhgın kəm nətəmimi rəfin. Kəni İərməniğ təmol ilau kuol nati apispiš mine nəmtətian tepət məmə nətəmimi okotəhrun məmə rəhalau nəghatien in nəghatien pəhriən.

⁴ Kəni nətəm ikin əha, kəmotəhapu ilah mīn, nəuvein kəutohtəu=pən nətəm Isrel u kəsotəniən nīpəhriənian e Iesu, kəni nəuvein kəutohtəu=pən aposil mil əha, Pol mine Panəpəs.

⁵ Kəni nətəm Isrel mine Nanihluə mīn, mine nətəmi asoli mīn rəhalah mīn, kinautol nəghatien oneuən kəti məmə okotəəkən ilau, kəni kotahtihmu ilau e kəpiel.

⁶ Mətəu nian kəmuətəu nəghatien oneuən rəhalah, ilau kəmuagim mian əpəha e profens rəha Likaoniə, kəni mian əpəha e taun mil əha, Listra mine Terpe. Kəni e taun mil əha mine ikin mīn titəlau e taun mil əha,

⁷ ilau kətuəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Iesu İosmiəgəh.

Pol mine Panəpəs əpəha Listra

⁸ Kəni əha Listra, suah kəti əha ikin. Nian təmair mətəu nəhlkin mil kəmuəpaiu təruru naliuəkien, təmətəharəg əmə, kəni in təmətəharəg əha ikin

⁹ matətəlig e nəghatien rəha Pol. Pol təməsal=pən əhruahru o suah kəha, mīnəhrun məmə in tinəhatətə rəkis məmə nəhlkin təhrun nəuvirien,

¹⁰ kəni magət əfəməh lan məmə, “!Ei piak, əhtul!” Kəni əmeiko, suah u təməhtul əhruahru kəni mīnətaliuək.

¹¹ Nian nīmənin nətəmimi kəmoteruh nati əha iətəm Pol təmol, kəmotəni əfəməh e nəghatien Likaoniə məmə, “!Ei! Otafu-to. Uhgın mīn rəhatah kinotol nətəmimi e lah, kəni mīnəhuva imatah ikin.”

¹² Kəni kəmotauin ərəg-rəg e nərgi Panəpəs məmə Sus u nīpətin təni məmə in iərməniğ rəha uhgın mīn rəhalah. Kəni mōtauin ərəg-rəg mīn e nərgi Pol məmə Heremes, nīpətin u təni məmə in iətəm tətəghati rəha uhgın mīn rəhalah. Kəmotauin lan lanəha mətəu-inko Pol tətəghati pik, mapirəkis Panəpəs.

¹³ Nimə rəha narmi nati rəha uhgın əha Sus, in tətəhtul ihluə e taun əha. Kəni pris rəha uhgın əha Sus təmasiğ kau mīn nəuvein iətəm təmətu=pən rəkis nəuginigi e lah. Kəni məmki ilah muva e namtīhluə rəha lahuənu. Mətəu in mine nīmənin nətəmimi kətolkeikei məmə kətol sakrifais kəm lau motol nəniviən lan kəm Pol mine Panəpəs.

14 Mətəu nian aposil mil kəmuətəu nəghatian e nati əha kəni muəhrun, kəmuəhapu rəhalau napən.* Kəni kəmuaiu mian əpəha e nəlugin e lah. Kəni muagət əfəməh məmə,

15 “!Ei, nəman! ?Nəkotəni məmə nautol nak u? Itimlau iətəmi əmə təhmen e təmah. Iatuos nəniən təuvir mətiəuva kəm təmah, kəni iəkuolkeikei məmə iəkuəuhlin nətəligian rəhatəmah məmə nəkotəpəh nəfakian kəm uhgin min u iətəm rəhalah nəsanəniən tikə. Mətəu onəkotəfaki əmə kəm Uhgın iətəm tətəmiəgəh, mətatig itulin. In pişin əmə təmol neai, niftəni, nitəhi, mine natimnati rəfin iətəm kəutatig ikin min rəfin.

16 “Aupən in təmegəhan məmə nətəmi ikin min rəfin məmə ilah oko-tohtəu=pən aru əmə suaru min rəhalah.

17 Mətəu nian rəfin in tatol suaru kəm lah məmə ilah kotəhrun neruhian rəhan nəuvirian iətəm in tatol. In tatol nuhuən tətəfuv, matol nauəniən min e nasumian, kəni kautol nipətillah e nian əhruahru rəhalah. In tətəfən nauəniən kəm təmah mol itəmah nəutətəu təuvir.”

18 Mətəu kəmətuəni pau nəghatian əha kəm lah, iuəkir əmə kəni kuəruu nəniəhuiən ilah o nolian sakrifais o nəni-vivian ilau.

19 Kəni nətəmi nəuvein e nəuaniləuis rəha nətəm Isrel kəmotəpən Antiok əha Pişitiə mine Ikoniam mohiet=pa Listra, kəni kəmotol nətəligian rəha nətəmi tepət məmə okotəməki e Pol mine Panəpəs. Kəni kəmotələs Pol kəni motəhti e kəpiel, kəni moteikəpan məhuvən motəraki pətigəm e taun motəpəh tətəməhli. Nikilah təhti məmə təmimis.

20 Mətəu nian nətəmi rəha Iesu kəməhuva motəhtul təlau lan, kəni təhtul əmeiko muvən min əpəha imə e taun. Kəni kəməni=pa lauig lan, in mine Panəpəs kəmiaiet mian Terpe.

Pol mine Panəpəs kəmiatəligpən Antiok əha Siriə

21 Kəni Pol mine Panəpəs kəmuəni pətigəm nəniən təuvir e taun əha Terpe, kəni kəmiavi=pa nətəmi tepət kəhuva o Iesu. Kəni kəmiatəlig miəuva Listra, kəni uərisig miaiet min miəuva Ikoniam, kəni kiaiet min miəuva Antiok əha Pişitiə.

22 Kəni ikin əha, kəmətuəfu əskasik e nətəmi rəha Iesu. Kəni mətuəfən nəghatian məmə okotəhtul əskasik e nəhatətəian e Iesu. Kəni matuəni məmə, “Kitah okotətig e nərahian tepət nian kəhuvən e suaru rəha nuvəniən matig ahgəl Narməniəg Rəha Uhgın. Mətəu nati əpnapin əmə, kitah okotəkeikei məutəhtul əskasik.”

23 Kəni e niməfaki min ikin min rəfin iətəm ilau kətian ikin, mətuəfəri eldə min rəhalah. Kəni mətuəpəh nauəniən matuol əmə nəfakian, kəni mətuələhu e nəhlmi İərməniəg nətəmi nətəm kinotəni rəkis nipəhriəniən lan.

24 Kəni ilau kəmian=pən Pişitiə ikin muəsəu-pah mueiuaiu Pamfilie ikin e taun əha Perka,

25 ikin əha ilau kəmuəni pətigəm nəniən təuvir ikin. Kəni ilau muəsəu-pah mueiuaiu=pa min e taun kəti min Atalie,

26 kəni kəmuos nəgəu ikin miatəlig=pa Antiok əha Siriə. Nətəm Antiok əha inəha, aupən ikin ilah kəmotəhli=pən Pol mine Panəpəs məmə okian muəni pətigəm nəghatian rəha Uhgın, kəni motəfaki məmə Uhgın oteh vivi ilau e ikin min iətəm ilau kətian ikin. Kəni rəueiu kinuol naunun uək rəhalau.

27 Nian ilau kəmiatəlig=pa min, kəmuəuin e nətəmi rəha niməfaki məmə okəhuva kətiah. Kəni ilau kəmuəni pətigəm kəm lah natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol ilau kuol e nəsanəniən rəhan, kəni muəni məmə təməhro lanu Nanihluə min, ilah kəməhuva motəni nipəhriəniən e Iesu.

* **14:14** “kəmuəhapu rəhalau napən” məmə in ko kəmuətəu tərəh pik e nolian əha. **14:15** Sam 146:6; Uək 10:26 **14:16** Uək 17:30 **14:17** Jer 5:24 **14:19** Uək 17:13; 2Kor 11:25 **14:22** Uək 15:32; 1Təs 3:3 **14:26** Uək 13:1-2 **14:27** Uək 15:4,12

28 Kəni ikin əha, ilau kəmuatig tuvəh nəuветin ilah nətəmi rəha Iesu.

15

Nəfaki min nəuvein kəmotəni məmə nətəmi okotohtəupən lou rəha Mosis

1 Kəni nətəmi nəuvein kəmotəpən Jutiə mohiet=pa Antiok məutəgətun piatah min məutəni məmə, “Okəmə kəsəhgi-pəniən itəmah, təhmen e inu iətəm Lou rəha Mosis tətəni, ko Uhgın təsosmiəgəhiən itəmah.”*

2 Kəni Pol mine Panəpəs ilah nətəmi əha kinəutahi ilah min o nəghatiən əha, kəni minəutagət əfəməh e nəniən əha. Kəni uərisig, nətəmi rəha niməfaki əha Antiok kəmotitəpən Pol mine Panəpəs mine ilah min nəuvein məmə okəhuvən Jerusiləm moteruh aposil min mine eldə min rəha niməfaki o nəniən əha.

3 Nətəmi rəha niməfaki kəmotahli=pən ilah kəhuvən, kəni nian ilah kəmohtəpən Fəniə mine Səmeriə, kəmotəni pətigəm məmə təməhro lanu Uhgın tatiuvi=pa Nanihlua min kəutəhuva rəhan nətəmi. Kəni nəghatiən əha təmol piatah min ikin əha nikilah tətəgən pik.

4 Nian kəməhuva Jerusiləm, nətəmi rəha niməfaki mine aposil min mine eldə min rəha niməfaki, kəmotəgən məmə okotos ilah məhuvən imalah min ikin. Kəni Pol mine nətəmi əha kəmotəni pətigəm natimnati iətəm Uhgın təməfən nəsanəniən kəm lah məmə okotol.

5 Mətəu Fəresi nəuvein əha ikin iətəm kəutəni niphəriənən e Iesu, kəmotəhtul motəni məmə, “Nanihlua min, okəkeikei kəhgi=pən ilah, kəni okotəkeikei motəgətun ilah məmə okotohtəu=pən Lou rəha Mosis.”

Aposil min mine nətəmi asoli min kəmotəghati əpəha Jerusiləm

6 Kəni aposil min mine eldə min rəha niməfaki kəmotəharəg məutəghati e nəniən əha.

7 Kəni nian kəmotəghati nəfəməh nəuветin, kəni Pitə təməhtul məni məmə, “Piak min. Itəmah nəkotəhrun vivi məmə nuvəh rəkis Uhgın təmitəpən iəu e nikitəmah məmə iəkəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Iesu kəm Nanihlua min məmə okotəni niphəriənən lan.

8 Uhgın təhrun nətəligiən rəha nətəmi, kəni in tənəgətun rəkis məmə nikin tagiən məmə otosmiəgəh nətəmi min u kəsəniəmə nətəm Isrel əmə, mətəu-inu təməfa Narmın Rəha Uhgın kəm lah təhmen əmə mə inu təməfa kəm tah.

9 In təməsol pisinien əmə kəm lah. !Kəpə! In təməfəl rəkis rəhalah nolien tərəh min mətəu-inu kəutəni niphəriənən lan təhmen=pən əmə mə inu tinol rəkis kəm tah.

10 “? Mətəu təhro itəmah nəutəhuvən e suaru pisin məmə Uhgın nikin otahmə? ?Təhro itəmah ninəutətu=pən Lou e nəhuvegilah məmə in nati figəm kəti iətəm ilah kəutələs? !Kəpə! Itəmah, oteruh-to. Kitah mine tipitah min kitah rəfin kəsotəhmenien məmə okotələs nati figəm əha.

11 Mətəu kitah kəutəhatətə məmə Iesu in İərməniəg rəhatah, kəni in tatosmiəgəh itah e rəhan nəuvirien əmə, kəni in mətol əmə lanəha kəm lah.”

12 Nəghatiən əha təmol ilah kotərru nati okotəni, kəni məutətəlig e Pol mine Panəpəs kinətuənu pətigəm nati apispis min mine nəmtətiən pisin pisin min iətəm Uhgın təmol ilau kuol e nəhmti Nanihlua min.

Jemis təməhtipəsig e nəghatiən

* **15:1** Nəhgi-pəniən e Oltestimin in nəmtətiən məmə nətəmi, ilah nətəmi rəha Uhgın. Nanihlua min tepət, kəsəhgi-pəniən ilah. Rəha nətəm Tanna, nəhgi-pəniən in nəmtətiən məmə kətəfən nəpətiən rəha kəlkələh min nəman. **15:1** Kəl 5:2 **15:2** Kəl 2:1 **15:4** Uək 14:27 **15:7** Uək 10:1-43 **15:8** Uək 10:44; 11:15 **15:10** Mat 11:30; Kəl 3:10 **15:11** Kəl 2:16; Efəs 2:5-8

13 Nian kəmuol naunun e nəni pətigəmian uək mɪn rəhalau, kəni Jemist† təhtul məni məmə, “Piak mɪn. Otətəlig vivi-to e rəhak nəghatian.

14 Pitə təməni-vivi agin kəm tah məmə təməhro lanu Uhgɪn təmaupən miet=pən o Nanihluə mɪn məmkirəkis ilah nəuvein məmə rəhan mɪn.

15 Kəni nati əha təhmen=pən əmə e nəghatian iətəm iəni rəha Uhgɪn təməni iətəm kəmətəi e Nauəuə Rəha Uhgɪn. Uhgɪn tətəni məmə,

16 ‘Uərisig e natimnati mɪn əha, oiəkətəlig=pa mɪn.

Oiəkol vi nimə rəha narməniɡian rəha Kig Tefit u təməmnəmɪt aupən.

Nati əpnarɪn təməmnəmɪt, mətəu iəkləfəri mem mafəl mol təkaskik mɪn,

17 məmə nətəmi əpnarɪn e nitəni mɪn u Nanihluə mɪn, iətəm iəmɪtəpɪn rəkis ilah məmə rəhak nətəmimi mɪn, ilah okotəsal lak.

18 Iəu Iərməniɡ iətəni lanu, kəni iəmol nətəmimi kotəhrun rəkis nati əha nuvəh aupən.’”

19 Kəni Jemist təməni məmə, “Kəni tol lanəha, iəu iəkəni məmə rəueiu Nanihluə mɪn tepət kinautəuhlin nətəliɡian rəhalah mɪnəutəhuva o Uhgɪn. Kəni təsəuviriən məmə rəueiu əha kitah okotol tiəkis pik mɪn o lah.

20 Mətəu pəh okotətəi nauəuə kəti tuvən kəm lah məmə okəsotunian nauəniən mɪn u kəmol rəkis sakrifais lan kəm narmi nati mɪn u iərmis mɪn, kəni kotamikmik e nəhmti Uhgɪn. Kəni məsotolien təfagə e pətan. Kəni məsotunian nati miəgəh iətəm kəmarin nentəui mətəu-inu niran əha ikɪn e nɪpətɪn. Kəni okəsotunian nɪrə.

21 Okotəkeikei motəniəhu ilah lanəha o nələhuiən nəməlinuiən tətətiɡ o iəfaki mɪn, nətəm Isrel mɪne Nanihluə mɪn, mətəu-inu nətəmimi kəutisiəi Mosis, kəni təmətuəuin nuvəh rəkis e Sapət mɪn rəfin, nətəmimi kəutafin Lou rəha Mosis əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel. Kəni kəutəni pətiɡəm nəghatian mɪn əha e taun mɪn rəfin.”

Kəmətəi nauəuə kəm nəfaki mɪn u Nanihluə mɪn

22 Kəni aposil mɪn mɪne eldə mɪn mɪne nətəmimi rəha niməfaki kəmotegəhan məmə okotahli=pən ilah mɪn nəuvein kotohtəu=pən Pol mɪne Panəpəs məhuvən Antiok. Kəni kəmotətgi=pən Sailəs mɪne Jutəs u kətəni məmə Pasapəs. Suah mil əha nətəmimi kəutisiəi ilau.

23 Kəni kəmotəfən nauəuə kəm lah məmə okotos məhuvən. Nauəuə tətəni məmə,

“Itimah aposil mɪn mɪne eldə mɪn rəha niməfaki, itimah piatimah u itəmah. Iəkotəni təuvir kəm təmah əpəha Antiok, mɪne Siriə, mɪne Silisiə u Nanihluə mɪn, mətəu rəueiu nɪnəhuva piatimah mɪn.

24 Itimah iəmotətəu məmə nətəmimi nəuvein u e nikitimah kəmotol tiəkis pik kəm təmah, kəni itəmah nəmotətəu tərəh e nəghatian rəhalah. Mətəu itimah iəməsotəfəniən nəghatian məmə okəhuvən motəni lanəha.

25 Tol lanəha kəni itimah iəmotəuin e nəghatian kəti, kəni motegəhan məmə itimah nəuvein okotos nəghatian rəhatimah muɪtəu=pən Pol mɪne Panəpəs u itimah iəkotolkeikei pik ilau.

26 Iuəkir kiamis o uək u rəha Iərməniɡ rəhatah, Iesu Kristo.

27 Kəni itimah iəutahli=pinə Jutəs mɪne Sailəs məmə okiauvnə mueh itəmah. Ilau okuəni əhruahru kəm təmah nəghatian kətiəh əmə iətəm itimah iəmotətəi.

† 15:13 Jemist u, in notəha Iesu, kəni in iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm. 15:13 Kəl 2:9
15:18 Amos 9:11-12 15:20 Eks 34:15-17; Lev 17:10-16

²⁸ Kəni Narmĭn Rəha Uhgĭn nĭkin tagĭən mĭne nĭkĭtĭmah tagĭən məmə ĭsotəfĭnə mĭnĭən lou kəti kəm təmah məmə otəfĭgəm pĭk o təmah, mətəu ĭn əmə u nəkotəkeikei motol:

²⁹ onəsotunĭən nauənĭən mĭn u kĭnol rəkĭs sakrifais lan kəm narmi nati mĭn u ĭərmĭs mĭn; kəni məsotunĭən nĭran; kəni məsotunĭən nati miəgəh u kəmarĭn nentəui mətəu-inu nĭran əha ĭkĭn e nĭpətĭn; kəni məsotolĭən təfagə e pətān. Nəmə nəutohtəu=pən nəghatĭən mĭn əha, onəkəhuvən e suaru təuvĭr.

Inu naunun nəghatĭən rəhatĭmah.”

³⁰ Kəni nətəmi asoli mĭn əha kəmotahli=pən nətəmi əha ilah kuvət məmə okəhuvən əpəha Antiok. Nĭan kəməhĭetĭgəm=pən Antiok, kəmotauĭn e nətəmĭmi rəha nĭməfaki mĭn əha ĭkĭn əha, kəni kəhuva kətĭah, kəni kotəfən nauəuə u kəm lah.

³¹ Kəni nĭan kəmotafĭn nauəuə u, nĭkilah təmagĭən mətəu-inu nəghatĭən əha təməfəri nĭkilah.

³² Jutəs mĭne Sailəs ilau ĭəni mil rəha Uhgĭn. Kəmuəghati təfəməh kəm piatah mĭn əha mətəufəri nətəligĭən rəhalah mətəuol ilah kəutəhtul əskasĭk.

³³ Ilau kəmuatĭg təfəməh nəuvetĭn ĭkĭn əha, kəni piatah mĭn kəmotauĭəhrun ilau kəni motətəpuəh məmə Uhgĭn otəfən rəhan nəməlinuĭən kəm lau, kəni motahli=pən ilau kĭatəlig=pən o nətəmi mĭn u kəmotahli=pa ilau.

³⁴⁻³⁵ Kəni Pol mĭne Panəpəs kəmuatĭg təfəməh nəuvetĭn əpəha Antiok, kəni ilah nətəmĭmi tēpət kəməutəni pətĭgəm nəghatĭən rəha ĭərmənĭg kəm nətəmĭmi mətəgətun ilah lan.

Pol mĭne Panəpəs kəmuəhapu ilau mĭn

³⁶ Nĭan nəuveĭn uərisĭg, Pol təmənĭ=pən kəm Panəpəs məmə, “Təuvĭr məmə kĭatəlig mĭn mĭan mueruh pialau mĭn e taun mĭn rəfĭn u kəmuəni pətĭgəm nəghatĭən ĭkĭn rəha ĭərmənĭg kəm lah, mueruh-to məmə kəutəhratĭg.”

³⁷ Kəni Panəpəs təmegəhan kəni mōlkeikei məmə otit mĭn Jon Mak.

³⁸ Mətəu Pol təmənĭəhu əskasĭk məsōlkeikeĭən, mətəu-inu Jon Mak təməpəh rəkĭs ilau əpəha Pamfilĭə mĭtəlig məsĭtəu-pənĭən ilau mətəuarus kĭnuol nau-nun e uək.

³⁹ Kəni kəmuəni təkəsĭk e nĭan əha, əmeiko muəuəri ilau mĭn. Kəni Panəpəs təmĭt Mak kəni muos negəu kəti mĭan əpəha Saiprəs.

⁴⁰ Mətəu Pol təmĭt Sailəs ilau mĭn. Kəni nətəm kəutəfaki kəmotəfaki məmə ĭərmənĭg oteh vĭvĭ ilau e rəhan nəuvĭrĭən, kəni motahli pətĭgəm ilau.

⁴¹ Kəni kəmuəliuək mĭan=pən Sĭrĭə mĭne Silisĭə ĭkĭn kəni matuem əskasĭk nĭməfaki mĭn.

16

Timoti təmĭtəupən Pol mĭne Sailəs

¹ Kəni Pol təmāliuək mĭn muvən əpəha Terpe mĭne Listra. Kəni ĭkĭn əha, ĭətəmĭmi kəti əha ĭkĭn rəha Iesu, nərgĭn u Timoti. Məmə rəhan ĭn pətān Isrel ĭn tatəhatətə e Iesu, mətəu rəhan tatə ĭn ĭətəm Kris.

² Piatah mĭn u kəutəhatətə e Iesu əpəha Listra mĭne ĭkonĭəm kəmotəni məmə Timoti ĭn ĭətəmi təuvĭr kəti.

³ Kəni Pol tolkeikei məmə otit ilau mĭn. Kəni təməhgi=pən ĭn mətəu-inu təməsōlkeikeĭən məmə nətəm Isrel mĭn əha ĭkĭn mĭn əha, nĭkilah otəhti rah mətəu-inu ilah rəfĭn kotəhrun məmə tatə rəha Timoti ĭn ĭətəm Kris.*

⁴ Kəni nĭan ilahal kəmhluvən e taun mĭn, məhləni pətĭgəm kəm nətəmĭmi rəha Uhgĭn nəghatĭən rəha aposil mĭn mĭne eldə mĭn ĭətəm kəmotələhu əpəha

15:28 Mat 23:4 **15:37** Uək 12:12,25 **15:38** Uək 13:13; Kol 4:10 **16:1** Uək 14:6; 2Tim 1:5 **16:2** Fil 2:19-22 * **16:3** Nətəm Kris ilah Nanihluə mĭn, kəsəhgi=pən ilah.

Jerusiləm. Kəni məhləgətun ilah məmə okotəkeikei məutohtəu=pən nəghatiən min əha.

⁵ Kəni e nolian əha, niməfaki min kəmotəskasik e rəhalah nəhatətəiən, kəni nian rəfin nətəmimi Tatepət kəməutəhatətə e Iesu məutəhuva e niməfaki.

Pol təmeruh nəməhlairiən kəti rəha Uhgın

⁶ Kəni ilahal kəmhluvən=pən əpəha Fritiə mine Kəlesiə ikin, mətəu-inu Narmın Rəha Uhgın təməsegəhaniən e lahal məmə okihluvən=pən Esie məhləni pətiğəm nəghatiən əha ikin əha.

⁷ Nian kəmhluva iuəkir e ikin Misiə mine ikin Pitiniə, məhlolkeikei məmə okihluvən Pitiniə. Mətəu Narmın rəha Iesu təsegəhaniən məmə okihluvən.

⁸ Kəni kəmhliuək mihluvən=pən Misiə ikin, kəni mihleiuaiu=pa e taun əha Troas.

⁹ Kəni lapın lan, Pol təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. Təmeruh məmə iətəm Masetoniə kəti tətəhtul mətətapuəh əskasik ohni məmə, “Pale, onəkəuva Masetoniə masiru e timah.”

¹⁰ Nian Pol tineruh rəkis əmə nati əha, kəni inautol əpenə-penə məmə iəkəhuvən Masetoniə, mətəu-inu inotəhrun məmə Uhgın tətəuın e timah məmə oiəkotəni pətiğəm nanusiən təuvir rəha Iesu kəm nətəmimi əha ikin.†

Litia əpəha Filipai təməni nıpəhrianiən e Iesu

¹¹ Kəni iəmotos negəu kəti mohiet əpəha Troas motaiu əhruahru əmə o nitəni Samotres. Kəni kəməni lauig lan iəməhuvən məhuvəri e taun Neapolis.

¹² Kəni iə mohiet ikinu motaliuək əmə məhuvən əpəha e taun əha Filipai, u tətəməhli aupən e nitəni asoli Masetoniə. Nətəmi ikin əha, nətəm Rom əhruahru. Kəni iəmotatig nəuvetin əha ikin.

¹³ Kəni e Sapət, nian rəha nəfakiən, iə mohiet e taun əha kəni məhuvən əpəha ləuahtəni e nəhu kəti iətəm nikitimah təməhti məmə nətəmimi okəhuva ikin məutəfaki. Kəni iəməhuvən motəharəg məutəghati itimah nıpətan u ilah kəmotəpən məhuva məutəharəg.‡

¹⁴ Kəni pətan Tuatirə kəti əha ikin tətətəlig e timah, nərgin u Litia. In pətan kəti tatol napən u nəugi naris, kəni nian rəfin napən əha nəhmtin tiəkis pik. Pətan əha in İanihlə kəti mətəu in tatitəu=pən nəfakiən rəha nətəm Isrel, kəni İərməniğ təmol nikin timətmətiğ məmə otəni nıpəhrianiən e nəghatiən iətəm Pol tətəni.

¹⁵ Kəni kəmol bəptais lan mine rəhan min, mine rəhan min noluək min. Kəni in təməni=pa kəm timah məmə, “Pale, onəkəhuva imak ikin kotatig nəuvetin mətəu-inu itəmah nınotəhrun rəkis məmə iəu iətəni nıpəhrianiən e İərməniğ.” Kəni in təmətəkeikei kəm timah, kəni iəkəhuvən iman ikin.

Kəmləfən Pol mine Sailas e kaləpus əpəha Filipai

¹⁶ Kəni nian kəti, nian iəməhuvən ikin kətəfaki ikin, kəni pətəkəku kəti təmeruh itimah e suaru. In ioluək rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəmotos nəhmtin. Pətan əha narmın tərəh kəti tatig lan iətəm in tatol tətəni pətiğəm natimnati iətəm otəpanuva. Kəni rəhan nətəmi asoli min kəmotos məni tepət e pətan əha mətəu-inu nətəmimi kəutətəou ilah məmə ilah okotətəu rəhan nəghatiən.

¹⁷ Kəni in təmatuərisig e timah Pol, kəni mətəni əfəməh məmə, “Nətəmi min u, nətəmimi rəha Uhgın u ilis, ilis pik. Kəutəni=pinə kəm təmah suaru rəha Uhgın məmə in otosmiəgəh nətəmimi lan.”

16:4 Uək 15:23-29 **16:6** Uək 18:23 † **16:10** E fes 10-17, koteruh nəghatiən rəha Luk u nıpətin tətəni mə “itimah.” Inu tətəni məmə Luk ilah Pol mine e naliuəkiən rəhan. Koteruh min nati kətiəh e japtə 20 fes 5 matuvən. ‡ **16:13** Nian Pol tatuvən e taun kəti, nian rəfin tatuvən e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel. Mətəu nəmə təhro, kəni tikə e taun u. Kəni tol lanəha, təmuvən əpəha e nəhu asoli, ikin məutəfaki ikin. **16:17** Mak 1:24

18 Təmatol lanəha e timah nian tepət, mətəuarus nian kəti Pol tinətəu tərəh o nati əha mənəpəou lan. Kəni in təmeirair magət e narmın tərəh əpəha məmə, “!E nərgi İesu Krīsto iətəni=pinə kəm ik məmə onəkiet rəkis e pətəkəku u!” Kəni rəueiu aɡin mın, narmın tərəh əpəha təmiet e pətəkəku əha.

19 Kəni nian rəhan nətəmi asoli nətəm kəutarmənig lan kınotəhrun məmə narmın tərəh tiniet rəkis lan, kəni rəhalah nətəligiən o nosiən məni lan, in təmiet e lah, kəni kəmotətəu tərəh. Kəni kəmotaskəlīm Pol mine Sailəs motələs ilau məhuvən əpəha e taun əha kautol makit ikin,

20 məmə okuəhtul e nəhmti nətəm Rom, nətəmi rəha kot. Kəni ilah kəmotəni məmə, “Suah mil u ilau iətəm Isrel. İlau katuol nati tərəh tepət, matuol nətəmimi kəutan məhli pik u imatah ikin.

21 İlau kətuəni məmə kitah okotəkeikei motohtəu=pən suaru pisin mın. Mətəu suaru mın əha kəsotohtəu-pəniən lou rəhatah. Kitah nətəm Rom. !Ko kitah kəsotoliən lanəha!”

22 Kəni nətəm ikin əha kəməhuva moteruh ilau mınəutəni rah ilau. Kəni suah mil u rəha kot kəmuəni=pən kəm soldia mın məmə okotəpeg rəhalau napən motalis ilau e nəuanigi.

23 Kəni kəmotalis ilau motau tepət, kəni uərisig motləfən ilau e kaləpus. Kəni motəni=pən kəm iətəm tateh kaləpus məmə otateh vivi ilau məmə okəsiaietən muagim.

24 Nian iətəmi rəha neruhiən kaləpus təmətəu nəghatiən əha, təmələs ilau muvən e nəuan kəti əpəha imə aɡin, kəni mətəu=pən nig e nəhklilau təhmen e hankap.

Iətəm tateh kaləpus təməni nıpəhriənən e İesu

25 Kəni e nəlugi nian lapin, Pol mine Sailəs kətuəfaki, kəni ilau mətəuani nəpuən mın rəha nəni-viviən Uhgın. Kəni nətəmimi mın e kaləpus kəməutətəlig e lau.

26 Kəni rəueiu aɡin mın, nəmig asoli kəti təməlauəl e niftəni kəni mol nimə kaləpus təməlauəl pik, kəni doə mın e kaləpus kəmoterəh, kəni sen u kəməlis nətəmimi lan kəmohtis.

27 Kəni nian iətəmi rəha nehien kaləpus təmair, mafu məmə doə mın rəha kaləpus kəmoterəh, nikin təməhti məmə nətəmi kəutəməhli e kaləpus kınotəgim rəfin. Kəni təmləfəri rəhan nau məmə otagəmu aru in lan. §

28 Mətəu Pol təmagət əfəməh məmə, “!Ei! !Sagəmuien ik! İtimah rəfin əpə ikin.”

29 Kəni suah kəha təmauın məmə okələs lait kan, kəni in təmaiu muvən imə. Kəni misin=pən nəulin əpəha e nəhki Pol mine Sailəs ikin mətərəmrumın.

30 Kəni mit ilau mihluvən əpəha ihluə kəni mətəpuəh o lau məmə, “!Suah mil! ?Oikəhro lanu məmə Uhgın otosmiəgəh iəu?”

31 Kəni kəmuəni=pən kəm in məmə, “Onəkəkeikei məni nıpəhriənən e İərmənig İesu, ik mine rəham mın.”

32 Kəni kəmuəni=pən nəghatiən rəha İərmənig kəm in mine nətəmimi u kəutatig ilah mın.

33 Nati əpnapin lapin aɡin, mətəu suah kəha təmit ilau muvən məueiu mafəl nıməgim mın e nıpəti lau iətəm kəmalis ilau ikin. Kəni e nian əmə əha kəmuol bəptais lan mine rəhan mın.

34 Kəni in təmit Pol mine Sailəs muvən iman ikin məfən nauəniən kəm lau. Kəni in mine rəhan mın ərəfin nikilah təmagiən məriəuəh mətəu-inu kəmotəni nıpəhriənən e Uhgın.

16:20 Mak 13:9 16:22 2Kor 11:25; 1Təs 2:2 § 16:27 E nian əha, nəmə soldia kəti tairarəpən e iətəm tatol kaləpus tagim, okəkeikei kohamu soldia əha. 16:27 Uək 12:18-19 16:30 Uək 2:37

³⁵ Nian tāmian, iətāmi rəha kot mil əha kuəni=pən kəm soldia mīn məmə, “Onəkəhuvən moterəh e suah mil əha kətian.”

³⁶ Kəni suah kəha iətāmi rəha kaləpus tāmāni=pən kəm Pol məmə, “Iətāmi rəha kot mil kəmuəni məmə okəsul mīniən nahmāiən kəti kəm təlau, kəni iəkoterəh e təlau nəkətian, kəni iaiet mətian kəni muatig mətig.”

³⁷ Mətəu Pol tāmāni=pən kəm soldia mīn əha məmə, “?Ei, mətəu təhro əha? Mə itimlau iətəm Rom mil.* Kəni iətāmi rəha kot mil əha kəməsueruhian məmə iəmuol nati kəti tərəh, mətəu e nəhmti nətāmimi kəmotalis itimlau, kəni motləfən itimlau e kaləpus. ?Kəni rəueiu kuolkeikei məmə oiəkiaiet oneuən əmə? !Kəpə! Ilau əmə okuəkeikei miəuva u ikinu kəni muəfətigəm itimlau.”

³⁸ Kəni soldia mīn əha kəməhuvən motāni=pən kəm iətāmi rəha kot mil əha. Kəni nian kəmuətəu məmə Pol mīne Sailəs ilau iətəm Rom mil, ilau kəmuəgin pīk.

³⁹ Kəni kəmian muəni=pən kəm Pol mīne Sailəs məmə, “!Pale, kəsi! Iəmuol tərəh e təlau.” Kəni ko miet ilau mohiet e kaləpus, kəni muəni=pən vivi kəm lau məmə okiaiet e taun əha.

⁴⁰ Kəni Pol mīne Sailəs, ilau kəmāiə e kaləpus mian e nimə rəha Litia. Kəni mueruh piatah mīn əha ikin əha mīne nəuvīnitah mīn rəha niməfaki, kəni muəghati nəuvētīn kəm lah mətəufəri nīkilah. Kəni uərisig lan, kiaiet mətian.

17

Pol mīne Sailəs kəmian əpəha Təsalonāikə

¹ Kəni Pol mīne Sailəs kəmualiuək mian=pən əha e taun mil əha Amfipolis mīne Apolonā, miəuva miaiet=pa e taun əha Təsalonāikə. Ikin əha, nimə rəha nuhapumīniən kəti əha ikin rəha nətəm Isrel.

² Kəni Pol təmōl məmə inu tatol nian mīn, təmuvən əpəha imə e nimə əha. Kəni e Sapət kisil ilah nətəm Isrel əha ikin kəmotol nəghatīən tepət o Nauəuə Rəha Uhgīn.

³ In tətāni kəm lah məmə, “Nauəuə Rəha Uhgīn tətāni-vivi agīn məmə Kristo iətəm Uhgīn tāmāni məmə otahli=pa, in otəkeikei mīmīs, kəni Uhgīn otosmiəgəh mīn in e nīmīsīən. Iesu u iətəm iətāni kəm tāmāh, in Kristo əha.”

⁴ Ilah nəuvein kəmotāni nīpəhriāniən e nəghatīən əha, kəni kəmohtəu=pən Pol mīne Sailəs. Kəni Nanihlūə mīn tepət nətəm kəutəfaki kəm Uhgīn, mīne nīpətan asoli tepət nətəm kotepət e nīpətan mīn, kəmohtəu=pən ilau.

⁵ Mətəu nətāmi asoli mīn rəha nətəm Isrel əha ikin əha, kinəutohtgərah ilau, kəni məhuvən motəmki=pa nətəm kotərəh, əpəha e nīkali suaru mīn mīne ikin mīn nəuvein mīn, kəni mīnautol nərahīən tepət əpəha e taun əha. Kəni məhuvən e nimə rəha Jeson, mīnautəhapu doə e nimə, mətəsəl e Pol mīne Sailəs. Kəmotolkeikei məmə okotləfən ilau e nəhlmi kaunsil əha ikin əha.

⁶ Nian kəməsotehīən ilau, kəni kotaskəlīm Jeson mīne piatah mīn nəuvein motəmki=pən ilah məmə okotəhtul aupən e nətāmi asoli rəha kaunsil. Kəni kəmotagət əfəmāh mətāni məmə, “Suah mil əha Pol mīne Sailəs kətiasuv nəmāuiən e ikin mīn rəfin, kəni mīniəuva e taun rəhatah.

⁷ Kəni Jeson təmauīn e lau kian iman ikin, mətəu ilah kəutatgəhli lou rəha Sisə iətəm tətarməniḡ e nitāni mīn. Ilah kəutāni məmə Iərməniḡ kəti mīn əha ikin tətatiḡ, nərgīn u Iesu.”

⁸ Nian nətəm Isrel kəmotāni nəghatīən əha, mautol nətāmimi mīne nətāmi asoli mīn əha nīkilah tīnəpiapei pīk.

* **16:37** Nəmə suah kəti in iətəm Rom, mətəu katətu=pən nəghatīən kəti lan, kəni lou kəti əha ikin rəhalah məmə aupən kəpmən otol nalpinīən kəm in, mətəu in otəkeikei məhtul e kot māni pətīḡəm nəuvēti nəghatīən katətu=pən lan. Afin e Uək 25:16. **17:7** Luk 23:2; Jon 19:12

⁹ Kəni nətəmi asoli mın əha kəmotol Jeson mine piatah mın kəmotəfən məni kəti, məmə in nəniəskasikiən kəti məmə okəsotol minian nati əha, kəni motahli=pən ilah kəutəhuvən.

Pol mine Sailəs kəmian əpəha Perea

¹⁰ Nian tınapınəpu, kəni piatah mın ikin əha kəmotahli=pən Pol mine Sailəs məmə okian e taun əha Perea. Nian kəmiaiet=pa ikin əha, kəmian e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel.

¹¹ Nətəm Isrel əha ikin əha nətəligiən rəhalah təuvir, məpirəkis nətəm Təsalonaikə, mətəu-inu kətolkeikei pik məmə okotətəlig e nəghatiən rəhalau. Kəni nian rəfin, kəutafin vivi e Nauəuə Rəha Uhgın, məutəsal vivi məmə nəghatiən rəhalau təhruahru uə kəpə.

¹² Mətəu-inu e noliən əha, kəni tepət kəmotəni nıpəhriənian e Iesu. Kəni nıpətan asoli mın Kris tepət, mine nətəm Kris tepət kəmotəni nıpəhriənian e Iesu.

¹³ Mətəu nian nətəm Isrel əpəha Təsalonaikə kəmotətəu məmə Pol tətəni pətigəm mın nəghatiən rəha Uhgın əpəha Perea, kəni ilah kəməhuva mın əpəha ikin mınəutəhlili nətəm Perea, mınautol ilah məmə kotəhrun nohiən ilau.

¹⁴ Kəni nian əmə əha, piatah mın kəmotahli=pən mın Pol tuvən əpəha itəhi muvən e negəu muvən Atens, məpəh əmə Sailəs mine Timoti kətuatig əpəha Perea.

¹⁵ Kəni nətəm kəmotit Pol məhuvən Atens, kəni Pol təməni=pən kəm lah məmə okotəni=pən kəm Sailəs mine Timoti məmə okuauit uəhai əmə mian mueruh mın in. Kəni kəmohtəlig=pa mın Perea.

Pol əpəha Atens

¹⁶ Nian Pol təmətəhtahnin Sailəs mine Timoti əpəha Atens, in təmətəu tərəh pik mətəu-inu nian tətəliuək mətan ikin əha, meruh məmə ikin əha təriauəh e narmi nati tərəh əpnəpın mın.

¹⁷ Mətəu-inu o nati əha, in təmuvən əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel ilah nətəm Isrel, mine Nanihluə mın nətəm ilah kəutəfaki kəm Uhgın, məutəghati pik o nati əha mine nanusiən təuvir. Kəni nian rəfin in tatuvən ikin katol makit ikin mətəghati kəm nətəmi əpnəpın mın əmə.

¹⁸ Kəni nəgətun mın nəuvein nətəm Kris, kətəni ilah məmə Epikiuriən mine Sitoik,* ilah mın kəutəghati. Ilah nəuvein kəutəni məmə, “?Suah əha təmələs əmə nəghatiən kəti e suaru mətəni, kəmə tətəni nak əpəha?”

Kəni nətəmi nəuvein kəmotəni məmə, “Itiməh iəutətəu məmə tətəghati e uhgın mın rəha iki pisin pisin mın.” Kəmotəni lanəha mətəu-inu Pol tətəghati e Iesu, mətəni məmə təmimis mətəu Uhgın təmosmiəgəh mın.

¹⁹ Kəni kəutəuın=pən e Pol məmə otuva məhtul e nəhmti kaunsil rəha nətəm kəutəharəg e nitəuət əha Areopakus. Kəni kaunsil əha təməni=pən kəm in məmə, “İəkotolkeikei məmə iəkotəhrun nıpətəi nəghatiən vi u iətəm nətəni.

²⁰ Nəghatiən mın əha nəuvein iəmotətəu məmə tol pisin agın, kəni iəkotolkeikei məmə iəkotəhrun nıpətın.”

²¹ Kəmotəghati lanəha mətəu-inu nətəm Atens mine ikin pisin mın iətəm kəməhuva Atens, kəmotolkeikei məmə okotəharəg əmə motətəlig e nəghatiən vi mın əha, kəni motəuhlin vivi nəniən lan.

²² Kəni Pol təhtul e nəhmti nətəmi rəha kaunsil əha məmə, “Nətəm Atens. İəu ineruh rəkis məmə nikitəmah tatuvən pik o uhgın mın.

17:17 Uək 18:19 * **17:18** Epikiuriən mine Sitoik – Nəgətun mın nəuvein iətəm kəutəsal e nıpəhriənian. Ilah Epikiuriən kəutəni məmə natimnati iətəm tatol suah kəti nikin tətəgiən, inu nəukəti nəmiəgəhiən təuvir. Ilah Sitoik kəutəni məmə təuvir nəmə suah kəti təsətəuiən nagianian mine nəhməiən e nikin.

²³ Nian iæu iætaliuæk u ikinu materuh ikin næutæfaki min ikin mine narmi nati min, kæni meruh næghatiæn kæti iætæm næmotætei=pæn rækis e kæpiel kæti mæmæ.

INU IKIN KÆTÆFAKI=PÆN KÆM UHGÏN KÆTI IÆTÆM ITÏMAH IÆKOTÆRURU. Mætæu uhgÏn iætæm itæmah næutæfaki=pæn kæm in, iætæm nækotæruru, UhgÏn æha inæha iætæm iæu iatæni=pinæ kæm tæmah.

²⁴ “UhgÏn æha inæha tæmol niftæni u, mine natimnati ræfin u kæutatig lan, kæni in tæarmænig e neai mine niftæni, in tæsatigÏn e nimæfaki min iætæm kitah æmæ nætæmimi kæmotol.

²⁵ Nati kæti tæsikæiæn ohni u kitah nætæmimi kotæhrun noliæn mæmæ kotæfæn kæm in. Mætæu in pisin æmæ tætfæ næmiægæhiæn kæm tah kætiæh kætiæh, mætæfa natimnati min ræfin kæm tah.

²⁶ Aupæn, aupæn agÏn, in tæmol æmæ iætæmi kætiæh æmæ, kæni nætæmimi ræfin kæmotsipæn æmæ e suah kæha, kæni in pisin æmæ tæmælæhu ilah ræfin e ikin min, kæni in pisin æmæ tæmæni nian iætæm ilah okotan lan, mine niftæni min ræhalah.

²⁷ UhgÏn æmæ tæmol lanæha mæmæ kitah ræfin okotækeikei motalkut motæsal mæmæ okoteh, tæhmen e suah kæti iætæm tæteapæn mætæsal e nati kæti e næpinæpuiæn, mætæu-inu nikin tæhti mæmæ mæta tælæs nati u in tolkeikei. Mætæu næpæhriænæn mæmæ UhgÏn æha, sæniæmæ in isæu o tah.

²⁸ Næpæhriænæn mætæu-inu tæhmen e iætæmi kæti tæmæni aupæn mæmæ, ‘In æmæ tatol mæmæ kitah ræfin kæutæmiægæh, mæutaliuæk, mautol natimnati ræfin.’ Kæni mæhmen e suah kæti ræhatæmah iætæm tæmætei rækis næpuæn kæti mæmæ, ‘Kitah min, kitah nenætin min.’

²⁹ “Mætæu-inu kitah nenæti UhgÏn, ko kitah kæsotænæn mæmæ in tæhmen e natimnati æpnæpin æmæ iætæm nætæmimi kautol ilah e aiæn u kol tætoraip-oraip, mine silfæ, mine kæpiel. In sæniæ mæmæ nati kæti iætæm suah kæti tæhrun noliæn e næhlmin uæ e ræhan næhruniæn. !Kæpæ!

³⁰ “E nian æha aupæn nætæmimi kotæruru UhgÏn, kæni tæhmen e iætæm UhgÏn tæmahtipæsig e næhmtin mæmæ otæseruhiæn noliæn tærah min æha. Mætæu ræueiu tætæni kæm tah ræfin e ikin min ræfin mæmæ, ‘Itæmah ræfin onækotæuhlin itæmah e ræhatæmah min noliæn tærah min.’

³¹ In tæmæni lanæha, mætæu-inu in tæmitæpin rækis nian in otakil noliæn lan ræha nætæmimi ræfin, kæni in otol æmæ e suaru iætæm tæhruahru. UhgÏn tinætæpin rækis iætæmimi iætæm otakil noliæn min ræha nætæmimi, kæni kinotæhrun rækis mæmæ in pæh, mætæu-inu tinol rækis suah kæha tæmiægæh e nimisiæn.”

³² Nian ilah kæmotætæu næghatiæn mæmæ UhgÏn tæmol suah kæti tæmiægæh min e nimisiæn, næuvein kæmotælæh-æmu, mætæu næuvein kotæni mæmæ, “Itæmah iækotolkeikei mæmæ iækotætæu min ræham næghatiæn.”

³³ Næghatiæn æha tinol naunun ikin æha, kæni Pol tietigæm e kaunsil.

³⁴ Mætæu nætæmimi næuvein kæmæhuvæn motæhkul=pæn lan, mæutæni næpæhriænæn e Iesu. Nætæmi æha kæti ikin nærgin u Taionisiæs, in iætæmi kæti ræha kaunsil æha, mine pætan kæti min nærgin u Tamaris, mine nætæmimi næuvein min.

18

Pol tæmuvæn Koræn

¹ Uærisig e natimnati min æha, Pol tæmiet æha Atens, muvæn e taun pisin kæti min, nærgin u Koræn. Taun mil æha kætuatig e nitæni Akaia.

² Ikin æha, tæmeruh suah kæti, in iætæm Isrel, nærgin u Akuilæ. Tæmair æpæha Pontæs, mætæu tæmuvæn mætætig æpæha Itali e taun asoli æha Rom. Uærisig, kæni iætæm Rom æha, Klotiæs iætæm tæarmænig e ikin min ræfin ræha Rom, tæmol lou

kəti məmə nətəm Isrel mın əha ikın okotəkeikei mohiet Rom. Kəni Akuilə mine rəhan pətan Prisilə kəmiaiet miəuva muatig əpəha Korən. Kəməsuatigian təfəməh kəni Pol tiet=pa, meruh Akuilə. Kəni Pol təmuvən imalau ikın.

³ Uək rəhan rəha nosian məni təhmen əmə e uək rəhalau. İlahal nətəmi rəha nəhliən nima tapolın. Kəni təmatig ilahal min ilau, kəni mahlol pəti uək.

⁴ Kəni e nian rəfin e Sapət, nian rəha nəfakian, Pol mine nətəm Isrel mine nətəm Kris kautol nəghatian tepət əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel, mətəu-inu Pol tolkeikei məmə otiuvi=pa ilah məmə okotəni nıpəhriənən e İesu.

⁵ Kəni Sailəs mine Timoti kəmiaiet Masetoniə, kəni nian kəmiaiet=pa ikın əha, Pol təməpəh uək rəha nəhliən tapolın, kəni mətəni pətigəm əmə nian rəfin nanusiən təuvır kəm nətəm Isrel əha ikın məmə İesu in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

⁶ Mətəu ilah kəmotəməki, kəni məutahi. Kəni Pol təmörin-orin rəhan sot asoli e nəhmtilah. In nəmtətiən kəti məmə in otəpəh ilah. Kəni məni məmə, “Nəmə nəutatig e nərahian lan nian Uhgın otakil nətəmimi e Naunun Nian, mətəu rəhatəmah aru, mətəu iəmətəni rəkis mətəu-inu itəmah nəutəpəh. Tətuəuin əha rəueiu, iəkuvən məni pətigəm nanusiən təuvır kəm Nanihluə mın.”

⁷ Kəni in təmiet e lah muvən mətətig e nimə rəha İanihluə kəti mətəu tatitəu=pən nəfakian rəha nətəm Isrel, nərgin u Titias Jastəs. Rəhan nimə in e nıkali nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel.

⁸ Kəni Krispəs u in tətərməniğ e nimə əha, in mine rəhan mın, ilah kəmotəhatətə e İərməniğ. Kəni nətəm Korən tepət mın kəmotətəu nəghatian rəha Pol, kəni kəmotəhatətə e İesu, kəni kol bəptais e lah.

⁹ Kəni nian kəti lapın, Pol təmeruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən. E nəməhlairiən əha, İərməniğ təməghati kəm in məmə, “Səğiniən. Uvən məni pətigəm rəhak nəghatian məsəmeigian,

¹⁰ mətəu-inu kilau min ik. Nətəmimi ko kəsotərəkinian ik, mətəu-inu nətəmimi tepət e taun əha, ilah rəhak nətəmimi mın.”

¹¹ Kəni Pol təmatig ikın əha o nu kətiəh kəni məuig sikis, mətəgətun nətəmimi e nəghatian rəha Uhgın.

Nətəm Isrel kəmotləfən Pol e kot

¹² Kəni nian Kalio in kəpmən rəha nətəm Akaiə, kəni nətəm Isrel kəməhuva pəti kəni motaskəlim Pol motələs məhuvən e kot.

¹³ Kəni mətəni məmə, “Suah u tətalkut məmə otiuvi=pən nətəmimi məmə okotəfaki kəm Uhgın e nolian kəti iətəm təsəhmenian e Lou.”

¹⁴ Kəni Pol təməhtul məmə otəghati, mətəu Kalio təməni=pən kəm lah məmə, “Nətəm Isrel. Otətəlig-to. Okəmə nati u in nati kəti təsəhruahruian, uə təsitəu-pəniən lou, itəmah ninotəhrun rəkis məmə iəkəkeikei mətəu nəghatian rəhatəmah.

¹⁵ Mətəu, nəghatian u in nənikiliniən əmə kəti rəhatəmah e nərgin mın mine natimnati mın rəha Lou rəhatəmah, kəni tətətig əmə e təmah məmə onəkotəni motələhu vivi. Ko iəu iəsakilian nati tol lanəha e kot.”

¹⁶ Kəni in mahli pətigəm ilah e kot.

¹⁷ Kəni nian kəməhuvən ihluə, əmeiko kəni motaskəlim Sostənes u iətəmi asoli rəha nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel. Kəni motoh əpəha e namtihluə e nimə rəha kot. Mətəu Kalio təməsolkeikeian məmə otol nati kəti məmə otəniəhu ilah.

Pol təmətəlig Antiok əpəha Siriə

18 Pol tēmatig nian tepət əpəha Korən ilah piatah mīn. Kəni uərisig tēpəh ilah muvən Kegkriä.* Aupən Pol tēmol nəniaskasikiän kəti kəm Uhgīn, kəni ikin əha in tēmətēi nəuanun matol naunun nəniaskasikiän lan rəhan. Kəni in tēmos mīn negəu kəti ikin əha mitəlig=pa Siria. Kəni Prisilə mine Akuilə kəmuītəu=pən in.

19-21 Nian kəməhuva e taun əha Efəsis, ilahal kihluvari. Kəni Pol tēmuvən əpəha imə e nimə rəha nuhapuminiän rəha nətəm Isrel, kəni məutəni nəghatiän tepət. Ilah kəmotətapuəh ohni məmə otatig nəuvetīn ilah mīn ilah. Mətəu in tēni məmə, “Ei kəsi, kəpə. Ko iəsatiğiän.” Mətəu nian in tēmiet mənī=pən kəm lah məmə, “Nəmə Uhgīn tolkeikei məmə iəkuva mīn, kəni iəpanuva mīn meruh itəmah.” Kəni in tēmos negəu kəti miet Efəsis, mətəu tēməpəh Akuilə mine Prisilə kətuatig ikin əha.

22 Nian Pol tēmuva e taun əha Sisəria, kəni muvari. Kəni maliuək muvən məmə oteruh nətəmi rəha niməfaki əpəha Jerusiləm. Kəni uərisig, titəlig=pa mīn əpəha Antiok.

23 Tēmatig nəuvetīn ikin əha, kəni miet mīn maliuək muvən=pən əpəha Kəlesia mine Fritia ikin matem əskasik nətəmi rəha Iesu.

Apolos tēmuvən Efəsis mine Korən

24 Kəni suah kəti tēmuva əpəha Efəsis, in iətəm Isrel kəti, nərgīn u Apolos. In tēmair əpəha Aleksantria, kəni in iətəm tēuvir kəti rəha nəghatiän, kəni məhrun vivi mīn nəghatiän mīn e Nauəuə Rəha Uhgīn.

25 Kəməgətun rəkis in e suaru rəha İərməniğ. Kəni nian rəfin niğəm tatuəu e nikiän o nənī pətigiəmian nəghatiän rəha Uhgīn. Kəni nəghatiän rəhan e Iesu in təhruahru məuvir. Mətəu nati kətiəh əmə, in təhrun əmə nolian bəptais u Jon tēmatol aupən.

26 Kəni in tēmətəni əskasik nəghatiän rəha Uhgīn əpəha e nimə rəha nuhapuminiän rəha nətəm Isrel. Nian Prisilə mine Akuilə kəmuətəu in, kəmiet mihluvən əpəha e rəhalau nimə, kəni muəni pətigiəm vivi kəm in suaru rəha Uhgīn, kəni tēmətəlig vivi.

27 Kəni nian Apolos tolkeikei məmə otuvən əpəha Akaiə, kəni piatah mīn əpəha Efəsis kəmotasiru lan motətēi nauəuə kəti tuvən kəm nətəmi rəha Iesu əpəha Akaiə, məutətapuəh o lah məmə kotəhrun nosiän Apolos məhuvən əpəha imalah ikin. Ilah mīn əha, kəmotəpən rəkis motəhatətə e Iesu e nəuviriän rəha Uhgīn. Kəni Apolos tēmiet=pən Korən ikin Akaiə masiru e lah lanəha mətəu-inu in iətəm tēuvir kəti rəha nəghatiän.

28 Kəni mətəni pətigiəm vivi e Nauəuə Rəha Uhgīn məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn tēməni məmə otahli=pa. Kəni e nəhmti nətəmimi, tēmoh rəkis nəghatiän rəha nətəm Isrel.

19

Pol tēmuvən mīn Efəsis

1 Nian Apolos tēmətətig əhanəh əpəha Korən, taun kəti rəha Akaiə, Pol tēmītəu suaru kəti əpəha ilis ikin e nitəuət mīn miet=pa əpəha Efəsis. Ikin əha təmeruh nətəmimi nəuvein rəha Iesu.

2 Kəni tēmətapuəh o lah məmə, “? Təhro? ? Narmīn Rəha Uhgīn tinuva məriauəh mətətig e tēmah nian nəmotəhatətə e Iesu, uə kəpə?”

Kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “İtimah iəməsotətəu ağıniän məmə nati kəti mīn əha ikin Narmīn Rəha Uhgīn.”

3 Kəni Pol tēmətapuəh o lah məmə, “? Mətəu kəmol bəptais əhro lanu e tēmah?”

* 18:18 Kegkriä in pasis rəha Korən. 18:18 Nam 6:18; Uək 21:24 18:28 Uək 9:22 19:1 1Kor 3:6 19:2 Uək 8:16

Kəni kəmotəni=pən kəm in məmə, “Kəmol bəptais e timah e noliən bəptais iətəm Jon təmatol.”

⁴ Kəni Pol təni məmə, “Noliən bəptais iətəm Jon təmatol, katol e nətəmi mīn u kəutəuhlin ilah e rəhalah noliən tərah mīn. Mətəu Jon təmətəni pətīgəm məmə nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e iətəmimi iətəm otəpanuərisig lan. Suah u in Iesu.”

⁵ Kəni nian nətəmimi kəmotətəu nəghatiən əha, kəni kəmol bəptais e lah e nərgi İərməniğ Iesu.

⁶ Kəni nian Pol təmələhu=pən nəhlmīn e rəhn-kapə lah, Narmīn Rəha Uhgīn təmuva məriauəh mətətiğ e lah. Kəni kīnəutəghati e nəghatiən iki pīsīn mīn, kəni məutəni pətīgəm nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfən kəm lah.

⁷ Kəni nətəmimi mīn əha, nəman ilah rəfin iuəkīr e tueləf.

⁸ Kəni Pol təmatuvən e nimə rəha nuhapumīniən rəha nətəm Isrel e məuiğ kīsīl mətəni pətīgəm əskasīk nəghatiən e nanusiən təuvīr rəha Uhgīn məsəginīən. Kəni ilah mīn ilah, kəmotol nəghatiən tepət mətəu-inu in tolkeikei məmə otīuvi=pa ilah e Narməniğiən Rəha Uhgīn.

⁹ Mətəu nətəmimi nəuvein, rəhn-kapə lah tiəkīs pīk məmə okotəni nīpəhrīniən e rəhan nəghatiən. Kəni kəmotəni rah suaru rəha İərməniğ rəhatah e nəhmti nətəmimi rəfin. Mətəu e noliən mīn əha, kəni Pol təmīet e lah kəni mit nətəm kəutəhatətə e Iesu kəhuva məhuərisig lan. Kəni nian rəfin ilah nətəmimi kəutəghati əpəha e nimə sikul asoli kəti u suah kəti, nərgīn u Tiranəs, təmətəgətun ikin aupən.

¹⁰ Kəni Pol təmatol uək əha o nu apiəpiə keiu. Mətəu-inu təmatol lanəha, kəni nətəmimi nətəm kəutatig ikin əha Əsiə, nətəm Isrel mīne Nanihluə mīn, ilah rəfin kəmotətəu nəghatiən rəha İərməniğ.

Nenəti Skefa mīn

¹¹ Kəni Uhgīn təməfən nəsanəniən kəm Pol məmə otol nati apīsipīs mīn iətəm tol pīsīn aɡīn.

¹² Natimnati rəha Pol təhmen e hagkīsif mīne napən iətəm təmatuvən lan, nətəmimi kautos məutəhuvən mautek nətəm kəutohmīs lan. Kəni nīmīsīən mīn kəmotəuvīr, kəni narmīn tərah mīn kəmoħiet e lah.

¹³ Kəni nətəm Isrel nəuvein kəutəhuvən ikin pīsīn pīsīn mīn nəuvein, məutəhgi pətīgəm narmīn tərah mīn e nətəmimi, kəni nətəmimi mīn əha kəmotalkut məmə okotol nati əha e nərgi İərməniğ Iesu. Kəni kəmotəni=pən kəm narmīn tərah mīn məmə, “E nərgi Iesu, iətəm kətiəh əmə iətəm Pol tətəni pətīgəm, ohiet.”

¹⁴ Kəni nətəm kəmautol nati əha, səpīn əha ikin nenəti suah kəti, nərgīn u Skefa, u in pris asoli kəti rəha Isrel.*

¹⁵ Mətəu narmīn tərah təməni=pən kəm lah məmə, “İəkəhrun suah u Iesu, kəni məhrun mīn Pol. ?Mətəu itəmah nīpəh mīn u?”

¹⁶ Kəni suah u narmīn tərah tətətiğ lan, təməhtul məhti ilah mərəkīn ilah, məhapu-əhapu rəhalah napən məpeg rəkīs, kəni kotaiu piəpiə əmə mətagīm e rəhan nimə motəmrə-kəmrə.

¹⁷ Nian nətəm Isrel əha ikin mīne Nanihluə mīn kəmotətəu nati əha, kəmotəɡīn pīk. Kəni nətəmimi kəmotəfəri nərgi İərməniğ Iesu təri pīk.

¹⁸ Kəni nətəmimi tepət iətəm kəutəhatətə e Iesu, kəmotəni pətīgəm kəm nətəmimi nati tərah mīn iətəm kəmotol.

19:4 Mat 3:11 **19:6** Uək 8:17; Uək 10:44,46 **19:11** Uək 14:3 **19:12** Uək 5:15 * **19:14** Nətəmi mīn u kotəhrun vi Baebol, kotəni məmə Skefa in səniəmə pris əhruahru, mətəu in aru əmə in tatol məmə in pris. **19:17** Uək 5:11

¹⁹ Nəuvein nətəm kəmautol nərīk, ilah mīn kəmotəmki nauəuə mīn rəhalah e nati əha məhuva, motuvan əhtuv e nəhmti nətəmimi. Nian nətəmimi kəmotafin nəhmti nauəuə mīn əha, təhmen e fifti-miliən vatu† ilah rəfin.

²⁰ Kəni nəghatiən rəha İərmənig təmaiu iahgin e nəsanəniən asoli rəha Uhgīn.

Norgəhuiən asoli kəti əpəha nitəni Esia e taun Efəsis

²¹ Kəni uərisig e nati əha, Pol tīnəni e nīkin məmə otitəlig=pən əpəha Jerusiləm, mətəu otuvən=pən Masetoniə mīne Akaiə ikin. Kəni in təni məmə, “Nian iəkuvən rəkis Jerusiləm, iəkəkeikei muvən mīn Rom.”

²² Kəni in təmahli=pən Timoti mīne Erastəs iətəm kətuasiru lan, məmə okuaupən mian əpəha Masetoniə. Mətəu in otətətig pipim nəuvetīn əpəha ikin Esia.

²³ Kəni e nian əha, norgəhuiən asoli kəti təməri əpəha Efəsis o Suaru Rəha İərmənig.

²⁴ Suah kəti əha ikin iətəm tatol natimnati e aiən kətəni məmə silfə, nərgin u Temetrius. İkinu nətəmimi tepət kəutəfaki kəm uhgin kəti pətan, nərgin u Atemis. Kəni Temetrius tatol narmi nimə əkəku mīn e silfə iətəm təhmen e nimə rəha narmi nati rəha Atemis. Kəni nətəmimi tepət kautos nəhmtin, kəni tatos məni asoli ilah rəhan mīn nətəmimi u kautol pəti uək.

²⁵ Kəni təmauīn e rəhan nətəmimi mīn mīne nətəpīsīn iətəm kautol uək kətiəh əmə məmə okəhuva kətiəh. Kəni təni məmə, “İəu mīn, nəkotəhrun rəkis məmə kəutos məni asoli e uək u rəhatah.

²⁶ Mətəu itəmah nəmoteruh mīne motətəu məmə suah u Pol tətərəkīn nətəmimi tepət kəni kīnəutohtəu=pən, səniə Efəsis əmə, mətəu iuəkīr ikin mīn rəfin e nitəni əha Esia. In tətəni pətīgəm məmə uhgin mīn iətəm nətəmimi əmə kəmotol e nəhlmī lah, səniəmə uhgin mīn pəhriən.

²⁷ Kəni rəueiu əha, iuəkīr tīnətərəkīn suaru rəhatah o nosiən məni, kəni iuəkīr mīn in tatol məmə nətəmimi okoteruh rah nimə rəha Atemis, u iətəm in ilis pīk. Kəni naunun, nəmə təhro nəghatiən rəhan otərəkīn nərgin Atemis iətəm ilis pīk tuva mol nati əpnapīn əmə lan. Mətəu ikinu Esia mīne ikin mīn rəfin, nətəmimi kəutəfaki kəm uhgin u rəhatah.”

²⁸ Nian kəmotətəu nəghatiən əha, nīkilah təmahmə pīk, kəni əmeiko mīnautagət əfəməh məmə “!Ure e Atemis u Efəsis!”

²⁹ Kəni nətəmimi rəfin e taun kīnotapīs e nalməliən. Kəni nətəmimi tepət kəməhuva kətiəh məhuvən motaskəlīm iətəm Masetoniə mil əha iətəm kətualiūək ilahal Pol, nərgilau u Kaeəs mīne Aristakəs. Kəni kəməhuvən pəti motiūvi=pən ilau əpəha ikin nian rəfin kəutuhapumīn asoli ikin.

³⁰ Kəni Pol tolkeikei məmə otuvən məghati kəm nətəmimi əha, mətəu nətəmi rəha İesu kəsotegəhaniən.

³¹ Mīne nətəmi asoli nəuvein rəha kaunsil asoli əpəha Esia nətəm kətolkeikei Pol, kəmotahli=pən nəghatiən kəm in motəniəhu əskasīk məmə otəsuvəniən əha nətəmi əha ikin.

³² Kəni ikin əha, nətəmimi kautol vilig vilig tepət məutagət əfəməh. Nəuvein kəutəni nati pīsīn, kəni nəuvein kəutəni nati pīsīn. Mətəu tepət kotəruru agin məmə kəməhuva o nati nak.

³³ Kəni nətəm İsrəl mīn əha ikin kəmotətgi=pən suah kəti nərgin u Aleksantə məmə otuvən məhtul aupən e lah. Kəni təməfəri nəhlmīn məmə kəsotagətīən pəh təni pətīgəm neruhīən rəhan.

† 19:19 E nəghatiən əhruahru rəha Kris, tətəni “fifti-tausin koin məni kəmol e silfə.” Kəni koin məni kətiəh təhmen e 1,000 vatu. 19:21 Uək 23:11; Rom 1:13 19:23 2Kor 1:8 19:29 Uək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

³⁴ Mətəu nian nətəmimi kəmotəhrun məmə in iətəm Isrel kəti, kəmotagət pəti-pəti əfəmäh mīn məmə, “!Ure e Atemis əpəha Efəsis! !Ure e Atemis əpəha Efəsis!” Kəmotagət əfəmäh motos auə keiu.

³⁵ Kəni iətəmi asoli kəti in kəpmən asoli rəha taun Efəsis, təməhtul mənīəhu ilah məmə, “!Sotagətīən-to!” Kəni mənī məmə, “Ei, nətəmimi! Atemis u in uhgīn rəhatah. Kəni nərgīn in ilis. Kəni nətəmi ikīn mīn rəfin kotəhrun məmə in uək rəhatah nətəm Efəsis məmə okoteruh vivi niməfaki rəhan, kəni moteh vivi kəpiel asim rəhan iətəm təmsipən e neai muva.

³⁶ Kəni suah kəti tikə iətəm otəni məmə iətēiua. Kəni tol lanəha, təuvīr məmə nətəlīgīən rəhatəmäh teiuaiu. Təsəuvīriən məmə nəkotalməli lanko.

³⁷ “Nəmosos suah mil u məhuva ikīnu, mətəu ilau kəsuaqləhiən e nati kəti kəni məsuan kəskəsīən e nimə rəha narmi nati rəhatah, kəni məsuağhati rahīən e nərgi pətan əha, uhgīn rəhatah.

³⁸ Nəmə Temetrius mīne rəhan noluek mīn kauteruh=pən nəghatiən tərəh e suah kəti, nian əha ikīn rəha kot mīne nətəm rəha kot əha ikīn. Təuvīr məmə okəhuvən motəni pətīgəm nəghatiən tərəh mīn əha iətəm kəmotətəu kəm lah.

³⁹ Mətəu nəmə nati kəti mīn əha ikīn iətəm nəkotolkeikei, nəkotos məhuvən e nəharəgiən əhruahru rəhan. Mətəu nəharəgiən u tətəhti lou.

⁴⁰ Timətīg əmə məmə okotəfən kitah e kot o nolīən u, məmə kəmotərgəhu pik u rəueiu. Iuəkīr kotəməu təpiə əmə ikīn. ?Kəni ko kəsotəniən nati kəti məmə kəməhuva ikīnu e nəharəgiən u rəueiu o nak? Mətəu-inu nəharəgiən u, nīpətīn tikə, kəni təsītəu-pəniən lou.”

⁴¹ Nian təməni rəkis nəghatiən əha, kəni mənīəhu nəghatiən mahli=pən ilah məmə okotagīm mīn.

20

Pol təmuven əpəha Masetoniə mīne Akaiə

¹ Nian nərahīən əha təmol naunun, Pol təmauīn e nətəmi rəha Iesu məmə okəhuva kətīah. Kəni mətəğhati kəm lah o nem əskasikīən ilah. Kəni uərisīg lan, tauīəhruin ilah mīet maliuək muven əpəha Masetoniə.

² Təmuven əha ikīn tepət ikīn kəni mətəfən nəghatiən tepət kəm nətəmimi rəha Iesu matem əskasik ilah, kəni mīet=pa Kris.

³ Matīg mos məuīg kisil ikīn əha, kəni uərisīg təni məmə otos negəu kəti mītəlīg=pa Sirīə. Mətəu təmətəu məmə nətəm Isrel mīn kīnautol nəghatiən oneuən kəti məmə okotohamu əpəha e negəu. Kəni təməuhlin rəhan nətəlīgīən, kəni məpəh negəu mətaliuək əmə mītəlīg=pən Masetoniə.

⁴ Nətəmimi nətəm kəməutohtəu=pən e nian əha, kəti u Sopata nətī Pirəs iətəm Perea, mīne Aristakəs, mīne Sekantəs, iətəm Təsalonaikə mil, mīne Kaeəs iətəm Terpe, mīne Timoti, mīne nətəm Esiə mil u Tikikəs mīne Trofiməs.

⁵ Kəni e Filīpai, nətəmi əha kəmotəupən məhuvən mətəhtahnin itīmāh əpəha taun Troas Esiə ikīn.

⁶ Nian Lafet rəha Piret U Is Tikə Lan təmol naunun, itīmāh iəmosos negəu kəti mohiet Filīpai motaiu nian faif mīnəhuvən əpəha Troas, məhuvən moteruh ilah kəni motatīg motos wik apiəpiə.

Iutikis təmimīs kəni məmīəğəh mīn əpəha Troas

⁷ E Sarere lapīn, iəməhuva kətīah məmə iəkotəfaki, kəni motəuən, kəni mau-tun Nauəniən Rəha Nəmtətīən Rəha Iesu. Kəni Pol təməğhati kəm nətəmimi mətəu-inu təhrun məmə oləuīg tatuvən məpəh ilah. Kəni təməğhati mətəuərus nəlugi nian lapīn.

⁸ Nīpəgnəua nimə iətəm iəutəharəğ ikīn, in e nimə kəmol kīlpīn-īlpīn təri. Kəni kəmasiəpən e lait tepət əha ikīn.

⁹ Kəni iətəm aluə kəti, nərgin u Iutikis, tətəharəg e wintə ikin. Nian Pol tətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın mətəni mətəni, kəni Iutikis, napiliən təmos, əmeiko məmei pətigəm e wintə misipəri morin əpəha ləhtəni e niftəni. Kəni nıpəg nəua nimə iətəm təməmei ikin, in tol kisil lan. Kəni nian kəmotėiuaiu məhuvən, mətəu tinimis rəkis.

¹⁰ Kəni Pol təmuvən misin nəulin e nıkali iətəm aluə əha, kəni mələs məgəu=pa e nəhlmin mil, kəni məni=pən kəm lah məmə, “Nikitəmah təsahməiən. In tinəmiəgəh mın.”

¹¹ Kəni Pol təməri mın muvən əpəha ilis kəni mol Nauəniən Rəha Nəmtətəiən Rəha İesu ilah mın ilah, kəni ko motauən pəti. Kəni tətəghati mın kəm lah mətəuarus tian, kəni məpəh ilah.

¹² Kəni ilah kəmotit iətəm aluə u məhuvən lahuənu. Nıkilah tətəgiən mətəu-inu iətəm aluə təməmiəgəh mın.

Kəməhiət Troas məhuvən Məlitəs

¹³ Kəni Pol təməni məmə otaliuək əmə muvən əpəha e taun əha Asos, mətəu itimah iəkəhuvən e negəu məhuvən mə iəkotələs əha ikin. Kəni itimah iəkotos negəu motaupən məhuvən əpəha Asos, kəni in tuərisig muva.

¹⁴ Nian təmiət=pa, iəkotit məhuvən e negəu. Kəni itimah rəfin məhuvən əpəha Mitilen.

¹⁵ İəmotiət məhuvən ikin əha, kəni lauig lan iəkəhuva məutəməhli ihluə e nıtəni əha Kios. Kəni lauig mın iəkəhuva e nıtəni əkəku Samos. Kəni lauig mın iəpanəhuva Məlitəs kəni məhuvəri ikin.

¹⁶ Pol təməni rəkis məmə iəsotəhtulian Efəsis mətəu-inu təsolkeikeiən məmə iəkotan pık əha e nıtəni Esiə. In təmalkut məmə iəkəhuvən uəhai Jerusiləm məmə in otuvən e lafet rəha Nauəniən Vi kətəni məmə Pentekos.

Pol təmauiəhrui nətəmi asoli mın rəha nıməfaki əpəha Efəsis

¹⁷ Kəni nian iəməhuvəri əpəha Məlitəs, Pol təmahli=pən nəghatiən əpəha Efəsis məmə eldə mın rəha nıməfaki mə okəhuva-to motəh in.

¹⁸ Nian kəməhuva, təməghati kəm lah məmə, “İtəmah nəkotəhrun rəkis rəhak nolian iətəm iatol nian iəmuva apis ikinu Esiə mətəuarus=pa u rəueiu.

¹⁹ İəu ioluək əmə rəha İərməniəg. Kəni rəhak nətəliəgiən in ləhtəni əmə. Kəni nian rəfin nəhu nəhmtək tətəiu o təmah. Kəni nian rəfin iətətiəg e nian əskasik mın, mətəu-inu nətəm İsrəl kotolkeikei məmə okotuhamu iəu.

²⁰ “İtəmah nəkotəhrun məmə iəmətəghati kəm təmah mətəgətun itəmah e niki nətəmimi natimnati mın iətəm otasiru e təmah, məsəhluaigian e nati kəti o təmah. İəməni=pinə rəfin e nıpəgnəua nimə mın kəni ihluə mın e nəhmti nətəmimi.

²¹ İətəni=pən əhruahru kəm nətəm İsrəl mınə Nanihluə mın məmə okotəkeikei motəuhlin ilah e rəhalah nəmiəgəhiən məhuva o Uhgın, kəni motəhatətə e rəhatəmah İərməniəg İesu Kristo.

²² “Kəni rəueiu əha, inatuvən Jerusiləm mətəu-inu Narmın Rəha Uhgın təməni kəm iəu məmə iəkuvən. İəsəhruniən məmə oiəkəhratiəg əha ikin.

²³ Nati kətiəh əmə iəkəhrun məmə taun mın rəfin iətəm iətuvən=pən ikin, Narmın Rəha Uhgın tətəni=pa kəm iəu məmə nian iəkuvən ikin əha, iəkətiəg e nərahian kəti kəni muvən e kaləpus.

²⁴ Kəni iəu iəsəginian e natimnati mın əha. Nəmiəgəhiən rəhak in nati əpnəpın əmə. Mətəu iəkolkeikei pık məmə iəkol naunun e uək u İərməniəg İesu təməfa məmə iəkol o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir e nəuviriən rəha Uhgın.

²⁵ “Otətəu-to. İəməghati kəm təmah e Narməniəgiən Rəha Uhgın, mətəu rəueiu əha iəkəhrun məmə itəmah rəfin onəsoteruh mınıən iəu nian kəti.

26 Kəni iətəni=pinə kəm təmah əha rəueiu e nəhmti Uhgın məmə, nəmə itəmah kəti otuvən tərəh ikın, mətəu rəhan aru, səniəmə iəu iəmol.

27 Iəməni=pinə natimnati mın rəfin kəm təmah iətəm Uhgın tolkeikei məmə onəkotəhrun.

28 “Onəkotətəu vivi itəmah. Kəni nətəmimi nətəm Narmin Rəha Uhgın təməfən e nəhlmitəmah, inu niməfaki rəha Uhgın. Kəni onəkotəkeikei məuteh vivi ilah təhmen e iətəmi rəha sipsip mın tateh vivi rəhan sipsip mın. Ilah mın əha, Uhgın təmos nəhmti lah e nıra nətın nian təmimis e nigı kəməluau.*

29 Inəhrun rəkis məmə nian iəkiet rəkis e təmah, nətəmimi nəuvein iətəm kotəhmen e kuri arpin mın okəhuva məmə okotus itəmah nətəmimi rəha Iesu.

30 Itəmah aru mın əmə nəuvein okəpanotəhtul moteiuə motəgəu nəghatiən pəhriən məmə okotit rəkis nətəmimi rəha Iesu.

31 Kəni onəkotətəu vivi itəmah kəni məsotaluiən məmə e nu kişil iəməsəpəhiən nəni-pinəiən nəghatiən u kəm təmah e nian mın rəfin. Kəni nian nəuvein, iəmətasək o təmah.

32 “Kəni rəueiu əha, iətəfən itəmah e nəhlmi Uhgın mine nəghatiən rəha nəuviriən rəhan kəm təmah. Nəghatiən u nəsanəniən lanəha ikın məmə otol itəmah nəkotəskasik, kəni məfinə nəuviriən iətəm Uhgın təməni rəkis məmə otəfən kəm rəhan mın nətəmimi.

33 “Iəu səniəmə iətəmimi iəkolkeikei pik nautə rəha iətəpisin, məni rəhan uə napən iətəm katuvən lan.

34 Itəmah nəkotəhrun rəkis məmə iəu aru əmə, iatol uək o nosiən natimnati iətəm iəu mine nətəmimi kəutəhuərisig lak kotolkeikei o natigiən.

35 Nian nəmotəh rəhak noliən mın, iəməgətun suaru mın əha kəm təmah məmə onəkotol lanəha motasiru e nətəmimi u kəsotəskasikiən. Kəni onəsotaluiən e nəghatiən rəha Iərməniğ Iesu iətəm təməni məmə, ‘Təuvir agin o nətəmimi u nətəm kəutəfən kəm nətəmimi, mapirəkis in mın u ilah kəutəhtahnin əmə məmə okəfən kəm lah.’ ”

36 Nian Pol təmol naunun e rəhan nəghatiən, təmeiuaiu misin nəulın kəni məfaki ilah mın ilah.

37 Kəni kəmotasək pik motaskəlim Pol məutəgətun nolkeikeiən rəhalah ohni, kəni motauihruin.

38 Kəmotətəu tərəh pik məmə təməni kəm lah məmə okəsotəh mınıən nəhmtin. Kəni ilah mın kəmotaliuək məhuvən əpəha negəu ikın.

21

Pol təmuvən Jerusiləm

1 Nian iəmotauihruin rəkis ilah, iəməhuvən e negəu kəni mohiet, motaiu əhruahru əmə o nitəni əkəku əha, Kos. Kəni lauig lan iəkəhuva e nitəni əkəku əha, Rotes. Kəni iəmhiet mın ikın əha məhuva mın e ikın kəti kətəni məmə Patarə, kəni məhuvəri ikın.

2 Ikın əha iəmoteruh negəu kəti, kinatəni məmə otiet muvən əpəha Fonisiə. Kəni iəkotiuvig=pən lan mohiet mın.

3 Itəmah iəməhuva moteruh nitəni asoli əha Saiprəs, kəni motohtəu=pən e nikalın u pesi ikın kəni motaiu e nitəni Siriə. Negəu əha təmuva e taun əha Taea məmə otəmki-pari natimnati ikın. Kəni iəkəhuvəri ikın.

4 Ikın əha iəməhuvən moteruh nətəmi rəha Iesu. Kəni motatig itəmah mın ilah, motos nəfakiən apiəpiə kəti. Kəni Narmin Rəha Uhgın təghati kəm lah, kəni ilah kəmotəni=pən əskasik kəm Pol məmə otəsuvəniən Jerusiləm.

* **20:28** Suaru kəti mın o nəuhliniən nəghatiən u “nıra nətın” in tol lanu: “niran aru.” **20:28** 1Tim 4:16; 1Pitə 5:2-4 **20:29** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31** 1Təs 2:11 **20:34** 1Kor 9:11-12 **20:34** Uək 18:3; 1Təs 2:9 **21:4** Uək 20:23

⁵ Mətəu nian rəhatimah natigiən ikinu tınol naunun, kəni iəkohiet minautəhuvən əpəha Jerusiləm, kəni nətəmi rəha İesu ikin əha, mine rəhalah nıpətan min, mine nətilah min kəmohtəu=pən itimah iəkəhuvən əpəha itəhi e nıpəkıl. Kəni motisin nəulitimah ikin motəfaki, kəni motauiəhrui itimah min.

⁶ Kəni iəkəhuvən e negəu, kəni ilah kohtəlig=pən imalah min ikin.

⁷ Kəni negəu təmiet Taea maiu o nitəni Toleme. Kəni iəkəhuvəri məhuvən moteruh piatimah min, motos nian kətiəh.

⁸ Kəni lauig lan, iəkohiet min məhuvən məhuvəri əpəha e taun Sisəriə kəni məhuvən məutatig e nimə rəha Filip u iətəm tatuvən ikin min mətəni pətigəm nanusiən təuvir. Kəni in tatol səpin lan e nətəmimi nətəm kəməfəri ilah aupən o nasiruiən e aposil min.

⁹ Nətın pətan kuvət kəsotohtəu-pəniən iərman. Nıpətan min əha kəutəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən kəm lah.

¹⁰ İəmotatig nian kisiil uə kuvət ikin əha, kəni iəni kəti rəha Uhgın əpəha Jutiə təmuva, nərgin u Akapus.

¹¹ Təmuva meruh itimah kəni mələs rəkis kətəuti rəha Pol, kəni məlis əpumın aru nəhlmin mine nəhlkin lan, kəni məni pətigəm məmə Narmin Rəha Uhgın təməni kəm in məmə, “Nətəmi asoli nəuvein rəha İsrel okotəlis lanəha suah kəha rəhan u kətəuti, kəni motəfən e nəhlmi Nanihluə min əpəha Jerusiləm.”

¹² Nian iəmotətəu nəghatiən əha, itimah nətəm ikin əha, iəmotəniəhu əskasik Pol məmə otəsuvəniən Jerusiləm.

¹³ Mətəu Pol təni=pa kəm tımah məmə, “? Nəutasək onak? Nəkotol məutərəkın nikik o nuvəniən ikin əha. İəu iəsəginien o nuvəniən e kaləpus o nərgi İərməniğ İesu, mətəu iətegəhan min məmə iəkimis ohni əpəha Jerusiləm.”

¹⁴ Nian iəmoteruh məmə ko Pol təsəuhlinien rəhan nətəligiən, kəni iəkotəpəh əmə, məutəni məmə, “Pəh İərməniğ otol əmə məmə in tolkeikei mine.”

¹⁵ İəmotatig nəuvetin u ikinu, kəni uərisig iəkotaipi rəhatimah natimnati, motaliuək əmə məhuvən Jerusiləm.

¹⁶ Nətəmimi nəuvein rəha İesu əpəha Sisəriə kəmohtəu=pa itimah motit itəmah məhuvən e nimə rəha iətəm Saiprəs kəti u in iətəmi rəha İesu nuvəh rəkis mətəuarus=pa əha rəueiu, nərgin u Nason. Kəni motapılı ikin.

Pol təmuvən meruh Jemis

¹⁷ Nian iəməhuva Jerusiləm, piatah min nikilah təmagiən pik məmə koteruh itimah.

¹⁸ Kəni lauig lan Pol mine itimah rəfin iəməhuvən məmə iəkoteruh Jemis. Kəni əldə min rəfin rəha niməfaki kəməhuva.

¹⁹ Pol təməni təuvir kəm lah kəni məni pətigəm vivi kəm lah natimnati rəfin ağin e rəhan naliuəkiən iətəm Uhgın təmol kəm Nanihluə min.

²⁰ Nian kəmotətəu nəghatiən əha, ilah rəfin nikilah təmagiən, kəni motəni-vivi Uhgın.

Kəni motəni=pən kəm Pol məmə, “Piak. İk ninəhrun rəkis məmə rəueiu əha nətəm İsrel təhmen e təusin tepət kinotəhrun İesu, kəni ilah rəfin kəutəskəlim pik Lou rəha Mosis.

²¹ İlah kinotətəu rəkis nəghatiən nəuvein iətəm kətəni məmə nətəgətun nətəm İsrel əpəha ikin min pisin pisin məmə okotəpəh Lou rəha Mosis.

Kəni motətəu məmə ik nətəni məmə okəsəhgi-pəniən nenətilah mīn, kəni məsotohtəu=pən mīniən kastim rəhatah.*

²² Rəueiu əha ilah okotətəu məmə ik nīnuva u ikīnu mətətig. ?Kəni okotəhro lanu əha rəueiu?

²³ “Təuvir məmə onəkol nati u iətəm iəutəni=pinə kəm ik əha rəueiu. Nəman kuvət u ikīnu kəmotol nəniəskasikīən kəti ilah Uhgīn.

²⁴ Olauig nəkəkeikei mit ilah məhuvən, kəni mos nəhmti rəhalah nati miəgəh mīn rəha sakrifais, kəni itəmah mīn ilah motol sakrifais rəha nafəliən iətəmi u Lou rəhatah tətəni. Kəni ilah kotəhrun nakīən rəhn-kapə lah təpiə. Nian natol natimnati mīn rəfin əha, kəni nətəmimi okotəhrun məmə kətəiuə lam, mətəu nīpəhriənīən, ik nətəskəlīm əhanəh Lou rəha Mosis.

²⁵ “Kəni rəueiu iəkəni Nanihluə mīn nətəm kəutəhatətə e Iesu. Itimah iəmotahli=pən rəkis nauəuə kəti kəm lah. Nauəuə əha tətəni lanu rəhatimah nəghatiən məmə ilah okəsotuniən nīrə, mīne nauəniən u katol sakrifais lan kəm narmi nati mīn, kəni məsotuniən nati miəgəh u kəmarin nentəui mətəu-inu niran əpəha ikīn e nīpətīn, kəni məsotoliən təfagə e pətan.” Kəni Pol təmegəhan e nəghatiən əha.

²⁶ Kəni lauig lan, Pol mīne nətəmi əha kuvət kəməhuvən motol natimnati iətəm Lou tətəni. Kəni Pol təmuvən əpəha e Nimə Rəha Uhgīn məmə otəni=pən kəm pris mīn məmə nian kuvəh əha ikīn tətətig əhanəh məmə Lou tətəni, kəni pris mīn okotol sakrifais kuvət təhmen e nətəmi mīn əha.

Nətəm Isrel kəmotəskəlīm Pol əpəha e Nimə Rəha Uhgīn

²⁷ Nian tīnuva iuəkīr o nian səpīn iətəm sakrifais rəha nafəliən otol naunun lan, nətəm Isrel nəuvein kəmotəpən Esiə aupən, kəmotafu Pol əpəha e Nimə Rəha Uhgīn kəni kīnautos nətəmimi tepət əha ikīn əha mīnautahli=pən mīn nīgəm e nīkilah, kəni nətəmimi mīn əha kəmotəskəlīm Pol,

²⁸ məutagət əfəməh lan məmə, “!Ei, nətəm Isrel! !Əhuva motasīru e tīmah! Suah əpələ in əpə iətəm tatuvən ikīn mīn rəfin mətəgətun nətəmimi məmə okotəməki e tah mətəni kəm lah mīn məmə Lou rəha Mosis in nati əpnəpīn əmə mīne Nimə Rəha Uhgīn. Kəni mit Nanihluə mīn məhuva ikīnu imatah pīsīn əmə ikīn e Nimə Rəha Uhgīn, kəni nolīən əha təmatgəhli Lou kəni mīnol tīnamīkmīk u ikīnu.”

²⁹ Kəmotəni lanəha mətəu-inu kəmoteruh suah kəha Trofīməs iətəm Efəsis təmətaliuək ilau Pol əpəha i taun. Kəni nīkilah təhti məmə kəta Pol təmit miəuva əha ikīn əha e noan rəha nətəm Isrel əmə əpəha e Nimə Rəha Uhgīn.

³⁰ Kəni nətəmimi rəfin e taun kəmotagət əfəməh o nati əha, motaiu məhuvən motəskəlīm Pol moteikəpan mohiet e Nimə Rəha Uhgīn. Kəni pris mīn kotahtipəsīg uəhai əmə e doə e Nimə Rəha Uhgīn.

³¹ Nian kəmotalkut məmə okotohamu Pol, kəni iətəmi asoli rəha soldiə mīn rəha Rom əpəha Jerusiləm, təmos nəghatiən məmə katol nati asoli kəti əpəha i taun.

³² Kəni təmauit məmki rəhan mīn nəuvein soldiə mīn mīne nətəmi asoli mīn lan motaiu məhuvən əpəha ikīn nətəmimi kəutoh Pol ikīn. Nian nətəmimi kəmotafu ilah, ilah kotəpəh nohīən Pol, motəhtul motəpnəpīn əmə.

³³ Kəni iətəmi asoli rəha soldiə mīn təmuva o Pol məskəlīm, kəni magət e rəhan mīn soldiə mīn kəhuva motəlis e sen keiu. Kəni motətapuəh o nətəmimi məmə, “?Iətəmi pəh u? ?Təmol nati tərah nak?”

* **21:21** Inu nəghatiən eiua məmə Pol təməni kəm nətəm Isrel məmə ilah okotəpəh nītəu-pəniən Lou, kəni məsotəhgi-pəniən nətəmimi. Mətəu təməni kəm Nanihluə mīn məmə nīkilah təsəhtiən məmə okotəkeikei motohtəu=pən Lou mīne kəkeikei kəhgi=pən ilah. **21:24** Nam 6:1-20; Uək 18:18 **21:25** Uək 15:29 **21:26** 1Kor 9:20 **21:29** Uək 20:4

³⁴ Kəni nīmənin nətəmimi nəuvein kəutəni nəghatiən pişin, nəuvein kəutəni nəghatiən pişin. Mətəu kinotəruru əhruahru nəukəti nəghatiən, kəni nəghatiən tīnepət. İətəmi asoli rəha soldia min tinəruru məmə kəməhro lanu, kəni magət e rəhan min soldia min məmə okotələs Pol məhuvən e nīmə rəhalah.

³⁵ Nian Pol tīnatəpag-əpag pəri məmə otuvən imə, kəni soldia min kəmotəpən ohni kəni motləfəri, mətəu-inu nətəmimi nīkilah tətəhmə pik məmə okotoh.

³⁶ İlah rəfin kəmutəhuərisig məutəni əfəməh məmə, “!Otohamu! !Otohamu!”

Pol təməni nīpilgan nəghatiən

³⁷ Nian kəmotələs məhuvən məmə okotevig=pən imə, kəni Pol təni=pən kəm iətəmi asoli rəha soldia min e nəghatiən Kris məmə, “İəkolkeikei məmə iəkəni nati kəti kəm ik.”

Kəni iətəmi asoli rəha soldia min təni məmə, “?Nəkəhrun nəghatiən e nəghatiən Kris?”

³⁸ Nīkik təhti məmə ik iətəm İjip u nəmətalkut məmə nəkələs iahu rəhatimah kəpmən aupən, kəni məmki nətəmimi fo-tausin u Nətəmi Rəha Nuhamuiən Nətəmimi, kəni məhuvən məutatig əpəha ikin təpiə-məpiə ikin. ?Ik uə kəpə?”

³⁹ Mətəu Pol təni məmə, “Kəpə. İəu iətəm İsrəl u. İəməir əpəha e nītəni Silisiə e taun asoli Tasəs, kəni iəu iətəmi kəti rəha taun əha. Pale, iəmə nəkegəhan lak pəh iəkəghati-to kəm nətəmi min əha.”

⁴⁰ Kəni tegəhan lan.

Kəni Pol təhtul pəri əpəha kətəgəpag-əgəpag ikin məfəri nəhlmin məmə okəsotagətiən. Nian kəməsotagətiən, kəni təghati kəm lah e nəghatiən İsrəl məmə,

22

¹ “Tatə min mine piak min. Otətəlig-to lak. Pəh iəkəni rəhak kəm təmah.”

² Nian kəmotətəu məmə təməghati kəm lah e nəghatiən əhruahru rəhalah, kəni nagətiən təmikə ağin məutətəlig lan.

Kəni təni məmə,

³ “İəu iətəm İsrəl. İəməir əpəha Silisiə e taun əha Tasəs, mətəu iəməpət u Jerusiləm. Kəmaliel təməgətun iəu. Təməgətun vivi iəu e Lou rəha tīpitah min məmə iəkətəu=pən əhruahru. Kəni e nian əha, iəmətəsanən o nolian natimnati iətəm Ughin tolkeikei təhmen e təmah u rəueiu.

⁴ “Aupən iəmatitəu məmə iəkol nərahian kəm nətəmimi nətəm kau-tohtəu=pən Suaru Rəha İesu. Kəni mətaskəlīm ilah, nəman mine nīpətan, mətəmki=pən ilah e kaləpus kəni mol nəuvein kohmis.

⁵ Nəghatiən min u pris asoli ağin mine nətəmi asoli min rəha kaunsil rəhatah kotəhrun nəniən məmə nīpəhrənən. E nian əha, iəmos nəniən rəhalah e nauəuə mautegəhan lak məmə iəkuvən o nətəm İsrəl əpəha Təmaskis. İəu iəmuven ikin əha məmə iəkəskəlīm nətəmimi min əha rəha İesu məlis ilah e sen məmki ilah muva məmki=pən ilah e kaləpus əpəha Jerusiləm məmə kol nalpiniən kəm lah.

Pol təməni pətigəm məmə təməhro lanu mītəupən İesu (Uək 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “E nian mītigar tinaləlin əmə, kəni inuva iuəkir o Təmaskis, kəni nagəhagiən kəti tatuəu tərūən vivi, təmsipən e neai, masiəgəpin iəu.

⁷ Kēni iāksipəri morin e niftēni. Mētəu nəuia iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu mēmə, ‘!Sol! !Sol! ?Təhro natol tərāh lanu lak?’

⁸ “Kēni iākəmə, ‘?Mētəu Iərməniġ ik pəh?’

“Kēni tēni mēmə, ‘Iəu Iesu, iətəm Nasərit u iətəm ik natol tərāh lan.’

⁹ Nətəm kəmautuərisiġ lak e suaru kəmoteruh nəhagəhagiən əha, mētəu kəməsotətəuiən nəuia suah kəha iətəm təməġhati kəm iəu.

¹⁰ Kēni iākətəpuəh ohni mēmə, ‘?Iərməniġ, iākəhro lanu əha rəueiu?’

“Kēni Iərməniġ tēni=pa kəm iəu mēmə, ‘Əhtul maliuək muvən əpəha Təmaskis. Kēni suah kəti əha ikin əha, in otəni=pinə kəm ik natimnati rəfin iətəm Uġin tinəni rəkis mēmə ik onəköl.’

¹¹ Mētəu-inu nəhagəhagiən əha təsanən pik, kēni mol nəhmtək təpis, kēni nətəmimi nətəm kautəhuərisiġ lak kotos əmə nəhlmək motit iəu iākəhuvən Təmaskis.

¹² “Kēni suah kəti əha ikin əha, nərgin u Anənaiəs, in suah kəti iətəm tatos vivi Lou rəhatah, kēni nətəm Isrel əha ikin əha kautisiai pik.

¹³ In təmuva kēni meruh iəu məhtul=pa iuəkir ohniəu mēmə, ‘Piak Sol, rəueiu əha nəhmtəm otair min.’ Kēni e nian əmə əha, nəhmtək təmair min kēni inateruh in.

¹⁴ Kēni tēni=pa kəm iəu mēmə, ‘Uġin rəha tipitah min aupən, in təmitəpin rəkis ik mēmə ik onəkəhrun natimnati iətəm in tolkeikei. Kēni ik onəkəruh iətəm Əhruahru kēni onəkətəu rəhan nəġhatiən e nohlin.

¹⁵ Onəkəkeikei mēni pətigəm kəm nətəmimi rəfin natimnati iətəm ik nəmətəu kēni meruh.

¹⁶ ?Kēni rəueiu əha, nətəhtahnin nak? Əhtul muvən məfaki=pən kəm Iesu, kēni kol bəptais lam, kēni in otafəl rəham nolien tərāh min.’ ”

Uġin təmahlipən Pol kəm Nanihluə min

¹⁷ Kēni təmatəni mēmə, “Uərisiġ e nati u, kēni iəkuvən Jerusiləm. Nian iəmuven ikin əha, iəmuven e Nimə Rəha Uġin mətəfaki, kēni meruh nəməhlairiən kəti iətəm Uġin təməfa.

¹⁸ E nəməhlairiən əha, iəmeruh Iərməniġ tətəni=pa kəm iəu mēmə, ‘Əhtul uəhai əha rəueiu aġin miet Jerusiləm. Mētəu-inu nətəmi u ikinu ko kəsotətəliġiən e rəhak nəġhatiən iətəm ik nətəni.’

¹⁹ “Mētəu iākəmə, ‘Iərməniġ, nətəmi min əha kotəhrun vivi mēmə aupən iəmatuvən e nimə min rəha nuhapuminiən mətəskəlim nətəmi u kəutəhatətə lam muva mətalis ilah mətəmki=pən ilah e kaləpus.

²⁰ Kēni nian nətəmimi kəmotəhtimu Stipin, kēni niran təmaiu mətəu-inu təmatəni pətigəm ik. Mētəu iəu min, iəmatəhtul itimah milah. Kēni nikiġ tətəgiən mətəu-inu kəutəhti Stipin e kəpiel, kēni mateh rəhalah natimnati.’

²¹ “Mētəu Iərməniġ təməni=pa kəm iəu mēmə, ‘Uvən. Mētəu-inu iəu iətəhli=pən ik ikin əha kəm Nanihluə min mēmə onəkəni pətigəm rəhak nəġhatiən kəm lah.’ ”

²² Kēni kəmautətəliġ vivi lan mətəuarus tēni nəġhatiən əha. Mētəu nian kəmotətəu nəġhatiən əha, motetet motəgət əfəməh mēmə, “!Otiləfətigəm suah u, kotəhamu! !Təsəuviriən mēmə otəmiəġəh mətətig!”

²³ Kəmautəkeikei məutəgət əfəməh motəraġi əpnəpin əmə rəhalah napən, mətəmki niməulul mətəraġi əpnəpin əmə lan mətəu-inu niəməha tinol pik ilah.

²⁴ Kēni iətəm Rom u in tepət e soldiə min tēni mēmə okələs kan əpəha e nimə rəha soldiə min. Kēni tēni mēmə okəlis mətəu-inu tolkeikei mēmə Pol otəni kəm in mēmə nətəmimi kotəgət pik lan lanəha onək.

²⁵ Mētəu nian kəmautiuvī-ərain vivi Pol məmə okotalis, kəni təni=pən kəm nətəmi asoli mīn əha kəti rəha soldiə mīn u kəutəhtul iuəkīr ohni məmə, “!Ei! Iəu iətəm Rom u. ?Təhruahru məmə onəkotalis iəu nian iəsuvən əhanəhiən e kot?”

²⁶ Nian iətəmi asoli rəha soldiə mīn təmətəu nəghatiən əha, təmuvən meruh iətəmi asoli u in tepət e lah mənī=pən kəm in məmə, “Ei! ?Nak u natol? !Suah u in iətəm Rom!”

²⁷ Kəni iətəmi asoli rəha soldiə mīn əha tətəpuəh o Pol məmə, “!Ei! Əni-vivi-to məmə ik iətəm Rom pəhriən uə kəpə.”

Kəni Pol təni məmə, “Əuəh. Iatəni pəhriən.”

²⁸ Kəni iətəmi asoli rəha soldiə mīn təni məmə, “Iəmətəou mənī asoli o nəghan-pəniən iəu məmə iəkuva iəu iətəm Rom.”

Mətəu Pol təni məmə, “Iəu iəsətəouiən nati kəti. Rəhak tatə in iətəm Rom. Kəni tol lanəha, iəu iətəm Rom.”

²⁹ Kəni əmeiko soldiə mīn nətəm kəmutəhtul maru məmə okotalis Pol kəmotauit motan e nəmtahləh məhuvən isəu. Kəni nian iətəmi asoli əha təməhrun məmə Pol in iətəm Rom, kəni təməgin mətəu-inu tīnəlis rəkis e sen, kəni inu tətəhti lou rəha Rom.

Pol təməhtul aupən e kaunsil

³⁰ Kəni lauig lan, kəni iətəmi asoli rəha soldiə mīn əha tolkeikei məmə otəhrun əhruahru məmə təhro nətəm Isrel kautol lanəha e Pol. Kəni mənī kītis rəkis sen lan, kəni mauin e pris asoli mīn mīne nətəmi asoli rəha kaunsil rəha nətəm Isrel məmə okotəharəg motəghati, kəni muvən mələs Pol muva təhtul aupən e lah.

23

¹ Kəni Pol təməsəl=pən əhruahru əmə o nətəmimi rəha kaunsil, kəni mənī məmə, “Piak mīn. E rəhak nəmiəgəhiən aupən mətəuarus=pa u rəueiu, iəsītəu=pən aginīən e nīkik məmə iəmol nati tərah kəti e nəhmti Uhgīn.”

² Kəni pris asoli agin Anənaiəs təni=pən kəm iətəmi kəti tətəhtul iuəkīr ohni məmə, “Em=pən nohlin.”

³ Mətəu Pol təmənī=pən kəm in məmə, “!Uhgīn otol mīn lanko lam! Ik nəkəhmen e nimə iətəm kəmoħ pik e al ruən əmə ihluə, mətəu tamīkmīk əpəha imə. ?Təhro nətəharəg u ikīnu mətakil iəu e Lou rəhatah, mətəu ik nəməni məmə kəti otem iəu? Ik nīnatgəhli rəkis Lou əha.”

⁴ Nətəm kəmutəharəg iuəkīr o Pol kotəni məmə, “?Təhro nətəghati rah e pris asoli agin rəha Uhgīn?”

⁵ Kəni Pol təni məmə, “Piak mīn. Iəu iəsəhrun aginīən məmə in pris asoli agin rəha Uhgīn. Mətəu iəu iəkəhrun məmə Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni lanu məmə, ‘Səghati rahīən e nətəm kotepət lam.’ ”

⁶ Kəni təmafū məmə nīkali kaunsil nəuvetīn ilah Satusi mīn, kəni nīkalīn nəuvetīn ilah Farəsi mīn. Kəni in təmagət əfəməh məmə, “Piak mīn. Iəu Farəsi kəti. Rəhak tatə mīne tīpik mīn, ilah Farəsi mīn. Mətəu nətəmi mīn u kotolkeikei əmə məmə okotiuvī pətīgəm iəu e kot mətəu-inu iəmələhu=pən rəhak nətəligiən e nəhatətəiən u rəhatah məmə iətəmi təmīmīs otəpanəmiəgəh mīn.”

⁷ Nian təmənī rəkis əmə nəghatiən əha, kəni Farəsi mīne Satusi mīn kəmotagət asoli e lah mīn əpəha imə e kaunsil, kəni mīnautəhapu ilah mīn, mīnautol nəniən keiu.

⁸ Mətəu inko Satusi mın kəutəni məmə nian iətəmimi timis, ko təsəmiəgəh minian. Kəni məutəni məmə nagelo mın kohkə, kəni narmın tikə. Mətəu Farəsi mın kəutəni məmə, nati milahal əha, ilahal nıpəhriənian.

⁹ Mətəu-inu o nati əha, ilah kəmotagət pik ohni. Kəni nəghatiən rəhalah təməri muvən ilis.

Kəni nəgətun mın nəuvein rəha Lou u Farəsi mın, kəmotəni əskasik məmə, “İtimah iəsoteruh-pəniən nəghatiən tərəh kəti mine e suah u. Nəmə təhro nıpəhriənian məmə narmın kəti uə agelo kəti təməghati kəm in.”

¹⁰ Kəni nəghatiən təməskasik pik iuəkır kautoh ilah mın. Kəni iətəmi asoli rəha soldia mın əha, təgin məmə nətəmimi rəha kaunsil okotearis-earis Pol nəmə okotaskəlīm. Kəni tahli=pən rəhan soldia mın məmə okəhuvən motələs rəkis Pol məhuvən mın əpəha imalah ikin.

¹¹ Kəni lapın əmeiko, İərməniğ təmuva o Pol məni=pən kəm in məmə, “Nati əha, nati əpnəpın əmə. Səginian. İk nəməni pətigəm rəkis iəu u ikinu Jerusiləm. Kəni onəköl mın əpəha Rom.”

Nətəm Isrel nəuvein kəmotəni oneuən məmə okotohamu Pol

¹² Kəni lauig lan, nətəm Isrel nəuvein kəmotəharəg e nəghatiən kəti, kəni motəni oneuən məmə okotohamu Pol. Kəni motol nəniəskasikiən kəti məmə okəsotauəniən mine motəmnim nəhu motətəuarus kotohamu Pol. Kəni nəmə okotəgəhli nəniəskasikiən əha, pəh Uhgın otoh ilah kohmis.

¹³ İlah tapirəkis fote nətəm kəmotol oneuən nəghatiən əha.

¹⁴ Kəni kəməhuvən o pris asoli mın, mine nətəmi asoli mın rəha nətəm Isrel, motəni=pən kəm lah məmə, “İəmotol nəniəskasikiən kəti məmə iəsotauəniən mətəuarus iəkotohamu Pol.

¹⁵ Kəni itəmah mine nətəmi rəha kaunsil onəkotəkeikei motahli=pən nəghatiən kəm iətəmi asoli rəha soldia mın rəha Rom motətəpuəh ohni məmə, otəkeikei mələs Pol muva u ikinu, kəni moteiuə lan məmə onəkoteruh o natimnati mın əha rəhan. Kəni itəmah oiəkotəhluaig e suaru məutəhtahnin məmə okotələs motəhuva, kəni iəkotaskəlīm motohamu.”

¹⁶ Mətəu rəhn iəuanian Pol kəti iərman, nəti nəuvinin, tətətu nəghatiən əha, kəni muvən əpəha ima soldia mın ikin məni pətigəm kəm Pol.

¹⁷ Kəni Pol taun e iətəmi asoli kəti rəha soldia mın tuva, kəni təni=pən kəm in məmə, “Pale, onəkıt iətəm aluə u muvən teh iətəmi asoli rəha soldia mın. In tatos nəghatiən kəti məmə otəni kəm in.”

¹⁸ Kəni soldia əha tit mian o iətəmi asoli e lah. Kəni məni=pən kəm in məmə, “Suah u Pol iətəm tətətig e kaləpus, təmauin lak məmə oiəkıt iətəm aluə u muva kəm ik. In tatos nəghatiən kəti məmə otəni kəm ik.”

¹⁹ Kəni iətəmi asoli rəha soldia mın əha, tos nəhlmi suah u mian əpəha ikin kəti ilau pisin əmə, kəni mətəpuəh ohni məmə, “?Nati nak əha nəmə nəkeh iəu ohni?”

²⁰ Kəni suah u təni məmə, “Nətəmi asoli mın əpəha Isrel kəmotəgəhan rəkis məmə olauig kəhuva motətəpuəh ohnik məmə onəkıt Pol mian əpəha e kaunsil rəhalah. Okoteiuə lam məmə kaunsil tolkeikei əmə oteruh vivi mın-to nəghatiən mın rəha suah kəha.

²¹ Mətəu pale, səgəhanian e lah kotiuvi=pən ik. Mətəu rəhalah nətəmimi tapirəkis fote okəhuva motəhluaig e suaru məutəhtahnin. İlah kəmotol nəniəskasikiən kəti məmə okəsotauəniən məsotəmnimiən nəhu mətəuarus okotohamu Pol. Kəni mınəutəhtul maru əmə əha rəueiu məmə okotol nati əha, məutəhtahnin əmə rəham nəghatiən.”

²² Kəni iətəmi asoli rəha soldia mın əha təni məmə, “Səni minian kəm suah kəti məmə nəməni=pə nəghatiən u kəm iəu.” Kəni mahli=pən tatuvən.

Kəmahlipən Pol kəm Filiks u kəpmən rəha Rom

²³ Kəni iətəmi asoli rəha soldia mīn taun e rəhan iətəmi asoli keiu mənī=pən kəm lau məmə, “Okian muəni kəm soldia mīn ilah rəfin fo-hanrit-səpinte məmə okotəhtul maru o nuvəniən Sisəria. Kəni tu-hanrit okotaliuək əmə, kəni səpinte okotasuə e hos, kəni tu-hanrit nətəm okotəmki nīrəu okotaliuək əmə. Okohiet e nain klok əha rəueiu lapin.

²⁴ Kəni motəkeikei kələs hos nəuvein məmə Pol otasuə e lah, kəni motələs məhuvən kəm kəpmən əha Filiks, kəni mauteruh vivi məmə okəsoliən nati kəti lan e suaru.”

²⁵ Kəni iətəmi asoli rəha soldia mīn təmətei nauəuə kəti məfən kəm lau məmə okuos mian muəfən kəm kəpmən asoli əha Filiks. Nauəuə u tətəni məmə,

²⁶ “Filiks. Ik iətəm ilis pik pəhriən. Iəu Klotiəs Lisiəs iətətei nauəuə kəm ik iətəm nətərməniḡ e kəpmən, kəni iətəni təuvir kəm ik.

²⁷ Suah u, nətəm Isrel kinotaskəlim rəkis, kəni iuəkir kotohamu. Mətəu iəmətəu məmə in iətəm Rom, kəni iəkuvən itimah rəhak soldia mīn motələs rəkis o lah.

²⁸ Iəmolkeikei məmə iəkeruh-to məmə nati nak təmol təsəhruahruian koteruh=pən lan, kəni iəməni məmə rəhak soldia mīn okotələs məhuvən e kaunsil rəhalah.

²⁹ Kəni iəmeruh məmə in təsoliən nati kəti tərāh mīne məmə otimis ohni, uə tuvən e kaləpus ohni. Nəghatiən mīn əha kəutətu=pən lan, ilah natimnati mīn əmə e rəhalah əmə Lou.

³⁰ Mətəu uərisiḡ, suah kəti təmuva mənī=pa kəm iəu məmə nətəm Isrel kautol oneuən nəghatiən kəti məmə okotohamu, kəni nīkik təhti məmə təuvir məmə iəkahli=pinə kəm ik. Inəni=pən rəkis kəm nətəmi mīn əha kəutəməki lan məmə okəhuvnə motəni=pinə kəm ik nati tərāh mīn iətəm kəuteh=pən lan.

Inəha naunun rəhak nəghatiən.”

³¹ Kəni soldia mīn kəmotol əmə məmə inu mīne iətəmi asoli rəhalah təməni. Kəmotələs Pol motəsəu-pah e taun əha Antipatris lapin.

³² Kəni lauḡ lan, soldia mīn iətəm kəmotaiu e hos mīn, ilah əmə kotos Pol motəsəu-pah mīn. Kəni soldia nəuvein mīn kəmohtəliḡ=pa imalah ikin.

³³ Soldia mīn u kəmotasuə e hos kəmotələs məhuvən əpəha Sisəria, kəni motəfən nauəuə kəm iətəmi asoli əha Filiks, kəni motələhu=pən Pol e nəhlmīn.

³⁴ Nian kəpmən u təmafin nauəuə, kəni mətəpuəh o Pol məmə, “?Ik iətəm iə?”

Kəni Pol təməni məmə, “Iəu iətəm e profens rəha Silisiə.”

³⁵ Kəni kəpmən təməni məmə, “Nian nətəmimi okəhuva motəni pətḡḡəm natimnati kauteruh=pən əhanəh lam, iəu oiəkəni kot otəharəḡ o nətəliḡiən u rəham, kəni iəu iəkakil.” Kəni mənī=pən kəm rəhan mīn soldia mīn məmə okotəfən Pol e nimə rəha kəpmən rəha Rom iətəm Kig Herot Asoli təmuvləkin aupən, məutaskəlim əha ikin.

24*Pol təməhtul aupən e Filiks e kot*

¹ Nian faif tinuvən rəkis, kəni pris asoli aḡin nəḡḡin u Anənaiəs, təmuven Sisəria ilah nətəmi asoli mīn nəuvein rəha Isrel mīne iətəm təhrun vivi lou kəti, nəḡḡin u Tetələs.* Nian kəmohtə=pa, kəni məhuvən motəhtul e nəhmti Filiks məmə okotəni nəghatiən mīn iətəm nīkilah təhti məmə Pol təmol təsəhruahruian.

23:27 Uək 21:30-33; 22:25-27 **23:28** Uək 22:30 * **24:1** Iətəm təhrun vivi lou u in suah kəti iətəm tətəḡhati e kot.

² Kəni kəmotauin e Pol məmə otuva imə e nəghatiən, kəni Tetaləs tətəni=pən nəghatiən mın rəhalah kəm Filiks məmə, “İətəmi asoli. İautisiai pik ik mətəu-inu ik ilis pəhriən. Kəni nolian rəham e nəmkiən itimah in təhruahru vivi. İmatimah ikin təməlinu nuvəh rəkis mətəuarus=pa u rəueiu matuvən əhanəh. E narmənigiən rəham u ikinu nəmöl vivi natimnati tepət məmə otol nəmiəgəhiən mine natigiən rəhatimah təuvir.

³ Kəni nian rəfin kitah kəutətəu təuvir e natimnati mın əha, kəni iəkotəni-vivi pik ik ohni.

⁴ İəsolkeikeiən məmə iəkaskəlim pik ik, mətəu iəkətapuəh ohnik məmə onəkəsiru e timah mətəlig vivi-to e nəghatiən əkuəkir u rəhatimah.

⁵ “İtimah inotafu rəkis məmə suah kəha in iətəmi tərəh kəti. In nəukəti nərahian tepət e ikin mın e nitəni mın. In tatəhlili itimah nətəm İsrəl məmə iəkotərəkin kəpmən, kəni iətəmi asoli rəha nətəm kəutuərisig e suah əpələ iətəm Nəsərit.

⁶ Kəni in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgın tamikmik e nəhmti Uhgın, kəni iəkotaskəlim.†

⁸ Kəni nəmə nəkətapuəh ohni, nəkəhrun nətəuiən nəghatiən mın u tiet e nohlin iətəm iətəni=pinə kəm ik.”

⁹ Kəni nətəm İsrəl kəmotegəhan e nəghatiən rəha louiə əha məutəni məmə, “Nəghatiən mın rəfin əha, in nıpəhriənian.”

Pol təmuhəlpin nəghatiən

¹⁰ Kəni Filiks torin=pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghati. Kəni Pol təghati məmə, “İətəmi asoli Filiks. İəu iəkəhrun vivi məmə ik nəmətakil e kot nətəmimi u ikinu imatimah ikin o nu tepət rəkis. Kəni tol lanu nıkkik tagiən məmə iəkəni pətigəm nıpılgan nəghatiən rəhak kəm ik.

¹¹ İəu iəmuven Jerusiləm məmə iəkuvən məfaki. Kəni rəueiu əha nian tueləf əmə tinuva minuvən rəkis. Kəni ik nəkəhrun nətəpuəhiən o nati u məmə in nıpəhriənian uə neiuəiən.

¹² Nətəmi mın u kəutətu=pa nəghatiən u lak, kəsoteruhian mine məmə iəkuərgəhu itımlau suah kəti əpəha e Nimə Rəha Uhgın. Kəni məsoteruhian məmə iatol nətəmimi kəutorgəhu əpəha e nimə rəha nuhapuminiən rəha nətəm İsrəl, uə ikin mın əpəha i taun. !Kəpə!

¹³ Kəni ko təsəgətun əhruahruian kəm ik məmə nəghatiən iətəm kəutəni lak u rəueiu in nıpəhriənian, mətəu-inu in neiuəiən.

¹⁴ “Mətəu iəkəhrun nəni-pinəiən kəm ik məmə nıpəhriənian məmə iatitəu=pən Suaru Rəha İesu iətəm nətəm İsrəl kotəni məmə in nəfakiən eiuə. Mətəu iəu iətəfaki kəm Uhgın rəha tıpitimah mın, kəni iəu iətəni nıpəhriənian e nəghatiən mın iətəm kəmətəi e Lou rəha Mosis mine nəghatiən rəha iəni mın rəha Uhgın aupən.

¹⁵ İəu iatələhu=pən əmə rəhak nətəligiən kəm Uhgın məmə in otol kəm nətəmi kəmoħmis məmə okotəmiəgəh mın, nətəmi mın u kotəhruahru mine nətəm kəsotəhruahruian. Inu nətəligiən kətiəh əmə nıkilah tətəhti.

¹⁶ Mətəu-inu tol lanəha, kəni iətəlkut pik məmə iəköl nati iəu iəkəhrun məmə təhruahru e nəhmti Uhgın mine nətəmimi.

24:5 Uək 17:6 † **24:6** E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti mın əha ikin iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “⁶ Kəni iəmotəni məmə iəkotohtəu=pən nəghatiən kəti lan e kot e nolian rəha Lou rəhatimah. ⁷ Mətəu Lisias iətəm tətarmənig e soldia mın, tinətəu nəniən rəhatimah, kəni ilah rəhan mın nətəmimi kınautiuvı rəkis əsanən suah u o timah. ⁸ Kəni mələhu nəniən kəti məmə nətəmimi iətəm kəuteruh=pən nərahian kəti e suah u, otəkeikei muva məni=pinə kəm ik.” **24:6** Uək 21:28-30 **24:15** Jon 5:28-29

¹⁷ “Uərisig e nu nəuvein nian iəmiet u ikinu Jerusiləm, kəni iəmitəlig=pa mīn məmə iəkos məni muvən kəm nanrah mīn imak ikin, kəni mol sakrifais mīn əpəha e Nimə Rəha Uhgīn.

¹⁸ Kəni nian iəmatol əhanəh nati əha, kəni inəhruahru rəkis e nəhmti Uhgīn, kəmoteruh iəu əpəha e Nimə Rəha Uhgīn. Kəni səniəmə itimah nətəmimi tepət, kəni məsotorgəhu mīniən.

¹⁹ Mətəu nətəm Isrel nəuvein kəmotəpən Esiə, kəmautəhtul əha ikin e nian əha. Kəni nəmə kəutos nəghatiən kəti tərək lak, təuvir əmə məmə ilah okəhuva motəhtul e nəhmtəm motəni pətīgəm.

²⁰ Mətəu nəmə kəpə, təuvir məmə nətəm Isrel mīn u kəutəhtul u ikinu, okotəni=pinə əhruahru kəm ik nəghatiən rəha kaunsil rəhalah nian iəməhtul e nəhmtilah. Pəh kotəni məmə nati nak iəmol təsəhmenien.

²¹ Kəmotəməki lak o nəghatiən kətiəh əmə məmə nian iəməhtul aupən e lah, magət əfəməh e lah məmə, ‘Itəmah nəutakil iəu u rəueiu mətəu-inu iəu iətəni nīpəhriənien məmə nətəm kəmoħmīs okotəmiəgəh mīn.’ ”

²² Suah əha Filiks in təhrun vivi Suaru Rəha Iesu. Kəni təmāsisiğ e nəghatiən əha məmə, “Nian Lisias u iətəm tətarmənig e soldia mīn otiet=pa ikinu, kəni iəmanəfinə nəghatiən e nəharəgiən u rəueiu.”

²³ Kəni Filiks təməni=pən kəm iətəmi asoli e soldia mīn məmə otaskəlim Pol, mətəu otegəhan lan məmə in otol natimnati nəuvein. Kəni megəhan e rəhan mīn məmə kotəhrun nosiən natimnati iətəm in tolkeikei məhuva kəm in.

Pol təməghati kəm Filiks mine rəhan pətan

²⁴ Kəni uərisig e nian nəuvein, Filiks təmit rəhan pətan Trusilə muva u in pətan Isrel kəti. Kəni Filiks təni=pən kəm lah məmə okotit Pol məhuva-to təhtul aupən lan. Kəni nian Pol təmuva, kəni mətəghati kəm lau mətəni=pən noliən mīn rəha nəhatətəiən e Kristo Iesu.

²⁵ Kəni Pol təməni pətīgəm rəhan nīpəgnəmtin mīn kəm lau məmə otiuvi rəhalau nətəligiən. Kəni nian in təməghati e noliən rəha nəmiəgəhiən iətəm təhruahru, mine noliən iətəm suah kəti tətarmənig e rəhan nətəligiən mine noliən mīn, mine nian Uhgīn otakil nətəmimi lan, kəni Filiks təməgin pik kəni məni məmə, “Tinəhmen. Iet-tə. Nəmə iəkos nian kəti mīn, kəni iəmanauin mīn lam.”

²⁶ Kəni nian tepət tətəni=pən məmə Pol otuva mətəuəghati, mətəu-inu in tolkeikei məmə otətəu Pol, mətəu nati kəti mīn, nīkin təhti məmə təhro Pol otəfən məni kəti kəm in pəh in tahli pətīgəm.

²⁷ Kəni nian tinos nu keiu, Filiks təmeiuaiu e kəpəmən, kəni suah kəti nərgin u Posias Festəs təmos nimein. Mətəu Filiks təməpəh Pol tətətiğ əmə e kaləpus məmə otol niki nətəm Isrel tagiən.

25

Pol təmətapuəh məmə oteruh Sisə

¹ Nian Festəs təmol kəpəmən mīnos əmə nian kisil, kəni miet Sisəriə muvən əpəha Jerusiləm.

² Ikin əha, pris asoli mīn mine nətəmi asoli mīn rəha Isrel kəmotəni=pən kəm Festəs nakiliən rəhalah e natimnati nəuvein iətəm nīkilah təhti məmə Pol təmol təsəhruahruien.

³ Kəmotətapuəh o Festəs mə otəkeikei masiru e lah mol nəuialah, kəni motolkeikei məmə otahli=pən Pol titəlig=pən əpəha Jerusiləm, mətəu-inu ilah kəmotol oneuən nətəligiən məmə okotoħamu Pol e suaru.

⁴ Mətəu Festəs təni məmə, “Pol otətətiḡ əmə e kaləpus əpəha Sisəriə. Kəni otəsuvəhiən, iəkətəliḡ=pən əha ikin.

⁵ Kəni rəhatəmāh nəuvein nətəmi asoli okotəkeikei motətəu=pa iəu iəkəhuvən Sisəriə, kəni nəmə Pol təmol nati kəti təsəhmenian, kəni okotətu=pa kəm iəu.”

⁶ Kəni Festəs təmatig mos nian eit uə ten ilah min ilah, kəni mītəliḡ muvən əpəha Sisəriə. Kəni kəmāni lauig lan, kəni təmuvən məharəḡ e jeə iətəm iətəmi tətakil nəḡhatian tətəharəḡ ikin. Kəni mahli=pən nəḡhatian məmə okotit Pol məhuva, təhtul e kot.

⁷ Nian Pol təmuva imə, nətəm Isrel min u kəmotəpən Jerusiləm kəmotəhtul mohtəlau lan məutəni pətigəm nəḡhatian əskasik nəuvein e Pol, mətəu suaru tikə təməḡətun rəhalah nəḡhatian məmə kəutəni nīpəhriənian.

⁸ Kəni Pol təmuhalpən nəḡhatian rəhalah məmə, “Iəsolian nati kəti tərāh e Lou rəha nətəm Isrel, mine Nimə Rəha Uhgın, mine Sisə u tətarmənig e ikin min rəfin.”

⁹ Mətəu Festəs tolkeikei məmə otol niki nətəm Isrel tagian, kəni mətəpuəh o Pol məmə, “?Nikim tagian məmə onəkuvən Jerusiləm? ?Pəh iəkuvnə ikin makil rəham nəḡhatian e nənian min u?”

¹⁰ Kəni Pol təni məmə, “Iəu iətəhtul e kot kəti rəha Rom, iətəm rəhan iətəmi asoli in Sisə. Kəni təhruahru məmə rəhak nəḡhatian kakil ikin. Kəni ik nəkəhrun rəkis məmə iəsolian nati kəti tərāh e nətəm Isrel.

¹¹ Nəmə iəmatḡahli lou uə iəmol nati kəti tərāh məmə iəkimis ohni, kəni ko iəsətapuəhiən ohnik məmə, nəkələs rəkis iəu e nati əha. Mətəu nəmə nənian min əha kəutəni lak kəsotəhruahruian, kəni suah kəti ko təsəfəniən iəu e nəhlmi lah. Mətəu iəkolkeikei əmə məmə Sisə in otakil nənian min u iətəm kəutəni lak.”

¹² Kəni Festəs təməḡhati e nənian əha nəuветin ilah rəhan min nətəmi iətəm kəutakil nəḡhatian. Kəni uərisig təni=pən kəm Pol məmə, “Ik nəmāni məmə nəkolkeikei məmə onəkuvən meruh Sisə o nəḡhatian u rəham. Kəni təuvir əmə. Ik onəkuvən meruh Sisə.”

Pol təməhtul aupən e Kig Herot Akripə Tu

¹³ Nian nəuvein min təmuva muvən, kəni Kig Herot Akripə Tu* mine nəuvinən nərgin u Pernis, ilau kəmuəsəu-pah Sisəriə məmə okueruh Festəs muəni təuvir kəm in.

¹⁴ Kəni nian kəmuatig ikin əha nian nəuvein, kəni Festəs təni=pən kəm kig natimnati nəuvein iətəm kətəni e Pol. In təmāni məmə, “Suah kəti u ikinu e kaləpus, iətəm Filiks təmləfən.

¹⁵ Nian iəmuvən Jerusiləm, kəni pris asoli min mine nətəmi asoli rəha Isrel kəmotəni pətigəm nīpəḡnəmtin nəuvein lan məmə tatol kəsotəhruahruian motətapuəh məmə iəkəni pətigəm məmə in təmol tərāh kəni otos nalpiniən ohni.

¹⁶ “Mətəu iəmāni=pən kəm lah məmə, ‘Itimah nətəm Rom səniəmə nolian u rəhatimah məmə okotegəhan əmə e iətəmi tūvən e nəhlmi nətəmi iətəm kəutəni məmə təmol nati kəti təsəhruahruian. Mətəu təkeikei məhtul aupən e lah muhalpən rəhalah nəḡhatian iətəm kətətu=pən lan.’

¹⁷ Kəni nian nətəm Isrel min əha kəməhuva, iəmsiuvi=pən minian, mətəu kəmāni lauig əmə, kəni iəkəhuvən motəharəḡ e nimə kot kəni motəu min e Pol məmə otuva məhtul aupən.

¹⁸ Nian rəhan min tikimir min kəmotəhtul motəḡhati, mətəu kəsotəniən məmə təmol nati nak tərāh iətəm nikik təmatəhti məmə okotəni.

19 Ilah kəmotəni pətigəmə əmə norgəhuiən kəti rəhalah e nəfakiən rəhalah, kəni məutəni nəniən e iətəmi təmimis kəti, nərgin u Iesu, iətəm Pol tətəni məmə suah kəha təməmiəgəh.

20 E natimnati min əha, iəu iəsəhrun viviən suaru o nəhruniən lan nəuветin, kəni mol iəkətapuəh o Pol məmə, “? Təhro, niki tagiən məmə nəkuvən Jerusiləm? ?Pəh iəkuvnə ikin makil nəniən min iətəm kətəni lam?”

21 Mətəu Pol təməsegəhaniən lan, kəni mətəpuəh məmə iəkahli=pən Rom kəm Sisə, pəh in otakil nəniən min əha iətəm kətəni lan. Kəni iəməni=pən məmə rəhak nətəmi okotaskəlīm vivi mətəuarus iəkeh suaru kəti, kəni mənəhli=pən tuvən meruh Sisə.”

22 Kəni Kig Akripə təməni kəm Festəs məmə, “Iəu min iəkolkeikei məmə iəkətəu nəghatiən rəha suah kəha.” Kəni Festəs tənə məmə, “Təuvir əmə. Olauig nəkətəu rəhan nəghatiən.”

23 Kəməni lauig lan, kəni Kig Akripə mine Pernis kəmiəuva e nimə kot, kəni nətəmi asoli min rəha soldiə min, mine nətəmi asoli agin min e taun əha Sisəriə kəməhuva, kəni kəmotol noliən asoli min rəha nisaiən. Kəni Festəs tahli=pən rəhan min soldiə min məmə okəhuvən motələs Pol məhuva.

24 Kəni Festəs tənə məmə, “Kig Akripə mine itəmah rəfin u nəutəharəg u ikinu rəueiu. Suah u iətəm tətəhtul aupən e təmah, nətəm Isrel u ikinu mine Jerusiləm kəutəghati kəm iəu ohni nian rəfin. Nian rəfin kəutagət əskasik lak məmə təsəuvirən məmə iəkegəhan e suah kəha tətətig, mətəu təkeikei mimis.

25 Mətəu iəsəruhien nati kəti lan mine, mə iəkol nalpiniən kəm in e nimisiən. Mətəu nian in təmətapuəh məmə otuvən meruh Sisə əpəha Rom, kəni nikik təhti məmə iəkegəhan lan.

26 Mətəu iəsosiən nəghatiən əhruahru kəti mine e nati u məmə iəkətei nauəuə lan mahli=pən kəm Sisə. Kəni ko, iəkos muva məmə otəhtul aupən e nəhmtəm, Kig Akripə, mine itəmah rəfin. Iəkolkeikei məmə ik, Kig Akripə, u ik iətəm Isrel, onəkeh min-to kəni məhrun natimnati min əha, kəni nian kilau okuətapuəh ohni mueruh muəhrun natimnati min əha, kəni pəh iəkətei nauəuə lan kəti mahli=pən kəm Sisə.

27 Iəkəhrun məmə təsəhruahruən məmə iəkahli=pən iətəm tatol kaləpus kəti kəm Sisə, kəni məsəni=pən əhruahruən kəm in məmə nati nak təmol tərəh.”

26

Pol təməghati e nəhmti Kig Akripə

1 Kəni Kig Akripə tənə=pən kəm Pol məmə, “Ik nəkəhrun nəniən nəuветin nəghatiən əha iətəm kətəni lam.” Kəni Pol təməfəri nəhlmin e noliən rəha iətəm tətəghati, kəni muhalpən rəhalah nəghatiən məni məmə,

2 “Kig Akripə. Nikik tagiən pik agin rəueiu məmə iəkəhtul e nəhmtəm, kəni məni pətigəmə rəfin nəniən min u nətəm Isrel kəutətu=pa lak.

3 Nikik tagiən mətəu-inu ik nəkəhrun vivi noliən min e kastim rəha nətəm Isrel e natimnati min iətəm ilah kəutəghati pik ohni. Kəni onəkətəlig mətig-to e rəhak nəghatiən.

4 “Nətəm Isrel rəfin kotəhrun natimnati rəfin e rəhak nəmiəgəhiən məmə təhro lanu e rəhak natigien, nian iəmatəkəku e nətuəuiniən imak ikin e rəhak niftəni, mətəuarus=pa uərisig iəkuvən Jerusiləm.

5 Nətəmi min əha kotəhrun iəu nuvəh rəkis, kəni nəmə nikilah tagiən, kotəhrun nəniən məmə iəu Farəsi kəti nian iəmatəkəku rəkis mətəuarus=pa

u rəueiu. Kəni nətəmi mīn əha Farəsi mīn, ilah kəutohtəu=pən vivi aɡin Lou rəha nəfakiən rəha nətəm Isrel, mapirəkis nətəmimi mīn rəfin.

⁶ Kəni rəueiu u, iatəhtul ikīnu məmə ik onəkakil rəhak nəghatiən mīn mətəu-inu iəu iatələhu=pən rəhak nətəligiən e nəniəskasikiən iətəm Uhgīn təmol aupən ilah tipitimah mīn.*

⁷ Nəniəskasikiən u kətiəh əmə u rəhatimah tueləf nəuaniləuis mīn kəmautəfaki kəm Uhgīn lapin mīne e nərauiə məmə okotos. Kig Akripə, nətəm Isrel mīn u kəutəni=pinə nəghatiən mīn əha lak nati əpnəpin iəu mīn, iatələhu=pən nətəligiən rəhak e nəniəskasikiən u.

⁸ ?Təhro tiəkis pik o təmah o nəniən nīpəhriənən məmə Uhgīn təhrun nolīən iətəm təmimīs təmiəgəh mīn?

⁹ “Aupən, iəu aru nīkik təməhti məmə iəkəkeikei mol natimnati tēpət pəh mərəkin nərgi suah kəha Iesu, iətəm Nasərit.

¹⁰ Nati əha inəha iəmatol əpəha Jerusiləm. Pris asoli mīn kəmotegəhan lak kəni motəfa nəpətiən. Kəni iəməmki=pən nətəmimi tēpət rəha Iesu e kaləpus. Kəni nian kəmakil ilah e kot, iəu mīn iəməfən rəhak nətəligiən məmə okohamu ilah.

¹¹ Nian tēpət iətuvən e nimə mīn rəha nuhapuminiən rəha nətəm Isrel matol nalpiniən kəm lah matol məmə ilah okotəni rah Iesu. Nīkik təmətəhmə pik mətəməki e lah, kəni mətəgəu rəkis ilah nian rəfin. Kəni kotəgim məhuvən e taun isəu mīn ikīn pišin pišin mīn, mətəu iəmətəgəu rəkis ilah.”

*Pol təməni pətigəm rəhan nuvaiən o Iesu
(Uək 9:1-19; 22:6-16)*

¹² Kəni Pol təmətəkeikei mətəni məmə, “Nian kəti iəmatuvən əpəha Təmaskis məmə iəköl nati əha. Pris asoli mīn kəmotegəhan lak, kəni motəni əskasik kəm iəu məmə iəkəkeikei mol, kəni motəhli=pən iəu e nərgilah.

¹³ Kig Akripə, e nəlugi nian, iəmatuvən e suaru, kəni mafu nəhəgəhagiən kəti təmsipən e neai muva masiəgəpin iəu mīne nətəm kəutəhuərisig lak. Nəhəgəhagiən əha, tatuəu tapirəkis mītigar.

¹⁴ Kəni itimah rəfin iəmotəmei pətigəm e niftəni, kəni iəu iəmətəu nəuia iətəmi təmsipəri e neai mətəghati kəm iəu e nəghatiən Isrel məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Təhro natol tərəh pik kəm iəu lanu? Nolīən əha in tətərəkīn aru əmə ik. Ik nəkəhmen e kau iətəm kəməu e nīgi kəmsiplan tasilə, nian tətətu e nəhlkīn, kəni nīgi təməha mətəu, kəni matol nəməhiən asoli aru əmə kəm in.’

¹⁵ “Kəni iəkətapuəh ohni məmə, ‘?Mətəu Iərməniɡ, ik pəh u?’

“Kəni Iərməniɡ tənī=pa kəm iəu məmə, ‘Iəu Iesu iətəm natol tərəh lan.

¹⁶ Mətəu əhtul. Iəmitəpin rəkis ik məmə ik rəhak iətəmimi mīne rəhak ioluək. Kəni onəkəni pətigəm kəm nətəmimi rəfin natimnati iətəm nəmeruh u rəueiu, mīne natimnati iətəm iəmanol, ik nəkeruh.

¹⁷ Nətəm Isrel mīne Nanihluə mīn okotol nərahīən kəm ik, mətəu iəu oiəkös rəkis ik e nəhlmiləh mīn. Iəkəhli=pən ik məmə onəkuvən məni pətigəm iəu kəm lah məmə,

¹⁸ onəkərah e nəhmtiləh məmə okotəuhlin ilah mohiet e nəpinəpuīən məhuva e nəhəgəhagiən. Kəni mohiet e nəsanəniən rəha Setən məhuva o Uhgīn. Kəni Uhgīn otəfəl rəhaləh nolīən tərəh mīn, mətəu-inu kəmotəni nīpəhriənən e nəghatiən iətəm iətəni. Kəni ilah okəhuva imaləh ikīn ilah nətəmi u Uhgīn tinitəpin rəkis ilah.’ ”

Pol təməni rəhan uək

26:5 Fil 3:5-6 * **26:6** Pol nīkin təhti məmə nīpəti nəniəskasikiən məmə Uhgīn otol nətəmimi kotəmiəgəh mīn e nīmisiən. Afīn e Uək Mīn 26:8; 23:6; 24:15. **26:7** Uək 23:6; 28:20 **26:9** Uək 8:3 **26:18** Aes 42:16; Efəs 2:2; Kol 1:13

¹⁹ Kēni Pol tēmākeikei mētāni mēmā, “Kig, iāu iatol natimnati iētām Uhgīn tēmāni kām iāu nian in tēmāni kām iāu lanāha.

²⁰ Iāu iētāni pētīgām rāhan nāghatiān iēmātuēuin āpāha Tēmāskis, kēni uārisig u iākuvān mētāni pētīgām āpāha Jerusilām, mīne ikīn mīn e nītāni Jutiā, mīne ima nātām ikīn mīn rāfin u Nanihluā mīn. Kēni mētāni pētīgām kām lah mēmā okotākeikei motāuhlin ilah e rāhalah noliān tārāh mīn motāhatātā e Uhgīn, kēni motol natimnati iētām tātēgētun mēmā kāmotāuhlin pāhriān ilah.

²¹ Mētāu nati u inu āmā, kēni nātām Isrel kotālas iāu āpāha e Nimā Rāha Uhgīn motolkeikei mēmā okotohamu iāu.

²² “Mētāu Uhgīn tātāsiru lak nian rāfin mol iatāhtul ikīnu rāueiu mētāni kām nātāmi āpnāpīn mīn, mīne nātāmi kautos narmānigīān, mētāni āmā natimnati iētām Mosis mīne iāni mīn rāha Uhgīn kāmotāni mēmā otāpanol lanāha.

²³ Kāmotāni mēmā Krīsto āha iētām Uhgīn tēmāni mēmā otāhli=pa, in otātāu nahmāiān e nīpētīn kēni manīmīs. Kēni mētāu-inu in iētāmimi tēmaupān māmīāgāh mīn e nīmīsīān, kēni otāgētun nāhagāhagiān rāha Uhgīn kām nātām Isrel mīne Nanihluā mīn, mēmā nāhagāhagiān u in suaru iētām Uhgīn otosmiāgāh ilah lan.”

Pol tāmalkut mēmā Kig Akripā otāni nīpāhriāniān e Iesu

²⁴ Nian Pol tēmātēghati āhanāh, Festās tēmāgēt āfāmāh lan mēmā, “!Pol ik nīnātalmāli! Rāham nāhruniān tīnāfāmāh pīk agīn, kēni rāueiu āha rāhm-kapē nātālali!”

²⁵ Mētāu Pol tēni=pān kām in mēmā, “Iētāmi asoli rāhak Festās, iāu iāsalmāiān. Nāghatiān mīn u iātāni, kotāhruahru āmā, kēni ilah nīpāhriāniān.

²⁶ Iāu iākāhrun nāghati āhruahruīān kām kig, kēni ko iāsaulisīān mētāu-inu iākāhrun mēmā in tāhrun rākīs natimnati mīn u. Iākāhrun mēmā in tēmos rāfin nāghatiān mīn āha, kēni sēniāmā in nati kēti iētām kāmōl oneuān=pān āha nātāmimi kohkā ikīn.

²⁷ ?Kig Akripā, tāhro? ?Nākotāni nīpāhriāniān e nāghatiān iētām iāni mīn rāha Uhgīn kāmōtātei? Iākāhrun āmā ik nātāni nīpāhriāniān e lah.”

²⁸ Mētāu kig tēni=pān kām Pol mēmā, “?Pol. Nīkim tāhti mēmā e nian ākuākīr āmā uāha rāueiu, nākāhrun niuvi=paiān iāu mēmā iāu iākuva Krīstīn kēti?”

²⁹ Mētāu Pol tēni mēmā, “Nati āpnāpīn āmā mēmā in nian ākuākīr uā nian āfāmāh, iātāfaki=pān kām Uhgīn mēmā sēniāmā ik pīsīn āmā, mētāu nātāmimi rāfin nātām kāmōtātāu rāhak nāghatiān rāueiu, Uhgīn otosmiāgāh ilah, kēni mol mēmā okotāhmen lak – mētāu sen āmā u iētām kāmālis iāu lan, iāsolkeikeiān mēmā okālis itāmāh lan.”

³⁰ Kēni Kig tēmāhtul ilah kēpmān u Festās, mīne Pernis, mīne nātāmimi rāfin u kūtāharāg,

³¹ kēni mohiet, mautāni=pān kām lah mīn mēmā, “Suah āha tāsoliān nati kēti tārāh mēmā in otīmīs ohni uā tuvān e kalāpus ohni.”

³² Kēni Kig Akripā tēni=pān kām Festās mēmā, “Nākāhrun nahli pētīgāmīān suah kāha, mētāu in āmā u, in tīnātapuāh rākīs mēmā Sisā otakīl nāghatiān rāhan.”

27

Soldiā mīn kāmōtit Pol māhuvān Rom

¹ Nian kāmōtegāhan mēmā oiākāhuvān Itali, kāmōtālāhu=pān Pol mīne nātām kautol kalāpus nāuvein mīn e nāhlmī iētāmi asoli kēti rāha soldiā mīn, nārgīn u Julīās. In tātarmānīg e soldiā uan-hanrīt. In e soldiā u kētāni mēmā “Soldiā Rāha Sisā.” ² Kēni negāu kēti tāmīet āpāha Atramitiām mētūva, kēni matīg mīnatītālig=pān mīn āpāha Esīā, kēni iākāhuvān lan. Kēni iētām kēti

təmiuvig=pa itimah min, nərgin u Aristakəs, in iətəm Təsalonaikə əpəha e nitəni u Masetoniə. Kəni negəu təmietigəm.

³ Kəni lauig lan iəkohiet=pa Saedon. Kəni Juliəs təmatol təuvir kəm Pol, kəni megəhan məmə otuvari muvən meruh rəhan nəuvein nətəmimi iətəm in təhrun ilah. Kəni ilah kəmauteruh vivi Pol.

⁴ Kəni iəmhiet min ikin əha, kəni məutaiu məutou pikin nimətagi, kəni motohtəlau e nikalī nitəni əha Saiprəs ikin nimətagi təsəskasik pikian ikin.

⁵ Kəni iəmotaiu ihluə e Silisiə mine Pamfiliə, kəni mohiet=pa e taun Maerə əpəha e nitəni u Lisiə.

⁶ Ikin əha, iətəmi asoli rəha soldiə min təmuvən meruh negəu kəti rəha taun Aleksantriə əpəha nitəni u Ijip, kəni negəu tatuvən Itali. Kəni təkki=pən itimah lan.

⁷ Kəni iəmhiet min, mətəu e nian tepət negəu əha tətaiu mətig əmə. Iəmotalkut nəuvetin məmə iəkotətəuarus taun Nitas, kəni iəməhuva iuəkir, mətəu tiəkis, mətəu-inu iautələs pikin nimətagi, kəni ko iəstaiuiən məhuvən min. Kəni iəkotaiu e nikalīn pesi ikin e nitəni u Krit. Iəmotitəlau e nīpəgnəmtin nitəni əha kəti nərgin u Salmone. Kəni motohtəlau e nəuveti niftəni əha,

⁸ iəmotaiu ipari ipari əmə, mətəu tiəkis əhanəh. Kəni iəkəhuva mohiet=pa e ikin kəti kətəni məmə, Pasis Təuvir, iuəkir o taun əha Lasea.

⁹ Mətəu-inu iəmotalkut-ərakīn əmə nian tepət təmuva muvən, kəni nian təuvir o nuvəniən e negəu tinol naunun, kəni otəsuvəhiən əha rəueiu, nian rəha nimətagi kəni nitəhi tərəh. Nian asoli rəha nətəm Isrel u kətəni məmə, Nian Rəha Nafəliən Təfagə, tinuva rəkis minuvən e məuiğ Oktopa. Kəni Pol təməghati məmə okotətəu vivi ilah, mətəni məmə,

¹⁰ “Piak min. Iateruh məmə okotatig e nərəhiən tepət e naliuəkian u rəhatah. Nitəhi otərəkin kako min u, mine negəu u, kəni nəmə təhro kitah min okohmis.”

¹¹ Mətəu iətəmi asoli rəha soldiə min tatətəlig pik e iətəmi tatələs negəu mine iətəmi u rəhan u negəu. Kəni məsətəlig pikian e nəghatiən rəha Pol.

¹² Kəni pasis əha təsəuvir pikian məmə negəu otəhtul ikin e nian rəha nətəpuian mətəu nian əha, in nian nitəhi tətəsauəsau pik lan. Kəni ilah tepət kotəni məmə təuvir məmə okohiet. Nīkilah təməhti məmə okəhuvən əpəha e pasis əha Finiks motəhluaig ikin. Pasis əha in pasis kəti əpəha Krit iətəm təmol nohlin keiu, kəti tatəuag=pən e nəven pahav ikin, kəni kəti tatəuag=pən nəven pesi ikin. Kəni negəu təhrun nəməhliən ikin e nian rəha nəsəsaiuən.

Nimətagi asoli təmoh ilah

¹³ Kəni nimətagi təuvir kəti tinatsipesi matelel nati, kəni nətəmimi e negəu, nīkilah təhti məmə nimətagi əha inəha kotolkeikei məmə okotaiu lan. Kəni motəni məmə pəh okohiet. Kəni motiuvi-pəri agke, motiuvi nivən, kəni mohiet. Iəmotaiu ipari ipari əmə e nitəni əha Krit.

¹⁴ Mətəu təsuvəhiən nimətagi asoli kəti tinuva min, nərgin u, Luətuəmlai,* tatsipən e nitəni əha,

¹⁵ minatələs itimah, minatoh negəu. Kəni negəu tinəruru naiuiən mələs pikin nimətagi. Kəni iəkotəpəh naiuiən məutətəlig əmə e nimətagi tatələs itimah.

¹⁶ Iəməhuva=pa nitəni Kauta ikin e nikalīn pesi ikin. Iəmotəhluaig nəuvetin əha ikin əha, kəni motalkut məmə iəkotiuvi-pəri bot əkəku rəha negəu u koteikəpan. Kəni nətəmi kautol uək e negəu, kəmotəkeikei motəkeikei, kəni motləfəri bot e nəhue negəu.

27:2 Uək 19:29 * **27:14** E nəghatiən Kris, nimətagi u kətəni məmə Eurakulon, u nīpətin təni məmə tatsipən Not Is.

17 Kəni motəmki=pən təulə nəuvein ləhtəni e negəu ikin, kəni kiuvi-ərain tiəkis məmə otaskəlīm negəu mol təskasik. İlah kəmotəgin mətəu-inu ihluə e Lipiə, səniəmə lokamnīm pik, kəni nīkilah təhti məmə negəu otələs pikin nīpəkil ikin əha. Kəni kəmotiuvi iahu nivən rəhalah, kəni motəpəh əmə nīmətəgi tələs negəu mətən.

18 Kəməni lauig lan kəni nīmətəgi tatol əmə lankonu lan, kəni kotəmki pətigəm kako nəuvein e negəu.

19 Kəməni mīn lauig mīn, kotəmki pətigəm natimnati mīn kautol uək lan e negəu təhmen e təulə mine nəuvein mīn nati əpnapin nati agin mīn rəha negəu.

20 Kəni nīmətəgi təməhtul o nian tepət nəuветin kəni iəsotəhiən mītigar lənian mine məhau mīn lapin. Kəni nīkitimah təhti məmə oiəsotəmiəgəh mīniən.

21 Nian iəməsotəuəniən o nian tepət nəuветin, kəni Pol təhtul əpən e timah məni məmə, “Nəman. Nəmə nəmotətəlig lak, ko kəməsohiətən Krit, kəni ko kəsotətiəgin e nərahien u kəni məsotərakiniən natimnati tepət.

22 Mətəu rəueiu iəkəni=pinə kəm təmah məmə sotəginien. Ko kitah kəti u ikinu təsimisien, mətəu negəu əmə otərah.

23 İəu iətəmi kəti rəha Uhgın kəni iatol rəhan uək. Kəni agelo kəti rəhan təməni=pa nəghatien u kəm iəu lapin məmə,

24 ‘Pol. Səginien. Onəkəkeikei muvən məhtul e nəhmti Sisə əpəha Rom. Mətəu-inu Uhgın təuvir, kəni nīkin tagien məmə otosmiəgəh nətəmiimi mīn u ilah mīn ik nautasuə e negəu.’

25 Kəni Piak mīn, sotəginien. İəu iətəhatətə e Uhgın məmə natimnati mīn rəfin otol əmə məmə inu mine agelo təməni=pa kəm iəu.

26 Mətəu nīmətəgi otləfəri kitah əpəha e nītəni əkəku kəti.”

Nitəhi təmləfari negəu

27 Tinos nian ilah rəfin fotin, kəni lapin lan nīmətəgi tələs negəu muvən əpəha e nitəhi asoli Metiterenien. Kəni e nəlugi nian lapin, nətəm kautol uək e negəu, nīkilah təhti məmə inəhuva iuəkir o nītəni kəti.

28 Kəni kəmotətə=pən nati figəm kəti əpəha e nīpəgnəmti təulə kəhlman-əhlman məmə lokamnīm uə lokipari. Kəni moteruh məmə təhmen e nevigəpagien Tate-səpin ilah rəfin. Kəni motaiu nəuветin mīn kəni motəhlman-əhlman mīn, mətəu tənəhmen e nevigəpagien ilah rəfin tuenti-eit əmə.

29 Kəni nətəm kautol uək e negəu kəmotəgin məmə negəu otələs pikin kəpiel, kəni motəmki pətigəm agke kuvət əpəha uərisig məutəfaki məmə otian uəhai əmə.

30 Kəni nətəm kautol uək e negəu kəmotalkut məmə okəhuvəri motəgin, kəni otələs iahu bot rəha negəu moteiuə məmə okəhuvən əpəha e nöhli negəu motəmki pətigəm mīn agke nəuvein.

31 Mətəu Pol tənə=pən kəm iətəmi asoli rəha soldiə mīn məmə, “Nəmə nətəmi mīn əha okəsəutəharəgin u e nəhue negəu, kəni nəkohmis.”

32 Kəni soldiə mīn kotohatuv təulə, kəni bot tiet=pən itəhi.

33 Kəni tinuva iuəkir əmə o nianien, kəni Pol təkeikei mətəni kəm lah məmə okotəkeikei motəuən. Təməni məmə, “Nian fotin nəməutəharəg məutəgin nian rəfin mətəu məsotuniən nati kəti.

34 Kəni rəueiu əha iətəni=pinə məmə onəkotəkeikei motun nati kəti məmə onəkotəsanən. Kitah rəfin okotəmiəgəh. İətəmi kəti otəsətiəgin e nərahien.”

35 Pol təməmki piret, kəni məhtul əpən e lah məfaki=pən kəm Uhgın, kəni məhapu mun.

³⁶ Kəni ko nīkilah tīnəuvīr mīnautos nauəniən mīnautun.

³⁷ Itimah rəfin tu-hanrit-səpīntē-sikīs e negəu.

³⁸ Nian ilah rəfin kəmotauən rəkīs, kəni motəmki pətīgəm pak nauəniən e negəu məmə otəhvevig.

Negəu təmələs nīpəkīl

³⁹ Kəni nian təmian, nətəm kautol uək e negəu kəmotafu məmə inəhuvari iuəkīr o nītəni əkəku kəti, mətəu kotəruru məmə nītəni nak. Kəni moteruh pasis kəti nīpəkīl kəti əha ikīn. Kəni nīkilah təhti məmə okotləfəri negəu əha ikīn.

⁴⁰ Kəni kəmotəhtuv təulə e agke mīn motəpəh ilah kotamnīm. Kəni mohtīs rəkīs təulə mīn iətəm kəməlis-ərain nuveiə asoli mīn lan ikīn katələs negəu ikīn. Kəni motiuvī nivən əpəha aupən məmə nīmətāgi otələs negəu muvari.

⁴¹ Mətəu ikīn əha lokipari nəuветin, kəni nohli negəu təməu nīpəkīl, negəu təməruru nəlauəliən. Kəni nītəhi tīnətəhapu-əhapu nəusi negəu uərisig.

⁴² Kəni soldīə mīn kīnotəni məmə okohamu nətəm kautol kaləpus u e negəu tətəmki ilah mətə nəuvein kotāgīm.

⁴³ Mətəu Julīəs u rəhalah iətəmi asoli tolkeikei məmə otosmiəgəh Pol kəni mənīəhu məmə okəsotoliən nati əha kəutəni. Kəni mənī=pən kəm nətəmi mīn u kotəhrun neaiən məmə okotaupən motiuvīg=pən pətīgəm ləuantəhi moteai pari.

⁴⁴ Kəni mənī=pən kəm lah rəfin əha ikīn məmə okotəmki nīpīspīsī timpə uə nəuветi negəu mīn iətəm nītəhi təməhapu-əhapu moteai lan. Iəmotol lanəha kəni məhuvari rəfin, iətəmi kəti təsīmīsīən.

28

Pol əpəha e nītəni Moltə

¹ Nian iəməhuvari, kəni itimah rəfin iəkotəsanən əmə, kəni mīnotətəu məmə nītəni əha, nərgīn u Moltə.

² Nətəm ikīn əha kəmotəuvīr pīk o tīmah, kəni nīkilah təmagiən o nosiən itimah. Kəni e nian əha nuhuən təmatəfuv, nətəpuiən tepət. Kəni kotahli nīgəm asoli kəti məmə otəhgi itimah.

³ Kəni Pol təməuəri nīgi mətəu nəuvein muva. Kəni nian tətəraki=pən nīgi nəuvein e nīgəm, əmeiko sineik kəti iətəm tus iətəmi katīmīs, təgīn e nahgi nīgəm miet matus nəhlmīn məhkul=pən lan.

⁴ Nətəm ikīn əha kəmoteruh sineik tətəhkul=pən e nəhlmī Pol, kəni motəni kəm lah mīn məmə, “Nīpəhrīənīən suah u in iol təfagə kəti iohamu itəmi. Təməsīmīsīən ləuantəhi, mətəu uhgīn u nərgīn u Nəlpīnīən otəsegəhanīən məmə otəmiəgəh.”

⁵ Mətəu Pol təmorin=pən sineik əpəha e nīgəm, kəni məsətəu agīnīən məmə nīpətīn kəti tahmə lan.

⁶ Nətəmīmī nīkilah təhti məmə nīpətī Pol otāsīsī, uə otəsuvəhiən əha rəueiu, tsīpəri morin mīmīs. Kəmutəharəg mauteruh mətəu tīnuvəh, mətəu təsoliən nati kəti mīne. Kəni nīkilah təhti məmə nəmə təhro suah u in uhgīn kəti.

⁷ Ikīn əha sənīəmə isəu o nītəni rəha suah kəti, nərgīn u Pupliəs, iətəm tətərmənīg e nətəmi ikīn əha. Təməmki itimah iəkəhuvən iman ikīn, kəni meruh vivi itimah. Kəni iəkotatīg iman ikīn motos nian kīsīl.

⁸ Kəni tatə rəha suah u Pupliəs, in tatīmīs matətəpu-ətəpu, kəni mətəiu e nīrə. Kəni Pol tuvən ohni əpəha iman ikīn imə, mələhu=pən nəhlmīn mil lan, kəni məfaki lan, kəni nīmīsīən rəhan təuvīr mīn.

⁹ Nian nətəmimi kəmotətəu nati əha, kəni ilah rəfin e nītəni u iətəm kau-tohmis kəməhuva mīn o Pol. Kəni Pol təfaki e lah kotəuvir.

¹⁰ Nətəmi ikin əha, kəmotəfa natimnati tepət kəm tımah. Nian inautol əpenə-penə məmə iəkohiet, kəmotəmki=pən rəfin rəhatimah natimnati mīne nauənian əpəha e negəu iətəm otasiru e tımah e suaru.

Pol təmuvən Rom

¹¹ İəmotatig ikin əha motos məuig kisiil, kəni iəməhuvən e negəu kəti rəha Aleksantriə iətəm təməhluəig e nītəni əha e nian rəha nətəpuiən. E nohli negəu əha, kəməfu əpən narmi uhgin mil əha mil-mil mil, nərgi lau u Kasto mīne Polakis.

¹² İəməhuva əha taun Saerakus əpəha nītəni Sisili, kəni motəhtul ikin motos nian kisiil.

¹³ Kəni mohiet ikin əha məhuva e taun kəti mīn, nərgin u Retiam əpəha nītəni Itali. Kəni lauig lan, nīmətagi iəsipsi tinatelel nati, kəni iəkohiet motaiu o nian keiu, motələs=pən nati əpəha Puteoli.

¹⁴ İkin əha iəmoteruh piatah mīn nəuvein əha ikin nətəm kəutəhatətə e İesu. Kəni kotətapuəh məmə oiəkotatig itimah mīn ilah o nəfakiən kətiəh. Kəni uərisig iəmotaliuək əmə məhuvən əpəha Rom. Kəni inu suaru rəhatimah iətəm iəmotaliuək lan mohiet=pa Rom.

¹⁵ Kəni nian piatah mīn iətəm kəutəfaki əpəha Rom kəmotətəu məmə iəməhuvən, kəni kəməhuva məmə okoteruh itimah əpəha e suaru. Kəməhuva məutəharəg əpəha Apias, taun kəti katol makit ikin. İkin əha, hotel kisiil əha ikin. Kəni nian Pol təmeruh ilah, təməni-vivi Uhgin, kəni nikin təmagiən məri məriəuəh.

¹⁶ Nian iəmohiet=pa Rom, kəni kəpmən təmegəhan məmə Pol otətətig pisin əmə e nīmə kəti, pəh soldiə kəti tateh.

Pol təməni pətigəm nəghatiən rəha Uhgin əpəha Rom

¹⁷ Tinos nian kisiil, kəni Pol tahli=pən nəghatiən kəm nətəmi asoli mīn rəha İsrəl məmə okəhuva o nəghatiən kəti. Nian kəməhuva, kəni təməni pətigəm kəm lah məmə, “Piak mīn, iəu iəməsoliən nati kəti tərəh e nətəm imatah ikin, mīne kastim rəhatah iətəm tipitah mīn kəmautəgətun itah lan əpən. Mətəu nətəm İerusaləm kəmotaskəlim iəu kləfən iəu kəm nətəm Rom.

¹⁸ Kəni nətəm Rom kəmotətapuəh o nəghatiən tepət ohniəu. Mətəu kəməsoteruhiən nəghatiən kəti mīne məmə oiəkimis ohni. Kəni kotolkeikei məmə okotahli pətigəm iəu.

¹⁹ Mətəu nətəm İsrəl ikin əha kəsotolkeikeiən. Kəni iəu aru əmə iəkətapuəh məmə iəkuva ikinu Rom məhtul e kot e nəhmti suah u Sisə, mətəu iəsəniən nəghatiən kəti tərəh e nətəm imak mīn.

²⁰ “Mətəu-inu tol lanəha, kəni iəkolkeikei məmə iəkahli=pən nəghatiən o təmah məmə iəkəruh itəmah məghati lan nəuətəin kəm təmah. Kəməlis iəu e sen u, mətəu-inu o İosmiəgəh əmə u, iətəm kitah nətəm İsrəl kəutəni məmə otəpanuva.”

²¹ Kəni kəmotəni=pən kəm Pol məmə, “İəsotosiən nauəuə lan kəti mīne iətəm təmsipən Jutiə. Kəni kitah mīn nəuvein kəsotsipəniən ikin əha motos nəghatiən kəhuva məmə kətəni nəghatiən tərəh nəuvein lam.

²² Mətəu iəkolkeikei məmə iəkətəu-to məmə rəham nətəligiən təhro lanu. Mətəu-inu iəkotəhrun məmə kinatəni rah nolien rəha nəfakiən u rəhatəmah əpəha ikin mīn rəfin.”

²³ Kəni ilah kəmotələhu nian kəti o nəghatiən. Kəni e nian əha, ilah tepət mīn nətəm İsrəl kəməhuva əha Pol tətətig ikin. Kəni in təməghati kəm lah e nian

apiəpiə əha, mətəni-vivi kəm lah narmənigiən Rəha Uhgın. Kəni mətəni mın Lou rəha Mosis mine iəni rəha Uhgın, məmə otiuvi ilah kəhuva o Iesu.

²⁴ Nəuvein kəmotətəu rəhan nəghatiən, motəni nıpəhriənian lan. Mətəu nəuvein kəsotəniən nıpəhriənian lan.

²⁵ Kəni mınautorgəhu ilah mın ilah mınautol məmə okotagım mın. Mətəu uərisig kohiet, Pol təni=pən nəghatiən kəti mın kəm lah məmə, “Nəghatiən iətəm Narmın Rəha Uhgın təməfən kəm iəni rəha Uhgın u Aiseə məmə otəni pətigəm kəm tıpitah mın aupən, in təhruahru əmə. Uhgın təməni kəm iəni məmə,

²⁶ ‘Uvən məni pətigəm kəm nətəmi mın əha məmə iəu Uhgın iatəni məmə,

“Onəutətəu mətətəu mətətəu,
mətəu ko nəsotəhruniən nian kəti mine.
Kəni onəkoteruh maüteruh maüteruh,
mətəu ko nəsotəhruniən nian kəti mine.”

²⁷ In tol lanəha mətəu-inu nıkilah tınıəkis rəkis.
Kəmotasisig e matəlgilah mine nəhmtilah.

Mətəu kəmautol lanəha məmə,
okəsoteruhiən e nəhmtilah,
kəni okəsotətəuiən e matəlgilah,
kəni nıkilah təruru nəhruniən.
Kəni məsəhuvaiən ohniəu məmə iəkosmiəgəh ilah.’ ”

²⁸ Kəni Pol təni məmə, “Onəkotəkeikei motəhrun vivi məmə Uhgın təmöl suaru u rəhan o nosmiəgəhiən nətəmimi. Tınuvən rəkis o Nanihluə mın. Kəni nətəmi mın əha okotətəlig e nəghatiən əha kəni motəni nıpəhriənian lan.”*

³⁰ Kəni e nu keiu apiəpiə, Pol təmətətig əmə e nimə əha kəni matol ren lan. Kəni nıkin tətəgiən o nətəmimi mın rəfin kəutəhuva mətətəh.

³¹ In təməkeikei mətəni pətigəm narmənigiən Rəha Uhgın kəni mətəgətun əskasik ilah e nanusiən təuvir rəha İərmənig Iesu Kristo. Kəni suah kəti tıke məmə otəniəhu o nəni pətigəmiən nəghatiən əha.

28:27 Aes 6:9,10 * **28:28** E kopi əuas mın nəuvein rəha Niutestimin iətəm kəmətəi e nəghatiən Kris aupən, nəghatiən pisin kəti mın əha ikın iətəm tatilpin nəghatiən u mətəni məmə, “²⁹ Nian Pol təmöl naunun e rəhan nəghatiən, kəni kəməhiet, nətəligiən rəhalah təman kətiah kətiah kəni mətəorgəhu.”

Rom

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Rom

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Rom

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən kəm nəfaki min iətəm ilah kəutatig e taun asoli u Rom.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Pol tətəi məmə in tolkeikei məmə otuvən meh nəfaki min əpəha rom, uərisig in təpanuvən e kəntri u Spen. Mətəu aupən ikin, in otəkeikei muvən mos mənəi kəti o nəfəniən kəm nanrah min e niməfaki rəha Jerusiləm. E niməfaki rəha Rom, Nanihluə* min tepət, mətəu nətəm Isrel tepət min.

?Təmətei nauəuə u o nak? Uərisig Pol tətuvən Rom, in tolkeikei məmə ilah okotaupən motəhrun in, kəni inəha, təmətei nauəuə u. Nətəm Rom kəsotos əhanəhiən nəgətuniən kəti rəha aposil kəti. Kəni inəha, in tolkeikei məmə otəni pətigəm suaru əhruahru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi. Kəni in tolkeikei məmə otəni əhruahru məmə otəhro lanu, Nanihluə min mine nətəm Isrel, ilah rəfin okəhuva kətiəh əmə e niməfaki rəha Uhgın.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, u iəu slef rəha Kristo İesu†. Uhgın təmauin lak məmə iəu aposil, kəni təmitəpın məfəri iəu məmə iəkəni pətigəm nanusiən təuvir rəhan.

² Nanusiən təuvir u, in tinəni rəkis nuvəh e rəhan iəni min iətəm kəmotətəi=pən e Nauəuə Rəha Uhgın.

³⁻⁴ Nanusiən təuvir əha tətəghati e Nətin, İesu Kristo rəhatah İərməniğ. In təmuva iətəmimi kəti, misipən e nəhlin rəha Kig Tefit. In təmimis, kəni Uhgın təməgətun məmə in Nətin əhruahru, inəha Nəti Uhgın, nian təmosmiəgəh in e nimisiən e nəsanəniən e uək rəha Narmin Asim.

⁵ E Kristo, Uhgın təmol təuvir kəm iəu, məfa kəm iəu uək təuvir məmə iəu aposil kəti. Təməfa uək u məmə iəkəuin e nətəmimi e niki Nanihluə‡ mine e nəuaniləuis min rəfin məmə okotəni nıpəhriəniən lan, kəni tol lanəha, mautol nəuiən. Kəni nian kautol lanəha, otəfəri nərgi İesu.

⁶ Kəni itəmah min əpəha Rom, Uhgın təmauin e təmah məmə itəmah rəha İesu Kristo.

⁷ Kəni rəueiu iəkətei nauəuə kəm təmah rəfin. Uhgın tolkeikei itəmah, kəni təmauin e təmah məmə rəhan.

Pəh Uhgın Tatə rəhatah, mine İərməniğ İesu Kristo okuətuati e rəhalau nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah.

Pol təmolkeikei məmə otuvən meruh nətəm Rom

⁸ Uərisig iəpanəghati, iəkəni tagkiu kəm Uhgın o təmah rəfin agın, mətəu-inu nətəmimi rəfin e nəhue niftəni kəmotətəu nanusiən e nəhatətəiən rəhatəmah. Natimnati iətəm İesu Kristo təmol kəm tah tatol tol lanəha məmə iəkəhrun nəniən tagkiu kəm Uhgın.

⁹ Kəni Uhgın təhrun məmə e nian rəfin iətəfaki, kəni məsaluiən e təmah. İatol pik uək rəhan e nikik ərəfin o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir rəha Nətin.

* : Nanihluə, İanihluə – Afin-to e tiksınəri. † **1:1** Afin-to “İesu” e tiksınəri. **1:1** Uək 9:15 **1:2** Rom 16:25-26 ‡ **1:5** Nəghatiən u “Nanihluə” tətəghati e nətəmimi rəfin u səniəmə nəuaniləuis min rəha Isrel. **1:5** Uək 26:16-18; Kəl 2:7-9 **1:7** Nam 6:25-26

¹⁰ Iəmətəhtahnin nuvəh məmə oiəkuvnə meruh itəmah. Kəni iətəfaki məmə rəueiu, nəmə in nətəligiən pəhriən rəha Uhgīn, in oterəh e suaru kəti məmə iəkuvnə pəhriən.

¹¹ Iəkölkeikei pik məmə iəkuvnə meruh itəmah məmə iəkəfinə kəm təmah nəuviriən kəti rəha Uhgīn məmə otol itəmah nautəhtul əskasik təhmīn mīn,

¹² tol lanu, nəhatətəiən rəhatəmah təhrun nasiruiən lak, kəni rəhak mīn təhrun nasiruiən e təmah.

¹³ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn, təuvir məmə nəkotəhrun məmə nian tepət, rəhak nətəligiən təhti məmə iəkuvnə məsal=pən e təmah. Mətəu nian rəfin natimnati tepət tətəhtipəsīg lak o nuvnəiən. Iəkölkeikei məmə rəhak uək otəuə e nəuan e nəmiəgəhiən rəhatəmah, təhmen e nəmiəgəhiən rəha Nanihluə mīn ikīn pišīn pišīn mīn.

¹⁴ Iəkəkeikei məni pətīgəm nanusiən təuvir kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutətig ikīn mīn Rom tətarməniğ ikīn, mīne iki pišīn mīn rəfin, kəni ilah nətəm kəmotol vivi skul, mīne ilah nətəm kəsotol viviən skul. Əuəh, iəkəkeikei məni pətīgəm kəm lah rəfin.

¹⁵ Kəni o nati əha, iəkölkeikei pik məmə iəkəni pətīgəm nanusiən təuvir kəm təmah mīn əpəha Rom.

¹⁶ Iətəghati lanu mətəu-inu, iəu iəsaulis agīniən o nanusiən təuvir. Iəsaulisiən mətəu-inu nanusiən təuvir in nəsanəniən rəha Uhgīn o nosmiəgəhiən nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə lan, təmaupən muva o nətəm Isrel, uərisīg ko, o Nanihluə mīn.

¹⁷ Tol lanəha, e nanusiən təuvir, Uhgīn təmol əpu suaru rəhan məmə Uhgīn tətəfən rəhan əmə nəhruahru iən kəm nətəmimi. E nəhatətəiən əmə, Uhgīn tatol məmə nətəmimi kəhuva motəhruahru e nəhmtīn. Kəni inu təhmen e Nauəuə rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə, “Nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn e nəhatətəiən rəhalah, ilah okotos nəmiəgəhiən itulīn.”

Niəməha tatol Uhgīn o təfagə tərāh rəfin

¹⁸ Mətəu Uhgīn e negəu e neai tətəgətun rəhan niəməha mīne nalpīniən o nətəmimi rəfin nətəm kəutəhti nəuiən mautol noliən tərāh mīn rəhalah. Ilah kəutəhtul pəsīg e nīpəhriəniən rəha Uhgīn e noliən tərāh mīn rəhalah,

¹⁹ mətəu-inu ilah kotəhrun neruhiən əhruahru natimnati mīn rəfin iətəm nətəmimi kotəhrun nəhruniən Uhgīn lan. Tol lanəha mətəu-inu Uhgīn aru təməgətun əhruahru ilah lan.

²⁰ Ko nətəmimi kəsoteruh əhruahru iən Uhgīn e nəhmtilah. Mətəu təmətuəuin e nian təmol neai, mīne niftəni, mīne natimnati rəfin, kəni nətəmimi rəfin kotəhrun neruhiən e nəhmtilah, natimnati rəfin iətəm in təmol, kəni tol lanəha, kotəhrun neruhiən rəhan nəsanəniən iətəm tatuvən əmə lanko naunun tikə, mīne nīpəhriəniən məmə in Uhgīn, kəni motəhrun nəhruniən məmə Uhgīn in təhro lanu. O nati əha, iətəmimi kəti tikə iətəm təhrun nəniən məmə in təruru məmə Uhgīn təhro lanu.

²¹ Tol lanəha mətəu-inu, nati əpnəpīn ilah kəmotəhrun Uhgīn tepət nəuan nəuvetin, mətəu kəmotəpəh nisaiəniən məmə in Uhgīn, kəni məsotəniən kəm in məmə nīkilah tagiən o natimnati in təmol kəm lah. Mətəu nīkilah təmatəhti nətəligiən alməli mīn məmə Uhgīn təhro lanu, kəni nətəligiən rəhalah təmuva mapinəpu, mīnotəruru suaru iətəm Uhgīn tolkeikei məmə okotəhrun.

²² Nati əpnəpīn ilah kəutəni məmə ilah koteinatīg, mətəu ilah kəməhuva nalməli mīn,

²³ kəni kəmotəpəh nəfakiən kəm Uhgīn iətəm rəhan nepətiən təhagəhag, kəni otəsīmisiən məmnəmītiən, kəni tətatiḡ itulin. Kəni mīnəutətūəuin məutəfaki kəm narmi nati mīn iətəm təhmen e nətəmimi u okotimis motəmnəmīt nian kəti, uə təhmen e mənig mīn, uə nati miəḡəh mīn kəutaliuək uə kəutəlkəu.

²⁴ O nati u, Uhgīn təməpəh ilah megəhan e lah məmə okotohtəu=pən əmə noliən tərəh mīn nīkilah tolkeikei məmə okotol e nīpətīlah. Tol lanəha, ilah kəmotol noliən mīn e nīpətīlah iətəm tol əmə naulisiən.

²⁵ Ilah kəmotəpəh nīpəhriənīən rəha Uhgīn motaskəlīm neiuəiən, kəni məutəfaki mautil uək kəm natimnati tēpət iətəm Uhgīn təmol, mətəu kəmotəpəh nəfakiən kəm Uhgīn. Mətəu pəh kitah kotəni-vivi in nian rəfin naunun tikə. Əuəh.

²⁶ O noliən mīn əha iətəm nətəmimi kəmotol kəm Uhgīn, təməpəh ilah, megəhan=pən e lah məmə okotohtəu=pən əmə noliən tərəh mīn iətəm nīkilah tolkeikei məmə okotol e nīpətīlah iətəm tol naulisiən əmə. Nati əpnəpīn nīpətan mīn, mətəu ilah kəutəpəh nītəu-pəniən rəhalah nəman, mautil aru ilah mīn, kəni nati u in nati pīsīn e inu Uhgīn təmələhu.

²⁷ Kəni e noliən əhmen-əhmen əmə, nəman mīn, ilah kəutəpəh nitiən rəhalah nīpətan mīn, mautilkeikei pīk nəman pīsīn mīn. Ilah kautit aru ilah mīn iətəm tol naulisiən. Kəni Uhgīn təməfən nalpīniən əhruahru kəm lah o rəhalah noliən tərəh aḡīn mīn.

²⁸ Kəni nati kəti mīn. Mətəu-inu ilah kəsotolkeikeiən məmə okotəhrun Uhgīn, in təməpəh ilah megəhan=pən e lah məmə rəhalah nətəliḡiən təsəhrunīən məmə nati kəti in təuvīr uə nati kəti in tərəh, kəni megəhan=pən məmə okotol nati iətəm təsəhruahruīən məmə okotol.

²⁹ Nīkilah təməriəuəh e noliən tərəh pīsīn pīsīn rəfin, kəni ilah navərəs, kəni ilah kəutəsəl e suaru o nərəkiniən nətəmimi. Kəni nīkilah təməriəuəh e noliən tərəh mīn əha: ilah kautetət nətəmimi, ilah nohamu itəmi, ilah kautol natimnati iətəm kautiuvī=pa niəməha, ilah neiuə, ilah kautol tərəh kəm nətəmimi. Ilah kəutəni nīkali nətəmimi,

³⁰ mautil rah nətəmimi, ilah kəutəməki e Uhgīn, ilah nagət-rəkīs, ilah nəfəri məutəḡhati əfəri. Ilah kəutəsəl e suaru o noliən təfagə tərəh mīn iətəm nətəmimi kəsotəhrun əhanəhiən. Ilah mautiləhti nəuia tatə mīne məmə.

³¹ Nīkilah təsəhtiən nati, ilah nəḡhati pīk, nolkeikeiən rəhalah tikə o nətəmimi, kəni nati əpnəpīn ilah aru əmə nəuvein, ko təsətəliḡiən e nasəkiən o nasiruiən e nətəmimi.

³² Ilah kotəhrun pau nəḡhatiən əhruahru rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə nətəmimi mīn u kautol noliən mīn əha, kotəkeikei mohmīs. Mətəu ilah kəutəkeikei e noliən mīn əha, kəni ilah kautol noliən tərəh tapirəkīs nati əha, nīkilah tagiən o nətəmimi mīn nəuvein mīn nətəm kautol noliən tərəh mīn əha, kəni məutəfəri rəhalah nətəliḡiən məmə okotol.

2

Uhgīn otələhu nəḡhatiən o nakiliən təfagə tərəh

¹ Tol lanəha, nati əpnəpīn itəmah nətəmimi nak, nəmə nəkotakil motələhu nəḡhatiən rəha suah kəti o noliən tərəh kəti rəhan,* mətəu nəkotakil motələhu aru nəḡhatiən rəhatəmah. Kəni rəhatəmah nəḡhatiən tikə o nuhalpīniən,

1:23 Dut 4:15-19; Sam 106:20 **1:27** Lev 18:22; 20:13; 1Kor 6:9 * **2:1** Nətəm Isrel kəmotəni məmə Nanihluə mīn, ilah rəfin nətəm kotərəh mətəu-inu Nanihluə mīn kəsotosiən Lou rəha Mosis.

mətəu itəmah nətəm nautol lanəha, nautol nolian tərəh min təhmen-əhmen əmə e lah.†

² Kəni kitah kotəhrun məmə nian Uhgın tətakil mətələhu nəghatiən kəm nətəmimi nətəm kautol nolian min əha iətəm iəməni rəkis u, rəhan nəghatiən in təhruahru əmə.

³ Tol lanəha, nian itəmah nəutakil mətələhu nəghatiən rəha nətəmimi o nərahien rəhalah, mətəu itəmah nautol nolian əhmen-əhmen əmə, kəni nəkotəkeiki motəhrun məmə ko nəsoṭagimian nian otakil mələhu nəghatiən rəhatəmah.

⁴ !Nikitəmah təsəhti pikian nolian rəha Uhgın! In tatol təuvir pik kəm təmah, kəni məsəməki uəhaiən e təmah, kəni rəhan nətəligiən o təmah in təfəməh. Mətəu itəmah nautol nati əpnapin əmə e nolian təuvir min əha rəhan. Nəkotəhrun uə kəpə, məmə tatol nolian təuvir min kəm təmah məmə onəkotəuhlin itəmah e rəhatəmah nolian tərəh min.

⁵ Mətəu rəhn-kəpə təmah tiəkis, kəni məsotəuhlinian itəmah e rəhatəmah nolian tərəh min. Kəni o nati u, nautoriarun niəməha mine nalpinian rəha Uhgın o təmah. Kəni nati əpnapin məmə nəsoṭeruhien niəməha mine nalpinian əha rəueiu, mətəu onəkotos niəməha mine nalpinian rəhan nian Uhgın otol əpu rəhan nələhuiən nəghatiən iətəm təhruahru.

⁶ Kəni Uhgın otəfən kəm nətəmimi kətiəh kətiəh titəu=pən əmə natimnati iətəm kəmotol.

⁷ Uhgın otəfən nəmiəgəhien itulin kəm nətəmimi nətəm kautəhtul əskasik nian rəfin o nolian nati iətəm təhruahru. Nətəmimi min əha kəutalkut pik o nolian nati təuvir məmə Uhgın otəfən kəm lah nəni-vivian, mine nisaiən, mine nəmiəgəhien iətəm naunun tikə.

⁸ Mətəu in otəfən rəhan niəməha mine nalpinian kəm nətəmimi nəuvein nətəm kautol əmə nati nikilah əmə tolkeikei, kəni məutəuhlin nəmtahlah e niṭəhriənian, kəni məutohtəu=pən nolian tərəh min.

⁹ Nətəmimi min rəfin nətəm kautol nolian tərəh, ilah okotos nərahien mine nian iəkis min. Otaupən pipim e nətəm Isrel, uərisig ko Nanihluə min.

¹⁰ Mətəu nətəmimi min rəfin nətəm kautol nolian təuvir, Uhgın otəfən nəni-vivian, mine nisaiən, mine nəməlinuiən. Otaupən pipim e nətəm Isrel, uərisig ko, kəm Nanihluə min.

¹¹ Tol lanəha mətəu-inu Uhgın tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmimi rəfin. Nati əpnapin ilah nətəm Isrel uə Nanihluə min, ilah rəfin okotos nati iətəm təhruahru o lah, inu nalpinian uə nəuvirian.

¹² Uhgın otəfən nalpinian rəha Nanihluə min o nolian tərəh min rəhalah, nati əpnapin kəməsotosiən Lou u Uhgın təməfən kəm Mosis. Kəni nətəm Isrel, nətəmimi nətəm kəmosos Lou, Uhgın otakil rəhalah nolian tərəh min e nəghatiən rəha Lou, kəni məfən nalpinian rəhalah lan.

¹³ Tol lanəha mətəu-inu səniəmə nətəmimi nətəm *kautətəu* Lou iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgın, mətəu nətəmimi nətəm *kautol* nati iətəm Lou tətəni, ilah əha, Uhgın otəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin.

¹⁴ Niṭəhriənian, Nanihluə min kəməsotosiən Lou rəha Mosis. Mətəu nian min nəuvein, kautohtəu=pən əmə rəhalah nətəligiən mautil nati iətəm təhruahru, təhmen-əhmen əmə e inəha Lou tətəni. Inu tətəgətun məmə lou kəti əha ikin e nikilah, kəni ilah kotəhrun nati əhruahru, mine nati iətəm in təsəhruahruian, nati əpnapin ilah kəsotosiən Lou rəha Mosis.

2:1 Mat 7:1-2; Jon 8:7 † **2:1** Fes min u e 2:1-3:8, Pol tətəghati əhruahru kəm nətəm Isrel. Tətəghati e nolian rəhalah iətəm nikilah təhti məmə kotəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu ilah nətəm Isrel, kəni kəutohtəu=pən Lou rəha Mosis. Kəni nətəligiən rəhalah məmə inu əmə təhmen məmə tatol ilah kotəhruahru. **2:4** Efəs 1:7; 2Pitə 3:15 **2:6** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2Kor 5:10 **2:7** Rom 8:17-18 **2:8** 2Təs 1:8 **2:14** Uək 10:35

¹⁵ Ilah kotəhrun məmə nīpəti Lou əha ikīn rəha Uhgīn e nīkilah mətəu-inu nian nəuvein, ilah kautol təuvīr, kəni nīkilah tətəhti məmə, “noliən u təuvīr.” Kəni nian tepət, kautol noliən tərəh, kəni nīkilah tətəhti məmə, “noliən u tərəh.”

¹⁶ Əuəh, nian kəti otəpanuva pəhriən iətəm Uhgīn otəni məmə Iesu Kristo otakil muh mələhu nəghatiən rəha nətəmimi rəfin o noliən mīn iətəm nətəmimi kotəhrun neruhiən, mīne noliən mīn mīne nətəligiən oneuən mīn. Iətəni nəghatiən u kəm nətəmimi nian iətəni pətīgəm nanusiən təuvīr.

Nətəm Isrel mīne Lou rəha Mosis

¹⁷ Mətəu pəh iəkəghati kəm təmah nətəm Isrel. Nautəni məmə itəmah nətəm Isrel mətəfəri lan, kəni mətəhgəl=pən e Lou məmə in suaru rəha Uhgīn o nosmiəgəhiən itəmah lan, kəni mətəghati əuvsan məmə itəmah əmə nəkotəhrun Uhgīn, kəni in təhrun mīn əmə itəmah.

¹⁸ Kəni nautəni məmə nəkotəhrun rəkis nati nak iətəm Uhgīn tolkeikei, kəni itəmah nəkotəhrun suaru iətəm təhruahru vivi mətəu-inu Lou təməgətun itəmah lan.

¹⁹ Itəmah nautəni pik məmə nautit nətəmi nəhmtilah təpis, kəni itəmah nətasiəgəpīn suaru rəha nətəmimi kəutaliuək tapinəpu ikīn,

²⁰ kəni mətəgətun nanməli mīn mīne kəlkələh mīn.‡ Nautəni lanəha mətəu-inu itəmah nautos Lou iətəm nəhruniən mīne nīpəhriəniən rəfin kəutatīg lan.

²¹ Təuvīr əmə nətəgətun nətəmimi pīsīn pīsīn mīn. ? Mətəu təhro nəsotəgətun aruiən itəmah? Itəmah nətəgətun məmə nətəmimi okəsotakləhiən. ?Mətəu təhro nəutakləh?

²² Itəmah nətəgətun məmə okəsakləhiən e pətan. ?Mətəu təhro itəmah nəutakləh e pətan? Nautəməki e narmi nati mīn kəmətəi e nīgi. ?Mətəu təhro nəutakləh e natimnati e niməfaki rəha narmi nati mīn?

²³ Nəutəghati əfəri e Lou. ?Mətəu təhro nəutatgəhli Lou mətərəkīn nərgi Uhgīn?

²⁴ Inu təhmen e Lou Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə, “!Nətəm Isrel! Nanihluə mīn kəutəni rah nərgi Uhgīn o noliən tərəh rəhatəmah.”

²⁵ Noliən rəha nəhgi-pəniən rəha nətəm Isrel in nati təuvīr, mətəu in otəuvīr əmə nəmə nətitəu=pən Lou iətəm Uhgīn təməfən kəm Mosis. Mətəu nəmə nəutatgəhli Lou, kəni təhmen əmə məmə kəsəhgi-pəniən itəmah.

²⁶ Nəmə Ianihluə kəti u kəsəhgi-pəniən, mətəu tatitəu=pən Lou, Uhgīn oteruh suah kəha məmə kīnəhgi=pən rəkis, inəha in rəhan iətəmimi.

²⁷ Kəni nətəmimi nətəm kəsəhgi-pəniən ilah e nīpətilah, mətəu kəutohtəu=pən Lou, ilah okotakil motuh motələhu nəghatiən rəhatəmah mətəu-inu, nati əpnapīn nəmotos pau Lou iətəm kəmətəi, kəni kəməhgi=pən itəmah, mətəu nəutəhti Lou.

²⁸ Nəmə iətəmi kəti təmol noliən rəha nətəm Isrel, təsoliən məmə in təmuva iətəm Isrel pəhriən. Kəni noliən pəhriən rəha nəhgi-pəniən, səniəmə nati kəti rəha nīpətīn.

²⁹ Mətəu iətəmi kəti u in iətəm Isrel pəhriən, in iətəm Isrel e nīkin. Kəni noliən pəhriən rəha nəhgi-pəniən, in nati kəti rəha niki iətəmimi iətəm Narmīn əmə Rəha Uhgīn tatol, mətəu Lou təsoliən. Kəni səniəmə nətəmimi nətəm kəutəfəri nərgi iətəmi əha, mətəu Uhgīn əmə təfəri nərgin.

3

Nian rəfin Uhgīn tatol rəhan nəghatiən

‡ **2:20** Nian Pol tətəni “nətəmi nəhmtilah təpis,” mīne “nanməli mīn,” mīne “kəlkələh mīn,” in tətəghati e Nanihluə mīn iətəm nətəm Isrel kəutəni məmə ilah kautol noliən mīn əha. **2:20** 2Tim 3:5 **2:21** Mat 23:3-4 **2:24** Aes 52:5 **2:26** Kəl 5:6 **2:29** Dut 30:6; Kol 2:11

¹ Kəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “?Nəmə nīpəti nəhgi-pəniən suah kəti e noliən rəha nətəm Isrel, in səniəmə nati kəti rəha nīpətin, kəni təhro nəutəni məmə nəhgi-pəniən u in nati aḡin kəti? ?Kəni o nati nak in nati təuvīr kəti məmə suah kəti in iətəm Isrel?”

² !Kəni iəu iəkəni məmə okəmə suah kəti in iətəm Isrel, in nati təuvīr aḡin e noliən mīn rəfin! Nati tətəupən, Uhgīn təmələhu=pən e nəhlmīlah, nəghatiən əhruahru rəhan.

³ In nīpəhriənīən məmə ilah nəuvein kəsotoliən nəghatiən rəha Uhgīn. Mətəu noliən rəhalah təsoliən məmə Uhgīn otəsoliən rəhan nəghatiən.

⁴ !Kəpə! Nati əpnəpīn nətəmimi rəfin e nəhue nīftəni kəuteiuə, mətəu Uhgīn təseiuəiən. Təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgīn, tətəghati e Uhgīn mətəni mīn lanu məmə,

“Nian nəkəghati, nəghatiən rəham otəḡətun məmə ik nəkəhruahru.

Nian nətəmimi okotakil rəham noliən mīn, motəni məmə nəmol noliən tərəh mīn, mətəu ik onəkol win e nəghatiən rəhalah.”

⁵ Mətəu nəmə təhro iətəmi kəti otəni e nətəliḡiən rəha iətəmimi əmə tol lanko lanu məmə, “Nətəmimi kauteruh məmə kitah kautol təfagə tərəh mīn, kəni uərisiḡ mauteruh məmə Uhgīn in təhruahru aḡin. Tol lanu lan, təfagə tərəh mīn rəhatah tətəḡətun nəhruahruīən rəha Uhgīn, kəni in nati təuvīr məmə nətəmimi kauteruh nəhruahruīən rəha Uhgīn. Tol lanu, təsəhmenīən məmə Uhgīn otakil itimah mol nalpīniən kəm timah o təfagə tərəh mīn rəhatimah mətəu-inu təfagə tərəh mīn rəhatimah kəutəḡətun rəhan nəhruahruīən.”

⁶ !Ei, kəpə, nətəliḡiən u tol lanu in rəha iətəmimi əmə, səniəmə rəha Uhgīn. Kəni nətəliḡiən əha in neiuəiən! ?Nəmə nətəliḡiən əha in nīpəhriənīən, kəni Uhgīn otəhro mīn lanu makil muh mələhu nəghatiən rəha nətəmimi e nəhue nīftəni, (kəni kitah kotəhrun məmə in otol)?

⁷ Kəni nəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “?Nəmə iəkəiuə, kəni rəhak neiuəiən otəḡətun məmə Uhgīn tətəni əmə nīpəhriənīən, kəni nətəmimi kəutəni-vivi in ohni, kəni təhro lanu Uhgīn otakil muh mələhu nəghatiən rəhak məmə iəmol təfagə tərəh?”

⁸ Mətəu iəu iətəni məmə, nəmə kotohtəu=pən nətəliḡiən alməli mīn lanəha, nətəmimi kotəhrun nəniən məmə, “Pəh kotol noliən tərəh mīn məmə rəhatah mīn noliən tərəh mīn okotəuə e nəuvīriən.” Mətəu nəghatiən u tərəh. Nīpəhriənīən, nətəmimi nəuvein kəutəni rah nərgək məuteiuə məmə iəu iətəghati mətītəu=pən nətəliḡiən alməli mīn lanəha. Uhgīn otakil muh mələhu nəghatiən rəhalah, kəni rəhan nəghatiən əha in təhruahru əmə.

Iətəmi kəti tikə in təhruahru vivi aḡin

⁹ ?Kəni təhro? ?Kitah okotəni məmə nak əha rəueiu?* ?Nikitəmah təhti məmə Uhgīn otol təuvīr kəm nətəm Isrel mapirəkis Nanihluə mīn? !Kəpə! Iəməni rəkis məmə nəsanəniən rəha təfagə tərəh tətərmənīḡ e nətəmimi rəfin, nətəm Isrel mīne Nanihluə mīn.

¹⁰ Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə,
“Iətəmi kəti tikə iətəm təhruahru, kətiəh aḡin mīne uəha tikə;

¹¹ Iətəmi kəti tikə iətəm təhrun,
iətəmi kəti tikə iətəm tətəsəl e Uhgīn.

¹² Nətəmimi mīn rəfin aḡin kəmotəuhlin nəmtahlah o Uhgīn,
ilah kəsotəhruniən noliən nati kəti o noliən nəuia Uhgīn,
iətəmi kəti tikə iətəm in tatol nəuvīriən, kətiəh aḡin mīne uəha tikə.”

3:4 Sam 51:4 * **3:9** Rəueiu Pol tətəni nəghatiən kəti mīn e nətapuəhiən rəha fes 1, “?Kəni o nati nak in nati təuvīr kəti məmə suah kəti in iətəm Isrel?” **3:9** Rom 1:18–2:24; 3:23 **3:12** Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20

13 “Nəghatiən rəhalah təhmen e nəpieniən rəha suvət iətəm təməuag, Narmilah təriauəh e neiuəian.”

“Poesin rəha sineik tatsipən e nohlilah.”

14 “Nohlilah təriauəh e nəuiakəniən mine nəghatiən arfu.”

15 “Kəutaiu uəhai əmə o nohamuiən itəmi;

16 ikin min rəfin kəutəhuvən=pən ikin, kəutərəkin natimnati, kəni mautol nətəmimi kəutətəu tərəh,

17 kəni ilah kotərruru agin suaru rəha nəməlinuiən.”

18 “Ilah kəsotəginian e Uhgın, kəni nisaiəian rəhan tikə agin e nətəligiən rəhalah.”

19 Kitah kotərrun məmə natimnati min rəfin iətəm Lou tətəni, in rəha nətəmi min u Uhgın təməfən Lou kəm lah. Tol lanəha məmə iətəmi kəti tikə təhrun nuhalpiniən nəghatiən iətəm Uhgın otəni. Kəni nətəmimi rəfin e nəhue niftəni, nətəm Isrel mine Nanihluə min, okotəkeikei motəhtul aupən e nəhmti Uhgın məmə in otakil muh mələhu nəghatiən rəhalah.

20 Tol lanəha, iətəmimi tikə agin iətəm Uhgın otəni pətigəm məmə in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu in təmitəu=pən Lou. Kəpə, mətəu e Lou, kitah rəfin kotərrun məmə kitah nol təfagə tərəh.

Nəhruahruian e nəhmti Uhgın tətəu e nəhatətəian əmə

21 Mətəu rəueiu, Uhgın tinol pətigəm rəkis rəhan suaru məmə nətəmimi okəhuva motəhruahru e nəhmtin. Suaru əha səniəmə inu okotohtəu=pən Lou. Mətəu nəghatiən min e Lou, mine nəghatiən rəha iəni min aupən, kəutəghati e suaru pisin əha rəha Uhgın.

22 Uhgın tatol iətəmi kəti tətəhruahru e nəhmtin nian tətəhatətə e Iesu Kristo. Kəni Uhgın otol kəm nətəmimi min rəfin nətəm kəutəhatətə lan. Nətəmimi min rəfin kotəhmen-əhmen əmə,

23 mətəu-inu nətəmimi rəfin kəmotol təfagə tərəh kəni motəmkarəpən e suaru rəha nəhruahruian rəha Uhgın iətəm təuvir məhagəhag,

24 kəni e nəuviriən rəhan, Uhgın tətəni əmə məmə ilah rəfin nətəm kəmotəhatətə lan, ilah kotəhruahru əmə e nəhmtin, məhuva nətəmimi rəhan, təhmen e nəlpəkəuiən rəhan. Ilah kəsotətəouiən nati kəti məsotolian nati kəti məmə okəhuva lanəha, mətəu Kristo Iesu təmətəou suaru rəhalah, mītis ilah e təfagə tərəh min rəhalah e nimisiən rəhan.

25 Uhgın təmahli=pa Kristo məmə in sakrifais iətəm təmos nalpiniən mine niəməha rəhan o təfagə tərəh min, nian nira Kristo təmai. Kəni Uhgın təmafəl təfagə tərəh min rəha nətəmimi nian nətəmimi kotəhatətə məmə Kristo təmimis o lah. Uhgın təmol suaru əha məmə otəgətun məmə rəhan noliən in təhruahru agin, mətəu-inu e nətəligiən əfəməh rəhan, in təsoliən nalpiniən o təfagə tərəh min iətəm nətəmimi kəmotol aupən.

26 Təmol lanəha məmə otəgətun rəueiu məmə noliən rəhan in təhruahru. In təməsalu əməiən e təfagə tərəh min, mətəu təmahli=pa Iesu məmə in otos nalpiniən o təfagə tərəh min. Kəni Uhgın aru əmə tətəni məmə nətəmimi nətəm kotəhatətə e Iesu, ilah okotəhruahru e nəhmtin.

27 ?Tol lanəha, iətəmimi kəti təhrun nəghati əvsəniən o nati kəti iətəm təmol, məmə in təhruahru e nəhmti Uhgın, uə kəpə? Kəpə, nati tikə. ?Kəni iətəmimi tərruru nəghati əvsəniən o nak? Mətəu-inu iətəmimi kəti tikə iətəm təhrun nitəu-pəniən Lou məmə tuva məhruahru e nəhmti Uhgın. Uhgın tatol iətəmimi təhruahru e nəhmtin e nəhatətəian əmə rəhan.

²⁸ Tol lanəha mətəu-inu kitah kautaskəlim əskasik nətəligiən məmə iətəmimi tətəhruahru e nəhmti Uhgın e rəhan nəhatətəiən, mətəu səniəmə e nitəu-pəniən Lou.

²⁹ Uhgın, in səniəmə Uhgın rəha nətəm Isrel əmə. In Uhgın mın rəha Nanihluə mın,

³⁰ mətəu-inu Uhgın kətiəh əmə, iətəm in otol nətəmimi kotəhruahru e nəhmtin e suaru kətiəh əmə, inu nəhatətəiən rəhalah. Təhmen-əhmen əmə o nətəm Isrel mine Nanihluə mın.

³¹ ?Təhro əha rəueiu e Lou əha? ?Nəhatətəiən əha tatol Lou əha in nati əpnəpın? !Kəpə! Mətəu nian kəutəhatətə əmə e Uhgın, kəni e noliən əha, kautohtəu=pən əhruahru suaru pəhriən rəha Lou.

4

Uhgın təmol Epraham təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən

¹ Epraham in nəukəti nəuaniləuis mın rəha Isrel aupən.* Otətəlig-to e nati Epraham təmeruh məmə in suaru rəha nəhruahruian e nəhmti Uhgın.

²⁻³ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Epraham təməhatətə e Uhgın, kəni Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhan.” Tol lanəha, Uhgın təmol Epraham təhruahru e nəhmtin, mətəu səniəmə e suaru rəha noliən təuvir mın rəha Epraham. Nəmə noliən təuvir mın in suaru rəha nəhruahruian, kəni Epraham təhrun nagət əfəriən ohni. Mətəu e nəhmti Uhgın, ko Epraham təsəfəriən ohni. Mətəu e nəhmti Uhgın, ko Epraham təsəfəriən o nati kəti.

⁴ Nian iətəmimi kəti tatol uək o nətəouiən, kəni rəhan iərmənig təsəniən məmə rəhan nətəouiən in neaniən kəti kəm in, mətəu iərmənig təkeikei məfən nətəouiən o rəhan uək.

⁵ Mətəu kitah kəsotolien uək məmə okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın. Kitah kotəhatətə əmə e Uhgın, kəni in tatol məmə kitah kəhuva motəhruahru e rəhatah nəhatətəiən. Uhgın pisin əmə in tatol nətəmimi mın u kotərah kəutəhuva məutəhruahru e nəhmtin.

⁶ Tefit in mın təməghati e nati u nian in təməni pətigəm məmə nəuviriən pəhriən tatuvən o iətəmimi iətəm Uhgın tətəni məmə in təhruahru e nəhmtin, mətəu səniəmə e noliən təuvir iətəm iətəmi u təmol. In təməni məmə,

⁷ “Nəuviriən pəhriən tatuvən o nətəmimi u Uhgın təmafəl rəhalah noliən tərəh, kəni in təmalu e rəhalah təfagə tərəh.

⁸ Nəuviriən pəhriən tatuvən o iətəmi u İərmənig təsaskəlimiən e nikin rəhan təfagə tərəh.”

⁹ İntəh. Kitah kəmotəghtati e noliən təuvir mın, kəni rəueiu kotəghati e nəhgi-pəniən.

?Nikitəmah təhti məmə nəuviriən pəhriən əha in rəha nətəmi əmə u kəməhgi=pən ilah, nətəm Isrel, uə nəuviriən pəhriən əha, in mın rəha nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah, Nanihluə mın? Əuəh, rəha Nanihluə mın. İəmatəni məmə, Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu e rəhan nəhatətəiən.

¹⁰ ?Kəni mətəu Uhgın təməni e nian pəhruvən məmə Epraham in təhruahru, nian kınəhgi=pən rəkis uə nian kəsəhgi=pən əhanəhiən? Uhgın *təmaupən* məni lanəha, *uərisig* kəpanəhgi=pən.

3:29 Rom 10:12 **3:30** Dut 6:4; Kəl 3:20 **3:31** Mat 5:17 * **4:1** Ejaptə u, Pol təmətəkeikei mətəghati kəm nətəm Isrel məmə noliən rəha Uhgın o noliən nətəmimi kəutəhuva məutəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən, mətəu kəsəniən məmə e natimnati mın iətəm ilah kautol. Uhgın təməfəri iətəmimi agin mil keiu, Epraham mine Tefit. Uhgın təmol ilau kuəhruahru e nəhatətəiən rəhalau. **4:2-3** Jen 15:6; Kəl 3:6 **4:2-3** 1Kor 1:31 **4:8** Sam 32:1-2

11 ?Kəni təməhgi=pən Epraham o nak? In nəmtətien əmə iətəm təməgətun pəhriən məmə in tənəhruahru rəkis e nəhmti Uhgın e rəhan nəhatətəien. *Tinəhruahru rəkis*, kəni uərisig kəmanəhgi=pən.

Kəni tol lanəha, in tatə rəha nətəmimi rəfin nətəm kəsəhgi-pəniən ilah, mətəu kəutəhatətə e Uhgın, kəni in tətəni məmə ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəien rəhalah.

12 Kəni in tatə rəha nətəmimi nəuvein min, ilah nətəm kəməhgi=pən ilah, inu nətəm Isrel. Mətəu in *səniəmə* rəhalah tatə mətəu-inu kəməhgi=pən ilah, mətəu in rəhalah tatə mətəu-inu ilah min kautohtəu=pən *suaru rəha nəhatətəien*. Aupən ikin, rəhalah tatə Epraham təmitəu=pən suaru u nian kəsəhgi=pən əhanəhiən.

13 Uhgın təmol nəniəskasikiən kəm Epraham mine rəhan min nəuaniləuis min məmə niftəni otuva rəhan o nian kəti. Mətəu Lou səniəmə suaru iətəm nəniəskasikiən u otuva mol nipəhriənien lan. In otuva mol nipəhriənien e nəhruahruien iətəm təmsipən e suaru rəha nəhatətəien.

14 Tol lanəha mətəu-inu nəmə nəniəskasikiən u tətəu matol nipəhriənien o nətəmimi nətəm kəutarəriə əmə e Lou, kəni nikilah təhti məmə ilah kotəhruahru lan, kəni suaru rəha nəhatətəien in nati əpnəpin əmə, kəni nəniəskasikiən tol nati əpnəpin əmə lan.

15 Mətəu nəghatien u, in nipəhriənien: Lou tətəni məmə nalpinien mine niəməha rəha Uhgın tatuvən o nətəmimi nətəm kəutatgəhli Lou, kəni ikin min rəfin Lou əha ikin, nətəmimi kəutatgəhli. Tol lanəha, nolien rəha nitəu-pəniən Lou rəha nətəm Isrel tatiuvi=pa nalpinien mine niəməha rəha Uhgın, kəni tətəliən məmə nəniəskasikiən otuva mol nipəhriənien.

16 Tol lanəha, nəniəskasikiən tətəu matol nipəhriənien e nəmiəgəhiən rəhatah e suaru rəha nəhatətəien məmə nəniəskasikiən otuva e nəuvirien iətəm Uhgın tətətuati lan kəm tah, kəni kitah kotəhrun pəhriən məmə rəhan nəniəskasikiən in rəha nəuaniləuis min rəfin rəha Epraham†, səniəmə rəha nətəmi min əmə u nətəm Uhgın təməfən Lou kəm lah, mətəu rəha nətəmimi min u, ilah min nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nəhatətəien rəha Epraham. In rəhatah ərəfin tatə.

17 Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “İəmol ik nəkuva tipi nətəmimi tepət.” E nəhmti Uhgın, Epraham in rəhatah tatə. In təməhatətə e Uhgın iətəm tətəfən nəmiəgəhiən kəm nətəm kəməhmis, kəni in təhrun nolien natimnati e nati agin tikə.

18 Uhgın təməniəkis kəm Epraham məmə in otuva tatə rəha nəuaniləuis min tepət, kəni namipin min okotepət motapirəkis. Kəni Epraham təmələhu=pən rəhan nətəligien təkəsik e Uhgın məhatətə iəkis lan məmə nəghatien rəhan, in nipəhriənien, nati əpnəpin in tiəkis agin məmə nəniəskasikiən otuva mol nipəhriənien.

19 Nəhatətəien rəhan tətəuəiuien, nati əpnəpin in təhrun məmə nipətin tinauəhli minəhmen əmə o nimisien mətəu-inu rəhan nu iuəkir o uan-hanrit, kəni təhrun məmə Serə tinəpirəkis ikin katəmək ikin kəni ko tətəməkien.

20 Epraham rəhan nəhatətəien tətəsəuit-əuitien e nəniəskasikiən rəha Uhgın. Nipəhriənien, rəhan nəhatətəien tətəviə muva məskəsik təhmın min, kəni mətəfən nəni-vivien kəm Uhgın.

21 In tətəhrun vivi e nikin məmə Uhgın tatos nəsanəniən o nolien rəhan nəniəskasikiən tuva mol nipəhriənien.

4:11 Jen 17:10-11 4:13 Jen 17:4-6; 22:17-18; Kəl 3:29 4:14 Kəl 3:18 4:15 Rom 3:20; 5:13

† 4:16 Inu nətəm Isrel mine Nanihluə min u nətəm kautohtəu=pən suaru rəha nəhatətəien. 4:16 Kəl 3:7 4:17 Jen 17:5 4:17 Jon 5:21 4:18 Jen 15:5 4:19 Jen 17:17

²² O nati əha inəha, “Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən rəhan.”

²³ Nəghatiən u iətəm tətəni məmə, “Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin,” kəməsətəiən məmə rəha Epraham pisin əmə,

²⁴ mətəu kəmətəi min məmə rəhatah, iətəm Uhgın otəni məmə kitah okotəhruahru e nəhmtin, kitah nətəm kəutəhatətə lan, inu Uhgın u təmosmiəgəh Iesu İərmənig rəhatah e nımisiən.

²⁵ Kəmegəhan=pa e Iesu tuva mımis o təfagə tərəh min rəhatah, kəni Uhgın təmol in təmiəgəh min e nımisiən məmə in otol suaru məmə kitah okotəhruahru e nəhmtin.

5

Nəməlinuian mine nagianian

¹ Tol lanəha, Uhgın təməni məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəiən, mətəu-inu kitah kəutəhatətə e nati u Iesu Krısto təmol o tah. Kəni rəueiu, kitah Uhgın kəutatig e nəməlinuian.

² Kitah kəməutəhatətə e Iesu Krısto, kəni in təmos itah kəhuva e nəhmti Uhgın məmə okotos nəuviriən iətəm Uhgın təmətuati lan kəm tah. Kəni nəuviriən əha, kəutatig lanəha rəueiu. Kəni kitah kotəgian mətəu-inu kitah kotəhrun vivi əgin məmə okotos nepətiən əhagəhag rəha Uhgın.

³ Kəni nati kəti min, kitah kəutəgian əmə nian kəutatig e nian əskasik min mətəu-inu, kitah kotəhrun məmə nian əskasik min kəutasiru e tah məmə okotəhtul əskasik e nərahian.

⁴ Kəni nian kəutəhtul əskasik, Uhgın, nikin tagian o tah. Kəni nian kotəhrun məmə Uhgın nikin tagian o tah, kəni kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligian təskasik e Uhgın.

⁵ Kəni natimnati iətəm kəutələhu=pən rəhatah nətəligian təskasik e Uhgın ohni, kotəhrun məmə okəhuva motol nıpəhriənian mətəu-inu, in təməfa Narmın Rəhan kəm tah, kəni Narmın tətəfa nolkeikeian rəha Uhgın tərıauəh e nikitah.

⁶ Kəni aıpən, rəhatah nəsanəniən təmatikə əhanəh o nosmiəgəh aruiən itah, mətəu e nian əhruahru iətəm Uhgın təməni, kəni Krısto təmimis o nosmiəgəhian itah nətəm kotərəh u kəsotisiaian Uhgın.

⁷ E rəhak nətəligian, in nati tiəkis əgin məmə iətəmi kəti otegəhan məmə in otimis o iətəmi kəti min nati əpnapin rəhan nolian təhruahru. Mətəu nəmə təhro iətəmi kəti otimis o iətəmi kəti min iətəm rəhan nolian təuvir əgin o nətəmimi.

⁸ Mətəu Uhgın təməgətun rəhan nolkeikeian asoli kəm tah e nolian u məmə, nian kitah nətəmi kəmautol əhanəh təfagə tərəh, kəni Krısto tımis o tah.

⁹ Tol lanəha, Uhgın təmol itah kotəhruahru e nəhmtin e nira Krısto iətəm təmāiu nian təmimis o tah. Kəni mətəu-inu nati u in nıpəhriənian, kitah kotəhrun vivi məmə Krısto otosmiəgəh itah e niəməha mine nalpiniən rəha Uhgın e naunun nian.

¹⁰ Nian kəmautol tikimir kitah Uhgın, mətəu in təmol itah kəhuva rəhn-niəli min mətəu-inu Nətin təmimis. Kəni mətəu-inu təmol itah kəhuva rəhn-niəli min, nati kəti iətəm tapirəkis inu məmə kitah kotəhrun vivi məmə Uhgın otosmiəgəh itah e nalpiniən mine niəməha rəhan, mətəu-inu Krısto tətəmiəgəh.

¹¹ Kəni nati kəti mɪn, nikitah tagiən məmə kəməhuva kətiəh kitah Uhgɪn e Iərmənig rəhatah Iesu Kristo, iətəm Uhgɪn təmiuvi=pa itah lan kəhuva rəhn-niəli mɪn.

Atəm təmiuvipa nimisiən, kəni Kristo təmos nəmiəgəhiən

¹² Aupən agin, suah u Atəm, təmol təfagə tərāh, kəni tol lanəha, iətəmi kətiəh əmə u təmos təfagə tərāh muva e nəhue niftəni. Kəni təfagə tərāh təmələs nimisiən muva ikin. Kəni tol lanəha, nətəmimi rəfin okotəkeikei mohmis mətəu-inu ilah rəfin kautol təfagə tərāh.

¹³ Nipəhriənian, nətəmimi kəmotol təfagə tərāh uərisig Uhgɪn təmanəfa Lou. Uhgɪn in təməsakiliən rəhalah nolian məmə tərāh, kəni məsətei rəkis-pəniən məmə rəhalah kəti təfagə, mətəu-inu e nian əha lou tikə əhanəh məmə okotəgəhli.

¹⁴ Mətəu nati əpnapin Uhgɪn təməsətei rəkisiən təfagə tərāh mɪn rəhalah, nətəmimi nətəm kəutatig e nian rəha Atəm mətəuarus=pa Mosiis, ilah rəfin kəmoimis. Əuəh, nati əpnapin nətəmi mɪn əha kəməsotolian təfagə tərāh təhmen e təfagə tərāh rəha Atəm iətəm təməhti nəghatiən pəhriən rəha Uhgɪn, mətəu ilah rəfin kəmoimis.*

E nolian mɪn nəuvein, Atəm in təhmen e Kristo iətəm təmuərisig lan, mətəu-inu nati nak iətəm Atəm təmol, tatuvən o nətəmimi rəfin, təhmen=pən əmə məmə nati nak Kristo təmol tatuvən o nətəmimi rəfin.

¹⁵ Mətəu nati nak Uhgɪn təməfa tol pisin agin e təfagə tərāh rəha Atəm. Təfagə tərāh rəha suah kətiəh əmə u, Atəm, təmiuvi=pa nimisiən o nətəmimi tepət, kəni inu in nati asoli. Mətəu nati asoli tapirəkis, in nəuviriən asoli rəha Uhgɪn iətəm in təmean pik kəm nimənin nətəmimi tepət lan o nafəliən təfagə tərāh rəhalah, kəni nati əha təmuva e nəuviriən rəha iətəmi kətiəh əmə u, Iesu Kristo.

¹⁶ Iəkəni mɪn məmə, nəuviriən asoli rəha Uhgɪn iətəm in təmətuati lan kəm nətəmimi, in tol pisin agin e nəua təfagə tərāh rəha iətəmi kətiəh əmə əha. Suah u təmol təfagə tərāh kətiəh əmə, kəni Uhgɪn təmakil muh mələhu nəghatiən lan məmə nətəmimi rəfin otəkeikei motos nalpinian o rəhalah təfagə tərāh mɪn. Mətəu uərisig, nati əpnapin nətəmimi tepət kəmautol təfagə tərāh tepət, aupən muvən mətəuarus rəueiu, kəni Uhgɪn təməfa nati təuvir agin kəm tah, kəni təmol məmə kitah kotəhruahru e nəhmtin, kəni rəhatah nalpinian tikə.

¹⁷ Nipəhriənian məmə təfagə tərāh rəha iətəmi kətiəh əmə, Atəm, təmol nimisiən tətərmənig e nətəmimi rəfin, kəni inu nati asoli. Mətəu nati asoli kəti mɪn tapirəkis məmə, nati iətəmi kətiəh əmə təmol, inu Iesu Kristo. Nətəmimi rəfin nətəm kautos nəuviriən rəha Uhgɪn iətəm in təmətuati əpnapin əmə lan kəm lah, kəni motəhatətə məmə Uhgɪn tatol ilah kəutəhruahru e nəhmtin, ilah okotos nəmiəgəhiən itulin. Kəni ilah Kristo, okotərmənig e natimnati rəfin.

¹⁸ Əuəh, təfagə tərāh kətiəh əmə rəha Atəm təmol məmə Uhgɪn təmakil muh mələhu nəghatiən rəha nətəmimi rəfin məmə okotəkeikei motos nalpinian. Kəni e nolian əhmen-əhmen əmə, nati əhruahru kətiəh əmə rəha Kristo təmol suaru məmə nətəmimi kotəhrun məhuva motəhruahru e nəhmti Uhgɪn. Kəni nəhruahruian əha, tatol məmə nətəmimi rəfin kotəhrun nosiən nəmiəgəhiən itulin.

¹⁹ Nətəmimi tepət kəməhuva nol təfagə tərāh mɪn mətəu-inu iətəmi əha Atəm təməhti nəuia Uhgɪn. Mətəu nətəmimi tepət okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgɪn mətəu-inu iətəmi kəti mɪn, Kristo, təmol nəuia Uhgɪn.

5:12 Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13** Rom 4:15 * **5:14** Təfagə rəha Atəm in nəhtiən nəghatiən əhruahru pəhriən rəha Uhgɪn. Uərisig, nətəmimi kautol təfagə tərāh, mətəu Uhgɪn təməsəghati əhruahruian kəm lah təhmen e Atəm. **5:14** Jen 3 **5:18** 1Kor 15:22 **5:19** Aes 53:11

²⁰ Uhgîn tāmēfa Lou māmē tēfagē tērah otuva mol iahgîn, kēni māmē nētāmimi okotēhrun nolian tērah min rēhalah. Mētēu nian tēfagē tērah tēmuva mol iahgîn, nēuvirian iētām Uhgîn tēmātuati ēpnāpîn ēmē lan tēmuva iahgîn tēhmin min mapirākis,

²¹ māmē nēuvirian otēri mapirākis tēfagē tērah min. Tēfagē tērah tēmētarmēnig e nētāmimi rēfin matiuvī=pa nīmisiān e lah. Mētēu rēueiu nēuvirian iētām Uhgîn tēmātuati lan kām tah otarmēnig, kēni nēuvirian ēha otol māmē nētāmimi okotēhruahru e nēhmti Uhgîn, kēni motos nēmiēgēhian itulin e Iesu Krīsto rēhatah Iērmēnig.

6

Nēsanēnian rēha tēfagē tērah ko tēsālis-ārānīān itah

¹ ?Kēni tol lanēha o nati ēha, kitah okotēhrēni? Nētāmimi nēuvein okotēni māmē, “Tēuvir māmē okotēkeikei ēmē e nolian tēfagē tērah mētēu-inu Uhgîn otēfa rēhan nēuvirian tēpēt min kām tah lan.” ?Mētēu kitah okotēni nēghatiān tēhmen e nati u?*

² !Kēpē, tēsēhruahruian! Nian tēfagē tērah tētālkut māmē otīuvi=pēn itah tērah ikīn, kēni nīkitah tēkeikei mēhti māmē, tēhmen ēmē māmē kēmōhmīs rākīs lan e tēfagē tērah, kēni ko kēsotolīān nēuian rēueiu.

³ Nēkotēhrun uē kēpē māmē, kēmōl bēptais e tah, kēni bēptais ēha tētēgātun māmē kitah kēmēhuva kētiāh kitah Krīsto. Kēni nian Krīsto tēmīmis, tēhmen ēmē māmē kitah kēmōhmīs kitah min, u nīpētīn tēni māmē nēmiēgēhian rēhatah e nolian tēfagē tērah, in tēmīmis.

⁴ Tol lanēha, nian kēmōl bēptais e tah, in tēhmen māmē kēmōhmīs, kēni kītēnim itah kitah Krīsto. Kēni Uhgîn Tatē tēmosmiēgēh Krīsto e nīmisiān e nēsanēnian asoli rēhan. Kēni tēhmen-ēhmen ēmē māmē Krīsto tēmiēgēh min, kitah kotēhrun nītēu-pēnīān suaru rēha nēmiēgēhian vī.

⁵ Tol lanēha mētēu-inu, kēmēhuva kētiāh kitah min e nīmisiān rēhan, kēni okēhuva min kētiāh kitah min e nolian iētām Uhgîn tēmosmiēgēh in lan e nīmisiān.

⁶ Kitah kotēhrun māmē nian kēmēhti=pēn Krīsto e nīgi kēmēluau, kēmēhti=pēn ilah rēhatah nēmiēgēhian rēha nolian ēuas min māmē, otērēkīn nolian ēuas rēhatah iētām tolkeikei pīk tēfagē tērah, rēhatah nēmiēgēhian rēha nolian ēuas ēha tēmīmis. Kēni tēmōl māmē tēfagē tērah otēsarmēnig minīān e tah,

⁷ mētēu-inu iētāmimi iētām tēmīmis, nēsanēnian rēha tēfagē tērah tēsarmēnig minīān lan.

⁸ Mētēu-inu kēmōhmīs kitah Krīsto, kēni tol lanēha, kotēhatētē māmē okotēmiēgēh kitah min rēueiu, minē nian iētām tēpanuva.

⁹ Kotēhatētē lanēha mētēu-inu kotēhrun māmē Uhgîn tēmosmiēgēh Krīsto e nīmisiān, kēni tol lanēha ko tēsīmīs minīān. Nīmisiān tēsarmēnig minīān lan.

¹⁰ In tēmīmis mau kētiāh ēmē, kēni e nīmisiān rēhan tēmos rākīs nēsanēnian rēfin rēha tēfagē tērah. Mētēu tētēmiēgēh rēueiu, kēni e nēmiēgēhian rēhan, in tēmēmiēgēh māmē otēfēri nērgi Uhgîn.

¹¹ Kēni e nolian ēhmen ēmē ēha, nīkitēmāh tēkeikei mēhti itēmāh māmē nēmōhmīs e tēfagē tērah. Tēfagē tērah, rēhan nēsanēnian tikē o niuvi-pēnīān itēmāh. Mētēu e nēmiēgēhian rēhatēmāh ēha rēueiu, nīkitēmāh tēkeikei mēhti

5:21 Rom 6:23 * **6:1** Inu in nati asoli kēti u nētām Isrel kēsotolkeikeian e nēghatiān rēha Pol. In tētēni māmē Uhgîn in tatosmiēgēh iētāmimi e nolkeikeian rēhan, mētēu sēniēmē e natimnati tēuvir min nētāmimi kautol. Ilah kētēni māmē nēmē tol lanēha, kēni nētāmimi okotol ēpnāpîn ēmē tēfagē tērah min! Konu, ilah kētēni māmē nētēligian rēha Pol tēsēhruahruian. **6:3** Kēl 3:27 **6:6** Kēl 5:24

itamah mämə nautamiägəh e Uhgïn mine noliän vi mätəu-inu nəmautol kətiəh itamah Kristo Iesu, kəni noliän vi əha otləfəri nərgi Uhgïn.

¹² Tol lanəha, sotegəhaniän mämə təfagə tərəh tətarməniğ e nipətitəmah u nautos rəueiu iətəm otəpanimis nian kəti. Sotegəhaniän mämə onautol nəuia nətəliğin tərəh rəha nipətitəmah.

¹³ Kəni sotegəhan minian e nipətitəmah min mämə nautol təfagə tərəh lan. Mətəu otegəhan=pən e nəmiägəhiän rəhatəmah rəfin kəm Uhgïn, mətəu-inu itamah nətəmini nətəm Uhgïn təməmkirəkis itamah e nimisiän məmki=pən itamah e nəmiägəhiän. Kəni otegəhan e nipətitəmah min mämə okotol noliän min iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgïn.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu, təfagə tərəh otəsarməniğin e təmah mətəu-inu, nəsoatig ahgəliän Lou iətəm təsasiruiän e təmah mämə nəsooliän təfagə tərəh. Mətəu nəutatig ahgəl nəuviriän iətəm Uhgïn tətətuati lan kəm təmah, kəni e nəuviriän əha, in otasiru e təmah mämə nəsooliän təfagə tərəh.

Iol əhruin min rəha noliän əhruahru

¹⁵ ?Kəni rəueiu iətəni min mämə, kitah okotəhrəni? Nəmə iətəmi kəti otəni mämə, pəh okotol təfagə tərəh mətəu-inu, Lou təsarməniğin e tah, mətəu nəuviriän əmə rəha Uhgïn iətəm tətətuati lan kəm tah tətarməniğ e tah. !Kəpə, təsəhruahruian!†

¹⁶ Nəkotəhrun uə kəpə mämə, nian nəutegəhan=pən e təmah kəm iətəmi kəti mämə nautol nəuiän, kəni itəmah rəhan nol əhruin min, kəni itəmah nol əhruin min rəha iətəmi u nautol nəuiän. Suaru keiu o nitəu-pəniän. E suaru kəti, nəutəhuva motəhmen e nol əhruin min rəha təfagə tərəh, kəni suaru u tatuvən o nimisiän. Kəni e suaru kəti min, nəutəhuva motəhmen e nol əhruin min rəha noliän nəuia Uhgïn, kəni suaru u tatuvən o nəhruahruian e nəhmti Uhgïn.

¹⁷ Kitah kəutəni-vivi Uhgïn mämə nati əpnəpən aupən nəmautol motəhmen e nol əhruin min rəha təfagə tərəh, mətəu uərisig, nəmotəuhlin itəmah mämə onəkotol e nikitəmah rəfin nəgətuniän iətəm iəmətəgətun itəmah lan.

¹⁸ Uhgïn təmitis itəmah e təfagə tərəh, kəni təfagə tərəh, rəhan nəsanəniän tikə o narməniğin e təmah. Kəni nəməhuva motəhmen e nol əhruin min rəha noliän min iətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgïn.

¹⁹ Iətəghati e nətəliğin min iətəm nətəmini kotəhrun, inu iol əhruin mine iətəmi asoli, mətəu-inu nətəliğin rəhatəmah təsəhmenian o nəhruniän natimnati rəha Uhgïn. Aupən ikin, nəmotegəhan e nipətitəmah mämə ilah iol əhruin rəha noliän min iətəm tatol naulisiän əmə, mine iol əhruin rəha nərahian iətəm tətəri tepət. Mətəu rəueiu otegəhan=pən e lah mämə ilah iol əhruin rəha noliän iətəm kotəhruahru, kəni nəkəhuva nətəmini nətəm Uhgïn təmələhu kalin rəkis mämə rəhan min.

²⁰ Nian itəmah nəmautol iol əhruin rəha təfagə tərəh, noliän iətəm təhruahru e nəhmti Uhgïn təsarməniğin e təmah.

²¹ ?Nəuan nəuviriän nak nəmotos e nəmiägəhiän rəhatəmah e noliän tərəh min iətəm nəutəlis ohni əha rəueiu? !Nəuan noliän tərəh min əha, in nimisiän əmə!

²² Mətəu rəueiu, Uhgïn təmitis itəmah e təfagə tərəh, kəni nəməhuva iol əhruin min rəhan, kəni nəuan nəuviriän iətəm nəutəhli, tatit itəmah mämə nəkəhuva nətəmini rəha Uhgïn e nikitəmah rəfin. Kəni uərisig lan, onautos nəmiägəhiän itulin.

²³ Tol lanəha, mətəu-inu nətəouiən rəha təfagə tərāh in nīmisiən, mətəu neaniən rəha Uhgīn in nəmiəgəhiən itulin e Kristo Iesu rəhatah Iərmənig, kəni Uhgīn tətēan ərəfin nəmiəgəhiən itulin u e nikin agiən.

7

Lou təsarməniğiən e tah

¹ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. Itəmah nəkotəhrun nolīən rəha lou. Lou mīn kəutarməniği e nətəmimi nian ilah kəutəmiəgəh əmə.

² Təhmen e nati u. Nəmə pətan kəti iətəm təmōl marit, lou tətəni məmə in rəhan əmə əha iərman nian in tətəmiəgəh. Mətəu nəmə iərman əha tīmīs, kəni lou rəha marit təsaskəlīm mīniən pətan əha, kəni in təhrun nitəu=pən mīniən iərman pišīn kəti.

³ Mətəu nəmə in tatitəu=pən iərman pišīn kəti nian rəhan iərman tətəmiəgəh əhanəh, kətəni məmə in tətərkīn rəhan iərman. Mətəu nəmə rəhan iərman təmīmīs, lou əha rəha marit təsaskəlīm mīniən pətan əha, kəni nati əpnəpīn tatitəu=pən iərman pišīn, in təsərkīniən rəhan iərman aupən.

⁴ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. E nolīən əhmen-əhmen əmə, mətəu-inu nīnotol kətiəh itəmah Kristo, təhmen əmə məmə itəmah nəmohmīs itəmah mīn e niği kəməluau. Kəni mətəu-inu nəmohmīs, Lou rəha Mosis təsaskəlīm mīniən itəmah əha rəueiu. Uhgīn təmītīs itəmah o nitəu-pəniən əhruahru natimnati rəfin agīn e Lou məmə Uhgīn otosmiəgəh itəmah. Kəni itəmah nəkotəhmen=pən əmə e pətan kəti iətəm rəhan iərman in təmīmīs, kəni rəueiu in təsoliən marit, kəni in təhrun nitəu-pəniən iərman pišīn. Rəhatəmah iərman aupən, in Lou. Mətəu rəueiu, itəmah nəutohtəu=pən iətəmi pišīn u Kristo, iətəm Uhgīn təmosmiəgəh e nīmisiən. Kəni nəutohtəu=pən in məmə nəkotəuə nəuan təuvīr, iətəm in nolīən təuvīr mīn iətəm kəutisiəi Uhgīn.

⁵ Nian nətəliğiən tərāh rəha iətəmimi* tətarməniği e tah, nətəliğiən tərāh mīn rəhatah kəutiuvī=pən itah məmə okotol nolīən tərāh mīn e nīpətītah. Kəni nian Lou tətəni məmə okəsotoliən nolīən tərāh mīn əha, tol məmə nīkitah tətəhti pik nolīən tərāh mīn, kəni kəutolkeikei mautil təhmīn nolīən tərāh mīn. Tol lanəha, kəmotol təfagə tərāh tepət. Kəni nəua təfagə tərāh mīn əha, in nīmisiən əmə.

⁶ Mətəu rəueiu, kitah kəsotohtəu=pən mīniən Lou rəha Mosis məmə okotos nəmiəgəhiən itulin, mətəu-inu təhmen əmə məmə kitah kəmohmīs e Lou əha. Kəni tol lanəha, Lou təsarməniğiən e tah u rəueiu. Kəni rəueiu, kitah iol əhrui mīn rəha Uhgīn, mətəu kəsotohtəu-pəniən suaru əuas o nitəu-pəniən Lou iətəm in nati kəti əmə iətəm kəmətēi rəkīs, mətəu kəutohtəu=pən suaru vi rəha Narmīn Rəha Uhgīn.

Lou tatol məmə nətəmimi kəutil təfagə tərāh

⁷ ?Kəni ko, kitah okotəhrəni? ?Lou in nati tərāh mətəu-inu tatol məmə kitah kəutil təfagə tərāh? !Kəpə, təsəhruahruīən! Mətəu pəhriən, iəu iəkəhrun əmə məmə təfagə tərāh təhro lanu mətəu-inu Lou tətəgətun iəu lan. Nəmə Lou in təməsəniən məmə iəsoliən nolīən rəha nolkeikeiən nati kəti rəha iətəmi pišīn, kəni ko iəsəhruniən nolīən əha məmə təhro lanu.†

⁸ Mətəu təfagə tərāh təmaskəlīm nəghatiən rəha Lou, mol rəhan lan ioluək, kəni təmōl məmə nolīən rəha nolkeikeiən nati kəti rəha iətəmi pišīn təmuva

6:23 Rom 5:12,15 **7:4** Rom 6:2,11 * **7:5** Nətəmimi rəfin kəutil təfagə tərāh mətəu-inu nətəliğiən tərāh rəha iətəmimi tətətiği e tah rəfin. Nətəliğiən tərāh əha tatiuvī=pən itah məmə kəutil təfagə tərāh. Rəhatah nəsanəniən tikə məmə okəsotoliən təfagə tərāh motol nolīən təuvīr. Uhgīn əmə təhrun nəfaiən nətəliğiən vi kəm tah. **7:6** Rom 8:2; 6:4 † **7:7** E nəghatiən mīn rəha fes 7:7-25, nian Pol tətəni “iəu,” mətəu nīpətī nəghatiən u məmə in tətəghati e nətəmimi rəfin. **7:7** Eks 20:17; Dut 5:21; Jen 3

tepət e nīkik. Mətəu nəmə Lou tēmikə, kəni təfagə tərāh rəhan nəsənənīan tēmikə lanəha, təhmen məmə tēmimīs.

⁹ Aupən ikin, nian iəmətəruru əhanəh Lou, nīkik təsəhtīan təfagə tərāh rəhak, iəmətətiḡ vivi əmə. Mətəu nian iəməhrun məmə Lou əha ikin, kəni nəsənənīan rəha təfagə tərāh təmuva məmiəḡəh məskasīk, kəni inəhrun məmə inīmīs rəkīs, inəha iəu isəu o Uhgīn.

¹⁰ Kəni iəmeruh məmə Lou əha iətəm təmuva məmə otol iətəmimi təmiəḡəh, mətəu nīpəhrīnīan təmiuvi=pa əmə nīmīsīan.

¹¹ Tol lanəha mətəu-inu, təfagə tərāh təmaskəlīm nəḡhatīan rəha Lou, mol rəhan lan ioluək, kəni təmeiua lak. Nīkik təməhti məmə nəmə iəmalikut o nītəu-pənīan Lou rəha Mosis, kəni iəkōs nəmiəḡəhīan itulīn. Mətəu inəruru nolīan, kəni e nəḡhatīan rəha Lou, iəkəkeikei mīmīs o təfagə tərāh mīn rəhak.

¹² Tol lanko, iəməḡətun məmə Lou tasim təmsīpən e Uhgīn, kəni nəḡhatīan mīn rəha Lou kəmotīpən e Uhgīn motasim, motəhruahru, motəuvīr motasīru e nətəmimi.

¹³ Kəni nəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “?Təhro lanu məmə Lou in nati təuvīr kəti, mətəu təmol məmə iəmīmīs, inəha iəu isəu o Uhgīn?” !Mətəu kəpə, təsəhruahruīan! Nian iəməhrun nəḡhatīan rəha Lou iətəm in təuvīr, nīkik təmuvaḡ o nolīan təfagə tərāh, kəni iəu iəmol təfagə tərāh iətəm nəuan in nīmīsīan. Tol lanəha, təfagə tərāh təmol məmə iəkīmīs. Kəni rəueiū iəkəhrun məmə nolīan tərāh mīn rəhak, ilah təfagə tərāh pəhrīan. Kəni nian iəmeruh nəḡhatīan rəha Lou, inəhrun məmə təfagə tərāh in nati tərāh aḡīn.

¹⁴ Kitah kotəhrun məmə Lou təmsīpən e Uhgīn. Mətəu iəu, iəu iətəmimi əmə. Kəni kətuati lak məmə iəu iol əhrūin kəti, kəni təfagə tərāh in rəhak iətəmi asoli.

¹⁵ Nian mīn nəuvein, iəsəhrunīan natimnati iətəm iatol, mətəu-inu nati təuvīr mīn iətəm iəkōlkeikei məmə iəkōl, iəsoliān, mətəu iatol əmə nati iətəm iəsōlkeikeiān.

¹⁶ Iəkəhrun vivi məmə təfagə tərāh iətəm iatol in nati tərāh, kəni iəsōlkeikeiān məmə iəkōl. Kəni nian iətətəu tərāh e nīkik o təfagə tərāh u, in nəmtətīan kəti məmə Lou tatol rəhan uək, kəni Lou in nati təuvīr kəti.

¹⁷ Tol lanəha, səniəmə iəu iətəm iatol təfagə tərāh mīn, mətəu nolīan rəha təfagə tərāh iətəm tətətiḡ e rəhak nətəlīḡīan nian rəfin, tatol məmə iəkōl nolīan tərāh mīn.

¹⁸ Iəkəhrun məmə nətəlīḡīan tərāh rəhak otəsəḡəhanīan məmə iəkōl nati təuvīr kəti. Iəkəhrun in nīpəhrīnīan mətəu-inu iəkōlkeikei məmə iəkōl nati iətəm təuvīr, mətəu ko iəsoliān.

¹⁹ Nati nak iatol səniəmə in nati təuvīr iətəm iəkōlkeikei məmə iəkōl, mətəu iatol əmə təfagə tərāh iətəm iəsōlkeikeiān məmə iəkōl.

²⁰ Kəni nəmə iəkōl nati nak iətəm iəsōlkeikeiān məmə iəkōl, səniəmə iəu pəhrīan u iatol, mətəu təfagə tərāh iətəm tətətiḡ lak tatol.

²¹ Tol lanəha, iateruh məmə nolīan kəti tatol uək e nəmiəḡəhīan rəhak nian rəfin. Nolīan əha tol lanəha məmə, nian iəkōlkeikei məmə iəkōl nati təuvīr, mətəu təfagə tərāh uəha iuəkīr ohniəu tatiuvi=pən iəu e təfagə tərāh.

²² E nīkik rəfin, iəkōlkeikei Lou rəha Uhgīn,

²³ mətəu iateruh mīn lou kəti mīn iətəm tatol uək e nəmiəḡəhīan rəhak iətəm tətəluāḡīn ilau rəhak nəhrunīan, məlis iəu, matol məmə iəu iol əhrūin rəha təfagə tərāh iətəm tatol uək e rəhak nəmiəḡəhīan.

²⁴ !Kəsi, iətətəu tərāh pīk aḡīn! Nīpətīk tolkeikei məmə iəkōl təfagə tərāh. ! Əui! ?Kəmə pəh otītīs iəu e nolkeikeiān tərāh mīn əha iətəm tatīt iəu e nīmīsīan mol iəu iətətiḡ isəu o Uhgīn?

²⁵ !Pəh kotəni-vivi Uhg̃in. Iesu Kristo rəhatah Iərmənig in otoll!

Kəni tol lanəha, nəmiəgəhiən rəhak tol m̃n lanu məmə, iəu iol əhruin rəha Lou rəha Uhg̃in e rəhak nətəligiən vi, mətəu e nətəligiən tərāh rəhak, iəu iol əhruin rəha lou rəha təfagə tərāh.

8

Noliən rəha nitəu-pəniən Narm̃n Rəha Uhg̃in

¹ Kəni nəua nəghatiən rəfin m̃n əha tol m̃n lanu lan, məmə Uhg̃in tətəni məmə kitah kotəhruahru e nəhmt̃n mətəu-inu kəutəhatətə e nati iətəm Kristo təmoll o tah. Kəni tol lanəha, Uhg̃in ko təsuhien, kəni məsələhuiən nəghatiən məsoliən nalp̃niən kəti rəha nətəmimi m̃n u kəməhuva kətiəh ilah Kristo Iesu,

² mətəu-inu nəsanəniən rəha Narm̃n, iətəm tətəfa nəmiəgəhiən vi kəm tah e Kristo Iesu, in təmitis itah e nəsanəniən rəha təfagə tərāh mine ñmisiən.

³ Lou təruru nitisiən lanəha itah, mol itah kotəhruahru e nəhmt̃i Uhg̃in mətəu-inu, kitah nətəmimi əmə, kəni rəhatah nəsanəniən tikə o noliən nati iətəm Lou tətəni. !Mətəu nati iətəm Lou təruru noliən, Uhg̃in təmoll! Inu, təmahlipə Nət̃in əhruahru kəni təmuva iətəmimi məhmen e tah.

Kəni Uhg̃in təkakil muh mələhu nəghatiən mol nalp̃niən o təfagə tərāh iətəm kitah nətəmimi rəfin kautoll. In təmoll lanəha nian təmoll Nət̃in təmuva sakrifais o təfagə tərāh m̃n rəfin rəhatah.

⁴ Uhg̃in təmoll lanəha məmə, nəghatiən əhruahru m̃n rəha Lou okəhuva motoll ñpəhriənien e nəmiəgəhiən rəhatah iətəm kəsotohtəu-pəniən suaru rəha nətəligiən tərāh rəha iətəmimi, mətəu kəutohtəu=pən suaru iətəm Narm̃n Rəha Uhg̃in tətəgətun itah lan.

⁵ Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən nətəligiən tərāh rəha iətəmimi, nətəligiən rəhalah tatuvən əmə o nati iətəm nətəligiən tərāh rəhalah tolkeikei nian rəfin. Mətəu nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən noliən iətəm Narm̃n Rəha Uhg̃in tolkeikei, nətəligiən rəhalah tatuvən əmə o nati iətəm Narm̃n Rəha Uhg̃in tolkeikei.

⁶ Nəmə nətəligiən tərāh rəha iətəmimi in tətərmənig lan, kəni iətəmi əha tatitəu=pən əmə suaru rəha ñmisiən. Mətəu nəmə Narm̃n Rəha Uhg̃in tətərmənig e rəhan nətəligiən, kəni iətəmi əha tatitəu=pən suaru rəha nəmiəgəhiən mine nəməlinuiən.

⁷ Tol lanəha mətəu-inu, nətəligiən tərāh rəha iətəmimi, tatoll tikimir ilau Uhg̃in, mətəu-inu təsitəu-pəniən lou m̃n rəha Uhg̃in, kəni in təruru ag̃in nitəu-pəniən.

⁸ Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən nətəligiən tərāh rəha iətəmimi, ko kəsotoliən niki Uhg̃in tagiən.

⁹ Mətəu itəmāh nəsohtəu-pəniən nətəligiən tərāh rəha iətəmimi. Ñpəhriənien məmə Narm̃n Rəha Uhg̃in tətətig e təmāh, kəni nəutohtəu=pən noliən iətəm Narm̃n Rəha Uhg̃in tolkeikei. Iətəmimi iətəm Narm̃n Rəha Kristo təsətiğiən lan, in səniamə iətəmimi rəha Kristo.

¹⁰ Mətəu Kristo tətətig e təmāh. Kəni nati əpnəp̃in ñpət̃itəmāh otəkeikei m̃m̃is o təfagə tərāh, mətəu narm̃itəmāh tətəmiəgəh mətəu-inu itəmāh nəkotəhruahru e nəhmt̃i Uhg̃in.

¹¹ Narm̃n Rəha Uhg̃in tətətig e təmāh, inu Narm̃n Rəha Uhg̃in u iətəm təmoll Kristo Iesu təmiəgəh m̃n e ñmisiən. Ñpəhriənien, ñpət̃itəmāh ot̃im̃is nian kəti. Mətəu e Narm̃n Rəhan, Uhg̃in otəfinə m̃n nəmiəgəhiən e ñpət̃itəmāh.

¹² Piak min mine nœuvînik min. Mætœu e natimnati min œha, kitah kotœkeikei motatig motohtœu=pœn nati iœtam Uhgîn tolkeikei, mætœu kœsotatigian mohtœu=pœn nati iœtam nœtœligian tœrah rœha iœtamimi tolkeikei mœmœ otol,

¹³ mætœu-inu nœmœ nœkotatig motohtœu=pœn nati iœtam nœtœligian tœrah rœha iœtamimi tolkeikei, nœkotœkeikei mohmis. Mætœu nœmœ e Narmîn Rœha Uhgîn nœkotuhamu nolian rœha iœtamimi, kœni onœkotœmiœgœh,

¹⁴ mætœu-inu nœtamimi rœfin nœtam Narmîn Rœha Uhgîn tatit ilah, ilah nenœti Uhgîn min.

¹⁵ Itœmah nœkotœhrun mœmœ inu in nîpœhriœniœn mætœu-inu Uhgîn tœmœfina Narmîn Rœhan kœm tœmah, kœni Narmîn tœsoliœn itœmah nœkotœgin min e Uhgîn, tœhmen e iol œhruin nati kœti tœtœgin e rœhan iœtœmi asoli. Kœpœ, mætœu Narmîn rœhan tœmol mœmœ Uhgîn tœmœhli itœmah. Kœni Narmîn tatol mœmœ kitah kotœhrun nœniœn kœm Uhgîn mœmœ, “!Ik rœhatimah tatœ!”

¹⁶ Kœni Narmîn aru Rœha Uhgîn tœtœni kœm narmitœmah mœmœ kitah nenœti Uhgîn min.

¹⁷ Kœni mætœu-inu kitah nenœtin min, kitah okotos natimnati tœuvîr min iœtam Uhgîn tœmœlœhu kalin mœmœ rœhatah. Kœni kitah Krîsto okotos natimnati min œha. Kitah kotœhrun mœmœ inu nîpœhriœniœn mætœu-inu kitah kautœtœu nahmœiœn kitah min, kœni ko kotœhrun mœmœ Uhgîn otœfa nisiaian kœm tah tœhmen e iœtam otol e Krîsto.

Nepœtiœn œhagœhag rœha Uhgîn iœtam tœtuva

¹⁸ Iœkœhrun mœmœ nahmœiœn iœtam kœutatig lan u rœueiu, okoteruh mœmœ ilah nati œpnœpin œmœ nian Uhgîn otol œpu nepœtiœn œhagœhag rœhan kœm tah.

¹⁹ Nîpœhriœniœn, natimnati rœfin iœtam Uhgîn tœmol, inu niftœni mine natimnati iœtam kauteviœ lan, mine neai, mine nati miœgœh min, ilah kœutœhtœhniœn motolkeikei pik mœmœ okoteruh nian iœtam Uhgîn otol pœtigœm mœmœ nenœtin min u nîpœh min.

²⁰ Kœutœsal=pœn lanœha mætœu-inu Uhgîn tœmol mœmœ natimnati rœfin iœtam in tœmol, ilah kœutatig e nœhlmî nœrahian, motœruru nolian uœk tœuvîr min iœtam rœhalah œpœn ikîn. Ilah kœsotolkeikeian lanœha, mætœu in Uhgîn iœtam tœmol lanœha e lah. Kœni in tœmolkeikei mœmœ ilah okotœlœhu=pœn rœhalah nuhuiniœn lan,

²¹ mœmœ in otitîs ilah e nœmnœmitiœn mine nîmisian iœtam ilah kœutatig pœhriœn lan. Kœni in otitîs ilah lanœha mœmœ in tœhrun nœfœniœn nepœtiœn œhagœhag kœtiœh œmœ kœm lah iœtam otœfœn kœm nenœtin min.

²² Kitah kotœhrun mœmœ œpœn agin mœtœuarus=pa œha rœueiu, natimnati rœfin iœtam Uhgîn tœmol, kœutasœk tœhmen e pœtan kœti iœtam tœtœtœu nahmœiœn mœmœ otœlœs nœtin.

²³ Kœni sœniœmœ natimnati min œmœ iœtam Uhgîn tœmol, ilah kœutasœk lanœha. Mætœu kitah min kœutasœk lanœha, nati œpnœpin mœmœ Uhgîn tœmœfa rœkis nati tœuvîr kœm tah, u Narmîn Rœhan. Kœni Narmîn in nœuvetîn rœha natimnati tœuvîr agin min iœtam Uhgîn otœpanœfa nian kœti. Kœni rœueiu kœutœhtœhniœn e nian œhruœhru mœmœ Uhgîn otegœhan=pa œrœfin kœm tah natimnati iœtam tœmœhli itah ohni. Kœni in otitîs nîpœtitœh œuas min, mœfa in vi min.

²⁴ Tœmœtuœuin e nian Uhgîn tœmosmiœgœh itah, kitah kœutœlœhu=pœn œskœsik rœhatah nuhuiniœn e natimnati min œha. Pœhriœn, kitah kœsotos œhanœhiœn natimnati min u. Nœmœ kinotos rœkis, kœni kœsotuhuiniœn ohni.

²⁵ Mətəu kəutələhu=pən rəhalah nuhuiniən e nati kəti iətəm kəsotos əhanəhiən, kəni motol rəhalah nətəligiən təfəməh məutəhtahnin mautəhtul əskasik.

²⁶ Kəni təhmen məmə noliən rəha nuhuiniən əha tətəsiru e tah, Narmın Rəha Uhgın tətəsiru e tah e rəhatah nəpəouiən, təhmen lanu məmə, kitah kotəruuru məmə nati nak kotəkeikei motəfaki ohni, mətəu Narmın Rəha Uhgın tətəni rəhatah lan nian kitah kəutehkimis e noliən kəti iətəm nəghatiən tikə lan.

²⁷ Kəni Uhgın iətəm in təhrun niki nətəmimi, in təhrun nati Narmın Rəhan tətəni, mətəu-inu Narmın Rəhan tətəfaki e nəfaki min tatitəu=pən nətəligiən rəha Uhgın.

Nətəligiən rəha Uhgın

²⁸ Kitah kotəhrun məmə, Uhgın tatol məmə natimnati rəfin iətəm kəutəhuva, inko nati təuvir min mine natimnati tərəh min, ilah rəfin kəutəhuva o nasiruiən e tah nətəm kotolkeikei Uhgın, inu kitah nətəmimi nətəm in təmauin e tah e nətəligiən rəhan.

²⁹ Tol lanəha mətəu-inu, aupən aupən agın, Uhgın tinitəpın rəkis itah, kəni e nian əha, in təməni məmə noliən rəhatah otuva məhmen e Nətin məmə nətəmimi tēpət okəhuva pian min mine nəuvinin min, kəni in ilis e tah rəfin.

³⁰ Kəni kitah u in təmaupən məni məmə okəhuva rəhan, in təmauin e tah. Kəni kitah u nətəm təmauin e tah, in təmol itah kotəhruahru e nəhmtin. Kəni kitah u nətəm təmol itah kotəhruahru, in otəfəri məfən nisaiən mine nepətiən əhagəhag rəhan kəm tah.

Nolkeikeiən asoli rəha Uhgın

³¹ Natimnati min rəfin əha kəutəgətun itah məmə, Uhgın in tətəhtul=pa e tah, matol natimnati rəfin məmə ilah natimnati təuvir min e nəmiəgəhiən rəhatah, kəni nati əpnəpın əmə nəmə pəh tatol tikimır kəm tah.

³² In təməsəginien o Nətin əhruahru məmə otimis o tah rəfin, mətəu in təmegəhan əmə lan. Kəni nəmə in təməfa Nətin kəm tah, kəni nati əkəku əmə məmə in otean itah e natimnati min rəfin.

³³ ? Pəh təhrun nətu=pa min nəghatiən kəti məmə kitah kəmotol tərəh? İətəmi kəti tikə, mətəu-inu, in Uhgın iətəm təmol itah kotəhruahru, kitah nətəm in təmitəpın.

³⁴ ? Kəni pəh təhrun nələhuiən nəghatiən məmə kitah kotəkeikei motos nalpiniən? İətəmi kəti tikə, mətəu-inu Kristo İesu təmimis o tah, kəni nati kəti min, Uhgın təmosmiəgəh in e nimisiən. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nikali Uhgın maru, ikin ima nisaiən mine nəsanəniən, mətəfaki kəm Uhgın o tah.

³⁵ ? Nək təhrun nələs rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Kristo o tah? ? Nərahien, uə nian iəkis min, uə nərahien iətəm nətəmimi kəutol kəm tah, uə nəumis, uə rəhatah nautə tikə, uə ikin tasilə ikin, uə nətəmimi nətəm kəutəəkın motohamu kitah? Kəpə. !Nati kəti tikə!

³⁶ Nəmiəgəhiən rəhatah təhmen e nati Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Uhgın. Nian rəfin, nətəmimi kəutolkeikei məmə okotohamu itimah o nərgəm.

İtimah iəkotəhmen e sipsip min iətəm okohamu ilah.”

³⁷ Nipəhriənien, e natimnati min ərəfin əha, Kristo iətəm tolkeikei itah, tatol məmə kitah kotəpirəkis agın.

³⁸ Kəni iəkəhrun vivi agın məmə nati kəti tikə agın təhrun nos rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Uhgın, inu nimisiən, uə nəmiəgəhiən, uə nagelo min,

uə iərmis min, uə natimnati iətəm tətuvə əha rəueiu, uə natimnati iətəm otəpanuva, uə nəsanəniən min rəfin,

³⁹ uə natimnati əpəha ilis, uə natimnati ipai agin, uə nati kəti e natimnati rəfin agin iətəm kotatig, ko ilah rəfin kəsotəhrunian nos rəkisiən itah e nolkeikeiən rəha Uhgın iətəm kautos e Iərməniğ rəhatah Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeikei pik məmə nətəm Isrel okotəhatətə e Kristo

¹ Kəni rəueiu iəkolkeikei məmə iəkəghati e rəhak min nətəmimi u nətəm Isrel, məmə ilah tepət kəmotəpəh Kristo.

Iatəni pəhriən mətəu-inu itimlau Kristo kətiəh əmə, iəseiuəiən. Rəhak nətəligiən tətəni məmə nati u iətəni in nipəhriənian, kəni Narmın Rəha Uhgın tətəgəhan lan.

² Nənik təmitəgıt kəni mətəhmə pik o lah nian rəfin.

³ Nəmə iəu iəkəhrun nosiən nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın, kəni inu otasiru e nətəmimak min məmə okotəhatətə e Kristo, kəni nənik tagiən əmə. Nipəhriənian, nənik tagiən nəmə Uhgın otos rəkis iəu e Kristo iətəm iəkolkeikei pik, nəmə in otasiru e nətəmimak min məmə okotəhatətə lan. Iəkəni nəghatiən u, “nətəmimak min,” mətəu-inu e nipətın, ilah nətəm Isrel təhmen lak.

⁴ Ilah nətəm Isrel, kəni natimnati təuvir min u rəhalah: Uhgın təməhli ilah məmə nenətın min, kəni təmol əpu rəhan nepətian əhagəhag kəm lah, kəni məfən min nəniəskasikiən min rəha nasiruiən,* kəni məfən min Lou kəm lah, mine nəfakiən əpəha e Nimə Rəha Uhgın, mine nəniəskasikiən min.

⁵ Kəni tıpilah min, ilah nətəmi asoli min rəha Uhgın aupən, kəni e nipətın ikin, Kristo təmsipən e lah, kəni in Uhgın iətəm in ilis e natimnati rəfin, iətəm okotəni-vivi əmə kətan naunun tikə. Əuəh.†

Suaru iətəm Uhgın təmitəpın nətəmimi lan

⁶ Nətəm Isrel kəməsotəhatətəiən e Kristo, mətəu nolian əha təməsoliən məmə nəghatiən rəha Uhgın təmei.‡ Nətəmimi rəfin nətəm kəutəni məmə Jekəp in kəha tərah rəhalah, ilah kəutəni məmə ilah nətəm Isrel§. Mətəu səniəmə ilah rəfin u iətəm Uhgın tətəni məmə ilah nenətın min, nətəmimi pəhriən rəha Isrel.

⁷ Kəni e nolian əha inəha, ilah nətəm kəmotəpən e Epraham, ilah səniəmə nətəmi pəhriən rəha Epraham. Mətəu Uhgın təməni kəm Epraham məmə, “Namipin əhruahru otsipən e nira Aisək.”

⁸ Nipətı nati u məmə, ilah u kəmotəpən e Epraham səniəmə ilah rəfin nenəti Uhgın min. Mətəu nenəti Uhgın pəhriən, ilah nətəmimi nətəm kəmotair e nəniəskasikiən rəha Uhgın. Kəni ilah u namipi Epraham pəhriən.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu Uhgın təməni əskasik kəm Epraham lanu, “E nian əhruahru lanu e nu iətəm tətuvə, oiəkətəlig=pa, kəni Serə tinələs rəkis nətın kəti iərman.”

¹⁰ Mətəu nəghatiən təsoliən naunun u ikinu. Nəti Serə u Aisək təmit Rəpekə, kəni in təmələs mil-mil keiu. Rəhalau tatə u Aisək, kəha tərah rəha nətəm Isrel.

¹¹ Mətəu nian mil-mil mil u kəməsuair əhanəhiən, kəni məsuol əhanəhiən nati kəti iətəm təuvir uə tərah, Uhgın təmənı=pən nəghatiən kəti kəm Rəpekə.

9:3 Eks 32:32 **9:4** Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4** Nəniəskasikiən rəha nasiruiən nəuvein tol lanu lan: (Noa) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4; 15:9-21; 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Təfit) 2Saml 7:5-16; (Isrel – in vi) Jer 31:31-34. † **9:5** Ikin min tepət e Niutəstimin, Pol tətəni-vivi Uhgın nian təni məmə tətəuvin min nikin tətəhti in, təhmen e Rom 7:25; 8:31-39; 11:33-36. ‡ **9:6** Uhgın təmənıəskasik kəm Epraham, Aisək, mine Jekəp məmə namipin tərah min rəhalahal okotos nəuviriən min rəha Uhgın. Nəuviriən min əha kəməhuva pəhriən e Iesu Kristo nian nətəmimi kəutəhatətə lan. § **9:6** Isrel in nərgin kəti min rəha Jekəp. **9:7** Jen 21:12 **9:8** Kəl 4:23 **9:9** Jen 18:14

Kəni nəghatiən u tətəgətuŋ vivi məmə Uhgın tətītəpın nətəmimi tatitəu=pən əmə rəhan nətəligiən,

¹² mətəu səniəmə kitah kəmotol nati təuvır kəti uə nati tərəh kəti. Uhgın təməni kəm Rəpekə məmə, “Nətım iətəmi asoli, otol əhruiŋ kəm nətım in əkəku lan.”

¹³ Kəni inu tatitəu=pən əmə nəghatiən e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “Iəmitəpın Jekəp, mətəu iəməpəh Iso.”*

¹⁴ ? Okotəhrəni əha rəueiu? ? Okotəni məmə noliən rəha Uhgın təsəhruahruən? !Kəpə! Kotəhrun məmə in tatol təhruahru.

¹⁵ Uhgın təməni kəm Mosis məmə,

“Iəu pisin əmə iəkītəpın nətəmimi nətəm oiəkəsək əhruiŋ ilah, kəni iəu pisin əmə iəkītəpın nətəmimi nətəm oiəkol nəuviriən kəm lah.”

¹⁶ Kəni tol lanəha, kitah kəsotosiən nəniəskasikiən rəha Uhgın o nati kəti iətəm kautol, təhmen məmə kautolkeikei pik in, uə təhmen məmə kitah kautol uək ohni, kəpə. Kautos əmə e nasəkəhruiŋiən rəha Uhgın.

¹⁷ E Nauəuə Rəha Uhgın, in tətəni kəm Fero, kig rəha Ijip məmə, “Iəmləfəri ik o nati kətiəh əmə məmə nətəmimi okotafu rəhak nəsanəniən e nəmiəgəhiən rəham, məmə nətəmimi okotəni pətigəm nərgək e nitənimtəni mın rəfin.”

¹⁸ Kəni nıpəti nati u məmə, Uhgın rəhan nasəkiən tepət o nətəmimi nəuvein mətəu-inu in aru tolkeikei məmə otol lanəha. Kəni in tatol nətəmimi nəuvein məmə ilah kotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən mətəu-inu in aru tolkeikei məmə otol lanəha.

¹⁹ Məta nəmə itəmah kəti otətapuah ohniəu məmə, “Nəmə Uhgın tatol nətəmimi nəuvein məmə ilah kotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən, kəni ilah okotəkeikei motol lanəha. ?Kəni təhro Uhgın tətəni məmə ilah kəmotol təfagə tərəh?”

²⁰ Mətəu pəh iəkəni kəm ik məmə, ik iətəmimi əmə. Təhro nətagət rəkis əsanən e nəghatiən rəha Uhgın. Nıkitəmah təhti-to. Nılosi nati kəmol e nəuanəriəpig†, ko təsəniən kəm iətəmi təmol məmə, “Nəməhro mol iəu məmə iəköl lanu lan?”

²¹ Iətəmimi iətəm təmol natimnati e nəuanəriəpig, in təhrun nosiən nəuanəriəpig kəti mol nosinati lan keiu, kəti iətəm təuvır rəha noliən lafet, kəni kəti mın rəha uək əpnəpın əmə.

²² Kəni Uhgın təhrun nitəu-pəniən noliən əha e nətəmimi. Nəmə in tolkeikei, in təhrun noliən ilah məmə otərəkin ilah. In tolkeikei məmə otol pətigəm məmə niəməha tatol o təfagə tərəh, kəni in otol nalpiniən asoli kəm nətəmimi nətəm kautol təfagə tərəh. Mətəu nati əpnəpın in tatol lanəha, rəhan nətəligiən təfəməh məsol uəhaiən nalpiniən kəm lah nətəm kautol məmə nıkin otahmə.

²³ Rəhan nətəligiən təfəməh lanəha məmə in otol pətigəm nəuviriən asoli rəhan kəm nətəmi mın u nətəm in tolkeikei məmə rəhan nasəkiən otepət o lah. In təmol əpenə-penə ilah əpən əpən agin məmə ilah okotətig e nəuviriən rəha Uhgın əpəha e negəu e neai.

²⁴ Inu kitah rəfin nətəm in təmitəpın, kəni səniəmə nətəm Isrel əmə, mətəu Nanıhlua mın.

²⁵ Təhmen əmə e nati nak Uhgın təməni e Nauəuə u rəha Hoseə məmə, “Nətəmi mın əha u səniəmə rəhak mın nətəmimi, iəkəuın e lah məmə, ‘rəhak mın nətəmimi.’ Kəni nətəmimi nətəm iəməsolkeikeiən ilah əpən,

9:12 Jen 25:23 * **9:13** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Imolkeikei Jekəp, mətəu iəməməki e Iso.” Mətəu nıpətin məmə Uhgın təmitəpın Jekəp məmə in otol rəha nəniəskasikiən lan.

9:13 Mal 1:2-3 **9:15** Eks 33:19 **9:16** Efəs 2:8 **9:17** Eks 9:16 † **9:20** Əpəha Isrel, kəmotol sospən mine pilet mine pətəl mine e nəuanəriəpig. **9:20** Aes 29:16; 45:9 **9:21** Jer 18:6

iəkauin e lah məmə, ‘nətəmimi nətəm iəkolkeikei.’

²⁶ Kəni ikinu əhruahru, iətəm iəməni kəm lah məmə, ‘Itəmah səniəmə rəhak mɪn nətəmimi,’

nətəmimi okotauin e lah məmə, ‘Ilah nenəti Uhgɪn iətəm tətəmiəgəh.’ ”

²⁷ Kəni iəni Aiseə tətəgəhati e nətəm Isrel mɪn e nian tətəni pətigəm məmə, “Nati əpnapin nəmə nətəm Isrel tətət təhmen e nɪpəkɪl e nɪkali nɪtəhi, mətəu Uhgɪn otosmiəgəh əmə ilah nəuan nəuvein,

²⁸ mətəu-inu Iərmənig in otol rəfin uəhai əmə rəhan nəghatɪən o nəfənɪən nalpɪniən kəm nətəmimi e nɪtənɪmtəni mɪn.”

²⁹ Kəni təhmen e nəghatɪən iətəm iəni Aiseə təməni aupən məmə, “Nəmə Iərmənig Əsanən Pɪk Agɪn in tətəgəhanɪən e tah məmə rəhatah kəti nɪrə otəmiəgəh, kəni kitah kəməhuva motəhmen e nətəm Sotəm mɪne Kəmorə iətəm in tətəh-əpɪs lah.”

Nətəm Isrel kəməsotəhatətəiən

³⁰ ?Nɪpətɪ nəghatɪən mɪn u nak? Nɪpətɪn tol lanu məmə, Nanɪhluə mɪn nətəm kəsotalkut əskasikɪən məmə okotəhruahru e nəhmtɪ Uhgɪn, Uhgɪn təmɪl ilah kotəhruahru e nəhmtɪn e nəhatətəiən rəhalah.

³¹ Mətəu nətəm Isrel kəmotalkut pɪk e suaru rəha nɪtəu-pənɪən Lou məmə ilah okotəhruahru e nəhmtɪ Uhgɪn. Mətəu ilah kəsotəhruahruɪən.

³² ?O nak? Mətəu-inu ilah kəmotalkut pɪk məmə okotəhruahru e nəhmtɪ Uhgɪn e nolɪən təuvɪr mɪn rəhalah, mətəu kəsotohtəu-pənɪən suaru rəha nəhatətəiən. Ilah kautoh pɪkɪn “Kəpiəl Rəha Noh Pɪkɪniən.”

³³ Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgɪn iətəm tətəni məmə, “!Oteruh-to! Iəmaharu Kəpiəl kəti əpəha Jerusɪləm‡ məmə nətəmimi okotoh pɪkɪn, in Kəpiəl iətəm otol ilah kotəmei.

Mətəu iətəmimi iətəm tətəhatətə e Iətəmi əha§, ko in otəsaulisɪən nian tətətul e nəhmtɪ Uhgɪn.”

10

¹ Piak mɪn mɪne nəuvɪnɪk mɪn. Iəkolkeikei pɪk məmə Uhgɪn otosmiəgəh nətəm Isrel, kəni nian rəfin iətəfaki ohni.

² Iəu iətəni pətigəm kəm təmah məmə ilah kəutalkut pɪk o nolɪən natɪmɪnati iətəm otol nɪki Uhgɪn tagɪən. Mətəu nolɪən rəhalah təsɪsɪpənɪən e nəhrunɪən iətəm təhruahru.

³ Ko ilah kəsotohtəu-pənɪən suaru rəha Uhgɪn məmə ilah okəhuva motəhruahru e nəhmtɪn, mətəu-inu ilah kotəruuru suaru rəhan, kəni motalkut məmə okotohtəu-pən rəhalah aru suaru, suaru rəha nɪtəu-pənɪən Lou.

⁴ Lou təmalkut pau məmə tol itah kotəhruahru e nəhmtɪ Uhgɪn, mətəu e suaru u təruru nolɪən. Mətəu Kristo təmɪl naunun e suaru u. In təmɪl suaru təuvɪr məmə nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə əmə lan, ilah rəfin okotəhruahru e nəhmtɪ Uhgɪn.

Nəmiəgəhɪən iətəm Uhgɪn tətəfa, in rəha nətəmimi ərəfin.

⁵ Mosis təmətəi nəghatɪən kəti o suaru rəha nɪtəu-pənɪən Lou məmə iətəmi kəti tuva məhruahru e nəhmtɪ Uhgɪn. In təməni məmə, “Iətəmimi iətəm tatol natɪmɪnati rəfin agɪn iətəm Lou tətəni, in otos nəmiəgəhɪən itulɪn.”

⁶ Mətəu suaru rəha nəhatətəiən məmə iətəmi kəti tuva məhruahru e nəhmtɪ Uhgɪn tətəpə əmə, məmə kitah kəsotolɪən nati kəti mətəu-inu Kristo tɪnol rəkɪs

9:25 Hos 2:23 9:26 Hos 1:10 9:28 Aes 10:22,23 9:29 Aes 1:9 9:32 Aes 8:14 ‡ 9:33

Nəghatɪən əhruahru rəha Kris tətəni məmə Saion. “Saion” in nərgɪn kəti mɪn rəha Jerusɪləm. § 9:33
“Kəpiəl” u mɪne “Iətəmi” kətuəgətun Kristo. 9:33 Aes 8:14; 28:16 10:5 Lev 18:5

rəfin. Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “Səniəmə nəkəkeikei muvən e negəu e neai,” məmə onəkəsal e Kristo mələs meiuaiu muva məmə otaşiru lam.

⁷ Kəni tətəni mın məmə, “Səniəmə nəkəkeikei muvən əpəha ipai ikin ima nətəm kəmoħmıs,” məmə nəkəfətigəm Kristo mol təmiəgəh mın e nımisiən. Nipəhriənien. Uhgın tinol rəkis natimnati mın əha.

⁸ ?Mətəu, tətəni mın nak? Tətəni məmə, “Nəghatien Rəha Uhgın in iuəkır əmə ohnik. In əpəha e noħlim mine nıkim.” Nəghatien u in nəghatien rəha nəhatətəien iətəm iəutəni pətigəm.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu, nəmə nəkəni pətigəm e noħlim məmə Iesu in İərmənig, kəni nəmə nəkəhatətə e nıkim məmə Uhgın təmosmiəgəh in e nımisiən, kəni Uhgın otosmiəgəh ik.

¹⁰ Kəni inu nipəhriənien lanəha mətəu Uhgın tatol iətəmimi kəti tətəhruahru e nəhmtin nian iətəmi əha tətəhatətə pəhriən lan e nıkin. Kəni Uhgın tatosmiəgəh iətəmimi kəti nian in tətəni pətigəm e noħlin məmə Iesu in İərmənig rəhan.

¹¹ Təhmen e Nauəuə rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “Nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə e iətəmi əha, ilah okəsotaulisien nian okotəhtul e nəhmti Uhgın.”

¹² Nəghatien əha rəha nətəmimi rəfin, nati əpnəpin nəmə ik iətəm Isrel, uə İaniħluə kəti, mətəu-inu İərmənig kətiəh əmə u tətərmənig e nətəmimi rəfin, mətətuati e rəhan nəuviriən kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutətapuəh ohni.

¹³ Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “Nətəmimi rəfin nətəm kotəuın e nərgi İərmənig məmə otosmiəgəh ilah, in otosmiəgəh ilah.”

¹⁴ ?Mətəu nətəmimi okotəhro motəuın e İərmənig o nosmiəgəhien ilah, nəmə kəsotəhatətəien lan? ?Kəni okotəhro motəhatətə lan nəmə kəsotətəuiən nanusien lan kəti? ?Kəni okotəhro motətəu nanusien nəmə iətəmi kəti təsəni pətigəmiən kəm lah?

¹⁵ ?Kəni nətəmimi okotəhro motəni pətigəm nanusien təuvır nəmə Uhgın təsəhli-pəniən ilah? Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəni məmə, “!In nati təuvır əgin nian iətəmi kəti tətəuə o nəni pətigəmiən nanusien təuvır!”

¹⁶ Kəni nipəhriənien, nətəm Isrel mine Naniħluə mın kinotətəu rəkis nanusien u. Mətəu səniəmə nətəm Isrel rəfin nətəm kəmotos e nıkilah nanusien təuvır. Təhmen e nəghatien iətəm Aiseə təmətei məmə, “İərmənig, nətəmimi təkəku əmə kəmotəni nipəhriənien e nəghatien rəhatimah.”

¹⁷ Kəni tol lanəha, nəhatətəien tatsipən e nati iətəm natətəu, kəni nati iətəm natətəu tatsipən e nanusien iətəm kətəni e Kristo.

¹⁸ ?Mətəu iəkətapuəh mın məmə, ilah kəmotətəu uə kəpə? Əuəh, kəmotətəu. Nauəuə rəha Uhgın tətəni məmə, “Nəghatien təmuvən ikin mın rəfin e nıtənimtəni mın, təmuvən ikin mın rəfin əgin.”

¹⁹ ?Kəni iəkətapuəh əmə o nati kəti mın məmə, nətəm Isrel kəmotəhrun, uə kəpə? Əuəh, kəmotəhrun. Mosis təmaupən məni məmə, “İəkol itəmah nəkotetət nətəmimi e nıtəni əpnəpin əmə iətəm iəkol təuvır kəm lah, kəni iəkol niəməha tol itəmah mətəu-inu iəkol təuvır kəm nıtəni mın iətəm kəmotəlməli.”*

²⁰ Kəni uərisig Aiseə təsəginien o nəniən məmə, “Nətəmimi nətəm kəsotəsaliən lak, kəmoteruh iəu;

10:6 Dut 30:13 **10:7** Dut 30:13 **10:8** Dut 30:14 **10:11** Aes 28:16 **10:12** Efəs 3:8 **10:13** Joel 2:32 **10:15** Aes 52:7 **10:16** Aes 53:1 **10:18** Sam 19:4 **10:19** Dut 32:21 * **10:19** Nipəhriənien, nətəm Isrel kəmotəhrun nəghatien rəha Uhgın, mətəu ilah kəməsotolkeikeian məmə okotətəlig lan. Kəni tol lanəha, Uhgın təməfən nəghatien kətiəh əmə kəm Naniħluə mın məmə in otol nətəm Isrel kotetət ilah ohni.

Nətəmimi nətəm kəsotətapuəhian lak, iəmol pətigəm aru iəu kəm lah.”

²¹ Mətəu Aiseə təməni nəghatian rəha Uhgın kəm nətəm Isrel məmə, “E nian rəfin, nian rəfin, iəmuahru e nəhlmək məmə iəkasiru e təmah, itəmah nətəm nautəhti nəuiak mətəuhlin nəmtahtəmah kəm iəu.”

11

Uhgın tatasəkəhruin əhanəh nətəm Isrel

¹ Pəh iəkətapuəh o nəghatian kəti e nətəm Isrel. ?In pəhrian uə kəpə məmə Uhgın təməuhlin nəmtahn o rəhan nətəmimi? !Kəpə! Oteh-to iəu. In təməsəuhlinian nəmtahn kəm iəu u iətəm Isrel, iatsipən e Epraham, nirə rəha Benjəmin.

² Aupən aupən agın, Uhgın təmitəpin nətəm Isrel məmə in otolkeikei ilah, kəni ilah okəhuva rəhan mın nətəmimi. Kəni in təməsəuhlinian nəmtahn kəm lah. Nəkotəhrun uə kəpə məmə nati nak Nauəuə Rəha Uhgın tətəni e Elaijə. In təmətapuəh əskasik o Uhgın mətəni pətigəm nərahian iətəm Isrel təmol.

³ In təni məmə, “Tərmənig, kəmotəhamu rəham iəni mın motoh-əuaris-əuaris rəham oltə mın. Kəni iəu pisin əmə iətətig, kəni mətətalkut mın məmə okotəhamu iəu.”

⁴ ?Mətəu Uhgın təməni=pən nak kəm in? In təməni məmə, “İətəskəlim nətəmimi səpin-tausin məmə rəhak mın, nətəm kəsotəfakian kəm uhgın eiua u Paal.”

⁵ Kəni təhmen əmə əha rəueiu, nətəm Isrel nəuan nəuvein əha ikin nətəm Uhgın təmitəpin ilah e rəhan nəuvirian.

⁶ Kəni mətəu-inu Uhgın tatosmiəgəh ilah e nəuvirian rəhan, kəni təməsolian e natimnati təuvir mın iətəm ilah kautol. Mətəu nəmə təmosmiəgəh ilah mətəu-inu ilah kautol natimnati təuvir mın, kəni nəuvirian iətəm Uhgın tətətuati lan kəm lah, in tikə, təhmen məmə tətətəu əmə ilah o rəhalah uək.

⁷ ?Kəni təhro? Nətəm Isrel tepət kəmotəsal pik o suaru rəha nuvaien məhruahru e nəhmti Uhgın, mətəu kəməsotəsiən. Mətəu ilah Uhgın təmitəpin ilah, kəmotos. Mətəu ilah rəfin kəməsotəsiən, Uhgın təmol ilah məmə kotəpəh nətəuiən rəhan nəghatian.

⁸ Təhmen əmə e iətəm Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Kəni mətəuarus=pa u rəueiu, Uhgın təmol məmə nətəligian rəhalah tətəpili alu,

kəni mol məmə nəhmtilah təpis,
kəni mol məmə nıpəgtəlgilah talu.”

⁹ Kəni Kig Tefit təməni məmə,

“Pəh nauənian rəhalah tepət otuva məhmen e nəuanikulu kəti, iətəm otəh-ərain ilah, mol ilah kotəni məmə natimnati rəfin təuvir əmə.
Pəh rəhalah natimnati təuvir okəhuva kəpiel kəti rəha noh pikiniən mine nalpinian kəm lah.

¹⁰ Pəh nəhmtilah tapinəpu məmə kəsoteruhian nati,
Pəh nəkau e lah təgəu agın e nərahian rəhalah nian rəfin.”

Suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhian Nanihluə mın

¹¹ ?Kəni iəkətapuəh mın məmə, nətəm Isrel kəmotəh pikin motəmei motorin məmə ko kəsotəhtul minian? !Kəpə! O rəhalah nəmkərəpəniən, Uhgın təmol suaru o nosmiəgəhian Nanihluə mın məmə otol nətəm Isrel kotetə nətəmimi mın əha, kəni motolkeikei rəhan nəuvirian.

¹² !Tol lanəha, nəmə Nanihluə min kəmotos nəuviriən rəha Uhgīn mətəu-inu nətəm Isrel kəmotəpəh nosmiəgəhiən rəha Uhgīn, kəni nətəm Isrel rəfin nətəm Uhgīn təmitəpin rəkis, nian ilah okotəhatətə e Kristo, nəuviriən rəha Uhgīn otuva mepət!

¹³ Rəueiu iətəghati kəm təmah Nanihluə min. Mətəu-inu iəu aposil rəhatəmah Nanihluə min, iəu iətəni-vivi rəhak uək

¹⁴ məmə, iəu iəköl mətə nətənimak min nətəm Isrel kotetet Nanihluə min ohni, kəni e nolien əha Uhgīn otosmiəgəh nəuvein.

¹⁵ Nian Uhgīn təməuhlin nəmtahn o nətəm Isrel, kəni in məmki=pa Nanihluə min kəhuva məmə rəhan niəli min. Mətəu nian in otos nətəm Isrel kəhuva min ohni, inu in nati asoli kəti, təhmen e nətəm kəmoħmīs kəmotəmiəgəh min.

¹⁶ Nəmə nətənimi kətələhu kalin nəve pīret rəha nauəniən vi məmə rəha Uhgīn, kəni pīret apiəpiə, in min rəha Uhgīn.* Kəni e nəghatiən rəha nigī, nəmə nəukətīn rəha Uhgīn, kəni nəhlmin min, ilah min rəha Uhgīn. Nəghatiən u, nīpətīn təni məmə nəmə Epraham mine mipīn min aupən, ilah rəha Uhgīn, kəni nīmənīn min rəhalah, ilah min rəha Uhgīn.

¹⁷ Mətəu nəhlmi nigī min nəuvein rəha nasumiən lan, Uhgīn təmatgəhli rəkis, inu təhmen e nətənimi nəuvein rəha Isrel. Kəni itəmah Nanihluə min, nəkotəhmen e nəhlmi nigī u olif əpnəpīn min e nīkinati. Uhgīn təmīlpīn itəmah e nəukətī nigī məmə nəkotos nīmeilah, kəni rəueiu nəkotos nəuviriən iətəm Uhgīn təmāniəkīs kəm Epraham mine nətīn min u in nəukətī nigī.†

¹⁸ Mətəu itəmah Nanihluə min, nəsotəghati əuvsaniən məmə Uhgīn təmīlpīn itəmah e nigī iətəm təmatgəhli rəkis ikin, u təhmen e nətəm Isrel nəuvein. Sotaluiən məmə nəukətī nigī tətəugīn itəmah, mətəu səniəmə itəmah nəhlmi nigī nəutaugīn nəukətī nigī.

¹⁹ Kəni nəmə iətəmi kəti otəfəri ohni məni məmə, “Uhgīn təmatgəhli rəkis nəhlmi nigī min nəuvein məmə otīlpīn iəu iəkos nīmeilah.”

²⁰ In nīpəhriənīən, mətəu tətətgəhli rəkis ilah mətəu-inu kəsotəhatətəiən e Uhgīn. Kəni itəmah nəkotəpeir=pən e nəukətī nigī e nəhatətəiən əmə rəhatəmah. Kəni tol lanəha sotəgət-əfəriən ohni, mətəu itəmah nəkotəkeikei motəgin,

²¹ mətəu-inu Uhgīn təmatgəhli rəkis nəhlmi nigī nəuvein lanəha, kəni nəmə nəsotəkeikeiən o nosiən nəhatətəiən əskasik lan, kəni in otətgəhli rəkis itəmah.

²² Otətəlig e nolien pəti mil rəha Uhgīn kəm nətənimi: in tatol təuvir kəm nəuvein, kəni mətələhu nəghatiən əskasik kəm nəuvein min. In təmələhu nəghatiən əskasik o nətənimi nətəm kəmotəhti nəuiən, mətəu in tatol təuvir kəm təmah, nəmə nəkotəkeikei mətəhatətə lan e rəhan nəuviriən. Mətəu nəmə nəkotəpəh nəhatətəiən lan, kəni in otətgəhli rəkis min itəmah.

²³ Kəni nəmə nətəm Isrel kohtəlig=pa min mətəhatətə e Uhgīn, kəni in otīlpīn min ilah e nəukətīn, mətəu-inu tatos nəsanəniən o nolien lanəha.

²⁴ Kəni nīpətī nəghatiən u məmə, itəmah Nanihluə min, itəmah nəkotəhmen e nəhlmi nigī u olif əpnəpīn e nīkinati iətəm Uhgīn təmətēi rəkis, kəni mīlpīn=pən e nigī u olif e nasumiən rəhan. Nolien əha səniəmə nolien əhruahru kəti rəha nigī, o nosiən nəhlmi nigī pīsīn kəti mīlpīn=pən e nigī pīsīn kəti. Mətəu nətəm Isrel, kotəhmen e nəhlmi nigī u olif əpəha e nasumiən. Kəni rəueiu timətīg məmə Uhgīn otīlpīn min ilah e nəukətīlah əhruahru.

* **11:16** Nəghatiən u rəha pīret tatsipən e Oltestimin. In tətəghati e nian kautos nauəniən vi e nasumiən. Nətənimi kautol pīret lan, kəni motaupən mətəfən nəve pīret nəvetīn kəm Uhgīn. Kəni in tətəgatun məmə pīret apiəpiə, in min rəha Uhgīn, kəni ilah kotəhrun nunīən. Nam 15:20 † **11:17** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kəni rəueiu, nautos nəhu nigī təuvir rəha nəukətī nigī u olif.” **11:17** Efəs 2:11-19 **11:22** Jon 15:2,4

*Nasəkiən rəha Uhg̃in tepət
o nətəmimi rəfin*

²⁵ Piak m̃in m̃ine nəuṽinik m̃in. İəkolkeikei məmə nəkotəhr̃un nati oneuən u məmə, itəm̃ah nəsotəfəri pikiən itəm̃ah. Uhg̃in təm̃ol məmə nətəm İsr̃el nəuvein kəmotəpəh nətəuiən rəhan nəghatiən. Mətəu noliən əha otətətig əmə mətəuarus=pa Nanihluə m̃in rəfin nətəm Uhg̃in təmitəp̃in, ilah okotəhatətə lan.

²⁶ Kəni e noliən əha, Uhg̃in otosmiəgəh rəfin nətəm İsr̃el. Təhmen əmə e nati Nauəuə Rəha Uhg̃in tətəni məmə,
“İətəmi otosmiəgəh nətəmimi otsipən e nətəm İsr̃el;‡
in otos rəkis noliən tərəh rəha nətəm İsr̃el.

²⁷ Kəni inu nəniəskasikiən rəha nasiruiən rəhak kəm lah məmə iəkafəl rəkis təfagə tərəh rəhalah.”

²⁸ Nətəm İsr̃el kəmotəpəh nanusiən təuṽir rəha İesu Kr̃isto, kəni tol lanəha, ilah kəməhuva tiki m̃ir m̃in rəha Uhg̃in. Mətəu nati u in o nəuṽiriən rəhatəm̃ah mətəu-inu rəueiu, Uhg̃in təm̃əfinə rəhan nəuṽiriən kəm təm̃ah Nanihluə m̃in. Mətəu Uhg̃in tatolkeikei əhanəh nətəm İsr̃el mətəu-inu in təmitəp̃in ilah, kəni ilah ñirə rəha Epraham, Aisək, m̃ine Jekəp.

²⁹ Tol lanəha mətəu-inu, nian Uhg̃in təmitəp̃in rəkis nətəmimi kəni mol təuṽir kəm lah, ko in təsəuhlin m̃iniən e rəhan nətəligiən.

³⁰ Itəm̃ah u Nanihluə m̃in, aupən nəməutəhti nəuia Uhg̃in. Mətəu rəueiu, Uhg̃in təmasək o təm̃ah mətəu-inu nətəm İsr̃el kəmotəhti nəuiən.

³¹ Kəni təhmen-əhmen əmə, nətəm İsr̃el kəmotəhti nəuia Uhg̃in rəueiu, məmə nasəkəhr̃uiniən rəha Uhg̃in təhr̃un nəpət̃iən o lah. Tol lanəha mətəu-inu rəueiu ilah kəuteruh məmə nasəkiən rəha Uhg̃in tepət o lah, kəni mətə ilah okotolkeikei məmə Uhg̃in otol m̃in lanəha e lah.

³² Nətəmimi rəfin kəutəhti nəuia Uhg̃in, kəni in tatol məmə rəhalah noliən tərəh tətəskəl̃im ilah. In təm̃ol lanəha məmə rəhan nasəkiən otepət o lah ərəfin.

Noliən rəha Uhg̃in in təuṽir ag̃in

³³ !Otəfu-to! !Nəuṽiriən rəha Uhg̃in o nətəmimi, m̃ine nətəligiən rəhan m̃ine nəhr̃uniən rəhan, ilah rəfin kotepət ag̃in! Kitah kotəruru ag̃in noliən rəha nətəligiən rəhan, m̃ine rəhan suaru m̃in. Inu təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhg̃in iətəm tətəni məmə,

³⁴ “İətəmi kəti tikə təhr̃un natimnati iətəm tətətig e nətəligiən rəha Uhg̃in. Kəni iətəmi kəti tikə iətəm təhr̃un nəfəniən nəghatiən kəti məmə otəsiru e Uhg̃in.”

³⁵ “İətəmi kəti tikə iətəm təhr̃un nəfən aruiən nati kəti rəhan kəm Uhg̃in mətəu-inu, natimnati rəfin ag̃in rəha Uhg̃in rəkis.”

³⁶ Tol lanəha mətəu-inu Uhg̃in təm̃ol natimnati rəfin, kəni natimnati rəfin kəutətig mətəu-inu nəsanəniən rəhan tətəskəl̃im ilah, kəni natimnati rəfin in təm̃ol məmə rəhan.

!Pəh kitah kotəfən nəni-viviən kəm in tatuvən matuvən naunun tikə! Əuəh.

12

Sakrifais iətəm nəmiəgəhiən tətətig lan

¹ Piak m̃in m̃ine nəuṽinik m̃in. Mətəu-inu nasəkəhr̃uiniən rəha Uhg̃in tepət o tah, iəkətapuəh əskasik o təm̃ah məmə nəkotəfən ñipət̃itəm̃ah ərəfin kəm Uhg̃in təhmen e sakrifais kəti iətəm tətəmiəgəh, kəni nəkotələhu kalin məmə rəhan, kəni ñikin tətəgiən lan. Inu suaru əhr̃uahru iətəm onəkotəfaki kəm Uhg̃in lan.

‡ **11:26** Nəghatiən Kris əhr̃uahru tətəni məmə, “otsipən Saion.” Saion in nərgin kəti m̃in rəha Jerusiləm, kəni in tətəgətun=pən nətəm İsr̃el.

² Sotosiän noliän rəha nətəmimi rəha niftəni u, mətəu pəh Uhgın otol nəkotəuiək-to e nətəligiän təuvır rəhatəmah məmə noliän rəhatəmah okəhuva motəuvır. Kəni tol lanəha, itəmah onəkotəhrun nakiliän, mine nəhruniän, kəni nıtəpiniän noliän təuvır min iətəm Uhgın tolkeikei, inu noliän min iətəm təuvır, mine noliän min iətəm tatol nikin tətəgiän, mine iətəm təhruahru.

³ Kəni e nəuviriän iətəm Uhgın təməfa kəm iəu, iətəni=pinə kəm təmah rəfin məmə sotəfəri aruiän itəmah. Mətəu e nətəligiän əhruahru, oteruh nəsanəniän min iətəm Uhgın təməfinə kəm təmah e nəhatətəiän rəhatəmah e Krısto. Kəni nian nəkotəruh nəsanəniän min əha, oteruh rəhatəmah noliän min, motakil motəruh məmə rəhatəmah noliän min təuvır məhmen motohtəu=pən nəsanəniän min iətəm Uhgın təməfinə kəm təmah, uə kəpə.

⁴ Nıpəti iətəmimi, rəhan nəuəli-nəuəlin tepət, kəni nəuəli-nəuəli nıpətin əha, rəhalah əha ikin uək pisin pisin min iətəm kautol.

⁵ Kəni təhmen=pən əmə e nətəm kəutəhatətə e Krısto. Kitah tepət, mətəu kəutəhuva nıpətin kətiəh əmə lan, kəni motarəriə aru əmə e kitah min.

⁶ Kəni Uhgın təməfa nəsanəniän o noliän uək pisin pisin min tatitəu=pən nəuviriän rəhan iətəm təməfa kəm tah. Uhgın tətəfən kəm iətəmi kəti nəsanəniän o nəni pətigəmiän nəghatiän rəhan iətəm in tətəfən əhruahru kəm in. Kəni pəh iətəmi u otəni pətigəm nəghatiän min əha titəu=pən nəhatətəiän rəhan məmə Uhgın təməghati kəm in.

⁷ Nəmə iətəmi kəti tatos nəsanəniän o nasiruiän, pəh in tasıru; nəmə in tatos nəsanəniän o nəgətuniän, pəh in təgətun;

⁸ nəmə in tatos nəsanəniän o nəfəriän nətəligiän, pəh in otləfəri; nəmə in tatos nəsanəniän o nəfəniän məni, pəh in otəfən tepət; nəmə in tatos nəsanəniän o nitian niməfaki, pəh in tol e nikin rəfin; nəmə in tatos nəsanəniän o nasəkəhruiän, pəh in tol e nikin agiän.

Suaru rəha nolkeikeiän nətəmimi

⁹ Noliän rəha nolkeikeiän rəhatəmah o nətəmimi, otəkeikei mol nıpəhriniän lan. Otəməki e noliän tərəh min, kəni motaskəlim əskasik noliän təuvır min.

¹⁰ Otolkeikei itəmah min təhmen məmə itəmah piatəmah min mine nəuviriätəmah min. Itəmah kətiəh kətiəh nəkotalkut pik məmə onəkotisiiä itəmah min.

¹¹ Otəkeikei nian rəfin o noliän uək rəha Uhgın e nikitəmah rəfin təhmen e nigəm tatuəu, kəni məsotəpəouiän.

¹² Otəgiän mətəu-inu nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmah nuhuiniän e Uhgın. Kəni nian nərahian tuva, otol rəhatəmah nətəligiän tatəfəməh. Kəni motəghati kəm Uhgın e nəfakiän nian rəfin.

¹³ Otəfən kəm nətəmimi rəha Uhgın nati nak iətəm rəhalah tikə. Otəkeikei motol təuvır kəm iapispis min nətəm kəutəhuva imatəmah ikin.

¹⁴ Otətapuəh o Uhgın məmə otol nəuviriän kəm nətəm kautol nərahian kəm təmah. Sotəuiəkəniän e lah, mətəu otətapuəh o Uhgın məmə otol nəuviriän kəm lah.

¹⁵ Otəgiän itəmah nətəm kəutəgiän. Kəni otasək itəmah nətəm kəutasək.

¹⁶ Otol rəhatəmah nətəligiän təhmen-əhmen əmə e təmah min rəfin. Nikitəmah təsəhtiän məmə itəmah nəuvein ilis, mətəu nikitəmah otəgiän əmə məmə nəutan pəti əmə itəmah nətəmi min u ləhtəni. Nikitəmah təsəhtiän məmə nəkotəhrun pik.

¹⁷ Nəmə iətəmi kəti tatol tərəh e təmah, sotalpiniän rəhan noliän. Onəkotolkeikei motalkut məmə nəkotol noliän iətəm nətəmimi rəfin okotəruh məmə təhruahru.

¹⁸ Otol natimnati rəfin iətəm nəkotəhrun noliən məmə itəmah nəkotatig e nəməlinuiən itəmah nətəmimi rəfin.

¹⁹ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. Sotalpiniən nitai təfagə rəha iətəmi kəti, mətəu otəpəh əmə məmə Uhgīn otəpanələhu nalpiniən mīne niəməha kəm in, mətəu-inu e Nauəuə Rəha Uhgīn, İərmənig tətəni məmə, “In rəhak pişin əmə uək o nalpiniən nitai təfagə. İəu iəköl lanəha.”

²⁰ Mətəu itəmah nautol əmə məmə Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Nəmə rəham tikimīr nəumis tatus, əfən nauəniən kəm in; nəmə in tətəuəuə, əfən nati kəti in təmnim. Nian nautol natimnati mīn u, in otaulis pik lan.”

²¹ Sotegəhaniən məmə noliən tərah, otətəuarus itəmah mələs iahu itəmah, mətəu otol məmə rəhatəmah noliən təuvir otosiahu noliən tərah.

13

Narmənigiən rəha kəpmən

¹ Pəh kitah rəfin okotəkeikei motatig ahgəl kəpmən, mətəu-inu nepətiən o narmənigiən rəfin tatsipən e Uhgīn, kəni kəpmən mīn rəfin iətəm kəutatig, Uhgīn pişin əmə tətəfəri ilah.

² Kəni tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təhti nəuia kəpmən, in tətəhti nəuia nati iətəm Uhgīn təmələhu, kəni nətəmimi nətəm kautol lanəha, kəutiuvī=pa nalpiniən o lah.

³ Tol lanəha mətəu-inu kəpmən iətəm Uhgīn təmələhu təsoliən nətəmimi nətəm kautol noliən təuvir kotəgin, mətəu tatol əmə o nətəm kautol noliən tərah. Nəmə nəsolkeikeiən məmə nəkotəgin e nətəmi asoli mīn rəha kəpmən, nəkotəkeikei motol noliən təuvir mīn, kəni ilah okotəfəri itəmah ohni.

⁴ Sotaluiən məmə ilah noluək mīn rəha Uhgīn nətəm uək rəhalah məmə ilah okotos nəuviriən məhuva o təmah. Mətəu nəmə nəkotol tərah, nəkotəkeikei motəgin, mətəu-inu ilah kautos nəsanəniən o noliən nalpiniən. İlah noluək mīn rəha Uhgīn nətəm otol niəməha mīne nalpiniən rəha Uhgīn kəm nətəm kautol tərah.

⁵ Tol lanəha, kitah rəfin okotəkeikei motatig ahgəl kəpmən, mətəu-inu kitah kəsotolkeikeiən məmə kotos nalpiniən. Kəni kitah kotəhrun əmə məmə in noliən əhruahru.

⁶ Kəni o nati kətiəh mīn, otətəou=pən takis kəm kəpmən, mətəu-inu nətəmi asoli rəha kəpmən, ilah noluək rəha Uhgīn, kəni inu uək rəhalah.

⁷ Otəfən kəm nətəmimi rəfin, natimnati iətəm təhruahru məmə onəkotəfən. Nəmə takis pişin pişin mīn, nəkotəkeikei motətəou ilah. Nəmə nişiaien, otişiai ilah. Nəmə iətəmi tatos narmənigiən, kəni otatig ahgəl.

Nolkeikeiən

⁸ Nəkotəkeikei motətəou rəhatəmah kauin mīn. Mətəu kauin kətiəh əmə tətəkeikei mətətig o təmah, inu kauin rəha nolkeikeiən iətəm tatuvən kəm təmah mīn. Kəni nəkotəkeikei mautətəou nian rəfin, naunun tikə, mətəu-inu iətəm tolkeikei in kəti, in tatol pəhriən natimnati rəfin iətəm Lou tətəni.

⁹ Lou tətəni məmə, “Sotakləhiən e pətan,” “Sohamuiən itəmi,” “Sotakləhiən,” “Nikim təsuvəniən e natimnati rəha iətəmi kəti,” kəni lou nəuvein mīn əha ikin. Mətəu nəghatiən kətiəh əmə in nəukətīlah rəfin, in tətəni məmə, “Olkeikei ik kəti təhmen əmə məmə natolkeikei aru ik.”

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tatolkeikei in kəti, ko təsoliən nərahien kəm in. Kəni tol lanəha, iətəmimi iətəm tatolkeikei nətəmimi, in tatol nişiatı Lou rəfin.

Noliən əhruahru o nian rəha naunun nian

¹¹ Nəkotəkeikei motol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəhrun vivi nian kəutatig lanu rəueiu. Nian tinətuva məmə nəkotəkeikei motair məsotapiliən, mətəu-inu nosmiəgəhiən rəhatah nian rəfin tinətuva iuəkir, mapirəkis nian kitah kinotəhatətə.

¹² Napinəpuian otəsuvəhiən tikə, kəni nəhagəhagiən otəsuvəhiən tuva. Kəni tol lanəha, pəh kotəpəh noliən rəha napinəpuian, kəni motəluagin o noliən təuvir min rəha nəhagəhagiən təhmen=pən e soldia kəti iətəm tətəskəlim vivi rəhan nau rəha nəluaginian.

¹³ Pəh kitah kotal noliən təuvir min, təhmen e nətəmimi nətəm kəutaliuək e nəhagəhagiən kəni nətəmimi okoteruh. Okəsotoliən lafet tərəh min, məsotapisiən, məsotit əpnəpinian itəmah min, kəni məsotoliən noliən alməli min, məsotorgəhuiən, məsotetetiən itah min.

¹⁴ Mətəu otegəhan əmə məmə İərmənig İesu otərmənig e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni sotətəligiən e suaru min o noliən təfagə tərəh min iətəm nətəligiən tərəh rəhatəmah tolkeikei.

14

Nəghatian rəha nətəmi min u rəhalah nəhatətəian təsəskasikiən

¹ Sotəuhlin-pəniən nəmtəhtəmah o nəfaki min nəuvein nətəm rəhalah nəhatətəian təsəskasikiən, kəni motərru məmə niki Uhgın təsəgiənian uə kəpə e noliən min nəuvein iətəm nətəmimi nəuvein kəutəniəhu. Nəkos ilah məhuva, mətəu iəsolkeikeian məmə nəkotərgəhu o rəhalah nətəligiən min.

² İətəmimi kəti, e rəhan nəhatətəian, təuvir məmə in otun nauəniən min rəfin. Mətəu iətəmimi kəti min, rəhan nəhatətəian təsəskasikiən, kəni niki təhti məmə in təhrun nuniən nauəniən e nasumiən əmə, məpəh nuniən nəhuvegi nati.

³ İətəmimi u iətəm təhrun nuniən natimnati rəfin, təsəviriən məmə in oteh rah iətəmi iətəm təsuniən natimnati min rəfin. Kəni iətəmi in təsuniən natimnati min rəfin, təsəviriən məmə in otəni kəm iətəmimi u tatun natimnati min rəfin məmə, in tatol noliən tərəh, mətəu-inu Uhgın niki tagiən əmə ohni.

⁴ Təsəviriən məmə ik nətəni məmə ioluək rəha suah kəti min təmol noliən tərəh. Rəhan aru əmə iərmənig otəni məmə təmol təuvir uə tərəh.* Kəni Uhgın otegəhan lan mətəu-inu İərmənig təhrun nəfəniən nəsanəniən kəm in o noliən nati təuvir min.

⁵ İətəmi kəti in təni məmə nian kətiəh əmə in rəha Uhgın tapirəkis nian rəfin, mətəu iətəmi kəti min təni məmə nian rəfin kotəhmen-əhmen əmə. Mətəu iətəmmi otəkeikei məhtul əskasik o rəhan nətəligiən o nati u.

⁶ İətəmmi kəti iətəm tətəni məmə nian kətiəh əmə rəha Uhgın, in tatol o nisaiən İərmənig. Kəni iətəm tatun nəhuvegi nati, tatun o nisaiən İərmənig, mətəu-inu tətəni tagkiu kəm Uhgın o nigın nauəniən. Kəni iətəm tətəpəh əmə nuniən nəhuvegi nati, in min tətəpəh nuniən o nisaiən İərmənig, kəni in min tətəni tagkiu kəm Uhgın o nigın nauəniən.

⁷ İətəmi kəti təsərmənig aruiən e nəmiəgəhiən rəhan, nati əpnəpin in tətəmiəgəh uə in təmimis.

⁸ Nəmə kitah kəutəmiəgəh, kəutəmiəgəh o nisaiən İərmənig, kəni nəmə kohmis, kəmohtis o nisaiən İərmənig. Kəni tol lanəha, nəmə kəutəmiəgəh uə kəmohtis kitah rəha İərmənig.

⁹ Krīsto təmmis matig məmiəgəh min, məmə in İərmənig rəha nətəmmi kəutəmiəgəh mine nətəmmi kəmohtis rəkis.

* **14:4** Fes 4 u, in eksampil kəti. "Ioluək" tətəgətun=pən kitah nəfaki min, kəni "iərmənig" tətəgətun=pən Uhgın. Nipəti nəghatian məmə Uhgın otakil itah, mətəu təsəviriən məmə kitah okotakil itah min.

¹⁰ Kəni təsəuviriən məmə nəkəni nıkalı nətəm kəutəfaki kəti mın məmə təmol noliən tərəh e natimnati mın əha. Kəni təsəuviriən məmə nəkeh iahu piam, mətəu-inu kitah rəfin okotəhtul aupən e nəhmti Uhgın məmə in otakil itah.

¹¹ Təhmen e İərmənig tətəni e Nauəuə Rəha Uhgın məmə,
 “Inu nıpəhriənən, təhmen məmə in nıpəhriənən məmə iətəmiəgəh,
 nətəmimi rəfin okotisin nəulilah kəm iəu,
 kəni nətəmimi rəfin okotəni pətigəm e nohlilah məmə iəu, iəu Uhgın.”

¹² Kəni tol lanəha, kitah rəfin kətiəh kətiəh okotəhtul e nəhmti Uhgın o nəni pətigəmiən natimnati kəmotol.

¹³ Tol lanəha, pəh kotəpəh noliən rəha nənien nıkalı iətəmi kəti məmə rəhan noliən in təfagə tərəh kəti. Mətəu pəh kəutəni məmə okəsotoliən nati kəti iətəm otol piatah kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən.

¹⁴ İəu iəmuva kətiəh itımlau İərmənig İesu, kəni o nati u, iəu iəkəhrun vivi məmə nauənien rəfin kotəuvir o nuniən, kəsotoliən iətəmi kəti tamıkmık e nəhmti Uhgın. Mətəu nəmə iətəmi kəti nıkin təhti məmə nati kəti tamıkmık e nəhmti Uhgın, nati əha tamıkmık aru əmə ohni.

¹⁵ Nəmə piam kəti tətətəu tərəh pik o nati kəti iətəm natun, kəni nəmə natun əmə lanko, kəni nəsaliuəkien e suaru rəha nolkeikeien. Solien məmə nati natun tətərekin piam kəti iətəm Krısto təmimis ohni.

¹⁶ Segəhanien məmə nati kəti iətəm ik nəkəni məmə təuvir, okəni məmə in nati tərəh.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu Nərmənigien Rəha Uhgın səniəmə nati rəha nauənien mine nəmnimien iətəm nati əpnəpın əmə, mətəu in nati rəha nəhruahruien e nəhmti Uhgın, mine nəməlinuien, mine nagienien e Nərmın Rəhan,

¹⁸ mətəu-inu iətəmi kəti iətəm tatol uək kəm Krısto e noliən əha, in tatol niki Uhgın tətəgien, kəni nətəmimi kauteh in məmə in iətəmi təuvir, kəni nıkilah tagien əmə ohni.

¹⁹ Kəni tol lanəha, pəh kitah kotalkut pik o noliən nati iətəm tətələs itah e suaru rəha nəməlinuien, kəni matəfəri nətəligien rəhatah rəfin.

²⁰ Sərekinien uək rəha Uhgın o nauənien əmə. Nauənien rəfin kotəuvir, məsotoliən iətəmi kəti tamıkmık e nəhmti Uhgın. Mətəu iətəmi kəti tatol təfagə tərəh nian in tatun nati kəti iətəm tol pian tətəmei lan e rəhan nəmiəgəhiən.

²¹ Kəni tol lanəha, təuvir məmə nəsotunien nəhuvegi nati, uə nəsotəmnimien wain, uə noliən nati kəti mın iətəm otol piatəmah otəmei e nəmiəgəhiən rəhan.

²² Kəni nəmə itəmah nautos nətəligien kəti o natimnati mın u, otaskəlim oneuən əmə itəmah Uhgın. İətəmi kəti tətətig e nəuviriən pəhriən nian in tatol əmə natimnati iətəm in təhrun məmə təhruahru məmə in otol.

²³ Mətəu iətəmimi iətəm rəhan nətəligien tatol keiu o nati iətəm in tatun, məmə in təhruahru o nuniən uə kəpə, təuvir məmə in təsunien. Mətəu nəmə in tatun, Uhgın otəni məmə noliən rəhan in təfagə tərəh, mətəu-inu in tatun, mətəu nıkin təsəhtien məmə in nati əhruahru. Kəni nəmə iətəmi kəti tatol nati kəti iətəm nıkin təhti məmə in tərəh, in tatol təfagə tərəh.

15

Nəfəriən nətəligien rəha nəfaki pisin pisin mın

¹ Kitah nəuvein, nəhatətəien rəhatah təskasık, kəni kitah kotəhrun məmə nati əlkələh mın əha, ilah nati əpnəpın əmə. Mətəu kitah kəsotəkeikeien o noliən natimnati mın əha iətəm nıkitah əmə tətəgien lan. Nıkitah təkeikei məhti piatah mın mine nəuvinitah mın nətəm rəhalah nətəligien keiu e natimnati mın əha.

² Kitah okotəkeikei motol nolian iətam otol niki nətəpisin okotagian lan, məmə otasiru e lah, mol nəhatətəian rəhalah tuva məskasik.

³ Pəh kotal lanəha mətəu-inu Kristo min, in təməsoliən nolian kəti məmə in aru nikin otagian lan. Mətəu in təmol natimnati rəfin agin iətam Uhgın nikin tolkeikei, kəni natimnati min u, nətəmimi kəmotəni rah in ohni. Inu təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nəni rahian min iətam nətəmimi pisin pisin min kəutəni lam, tətərək in iəu.”

⁴ Natimnati min əha kəmətəi aupən e Nauəuə Rəha Uhgın, kəmətəi min məmə otəgətun itah, məmə okotələhu=pən əskasik nətəligian rəhatah e Uhgın. Kəni kitah kotəhrun nolian əha mətəu-inu kəutəhtul əskasik e nian iəkis min, kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəfəri nətəligian rəhatah.

⁵ Uhgın pisin əmə tətəsiro e tah məmə kəutəhtul əskasik e nian iəkis min, kəni in pisin əmə tətəfəri nətəligian rəhatah. Kəni rəueiu, iatətapuəh ohni məmə in otasiru e təmah e nətəligian rəhatəmah məmə otuva mol kətiəh əmə, təhmen əmə e nolian rəha Kristo Iesu.

⁶ Kəni iətətapuəh lanəha o təmah rəfin nətəm nautos nətəligian kətiəh əmə, məmə nəuiatah təhrun nuvaiən məhmen e nəuia iətəmi kətiəh əmə o nəfəriən nərgi Uhgın, iətam in Uhgın mine Tatə rəha İərməniğ rəhatah Iesu Kristo.

⁷ Otos nətəm kəutəfəki min nəuvein e niki təmah agian motol təuvir kəm lah təhmen əmə məmə Kristo təmos itəmah e nikin agian. Otol lanəha məmə nətəmimi okotəni-vivi Uhgın lan.

⁸ Sotaluian e nati u məmə, Kristo təmuva məhmen e ioluək rəha nətəm Isrel məmə otəgətun məmə Uhgın tatol rəhan nəghatian, nəghatian u məmə nəniəskasikian min rəhan kəm tipi nətəm Isrel aupən, ilah kəməhuva motol nipehriənian e Kristo.

⁹ Kəni təmuva məmə Nanihluə min okotos nasəkəhruiən rəha Uhgın motəni-vivi in ohni, təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Tol lanəha, oiəkəfəri nərgəm e niki Nanihluə min, oiəkəni nəpuən min məni-vivi nərgəm.”

¹⁰ Kəni tətəni min məmə,
“Otagian, Nanihluə min, itəmah rəhan min nətəmimi.”

¹¹ Kəni tətəni min məmə,
“Itəmah Nanihluə min rəfin otəni-vivi İərməniğ,
kəni itəmah rəfin nətəmimi min rəfin rəha nəuaniləuis min rəfin e nəhue nitəni min, otəni-vivi in.”

¹² Kəni Aiseə tətəni min məmə,
“Mipi Tefit* aupən otair muva,
kəni Uhgın otəfəri in məmə otərməniğ e nətəmimi min rəfin rəha nəuaniləuis min rəfin e nəhue nitəni min rəfin.
Kəni Nanihluə min okotələhu=pən əskasik nuhuinian rəhalah lan.”

¹³ Uhgın təmasiru e tah məmə okotələhu=pən əskasik rəhatah nuhuinian lan. Pəh in otol məmə nikitəmah otəri məriəuəh e nəgianian mine nəməlinuian nian nəutəhatətə lan məmə, e nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın, onəkotələhu=pən əskasik pik təhmin rəhatəmah nuhuinian e Uhgın.

*Pol in aposil
rəha Nanihluə min*

¹⁴ Piak min mine nəuvinik min. İəkəhrun vivi məmə nəmiəgəhian rəhatəmah təməri məriəuəh e nəuviriən, kəni nəmotos nəhrunian rəfin, kəni nəkotəhmen o nəgətunian itəmah min.

¹⁵ Mətəu e nauəuə u rəhak, iəməsəhluaigian e nati kəti, iəməni pətigəm e nikik rəfin natimnati min u kəm təmah, kəni molkeikei məmə nikitəmah

* 15:12 Nəghatian əhruahru rəha Kris tətəni məmə “Mipi Jese.” Jese in tatə rəha Kig Tefit.

otäkeikei mähti näghatiän min äha. Tähruahru ämä mämä iätəghati lanəha, mätəu-inu Uhgın təmasiru lak e rəhan ämä nəuviriän

¹⁶ mämä iəu iəkuva ioluək rəha Kristo Iesu o nəni pətigəmiän nanusiän təuvir kəm Nanihluə min. Iəu iəkəhmen e pris kəti iətəm iətəni pətigəm nanusiän təuvir rəha Uhgın mämä, Nanihluə min nətəm kəutəhatətə e Kristo, okəhuva neaniän təuvir min nətəm Narmın Rəha Uhgın təmafəl mələhu kalın mämä rəha Uhgın, kəni Uhgın nikin tagiän o nosiän.

¹⁷ Kəni e uək rəfin iətəm iatol o Uhgın, nikip tagiän pik lan mätəu-inu in Kristo Iesu ämä iətəm tatol uək.

¹⁸ Ko iəsəghati əfəri əməiän o nati kəti min, iəkəghati əfəri ämä o natimnati təuvir iətəm Kristo təmol nian iəmol rəhan uək o nosiän Nanihluə min kəhuva motol nəuia Uhgın. Kristo təmol uək e rəhak näghatiän, mine rəhak noliän min,

¹⁹ kəni təmol uək e nəsanəniän rəha nəmtətəiän min mine nati apispis min, kəni təmol ilah rəfin e nəsanəniän rəha Narmın Rəha Uhgın. Kəni tol lanəha, iəməni pətigəm rəfin nanusiän təuvir rəha Kristo, iəmətuəuin Jerusiləm muvən ikin min rəfin mətəuarus=pən nitəni u Ilirikəm iətəm in isəu pahav ikin.

²⁰ Nian rəfin e nətuəuiniän rəhak uək mətəuarus=pa u rəueiu, iəmolkeikei mämä iəkuvən məni pətigəm nanusiän təuvir e ikin min nəuvein iətəm kəsətəu aginiän nərgi Kristo ikin. Iəsolkeikeiän mämä iəkol uək e ikin kəti iətəm iətəmi kəti tinuvən rəkis ikin məni pətigəm nanusiän təuvir.

²¹ Mätəu təhmen ämä e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəghati e Kristo mämä, “Nətəmi nətəm kəsəni pətigəmiän nanusiän təuvir kəm lah, ilah okoteruh in,

kəni nətəmi nətəm kəsətətəu əhanəhiän nanusiän təuvir, ilah okotəhrun.”

²² Nian tepət, uək u rəhak o nuvəniän iki pisin pisin min tətəhtipəsəg lak o nuvnəiän meruh itəmah.

Nətəligiän rəha Pol o nuvəniän Rom

²³ Mätəu rəueiu, rəhak uək u ikinu tinol naunun, kəni e nu tepət rəkis, iəkolkeikei pik mämä iəkuvnə meruh itəmah,

²⁴ kəni tol lanəha, nikip təhti mämä iəkuvnə meh itəmah nian iəkuvən əpəha kəntri u Spen. Kəni nian iəkuvnə kəni kotatig nian təkuekir ämä, kəni iəkolkeikei mämä nəkotasiru lak e rəhak naliuəkiän.

²⁵ Mätəu rəueiu, iatuvən Jerusiləm o nasiruiän e nətəm kəutəfaki ikin,

²⁶ mätəu-inu nətəm kəutəfaki əpəha nitəni mil u Masetoniə mine Akaiə, nikipah təmagiän o nəfaiän məni mämä iəkəsiu e nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm.

²⁷ Nikipah təmagiän ämä o noliän, kəni in təhmen mämä kəutətəu kauin kəti iətəm nətəm Isrel kəmotol kəm lah. Tol lanəha mätəu-inu nəmə Nanihluə min kəmos nəuviriän rəha Uhgın e suaru rəha nətəm Isrel, kəni Nanihluə min okotəkeikei motasiru e nətəm Isrel e rəhalah məni.

²⁸ Oiəkös məni u kəmotəfa, muvən məfən kəm nətəm kəutəfaki əpəha Jerusiləm. Kəni nian iəkol naunun e uək u, kəni oiəkiet Jerusiləm muvən əpəha nitəni u Spen, kəni e rəhak naliuəkiän oiəkuvnə meh itəmah.

²⁹ Nian iəkuvnə mitəlau=pa imatəmah ikin, iəkəhrun mämä iəkös natimnati təuvir tepət e Kristo mämä iəkəfinə kəm təmah, kəni itəmah onəkotətəu təuvir lan.

³⁰ Piak min mine nəuvinik min, mätəu-inu kitah kəutəhatətə e Iərməniəg rəhatah Iesu Kristo, kəni Narmın Rəha Uhgın tatol mämə kitah kəutəkeikei itah min, iəkətapuəh əskasik o təmah mämə nəkotəfaki əskasik kəm Uhgın ohniəu, kəni e noliän əha, nəkotasiru lak e nəluəginiän rəhak.

³¹ Otəfaki məmə Uhgın otasiru lak mahtipəsıg e nətəm Jutiə nətəm kəsotəniən nıpəhriənən e nanusiən təuvır məmə, okəsotərəkiniən iəu. Kəni otəfaki mın məmə nian iəkuvən miet=pən Jerusiləm, nətəmi mın u kəutəhatətə e Krısto, nıkilah otagiən o rəhak uək.

³² Kəni e noliən əha, nəmə Uhgın tolkeikei lanəha, iəkuvnə meruh itəmah e nagiənən, kəni kitah rəfin agın, nıkitah otagiən.

³³ Pəh Uhgın iətəm in nəukəti nəməlinuiən tətətig itəmah mın. Əuəh.

16

Pol təmauiəhruin in mın nəuvein

¹ İəu iətəni=pinə kəm təmah məmə nəuvinitah u Fipi, iətəm tatos uək rəha dikon e niməfaki əpəha Kegkriə, in pətan təuvır kəti.

² İəkətapuəh o təmah məmə nian in otuvnə, onəkotagiən əmə ohni e nərgi İərməniğ rəhatah, e noliən əhruahru məmə nətəmimi rəha Uhgın okotol lanəha. Nəmə rəhan nati kəti tikə, təuvır məmə nəkotasıru lan, mətəu-inu in təmasıru lak mıne nətəmimi tepət.

³ Otəni təuvır kəm Prisilə mıne Akuilə, iətəm itimahal iəmahlol uək kətiəh rəha Krısto İesu.

⁴ Kəmuəhtul maru məmə okiamıs o nasıruin lak. Səniəmə iəu pısın əmə, mətəu iəu mıne Nanihluə mın rəfin u kəutəfaki, itimah iəkotəni-vivi Uhgın o lau.

⁵ Kəni otəni təuvır kəm niməfaki iətəm kəmotuhapumın e rəhalau nimə.

Otəni təuvır kəm iəu kəti u Epaenetəs, u iətəm təmaupən məhatətə e Krısto e profens əpəha Esia.

⁶ Otəni təuvır kəm Meri iətəm təmatol pik uək o tımah.

⁷ Otəni təuvır kəm Antronikəs mıne Junias, iətəmimak mil iətəm itimahal mın ilau iəmihluvən e kaləpus. Aposil mın kəutısiai pik ilau, kəni ilau kəmuəpən lak muəhatətə e Krısto.

⁸ Otəni təuvır kəm Ampliatəs, iətəm iəkolkeikei e nolkeikeian rəha İərməniğ.

⁹ Otəni təuvır kəm Urpanəs, iətəm kitah kautol uək kətiəh e Krısto, kəni otəni təuvır kəm iəu kəti u Stakis.

¹⁰ Otəni təuvır kəm Apeles iətəm təməhtul əskasik e Krısto e nian iəkıs mın. Otəni təuvır kəm Aristopulus mıne rəhan mın nətəmimi, mıne rəhan mın noluək mın.

¹¹ Otəni təuvır kəm Herotiən, rəhak əhruahru.

Otəni təuvır kəm nətəmimi rəha Nasisəs mıne rəhan noluək mın nətəm kəutəfaki kəm İərməniğ.

¹² Otəni təuvır kəm Trifaenə mıne Trifosə, pəta mil iətəm katuol pik uək rəha İərməniğ.

Otəni təuvır kəm iəu kəti u Persis, pətan kəti iətəm tatol pik uək rəha İərməniğ.

¹³ Otəni təuvır kəm Rufəs, iətəmi kəti rəha İərməniğ tətəfaki vivi, mıne rəhan məmə iətəm təmatol təuvır kəm iəu təhmen e rəhak əhruahru məmə.

¹⁴ Otəni təuvır kəm Asigkritəs, mıne Filegon, mıne Heremes, mıne Patropəs, mıne Heremas, mıne piatah mın nətəm ilah mın kəutatıg.

¹⁵ Otəni təuvır kəm Filolokəs, mıne Juliə, mıne Nereəs mıne nəuvinin, mıne Olimpəs, mıne nətəm kəutəfaki mın rəfin nətəm ilah mın kəutatıg.

¹⁶ Otəni təuvır kəm təmah mın təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Krısto. Niməfaki rəfin rəha Krısto kəutəni təuvır kəm təmah.

¹⁷ Piak mın mıne nəuvinik mın. İəkətapuəh əskasik o təmah məmə nəkotətəu vivi itəmah o nətəmi kautol məmə nəkotəhapu itəmah mın, kəni kəutəgətun natimnati iətəm kautol nətəmimi kəutəmkarəpən e nəhatətəian rəhalah, kəni

nəgətunian əha tol pisin agin e nəgətunian iətəm nəmotos rəkis. Otəhtul isəu o lah,

¹⁸ mətəu-inu nətəm kotol lanəha, ilah kəsotolian uək rəha İərmənig Kristo, mətəu kautol uək əmə o nati ilah əmə kautolkeikei. İlah kəutəni-vivi nəghatian, kəni nəghatian rəhalah tətəhian, kəni ilah kəuteiuə, kəni məutərəkin nətəligian rəha nətəmimi tepət nətəm kotəruru nati.

¹⁹ Nətəmimi kınətətəu rəkis nanusian məmə itəmah nautol nəuia Kristo. Tol lanəha, nikik tagian pik o təmah. Mətəu iəkolkeikei pik məmə nəkoteinatig e nolian əhruahru min, kəni məmə nəşəhuvəniən e nolian tərəh min.

²⁰ Uhgın iətəm nəukəti nəməlinuiən, otəsuvəhian in tevıg-ərain e Setən, kəni in otatig əmə ləhtəni e nəhlkıtəmah.

Pəh nəuvirian rəha İərmənig İesu tətətig itəmah min.

²¹ Timoti iətəm itımlau min iatuol uək kətiəh, tətəni təuvir kəm təmah. Kəni Lusias, mine Jeson, mine Sosipatə u natimak min, kəhləni min təuvir kəm təmah.

²² İəu Tesias, iətəm iəmətei nəghatian rəha Pol e nauəuə u, iəu iətəni təuvir kəm təmah u kitah kətiəh e İərmənig.*

²³⁻²⁴ Kaeəs tətəni təuvir kəm təmah. İəu Pol, iətətig e rəhan nimə, kəni nətəmi rəha niməfaki kəutuhapumın iman ikın.

Erastəs u iətəm tətərmənig e məni rəha taun əha, mine piatah Kuartəs, ilau min kətuəni təuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh kotəni-vivi Uhgın. In təhrun nolian məmə itəmah nəutəhtul əskasik e nəhatətəian rəhatəmah. In otol lanəha e nanusian təuvir rəha İesu Kristo iətəm iətəni pətigəm. Nəghatian u təməhluaig nuvəh rəkis,

²⁶ mətəu rəueiu, təmol əpu in. Kəni in Uhgın u iətəm tətəmiəgəh nian rəfin, kəni in təməni məmə iəkotəni pətigəm nanusian rəha Kristo iətəm iəni min əupən kəmotətəi e nauəuə min rəhalah, kəni nətəmimi okotəhrun. İəkotəni pətigəm məmə nətəmimi min rəfin rəha nəuaniləuis min rəfin e nitəni min rəfin, pəh ilah okotəhatətə e Uhgın, kəni tol lanəha mautil əmə nəuiən.

²⁷ Uhgın pisin əmə in Uhgın, kəni in pisin əmə in teinatig. !Pəh kotəni-vivi Uhgın nian rəfin naunun tikə, o nati iətəm İesu Kristo təmol! Əuəh.

16:17 Mat 7:15; Tait 3:10 * **16:22** Pol təhrun əmə nəteian nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmimi tepət kəməutos iətəmi kəti min məmə otətətəi nəghatian min rəhalah. Suah kəti, nərgin u Tesias, təməharəg ilau Pol mətei nəghatian rəhan.

1 Korən

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətəi tuvən kəm nəfaki mın ikin Korən

Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u 1 Korən

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Pol təmətəi nauəuə u.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Təmətəi tatuvən kəm niməfaki rəha Korən.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətəi? Korən in taun asoli kəti. Ikin əha, nətəmimi tepət kotos rəhalah kaku o noliən səlim lan, kəni nətəmimi tepət kəhuva məmə okotos nəhmtin. Nətəmimi nəuvein kəhuva e negəu, nəuvein kotaliuək əmə. In taun kəti təuvir pik e profens rəha Akaiə, iətəm tətətig e nitəni asoli u Kris. Mətəu taun u, narmı nati mın kəmotəriauəh lan, kəni noliən tərəh mın tepət e taun əha. Niməfaki rəha Korən, Nanihluə* mın kotepət lan. Pol təmətəuəu in niməfaki u e nian rəha naliuəkian iətəm tatol keiu lan. Mətəu rəueiu əha, nərahian asoli mın nəuvein tinatig e niməfaki. Nətəmimi nəuvein kautol noliən tərəh mın, kəni nəuvein kautos nətəligian mın iətəm kəsotəhruahruian.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Niməfaki rəha Korən in tətətig e taun kəti iətəm noliən tərəh mın rəfin təməriauəh vivi lan. Noliən tərəh mın nəuvein kəməhuva imə e niməfaki. Kəmotətapuəh o Pol o natimnati mın nəuvein iətəm ilah kəsotəhruon vivian, kəni in təmətəi nauəuə u titəu=pən əhruahru əmə rəhalah nətəligian. Pol təmətəi nauəuə u məmə otəni pətigəm noliən tərəh mın iətəm tətətig e niməfaki, mine nərahian pisin pisin mın nəuvein mın. Kəni təmətəi nauəuə u məmə otələhu əhruahru noliən tərəh mın iətəm ilah nəuvein kəmutol. In təməni kəm lah məmə okotəhro mın lanu motəkeikei mohtəlig=pa mın o Uhgın, kəni noliən nak u təhruahru iətəm iətəmimi otol nəmə in iətəmimi rəha Iesu.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, iətəm Uhgın təmauin lak kəni mıtəpin e nəuian məmə iəu aposil rəha Kristo Iesu. İtimlau piatah Sostənes iətuəni təuvir kəm təmah.

² Nauəuə u tatuvnə kəm təmah niməfaki rəha Uhgın əpəha Korən. Uhgın təmol asim itəmah e Kristo Iesu, kəni təmauin e təmah məmə rəhan mın, nətəm nəutaliuək e noliən əhruahru itəmah mine nətəmimi e ikin mın rəfin nətəm kəutəfaki kəm İərmənig rəhatah Iesu Kristo iətəm in İərmənig rəhatah rəfin.

³ Pəh Uhgın Tatə rəhatah mine İərmənig Iesu Kristo, okuəfinə nəuvirian mine nəməlinuian kəm təmah.

Pol təməni-vivi Uhgın e nəfakian

⁴ Nian rəfin iatəni tagkiu kəm Uhgın mətəu-inu təməfinə rəhan nəuvirian kəm təmah e Kristo Iesu.

⁵ Təməfinə rəhan nəuvirian u tepət kəm təmah e noliən mın rəfin, e nasiruiən o nəni pətigəm vivian natimnati mın mine neinatigian o nəhrunian nəghatiən rəhan.

⁶ Kəni noliən mın əha kəutəgətun məmə nanusian e Kristo in nipehriənian, kəni itəmah nəmoteruh.

⁷ Tol lanəha, nian nautəhtul maru mautəhtahnin nuvaiən rəha İərmənig rəhatah Iesu Kristo, Uhgın təməfinə kəm təmah rəhan nəsanəniən e Narmın o noliən uək rəhan, nəsanəniən rəfin mın əha iətəm kotəhruahru o nəmiəgəhian rəhatəmah.

* : Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri.

8 Kəni in otol itəmah nəutəhtul əskasik motətəuarus=pən naunun nian məmə okəseh-pəniən noliən tərəh kəti e təmah e Nian rəha İərməniğ rəhatah İesu Krısto, iətəm tətuvə mın lan.

9 Kəni Uhgın otol nati u kəm təmah mətəu-inu nian rəfin in tatol rəhan nəghatiən. In Uhgın iətəm təmauin e təmah nəkəhuva kətiəh itəmah Nətin İesu Krısto u İərməniğ rəhatah.

Nətəmimi rəha niməfaki kəmotəhapu ilah mın

10 İətətapuəh əskasik o təmah, piak mın mine nəuvinik mın, e nərgi İərməniğ İesu Krısto, məmə itəmah rəfin nəkotətəlig e təmah mın, məsotoliən məmə nətəligiən kəti otuva məhapu itəmah, kəni mətəu nəkəhuva pəhriən motol kətiəh e nətəligiən mine nikin kətiəh.

11 Piak mın mine nəuvinik mın, iətəni lanəha mətəu-inu nətəmimi nəuvein rəha Kloe† kəmotəni pətiğəm kəm iəu məmə itəmah nautorgəhu.

12 Nipəti nəghatiən iətəm iətəni tol lanu, itəmah nəuvein kotəni məmə, "İtimah iautəhuərisig e Pol," nəuvein kotəni məmə, "İtimah iautəhuərisig e Apolos," nəuvein kotəni məmə, "İtimah iautəhuərisig e Pitə," nəuvein mın kotəni məmə, "İtimah iautəhuərisig e Krısto."

13 Nian nəutəuəri lanko, təhmen e nəhapu-əhapuiən Krısto! İəu Pol, iəməsəhkul-pəriən e nigı kəməluau o təmah! Kəni nian kol bəptais e təmah, kəməsoliən e nərgək Pol. !Kəpə! !Mətəu nautol lanko məmə nautəhuərisig lak Pol, uə Apolos, uə Pitə, mətəu itəmah nəsotoliən məmə nəutohtəu=pən Krısto!

14 İəu iəkəni tagkiu kəm Uhgın məmə iəmol bəptais əmə e Krispəs mine Kaeəs, mətəu iəməsoliən bəptais e təmah kəti mın.

15 Nıkiğ tagiən lanəha mətəu-inu iətəmi kəti ko təsəniən məmə kəmol bəptais lan e nərgək məmə otuva rəhak iətəmimi.

16 Ei əuəh, iəmalu, iəmol bəptais mın e Stefənəs mine rəhan mın. Uərisig e inəha, iəmalu məmə mətə iəmol bəptais mın e iətəmi kəti uə kəpə.

17 Nipəti nəghatiən mın u məmə, Krısto təsahli=paian iəu məmə iəkol bəptais e nətəmimi, təmahli=pa iəu məmə iəkəni pətiğəm əmə nanusiən təuvir. Kəni iəsəni pətiğəm əməiən e nəghatiən einatig rəha iətəmimi mətəu-inu, iəsolkeikeiən məmə nəghatiən e nimisiən rəha Krısto e nigı kəməluau in otəhveviğ nəsanəniən tikə.

18 Nipəhriəniən, nəghatiən e nimisiən rəha Krısto in təhveviğ malməli o nətəmimi u kautohtəu suaru rəha nuvəniən e nigəm asoli. Mətəu kitah u nətəm Uhgın tatosmiəğəh itah, in nəsanəniən əmə rəha Uhgın.

19 Kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
"İəu iəkərekın ağın neinatigiən rəha nətəm koteinatig,
kəni mahtipəsig e nəhruniən rəha nətəm kotəhrun pik nati."

20 ?Nətəmimi koteinatig iə? ?Nəgətun mın rəha Lou iə? Nətəmimi nətəm kotəhrun vivi suaru rəha nəghatiən iə? Uhgın təmol neinatigiən rəha nəhue niftəni tinuva rəkis nalməliən əmə.

21 Tol lanəha mətəu-inu, e neinatigiən rəha Uhgın, təmol məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni okəsotəhruniən in e nəhruniən əmə rəhalah iətəm kautəni məmə neinatigiən. Mətəu in təmol məmə nəghatiən alməli mın rəhatimah otosmiəğəh nətəmimi nətəm kautəni nipəhriəniən lan.

1:8 1Təs 3:13; 5:23 1:9 1Təs 5:24; 1Jön 1:3 1:10 Fil 2:2 † 1:11 Kloe in pətan kəti iətəm rəhan nautə tepət, kəni nətəmimi kautisiəi in. Pol əpəha Efəsis e nian təmətei nauəuə u, kəni nətəmimi rəha Kloe kəməhuvən motəsəl=pən lan. Kəni motəni kəm in nətəligiən mın əha e niməfaki Korən. 1:12 Uək 18:24-28; 1Kor 3:4 1:14 Uək 18:8; Rom 16:23 1:16 1Kor 16:15 1:19 Aes 29:14 1:20 Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 1:21 Mat 11:25

²² Nəuaniləuis min rəha Isrel kəutətapuəh e nati apispis min, kəni Nanihluə‡ min kəutəsal e neinatigiən məmə okoteruh Uhgın,

²³ mətəu kitah kəutəni pətigəm əmə nimisiən rəha Krısto e niği kəməluau. Kəni nəghatiən u in təhmen e kəpiel e suaru iətəm tatol nəuaniləuis min rəha Isrel kəutəmei, kəni in təhmen e nalməliən o Nanihluə min.

²⁴ Mətəu nətəmimi min u nətəm Uhgın təmauın e lah, nəuaniləuis min rəha Isrel nəuvein mine Nanihluə min nəuvein ilau pəti, kəni Krısto in nəsanəniən rəha Uhgın mine neinatigiən rəhan.

²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, noliən u iətəm nətəmimi kəutəni məmə in nalməliən rəha Uhgın, mətəu niyəhriəniən in teinatig tapirəkis neinatigiən rəfin rəha nətəmimi, kəni nati u iətəm nətəmimi kəutəni məmə in nəpəouiən rəhan, in təsanən tapirəkis nəsanəniən rəfin rəha nətəmimi.

²⁶ Piak min mine nəuvinik min, nikitəmah otəkeikei məhti məmə itəmah nətəmi əhro nian Uhgın təmauın e təmah. Itəmah tepət nəsoteinatigiən e nəhmti nətəmimi, kəni məsotosiən nəsanəniən, kəni səniəmə itəmah nenəti nətəmi asoli nəuvein.

²⁷ Mətəu Uhgın tatitəpın nati alməli min e nəhue niftəni məmə okotol aulis nətəm koteinatig, kəni mitəpın nati əpəou min e nəhue niftəni məmə okotol aulis nətəm kotəsanən.

²⁸ In təmitəpın natimnati iətəm, e nətəligiən rəha nətəmimi, ilah nati əpnəpın əmə, mine iətəm nətəmimi kəsotolkeikei pikiən, mine natimnati iətəm ləhtəni agın. Kəni təmitəpın natimnati min əha məmə ilah suaru məmə in tol nati keikei e nətəligiən rəha nətəmimi kəməhuva nati əpnəpın əmə.

²⁹ Təmol lanəha məmə iətəmimi tikə otəghati əfəri e nəhmti Uhgın.

³⁰ Mətəu-inu e nəuia Uhgın, itəmah nəməhuva kətiəh itəmah Krısto Iesu. Kəni Krısto təmuva o tah məmə in rəhatah neinatigiən rəha Uhgın. Inəha e Krısto, Uhgın təmol itah kotəhruahru e nəhmtin, kəni mələhu kalın itah məmə rəhan min, kəni mosmiəgəh itah.

³¹ Tol lanəha, təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni, “İətəmimi iətəm tətəghati əfəri, otəghati əfəri əmə o nati iətəm İərmənig təmol lan.”

2

¹ Piak min mine nəuvinik min. Nian iəmuvnə o təmah, iəməsəni pətigəmiən nəghatiən rəha Uhgın e nəghatiən iətəm nətəmimi kəutəni məmə koteinatig, mine noliən rəha iətəmimi iətəm təhrun vivi nəghatiən.

² Kəni nian iəmətatig kitah min itəmah, nikik təskasik məmə iəkəni pətigəm əmə Iesu Krısto, mine nimisiən rəhan e niği kəməluau.

³ İəmuva o təmah e nəpəouiən mine nəğiniən mine nərəmruminian asoli.

⁴ Kəni nian iəməni pətigəm rəhak nəghatiən e nanusiən təuvir, iəməsəniən e neinatigiən rəha nətəmimi, mine nəghatiən asoli min iətəm otiuvi itəmah, mətəu nian iəməghati, nəmoteruh nəsanəniən rəha Uhgın mine uək rəha Narmın Rəha Uhgın.

⁵ İəmol lanəha məmə nəhatətəiən rəhatəmah otəsəhtul əməiən e neinatigiən rəha nətəmimi, mətəu in otəhtul e nəsanəniən rəha Uhgın.

Neinatigiən rəha Narmın Rəha Uhgın

⁶ Mətəu niyəhriəniən məmə itəmah iəutəni pətigəm nəghatiən einatig kəm nətəm koteinatig kəni minoteinatig rəkis e nəmiəgəhiən rəhalah.

‡ 1:22 Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. 1:23 Rom 9:32; 1Kor 2:14 1:24 Kol 2:3 1:25 2Kor 13:4 1:26 Mat 11:25; Jem 2:5 1:30 Jer 23:5-6 1:31 Jer 9:24 2:3 Uək 18:9; 2Kor 10:1 2:4 1Təs 1:5

Mətəu səniəmə neinatigian rəha nətəmimi min rəueiu, uə nətəmimi nətəm kəutarmənig u rəueiu. İlah okəhuva nati əpnəpən min əmə.

⁷ Kəpə. İtimah iəutəghati e neinatigian rəha Uhgın əupən iətəm tətəmətəhli oneuən, kəni in neinatigian iətəm tətətəhluəig, kəni Uhgın tətəmöl nəlpəkəuiən əupən əupən əgin məmə, neinatigian əha, in otol nəuvirien kəm tah e nəsanəniən mine nəhəgəhəgian.

⁸ Nətəm kəutarmənig e niftəni əha rəueiu, ilah kınotəruru nəlpəkəuiən əha rəha Uhgın, mətəu nəmə ilah kəmotəhrun, ko kəsotətu-pəriən İərmənig rəha nəsanəniən əhəgəhəg rəfin e nigı kəməluəu təhmen e iətəmimi kəti əpnəpən əmə iətəm tətəməkən lou.

⁹ Mətəu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“İətəmi tikə tətəruh,

iətəmi tikə tətətəu,

iətəmi tikə təhrun,

nati nak iətəm Uhgın tətəmöl əpenə-penə lan rəha nətəmi min u kətolkeikei in.”

¹⁰ Mətəu Uhgın tətəmöl əpu nəlpəkəuiən oneuən əha rəhan kəm tah e Narmın. Kəni Narmın təhrun natimnati rəfin, kəni məhrun min natimnati rəha Uhgın iətəm iətəmimi kəti ko təsəhrunien.

¹¹ ? Tol lanəha, iətəmimi pəh təhrun nətəligian rəha iətəmimi kəti, mətəu narmın əmə? ?E nolien kətiəh əmə, iətəmimi pəh təhrun nətəligian rəha Uhgın, mətəu Narmın əmə?

¹² Uhgın tətəsəfaiən kəm tah nətəligian rəha nətəmimi e nəhue niftəni, mətəu tətəfa Narmın iətəm tatsipən ohni. In tətəfa kəm tah məmə kitah okotəhrun nati nak iətəm Uhgın tətəfa əpnəpən əmə kəm tah.

¹³ Inu nəghatien iətəm itimah iətəni, kəni neinatigian rəha nətəmimi təsəgətunien itimah e nəghatien min əha, mətəu Narmın Rəha Uhgın tətəgətun itimah, kəni iəkotəni pətigəm natimnati pəhriən rəha Narmın Rəha Uhgın e nəghatien min iətəm tətəsipən lan.

¹⁴ İətəmimi iətəm Narmın Rəha Uhgın tikə lan, tətəpəh natimnati iətəm tatsipən e Narmın Rəha Uhgın mətəu-inu ilah nati əpnəpən min əmə ohni, kəni ko in təsəhrunien ilah mətəu-inu Narmın Rəha Uhgın əmə təhrun nasiruiən e nətəmimi o nəhrunien natimnati rəha Uhgın.

¹⁵ Kitah nətəm kəutos Narmın Rəha Uhgın kəmotəh motəhrun motəkil natimnati min əha, mətəu nətəmimi əpnəpən, ko kəsoteruhien məsotəhrun əginien mine məsotəkil əginien itah.

¹⁶ Tol lanəha mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“?Pəh u təhrun nətəligian rəha İərmənig

məmə in otəgətun in?”

Mətəu kitah kotəhrun nətəligian rəha Krısto kəni tol lanu lan motəhrun natimnati min əha.

3

Nəhapu-əhapuiən e niməfaki

¹ Piak min mine nəuvinik min. Nian iəmətətig kitah min itəmah, iəməsəghatien kəm tətəh təhmen e nətəmimi nətəm kınotəskasik rəkis e nəmiəgəhien rəhalah e Narmın Rəha Uhgın, kəpə. İəməghati kəm tətəh məmə itəmah nətəmimi rəha nəhue niftəni əmə, kəni iəməghati kəm tətəh təhmen e kəlkələh min əmə e nəmiəgəhien vi rəhatəmah e Krısto.

² Nian iəmətəgətun itəmah, təhmen məmə iəmətaugin itəmah e milik əmə, iəməsəfinəien nauəniən əskasik kəm tətəh mətəu-inu itəmah

nəməsotəhmenian o nunian. Kəni nıpəhrıanian, itəmah nəsotəhmen əhanəhian o nunian,

³ mətəu-inu nolian rəhatəmah təhmen əmə e rəha nətəmimi rəha nəhue nıftəni. Tol lanəha mətəu-inu itəmah nautetət itəmah mın, kəni mau-torgəhu, kəni təhmen əmə məmə itəmah nətəmimi rəha nəhue nıftəni əmə u. Nəkotəhmen e nətəmimi əpnəpın mın.

⁴ Nian iətəmi kəti tətəghati əfəri məni məmə, “İəu rəha Pol,” kəni kəti təni məmə, “İəu rəha Apolos,” nolian əha tətəgətun məmə itəmah nətəmimi rəha nəhue nıftəni əmə.

⁵ Oteruh-to. ?Apolos in pəh, kəni Pol in pəh? Itımlau iəkuəhmen əmə e ioluək iətəm iəmuasıru e təmah o nuvaiən o İesu. Itımlau iatuol əmə uək iətəm İərmənıg təməfa pısın pısın kəm tımlau məmə iəkuol.

⁶ Təhmen əmə məmə iəu iəmərfei nıktı nati, kəni Apolos in təueiu e nəhu, mətəu Uhgın əmə tatol tateviə.

⁷ Tol lanəha, iətəmimi iətəm tətərfei nati, uə iətəmimi tətəueiu e nəhu, in nati əpnəpın əmə, mətəu Uhgın pısın əmə in nati keikei iətəm tatol natımnati kəutəmiəgəh mauteviə.

⁸ İətəm tətərfei, mınə iətəm tətəueiu, ilau kuəhmen-əhmen əmə mətian əmə o nati kətiəh əmə. Kəni Uhgın otətəou ilau kətiəh kətiəh e rəhalau uək pısın pısın mın.

⁹ Itımlau ioluək mıl rəha Uhgın, kəni itəmah nəkotəhmen e nasumian rəha Uhgın, uə nımə rəha Uhgın.

¹⁰ E nəuvırıən iətəm Uhgın təməfa kəm iəu, iəmuvləkin vivi nəhlki nımə təhmen e iətəm təhrun vivi nuvləkinian nımə. Kəni iətəmi kəti mın tatuvləkin nımə nəuətın. Mətəu ilah rəfin okotəkeikei mauteh vivi uək rəhalah rəha nuvləkinian nımə,

¹¹ Nəhlki nımə kətiəh əmə, inu İesu Kristo. İətəmi kəti tıkə təhrun nuvləkinian nəukəti nımə pısın kəti mın.

¹² Nəmə iətəmi kəti tuvləkin-pəri rəhan nımə iətəm nəhlki nımə in İesu Kristo, kəni in təhrun nuvləkinian nımə e aıən u kol tətəraip-oraip, uə e sılfə, uə e kəpiel nəhmtın tıəkis, uə e nıgi, uə e nıuig, uə e nımanıə.*

¹³ Kəni nian kəti nətəmimi okoteruh uək rəhan, mətəu-inu e nian İesu tuva mın, rəhan uək otuva e nəhagəhagian. Rəhan uək okələhu=pən e nıgəm, kəni nıgəm otəgətun məmə rəhan uək təuvır uə tərəh.

¹⁴ Nəmə nıgəm otəsusian rəhan nımə, in otos rəhan nətəouiən.

¹⁵ Mətəu nəmə nıgəm otus rəhan nımə, kəni rəhan natımnati rəfin təmikə. In əmə, Uhgın otosmiəgəh, mətəu təhmen-əhmen əmə e iətəmi kəti iətəm rəhan nımə nıgəm tatus kəni tiuvıg pətıgəm maiu, kəni nıgəm tus nımə mauərıs.

¹⁶ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, itəmah u Nımə Rəha Uhgın, kəni Narmin Rəha Uhgın tətətig e təmah?

¹⁷ Nəmə iətəmi kəti tərəkın Nımə Rəha Uhgın, kəni Uhgın otərəkın in, mətəu-inu Nımə Rəha Uhgın, in tasım rəhan pısın əmə. Kəni Nımə u Rəha Uhgın, itəmah.

¹⁸ Təsəuvırıən məmə iətəmi kəti tətəuiə aru əmə lan. Nəmə iətəmi kəti tətakil aru in e nətəligian rəha nəhue nıftəni, kəni nıkin təhti məmə in teinatıg u rəueiu, in otəkeikei muva ialməli kəti e nəhmtılah məmə in otuva ieinatıg pəhrıən.

3:2 Hip 5:12-13; 1Pitə 2:2 **3:3** 1Kor 1:10-11 **3:4** 1Kor 1:12 **3:6** Uək 18:4,11,27-28 **3:9**

Mat 16:27; Efəs 2:20-22 **3:11** Aes 28:16; 1Pitə 2:4-6 * **3:12** Nolian rəha nıtəu-pənıən Kristo təhmen e nolian rəha nuvləkinian nımə. İətəmi tətıtəu=pən vivi nolian rəha Kristo, in təhmen e iətəmi kəti tatuvləkin vivi rəhan nımə. Nolian təuvır mın rəhan təhmen e pos mın əskasık rəha nımə, uə aıən u kol uə aıən u sılfə. İətəmi təsitəu=pən vivıən nolian rəha Kristo, təhmen e iətəmimi kəti tatuvləkin rah rəhan nımə, təhmen əmə e nımauvıuvı əmə kəti. Afın-to Mat 6:19-20. **3:13** 1Kor 4:5

¹⁹ Tol lanəha mətəu-inu neinatigian rəha nətəmimi rəha nəhue niftəni, in talməli e nəhmti Uhgın. Təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Uhgın tatol lalig e nəghatien rəha iətəmi kəti iətəm tətəni məmə in teinatig vivi, kəni Uhgın taskəlīm in.”

²⁰ Kəni Nauəuə Rəha Uhgın tətəni mın məmə, “Iərməniğ təhrun məmə, nətəligian rəha nətəm koteinatig, ilah nati əpnapin əmə.”

²¹ Kəni tol lanu lan, sotəniən məmə itəmah rəha suah u uə rəha suah kəha məmə onəkotləfəri aru itəmah ohni. Uhgın tətəfən itimah nətəmi asoli mın rəfin kəm təmah məmə otasiru e təmah.

²² Tol lanu sotəfəriən itəmah kəni motəni məmə rəhatəmah u Pol uə Apolos uə Pitə.† Nipəhriən agin, Uhgın tinəfinə natimnati mın rəfin e nəhue niftəni o nasiruiən e təmah. Kəni nəmiəgəhiən uə nımisiən, kəni natimnati mın u kəutəhuva rəueiu uə natimnati mın u kəmanəhuva nian kəti, natimnati rəfin mın əha mine nətəmimi mın əha okotasiru e təmah, təhmen əmə ilah rəfin rəhatəmah.

²³ Tol lanu lan, itəmah onəkotəkeikei motəfəri itəmah o Iesu pişin əmə, səniəmə o nətəmi asoli mın rəhatəmah, mətəu-inu səniəmə itəmah rəha iətəmi asoli kəti, mətəu itəmah rəha Kristo, kəni Kristo in rəha Uhgın.

4

Aposil mın rəha Kristo

¹ Tol lanəha, nətəmimi okotəkeikei motəh itimah təhmen e noluək mın rəha Kristo iətəm Uhgın təmələhu=pən e nəhlmitimah məmə itimah iəkotol əpu nəlpəkəuiən oneuən rəha Uhgın.

² Kəni nətəmimi nətəm kauteh natimnati rəha iətəmi asoli kəti, ilah kotəkeikei motol rəhalah uək təuvir e noliən iətəm iətəmi asoli tolkeikei.

³ Nati əpnapin əmə kəm iəu nəmə itəmah, uə nətəpişin nəuvein kotəni pətigəm nətəligian rəhalah e rəhak uək. Kəni iəu aru iəsakiliən e rəhak uək.

⁴ E rəhak nətəligian, məmə iəmol əmə nati iətəm in təuvir, mətəu nati u təsəniən məmə iəu iəkəhruahru. Iərməniğ əmə təhruahru o nakiliən rəhak uək.

⁵ Tol lanəha, sotəuit-əuitiən o nakiliən natimnati, mətəu nautəhtahnin nian Iərməniğ otuva lan. In otəfətigəm=pən e nəhəgəhəgian natimnati iətəm kəutəhluaig e napinəpuiən, kəni in otəni pətigəm nati nak tətətig e niki nətəmimi o noliən mın rəhalah. E nian əha Uhgın otəni-vivi ilah kətiəh kətiəh e noliən əhruahru.

⁶ Piak mın mine nəuvirik mın. Iəməni=pinə nəghatien mın əha kəm təmah itimlau Apolos məmə itəmah onəkotos nəhrunian ikin. Kəni nəmə nəkotos nipəti nəghatien mın u, “Nəkotəkeikei motol əmə nəghatien mın iətəm kinətei rəkis,” kəni nəsotəfəriən nətəmi asoli nəuvein motosiahu nəuvein.

⁷ ?Təhro? Itəmah nəsotəpətiən motəpirəkis nətəmimi mın rəfin. Uhgın təməfinə kəm təmah natimnati mın rəfin nətəm nəmautos. ?Kəni təhro nəutəghati əuvsan o natimnati iətəm Uhgın təməfinə kəm təmah təhmen əmə məmə inu itəmah əmə nəmotol natimnati mın əha?

⁸ Nikitəmah təhti məmə ninotos rəfin rəkis natimnati rəha Uhgın. Nikitəmah təhti məmə ninotos rəfin rəkis nautə rəha Uhgın. Noliən rəhatəmah təhmen məmə nəməhuva kig mın rəha Uhgın, mətəu itimah iəutatig ləhtəni əmə. ! Mətəu kəpə, səniəmə nipəhriənian! !Nəman! Nəmə nipəhriənian məmə itəmah nəməhuva kig mın rəha Uhgın, nikitimah otəgian pik, kəni nəmə tol lanəha, itimah mın iəkotol kig kitah mın itəmah. Mətəu təsoliən lanəha.

3:19 Job 5:13 **3:20** Sam 94:11 † **3:22** Nəghatien əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Pol, uə Apolos, uə Kefəs...” Kefəs in nərgin kəti mın rəha Pitə. Kəni e nauəuə u, e nəghatien Kris əhruahru, Pol tətəuin lan məmə “Kefəs,” mətəu kəutəni əmə məmə Pitə. **4:2** Luk 12:42 **4:5** 1Kor 3:8 **4:6** Rom 12:3
4:7 Rom 12:6

⁹ Itimah aposil min, mətəu nīkik təhti məmə Uhgın təmələhu itimah əpəha ləhtəni agin, iəutatig təhmen e nətəm kəmakil rəkis məmə okotəkeikei mohmis. Nīkitəmah tətəhti lanəha mətəu-inu təhmen məmə itəmah nətəmimi nətəm kəməsotoliən win e nəluaginian, kəni mətəhtul e nəhmti nagelo min mine nətəmimi rəfin məmə ilah okoteruh məmə oiəkohmis.*

¹⁰ ! Nətəmimi tepət kəutəni məmə itimah nanməli min o nərgi Kristo, mətəu nīkitəmah təhti məmə itəmah nəkoteinatig vivi e Kristo! Mətəu səniəmə nīpəhriənian. ! Nətəmimi tepət kəutəni məmə rəhatimah nepətiən tikə, mətəu nəutəghati əfəri məmə rəhatəmah nepətiən iahgin! Mətəu səniəmə nīpəhriənian. Nətəmimi tepət kəutisiai itəmah, mətəu kətəni rah itimah.

¹¹ Mətəu, inu nīpəhriənian. Mətəu aru=pa u rəueiu matuvən, nəumis tatus itimah, kəni mətəuauə, kəni iəutəhuvən e napən əhapu-əhapu, nətəmimi kəutəh itimah, kəni rəhatimah nimə tikə.

¹² Itimah aru əmə iəutol pik uək e nəhlmitimah məmə iəkotos məni o nauəniən. Nian okotəni rah itimah, mətəu itimah iəkotəfaki o nəuviriən o lah. Nian nətəmimi kəutol nərahian kəm timah, mətəu itimah iəkotəpnəpin əmə.

¹³ Nian nətəmimi kəutəni rah itimah, mətəu itimah iəutəghati vivi əmə kəm lah. Mətəu aru=pa u rəueiu matuvən itimah iəkotəhmen e nīmənərik rəha nətəmimi rəfin, uə namikmikiən rəha nitəni min rəfin.

Ilah okotəkeikei motohtəupən noliən rəha Pol

¹⁴ İəsətəiən nəghatiən u məmə iəkol itəmah nəkotaulis, mətəu mə otəhgi-pəri itəmah, mətəu-inu itəmah nenətik min nətəm iəkolkeikei itəmah.

¹⁵ Rəhatəmah nəgətun min tepət nətəm okotəgətun itəmah e Kristo, kəni nəmə təhro ilah kotəhmen əmə e tatə kalin min ilah ten-tausin, mətəu rəhatəmah tatə əhruahru kətiəh əmə, inu iəu, mətəu-inu e Kristo İesu iəmuva rəhatəmah tatə əhruahru nian iəməni pətigəm nanusiən təuvir kəm təmah aupən.

¹⁶ Tol lanəha, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə onəkotohtəu=pa rəhak noliən min.

¹⁷ Mətəu-inu o nati u, iətəhli=pinə nətik e Kristo u Timoti iətəm iəkolkeikei. In tətəiu əskasik e İərməniğ matol vivi rəhan uək. In otəni min kəm təmah suaru rəha nəmiəgəhiən rəhak e Kristo İesu iətəm tətəitəu=pən natimnati iətəm iətəgətun e nīməfaki min ikin min rəfin.

¹⁸ Kəni itəmah nəuvein nəutəgət əfəri pik o rəhatəmah nepətiən mətəu-inu nīkitəmah təhti məmə iəsuvnə minian məsəghati əskasikiən kəm təmah o rəhatəmah noliən.

¹⁹ Mətəu otəsuvəhiən, iəkəkeikei muvnə meruh itəmah (nəmə İərməniğ tegəhan lak.) Kəni oiəkəhrun nəmə nətəm kəutəgət əfəri kəutos pəhriən nəsanəniən rəha Uhgın, uə kəpə.

²⁰ Mətəu-inu Nərməniğiən Rəha Uhgın səniəmə in nati kəti rəha nəghatiən, mətəu in nati kəti rəha nəsanəniən.

²¹ ? Kəni nəkotolkeikei nak? ? İəkuvnə malis itəmah, uə iəkuvnə e nolkeikeiən u e nīkik teiuaiu əmə?

5

Pian kəti, rəhan noliən tərəh agin

* **4:9** Nian kig kəti təmol win e nəluaginian, minatitəlig matit rəhan soldia min mine rəhan tikimir min. Rəhan soldia min kəutəhuərisig lan, kəni tikimir min kəutəhuərisig e lah, kəni nətəmimi rəfin kotəhrun məmə tikimir min okohmis. Nətəmimi kəmotol lafet kəti, kəni nətəmimi rəfin kəutarfu e tikimir min kəutəh aru ilah min, uə nəmə təhro kəutəluagin ilah nati arpın min təhmen e laion. Kəni Pol tətəni məmə in mine rəhan min nətəmimi kotəhmen e tikimir min nətəm okohmis, kəni nətəmimi rəfin kəuteruh. **4:11** 2Kor 11:23-27 **4:12** Mat 5:44; 2Təs 3:8 **4:15** Kəl 4:19 **4:16** Fil 3:17 **4:17** Uək 19:22 **4:20** 1Kor 2:4

¹ Kəmāni pətigəm kəm iəu mēmə iətəmi kəti u e nikitəmah tətəkləh e pətan kəti, kəni təmol e noliən tərəh kəti iətəm tapirəkis noliən rəha nətəm kəsotəfakiən. In tətəkləh e pətan vi rəha rəhan tatə.

² !Kəni itəmah nəutəfəri o nəfakiən əskasik rəhatəmah! !Kəsitin min! Mətəu nəfəriən təsəhruahruian, mətəu onəkotəkeikei motətəu tərəh o təfagə tərəh əha. Kəni nəsotahli pətigəmiən iətəmi kəha iətəm təmol noliən tərəh əha e nikitəmah. Mətəu onəkotəkeikei motahli pətigəm.*

³ Nati əpnəpən iəsətiğiən kitah min itəmah, mətəu e narmən iətətiği kitah min itəmah. Kəni təhmen əmə nəmə kitah kəutatig, inəni rəkis e nərgi İərmənig İesu mēmə təhro in təhruahru mēmə kitah okotol e iətəmi kəha.

⁴ Nian nəkəhuva kətiəh, kəni e narmən, iətətiği kitah min itəmah, kəni nian nəsanəniən rəha İərmənig rəhatah İesu inəha ikin kitah min,

⁵ kəni otəfən iətəmi u əha rəueiu e nəhlmi Setən mēmə otərəkin nipətin. Mətəu İərmənig otosmiəgəh narmən nian in tətəuva min e naunun nian.†

⁶ Rəhatəmah nagət əfəriən tərəh. ?Nəkotəhrun uə kəpə mēmə, is nəuan nəuətin əmə tənpi rəfin e niki flauə iətəm kəmalkin?‡

⁷ Otafəl rəkis is əuas min rəhatəmah, inu təfagə tərəh min e nikitəmah, mēmə itəmah flauə vi iətəm kəmalkin u is tikə lan, kəni nipəhriənən itəmah nəkotəhmen əhruahru e pıret vi əha. Tol lanəha mətəu-inu Krısto iətəm in nətı sipsip rəha lafet rəha Pasova, təmimıs rəkis təhmen e sakrifais o noliən tərəh min rəhatah.

⁸ Tol lanəha, pəh kotol lafet əha, mətəu kəsotoliən e is əuas, iətəm təhmen e noliən tərəh min u nətəmimi kotolkeikei pik noliən kəm nətəmimi, mine noliən tərəh min rəfin. Mətəu pəh kotol lafet e pıret u is tikə lan, təhmen e noliən rəfin iətəm kotol nipəhriənən motəhruahru.

⁹ İəmətəi rəkis nauəuə kəm təmah mēmə nəsotan pətiən itəmah nətəm kəutəkləh e nıpətan.§

¹⁰ İəsəniəhuiən mēmə nəsotaniən itəmah nətəm kəsotəfakiən nati əpnəpən noliən rəhalah tol lanəha: ilah kəutəkləh e nıpətan, ilah navərəs, ilah nakləh min e neiuəiən, kəni ilah kəutəfaki kəm narmı nati min. Nətəmimi tepət ağın kotol lanu lan u rəueiu e nəhue niftəni. Nəmə nəsotaniən itəmah min ilah, kəni nəkotəkeikei mohiet ağın ikinu e nəhue niftəni.

¹¹ Mətəu nıpəti nauəuə iətəm iəmətəi kəm təmah mēmə onəsotan pətiən itəmah iətəmi kəti iətəm tətəni mēmə in piatəmah kəti, mətəu in tətəkləh e pətan, uə in tətəvərəs, uə in tətəfaki kəm narmı nati min, uə in tətəni rah nətəmimi, uə in tətəpis nian tepət, uə in tətəkləh e neiuəiən. Sotoliən nati kəti itəmah min ilah, nati əpnəpən in nati əkəku əmə təhmen e nauən pətiən.

¹²⁻¹³ Səniəmə in rəhak uə mine rəhatəmah kəti uək mēmə okotakil nətəmimi nətəm kəsotəfakiən. Uhgın otakil Nənihluə min. Mətəu in uək rəhatəmah mēmə onəkotakil noliən rəha nətəmimi əpəha e niməfaki nətəm kautol təfagə

5:1 Lev 18:7-8; Dut 22:30 * **5:2** Məta Pol tətəni u ikinu mēmə təsəuviriən mēmə ilah okotagiən əmə kəni məutəfəri ilah nian təfagə tərəh asoli kəti tətətiği əha ilah ikin e niməfaki. **5:3** Kol 2:5 **5:5** 1Tim 1:20 † **5:5** Pol tətəni mēmə kəraki lan e niməfaki. Kəni ihluə e niməfaki, suah u otuvən e nəhlmi Setən, kəni Setən otərmənig lan kəni mol nalpiniən kəm in e nıpətin. Kəni məta, suah u təhrun nıtəlig rəkisiən e noliən tərəh min rəhan, kəni Uhgın təhrun nosmiəgəhiən min in. ‡ **5:6** Təhmen əmə nian kətətəi nati miəgəh kəti, nəmə kətarereh kuənkamik lan, otol=pən mərəkin rəfin nəhuvegın. Təhmen əmə nəmə iəfaki kəti e niməfaki tatol təfagə tərəh. Təfagə tərəh u tənpi rəfin niməfaki. **5:6** Kəl 5:9

5:7 Aes 53:7; 1Pitə 1:19 **5:8** Dut 16:3 § **5:9** Nauəuə u Pol tətəghati lan e fes 9 tikə əha rəueiu. Pol tətətei nauəuə kuvət kəni mahli=pən kəm niməfaki Korən. Mətəu nauəuə aypən, mine nauəuə iətəm tatol kisil lan kiakə u rəueiu. Nauəuə iətəm tatol keiu lan, in 1 Korən, kəni nauəuə iətəm tatol kuvət lan, inu 2 Korən. **5:11** 2Təs 3:6; Tait 3:10

e noliən mın u. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Otahli pətigəm e nikitəmah iətəm tatol noliən tərəh.”

6

Noliən rəha nakiliən itəmi

¹ Nian nəmə itəmah kəti tatorgəhu ilau in kəti, tol naulisiən məmə otələs muvən kəm nətəmimi nətəm kəsotəfakiən məmə okotiuvi pətigəm ilau motakil rəhalau norgəhuiən. Mətəu nəkotəkeikei motos məhuvən kəm nəfaki mın.

² ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə nəfaki mın, ilah okotakil nətəmimi rəfin e nəhue niftəni?* ?Kəni nəmə itəmah onəkotakil nətəmimi e nəhue niftəni, kəni təhro nikitəmah təhti məmə nəkotəhmenian o nakiliən rəhatəmah norgəhuiən əlkələh mın?

³ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, kitah okotakil nagelo mın? !Kəni natimnati mın rəha nəhue niftəni, ilah kotimətig əmə o nakiliən!

⁴ ?Kəni tol lanəha, nəmə nautorgəhu o nətəligiən mın nəuvein, təhro nautəhuvən o nətəm ihluə məmə okotakil norgəhuiən rəhatəmah? İlah kəsotosiən nisaiən rəha niməfaki.

⁵ İatəni lanəha məmə nəkotaulis lan. ?Təhro? ?İtəmah kəti tikə iətəm teinatig məmə in təhrun nələhuiən nəniən mın əha?

⁶ !Mətəu kəpə! İtəmah piatəmah mın nautorgəhu, kəni mautəhuvən o nətəm ihluə məmə ilah okotakil rəhatəmah norgəhuiən mın. Kəsi.

⁷ İtəmah nautəhuvən o iətəmi kəti məmə otakil rəhatəmah norgəhuiən. Inu tətəgətun məmə nəmotəmkarəpən agın e suaru rəha Uhgın e nəmiəgəhiən rəhatəmah. ?Təhro? Nəmə iətəmi kəti tatol tərəh kəm ik, təuvir məmə nəkalu əmə lan. Nəmə tətəiuə əmə lam mətəkləh kəm ik, alu mın əmə lan.

⁸ Mətəu kəpə. Nautol tərəh pik! İtəmah piatəmah mın əmə, mətəu itəmah aru nautol tərəh kəm təmah mın, kəni mauteiuə e təmah mın məutəkləh kəm təmah mın.

⁹ Sotətəligiən e neiuəiən. Nəkotəkeikei motəhrun məmə, nətəmi kautol nərahian, ko kəsəhuvəniən e Narməniğiən Rəha Uhgın: ilah nətəm kəutəkləh e pətan, mine nətəm kəutəfaki kəm narmı nati mın, mine nəman nətəm kinotol rəkis marit kəutəkləh e pətan, mine nəman nətəm kautit aru ilah mın,

¹⁰ mine nakləh mın, mine navərəs mın, mine nətəm kəutəpis e wain, mine nətəm kəutəghati rah e nərgi nətəmimi, mine nətəm kəuteiuə məutəkləh kəm nətəmimi, ilah mın u ko kəsəhuvəniən e Narməniğiən Rəha Uhgın.

¹¹ Kəni itəmah nəuvein, nəmautol lanəha. Mətəu, Narmın Rəha Uhgın rəhatah təmafəl itəmah, mələhu kalın itəmah məmə rəhan, mol itəmah nəkotəhruahru e nəhmtin e nərgi İərməniğ İesu Kristo.

Noliən rəha nakləhiən e pətan in təfagə tərəh

¹² Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə, “Natimnati rəfin təuvir əmə məmə iəkol.” Mətəu, səniəmə ilah rəfin kotəhrun nasiruiən lak. Kəni, ko iəsegəhaniən məmə natimnati nəuvein okotarməniğ e rəhak nəmiəgəhiən.

¹³ Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə, “Nauəniən mine nərfitəmi, kəmol o lau mın,” inu kotəhrun nunian nauəniən mın rəfin. Mətəu nauəniən mine nərfitəmi, Uhgın otol naunun e lau pəti, konu, nati mil u səniəmə nati kəti. Kəni nati u in nıpəhriənian. Mətəu nəghatiən u səniəmə e nıpətitəmi. Uhgın təməsoliən nıpəti tah məmə kitah okotapili əpnəpın kitah nəman uə nıpətan

5:12-13 Dut 13:5; 17:7 * **6:2** E Japtə 5 kəutəfin məmə ko kəsotakiliən nətəmimi ihluə e niməfaki, mətəu e fes u tətəni məmə kitah okotakil ilah. Nıpətin u təni məmə, RƏUEIU kitah okəsotakiliən nətəm ihluə e niməfaki, mətəu nian Kristo otuva mın, nian əha inəha, kitah okotakil ilah. **6:2** Nəh 20:4 **6:10** Kəl 5:19-21; Efəs 5:5; Nəh 22:15 **6:11** Tait 3:3-7 **6:12** 1Kor 10:23

min u səniəmə nəman mine nıpətan min rəhatah. Nıpətitah mine İərmənig, ilau rəhalau min. Uhgın təmol nıpətitah məmə okotisiai İərmənig, kəni ko otəsoliən naunun e lah, təhmen e nauəniən mine nərfitəmi.

¹⁴ Kitah okohmis. Mətəu o nian kəti e rəhan nəsanəniən, Uhgın otosmiəgəh min itah e nimisiən mol vivi nıpətitah. Kəni inu təhmen əhmen əmə məmə nian İərmənig təmimis, Uhgın təmosmiəgəh in e nimisiən mol vivi nıpətin.

¹⁵ ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nıpətitah, ilah nəuəli-nəuəli nıpəti Kristo? ? Kəni nikitəmah təhti məmə iəkəfən nıpətik iətəm in kətiəh ilau Kristo, kəni mol kuol kətiəh ilau pətan rəha suaru? !Kəpə! Ko təsoliən lanəha.

¹⁶ Nıpəhrəniən agın məmə iətəm tətən ilau pətan rəha suaru, ilau kətiəuva kətiəh əmə e nıpətin. Mətəu-inu nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İlau okiəuva nıpətin kətiəh əmə.”

¹⁷ Mətəu iətəmi iətəm tatol kətiəh ilau İərmənig, tətəva kətiəh ilau min e narmin. Kəni tol lanəha, nıpətin tatol kətiəh ilau İərmənig Kristo məmə rəhan. Kəni tərəh agın nəmə otos rəkis e Kristo məfən kəm pətan kəti rəha suaru.

¹⁸ Otagım rəkis məhuvən isəu e noliən rəha nitəu-pəniən nıpətan. Noliən tərəh rəfin iətəm iətəmi kəti tatol iətəm tol pisin e inu, in ihluə e nıpətin. Mətəu təfagə tərəh u, in tatol kəm nıpətin aru.†

¹⁹ Nəkotəkeiki motəhrun məmə nıpətitəmah in nati asoli, nıpətitəmah in nimə kəti rəha Uhgın iətəm Narmin Rəha Uhgın tətətig ikın, kəni Uhgın təməfinə Narmin kəm təmah, mətətig e təmah. Kəni itəmah səniəmə rəhatəmah aru u itəmah.

²⁰ Uhgın təmətəou rəkis itəmah e nətəouiən iətəm nəhmtin tiəkis. Tol lanəha, otisiai Uhgın e noliən min rəha nıpətitəmah.

7

Nəghatiən o marit

¹ Rəueiu iəkəni=pinə nəniən e nauəuə rəhatəmah iətəm nəmotətəi kəm iəu. Əuəh, in təuvir məmə iətəmi kəti təsoliən marit.

² Mətəu nətəmi tepət nətəm kautohtəu=pən nıpətan. Tol lanəha, təuvir məmə iətəmi otəkeiki mos aru rəhan pətan, kəni pətan tatos rəhan iərman kəni muol marit.

³ Nian kuol marit, iərman otəkeiki mətəpili ilau rəhan pətan nəmə pətan tolkeiki, kəni pətan otəkeiki mətəpili ilau rəhan iərman nəmə iərman tolkeiki.

⁴ Pətan təsarmənig aruiən e nıpətin, mətəu rəhan iərman tətərmənig lan. Kəni təhmen-əhmen əmə e iərman, in təsarmənig aruiən e nıpətin, mətəu rəhan pətan tətərmənig lan.

⁵ Təsəuviriən məmə pətan uə iərman təgin o nıpətin nəmə kəti tolkeiki. Mətəu nəmə ilau pəti kuegəhan məmə təuvir əmə okuəpəh napili pətiən nəmə kəti təni məmə otəfaki o nian nəuvein, kəni təuvir əmə. Mətəu okuəkeiki miəuva min kətiəh. Nəmə kəsuliən, kəni Setən oteh suaru o nəfən-əfəniən kəm lau. İatəni lanu mətəu-inu itəmah rəfin nəsotəskasikiən.

⁶ Nəghatiən əha məmə, “okuəpəh o nəfakiən o nian nəuvein,” iətəni məmə iətəgəhan lan, mətəu iəsəniən məmə in lou kəti.

⁷ E rəhak nətəligiən, təuvir məmə nətəmi rəfin okəsotoliən marit təhmen lak. Mətəu Uhgın tatol suaru pisin pisin min kəm tah kətiəh kətiəh, kəni tatol məmə nəuvein kautol marit, kəni nəuvein kəutan əmə.

6:13 1Təs 4:3-5 **6:14** Rom 8:11; 1Kor 15:20; 2Kor 4:14 **6:15** Efəs 5:30 **6:16** Jen 2:24; Mat 19:5
6:17 Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 † **6:18** Təfagə tərəh u, in tatol kəm nıpətin aru mətəu-inu tinuva rəkis kətiəh ilau Kristo, tol məmə tatol təfagə e Kristo. **6:20** 1Kor 7:23; 1Pitə 1:18-19

Nætəm kəmotol marit mine pətəlimis mīn

⁸ Kəni iətəni kəm nətəm kəsotoliən marit mine pətəlimis mīn məmə, təuvīr məmə kəutan əmə məmə iəu mīne.

⁹ Mətəu nəmə tiəkis o lah nətəm kəsotoliən marit məmə okotaliəək e suaru əhruahru kəti, inəha kəsotapiliən e pətan uə iərman kəti, kəni təuvīr məmə okotəkeikei motol marit pəh nīkilah təsəhti pīkiən ilau pətan uə iərman nian mīn rəfin.

Nætəm kəmotol marit kəsotəhapuiən

¹⁰ Itəmāh nətəm nəmotol marit, iəkəni=pīnə nəghatiən u kəm təmāh, səniəmə rəhak mətəu rəha Iərmənig məmə, pətan otəsəpəhiən rəhan iərman.

¹¹ Mətəu nəmə in otol, kəni təuvīr məmə otəsītəu=pən mīniən suah kəti mīn, uə nəmə təhro, titəlig=pən mīn əmə o rəhan iərman. Kəni iərman otəsəpəhiən rəhan pətan.

Nəmā ilau kəti təsəfakiən

¹² Pəh iəkəni nəghatiən kəti kəm təmāh nətəm rəhatəmāh nəman uə nīpətan kəsotəfakiən. Inu rəhak əmə nəghatiən, səniəmə rəha Iərmənig əhruahru. Nəmā itəmāh kəti, rəhan pətan təsəfakiən, mətəu tolkeikei məmə ilau kətuatig, iərman otəsəpəhiən.

¹³ Kəni nəmā itəmāh kəti, rəhan iərman təsəfakiən, mətəu tolkeikei məmə ilau okuatig, pətan otəsəpəhiən.

¹⁴ Otol lanəha mətəu-inu nian pətan kəti tətəfaki, kəni Uhgīn tətələhu kalīn mīn rəhan iərman məmə rəha Uhgīn. Kəni nian iərman kəti tətəfaki, kəni Uhgīn tətələhu kalīn mīn rəhan pətan məmə rəha Uhgīn. Nəmā təsoliən lanu, kəni rəhatəmāh kəlkələh mīn, ilah rəha nəhue niftəni əmə, mətəu tol lanəha, Uhgīn tətələhu kalīn ilah məmə rəhan mīn, mətəu-inu təmələhu kalīn rəkis tatə mīne məmə.

¹⁵ Mətəu nəmā iətəmi təsəfakiən tolkeikei məmə otəpəh rəhan pətan uə iərman iətəm tətəfaki, otegəhan əmə lan. Iətəm tətəfaki, iərman uə pətan, Uhgīn təsaskəlimiən in e marit əha. Mətəu, Uhgīn təmauīn e tah məmə okotatig mətig e nəməlinuiən.

¹⁶ Pətan, kəmə təhro Uhgīn otosmiəgəh rəham iərman e noliən təuvīr rəham. Kəni iərman, nəmə təhro Uhgīn otosmiəgəh rəham pətan e noliən təuvīr rəham.

*Otagiən əmə**o rəhatəmāh nəmiəgəhiən*

¹⁷ Mətəu in əmə u, nian Uhgīn təmauīn e təmāh, nəmotatig e natigiən pīsīn pīsīn mīn iətəm Iərmənig təmələhu, kəni təuvīr məmə nəkotatig əmə lan. Inu rəhak nəghatiən iətələhu kəm nīməfaki mīn rəfin.

¹⁸ Nian Uhgīn təmauīn e suah kəti, nəmə kəməhgi=pən in, kəni otəsəhluaiğiən e nəhgi-pəniən iətəm kəmōl lan. Kəni nian Uhgīn təmauīn e suah kəti mīn, nəmə kəsəhgi-pəniən, kəni təuvīr məmə təsalkutiən məmə okəhgi=pən.

¹⁹ In nati əpnəpīn əmə nəmə kəməhgi=pən suah kəti uə kəsəhgi-pəniən. Nati keikei məmə kitah kotohtəu=pən əmə nəghatiən mīn rəha Uhgīn.

²⁰ Nian Uhgīn təmauīn e təmāh, nəmotatig e natigiən pīsīn pīsīn mīn, kəni təuvīr məmə nəkotatig əmə e lah.

²¹ ?Nian Uhgīn təmauīn lam, ik slef əmə kəti? Nīkim təsəhti pīkiən, (mətəu nəmə nəkəhrun nītəu-pəniən suaru iətəm kəmītis slef mīn lan, itəu=pən əmə.)

²² Tol lanəha mətəu-inu iətəmi u slef əmə nian İərmənig təmauin lan, in iətəmi rəha İərmənig iətəm kəmitis rəkis. Kəni təhmen-əhmen əmə, iətəmi səniəmə slef kəti nian İərmənig təmauin lan, in slef rəha Kristo.

²³ Uhgın təmətəou rəkis itəmah e nətəouiən iətəm nəhmtin tiəkis. Sotoliən məmə itəmah nəkəhuva slef min rəha nətəmimi.

²⁴ Piak min mine nəuvinik min, nian Uhgın təmauin e təmah, nəmotatig e natigian pisin pisin min, kəni təuvir məmə nəkotatig əmə e lah itəmah Uhgın.

Nətəm vi nətəm nəsotol əhanəhian marit

²⁵ Inu nəghatian kəti rəhatəmah nətəm vi nətəm nəsotol əhanəhian marit. İəsos əhruahruian nəghatian kəti o İərmənig, mətəu iəkəni əmə rəhak nətəligian. Mətəu itəmah nəkotəhrun məmə rəhak nəghatian in nıpəhriənian, mətəu-inu İərmənig təmasəkəhruiən iəu.

²⁶ Mətəu-inu nərahian əsoli u rəueiu iətəm nəutatig lan,* rəhak nətəligian tol lanu lan məmə, nəkotatig əmə lanu lan məmə nəutatig lan u rəueiu.

²⁷ ?Təhro? ?Nəmol marit? Səsalian e suaru o nəpəhian rəham pətan. ?Təhro? ?Nəsoliən marit? Səsalian o nosian rəham kəti pətan.

²⁸ Mətəu nəmə natol marit, inu səniəmə təfagə tərəh. Kəni nəmə pətan vi tatol marit, in təsoliən təfagə tərəh. Mətəu nətəm kəmotol marit, okotatig e nərahian tepət e rəhalah natigian, kəni iəkolkeikei məmə nəşəhuvəniən e nərahian min əha.

²⁹ Piak min mine nəuvinik min, inu nıpəti nəghatian rəhak. Natigian rəha nətəmimi e nəhue niftəni in tinəkuəkir əmə. Kəni rəueiu mine matuvən, nətəm kəmotol marit, təuvir məmə okəsotətəlig pikian e noliən rəha marit rəhalah.

³⁰ Nəmə iətəmi kəti tətəsək, uə tətəgiən, uə tatos nəhmti nati kəti, kəni təuvir məmə otəsegəhanian məmə rəhan nasəkiən, uə nagianian, uə rəhan nati vi otəriəuəh e rəhan nətəligian.

³¹ Kəni təuvir məmə nətəmimi nətəm kautol bisnis e nəhue niftəni, ilah okotətəlig lan məmə rəhalah bisnis in nati əpnəpin əmə, mətəu-inu nəhue niftəni mine nəuvirian rəhan mine noliən min rəhan otəpanikə.

³² İəkolkeikei məmə nikitəmah təsəhti pikian nati kəti rəha nəhue niftəni u. Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təsoliən marit, nikin tətəhti pik uək rəha İərmənig məmə təhro lanu mol İərmənig nikin tagian o uək iətəm in tatol.

³³ Mətəu iətəm təmol marit, nikin təhti pik əmə natimnati rəha nəhue niftəni məmə otəhro lanu mol niki rəhan pətan tagian,

³⁴ kəni rəhan nətəligian tatuvən o nati keiu, rəhan pətan mine uək rəha İərmənig. Kəni pətan iətəm təsoliən marit, uə pətan mitə, nikin tətəhti pik uək rəha İərmənig məmə təhro lanu in otətuəkəm o İərmənig e nıpətin mine narmın. Mətəu pətan iətəm təmol marit, in tətətəlig pik əmə o natimnati rəha nəhue niftəni məmə otəhro lanu mol rəhan iərman nikin tagian.

³⁵ İətəni=pinə nəghatian min u o nəuvirian aru əmə rəhatəmah, səniəmə iətəniəhu itəmah, mətəu məmə nəkotohtəu=pən suaru rəha nəmiəgəhian iətəm təhruahru, kəni nikitəmah tətəhti pik uək rəha İərmənig.

³⁶ Mətəu e nikalın rəha iərman vi kəti mine pətan vi kəti. Nəmə tol lanu lan məmə, kinəniəkis məmə ilau okuol marit. Uərisig, kəni iərman təni məmə okuəpəh pipim. Mətəu rəueiu, nikin təhti məmə təsoliən noliən əhruahru e pətan əha, kəni iərman nikin təhti məmə təkeikei mol-tə marit e pətan əha, kəni təuvir məmə, in təhrun noliən. In təsoliən təfagə tərəh, mətəu təuvir məmə in otol marit.

³⁷ Kəni e nikalın kəti min e rəha inu. Nəmə keiu min lanəha kuolkeikei məmə okuol marit. Mətəu iərman nikin tinəhti rəkis məmə okuəpəh marit. Kəni nati

7:22 Flm 16; 1Pitə 2:16 * 7:26 E nian əha, kəpmən rəha Rom tatol tərəh e nətəm kəutəfaki. 7:31 1Jon 2:17

kəti tikə məmə otəkeikei kəm in məmə otol marit. Kəni iərman in tətarmənig vivi e nikin. Kəni nəmə nikin tənəhti rəkis məmə otəsoliən marit e pətan əha, kəni iətəmi əha, in mın tatol noliən əhruahru.

³⁸ Tol lanəha, iərman iətəm tatol marit e pətan vi, in tatol əhruahru, mətəu iərman iətəm təsoliən marit, in tatol təuvir mapirəkis agin.

Pətalimis mın kotəhrun noliən marit

³⁹ Pətan otəkeikei mətətig ilau rəhan iərman e nian rəfin, mətəu nəmə rəhan iərman timis, in təhrun noliən marit e suah kəti mın iətəm in tolkeikei, mətəu nati kətiəh əmə, in təkəikei mol marit e iərman kəti iətəm tətəfaki kəm Uhgın.

⁴⁰ Mətəu e rəhak nətəligiən, nəmə in tətətig əmə lanəha məsoliən marit, kəni nikin otəgiən tapirəkis nəmə in tatol marit. Kəni nıkkik təhti məmə Narmın Rəha Uhgın tətətig mın lak məfa nəghatiən u kəm iəu.

8

Nauəniən iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati mın

¹ Kəni rəueiu, iəkəghati e nauəniən mın iətəm katol=pən sakrifais lan kəm narmi nati mın. Kitah kotəhrun nəghatiən rəha nətəmimi nəuvein məmə, “Kitah rəfin kəutos nəhruniən.” Mətəu “nəhruniən” in nati kəti iətəm iətəmi kəti tətəfəri ohni, mətəu nolkeikeiən tətəvləkin iətəmimi.

² Nəmə iətəmi kəti nikin təhti məmə in təhrun pik nati, mətəu in təsəhrun əhanəhiən natimnati iətəm in otəkeikei məhrun.

³ Mətəu iətəmimi iətəm tolkeikei Uhgın, Uhgın təhrun in misiaiən in.

⁴ ?Kəni tol lanəha, təhro e nauəniən mın iətəm katol=pən sakrifais lan kəm narmi nati mın? Nipəhriənən, kitah kəutəhrun məmə narmi nati in nati əpnapın əmə kəti e nəhue niftəni, kəni uhgın əlkələh mın kohkə, mətəu Uhgın kətiəh əmə.

⁵ Kətəni məmə, “uhgın əlkələh” mın mine “iərmənig əlkələh” mın tepət əha ikın, kəni nipəhriənən nətəmimi nəuvein kəutəfaki kəm lah. Mətəu nati əpnapın nəmə uhgın əlkələh mın əha ikın, əpəha e neai uə əpəha ləhtəni e nəhue niftəni,

⁶ o kitah, Uhgın kətiəh əmə pəhriən, Tatə Uhgın. Natimnati rəfin təmsipən lan, kəni təməfa nəmiəghəhiən kəm tah məmə kitah okotol nəuiən. Kəni iərmənig kətiəh əmə, Iesu Krısto, kəni Uhgın təmol natimnati rəfin agin e Krısto, kəni e Krısto kitah kəutəmiəghə.

⁷ Mətəu səniəmə nətəmimi rəfin kotəhrun nəghatiən u, kəni nətəmimi nəuvein, nıkilah təhti məmə narmi nati kəutəmiəghə pəhriən kəni ilah nati agin mın. Aupən, nətəmimi nəuvein kəmotəfaki kəm narmi nati mın nian rəfin. Kəni tol lanəha, rəueiu, nian kəutun nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nati, nıkilah təhti məmə kəutəfaki kəm uhgın əlkələh mın pəhriən. Kəni ilah kəutətəu məmə kəutol təfəgə tərəh mətəu-inu nətəligiən rəhalah təsəskasikiən təhmen məmə natimnati mın u ilah nati əpnapın əmə.

⁸ Mətəu nauəniən təsoliən itah kəutəhuva iuəkır o Uhgın. Nəmə kəsotuniən nəhuvegi nati əha, uə kotun nəhuvegi nati əha, nətəligiən rəha Uhgın o tah in təhmen əmə.

⁹ Təuvir əmə, nəkotəhrun nitəu-pəniən suaru iətəm nəkotolkeikei, mətəu nəutətəu itəmah. Sotoliən nati kəti iətəm nəkotolkeikei mətəu nati u otol məmə piatəmah kəti uə nəuvinitəmah kəti u nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen, otəmei e rəhan nəmiəghəhiən.

¹⁰ İətəni lanu mətəu-inu nəmə iətəmi kəti iətəm nətəligiən rəhan təsəskasikiən təhmen, in tateh itəmah nətəm nəutəni məmə nəutos

“nəhrunian” əha məmə narmi nati min kəsotəmiəgəhian, kəni nautəhuvən e nimə rəha narmi nati min məmə nəutauən, kəni təhro? Tol lanəha rəhatəmah noliən otiuvi=pən rəhan nətəligian, kəni in min otuvən mun nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan kəm narmi nati min, kəni in tatol təfagə tərəh kəti mətəu-inu nikin təhti məmə noliən əha tətəgətun məmə in tətəfaki kəm narmi nati matol in tamikmik e nəhmti Uhgın.

¹¹ Kəni nəhrunian iətəm nikitəmah təhti məmə nautos, in tətərəkin iətəm nətəligian rəhan təsəskasikian təhmen. Mətəu in piatah kəti iətəm Krısto təmimis ohni.

¹² Nian nautol noliən tərəh kəm itəmah kəti e noliən əha, mautərəkin nətəligian rəhan u təsəskasikian təhmen, kəni nautol təfagə tərəh e Krısto.

¹³ Tol lanəha, nəmə nati kəti əmə iətəm iatun tol piak tətəmei e rəhan nəmiəgəhian, kəni təuvir məmə iəsun minian nəhuvegi nati nian kəti min məmə otəsəmeian e rəhan nəmiəgəhian.

9

Pol təmuhalpın nəghatian iətəm kətəni lan.

¹ Nikitəmah təhti məmə iəkəhrun noliən nati nak iətəm iəkölkeikei, uə kəpə? !Əuəh! İəu aposil kəti, uə kəpə? !Əuəh! ?İəmeruh İesu İərmənig rəhatah e nəhmtək, uə kəpə? !Əuəh! ?İtəmah u nəua rəhak uək e İərmənig, uə kəpə? !Əuəh!

² Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə səniəmə iəu aposil, mətəu nıpəhriəniən, itəmah nəotəhrunian nəniən lanəha, mətəu-inu nəmiəgəhian rəhatəmah e İərmənig tətəgətun məmə iəu aposil kəti.

³ İəkuhalpın nəghatian rəha nətəmimi nəuvein nətəm kəutəni məmə iəu səniəmə aposil kəti. Kəutəni lanəha mətəu-inu e rəhalah neruhian, iəsoliən noliən rəha aposil kəti, inəha itiməh iəsotətapuəhian o nati kəti o təmah məmə inəha aposil min nəuvein kautol.

⁴ ?Təhruahru məmə itiməh aposil min oiəkotətapuəh o təmah o nauəniən mine nəmnimian, uə kəpə? Əuəh, itəmah nəkotəhrun. !Mətəu iəu iəməsoliən!

⁵ Aposil min nəuvein, mine pia İərmənig min, mine Pitə,* rəhalah nıpətan nətəm kəutəfaki kəutəhuərisig e lah nian ilah kəutəliuək mautol uək rəha İərmənig. ?In təhruahru məmə kitah kotol təhmen-əhmen əmə, uə kəpə? Əuəh, itəmah nəkotəhrun. !Mətəu iəu iəməsoliən!

⁶ ?Uə nikitəmah təhti məmə iəu əmə mine Panəpəs, itimləu pisin əmə iəkuəkeikei muol aru uək o nauəniən rəhatimləu?

⁷ Otətəlig-to, tol lanəha. Pəh tatol uək rəha soldia kəni məsosian nətəouiən lan? ?Uə, pəh tətəsum məsunian nauəniən lan? ?Uə, pəh tətəugın nati miəgəh min məsunian kəti mine?

⁸ ?Nikitəmah təhti məmə natimnati min iətəm iətəghati lan, kəutsipən əmə e nətəligian rəha nətəmimi? !Kəpə! Lou tətəni nati kətiəh əmə.

⁹ Kəmətəi e Lou rəha Mosis məmə, “Nian nəkotasig kau məhuva məmə otol uək meuiəuig e wit, sotəlisian nohlin. Pəh ton nıpispisi wit nəuvein.”† ? Təhro? ?Niki Uhgın tətəhti əmə kau min,

¹⁰ uə nikin tətəhti min itah? Əuəh, kəməfa lou u o rəhatah nəuviriən, mətəu-inu nətəmimi nətəm kəutaupən mautərfei nati e nasumian, mine nətəm kəutəhuərisig mautəulək ikin, ilah rəfin nətəligian rəhalah kətiəh əmə məmə okotos pəti nauəniən e nasumian u.

8:11 Rom 14:15,20 **8:13** Rom 14:21 **9:1** Uək 22:17-18; 26:16; 1Kor 15:8-9 **9:2** 2Kor 3:2-3

9:4 Luk 10:8 * **9:5** Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “Kefəs” u nərgin kəti min rəha Pitə, kəni ikin pisin min e Niutestimin kətauin e Pitə məmə “Kefəs.” † **9:9** “wit” — Afın-to e tiksınari. **9:9** Dut 25:4; 1Tim 5:18 **9:10** 2Tim 2:6

11 E uək mın rəhatimah, təhmen əmə məmə iəmotasum kəti məmə itəmah nəkotauən ikin, inu nauəniən rəha narmitəmah. ?Kəni təhro, tiəkis o təmah məmə nəkotəfa nauəniən kəti rəha nıpətın kəm timah?

12 Nətəpisiñ nəuvein kotəhrun nətəpuəhiən o nauəniən o təmah, kəni in təhruahru əmə, mətəu ilah kautol uək rəha Uhgın. ?Kəni təhro e timah? ! Nətəpuəhiən rəhatimah in təhruahru agin!

İtimah iəsotolkeikeiən məmə oiəkotol nati kəti məmə otəhtul pəsıg e nanusiən təuvır rəha Krısto, tol lanəha iəsotətapuəhiən itəmah o nati kəti, nati əpnapın itimah iəkotəhrun noliən. Tol lanəha, itimah iəmotos pık nərahıən, mətəu iəməsotətapuəhiən itəmah o nati kəti mətəu-inu iəsotolkeikeiən məmə iəkotəhtul pəsıg e nanusiən təuvır rəha Krısto.

13 ?Nəkotəhrun uə kəpə məmə, nətəmimi nətəm kautol uək e Nımə Rəha Uhgın, kautos niğlah ikin nauəniən? Kəni nətəmimi nətəm kautol uək e oltə, ikin katol sakrifais ikin, kautos niğlah ikin nauəniən.

14 E suaru kətiah əmə, İərməniğ təməni əskasik məmə, nətəmimi nətəm kəutəni pətıgəm nanusiən təuvır, rəhalah natimnati o natıgiən otəkeikei misipən ikin.

15 Mətəu iəsətapuəhiən kəm təmah o nati nak iətəm təhruahru əmə kəni iəkəhrun nətəpuəhiən. Kəni iəməsəteiən nauəuə u məmə itəmah nəkotol natimnati mın əha nəuvein kəm iəu. İətəfəri nəuətın məmə iətəni pətıgəm nanusiən təuvır kəsətəouiən iəu lan. Kəni iəsolkəikei aginiən məmə iəkıtəu=pən suaru pisin. !Nimisiən in təuvır tapirəkis suaru pisin!

16 Mətəu iəsəfəriən iəu məmə iətəni pətıgəm nanusiən təuvır mətəu-inu, iəkəkeikei məni pətıgəm. !Kəsi, nərahıən asoli otuva ohniəu nəmə iəsəni pətıgəmiən nanusiən təuvır!

17 Nəmə iətəni pətıgəm nəghatiən rəha Uhgın mətəu-inu iəkolkeikei mol lanu lan, kəni təhruahru məmə iəkös nətəouiən lan. Mətəu in Uhgın əmə iətəm təmitəpın iəu məmə iəkol uək u, kəni tol lanəha, iəkəkeikei mol nati əpnapın katətəou iəu uə kəpə.

18 ?Kəni rəhak nətəouiən in nati nak? In əmə u, məmə nian iəkəni pətıgəm nanusiən təuvır, rəhak nətəouiən tikə. Kəni tol lanəha iəsətapuəhiən o nati kəti, nati əpnapın in təhruahru məmə iəkol.

19 Suah kəti təsərməniğiən lak, mətəu iəu iəmosiahu aru iəu məmə iəu slef əmə rəha nətəmimi rəfin. İatol lanu məmə iəkiuvi=pa tepət kəhuva o Krısto.

20 Nian iəmətan itimah nətəm İsrəl nətəm kəutohtəu=pən Lou, iəmuva məhmen e nətəm İsrəl məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Krısto. Kəni nati əpnapın Lou təsərməniğiən lak, nian iəmətan itimah nətəm kəutohtəu=pən Lou, inəha nətəm İsrəl, kəni iəmuva məhmen e lah, məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Krısto.

21 Nian iəmətan itimah Nanihluə mın nətəm kəsotohtəu-pəniən Lou, iəmuva məhmen e lah. (Mətəu iəsərakıən Lou rəha Uhgın, kəpə. Lou rəha Krısto tətərməniğ lak.) İəmol lanəha məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Krısto.

22 Nian iəmətan itimah nətəm rəhalah nəhatətəiən təsəskasikiən, iəmuva məhmen e lah məmə iəkiuvi=pa ilah kəhuva o Krısto. İəmuva məhmen e nətəmimi rəfin məmə e noliən mın rəfin iəkiuvi=pa nəuvein kəhuva o Krısto.

23 İatol lanəha o nanusiən təuvır məmə iəu mın iəkös natimnati təuvır mın rəhan.‡

9:11 Rom 15:27 9:12 Uək 20:34; 2Kor 11:9 9:13 Dut 18:1-3 9:14 Mat 10:10; Kəl 6:6 9:16 Jer 20:9 9:20 Uək 21:20-26 9:22 2Kor 11:29 ‡ 9:23 Pol tətəni mın məmə nikin tagiən məmə in otəni pətıgəm nanusiən təuvır nati əpnapın kəsətəouiən in lan.

24 ? Nəkotəhrun uə kəpə məmə, e naiuiən, nətəmimi rəfin kəutaiu, mətəu kətiəh əmə tatol win? Kəni təuvir məmə nəkotaiu e noliən rəha naiuiən iətəm nəutalkut pik məmə onəkotol win.

25 Nətəmimi nətəm kotolkeikei məmə kəhuvən e naiuiən, kotətuakəm əskasik o rəhalah naiuiən. Kautol məmə okotol win e nati kəti iətəm otəpanikə, mətəu kitah kautol məmə kitah okotol win e nati kəti iətəm tətətig itulin.

26 Tol lanəha, təhmen e naiuiən, iəsaiu əpnapiniən, kəni təhmen e boksig, iəsətəhrə-pəniən təhmen e iətəm təhtəhti nimagəuagəu.

27 !Kəpə! İətətuakəm əskasik o nıpətik məmə otuva rəhak slef. İatol lanəha məmə, nian iəməni pətigəm nanusiən təuvir kəm nətəmimi tepət rəkis məmə ilah okəhuva e naiuiən əha, kəni iəu iəsuvaiən məhmen e iətəmimi iətəm təmatgəhli lou rəha naiuiən kəni kəraki lan e naiuiən.

10

Pol təməni pətigəm noliən rəha nətəm İsrəl aupən

1 Piak min mine nəuvinik min, iəkolkeikei məmə nəkotəhrun məmə nian tıpitimah min kəməhiet İjip, ilah rəfin nəpuə təmətahgəl pəsig e lah, kəni ilah rəfin kəməhuvən=pən itəhi u kətəni məmə Nitəhi Ərarəuv.

2 Kəni e nəpuə mine nitəhi, Uhgın təmol bəptais e lah rəfin məmə okəhuva nətəmimi rəha Mosis.

3 Kəni ilah rəfin kəmotun nauəniən kətiəh əmə iətəm təmsipən e Narmin Rəha Uhgın,

4 kəni motəmnim nəhu kətiəh əmə iətəm təmsipən e Narmin Rəha Uhgın, mətəu-inu kəmotəmnim nəhu e kəpiel iətəm təmsipən e Narmin Rəha Uhgın iətəm təmətan ilah min, kəni kəpiel əha in Kristo.*

5 Nati əpnapin ilah kəmotol lanəha, mətəu Uhgın nikin təməsagiəniən o lah tepət nəuветin, kəni ilah tepət kəməhmis əpəha ikin pisin pisin min təpiə-məpiə ikin.

6 Kəni Uhgın təmol natimnati min əha məmə ilah nəmtətiən min məmə otəhgi-pəri nikitah motəgətun itah, kəni kitah okəsotolien nitai lah motələhu=pən rəhatah nətəligiən e noliən tərəh min təhmen e natimnati iətəm kəmotol aupən.

7 Sotohtəu-pəniən noliən rəha nəfakiən kəm narmi nati min təhmen e lah nəuvein kəmotol aupən. Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nətəmimi kəmotəharəg məmə okotəuən motəmnim, kəni motəhtul məmə okotol danis u tiuvi=pən ilah tərəh ikin.”

8 Tərəh məmə kitah okotit oneuən nıpətan təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni ilah rəfin tuenti-tri-tausin kəməhmis e nian kətiəh əmə.

9 Tərəh məmə kitah okotol natimnati iətəm otiuvi niəməha rəha İərməniğ† təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni sineik tus ilah kohmis.

10 Tərəh məmə nəkotəni nikali Uhgın təhmen e lah nəuvein kəmautol aupən, kəni agelo rəha nimisiən tohamu ilah.

11 Kəni Uhgın təmol natimnati min əha məmə okəhuva e nəmiəgəhiən rəhalah, məmə ilah nəmtətiən min, kəni kəmətei ilah məmə okotəhgi-pəri

9:25 Fil 3:14; 2Tim 2:4-5; 4:7-8 9:27 Rom 8:13; 13:14 10:1 Eks 13:21-22; 14:22 10:3 Jon 6:31; Eks 16:4,35 10:4 Eks 17:6; Nam 20:11 * 10:4 “Kəpiel” u, kəsafiniən e Oltestimin. Nətəligiən u təmiet e nəghatiən min rəha nətəm İsrəl. 10:5 Nam 14:29-30 10:6 Nam 11:4,34; 1Kor 10:11 10:7 Eks 32:4,6,19 10:8 Nam 25:1-9 † 10:9 Tətəghati e noliən rəha nətəmimi nətəm kautol noliən tərəh kəti, nati əpnapin ilah kotəhrun məmə Uhgın təməni məmə noliən əha in noliən tərəh kəti. 10:9 Eks 17:2; Nam 21:5,6 10:10 Nam 16:41-50; 17:5,10

nikitah motəgətun itah, nətəm kəutatig rəueiu məmə naunun nian tətuvə iuəkir.

¹² Kəni nəmə nikitəmah təhti məmə nəutəhtul əskasik, autətəu vivi itəmah, mətəu-inu itəmah mīn nəkotəhrun nəmeiən e noliən tərəh mīn əha.

¹³ Nəfeifeiən iətəm tətuvə e nəmiəgəhiən rəhatəmah təhmen əmə e iətəm katol lan e nətəmimi rəfin. Mətəu nian rəfin, kitah kotəhrun nəhatətəiən e Uhgīn, kəni otəsegəhanian e nəfeifeiən otuva e nəmiəgəhiən rəhatəmah məmə in təskasik mapirəkis nəsanəniən rəhatəmah. Mətəu nian nəfeifeiən tətuvə e nəmiəgəhiən rəhatəmah, Uhgīn otol suaru kəti məmə onəkotəhrun nosiən nəhtuliən rəhatəmah, məmə nati əha otəsiuvi-pəniən itəmah e nərahian.

Narmi nati mīn mine nəfaki mīn

¹⁴ Tol lanəha rəhak mīn, otagim rəkis e noliən rəha nəfakiən kəm narmi nati mīn.

¹⁵ Itəmah nəkotəni məmə nəkoteinatig, kəni otakil aru nəghatiən rəhak məmə in təuvir uə tərəh.

¹⁶ Nian kitah kotauən e Nauəniən Rəha Nəmtətian Rəha Iesu, kəni motəni kəm Uhgīn məmə nikitah tagiən o nəmnimian, kəni mətəmnim nəmnimian əha, təhmen məmə kitah kəutəhuva mautol kətiəh kitah Kristo e niran. ?Iətəni pəhriən, uə kəpə? Kəni nian kitah kautun pīret iətəm kəməmaris kəuəri, kitah kəutəhuva kətiəh kitah Kristo. ?Iətəni pəhriən, uə kəpə?

¹⁷ Kitah u nətəmimi tepət, mətəu kotəhmen e nīpətin kətiəh əmə, mətəu-inu pīret kətiəh əmə, kəni kitah rəfin kautun əmə pīret əha.

¹⁸ Nikitəmah tətəhti noliən rəha nətəm Isrel. Nian iətəm tatol sakrifais kəm Uhgīn, kəni nətəmimi nəuvein kautun nəhuvegi nati iətəm kəmol sakrifais lan, təhmen əmə məmə ilah rəfin kəməhuva kətiəh ilah Uhgīn e sakrifais əha. ?Inu nīpəhriənian, uə kəpə? Əuəh, in nīpəhriənian.

¹⁹ ?Nīpəti nəghatiən mīn rəhak nak? ?Təhro? ?Iətəni məmə nəhuvegi nati iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati mīn in nati agin kəti, uə nati əpnəpīn əmə? İlah nati əpnəpīn əmə. ?Uə təhro? ?Iətəni məmə narmi nati mīn, ilah nati agin mīn nəuvein, uə ilah nati əpnəpīn əmə? İlah nati əpnəpīn əmə.

²⁰ Mətəu iətəni məmə nian nətəmimi kautol sakrifais kəm narmi nati mīn, kautol kəm iərmis mīn, kəni nati u in nati kəti, kəni kəsotoliən kəm Uhgīn. Kəni iəsolkeikeiən məmə nəkəhuva kətiəh itəmah iərmis mīn.

²¹ Itəmah onəsəhuvəniən motos pīret mine wain e Nauəniən Rəha Nəmtətian Rəha Iesu, kəni motatig məhuvən mīn e niməfaki rəha narmi nati mīn motun sakrifais mine motəmnim wain rəha iərmis mīn itəmah nətəm kəutəfaki lan.

²² ?Təhro? ?Nautol məmə İərməniğ otəməki e təmah təhmen e nətəm Isrel? ?Nikitəmah təhti məmə nəsanəniən rəhatah tepət mapirəkis rəha Uhgīn?

²³ Itəmah nəutəni məmə, “Təuvir əmə məmə iəkol natimnati rəfin iətəm iəkolkeikei.” Mətəu iəu iəkəni məmə, səniəmə natimnati mīn rəfin kəutasiru e təmah motasiru e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

²⁴ Təsəuviriən məmə itəmah kəti tətəsal aru e rəhan nəuviriən, mətəu təkeikei mətəsal mīn e nəuviriən rəha nətəmimi mīn nəuvein.

²⁵ Kəni təuvir əmə. Otun əmə nəhuvegi nati mīn rəfin iətəm katos e makit, kəni məsotətapuəhiən e nəghatiən lan məmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nati mīn, uə kəpə. Kəni nikitəmah təsəhti pikiən.

²⁶ Noliən əha təuvir əmə mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Niftəni mine natimnati rəfin əha ikin ilah rəha İərməniğ.”

²⁷ Kəni nəmə iətəm təsəfakiən kəti tətəpuəh ik məmə nəkuvən e rəhan nimə muauən, kəni nīkim tagiən məmə onəkuvən, un əmə nauəniən nak iətəm

tətəfinə, məsətapuəhiən mēmə kəmol sakrifais lan kəm narmi nati mīn uə kəpə. Nikim təsəhti pīkiən.

²⁸ Mətəu nēmə kəti tēni=pinə kəm ik mēmə, “Kəmol sakrifais e nəhuvegi nati u kəm narmi nati mīn,” kəni təuvir mēmə nəsuniən. Nikim otətəhti iətəmi u mətəu-inu e rəhan nətəligiən təmol, kəni nəsuniən.

²⁹ Səniəmə nati tərāh kəti ohnik, mətəu in nati tərāh e nətəligiən əmə rəhan. ?Mətəu təhro nətəligiən rəha iətəmi kəti mīn otakil rəhak noliən iətəm iəkolkeikei mēmə iəkol, kəni mahtipəsīg lak mēmə iəsoliən nati kəti?

³⁰ ?Nēmə iətəni kəm Uhgīn mēmə nīkik tagiən o nauəniən, təhro okəni rah iəu e nati kəti iətəm iəmāni rəkis kəm Uhgīn mēmə nīkik tətəgiən ohni?

³¹ Nəukəti nəghatiən rəfin əha tol lanəha, nati nak iətəm onəkol, uə nəkauən, uə nəkəmnim, nəkəkeikei mol ilah rəfin e noliən iətəm otləfəri nərgi Uhgīn lan.

³² Soliən mēmə iətəmi kəti təmei e rəhan nəmiəgəhiən, nēmə in nəuaniləuis rəha Isrel, uə Ianihluə, uə iətəmi kəti e niməfaki rəha Uhgīn.

³³ Otol noliən əha təhmen e noliən rəhak iətəm iətalkut mēmə iəkol nīki nətəmimi rəfin kotəgiən e noliən mīn rəfin. Iatol lanəha mətəu-inu iəsəsal aruən e rəhak nəuviriən, mətəu rəha nətəmimi tēpət, mēmə Uhgīn otosmiəgəh ilah.

11

¹ Otisikəuvīn iəu təhmen mēmə iəu iatisikəuvīn Kristo.

Noliən rəha nəfakiən

² Iətəni-vivi itəmah mətəu-inu nīkitəmah tətəhti iəu e natimnati rəfin iətəm iəmol kəni məgətun, kəni nəutaskəlīm nəgətuniən mīn təhmen əmə mēmə iəməgətun itəmah lan.

³ Mətəu iəkolkeikei mēmə itəmah rəfin nəkotəhrun mēmə rəhn-kapə pətan in rəhan iərman iətəm tarməniḡ lan, rəhn-kapə nəman rəfin in Kristo iətəm tarməniḡ e lah, kəni rəhn-kapə Kristo in Uhgīn iətəm tarməniḡ lan.

⁴ Iərman kəti tatol aulis Kristo nēmə tətəhtərain rəhn-kapə nian in tətəghati kəm Uhgīn e nəfakiən uə tətəni pətīgəm nəghatiən iətəm Uhgīn təməfən kəm in.

⁵ Mətəu pətan tatol aulis rəhan iərman nēmə təsəhtərainiən rəhn-kapə nian in tətəghati kəm Uhgīn e nəfakiən uə tətəni pətīgəm nəghatiən iətəm Uhgīn təməfən kəm in. Noliən əha təhmen əmə mēmə təmaki rəhn-kapə.*

⁶ !Nēmə pətan kəti təsəolkeikeiən mēmə otəhtərain rəhn-kapə lanəha, təuvir mēmə otətēi əmə nəuanun! Mətəu nēmə in tətəulis o nətēiən nəuanun, uə nakiən rəhn-kapə, kəni təuvir mēmə otəhtərain rəhn-kapə.

⁷ Təuvir mēmə iərman kəti təsəhtərainiən rəhn-kapə mətəu-inu nian Uhgīn təmol iətəmimi, iətəmimi təmos narmi Uhgīn, kəni matol pətīgəm nəuviriən rəha Uhgīn; mətəu pətan tatol pətīgəm nəuviriən rəha iərman rəhan.

⁸ Tol lanəha mətəu-inu iərman təsīsipəniən e pətan, mətəu pətan təmsipən e iərman,

⁹ kəni Uhgīn təməsoliən iərman mēmə in iasiru rəha pətan, mətəu təmol pətan mēmə in iasiru rəha iərman.

¹⁰ Tol lanəha, pətan otəkeikei məhtərain rəhn-kapə iətəm tətəgətun mēmə tətisai rəhan iərman mətəu-inu nagelo mīn kauteruh.

¹¹ Mətəu kitah u kəməhuva kətiəh kitah Iərməniḡ, pətan otəsatiḡ aru əməiən e iərman, kəni iərman mīn otəsatiḡ aru əməiən e pətan,

10:28 1Kor 8:7 **10:30** 1Tim 4:4 **10:31** Kol 3:17 **10:32** Rom 14:13 **10:33** 1Kor 9:20-22

11:1 1Kor 4:16 **11:3** Jen 3:16; Efəs 5:23 * **11:5** Nēmə pətan kəti təmaki rəhn-kapə, in nati kəti rəha naulisiən. Nətəmimi nəuvein kəutəni mēmə in nəmtətiən kəti mēmə katol nalpiniən kəti kəm in, kəni nətəmimi nəuvein kəutəni mēmə in nəmtətiən kəti mēmə in pətan rəha nəfəriən. **11:7** Jen 1:26-27 **11:9** Jen 2:18-23

¹² mətəu-inu pətan təmsipən e iərman, kəni təhmen mın əmə, pətan təmələs iərman. Mətəu natimnati rəfin kəutsipən e Uhgın.

¹³ Otakil aru nati u. ?Otəhruahru məmə pətan iətəm tətəfaki kəm Uhgın təsəhtərainiən rəhn-kapə, uə kəpə?

¹⁴ Nətəmimi rəfin kotəhrun məmə iərman iətəm nəuanun təfəmäh, tatol aulis in.

¹⁵ Mətəu nəmə pətan kəti nəuanun təfəmäh, nikin tagiən lan kəni katisiai in lan, mətəu nəuanun əha Uhgın təməfən məmə otəhtərain rəhn-kapə.

¹⁶ Mətəu nəmə iətəmi kəti tolkeikei məmə otorgəhu o nati əha, kəni iətəni lanəha məmə noliən kəti mın tikə o nati u, kəni niməfaki pisin pisin mın rəfin kautol təhmen-əhmen əmə.†

Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha Iesu

¹⁷ Nəghatiən mın iətəm iəkəni kəm təmah əha rəueiu, oiəsəni-viviən itəmah mətəu-inu nəharəg pətiən rəhatəmah təsasiruiən, mətəu tətərkın əmə itəmah.

¹⁸ İəmaupən mətəu məmə nian nəutuhapumın itəmah mın məmə nəkotəfaki, kəni məutəhapu-əhapu itəmah mın. Kəni nıkkik təhti məmə nəghatiən mın əha, nəuvein nıpəhriən, in.

¹⁹ mətəu-inu nəhapu-əhapuiən mın okotəkeikei məhuva məmə okeruh əhruahru məmə pəh tətəfaki pəhriən.

²⁰ !Nian nəutuhapumın itəmah mın, mautəni məmə nautun Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha Iesu, mətəu oteruh-to noliən u rəhatəmah! Səniəmə Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha Iesu,

²¹ mətəu-inu nian nəutauən, itəmah kətiəh kətiəh kautəkeikei əmə, məsotəhtahniniən ilah mın nəuvein. Kəti tinapis rəkis, kəni kəti mın nəumis tatus əhanəh.

²² ?Rəhatəmah lahuənu tikə məmə nəkotaupən motauən ikin? ?Uə itəmah nəsotisiaiən niməfaki rəha Uhgın, kəni mautol aulis nanrah mın? ?Kəni iəkəni məmə nak kəm təmah? ?İəkəni-vivi itəmah o noliən əha? !Kəpə, tiəkis agin!

²³ Mətəu-inu iəməgətun rəkis itəmah e nəgətuniən mın iətəm təmsipən o İərmənig. E nian lapın əha uərisig kegəhan=pən lan e nəhlmi tikimır mın rəhan, in təmos pıret,

²⁴ kəni məni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni məhapu, kəni məni məmə, “Inu nıpətik iətəm otitəgit o təmah.‡ Onəkotol lanu lan kəni nikitəmah tətəhti iəu.”

²⁵ E noliən əhmen mın əmə, nian kinotauən rəkis, in tos kap wain məni məmə, “Kap wain u tətəgətun=pən nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni nəniəskasikiən vi u tətəhtul mətəmiəgəh e nırak iətəm otaiu o təmah. Nian rəfin nəkotəmnım kap wain u, nikitəmah otəhti iəu.”

²⁶ O nati əha, nian rəfin nəkotun pıret u, uə nəkotəmnım kap u, onəkautəni pətigəm nımisiən rəha İərmənig mətəuarus titəlig=pa mın.

²⁷ Tol lanəha, iətəmimi pəh iətəm tatun pıret, uə tətəmnım kap wain u rəha İərmənig e noliən kəti iətəm təsəhruahruin, in tatol təfagə o nərəkinin nıpətin mine nıra İərmənig.

²⁸ İətəmimi otəkeikei maupən makil rəhan nəmiəgəhiən, uərisig təpanun pıret mine məmnım kap wain,

† **11:16** Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəniən mın u o nəhtərainiən nəuanutəmi mine nəuanutəmi u təfəmäh okətəkeikei katol rəueiu. Mətəu nəhtərainiən nəuanutəmi mine nəpəhiən nəuanutəmi təfəmäh, nıpəti lau e nian əha rəha Pol kuol pisin e nian u rəueiu. **11:18** 1Kor 1:10-12 ‡ **11:24** Rəhn-kapə lahuənu otəhapu (mətəu otəsətəiən) pıret tol nıpispisin kəni məfən kəm rəhan mın famli. Pıret tətəgətun=pən nıpəti Kristo, mətəu səniəmə nıpətin əhruahru pəhriən. Mine wain tətəgətun=pən nıran, mətəu səniəmə nıran əhruahru pəhriən. **11:25** Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 **11:26** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27** Hip 10:29

²⁹ mətəu-inu iətəmimi iətəm tatun mine mətəmnim, mətəu nikin təsəhti vivian p̄iret mine wain məmə tətəgətun=p̄an n̄ip̄əti Iərmənig, nunian mine nəm̄nimian iətəm in tatol tatiuvi=pa aru əmə nalp̄inian kəm in.

³⁰ Mətəu o nati əha, itəmah tepət nəkotəp̄əou kəni mautohm̄is, kəni itəmah nəuan nəuvein kinohm̄is rək̄is.

³¹ Mətəu nəm̄ə kitah kotakil aru nolian min rəhatah, Iərmənig təsakilian itah mol nalp̄inian kəm tah.

³² Nian Iərmənig takil itah mol nalp̄inian kəm tah, in tatol məm̄ə kitah okotəhruahru, məm̄ə nian in otakil nətəmimi e nəhue niftəni məni nalp̄inian rəhalah məm̄ə okohm̄is, kəni kitah okəsotosian nalp̄inian əha kitah min ilah.

³³ Tol lanəha piak min mine nəuv̄inik min, nian nəkəhuva kətiəh məm̄ə nəkotauən, əutəhtahnin itəmah min.

³⁴ Nəm̄ə iətəmi kəti nəumis tus, təuv̄ir məm̄ə otəuən iman ik̄in lahuənu, məm̄ə nian nəkotuhapum̄in, Uhḡin otəsəfinəian nalp̄inian kəm təmah o nolian min əha rəhatəmah.

Nian iəkuv̄nə, oiəkəfinə suaru e natimnati p̄isin nəuvein min iətəm nəkotətapuəh ohni.

12

Nəsanəniən p̄isin p̄isin min rəha Narm̄in Rəha Uhḡin

¹ Piak min mine nəuv̄inik min, p̄əh iəkəghati e nəsanəniən p̄isin p̄isin min rəha Narm̄in Rəha Uhḡin iətəm tətəfa kəm tah, mətəu-inu iəkolkēikei məm̄ə itəmah nəkotəkēikei motəhrun.

² Itəmah nəkotəhrun məm̄ə aup̄ən, nian nəm̄əsotəfakian kəm Uhḡin, katiuvi=p̄an rəhatəmah nətəligian katit itəmah e suaru o nəfakian kəm narmi nati min iətəm kəsotəghatian.

³ Tol lanəha, iəkəni kəm təmah məm̄ə iətəmi kəti tikə iətəm tətəghati e nəsanəniən rəha Narm̄in Rəha Uhḡin mətəni rah Iesu, kəni iətəmi kəti min ko təsəniən məm̄ə, “Iesu in Iərmənig,” mətəu Narm̄in Rəha Uhḡin, in əmə tol iətəmimi tətəni.

⁴ Nəkotəkēikei motəhrun vivi nati u məm̄ə, nəsanəniən p̄isin p̄isin min rəha Narm̄in Rəha Uhḡin iətəm tətəfa kəm tah, mətəu kautsip̄ən e Narm̄in Rəha Uhḡin kətiəh əmə.

⁵ Kitah kautol uək p̄isin p̄isin min tepət o nasiruiən e nətəmimi, mətəu Iərmənig kətiəh əmə iətəm kitah kautol uək rəhan.

⁶ Kitah kautol uək e nolian p̄isin p̄isin tepət, mətəu Uhḡin kətiəh əmə iətəm tatol uək e nəmiəgəhian rəha nətəmimi rəfin məm̄ə ilah okautol uək rəfin min əha.

⁷ Kəni Narm̄in Rəha Uhḡin tətəfa rəhan nəsanəniən p̄isin p̄isin min kəm tah kətiəh kətiəh məm̄ə kitah okotasiru e tah min rəfin.

⁸ Iətəmi kəti, Narm̄in tətəfən nəghatian rəha neinatigian kəm in. Kəni kəti min, Narm̄in kətiəh əmə tətəfən nəghatian rəha nəhrunian nati kəm in.

⁹ Kəni kəti min, Narm̄in kətiəh əmə tətəfən nəhatətəian kəm in. Kəni kəti min, Narm̄in kətiəh əmə əha tətəfən nəsanəniən o nol viən n̄imisian kəm in.

¹⁰ Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən o nolian nati ap̄isp̄is min kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəghatian min iətəm Uhḡin tətəfa kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən o nakilian narm̄in p̄isin p̄isin min kəm in. Kəni kəti min, tətəfən nəsanəniən rəha nəniən nəghatian iki p̄isin p̄isin min kəm in.* Kəni kəti min əha, tətəfən nəsanəniən o nəniən n̄ip̄əti nəghatian iki p̄isin p̄isin min əha kəm in.

11:32 Hip 12:5-6 **12:2** Hab 2:18-19 **12:3** 1Jon 4:2-3 **12:4** Rom 12:6 * **12:10** Nəsanəniən rəha nəniən nəghatian iki p̄isin p̄isin min, tətəghati e nəghatian min iətəm iətəmi kəti təsəhrunian. Afin-to 1Kor 13:1, mine Uək 2:4.

11 Nəsanəniən mīn əha ilah rəfin, kautsipən əmə e Narmīn kətiəh əmə, kəni tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh e suaru mīn iətəm in əmə tolkeikei.

12 Nipəti iətəmimi kətiəh əmə, mətəu nəuəli-nəuəlin tepət; kəni nati əpnəpīn nəuəli-nəuəlin pīsin pīsin mīn, ilah kautīlpīn e nipətin kətiəh əmə. Kəni tol lanəha, təhmen-əhmen əmə e Krīsto.

13 Kitah nəuvein, kitah nəuaniləuis mīn rəha Isrel, kitah nəuvein Nanihluə mīn, nəuvein slef mīn əmə, nəuvein səniəmə slef mīn, mətəu Narmīn Rəha Uhgīn kətiəh əmə təmol bəptais e tah rəfin agīn mol məmə kəməhuva nipətin kətiəh əmə, kəni kitah kəmos Narmīn Rəha Uhgīn u kətiəh əmə.

14 Pəhriən. Nipəti iətəmimi kəməsolian nəuəlin kətiəh əmə, mətəu nəuəlin tepət.

15 Nəmə nəhlkīn təni məmə, “Səniəmə iəu nəhlmīn, kəni tol lanəha, səniəmə iəu nəuəli nipətin kəti,” kəni nəghatīən rəhan təsolian məmə nəhlkīn in səniəmə nəuəli nipətin nəuətin.

16 Kəni nəmə matəlgīn təni məmə, “Səniəmə iəu nəhmtīn, kəni tol lanəha, səniəmə iəu nəuəli nipətin kəti,” kəni nəghatīən rəhan təsolian məmə matəlgīn in səniəmə nəuəli nipətin nəuətin.

17 ?Nəmə nipətin in nəhmtīn rəfin əmə, kəni otəhra mətəu nati? ?Kəni nəmə nipətin in matəlgīn rəfin əmə, kəni otəhra məmiəvin nati.

18 Mətəu kəpə, Uhgīn təməuəri nəuəli-nəuəli nipətin ilah rəfin iətəm in tolkeikei məmə ilah okotol lanəha.

19 Nəmə nipəti iətəmimi kəti in nəuəli-nəuəlin əmə kəti, təhmen e nəhlkīn, mətəu səniəmə in nipətin kəti pəhriən.

20 Mətəu nipəhriənian, nəuəli-nəuəlin tepət, mətəu nipətin kətiəh əmə.

21 Nəhmtīn ko təsəniən kəm nəhlmīn məmə, “Iəu iəkəpəh ik, iəu inəhmen rəkis.” Kəni rəhn-kəpə ko təsəniən kəm nəhlkīn mil məmə, “Iəu iəkəpəh itəlau, iəu inəhmen rəkis.”

22 Təsəlian lanəha. Kəni tapirəkis inu, nəuəli-nəuəli nipətitah iətəm nikitah təhti məmə ilah kotəpəou agīn, ilah nati keikei o nipətitah.

23 Kəni nəuəli-nəuəli nipətitah iətəm nikitah təhti məmə ilah nati əpnəpīn əmə, kautol nolian rəha nisīaiən e lah. Kəni nəuəli-nəuəlin rəha naulisīən, kitah kauteh vivi ilah.

24 Mətəu nəuəli-nəuəli nipətitah iətəm təsolian naulisīən, kitah kəsotolian nati agīn e lah. Mətəu Uhgīn təmuəpūmīn nəuəli-nəuəli nipətitah mīn, kəni matīsiāi nəuəli-nəuəlin mīn iətəm kitah kauteh=pən əmə ilah.

25 Kəni e nolian əha, nəuəli-nəuəli nipətitah okəsotəhapu əhapuiən ilah mīn, mətəu ilah okotəh vivi rəfin ilah mīn.

26 Nəmə nəuəlin nəuətin tətətəu nəhməiən, kəni nəuəlin mīn ilah rəfin okotətəu nəhməiən ilah mīn. Kəni nəmə nəuəlin nəuətin kətəfən nisīaiən kəm in, kəni nəuəlin mīn rəfin okotagiən ilah mīn.

27 Nipəti nəghatīən u məmə itəmah nipəti Krīsto, kəni itəmah rəfin kətiəh kətiəh itəmah nəuəlin mīn rəha nipəti Krīsto.

28 Kəni e niməfaki, Uhgīn təmaupən mələhu=pən aposil mīn, kəni uərisig ko, iəni mīn, kəni uərisig ko, nəgətun mīn. Kəni təmələhu=pən nətəm kautol nati apīspīs, mīne ilah nətəm kautol vivi nīmīsiən mīn, kəni nətəm kətasīru e nətəmimi, kəni nətəm koteinatig nətəm kətasīru o nəniən rəha niməfaki, kəni nətəm kəutəghati e nəghatīən ikīn pīsin mīn.

29 ?Nətəmimi rəfin aposil mīn? ?Uə nətəmimi rəfin iəni mīn? ?Uə nətəmimi rəfin nəgətun mīn? ?Uə nətəmimi rəfin kautol nati apīspīs mīn?

³⁰ ? Uə nətəmimi rəfin kautol vivi nımisiən mın? ? Uə nətəmimi rəfin kəutəghati e nəghatiən ikin pisin mın? ? Uə nətəmimi rəfin kəutəni pətigəm nıpəti nəghatiən ikin pisin mın? Kəpə, təsoliən lanəha.

³¹ Mətəu təuvır məmə nəkotələhu=pən əskasik nətəligiən rəhatəmah o nosiən nəsanəniən pisin pisin mın iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəfa, ilah mın əha kotəuvır agın.

Mətəu rəueiu iəkəni=pinə suaru təuvır agın.

13

Nolkeikeiən

¹ Nəmə iətəghati e nəghatiən rəha nətəm ikin pisin mın, uə nəghatiən rəha nagelo mın, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nıkkik, rəhak nəghatiən in nəuiən əpnəpın əmə təhmen e nəuia dirəm uə nəuia bel.

² Nəmə iatos nəsanəniən iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəfa o nəni pətigəmiən nəghatiən mın iətəm Uhgın tətəfa, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nıkkik, iəu nati əpnəpın əmə. Kəni nəmə iəkəhrun nati oneuən rəfin mine nəhruniən rəfin, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nıkkik, iəu nati əpnəpın əmə. Kəni nəmə rəhak nəhatətəiən təkəsik məmə otol nıtəuat kəti tiet, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nıkkik, iəu nati əpnəpın əmə.

³ Nəmə iəkəfən rəfin rəhak natimnati kəm nanrah mın, uə iəkegəhan e nıpətik məmə nigəm otus, mətəu iəsosian nolkeikeiən e nıkkik, iəsoliən win e nati kəti.

⁴ Noliən rəha nolkeikeiən tol lanu: iətəmi kəti rəhan nətəligiən təfəməh, kəni matol təuvır kəm nətəmimi, kəni məsətgərahian e nətəmimi, kəni məsəri pikiən, kəni məsəfəri aruiən in,

⁵ kəni məsol-pəniən nətəmimi, məsalkutiən o nərfın, kəni nıkin təsahmə uəhaiən, kəni məsaskəlım pikiən nərahian iətəm iətəmi kəti tatol lan.

⁶ Kəni nıkin təsagiəniən o noliən tərah mın, mətəu nıkin tagiən əmə o noliən təuvır mın rəha nıpəhriəniən.

⁷ Noliən rəha nolkeikeiən tol lanu: nati əpnəpın suaru rəha iətəmi kəti tiəkis, mətəu nian rəfin iətəmi əha tatıtəu=pən əmə, məsəhlmanian e rəhan nəhatətəiən nian kəti, kəni nian rəfin tətələhu=pən əskasik rəhan nətəligiən e Uhgın, rəhan nəhatətəiən tətəhtul əmə lanko e nian rəha nərahian.

⁸ Noliən rəha nolkeikeiən naunun tikə. Mətəu rəha nəni pətigəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa, otəpanikə. Rəha nəghatiən iki pisin mın, okəpanohkə. Rəha nəhruniən nati, otəpanikə.

⁹ Tol lanəha mətəu-inu nəhruniən rəhatah nəuan nəuvetın əmə, kəni kəutəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa mətəu nəghatiən u tatol əpu nəuan nəuvetın əmə.

¹⁰ Mətəu nian Iesu Kristo otuva mın mol əhruahru natimnati mın rəfin, kəni nəsanəniən mın iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəfa rəueiu okohkə.

¹¹ Nian iəmətəkəku, iəmətəghati təhmen e iəpəou, kəni nəhruniən rəhak təhmen e rəha iəpəou, kəni noliən rəha nətəligiən rəhak təhmen e rəha iəpəou. Mətəu nian iəmuva mol iətəmi asoli lak, iəmələhu noliən mın rəha iəpəou e nəmtahk.

¹² Rəueiu, kitah kauteruh nəuan nəuvetın əmə təhmen e iətəmi kəti tateh narmın e kilas iətəm təuau. Mətəu e nian əha, kitah okoteruh əhruahru nəhmti Uhgın. Rəueiu, iəkəhrun nəuan nəuvetın əmə, mətəu e nian əha, iəpanəhrun əhruahru natimnati rəfin, təhmen məmə Uhgın təhrun ərəfin iəu mine əha rəueiu.

¹³ Kəni rəueiu, noliən milahal u kisil kələhtul: noliən rəha nəhatətəiən, noliən rəha nuhuiniən e Uhgın, mine noliən rəha nolkeikeiən. Mətəu iətəm in təuvir pik agın e lahal, in noliən rəha nolkeikeiən.

14

Nəni pətiğəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa, mine nəniən nəghatiən iki pisin min

¹ Otalkut əskasik məmə nolkeikeiən otarməniğ e nəmiəğəhiən rəhatəmah, kəni motalkut əskasik məmə onəkotos nəsanəniən min iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəfa, kəni otalkut pik təhmin min o nəsanəniən rəha nəni pətiğəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa.

² İəkəni lanəha mətəu-inu itəmah kəti iətəm tətəghati e nəghatiən iki pisin min, təsəghatiən kəm nətəmimi, mətəu tətəghati əmə kəm Uhgın. Pəhriən, iətəmi kəti tikə iətəm təhrun nəghatiən iətəm in tətəni, mətəu in tətəni pətiğəmiən nəghatiən oneuən min e Narmin Rəha Uhgın.

³ Mətəu nətəmimi rəfin nətəm kəutəni pətiğəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən e nəghatiən rəhalah, kəutəni kəm nətəmimi o nol əskasikiən ilah, o nəfəriən nətəliğin rəhalah, kəni o nasiruiən məfəri nikilah.

⁴ İətəmimi iətəm tətəghati e nəghatiən iki pisin min, tatol əskasik aru əmə in, mətəu iətəmimi iətəm tətəni pətiğəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən e nəghatiən rəhalah, tatol əskasik niməfaki.

⁵ İəkolkeikei məmə itəmah rəfin agın nəkotəghati e nəghatiən iki pisin min, mətəu təuvir pik məmə nəkotəni pətiğəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfinə. İətəmimi iətəm tətəni pətiğəmiən nəghatiən iətəm Uhgın tətəfən, in tətəsi ru pik e niməfaki tapirəkis agın iətəmimi iətəm tətəghati e nəghatiən iki pisin min mətəuarus in təni nipətin məmə otol əskasik niməfaki.

⁶ Piak min mine nəuvinik min. ?Nəmə iətuva o təmah kəni mətəghati e nəghatiən iki pisin, təhro lanu iəu iəkəuvir o təmah? Mətəu nəmə iatol pətiğəmiən nəghatiən nəuvein iətəm kəməutəhluaig əpən, uə iətos nəhruniən nəuvein, uə nəghatiən iətəm Uhgın tətəfa, uə nəghatiən rəha nəgətuniən, kəni oiəkəsiru e təmah.

⁷ Otətəliğ-to e natimnati təhmen e bambu iətəm kətahli, uə kitar iətəm katoh. Natimnati min əha kəsotəmiəğəhiən, iətəmimi əmə tatol ilah kəutəgət. Mətəu nəmə kəsotəgət əhruahruin, kəni itəmah onəkotəruru məmə nəpuən nak ilah kəutəni. ⁸ Kəni nəmə təui təsasək əhruahruin, kəni nətəmimi okotəruru məmə kotəkeikei motol əpenə-penə o nəluəğiniən.*

⁹ Mətəu təhmen əmə e təmah. ?Nəmə nəutəghati e nəghatiən iətəm nətəmimi kotəruru, okotəhro lanu motəhrun nipəti nəghatiən nəutəni? İtəmah onəkotəghati əmə kəm niməğəuəğəu, mətəu nətəmimi kəsotosiən nipətin.

¹⁰ Pəhriən məmə nəghatiən min tepət e nəhue niftəni, mətəu ilah rəfin nipətəlah əha iki.

¹¹ Kəni nəmə iəsəhruniən nipəti nəghatiən iətəm iətəmi kəti tətəni=pa kəm iəu, iəu iapispis ohni, kəni in iapispis ohniəu.

¹² Təhmen əmə e təmah. İtəmah nəkotolkeikei nəsanəniən min rəha Narmin Rəha Uhgın, kəni tol lanəha, otalkut məmə nəkotəvləkin niməfaki e nəsanəniən min iətəm okotasiru pik lan.

¹³ Mətəu-inu o nati əha, okəmə itəmah kəti tətəghati e nəghatiən iki pisin min, otəkeikei məfaki min məmə Uhgın otəfən nipəti nəghatiən u məmə otəni pətiğəmiən kəm niməfaki.

13:13 1Təs 1:3 **14:1** 1Kor 12:31; 14:39 * **14:8** E nian rəha Pol, soldia kəti tətəhli nati kəti təhmen e təui nian nərahin tətuva təhmen e nəluəğiniən. Nəpuən kəti, nipətin təni məmə, "Otol əpenə-penə o nəluəğiniən!" Kəni nian nətəmimi kəutətu, ilah kotol əpenə-penə o nəluəğiniən.

¹⁴ Nəmə iətəfaki e nəghatiən ikin pišin min, nikik tətəfaki mətəu nətəligiən rəhak tətəhtul əpnapin əmə.

¹⁵ ?Kəni iəkəhro? Iəkəfaki e nikik, mətəu iəkəfaki min e nətəligiən rəhak e nəghatiən iətəm iəkəhrun. Kəni iəkani nəpuən e nikik, mətəu iəkani min nəpuən e nətəligiən rəhak e nəghatiən iətəm iəkəhrun.

¹⁶ ?Nəmə nətəni-vivi Uhgīn e nikim e nəghatiən pišin, təhro iətəmi kəti iətəm təruru nəghatiən u in otəni “Əuəh” e rəham nəfakiən, mətəu-inu in təruru nati iətəm nətəni?

¹⁷ Nəmə təhro nətəni-vivi pəhriən Uhgīn, mətəu nəsasiruiən e iətəmimi pišin kəti min.

¹⁸ Iətəni tagkiu kəm Uhgīn məmə iətəghati e nəghatiən ikin pišin min tapirəkis itəmah rəfin.

¹⁹ Mətəu e niməfaki, nəmə iətəgətun nətəmimi e nəghatiən faif əmə iətəm kotəhrun, inu təuvir mapirəkis aɡin nəmə iəkəni nəghatiən ten-tausin e nəghatiən pišin iətəm kinotəruru.

²⁰ Piak min mine nəuvinik min. Sotoliən nətəligiən rəhatəmah təhmen e kəlkələh min. E nəmiəgəhiən rəhatəmah, təuvir məmə nəkotəhmen e kəlkələh min nətəm kotəruru əhanəh noliən tərəh. Mətəu e nətəligiən rəhatəmah, təuvir məmə nəkohmətə.

²¹ Kəmətəi lanəha e Lou rəha Mosis məmə,
“Iəkol məmə nətəmimi kautəghati e nəghatiən ikin pišin min okotəni rəhak
nəghatiən kəm rəhak nətəmimi.

Kəni ilah okotətəu nəghatiən min rəha napispis min.

Mətəu nati əpnapin ilah okotətəu nati əha iətəm tol pišin, ko kəsotətəligiən lak. Iərməniɡ tətəni lanu.”

²² Tol lanəha, nəghatiən ikin pišin min, in nəmtətəiən kəti rəha nətəmimi nətəm kəsotəfakiən, səniəmə nəmtətəiən kəti rəha nəfaki min. Mətəu nian iətəmimi kəti tətəni pətəgəm nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfən, in rəha nəfaki min, səniəmə rəha nətəm kəsotəfakiən.

²³ ?Tol lanəha, nəmə niməfaki apiəpiə tətuhapumīn, kəni nətəmimi rəfin kautəghati e nəghatiən ikin pišin min, kəni ilah nəuvein nətəm kəsotəhruniən, uə nətəm kəsotəfakiən kəhuva imə, ilah okotəni məmə itəmah nəutalməli, uə kəpə?

²⁴ Mətəu nəmə iətəmi təsəfakiən kəti, uə iətəmi təruru tuva imə nian nətəmimi rəfin kəutəni pətəgəm nəghatiən iətəm Uhgīn tətəfən, kəni nəghatiən rəhatəmah otek nikin, kəni in otəhrun məmə in iol təfagə tərəh, kəni nəghatiən min əha okotakil rəhan noliən,

²⁵ kəni rəhan təfagə tərəh min iətəm kəutəhluaig otuva e nəhagəhagiən. O nati əha, in otasiəulin e nisialiən məfaki kəm Uhgīn, mətəni pətəgəm məmə, “! Itəmah pəhriən Uhgīn nəutan!”

Nələhu əhruahruian noliən rəha nəfakiən

²⁶ Piak min mine nəuvinik min. Pəh iəkəni niyəti rəhak nəghatiən min u rəueiu. Nian itəmah rəfin nəkəhuva kətiəh e nuhapuminiən o nəfakiən, itəmah rəfin kətiəh kətiəh rəhatəmah əha ikin uək o noliən, nəuvein kəutəni nəpuən, nəuvein kəutəgətun ilah, nəuvein kautol əpu nəghatiən nəuvein u kəmotəhluaig əpən, nəuvein kəutəghati e nəghatiən ikin pišin min, nəuvein kəutəni niyəti nəghatiən min əha. Onəkotəkeikei mautil natimnati min əha o nuyləkiniən niməfaki təkəsik.

²⁷ Nəmə nətəmimi nəuvein kautəghati e nəghatiən iki pišin, keiu uə kisil əmə okotəghati. Kəti otəni rəhan, uərisiɡ kəti, konu kəti min təni rəhan, kəni iətəmi kəti otəkeikei mənəni niyəti nəghatiən min əha.

²⁸ Nəmə iətəmimi tikə o nəni pətigəmian nıpəti nəghatıən mın əha, iətəmimi iətəm otəghati e nəghatıən pısın, otəkeikei məsəghatıən e niməfaki, kəni məghati oneuən əmə kəm Uhgın.

²⁹ Kəni iəni mın, təuvır məmə iəni keiu uə kısıl okotəghati, kəni nətəmimi nəuvein okotakil vivi nəghatıən kəutəni.

³⁰ Kəni nəmə Uhgın tatol əpu nəghatıən kəti iətəm təmatəhluaig aupən tətuvə o iətəmi kəti iətəm tətəharəg, təuvır məmə iətəm təmaupən mətəghati otəpəh nəghatıən.

³¹ Tol lanəha, itəmah nətəm nəutəni pətigəm nəghatıən iətəm Uhgın tətəfinə, kəti otaupən məghati, konu kəti mın, ko kəti mın məmə nəkotəgətun nətəmimi rəfin, motəfəri nətəligiən rəhalah.

³² Sotaluiən məmə iəni mın kəutarmənig e nıkilah məmə okotəhrun nəni pətigəmian nəghatıən rəhalah e nian iətəm in təhruahru o nənian,

³³ mətəu-inu Uhgın səniəmə in Uhgın rəha nolıən nəruruıən e nati, mətəu in Uhgın rəha nəməlinuiən, təhmen e niməfaki mın rəfin.

³⁴ Nian kətəfaki lan, nıpətan okotəharəg möhkə agın, mətəu-inu təsəhruahruıən məmə okotəghati. Mətəu okotəkeikei məutətəlig e nətəmi asoli rəha niməfaki, təhmen əmə e iətəm Lou tətəni mine.

³⁵ Nəmə kotalkeikei məmə kotəhrun nati kəti, okotəkeikei motətapuah o rəhalah nəman mın əpəha lahuənu, mətəu-inu tol naulisiən məmə pətan otəghati əpəha e niməfaki.

³⁶ ?Təhro? ?Nıkitəmah təhti məmə nəghatıən rəha Uhgın təmaupən miet pətigəm o təmah? ?Uə nıkitəmah təhti məmə nəghatıən rəha Uhgın təmuva əmə o təmah?

³⁷ Nəmə itəmah kəti nıkin təhti məmə in iəni kəti, uə Narmın Rəha Uhgın təməfən nəsanəniən kəti kəm in, in otəkeikei məni nıpəhriənian e nəghatıən iətəm iətətei kəm təmah məmə in nəuia İərmənig.

³⁸ Nəmə təpəh nənian nıpəhriənian e nəghatıən u, okəsəni mınian nıpəhriənian e rəhan nəghatıən.

³⁹ Tol lanəha, piak mın mine nəuvınık mın, təuvır məmə nəkotəkeikei məmə nəkotəni pətigəm nəghatıən iətəm Uhgın tətəfinə, kəni məsotəhtul pəsigiən e nənian nəghatıən ikın pısın mın.

⁴⁰ Mətəu e natimnati rəfin agın iətəm nautol e nəfakiən, otol e nolıən iətəm in təhruahru o niməfaki, motohtəu=pən vivi nolıən rəha nəfaki ən.

15

Kristo təməmiəgəh mın e nımisian

¹ Piak mın mine nəuvınık mın. İəkolkeikei məmə iəkəni pətigəm kəm təmah nanusiən təuvır iətəm iəmatəni pətigəm kəm təmah aupən, nəmotos e nıkitəmah, kəni motos rəhatəmah ikın nəhtuliən lan.

² Nəmə nəkotaskəlım əskasik nanusiən təuvır əhruahru iətəm iəu iəməni pətigəm kəm təmah, Uhgın otosmiəgəh itəmah lan. Mətəu nəmə nəkotəpəh nati əhruahru, motəhatətə e nəghatıən pısın, kəni nəhatətəiən rəhatəmah in nati əpnəpın əmə.

³ İnəni=pınə rəkis kəm təmah natimnati agın mın iətəm iəmətəu məmə, Kristo təmimis o rəhatah nolıən tərəh mın təhmen e Nauəuə Rəha Uhgın təməni rəkis mine,

⁴ kəmitənim, kəni təmiəgəh mın e nımisian e nian iətəm tatol kısıl lan təhmen əmə e Nauəuə Rəha Uhgın təməni rəkis mine,

⁵ kəni təmaupən miet pətīgəm o Pitə, uərisig ko, o rəhan mīn nətəmimi tueləf rəfin.

⁶ Uərisig lanko, in təmiet pətīgəm mīn o piatah mīn tapirəkis faif-hanrit e nian kətiah əmə, u ilah tepət kautəmiəgəh əhanəh, mətəu nəuvein kinohmis rəkis.

⁷ Kəni uərisig, tiet pətīgəm=pən o pian Jemis,* kəni mine o aposil mīn rəfin.†

⁸ Kəni uərisig e lah rəfin, in təmiet pətīgəm mīn ohniəu, nati əpnəpīn iəu iəkəhmen e iəpəou iətəm iəmair pahi. Iəmuva məmə iəu aposil e suaru pišīn aģin.

⁹ Tol lanəha, iəu ləhtəni aģin e aposil mīn rəfin, kəni iəsəhmenian məmə nətəmimi okotauin lak məmə iəu aposil kəti, mətəu-inu iəu iəmatol nərəhian kəm niməfaki rəha Uhgīn aupən.

¹⁰ Mətəu e nəuviriən iətəm Uhgīn təməfa kəm iəu, iəmuva məhmen lanu rəueiu, kəni nəuviriən əha təsuva əpnəpīnian, mətəu nəuan əha ikin. ! Nipəhriənian, iəmol uək tapirəkis rəfin aposil mīn! Mətəu səniəmə e rəhak əmə nəsanəniən, mətəu e nəuviriən əmə iətəm Uhgīn təməfa kəm iəu.

¹¹ Nati əpnəpīn iəu iəməni pətīgəm, uə ilah kəmotəni pətīgəm nanusiən təuvir kəm təmah, mətəu nəghatīn u inu iətəm iətəni pətīgəm, nanusiən təuvir iətəm nəmotəni nipəhriənian lan.

Nəmiəgəhian e nimisiən rəha nətəm kəmoħmis

¹² Iəmətəu məmə itəmah nəuvein nəutəni məmə nətəm kəmoħmis ko kəsotəmiəgəh minian. ? Mətəu nəmə kəmotəni pətīgəm məmə Kristo təməmiəgəh mīn e nimisiən, kəni təhro itəmah nəuvein nəutəni məmə nətəm kəmoħmis ko kəsotəmiəgəh minian?

¹³ Mətəu nəmə nəghatīn rəhatəmah in nipəhriənian, məmə nətəm kəmoħmis kəsotəmiəgəh minian, kəni ko Iesu mīn təsəmiəgəhian e nimisiən.

¹⁴ Kəni nəmə Kristo təsəmiəgəhian e nimisiən, kəni uək rəhatimah o nəni pətīgəmiən nanusiən təuvir, in nati əpnəpīn əmə, təhmen mīn əmə e nəhatətəian rəhatəmah.

¹⁵ Nati kəti mīn lanəha, nəmə Kristo təsəmiəgəhian e nimisiən, itimah iəmotəiuə e Uhgīn mətəu-inu iəmotəni pətīgəm məmə Uhgīn təmosmiəgəh Kristo e nimisiən. Mətəu nəmə nətəm kəmoħmis ko kəsotəmiəgəh minian e nimisiən, təhmen itəmah nəuvein kəutəni, kəni ko Uhgīn təməsosmiəgəhian Kristo e nimisiən!

¹⁶ Mətəu-inu nəmə nətəm kəmoħmis ko kəsotəmiəgəh minian e nimisiən, kəni ko Kristo təsəmiəgəh minian e nimisiən.

¹⁷ Kəni nəmə Kristo təsəmiəgəh minian e nimisiən, kəni nəhatətəian rəhatəmah nipətīn tikə, kəni itəmah nəutatig əhanəh e təfagə tərāh mīn.

¹⁸ Kəni nətəmimi nətəm kəmotəni nipəhriənian e Kristo nətəm kinohmis rəkis, ilah mīn kəmotəmkarəpən rəkis e nəmiəgəhian itulin.

¹⁹ !Nəmə kautələhu=pən əskasik rəhalah nətəliģian e Kristo o nəmiəgəhian əmə rəha nəhue niftəni, kəsi, təuvir əmə məmə nətəmimi okotətəu tərāh o təmah tapirəkis aģin nətəmimi rəfin mətəu-inu, kəmotəmkakiəh! Kəni rəhatah nosiən nahməian o Kristo otol nati əpnəpīn əmə lan.

²⁰ !Mətəu kəpə! Nipəhriənian məmə Kristo təməmiəgəh pəhriən mīn e nimisiən. In təmaupən e nətəmimi rəfin nətəm kəmoħmis kəni məmiəgəh mīn e nimisiən, kəni ko təsīmīs minian.‡

15:5 Mat 28:16-17; Luk 24:34 * **15:7** Jemis, in pia Iesu, kəni rəueiu in təmuva iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm. † **15:7** Nian Pol tətəni “aposil mīn,” nian nəuvein, tətəghati e nətəmimi mīn tueləf rəha Iesu, kəni nian nəuvein tətəghati e rəhan mīn nətəmimi tueləf mine nəuvein mīn. **15:7** Uək 1:3-4 **15:8** Uək 9:3-6 **15:9** Efəs 3:8; 1Tim 1:15 **15:10** 2Kor 11:23 ‡ **15:20** Kristo in təhmen e nəniəskasikiən rəha Uhgīn məmə nətəmimi rəfin okotəmiəgəh mīn e nimisiən.

²¹ Otətəlig lan. NİMİSIƏN tinuva e nəhue niftəni e iətəmimi kəti, kəni tol mīn əmə lanəha, nəmiəgəh mīniən e nīmisiən təmuva e iətəmimi kəti.

²² Tol lanəha, nətəmimi rəfin okohmis mətəu-inu kəmotşipən e Atəm, kəni təhmen əmə, nətəmimi rəfin nətəm kəməhuva kətiəh ilah Kristo okotəmiəgəh mīn.

²³ Mətəu ilah mīn u, okotəmiəgəh mīn e nian əhruahru rəhalah. Kristo in təmaupən məmiəgəh mīn, kəni nian in otuva mīn, rəhan mīn okotəmiəgəh mīn.

²⁴ Kəni naunun nian otuva. In otərəkin narməniəgiən mīn rəfin, mīne nepətiən mīn rəfin, mīne nəsanəniən mīn rəfin. Uərisig lan, in otəhlman=pən e narməniəgiən rəhan e nəhlmī Uhgīn Tata.

²⁵ Tol lanəha mətəu-inu, in təkəikei mətəu rəniəgəh mətəuərus məmki=pa rəhan tikimīr mīn meviəg-ərain e lah e nəhllkin.

²⁶ Naunu rəhan tikimīr iətəm otərəkin, in ko nīmisiən. Kəni nīmisiən otikə mīn,

²⁷ mətəu-inu “tinəmki=pa natimnati rəfin meviəg-ərain lan e nəhllkin.” Otətəlig-to lan, nian tətəni məmə natimnati rəfin aɡin tinəteviəg-ərain e nəhllkin, nəkotəruh məmə səniəmə Tatə Uhgīn mīn əha ikīn e nəhllkin. In Uhgīn iətəm təmələhu=pən natimnati rəfin aɡin ləhtəni e nəhllki Kristo.

²⁸ Nian Uhgīn tinol natimnati mīn əha, kəni Nətin aru otuva ləhtəni e Narməniəgiən Rəha Uhgīn iətəm təmələhu=pən natimnati rəfin e nəhllkin, məmə Uhgīn əmə otərməniəg e natimnati rəfin.

²⁹ Otətəlig-to lan. ?Təhro e nətəmimi nətəm katol bəptais e lah o nətəm kinohmis rəkis? ?Nəmə nətəm kəmohtis kəsotəmiəgəh mīniən nian kəti, kəni təhro katol bəptais e nətəmimi o lah?§

³⁰ ?Kəni təhmen əmə e timah, təhro iaütələs pīkin nian əskasik mīn e nəmiəgəhiən rəhatimah nian rəfin?

³¹ !Iatos nonauvil, piak mīn mīne nəuvinik mīn, məmə nətəmimi kotalkut məmə okotohamu iəu e nian tepət! Nəkotəhrun məmə inu nīpəhriənən təhmen əmə məmə iətasiru o nəhatətəiən rəhatəmah e Kristo Iəsu Iərməniəg rəhatah.

³² ?Nəmə iəməluəgin kəm nati miəgəh mīn iətəm kəuton iətəmi əpəha Efəsis* o nətəliəgiən rəha nətəmimi əmə, iəmol win e nak? Nəmə nətəm kəmohtis kəsotəmiəgəh mīniən, pəh kotol əmə təhmen e nəghatiən u iətəm tətəni məmə, “Pəh kotəuən motəmnim, mətəu-inu oləuig kohmis.”

³³ Sotoliən nətəmimi koteiuə e təmah. Inu nīpəhriənən iətəm iətəmi kəti təməni, “Nian nətəmimi rəhalah nolīən təuivir kəutan ilah nətəm kotərah, nətəm kotərah kəutərəkin nolīən təuivir rəhalah.”

³⁴ Ohtəlig=pa mīn motos əhruahru mīn nətəliəgiən rəhatəmah iətəm təhruahru, kəni motəhlman e təfəgə tərah mīn, mətəu-inu itəmah nəuəvin kotəruə əhanəh Uhgīn, kəni inu nati kəti rəha nəuliəniən.

Nipəti iətəm təmimis tətəmiəgəh mīn

³⁵ Mətəu nəmə nətəmimi nəuəvin kotətapuəh məmə, “?Nətəm kəmohtis okotəmiəgəh əhro lanu? ?Okotos nīpəti nak məhuva?”

³⁶ !Nəghatiən əha təlməli! Nati u təhmen e nikitī nati iətəm kotəhrun rəkis. Nikitī nati iətəm nəmərfəi, otəkəikei maupən mīmīs, uərisig təpanəmiəgəh.

15:21 Rom 5:12 **15:23** 1Təs 4:16; Nəh 20:5 **15:25** Mat 22:44 **15:26** Nəh 20:14 **15:27** Sam 8:6 § **15:29** Pol təsəni əhruahruən məmə in tolkeikei məmə nətəmimi okotol bəptais e lah o nətəmimi nətəm kinohmis rəkis, mətəu təməni əmə məmə nətəmimi nəuəvin kəmautol lanəha. Kəni kitah u rəueiu, tiəkis o nəhruənən nīpəti nəghatiən u. **15:30** Rom 8:36 * **15:32** Pol tətəghati e tikimīr mīn rəhan əpəha Efəsis, mətəu səniəmə nati miəgəh mīn pəhriən. **15:32** Aes 22:13 **15:36** Jon 12:24

³⁷ Nian nəkərfei nikiṭi nati, nəsarfeian nəukəṭin iəṭəm otuva, məṭəu nikiṭi nati əmə, nəmə nikiṭi wit uə nati piṣin kəṭi.

³⁸ Məṭəu Uhgın tol tateviə e nəukəṭin iəṭəm in tolkeikei, kəni nikiṭi nati rəfin, in əmə tətəfa nipiṭilah.

³⁹ Nipiṭilah rəfin kəsotəhmen-əhmenian. Nipiṭi iəṭəmimi tol piṣin e rəha nati miəgəh mın, mine mənig mın, mine nəmu itəhi.

⁴⁰ Əpəha e neai, natimnati əha ikin, kəni e nəhue niftəni natimnati mın əha ikin tol piṣin. Nian koteruh nati əpəha ilis e neai məmə in təuvir, rəhan nəuviriən in tol piṣin e nəuviriən rəha nati əpəha ləhtəni e nəhue niftəni.

⁴¹ Kəni nəhagəhagian rəha mitigar tol piṣin e nimihliən rəha məuiḡ mine nasiəian rəha məhau mın. Kəni nasiəian rəha məhau mın nəuvein, kotol piṣin e rəha nəuvein mın.

⁴² Kəni təhmen əmə e nipiṭi nəṭəm kəmoḡmis nəṭəm kautəmiəgəh mın. Nipiṭin iəṭəm kəmiṭənim otəmnəmit, məṭəu nian otəmiəgəh mın, otəsəmnəmit minian.

⁴³ Nian katitənim, in nati kəṭi iəṭəm nəṭəmimi kəsotolkeikeian, məṭəu nian otəmiəgəh mın, in nati kəṭi iəṭəm nəṭəmimi okoteruh rəha nəuviriən. Nian katitənim, nəsanəian rəhan tikə, məṭəu nian otəmiəgəh mın, təsanən.

⁴⁴ Nian katitənim nipiṭitah, in nati rəha nəhue niftəni, məṭəu nian otəmiəgəh mın, in nati rəha negəu e neai.

Nəmə nipiṭin əha ikin rəha nəhue niftəni, rəha negəu e neai mın əha ikin.

⁴⁵ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “İəṭəmi təmaupən aḡin, Atəm təmos nipiṭin miəgəh.” Kəni naunun Atəm, inu Kristo, təmuva narmin u tətəfa nəmiəgəhian.

⁴⁶ Nati rəha narmin təməsaupəniən muva, məṭəu nati rəha nəhue niftəni, uərisig lan nati rəha narmin təpanuva.

⁴⁷ İəṭəm təmaupən aḡin, kəmol e niməulul rəha niftəni, məṭəu iəṭəm təmuərisig u Kristo, təmsipən e negəu e neai.

⁴⁸ Nəṭəmimi rəfin e nəhue niftəni, nipiṭilah təhmen e nipiṭi Atəm, məṭəu nəṭəmimi nəṭəm okəhuvən e negəu e neai nipiṭilah otəhmen e nipiṭi Kristo, u təmsipən ikin.

⁴⁹ Rəueiu kitah kotəhmen e Atəm u rəha nəhue niftəni, kəni tol lanəha, nian kəṭi okotəhmen e Kristo u rəha negəu e neai.

⁵⁰ İəṭəni pətiḡəm kəm təmah, piak mın mine nəuvirik mın məmə, nipiṭin mine nira iəṭəmimi təruru nuvəniən e Narmənigiən Rəha Uhgın, kəni təhmen əmə, nati iəṭəm otəmnəmit otəsosiən nati iəṭəm tətətiḡ itulin.

⁵¹ Otətəlig-to, kəni oiəkəni nati oneuən məmə, səniəmə kitah rəfin okoḡmis, məṭəu Uhgın otol nipiṭitah rəfin okotəuiək vivi,

⁵² in otol uəhai əmə təhmen e noraipiən, nian naunu təui rəha Uhgın otasək. Məṭəu-inu təui otasək, kəni nəṭəm kəmoḡmis okotəmiəgəh mın məsoḡmis minian, nipiṭilah otəuiək. Kəni kitah u kəutəmiəgəh e nian əha, Uhgın otol nipiṭitah mın təuiək vivi.

⁵³ Tol lanəha məṭəu-inu, nati iəṭəm otəmnəmit, inəha nipiṭitəmi, otəkeikei muvən e nati iəṭəm otəsəmnəmitiən, kəni nipiṭitəmi iəṭəm otimis otəkeikei muvən e nati iəṭəm otəsimiṣiən mətatig itulin.

⁵⁴ Nian nati u tuva mol nipiṭəriənian lan, kəni nəḡhatiən iəṭəm iəni Aiseə kəməṭei otuva nipiṭəriənian, tətəni məmə, “Nəluəḡiniən tinol naunun. Uhgın təmol win aḡin. Nimisiən tinikə.”

⁵⁵ “!Ei! !Nimisiən! ?Onəkəhro lanu lan mol win e timah?
!Ei! !Nimisiən! ?Onəkəhro lanu lan mus itimah?”

⁵⁶ Rəueiu, təfagə tərəh in təhmen e nati kəti tatus iətəmi kəni mətuva in nımisiən, kəni Lou tatol təfagə tərəh nəsanəniən rəhan tatepət.

⁵⁷ !Mətəu pəh kotəni-vivi Uhgın! Tatol məmə e İərmənig İesu Krısto, kitah kautol win.

⁵⁸ Tol lanəha, piak mın mine nəuvinik mın, otəhtul əskasik. Sotegəhanian məmə nati kəti təlauəl e təmah. Nian rəfin, otol uək rəha İərmənig e nikitəmah rəfin, mətəu-inu nəkotəhrun məmə uək rəha İərmənig iətəm nautol, səniəmə nati əpnəpın əmə mətəu in nati agin.

16

Məni o nasiruiən e nəfaki mın əpəha Jerusiləm

¹ Rəueiu iəkəni məni o nasiruiən e nəfaki mın əpəha Jerusiləm. Otol təhmen əmə məmə iəməni mine kəm nıməfaki mın əpəha profens əha Kəlesia.

² E Sante mın rəfin, itəmah rəfin kətiəh kətiəh onəkotəkeikei motələhu kalın məni nəuvein. İətəmi iətəm in tatos məni asoli, otələhu kalın tepət, kəni iətəmi iətəm tatos məni əkəku, otələhu kalın nəuan nəuvetin əmə. Tol lanəha, nian iəkuvnə, kəni kəsalkut mınıən o noriaruniən rəfin məni.

³ Kəni otəfu pətigəm itəmah nəuvein məmə okotos məni məhuvən. Kəni nian iəkuvnə, iəkətei nauəuə məni pətigəm ilah kəm nətəm Jerusiləm, kəni mahli=pən ilah kotəmki məni məhuvən əpəha ikın.

⁴ Nəmə iəkeruh məmə təuvir məmə iəu mın iəkuvən, kəni ilah okotohtəu=pa iəu.

Naliuəkiən mın rəha nətəmi asoli mın nəuvein

⁵ Uərisig iəmanuvnə məsal=pınə e təmah, iəkuvən=pən Masetonia, mətəu-inu iəkaupən muvən məsal=pən e nıməfaki mın əpəha ikın.

⁶ Kəni nəmə təhro iəkətiq nəuvetin mın kitah mın itəmah, mə kəmə təhro, kotətiq əmə motətəuarus nətəpuian tol naunun. Tol lanəha, nəkotəhrun nasiruiən lak e rəhak naliuəkiən iətəm iətuvən=pən ikın.

⁷ İəsolkeikeiən məmə iəkuvnə meruh itəmah ko miet mın uəhai əmə, mətəu iəkölkeikei məmə iəkuvnə kotətiq nəuvetin nəmə İərmənig tegəhan lak.

⁸ Mətəu iətətiq əmə Efəsis mətəuarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nauəniən Vi,

⁹ mətəu-inu Uhgın təmerəh e suaru asoli ohniəu məmə iəköl uək təuvir iətəm otəuə e nəuan tepət, nati əpnəpın nətəmi tepət kəutalkut məmə kotaiu-əpəsig lak o noliən uək.

¹⁰ Nəmə Timoti tuvənə meruh itəmah, otol təuvir kəm in motəfən nisaiən kəm in, sotoliən nati kəti iətəm otol nikin tərəh o təmah, mətəu-inu in tatol uək rəha İərmənig təhmen əmə lak.

¹¹ Sotoliən məmə itəmah kəti oteh iahu in. Otahli=pa tuva kəni motasiru lan e rəhan naliuəkiən məmə otitəlig=pa ohniəu. İətəhtahnin piatah mın ilah Timoti məmə okəhuva motəh iəu.

¹² Kəni e piatah Apolos, iəmətapuəh əskasik məmə in otəkeikei mıtəu=pən piatah mın muvnə meruh itəmah. In təsolkeikei pikiən məmə otuvnə əha rəueiu, mətəu in otuvnə e nian iətəm otəhruahru ohni.

¹³ Onəkəutair, məutəhtul əskasik e nəhatətəiən rəhatəmah. Məsotəginian, motol nətəligiən rəhatəmah təskasik.

¹⁴ Natimnati rəfin agin iətəm itəmah nautol, otol e nolkeikeiən.

¹⁵ Itəmah nəkotəhrun məmə Stefənəs mine rəhan mın, ilah kəmotəupən motəni nıpəhrıənıən e İesu əpəha Akaiə, kəni ilah kəutalkut əskasık o nasıruıən e nəfaki mın. İətəni əskasık kəm təmah piak mın məmə,

¹⁶ otısiyai ilah motol nəuialah, mine nətəmimi rəfin nətəm kautol pik uək o nıməfaki.

¹⁷ Nıki k təmagıən nıan Stefənəs, mine Fotunətəs, mine Akaekəs kəmhlıet pətıgəm, mətəu-ınu nati əpnarı nıan itəmah nəkohkə, mətəu nıan iəmeruh ilahal, təhmen əmə məmə iəmeruh itəmah.

¹⁸ İlahal kəmləfəri pik rəhak nətəlıgıən təhmen əmə məmə kəmhlol e təmah. Nətəmi kotol lanəha, okəkeikei kısıyai ilah.

Naunun nəghatıən rəha Pol

¹⁹ Nıməfaki mın u ikınu e profens əpəha Esiə kəutəni təuvır kəm təmah. Akuilə mine Prısilə kuolkeikei pik məmə okuəni təuvır kəm təmah e nərgı İərməni g ilah nəfaki mın nətəm kəmotuhapumın e nımə rəhalau.

²⁰ Piak mın rəfin ikınu kəutəni təuvır kəm təmah. Otəni təuvır kəm təmah mın təhmen məmə itəmah kətıəh əmə e Krısto.

²¹ İəu Pol, iatos pen o iətəmi u tatətəi nauəuə u, kəni matətəi əmə e nəhlmək nəghatıən u rəha nəniən təuvır kəm təmah.*

²² Nəmə iətəmi kəti təsolkeikeiən İərməni g, pəh nalpıniən rəha Uhgın tatuvən ohni.

!İərməni g rəhatımah, va-tə!

²³ Pəh İərməni g İesu təfınə rəhan nəuvırıən kəm təmah.

²⁴ İəkahlı=pınə rəhak nolkeikeiən kəm təmah rəfin e Krısto İesu. Əuəh.

16:15 1Kor 1:16 **16:19** Uək 18:2,18,26 * **16:21** E nıan əha, nıan tepət nətəmimi kotəhmen e Pol kəutəni rəhalah nəghatıən kəm iətəmimi kəti, kəni in tətəi rəkis. E fes 21 u, Pol aru tatos pen matətəi nəghatıən rəhan. **16:22** Kəl 1:8-9; Nəh 22:20

2 Korən

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki mın ikin Korən

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 2 Korən

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm niməfaki rəha Korən, mīne nəfaki mın rəha Akaiə profens rəfin. Korən in əpəha Akaiə profens.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Pol təmətei rəkis nauəuə kisił mahli=pən kəm niməfaki rəha Korən. Inu nauəuə iətəm tatol kuvət lan. Mətəu nauəuə iətəm tatol kətiəh, mīne nauəuə iətəm tatol kisił, ilau kəmiakə. Nauəuə iətəm tatol keiu, kətəni məmə 1 Korən, kəni e nauəuə u in təməghati əskasik kəm lah məmə okotəgəu əhruahru noliən tərəh mın rəhalah, kəni in təməgətun mın ilah e natimnati pisin mın nəuvein. İlah tepət e niməfaki kautətəu=pən nətəligiən rəha Pol iətəm təmətei e nauəuə 1 Korən. Mətəu nəuvein əha ikin, ilah kəutəni məmə Pol in səniəmə iətəmi asoli, kəni təsəhruahru iən məmə in otəghati lanəha. Kəni ilah kəutəni məmə in tatol uək rəhan o nosiən əmə mənı.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol in təmətei nauəuə u mətəgətun məmə in aposil kəti, kəni Uhgın in təməfən uək u kəm in, kəni təhruahru əmə məmə in otəghati lanəha kəm lah. Kəni in tolkeikei məmə otəniəhu nəgətuniən eiue mın iətəm kəutatig Korən.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, iətəm Uhgın təmıtəpin e nəuiən məmə iəu aposil rəha Kristo İesu, iətətei nauəuə u itimlau piatah Timoti. Nauəuə u tətuvnə kəm təmāh, niməfaki rəha Uhgın əpəha Korən, mīne nəfaki mın ilah rəfin əpəha ikin Akaiə.

² Pəh Uhgın Tatə rəhatah mīne İərmənig İesu Kristo, okuəfinə nəuviriən mīne nəməlinuiən kəm təmāh.

Uhgın iətəm tətəfəri nətəligiən rəha nətəmimi

³ Pəh kotəni-vivi Uhgın, u in Uhgın mīne Tatə rəha İərmənig rəhatah İesu Kristo. In Tatə iətəm in nəukəti nasəkəhruiniən, kəni in Uhgın iətəm nasiruiən rəfin o nəfəriən nətəligiən tatsipən ohni.

⁴ In tətəfəri nətəligiən rəhatah e nərahien rəfin rəhatah məmə kitah kotəhrun nəfəriən nətəligiən rəha nətəmimi e nərahien pisin pisin mın. Kəni kitah kotəfəri nətəligiən rəhalah e noliən rəha nəfəriən nətəligiən iətəm Uhgın təmōl kəm tah.

⁵ Təhmen əmə e nahməiən iətəm Kristo təmos, təmuva mın e nəmiəgəhiən rəhatah. Kəni e noliən əhmen əmə, Kristo in suaru məmə nasiruiən o nəfəriən nətəligiən rəhatah təmuva pik e nəmiəgəhiən rəhatah, kəni rəueiu nasiruiən rəhatah o nəfəriən nətəligiən tətuvən mın o nətəmimi pisin pisin mın.

⁶ Nəmə itimah iəutətəu nahməiən, nahməiən əha tətuvə o timah nian iəutəni pətigəm nanusiən təuvir, kəni nanusiən təuvir əha tətəfəri nətəligiən rəhatəmāh mosmiəgəh itəmāh. Nəmə Uhgın təməfəri nətəligiən rəhatimāh, tatol məmə itimah iəkotəhrun nəfəriən nətəligiən rəhatəmāh. Kəni nəuan rəha nəfəriən nətəligiən əha, tətəuə e nəmiəgəhiən rəhatəmāh, məmə otətasiru e təmāh məmə onəkotəhtul əskasik əmə lanko nian nəutatig e nahməiən kətiəh əmə iətəm kitah kəutatig lan.

⁷ İtimah iəmotəlhəu=pən əskasik rəhatimāh nətəligiən e Uhgın o təmāh məmə onəkotəhtul əskasik. Tol lanəha mətəu-inu kitah rəfin kəutatig e

natigian kətiah əmə məmə, itəmah nəkotətəu nahməiən iətəm iəutatig lan. Kəni təhmen əmə məmə Uhgın otəfəri nətəligian rəhatah, kəni in otəfəri min nətəligian rəhatəmah.

⁸ Piak min mine nəuvinik min, iəkotolkeikei məmə nəkotəhrun vivi nian əskasik min iətəm iəmotatig lan e profens ikin Esiə. Nərahian asoli min kəmotəfigəm pik o timah, tapirəkis nəsanəniən rəhatimah, təmol nikitimah təhti məmə no-iəkohmis.

⁹ Nipəhriənian, itimah iəmotətəu məmə kəmegəhan rəkis e timah məmə iəkohmis. Mətəu nian əskasik min əha kəməhuva məmə iəsotarəriəiən e timah, mətəu iəutarəriə e Uhgın iətəm tatol iətəmi təmimis təmiəgəh min.

¹⁰ In təmosmiəgəh itimah e nərahian asoli əha iətəm təmatuvən o nimisiən, kəni in otosmiəgəh itimah e nərahian iətəm otəmanuva. Iəmotələhu=pən əskasik rəhatimah nətəligian lan məmə in otosmiəgəh min itimah.

¹¹ Kəni in otol lanəha nian nəutəfaki o timah məmə, nətəmimi tepət okotəni-vivi Uhgın o natimnati təuvir iətəm in otol kəm təmah mətəu-inu nətəmimi tepət kəmotəfaki o timah.

Pol təməuhlin rəhan nətəligian o rəhan naliuəkiən

¹² Rəueiu iəkəni nəghatian u mətəgian əmə lan. Iəkotəhrun vivi e nikitimah məmə iəsotolian nati kəti tərəh e nolian rəhatimah. E nolian min rəfin iətəm iəmotol, itimah iəmotohtəu=pən suaru iətəm Uhgın təmitəpən məmə iəmotəghati əhruahru əmə mautəni tagəhag nəghatian. Iəmotol nolian əha kəm nətəmi əpnəpən əmə rəha nəhue niftəni, kəni mautol tapirəkis kəm təmah. Iəsotəghatian e nəhrunian əmə rəhatimah rəha nəhue niftəni, mətəu iəmotarəriə əmə e nəuvirian rəha Uhgın.

¹³⁻¹⁴ İatəni lanəha mətəu-inu, iəsotəteiən nəghatian kəti iətəm tiəkis o təmah o nəfinian, uə nəhrunian nipətən. Rəueiu, nəkotəhrun nipəlğan nətəligian rəhatimah, mətəu iəkolkeikei pik məmə nian kəti onəkotəhrun rəfin. Kəni e nolian əha, nian İərməniğ İesu otuva min, itəmah onəkotəgian o timah təhmen min məmə itimah iəutəgian o təmah.

¹⁵⁻¹⁶ Mətəu-inu inəhrun məmə nəkotəgian o timah, aypən ikin niki kəti təhti məmə nian iəkuvən Masetoniə, iəkaupən muvnə meruh itəmah, kəni nian iəkətəlig Masetoniə, iəkuvnə min meruh itəmah. Tol lanəha, nəkotos nəuvirian motau keiu. Kəni uərisig lanko itəmah min, onəkotasiru lak motahli=pən iəu iəkuvən e nitəni Jutiə.

¹⁷ ? Nikitəmah təhti məmə, nian iəmol nətəligian min əha, mətəu iəmol əpnəpən əmə? Uə, kəmə təhro nətəligian rəhak təmsipən e nolian rəha nəhue niftəni, təhmen e nətəmimi nətəm kəutəni “əuəh” mine “kəpə” e nəghatian kətiah əmə?

¹⁸ İtəmah nəkotəhrun məmə Uhgın nian rəfin tatol rəhan nəghatian, kəni iəu min, rəhak nəghatian kəm təmah səniəmə, “əuəh” mine “kəpə,”

¹⁹ mətəu-inu rəhak nəghatian o Nəti Uhgın İesu Kristo, iətəm iəmhłəni pətigəm kəm təmah itimahal Sailəs* mine Timoti, səniəmə, “əuəh” mine “kəpə,” mətəu e Kristo, nian rəfin rəhak nəghatian in “əuəh,” in nipəhriənian.

²⁰ Tol lanəha mətəu-inu, nəniəskasikian min rəfin iətəm Uhgın təmol, ilah rəfin kəutəhuva nipəhriənian e Kristo, inu nəghatian “əuəh” rəha Uhgın. Tol lanəha, e Kristo, kitah kəutəni “Amen, Əuəh” kəm Uhgın, kəni mautəfəri nərgin lan.

²¹ Uhgın əmə tatol itimah iəutəhtul əskasik e Kristo kitah min itəmah. In təmitəpən itah,

1:8 Uək 19:23; 1Kor 15:32 **1:10** 2Tim 4:18 **1:13-14** 2Kor 5:12; Fil 2:16 **1:15-16** 1Kor 16:5-6

* **1:19** Nəghatian Kris tətəni nərgin u məmə, “Silfanus” iətəm in nərgin əkuəkir u “Sailəs.” **1:19** Uək 18:5 **1:20** Nəh 3:14

²² kəni təmol mak e nəmiəgəhian rəhatah məmə kitah rəhan min, kəni təmələhu=pən rəhan Narmin e nikitah məmə kitah okotəhrun rəueiu məmə rəhan nəniaskasikian min, ilah rəfin okəhuva nīpəhriənian e nəmiəgəhian rəhatah o nian kəti.

²³ Uhgın əmə təhrun məmə rəhak nəghatian in nīpəhriənian. İəməsuvaian Korən, mətəu nəmə iəkuvnə, iəkəkeikei məfinə nəghatian əskasik kəm təmah o nolian rəhatəmah, kəni iəməsolkeikeian məmə iəkol lanəha.

²⁴ İəsotolkeikeian məmə iəkotarmənig e nəhatətəian rəhatəmah, kəpə. Mətəu iautol uək kitah min itəmah o nəgianian rəhatəmah, mətəu-inu itəmah ninautəhtul əskasik rəkis e nəhatətəian rəhatəmah.

2

¹ Tol lanəha, inəni rəkis e nīkik məmə ko iəsuvnə minian meruh itəmah mol nikitəmah tahmə.

² ?İəməni lanəha mətəu-inu, nəmə iəkol nikitəmah tahmə, pəh u ikin ko otol iəu nīkik tagian? Itəmah əmə, nətəm iəkol nikitəmah tahmə.

³ Kəni iəmətei nauəuə əha, məmə nian iəkuvnə, iəsətəuian tərəh e nīkik mətəu-inu nəmə mətə iəkəkeikei məni nəghatian əskasik kəm təmah. İəsolkeikeian məmə nətəmimi nətəm okotəkeikei motol nīkik tagian, ilah okotol məmə iəkətəu tərəh. İəmətei nauəuə kəha e nolian əha, mətəu-inu inəhrun məmə kitah kətiəh əmə, kəni nian nīkik tagian, kəni nikitəmah min tagian.

⁴ Tol lanəha, nian iəmətei nauəuə əha kəm təmah, nīkik təpəou pik o təmah, kəni nīkik titəgıt, nəhu nəhmtək taiəh o təmah. İəsətəian nauəuə əha məmə otol nikitəmah təpəou. !Kəpə! Mətəu iəmətei məmə onəkotəhrun rəhak nolkeikeian asoli o təmah.

Alu e nolian tərəh min rəha nol təfəgə

⁵ İətəmimi iətəm təmol nərahian, təmol iəu iəkətəu tərəh, mətəu təmol itəmah rəfin nəkotətəu tərəh pik, mətəu iəsolkeikeian məmə nəghatian rəhak e nati u in təskasik pik.*

⁶ Nəlpinian iətəm itəmah tēpət nəmotəfən kəm in tinəhmen.

⁷ Mətəu rəueiu əha, nəkotəkeikei motalu e rəhan nolian tərəh kəni motol vivi nīkin, məmə nīkin otəsəpəou pikian mol təmei e rəhan nəmiəgəhian.

⁸ İətətapuəh əskasik o təmah məmə nəkəhuvən motol təuvir kəm in məmə in otəhrun rəhatəmah nolkeikeian ohni.

⁹ İəmətei nauəuə əha kəm təmah məmə iəkəruh məmə onəkotol nəuiak e natimnati rəfin, uə kəpə.

¹⁰ Nəmə itəmah nəkotalu e nolian tərəh rəha iətəmi kəti, iəu min iəkalu e rəhan nolian. Nəmə iətəmi kəti əha təmol nati tərəh nəuvein məmə iəu iəkəkeikei malu e rəhan nolian, mətəu inalu rəkis e rəhan nolian e nəhmti Kristo. İəmol lanəha məmə otasiru e təmah

¹¹ məmə Setən otəsəuəian e tah kəni rəhan nərahian min məmə təsərəkianian itah lan, mətəu-inu kitah kotəhrun rəkis rəhan nətəligian o nolian nərahian.

Nətəmimi nətəm kəutəni pətigəm nanusian təuvir

¹² Nian iəmuven əpəha Troas o nəni pətigəmiən nanusian təuvir rəha Kristo, iəmeruh məmə İərmənig təmol suaru kəm iəu.

¹³ Mətəu iəsətig əməlinuian e rəhak nətəligian mətəu-inu, iəməseruhian piak Taitəs ikin əha. † Kəni iəmauiəhrin ilah, miet muven Masetonia.

1:22 2Kor 5:5; Efəs 1:13-14 **1:24** 1Pitə 5:3 **2:1** 1Kor 4:21 **2:4** Uək 20:31 * **2:5** Nəmə təhro, Pol tətəghati e iətəmi kəti u təməni rah in nian in əpəha Korən. Uə nəmə təhro, tətəghati e iətəmi u e 1Kor 5. **2:11** Luk 22:31 **2:12** Uək 14:27; 1Kor 16:9 † **2:13** Aupən ikin, Pol təmahli=pən Taitəs e Korən. Nəmə təhro, rəueiu Pol tolkeikei məmə Taitəs otos nəghatian kəti rəha Korən. **2:13** Uək 20:1

¹⁴ Pəh kotəni-vivi Uhgın, mətəu-inu in təmol win e rəhan tikimır mın e nəluaginian. Kəni təhmen e kig kəti iətəm təmol win e nəluaginian mınıtəlig matit rəhan soldia mın mine rəhan mın tikimır, Uhgın tatit itimah e Kristo. Kəni itimah rəhan mın nətəmimi nətəm iəutəni pətigəm neinatigian rəha Kristo, kəni neinatigian əha in təhmen e nəmiəvi səntə kəti iətəm tatuvən ikin pisin pisin mın.

¹⁵ E nəhmti Uhgın, itimah iəmotəhmen e nəmiəvi səntə rəha Kristo kəm nətəmimi rəfin, nətəmimi nətəm Uhgın tatosmiəgəh ilah, mine nətəmimi nətəm okəhuva e nalpinian rəha Uhgın.

¹⁶ Itimah nəmiəvin rəha nimisian kəm nəuvein iətəm tətəgətun ilah məmə okohmis. Kəni itimah nəmiəvin rəha nəmiəgəhian kəm nəuvein, iətəm tətəgətun ilah məmə Uhgın otosmiəgəh ilah. ?Kəni pəh u təhrun nolian uək asoli əha?

¹⁷ Mətəu itimah iəsotəhmenian e nətəmi tepət mın, nətəm kəutəni pətigəm nəghatian rəha Uhgın o nos əməian məni. Kəpə, mətəu Uhgın təmahli=pən itimah, kəni e Kristo, itimah iəutəni pətigəm nanusian təuvir e nəhmti Uhgın, kəni nəghatian rəhatimah təmsipən e nikitimah iətəm təhruahru əmə.

3

¹ Nəmə təhro nikitəmah təhti məmə inəutəfəri itimah* məmə itəmah onəkotegəhan lan. Nətəmimi nəuvein okotəkeikei motos nauəuə kəti iətəm kəmətəi e lah nian kəutəhuvən o nətəm kotəruru ilah. ?Təhro nikitəmah təhti məmə iətəmi kəti otəkeikei mətəi nauəuə lanəha e timah kəm təmah? ?Uə, təhro itəmah əmə nəkotolkeikei məmə onəkotətəi? !Kəpə!

² Itəmah aru əmə nəkotəhmen e nauəuə iətəm tatol əpu uək rəhatimah. Nauəuə kəha kəmətəi=pən e nikitimah. Nian nətəmimi kəuteruh itəmah, kəni kəutəfin nauəuə u mautəhrun.

³ Itəmah nəua uək rəhatimah. Kəni nəmiəgəhian rəhatəmah tətəgətun məmə itəmah nauəuə kətafin iətəm Kristo təmətei. Kristo təmətei nauəuə kəha e Narmin Rəha Uhgın iətəm tətəmiəgəh, mətəu təsətəian e nəhlmı iətəmimi. Kəni in təməsətəi-pəniən e kəpiel epin-epin, mətəu təmətei=pən e niki nətəmimi.†

⁴ Itimah iəsotəginian o nəniən lanəha kəm təmah mətəu-inu itimah iəutatig e Kristo, kəni məutəhatətə əskasik e Uhgın.

⁵ Nikitimah təsəhtian məmə itimah əmə iəkotəhmen o nolian uək u, kəni mauteruh nəuan rəha uək. Mətəu Uhgın əmə tatol məmə itimah iəkotəhrun nolian uək.

⁶ In təmol məmə itimah iəkotəhmen məmə iəkəhuva rəhan noluək mın rəha nəniəskasikian vi rəha nasiruiən iətəm Uhgın təməni. Nəniəskasikian vi əha təsisipəniən e Lou iətəm kəmətəi, mətəu təmsipən e Narmin Rəha Uhgın. Mətəu-inu Lou iətəm kəmətəi tatol məmə nətəmimi kəutəhuvən e nimisian, mətəu Narmin Rəha Uhgın tətəfa nəmiəgəhian.

Nəhagəhagian rəha Nəniəskasikian Vi Rəha Nasiruiən

⁷ Otətəlig-to lan. Nian Uhgın təmətei Lou e kəpiel, məfən kəm Mosis, nəhagəhagian əha ikin rəha Uhgın, kəni nəhagəhagian əha təmauveg nəhmti Mosis, kəni nətəm Isrel kəməsotafuiən nəhmtin, nati əpnapin nəhagəhagian tinateiuaiu. Kəni uək rəha Lou in suaru iətəm tatuvən o nimisian, kəni in təhagəhag.

⁸ Mətəu uək rəha Narmin Rəha Uhgın otəhagəhag pik.

2:16 Luk 2:34; 2Kor 3:5-6 * **3:1** E fes 1, nian Pol tətəni "itimah," in tətəghati aru əmə lan. **3:1** Uək 18:27; 2Kor 5:12 **3:2** 1Kor 9:2 † **3:3** Nian Pol tətəghati e nəghatian "kəməsətəi-pəniən e kəpiel epin-epin," tətəghati e Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis, kəni Mosis təmətei=pən e kəpiel. **3:3** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:6** Jer 31:31; Jon 6:63; 1Kor 11:25 **3:7** Eks 34:29

⁹ !Nəmə uək iətəm tatol nətəmimi məmə okotəkeikei mohmis, in təhagəhag, kəni uək iətəm tatol nətəmimi kəutəhruahru e nəhmti Uhgın, in tətəhagəhag pık agın!

¹⁰ Nipəhriənən, nəniəskasikiən əuas rəha nasiruiən iətəm təməhagəhag aıpən, rəueiu in təsəhagəhagiən, mətəu-inu nəniəskasikiən vi iətəm təhagəhag pık agın, tinapirəkis in aıpən.

¹¹ !Kəni nəmə uək rəha Lou iətəm otəpanikə, tinuva e nəhagəhagiən, kəni uək rəha Narmin Rəha Uhgın iətəm otatig itulin, təhagəhag pık agın pəhriən!

¹² Tol lanəha, mətəu-inu iəmotələhu=pən əskasik rəhatimah nətəligiən e uək əha rəha Narmin Rəha Uhgın, nətəligiən rəhatimah təskasik e Uhgın, kəni məsotəginən o nəni pətigəm rəhan nəghatiən.

¹³ Itimah iəsotəhmenən e Mosis, iətəm təmətəuveg nəhmtin e napən əgeiəgei məmə nətəm Isrel okəsoteruhiən məmə nipəhriənən, nəhagəhagiən teiuaiu muvən mikə.

¹⁴ Mətəu Uhgın təmol nətəligiən rəhalah təskasik. Kəni mətəuarus=pa əha rəueiu, nati kəti tətəuveg nətəligiən rəhalah nian kotafin Nauəuə Rəha Nəniəskasikiən Əuas, kotəhrun nəniən məmə napən, təhmen e napən iətəm təmətəuveg nəhmti Mosis.‡ Napən əha təsiet rəkis əhanəhiən, mətəu-inu tiet rəkis əmə e Kristo.

¹⁵ Əuəh, mətəuarus=pa kəha rəueiu mine, nian kotafin Lou rəha Mosis, napən kəti tətəhtərain əhanəh nikilah.

¹⁶ Mətəu nəmə iətəmimi pəh təuhlin məsal=pən o İərmənig, napən əha otiet rəkis.

¹⁷ Otətəlig-to, İərmənig əha, in Narmin. Kəni ikin Narmin rəha İərmənig tətətig ikin, in tatititah.

¹⁸ Kəni kitah, nətəm kəsotəhtərainiən nəhmtitah e napən, kauteruh nəhagəhagiən asoli rəha İərmənig, kəni nətəmimi kauteruh nəhagəhagiən əha e nəmiəgəhiən rəhatah. Kəni in tətəuhlin nəmiəgəhiən rəhatah məmə okəhuva motəhmen lan. Kəni nəhagəhagiən rəha İərmənig e nəmiəgəhiən rəhatah tətəri mətəri pık isəu. Kəni nəhagəhagiən əha təmsipən o İərmənig iətəm in Narmin Rəha Uhgın.

4

Nati keikei e kípəhau əuas

¹ Tol lanəha, nikitəmah təsəpəouiən o uək mətəu-inu itimah iəmos e nasəkəhruiniən rəha Uhgın.

² İəsotəliən uək rəha Uhgın təhmen e nətəmimi nəuvein nətəm kautol e noliən tərah. Mətəu e noliən rəhatimah, iəsotəgəhaniən e noliən iətəm tətəhluaiğ mine noliən aulis min. Ko iəsoteiuəiən məsotəuhliniən nəghatiən rəha Uhgın. !Kəpə! Mətəu itimah iəutəni əhruahru əmə nipəhriənən, kəni e noliən əha, e nəhmti Uhgın, iəmotol pətigəm e nəhmti nətəmimi rəfin məmə rəhatimah noliən in təhruahru.

³ Kəni nəmə təhro nanusiən təuvir iətəm iətəni pətigəm in tətəhluaiğ o nətəmimi nəuvein, mətəu kəpə, tətəhluaiğ əmə o nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən suaru o nuvəniən e niğəm asoli.

⁴ İlah kəsotəhatətəiən e Kristo, məutohtəu=pən suaru əha mətəu-inu Setən, u in İərmis iətəm tətərmənig e nəhue niftəni u, təməuveg nətəligiən rəhalah, məmə kəsoteruhiən nəhagəhagiən təuvir rəha nanusiən təuvir iətəm tatuəu

3:9 Dut 27:26; Rom 1:17 **3:13** Eks 34:33 ‡ **3:14** "Nauəuə Rəha Nəniəskasikiən Əuas" in "Oltestimin." **3:16** Eks 34:34 **3:17** Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2** 2Kor 2:17; 1Təs 2:5

mətasiəgəp̄in ilah. Nəhagəhagiən əha təmsipən e Kristo. Kəni nian kitah koteruh Kristo, kəni kitah koteruh məmə Uhḡin in təhro lanu.

⁵ Itimah iəsotəni pətigəm aruiən itimah, mətəu iəutəni pətigəm Iesu Kristo məmə in İərmənig, kəni itimah noluək m̄in rəhatəmāh o nərgi Iesu.

⁶ Tol lanəha mətəu-inu Uhḡin u təməni məmə, “Pəh nəhagəhagiən tuəu masiəgəp̄in ikin tapinəpu ikin,” in təmasiəgəp̄in nikitah məmə kitah kotəhrun nehian nepətiən əhagəhag rəha Uhḡin, kəni kitah kauteh natimnati m̄in əha e nəhmti Kristo.

⁷ Mətəu kitah kautos nati keikei əhanəh e kipəhau əuas, inu n̄ipət̄itah.* Tol lanəha məmə otəgətun məmə nəsanəniən təuvir əha tapirəkis, təmsipən e Uhḡin, təsisipənən o təmah.

⁸ Nərahian tepət kəutələs pikin itimah e suaru m̄in rəfin, mətəu təsərəkinian itimah. Nian nəuvein iəkotəruru suaru, mətəu iəsotəpəhiən nalkutiən.

⁹ Nətəmimi kautol nərahian kəm timah, mətəu Uhḡin təsəpəhiən itimah. Kautoh itimah, mətəu kəsotərəkinian itimah.

¹⁰ Ikin pəhruvən iəutəhuvən ikin, katohamu n̄ipət̄itimah təhmen e kəmohamu Iesu. Tol lanəha məmə, nətəmimi okoteruh nəmiəgəhiən rəha Iesu e n̄ipət̄itah.

¹¹ Kəni itimah nətəm iəutəmiəgəh, nian rəfin iuək̄ir iəkohm̄is o nərgi Iesu. Tol lanəha məmə nətəmimi okoteruh rəhan nəmiəgəhiən e n̄ipət̄itah iətəm otəpanim̄is nian kəti.

¹² Konu, nian rəfin itimah iəutələs pikin nimisiən məmə itəmah onəkotəhrun nəmiəgəhiən itulin.

¹³ Nauəuə Rəha Uhḡin tətəni məmə, “İəməhatətə, kəni tol lanəha iətəghati.” Kəni e nolien kətiəh əmə rəha nəhatətəiən, itimah m̄in iəkotəhatətə, kəni tol lanəha iəutəghati,

¹⁴ mətəu-inu itimah iəkotəhrun məmə, iətəmi təmol İərmənig Iesu təmiəgəh m̄in e nimisiən, in otol itimah m̄in itəmah, kitah rəfin kotəmiəgəh m̄in e nimisiən kitah Iesu, kəni məfu pətigəm itah e nəhmtin.

¹⁵ Natimnati rəfin u o nəuviriən rəhatəmāh, kəni nian nəuviriən rəha Uhḡin tatiuvi=pa nətəmimi tepət təhm̄in m̄in okəhuva o Kristo, kəni okotəfən nənivivian tepət kəm Uhḡin, kəni okotəfəri nərgin ilis ilis agin.

¹⁶ Tol lanəha, nikitimah təsəpəouiən. Nati əpnap̄in məmə n̄ipət̄itah tətəiuaiu əha rəueiu, mətəu Uhḡin tatol nikitəmah tatiuvi rəueiu matuvən nian rəfin əmə.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu, nərahian iətəm kəutatig lan, ilah nati əpnap̄in əmə, kəsotətiğiən tuvəh. Mətəu nəualah in nəhagəhagiən təuvir iətəm otətətiği itulin, kəni in təuvir məfigəm tapirəkis ilah.

¹⁸ Kəni tol lanəha, nəhmtilah kəsotəhtulien e nati iətəm kateruh, mətəu kəutəhtul e nati iətəm kəsehiən. Mətəu-inu nati iətəm kateruh in nati rəha rəueiu əmə, otəpanikə, mətəu nati iətəm kəsehiən in naunun tikə.

5

N̄ipət̄in vi əpəha e negau e neai

¹ Tol lanəha, kotəhrun məmə n̄ipət̄itah təhmen e n̄imauvlulv* iətəm kitah kəutatig lan u ikinu e nəhue niftəni, kəni nian kəti otərah məmnəmit mikə.

4:4 Efəs 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6** Jen 1:3; Aes 9:2; 2Kor 3:18 * **4:7** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “kautos nati u e nilosi nati kəmol e nəriəpig.” **4:7** 2Kor 5:1 **4:8** 2Kor 1:8; 7:5 **4:10** 1Kor 15:31 **4:11** Rom 8:36 **4:13** Sam 116:10 **4:14** 1Kor 6:14 **4:16** Efəs 3:16 **4:17** Rom 8:17-18
4:18 Kol 1:16 * **5:1** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “n̄ipət̄itah təhmen e nima tapolin.”

Kæni nian nimauvluvl əha tikə e nəhue niftəni, mətəu əpəha e negəu e neai, rəhatah nimə vi əha ikin iətəm səniəmə iətəmimi təmol, mətəu Uhgın əmə təmol, nīpətītah vi iətəm otatig itulīn.

² Mətəu rəueiu e nīpətītah rəha nəhue niftəni, kautəhgi nikitah, kæni kotolkeikei pik məmə nian otuva iətəm kitah okotos nīpətītah vi o negəu e neai, təhmen mə kautəhuvən e napən vi.

³ Tol lanəha mətəu-inu səniəmə kitah okəhuva narmin əmə nīpətīn tikə, mətəu okotos nīpətīn vi rəha negəu e neai.

⁴ Nīpətītah iətəm otimis tol itah kəutətəu tərəh pik mətəhgi nikitah e nəpəouiən, mətəu səniəmə kautolkeikei əmə məmə okohmis kæni nīpətītah otikə, kəpə. Mətəu kitah kotolkeikei məmə okəhuvən e nīpətītah vi məmə nəmiəgəhiən itulīn otəuiək agin e nīpətītah rəha nəhue niftəni iətəm otimis.

⁵ Kæni Uhgın pisin əmə təmol itah o natimnati min əha, kæni təməfa Narmin Rəhan məmə otəgətun vivi kəm tah məmə rəhan nəniəskasikiən min otuva pəhriən.

⁶ Kæni tol lanəha, nətəligiən rəhatah təskasik, kæni kitah kotəhrun vivi məmə nian kəutatig əhanəh u ikīnu mautos əmə nīpətīn rəha nəhue niftəni u, kitah kautəhtul əhanəh ihluə ima Iərməniğ ikin rəhatah.

⁷ Iateruh nīpətīk, kæni nian rəfin tətəuəhli kæni mətəpəou təhmen, mətəu rəhak nəhatətəiən in e Uhgın, kæni iəu iətatig nian min rəfin mətəhatətə lan, kæni mətəhatətə məmə in otəfa kəm iəu nīpətīk vi. Rəhatah nəhatətəiən tatit itah e nəmiəgəhiən u ikīnu e nəhue niftəni, səniəmə natimnati iətəm kauteruh.

⁸ Iətəni məmə nətəligiən rəhatah təskasik, kæni kotolkeikei məmə kotəpəh nīpətītah məhuvən e nīpətīn vi rəhatah, inəha nimə vi rəhatah, kitah Iərməniğ.

⁹ Tol lanəha, nəmə kotatig e nīpətītah u rəha nəhue niftəni u, uə nəmə kotəpəh nīpətītah, kitah kotalkut pik məmə kotol natimnati iətəm kautol niki Iərməniğ tagiən.

¹⁰ Kotol lanəha mətəu-inu kitah rəfin okotəkeikei motəhtul aupən e Kristo məmə in otakil rəhatah noliən min, kæni kitah kətiəh kətiəh okotos nətəouiən titəu=pən natimnati iətəm kəmotol e nəhue niftəni, nəmə nati təuvir uə nati tərəh.

Iəni əhrui nian rəha Uhgın

¹¹ Kæni rəueiu əha, mətəu-inu iəutəgin məutisiəi Iərməniğ, kæni motalkut məmə iəkotiuvī=pa nətəmimi. Uhgın təhrun itimah mine uək rəhatimah, kæni iəkotolkeikei məmə itəmah min onəkotəhrun vivi itimah.

¹² Iəsotolkeikeiən məmə iəkotəfəri itəmah e nəhmtitəmah, mətəu iəkotəfinə rəhatimah nətəligiən məmə nəmə təhro nikitəmah otagiən o timah. Kæni rəueiu, nəkotəhrun nuhalpiniən nəghatiən rəha nətəmimi nətəm kəutəfəri o noliən iətəm nətəmimi kauteruh, mətəu nīkilah təsəhtiən nati iətəm tətətig e niki iətəmimi.

¹³ Nəmə itimah ialməli min, mətəu o nərgi Uhgın. Kæni nəmə rəhatimah nətəligiən təhruahru əmə, in nati kəti iətəm otasiru e təmah.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu, nolkeikeiən rəha Kristo tətərməniğ e timah, mətəu-inu itimah iəkotəhrun vivi məmə iətəmi kətiəh əmə təmimis o nətəmimi rəfin, kæni tol lanəha, nətəmimi rəfin kinohmis.

¹⁵ Kæni təmimis o nətəmimi rəfin məmə ilah nətəm kautəmiəgəh, okotəpəh noliən natimnati iətəm ilah əmə kotolkeikei, mətəu ilah kotəkeikei motol noliən min iətəm Iesu tolkeikei, u iətəm təmimis o lah kæni məmiəgəh min e nimisiən.

¹⁶ Tol lanəha, rəueiu mine, itimah iəsotakilian nətəmimi e nolian iətəm nətəmimi rəha nəhue niftəni kotakil nətəmimi lan. Nati əpnapin nian kəti iəmotakil Kristo e nolian əha, mətəu rəueiu iəsotolian.

¹⁷ Tol lanəha, nəmə iətəmi kəti təmuva kətiəh ilau Kristo, in təmuva iətəmimi vi. !Nati əuas təmikə, kəni nati vi tinuva!

¹⁸ Natimnati rəfin min əha tatsipən e Uhgın. Aupən kitah tikimır min kitah Uhgın, mətəu e Kristo, in təməmki itah kəhuva iuəkır ohni, mol itah rəhn-niəli min. Kəni təməfa kəm timah uək u rəha niuvi=paian tikimır min rəha Uhgın okəhuva rəhn-niəli min.

¹⁹ Inu tətəni məmə Uhgın təmiuvi=pa rəhan tikimır min e nəhue niftəni məmə okəhuva rəhn-niəli min e Kristo, kəni məsafin minian rəhalah nolian tərəh min. Kəni təməfa kəm timah nəghatien u rəha niuvi=paian tikimır min rəhan okəhuva rəhn-niəli min.

²⁰ Tol lanəha, itimah iəni əhruin min rəha Kristo, kəni təhmen məmə Uhgın tətəuin e nətəmimi e nəuiatimah. Kəni iəutətapuəh əskasik o təmah e nərgi Kristo məmə nəkotəpəh nolian tikimır, kəni məhuva niəli min rəha Uhgın.

²¹ Uhgın təmol iətəmi u rəhan nolian tərəh tikə, məmə in sakrifais rəha nolian tərəh min rəhatah, məmə e Iesu, kitah okotəhruahru e nəhmti Uhgın.

6

¹ Mətəu-inu itimah iəutol uək kətiəh itimah Uhgın, iəkotətapuəh əskasik o təmah məmə nian Uhgın tətəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah, nəsosotian təhmen e nati əpnapin əmə,

² mətəu-inu Uhgın tətəni məmə,
“E nian əhruahru, iəmətəu ik,
kəni e nian rəha nosmiəghien, iəmasiru lam.”
Iəkəni kəm təmah, məmə rəueiu, in nian əhruahru rəha Uhgın, rəueiu in nian rəha nosmiəghien.

Nian əskasik min e nəmiəghien rəha Pol

³ Iəsolian nati kəti iətəm iətəmi kəti otəmei lan e rəhan nəhatətəien, mətəu-inu iəsotolkeikeien məmə okəni rah uək rəhatimah.

⁴ Mətəu nolian min rəfin e nəmiəghien rəhatimah kautəgətun məmə itimah noluək min pəhriən rəha Uhgın: itimah iəutəhtul əskasik e nian rəha nərahien, mine nian iəkis min, mine nian itimah iəkotətəu tərəh.

⁵ Nətəmimi kəmotoh itimah, kəni kəmki=pən itimah e kaləpus, kəni katitəu itimah məmə okoh itimah. Iəmotol pik uək, məsotapiliən lapin, kəni nəumis tus itimah.

⁶ Iəsotolian nolian kəti iətəm tatol nikitimah tamikmik, itimah iəkoteinatig, nətəligien rəhatimah təfəməh, iəutol təuvir kəm nətəmimi, Narmın Rəha Uhgın tətəri e nikitimah, kəni iəkotolkeikei nətəmimi e nolkeikeien pəhriən.

⁷ Iəutəni əmə nıpəhriənien, kəni nəsanəniən rəha Uhgın tətətig e timah. Soldiə min kəutəmki natimnati min rəha nəluəginien o nohien mine nələhu pəsigin. Mətəu nian kitah kəutohtəu=pən suaru rəha Uhgın, nolian əhruahru min rəhatah kotəhmen e natimnati min rəha nəluəginien nian nətəmimi kəutəni rah nəghatien rəha Uhgın.

⁸ Nətəmimi nəuvein kauteh iəhu itimah, nəuvein kautisiai itimah, nəuvein kəutəni rah itimah, nəuvein kəutəni-vivi itimah, nəuvein kəutəni məmə itimah iəuteiue məmə itimah noluək min rəha Uhgın, mətəu itimah noluək min pəhriən rəhan.

⁹ Nətəmimi nəuvein kəsotegəhanian məmə itimah aposil min pəhriən, mətəu nətəmimi tepət kautəni məmə itimah aposil min pəhriən. Nian rəfin nımisiən tətatu itimah, mətəu iəutəmiəgəh əhanəh. Katoh itimah, mətəu kəsohamu əhanəhian itimah.

¹⁰ Nikitimah təpəou, mətəu nian rəfin iəutagian əhanəh. Rəhatimah nautə tikə, mətəu itimah iəkotol nətəmimi tepət rəhalah nautə tepət. Rəhatimah nati kəti tikə, mətəu iautos natimnati min rəfin.

¹¹ Piak min əpəha Korən, iəmotəni rəfin nəghatian kəm təmah məsotəpəhian kəti, kəni iəkotolkeikei itəmah e nikitimah rəfin.

¹² Itimah iəsotahtipəsigiən e nolkeikeian rəhatəmah o timah, mətəu itəmah nəutahtipəsig e rəhatəmah o timah.

¹³ Rəueiu əha, iətəghati kəm təmah məmə itəmah nenətik əhruahru min. Təhruahru əmə məmə itəmah min, nəkotolkeikei itimah e nikitəmah rəfin.

¹⁴ Sotəniən kəm nətəm kəsotəfakian məmə nautol uək kəti itəmah min ilah. ?Noliən əhruahru mine noliən tərəh kuəhrun nol pətiən nati kəti? ?Uə, nəhagəhagiən mine napinəpuiən kuəhrun niəuvaian muəharəg pəti muəghati? !Kəpə!

¹⁵ Kəni e noliən kətiəh əmə, Kristo mine Setən, ko ilau kəsuanian nəghatian kətiəh nian kəti. ?İəfaki mine iətəmi təsəfakian kuəhrun noliən nati e nətəligiən kətiəh? Kəpə!

¹⁶ E Nimə Rəha Uhgın, ikın kəti tikə əha ikın o narmi nati min, mətəu-inu kitah u Nimə Rəha Uhgın u iətəm tətəmiəgəh. Kəni Uhgın təməni məmə, “İəkatig itimah min ilah, kəni maliuək itimah min ilah, kəni iəkuva iəu Uhgın rəhalah, kəni ilah okəhuva rəhak min nətəmimi.”

¹⁷ Kəni İərməniğ təməni məmə, “Tol lanəha, ohiet rəkis e nətəm kəsotəfakian, motan isəu o lah. Kəni məsotekian nati iətəm tamikmik e nəhmti Uhgın, kəni niki tagiən mə iəkos itəmah.”

¹⁸ “Kəni iəkuva rəhatəmah tatə, kəni itəmah onəkəhuva nenətik min.” Inu nəghatian rəha İərməniğ iətəm in ilis agın tətəskəlīm nəsanəniən min rəfin.

7

¹ Rəhk-iəli min. Nəniəskasikien min u rəhatah. Kəni tol lanəha, pəh kotafəl nikitah, motos rəkis natimnati min rəfin iətəm kautol nıpətitah mine narmitah kəutamikmik. Kəni pəh kotələhu kalın itah məmə rəha Uhgın əmə motohtəu=pən rəfin suaru iətəm nikin otagiən lan. Kəni okautol mətəu-inu kəutisiai Uhgın.

Niki Pol təmagiən o lah

² Oterəh e nikitəmah kəm timah. İəsotoliən tərəh kəm iətəmi kəti, iəsotiuvipəniən iətəmi kəti tərəh ikın, iəsotalkutiən məmə iəkotos nati kəti rəhatəmah e noliən ekəu-ekəu.

³ İəsəniən nəghatian u məmə inu nəmotol noliən tərəh. İəməni rəkis kəm təmah məmə iəkotolkeikei pik itəmah nian rəfin, kəni nati əpnəpın nımisiən uə nəuviriən otuva e nəmiəgəhian rəhatimah, mətəu itəmah əpəha imə e nikitimah.

⁴ İəu iətəhatətə əskasik e təmah. İətəfəri o təmah. İtəmah nəmotəfəri pik rəhak nətəligiən. İəmos nərahian tepət təmuva e rəhak nəmiəgəhiən, mətəu niki tagiən mapirəkis o təmah.

⁵ Tol lanəha mətəu-inu, nian iəməhuva Masetoniə, iəsotəmeigian, mətəu nian rəfin, nərahian tətələs itimah təmsipən ikin pisin pisin min. E nəmiəgəhiən rəhatimah, nətəmimi kəmotorgəhu motol nərahian kəm timah, kəni itimah iəkotəgin.

⁶ Mətəu Uhgın tatol vivi niki nətəmimi nətəm nətəligian rəhalah tərəou, kəni təmol vivi nikitimah e nuvaian rəha Taitəs u təmsipinə e təmah.

⁷ Kəni səniəmə e nuvaian əmə rəhan iətəm təmol nikitimah tagiən, mətəu e nəghatian təuvir rəha nol viviən iətəm nəmotəni=pən kəm in. In təməni=pa kəm timah məmə itəmah nəkotolkeikei pik məmə nəkotəruh iəu, kəni məmə nikitəmah tətətəu tərəh o nəghatian rəhak, kəni məni məmə nəkotolkeikei pik iəu mautəhtul əskasik o nərgək. Nian iəmətəu, nagianian e niki təməri məriəuəh.

⁸ Nati əpnəpin nəmə rəhak nauəuə əupən təmol itəmah nəkotətəu tərəh, mətəu iəsətəuiən tərəh ohni. Mətəu əupən, iəmotətəu tərəh ohni, mətəu-inu iəmeruh məmə nauəuə u təmol itəmah nəkotətəu tərəh, mətəu rəha nian əkuəkir əmə.

⁹ Mətəu rəueiu, niki tətəgiən, kəni səniəmə məmə nəmotətəu tərəh, kəpə. Niki tagiən məmə nian nəmotətəu tərəh, e nian əkuəkir əmə, nəmotəuhlin itəmah e rəhatəmah noliən tərəh min. Nipəhriəniən, Uhgın tolkeikei məmə kitəh okotətəu tərəh o noliən min lanu lan. Kəni mətəu-inu nəmotəuhlin itəmah, kəni natimnati iətəm iəmotəni əupən kəm təmah təməsoliən məmə itəmah nəmotəmkarəpən e rəhatəmah nəhatətəian.

¹⁰ Kəni nian kautətəu tərəh e noliən iətəm Uhgın tolkeikei, kəni kotəuhlin itəh e rəhatah noliən tərəh, kəni Uhgın tatosmiəgəh itəh. Kəni nipəhriəniən nikitəh otəsəpəouiən o noliən əha. Mətəu nian kautətəu tərəh e noliən rəha nəhue niftəni, kəni noliən əha təsəuhlinian iətəmi kəti e rəhan noliən tərəh titəlig=pən o Uhgın, kəni noliən əha tatiuvi=pən nətəmimi e nimisiən.

¹¹ Oteruh-to nəmiəgəhiən rəhatəmah nian nəmotətəu tərəh e noliən iətəm Uhgın tolkeikei. Noliən əha, nəuan tepət: narmitəmah təmiuvig nəmotəuit motəgin e noliən tərəh min, kəni motəməki e noliən tərəh min, kəni motalkut əskasik məmə nəkotəgəu əhrəhru rəhatəmah noliən tərəh min, kəni nəkotolkeikei motalkut əskasik məmə nəkotol noliən əhrəhru. Nəmotolkeikei məmə nəkotəruh min iəu, kəni nəmotolkeikei pik məmə nəkotəhtul əskasik o nərgək. Kəni nəmautəhtul maru məmə nəkotol nalpinian kəm nətəm kautol noliən tərəh. E noliən min rəfin rəhatəmah, nəmotəgətuən məmə nəsotoliən nati kəti tərəh e natimnati u.

¹² İətəmi kəti e niməfəki rəhatəmah təmol noliən tərəh. Kəni iəmətəi nauəuə u kəm təmah. Mətəu iəməsətəian nauəuə u o iətəmi u iətəm təmol noliən tərəh, kəni iəməsətəian o iətəmi in təmərekın.* Kəpə. İəmətəi pəhriən məmə iətəm onəkotəruh əsas e nəhmti Uhgın məmə nautəhtul əskasik o nərgək.

¹³ Natimnati rəfin min əha kautəfəri nətəligian rəhatimah.

Səniəmə itimah əmə nətəm nəmautəfəri nətəligian, mətəu nikitimah tagiən pik o Taitəs, mətəu-inu niki tagiən məmə nəmautəfəri min nətəligian rəhan.

¹⁴ İəməni=pən kəm in məmə iətəfəri pik o təmah, kəni itəmah nəməsotoliən iəu iəkaulis. Natimnati rəfin iətəm iəmotəni kəm təmah, ilah nipəhriəniən. Kəni e noliən kətiəh əmə, natimnati rəfin iətəm iəmotəni kəm Taitəs e təmah, kəni motəfəri ohni, ilah min nipəhriəniən.

¹⁵ Taitəs, nikin tətəhti əhanəh məmə itəmah rəfin aɡin nəmotol nəuian, kəni mautəɡin mautərəmrumin nian nəmotegəhan lan məmə otuva meruh itəmah. Kəni nian nikin tətəhti natimnati min əha, nolkeikeian rəhan o təmah tətəri təhmin.

¹⁶ Nikik tagian pik mətəu-inu iətəhatətə əskasik e təmah məmə nəkotol nak iətəm təhruahru.

8

Pol təmətapuəh məmə okotəfən məni kəm nəfaki min əpəha Jerusiləm

¹ Piak min mine nəuvinik min, iəkotolkeikei məmə nəkotəhrun nəuvirian rəha Uhgın iətəm təməfən kəm niməfaki min əpəha Masetoniə. Nəuvirian rəhan təmol məmə ilah kotəhrun nasiruiən e nətəmimi nəuvein min.

² İlah kəmotatig e nərahian asoli kəti mine nian əskasik min, kəni nati əpnəpin ilah nanrah, kəni rəhalah nautə tikə aɡin, mətəu nəmiəɡəhiən rəhalah təriauəh vivi e nagianien. Kəni nanrahian mine nagianien kəmuəuə e nolian təuvir. E nolian əha, kəmotəraki e məni tepət motəfən kəm nəfaki min əpəha Jerusiləm nətəm kəutatig ikin motolkeikei nasiruiən.

³ İtəni pətigəm kəm təmah məmə ilah kəmotəfən tepət, tapirəkis iətəm nətəmimi nikilah təhti. Kəni ilah aru kəmotol.

⁴ Kəmotətapuəh pəhriən o timah məmə itimah iəkotegəhan pəh ilah kotasiru e uək rəha nəfəniən məni kəm nəfaki min əpəha Jerusiləm.

⁵ Kəmotəpən motəfən nəmiəɡəhiən rəhalah kəm İərmənig, kəni uərisig, kəm timah, e nolian iətəm Uhgın tolkeikei. Nikitimah təməsəhtian məmə okotol tepət lanəha, mətəu kəmotol.

⁶ Kəni tol lanəha, iəmotuh niki Taitəs məmə otitəlig=pinə o təmah. In təmaupən məghati kəm təmah o nolian nati u, kəni tol lanəha, iəmotətapuəh məmə in otəghati kəm təmah məmə nəkotəkeikei motol naunun e uək təuvir rəha nəfəniən əha iətəm nəmotətuəuin.

⁷ E natimnati rəfin min u, itəmah nəmotol təuvir pik mapirəkis, inu nəhatətəien rəhatəmah, mine nəghatien rəhatəmah, mine nəhrunien rəhatəmah, mine nolian rəha nəhtul əskasikiən, mine nolkeikeian rəhatəmah o timah. Kəni rəueiu, iəkolkeikei məmə nəkotol uək kəti min e nolian təuvir pik mapirəkis, inu uək təuvir rəha nəfəniən.

⁸ İəsəniən məmə nəkotəkeikei motol. Mətəu iəmotəɡətun itəmah məmə nətəmi pisin pisin min nikilah tagian o nasiruiən e uək əha. Kəni rəueiu əha, iəkolkeikei məmə iəkeruh vivi məmə nolkeikeian rəhatəmah in nipəhriənien təhmen e lah, uə kəpə.

⁹ İtəmah nəkotəhrun vivi nəuvirian rəha İərmənig İesu Kristo iətəm təməfinə kəm təmah, məmə nati əpnəpin rəhan nautə tepət, mətəu təmol o təmah məmə in rəhan nautə tikə. Kəni mətəu-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kəni mol itəmah rəhatəmah nautə tepət e narmin e İesu Kristo.

¹⁰ Kəni inu rəhak nətəligian e natimnati min u, iətəm otasiru e təmah. Otol naunun e uək rəha nəfəniən rəhatəmah məni iətəm nəmotətuəuin e nu uərisig. E niməfaki min rəfin, nikitəmah təmaupən məhti məmə nəkotol uək əha, kəni itəmah nəmotəpən motətuəuin motol.

¹¹ Tol lanəha, rəueiu otol naunun e uək rəha nəfəniən. Kəni rəhatəmah nətəligian o nolian uək iətəm nəkotolkeikei pik məmə nəkotol, in otuva nipəhriənien, kəni itəmah onəkotəfən məni iətəm nəkotəhrun nəfəniən e nahgitəmah.

¹² Nəmə nikitəmah tagiən o nəfəniən, kəni Uhgın nikin tagiən əmə o nosiən natimnati nautos mətəfən. Kəni in otəsətapuəhiən e natimnati iətəm tikə o təmah.

¹³ İəsölkeikeiən məmə nəmiəgəhiən rəha nətəmimi nəuvein otimətig mətəu-inu kəmotos rəhatəmah məni, kəni tol lanu lan, nəmiəgəhiən rəhatəmah otiəkis mətəu-inu nəmotasiru e lah. Kəpə. İəkolkeikei məmə təhmen-əhmen əmə o təmah rəfin.

¹⁴ Rəueiu, itəmah nautos tepət kəni mətəhrun nasiruiən e lah. Kəni o nian mın nəuvein, ilah kotəhrun nəuəriən kəm təmah nəmə rəhatəmah tikə. Kəni itəmah nəkotəhmen-əhmen əmə,

¹⁵ təhmen e iətəm Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
 “Nətəmimi nətəm kəmotəülək tepət, təhmen əmə, təsapirəkisiən.
 Kəni nətəmimi nətəm kəmotəülək təkəku, rəhan nauəniən təhmen əmə, təsikəiən.”

Taitəs təmuvən Korən otem əskasik ilah o nəfəniən məni

¹⁶ İətəni-vivi Uhgın məmə təmələhu=pən e niki Taitəs nətəligiən o nasiruiən e təmah, təhmen-əhmen e rəhak.

¹⁷ Tol lanəha mətəu-inu, nian iəməni=pən kəm Taitəs məmə tuvnə meruh itəmah nikin tagiən. Kəni mətəu nikin tagiən mapirəkis agin o nasiruiən e təmah, kəni in rəhan əmə nətəligiən məmə in otuvnə meruh itəmah.

¹⁸ Kəni itimah iəutahli=pinə mın piatah kəti mın tuvnə ilau mın. Suah u, nətəmimi e niməfaki mın kəutisiai o rəhan uək o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir.

¹⁹ Kəni tapirəkis agin inu, niməfaki mın kəmotitəpən məmə otuva itimah mın o nosiən məni u muvən əpəha. Kəni itimah iəkotarmənig lan o nəuəriən məmə otəfəri nərgi İərmənig, kəni mətəgətun məmə nikitimah otagiən pik o nasiruiən.

²⁰ İtimah iəsölkeikeiən məmə iətəmi kəti otəni rah itimah o noliən rəha nəuəriən məni asoli əha.

²¹ Tol lanəha, itimah iəutalkut pik məmə iəkotol nati əhruahru, mətəu səniəmə e nəhmti İərmənig əmə, mətəu e nəhmti nətəmimi mın.

²² Kəni iəutahli=pinə piatah kəti mın ilahal suah mil u. İətəmimi əha, e uək tepət mınə noliən tepət, iəmoteruh vivi məmə in tolkeikei pik məmə otasiru. Kəni rəueiu, in tolkeikei pik məmə otasiru mətəu-inu in tətəhatətə pik e təmah məmə onəkotəfən məni tepət.

²³ Kəni Taitəs, itimlau mın iəkuol uək kətiəh əmə, kəni in mın tatol uək e nikitəmah o nasiruiən e təmah. Kəni piatah mil u ilahal Taitəs, ilau iəni əhruin mil rəha niməfaki mın, kəni noliən təuvir mın e nəmiəgəhiən rəhalau kətiasiai Kristo.

²⁴ Tol lanəha, otəfən tepət mətəgətun kəm lahal məmə nəkotolkeikei pəhriən nəfaki mın. Kəni ilahal okiləhrun məmə nak itimah nikitimah tagiən o təmah, kəni niməfaki mın okoteruh mın.

9

¹ Nəmə iəsəteiən nauəuə u kəm təmah, in təuvir əmə mətəu-inu nınotəhrun rəkis uək u rəha nasiruiən e nəfaki mın əpəha Jerusiləm.

² İətəni lanəha mətəu-inu iəu iəkəhrun məmə nəkotolkeikei məmə onəkotasiru. Kəni iəmətəfəri noliən təuvir rəhatəmah o nətəm Masetoniə, mətəni kəm lah məmə e nu iətəm tinuvən rəkis, itəmah əpəha Akaiə, nəmutəhtul maru o nəfəniən. Kəni nian kəmoteruh məmə nikitəmah tagiən pik o nasiruiən, təmol mın ilah tepət kotolkeikei məmə okotasiru mın.

³ Mætəu rəueiu, iətahli=pinə piatah milahal u məmə ilahal okihleruh itəmah məmə itəmah onəkotol nati iətəm nəmotəni, təhmen əmə məmə iəməni mine, kəni tol lanəha rəhatiməh nəghatiən o nəfəriən nolien təuvir rəhatəmah, səniəmə nati əpnapin əmə.

⁴ Mætəu nəmə nəstolien, kəni nian iəkuvnə itimah nətəm Masetonia nəuvein, kəni okoteruh məmə itəmah nəstol əhanəhien, kəni nolien əha otol itimah iəkotaulis, mətəu-inu itimah inəutəfəri rəkis itəmah. Kəni otol itəmah nəkotaulis tapirəkis.

⁵ Tol lanəha, nīkik təhti məmə iəkəkeikei mətəpuəh o piatah milahal məmə okihlaupən mihlavnə rəkis pīpim mihleruh itəmah, kəni mihlol naunun uək o nəmki=paian məni asoli iətəm nəmotəni-əskasik məmə nəkotəfən. Mətəu iəkolkeikei məmə in nəfəniən kəti iətəm tatsipən aru e nikitəmah, səniəmə iətəmi kəti tətəkeikei kəm təmah məmə nəkotəfən.

Nolien rəha nəfəniən

⁶ Sotaluiən e nati u. Iətəm tətərfei nati nəuan nəuvetin, mətəulək e nəuan nəuvetin əmə. Kəni iətəm tətərfei nati tepət, mətəulək lan tepət.

⁷ Itəmah kətiəh kətiəh nəkotəkeikei motəfən nati nak nəməni e nīkim məmə nəkəfən. Nəmə nīkim təsəgiəniən ohni, təsəuviriən məmə nəkəfən. Kəni nəmə nəkəfən mətəu-inu iətəmi kəti tətəkeikei kəm ik məmə nəkəfən, in min təsəuviriən. Iəkəni lanəha mətəu-inu Uhgīn tolkeikei iətəmimi u tətəfən e nīkin pəhriən.

⁸ Kəni Uhgīn təhrun nəfəniən nəuviriən rəfin agin kəm təmah məmə e nian rəfin e natimnati rəfin, nəkotos natimnati rəfin iətəm təhruahru məmə nəkotəkeikei motos, kəni mautos tepət min əha ikin məmə nəkotəuəri kəm nətəmimi.

⁹ Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,

“In tətəuəri rəhan natimnati tepət kəm nanrah min,

kəni rəhan nolien əhruahru tətətig itulin.”

¹⁰ Kəni Uhgīn iətəm tətəfinə nīkiti nati o iətəm tətərfei, kəni mətəfinə nauəniən o nunian, e suaru kətiəh əmə in otəfinə nati tepət kəm təmah mol in tepət min məmə, itəmah nəkotəhrun nasiruiən e nətəmimi nəuvein min, kəni in otol nəuan tepət iətəm təmsipən e nolien əhruahru rəhatəmah.

¹¹ E natimnati rəfin e nəmiəgəhien rəhatəmah, Uhgīn otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah məmə itəmah nəkotəhrun nəfəniən nian rəfin. Kəni nian iatəuəri rəhatəmah nasiruiən, nətəmimi okotəni-vivi Uhgīn ohni.

¹² Uək u iətəm itəmah nautol, tətəfən məni o nauəniən kəm nətəmimi rəha Uhgīn u nəumis tatus ilah, mətəu tatol nati təuvir kəti min tapirəkis, inu nəni-viviən iətəm təməri məriəuəh e nīki nətəmimi matuvən o Uhgīn.

¹³ Nian nəkotol uək u, natol pətīgəm nolien rəhatəmah kəm nətəmimi tepət. Kəni ilah okotəfəri nərgi Uhgīn ohni, mətəu-inu itəmah nautol pəhriən nolien rəha nətəmimi nətəm kautəni nīpəhriənien e nanusiən təuvir rəha Krīsto. Kəni okotəfəri nərgi Uhgīn o nəfəniən rəhatəmah məni asoli kəm lah mine nətəmimi rəfin.

¹⁴ Kəni nian kautəfaki o təmah, nīkilah tuvən o təmah mətəu-inu Uhgīn təməfinə rəhan nəuviriən kəm təmah tapirəkis agin məmə nəmotasiru pīk e lah.

¹⁵ !Pəh kotəni kəm Uhgīn məmə nīkitah tagiən o Nətin iətəm təməfa kəm tah, u in nati təuvir agin tapirəkis!

10

Pol təmuhalpın nəghatiən rəha nəgətun eiuə min e rəhan uək

¹ Krišto, in rəhan nətəligiən ləhtəni, kəni in iətəmi mətig. Kəni nətəmimi nəuvein kautəni məmə nian kitah min itəmah, rəhak noliən in tımətig əmə, mətəu nian iəkiet rəkis e təmah, rəhak noliən təkəsik pək agin. İəu Pol, iəu aru, iətəkeikei e nati kəti kəm təmah e noliən mətig rəha Krišto.

² İətətapuəh o təmah məmə, onəkotol noliən rəhatəmah təhruahru məmə nian iəkuvnə, məsahi pikiən itəmah. Mətəu iəkəhrun məmə iəkahi nətəmimi nəuvein u kautəni məmə iəutohtəu=pən noliən rəha nəhue niftəni u,

³ mətəu-inu nati əpnapın iəutatig e nəhue niftəni u, itimah iəsotəluaginiən e noliən rəha nəhue niftəni u.

⁴ Natimnati rəha nəluaginiən iətəm itimah iəutəluagin lan, səniəmə nati iətəm nəhue niftəni tətəluagin lan. Kəpə, natimnati rəhatimah, ilah kautos nəsanəniən rəha Uhgın o nərəkinian ikin tiəkis o nuvəniən ikin ima tiki mir min.

⁵ İtimah iəutosiahu nəghatiən eiuə min mine nətəligiən əfəri min, natimnati min u kautəniəhu nətəmimi o nəhruniən Uhgın. Nətəligiən min rəfin u tiki mir min rəha Uhgın, itimah iəutəlis-ərain ilah, mautehpahu ilah, motol məmə ilah rəfin okotol nəuia Krišto.

⁶ Kəni nian itəmah nəkotohtəu=pən vivi nəuia Krišto, itimah iəutəhtul maru o noliən nalpiniən kəm nətəmimi rəfin nətəm kəutəhti nəuiən.

⁷ İtəmah nauteruh nati iətəm ihluə, mətəu nəkotəruru niki lah. Nəmə iətəmi kəti təhrun pəhriən məmə in iətəmi rəha Krišto, kəni in otətəlig vivi min məmə itimah min rəha Krišto təhmen lan.

⁸ Nati əpnapın iətəghati əfəri nəuətin o nepətiən iətəm İərməniğ təməfa, ko iəsaulisiən ohni. Təməfa o nuvləkinian itəmah, səniəmə o nələs iəhuiən itəmah.

⁹ İəsolkeikeiən məmə nikitəmah təhti məmə iəkətei nauəuə min kəm təmah e noliən iətəm nətəmimi nəuvein kautəni, məmə otol itəmah nəkotəgin.

¹⁰ İlah kəutəni rah iəu məmə, “Rəhan nauəuə təfigəm kəni masilə, mətəu nian tətən kitah min, in səniəmə iətəmi əskasik kəti, kəni rəhan nəghatiən in nati əpnapın əmə.”

¹¹ Nətəmimi kotol lanəha kotəkeikei motəhrun məmə, noliən rəhatimah iətəm kauteruh e nauəuə min iəmotahli=pinə nian itimah isəu, mətəu nian iəkəhuvnə, iəkotol rəfin noliən min əha.

¹² İəsotolkeikeiən məmə iəkoteruh əhmen itimah mine nətəmi pişin nəuvein nətəm kəutəfəri aru ilah. !Kəsi, itimah iəsotəhmenian! !Kəpə, iətəuvsan əmə! Nian ilah aru əmə kauteruh əhmen ilah min, kəni kautakil aru əmə ilah min, tol rəhalah nəhruniən talməli.

¹³ Mətəu itimah, iəsotəghati əfəriən tapirəkis nepətiən rəhatimah, mətəu iəutəghati əfəri e uək iətəm Uhgın təmələhu=pən məmə rəhatimah, kəni uək u, itəmah min əpəha ikin.

¹⁴ Kəni nəghatiən əfəri e nepətiən rəhatimah o təmah in təhruahru əmə, in təsepət pikiən. Nəmə iəsəhuvnəiən o təmah, ko iəsotəghatiən lanu. Mətəu nıpəhriəniən, iəmotəupən məhuva motətuərus=pa itəmah nian iəməutan məutəni pətiğəm nanusiən təuvir rəha Krišto.*

¹⁵ Nətəmimi nəuvein kəutəghati əfəri o uək iətəm iətəmi pişin təmol. Mətəu iəutəghati əfəri əmə e uək iətəm Uhgın təmələhu=pən kəm tımah. İtimah iəmotələhu=pən əskasik nətəligiən rəhatimah məmə nəhatətəiən rəhatimah

10:1 1Kor 2:3 **10:2** 1Kor 4:21 **10:4** Efəs 6:13-17 **10:8** 2Kor 13:10 **10:13** Rom 12:3 * **10:14**

Pol in təmətəni məmə nəgətun eiuə min ilah kəutəgət əfəri o uək u səniəmə rəhalah, nəuvein e ikin min ilah kəsəhuvəniən ikin.

oteviə təhmin mın, kəni tol lanəha, rəhatimah uək e nikitəmah otol iahgin mepət,

¹⁶ kəni tol lanəha, iəkotəhrun nuvenian motəni pətigəm nanusiən təuvir e ikin mın e nikali imatəmah ikin muvən təhmin mın. Kəni e noliən əha, itimah iəsotoliən uək e ikin kəti iətəm iətəmi kəti tinol rəkis uək ikin, kəni məsotəghati əfəriən o uək rəha iətəpisiən, təhmen e noliən rəha nəgətun eiuə mın.

¹⁷ Mətəu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Pəh iətəmi tətəghati əfəri, in otəghati əfəri əmə e natimnati iətəm İərməniğ təmol.”

¹⁸ İətəni lanəha mətəu-inu, kəsisiaien iətəmi tətəfəri aru in, mətəu kətsiaia əmə iətəmi tətəfəri İərməniğ tətəfəri.

11

Pol mine aposil eiuə mın

¹ İəkolkeikei məmə nəkotəghən lak pəh iəkəni rəhak nəuvetin nalməliən kəm təmah. Mətəu pəhriən, nautol rəkis.

² İateh vivi itəmah, məsolkeikeien məmə iətəmi kəti mın otəmki rəkis itəmah e nəhlmək, kəni noliən əha rəhak təmsipən əmə o Uhgın. İəu tatə rəhatəmah, kəni itəmah nəkotəhmen e pətan mıtə kəti iətəm kinəni rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otitəu=pən suah kətiəh əmə, nərgin u Krısto. Kəni iateh vivi rəhak pətan mıtə əha məmə iəkeghən=pən lan kəm rəhan iərman, kəni in təruru əhanəh iərman.

³ Mətəu iətəgin məmə onəkotəhmen e pətan u İv iətəm Setən təmeiuə lan e nəghatiən ətəhiən. İətəgin məmə iətəmi kəti otıuvi=pən rəhatəmah nətəligiən tuvən ikin pişin, kəni nəkotəpəh rəhatəmah nolkeikeien e Krısto, iətəm in təhruahru məpiə vivi.

⁴ İətəni lanəha mətəu-inu nian iətəmi kəti tətəva o təmah mətəni pətigəm İesu iətəm tol pişin e İesu iətəm iətəni pətigəm, uə nəmə itəmah nautos narmin iətəm tol pişin e Narmin nəmotos rəkis, uə nəkotətəu nanusiən təuvir iətəm tol pişin e iətəm nəmotos rəkis, mətəu itəmah ialməli mın, nəkotəghən əmə lan.

⁵ Aposil mın əha nətəm itəmah nəutəni məmə ilah “aposil mın ilis pik,” mətəu e rəhak nətəligiən, ilah ko kəsotapirəkisiən iəu e nati kəti.

⁶ Nəmə təhro kəsəgətun vivien iəu e nəghatiən, mətəu iəkəhrun vivi nəukəti nanusiən təuvir. İtimah iəmotəgətun nati əha kəm təmah e noliən mın rəfin nian tepət.

⁷ Nian iəmotəni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgın kəm təmah, iəsoliən məmə nəkotətəu nati kəti. İəu aru əmə iəmosiahu iəu o nəfəriən itəmah. ? Kəni təhro? ?Noliən əha in təfəgə tərək kəti? !Kəpə!

⁸ Nian iəmatol uək kitah mın itəmah, niməfaki mın ikin pişin kəməutətəu iəu. İuəkir təhmen məmə iəmakləh kəm lah məmə iəkəsiru e təmah.

⁹ Kəni nian kəməutan, kəni rəhak nati kəti tikə, iəsətapuəhiən o iətəmi kəti o nasiruiən mətəu-inu piatah mın nətəm kəmotsipən Masetoniə kəmotəfa natimnati iətəm rəhak tikə. Tol lanəha, iəsətapuəhiən o nati kəti o təmah, kəni məsəfinəien uək əskəsik kəm təmah o nehien iəu, kəni iəkol lanəha nian rəfin.

¹⁰ Təhmen e nıpəhriəniən rəha Krısto tətətiğ lak, iətəni pəhriən məmə iətəmi kəti tikə ikin mın rəfin əpəha Akaiə o nəniəhuiən iəu o nəghati əfəriən məmə iəməsətapuəhiən o təmah o nasiruiən.

¹¹ ?Kəni təhro iəsətapuəhiən o nati kəti o təmah? Nikitəmah təhti məmə iəsolkeikeien itəmah? !Kəpə! Uhgın təhrun məmə iəkolkeikei pik itəmah.

12 Nətəmimi nəuvein kotolkeikei məmə nikitəmah təhti ilah məmə kotəhmen e timah e uək iətəm kəutəghati əfəri ohni. Mətəu iətəkeikei o noliən rəha nəsətapuəhiən o natimnati məmə rəhalah nəghatiən otəmei.

13 Nətəmimi kotol lanəha, ilah aposil eiue min, kəni kəuteiue e nətəmimi e uək rəhalah. !Kəni ilah kəutan təhmen məmə ilah aposil min pəhriən rəha Kristo, mətəu kəpə!

14 Mətəu kəsotauitiən e noliən əha, mətəu-inu Setən aru, tətən təhmen e agelo kəti rəha nəhagəhagiən.

15 Kəni səniamə in nati kəti məmə okotauit lan, nəmə noluək min rəha Setən kotən təhmen məmə ilah noluək min rəha noliən əhruahru. E naunun nian, ilah okotos rəhalah nətəouiən titəu=pən əmə noliən rəhalah.

16 Iəkisimaru min. Pəh iətəmi kəti tikə nikin təhti məmə iəu ialməli. Mətəu nəmə nikitəmah təhti lanəha, kəni otegəhan lak pəh iəkol noliən rəha ialməli nəuuetin, kəni pəh iəkəghati əfəri nəuuetin.

17 Nəghatiən u rəhak səniamə nati iətəm Iərməniḡ təməni=pa kəm iəu məmə iəkəni. Mətəu iətəghati əmə təhmen e ialməli kəti.

18 Nətəmimi tepət kəutəghati əfəri o noliən min rəha nəhue niftəni, kəni tol lanəha, iəu min, iəkəghati əfəri.

19 !E! !Nəkoteinatig vivi, kəni tol lanəha, motegəhan lan məmə nalməli min kotəḡatun itəmah!*

20 Nəkotegəhan əmə məmə iətəmi əpnəpən kəti tatol itəmah slef, uə nəmə tatos nati kəti rəhatəmah e noliən ekəu-ekəu, uə tətəfəri aru in, uə tatem=pən nəhmtitəmah.

21 !Iətəulis məmə nətəligiən rəhatiməh təpəou pik məmə iəsotoliən noliən tərəh min əha!

Rəhak nəghatiən in talməli, mətəu noliən nak iətəm nətəmimi min əha kotəni məmə okotəghati əfəri ohni, iəu min, iəkəghati əfəri ohni.

22 ?Təhro? ?Ilah kautəni məmə ilah nətəm Hipru? Iəu min. ?Kautəni məmə ilah nətəm Isrel? Iəu min. Kautəni məmə ilah namipi Epraham? Iəu min.

23 ?Kautəni məmə ilah noluək min rəha Kristo? Iəu min, mətəu iəkəpirəkis ilah. Kəsi, iətəghati təhmen e ialməli kəti. Iəmol pik uək tapirəkis ilah, kəni kləfən iəu e kaləpus nian tepət tapirəkis ilah, kəni kəmalis iəu tapirəkis ilah, kəni iuəkir iəkimis nian tepət.

24 Nian faif, nətəm Isrel kəmotəlis iəu motəu tate-nain.†

25 Nian kisil, kəmalis iəu e nikilkil. Nian kəti kəməhti iəu e kəpiel apin. Nian kisil iəmuvən e negəu kəni negəu tamnim, kəni nian kəti iəmeai əpəha itəhi lokamnim o nian apiəpiə kəti, lapin mine nərəuiə.

26 Nian rəfin iətəliuək o noliən uək rəhak. Kəni iuəkir naruəh asoli tələs iəu iəkimis, kəni iəmətatig ikin tasilə ikin ima nakləh min, kəni ikin tasilə ikin ima nətənimə min nətəm Isrel, kəni ikin tasilə ikin ima Nanihluə min, kəni ikin tasilə ikin e taun asoli, kəni ikin tasilə ikin əpəha təpiə-məpiə ikin, kəni ikin tasilə ikin əpəha itəhi, kəni ikin tasilə ikin ima piak eiue min.

27 Iəmol pik uək, kəni nian tepət iəsəpiliən lapin. Nian min nəuvein, nəumis tus iəu, kəni mətəuauə, kəni nian tepət nəḡək nauəniən tikə. Kəni nian tepət iətəpəu, kəni rəhak napən təsəhmenian o nətəpuian.

28 Kəni tapirəkis natimnati min əha, nian rəfin nikik təhti pik niməfaki min rəfin.

* **11:19** E fes 19-21, Pol tətəghati əuvsan e lah. Nipəhriənian, in tətəniəhu ilah. **11:22** Fil 3:5 **11:23** Uək 16:23 † **11:24** Lou rəha Mosis tətəni məmə nəmə kol nalpinian kəm iətəmimi kəti məmə okəlis, okəsəlisian motəpirəkis motəu fote. Iətəm tətakil iətəmi təsəolkeikeian məmə otəḡəhli lou, kəni kol məmə nəmə kalis kəsəpirəkisian kau fote, kotalis kau tate-nain, nəmə mətə kotəmkarəpən e nafinian. **11:24** Dut 25:3 **11:25** Uək 16:22; 14:19 **11:26** Uək 9:23; 14:5

²⁹ Nəmә iәtәmi kәti rәha nimәfaki rәhan nәmiәgәhiән teiuaiu, kәni iәu mīn, rәhak nәmiәgәhiән teiuaiu. Nәмә iәtәmi kәti tatit iәtәmi kәti mīn e tәfagә tәrah, kәni nīkik tahmә pīk ohni.

³⁰ Nәмә iәkәkeikei mәghati әfәri, kәni iәkәghati әfәri o nati iәtәm tәtәgәtun mәмә rәhak nәsanәniән tikә.

³¹ Kәni Uhgīn, u in Uhgīn mine Tatә rәha Iәrmәnig Iesu, iәtәm kәtәfәri nәrgīn nian mīn rәfin naunun tikә, in tәhrun mәмә iәu, iәseiuәiән.

³² Әpәha Tәmaskis, iәtәmi asoli rәha Kig Aretәs tәmәlin rәhan soldiә mīn o neruh viviән namtiһluә rәha taun mәмә okotәsal lak motaskәlim iәu motlәfән iәu e kalәpus.

³³ Mәtәu kәmlәfән iәu e kәtim asoli kәti, kәtu=pән nilәuis lan, klәfән e wintә e nīpai asoli kәmol e kәpiel, kәni kәһlman-әһlman teiuaiu muvән әpәha lәhtәni, kәni inәha suaru iәmagīm lan.

12

Nihlīn kәti mine nati tәhmen e nәmәhlairiән

¹ Iәkәkeikei mәtәghati әfәri, nati әnnapīn tәsoliән win e nati kәti ikin, mәtәu iәkәkeikei mәtәni natimnati mīn tәhmen e nәmәhlairiән mine nәghatiән vi mīn iәtәm Iәrmәnig tәmol әpu kәm iәu.

² Iәkәhrun iәfaki kәti iәtәm tәtәhatәtә e Kristo.* E nu fotin tinuvән rәkis, Uhgīn tәmәlәs muvән әpәha ilis e negәu e neai ima Uhgīn.† Iәkәruru nәмә nīpәtin tinatuvән, uә narmin әmә, Uhgīn әmә tәhrun.

³ Kәni iәkәni mīn mәмә iәkәruru nәмә nīpәtin tinatuvән, uә narmin әmә, Uhgīn әmә tәhrun. Mәtәu iәkәhrun mәмә iәtәmi kәha,

⁴ Uhgīn tәmәlәs muvән әpәha iman ikin.‡ Kәni in tәmәtәu nati oneuән mīn iәtәm tәәhruahruiән mәмә iәtәmimi rәha nәhue niftәni otәni.

⁵ Iәkәhrun nәghati әfәriән o iәtәmi tol lanәha, mәtәu iәsәghati әfәri aruiән ohniәu, mәtәu iәkәghati әfәri әmә o rәhak nolīән mīn iәtәm nәsanәniән tikә e lah.

⁶ Mәtәu nәмә iәtәghati әfәri, ko iәsalmәliән, mәtәu-inu iәtәghati e nīpәhriәniән. Mәtәu iәsәghati әfәriән lanәha, kәni tol lanәha, iәtәmi kәti tikә iәtәm otәfәri iәu ilis tapirәkis nati iәtәm tәhruahru. Iәkolkeikei mәмә oteruh әhmen iәu e nati nak iәtәm iәkәni, uә iәkol.

⁷ Uhgīn tәsolkeikeiән mәмә iәtәfәri o nәghatiән vi mīn iәtәm in tәmol әpu kәm iәu, kәni nәghatiән mīn әha kotәuvir motapirәkis. Kәni tol lanәha tәmahli=pa nәrahīән kәm iәu tәhmen e nihlīn kәti tәtәu nīpәtik. Nәrahīән әha in iol әhruin kәti rәha Setән mәмә tol nahmәiән e nīpәtik, kәni tol lanәha iәsәfәriән.

⁸ Iәmeasiә o Uhgīn mau kisil mәмә otos rәkis ohniәu.

⁹ Mәtәu tәni kәm iәu mәмә, “Rәhak nәuviriән asoli tәhrun naskәlimiән ik, mәtәu-inu nian rәham nәsanәniән tikә, nәsanәniән rәhak tәhrun nuvaiән mol iahgīn e rәham nәmiәgәhiән.” Tol lanәha, iәtagiән pīk mәмә iәghati әfәri e rәhak nәmiәgәhiән iәtәm nәsanәniән tikә, mәмә nәsanәniән rәha Kristo otatig e nәmiәgәhiән rәhak.

¹⁰ O nati әha, iәtagiән nian nәsanәniән tikә e nīpәtik, kәni iәtagiән nian kәtәni rah iәu, kәni iәtagiән e nian iәkis mīn, kәni iәtagiән nian katol nәrahīән kәm iәu. Iәtagiән e lah rәfin o nәrgi Kristo, mәtәu-inu nian rәhak nәsanәniән tikә, kәni iәtәsanән.

11:33 Uәk 9:23-25 * **12:2** Pol tәtәghati aru lan. † **12:2** Nәghatiән Kris әhruahru tәtәni mәмә, “neai tatol kisil lan.” Mәtәu nīpәtin tәtәni mәмә, “negәu e neai ima Uhgīn.” ‡ **12:4** Nәghatiән Kris әhruahru tәtәni mәмә, “Paradais” iәtәm nīpәtin tәtәni mәмә “negәu e neai,” ikin iәtәm nәtәmimi nәtәm kotәhruahru kautәhuvән ikin nian okohmis. **12:7** Job 2:6 **12:9** Fil 4:11-13

¹¹ Iəmol nolian rəha ialməli, mətəu itəmah əmə nəmotəkeikei kəm iəu məmə iəkol. Nəməsotəfəriən nərgək, mətəu təməuvir pik nəmə nəmotol, mətəu iəu səniəmə ləhtəni e “aposil min ilis pik min” e nati əkəku əmə kəti, nati əpnəpin iəu iətəmi əpnəpin əmə.

¹² Nian iəmətan kitah min itəmah, iəmatol natimnati iətəm tətəgətun iəu məmə iəu aposil pəhriən kəti. Iəmatol nəmtətian min, mine nati asoli min iətəm tol narmi nətəmimi tatiuvig, mine nati apispis min e nikitəmah, kəni iəmol e nətəligiən rəhak təfəməh nati əpnəpin iəmətati e nian iəkis min.

¹³ Nati kətiah əmə iəməsoliən e nikitəmah, iəməsətapuəhiən e məni kəti o təmah. !Otalū e təfagə tərāh u rəhak!§

¹⁴ Rəueiu iatəhtul maru məmə iəkuvnə məsal=pinə e təmah iətəm otol kisil lan. Kəni iəsətapuəhiən o məni kəti o təmah, mətəu-inu iəsolkeikeiən rəhatəmah nautə, mətəu iəkolkeikei əmə itəmah. Otətəlig-to. Səniəmə uək rəha iəpəou məmə oteh vivi rəhan tatə mine məmə. Mətəu in uək rəha tatə mine məmə okueruh vivi rəhalau iəpəou.

¹⁵ Tollanəha, nīkik tagiən məmə iəkəfinə rəfin rəhak natimnati o təmah, kəni məfinə min rəhak nəmiəgəhiən o təmah. Rəhak nolkeikeiən o təmah in tərət. Mətəu rəhatəmah ohniəu in təkəku əmə. !Inu təsəhruahruian!

¹⁶ Nəutegəhan məmə iəsətapuəhiən e məni o təmah. Mətəu itəmah nəuvein kautəni məmə iəmos natimnati o təmah e nolian ekəu-ekəu.

¹⁷ ?Təhro? ?Iəu iəmos natimnati e nolian ekəu-ekəu nian iəmahli=pinə nətəmimi kəm təmah, uə kəpə? !Kəpə!

¹⁸ Iəmuh niki Taitəs məmə otuvnə o təmah, kəni mahli=pinə piatah kəti ilau min. ?Taitəs təsosiən natimnati o təmah e nolian ekəu-ekəu, uə kəpə? ?Nəkotəhruən uə kəpə məmə, rəhatimlau nətəligiən kətiah əmə, kəni matuol nolian kətiah əmə?

¹⁹ Nəmə təhro nikitəmah təhti məmə e nəghatiən min rəfin əha, iəmautalkut e nuhalpiniən nəghatiən kəm təmah iətəm iətəmi kəti təməni kəm timah. Kəpə. E nəhmti Uhgīn, iəmautəghati təhmen e nətəmimi rəha Kristo. Kəni niəli min, natimnati rəfin iətəm kautol, kautol məmə itəmah nəkotəsanən.

²⁰ Iətəni lanu mətəu-inu iətəgin məmə nian iəkuvnə, kəni nəmə təhro iəkeruh məmə nəsolian məmə inu iəkolkeikei. (Kəni itəmah min nəkotəruh məmə iəu iəsoliən məmə inu nəkotolkeikei.) Iətəgin məmə iəkeruh itəmah nəuvein kotərgəhu, nəuvein kautetet, nəuvein kəutəmərīt e niəməha, nəuvein kəutəhapu-əhapu ilah min, nəuvein kautəni rah nətəmimi, nəuvein kəutəni nīkali nətəmimi, nəuvein kautəfəri, nəuvein kautol əpnəpin nati.

²¹ Iətəgin məmə nian iəkuvnə min, rəhak Uhgīn otələs iahu iəu e nəhmtitəmah, kəni nīkik otitəgit kəni oiəkəsək o təmah nəuvein nətəm nəmotol nolian tərāh aupən, kəni məsotəuhliniən ilah e nolian tərāh min rəhalah iətəm kautol nian rəfin, inu kautol nolian tərāh iətəm tol naulisiən o nəniən, kəni nəman mine nīpətan kəutan oneuən, kəni kautol lanəha əpnəpin əmə.

13

Naunun nəghatiən rəha Pol o nəhgi-pəriən ilah.

¹ Inu rəhak naliuəkian iətəm tatol kisil lan o təmah. Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Nian iətəmi kəti tətətu=pən nəghatiən e iətəmi kəti min, iətəmimi

§ 12:11 2Kor 11:5 12:12 Rom 15:19 § 12:13 Pol tatol əuvsan e lah e nəghatiən u. 12:13 2Kor 11:9 12:18 2Kor 8:6,16-18 12:21 2Kor 13:2

keiu uə kisil okotəkeikei motəni nəghatiən kətiəh, kəni tol lanəha nətəmiimi kotəhrun məmə nəghatiən kautətu=pən lan, in nīpəhriənian.”*

² Nian iəmuvnə o təmah iətəm tatol keiu lan, iəməni pətīgəm rəkis nəghatiən o nəhgi-pəriən e nətəmiimi nətəm kautol təfagə tərəh mīn mīne itəmah rəfin məmə onəkotəpəh təfagə tərəh mīn. Kəni rəueiu iəkəni mīn nian iəu əpəha isəu. Nian iəkuvnə mīn, iəkol nalpīniən kəm lah nətəm kəsotəpəhiən təfagə tərəh.

³ İatol lanəha mətəu-inu nikitəmah təhti məmə rəhak nəsanəniən tikə, kəni itəmah nəkotəkeikei motəhrun əsas məmə nian iətəghati, in nəghatiən rəha Kristo əmə. In təsəpəouiən o noliən uək itimah mīn, mətəu rəhan nəsanəniən tēpət e nikitəmah.

⁴ Nīpəhriənian, nian kəmətu-pəri e nīgi kəluau, rəhan nəsanəniən tikə e nīpətin. Mətəu tətəmiəgəh rəueiu e nəsanəniən rəha Uhgīn. Kəni e noliən əhmen əmə, rəhatimah nəsanəniən tikə e nīpətitimah, mətəu itimah iəutəmiəgəh itimah Kristo e nəsanəniən rəha Uhgīn, kəni nian iəkəhuvnə motəghati kəm təmah, onəkoteruh nəsanəniən əha.

⁵ İtəmah aru, otakil vivi nəmiəgəhiən rəhatəmah. ?Nəhatətəiən rəhatəmah in pəhriən, uə kəpə? İtəmah aru, nəkoteruh vivi rəhatəmah noliən. ? Nəkotəhrun uə kəpə, məmə Kristo İesu tətətig e nəmiəgəhiən rəhatəmah? ! Mətəu nəmə rəhatəmah nəmiəgəhiən təsitəu-pəniən noliən rəha nəhatətəiən, kəni Kristo təsatīgīən e nəmiəgəhiən rəhatəmah!

⁶ Kəni iəmələhu=pən əskasik rəhak nətəligiən məmə nian nauteruh mətig nəmiəgəhiən rəhatimah, kəni motəhrun məmə itimah aposil mīn pəhriən.

⁷ Kəni rəueiu, iəutəfaki kəm Uhgīn məmə itəmah kəti təsolīən nati kəti tərəh. İəsotolkeikeiən lanəha məmə otəgətun məmə rəhatimah uək e nikitəmah in təuvir məhruahru. Mətəu iəkotolkeikei əmə məmə itəmah onautol noliən iətəm təhruahru, nati əpnəpīn nətəmiimi nəuvein kautəni məmə uək rəhatimah tərəh.

⁸ Tol lanəha mətəu-inu ko itimah iəsotoliən nati kəti iətəm tahtipəsīg e nīpəhriənian, mətəu iəkotəhrun noliən əmə nati iətəm tətəfəri nīpəhriənian.

⁹ Nikitimah tagiən nian rəhatimah nəsanəniən tikə, mətəu itəmah nəkotəsanən. Kəni nəfakiən rəhatimah o təmah məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah təhmen o nitəu-pəniən suaru əhruahru.

¹⁰ Nian iəu əpəha isəu o təmah, iəkətei lanəha o nati kəti. İərmənīg tīnəfa rəkis nepətiən kəm iəu, mətəu iəsotolkeikeiən məmə nian iəkuvnə o təmah, məkeikei məfinə təfigəm kəm təmah e nepətiən əha. In təməfa nepətiən əha məmə iəkəfəri itimah, səniəmə məmə iəkərəkīn itimah lan.

Naunun nəghatiən

¹¹ Piak mīn mīne nəuvīnik mīn. Inu rəhak naunun nəghatiən. Otəgiən. Otəuhlin rəhatəmah noliən mīn. Otətəu rəhak nəghatiən. Əhuva e nətəligiən kətiəh. Otətig e nəməlinuiən. Kəni Uhgīn rəha nolkeikeiən mīne nəməlinuiən otətig itəmah mīn.

¹² Otəni təuvir kəm təmah mīn təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo.

¹³ Nəfaki mīn rəfin kautəni təuvir kəm təmah.

¹⁴ Pəh İərmənīg İesu Kristo otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin. Kəni pəh Uhgīn otəfinə rəhan nolkeikeiən kəm təmah rəfin. Kəni pəh Narmīn Rəha Uhgīn otol nikitəmah rəfin tol kətiəh.

* **13:1** Dut 19:15 Kəmə təhro, Pol tətəni məmə rəhan naliuəkīən kisil təhmen e nəghatiən rəha iətəmiimi keiu uə kisil. **13:1** Dut 19:15; Mat 18:16; 1Tim 5:19 **13:4** Fil 2:7-8 **13:5** 1Kor 11:28 **13:10** 2Kor 10:8

Kəlesia

Nauəuə iətəm Pol təmətəi tuvən kəm nəfaki min ikin Kəlesia

Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u Kəlesia

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Pol təmətəi nauəuə u.

?Təmətəi tətuvən kəm pəh? Təmətəi tətuvən kəm niməfaki min u kəutatig pesi ikin e nitəni Kəlesia, inu Ikoniəm, Listra, mine Terpe. Pol in təmətuəuin niməfaki min əha nian in təmaupən maliuək e rəhan naliuəkian min.

?Natigian təhro lanu nian təmətəi? Nərahian asoli kəti e niməfaki e nian əha rəha Pol. Nətəm Ianihluə tepət kəmautəni niphəriənian e Iesu Kristo. Kəni nətəm Isrel tepət kəutəni niphəriənian e Iesu. Mətəu nətəm Isrel nəuvein kəutəni məmə Nanihluə* min nətəm kotəni niphəriənian e Iesu, okotəkeikei motətəu=pən lou min rəha Mosis, təhmen e nəhgi-pəniən. İlah kəmautəni məmə Nanihluə min okəkeikei kəhgi=pən ilah nəmə kotolkeikei məmə okəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın. Nian Pol təmətəi nauəuə u, in təmətəu tərəh mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəmotəni rah nərgin, məutəgətun nəghatiən eiua min.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Pol in təmətəi nauəuə u, məmə otəgəu əhruahru nətəligian rəha nətəm Isrel nətəm kəutəni məmə Nanihluə min okotəkeikei motətəu=pən lou rəha Mosis nəmə ilah kotolkeikei məmə Uhgın in otosmiəgəh ilah. Pol tolkeikei məmə nəfaki min okotəhrun məmə nəhatətəian in suaru iətəm Uhgın təmöl məmə iətəmimi otəhruahru e nəhmtin, kəni in tatosmiəgəh ilah e nikin agian. Mətəu noliən rəha nəhgi-pəniən, uə noliən rəha uək əskasik min, uə noliən rəha nitəu-pəniən lou, kəsotosmiəgəhian iətəmimi. Nətəmi asoli rəha niməfaki u nətəm Isrel kəmautəharəg əpəha Jerusiləm məutəghati e nətəligian min əha. Kəni məutəni məmə təuvir əmə məmə Nanihluə min okəsotohtəu-pəniən lou rəha Mosis. Afın e Uək Min 15:1-35.

Pol təmətuəuin mətəghati kəm lah

¹⁻² Piak min mine nəuvinik min nətəm kəutəfaki lahuənu pisin pisin min ikin Kəlesia, iəu Pol, iəu aposil kəti rəha Uhgın, iətəm Iesu Kristo mine Tatə Uhgın kəmuəfəri iəu məmə iəu rəhalau aposil. Səniəmə iətəmimi əpnəpin əmə kəti təmauin lak kəni məfəri iəu, mətəu Uhgın. Uhgın u, in təməfəri Iesu tair=pə min e rəhan nimisiən. !Tol lanəha, onəkotəkeikei motətəu!

İəkətəi nauəuə u, mətahli=pinə kəm təmah. İəu mine piatah min nəuvein nətəm kəutəfaki u ikinu, iəkotolkeikei məmə iəkotəni “təuvir” kəm təmah.

³ Pəh Uhgın, u Tatə rəhatah, mine Iesu Kristo, u İərməniğ rəhatah, ilau okuəfinə nəuvirian rəhalau kəm təmah, kəni muələhu nəməlinuian tətətig o təmah.

⁴ Iesu Kristo təmegəhan aru lan məmə in otimis o noliən tərəh rəhatah, kəni miuvi rəkis itah e noliən tərəh min mine nətəligian tərəh min rəha nəhue niftəni. In təmimis mətəu-inu Tatə Uhgın tolkeikei məmə in otol lanəha.

⁵ Kəni tol lanəha, təuvir məmə kitah okotəni-vivi pik Uhgın u rəhatah, tətuvən, mətuvən, naunun tikə. Əuəh.

Nanusian Təuvir kətiəh əmə

⁶ İəmauit pik o təmah mətəu-inu rəueiu agin uəha Uhgın təmauin pau e təmah e nəuvirian rəha Iesu, təməfinə əpnəpin əmə kəm təmah. Mətəu rəueiu itəmah ninotəpəh Uhgın, məutəgim, məutohtəu=pən nəghatiən eiua min.

* : Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. **1:4** Kəl 2:20

⁷ Nəghatien min əha səniəmə Nanusien Təuvir rəha Uhgın. Nətəmimi nəuvein kəmotəuhlin Nanusien Təuvir rəha Uhgın mautəni in pisin, kəni mautəni məmə nanusien təuvir, kəni mautiuvi kalin itəmah lan, kəni mautərəkın rəhatəmah nətəligian lan. !Mətəu Nanusien Təuvir kətiah əmə, kəni kəti min tikə!

⁸ Nati əpnapin nəmə iəu, uə agelo kəti rəha negəu e neai, uə nətəmi əpnapin kəutanus pətigəm nəghatien kəti min, iətəm təsəhmenian e inu iəmətəni pətigəm rəkis kəm təmah aupən, pəh Uhgın otləfən e nigəm asoli.

⁹ Kəni iəkisimaru min, mətəni məmə, nəmə iətəmi kəti otanus pətigəm nəghatien pisin u, təsəhmenian e Nanusien Təuvir iətəm itəmah nəmotəhrun rəkis, pəh Uhgın otləfən e Nigəm Asoli.

¹⁰ Rəhak nəghatien əha in təskasik, kəni nati əpnapin əmə nəmə nətəmimi nəuvein kəsotəgianiən ohniəu ohni. İəkolkeikei əmə məmə niki Uhgın otəgianiən o nəghatien rəhak. Nəmə iətəghati əhanəh məmə nətəmimi nəuvein nikiilah otəgianiən ohniəu ohni, kəni ko səniəmə iəu ioluək pəhriən kəti rəha Kristo.†

Uhgın təmauin e Pol

¹¹ Piak min mine nəuvinik min, iəkolkeikei məmə iəkəni=pinə əhruahru kəm təmah məmə Nanusien Təuvir iətəm iətəni pətigəm nian rəfin səniəmə nati kəti iətəm təmsipən e nətəligian rəha iətəmimi əmə.

¹² Nanusien Təuvir u, səniəmə iətəmi kəti təməfa kəm iəu, kəni məgətun iəu lan, mətəu İesu Kristo əmə in təmerəh e rəhk-kapə.

¹³ İtəmah ninotəhrun rəkis rəhak nolian min iətəm iəmatol aupən e nian iəmətəfaki itəmah nətəm İsrəl. Kəni iəməni məmə oiəkoh rəfin nətəmimi min rəha İesu, mərəkin-ərəkın agin niməfaki, kəni matol nalpiniən əskasik kəm lah.

¹⁴ E nian əha, iəməhrun tapirəkis iəu min nəuvein, nətəm iəmotair əhmen. Kəni iəu iəmatəhtul əskasik o nəukəti kastim rəha nətəm İsrəl, iətəm rəhak kəha min kəmotəgətun iəu lan aupən.

¹⁵ Nati əpnapin iəmətərəkın pau rəhan min nətəmimi, mətəu Uhgın təmasəkəhruin iəu. In təmitəpın rəkis iəu nian iəmətan əhanəh e nərfi rəhak məmə. Kəni təmuva e nian əhruahru rəhan, in təmauin lak məmə iəkuva iəu, rəhan iətəmimi.

¹⁶ Kəni Uhgın təmerəh e rəhk-kapə, məgətun iəu e nətın İesu, məmə oiəkəhrun vivi in, kəni muvən manus pətigəm Nanusien Təuvir rəhan kəm nətəmimi min u səniəmə ilah nətəm İsrəl, kətəni ilah məmə Nanihluə‡ min. E nian əha, iəu iəməsuvəniən meh iətəmi kəti məmə otəgətun iəu e Nanusien Təuvir əha.

¹⁷ Kəni iəu iəməsuvəniən əpəha ilis Jerusiləm məmə oiəkəruh nətəmimi min u kəmautol aposil aupən. İəməsuvəniən məmə okotəgətun iəu e Nanusien Təuvir rəha İesu. E nian əha, iəu iəməsəu-pesi=pən əpəha ikin kəti Arepiə§, kəni matig tuvəh nəuветin konu mitəlig=pa min muvən əmə lahuənu kəti, nərgin u Təmaskis.

¹⁸ Matuvən, matuvən nu kisil kinluva minluvən rəkis kəni ko, iəu iəmatig mitəlig=pən min Jerusiləm məmə iəkeh Pitə. Kəni iəməsatigian tuvəh, iəmuatig muos nian fiftin əmə.

1:7 Uək 15:1,24 **1:8** 1Kor 16:22 **1:10** 1Təs 2:4 † **1:10** Nəghatien rəha Pol u ikinu tətəgətun məmə in tətuhəlpin nəghatien eiue min nəuvein. Nətəmimi nəuvein kəutəni lan məmə in tətəghati əmə məmə otol nətəmimi kəutətəu təuvir əmə lan. **1:11** Mat 16:17 **1:13** Uək 8:3 **1:14** Uək 22:3 **1:15** Aes 49:1; Kəl 2:7 ‡ **1:16** Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. § **1:17** Məta nətəmimi nəuvein kəutəni məmə Pol təmos rəhan nanusien təuvir o iətəmi pisin kəti, kəni tol lanəha rəhan nəghatien təsəhruahruin. Mətəu nian təmeruh rəkis İesu, in təmuvən isəu kəti e nitəni Arepiə, kəni nətəmimi kohkə ikin məmə okotəfən nanusien təuvir kəm in, mətəu Kristo əmə. **1:18** Uək 9:26-27

¹⁹ Kəni e nian əha, iəməh əmə Jemis u, pia Iesu, İərmənig rəhatah, mətəu iəməsehian aposil min u nəuvein.

²⁰ İətəni pəhriən e nəhmti Uhgın məmə nəghatian u, nıpəhriənian, səniəmə neiuəian. İəmos nəghatian u o Uhgın əmə, mətəu səniəmə o iətəmi kəti.

²¹⁻²² İəməsatiğian tuvəh əpəha ilis Jerusiləm. Kəni ko uərisig, iəmuvən əpəha nitəni Siriə mine Silisiə. Kəni e nian əha, nətəmimi nətəm kəutəfaki kəm Kristo lahuənu pisin pisin min e nitəni Jutiə, (nitəni asoli rəha Jerusiləm), ilah kəməsoteruh əhanəhian iəu motəruru nəhmtək.

²³ Mətəu kəmotətəu əmə nanusian u, nətəmimi nəuvein kəmotəni məmə, “Suah əpəha in əpəha, rəhatah tikimiri, təmatoh itah o nəfakian, mətərəkın nəmiəğəhian rəhatah, kəni mətəlkut məmə otərəkın min rəhatah nəhatətəian. !Mətəu rəueiu əha, in min tinətəni pətiğəm Nanusian Təuvir rəha Iesu!”

²⁴ Kəni ilah kəmotəni-vivi pik Uhgın o natimnati min iətəm in təmol e rəhak nəmiəğəhian, in təməuhlin iəu iəkol lanu.

2

Aposil min nəuvein kəmotəğəhan e uək rəha Pol

¹ Nian nu fotin təmuva muvən, kəni iəmuvən min əpəha ilis Jerusiləm itimlau Panəpəs, kəni miet Taitəs itimahal min mihluvən.

² İəmuvən mətəu-inu Uhgın təməni=pa rəkis kəm iəu məmə iəkəkeikei muvən ikın. E nian iəmhliet=pən kəni iəmotuhapumın itimah nətəmimi əmə nətəm kətəni məmə nətəmi asoli min rəha niməfaki. Nian iəmotəharəg e nuhapumian əha, iəu iəmətəni=pən vivi nəghatian min iətəm iəkuvən mətəni pətiğəm kəm Nanihluə min, ilah səniəmə nətəm Isrel. İəməni=pən vivi natimnati min rəfin ağın kəm lah mətəu-inu iəməsolkəikeian məmə rəhak nəghatian təsəhruahruian, kəni uək rəfin rəhak tol nati əpnəpən əmə lan.

³ Kəni e nian əha, nıkik təməhti pik məmə kəta kotahi iəu məmə iəkəkeikei məni=pən kəm Nanihluə min, məmə okəkeikei kəhgi=pən ilah. Mətəu kəməsotəniən. Kəni iəu kəti u, Taitəs itimlau min, in iətəm Kris, səniəmə iətəm Isrel, kəsəhgi-pəniən əha. Mətəu ilah kəməsotəniən mə okəkeikei kəhgi=pən.

⁴ Nəniən rəha nəhgi-pəniən təmsipən e nətəmimi nəuvein kəmauteiuə əmə məmə ilah piatah min. Kəni ilah kəməutəsəl vivi məmə okotəh to məmə itimah iəutətəu=pən əhanəh Lou, uə kəpə. Mətəu itimah inohiet rəkis minəhuvən o Iesu Kristo, kəni minotol kətiəh itimah min, kəni itimah səniəmə slef rəha Lou. Mətəu nətəmimi min əha, nıkilah təməsəğianian o rəhatimah nəghatian min u iətəm tətəni məmə təuvir əmə nəmə iəsitəu-pəniən Lou, kəni motolkəikei məmə okotəğəu=pən itah rəfin e Lou mine kastim rəha nəfakian rəha nətəm Isrel. Kəni kəmotəni məmə okəkeikei kəhgi=pən Nanihluə min təhmen e Taitəs.

⁵ Mətəu iəmotəniəhu ilah məsotolian məmə ko rəhalah nəghatian otəri mapirəkis rəhatimah. Kəni itimah iəmotəskəlīm əskasik nəghatian pəhriən tətətiğ e Nanusian Təuvir, məmə itəmah onəkotətəu nəghatian əhruahru u iətəm nətəmimi kəsotəuhlinian.

⁶ Kəni nətəmimi min əha, kətəni ilah məmə ilah nətəmi asoli min rəha niməfaki, (mətəu e nehian rəhak, iətəmi tatos nərgin asoli, mine iətəm təsosian nərgin asoli, ilau kuəhmen-əhmen əmə. Kəni e nəhmti Uhgın, in təseruhian nərgin min əha). Kəni nətəmi min əha kəməsotəğətunian iəu e nəghatian vi kəti, məmə iəkuvən manus pətiğəm.

⁷⁻⁸ ! Kəpə! Kəməsotolian, mətəu-inko ilah kəmotəhrun əmə məmə, e nəsanəniən rəha Uhgın, in təməfəri iəu məmə iəu aposil, kəni mətəhli-pəniən iəu məmə iəkuvən məni pətiğəm Nanusian Təuvir kəm Nanihluə min. Kəni e

nəsanəniən əha, tinəfəri min Pitə lanəha, məmə in min in aposil, kəni otəni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm nətəm Isrel.

⁹ Kəni Jemis mine Pitə* mine Jon, kətəni ilahal məmə nəukəti niməfaki milahal. Nian kəmleruh, kəni miləhrun məmə e nəuviriən rəha Uhgın, in təməfa uək u e nəhlmək. Kəni kihluva mihlalofə e tımlau Panəpəs məmə itimah iəkotol əmə kətiəh. Kəni iəmotəni məmə iəkotəuəri uək min. Itımlau oiəkian muanus pətigəm Nanusiən Təuvir kəm Nanihluə min, kəni ilahal okihluvən məhləni pətigəm kəm nətəm Isrel.

¹⁰ Kəni ilah kəmotəni=pa əskasik nəghatiən kətiəh əmə məmə nikitımlau otəkeikei matəhti nanrah min əpəha Jerusiləm məmə iəkuasiru e lah. Mətəu, nıkkik tinagiən rəkis o uək əha.

Pol təməhi Pitə

¹¹ Nian Pitə təmuərisig muva Antiok, iəu iəməhtul e nəhmtin, kəni mahi məniəhu əskasik, mətəu-inu in təməmkarəpən.

¹² Pitə təmətauən ilah nətəm kəutəfaki, mətəu ilah Nanihluə min. Kəni nian nətəmimi min rəha Jemis, nətəm kəmotəpən Jerusiləm mohietigəm=pa, kəni Pitə təpəh nauəniən ilah Nanihluə min mətəu-inu ilah kəmotəhi Pitə, motəni məmə, “Nanihluə min u, okəkeikei kəhgi=pən ilah.” Kəni in təməgin e lah. Kəni nəghatiən u kəmutəni təmərəkin Pitə, mol taulis kəni məgin e nuvən mininən mauən ilah nətəmi kəsəhgi-pəniən ilah.

¹³ Kəni piatah min nəuvein u nətəm Isrel, ilah min kəmotəgin, kəni kəmotol kəuit kəsua məhuərisig lan. Kəni Panəpəs min təmitəu=pən ilah mol kəuit kəsua min.

¹⁴ Mətəu nian imeruh məmə ilah kəsotaliuekiən e suaru əhruahru, titəu=pən Nanusiən Təuvir u, mol iəkagət əskasik e Pitə e nəhmtilah rəfin. İəməni məmə, “İk iətəm Isrel, mətəu nəmos rəkis noliən rəha İanihluə. İk nəşaskəlimiən noliən rəha nətəm Isrel. ?Təhro nətəkeikei kəm piatah min u səniəmə nətəm Isrel məmə okotos noliən rəha nətəm Isrel?”

İətəmimi iətəm otəhatətə e İesu, Uhgın otasiru lan

¹⁵ Kəni e nian əha, iəu iəməni=pən vivi kəm Pitə məmə nıpəhriəniən məmə itımlau iəmiəsipən əhruahru e nətəm Isrel. Itımlau səniəmə İanihluə mil iətəm nətəm Isrel nıkilah tətəhti məmə ilah rəfin nol təfagə mətəu-inu kəsotohtəu-pəniən lou.

¹⁶ Mətəu rəueiu iəkuəhrun məmə Uhgın təsafiniən iətəmimi kəti məmə in təhruahru e nəhmtin mətəu-inu in tətətəu=pən əhruahru Lou rəha nətəm Isrel. İətəmimi iətəm tətəhatətə pəhriən e İesu Kristo, in əmə u, u təhruahru e nəhmti Uhgın. Nətəligiən əha inəha, tol itimah min nətəm Isrel, iəkotəkeikei motəhatətə əmə e İesu Kristo məmə iəkotəhruahru e nəhmti Uhgın. Uhgın təsafiniən itimah mətəu-inu iəutohtəu=pən Lou, mətəu in tətəfin əmə itimah mətəu-inu iəutəhatətə e İesu Kristo. Ko iətəmimi kəti tikə otəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu in tatitəu=pən Lou.

¹⁷ Itimah u nətəm Isrel, kəni iəkotəhatətə e İesu Kristo məmə iəkəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu nətəm Isrel nəuvein, nıkilah tətəhti məmə rəueiu itimah nol təfagə mətəu-inu iəsotohtəu-pəniən lou təhmen e nətəm e lah. !Inu təhmen məmə Kristo in tatol məmə itimah nol təfagə! !Kəpə! Səniəmə tol min lanəha.

¹⁸ Mətəu təfagə pəhriən in tol min lanəha, nəmə iəkıtəu=pən nətəligiən rəhalah mıtəlig=pən min mətitəu=pən lou məmə iəkəhruahru e nəhmti Uhgın.

2:7-8 Uək 22:21 * **2:9** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni nərgi Pitə u ikinu məmə, “Kefəs.” **2:10** Uək 11:29-30 **2:12** Uək 11:3 **2:16** Uək 15:10-11; Rom 3:20-28; Kəl 3:11

Nəmә iatol min lanəha, kəni iəu iəsəhruahruian e nəhmti Uhgın. Nolian əha tətəgətun pətigəm əmə məmə iəu iol təfagə tərəh.

¹⁹ Lou təməni məmə iəkəkeikei mimis. Kəni tol lanəha e nıkalın rəha lou, iəu iəmimis rəkis, in əha, iəsalkutiən məmə iatol nəghatiən min rəfin agın rəhan. Kəni rəueiu, nəmiəgəhiən rəhak in rəha Uhgın, kəni natimnati rəfin iatol, iatol rəhan.

²⁰ Təhmen məmə kəmətu-pəri iəu e nigı kəməluau itımlau Kristo, kəni iəkımis itımlau min. Kəni rəueiu u, səniəmә iəu iatəmiəgəh, mətəu Kristo in tətəmiəgəh e nıkik. Kəni e nəmiəgəhiən rəfin rəhak, iətəhatətə əmə e Nəti Uhgın, iətəm təmolkeikei pik iəu, kəni muva mimis mos miəgəh iəu.

²¹ Nolkeikeian u, Uhgın təməfa kəm tah, in iahgın agın. Kəni ko iəsərəkiniən nolkeikeian əha u Uhgın təməfa əpnəpın əmə. Mətəu nəmə nəutohtəu=pən nəgətun eiuə min, motohtəu=pən Lou məmə otol itəmәh nəkotəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni itəmәh nautol nati əpnəpın əmə e nimisiən rəha Kristo.

3

Nətəm Kəlesiə kəmotəpəh suaru

¹ !Nətəm Kəlesiə, itəmәh ninotalməli pik! ?Pəh təmasig itəmәh ninautəhuvən e suaru ekəu-ekəu lanko? İəmotəni pətigəm vivi pau kəm təmәh məmə İesu təmos nahməian e nigı kəməluau məmə otafəl rəkis təfagə tərəh min rəhatəmәh. ?Mətəu təhro? ?Nəmә təhro iətəmi kəti təmeiuə rəkis e təmәh kəni miuvi rəkis itəmәh mol itəmәh ninotalməli pik?

² !! Uhgın təsəfinəian Narmın Rəhan kəm təmәh mətəu-inu itəmәh nau-tohtəu=pən Lou!! !! Kəpə!! In təməfinə kəm təmәh mətəu-inu itəmәh nəutəhatətə e Nanusiən Təuvır rəha İesu Kristo.

³ ?Təhro? ?Nəutalməli pik lan əpətu lan? !İtəmәh nəmotətuəuin vivi nəmiəgəhiən vi rəhatəmәh e İesu Kristo e nasiruiən rəha Narmın Rəha Uhgın, kəni mətəu rəueiu, itəmәh ninəutalkut məmə onəkotəpəh, kəni məhuva nətəmi əhruahru e rəhatəmәh əmə nəsanəniən!

⁴ Nəmutətəu nahməian tepət mətəu-inu nəmotəhatətə e Nanusiən Təuvır. ? Nəmutətəu nahməian əha əpnəpın əmə? !Kəpə! !Nahməian əha səniəmә rəha nati əpnəpın əmə!

⁵ Uhgın təməsəfinəian Narmın Rəhan kəm təmәh mol nati apispis min kəm təmәh mətəu-inu nəutohtəu=pən Lou. In təmol mətəu-inu itəmәh nəmotətəu Nanusiən Təuvır rəha İesu Kristo kəni itəmәh nəutəhatətə lan.

Nitəu-pəniən Lou, mine nəhatətəian e İesu

⁶ Otətəlig-to e tipitah asoli, Epraham. Nauəuə Rəha Uhgın təməghati pətigəm rəkis lanu lan məmə:

“Epraham in təməhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha, Uhgın təməni məmə in təhruahru e nəhmtin,”

⁷ Kəni təuvır, məmə itəmәh onəkotəkeikei motəhrun məmə nətəmimi nətəm kəutəhatətə e Uhgın, ilah min u, in tətəfin ilah məmə nenəti Epraham pəhriən min e narmın, mətəu səniəmә ilah nətəm kəutarəriə e Lou.

⁸ Nauəuə Rəha Uhgın təməni rəkis aupən məmə Uhgın otos Nanihluə min, kəhuva ohni mol ilah kotəhruahru e nəhmtin e nəhatətəian rəhalah. Aupən, Uhgın təməni pətigəm nanusiən təuvır kəm Epraham məmə:

“İəu oiəköl nəuviriən tisipən lam muvən o nəuaniləuis min rəfin e nəhue nitəni min.”

9 Kəni Uhgın təməfən rəhan nəuviriən kəm Epraham mətəu-inu in təməhatətə əskasik lan. Kəni nətəmimi okotəhatətə pəhriən lan kotos nəuviriən təhmen lan.

10 Mətəu nətəmimi mın u, nətəm nıkilah təhti məmə ilah okotos nəmiəgəhiən mətəu-inu ilah kəutohtəu=pən rəfin nati nak iətəm Lou tətəni, nətəmimi mın əha, ilah kinotatig rəkis e nəhlmi nərahien. Tol lanəha mətəu-inu, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə:

“Nətəmimi nətəm kəsotol əhruahruən natimnati mın rəfin iətəm kəutatig e nauəuə rəha Lou, ilah kinotatig rəkis e nəhlmi nərahien, kəni okotəkeikei motos nalpiniən kəti.”

11 Kəni nati kəti mın, təhlan vivi əmə o tah məmə iətəmi kəti tikə iətəm tətəva mətəhruahru e nəhmti Uhgın mətəu-inu in təmıtəu=pən Lou. Mətəu in tətəhruahru mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni mın lanəha məmə:

“İətəmimi iətəm tətəhatətə e Uhgın, iətəmimi əha inəha, in tətəva mətəhruahru e nəhmtin, kəni in otos nəmiəgəhiən pəhriən.”

12 Nəghatiən əha, tətəghati e nəhatətəiən rəhatah e Uhgın. Suaru rəha nitəu-pəniən Lou, in suaru rəha noliən natimnati, mətəu in təsəhmen-əhmenien e suaru rəha nəhatətəiən e Uhgın. Inəha, mətəu-inu suaru rəha nitəu-pəniən Lou, təhmen=pən əmə lanəha, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə:

“İətəmimi iətəm tolkeikei məmə otos nəmiəgəhiən pəhriən mətəu-inu tətıtəu=pən əhruahru Lou, in otəkeikei mol natimnati mın rəfin agın iətəm Lou tətəni.”

13 Nətəmimi rəfin agın kəsotol əhruahruən nati nak iətəm Lou tətəni. Tol lanəha, Lou in təmələhu nalpiniən tətətig o tah rəfin, kəni kitah rəfin kəutatig e nəhlmi nərahien. Mətəu İesu Kristo təmimis e nigı kəməluau, mos nalpiniən o tah, kəni miuvi rəkis itah e nəhlmi nərahien əha. Təhmen=pən əmə e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“İətəmimi kəti, iətəm kəmohamu kətu-pəri e nigı, noliən əha tətəgətun=pən məmə Uhgın in təmöl nalpiniən kəm in.”

14 Mətəu rəueiu, İesu təmimis lanəha məmə Nanihluə mın, ilah kotəhrun nosiən nəuviriən iətəm Uhgın təməni kəm Epraham məmə, in otəfən kəm nəuaniləuis mın rəhan. Kəni nati əha tol lanəha məmə rəueiu u kitah nətəm kəutəhatətə e İesu, kitah kotəhrun nosiən Narmın Rəha Uhgın iətəm Uhgın təməni məmə otəfən kəm nətəmimi.

*Uhgın təmaupən mol nəniəskasikiən rəhan,
mətəu Lou təmuərisig təsafəliən*

15-16 Piak mın mine nəuvinik mın, pəh iəkəghati e natigien rəhatah rəueiu. Kitah kotəhrun noliən u rəha nəniəskasikiən. Nian iətəmi kəti tatol, ko kəsərəpei rəkisiən, kəsətə-pəniən nəghatiən kəti mın lan. Təhmen əmə lanəha, Uhgın təmöl nəniəskasikiən kəti kəm Epraham mine rəhan kəti nəuaniləuis. Kəni e nəghatiən əha, təməsəniən məmə Uhgın təməni kəm nətəmimi tepət, mətəu təməni əmə kəm iətəmimi kətiəh əmə otsipən lan, iətəmimi u, in İesu Kristo.

17 Kəni rəhak nəghatiən, nipətin tol lanu lan məmə, aupən, Uhgın təməniaskasik məmə otaskəlim nəghatiən rəhalau Epraham, mətəu uərisig nu fo-hanrit-tate təmuvən rəkis, kəni Lou təmuva. Mətəu Lou əha, iətəm təmuərisig e nəniəskasikiən əha, ko təsərəkiniən nəghatiən iətəm in təməni kəm Epraham, ko təsərəpei rəkisiən nəniəskasikiən rəhan, ko təsətə-pəniən lan.

¹⁸ Kəni nəmə nıpəhriənən məmə kitah kəutatig e nəuviriən rəha Uhgın mətəu-inko kitah kəutohtəu=pən Lou u, tətəgətun=pən məmə nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmöl aupən in nati əpnapin əmə. Mətəu təsoliən lanəha. Mətəu-inu kitah koteruh Epraham in təmətətig e nəuviriən min rəha Uhgın mətəu-inu in təmaskəlīm iəkis nəniəskasikiən rəha Uhgın.

Lou rəhan əha ikın uək

¹⁹ İətəmi kəti otəpanətapuəh məmə, “?Nəmə tol lanəha, kəni konu Uhgın təməfən Lou o nak?” Kəni iəkəhrun nəniən kəm təmäh u rəueiu məmə nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmöl kəm Epraham in təmaupən matig, mətəu Lou in təmuərisig lan. Təmuva məmə otəgətun əmə itah nətəmimi məmə okotəhrun məmə kitah nol təfagə təräh. Mətəu Uhgın təmələhu Lou əha məmə otatig matuvən əmə lanko mətəuərus iətəmimi u otsipən e Epraham otair=pa o tah. Kitah kotəhrun məmə Lou əha, rəhan uək təuvir, mətəu nikitah otəkeikei matəhti məmə Lou əha, Uhgın təmaupən məfən kəm nagelo min, uərisig təmanəfən kəm iətəmimi kəti u Mosis. Mosis, in suaru o nəfaiən min Lou kəm tah. Mətəu nian Uhgın təmöl nəniəskasikiən ilau Epraham, təməsoliən lanəha.

²⁰ Kəni nian Uhgın təməghati kəm Epraham, təsəghatiən e suaru kəti təhmen e nagelo min uə iətəmi kəti təhmen e Mosis. Mətəu in əhruahru əmə təməghati mənı=pən nəniəskasikiən rəhan e nəhmti Epraham əmə.

²¹ Kəni səniəmə Lou əha təmuva mə otərəkin nəniəskasikiən rəha Uhgın. Kəpə, təsoliən lanəha. Nəmə Lou təhrun nəfaiən nəmiəgəhiən vi kəm tah, kəni kitah okotəhrun nəhuvaiən motəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu təsoliən lanəha.

²² Mətəu Lou kəti tol lanəha tikə. Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə noliən təräh təmälis rəfin itah, kəni otəkeikei mol pəhriən lanəha. Tol lanəha məmə, suaru kətiəh əmə məmə kitah okotos nəuviriən min rəha Uhgın iətəm təmənı əskasik rəkis. Kəni suaru u məmə kəutəhatətə e İesu Kristo.

Nian u rəueiu rəha nəhatətəiən e İesu Kristo

²³ Aupən, Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis, in təmaskəlīm itah tiəkis, təhmen əmə məmə kitah kəmotatig e kaləpus, mətəuərus=pa u rəueiu, Uhgın təmerəh e nəhmtitah koteruh suaru rəha nəhatətəiən.

²⁴ Kəni Lou əha, in təhmen əmə e hedmasta kəti iətəm tətərmənig e tah muva mətəuərus kautol naunun e skul. Kəni təhmen əmə, Lou təmətərmənig e tah muva mətəuərus=pən nian Kristo təmuva, məmə e nian əha, kitah kinəhuva motəhruahru e nəhmti Uhgın, mətəu-inu, kitah kəmotəhatətə lan.

²⁵ Mətəu rəueiu əha, Lou ko təsərmənig minien e tah, mətəu-inu nian rəha nəhatətəiən e İesu Kristo tinuva rəkis.

İtəmah rəfin kətiəh əmə e İesu

²⁶ Kəni mətəu-inu itəmah nəmotəhatətə e İesu Kristo, itəmah rəfin nenəti Uhgın min.

²⁷ Kəni kinol bəptais rəkis e təmäh, məmə itəmah nəkəhuva motol kətiəh əmə itəmah min. Tol lanəha məmə, itəmah ninotos noliən təuvir min rəha İesu təhmen əmə məmə nəməhuvən e napən vi.

²⁸ Kəni itəmah rəfin ağin nəməhuva motol əmə kətiəh itəmah İesu Kristo, kəni itəmah rəfin ninotəhmen əmə. Təuvir məmə kitah kəsotəuəri minien nətəmimi, nati əpnapin nəmə in iətəm İsrəl uə in İanihlua kəti, in slef kəti uə in səniəmə slef kəti, in iərman kəti uə pətan kəti.

²⁹ Itəmah rəfin nətəmimi rəha Iesu. Tol lanəha, itəmah nəuanıləu is pəhriən rəha Epraham. Kəni e suaru kətiəh əmə, nəuviriən mən iətəm Uhgın təməni rəkis kəm Epraham, itəmah onəkotos motatig lan.

4

Kitah nenəti Uhgın

¹ Rəueiu əha, oiəkəghati nəuветin mən e noliən rəhatah. Pəh iəkəghati lan e nəghatiən əuhlin. Nəmə iətəmi kəti in otimis, kəni nətın in otos rəhan nəuviriən mən rəfin, mətəu nəmə nətın tətəkəku əhanəh, kəni ko təsos pipimiən nəuviriən rəhan. Nətın təhmen əmə e slef kəti, nati əpnəpın rəhan nəuviriən mən rəfin.

² In otəkeikei mətatig əmə e nəhlmi rəhan mən, mətəuarus=pən nian rəhan tatə təməni in təhrun nosiən natimnati mən iətəm rəhan tatə təmələhu kəm in.

³ Kəni kitah mən kotəhmen=pən əmə lanəha. Aupən kitah kəmotəhmen əmə e suakəku əha. Kitah slef mən rəha nəukəti lou* mən iətəm tətəghati e natimnati rəha niftəni əmə.

⁴ Mətəu tinuva e nian əhruahru iətəm Uhgın təməni, kəni Uhgın təmahlı=pa nətın tuva, pətan kəti təmələs tair=pa e nəhue niftəni, kəni təkəkeikei mətətəu=pən Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis.

⁵ Tol lanəha məmə otitis rəkis itah u, Lou təməlis-ərain itah, konu Uhgın otəhli itah, mələs rəkis itah təhmen əmə e nenətın əhruahru mən.

⁶ Konu rəueiu əha, Uhgın tolkeikei məmə in otol pəh kitah kotəhrun məmə kitah nenətın mən, kəni tol lanəha, təmahlı=pa Narmın rəha Nətın təmuva e nikitah mən rəfin, kəni matol itah kəutəuın e Uhgın məmə, “Tatə.”

⁷ Kəni inəha, kitah səniəmə slef mən əmə, mətəu nenəti Uhgın pəhriən mən. In tətəfa natimnati təuvir mən kəm tah, iətəm in təməni rəkis məmə otəfən kəm nenətın mən.

Pol nikin tətəhmə

o nətəm Kəlesia

⁸ Aupən itəmah nəmotəruru Uhgın. Itəmah nəməutəfaki əmə kəm natimnati mən məmə rəhatəmah uhgın mən. İlah kəmotəlis-ərain itəmah, mətəu ilah, səniəmə ilah uhgın pəhriən mən.

⁹ Mətəu rəueiu əha, ninotəhrun Uhgın. (Uə təuvir pəhriən məmə iəkəni lanəha məmə Uhgın tinəhrun rəkis itəmah.) !?Kəni təhro nautohtəlig=pən o nəukəti lou mən o nak!? Rəhalah nəsanəniən tikə o nasiruiən e təmah, kəni ko kəsotoliən nati təuvir kəti kəm təmah nian kəti mine. Təhro nəkotəni məmə ilah okəutəlis mən itəmah?

¹⁰ ?Təhro itəmah nəutohtəu=pən nətuakəmiən rəhalah e nian mən rəhalah, mine məuig mən rəhalah, mine nian asim mən rəhalah, mine nu mən rəhalah? ?Nikitəmah təhti məmə ko Uhgın nikin tagiən o təmah ohni?

3:29 Rom 4:13 * **4:3** “Nəukəti lou mən” – E nian əha, Nanihləu mən nikiləh təhti məmə iətəmimi kəti təkəikei mətəu=pən suaru kəti mol lou mən nəuvein, kəni “nəsanəniən mən,” ilah okəsotoliən nərahian kəm in, mətəu okotol nəuviriən kəm in motəfən natimnati təuvir kəm in. “Nəsanəniən mən” əha təhmen e uhgın mən rəhalah, uə iərmis mən, uə nati kəti əpəha e neai. Məta noliən təuvir mən u iətəm suah kəha təkəikei mol kotəhmen məmə suah kəha təkəikei məfaki kəm narmi nati kəti, uə məta in təkəikei mətəuakəm (afin-to fes 10), uə məta in təkəikei mohamu nati miəgəh kəti məfən kəm rəhan uhgın. Nətəligiən rəhalah məmə iətəmimi təkəikei mol noliən mən tol lanəha, kəni in otos nəuviriən mən. Nətəm İsrəl tepət, rəhalah nətəligiən iuəkir əmə e nətəligiən rəha Nanihləu mən e nati u. Nikiləh təhti məmə kəkəikei məhgi=pən suah kəti, kəni in təkəikei mətəu=pən lou mən rəha Mosis. Kəni nian otitəu=pən noliən mən u, kəni Uhgın otosmiəgəh in, mol təuvir kəm in. Kəni lou mən əha kəutərməniğ e nətəmimi, motol məmə nətəmimi mən u slef rəhalah. Nətəmimi kəutəkəikei motol natimnati iətəm lou mən kəutəni. Mətəu Pol təməni məmə nətəm İsrəl u kəutəlkut pik o nitəu-pəniən lou rəha Mosis mine Nanihləu mən nətəm kəutəlkut pik o noliən natimnati təuvir mən, suaru mil u kəsuliən nikitəmi kəti tatəni mən, məsoliən məmə in təhruahru e nəhmti Uhgın. **4:3** Kol 2:20 **4:5** Jon 1:14; Rom 1:3 **4:7** Rom 8:15-17

11 !Kəsi nəman! !İəu iətəgin agin o təmah! !Nəmə təhro iəmol pik uək e təmah o nati əpnapin əmə!

12-13 Piak min mine nəuvinik, iəu iətəni əskasik kəm təmah məmə, auppən itəmah nəməsotatigian e Lou kəti, kəni nian iəu iəmuva meh natigian rəhatəmah, iəu iəmos noliən rəhatəmah. İəməsitəu-pəniən Lou. Kəni rəueiu, iəkolkeikei məmə itəmah min onəkotos noliən rəhak, iəsoliən məmə Lou otaskəlīm pik iəu tiəkis. Otətəlig e nati u məmə, auppən, iəmatimis kəni imətətig kitah min itəmah məmə oiəkəsanən. Kəni nian iəmətətig, mətəni pətigəm Nanusiən Təuvir kəm təmah. Mətəu nati əpnapin məmə iəu iəmatimis e nian əha, mətəu itəmah nəməsotoliən iəu iəkətəu tərəh.

14 Nimişian rəhak təmol mirə itəmah, mətəu nikitəmah təməsəhti rahian iəu, kəni məsotəni rah minian iəu. İtəmah nəmautos vivi iəu mautəhuvən e nimə min rəhatəmah, təhmen əmə məmə iəu agelo kəti rəha Uhgın, uə iəu, iəu İesu Kristo.

15 Auppən itəmah nəmautolkeikei pik iəu, kəni mə nəkotəhrun noliən nati asoli agin kəti kəm iəu. İəmeruh məmə ko nəmotəhrun noliən nati u, nəmotiəlgi rəkis nəhmtitəmah motəfa. ?Mətəu tinəhrol əha rəueiu?

16 İəməni nəghatian pəhriən min kəm təmah. !?Nati u tatol məmə iətuva tikimir rəhatəmah!?

17 Nəgətun eiuə min ko, kəutalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmah nətəligian mautohtəu=pən ilah. Mətəu ilah kəsotoliən məmə okotasiru e təmah. Kotolkeikei əmə məmə okotiuvi rəkis itəmah ohniəu məmə itəmah onəkotalkut pik o nitəu-pəniən ilah.

18 !Əui! In nati təuvir məmə nəkotalkut pik o noliən natimnati, mətəu nəkotəkeikei motalkut o nati iətəm təuvir, inu nəgətunian rəhak, mətəu səniəmə rəhalah! Kəni onəkotəkeikei mautol nian min, nati əpnapin iətətig kitah min itəmah, uə iəsətigian kitah min itəmah.

19 İəu min nəuvein, iəu iətətəu tərəh agin min o təmah, təhmen=pən əmə e pətan iətəm nəmtahn tinətəhmə məmə otemək, matuvən mətəuarus itəmah nəkotos noliən əhruahru rəha İesu Kristo e rəhatəmah nəmiəgəhian.

20 İəkolkeikei pik məmə iətətig kitah min itəmah u rəueiu mətəu-inu nəmə iətətig, ko iəsagət pikian e təmah. Mətəu rəueiu iətətig isəu o təmah lanəha, kəni məruru məmə iəkəhro lanu masiru e təmah.

Namsu rəha Həkər mine Serə

21 Onəkotuhəlpin-to rəhak nəghatian. ? Nipəhriənian məmə itəmah nəkotolkeikei pik nitəu-pəniən Lou? !Mətəu itəmah nəsotəhrunian nati Lou tətəni! Rəueiu pəh iəkəni kəm təmah.

22 Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə Epraham təmələs nətın iərman keiu. Kəti iətəm slef rəha pətan rəhan təmələs, kəni kəti rəhan pətan əhruahru təmələs, səniəmə in slef mətəu pətan əhanəh rəhan.

23 Suakəku iətəm pətan slef təmələs in təmair e nətəligian əmə rəha nətəmimi. Mətəu suakəku iətəm pətan əhruahru əha rəhan təmələs, in təmair mətəu-inu Uhgın in təməni rəkis məmə pətan əha otələs, kəni in təmol nati apispis lan.

24-25 Kəni kitah kotəhrun nəniən namsu rəha pəta mil əha kəni motəuhlin=pa nipətin e tah. Pəta mil əha ilau kətuəgətun nəniən mil əha iətəm Uhgın təmol kəm nətəmimi. Pətan u Həkər, in mine nətın min ilah slef min əmə, okatol mirə ilah. Kəni pətan əha Həkər, in təhmen e nəniən iətəm Uhgın təmol e nitəuət Sainai əpəha e nitəni asoli Arepiə, ikin əha inəha Uhgın təməfən Lou ikin kəm Mosis. Kəni in təhmen min e taun asoli kəti u Jerusiləm iətəm nətəm ikin kəutaskəlīm əskasik Lou, kəni ilah kotəhmen e slef min iətəm Lou tətəlis-ərain ilah.

26 Mətəu Jerusiləm kəti mın əpəha ilis e neai, in təhmen e pətan iətəm səniəmə slef, iətəm Lou təsəlis-ərainiən, kəni in mamə rəhatah.

27 Inu nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni lanəha məmə, “!Ik u inu, nəseməkian. !Agiən!†

Ik u inu, nəməsosiən nahməiən kəti o neməkian. !Agət əfəmäh, mətəu-inu nikim tətəgiən!

Ik nəməsələsiən iəpəou nian kəti mine, mətəu rəueiu əha, nenətim mın tinol tepət pik agin, tapirəkis nenəti pətan iətəm tətətig ilau rəhan iərman nian rəfin.”

28 Piak mın mine nəuvinik mın, itəmah nenəti Uhgın mın mətəu-inko təməni əskasik məmə otol. Itəmah onəkotəhmen e Aisək u aupən, nəti Serə.

29 Kəni suakəku u Ismael, nəti Həkər, iətəm təmair e nətəligiən əmə rəha iətəmimi, in təmatərəkın pik suakəku u Aisək iətəm təmair e nahgin rəha Narmın Rəha Uhgın. Konu rəueiu əha mine, noliən əha tatuvən əmə lanəha, ilah nətəm slef mın rəha Lou kəutərəkın itah nətəm kəmotair vi e Narmın Rəha Uhgın e nəhatətəiən.

30 ?Mətəu Nauəuə Rəha Uhgın təməni məmə nak? In təməni məmə,

“Ik onəkəkeiki mahli pətigəm pətan u slef mine nətin. Ilau kuagim rəkis u ikinu mətəu-inko, nəti pətan əha, in ko təsosiən nəuviriən kəti rəha tatə. Nəuviriən mın rəfin rəha tatə otuvən kəm nəti pətan iətəm səniəmə slef.”

31 Mətəu kitah u, kitah səniəmə nenəti pətan slef, kitah nenəti pətan iətəm səniəmə slef.

5

Iesu təmitis rəhan mın nətəmimi

1 Nian Iesu Kristo təmitis rəkis itah, təmol məmə nati kəti tikə təhrun nəlis-ərainiən mın itah. O nati əha inəha, itəmah onəkotəkeiki motəhtul əskasik. Sotohtəu-pəniən Lou, məmə otarməniğ e təmah. Lou əha, tatol mirə itəmah, məmə itəmah onəkəhuvən motol uək mın rəhan.

2 Otətəlig-to lak. İəu Pol iətəni nəghatiən u kəm təmah. Nəmə itəmah onəkotegəhan məmə ilah okotəhgi=pən itəmah, konu nati u iətəm Iesu təmol təsasiruiən agin e təmah.

3 Kəni iəu iətagət əskasik o təmah məmə iətəmimi iətəm otegəhan məmə okəhgi=pən* in, in otəfən aru əmə in e nəhlmi Lou. Kəni iətəmimi iətəm tətətig e nəhlmi Lou, otəkeiki mıtəu=pən rəfin agin natimnati mın iətəm Lou tətəni məmə otol.

4 İtəmah u, nətəm nəutalkut-alkut o nitəu-pəniən Lou məmə otol itəmah nəkotəhruahru e nəhmti Uhgın, itəmah ninotətei rəkis aru itəmah e Iesu Kristo. İtəmah ninotəuhlin=pən rəkis nəmtəhtəmah o nəuviriən rəha Uhgın.

5 Kəni mətəu kitah u, okotələhu=pən əmə rəhatah nətəligiən e Uhgın, pəh in otol itah kotəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu kitah kəutəhatətə əmə e Iesu Kristo. Narmın Rəha Uhgın, in otol itah kəutəhtul əskasik kəni məutəhtahnin mətəuarus nati konu otiet pətigəm=pa.

6 Nian kitah kəhuva motəhkul=pən e Iesu Kristo, nati əpnəpin nəmə iətəmimi kəməhgi=pən uə kəsəhgi-pəniən, mətəu nati asoli konu, in rəhatah əmə nəhatətəiən e Iesu Kristo. Nəhatətəiən əha, in tol itah kətolkeiki Uhgın, motətig mautil mın nolkeikiən kəm nətəmimi mın.

† 4:27 Aes 54:1. Serə təməseməkian mətəuarus təni məmə pətauəhli. Mətəu Həkər təmemək uəhai əmə.

* 5:3 E nauəuə u, nian Pol tətəghati e noliən rəha nəhgi-pəniən, in tətəghati e noliən rəha nəhgi-pəniən rəha nətəm Isrel. Noliən rəhalah in tol pisin e noliən rəha nətəm Entəni. Afin-to “əhgi=pən” e tiksini.

7-8 Aupən, iəmeruh itəmah məhrun məmə itəmah nəutaiu əsanən e suaru əhruahru e nəmiəgəhiən rəhatəmah, məmə nəkotətəuarus mak, mətəu rəueiu, nəmohtəlig. Uhgın təmauın rəkis e təmah. ?Tol lanəha, iəkolkeikei məmə iəkətapuəh-to məmə, pəh mın kəutaiu pəsığ e rəhatəmah suaru, mautiuvi kalın itəmah məmə onəkotohtəu=pən mın Lou? !İəkəhrun məmə ko Uhgın tısəniəhuian itəmah lanəha!

9 In təhmen e nəghatiən kəti iətəm kətəni lanəha məmə, “İlah kəmohsuv nəuan nigı tərəh kəti, tınateviə, mətərəkın nətəligiən rəfin rəhatəmah.”

10 Mətəu iəkəhrun məmə nıpəhriənian İərmənig otol nətəligiən rəhatəmah tuva mın mol kətiəh kitah mın iəu. Kəni iəkəhrun vivi məmə iətəmimi u iətəm tətərəkın rəhatəmah nətəligiən lanko, nati əpnapın in iətəmi asoli uə in iətəmi əhro kəti, mətəu Uhgın otol nalpınian kəm in.

11 Piak mın mine nəuvinik mın, nəghatiən nəuvein kətəni məmə iəu, iətəni pətigəm əhanəh məmə nətəmi kəmotəhatətə e Uhgın okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə Uhgın otasiru e lah. Mətəu nəghatiən əha səniəmə nıpəhriənian. Nəmə iəu iətəni pətigəm lanəha, kəni nətəmimi mın u nətəm kəutan itəmah mın ilah, nıkilah otagiən əmə ohniəu. !Mətəu oteruh-to! Nətəm İsrel nəuvein, kəutərəkın əhanəh iəu, kəutohtəu iəu, mautoh iəu, mətəu-inu iəu iətəni pətigəm məmə nımisiən rəha İesu e nigı kəməluau, in əmə u, in otosmiəgəh itah.

12 !E rəhak nətəligiən, nətəmimi mın ko nətəm kəutərəkın nətəligiən rəhatəmah mautəni məmə okəkeikei kəhgi=pən itəmah, təuvır məmə ilah okəhuvən motətəi motərəkın aru ilah mın!

13 Mətəu piak mın mine nəuvinik mın, Uhgın təmauın e təmah, kəni mıtis rəkis itəmah, məmə Lou iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis in otəsələsiən itəmah. !Onəutətəu vivi itəmah! Nıkitəmah otəsəhtiən məmə, “Təuvır, iəu inagım rəkis e Lou əha. Rəueiu əha, iəu iəkəhrun nolian natimnati rəfin iətəm nıkkik aupən tolkeikei.” Itəmah, onəsotəniən lanəha. Mətəu nolkeikeiən rəhatəmah otəkeikei mol itəmah nıkitəmah tagiən məmə onəkotasiru e təmah mın.

14 Nolian əha, in tatitəu=pən vivi nəghatiən kəti rəha Lou, u iətəm tətəmkərain rəfin nəghatiən pisin pisin mın rəha Lou, in tətəni məmə, “İk, onəkolkeikei nətəmimi rəfin, kəni matol təuvır kəm lah, təhmen əmə mə ik natol aru kəm ik.”

15 Itəmah onəkotəkeikei motətəu vivi itəmah. Nəmə itəmah nautol tərəh kəm təmah mın, nəkotəhmen əmə e kəi mın, kautus aru əmə ilah mın, kəni nəghatiən rəhatəmah otərəkın itəmah.

*Nolian rəha
Narmin Rəha Uhgın mine
nolian rəha nətəmimi*

16 İəu, iəkolkeikei mə iəkəni nəghatiən kəti kəm təmah. Itəmah, Narmin Rəha Uhgın otəkeikei matit itəmah kəni itəmah nəkotəhtəu=pən, kəni itəmah məsotələsiən nolian tərəh aupən rəhatəmah, iətəm nəmotos motair mo-hietigəm=pa.

17 Nolian tərəh aupən əha, inu u, nautol natimnati tərəh iətəm nətəligiən əuas rəhatəmah tolkeikei. Mətəu nolian əha, in təməki e nolian rəha Narmin Rəha Uhgın in təsəlkeikei mınıən nolian tərəh aupən kəmotos motair=pa mautol. Nolian mil əha katuol tikimır kəm lau mın, kəni tatol məmə nəsolian nolian təuvır mın iətəm nəkotolkeikei məmə onəkotol.

18 Sotaluian e nati u. Nəmə Narmin Rəha Uhgın tatit itəmah, konu Lou in təsəlis-ərain mınıən itəmah.

19 Kitah kotəhrun əmə nolian tərəh aupən rəha nətəmimi nətəm kəmotos motair=pa mautol. Nıpətan mine nəman mine, kautit oneuən ilah mın; kəni

ilah kautol nolian tərəh rəfin iətəm tol naulisian o nənian; rəhalah nətəligian tatuvən pik o nolian tərəh min əha.

²⁰ İlah kəutəfaki kəm narmi nati min, məutəmki nərək, mautes təməfə tərəh min, mautil kləpə, mine. Kəni mautil min timəti, məutəməu, mauteset, mautil niəməha, məutəfəri aru əmə ilah, məutəuəri ilah min, kəni nəmə rəhalah nətəligian tol pisin pisin, kəni ilah kəutahi ilah min.

²¹ Nəkilah tətəkləh e natimnati rəha nətəmimi pisin, məutəmnim nəmnimian min məutəpis lan, kəni mautil lafet məutəgian lan o nolian tərəh min əmə, mautil min natimnati tepət min tol lanəha. !İatəni min təhmen=pən əmə məmə iəməni aupa məmə, autətəu vivi itəmah! Mətəu nətəmimi kautol nolian min əha, ko ilah kəsəhuvaian motətig ahgəl narmənigian Rəha Uhgın iətəm tatol əpenə-penə lan.

²² Mətəu nəua Narmın rəha Uhgın iətəm tateviə e nəmiəgəhian rəha nətəmimi rəha Uhgın, in tol lanu lan. İlah kətolkeikei nətəmimi, kəni nəkilah tətəgian, konu nəməlinuian tətətig e nəkilah, kəni rəhalah nətəligian tətəməh, kəni məutasəkəhruin iətəmimi, kəni rəhalah nolian in təuvir pik. Kəni nətəmimi kətəhrun məmə ilah nətəmi əhruahru, kautol nəuə.

²³ Kəni ilah nətəmi mətig min. Kəni ilah kəutarmənig e nətəligian min mine nolian min rəfin rəhalah. Nəmə nautol nolian min u, kəni nautol natimnati min rəfin ağin iətəm Lou tətəni!

²⁴ Kitah u nətəmimi rəha İesu Kristo, kitah kənotəpəh rəkis nolian tərəh min rəhatah, u kəmautil natimnati min iətəm nətəligian tərəh əmə rəhatah tolkeikei. Təhmen əmə lanəha məmə, kəməhti=pən nətəligian tərəh min rəhatah e nigə kəməluau.

²⁵ !Koteruh-to! Narmın Rəha Uhgın in təməfa rəkis nəmiəgəhian kəti kəmtah, kəni təuvir məmə kitah okotaliuek e nolian təuvir min rəhan.

²⁶ Tərəh məmə kitah okotəfəri kəni motəfəri aru itah, motiuvipəri nərahian, kəni mauteset itah min.

6

Təuvir məmə kotasiru e katipə əfigəm rəhatah min

¹ Piak min mine nəuvinik min, nəmə itəmah kəti təmei e rəhan nəmiəgəhian, təuvir məmə itəmah ko, Narmın Rəha Uhgın tatit itəmah, onəkotəkeikei motasiru lan motəgəu əhruahru. Mətəu onəsotəgət pikian lan, onəkotəghati mətig əmə kəm in, motol məmə nəkitəmah min tətəhmə ohni. Mətəu autətəu min itəmah, məmə nati kətiah əmə iətəm itəmah onəkotəniəhu itəmi ohni, otəsekəu=pa minian o təmah.

² İtəmah onəkotasiru lanəha e təmah min. Onəkotəlis pəti nati figəm rəhatəmah min. Nəmə nautol lanəha, kəni itəmah nəkotətəu=pən vivi nati nak iətəm Lou rəha Kristo tətəni.

³ Təsəuvirian məmə kitah okotəfəri aru itah. Nəmə iətəmi kəti nəkin təhti məmə "İəu, iəu iətəmi ağin kəti," iətəmimi u, nəkin tətəiuə lan, mətəu in təruru məseruhian məmə in nati əpnəpən əmə.

⁴⁻⁵ Mətəu itəmah onəkotəkeikei moteruh vivi-to natimnati iətəm nautol. Tol lanəha məmə, ko nəsakil aruian rəham uək mine uək rəha iətəmimi kəti min. Mətəu nateruh vivi əmə rəham uək. Mətəu-inu, nətəmimi rəhalah uək min tol pisin pisin. Kəni ilah kautos katipə figəm pisin pisin min e nəmiəgəhian rəhalah kətiah kətiah. Mətəu təuvir məmə nəkim otagian o rəham uək, nəmə rəham uək təuvir əmə.

⁶ İtəmah u, təuvir məmə itəmah nəkotətəuati e natimnati min nəuvein kəm rəhatəmah nəgətun min, nətəm kəutəgətun itəmah e nəghatian rəha Uhgın.

⁷ Ətətəu itəmah, soteiuə aruiən e təmah min məmə itəmah nəkotəhrun noliən nati əpnəpən kəti iətəm nikitəmah tərəh əupən tolkeikei. Kəni ko nəsolian ialməli e Uhgın. Nikitəmah təsəhtian məmə Uhgın otəsolian nalpinian kəm təmah. Ik nəmisuv nəua nigı nak e rəham nasumian, kəni onəkəhli aru min nəuan, mun.

⁸ İətəmimi iətəm tətəsum e noliən tərəh əupən, iətəm kəmos motair=pa mautil, təhmen e nəua nigı tərəh e rəhan nəmiəgəhian, in otəkeikei məhli nəuan tərəh mun, konu nəua nigı u, otəuə e nəuan, nıpətın u, Nımisian. Mətəu iətəmimi iətəm tətərfei nəua nigı təuvır, iətəm Narmın Rəha Uhgın təməfən, Narmın Rəha Uhgın otol təuə e nəuan təuvır kəti, kəni in otəhli. Nərgi nəua nigı u, in Nəmiəgəhian Itulin iətəm naunun tıka.

⁹ Sotəpəouian e noliən iətəm təuvır, mətəu-inu kitah okotəhli nəua nigı təuvır əha, e nian əhruahru rəhan, nəmə kəsotəpəhian uək.

¹⁰ Kəni tol lanəha, nian min rəfin iətəm kotəhrun noliən, pəh kautol təuvır kəm nətəmimi rəfin, kəni motatig mautil tepət min kəm nətəmi min u kotəhmen e piatah min mine nəuvınıtah min e İesu Kristo.

Naunun nəghatian rəha Pol

¹¹ Oiakətei rəkis naunun nəghatian rəhak e nauəuə e nəhlmək əmə.* İtəmah onəkoteruh məmə letə min rəhak, ilah iahgin min.

¹² Nətəm İsrəl u kəutəni məmə okəkeikei kəhgi=pən itəmah, ilah kotolkeikei məmə okəutəfəri əmə e nəhmti ilah min nəuvein o nati u. Mətəu ilah kəutəni lanəha o nati kətiəh əmə. Nəmə kəutəni pətigəm məmə nımisian rəha Kristo əmə əpəha e nigı kəməluau təhrun nosmiəgəhian nətəmimi, kəni nətəm İsrəl nəuvein min okautol nərahian kəm lah.

¹³ Kəni mine nati kəti min, nətəmi min əha, kotolkeikei məmə okəhgi=pən itəmah mətəu-inu kəutəfəri əmə məmə okotiuvı kalın nətəligian rəhatəmah lan. Kəni motiuvı kalın itəmah, nəkotohtəlig məhuvən min e nəhlmı Lou rəha nətəm İsrəl. Mətəu oteruh-to, ilah min kəsotohtəu=pən vivian natimnati min iətəm Lou tətəni.

¹⁴ Mətəu iəu rəhak, iəu iəsəni-vivi aruiən iəu o nati kəti iəu iəmol. Mətəu iəkolkeikei məmə iəkəni-vivi əmə nati nak İərməniğ İesu Kristo təmol e nian in təmimis e nigı kəməluau. Nati əha inəha, iəsolkeikei minian nati kəti rəha nəhue nıftəni u, kəni nətəmimi rəha nəhue nıftəni u, kəsotolkeikeian məmə kotəhrun iəu.

¹⁵ Nəmə Uhgın otol iətəmi kəti tuva in iətəmimi vi, kəni in otol iətəmi əha təhruahru e nəhmtin, nati əpnəpən nəmə kəməhgi=pən uə kəməsəhgi-pəniən.

¹⁶ Kəni rəueiu, iətəfaki o nətəmimi min u kəutohtəu=pən vivi nəghatian u, ilah nəuaniləuis əhruahru min rəha Uhgın. İətəfaki məmə, pəh nəməlinuian rəha Uhgın mine rəhan nasəkəhruiən otatig o lah.

¹⁷ Rəhak u naunun nəghatian. İəu iəsolkeikeian məmə iətəmi kəti otəni min nati tərəh lak. Mətəu-inkonu iətəmki əhanəh nımei nıməgim iətəm kəməhti iəu e kəpiel apın kəni kəmalis iəu. Nımei nıməgim min u, tətəgətun məmə iəu, slef rəha İesu.

¹⁸ Piak min mine nəuvınık min, iətəfaki məmə İərməniğ İesu Kristo otəfina rəhan nəuvırın kəm təmah. Əuəh.

* **6:11** Pol təhrun əmə nəteian nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmimi tepət kəməutos iətəmi kəti min məmə otətətei nəghatian min rəhalah. Suah kəti təməharəg ilau Pol məteı nəghatian rəhan. Kəni Pol aru təməteı fes 11 u.

Efəsis

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Efəsis

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Efəsis

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tətuvən kəm niməfaki əpəha Efəsis, kəni molkeikei məmə ilah okotafin kəni motahli=pən tuvən kəm niməfaki pisin pisin min iuəkir.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol təmətuəuin niməfaki əpəha Efəsis, kəni mətətig ilah min ilah o nu kisil. Kəni in tolkeikei pik ilah, kəni ilah kotolkeikei pik in. Efəsis in taun asoli kəti e nītəni asoli u Esia, kəni in ikin təuvir kəti məmə Pol otəni pətigəm nəghatiən ikin rəha Uhgın.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəhalah. In tolkeikei məmə otəni pətigəm nolian əhruahru, mine uək rəha niməfaki, kəni nəghatiən u tətuvən kəm niməfaki e ikin min rəfin.

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Kristo İesu, iətəm Uhgın təmitəpin rəkis məmə iəu rəhan aposil. İətəni təuvir kəm təmah rəfin nəfaki min əpəha Efəsis iətəm nautaskəlim əskasik nəhatətəian rəhatəmah e Kristo İesu.

² Pəh Uhgın u Tatə rəhatah, mine İərmənig İesu Kristo, okuətuati e nəuviriən mine nəməlinuian kəm təmah.

Nəuviriən iətəm Uhgın təməfən e Kristo

³ Nəni-viviən tətuvən o Uhgın u Tatə rəha İərmənig İesu Kristo rəhatah. E Kristo, in təmətuati e narmitah nəuviriən rəfin əha iətəm təmsipən e negəu e neai.

⁴ Tol lanu, mətəu-inu nian Uhgın təməsol əhanəhian neai mine niftəni, mətəu in təmitəpin itah məmə kəhuva kətiəh kitah Kristo, kəni məmə e nəhmtin, kitah kotəhruahru kəni kəseh-pəniən nolian tərəh kəti e kitah.

⁵ Mətəu-inu Uhgın tolkeikei pik itah, uərisig in təmol natimnati, mətəu in təmitəpin rəkis itah məmə okəhuva nenətin min e İesu Kristo. Nati əha tatitəu=pən əmə nəuiən mine nati nak iətəm in tolkeikei.

⁶ Təmol lanəha məmə kitah okotəni-vivi Uhgın o rəhan nəuviriən iətəm in təuvir tapirəkis, nəuviriən əha iətəm təmətuati əpnəpin əmə kəm tah e Nətin iətəm in tolkeikei pik.

⁷ Mətəu-inu nira Kristo təmaiu, kitah kəməhuva kətiəh lan, kəni Uhgın təmitis itah e rəhatah nolian tərəh min, inəha təməfəl rəkis nolian tərəh min rəhatah. !Nipəhriənian, nəuviriən rəha Uhgın in iahgin tapirəkis!

⁸ Kəni təməfa nəuviriən əha iətəm təfigəm məpirəkis.

E neinatigian mine nəhruniən min rəfin rəhan,

⁹ nikin tagiən məmə təmol əpu kəm tah nati oneuən e nəlpəkəuiən e rəhan nəghatiən, iətəm in otol e Kristo.

¹⁰ Kəni inu nətəligian rəha nəlpəkəuiən inəha. O nian kəti, e nian əhruahru rəhan, in otəhlman e natimnati rəfin e neai mine niftəni okəhuva məutatig ahgəl e narmənigiən rəha Kristo.

¹¹ Uhgın tatol natimnati rəfin tətəva təhmen əmə məmə inu təməni tol lanəha. Aupən aupən agin in təmitəpin itah məmə okəhuva rəhan min nian təmiuvi=pa itah kəhuva motol kətiəh kitah Kristo.

12 Təmöl lanəha məmə itimah nəuaniləuis min rəha Isrel u iəmotəupən motəhatətə e Krısto, itimah iəkotol məmə nətəmimi okotləfəri nərgi Uhgın iətəm nəsanənian asoli rəha nəhagəhagian tətətig lan.

13 Kəni itəmah Nanihluə* min, nəməhuva kətiəh itəmah Krısto nian itəmah min nəmotətəu nəghatian pəhriən, nanusian rəha nosmiəgəhian. Nəmotəhatətə lan, kəni Uhgın təfinə Narmin Rəhan kəm təmah təhmen e nəmtətian kəti məmə itəmah rəhan min.

14 Mətəu-inu kitah kəmos Narmin Rəha Uhgın, kəni kitah kotəhrun vivi məmə Uhgın otəfa natimnati təuvir min kəm tah iətəm in təməniəkis məmə in otol. Kitah okotos natimnati min əha nian Uhgın otitis itah u rəhan min. Inu otol məmə nətəmimi okotəni-vivi Uhgın mətəu-inu in ilis tapirəkis.

Nəni-vivian mine nəfakian rəha Pol

15-16 Mətəu-inu o natimnati min u, iətəfaki o təmah nian rəfin mətəuarus=pa u rəueiu, kəni iətəni tagkiu kəm Uhgın o təmah nian rəfin. Noliən əha iəmətuəuin nian iəmətuəu nanusian e rəhatəmah nəhatətəian e İərməniğ İesu, mine rəhatəmah nolkeikeian o nətəm kəutəfaki min rəfin.

17 İətəfaki o təmah kəm Uhgın iətəm in Uhgın rəha İərməniğ İesu Krısto rəhatah, kəni in Tatə iətəm kətəni-vivi kətisiəi pik ağin. İətəfaki məmə in otəfinə narmin rəha neinatigian mine nəhrunian məmə nəkotəhrun vivi in təhmin min.

18 Kəni iətəfaki min məmə in oterəh e rəhatəmah nətəligian məmə onəkotəhrun nati nak nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligian lan, itəmah nətəm Uhgın təmauin e təmah. Kəni iətəfaki min məmə onəkotəhrun məmə Uhgın otəfinə nati təuvir tapirəkis kəm təmah u nəutəhatətə e Krısto.†

19 Kəni iətəfaki min məmə onəkotəhrun nəsanənian rəhan məmə in iahğin pik ağin, kəni nəsanənian əha tatol uək e nəmiəgəhian rəhatah nətəm kəutəni nıpəhriən e İesu. Kəni nəsanənian əha in təhmen əmə e rəhan nəsanənian asoli

20 iətəm təmol İesu təmiəgəh min e nimisian, kəni təmol məmə in təmuva mətəharəg e nikali Uhgın maru e negəu e neai, ikin ima nəsanənian mine nisian.

21 Kəni İesu in ilis e nətəmi asoli min mine nepətian min rəfin, mine narməniğian min rəfin, mine nəsanənian min rəfin, mine nərgin min rəfin, e nian u rəueiu, mine e nian iətəm otəpanuva.

22 Kəni Uhgın təmələhu=pən natimnati rəfin ağin kəutətig ahgəl narməniğian rəhan, kəni mol in tuva rəhn-kapə natimnati rəfin, kəni inu otəsiru e niməfaki.

23 Kəni niməfaki in nıpəti İesu, kəni nəlpəkəuiən rəha Uhgın e Krısto tətəva nıpəhriənian e niməfaki, kəni e noliən min əmə əha, nəlpəkəuiən rəha Uhgın o natimnati rəfin tətəva pəhriən e Krısto.

2

Nəmiəgəhian vi e İesu

1 İtəmah u, əupən təhmen əmə məmə nəmohmis e narmitəmah mətəu-inu nəmotəhti nəuia Uhgın, kəni motol noliən tərəh min.

2 Nəmautan mautil noliən tərəh rəha nıftəni, kəni mautil nəuia iətəmi tətərməniğ e nəsanənian rəha nərahian rəha nımagəuagəu, u Setən. In əmə əha narmin tərəh iətəm tatol uək rəueiu e nəmiəgəhian rəha nətəmi u kəutəhti nəuia Uhgın.

* 1:13 Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. 1:14 2Kor 1:22 1:17 Kol 1:9 † 1:18 Nati təuvir u tətəghati e nəmiəgəhian itulin itəmah Uhgın əpəha e negəu e neai. 1:19 Kol 1:11 1:20 Sam 110:1; 2Kor 13:4; Kol 2:12 1:21 Kol 1:16; 2:10 1:22 Sam 8:6 1:23 Rom 12:5; Efəs 4:10,15; Kol 1:18 2:2 Kol 3:7; Tait 3:3

³ Itimah min iəmautatis lanəha təhmen əmə e lah nian kəti aupən. Nikitimah tolkeikei noliən tərəh min, kəni itimah iəmautol nərahian əha iətəm kəmotol nikitimah tagiən. Nati nak iətəm təmsipən e nikitimah mine nətəligiən tərəh min rəhatimah, mətəu itimah iəmautohtəu=pən əmə ilah. Kəni nian iəmotair, mətəu noliən tərəh tinatis rəkis e nikitəmah, təhmen əmə məmə noliən tərəh tinatis rəkis e nətəmi əpnəpən min. Kəni niki Uhgın tətəhmə o noliən tərəh min rəhatimah, kəni in otəkeikei mol nalpiniən kəm timah.

⁴ Mətəu Uhgın, in tərīauəh e nolkeikeiən o tah, kəni rəhan nasəkəhruiniən o tah in iahgin pik.

⁵ Kəni nati əpnəpən e nian əha təhmen məmə kəmoħmīs e narmitah o noliən tərəh min, mətəu in təmol itah kotəmiəgəh kitah Krīsto mətəu-inu in tolkeikei pik itah. (Otətəlig-to lan. E nəuviriən rəhan, in təmosmiəgəh itəmah.)

⁶ Kəni Uhgın təməfəri itah, kitah Krīsto, kəni təmol məmə kitah kotəharəg kitah Krīsto e negəu e neai.

⁷ Uhgın təmol lanəha məmə e nian iətəm otəpanuva, in otəgətun rəhan nəuviriən iətəm in iahgin tapirəkis agin, kəni kitah kauteruh rəhan nəuviriən e noliən təuvir rəhan kəm tah e Krīsto Iesu.

⁸ E nəuviriən asoli rəha Uhgın iətəm in təmətuati lan kəm təmah, in təmosmiəgəh itəmah e nəhatətəiən, kəni natimnati min əha, səniəmə itəmah aru nəmotol, mətəu in nati kəti iətəm Uhgın tətəfa əpnəpən əmə kəm təmah,

⁹ səniəmə e uək kəti iətəm itəmah nəmotol, kəni tol lanəha ko iətəmi kəti təsəfəri aruiən in ohni.

¹⁰ Tol lanəha mətəu-inu in Uhgın iətəm tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatah, kəni in təmol itah e Krīsto məmə kitah okotol uək min iətəm kotəuvir. Uək min u, Uhgın tinol əpenə-penə rəkis lan məmə kitah okotol ilah.

Ilah kəməhuva kətiəh e Krīsto

¹¹ Tol lanəha, itəmah onəsotaluiən məmə nian nəmotair, kəni itəmah səniəmə nəuaniləuis rəha Isrel. Kəni nətəm Isrel nətəm kinəhgi=pən rəkis ilah, ilah kəmotəni məmə itəmah Nanihluə min mətəu-inu kəsəhgi-pəniən itəmah. Mətəu nati u, in nati kəti iətəm katol əmə e niyəti iətəmi, mətəu təsekien nikilah.

¹² Kəni onəsotaluiən məmə e nian əha, itəmah nəmotəhtul isəu o Krīsto, itəmah səniəmə nətəm Isrel əhruahru, mətəu itəmah Nanihluə min əmə, kəni nəniəskasikien min rəha nasiruiən rəha Uhgın kəm nətəm Isrel aupən iətəm kəməlis ilah lan e Uhgın, ko təsuvaian məmə rəhatəmah. Nəmiəgəhiən rəhatəmah e nəhue nitəni u in təmol lanəha məmə, itəmah nəmotəruru agin Uhgın, kəni rəhatəmah nuhuiniən tikə agin məmə onəkəhuvən məutatig itəmah Uhgın əpəha e negəu e neai.

¹³ Mətəu itəmah min u aupən nəmotan isəu o Uhgın, nəməhuva kətiəh itəmah Krīsto Iesu, kəni rəueiu nəməhuva pəhriən o Uhgın e nira Krīsto.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu Krīsto pisin əmə təmələhu nəməlinuiən, təməlis nəuaniləuis rəha Isrel mine Nanihluə min kəhuva kətiəh məmə ilah nətəm kətiəh min əmə. Aupən, Lou rəha nəuaniləuis min rəha Isrel təməuəri ilah mine Nanihluə min matol məmə ilah kautol tikimir, təhmen=pən əmə e niyəgləuəhtəniəkis kəti tətəuəri nətəmi əpəha e nitəuət kəti mine nətəmi əpəha e nitəuət kəti min. Mətəu Krīsto təmirəuei niyəgləuəhtəni əha.

¹⁵ Təmol lanəha nian in təmimis e nigə kəməluau, kəni təmol məmə kitah okotəpəh nitəu-pəniən Lou min rəfin rəha nətəm Isrel məmə okotəhruahru e nəhmti Uhgın. Krīsto təmol lanəha məmə in otol nətəm Isrel mine Nanihluə min kəhuva kətiəh lan. Kəni e noliən əha, in təmələhu nəməlinuiən.

¹⁶ Kəni e nımisiən rəhan e niği kəməluau, Kristo təmos ilah kəhuva kətiəh, kəni mit ilah mohtəlig=pən o Uhgın, kəni mol rəhalah tıməti tamis.

¹⁷ In təmuva mətəni pətigəm nəməlinuiən kəm təmah u aupən nəməutatig isəu o Uhgın, kəni mətəni pətigəm nəməlinuiən kəm tımah u iəməutatig iuəkır o Uhgın.

¹⁸ Kəni rəueiu e nati nak iətəm Kristo təmol, kitah rəfin nətəm Isrel mine Nanihluə mın, kotəhrun nuvaiən o Tatə Uhgın e Narmin Rəhan kətiəh əmə.

¹⁹ Kəni tol lanəha, səniəmə itəmah iapispis mın uə nətəm ihluə, mətəu rəueiu itəmah natig mın e negəu e neai itəmah nətəm kəutəhatətə e Iesu, kəni itəmah nenəti Uhgın mın.

²⁰ Kitah kotəhmen e nimə kəti rəha Uhgın iətəm nəhlki nimə in Kristo Iesu, kəni aposil mın mine iəni mın, ilah nəhlmi nimə asoli mın,

²¹⁻²² kəni Kristo tatilpın itəmah Nanihluə mın e nimə əha təhmen e nəhlmi nimə mın, kəni tətuvləkin nəhlmi nimə mın rəfin məmə ilah okəhuva nimə əhruahru rəha nəfakiən kəm İərmənig, iətəm Uhgın tətətig ikin e Narmin Rəhan.

3

Pol təməni pətigəm nəlpəkaiən oneuən rəha Uhgın

¹ İəu Pol, iəməni pətigəm nanusiən rəha Kristo Iesu kəm təmah Nanihluə mın, kəni kəməfa iəu e kaləpus ohni, kəni iətətig ikinu rəueiu.

² İtəmah nəkotəhrun rəkis məmə Uhgın təməfa uək asoli u kəm iəu məmə iəkəni pətigəm nəuviriən rəhan kəm təmah.

³ Təhmen e nəghatiən iətəm iəmətei rəkis kəm təmah, iətəni məmə Uhgın pisin əmə təmol əpu nati oneuən rəhan kəm iəu.

⁴ Nian onəkotəfin nəghatiən əha, kəni onəkotəhrun rəhak nəhruniən e nipəti nəghatiən rəha nəlpəkaiən oneuən rəha Uhgın e Kristo.

⁵ Uhgın təməsol əpuian nati u kəm nətəm aupən, mətəu rəueiu tinol əpu e Rəhan Narmin kəm rəhan mın aposil mın mine iəni mın iətəm təmitəpın rəkis.

⁶ Nati oneuən əha məmə e nanusiən təuvir əmə, Nanihluə mın, ilah mın kəməhuva mətəhmen e nətəm Isrel o nosiən nəuviriən rəha Uhgın, kəni ilah kəməhuva kətiəh, kəni kautos pəti nəuviriən rəha Uhgın e nəniəskasikiən rəhan e Kristo Iesu.

⁷ E nəuviriən asoli iətəm Uhgın təməfa əpnəpın əmə kəm iəu e nəsanəniən asoli rəhan, in təməfa uək u rəha nəni pətigəmiən nanusiən təuvir əha.

⁸ Nati əpnəpın iəu ləhtəni ağin e nətəmimi rəfin rəha Uhgın, mətəu e nəuviriən rəhan, Uhgın təməfa uək u, məmə iəkəni pətigəm kəm təmah u Nanihluə mın, nəuviriən mın rəha Kristo iətəm ko kitah kəsotəhruniən ilah rəfin mətəu-inu ilah tepət naunun tikə,

⁹ kəni iəköl əpu kəm nətəmimi rəfin nolian iətəm Uhgın təmol rəhan nəlpəkaiən oneuən otuva miet pətigəm. Uhgın u təmol natimnati rəfin, in təmətəhluəig e nəlpəkaiən əha nuvəh rəkis.

¹⁰ In təmol lanəha məmə rəueiu in otol pətigəm kəm iərmənig mın mine nepətiən mın əpəha e magəuagəu rəhan neinatigiən iətəm suaru rəhan tepət tepət. Kəni ilah okoteruh rəhan neinatigiən nian okoteh niməfaki.

¹¹ Inu nəlpəkaiən rəhan iətəm tətətig itulın, kəni təmuva nipəhriəniən e Kristo Iesu, İərmənig rəhatah.

¹² Kəni mətəu-inu e Kristo mine rəhatah nəhatətəiən lan, kitah kotəhrun nuvaiən nian rəfin otəhtul e nəhmti Uhgın məsotəginian.

¹³ Tol lanəha, iəkətapuəh o təmah məmə sotoliən məmə nətəligiən rəhatəmah teiuiu e nahməiən iətəm iətətiğ lan ikinu. İətətəu nahməiən o təmah, kəni in otasiru e rəhatəmah nəmiəğəhiən.

Nəfakiən rəha Pol

¹⁴ Mətəu e natimnati mın əha iətəm iəu iəməni rəkis, kəni iətəsiəulün mətəfaki kəm Uhgın Tatə,

¹⁵ iətəm in təmol nətəmimi mın rəfin e nəhue niətəni mın mine əpəha e negəu e neai.

¹⁶ Nəsanəniən mine nolkeikeiən mine neinatigiən rəha Uhgın in tepət təuvir tapirəkis, kəni iəkətapuəh o Uhgın məmə Narmın Rəhan otol nikitəmah təsanən e nati təuvir mın əha rəhan

¹⁷ məmə e nəhatətəiən rəhatəmah e Krısto, in otətiğ kətiəh e nikitəmah. Kəni iətəfaki mın məmə nəmiəğəhiən rəhatəmah oteuiui mamnım vivi e nolkeikeiən rəha Uhgın

¹⁸ məmə itəmah nətəmi rəfin iətəm nəutəhatətə e Krısto, onəkoteh vivi nolkeikeiən asoli rəha Krısto iətəm naunun tikə. In teiuiui tapirəkis lokamnım apın. In təri tapirəkis məhau mın. Suaru rəhan taiu tapirəkis suaru rəha miğigar. In iahgin tapirəkis nəhue niftəni rəfin ağin.

¹⁹ Nolkeikeiən əha rəha Krısto, ko kəsotəhrun rəfiniən mətəu-inu in iahgin pik, mətəu iətəfaki məmə onəkotəhrun vivi nolkeikeiən əha məmə Uhgın otəriəuəh e nəmiəğəhiən rəhatəmah e nolien təuvir mın rəfin rəhan.

²⁰ !Kəni pəh kotəfəri nərgi Uhgın! E nəsanəniən rəhan iətəm tatol uək e nəmiəğəhiən rəhatah, in təhrun nolien natimnati tapirəkis ağin natimnati rəfin iətəm nikitah tətəhti uə kəutətapuəh ohni.

²¹ Pəh kitah niməfaki kotol kətiəh kitah Krısto İesu mautəni-vivi Uhgın nian rəfin matuvən matuvən əmə lanko naunun tikə. !Əuəh!

4

Kitah kətiəh e Krısto

¹ Uhgın aru təmauın e təmah məmə itəmah nəkəhuva rəhan mın nətəmimi, kəni təmauın itəmah məmə nəkəutaliuək e nəmiəğəhiən iətəm təhruahru ağin. Tol lanəha, iəu Pol u iətətiğ e kaləpus o İərməniğ, iəkətapuəh əskasik o təmah məmə onəkotətiğ e nəmiəğəhiən təuvir kəti tol lanəha.

² Otosiəhu aru itəmah e natimnati rəfin, kəni məhuva itəmah nətəmi mətətiğ, kəni nətəligiən rəhatəmah otəfəməh, kəni nian suah kəti otol nati kəti təsəhmenien e nəhmtitəmah, kəni nikitəmah otəsəhmə uəhaiən ohni e nolkeikeiən rəha Uhgın.

³ Narmın Rəha Uhgın təmuəpumiən itəmah, tol lanəha onəkotalkut əskasik məmə nəkotətiğ kətiəh e nəməlinuiən.

⁴ Kitah niyətin kətiəh əmə, kəni Narmın Rəha Uhgın kətiəh əmə, kəni itəmah nautələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən e nati kətiəh əmə, nəuviriən iətəm Uhgın təmauın e təmah ohni.

⁵ Kəni İərməniğ kətiəh əmə, nəgətuniən kətiəh əmə, bəptais kətiəh əmə;

⁶ kəni kitah kəutəfaki kəm Uhgın kətiəh əmə u in rəhatah rəfin Tatə. In tətərməniğ rəfin e tah, kəni tatol rəhan uək e nəmiəğəhiən rəfin rəhatah, kəni mətətiğ e nikitah rəfin.

⁷ Mətəu Krısto təməuəri rəhan nəsanəniən kəm kitah rəfin ağin kətiəh kətiəh o nolien uək pişin pişin mın.

⁸ Tol lanəha, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“Nian in təməri ilis ağin,

kəni miti pətigəm rəhan tikimir mın iətəm təmehpahu ilah.

Kəni təməfən nati təuvir kəm nətəmimi.”

⁹ Eruh to nəghatiən əha məmə, “In təməri.” Nipətin tənı məmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhtəni aɡin, ikinu e nəhue niftəni.

¹⁰ Suah u iətəm təmeiuaiu=pa, in iətəmi kətiəh əmə iətəm in təməri mın ilis aɡin mapirəkis neai məmə in otəriauəh e ikin mın rəfin.

¹¹ In iətəmi kətiəh əmə iətəm in təməfən nəsanəniən rəhan kəm nətəmimi pişin pişin mın məmə nəuvein okəhuva aposil mın, nəuvein okəhuva iəni mın, nəuvein okəhuva nətəmimi rəha nəni pətigəmiən nanusiən təuvir, nəuvein okəhuva pastə mın mine nəgətun mın.

¹² Kristo təmol lanəha məmə ilah okotasıru motol əpenə-penə e nətəmimi rəha niməfaki, kəni nətəmimi rəha niməfaki okotol uək rəha Uhgın məmə nipəti Kristo otəskasik,

¹³ Mətəuarus kitah rəfin kəhuva motol kətiəh e nəhatətəiən rəhatah, mine nəhruniən e Nəti Uhgın, kəni motepət məhuva motəhmen e Kristo iətəm in təhruahru aɡin.

¹⁴ Kəni kitah okotəpəh nolıən mın rəha kəlkələh mın u nian rəfin kəutəuhlin rəhalah nətəligiən e nati kinotəhatətə rəkis lan, təhmen e kinu kəti iətəm naiəh tatos. Nətəligiən rəhatəmah tatol lanəha mətəu-inu suah kəti tətəgətun nati pişin, uə suah kəti mın tatiuvi rəhatəmah nətəligiən e nəghatiən rəhan iətəm nikitəmah təhti məmə in təuvir, mətəu nipəhriəniən, suah kəha tətəiuə.

¹⁵ Mətəu kəpə, kitah okəsotoliən lanəha. E nolkeikeiən, okotəni əmə nipəhriəniən. Kəni e nolıən əha, e natimnati rəfin iətəm kautol, okotepət məhuva motəhmen e Kristo, iətəm in rəhn-kapə niməfaki.

¹⁶ Kəni Kristo tatol məmə rəhan mın nətəmimi kəhuva kətiəh, təhmen=pən əmə e nəuaniləuis mın iətəm kautilpın nipəti iətəmimi. Nian nəuəli-nəuəli nipətin kautol vivi uək əhruahru rəhalah e nolkeikeiən, mol nipətin tatepət mətəskasik.

Nolıən vi rəha iəfaki mın

¹⁷ E nərgi İərməniɡ iətəni əskasik kəm təmah məmə onəsotohtəu=pən mınıniən nolıən rəha nətəmi mın u kəsotəniən nipəhriəniən e Uhgın. Nətəligiən rəhalah tol nati əpnapın lan.

¹⁸ Nəhruniən rəhalah tətən əmə əpəha tapınəpu ikin, kəni mautan isəu o nəmiəɡəhiən iətəm Uhgın tətəfa mətəu-inu rəhn-kapə lah tiəkis kəni kəsotolkeikeiən məmə okotəhrun Uhgın, kəni kinotəruru nati.

¹⁹ Kəni məsotaulisiən e rəhalah nolıən tərəh mın, kəni mınotegəhan e nolıən tərəh mın kəutərməniɡ e nəmiəɡəhiən rəhalah, təhmen e nitəuiən nipətan, mine nolıən mın lanəha. Kəni nian rəfin kautolkeikei mın məmə okotol təhmın mın.

²⁰ !Mətəu nian kəmotəgətun itəmah e Kristo, nəgətuniən əha in tol pişin aɡin e inəha!

²¹ Kəmətəgətun itəmah e nolıən rəha Kristo, kəni itəmah rəhan mın, kəni kəgətun itəmah e nipəhriəniən iətəm tətətiɡ lan.

²² Kəni kəməgətun itəmah məmə onəkotəhlman e rəhatəmah nolıən əuas mın u kotərah, təhmen e nati piən kəti. Kəni motəpəh nətəligiən əuas mın u kotərah. Nolkeikeiən tərəh mın mine neiuə mın koatərəkın nolıən mın mine nətəligiən mın.

²³ Nəmiəɡəhiən mine nətəligiən rəhatəmah otəkeikei muva məuvir vivi mın.

²⁴ Kəni itəmah onəkotəkeikei məhuva nətəmimi vi mın e noliən mın mine nətəligiən mın rəhatəmah, iətəm Uhgın təmol məmə okotəhmen lan, inu noliən mın iətəm nikin tətəgiən lan, mine noliən mın əhruahru pəhriən.

²⁵ Tol lanəha, itəmah rəfin nəkotəkeikei motəpəh noliən rəha neiuəiən, mətəu nəkotəni nıpəhriənən kəm təmah mın, mətəu-inu kitah nəuəli-nəuəli nıpəti Kristo.

²⁶ Nian nıkim tətəhmə, solıən noliən tərəh, kəni alu uəhai əmə məsolıən niəməha tətətig lam mətəuarus mitigar tuvən miuvig,

²⁷ kəni məsəfəniən nəua nımahan kəti kəm Setən.

²⁸ İətəm tətəkləh otəkeikei məhlan e noliən əha, mətəu in aru otəkeikei mol uək kəti e nəhlmın məmə otos məni nəuvein iətəm təhrun nəfəniən nasiruiən kəm ianrah mın.

²⁹ Səniən nəghatiən tərəh e nohlım, mətəu əni əmə nati təuvır iətəm otasiru e nətəmimi nian kotəliuək e suaru pısın pısın mın, məmə nəghatiən mın əha otasiru e lah.

³⁰ Sotoliən Narmın Rəha Uhgın tətəu nahməiən o noliən rəhatəmah, mətəu-inu in nəmtətiən rəhatəmah məmə itəmah rəha Uhgın, kəni in otos rəkis itəmah e noliən tərəh mın e nian rəha nosmiəgəhiən.

³¹ Kəni əraki rəfin e natimnati mın u: nahməiən e nikitəmah iətəm tətətig tatuvəh o nati kəti tərəh iətəmi təmol e təmah; kəni əraki mın e noliən niəməha; mine noliən rəha nəni rahıən nətəmimi; mine noliən rəha nikitəmah mine nohlitəmah tıtatıperəh pık təhmen e kaluəluə; mine noliən rəha norgəhuiən; mine noliən mın rəfin iətəm okotol nərahıən kəm nətəmimi.

³² Mətəu otəuvır o təmah mın, kəni motol nikitəmah tımətətətig o təmah mın. Kəni nəmə itəmah kəti otol nati tərəh kəti kəm təmah kəti mın, kəni otalu əmə lan, təhmen=pən əmə məmə Uhgın təmalu e rəhatəmah noliən tərəh mın mətəu-inu Kristo təmimis o təfəgə tərəh mın rəhatəmah.

5

Nəmiəgəhiən e nəhəgəhəgiən

¹ Tol lanəha, otalkut əskasik məmə onəkotisikəuvın Uhgın mətəu-inu itəmah nenəti Uhgın mın iətəm in tolkeikei pık itəmah.

² Kəni otəskəlım əskasik noliən rəha nolkeikeiən, təhmen əmə məmə Kristo təmolkeikei itah lan kəni muva mımıs o tah, kəni nımisiən rəhan təhmen e sakrifais kəti iətəm kəmuvan e nigəm nəmiəvı nahnigəm təuvır iətəm kətəfən kəm Uhgın mol nikin tagiən lan.*

³ Mətəu-inu itəmah nətəmimi rəha Uhgın iətəm nəkotəhruahru, kəni itəmah onəsotol ağıniən noliən nati kəti məmə okəni rah itəmah ohni. İatəni noliən tərəh mın təhmen e nıpətan mine nəman mine, kautit oneuən ilah mın; mine noliən tərəh rəfin iətəm tol naulisiən o nəniən; mine nətəmimi mın u navərəs mın.

⁴ Kəni təsəuviriən məmə nəkotəni nəghatiən iətəm taulis o nəniən, uə nəghatiən alməli mın, uə nəuvsaniən tərəh, uə nəpauəiən. Təsəhruahruıən məmə nəkotəni nəghatiən tərəh mın əha. Mətəu otəni nəghatiən təuvır mın kəm Uhgın, məmə nikitəmah tagiən o natimnati iətəm in təmol o təmah.

⁵ Kəni nəkotəkeikei motəhrun nati u məmə, nətəmimi nətəm kautohtəu nıpətan, uə nətəmimi nətəm kautol noliən tərəh iətəm tol naulisiən o nəniən, uə nətəm kəutaumis, ilah mın əha ko kəsəhuvəniən e negəu rəha Kristo mine

4:24 Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26** Sam 4:4; Jem 1:19-20 **4:29** Kol 4:6

4:30 Aes 63:10; Efəs 1:13-14; 1Təs 5:19 **4:31** Kol 3:8 **4:32** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1**

Mat 5:48 * **5:2** Uvən meruh e tiksınəri nəghatiən u “sakrifais.” **5:2** Eks 29:18; Hip 10:10

Uhgin, (nətəm kəutaumis kotəhmen e nətəmimi kəutəfaki kəm narmi nati min, rəhalah nautə in uhgin rəhalah).

⁶ Sotegəhaniən məmə suah kəti otiuvi=pən itəmah e nəghatiən eiua min rəhan u nıpəhriən lan tikə. Mətəu-inu o noliən tərəh min əha, Uhgin nıkin otərəh kəni tol nalpiniən kəm nətəmimi iətəm kəutəhti nəuiən.

⁷ Tol lanəha, nəşəhuvəniən motan pəti itəmah min ilah motol noliən tərəh min iətəm kautol.

⁸ Nian kəti aupən, napinəpuian təmatarməniğ e təmah, mətəu rəueiu itəmah ninəhuva o Kristo kəni nəhagəhagiən tinətarməniğ e təmah. Tol lanəha, otəni təhmen e nətəmi rəha nəhagəhagiən,

⁹ mətəu-inu nəhagəhagiən e nəmiəğəhiən rəhatəmah tətəuə e nəuviriən, mine nəhruahruən, mine nıpəhriən.

¹⁰ Kəni otalkut məmə onəkotəsəl motəhrun noliən min iətəm okotol Uhgin nıkin tagiən lan.

¹¹ Sotohtəu-pəniən nətəmimi rəha napinəpuian motol noliən tərəh min itəmah min ilah. Nati təuvir min e noliən min əha tikə. Mətəu otəmki=pa noliən min əha e nəhagəhagiən, kəni nətəmimi okotun məmə noliən min əha kotərəh.

¹² Noliən oneuən min rəha nətəmi u nətəm kəutəhti nəuia Uhgin, ilah noliən min rəha naulisiən, kəni naulisiən asoli o nəni pətigəmiən noliən min əha.

¹³ Mətəu natimnati rəfin iətəm kəhuva e nəhagəhagiən, nətəmimi koteruh vivi məmə ilah kotəhro lanu.

¹⁴ Tol lanəha mətəu-inu nian nəhagəhagiən tətasiəğəpın nati kəti, kəni nətəmimi kauteruh əhruahru. O nati u kətəni məmə, “Itəmah u nəutəpili, otair-tə, otəmiəğəh e nımiəsiən, pəh Kristo otasiəğəpın itəmah.”

¹⁵ Kəni əutətəu vivi itəmah o rəhatəmah noliən min, məsotatiğiən məmə nətəm kəutəlməli mine, mətəu nəkotatig e neinatigiən,

¹⁶ kəni nian rəfin okəmə nəkoteruh suaru o noliən nəuviriən kəti, autol, mətəu-inu rəueiu kəutatig e nian rəha nərahien tepət.

¹⁷ Kəni tol lanəha, sotəlməliən-tə, mətəu otəkeikei motalkut məmə onəkotəhrun nati nak iətəm İərməniğ tolkeikei.

¹⁸ Sotəpisiən e wain mətəu-inu otiuvi=pən itəmah e nalməliən, mətəu təuvir məmə nəmiəğəhiən rəhatəmah otəriəuəh əmə e Narmın Rəha Uhgin.

¹⁹ Otəghati kəm təmah min e nəpuən min e Nauəuə rəha Nəpuən, mine nəpuən min rəha nıməfaki, mine nəpuən min iətəm tatsipən e Narmın Rəha Uhgin. Otəni, kəni otəni nəpuən min e nıkitəmah kəm İərməniğ,

²⁰ kəni nəkotəkeikei məutəni kəm Tatə Uhgin məmə nıkitəmah tagiən o natimnati rəfin, kəni otəni e nərgi İərməniğ İesu Kristo.

Noliən rəha nətəm kəmotol marit

²¹ Nian itəmah kəti tətəghati, sotəskəlimiən e rəhatəmah əmə nətəligiən, mətəu otətəlig-to e nəghatiən rəhan, kəni motol mətəu-inu nəkotisiai Kristo.

²² Itəmah nıpətən nətəm nınotol rəkis marit, otətəlig kəni motol nəghatiən rəha nəman min rəhatəmah təhmen məmə nautol kəm İərməniğ.

²³ Otol lanəha mətəu-inu iərman in tarməniğ e rəhan pətən təhmen e Kristo in tarməniğ e nıməfaki u nıpətın, kəni in rəhan İosmiəğəh.

²⁴ Niməfaki tətətəlig lan kəni matol nəghatiən rəha Kristo, kəni təhmen-əhmen əmə, nıpətan nətəm kinotol rəkis marit okotəkeikei mautətəlig lan kəni motol nəghatiən rəha rəhalah mın nəman e natimnati rəfin.

²⁵ Kəni itəmah nəman nətəm nınotol rəkis marit, otolkeikei rəhatəmah nıpətan təhmen əmə məmə Kristo təmolkeikei niməfaki, kəni məfən rəhan nəmiəgəhiən ohni.

²⁶ Təmol lanəha məmə in otol niməfaki otəhruahru, kəni təmeikuas lan e nəghatiən rəha Uhgın, təhmen e nəhu tətəikuas e nətəmimi.

²⁷ Təmol mın lanəha məmə Kristo təhrun nosiən rəhan niməfaki muva ohni, kəni niməfaki u təhruahru vivi, kəni kəseh-pəniən noliən tərəh kəti lan, kəni in təuvır məhagəhag. Niməfaki əha in təhmen e pətan kəti iətəm kəmol=pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kəni nati kəti tikə e nıpətin iətəm təsəhruahruian.

²⁸ Kəni təhmen əmə lanəha, nəman okotəkeikei motolkeikei rəhalah nıpətan mın təhmen məmə kautolkeikei aru əmə nıpətilah. İətəmi u in tolkeikei pik rəhan pətan, tolkeikei aru in.

²⁹ Otətəlig-to, iətəmi kəti tikə iətəm tətəməki aru e nıpətin, mətəu in tətəugin vivi kəni materuh vivi, təhmen əmə məmə Kristo tatol kəm niməfaki,

³⁰ mətəu-inu kitah nəuvetın nıpətin.

³¹ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Kəni o nati əha, suah kəti otiet rəkis e rəhan tatə mine məmə, kəni mol kətiəh ilau rəhan pətan, kəni ilau okiəuva matuol kətiəh e nıpətilau mine nəmiəgəhiən rəhalau.”

³² Nəghatiən əha in nəghatiən təuvır kəti iətəm təfigəm, kəni nıpətin tətəhluaig. Mətəu iətəni məmə in nəghatiən əuhlin kəti məmə Kristo mine niməfaki, ilau kətiəh.

³³ Mətəu nəghatiən əha tətəva mın o təmah. Kəni itəmah nəman kətiəh kətiəh onəkotolkeikei rəhatəmah nıpətan mın təhmen e nautolkeikei aru mın itəmah. Kəni nıpətan, nəkotəkeikei motisiai rəhatəmah nəman.

6

Noliən rəha kəlkələh mın mine tatə mine məmə

¹ İtəmah kəlkələh mın. Otol nəuia tatə mın mine məmə mın rəhatəmah mətəu-inu itəmah rəha İərmənig, kəni noliən u in təhruahru məmə itəmah onəkotol.

² Nəghatiən kəti e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Otəfən nisialiən kəm rəhatəmah tatə mine məmə.” Nian Uhgın təməni lou u, məfən nəniəskasikiən tatig lan. Kəni lou u, təmaupən miet e lah iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah.*

³ Nəmə nəkotol lou əha, nəniəskasikiən əha tətəni lanəha məmə, “natimnati mın e nəmiəgəhiən rəhatəmah otaiu təuvır, kəni natigian rəhatəmah e nəhue niftəni u otəfəməh.”

⁴ Tatə mın. Sotoliən təkəsik e nenətətəmah mın məmə otol nıkilah təpəou mahmə, mətəu oteh vivi ilah, motəgəu ilah e noliən rəhalah kəni motəgətun ilah e suaru rəha İərmənig.

Noliən rəha slef mın mine rəhalah iətəmi asoli mın

⁵ Slef mın. Onəkotol nəuia nətəmi asoli mın rəhatəmah e nəhue nitəni u, onəkotol e nisialiən, mine nəginian, kəni onəkotol e nikitəmah pəhriənian təhmen əmə məmə rəhatəmah iətəmi asoli in Kristo.

⁶ Kəni onəkotol nəuialah, mətəu səniəmə nian əmə iətəm ilah kauteruh itəmah lan məmə nıkilah otəgian o təmah. Mətəu onəkotol nəuialah təhmen

5:31 Jen 2:24; Mat 19:5 **6:1** Kol 3:20 * **6:2** Uhgın təməfən lou tepət, kəni nəuvein nəniəskasikiən tikə e lah. Mətəu nian təməni lou u, məfən nəniəskasikiən tatig lan. Uərisig e lou u, təməni lou mın nəuvein iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah. Mətəu lou u, təmaupən miet e lah iətəm nəniəskasikiən tətətig e lah. **6:3** Dut 5:16 **6:4** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5** Kol 3:22-23; Tait 2:9-10; 1Pitə 2:18

məmə itəmah slef mın rəha Kristo, kəni mautil nolian mın iətəm Uhgın tolkeikei e nikitəmah pəhriən.

⁷ Onəkotol rəhatəmah uək e nikitəmah rəfin, təhmen=pən əmə İərmənig in rəhatəmah iətəmi asoli, səniəmə iətəmi kəti əmə in rəhatəmah iətəmi asoli,

⁸ mətəu-inu nəkotəhrun məmə İərmənig otəfinə nətəouiən kəm nətəmi ərəfin e nati təuvir mın iətəm kəmotol, nati əpnəpın nəmə in slef uə in iətəmi əpnəpın əmə kəti.

⁹ Kəni itəmah nətəmi asoli mın. Onəkoteh vivi mın əmə rəhatəmah slef mın lanəha. Məsotəghati əskasikən kəm lah məmə ilah okotol nəuiatəmah, mətəu-inu nəkotəhrun məmə İətəmi asoli rəhatəmah mın ilah kətiəh əmə əpəha e negəu e neai, kəni in tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmi rəfin.

Nuyəniən e natimnati rəha Uhgın o nəluaginian

¹⁰ Naunun nəghatən rəhak tol lanu. Otəhtul əskasik e İərmənig mine rəhan nəsanəniən asoli.

¹¹ Əhuvən e natimnati rəfin rəha Uhgın o nəluaginian məmə nəkotəhrun nosiən nəhtulian rəhatəmah nian Setən tatol nəpəkəuiən eiue o nohiən itəmah.

¹² İətəni lanu mətəu kitah kəsotəluaginian kitah nətəmi rəha niftəni, mətəu kətəluagin kitah nati pisin iətəm kəsotəfuiən, inəha iərmənig mın, mine nepətiən mın, mine nati iətəm kotəsanən e nərahian rəha napinəpuiən rəueiu e niftəni, mine iərmis mın mine narmin mın e nimagəuagəu.

¹³ Tol lanəha, əhuvən e natimnati rəfin rəha Uhgın o nəluaginian məmə nian nərahian iətəm Setən tatol otuva, nəkotəhrun nəluaginian o nərahian əha, kəni nian nəmotol əpenə-penə rəfin o nəluaginian, nəkotəhrun nosiən nəhtulian rəhatəmah.

¹⁴ !Kəni, otol əpenə-penə! Nian nəkotəhtul əskasik o nəluaginian, rəhatəmah natimnati rəha nəluaginian tol lanu:

Otaskəlim əskasik nəghatən pəhriən, inu təhmen e kətəuti iətəm nəmotəlis nəlugitəmah lan.

Otol nolian rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın e nəhatətəiən, inu təhmen e aiən iətəm tatol pəsig e mankilahatəmi.

¹⁵ Otol rəhatəmah nətəligiən təskasik e nanusiən təuvir rəha nəməlinuiən, inu təhmen e put əskasik iətəm tətəsiro e təmah o nəhtul əskasikən.

¹⁶ Kəni mine, nati kəti mın, otəhatətə əskasik e Uhgın, inu təhmen e sil u in timpə asoli kəti iətəm təhrun nəuiəpisiən nifagə rəha Setən iətəm tatuəu.

¹⁷ Otəni nıpəhriənian məmə Uhgın təmosmiəgəh itəmah. Inu təhmen məmə natuvən e kəfəfau əskasik kəmol e aiən iətəm tətəhtərain rəhn-kapə təmi.

Otəhrun vivi Nauəuə Rəha Uhgın, inu təhmen məmə natos e nau rəha nəluaginian iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəfinə kəm təmah.

¹⁸ Kəni otegəhan=pən məmə Narmin Rəha Uhgın otit itəmah e rəhatəmah nəghatən kəm Uhgın e nian rəfin, kəni otəghati kəm Uhgın e nəfakian e nolian pisin pisin mın mine nətapuəhiən mın. Tol lanu, otəsal vivi, kəni motəfaki nian rəfin o iəfaki mın rəfin.

¹⁹ Kəni otəfaki mın ohniəu məmə nian rəfin iətəghati, kəni Uhgın otəfa nəghatən kəm iəu, məmə iəkəni pətigəm e nikin əsanən rəfin rəhak nati oneuən rəha nəniən təuvir iətəm Uhgın təmol əpu kəm tah.

²⁰ Kəni rəueiu, iəu iəni əhruin rəha İesu Kristo, mətəu iətətig əmə e kaləpus kəməlis iəu e sen u aiən, mətəu-inu iətəni pətigəm nəniən təuvir əha. İəkəkeikei

6:8 2Kor 5:10; Kol 3:24-25 **6:9** Rom 2:11; Kol 4:1 **6:11** Rom 13:12; 2Kor 10:4 **6:12** 1Pitə 5:8-9

6:14 Aes 11:5; 59:17; 1Təs 5:8 **6:15** Rom 10:15 **6:17** Hip 4:12 **6:18** Luk 18:1; Kol 4:2; 1Təs 5:17 **6:19** Kol 4:3-4; 2Təs 3:1

məni pətiğəm nəniən təuvir əha məsəginian. Kəni otəfaki ohniəu məmə iəkol lanu.

Naunun nəghatiən rəha Pol

²¹⁻²² İəu iəkolkeikei məmə itəmah nəkotətəu nəniən rəhak, kəni tol lanəha, iəkahli-pinə Tikikəs tuvnə. In piatah keikei kəti iətəm tətaiu əskasik o uək rəha İərməniğ ikinu. In otəni pətiğəm nəniən rəhatiməh kəm təmah məmə iəu iətəhratig lanu, kəni nəniən əha otəfəri nətəligiən rəhatəmah.

²³ Pəh Uhgın Tatə mine İərməniğ İesu Kristo okuəfinə nəməlinuian, mine nolkeikeian, mine nəhatətəian.

²⁴ Pəh Uhgın otətuati e nəuviriən rəhan kəm nətəmimi rəfin iətəm kətolkeikei rəhatah İərməniğ İesu Kristo e nolkeikeian iətəm naunun tikə.

Filipai

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Filipai

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Filipai

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm niməfaki əpəha Filipai.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Nətəm Isrel, kəməhgi=pən ilah, mətəu Nanihluə* min tepət, kəməsəhgi-pəniən ilah. Pol in təmem niməfaki əpəha Filipai e rəhan naliuəkiən iətəm tatol keiu lan. Əpəha e niməfaki əpəha Filipai, nətəm Isrel mine Nanihluə min kəutəfaki pəti, nati əpnapin Nanihluə min tepət, kəməsəhgi-pəniən ilah. Mətəu e nian əha, nəgətun eiuə min nəuvein kəməhuva motəni məmə okəkeikei kəhgi=pən ilah, kəni nəmə kəsotoliən, Uhgın otəsosmiəgəhiən ilah.

?Təmətei nauəuə u o nak? 1. Nian Pol təmətətig e kaləpus əpəha Rom, nətəmini rəha niməfaki əpəha Filipai, kəmotahli=pən Epafrotaetəs məmə otəmki məni nəuvein muvən kəm in. Niməfaki əha inəha, əpəha Filipai in təmaupən mahli=pən məni kəm Pol. Pol təmətei nauəuə u məmə otəni tagkiu o niməfaki əpəha Filipai o natimnati iətəm kəmotahli=pən kəm in. 2. E nauəuə u, Pol təmahtipəsig e nəgətun eiuə min u kəutəni məmə Nanihluə min okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə Uhgın təhrun nosmiəgəhiən ilah. 3. Pol tolkeikei məmə otəfəri nətəligiən rəhalah, kəni məni=pən kəm lah məmə suaru kətiəh əmə məmə okotagiən lan. Iesu Kristo pisin əmə təhrun nolien nikiilah tagiən, nati əpnapin məmə kəutətig e nian təuvir uə nian iəkis min.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mine Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iəutəni təuvir kəm təmah rəfin nətəm kəutəfaki kəm Kristo Iesu əpəha Filipai, mine nətəmi asoli rəha niməfaki, mine dikon min.

² Pəh Uhgın u Tatə rəhatah, mine İərməniğ Iesu Kristo, otətuati e nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah.

Pol təməfaki o nətəm Filipai

³ İəkolkeikei məmə iəkəni kəm təmah məmə nian min rəfin iətəm nikiik tətəhti itəmah, iətəni kəm rəhak Uhgın məmə nikiik tagiən o təmah.

⁴ Kəni nian rəfin e rəhak rəfin nəfakiən o təmah rəfin, iətəfaki əmə e nagiənien,

⁵ mətəu inko rəhatəmah nasiruiən lak e uək rəha nəni pətigəmiən nanusiən təuvir, e nətuəuinien, nian nəmotəhatətə e nanusiən təuvir, mətəuarus=pa u rəueiu.

⁶ Tol lanəha iəkəhrun vivi məmə Uhgın iətəm təmətuəuin uək təuvir e nəmiəgəhiən rəhatəmah, in otəkeikei matol lanəha, kəni otəpanol naunun lan e nian Kristo Iesu otitəlig=pa min.

⁷ Nian rəfin, iəkolkeikei pik itəmah, kəni iəkəkeikei mətəu nagiənien lanu mətəu-inko Uhgın təməfa rəhan nəuviriən nian təməfa uək u kəm tah. E nian iəmətatig e kaləpus, mine nian iəmətan əmə mətəhtul pətigəm o nanusiən təuvir məmə in nipiəhriənien, mətəu itəmah nəmotasiru lak.

* : Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. 1:6 1Kor 1:8

8 Uhgîn tæhrun mæmæ iætæni pæhriæn mæmæ iækolkeikei mæmæ iækeruh itæmah, mætæu-inu iækolkeikei pik itæmah tæhmen æmæ mæmæ Iesu Kristo tolkeikei itæmah.

9 Kæni inu ræhak næfakiæn mæmæ ræhatæmah nolkeikeiæn oteviæ tæhmin min e næhruniæn nati mine neinatigiæn ræfin

10 mæmæ itæmah onækotæhrun neruhiæn nati nak u in tæuvir pik agin, kæni mæmæ onækotæhruahru vivi, kæseruh-pæniæn nati tærah kæti e tæmah ræueiu mætæuarus nian iætæm Kristo otuva min lan.

11 Pæh ræhatæmah næmiægæhiæn otæuæ e næuan næuviriæn mine næhruahruian iætæm Iesu Kristo tatol e næmiægæhiæn ræhatæmah, o næni-viviæn mine næfæriæn nærgi Uhgîn.

Nian Pol æpæha e kalæpus, nætæmimi kæmotætæu nanusiæn tæuvir

12 Iæu min næuvein, iækolkeikei mæmæ onækotæhrun mæmæ nati ænnapin nahmæian u kæmol lak, mætæu tæmasiru pik o næni pætigiæn nanusiæn tæuvir kæm nætæmimi tepæt,

13 mætæu-inu tol lanæha, soldia min iætæm kautol kat o nimæ ræha Sisæ, mine nætæmi pisin pisin min tepæt, kinotæhrun rækis mæmæ iæu iætætig e kalæpus mætæu iæu ioluæk ræha Kristo.

14 Kæni ræhak nætigiæn e kalæpus tæmol mæmæ iækæfaki min iuækir ilah ræfin kæmotæhatætæ æskasik tæhmin min e Iærmæniig, kæni matol nætæligiæn ræhalah tæskasik o næni pætigiæn næghatiæn ræha Uhgîn mæsoetæginian.

15 Nipæhriænian, næuvein kæmotæni pætigæm nanusiæn tæuvir ræha Kristo mætæu-inu kæutetet iæu kæni motolkeikei mæmæ okotepæt lak. Mætæu næuvein kæutæni pætigæm æmæ nanusiæn tæuvir ræha Kristo e nætæligiæn æhruahru.

16 Nætæmi min u nætæligiæn ræhalah tæhruahru æmæ, ilah kæutæni pætigæm nanusiæn tæuvir mætæu-inu kotolkeikei iæu, kæni motæhrun mæmæ Uhgîn tæmælæhu=pæn iæu ikinu e kalæpus mæmæ iatæhtul pætigæm o nanusiæn tæuvir mæmæ in nipæhriænian.

17 Mætæu næuvein iætæm kautetet iæu, kæsoetæni pætigiæn Kristo e nikilah pæhriæn, mætæu kautol æmæ mætæu-inu kotolkeikei mæmæ okæfæri aru ilah, kæni nikilah tæhti mæmæ okotol nærahian kæm iæu ræueiu, nian iætætig e kalæpus.

18 Mætæu nati æha, in nati ænnapin æmæ. Næmæ kautol e nikilah pæhriæn uæ kæpæ, mætæu nati asoli mæmæ kæutæni pætigæm nanusiæn tæuvir ræha Kristo, kæni inu tatol nikik tætagiæn.

19 Pæhriæn, kæni nikik otægiæn min mætæu iækæhrun mæmæ e næua næfakiæn ræhatæmah, mine nasiruiæn ræha Narmin ræha Iesu Kristo, in otæmiægæh iæu e nærahian u,

20 tæhmen æmæ mæmæ iækæhrun vivi kæni matælæhu=pæn ræhak nætæligiæn mæmæ Uhgîn otæsegæhanian mæmæ oiækol nati kæti iætæm otol aulis iæu e næhmti Uhgîn, kæni iækæhrun mæ iæu oiæsæginian o næni pætigiæn nanusiæn tæuvir ræha Kristo. Mætæu ræueiu mine nian min ræfin, nikik tæskasik mæmæ, næmæ iatæmiægæh uæ iækimis, mætæu iatisiai Kristo e næmiægæhiæn ræhak.

21 Tol lanæha mætæu-inu næmiægæhiæn ræhak in Kristo æmæ, kæni næmæ iækimis, in nati tæuvir tapirækis.

22 Okæmæ iætæmiægæh æhanæh, in tæuvir o nolian uæk næuvetin min ræha Uhgîn e næhue nitæni. ?Kæni iækitæpin iætæm pæhruvæn? !Iækæruu!

23 Ræueiu æha suaru keiu kætuæmæhli aupæn lak, mætæu iækolkeikei ilau pæti. Iækolkeikei pik mæmæ iækæpæh nætigiæn u ikinu muvæn meruh Kristo iætæm in tæuvir agin mapirækis nætigiæn u ikinu.

²⁴ Kəni iəkafu məmə iəkəkeikei matəmiəgəh e nəhue nītəni u o nasiruiən e təmah.

²⁵ Kəni mətəu-inu iəkəhrun məmə inu in nīpəhriənian, kəni iəkəhrun məmə oiəkəmiəgəh o nasiruiən e təmah məmə nəhatətəian rəhatəmah oteviə, kəni onəkotagiən e nəhatətəian rəhatəmah.

²⁶ Kəni e noliən əha, nian iəkuva mīn meruh itəmah, nikitəmah otagiən nəkotəni-vivi Krīsto Iesu, mətəu-inu iəu iəmitəlig=pa mīn o təmah.

Nəhtulian əskasik

²⁷ Kəni nati asoli, itəmah onəkotəkeikei motol məmə noliən mīn rəfin e nəmiəgəhiən rəhatəmah okotəfən nisiaiən kəm nanusiən təuvir rəha Iesu Krīsto. Kəni nati əpnapin nəmə iəkuvnə uə iəsuvnəian, pəh oiəkətəu məmə nəutalkut əskasik e nətəligiən kətiəh əmə, kəni məmə itəmah rəfin, itəmah nəutalkut e nətəligiən kətiəh əmə o nəhtul əskasikiən o nanusiən təuvir,

²⁸ kəni məmə nəsotəginian e rəhatəmah mīn tikimīr. Inu nəmtətiən pəhriən kəti o lah məmə Uhgīn otərəkin ilah, mətəu in otosmiəgəh itəmah. Uhgīn otol natimnati mīn əha rəfin.

²⁹ Otol lanəha mətəu-inu in təmegəhan məmə onəkotəhatətə e Krīsto, kəni nati kəti mīn, məmə onəkotos mīn nəhməian ohni.

³⁰ Kitah rəfin, nərahian əhmen əmə tatos itah, iətəm itəmah nəmoteruh e rəhak nəmiəgəhiən aupən, kəni rəueiu nəutətəu məmə iətətig əhanəh lan.

2

Kotəkeikei məutohtəupən suaru rəha Iesu Krīsto

¹ ?Nikitəmah təskasik e Krīsto mətəu-inu nautol kətiəh itəmah mīn, uə kəpə? !Əuəh! ?Nəutətəu təuvir e nolkeikeiən rəhan, uə kəpə? !Əuəh! ?Məutauilim itəmah Narmīn Rəha Uhgīn, uə kəpə? !Əuəh! ?Mautol təuvir kəm təmah mīn kəni məutasəkəhrui pīk itəmah mīn, uə kəpə? !Əuəh!

² Təuvir, pəh nətəligiən rəhatəmah tuva matol kətiəh; kəni motolkeikei itəmah mīn; kəni mautol pəti uək e nətəligiən kətiəh mine nikin təuvir. Konu, nəmə nautol natimnati mīn əha, in otol nīkik tagiən pīk agin.

³ E noliən kətiəh əmə, sotoliən nati məmə itəmah nəkotəuvir motapirəkis itəmah mīn nəuvein, kəni sotoliən nati kəti məmə nəkotəfəri aru itəmah lan. Mətəu otosiahu aru itəmah, kəni otətəlig pīk e təmah mīn nəuvein tapirəkis itəmah əmə.

⁴ Kəni otasiru e təmah mīn e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Təsəuviriən məmə suah kəti tateh aru əmə rəhan nəmiəgəhiən.

⁵ Rəhatəmah nətəligiən otəkeikei məhmen e nətəligiən rəha Krīsto Iesu iətəm tol lanu lan:

⁶ Krīsto in təhmen əmə e Uhgīn mətəu in təməsalkutiən məmə in otaskəlim nepətiən rəha Uhgīn,

⁷ mətəu təməpəh rəhan nepətiən, kəni təmuva məhmen e ioluək əmə kəti, kəni təmair e nəhue niftəni muva iətəmimi əmə kəti.

⁸ Kəni nian in iətəmi kəti, nīpətin təhmen əmə e tah, in təmosiahu aru in, mol nəuia Tatə Uhgīn e natimnati rəfin muva mətəuarus mimis. Kəni kəmol aulis in e nīmisiən e nīgi kəməluau.

⁹ Mətəu-inu təmol lanəha, Uhgīn təmləfəri agin in, kəni məfən nərgin kəm in iətəm tapirəkis nərgin mīn rəfin,

¹⁰ məmə e nərgi Iesu, natimnati rəfin iətəm kəutəmiəgəh ikin mīn rəfin e neai, mine nəhue niftəni, mine niki nītəni ləhtəni u ikin nətəmi kəmoħmīs ikin, okotasiəulīn motəfən nisiaiən kəm in,

11 kəni ilah rəfin okotəni pətīgəm məmə Iesu Kristo in Iərmənīg. Kəni nolian əha tətəfən nisialian kəm Tatə Uhgīn.

Itəmah nəkotəhmen e nəhagəhagian

12 Rəhak nətəmimi mīn iətəm iəkolkeikei pik, nian kitah kəməutan, itəmah nəmautol nəuiak nian mīn rəfin. Kəni rəueiu, mətəu-inu iətətig isəu o təmah, itəmah aru nəkotəkeikei məutalkut pik təhmīn məmə nəkotol nəuiak e natimnati mīn u: mətəu-inu nīnotəhrun rəkis nolian əha rəha Kristo, otalkut əskasik o nītəu-pəniən suaru rəha nosmiəgəhiən. Otītəu=pən suaru əha e nəhmti Uhgīn motərəmrumīn motəgīn.

13 Kəni otītəu=pən suaru əha mətəu Uhgīn tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatəmah məmə onəkotolkeikei məmə nəkotol nəuian, kəni tətəfina nəsanəniən kəm təmah məmə onəkotol pəhriən nəuian.

14 E natimnati rəfin iətəm nautol, sotəgahti-əghatiən ohni, kəni məsotorgəhuiən itəmah mīn ohni

15 məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah otəhruahru vivi, kəni kəseh-pəniən nərahian kəti lan, kəni itəmah nenəti Uhgīn nətəm nolian ekəu-ekəu tikə e təmah, nian nəutatig e nəlugi nətəm kotekəu-ekəu, iapinəpu mīn. Kəni itəmah nəkotagəhag təhmen e məhau mīn e nəhue niftəni,

16 nəutaskəlīm vivi nəghatiən e nəmiəgəhiən. Kəni otol natimnati ərəfin məmə nian Kristo tuva mīn, kəni iəkəfəri o təmah kəni oiəkəhrun məmə iəsaiu əpnəpiniən, nəhgik təsikəiən o nati əpnəpīn əmə.

17 Nolian rəhatəmah rəha nəhatətəiən e Uhgīn təhmen e sakrifais* kəti kəm Uhgīn. Nəmə iəkimis, kəni muva məhmen e sakrifais e wain iətəm katiuvi=pən ilau sakrifais rəhatəmah. Mətəu nati əpnəpīn əmə, nīkik tagiən əmə kitah mīn itəmah.

18 Kəni e nolian kətiəh əmə, nīkitəmah təkeikei magiən kitah mīn itəmah.

Timoti mine Epafrotaetəs

19 Nəmə Iərmənīg Iesu tegəhan, iəkolkeikei məmə iəkahli=pinə Timoti tuvna meruh itəmah məmə nian iəkətəu nanusiən e təmah, iəu mīn, nīkik otagiən.

20 Suah kəti tikə mīn u ikinu rəhan nətəligiən təhmen e rəha Timoti, iətəm nīkin təhti pik itəmah.

21 Nətəmi pisin pisin kəutətəlig aru e uək mīn rəhalah, məsotətəligiən e uək rəha Iesu Kristo.

22 Mətəu itəmah nəkotəhrun məmə nian rəfin Timoti tatol əhro uək rəha Uhgīn lanu, kəni rəhan uək in təuvir, kəni təhmen e suakəku tatol uək ilau rəhan tatə, in təmasiru lak e uək rəha nanusiən təuvir.

23 Mətəu-inu o nati əha, nīkik tətəhti məmə nian oiəkəhrun məmə rəhak natigian otəhro lanu, oiəkahli=pinə uəhai əmə tuvən meh itəmah,

24 kəni iətəhatətə e Iərmənīg məmə otəsuvəhiən iəu mīn iəkuvnə meh itəmah.

25 Mətəu nīkik təhti məmə oiəkəkeikei mahli=pinə Epafrotaetəs titəlig=pinə meh itəmah. In piak iətəm iətiəuva kətiəh matuol uək kətiəh, kəni mətuəluagin e nəluaginiən kətiəh rəha Uhgīn. Aupən, nəmotahli=pa e nərgitəmah məmə otuva məni pətīgəm kəm iəu nanusiən rəhatəmah, kəni məmə otasiru lak.

26 Mətəu rəueiu, in tolkeikei pik məmə oteruh rəfin itəmah, kəni mətətəu tərəh pik mətəu-inu itəmah nīnotətəu rəkis məmə in tatimis.†

2:11 Rom 10:9 2:16 Dan 12:3; Fil 1:10; 1Təs 2:19 * 2:17 Nian tepət nətəm Isrel kotoh nati miəgəh mīn məutuvan e nigəm əpəha e Nimə Rəha Uhgīn məmə okotəfaki. Nian nəuvein katiuvi=pən wain o nəhu e nati miəgəh iətəm nigəm tatus təhmen e nəfəniən kəm Uhgīn. 2:18 Fil 3:1; 4:4 2:21 2Tim 4:10 2:25 Fil 4:18 † 2:26 Məta Epafrotaetəs təmətəu tərəh mətəu-inu təsolkeikeiən məmə nīkilah otəhmə ohni o rəhan nīmisiən.

²⁷ Pəhriən, in təmatimis pik, iuəkir əmə timis. Mətəu Uhgın təmasək əhruin pik in. Kəni masək əhruin mın iəu, nian təmol vivi in e nımisiən rəhan. Mətəu nəmə təmimis pəhriən, otol nıkik tıtəgıt pik.

²⁸ Mətəu-inu Uhgın təmol vivi in, kəni nıkik tagiən pik o nahli-pınəiən məmə nikitəmah otagiən nian onəkoteruh, kəni məmə iəu iəkalu lan nıkik təsəhti mınıən nımisiən əha təmos.

²⁹ Nikitəmah otəkeikei magiən məmə onəkoteruh mın, təhmen məmə in piatəmah kəti e İərmənig. Kəni otəfən nısiəiən kəm nətəmi kotəhmen əmə lan,

³⁰ mətəu-inu iuəkir in timis o uək rəha Kristo, məsəginien o rəhan nəmiəgəhiən e nian əskasik mın məmə in otasiru lak nian rəhatəmah suaru tıke o nasiruən.

3

Suaru pəhriən o nosiən noliən əhruahru

¹ Rəhak mın nətəmimi iətəm iəkolkeikei pik, pəh iəkəni nıpılga nəghatiən nəuветin mın. Otagiən o İərmənig. Kəni iəkətei mın əmə nəghatiən kətiəh iətəm iəmətəi kəm təmah aupən, mətəu səniəmə in nati tiəkis ohniəu, kəni in otasiru e təmah mahtıpəsıg e təmah o nəghatiən eiue mın.

² Rəueiu, iətəni kəm təmah məmə, !Onəutətəu itəmah o nətəmi u kəutəni məmə okəkeikei kəhgi=pən suah kəti məmə in otəhruahru e nəhmti Uhgın! !Nətəligiən rəhalah tərəh! !İlah kəutuh məutərəkin əmə nəman! !İlah kotəhmen e kuri arpın mın!*

³ Mətəu kitah u nenəti Uhgın pəhriən mın iətəm in təmətei rəkis noliən tərəh mın e nikitah, kəni Narmın Rəha Uhgın tatol məmə kitah kotəhruən nəfakiən kəm Uhgın e rəhatah nəmiəgəhiən. Kəni kitah okotəfəri pik itah o Kristo İesu kəni moutarəriə əmə lan, mətəu səniəmə in nati kəti iətəm kitah aru kəmotol e nıpətıtah o nosmiəgəhiən itah.

⁴ Mətəu aupən, rəhak natimnati lanəha iətəm iəmətarəriə lan o nosmiəgəhiən iəu, nətəm İsrəl kəmotakil məmə ilah kotəuvır agın.

Kəni nəmə suah kəti nıkin təhti məmə təhruən narəriəiən əmə e natimnati tol lanəha, mətəu rəhak natimnati kotol lanəha tapirəkis agın.

⁵ Tıpik mın ilah nətəm İsrəl əhruahru, kəni iəmsipən e nəuaniləuis rəha Benjəmin. Nian iəmos nian eit əhruahru, kəni kəhgi=pən iəu.† Nəmə kətəni nətəm İsrəl əhruahru, mə iəu kəti u! Aupən, iəu Farəsi kəti, kəni iəmatitəu=pən vivi Lou.

⁶ İəmolkeikei pik məmə nəfakiən kəm Uhgın in təhruahru agın, tol lanəha, iəmol nərahien kəm nətəm kəutəhatətə e İesu. Mətəu-inu e rəhak nətəligiən, ilah kəmotol nəfakiən kəm Uhgın tamikmik.‡ Kəməseh=paiən nati tərəh kəti mıne e nəmiəgəhiən rəhak mətəu-inu iəmitəu=pən rəfin lou mın rəha nati İsrəl.

⁷ Mətəu natimnati mın rəfin əha iətəm iəmətarəriə e lah aupən, kəni nıkik təhti ilah kotəuvır pik agın, mətəu rəueiu əha iateruh məmə ilah nati əpnəpın əmə mətəu-inu inəhruən nati iətəm Kristo təmol.

⁸ Mətəu təsoliən naunun əha ikin əha. Kəni rəueiu iətakil məmə natimnati rəfin agın, ilah nati əpnəpın əmə mətəu-inu iateruh nati kəti iətəm in təuvır pik

* **3:2** Nətəmimi nəuvein rəha İsrəl kəmətəgətun nıməfaki məmə okəkeikei kəhgi=pən suah kəti, kəni in təkəikei mıtəu=pən Lou rəha nətəm İsrəl təmən məmə in otəhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu Pol təsolkeikeiən ilah mətəu ilah kəteiuə məutərəkin nəhatətəiən rəha nıməfaki. Nətəmi mın əha kotəhmen e kuri arpın mın u kəutol nərahien. **3:3** Rom 2:29 **3:4** Uək 22:3 † **3:5** Lou rəha nətəm İsrəl tətəni məmə nian iəpəu iərman tinos nian eit əhruahru, kəni okəkeikei kəhgi=pən in. **3:5** Luk 1:59; Uək 23:6; 2Kor 11:22 ‡ **3:6** Aupən Pol nıkin təhti məmə İesu Kristo in ieiue kəti, kəni tol lanəha, Pol təmol nərahien kəm nıməfaki. Afın-to Uək 8:3; 22:4; 26:9-11. **3:6** Uək 8:3 **3:7** Mat 13:44-46

agin, mämə iəkəhrun Krīsto Iesu, Iərməniġ rəhak. Iəməpəh rəfin ilah o Iesu. Iətakil ilah təhmen e nīmənərik mämə iəkəhrun vivi Krīsto,

⁹ kəni mämə iəkuol kətiəh itimlau min. Kəni nəmə iəu aru iətalkut mämə iəkətəu=pən Lou, kəni Uhgīn təseruhian iəu mämə iəkəhruahru. Mətəu nəmə iətəhatətə əmə e Krīsto, kəni in tətəruh iəu mämə iəkəhruahru. Uhgīn tatol əmə iəu iətəmi əhruahru e nəhatətian rəhak.

¹⁰ Iəkolkeikei mämə iəkəhrun təhmīn min Krīsto, mine nəsanənian iətəm Uhgīn təmol in təmiəgəh min e nīmisiən. Kəni iəkolkeikei mämə iəkuva iuəkīr ohni nian iəkətəu nəhməian təhmen e nəhməian iətəm in təmətəu. Kəni iəkolkeikei mämə iəkuva məhmen lan e nīmisiən rəhan,

¹¹ kəni e suaru əha, iəkəhrun nələhu-pəniən əskasik rəhak nətəligiən lan mämə, iəu min, Uhgīn otol iəkəmiəgəh min.

Pol təmalkut əskasik mämə in otəhrun təhmīn Krīsto

¹² Iəsəniən mämə inos rəkis natimnati min əha, kəni mämə e nəmiəgəhian rəhak əha rəueiu, iəu iəkəhruahru vivi. Kəpə. Mətəu iəmitəu mətalkut pik mämə iəkos maskəlim natimnati min əha rəhak, mətəu-inu Krīsto Iesu təmitəu iəu kəni maskəlim tiəkis. Mol iəu rəhan, mämə iəkos natimnati min əha.

¹³ Piak min, iəsəniən mämə inos rəkis natimnati min əha. Kəpə. Mətəu iəu iəkəhmen e suah kəti tətaiu e naiuiən kəti, kəni nati kətiəh əmə iətəm iətalkut ohni, mämə iəkalu e natimnati e nəmtahk, mətalkut pik matos nəmnəhagiən o nati iətəm tətəməhli aupən lak,

¹⁴ kəni təhmen e suah kəti iətəm tətaiu mämə otaupən mos nətəouiən, kəni iəu iətaiu o nosiən nəua nalkutiən rəhak. Kəni nəua nalkutiən əha in nəmiəgəhian vi e Krīsto Iesu iətəm Uhgīn təmauin lak mämə iəkos.

¹⁵ Kəni kitah rəfin nətəm kinotəskasik rəkis e nəmiəgəhian rəhatah, okotəkeikei motaskəlim nətəligiən min əha. Mətəu nəmə itəmah nəuvein nətəligiən rəhatəmah tol pišin e nati u, pəh Uhgīn otol tagəhag kəm təmah nətəligiən iətəm təhruahru.

¹⁶ Mətəu nati agin ko mämə kotohtəu=pən suaru iətəm kinotəhrun rəkis.

¹⁷ Piak min, əhuva kətiəh məutohtəu=pən nimei nəhlkək, iətəm iəu inol rəkis nəkoteruh, kəni moteruh mətig nətəm kəutohtəu=pən nimei nəhlkitimah.

¹⁸ Otitəu=pən nimei nəhlkitimah mətəu-inu inəni=pinə rəkis kəm təmah nian tepət, kəni rəueiu nəhu nəhmtək tətaiu ohni mämə, nətəmimi tepət rəhalah naliuəkiən tətəgətun mämə ilah tikimīr min rəha nanusiən təuvīr rəha Krīsto mämə in təmimis e niġi kəməluau.

¹⁹ Uhgīn otərəkin ilah. Kautətəlig pik əmə e natimnati min tərāh u nīkilah tolkeikei. Kəni natimnati min əha, in uhgīn rəhalah, kəni məutəfəri ilah o noliən natimnati iətəmi tol naulisiən, kəni motəfəri ilah o natimnati rəha nəhue niftəni.

²⁰ Mətəu kitah nətəmi rəha negəu e neai, kəutəhtahnin Iosmiəgəh iətəm otsipən e negəu e neai, u Iərməniġ Iesu Krīsto.

²¹ Kəni in otəuhlin nīpətītah əpəou rəha nəhue niftəni u, kəni mol təhmen e rəha Krīsto nian təməmiəgəh e nīmisiən. In otol lanəha e nəsanənian rəhan iətəm otələhu=pən natimnati rəfin e rəhan narməniġiən.

4

¹ Tol lanəha, rəhak min, otəhtul əskasik lankonu lan e Iərməniġ. Iəkolkeikei itəmah kəni molkeikei pik mämə iəkeruh min itəmah. Rəhak min nətəmimi,

nəmiəgəhiən rəhatəmah iətəm təhruahru tatol nīkik tətəgiən, kəni itəmah nəua nalkutiən rəhak iətəm təuvir agin.

*Pol təməfəri
nətəligiən rəhalah*

² Iuotia mine Sintike, iəkəni=pinə əskasik kəm təlau məmə nəkuəpəh nolien u məmə nəsuətəligiən e təlau min, mətəu-inu Iərməniḡ rəhatəlau pəti.

³ Əuəh, kəni ik min,* iətəm kilau min ik kəmuol uək nuvəh rəkis, iəkolkeikei məmə nəkasiru e pəta mil u, mətəu-inu iəmol pik uək itimahal mil lau. Kəmuasiru lak mətuəni pətiḡəm nanusiən təuvir rəha Iesu Kristo, itimah Klemən mine piak min nəuvein min iətəm kəmotasiru e uək. Uhgīn təmətei nərgilah e nauəuə rəha nəmiəgəhiən.

⁴ Otagiən o Iərməniḡ nian rəfin. !Kəni iəkəni min, otagiən!

⁵ Otol kəm nətəmimi məmə okoteruh məmə itəmah nətəmi rəhatəmah nətəligiən timətiḡ. Kəni məsotaluiən məmə otəsuvəhiən Iərməniḡ titəlig=pa min.

⁶ Nīkitəmah təsəhti pikien natimnati min, nati əpnəpīn in nati asoli uə nati əkəku əmə, mətəu e natimnati min rəfin, otəfaki=pən əmə kəm Uhgīn o nati itəmah nəkotolkeikei. Kəni nian nəkotəfaki motətapuəh ohni, motəni kəm in məmə nīkitəmah tagiən o rəhan nəuviriən.

⁷ Kəni Uhgīn otəfinə kəm təmah nəməlinuiən iətəm iahgin pik tapirəkis nəhruniən rəfin rəha nətəmimi. Kəni nəməlinuiən əha otərməniḡ vivi e nīkitəmah mine nətəligiən rəhatəmah mətəu-inu nəutəhatətə e Kristo Iesu.

⁸ Kəni rəueiu piak min, otətəlig e natimnati min iətəm tol nīpəhriənien, iətəm tətəskəlīm nīsiəien, iətəm təhruahru, iətəm nolien tərah tikə lan, iətəm kitah kotolkeikei, iətəm nərgilah kotəuvir, iətəm kotəuvir pik, iətəm nətəmimi kəutəni-vivi. Otətəlig e natimnati min əha.

⁹ Otol nati nak iətəm iəməḡətun itəmah lan, iətəm nəmotos e nəmiəgəhiən rəhatəmah, kəni otol min nati nak iətəm iəu iəməni, kəni otol nati nak nəmotəh=pa lak. Nian nəkotol lanəha, kəni Uhgīn iətəm tətəfinə nəməlinuiən kəm təmah, otətan itəmah min e nian min rəfin.

*Pol nīkin tagiən
o nasiruiən rəhalah*

¹⁰ Nīkik tagiən iətəni-vivi Iərməniḡ mətəu-inu nuvəh nəuvetin nəməsotasiruiən lak, mətəu əha rəueiu nīkitəmah təhti min iəu. Nīpəhriənien nəməutətəlig pik lak, mətəu suaru tikə məmə nəkotasiru lak.

¹¹ Iəsəniən nati u mətəu-inu natimnati iətəm iəu iəkolkeikei tikə ohniəu, kəpə. Mətəu-inu rəueiu iəkəhrun suaru məmə nīkik tagiən əmə nian rəfin, nati əpnəpīn rəhak natigiən in təuvir uə tərah.

¹² Iəkəhrun suaru rəha nagiənien nəmə rəhak natimnati tikə, uə nəmə rəhak natimnati tepət. Inəhrun rəkis suaru oneuən əha e nian rəfin, nəmə nəḡək nauəniən tepət uə təkəku əmə, nəmə rəhak nautə tepət uə təkəku əmə.

¹³ Mətəu-inu Kristo tətəfa rəhan nəsanəniən kəm iəu, kəni iəkəhrun naliuəkien e nəuviriən uə nərahien.

¹⁴ Mətəu itəmah nəmotol nolien təuvir nian nəmotasiru lak e nərahien iətəm iəmatig lan.

¹⁵ Nīpəhriənien, itəmah nətəm Filīpai nīnotəhrun rəkis məmə nian nəmotətuəuin mətətuəu nanusiən təuvir e Iesu Kristo, nian iəmiet imatəmah

4:1 1Təs 2:19-20 * **4:3** Kəruru məmə iətəmi pəh u. Məta ioluək əha kəti rəha Pol, təhmen e Timoti uə Sailəs uə Luk uə suah kəti min. **4:3** Luk 10:20 **4:5** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6** Mat 6:25-34; Kol 4:2 **4:7** Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15 **4:9** Rom 16:20 **4:13** 2Kor 12:10

ikin Masetoniə, itəmah əmə u nəmotasiru lak e məni. Niməfaki kəti mīn tikə iətəm təməfa natimnati nəuvein kəm iəu.

¹⁶ Kəni nian iəmuven iuəkīr əmə, e taun Təsalonaike, mətatīg əpəha ikin, nəmotahli=pa mīn məni kəm iəu, kəni səniəmə mau kətiəh əmə.

¹⁷ Səniəmə iətəsal e məni məmə nəkotəfa kəm iəu, mətəu iəkolkēikei məmə Uhgīn oteruh nəuviriən əha kəni mətəou itəmah lan.

¹⁸ Iəmos rəfin məni iətəm nəmotahli=pa kəm iəu, kəni in təhmen mapirəkis, mətəu nian Epafrotaetəs təmos natimnati mīn u muva kəm iəu, rəueiu rəhak natimnati rəfin tepət. Itəmah nəmotəfən nati kəti kəm Uhgīn təhmen e sakrifais iətəm nəmiəvin təuvir. In tatos əmə, nīkin tətəgiən ohni.

¹⁹ Kəni Uhgīn rəhak in otəfinə kəm təmah natimnati rəfin iətəm təhruahru o nəmiəgəhiən rəhatəmah. Kəni rəhan rəfin nəfəniən kəutsipən e rəhan nautə tepət təuvir, kəni məutsipən e Krīsto Iesu.

²⁰ Pəh nətəmimi rəfin okotisiai Uhgīn Tatə rəhatah tatuvən mətuvən naunun tikə. Əuəh.

Naunun nəghatiən rəha Pol

²¹ Iətəni təuvir kəm təmah rəfin iətəm nəutəhatətə e Krīsto Iesu. Piatah mīn, itimah milah u ikinu kəutəni mīn təuvir kəm təmah.

²² Nətəmimi mīn rəfin iətəm kəutəhatətə e Krīsto Iesu, kəutəni=pinə təuvir kəm təmah, kəni ilah mīn əpəha e nimə rəha Sisə kəutəni təuvir pik kəm təmah.

²³ Pəh Iərməniğ Iesu Krīsto otətuati e rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin.

Kolosi

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Kolosi

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Kolosi

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm niməfaki əpəha Kolosi, taun asoli kəti əpəha nitəni asoli Esia.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Kətəni məmə nəmə təhro Epafras təmətuəuin niməfaki əha Kolosi. Pol təsuvəniən meruh niməfaki əha, mətəu nəgətun eiuə nəuvein kəməhuva e niməfaki. Kətəni məmə okotəkeikei motohtəu=pən suaru nəuvein rəha nətuakəmian rəha nauəniən mine nəmnimian, kəni motəfaki kəm nagelo min, mautəni məmə Kristo in səniəmə ilis pik. Kautəni məmə kautos nəhruniən nəuvein iətəm kəutəhluəig, mautəni məmə nəhruniən mine nolian rəha iətəmimi in nati kəti iətəm tepət pik.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otətei rəkis nəgətuniən eiuə min iətəm kəutatig e niməfaki. Molkeikei məmə otəni pətigəm məmə Kristo in ilis tapirəkis natimnati rəfin, kəni nəfaki min okəsotarəria e nəgətuniən eiuə min əha, mətəu-inu ilah nati əpnəpin əmə.

Pol təmətuəuin rəhan nəghatiən

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Kristo İesu, iətəm Uhgın təmītəpin rəkis iəu. İtimlau piatah Timoti iətuətig,

² kəni nikitimlau tətəgian məmə iəkuəghati kəm təmah e nauəuə u, iətəm iətuətei mətəuhli=pinə kəm təmah nətəmimi rəha Uhgın əpəha Kolosi, inu piak min mine nəuvirən min e Kristo iətəm nəutəhatətə əskasik lan. İtimlau iətuəfaki məmə nəuvirən mine nəməlinuian rəha Uhgın Tatə rəhatah in otəkeikei mətətig o təmah.

Pol təməni-vivi Uhgın o nətəm Kolosi

³ Nian iəkəutəfaki o təmah kəm Uhgın u tatə rəha İərməniğ İesu Kristo, kəni nian rəfin iəutəni tagkiu kəm in o rəhan uək e nəmiəgəhian rəhatəmah,

⁴ mətəu-inu itimah iəmotətəu məmə rəhatəmah nəhatətəian təskasik ohni mine nolkeikeian rəhatəmah tətuvən o nətəmimi nətəm kəutəfaki.

⁵ Nəhatətəian mine nolkeikeian rəhatəmah tol lanu lan mətəu itəmah nəkotəhrun vivi e nikitəmah məmə Uhgın otəfinə kəm təmah nati nak iətəm təmol əpenə-penə lan əpəha ilis e negəu e neai. Nəmotətəu rəkis natimnati min əha e nəghatiən pəhriən, inu nanusiən təuvir rəha İesu Kristo.

⁶ İkin min rəfin e nəhue nitəni min, nətəmimi kəutəni pətigəmian nanusiən təuvir, kəni tətəuə e nəuan mateviə matol vivi nəmiəgəhian rəha nətəmimi tepət. Tol əmə məmə inu nian itəmah nəmotətəu motəhrun nıpəhriəniən əha e nəuvirən rəha Uhgın, kəni tətəviə min matəuə e rəhatəmah nəmiəgəhian.

⁷ Inu suah u Epafras, tinəni rəkis nəghatiən u kəm təmah. In iətəmimi təuvir kəti iətəm in slefkəti rəha Kristo itimlau min iətəm tatos rəhatimlau nəghatiən. In iətəmimi kəti tətəhtul əskasik o nolian uək rəha Kristo, kəni mətasiru e təmah.

⁸ In təməni kəm timlau nolkeikeian rəhatəmah iətəm Nərmən Rəha Uhgın təməfinə kəm təmah, kəni nautolkeikei nətəmimi lan.

⁹ Tol lanu, nian itimah iəmotətəu nanusiən əha, kəni iəutəfaki e nian rəfin o təmah. Iəutətapuəh o Uhgın məmə in otətəlmın itəmah e rəhan nətəligiən mine neinatigiən pəh nəkotəhrun vivi rəfin nəuian.

¹⁰ Iəutəfaki lanu məmə naliuəkiən rəhatəmah otəfən nisaiən kəm Uhgın pəh tol nikin tətəgiən ohni, kəni məmə rəhatəmah nəmiəgəhiən otəuə e nəuan iətəm təuvir o uək rəfin rəha Uhgın iətəm nautol. Pəh Uhgın otasiru e təmah məmə nəkotəhrun vivi in.

¹¹ Iəutəfaki məmə nəsanəniən asoli rəha Uhgın otol itəmah nəkotəsanən e nian nərahien otuva. Pəh onəutəhtul əskasik kəni nətəligiən rəhatəmah təfəməh, kəni nagienien tətətig e təmah,

¹² kəni nəkotəni kəm Tatə Uhgın məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm təmol. In təmol itəmah nəkotəhruahru, məmə nəkotəhrun nosiən nautə rəha Uhgın iətəm otəpanuva. Onəkotos rəhatəmah nautə təhmen e nətəmimi rəfin iətəm kəutəfaki mautaliuək e nəhagəhəgiən rəha Uhgın.

¹³ Kəni Uhgın təmol lanəha nian in təmos rəkis itah e narməniəgiən rəha napinəpuian, minol itah kinəhuva e narməniəgiən rəha Nətin iətəm in tolkeikei pik.

¹⁴ Nətin təmos nimeitah, mos nalpinien rəhatah, kəni mitis itah e nalpinien rəha təfagə, inəha təmafəl itah e təfagə tərəh min rəhatah.

Kristo in ilis tapirəkis natimnati rəfin

¹⁵ Nəti Uhgın iətəm nətəmimi kəmoteruh, in təhmen=pən əmə e rəhan tatə iətəm nətəmimi kəsotehiən.

Aupən aupən agin, nian niftəni mine neai mine natimnati min rəfin kəmautohkə əhanəh, mətəu Nətin, in təmaupən matig rəkis. Kəni tol=pən in, in ilis tətərməniə e natimnati min rəfin u.

¹⁶ In ilis mətəu-inu in təmol natimnati min rəfin e nəhue niftəni u, mine neai, natimnati iətəm kateh ilah uə kəsehien ilah, u nagelo min, mine iərmis min, mine narmin tərəh min, mine iərməniə min rəfin. Kəni in təmol natimnati min rəfin u məmə rəhan.

¹⁷ Kəni in təmaupən matig rəkis e natimnati min rəfin. Kəni natimnati min rəfin kəutatig mətəu-inu nəsanəniən rəhan tətəskəlīm ilah.

¹⁸ Kəni in əmə tətəhtul aupən o niməfaki, kəni niməfaki in tatol uək təhmen=pən e nipətin, kəni in rəhn-kapə.

Kəni in nəukəti niməfaki, inəha in iətəmi iətəm in təmaupən məmiəgəh itulin e nimisiən.

Tol lanəha, in ilis e natimnati min rəfin.

¹⁹ Uhgın nikin tagiən məmə e nətəligiən rəhan, nəmiəgəhiən mine nəsanəniən rəfin rəhan tətətig əmə e Kristo, kəni tol lanəha Kristo in ilis e natimnati min rəfin.

²⁰ Kəni e Kristo, Uhgın təmələhu nəməlinuiən nian nira Kristo təmaiu e niggi kəməluau, kəni nətəmimi, mine nati miəgəh min, mine nagelo min, mine iərmis min, mine natimnati min rəfin kəməhuva motuhapumın ilah min e Narməniəgiən Rəha Uhgın.

E Kristo əmə Uhgın təmol natimnati min əha.

²¹ Aupən ikin, itəmah nəməutan isəu o Uhgın, kəni itəmah tikimir min rəhan e nətəligiən rəhatəmah, kəni nəmautol təfagə tərəh.

²² Mətəu rəueiu əha, Uhgın təmol məmə itəmah nəməhuva motol kətiəh e təmah min e nimisiən rəha Kristo u nipətin təməhkul e niggi kəməluau. Uhgın təmol lanəha məmə otos itəmah nəkəhuva iuəkir ohni, kəni məutəhruahru

e nəhmtin, kəni rəhatəmah noliən tərəh min tikə, kəni Uhgın otəseruhian nıpəgnəmtin tərəh kəti e təmah mətəu nəkotəpia.

²³ Natimnati min u tol lanəha nəmə itəmah nəutəhtul əskasik e rəhatəmah nəhatətəian e Iesu. Nəmotətəu nanusiən təuvir iətəm tətəgətun natimnati iətəm Uhgın otol kəm təmah əpəha e negəu e neai, kəni rəhatəmah nətəligian otəkeikei matəhtul əskasik e natimnati min əha. Nanusiən təuvir u, iətəm nəmautətəu rəkis, kəmətanus pətigəm ikin min e nitəni min, kəni iəu Pol, Uhgın təmauin lak məmə iətəni pətigəm nanusiən təuvir əha.

Pol tatol uək rəha niməfaki

²⁴ Nənik tagian məmə iəkətəu nahməian e nıpətik o rəhatəmah nəhatətəian. Kristo təmətəu nahməian e nıpətin məmə niməfaki otair. Kəni e suaru kətiəh əmə, iəu min iətətəu nahməian e nıpətik o nıpəti Kristo, u inu in niməfaki, məmə otevia məskasik. Kəni tol lanu, uək iətəm Iesu təmətuəuin, iəkolkeikei məmə iəkəsiru e uək rəha Iesu o niməfaki, kəni mətətəu naməhian ohni.

²⁵ Uhgın əmə təmləfəri iəu məmə iəkol uək e niməfaki rəhan. Rəueiu əha, iəkəhrun nasiruiən e təmah e uək iətəm Uhgın təmələhu=pən e nəhlmək. Rəhak uək məmə iətəni pətigəm nəghatian min rəfin rəha Uhgın pəh nəkotəhrun vivi,

²⁶ nəghatian əha in nəlpəkəuiən oneuən rəha Uhgın iətəm təmətəhluaig o nətəmimi rəfin aupən ikin, mətəu rəueiu əha Uhgın tinitis nıpətin kəm rəhan min nətəmimi.

²⁷ Kəni Uhgın nəkin tagian əmə məmə otəni pətigəm natimnati təuvir min rəha Iesu kəm təmah, nətəm Nanihluə* min u kəsəniə məmə itəmah nətəm Isrel, məmə onəkotəhrun min. Nəlpəkəuiən oneuən iətəm təuvir rəha Uhgın, tol lanəha, Kristo təmos nəkitəmah, kəni nəkotəhrun motəhatətə lan məmə onəkotos rəhan nəuviriən iətəm təuvir agin u əpəha e negəu e neai.

²⁸ Kəni itəmah iəutəni pətigəm Kristo kəm nətəmimi rəfin. Kəni iəutəni əskasik məutəhgi-pəri nəkilah lan, kəni məutəgətun ilah e neinatigian təuvir, məmə ilah kəhuva nəfaki min iətəm kəutəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəian e Kristo.

²⁹ Iatol uək əskasik o nati əha, kəni nian rəfin iatol uək əskasik pək e nəsanəniən asoli rəha Kristo iətəm tatol uək e nəmiəgəhian rəhak.

2

Nəkotəkeikei mətəhatətə əskasik e Iesu

¹ Iəkolkeikei məmə nəkotəhrun məmə iəu iatol uək əskasik agin o təmah nətəm Kolosi, mine nətəm Laotisiə, mine nəuvein min nətəm kəutəfaki mətəu iəsehian ilah.

² Iatol uək lanu o nəfəriən nətəligian rəhatəmah rəfin, kəni məmə nəkitəmah rəfin otəsanən. Iəkolkeikei məmə itəmah onəkotolkeikei itəmah min, kəni tol lanəha, onəkəhuva kətiəh e nətəligian mine nəkin. Iatol uək o təmah məmə onəkotəhrun vivi motəhrun rəfin nəghatian pəhriən rəha Uhgın iətəm aupən təmətəhluaig mətəu rəueiu tiniųtigəm=pa. Kəni nəlpəkəuiən oneuən əha, in Kristo,

³ iətəm Uhgın təmoriarun neinatigian mine nəhrunian təuvir min rəfin rəhan tətətig lan.

⁴ Iəu iətəghati lanu kəm təmah o nasisigian e nəghatian eiuə min rəha nətəmimi iətəm tətəhian o niuvi rəkisiən rəhatəmah nətəligian.

1:22 Rom 5:10; Efəs 5:27 **1:26** Rom 16:25-26; Efəs 3:2-9 * **1:27** Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. **1:29** Efəs 3:7,20; Fil 4:13 **2:3** 1Kor 1:24,30 **2:4** Rom 16:18

⁵ Tol mə iətatiḡ pau isəu o təmah, mətəu nīkik təhti pik itəmah. Kəni nīkik tagiən pik mətəu-inu iəmətəu məmə rəhatəmah nətəligiən kətiəh əmə, kəni itəmah nəutəhatətə əskasik əmə e Krīsto.

Rəhatəmah nəmiəḡəhiən otəkeikei matatiḡ əmə e Krīsto.

⁶ Mətəu inko itəmah nəmotos Krīsto Iesu məmə in İərməniḡ rəhatəmah, kəni onəkotəkeikei məutohtəu=pən əskasik in.

⁷ Otəskəlīm Krīsto tiəkis təhmen e noki niḡi təteiuaiu mələs niḡtəni, kəni pəh rəhatəmah nəmiəḡəhiən teviə məskasik lan. Pəh rəhatəmah nəhatətəiən otəkeikei meviə mətəskasik e nian rəfin, nəhatətəiən inu kəməḡətun itəmah lan aupən. Kəni nian rəfin otəkeikei məutəni kəm Uḡiḡn məmə nīkitəmah təməri məriauəh e nāḡiənən o natimnati iətəm təmol o təmah.

⁸ Otətəu vivi itəmah məmə nətəmimi kəsotəskəlimiən kəni məsotiuvi mīniən itəmah e nəḡətuniən eiüə mīn rəhalah. Nəḡətun eiüə mīn əha tatitəu=pən nətəligiən rəha nətəmimi əmə mīne nəukəti lou mīn iətəm tətəḡhati e natimnati rəha niḡtəni əmə. Nəḡhatiən mīn əha tatsipən e nətəligiən əuas mīn rəha nətəmimi, mətəu kəsotsipəniən e Krīsto.

⁹ Kəni Krīsto in Uḡiḡn. Kəni in təmuva mos niḡətəi iətəmimi təhmen e tah, kəni natimnati rəfin rəha Uḡiḡn tətatiḡ lan.

¹⁰ Kəni nian nəmotəhatətə e Krīsto, kəni Uḡiḡn in təməfən natimnati rəfin rəha nəuviriən kəm təmah. Kəni Krīsto tətərməniḡ e nətəmimi mīne natimnati rəfin u kəutərməniḡ e nəhue niḡtəni mīne neai.

¹¹ Kəni nati kəti mīn e Krīsto. Nian itəmah nəmotəhatətə lan, kəni in təməḡi=pən itəmah. Mətəu səniəmə nəḡi-pəniən rəha niḡətən u nətəmimi kautol, mətəu nəḡi-pəniən rəha nīkitəmah iətəm Iesu təmol. In təmətei rəkis nətəligiən mīne nolien tərah mīn e rəhatəmah nəmiəḡəhiən.

¹² Kəni e nian kəməueiu itəmah e nəhu, in nəmtətiən kəti məmə nəmiəḡəhiən aupən rəha təfəḡə tərah rəhatəmah kəutohmis kəni katitənīm ilah Iesu. Kəni Uḡiḡn təməmiəḡəh mīn itəmah e nəmiəḡəhiən vi mīn itəmah Iesu, mətəu-inu nəməutəhatətə e nəsanəniən asoli rəha Uḡiḡn iətəm təmol Iesu təmiəḡəh mīn e niḡisiən.

¹³ Aupən ikin, nian Uḡiḡn təməsətei rəkis əhanəhiən nolien tərah mīn e nīkitəmah, kəni e nəhmtin, təhmen məmə itəmah nəmohmis rəkis e nolien tərah mīn əha.* Mətəu nian nəməhuva motol kətiəh itəmah Iesu, kəni Uḡiḡn təmosmiəḡəh mīn itəmah mīn. Uḡiḡn təməfəl rəkis nolien tərah mīn rəhatah malu lan.

¹⁴ Nian kitah kəmautol nolien tərah, kəni kəmautəhti Lou rəha Mosis iətəm tətəni məmə okohmis o nolien tərah mīn əha, kəni tatətu=pa niḡəḡnəmti nəḡhatiən mīn kəm tah. Mətəu Uḡiḡn təməhti=pən nəḡhatiən mīn əha e niḡi kəməluau, kəni nəsanəniən rəhalah tikə.

¹⁵ E niḡi kəməluau əha, Krīsto in təməhpahu nəsanəniən rəha iərməniḡ mīn rəfin, kəni təmərəkin narməniḡiən rəha iərmis mīn təhmen=pən məmə in təməhpahu ilah e nəluəḡiənən asoli kəti. Kəni rəueiu əha, in təmol rəhan tikimīr mīn kəməhuva nati əpnapin əmə e nəhmti nətəmimi.

Iesu tətərməniḡ e təmah

¹⁶ Tol mīn lanəha, nəsotətəligiən e nəḡhatiən rəha nətəmimi nətəm kəutələhu pəsiḡ məmə nəsotolien natimnati nəuvein, məsotuniən nauəniən kəti uə məsotəmnimien nəmnimien kəti. Sotətəligiən e nəḡhatiən rəhalah iətəm

2:5 1Kor 5:3 **2:7** Efəs 3:17 **2:9** Jon 1:14,16 **2:10** Efəs 1:21-22 **2:11** Rom 2:29 **2:12** Rom

6:4 * **2:13** Nian iətəmimi kəti təsəhatətə əhanəhiən e Iesu Krīsto, rəhan təfəḡə taskəlīm matig isəu o Uḡiḡn. Rəhan nəmiəḡəhiən pəhriən ilau Uḡiḡn tikə, kəni təhmen məmə narmīn təmimis. **2:13** Efəs 2:1,4-5 **2:14** Efəs 2:14-16; 1Pitə 2:24

kəutəni məmə nəkol natimnati mɪn u e nian asim mɪn, uə e nian rəha məuig vi mɪn, uə e nian rəha Sapət.

¹⁷ Lou mɪn u rəhalah əha kəutəghati lan, kəutəgətun=pən nɪpəhriənɪən kəti iətəm tətuvə, mətəu nɪpəhriənɪən əha, in Kristo pɪsɪn əmə.

¹⁸ Nətəmimi nəuvein kəutəfəri pik mətəu-inu ilah kəutəni məmə kɪnauteruh nəməhlairɪən mɪn nəuvein iətəm nɪpətɪlah tatig. Ilah kəutəni kəm təmah məmə nəkotəkeikei motol natimnati nəuvein iətəm tətəgətun məmə rəhatəmāh nətəlɪgɪən teiuaiu, kəni itəmāh onəkotəkeikei məutəfaki kəm nagelo mɪn. Sotohtəu-pənɪən nətəlɪgɪən rəhalah. Nətəlɪgɪən mɪn əha iətəmimi əmə tatol. Kəni nəmə nəkotohtəu=pən nəghatɪən rəhalah, itəmāh onəkotəmkarəpən e rəhatəmāh nəmiəgəhɪən. Mətəu nətəmi mɪn əha kəutəfəri ilah o nati nɪpətɪn tikə.

¹⁹ Nətəmi mɪn əha kəsotaskəlɪmɪən nəgətunɪən pəhriən rəha Kristo tɪkɪs məsotolɪən kətɪəh ilah Kristo. Mətəu Iesu təhmen=pən məmə in rəhn-kapə nɪməfaki konu nɪməfaki in nɪpətɪ Kristo. E nolɪən kətɪəh mɪn təhmen=pən e nɪpətɪ iətəmimi, u iətəm tatɪlpɪn ikɪn e nəuanɪləuɪs mɪn tatuvən e nɪkɪlkɪlɪn, kəni Kristo tatol mɪn nati kətɪəh e nɪməfaki rəhan məmə nɪməfaki otəskasɪk, kəni matevɪə e nəmiəgəhɪən vi iətəm Uhgɪn tatol tatevɪə.

Nəmotos nəmiəgəhɪən vi mətəu itəmāh nəmotol kətɪəh e Kristo

²⁰ Nian nəmotəhatətə e Kristo, in təhmen məmə nəmohmɪs itəmāh mɪn. Kəni mətəu-inu lou təsuvaɪən o iətəmimi iətəm təmɪmɪs, kəni nəukətɪ lou mɪn iətəm tətəghati e natimnati rəha nəhue nɪftəni əmə, nəsanənɪən rəhalah tikə məmə okotarmənɪg e təmah. Tol lanəha, iətətapuəh o təmah məmə, təhro itəmāh nautohtəu=pən lou mɪn rəha nəhue nɪftəni mɪne, inəha nəghatɪən əuas mɪn iətəm kəutəni məmə,

²¹ “Saskəlɪmɪən nati u,” uə “Sun askəuvɪnɪən nati u,” uə “Sekɪən nati u.”

²² Mətəu nəghatɪən mɪn u təmsɪpən e nətəlɪgɪən rəha iətəmimi. Ilah kəutəghati əmə e natimnati rəha nəhue nɪftəni u, təhmen=pən e nauənɪən nəuvein, mɪne nəmnɪmɪən nəuvein. Mətəu natimnati mɪn u, ko təsasɪruɪən, kəni təsərəkɪnɪən nɪkɪtəmāh, mətəu-inu e nian onəkotos uə nəkotun, kəni tikə mɪn.

²³ Iəkəhrun məmə nian nəuteruh nəghatɪən mɪn əha, nəkotəni məmə kətə nəghatɪən aɪn mɪn nəuvein. Ilah kəutəni məmə nətəmimi okotəfaki lanu lan uə lanəha lan, kəni ilah kəutəni məmə okotol rəhalah nətəlɪgɪən teiuaiu lanu uə lanəha, kəni ilah kəutəni mɪn məmə nətəmimi okotəkeikei məuteruh vivi nɪpətɪlah mɪn lanu uə lanəha e nolɪən iətəm in tɪkɪs o nɪpətɪlah. Mətəu iətəni=pɪnə kəm təmah məmə nəghatɪən mɪn əha, rəhalah nəsanənɪən tikə məmə otahtɪpəsɪg e nətəlɪgɪən tərāh mɪn mɪne nolɪən tərāh mɪn u nətəmimi kautol e nɪpətɪlah.

3

¹ Mətəu-inu Uhgɪn təmosmɪəgəh mɪn itəmāh mɪn Kristo, kəni tol lanəha, rəueɪu əha itəmāh onəkotəkeikei mautil nɪkɪtəmāh tətətɪg əskasɪk e natimnati iətəm tətətɪg əpəha e negəu rəha Uhgɪn, ikɪn əha Iesu tətəharəg ikɪn e nɪkəlɪ Uhgɪn maru, ikɪn əha, ikɪn ima nəsanənɪən mɪne nɪsɪaɪən.

² Itəmāh onəkotəkeikei mautil rəhatəmāh nətəlɪgɪən tətətɪg əmə e negəu rəha Uhgɪn, kəni pəh nətəlɪgɪən rəhatəmāh otəsətɪgɪən e natimnati rəha nəhue nɪftəni u,

³ Mətəu-inu itəmah nəmoħmīs itəmah Krīsto, inəha noliən rəha nəmiəgəhiən əuas rəhatəmah kəmoħmīs, kəni nəmiəgəhiən pəhriən rəhatəmah kəutəhluaiğ ilah Krīsto iətəm tətatiğ e negəu e neai ilau Uhgīn. Nəmiəgəhiən vi u, nətəmimi kəsoteruhiən.

⁴ Nəmiəgəhiən pəhriən rəhatəmah in e Krīsto əmə. Kəni nian Krīsto otitəliğ=pa mīn, kəni Uhgīn otəgətun Krīsto kitah mīn kəm nətəmimi rəfin, kəni ilah okoteruh nəuviriən mīne nəsanəniən rəhan.

Suaru əhruahru

⁵ Mətəu itəmah onəkotəkeikei motəpəh ağın noliən tərəh mīn rəha nəhue niftəni, noliən tərəh tol mīn lanu; nīpətan mīne nəman mīne, kautit oneuən ilah mīn; ilah kautol noliən tərəh tol naulisiən o nəniən; ilah kotalkeikei pīk ilah mīn o noliən tərəh; təfagə tərəh tepət e rəhalah nətəliğiən; ilah navərəs, kəni noliən əha təhmen=pən məmə kəutəfaki kəm narmi nati mīn, inəha, kəutləfəri natimnati mīn rəha nəhue niftəni ilis tapirəkis Uhgīn.

⁶ Noliən tərəh mīn əha tatol niki Uhgīn tətəhmə, kəni in otol nalpiniən asoli kəm nətəmimi nətəm kautol noliən tərəh mīn əha.

⁷ Aupən ikin, noliən tərəh mīn əha kəutarməniğ e rəhatəmah nəmiəgəhiən, nəmautol ilah nian rəfin.

⁸ Mətəu rəueiu əha, nəkotəkeikei motos rəkis ilah e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni otol mīn lanəha: niəməha təsol mīniən itəmah; nikitəmah mīne nohliətəmah təsatipahal-atipahal pikiən təhmen e kaluəluə; solian tərəh kəm nətəmimi; səni rahien nətəmimi; səniə nəghatiən iətəm tol naulisiən o nəniən.

⁹ Soteiuəiən e təmah mīn mətəu-inu itəmah nəmotəpeg rəkis nətəliğiən əuas rəhatəmah, kəni motəpəh rəhan noliən tərəh mīn,

¹⁰ kəni nəməhuvən e nətəliğiən vi. Uhgīn tətəfinə nəmiəgəhiən vi u kəm təmah, matol məmə itəmah onəkəhuva motol əmə məmə in mīne. Kəni pəh nəkotəhrun vivi in.

¹¹ Mətəu e natimnati mīn əha, in nati əpnəpīn əmə nəmə ik iətəm Isrel, uə səniəmə ik iətəm Isrel; nəmə kəməhgi=pən ik uə kəsəhgi-pəniən ik; nəmə nəmol vivi skul uə nəsol viviən skul; nəmə ik slef əmə kəti uə ik səniəmə slef kəti. Mətəu nati asoli in Krīsto, kəni tətatiğ e nəmiəgəhiən rəhatah rəfin u kəutəhatətə lan.

¹² Uhgīn təmolkeikei itəmah, kəni mītəpīn itəmah məmə rəhan mīn. Kəni tol mīn lanu: nikitəmah otəkeikei matitəgiğ o nətəmimi; mautil təuvir kəm nətəmimi; rəhatəmah nətəliğiən otəkeikei mətətiğ ləhtəni; itəmah nətəm mətətiğ; kəni nətəliğiən rəhatəmah otəfəməh. Otol nəghatiən mīn əha, təhmen=pən məmə nəutəhuvən e napən vi rəha Uhgīn.

¹³ Nian suah kəti otol nati kəti otəsəhmenien e nəhmtitəmah, kəni nikitəmah otəsəhmə uəhaiən ohni. Nəmə suah kəti tatol tərəh e təmah kəti, pəh nəsotalpiniən motos əmə timis e nikitəmah, mətəu nəkotəkeikei məutalu lan kəni mautil təuvir əmə kəm iətəmi u. Sotaskəlim iəkisiən noliən tərəh rəha iətəmi təmol kəm təmah e nikitəmah, mətəu nəkotol təuvir kəm in, təhmen=pən əmə məmə İərməniğ təsaskəlim iəkisiən noliən tərəh rəhatah e nikin, mətəu in tatol təuvir əmə kəm tah.

¹⁴ Nati ağın u iətəm otəkeikei mətətiğ e nikitəmah, in nolkeikeiən. Otos məhuvən lan təhmen=pən məmə napən təuvir rəha Uhgīn. Nian onəkotalkeikei itəmah mīn, kəni tol itəmah nəkəhuva kətiəh.

¹⁵ Otos nəməlinuiən rəha Krīsto pəh in tətərməniğ e nikitəmah, mətəu inko Uhgīn təmauiən e təmah məmə nəkəhuva motol kətiəh, kəni məutətiğ əmə e nəməlinuiən. Kəni nian rəfin otəni kəm Uhgīn məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm in təmol kəm təmah.

¹⁶ Otəgətun itəmah min e nəghatiən rəha Kristo, kəni motəni e nətəligiən təuvir kəm təmah min məmə nəkotəkeikei mautil, məsotəpəhiən. Otani nəpuən min e Nauəuə rəha Nəpuən, mine nəpuən min rəha niməfaki, mine nəpuən min iətəm tatsipən e Narmın Rəha Uhgın. Otani ilah rəfin təhmen=pən e nani-viviən kəti iətəm tatsipən e nikitəmah matuvən kəm Uhgın. Inəha e noliən min əha, pəh nəghatiən təuvir rəha Kristo tətətig matəmiəgəh mateviə vivi e nikitəmah e nian min rəfin.

¹⁷ Kitah u nəhlmi İərmənig İesu min, kəni tol lanəha, natimnati rəfin u nautol, mine nəghatiən min rəfin u nautəni, mətəu nəkotol əmə e nərgi İərmənig İesu. Kəni nian rəfin itəmah onəkotəkeikei motəni kəm Uhgın, tata rəhatah, məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm İesu təmol kəm təmah.

Noliən əhruahru rəha tatə, mine mamə, mine kəlkələh min

¹⁸ Nipətan, otisiai narmənigiən rəha nəman min rəhatəmah, təhmen=pən əmə məmə pətan u in tətəfaki in otəkeikei mol lanəha.

¹⁹ Kəni nəman, otolkeikei rəhatəmah nipətan, kəni motol təuvir kəm lah, mətəu sotoliən rəhatəmah narmənigiən məmə nəkotol=pən əmə rəhatəmah nipətan.

²⁰ Kəlkələh min, otisiai rəhatəmah tatə mine mamə nian rəfin, mətəu-inu İərmənig rəhatah nikin otəgiən o noliən əha.

²¹ Itəmah tatə min, sotoliən nalpiniən tapirəkis nərahian iətəm kəlkələh min kautol, məmə nikilah otahmə ohni. Mətəu nəmə nəkotol lanəha e lah, kəni rəhalah nətəligiən in oteiuaiu.

Noliən rəha slef mine rəhan iərmənig

²² Slef min, nian rəfin onəkotəkeikei motol nəuia nətəmi asoli min rəhatəmah, mətəu səniəmə nian əmə iətəm ilah kəuteh itəmah lan məmə nikilah otəgiən o təmah. Mətəu itəmah onəkotəkeikei motol uək e nikitəmah pəhriən o nəfəniən nisianiən kəm Uhgın.

²³ Uək nak iətəm nautol, otol e nikitəmah rəfin təhmen əmə məmə nautol uək rəha İərmənig rəhatah, səniəmə nautol uək rəha iətəmi əmə.

²⁴ Mətəu-inu onəkotəkeikei motəhrun vivi məmə İərmənig rəhatah in otəfinə nətəouiən əhruahru rəha natimnati min iətəm nautol ilah. Nətəouiən əha Uhgın tinəni rəkis məmə otəfinə kəm nenətin min. ?Kəni nəkotəhrun nati u? Nautol uək rəha suah əha İərmənig pəhriən rəhatah, in İərmənig Kristo.

²⁵ Mətəu iətəmi iətəm tatol tərəh, in otos əhruahru min nəuan nətəouiən rəhan o noliən tərəh, mətəu-inu Uhgın, in tatol təhmen-əhmen əmə kəm nətəmi rəfin.

4

¹ Itəmah nətəmi asoli min u nəutərmənig, onəkotəkeikei mautil təhruahru kəni məhmen o rəhatəmah slef min, mətəu-inu itəmah min nəkotəkeikei motəhrun məmə rəhatəmah min İətəmi asoli in tətətig min əpəha e nəgəu e neai.

Pol təməgətun ilah

² Itəmah onəkotəkeikei məutəghati=pən kəm Uhgın e nəfakiən e nian rəfin. Kəni nian onəfəfaki, rəhatəmah nətəligiən otəkeikei mətətig lan, kəni nian rəfin agın nəkotəkeikei məutəni kəm Uhgın məmə nikitəmah tətəgiən o natimnati iətəm in təmol kəm təmah.

³ Kəni iəu iəkölkeikei məmə itəmah nəkotəkeikei məutəfaki min o təmah min, məmə Uhgın oterəh e suaru məmə iəkotəni pətigəm nəlpəkəuiən oneuən

rəha Uhgın e Krısto. İmatəni pətigəm nəghatiən u inu, kəni kahtipəsıg=pən lak ohni e kaləpus.

⁴ Otəfaki məmə iətəni pətigəm nəghatiən əha təhruahru kəni məpiə vivi təhmen əmə məmə iəkəkeiki mol lanəha.

⁵ İtəmah nətəm nəutəfaki, pəh nətəm kəsotəfakiən kotəh=pən İesu e noliən mın rəhatəmah, kəni e nian rəfin onəkotəkeiki mauteh vivi məmə noliən mın mine nəghatiən mın rəhatəmah otıuvi Nanihluə mın kəhuva o İesu.

⁶ İtəmah nəkotəkeiki məutəghati vivi kəm lah e nəghatiən mın əmə u iətəm təuvır kəni mətəhiən, kəni pəh ilah okotətəu nəghatiən mın əha məmə kotəuvır. Kəni itəmah onəkotəkeiki mətəhrun vivi suaru mın o nuhalpiniən nəghatiən mın rəhalah iətəm kəutətapuəh o rəhatəmah nəhatətəiən e İesu.

*Pol təmahlipən
suah mil kətiən o lah*

⁷⁻⁸ İtəhli=pinə piatah iətəm təuvır, Tikikəs, in tatuvnə o təmah o nati keiu əmə məmə in otanus nəghatiən rəfin rəhatəmah kəm təmah, kəni in otəfəri nətəligiən rəhatəmah. In piatah kəti iətəm iəu iəkolkeiki pik. Nian rəfin in tətəhtul maru o nasiruiən lak e uək rəha İərməniğ.

⁹ In tatuvnə ilau piatah Onesiməs. Nian rəfin in tətəhatətə əskasik e İesu, kəni itəmah iəkotolkeiki pik in. In iətəmi kəti rəhatəmah. İlau okuəni kəm təmah nanusiən rəha natimnati rəfin u ikinu.

Naunun nəghatiən rəha Pol

¹⁰ Aristakəs in tətətig e kaləpus itimlau mın. In tətəhli=pinə nəghatiən təuvır kəm təmah. Kəni Mak, in pia Panəpəs, in mın tətəhli=pinə nəghatiən təuvır rəhan kəm təmah. İtəmah nəmotos rəkis rəhak nəghatiən ohni. Nəmə in otuvnə imatəmah ikin, kəni nəkotit məhuvən mautehruh vivi.

¹¹ Kəni Josuə Jastəs, in mın tətəhli=pinə nəghatiən təuvır rəhan kəm təmah. E nəuaniləuis mın rəha İsrəl iətəm kəutəhatətə e İesu, suah milahal əmə əha, ilahal kəhlasıru lak e uək rəha negəu rəha Uhgın. Kəni suah milahal əha, ilahal kəhlasıru pik lak e nian əskasik mın iətəm tətəuva e rəhak nəmiəgəhiən.

¹² Epafra in rəhatəmah kəti iətəmi, in mın tətəhli=pinə nəghatiən təuvır kəm təmah. In iətəmi kəti nian rəfin tatol uək rəha İesu Krısto, kəni e nian rəfin in tətəfaki əskasik o təmah. In tətətapuəh o Uhgın məmə itəmah onəkotəhtul əskasik, kəni mohməhtə motəhrun vivi natimnati rəfin iətəm Uhgın tolkeiki.

¹³ İəkəhrun nəniən kəm təmah məmə suah u in tatol uək əskasik o nasiruiən e təmah, mine nətəm Laotisiə, mine nətəm Hierapolis.

¹⁴ Toktə Luk iətəm kitah kətolkeiki pik, mine suah u Timəs, ilau mın kətuahli=pinə nəghatiən təuvır kəm təmah.

¹⁵ Otəhli=pən mın rəhak nəghatiən təuvır kəm piatah mine nəuvinitah mın əpəha Laotisiə, mine pətan əha Nimfa, mine nətəm kəutəfaki e nian mın rəfin əha iman ikin.

¹⁶ Mətəu e nian onəkotəfin rəkis rəhak u nauəuə, kəni motəkeiki motəhli=pən kəm nətəm Laotisiə məmə ilah okotəfin mın kəm nətəmi rəha niməfaki əha ikin. Kəni e noliən kətiəh mın, itəmah onəkotəkeiki motəfin mın nauəuə rəha nətəm Laotisiə.

¹⁷ Kəni itəmah nəkotəkeiki motəni=pən kəm Akipəs məmə in otəkeiki mol rəfin uək iətəm İərməniğ rəhatah in təməfən kəm in məmə otol.

¹⁸ İəu Pol, iatos pen mətətei əmə e nəhlmək nəghatiən u rəha nəniən təuvır kəm təmah. Sotaluiən məmə kəməfən iəu e kaləpus, kəni kəlis iəu e sen, kəni iətətig əhanəh.

Բ՛հ Մհրն օտժտւաւի ե ռ՛հան ն՛ւսւրիւն տժտից օ տժմահ.

1 Təsalonaikə

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətei tuvən kəm nəfaki mın ikin Təsalonaikə

Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u 1 Təsalonaikə

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm niməfaki əpəha Təsalonaikə.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Pol təmətuəuin niməfaki əpəha Təsalonaikə e nu keiu o kisi əmə tinuvən rəkis, kəni in niməfaki vi kəti. Nətəmimi rəha niməfaki okotəkeikei moteviə e nəmiəgəhiən rəhalah. İlah nəuvein, kəməhuvən e nian iəkis mın mətəu-inu kəutəhatətə e Kristo. Kəni nəuvein kəsotəhrun vivian nian iətəm İesu otitəlig=pa mın lan e nəhue niftəni. Nəuvein nikilah təhti məmə İesu otuva uəhai mın əmə. Kəni motəruru məmə nətəmimi kəmoħmis uərisig e İesu titəlig=pa mın, otəhro e lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otəfəri nətəligian rəhalah, kəni mol nəhatətəian rəhalah təskasik. Kəni molkeikei məmə otəfən nəgətunian nəuvein iətəm təhruahru o nitəlig=pa minian rəha İesu Kristo.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mine Sailəs,* mine Timoti, iəhləni təuvir kəm təmah mın u niməfaki ikin Təsalonaikə, u itəmah u nətəmimi rəha Tatə Uhgın mine İərmənig İesu Kristo.

Pəh Uhgın otətuati e rəhan nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah.

² Nian rəfin, iəhləni=pən kəm Uhgın məmə nikitimahal tətəgian o təmah rəfin, kəni məhləfaki o təmah e nəfakiən rəhatimahal.

³ Nian iəhləfaki kəm Tatə Uhgın, nikitimahal tagian mətəu-inu nian rəfin nikitimahal tətəhti nati kisi, kəti u rəhatəmah uək iətəm tatsipən e nəhatətəian rəhatəmah, mine rəhatəmah uək əskasik o nasiruiən e nətəmimi iətəm tatsipən e nolkeikeiən rəhatəmah, mine noliən rəha nəhtul əskasikiən rəhatəmah e nian iəkis mın iətəm kəutəhuvə e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni nəkotol lanəha mətəu-inu nəmotələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligian e İərmənig İesu Kristo.

⁴ Piak mın mine nəuvirik mın iətəm Uhgın tolkeikei itəmah. Nikitimahal tagian mın o təmah mətəu-inu iəkləhrun məmə Uhgın təmitəpin itəmah.

⁵ Kəni iəkləhrun nati u, mətəu-inu nanusian təuvir iətəm iəməhləni kəm təmah, səniəmə təmuva e nəghatiən əmə, mətəu təmuva mın e nəsanəniən, mine Narmın Rəha Uhgın, kəni kitah kotəhrun vivi məmə in niphəriənian. Kəni nian kitah kəməutatig, nəkotəhrun məmə noliən rəhatiməh in təuvir məmə otasiru e təmah.

⁶ Kəni iəmleruh məmə itəmah nəmotisikəuvin itimahal mine İərmənig e noliən u: nəmotos pau nəməiən asoli, mətəu nəmotos nəghatiən e nikin agian iətəm Narmın Rəha Uhgın təməfinə.

⁷ Tol lanəha, e noliən rəhatəmah nəmotəgətun suaru təuvir kəti kəm nəfaki mın əpəha Masetoniə mine Akaiə kotisikəuvin itəmah.

⁸ Nəmotəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın təhmen e təui təmasək kətəu ikin mın rəfin, kəni səniəmə əpəha Masetoniə mine Akaiə əmə, mətəu nətəmimi ikin mın rəfin kinotəhrun rəkis rəhatəmah nəhatətəian. Tol lanəha, iəsləni pətigəmian nanusian rəha nəhatətəian rəhatəmah,

* 1:1 E nəghatiən Kris, nərgin u Sailəs in "Silfanus"

⁹ mətəu-inu nətəmimi rəha Masetoniə mine Akaiə, ilah aru kəutəni pətigəm məmə nian iəməhuva moteruh itəmah, nikitəmah tagiən o nətəuiən nəghatiən rəhatimahal. Kəutəni pətigəm məmə itəmah nəmotəuhlin nəmtahtəmah e narmi nati min u kəmol əmə ilah, kəni mautəhuərisig e Uhgın iətəm tətəmiəgəh, kəni in Uhgın pəhriən,

¹⁰ kəni nətəhtahnin Nətin məmə otitəlig=pa min e negəu e neai muva min e nəhue niftəni. Nətin u in Iesu, iətəm təmimis e nigı kəluau, kəni Uhgın təmosmiəgəh in e nımisiən. Kəni in otosmiəgəh itah e nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın iətəm tətəva.

2

Uək rəha Pol əpəha Təsalaikə

¹ Piak min mine nəuvinik min. Nəkotəhrun məmə nian itimahal iəmluva mihleruh itəmah, nuvaiən rəhatimahal, in səniəmə tol nati əpnəpın əmə lan, mətəu təmol nəuan.

² Kəni itəmah nəkotəhrun məmə inəha Filipai, nətəmimi kəmotol tərəh e timahal, kəni motəhi motəni rah itəmahal, mətəu Uhgın rəhatah təmasiru e timahal, kəni itimahal iəsləginiən e nəni pətigəmiən rəhan nanusiən təuvir kəm təmah, nati əpnəpın nətəmimi kəmotalkut məmə okotəniəhu itimahal.

³ Tol lanəha mətəu-inu rəhatimahal nəghatiən o niuviən rəhatəmah nətəligiən təsisipəniən e nətəligiən tərəh min uə nikin iətəm təsəhruahruin, kəni iəslalkutiən o neiuəiən e təmah.

⁴ Kəpə, iəsloliən lanəha. Mətəu nian iəhləghati, iəkləhrun məmə Uhgın təməsal=pən rəkis e nikitimahal, kəni məni məmə itimahal iəkləhmen məmə iəkləni pətigəm nanusiən təuvir, kəni in təmələhu=pən e nəhlmitimahal. Kəni iəsləghatiən məmə nətəmimi nıkilah otəgiən o timahal, mətəu iəhləghati məmə Uhgın nikin otəgiən o timahal, kəni in Uhgın iətəm tətəsal=pən e nikitimahal.

⁵ Nəkotəhrun məmə itimahal iəsluvaian o təmah məmə iəkliuvi nətəligiən rəhatəmah e nəghatiən ətəhiən min. Kəni iəsləni pətigəmiən nanusiən təuvir kəm təmah məmə iəklə rəhatəmah məni. Kəni Uhgın, in təhrun nikitimahal məmə nəghatiən u in nıpəhriən.

⁶ Itimahal iəsluvaian məmə itəmah kəti uə iətəmimi əpnəpın əmə kəti otəfəri itimahal.

⁷ Kəni nati kəti min, mətəu-inu itimahal aposil milahal rəha Kristo, iəkləhrun nəniən məmə nəkotəkeiki motisiəi itimahal təhmen e iətəmi asoli milahal, mətəu iəməsloliən. Nian kəməutatig, noliən rəhatimahal timətig təhmen e məmə kəti iətəm tətəh vivi nənətin min, matol timətig o lah.

⁸ Nikitimahal tagiən məmə iəkləni pətigəm nanusiən təuvir, mətəu səniəmə məmə iəhləni pətigəm əmə, mətəu iəmhəl natimnati rəfin iətəm iəkləhrun noliən məmə otasiru e təmah. In təhmen məmə iəmhələfinə nəmiəgəhiən rəhatimahal, mətəu-inu itimahal iəmhəlkeiki itəmah, kəni nəməhuva rəhatimahal nətəmimi.

⁹ Piak min mine nəuvinik min. ?Nikitəmah təhti, uə kəpə, uək əskasik iətəm iəməhlol? Nian itimahal iəməhləni pətigəm nanusiən təuvir rəha Uhgın kəm təmah, itimahal iəməhlol uək e nəhlmitimahal ləpləpın mətəuarus=pən lapin o nosiən məni məmə iəslətapuəhiən o məni o təmah.

¹⁰ Itəmah mine Uhgın, nəmoteruh kəni motəhrun nəni pətigəmiən məmə nian iəməhlatig kitah min itəmah nəfaki min, noliən rəhatimahal in təhruahru, kəni Uhgın tətəgiən lan, kəni iətəmimi kəti təsosiən nıpəgnəmtin kəti iətəm tərəh o timahal.

11 Itəmah nəkotəhrun məmə itimahal iəmahlol təuvir kəm təmah rəfin təhmen e tatə kəti tateh vivi nenətin min.

12 Kəni e noliən kətiəh əmə, iəhlem əskasik itəmah, kəni mahləfəri rəhatəmah nətəligiən, məhlətapuəh əskasik məmə nəmiəgəhiən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nikin tagiən lan. Uhgın u, tətəuin e təmah məmə nəkəhuva e narməniğiən mine nəuviriən rəhan.

13 Kəni nian rəfin, itimahal iəhləni tagkiu kəm Uhgın mətəu-inu nian nəmotos nəghatiən rəha Uhgın iətəm nəmotətəu o timahal, kəni motos tatig e nikitəmah, kəni nikitəmah təsəhtiən məmə in nəghatiən rəha nətəmiimi əmə, mətəu nikitəmah təhti məmə in nəghatiən rəha Uhgın, kəni pəhriən in nəghatiən rəhan. Kəni nəghatiən u tatol uək e nəmiəgəhiən rəhatəmah, u nətəm nəutəni nıpəhriəniən lan.

14 Kəni piak min mine nəuvirik min. Nətəmiimi imatəmah əhruahru ikın, kəmotol tərəh e təmah mətəu-inu nəməutəhatətə e Kristo Iesu. Itəmah nəkotəhmen e nətəmiimi rəha nıməfaki min rəha Uhgın əpəha ikın Jutiə. İlah nətəm Isrel əhruahru, mətəu rəhalah aru nətəmi asoli min kəmotol nərahien e lah nian kəmotəhatətə e Kristo Iesu.

15 Nətəmi asoli min u, kəmotuhamu İərməniği Iesu, mine iəni min, kəni motəhgi pətigəm itimah iəkohiet. Noliən rəhalah tatol niki Uhgın təsəgiəniən, kəni ilah tikimır min o nətəmiimi rəfin,

16 mətəu-inu nətəmi asoli min u kəutalkut məmə okotəniəhu itimah o nəghatiən kəm Nanihluə* min məmə Uhgın otosmiəgəh ilah. E noliən əha, ilah kotoriarun rəhalah noliən tərəh mətəuarus təhmen. Mətəu rəueiu əha, niəməha mine nalpiniən rəha Uhgın tinuva o lah.

Pol təmolkeikei məmə oteruh ilah

17 Piak min mine nəuvirik min. Nian iəmhluvən isəu o təmah nian nəuan nəvetin əmə, mətəu iəmhlokeikei pik məmə iəkleruh min itəmah. Nıpəhriəniən, nıpətıtah isəu o tah min mətəu nətəligiən rəhatah kətiəh. Kəni iəməhlalkut pik məmə iəklitəlig miəhleruh itəmah,

18 mətəu-inu iəmhlokeikei məmə iəkluvnə o təmah. İəu, Pol, iəmalkut nian tərət, mətəu Setən təməhtipəsıg e suaru o timahal.

19 ?Təhro iəklolkeikei pik məmə iəkleruh min itəmah? ?Tol lanəha mətəu-inu, nian İərməniği Iesu otuva min, pəh min u iəmlələhu=pən nətəligiən əskasik rəhatimahal e lah məmə ilah nəua uək təuvir rəhatimahal? ?Kəni nikitimahal otəgiən min o pəh min? ?Kəni pəh min u in rəhatimahal nətəuiən iətəm nikitimahal otəgiən e lah? ?İtəmah, uə kəpə? Əuəh, itəmah u.

20 Nıpəhriəniən, itimahal iəhlətəu təuvir o təmah, kəni nikitimahal tagiən o təmah.

3

1 Tol lanəha, nian nikitimahal təməpəou kəni iuəkır nikitimahal titəgit, mətəu-inu itimahal iəkləruru məmə nəutətig təuvir uə kəpə, kəni itimahal iəmhlegəhan məmə iəu mine Sailəs iəkuatig Atens,

2 iəmuahli=pinə Timoti məmə in otuvnə meruh itəmah. In piatah kəti iətəm tatol uək rəha Uhgın itimahal min o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir rəha Kristo. In təmuvnə o təmah məmə otasiru e təmah məfəri rəhatəmah nətəligiən, kəni mol itəmah nəutəhtul əskasik e rəhatəmah nəhatətəiən,

3 məmə nərahien iətəm tətəva o təmah rəueiu, ko təsoliən nikitəmah təhti pik. Nəkotəhrun rəkis məmə in nətəligiən rəha Uhgın məmə nətəmiimi okotol tərəh e tah lanəha.

2:12 Uək 20:31 2:13 2Təs 2:13 2:14 Uək 17:5 2:15 Uək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 * 2:16 Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. 2:19 Fil 2:15-16; 4:1; 2Təs 1:4 3:1 Uək 17:15 3:2 Uək 16:1-3 3:3 2Tim 3:12

⁴ Nipəhriənian, nian iəməhlatig kitah mın itəmah, iəməhləkeikei məhləni kəm təmah məmə okol tərəh e təmah. Kəni itəmah nəkotəhrun vivi məmə tınuva mol nipəhriən lan təhmen əmə məmə itimahal iəmhləni mine.

⁵ Kəni o nati əha, nian iəməsəhrunian məmə natigian rəhatəmah təhro, kəni nıkik təməpəou kəni iuəkır nıkik titəgit, kəni iəmahlı=pinə Timoti məmə otuvnə meruh-to rəhatəmah nəhatətəian, məmə tatəskasik əhanəh, uə kəpə. İəməgin məmə e suaru kəti, Setən u iətəmi rəha nəfən-əfəniən, in təməfən-əfən kəm təmah, kəni nəkotəmkarəpən e nəhatətəian rəhatəmah, kəni uək rəhatimahal in tol nati əpnəpin əmə.

Timoti təməni pətigəm nanusian təuvir

⁶ Kəni rəueiu əha, Timoti təmitəlig=pa mın o tımlau, kəni matos nanusian təuvir e rəhatəmah nəhatətəian mine nolkeikeian. Təməni=pa kəm tımlau məmə nikitəmah tətəhti əhanəh itimahal, təhmen əmə məmə itimahal iəklolkeikei məmə iəkleruh itəmah.

⁷ Tol lanəha, piak mın mine nəuvinik mın, nati əpnəpin iəmhlətig e nərahian, kəni mihlətəu nəhməian, mətəu nanusian rəha nəhatətəian rəhatəmah təməfəri rəhatimahal nətəligian o təmah.

⁸ Nian iəmləos nanusian məmə nautəhtul əskasik əhanəh o İərməniğ, kəni iəklətəu məmə inhlos mın nəmiəğəhian.

⁹ Nian iəkləhtul e nəhmti Uhgın, nəgiənian rəhatimahal o təmah in iahgin, kəni iəkləni kəm Uhgın məmə nikitimahal tagian pik o təmah.

¹⁰ E nian rəfin, lənian mine lapın, iəhləfaki əskasik məmə iəkleruh mın itəmah, kəni mihləgətun itəmah e nati nak nəkotəruru əhanəh məmə rəhatəmah nəhatətəian oteviə məskasik.

¹¹ Kəni pəh rəhatah Uhgın aru, u Tatə rəhatah, mine İərməniğ İesu rəhatah, kuol suaru rəhatimahal məmə iəkluvnə mihleh itəmah.

¹² Pəh İərməniğ otol nolkeikeian rəhatəmah otepət məri məriaueh o təmah mine nətəmi rəfin, təhmen e nolkeikeian rəhatimahal o təmah tepət.

¹³ Pəh in otol nikitəmah otəsanən məmə, nian İərməniğ İesu tətuva mın ilah rəhan mın nətəmi, kəni nəkotəhtul e nəhmti rəhatah Uhgın u Tatə rəhatah, kəni nəkotəhlan kəni nolian tərəh tikə e təmah.

4

Nəmiəğəhian rəhatəmah təkeikei mol Uhgın nikin tagian

¹ Piak mın mine nəuvinik mın, rəueiu iəkəkeikei məğhati e natimnati mın nəuvein. İəmləgətun rəkis itəmah e nolian iətəm nəkotol məmə Uhgın nikin otəgian o təmah. Kəni pəhriən, onəkotol lanəha. Kəni rəueiu iəhlətapuəh o təmah kəni məhlətapuəh əskasik e İərməniğ İesu məmə nautol təhmın mın lanko.

² Otol lanəha mətəu-inu itəmah nəkotəhrun suaru iətəm iəmləgətun itəmah lan, kəni İərməniğ İesu təməfa nepətiən məmə iəkləgətun itəmah lan.

³ Nətəligian rəha Uhgın məmə in təmələhu kalın itəmah məmə rəhan mın məmə nəkotol nati iətəm təhruahru vivi: sotohtəu-pəniən suaru rəha nipətan mine nəman iətəm kautit oneuən ilah mın.

⁴ İtəmah kətiəh kətiəh nəkotəkeikei motərməniğ e nipətitəmah e nolian iətəm təuvir məhruahru kəni kisiəi.

⁵ Sotolian nolian rəha nitəu-pəniən nətəligian əskasik o nit oneuəniən pətan uə iərman. Nolian əha rəha nətəm kəsotəfakian motəruru Uhgın.

⁶ Kəni e natimnati mın əha, sotolian tərəh e piatəmah mın e nakləhian e pətan rəha iətəmi pişin. İərməniğ otol nalpinian kəm nətəmi mın u iətəm

kautol noliən min iətəm tol lanəha, kəni inhləni rəkis nati u kəm təmah o nəhgi-pəriən itəmah.

⁷ Tol lanəha mətəu Uhgın təməsauniən e tah məmə okotamikmik e nəhmtin, okotatig e nəmiəgəhiən iətəm kəmotələhu kalin məmə rəhan.

⁸ Tol lanəha, iətəm tətəuhlin nəmtahn e nəghatiən əha, səniəmə tətəuhlin nəmtahn kəm iətəmimi, mətəu tətəuhlin nəmtahn kəm Uhgın iətəm təməfa Narmın Rəhan kəm təmah.

⁹ Nəkotəhrun rəkis noliən rəha nolkeikeiən itəmah iəfaki min, kəni təsəhmeniən min məmə iəkətei e nauəuə, mətəu Uhgın tinəgətun rəkis itəmah o nolkeikeiən itəmah min.

¹⁰ Kəni pəhriən, nəkotalkeikei piatah min rəfin ikin Masetoniə. Mətəu, piak min mine nəuvinik min, iəklətapuəh əskasik məmə nəkautol təskasik təhmın lanko lan.

¹¹ Itəmah nəkotəkeikei motalkut o nitəu-pəriən suaru rəha nəmiəgəhiən iətəm in təməlinu, kəni motol aru rəhatəmah uək, kəni nəkautol uək e nəhlmitəmah məmə nauəniən rəhatəmah mine natimnati min otəhmen, təhmen əmə məmə iəmhləni mine kəm təmah.

¹² Otol lanəha məmə rəhatəmah nəmiəgəhiən otivi=pa nisaiən rəha nətəm ihluə min, kəni itəmah nəsotarəriən e suah kəti.

Nuvaiən rəha İərməniğ

¹³ Piak min mine nəuvinik min. İəklolkeikei məmə itəmah onəkotəhrun itəmah min nəuvein u kinohmis rəkis, məmə kinəhro e lah. Kəni iəslolkeikeiən məmə itəmah nəkotasək təhmen e nətəmimi nətəm kəsotələhu-pəriən rəhalah nətəligiən e Uhgın u təhrun nauməhtuliən e nətəmimi e nimisiən. İlah okotəkeikei motasək pik. Mətəu kitah okəsotasək pikiən, mətəu inu

¹⁴ kitah kəutəhatətə məmə İesu təmimis kəni məmiəgəh min, kəni nikitah təhrun məmə nian İesu otuva min, kəni Uhgın otol məmə, nətəmi min u nətəm kinotəhatətə rəkis e İesu nian kəmohtis, okəhuva min ilah İesu.

¹⁵ Kəni iəhləni kəm təmah nəghatiən əhruahru rəha İərməniğ məmə, kitah u nətəm kəutəmiəgəh əhanəh məutatig mətəuarus nuvaiən rəha İərməniğ, pəhriən kitah okəsotaupəriən e nətəmi min u nətəm kəmotəupən mohmis.

¹⁶ Mətəu İərməniğ əhruahru əmə otsipəri e negəu e neai meiuaiu=pa, kəni məni pətiğəm əfəməh, kəni iətəmi asoli rəha nagelo min otəgət əfəməh, kəni nətəmimi okotətəu təui rəha Uhgın, kəni nətəmi min u nətəm kinotəhatətə rəkis İesu nian kəmohtis, okotəmiəgəh motəupən motəri.

¹⁷ Kəni uərisiğ lan, kitah nətəm kəutəmiəgəh əhanəh, okotəri kitah min ilah e nimali nəpuə məmə okoteruh İərməniğ e magəuagəu. Kəni tol lanəha, okotatig kitah İərməniğ naunun tikə.

¹⁸ Tol lanəha, otəfəri nətəligiən rəhatəmah min e nəghatiən min u.

5

¹ Piak min mine nəuvinik min. Təuvir əmə məmə iəsəteiən kəm təmah e nian əhruahru rəha natimnati min əha,

² mətəu-inu itəmah nəkotəhrun rəkis məmə nian iətəm İərməniğ otuva min e nəhue niftəni u təhmen e iəkləh iətəm tətəuə lapin, nian nətəmimi əpnəpin kotəruuru məsotəhtul maruiən ohni.

³ Nian nətəmimi kəutəni məmə, “Natimnati rəfin təməlinu, kəni nərahien tikə,” kəni nalpiniən mine niəməha rəha Uhgın otuva uəhai əmə o lah, kəni ko nətəmimi kəsotəgimiən, təhmen e pətan iətəm nəmtahn tətəhmə o neməkiən, nəhməiən tətəuə uəhai əmə, kəni ko pətan əha otəsəgimiən.

4:7 Hip 12:14 4:8 Luk 10:16; 2Kor 1:22 4:9 Jon 13:34 4:11 Efəs 4:28 4:14 Rom 14:9; 1Kor 15:3-4,12 4:16 1Kor 15:51-52 5:2 Mat 24:42-43; 2Pitə 3:10; Nəh 3:3 5:3 Mat 24:39; Luk 21:34-35

⁴ Mətəu piak mın mine nəuvinik mın, iateruh məmə nəsotəhtulien e napinəpuian e natimnati mın əha, kəni nuvaien rəha nian əha otəsoliən itəmah nəkotauit təhmen e nətəmimi u kotauit nian iakləh kəti təmuva.

⁵ Itəmah rəfin nenəti nəhagəhagiən mine nenəti nianien. Kitah səniəmə nətəmimi rəha lapin mine napinəpuian.

⁶ Kəni tol lanəha, pəh kəsotoliən təhmen e nətəmi mın u kəutapili, mətəu pəh kotair kəni maüteruh vivi rəhatah nətəligiən mine rəhatah noliən mın,

⁷ mətəu nətəmimi mın u kəutapili, ilah kəutapili lapin, kəni nətəmi mın u kəutapis, ilah kəutapis lapin.

⁸ Mətəu pəh kitah kotarməniğ e noliən mın rəhatah, mətəu-inu kitah nətəmi rəha nianien. Pəh kotaskəlim noliən rəha nəhatətəien mine nolkeikeien məmə nəpaliən kəti, inu təhmen e soldia kəti iətəm tətəfən napən təhmen e aiən iətəm tətəməhli pəsığ e nımankilahatəmi məmə nəpaliən kəti. Kəni pəh kotələhu=pən əskasik rəhatah nətəligiən e Uhgın məmə nəpaliən kəti, inu təhmen e soldia kəti iətəm titaharu=pən kəfəfau əskasik kəmol e aiən iətəm tətəhtərain rəhn-kapə təmi məmə nəpaliən kəti.

⁹ Pəh kotol lanəha mətəu Uhgın təməsauin rəkisiən e tah məmə niəməha mine nalpinien rəhan otuva o tah, mətəu təmitəpin itah məmə in otosmiəgəh itah e rəhatah İərməniğ İesu Kristo.

¹⁰ Təmimis o tah məmə kitah kotəhrun natigiən pəti kitah min nəmə kautəmiəgəh uə kəmoħmis.

¹¹ Tol lanəha, onəkotəfəri rəhatəmah mın nətəligiən, kəni otasiru e təmah mın məmə nəkotol nəhatətəien rəhatəmah təskasik. Pəhriən, inu noliən itəmah nəkotol u rəueiu.

Naunun nəghatiən rəha Pol

¹² Piak mın mine nəuvinik mın. Rəueiu iəklətapuəh o təmah məmə nəkotisiəi nətəmi mın u kautol uək əskasik itəmah min ilah, kəni məutarməniğ e təmah e İərməniğ, kəni məutagət asoli e təmah nian nəkotəmkarəpən motol tərəh.

¹³ Otisiəi vivi ilah motolkeikei ilah o uək iətəm kautol, kəni motatığ e nəməlinuiən kəni məsotetetiən e təmah mın.

¹⁴ Kəni piak mın mine nəuvinik mın, iəhlətapuəh əskasik məmə nəkotagət əskasik e nətəmi mın u kəutəlpah məsotoliən nati kəti. Otəfəri nətəligiən rəha nətəmi nikiilah təpəou. Otasiru e nətəmi rəhalah nəsanəniən tikə. Otol rəhatəmah nətəligiən təfəməh o nətəmimi rəfin.

¹⁵ Nəmə iətəmi kəti otol nati kəti təsəhmenien e təmah, kəni itəmah nəsotalpinien nitai nərahien, mətəu nian rəfin, itəmah nəkotəkeikei motalkut məmə nəkotol təuvir kəm təmah mın mine nətəpisin pisin mın.

¹⁶ Nikitəmah otəkeikei mətagiən nian rəfin;

¹⁷ kəni motəghati kəm Uhgın e nəfakiən nian rəfin;

¹⁸ kəni nian rəfin otəni kəm Uhgın məmə nikitəmah tagiən, nati əpnəpin nəkotatığ e nəuviriən, uə nərahien. Otol nati milahal əha mətəu-inu ilahal nəuia Uhgın o təmah e Kristo İesu.

¹⁹ Sotalifu əpisiən niğəm rəha Narmın Rəha Uhgın;

²⁰ sotəniən məmə nəghatiən iətəm Uhgın təməfən kəm iətəmi kəti in tol nati əpnəpin əmə lan.

²¹ Otaupən pipim moteruh kəni motakil vivi natimnati rəfin, kəni otaskəlim tiəkis nati iətəm təuvir;

²² kəni motəpəh natimnati rəfin iətəm tərəh.

²³ Pəh Uhgın pişin əmə iətəm in Uhgın rəha nəməlinuiən, otol itəmah məmə rəhan pişin əmə u itəmah. Pəh Uhgın otol məmə nəmiəgəhiən rəfin rəhatəmah okotəhruahru, e narmitəmah mine e nətəligiən rəhatəmah mine e nıpətıtəmah. Kəni nıpəgnəmtin kəti tikə mə otəhkul=pən e təmah, nian rəhatah İərməniğ İesu Kristo tətuvə min.

²⁴ İətəm tətəuin e təmah, nian rəfin tatol rəhan nəghatiən, kəni in otol nətimnati min əha.

²⁵ Piak min mine nəuvinik min. Otəfaki o timah.

²⁶ Otəni təuvir kəm təmah min təhmen məmə itəmah kətiəh əmə e Kristo.

²⁷ E nərgi İərməniğ, iətəni əskasik kəm təmah məmə nəkotəfin nauəuə u kəm piak min mine nəuvinik min rəfin.

²⁸ Pəh rəhatəmah İərməniğ İesu Kristo otətuati e rəhan nəuviriən kəm təmah.

2 Təsalonaikə

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən kəm nəfaki min ikin Təsalonaikə

Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u 2 Təsalonaikə

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm niməfaki əpəha Təsalonaikə.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi tepət e niməfaki, kautol nəruruian e nuvaian rəha Iesu. Kəutos nian iəkis tepət, kəni nəuvein nīkilah təhti məmə inəha nəmtətiən iətəm tətəgətun məmə otəsuvəhiən, Iesu titəlig=pa min. Kəsotəhrun vivian nīpəti nauəuə aypən rəha Pol (inu 1 Təsalonaikə). Kəni nəuvein kəutəni məmə Iesu otitəlig=pa uəhai əmə, kəni ko kəsotol uək pikiən. Mətəu ilah kəuteiuə əmə məutəlpəh, məutəpəh nolian rəha uək. Kəni Pol tətəni kəm lah məmə ilah kotəkeikei mautol uək nian kəutəhtəhnin nitəlig=paian rəha Iesu.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u məmə otələhu əhruahru nətəligiən rəhalah e nitəlig=paian rəha Iesu. Kəni in təmolkeikei məmə ilah okotəhtul əskasik mītəu=pən suaru əhruahru.

Pol təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pol, mine Sailəs*, mine Timoti, iəhləni təuvir kəm təmah u niməfaki ikin Təsalonaikə. İtəmah nəməhuva kətiəh o Uhgın rəhatah Tatə, mine İərmənig Iesu Kristo.

² Pəh Uhgın Tatə, mine İərmənig Iesu Kristo okuətuati e rəhalau nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah.

Nəni-vivian mine nəfakiən rəha Pol

³ Piak min mine nəuvinik min. Nian rəfin itimahal iəhlətəu məmə iəkləkeikei məhləni kəm Uhgın məmə nikitimahal tagiən o təmah. Kəni təhruahru əmə məmə iəklol lanəha, mətəu-inu nian rəfin nəhatətəiən rəhatəmah tətəva mətəskasik, kəni nian rəfin itəmah rəfin nautolkeikei pik itəmah min, kəni nolkeikeiən mine nəhatətəiən əha katueviə mətuəri mətuəskasik.

⁴ Tol lanəha, itimahal iəhləni pətigəm kəm nətəmimi rəha niməfaki rəha Uhgın e ikin min rəfin məmə nikitimahal tagiən pik o təmah. İtimahal iəhləni lanəha mətəu-inu nian rəfin, itəmah nautəhtul əskasik e nəmiəgəhiən rəhatəmah e Kristo, kəni məutəskəlīm əskasik əhanəh nəhatətəiən rəhatəmah, nati əpnəpən nətəmi ihluə kautol tərəh e təmah, kəni mol itəmah nəutətəu nəhməiən tepət.

⁵ Natimnati min əha tətəgətun məmə nolian rəha Uhgın o nakiliən nətəmimi, in təhruahru əmə. Nəutos nəhməiən o Nərmənigiən Rəha Uhgın, kəni nəuan nəhtuliən əskasik e nərahian rəhatəmah, okeruh=pən itəmah məmə itəmah nəkotəhruahru o nuvəian e Nərmənigiən Rəha Uhgın.

⁶ Tol lanəha mətəu-inu nolian rəha Uhgın in təhruahru, kəni in otol nalpiniən kəm nətəmi min u kautol nərahian kəm təmah,

⁷ kəni o nian kəti in otəfinə nəmeigiən kəm təmah iətəm nəutos nəhməiən, kitah min itəmah. Natimnati min əha okəhuva motol nīpəhriənian nian Uhgın otol pətigəm İərmənig Iesu iətəm otsipən e nəgəu e neai. In otəva e nigəm iətəm tətəuə pik ilah rəhan nagelo min iətəm kotəsanən.

* **1:1** E nəghatiən Kris, nərgin u Sailəs in "Silfanus." **1:2** Rom 1:7 **1:4** 2Kor 7:4; 1Təs 2:19 **1:6** Rom 12:19 **1:7** 1Təs 3:13

⁸ In otol nalpiniən kəm iətəmi mın u kotəruru Uhgın kəni məsotohtəu-pəniən nanusiən təuvir rəha İərməniğ İesu rəhatah.

⁹ Uhgın otol nalpiniən kəm lah e nərahien iətəm naunun tikə. Kəni otahtipəsiz itulin ilah e nəhmti İərməniğ mine nəhagəhagiən asoli rəha nəsanəniən asoli rəhan.

¹⁰ Nati u otuva e nian İesu tətuvə mın. In otos nəni-viviən o natimnati iətəm təmol kəm nəfaki mın rəhan, kəni narmilah otiuvig ohni, itəmah mın itəmah mın ilah mətəu-inu nəmotəhatətə e rəhatimahəl nəghatiən iətəm iəmhəni kəm təmah.

¹¹ Kəni o natimnati mın u, nian rəfin iəhləfaki o təmah məmə okeruh=pən itəmah məmə itəmah nəkotəhruahru o nuvəniən e Narməniğiən Rəha Uhgın. Kəni iəhləfaki məmə Uhgın otol uək e nəsanəniən rəhan məmə, nətəliğiən təuvir iətəm nəkətolkeikei məmə nəkətohtəu=pən, mine uək mın iətəm tatsipən e nəhatətəiən rəhatəmah, okətol nəuan.

¹² İtimahəl iəhləfaki lanəha məmə kəfəri nərgi İərməniğ İesu o natimnati iətəm təmol e nəmiəghien rəhatəmah, kəni in otəfəri itəmah. Natimnati mın əha otuva e nəuviriən rəha Uhgın rəhatah mine İərməniğ İesu Krīsto.

2

Iətəmi Tatol Təfagə Tərah Agin Nian Rəfin

¹ Piak mine nəuvirik mın. Pəh iəkləghati o nian rəha İərməniğ İesu Krīsto otuva mın lan, kəni Uhgın otuhapumın kitah mın Krīsto lan.

² İəhlətapuəh məmə nikitəmah təsəhti pikiən, kəni məsətautiən e nəghatiən eiua kəti u nətəmimi nəuvein kətəni məmə Nian Rəha Uhgın tinuva rəkis.* Kəpə, neiuəiən əmə. Mətəu kətəni məmə itimahəl iəmhələtei nəghatiən u e nauəuə kəti, uə məhləni pətigəm nəghatiən kəti rəha Uhgın, uə məhləni pətigəm nanusiən kəti. Mətəu kəpə, nəghatiən əha təsisipəniən e timahəl.

³⁻⁴ Sətolien iətəmmi kəti teiua e təmah e nəghatiən kəti e Nian Rəha Uhgın, mətəu-inu nian əha otəsuvaiən mətəuarus nian nətəmmi okəhuva tikimır mın rəha Uhgın mətol nəluəginien ilah mın. Kəni Uhgın otol pətigəm İətəm Tatol Təfagə Tərah Agin Nian Rəfin, In otuva tikimır e natimnati mın rəfin iətəm nətəmmi kəutəfaki ohni, mine natimnati rəfin iətəm kəutəni məmə rəhalah uhgın mın. In əmə u otəfəri aru in ilis e natimnati mın rəfin. Kəni in otuvən məharəg e Nime Rəha Uhgın, kəni məni məmə in Uhgın. Mətəu Uhgın otəəkən pəhriən tətəu=pən əmə rəhan nəlpəkəuiən əupən rəkis.

⁵ ?Təhro? ?Nəmətalə məmə nian iəmətatig kitah mın itəmah, iəmətəni=pinə natimnati mın u?

⁶ Kəni nənəhrun nati nak iətəm tətəhtipəsiz e iətəmi əha rəueiu, məmə Uhgın otol pətigəm in e nian əhruahru rəhan.

⁷ Nəsanəniən onəuən rəha Təfagə Tərah Agin tinətə rəkis uək. Mətəu iətəmi iətəm tətəhtipəsiz e nəsanəniən əha, in otol lanəha mətəuarus=pən Uhgın otos rəkis.

⁸ Kəni Uhgın otol pətigəm İətəm Tatol Təfagə Tərah Agin Nian Rəfin. Nian İərməniğ İesu otuva mın, in otəəkən suah u e nimeətəgi e nohlin, kəni mərəkin əgin e nəhagəhagiən rəhan.

⁹ İətəm Tatol Təfagə Tərah Agin Nian Rəfin otuva mol uək rəha Sətən e nəsanəniən rəhan, kəni in otol nati apispis eiua mın, mine nəmtətiən eiua mın, mine nati eiua mın iətəm otol narmı nətəmmi tiuvig,

1:8 Aes 66:15 **1:9** Aes 2:10 **1:10** Kol 3:4 **1:11** Kol 1:9; 1Təs 1:2-3
nian iətəm İərməniğ İesu Krīsto otitəlig=pa mın lan makil nətəmmi rəfin.

* **2:2** Nian Rəha Uhgın, in
2:3-4 1Tim 4:1; 1Jon 2:18;

4:3 **2:3-4** Esik 28:2; Dan 11:36 **2:8** Aes 11:4; Nəh 19:15

10 mine nərəhiən pişin pişin min rəfin iətəm kəuteiuə e nətəmi min u kəutaliuək e suaru tatuvən e nalpiniən. Uhgın otərəkin ilah mətəu-inu kəmotəni əskasik məmə kəsotolkeikeiən nıpəhriən iətəm təhrun nosmiəgəhiən ilah.

11 O nətəligiən əha, Uhgın tahlı=pən kəm lah nati kəti təsanən iətəm tatol nətəligiən rəhalah tətəlməli məmə okotəni nıpəhriən e neiuəiən.

12 Kəni tahlı=pən məmə otəni pətigəm nalpiniən rəha nətəmi rəfin nətəm kəsotəniən nıpəhriən e nıpəhriən, mətəu kautətəu təuvır ağın e nolıən tərəh min.

Nəfaki min okotəkeiki motəhtul əskasik

13 Piak min mine nəuvinik min iətəm İərməniğ tolkeikei itəmah. Nian rəfin iəkləkeikei məhləni tagkiu kəm Uhgın o təmah, mətəu-inu e nətuəuiniən Uhgın tətəpəni itəmah məmə otosmiəgəh itəmah. In otol lanəha e uək rəha Narmin Rəhan iətəm tətələhu kalın itəmah məmə rəhan, kəni otosmiəgəh itəmah e nəhatətəiən rəhatəmah e nıpəhriən.

14 Uhgın təmauın e təmah o natimnati min əha e nanusiən təuvır iətəm iəhləni pətigəm, məmə kitah kəhuva kətiəh kitah rəhatah İərməniğ İesu Kristo e rəhan nişiaiən, mine nəsanəniən, mine nəhəgəhəgiən.

15 Tol lanəha, piak min mine nəuvinik min, otəhtul əskasik kəni motaskəlim nəgətuniən iətəm iəmhləfinə kəm təmah e nəghatiən iətəm tətəmet e nohlitəmahal, mine nəghatiən iətəm nəmotəfin e nauəuə iəmlahli=pinə.

16 Uhgın rəhatah Tatə təmolkeikei itah, kəni e nəuviriən rəhan təməfəri nikitah naunun tikə, kəni təmol məmə kitah okotələhu=pən əskasik rəhatah nətəligiən lan. Kəni pəh rəhatah İərməniğ İesu Kristo aru ilau Uhgın Tatə,

17 okuəfəri nikitəmah kəni muol itəmah nəkotəsanən e nolıən təuvır min rəfin iətəm nautol, mine nəghatiən təuvır min rəfin iətəm nautəni.

3

Pol təmətapuəh o nəfakiən

1 Piak min mine nəuvinik min. Inu naunun nəghatiən. Otəfaki o tımahal məmə nəghatiən rəha İərməniğ otuvən uəhai əmə ikin min rəfin, kəni nətəmi okotisiəi motohtəu=pən, təhmen əmə e təmah nətəm nəmotisiəi in məutohtəu=pən.

2 Kəni otəfaki o tımahal məmə Uhgın otos rəkis itəmahal o nətəm kotərəh, mətəu-inu səniəmə nətəmi rəfin kəutəhatətə e İərməniğ.

3 Mətəu İərməniğ, nian rəfin tatol rəhan nəghatiən, kəni in otol itəmah nəkotəsanən, kəni məteh vivi itəmah o Setən məmə otəsərəkinien itəmah.

4 Kəni kitah kotəhrun vivi e İərməniğ məmə rəueiu itəmah nautol nati nak itəmahal iəmhləni=pinə kəm təmah, kəni onəkotəkeikei mautil lankonu.

5 Pəh Uhgın otit nikitəmah e suaru rəha nolkeikeiən rəha Uhgın mine nolıən rəha Kristo o nəhtul əskasikiən nian nərəhiən otuva.

Soliən nolıən rəha nəlpahien

6 Piak min mine nəuvinik min. E nərgi İərməniğ İesu Kristo, iəhləni əskasik kəm təmah məmə nəkotəhtul isəu o piatah min iətəm kautol nolıən rəha nəlpahien, kəni məsotətiğien mətitəu=pən nəgətuniən iətəm nəmotos o tımahal.

7 İtəmah aru nəkotəhrun məmə nəkotəkeikei məutohtəu=pən nolıən iətəm iəmahlol. Nian iəməhlatig kitah min itəmah, iəməsləlpahien,

⁸ Kəni iəmləş nəhmətə nauəniən o nətəmmimə, iəməsləş əpnəpəniən. Mətəu iəməhləş uək pək, lapin mine ləniən, iəməhləş uək e nəhləmətiməhal məhləş məni o nauəniən məmə iəsləfinəniən uək əskəsik o təməh e nəhiən itiməhal.

⁹ Təhrəuəhrə o təməhal məmə iəklətəpuəh o təməh məmə nəkotəruh itiməhal, mətəu itiməhal iəməsləliən lənəhə mətəu-inu itəməhal iəkləşkeikəi məmə iəkləgətun itəməh e noləniən iətəm təhrəuəhrə məmə nəkotohtəu=pən.

¹⁰ Kəni niən iəməhlətəg əhə kitəh min itəməh, iəməhləfinə lou u məmə, “Nəmə iətəmi təlpəh, kəni kəsəfəniən nauəniən kəm in.”

¹¹ İəhləni lanu mətəu-inu iəmlətəu məmə nətəmmimə nəuəvin kə itəməh min iləh kəutəlpəh, iləh kəsotoliən uək kəti, iləh kəutəfən rəhaləh kərəşei məmə kotəu rəkis nəghatiən min lan, mətəu kəsotoliən uək.

¹² E nərgə İərmənəg İəsu Krəsto, iəhləni kəni məhləşkeikəi kəm nətəmmimə iətəm kotol lənəhə məmə okotəşkeikəi motəpəh nəgəsiən motatəg mətəg əmə, kəni motol uək o nətəuəniən nauəniən niğləh

¹³ Kəni itəməh piək min mine nəuəvinik min, sotəpəuəniən e noləniən nati əhrəuəhrə.

¹⁴ Nəmə nətəmmimə nəuəvin kəsotohtəu-pəniən rəhatiməhal nəghatiən e nauəuə u, kəni nəkotəşkeikəi motol məmə nətəmmimə okotəhrun məmə iləh pəh. Kəni məsotəghatiən ağın kəm ləh pəh nəkotol iləh kotəulis o nəlpəhiən rəhaləh.

¹⁵ Mətəu nəsotəruhiən iləh məmə rəhatəməh tikimə min, mətəu iləh piətəməh min, kəni təuəvir məmə nəkotəgət əsoli e ləh məmə okotəir əsoli e rəhaləh nətəliəniən.

Naunun nəghatiən

¹⁶ Kəni pəh İərmənəg rəhə nəməlinuəniən, in pəsin əmə otəfinə nəməlinuəniən niən rəfin e noləniən min rəfin. Pəh İərmənəg tətətiəg itəməh min itəməh.

¹⁷ İəu Pol, iətos pən mətətei əmə e nəhləmək nəghatiən u rəhə nəniən təuəvir kəm təməh. Kəni e nauəuə min rəfin iəkətei lanu məmə nəkotəhrun in rəhək nauəuə. Inu noləniən rəhə nəteiən rəhək.

¹⁸ Pəh rəhatəh İərmənəg İəsu Krəsto otətəuəti e rəhan nəuəvirəniən kəm təməh rəfin.

1 Timoti

Nauəuə iətəm Pol təmaupən mətəi tuvən kəm Timoti Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u 1 Timoti

?Pəh təmətəi nauəuə u? Aposil Pol təmətəi nauəuə u.

?Təmətəi tatuvən kəm pəh? Təmətəi tatuvən kəm Timoti. Timoti in iətəm aluə kəti iətəm təmair e taun u Listra. Mamə rəhan in nəuaniləuis kəti rəha Isrel, kəni rəhan tatə in Ianihluə* kəti. Timoti in niəli kəti rəha Pol, kəni nian rəfin kətian əpəha ikın mın matuəni pətigəm nanusiən təuvır rəha Iesu Krīsto. Pol tolkeikei pık Timoti, tol lanəha kəni in tətəuin e Timoti məmə təhmen e nətın əhruahru.

?Natigian təhro lanu nian təmətəi? Pol təmətəu məmə nəgətun eiua nəuvein e niməfaki əpəha Efəsis, kəni mol in tahli=pən Timoti məmə otuvən mələhu əhruahru neiuəian əha. Nəmə təhro, Timoti təmuva təhmen e pastə rəha niməfaki əha Efəsis, nati əpnarın məmə in iətəm aluə əmə. Nəgətun eiuaian mın əha kautəgətun məmə nətəmimi okotəkeikei motətəu=pən nətəligian rəhalah e noliən rəha nətəmimi o nosiən nəmiəgəhian iətəm naunun tika. Kəutəni məmə nətəmimi okotəkeikei motəhrun nıpəti nəghatiən oneuən mın, kəni motol natimnati nəuvein iətəm ilah kəmutəni.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Pol təmətəi nauəuə u mətəni pətigəm nətəligian nəuvein rəhan kəm Timoti mətəfəri rəhan nətəligian, kəni məmə otasiru e niməfaki rəha Efəsis. Pol tətəghati e noliən təuvır mın rəha nəfakian, mine neruh vivian nətəm kəutəfaki. Kəni mətəni pətigəm noliən təuvır mın iətəm nətəmi asoli mın rəha niməfaki mine nəfaki mın u okotohtəu=pən. Kəni naunun nəghatiən iətəm Pol təməni kəm Timoti tətəni məmə, in otəkeikei muva iətəmi təuvır kəti rəha noliən uək rəha Iesu Krīsto. Kəni rəhan noliən otəkeikei məhruahru vivi.

Pol təməni təuvır kəm Timoti

¹ Timoti. İəu Pol, iatəni təuvır kəm ik. Kəni iəu aposil kəti rəha Krīsto Iesu mətəu-inu Uhgın u iətəm təmosmiəgəh itah, mine Krīsto Iesu iətəm tətəfa nuhuiniən, ilau əmə kəmuahli=pa iəu məmə iəkol uək u.

² Rəhalau nəhatətəian e Krīsto təhmen-əhmen əmə, kəni tol lanəha, in təhmen=pən əmə məmə ik nətik pəhriən.

Pəh Uhgın Tatə rəhatah ilau Krīsto Iesu, İərmənig rəhatah, okuətuati e rəhalau nəuviriən kəm ik, kəni muasəkəhruin ik, kəni muələhu nəməlinuian tətətig ohnik.

Pol təmolkeikei məmə Timoti otahtipəsīg e nəgətun eiua mın

³ Aupən ikın e nian iəmatuvən Masetonia, kəni iəu iəməni kəm ik məmə iəu iəkolkeikei pık məmə onətətig Efəsis, kəni rəhak nətəligian tatol əmə lankonu lan. Nətəmimi nəuvein əha ikın kəutatig nətəm ilah kəutəgəu nəgətunian pəhriən rəha Uhgın məutəgətun nətəmimi lan. Mətəu ik onakahtipəsīg e lah məmə okəsotolian noliən əha.

⁴ İlah okotəkeikei motəpəh noliən mın əha iətəm kəutəni namsu eiua mın mautos nərgi lus mın aupən mın ikın mautol məmə nərgi lus mın rəhalah təfəməh. Kəni okotəfəri ilah aru lan. Nəghatiən mın əha kəutiuvı=pa əmə tıməti, mətəu inko kəsotasiruiən e nətəmimi məmə ilah okotəhrun nəlpəkəuiən rəha Uhgın inu okotəhatətə əmə lan.

* : Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksınəri. **1:2** Uək 16:1-3; Tait 1:4 **1:4** 1Tim 4:7; Tait 1:14

⁵ Mətəu nəua nəghatiən u rəhalau məmə nolkeikeiən tətəri e nikitəmah. Nolkeikeiən tətəri e niki iətəmi kəti nian noliən tərəh mīn rəfin iətəm təhrun məmə kəməutatig lan aupən, in təməpəh rəkis ilah, nikin təuvir vivi, kəni tətəhatətə pəhriən əmə e Iesu.

⁶ Nətəmimi nəuvein kīnotəpəh noliən əhruahru u, kəni ilah kīnotəruru rəkis rəhalah suaru, mətəu kəutohtəu=pən nəghatiən alməli mīn əha.

⁷ Ilah kotolkeikei məmə nətəmimi kəutəni məmə ilah koteinatig vivi e Lou rəha Uhgīn, mətəu ilah kəsotəhrun aginiən nīpəti nəghatiən iətəm kəutəni, nati əpnəpīn nīkilah təhti məmə kotəhrun agīn.

⁸ Kitah kotəhrun vivi lou rəha Uhgīn məmə təuvir nəmə kitah kotəhrun vivi uək rəha Lou kəni mautohtəu=pən e noliən iətəm Uhgīn tolkeikei.†

⁹ Nian rəfin kitah okotəkeikei motəhrun məmə Lou təməsuvaiən o nətəm kotəhruahru, mətəu Lou təmuva məmə otəgətun kəm nətəmimi məmə ilah nətəmimi rəha nol rahiən: nətəm kəsotisiaiən Uhgīn mine nol təfagə tərəh; nətəm rəhalah noliən tekəu-ekəu kəutəuhlin nəmtahlah o nəfakiən; nətəm kəmotuhamu rəhalah tatə mine məmə; nətəm kəutuhamu əhanəh itəmi;

¹⁰ nəman mine nīpətan nətəm kīnotol rəkis marit, mətəu kautan əpnəpīn; nəman kautit aru ilah mīn kəni nīpətan kautit aru ilah mīn; nətəmimi kəutələs iətəmi kəti motaskəlīm mautol səlimin təhmen e iol əhrui; mine nətəm kauteiuə e nian kəutəghati e kot; mine nətəm kauteiuə əpnəpīn əmə; mine nətəm kautol noliən tərəh pīsīn mīn nəuvein. Əuəh, in nīpəhriən iən məmə Lou in rəha nətəmimi nətəm kautol natimnati rəfin əha iətəm tətərəkīn nəghatiən əhruahru mīn.

¹¹ Nəghatiən əhruahru mīn u, kəutəni pətīgəm nanusiən təuvir rəha nəsanəniən əhagəhag rəha Uhgīn, Uhgīn u iətəm təuvir məhruahru. Nanusiən u in təməfa kəm iəu məmə iəkəni pətīgəm.

Pol nikin təmagiən o Kristo

¹² Iəu iətəni tagkiu kəm Kristo Iesu, Iərməniğ rəhatah, iətəm tətəfa nəsanəniən kəm iəu o uək u, mətəu-inu in tateh iəu məmə iəkaskəlīm vivi rəhan uək məsəpəhiən, kəni in təmələhu=pa uək u mətəhli=pa iəu məmə iəköl.

¹³ Aupən iəmətəghati rah e nərgīn, kəni iəmatoh nətəm kəutəfaki matol tərəh e Iesu. Nati əpnəpīn iəu iəmatol pau lanu lan, mətəu in təmasək ohniəu mətəu-inu iəməsəni əhanəhiən nīpəhriən iən lan, kəni iəməruru məmə nati nak iətəm iəu iəmatol in tərəh.

¹⁴ Mətəu nolkeikeiən rəha Iərməniğ rəhatah in iahgin pīk ohniəu, mapirəkis noliən tərəh mīn rəhak. Kəni tatətəlmīn nīkik o nəhatətəiən lan mine nolkeikeiən iətəm tatsipən e Kristo Iesu.

¹⁵ Inu nəghatiən tətəni pəhriən, kəni kitah kotəkeikei motəni nīpəhriən iən lan: Kristo Iesu təmuva e nəhue nīftəni məmə otosmiəgəh nətəm kotərah. Kəni iəu iətəmi iəkərah agīn mapirəkis rəfin ilah.

¹⁶ Mətəu Uhgīn təmasək ohniəu, iətəm iəkərah agīn, təhmen e nəmtətīən kəti iətəm tətəgətun məmə nətəligiən rəhan təfəməh, naunun tikə, tatuvən o nətəm kotərah, pəh nətəmimi nəuvein koteruh kəni məhuərisig e suaru kətiəh əmə məmə okotəhatətə e Iesu kəni in tosmiəgəh ilah məfən nəmiəgəhiən itulīn kəm lah.

¹⁷ !Kotəni-vivi Uhgīn! Pəh kotisiai Uhgīn rəhatah. In Iərməniğ itulīn; in təsimisiən; kəsəruh iən; kəni in pīsīn əmə in Uhgīn. Pəh kotəfəri nərgīn tatuvən matuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.

† **1:8** Nəgətun eiua mīn əha, nian rəfin kəutəghati pīk e Lou. Kəni məutəni məmə ilah kəutəhruahru mətəu-inu ilah kotəhrun vivi Lou. Mətəu nol rah nati mīn, Uhgīn təməfən Lou kəm lah məmə Lou otəgətun ilah məmə ilah nətəm kotərah. **1:8** Rom 7:12,16 **1:12** Uək 9:15; 1Kor 15:9-10; Kəl 1:15-16

1:13 Uək 8:3; 9:1-5 **1:15** Luk 19:10

¹⁸ Kəni inəha nətik Timoti. Inu rəhak nəghatiən təhmen=pən e nəghatiən rəha iəni mīn nətəm kəmutəni kəm ik aupən. Ik onəkəkeikei maskəlīm nəghatiən mīn əha pəh tol rəham nətəligiən təkaskik, kəni ik onəkəluagin vivi e nəluaginian rəha nəhatətəiən.

¹⁹ Askəlīm rəham nəhatətəiən təkaskik, kəni ol noliən iətəm ik nəkəhrun məmə in təhruahru e nəhmti Uhgīn. Mətəu nətəmimi nəuvein ilah kautol noliən nəuvein iətəm ilah kotəhrun məmə tərāh, kəni kəmotərəkīn rəkis rəhalah nəhatətəiən, təhmen e iətəmi kəti təmləfən negəu təri e nīmas təhapu-əhapu agīn mərəh.

²⁰ Suah mil u Haemeneəs mīne Aleksantə ilau kəmian motol kətiəh əmə ilah nətəmi mīn u. Iəu inegəhan=pən rəkis e lau e nəhlmi Setən məmə okuəhrun məmə okuəkeikei məsuəni rahīən Uhgīn.

2

Noliən rəha nəfakiən

¹ Nati aupən iətəm iəkolkəikei məmə iəkəni, in tol lanu lan. Iəu iətəni əskasik kəm təmah məmə itəmah nəkotəkeikei motəfaki kəm Uhgīn o nətəmimi rəfin, kəni motəni tagkiu kəm Uhgīn o natimnati iətəm in təmol ilah.

² Kəni e nian rəfin itəmah onəkotəkeikei mautəfaki o nətəm kəutarməniḡ mīne nətəmi asoli mīn rəhatah məmə kitah rəfin okotatiḡ e nəməlinuiən kəni motatiḡ mətḡ, pəh kitah kotisiai vivi Uhgīn kəni rəhatah naliuəkīən in təhruahru.

³ Noliən rəha nəfakiən mīn u in təuvir pik, kəni in otol Uhgīn Iosmiəḡəh rəhatah nīkin otagiən lan.

⁴ Uhgīn u, in tolkeikei məmə otosmiəḡəh nətəmimi rəfin, kəni molkeikei məmə ilah okotəhrun motəni nīpəhriənian e nəghatiən pəhriən rəhan.

⁵ Otəfaki o nətəmimi rəfin məmə ilah okotəhatətə e Uhgīn mətəu-inu Uhgīn kətiəh əmə tətatiḡ, kəni suah kətiəh əmə tətəhtul in suaru o nosiən nətəmimi muvən motol kətiəh ilah Uhgīn, iətəmimi əha Kristo Iesu.

⁶ E nian əhruahru, in əmə təməfa rəhan nəmiəḡəhiən o nətəouiən suaru rəha nətəmimi rəfin məmə otitis ilah e təfagə tərāh rəhalah. Kəni inu tətəḡətun məmə Uhgīn tolkeikei məmə otosmiəḡəh nətəmimi rəfin.

⁷ Kəni e nəghatiən əha, Uhgīn təməfəri iəu məmə iəu aposil kəti rəhan o nəni pətḡḡəmiən nanusiən təuvir u kəm Nanihlua* mīn, nətəmimi nətəm kəsəniə məmə nətəm Isrel, kəni təməfəri iəu məmə iəḡətun kəti rəha nəhatətəiən pəhriən. Iəu iətəni pəhriən, iəseiuiən.

⁸ Kəni ikīn mīn rəfin, iəkolkəikei məmə nəman okotəḡəhati kəm Uhgīn e nəfakiən. Kəni nian kautəfəri nəhlmilah məmə okotəfaki kəm Uhgīn, iəkolkəikei məmə nəmiəḡəhiən rəhalah otəhruahru, kəni nīkilah təsahməiən, kəni məsotahīən ilah mīn.

⁹ Kəni iəu iəkolkəikei məmə nīpətan u nəfaki mīn okəhuvən e rəhalah napən iətəm təhruahru kəni mətəhtərain vivi ilah, məsotiuvian nətəligiən rəha nəman, kəni məsotoliən məmə nətəmimi okotəh o nəfəriən. Kəni ilah kəsotoliən nəuanulah məmə okotəfəri ohni. Kəni ilah kəsəhuvəniən e natimnati mīn o niuviən nətəligiən rəha nətəmimi, iətəni natimnati mīn təhmen=pən e napən mīn iətəm nəhmtilah tiəkis, uə nati kəti kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, uə nati kəti kəmol e perəl inu kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis.

¹⁰ Mətəu iəkolkəikei məmə nīpətan u nəfaki mīn, rəhalah nətəligiən otəsuvəniən o malə-malə rəha nīpətilah məmə okeruh, mətəu okotol malə-malə e nəmiəḡəhiən rəhalah, inəha ilah okotol noliən mīn iətəm otasiru e

1:20 1Kor 5:5; 2Tim 4:14-15 **2:6** Rom 3:29-30; Kəl 1:4 * **2:7** Nanihlua, Ianihlua – Afin-to e tiksineri. **2:7** Uək 9:15; Kəl 2:7-8; 2Tim 1:11 **2:9** 1Pitə 3:3-5

nətəmimi, noliən mīn iətəm təhruahru o nīpətan nətəm kəutəni məmə ilah kəutəfaki kəm Uhgīn.

¹¹ Nian nəman okotəgətun e niməfaki, nīpətan okotəkeikei mautətəlig məsotagətīn, kəni motəkeikei motosiahu ilah, kəni motisiai nəgətun mīn, kəni motətəu=pən nəgətun mīn əha nətəm kəutəgətun.

¹² Iəu iəsegəhaniən e nīpətan məmə okotəgətun kəni motarmənīg e nəman. Ilah okotəkeikei məsotagətīn,

¹³ mətəu-inu aupən ikin, Uhgīn təmaupən mol Atəm, uərisig ikin təpanol Iv.

¹⁴ Kəni səniəmə Atəm u Setən təmeiuə lan aupən kəni tol nəuiān, mətəu Iv u təmol nəuia Setən kəni matgəhli lou rəha Uhgīn.

¹⁵ Mətəu Uhgīn otosmiəgəh nīpətan nian ilah kautol əhruahru uək rəhalah, inu neməkīn mīne neh viviən kəlkələh mīn. Mətəu ilah kotəkeikei məutaskəlīm əskasik noliən rəha nəhatətəiān, mīne noliən rəha nolkeikeiān nətəmimi, mīne noliən rəha nəmiəgəhiən iətəm təhruahru.

3

Nətəmi asoli mīn rəha niməfaki

¹ Inu nəghatiən tətəni pəhriən məmə, “Nəmə iətəmimi kəti tolkeikei məmə in otuva iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni uək u, in uək təuvīr aɡīn kəti iətəm in tolkeikei.”

² Kəni iətəmi asoli tol lanəha:

okəkeikei kəseh-pəniən noliən tərah kəti lan;

in məsol-pəniən rəhan pətan;

in təhrun nəni aruiən e nīkin məmə otəpəh noliən natimnati iətəm tərah kəni mol əmə nati iətəm təuvīr;

tatol natimnati e nəhruniən;

katisiai in;

tateh vivi nətəmimi nətəm kautəhuvən iman ikin;

in iəgətun təuvīr kəti;

³ səniəmə iətəmimi kəti rəha napīsiən uə nəhtiən itəmi;

mətəu in iətəmi mətīg;

səniəmə in iətəmi rəhan nəghatiən tītati-perəh pik təhmen e kaluəluə;

nīkin təsuvən pīkiən e məni;

⁴ in otəkeikei mətarmənīg vivi e rəhan mīn, kəni mol məmə rəhan kəlkələh mīn kautol nəuiān mautisiai vivi.

⁵ Mətəu nəmə in təruru narmənīg viviən o rəhan mīn, kəni in otəhro əhanəh marmənīg e niməfaki rəha Uhgīn?

⁶ Iətəmimi tətəhatətə vi əmə e Iesu, in təsəhmenīn məmə otos uək u, mətə in tətəfəri pik in, kəni Uhgīn tol nalpīniən kəm in təhmen e inəha təmol e Setən u iəfəri pik.

⁷ Kəni iətəmi asoli, rəhan noliən otəkeikei məuvīr məhruahru məmə nətəm kəsotəfakiən okotəni məmə in iətəmi təuvīr. Nəmə təsoliən, mətə nəuanīkulu rəha Setən toh pīkin, kəni nərgīn otərah.

Dikon mīn, nətəm kəutasīru e niməfaki

⁸ E noliən əhmen əmə, dikon mīn, rəhalah nəmiəgəhiən otəkeikei məhruahru vivi, kəni məutəni əmə nīpəhriənīn e nian rəfin. Nətəm kəutapīs uə kətolkeikei pik məni, kəsotəhmenīn o naskəlīmīn uək u.

⁹ Ilah nətəmimi nətəm kotəhrun məmə noliən tərəh kəti təsatigian e lah, kəni mautaskəlīm əskasik nəghatian pəhriən min rəha Iesu Kristo iətəm Uhgın təmol əpu.

¹⁰ Nətəmimi kotal lanəha, niməfaki otəkeikei makil vivi rəhalah nəmiəghian, nəmə kəseh-pəniən nati kəti tərəh e lah, kəni ilah okotos uək rəha dikon.

¹¹ Kəni təhmen-əhmen əmə, nıpətan rəha dikon min,* ilah min okotəkeikei motol rəhalah nəmiəghian təhruahru vivi. Təsəuviriən məmə ilah nıpətan nətəm kəutəni nıkalitəmi, uə nıpətan rəha napisiən, mətəu ilah nıpətan nətəm nətəmimi kəutəhatətə e lah e nian rəfin.

¹² Suah kəti iətəm tatos uək rəha dikon, in otəkeikei mos rəhan pətan kətiəh əmə, kəni in otəkeikei mətərməniğ vivi e rəhan min kəlkələh min mine rəhan lahuənu.

¹³ Nətəmimi nətəm kautol vivi uək rəha dikon, nərgiləh in təuvir lan, kəni rəhalah nətəligian in otəskasik pik o naskəlimiən nəhatətəian rəhalah e Kristo Iesu.

Nəukəti nəhatətəian rəhatah

¹⁴ Rəueiu əha, nian iətətei nauəuə u kəm ik, nıki kətəhti məmə, otəsuvəhiən kəni iəkuvnə meruh ik.

¹⁵ Mətəu nəmə iəsuvnə uəhaiən, kəni nauəuə u in otəni natimnati rəfin iətəm kitah nenəti Uhgın okotohtəu=pən. Inu kitah u nətəm kəutəfaki, kəni Uhgın rəhatah tətəmiəğəh mətətiğ naunun tikə. Kitah nətəm kəutəfaki u kəutaskəlīm nəghatian pəhriən, kəni mauteh vivi.

¹⁶ Nıpəhriənian, nəghatian pəhriən rəha Iesu Kristo iətəm Uhgın təmol əpu, in nati apispis iətəm in iahgin, kəni tol lanəha:

Kristo in təmuva iətəmimi kəni nətəmimi kəmoteruh.

Kəni Narmın Rəha Uhgın tətəgətun vivi məmə Iesu təhruahru vivi pik.

Kəni nagelo min kəmoteruh in.

Kəni nətəmimi kəutəni pətigəm nanusiən təuvir rəhan kəm nətəmimi ikın pisin pisin min.

Kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəutəhatətə lan.

Kəni Uhgın təmos muvən ilis e neai mətətiğ ilau min.

4

Nəgətun eiuə min

¹ Narmın Rəha Uhgın tətəni pətigəm vivi məmə e nian min uərisiğ Iesu otəpanuva lan, nətəmimi nəuvein okotəpəh nıtəu-pəniən noliən pəhriən rəha nəhatətəian e Uhgın. Ilah okotohtəu=pən narmın eiuə min kəni motohtəu=pən nəgətunian rəha iərmis min.

² Nəgətunian min əha kəutsipən e nəgətun min nətəm kəutəni məmə rəhalah nəghatian in nıpəhriənian, mətəu ilah kəuteiuə, kəni məsotoliən nati iətəm kəutəni. Nətəmi min əha, nətəligian rəhalah tekəu-ekəu ağin, kəni kinotəruru nakiliən məmə nəghatian pəhriən iə, kəni nəghatian eiuə iə.

³ Ilah kəutəgətun nətəmimi məutəni məmə okəsotoliən marit, kəni məutəgətun ilah məmə okəsotunian nauəniən min nəuvein. Mətəu Uhgın təmol nauəniən min əha məmə okotun ilah. Kəni kitah u kəutəfaki kotəhrun nıpəhriənian, kotəhrun nosiən, motəfaki motəni tagkiu kəm Uhgın ohni, kəni motun,

* **3:11** Suaru keiu o nəuhlinian nəghatian u “nıpətan” e fes u. 1. Nıpətan rəha dikon min 2. Nıpətan nətəm kautos uək rəha dikon. **3:11** Tait 2:3 **3:16** Mak 16:19; Kol 1:23; 1Jon 2:18 **4:3** Jen 9:3; Rom 14:6; 1Kor 10:30-31

⁴ Mətəu-inu natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol ilah kotəuvir əmə. Nati kəti tikə məmə okəsotuniən. Kitah kotəhrun nunien natimnati rəfin nəmə kitah kotəfaki motəni tagkiu kəm Uhgın ohni,

⁵ Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə ilah kotəuvir, kəni kitah kəutəfaki ohni. Kəni rəueiu, nauəniən mın əha kotəuvir əmə.

Ioluək təuvir rəha Kristo Iesu

⁶ Nəmə nətəni pətigəm nəghatiən u kəm piatah mın mine nəuvinitah mın, kəni ik ioluək təuvir kəti rəha Kristo Iesu. Kəni tətəgətun məmə ik iətəmimi kəti iətəm natun nəghatiən təuvir mın rəha nəhatətəiən mine nəgətuniən əhruahru, kəni mətəmiəgəh lan, kəni rəham nəmiəgəhiən tatitəu=pən nəghatiən rəfin mın əha.

⁷ Əpəh, sətəligiən e nəghatiən eiue mın iətəm nətəligiən rəha Uhgın tikə lan, nəghatiən mın təhmen e namsu əpnəpın mın iətəm nıpətın tikə. Mətəu əgətun aru rəham nəmiəgəhiən məmə tətitəu=pən Nauəuə Rəha Uhgın.

⁸ Noliən rəha neruh viviən nıpətım məmə in otəsanən, in təuvir o natimnati mın nəuvein, mətəu nəmə natəgətun aru rəham nəmiəgəhiən e noliən rəha Uhgın, kəni in təuvir məmə otasiru e natimnati rəfin e nəmiəgəhiən rəha nəhue niftəni u, mine rəha nəmiəgəhiən itulın.

⁹ Inu nəghatiən tətəni pəhriən, kəni kotəkeikei motəni nıpəhriəniən lan.

¹⁰ Konu kitah kautol pik uək o nəgətun aruiən rəhatah nəmiəgəhiən e noliən əha, mətəu-inu kınətəhatətə rəkis e Uhgın u tətəmiəgəh kəni mətətig itulın, kəni in Iosmiəgəh mətəhan nəhlmin kəm nətəmimi rəfin, mətəu in tatosmiəgəh əmə nətəmi mın u nətəm kəutəhatətə lan.

¹¹ Əgətun natimnati mın əha kəm nətəmimi, kəni məni=pən kəm lah məmə okotəkeikei mautohtəu=pən.

¹² Segəhaniən lam məmə nətəmimi okoteh iahu ik mətəu-inu ik iətəm aluə əmə kəti. Mətəu ol rəham nəmiəgəhiən təhruahru vivi məmə nətəmimi okoteruh məmə ik iətəm təmiməhtə, kəni ilah kotəhrun nitəu-pəniən ik e nəghatiən mın, mine naliuəkien, mine nolkeikeiən, mine nəhatətəiən, mine nol əhruahruən.

¹³ Ol natimnati mın əha, kəni nati kisil mın əha ikin. Onəkəkeikei mol vivi ilahal mətəuarus iəkvna: afın Nauəuə Rəha Uhgın kəm nətəmimi, kəni məni pətigəm Nauəuə Rəha Uhgın, kəni məgətun Nauəuə Rəha Uhgın.

¹⁴ Timoti. Uhgın təməfinə rəhan nəsanəniən kəm ik o noliən uək rəhan nian eldə mın rəha niməfaki kəmotələhu=pən nəhlmilah lam, kəni iəni mın nəuvein rəhalah kəmotəni pətigəm nəghatiən iətəm Uhgın təməni lam. Səpəhiən nəsanəniən əha, mətəu ol uək rəha Uhgın lan.

¹⁵ Ik onəkəkeikei matol uək mın u, kəni rəham nətəligiən otəkeikei mətətig əskasik e natimnati mın u pəh nətəmimi kotəhrun nehien məmə rəham nəmiəgəhiən mine rəham uək tateviə vivi.

¹⁶ Ateh vivi noliən mın e nəmiəgəhiən rəham, kəni ol rəham nəgətuniən məmə in tətəhruahru e nian rəfin. Onəkəkeikei mətəlkut əskasik məmə onəköl natimnati mın əha, mətəu-inu nəmə nəkol, kəni onəkosmiəgəh itəmah nətəm kəutətəlig lam.

5

*Noliən rəha nisaiən
o nəghatiən kəm nətəmimi*

¹ Sagət əskasikiən e nauəhli mın, mətəu əghati kəm lah e nisaiən məmə nəkiuvi rəhalah nətəligiən, təhmen əmə məmə ilah rəham tatə əhruahru mın.

E noliən kətiəh mīn əmə, ol təhmen əmə kəm nətəm aluə təhmen əmə məmə ilah piam əhruahru mīn.

² Əghati mətig e nisaiən kəm nīpətauəhli mīn təhmen məmə rəham māmə əhruahru mīn. Rəham nəghatiən mīne noliən mīn kəm nīpətan mītə otəkeikei məhruahru aɡin, təhmen məmə ilah nəuvinim mīn.

Noliən rəha neruh viviən nīpətalimīs mīn

³ Nīməfaki otəkeikei mateh vivi nīpətalimīs mīn u kəmimīs ərin ilah, kəni iətəmi kəti tikə mə otateruh ilah.

⁴ Mətəu pətalimīs kəti u nenətin mīn əha ikin uə namipin mīn əha ikin, ilah okotəkeikei motaupən motəhrun məmə uək rəha nətəm kəutəfaki, ilah okotaupən moteh vivi aru rəhalah mīn. Noliən u təhmen əmə məmə kəutəfən nītai nati kəm māmə mīne tatə mīne kəha mīn, kəni nati u tatol niki Uhgīn tətəɡiən ohni.

⁵ Mətəu pətalimīs iətəm tətətig pişin aɡin əmə, iətəmmi tikə o neruhiən, in tətəluə=pən əskasik rəhan nuhuiniən tətətig e Uhgīn. Inəha e nian rəfin, lapin mīne e nərauiə, in tətəfaki kəm Uhgīn məmə otətasiru lan. Pətalimīs tol lanəha, təhruahru aɡin məmə nīməfaki otasiru lan.

⁶ Mətəu pətalimīs u tətətəlig pik e natimnati rəha niftəni o nətəuiən təuvir lan, in tətəmiəɡəh, mətəu e narmin in tinimīs rəkis.

⁷ Ik onəkeikei mənī=pən nəghatiən mīn əha kəm nīməfaki məmə ilah okotəkeikei motol pəh nətəmmi kəsotəni rahiən ilah.

⁸ Suah kəti otəkeikei meh vivi rəhan mīn, kəni maupən meh vivi rəhan əhruahru mīn. Mətəu nəmə in təsoliən, tətəɡətun məmə təməuhlin nəmtahn e noliən rəha nəfakiən, in tərəh məpirəkis iətəm təsəfakiən.

⁹ Nəmə nəkətei=pən nərgi pətalimīs kəti e nauəuə rəha nasiruiən məmə nīməfaki otasiru lan, rəhan nu in otəkeikei mos sikiste, pətan u təmətatig vivi ilau rəhan u iərman.

¹⁰ Kəni in pətauəhli kəti iətəm nətəmmi kautisiai in o rəhan noliən təuvir mīne nasiruiən mīn iətəm in tatol, təhmen məmə in tateh vivi rəhan nəsualkələh; kəni nian iapispis mīn okəhuva iman ikin, tatol təuvir kəm lah; kəni matosiahu aru in mətasiru e nətəm kəutəfaki;* kəni mətasiru e ianrah; kəni rəhan nətəligiən təskasik məmə otol uək mīn iətəm təuvir.

¹¹ Mətəu sətəi-pəniən nərgi pətalimīs mīn nətəm kəsotəpətauəhli əhanəhiən e nauəuə rəha nasiruiən, mətəu-inu uərisig nəmə nətəligiən rəha nol mīniən marit tinuva məskasik e nīkilah e Krīsto, kəni ilah kotəni məmə okotol mīn marit.

¹² Kəni Uhgīn in otakil mol nalpinian kəm lah mətəu-inu kəmotatəɡəhli rəhalah nonauvil iətəm kəmotol kəm in aupən.†

¹³ Kəni nati tərəh kəti mīn, məta ilah kotəlpah kəni motos noliən rəha nuvəniən e nīmə mīn rəfin məutəni nəghatiən iətəm nīpətin tikə. Uərisig ilah kəhuva motərah pik o nosiən musmus e nəghatiən rəha iətəpisin, kəni ilah kotolkeikei məmə okotəni pik nəghatiən rəha nətəpisin, kəni ilah kəutəni nəghatiən mīn nəuvein iətəm təsəhmenian məmə okotəni.

¹⁴ Kəni iəu iətəni kəm nīpətan mītə mīn kəmimīs ərin ilah məmə təuvir ilah okotol mīn marit, kəni motos nətilah mīn, kəni moteh vivi ilah. Kəni nəmə kotol lanəha, kəni məsotəfəniən nəua nīmahan kəm tikimir məmə okotəni rah itah.

* **5:10** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Kəni tətəikuas e nəhlki nətəmmi rəha Uhgīn.” – Noliən əha tətəɡətun məmə in pətan kəti tatosiahu aru in; kəni nīkin tagiən o nasiruiən e nətəmmi. † **5:12** E nian əha, pətalimīs mīn nəuvein kəmos nonauvil rəhalah kəm Uhgīn məmə okəsotoliən marit, kəni ilah okol əmə uək rəha nīməfaki. Kəni nəmə pətalimīs kəti tolkeikei məmə in otol mīn marit, kəni in otatəhli rəhan nonauvil iətəm təmol kəm Uhgīn. **5:13** 2Təs 3:11 **5:14** 1Kor 7:9

15 Mətəu pətəlimis nəuvein kinotalelin ilah e suaru təuvir kəni mīnautohtəu=pən Setən.

16 Nipətan mīn u kəutəfaki okotəkeikei maüteruh vivi pətəlimis mīn rəhalah, məsotəhlman-pəniən e lah kəm niməfaki məmə oteruh ilah. Kəni niməfaki in otateruh əmə pətəlimis mīn u rəhalah nətəmimi kohkə aɡin məmə okauteruh ilah.

Uək rəha nətəmi asoli rəha niməfaki

17 Eldə mīn nətəm kəutarməniɡ vivi e uək rəha niməfaki, niməfaki otəkeikei mīsiəi ilah, kəni motətəou ilah. Kəni nəɡətun mīn mīne nətəm kəutəni pətəiɡəm Nauəuə Rəha Uhgīn, ilah kautəhtul aupən məmə okisiəi ilah kətəou ilah.

18 Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Nian nati miəɡəh kəti tatol rəham uək, kəni nakəkeikei maugīn.”‡ Kəni tətəni mīn məmə, “Nian iətəmi kəti tatol uək, mətəu okəkeikei kətəou in lan.”

19 Sətəliɡiən e nəghatiən rəha iətəmimi kətiəh əmə iətəm tətəni məmə eldə kəti rəha niməfaki təmol nolien tərəh, mətəu nəmə iətəmimi keiu uə kisil kəhləni, kəni nətətəliɡ e rəhalahal nəghatiən.

20 Kəni nəmə iətəmi asoli kəti rəha niməfaki tatol nati kəti tərəh, kəni nətagət əskasik lan e nəhmti nətəmimi rəfin rəha niməfaki, kəni tol lanəha nətəmimi okotəɡin e nolien nati tərəh mīn.

21 E nəhmti Uhgīn, mīne Iesu, mīne nagelo mīn iətəm Uhgīn təmitəpin rəkis ilah, iəu iətəni əskasik kəm ik məmə ik onəkəkeikei mətətəu=pən nəghatiən rəhak e nolien iətəm in təhruahru. Ik onəsoliən nolien kəti kəm iətəmi kəti, kəni matig mol nolien pişin mīn kəm iətəmi kəti mīn. Mətəu onəkol təhmen-əhmen əmə kəm lah rəfin.

22 Səfəri uəhaiən iətəmi kəti məmə in otos uək kəti rəha niməfaki, inu mə nəkotələhu=pən nəhlmitəmah motəfaki lan. Mətəu-inu nəmə in iətəmi kəti iətəm rəhan əha ikin nolien tərəh, kəni rəhan nolien tərəh otatig lam, təhmen lanu məmə ik mīn nəmos rəhan nolien tərəh. Mətəu ol əmə rəham nəmiəɡhiən tətəuvir vivi mətəhruahru e nian rəfin.

23 Səmnim əməiən nəhu. Os wain nəuan nəuətin mol o rəham nīmisiən, pəh otasiru e nərfəm.

24 Nətəmimi nəuvein kitah rəfin kotəhrun məmə ilah nolrah nati, kəni kotəhrun məmə Uhgīn otol nalpiniən kəm lah. Mətəu nətəmimi nəuvein mīn, rəhalah təfəɡə tərəh tətəhluaig əhanəh əha rəueiu, mətəu uərisig okəpaneruh.

25 Kəni təhmen-əhmen əmə, nian tepət uək təuvir mīn, kitah kotəhrun əmə. Mətəu nəuvein əha ikin iətəm kəutəhluaig əha rəueiu, mətəu nipəhriənən, okəmaneruh ilah.

6

Nolien əhruahru o slef mīn

1 Slef mīn nətəm kəutəfaki okotəkeikei motisiəi nətəmi asoli mīn rəhalah. Nolien əha in otahtipəsig e nətəmimi u kəsotəfakiən məmə kəsotəni rahien nərgi Uhgīn, mīne nəɡətuniən rəhatah.

2 Mətəu slef mīn nətəm rəhalah nətəmi asoli ilah mīn nəfaki, ilah okəsotoliən nolien əha u kotəni məmə, “Ei. Iətəmi asoli əha in piatah əmə kəti,” kəni ilah məsotisiəi viviən. Mətəu ilah okotəkeikei motol əhruin pik nati kəm lah e

‡ **5:18** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “Nian kau kəti tatol uək rəham tatevig-evig e nəua wit, kəni nəmə tolkeikei məmə otun kəti, kəni səlis-ərainiən nohlin.” Eruh mafin e tiksınəri e nolien rəha nətəm Isrel e nolien uək e wit. Pol tətəghati e nati miəɡəh, mətəu nipəhriənən, nipəti nəghatiən tətəghati e nətəmimi. **5:18** Dut 25:4; Mat 10:10; 1Kor 9:9 **5:19** Dut 17:6; 2Kor 13:1 **5:20** Efəs 5:11 **6:1** Efəs 6:5

nikilah pəhriən, mətəu-inu rəhalah nətəmi asoli mın ilah nəfaki mın nətəm noluək mın kotolkeikei ilah.

*Nəgətunian neiuəian mın
mine natimnati vivi mın pəhriən*

Natimnati mın u, ik onəkəkeikei mətəgətun nətəmimi lan. Kəni e nian rəfin, ik onəkəkeikei mətəghati əskasik kəm lah o nitəu-pəniən.

³ Mətəu nətəmimi nəuvein kəutəgətun nəghatən nəuvein iətəm tol pişin e nəghatən əha rəhak, kəni ilah kəutəni məmə nəgətunian rəha İərməniğ rəhatah İesu Krısto, in neiuəian, mautəni məmə nəgətunian rəha noliən rəha nəmiəğəhiən iətəm Uhgın tolkeikei, in neiuəian.

⁴ Nətəmimi mın əha kəutol lanəha ilah kəsotəhrun ağıniən nati kəti, kəni ilah nətəm kəutəfəri pik ilah. İlah kəutalməli o nuvəniən məghati pik o nəghatən mın iətəm tatiuvi=pa niəməha, o nəghatən mın iətəm nətəmimi kəutəməki e lah mın ohni. Noliən u in tatol nətəmimi kəutitgərah ilah mın, kəni mətəhapu-əhapu ilah mın, kəni mətəghati rah e nərgilah mın, kəni mətətəlig rah e lah mın.

⁵ Kəni e nian rəfin ilah kəutol timəti. İnu noliən rəha nətəmimi nətəm rəhalah nətəligiən tərəh, ilah kəutəluəi e nəghatən pəhriən. İlah, nikilah təhti məmə noliən rəha nəhatətəian e Uhgın in noliən kəti o nosiən məni mine nautə mın.

⁶ Mətəu nati təuvir pik səniəmə kitah kəutos məni mine nautə. Nati təuvir pik məmə kitah okotaliuek e noliən iətəm Uhgın tolkeikei. Kəni mətəgiən əmə, nati əpnəpin nəmə rəhatah nautə təkəku uə tepət,

⁷ mətəu-inu nian kitah kəmotair=pa e nəhue niiftəni u, kəni kəməsotosiən nati kəti məhuva. Kəni e nian okohmıs lan, ko kəsotos mınıən nati kəti mohtəlig.

⁸ Mətəu nəmə niğtah nauəniən mine napən təhmen əmə, kəni kitah kotəgiən.

⁹ Nətəmimi nətəm kotolkeikei pik məmə rəhalah nautə otepət, timətiğ əmə o lah məmə okotol noliən tərəh mın tepət. In təhmen=pən e nalig kəti iətəm otələs ilah e nəuan nalməliən rəha nərahian, kəni ilah kotolkeikei məmə okotol natimnati tepət rəha nalməliən, kəni natimnati tepət iətəm tərəh o lah. Kəni nolkeikeiən rəha natimnati tərəh mın əha okotərəkin-ərəkin nəmiəğəhiən rəhalah.

¹⁰ Mətəu-inu noliən rəha nolkeikei pikiən məni, in nəukəti natimnati tərəh tepət. Kəni nətəmimi nəuvein ilah kəutəhtul iəkis o nitəu-pəniən suaru u, kəni ilah kinəhuvən rəkis isəu o noliən rəha nəhatətəian, kəni ilah kəutol natimnati mın nəuvein iətəm tətərəkin aru nikilah, kəni kəutos nərahian tepət lan.

Nəghatən təuvir rəha Pol tatuvən kəm Timoti

¹¹ Mətəu ik Timoti, iətəmi rəha Uhgın, aiu=pən isəu o noliən tərəh mın əha. İk onəkəkeikei malkut pik o nitəu-pəniən noliən əhruahru, iətəm Uhgın tolkeikei. Rəham nəhatətəian otəkeikei məskasik, kəni ik onəkəkeikei molkeikei nətəmimi. Askəlim əmə rəham nəhatətəian lanko, tatuvən naunun tikə. Kəni onəkeikei muva ik iətəmi mətiğ kəti.

¹² Onəkəluəgin vivi e nəluəgiən rəha nəhatətəian. Kəni maskəlim vivi nəmiəğəhiən itulın iətəm Uhgın təmauın lam ohni. Aupən rəkis, in təmauın lam ohni nian nəməni pətiğəm nəhatətəian rəham e İesu e nəhmti nətəmimi tepət.

¹³ E nəhmti Uhgın, iətəm tətəfa nəmiəgəhiən kəm natimnati rəfin, kəni e nəhmti Krısto İesu iətəm təməni pətigəm vivi nəghatiən pəhriən e nəhmti Pontias Pailət, iətəghati əskasik kəm ik lanu lan:

¹⁴ Ol natimnati mın u, kəni məsəpəhiən kəti mətəuarus=pən İərmənig rəhatah İesu Krısto otuva

¹⁵ e nian əhruahru iətəm Uhgın təməni. Uhgın iətəm kitah okotəkeikei mautəni-vivi e nian rəfin, in pisin əmə tətərmənig e natimnati rəfin. In Kig rəha kig mın rəfin, kəni İərmənig rəha iərmənig mın rəfin.

¹⁶ In əmə təsimisiən mətətig itulın, rəhan nətuəuiniən tikə, kəni naunun tikə. İkin tətətig ikın, nəhagəhagiən tasiə matitəlau lan, kəni ko kəsaniən iuəkır ohni. Suah kəti təseh əhanəhiən in, kəni ko iətəmi kəti təsəhruniən nehian nian kəti. Nian rəfin kitah okotəkeikei motisiai in, kəni mautəni pətigəm rəhan nəsanəniən mine narmənigiən mautəhuvən mautəhuvən naunun tikə. Tol lanəha lan. Əuəh.

Nəfaki mın u rəhalah nautə tepət

¹⁷ Əghati əskasik kəm nətəm kautəfaki nətəm rəhalah nautə rəha nəhue niftəni u tepət. Əni məmə ilah okəsotəfəri pikiən ilah, kəni kəsotəhatətəiən e rəhalah məni u tepət. Məni in rəha rəueiu əmə, mətəu olauig mine tikə mın. İlah okotəkeikei motəhatətə əmə e Uhgın iətəm tətəfa natimnati təuvır tepət kəm tah məmə kitah okotətəu təuvır lan.

¹⁸ Əghati əskasik kəm lah məmə rəhalah nolien təuvır mın, mine rəhalah nasiruiən təuvır mın otepət. Kəni nikilah otəkeikei magiən o nətuatiən kəm nətəmimi.

¹⁹ E nolien əha, in təhmen məmə ilah kautələhu natimnati təuvır mın tepət, təhmen=pən əmə məmə kəmotasə təuvır o nəmiəgəhiən iətəm otəpanuva. Kəni ilah kotəhrun nosiən nəmiəgəhiən, iətəm nəmiəgəhiən pəhriən.

Naunun nəghatiən rəha Pol

²⁰ Timoti, ik onəkəkeikei mateh vivi natimnati mın iətəm Uhgın təmələhu=pən rəkis e nəhlməm. Əpəh kəni məhtul isəu o nəghatiən mın iətəm nıpətillah tikə kəni kəsotəfəniən nisaiən kəm Uhgın, kəni nəghatiən mın iətəm kəsotəhruahruian e Nauəuə Rəha Uhgın. Nəghatiən mın əha kətəni məmə kautəfa nəhruniən, mətəu kəpə, kauteiuə.

²¹ Mətəu nətəmimi nəuvein kautəhuərisig e nəghatiən eiuə mın əha, kəni mınotəmkarəpen e suaru rəha nəhatətəiən pəhriən.

Pəh Uhgın otətəuati e rəhan nəuviriən kəm təmah.

2 Timoti

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pol təmətei tuvən kəm Timoti

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 2 Timoti

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei tətuvən kəm Timoti. Kəni in molkeikei məmə ilah mīn əpəha e niməfaki rəha Efəsis, məmə okotafin. Afin e “Nəghatiən Əkuəkir Rəha Nauəuə u 1 Timoti” o nəhruniən məmə Timoti in pəh.

?Natigiən təhro lanu lan nian təmətei? Nian kəpmən rəha Rom tətəskəlim Pol əpəha Rom, in tətəgiən e kaləpus, mətəu in tətətətig e rəhan kəti nimə, kəni soldia mīn kəmautətig ilah mīn maüteruh vivi məmə in otəsəgimian. Naunun japtə rəha Uək Mīn tətəghati e nian mīn əha. Kəni əmeiko kəpmən təmahlī pətigəm in, kəni taliuək əmə mətən o nu keiu. Mətəu rəueiu əha, tinuvən mīn e kaləpus əpəha Rom, kəni kaləpus əha in tərəh pəhriən ikīn. Nauəuə rəha Uək Mīn təsəghatiən e nian əha, nauəuə tinol naunun rəkis. Kaləpus əha in tətəpu ikīn, kəni tiəkis o nətəmimi o nuvəniən məsal=pən lan. Luk əmə ilau mīn. Pol təmolkeikei məmə Timoti otuva meh mətəu-inu in rəhan niəli təuvir. Kəni in molkeikei məmə Timoti in otəmki nauəuə mīn rəhan.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təməhrun məmə otəsuvəhiən kohamu in timis. Tol lanəha, in təmətei nauəuə u o nələhu-pəniən niməfaki e nəhlmi nətəmi asoli pisin mīn nəuvein təhmen e Timoti. Nian iəkis mīn kəutəhuva o niməfaki, kəni Pol in tolkeikei məmə Timoti otətəskəlim Nanusiən Təuvir, kəni matəhtul əskasik e nəhatətəin rəhan, kəni məsəginian e nəni pətigəmiən Nanusiən Təuvir, kəni in otəhtul maru o nətəuiən nəhməiən e ni-pətīn nəmə nərahian otuva.

Pol təməni təuvir kəm Timoti

¹ İəu Pol, u iəu aposil kəti rəha Kristo İesu, iətəm Uhgīn təmītəpīn rəkis iəu məmə rəhan, kəni mahli=pa iəu məmə iəkəni pətigəm rəhan nəniəskasikiən rəha nəmiəgəhiən itulīn e Kristo İesu.

² İətəni təuvir kəm ik Timoti, nətik iətəm iəkolkeikei pīk ik.

Pəh Uhgīn Tatə mīne Kristo İesu rəhatah İərmənig okuəfinə rəhalau nəuvirīən, mīne nasəkəhruiən, mīne nəməlinuiən kəm ik.

Pol təməfəri natəligiən rəha Timoti

³ Nian rəfin lapīn mīne lənian, iətəfaki ohnik, kəni mətəni tagkiu kəm Uhgīn ohnik. Kəni iatol uək rəhan təhmen=pən əmə e tipik mīn, kəni iəkəhrun məmə noliən tərəh kəti tətəgiən lak.

⁴ Nīkik tətəhti nəhu nəhmtəm, kəni iəkolkeikei pīk məmə iəkəruh mīn ik pəh nīkik otəgiən.

⁵ Nīkik tətəhti nəhatətəiən pəhriən rəham iətəm təhmen=pən əmə e nəhatətəiən iətəm təmaupən mətətig e rəham kəha Lois mīne rəham mamə İunis, kəni iəkəhrun pəhriən məmə rəueiu in tinətig lam.

⁶ Kəni tol lanəha, iətəni mīn kəm ik məmə onəkelel nigəm rəha nəsanəniən iətəm Uhgīn təməfinə o noliən rəhan uək. Uhgīn təməfinə nəsanəniən əha nian iəmələhu=pən nəhlmək mətəfaki=pīnə lam.

⁷ Ol uək e nəsanəniən əha, mətəu-inu Uhgın təsəfaiən kəm tah nıkin rəha nəginiən, mətəu təməfa nıkin rəha nəsanəniən, mine nıkin rəha nolkeikeiən, mine nıkin iətəm tatol nolien min iətəm in təhrun məmə kotəhruahru.

⁸ Kəni inəha, saulisien o nəni pətigəmiən İərməniğ, kəni saulisien lak iətəm iətətiğ e kaləpus o nərgin. İətətəu nahməiən o nanusien təuvir, kəni nəmə nian əskasik tətəva ohnik, nəkəkeikei mol məmə iəu mine e nəsanəniən iətəm Uhgın tətəfinə kəm ik.

⁹ Uhgın təmosmiəgəh itah kəni mauin e tah məmə kitah okəhuva rəhan min nətəmiimi nətəm kotasim, kəni təməsolien o nati kəti iətəm kitah kəmotol, mətəu in təmol e rəhan aru əmə nətəligiən, mine nəuviriən. Nian Uhgın təməsol əhanəhiən niftəni mine, mətəu in təmələhu rəkis nəlpəkəuiən məmə in otəfən rəhan nəuviriən kəm tah e Krısto İesu,

¹⁰ mətəu rəueiu, in təmol əpu nəuviriən əha kəm tah e nuvaiən rəha İosmiəgəh rəhatah, Krısto İesu. Kəni Krısto təməhapis nımisiən mine rəhan nəsanəniən, kəni təmasiəgəpın mol əpu suaru rəha nəmiəgəhiən u naunun tikə, kəni kitah kauteh e nanusien təuvir əha.

¹¹ Kəni Uhgın təmitəpın iəu məmə iəu iəgəhati, mine aposil, mine iəgətun o nanusien təuvir əha.

¹² Tol lanəha iətətəu pik nahməiən ohni u ikinu e kaləpus. Mətəu iəsaulisien, mətəu-inu iəkəhrun məmə pəh u iətəhatətə lan, kəni məhrun vivi məmə in təhrun neh viviən nati nak iətəm in təmələhu=pa e nəhlmək o naunun nian.*

¹³ İtəu=pən əmə suaru rəha nəgətuniən u təhruahru iətəm iəməni kəm ik, kəni ol nati u e nəhatətəiən mine nolkeikeiən e Krısto İesu.

¹⁴ E nasiruiən rəha Narmın Rəha Uhgın iətəm tətətiğ e nıkitah, kəni ateruh vivi nati təuvir iətəm Uhgın təmələhu=pən e nəhlməm.

¹⁵ Nəkəhrun məmə rəhak min nətəmiimi əpəha Esia, ilah Fukeləs mine Hermokenəs, ilah rəfin kəmotəgim rəkis motəpəh iəu.

¹⁶ Pəh İərməniğ otasəkəhruiən Onesiforəs mine rəhan min, mətəu-inu nian tepət təmasiru lak mətəfəri rəhak nətəligiən. Kəni təməsaulisien məmə iəmətətiğ e kaləpus.

¹⁷ Nipəhrioniən, nian in təmuva Rom, təməsal pik lak mətəuarus meruh iəu.

¹⁸ !Pəh İərməniğ otasəkəhruiən in e naunun nian! Ik nəkəhrun vivi natimnati təuvir min iətəm təmol kəm iəu əpəha Efəsis.

2

Soldiə təuvir rəha Krısto İesu

¹ Ik u nətik, pəh Uhgın otol nıkim təsanən e nəuviriən iətəm tatsipən e Krısto İesu.

² Nəmətəu rəkis natimnati min u iətəm iəməgətun ik lan e nəhmti nətəmiimi tepət. Kəni os rəhak nəghatiən mələhu=pən e nəhlmı nətəmiimi nəuvein nətəm nətəni nipəhrioniən e lah, kəni ilah okotəhrun nəgətuniən nətəmiimi nəuvein min lan.

³ Nian nərahien otuva, mətəu əhtul əskasik kitah min ik, təhmen e soldiə təuvir kəti rəha Krısto İesu.

⁴ E nian rəha nəluəginiən, soldiə kəti təsolien natimnati rəha nətəmiimi əpnəpın əmə, mətəu tatol əmə uək rəha soldiə mətəu-inu, in tolkeikei məmə rəhan iətəmi asoli rəha soldiə min, nıkin otəgiən lan.

⁵ Kəni e nolien əhmen əmə lanəha, iətəmi tətəiu məmə in otol win, in otəkeikei mıtəu=pən lou min rəha naiuiən, mətəu nəmə təsolien, kəni in otəsosiən nətəouiən rəha nol winiən.

1:7 Rom 8:15 **1:9** Efəs 2:8-9; Tait 3:5 **1:10** Hip 2:14 **1:11** 1Tim 2:7 * **1:12** Suaru pisin o nəuhliniən fes 12b: "kəni məhrun vivi məmə in təhrun neh viviən nati nak iətəm iəu iəmələhu=pən e nəhlməm o naunun nian." **1:14** 1Tim 6:20 **2:3** 2Tim 1:8 **2:5** 2Tim 4:8

⁶ Təhruahru əmə min lanəha məmə iətəmi tatol pik uək e nasumiən, in otaupən məulək lan.

⁷ Ətəlig vivi e nati nak iətəni kəm ik. İərmənig otasiru lam o nəhruniən nipəti nəghatiən min u.

⁸ Ətətəlig e İesu Kristo u nəuaniləuis rəha Tefit, kəni Uhgın təmosmiəgəh in e nımisiən. Kəni inu nanusiən təuvir iətəni pətigəm.

⁹ Kəni iətətəu nahməiən o nanusiən təuvir əha, kəni nipəhriənien, kəməlis iəu e sen təhmen=pən məmə iəu iəkləh kəti uə iohamu itəmi. Mətəu kəsəlisiən nəghatiən rəha Uhgın.

¹⁰ Tol lanəha, iətəhtul əskasik e nahməiən min rəfin rəhak o nasiruiən e nətəmimi nətəm Uhgın təmitəpın ilah, məmə in otosmiəgəh ilah e Kristo İesu, kəni ilah okotətig e nəuviriən əhagəhəg rəha Uhgın, iətəm naunun tikə.

¹¹ Inu nəghatiən tətəni pəhriən məmə,
Okəmə kəhuva kətiəh e Kristo e nımisiən rəhan,
kəni okotəmiəgəh min kitah min.

¹² Okəmə kautəhtul əskasik e nian əskasik min,
kəni kitah okotərmənig min kitah min.
Okəmə kitah kotəniapın lan,
kəni in otəniapın e tah.

¹³ Okəmə kitah kəsotoliən rəhatah nonauvil,
mətəu in tatol rəhan nonauvil,
mətəu-inu Uhgın otəkeikei matol rəhan noliən nian rəfin.

Ioluək təuvir rəha Uhgın

¹⁴ Natimnati min u, onəkəkeikei mətəni mətisiəmaru lan kəm rəham min nətəmimi. Əni əskasik kəm lah lanəha məmə, “İatəni e nərgi Uhgın məmə itəmah nəsotorgəhuiən o nipəti nəghatiən min.” Norgəhuiən lanəha təsasiruiən e iətəmi kəti, mətəu tətərakin əmə nətəmimi nətəm kəutətəu.

¹⁵ Alkut əskasik məmə onəkəkei ioluək təuvir iətəm nian Uhgın tateruh rəham uək, in təhrun nəniən məmə, “Əuəh, nəmol təuvir,” kəni nəsaulesiən o rəham uək, mətəu-inu nətəgətun əhruahru nəghatiən rəha nipəhriənien.

¹⁶ Mətəu əpəh nəghatiən min u tol tanpən əmə iətəm kotərah məsotisiəiən Uhgın, mətəu-inu nətəmimi nətəm kəutəghati lanəha, nəmiəgəhiən rəhalah tatuvən matuvən əmə o noliən min iətəm Uhgın təməki lan.

¹⁷ Nəgətuniən rəhalah in təhmen=pən əmə e nıməgim piən iətəm tətəmahali mətəpət matol iəghin. Suah mil u kuol lanu lan, ilau u Haemeneəs mine Filitəs,

¹⁸ İətəm kinəmkarəpən rəkis e suaru rəha nipəhriənien. Katuəni məmə Uhgın təmol itah kotəmiəgəh min rəkis e nımisiən, kəni ko Uhgın təsəfa minien nipətətah vi nian İesu tuva min. Kəni suah mil u kətuərakin nəhatətəiən rəha nətəmimi nəuvein.

¹⁹ Mətəu tol pau lanəha, nımə iətəm Uhgın tatuvləkin tətəhtul tiəkis, kəni təməte=pən lan məmə, “İərmənig təhrun nətəmi min u rəhan min,” mine, “Nətəmi min u kəutəni məmə ilah nətəmimi rəha İərmənig okotəkeikei motəpəh noliən tərah min.”

²⁰ Ətəlig-to lan. E nımə rəha iətəmi rəhan nautə tətəpət, kətim pişin pişin min tətəpət. Kəməu nəuvein e nimaniviuv təuvir aghin. Kəməu nəuvein e nıməsiə

mətu.* Uək rəha kətim vi, in uək asoli iətəm katisiai. Kəni uək rəha kətim əuas, in uək əpnəpən əmə iətəm tol naulisiən təhmen əmə o nosiən nīmənərik.

²¹ Okəmə iətəmi kəti tatol rəhan nəmiəgəhiən tətəhlan vivi mətəpəh noliən rəha naulisiən, in təhrun noliən uək asoli iətəm katisiai, kəni Uhgīn otələhu kalin məmə rəhan pişin əmə, kəni mol əpenə-penə məmə otol uək təuvir min.

²² Aiu muvən isəu o noliən tərəh min iətəm tateviə e niki nətəm aluə. Kəni itəu=pən vivi suaru rəha natimnati min u: noliən iətəm təhruahru, mine nəhatətəiən, mine nolkeikeiən, mine nəməlinuiən. Itəu=pən suaru əha itəmah nətəmi min u nətəm kautətapuəh o nasiruiən rəha İərmənig e nikilah iətəm təuvir.

²³ Əpəh magim rəkis e nəghatiən alməli min iətəm niyətilah tikə. Nəghatiən min əha kautiuvipə əmə norgəhuiən.

²⁴ Ioluək rəha İərmənig, ko in təsorgəhuiən, mətəu in otəkeikei matol təuvir kəm nətəmi rəfin, kəni otəkeikei muva iətəmi rəha nəgətuniən, kəni rəhan nətəligiən təfəməh.

²⁵ Okəmə nətəmi nəuvein kəutəni rah rəhan nəgətuniən, kəni in otəkeikei məgətun vivi ilah e noliən mətig əmə. Kəni nəmə təhro Uhgīn otegəhan məmə ilah okotəuhlin rəhalah nəmiəgəhiən, məmə ilah okotəhrun niyəhriən.

²⁶ Kəni ilah okəhuva min e nətəligiən təuvir, kəni motagim rəkis e ləlig rəha Setən, iətəm təmaskəlim ilah kəni kautol nəuiən.

3

Noliən tərəh min iuəkir o Naunun Nian

¹ Mətəu onəkəkeikei məhrun nəghatiən u məmə nian əskasik min okəhuva iuəkir o Naunun Nian.

² Tol lanəha mətəu-inu, nətəmi okautətəlig aru əmə e lah min, kəni ilah okotolkeikei pik məni. Nətəmi nətəm kəutəni aru əmə nati, mətəfu aru ilah min, mətəni rah nətəmi mine Uhgīn, mətəhti nəuia tatə mine məmə, mətəpəh nəniən tagkiu e nikilah, kəni okəsotisiəiən Uhgīn.

³ Rəhalah nolkeikeiən otarfu, məsotaluiən e nərahən kəti okol e lah. Okəsotarməniəgiən e noliən min rəhalah. Nikilah otəgiən o nərəkiniən nətəmi mine nərgilah. Okotəməki e nati iətəm təuvir.

⁴ Ilah kəuit kəsua min, kəni okotol natimnati tərəh nəuvein mətəu kəsotətəligiən məmə nati nak otiet lan. Kəni ilah okotəfəri aru ilah, kəni ilah okotolkeikei pik natimnati o nətəuiən təuvir e niyətilah, mətəu ilah okəsotolkeikeiən Uhgīn.

⁵ Okotol noliən min rəha nəfaki min məmə nətəmi okoteruh, mətəu ilah okəsotolkeikeiən məmə nəsanəniən rəha Uhgīn otəuhlin nikilah. Uvən isəu o nətəmi min u.

⁶ Əpəh əmə ilah mətəu-inu nəuvein kauteh suaru o nuvəniən lahuənu min, kəni mautiuvipə rəkis nətəligiən rəha niyətan nətəm rəhalah nətəligiən təsəskasikiən. Təfəgə tərəh min rəha niyətan min u, in tiəkis pik o lah, kəni noliən tərəh min tepət iətəm ilah kautolkeikei, kautiuvipən ilah.

⁷ Kəni niyətan min əha kautətəlig vivi e nəghatiən min rəfin rəha nətəmi min əha, mətəu ko kəsotəhruniən nəghatiən rəha niyəhriən.

⁸ Aupən ikin, Janes mine Jampres kəmətuəməki e Mosis,* kəni e noliən əhmen əmə lanəha, nətəmi min əha kautəhti nəghatiən rəha niyəhriən.

* **2:20** Nəghatiən əhruahru rəha Kris tətəni məmə, “E nime rəha iətəmi rəhan nautə tepət, pilet pişin pişin min tepət. Kəmol nəuvein e aiən u kol tətəraip-oraip, nəuvein e silfə, nəuvein e nigī, nəuvein e niftəni.” **2:22** 1Tim 6:11 **2:23** 1Tim 4:7 **3:1** 1Tim 4:1 **3:5** Mat 7:15,21; Tait 1:16 * **3:8** Janes mine Jampres, ilau iəmki nərik mil rəha kig rəha İjip. Nərgilau tikə e Nauəuə Rəha Uhgīn, mətəu ilau əha ikin e nauəuə pişin min rəha nətəm İsrel.

Nətəmimi mın u, rəhalah nətəligiən tərıauəh e noliən tərāh mın, kəni noliən rəha nəhatətəiən rəhalah in neiuəiən əmə in əmə.

⁹ Mətəu nəgətuniən eiua rəhalah, ko təsəhtuliən tuvəh, mətəu-inu nətəmimi rəfin okoteruh məmə ilah kəsotəhruniən nati iətəm kəutəghati lan, kotəhmen=pən əmə e suah mil əha.

Nəghatiən rəha Pol kəm Timoti

¹⁰ Mətəu ik, Timoti, ik nəmətəu=pən rəhak nəgətuniən, mine noliən rəha nəmiəgəhiən rəhak, mine nati nak iətəm iəkolkeikei məmə iəkol, mine rəhak nəhatətəiən, mine noliən rəha nətəligiən rəhak iətəm təfəməh, mine rəhak nolkeikeiən, mine nəhtul əskasikiən rəhak,

¹¹ kəni nəkəhrun nian əskasik mın iətəm tətuvə e rəhak nəmiəgəhiən, mine noliən tərāh mın iətəm katol lak. Kəni nəkəhrun noliən əskasik mın iətəm kəmöl lak əpəha Antiok, mine İkoniam, mine Listra. Mətəu İərməniğ təmos rəkis iəu e natimnati mın rəfin əha.

¹² Nipəhriənian, nətəmimi rəfin nətəm kotolkeikei məmə okotol noliən iətəm Uhgın tolkeikei, kəni motol e Kristo İesu, nətəmimi okotol tərāh kəm lah,

¹³ mətəu nian kətiəh mın əmə, nol təfagə tərāh mın mine nətəmimi rəha neiuəiən,[†] ilah okotol noliən tərāh məhuvən motol nətəm kotərah agin. İlah nətəm kəteiuə e lah,[‡] kəni ilah okoteiuə pik agin e nətəmimi.

¹⁴ Mətəu ik, Timoti, onəkeikei mətitəu=pən əmə natimnati təuvir mın iətəm kəməgətun ik lan nətəm nəməni əskasik rəkis nipəhriənian lan, mətəu-inu ik nəkəhrun vivi nətəmimi nətəm kəmotəgətun ik lan.

¹⁵ Kəni nian nəmatəkəku mətəurus=pa u rəueiu, nəməhrun Nauəuə Rəha Uhgın iətəm təhrun nəfinəiən neinatigiən məmə nəkəhrun nosiən nəmiəgəhiən itulin lan o nəhatətəiən e Kristo İesu.

¹⁶ Nəghatiən mın rəfin e Nauəuə Rəha Uhgın, kəmotəpən əmə e nohli Uhgın, kəni kəutasıru e tah. Kəutəgətun itah natimnati tepət. Mautəni əpu noliən tərāh mın rəhatah, mautəgəu əhruahru itah, kəni məutəgətun itah e noliən mın iətəm kotəhruahru.

¹⁷ Kautol əpenə-penə itah u nətəmimi rəha Uhgın məmə kitah kəhuva nətəmimi nətəm kotəhrun noliən uək təuvir mın rəfin.

4

¹ Timoti, oiəkəni=pinə nəghatiən keikei kəti kəm ik e nəhmti Uhgın mine Kristo İesu iətəm otakil noliən rəha nətəmimi rəfin, nətəm kəutəmiəgəh mine nətəm kəmoħmis, kəni oiəkəni=pinə nəghatiən u mətəu-inu in otuvə mın mətərməniğ. Kəni inəha, iətəkeikei mətəuvahag əskasik mətəni kəm ik məmə,

² əni pətiğəm nəghatiən rəha Uhgın, kəni əhtul maru o nəni pətiğəmiən, nati əpnəpın məmə otimətiğ əmə, uə tiəkis. Uhalpın nati məgəu əhruahru noliən rəha nətəmimi, əniəhu noliən tərāh rəha nətəmimi, kəni məuvahag məfəri nətəligiən rəha nətəmimi. Kəni nian natol uək mın u, rəham nətəligiən otəkeikei məfəməh, kəni rəham nəgətuniən otəkeikei məhruahru vivi məuvir.

³ Nəkəkeikei mol lanəha mətəu-inu, nian iətəm tətuvə, nətəmimi okəsotolkeikeiən məmə okotətəliğ e nəghatiən pəhriən. Mətəu nikilah əmə otit ilah mın, kəni ilah okotos iəgətun pişin pişin mın motolkeikei məmə

3:8 Eks 7:11 **3:11** Uək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11** Sam 34:19 **3:12** Mat 16:24; Jon 15:20; Uək 14:22 † **3:13** “nətəmimi rəha neiuəiən” – Nipətin məmə ilah nətəmimi nətəm kəutəni məmə ilah kautol nati kəti məmə okoteiuə e nətəmimi nəuvein. Inu təhmen e nətəmimi nətəm Pol tətəni kəm Timoti. İlah kəutəni məmə ilah nəgətun mın rəha niməfaki, mətəu kəpə, kəuteiuə. Səniəmə rəha niməfaki. Kəutəni əmə rəhalah əmə nətəligiən mın məmə okoteiuə e nətəmimi. ‡ **3:13** Setən uə nətəmimi pişin mın okoteiuə e lah. **3:16** Rom 15:4

nəgətun min okotəhli matəlgilah motəgətun nəghatiən min iətəm ilah əmə kotolkeikei.

⁴ Kəni ilah okotəuhlin nimatəlgilah o nətəligiən e nəghatiən pəhriən, kəni məhuvən məutətəlig e nonagei eiua min.

⁵ Mətəu ik, ateh vivi rəham nətəligiən mine rəham noliən min e nian min rəfin, nati əpnapin nati pişin pişin min kəutəhuva e rəham nəmiəgəhiən, kəni əhtul əskasik nian nərahiən tətuvə, kəni uvən məni pətigəm nanusiən təuvir, kəni ol rəfin uək iətəm Uhgın təməfinə kəm ik məmə onəköl.

⁶ Timoti, ol natimnati min əha, mətəu-inu otəsuvəhiən, iəu iəkimis. Kəni rəueiu nəmiəgəhiən rəhak təhmen e wain iətəm kinatiuvi=pən e oltə məmə oköl sakrifais lan.*

⁷ E rəhak nəluəginiən təuvir rəha nəhatətəiən, iəmatu vivi e nəhlmək, kəni e rəhak naiuiən, iəu iəmaiu vivi rəkis mətəuarus=pa naunun naiuiən, kəni iəu iəmətaskəlim vivi noliən əhruahru rəha nəhatətəiən kəni iəməsəpəhiən uək rəha nani pətigəmiən nanusiən təuvir.

⁸ Kəni rəueiu, İərməniğ iətəm rəhan nakiliən təhruahru vivi, in təmol əpenəpenə e nətəouiən rəhak, inu kəfəfau rəha iətəm tatol win e rəhan naiuiən, kəni in otəfəfau=pa kəm iəu e nian rəha nakiliən mətəu-inu in təmakil iəu məmə rəhak nəmiəgəhiən təhruahru. Kəni səniəmə iəu pişin əmə, mətəu otəfən kəm nətəmimi rəfin nətəm kotolkeikei məutəhtəhmin məmə in otuva min.

Pol təməni pətigəm nanusiən rəha in min nəuvein

⁹ Əsal uəhai əmə rəham suaru məmə onəkuvə meh iəu,

¹⁰ mətəu-inu Timəs, u tolkeikei pik nati rəha niiftəni u, in tinəpəh iəu minuvən Təsalonaikə. Kresens tinuvən rəkis Kəlesia, kəni Taitəs tinuvən rəkis Talmesia.

¹¹ Mətəu Luk pişin əmə itimlau min. Təuvir məmə nian nətuvə, onəkət Mak itəlau min, mətəu-inu in təhrun nasiruiən e uək rəhak.

¹² İəmahli=pən rəkis Tikikəs tuvən əpəha Efəsīs.

¹³ Kəni nian nəkuva, onəkös rəhak kot iətəm iəmələhu kəm Karpəs əpəha Troas, kəni onəkös min rəhak nauəuə min iətəm kəmaiu-aiu,† kəni iəkölkeikei pik min məmə onəkös nauəuə min u kəmol e niłosi sipsip.

¹⁴ Suah u Aleksantə u iətəmimi rəha noliən uək e aiən, in təmatol tərəh lak. İərməniğ otəfən nitai nətəouiən rəhan o natimnati min əha.

¹⁵ Kəni ik min, atətəu ik o suah konu, mətəu-inu tətəhtipəsīg e nəghatiən min rəhatah.

¹⁶ Nian iəmaupən məhtul e kot məmə iəkəni pətigəm nəghatiən min rəhak, suah kəti təməsəhtul pətigəmiən masiru lak, mətəu nətəmimi rəfin kəmotəgim motəpəh iəu. Pəh Uhgın niğin otəsəhtien natimnati rəfin iətəm ilah kəmotol.

¹⁷ Mətəu İərməniğ təməhtul e nikalik məfa nəsanəniən kəm iəu məmə iəkəni pətigəm vivi nəghatiən rəhan, kəni pəh Nanihluə‡ min okotətəu. Kəni təmləfətigəm iəu e nohli laion.§

¹⁸ İərməniğ otös rəkis iəu e nərahiən min rəfin iətəm oköl kəm iəu, kəni in otəskəlim vivi iəu, kəni mos iəu iəkuvən e negəu e neai, iğin tətərməniğ iğin. Pəh okətəfəri nərgin tətuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.

Naunun nəghatiən

4:3 1Tim 4:1 **4:6** Fil 2:17 * **4:6** Nian nəuvein, nian nətəm İsrəl kəutöl naunun e lafet, kəni məutəuvəregin wain məmə kəutöl sakrifais lan tətuvən kəm Uhgın. Təsuvəhiən nəmiəgəhiən rəha Pol tol naunun, kəni in təməni məmə nəmiəgəhiən rəhan təhmen e wain u tatol naunun e lafet lan. **4:7** 1Tim 6:12 **4:8** 1Kor 9:24-25 **4:11** Uək 15:37-39; 2Kor 8:23; Kol 4:14 † **4:13** E nian əha, nauəuə rəfin kəmaiu-aiu. Kotos məpepe əfəməh kəti kəni kəmaiu-aiu. **4:13** Uək 20:6 **4:14** Aes 59:18; Rom 2:6 ‡ **4:17** Nanihluə, İanihluə – Afın-to e tiksınəri. § **4:17** Nəghatiən min nəuvein e fes min 9-17, təhmen əmə e nəghatiən min nəuvein e Sam 22.

¹⁹ Iatəni təuvir kəm Prisilə mine Akuilə, mine Onesiforəs mine rəhan min.

²⁰ Erastəs təməsītəu=paian iəu, in əpəha Korən. Kəni nian iəmiet Maelitəs, mupəh Trofiməs tətətig mətəu-inu in tatimis.

²¹ Alkut pik məmə nəkuva uəhai əmə u ikinu, uərisig nian rəha nətəpuiən. Iupuləs tətəni təuvir kəm ik, kəni Putens, mine Linus, mine Klotiə, mine piatah min rəfin u ikinu kəutəni təuvir kəm ik.

²² Pəh Iərmənig tətətig itəlau min. Pəh Uhgin otəfinə rəha nəuviriən kəm təmah.

Taitəs

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm Taitəs Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Taitəs

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Pol təmətei nauəuə u tatuvən kəm Taitəs. Taitəs in Ianihluə* kəti iətəm təməhatətə e Krīsto. Pol təmiuvi=pa in o Krīsto, kəni Taitəs təmöl uək tepət ilau Pol təhmen əmə e Timoti. Kauteh nərgin nian tepət e Niutestimīn.

?Natigian təhro lanu lan nian təmətei? Pol mine Taitəs kəmian e nitəni u Krit, kəni ilau kəmuətuəuin niməfaki kəti u ikīnu. Pol təmiet min, mətəu təməni=pən kəm Taitəs məmə in otətətig mol rəfin uək iətəm tətətig ikīn əha. Krit in nitəni kəti iətəm tərīauəh vivi e nolīən tərāh min, nətəmimi kauteiuə pik nian rəfin, mətəuən pik, kəni mətəlpah. Nəuvein kautəhuva e niməfaki kəni mətəni nəghatiən kəuteiuə tepət məmə okotos məni lan.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol tolkeikei məmə otəsiru e Taitəs e rəhan min uək əpəha e niməfaki əpəha Krit. Taitəs otəkeikei məfəri nətəmimi məmə okəhuva eldə min o nehīən niməfaki. Kəni Pol tətəghati e nolīən rəha nəghatiən kəm nətəmimi min u kəsotohtəu-pəniən nətəligiən rəha Taitəs. Kəni məfən nəgətuniən nəuvein rəha nəhatətəiən mine naliuəkīən əhruahru. Kəni in təməni məmə Taitəs otəsisig viviən e nəgətuniən eiue min. Naunun nəghatiən təməni məmə otahli=pa iətəmimi kəti tuva masiru e niməfaki, kəni Taitəs in otəkeikei muva min masiru e Pol.

Pol təməni təuvir kəm Taitəs

¹ Taitəs. İəu Pol, iətətei nauəuə u kəm ik. İəu slef kəti rəha Uhgīn, kəni iəu aposil kəti rəha İesu Krīsto. Təmāhli=pa iəu məmə iəkəsiru e nətəmimi nətəm Uhgīn təmītəpīn rəkis ilah məmə rəhan min, məfəri nəhatətəiən rəhalah, masiru e lah məmə okotəhrun nəgətuniən pəhriən. Nian nətəmimi kəutohtəu=pən nəgətuniən pəhriən əha, kəni rəhalah nəmiəgəhiən otəhruahru kotəhmen=pən e nolīən iətəm Uhgīn tolkeikei.

² Kitah kotəhrun nīpəhriənīən əha, kəni motəhatətə lan. Kəni e nolīən əha, rəhatah nətəligiən tətətig əskasik rəkis məmə okotos nəmiəgəhiən itulīn. Aupən rəkis agin iətəm Uhgīn təməsöl əhanəhiən natimnati rəfin, mətəu Uhgīn tīnəni rəkis nəmiəgəhiən itulīn əha, məmə in otol lanəha. Kəni kitah kotəhrun əmə in təseiueiən nian kəti mine.

³ Kəni e nian əhruahru iətəm Uhgīn təməni, in təmöl məmə nətəmimi okotəhrun nəghatiən rəhan. İlah kotəhrun mətəu-inu Uhgīn İosmiəgəh rəhatah təməni mələhu nəghatiən kəti məmə təməfa uək u tətətig e nəhlmək məmə iəu iəkəni pətīgəm nəghatiən əha rəha nəmiəgəhiən itulīn.

⁴ Taitəs, rəhalau nəhatətəiən kətiəh, kəni e nolīən rəha nəhatətəiən, in təhmen əmə məmə ik nətik pəhriən.

Rəhak nəfakiən məmə Uhgīn Tatə rəhatah ilau Krīsto İesu, İosmiəgəh rəhatah, pəh okuəfinə rəhalau nəuviriən kəm ik, kəni muələhu nəməlinuiən tətətig ohnik.

Uək rəha Taitəs əpəha Krit

⁵ E nian iəmiet Krit, kəni iəmələhu ik nətətig məmə onəköl rəfin uək iətəm tətətig, kəni məmə onəkəfəri eldə min rəha niməfaki min, e taun min rəfin e nitəni Krit təhmen əmə mə inu iəməni mine kəm ik.

* : Nanihluə, Ianihluə – Afin-to e tiksınəri. **1:2** Kol 1:27 **1:4** Rom 1:7; 2Kor 8:23; Kəl 2:3

⁶ Eldə mīn rəha niməfaki, nəmiəgəhiən rəhalah otəkeikei məhruahru aḡin, kəni nolien tərah kəti tikə lan. Kəni ilah məsotol-pəniən rəhalah mīn nīpətan, kəni rəhalah kəlkələh mīn okotəkeikei motəhatətə e Uhgīn, kəni məsotan əpnəpiniən motol natimnati təsəhmenien, kəni məsotəhtien nəuia rəhalah tatə mine māmə māmə nətəmimi okotəni rah ilah ohni.

⁷ Nəmiəgəhiən rəha eldə mīn rəha niməfaki otəkeikei məhruahru vivi mətəu-inu ilah kautos uək asoli rəha Uhgīn. Ilah nətəm kəuteh vivi nətəmimi, okotəkeikei motol lanəha māmə kəsotəfəri aruiən ilah, məutəkeikei kəm nətəmimi māmə okotohtəu=pən nətəligiən rəhan kəni nīkilah təsəmei uəhaiən. Kəni okəsotol uəhaiən niəməha. Səniəmə ilah nətəmimi rəha napisiən uə nəməuiən, kəni səniəmə ilah nəumis mīn nətəm kautolkeikei pik məni məutaiu e nolien tərah mīn māmə okotos.

⁸ Mətəu nəmiəgəhiən rəhalah in otəkeikei mol mīn lanu. Ilah okotəkeikei mauteruh vivi nətəmimi nətəm kəutəhuva imalah ikīn. Ilah nətəm kətolkeikei māmə okotol əmə natimnati iətəm təuvir, kəni nolien rəhalah in tətəgətun māmə ilah nətəm mətəh, kəni koteinatig. Ilah nətəmi rəha nītəu-pəniən nəghatiən rəha Uhgīn. Rəhalah nəmiəgəhiən in otəkeikei məhruahru vivi e nəhmti Uhgīn. Ilah kotəhrun nəni aruiən e nīkilah māmə okotəpəh nolien natimnati iətəm tərah kəni mautol əmə nati iətəm təuvir.

⁹ Ilah okotəkeikei motəhatətə əskasik e nəghatiən rəha nanusiən təuvir māmə in nīpəhrieniən təhmen=pən māmə kəməgətun ilah lan. Kəni inəha, ilah koteinatig vivi o nəgətuniən nətəmimi e nəgətuniən pəhrieniən iətəm in təhruahru māmə ilah okotohtəu=pən. Kəni nian nətəmimi nəuvein okotəni nəghatiən mīn iətəm tol pišin e nəgətuniən pəhriən, kəni nətəmi asoli mīn rəha niməfaki okotəgətun əhruahru ilah motəni=pən kəm lah māmə rəhalah nəgətuniən in neiuəiən.

¹⁰ Iətəghati mīn lanu mətəu-inu nətəmimi tepət e niməfaki əpəha Krit kotəməki e nīpəhrieniən u. Ilah, nəghatiən rəhalah tətətipərəh pik təhmen e kaluəluə, mətəu nuhuən lan tikə, kəni mautiuvī rəkis nətəmimi nəuvein e nəgətuniən eiua mīn rəhalah. Nətəmimi tepət rəha Isrel nətəm kəutəhatətə e Kristo, ilah kəutəhtul əskasik o Lou rəhalah, məutəni māmə okəkeikei kəhgi=pən nətəmimi māmə Uhgīn otosmiəgəh ilah. Ilah nəgətun eiua mīn.

¹¹ Ahtipəsīg e nəghatiən rəhalah māmə okəsotəgətuniən e niməfaki nəgətuniən əha kotərəh iətəm kəsotəhruahruian māmə okotəgətun, mətəu-inu nəgətuniən rəhalah tətərəkin-rəkin nəhatətəiən rəha nəuaniləuis mīn rəfin rəha nətəmimi nəuvein. Ilah kautəgətun neiuəiən əha mətəu-inu kətolkeikei māmə okotos məni lan, mətəu kəsotaulisiən ohni.

¹² Iətəm Krit kəti aupən, in iəni kəti rəhalah, in mīn təməni mīn lanu māmə, “Nətəm Krit, ilah nətəmi rəha neiuəiən nian rəfin. Kəni ilah kotəhmen e kuri arpi mīn. Kəni ilah nəlpah, nian rəfin ilah kətolkeikei əmə māmə kəutauən.”

¹³ Mətəu nəghatiən rəha iəni u, in tol əmə nīpəhrieniən. Kəni tol lanəha, ahi ilah məni=pən kəm lah māmə rəhalah nəgətuniən in neiuəiən, pəh ilah okotəhatətə əmə e nəghatiən pəhriən,

¹⁴ kəni ilah okəsotohtəu-pəniən nonagei rəha nətəm Isrel mine nəghatiən rəha nətəm kəutəpəh nəghatiən pəhriən.

¹⁵ Kəni nəkotəhrun māmə nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmti Uhgīn, nati tikə iətəm otol ilah kotamīkmīk. Mətəu nətəmimi nətəm kəutamīkmīk e nəhmti Uhgīn mətəu-inu ilah kəsotəhatətəiən e Iesu, kəti nolien kəti tikə iətəm otol ilah kotəhruahru. Kəni tol lanəha, nətəligiən mine nīkilah pəti kəsəhruahruian, kəni ilah kotərəru nakiliən nati iətəm təuvir, mine nati iətəm tərah.

¹⁶ İlah kəutəni məmə kotəhrun Uhgın, mətəu noliən rəhalah tətəgətun məmə kəuteiuə, ilah kəutəuhlin nəmtahlah kəm Uhgın. Nətəmimi mın əha kotərah agın, motalməli məutəhti nəuia Uhgın, kəni ko ilah kəsotoliən nati təuvır kəti mine.

2

Nəgətuniən iətəm təhruahru

¹ Mətəu ik Taitəs, ik onəkeikei məgətun vivi nətəmimi e nəgətuniən iətəm tətəu=pən nəghatiən əhruahru e İesu.

² İk onəkəkeikei nəgətun nauəhli mın məmə e naliuəkien rəhalah, ilah okotan mətig, kəni məsotəmnim pikien wain, kəni noliən rəhalah otəkeikei məhruahru vivi pəh nətəmimi okotisiəi ilah, kəni ilah okotəkeikei mautəni aruiən e nikilah məmə kotəpəh noliən natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvır. Nəhatətəiən rəhalah otəkeikei məmnim vivi e nəghatiən rəha Uhgın. Kəni ilah okotəkeikei motolkeikei nətəmimi. Kəni motəkeikei motəhtul tiəkis e nian iəkis mın u kəutəhuva e rəhalah nəmiəgəhiən.

³ Kəni e noliən əhmen əmə lanəha, nəkəkeikei məgətun vivi nıpətauəhli mın məmə ilah okotəkeikei motol noliən iətəm təhruahru məmə otəfən nisaiən kəm Uhgın. Kəni ilah okəsotəniən nikali nətəmimi. Kəni səniəmə nıpətan rəha nəpisiən. Mətəu ilah okotəkeikei motəgətun nəmiəgəhiən əhruahru.

⁴ İnəha, ilah okotəgətun nıpətan mın e suaru iətəm ilah okotolkeikei rəhalah mın nəman mine nenətilah mın.

⁵ İlah okotəkeikei motəgətun nıpətan məmə ilah nıpətan mətig nətəm kotəhrun nəni aruiən e nikilah məmə kotəpəh noliən natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvır. Kəni ilah kəsotan ənpəniən, kəni mautisiəi rəhalah mın nəman, kəni mauteh vivi natimnati mın rəha lahuənu, kəni ilah mautol təuvır kəm nətəmimi. Nian kautol noliən tol mın lanəha, kəni motəniəhu nətəmimi məmə kəsotəni rahien nəgətuniən rəha Uhgın.

⁶ Kəni təhmen əmə mın, otəghati əskasik kəm nətəm aluə məmə ilah kotəhrun nəni aruiən e nikilah məmə kotəpəh noliən natimnati tərəh kəni mautol əmə nati iətəm təuvır.

⁷ Kəni ik, e natimnati rəfin, onəköl əmə nati əhruahru mın, pəh ilah okotətəu=pən nati nak natol. Nian onəkəgətun, nəmiəgəhiən rəham otəkeikei məhruahru, mol nəghatiən rəham təfigəm.

⁸ İk onəkəkeikei mətəni əmə nəghatiən pəhriən, məmə nətəmimi okəsotəniən neiuəiən lan. Pəh in otol rəham tikimır mın okotaulis lan mətəu-inu ilah kəsotəh-pəniən noliən tərəh kəti mine lam, kəni məsotəniən nati tərəh kəti e tah.

⁹ Əgətun vivi slef mın məmə ilah okotol nəuia rəhalah iətəmi asoli mın e natimnati rəfin, məmə nikilah otəgiən o uək rəhalah. Slef mın okəsotəniən nitai nəghatiən rəha nətəmi asoli mın rəhalah,

¹⁰ kəni məsotəkləhiən kəm lah, mətəu nian rəfin ilah okotəkeikei mautol natimnati əhruahru mın, məmə rəhalah nətəmi asoli mın okotəni nıpəhriənien e rəhalah uək. Kəni okəkeikei motəhrun məmə nian rəfin uək rəhalah otəkeikei mətəuvır. E noliən iətəm okotol e natimnati rəfin, otəgətun məmə nəgətuniən rəha Uhgın İosmiəgəh rəhatah, in təhruahru məuvır, kəni nətəmimi okotolkeikei məutohtəu=pən.

¹¹ İk onəkəkeikei məgətun natimnati mın rəfin əha mətəu-inu Uhgın təmerəh rəkis e suaru o nətəmimi rəfin məmə otosmiəgəh ilah lan nian otəfən rəhan nəuviriən kəm lah.

¹² Nəuviriən əha rəha Uhgın tətəgətun məmə nian kitah kəutatig əhanəh e nəhue niftəni, kotəkeikei motəpəh nitəu-pəniən noliən tərəh mın mine natimnati tərəh mın rəha nəhue niftəni iətəm kauteviə e nikilah, mətəu okotan mətig, kəni nəmiəgəhiən rəhatah otəhruahru vivi motəhmen=pən məmə kitah nətəmimi rəha Uhgın.

¹³ Nəmiəgəhiən rəhatah in otəkeikei matol mın lanu lan nian kitah okautəhtahnin nian Iesu Krısto, rəhatah Uhgın əsanən mine rəhatah Iosmiəgəh, in otuva mın lan e nepətiən əhagəhag rəhan. Nian əha in təuvir pik agın, kəni kitah kotəhrun məmə otəpanuva, kəni matol nikitah tətəgiən.

¹⁴ Iesu nikin təmagiən məmə otimıs o tah, kəni mətəou nəmiəgəhiən rəhatah mos rəkis e nəsanəniən rəha noliən tərəh mın rəfin, kəni mafəl vivi itah məmə kitah okəhuva rəhan mın nətəmimi nətəm kotolkeikei məmə kautol əmə nati iətəm təuvir.

¹⁵ Natimnati mın u, onatəgətun ilah e niməfaki. Əfəri nətəligiən rəhalah məmə okautohtəu=pən İərmənig, kəni məghati əskasik kəm nətəm kəutohtəu=pən nəghatiən eiuə mın. Uhgın təməfinə uək əha kəm ik, kəni əghati mın lanu lan. Soliən məmə iətəmimi kəti otəni rah ik. Segəhaniən məmə iətəmi kəti otəni məmə rəham nəghatiən in nati əpnəpın əmə. Nətəmimi rəfin okotəkeikei motisıai rəham nəghatiən.

3

Noliən rəha nəfaki mın

¹ Taitəs, əni=pən vivi mın kəm rəham nətəmimi məmə okotisıai nətəmi asoli mine kəpmən rəhalah. Okotəkeikei mautol nəuialah, kəni mautəhtul maru e nian rəfin o noliən uək iətəm otəsiru e nətəmimi.

² Kəni ilah okəsotəghati eiuəniən o nərəkiniən nərgi nətəmimi, kəni okəsotoliən timəti, mətəu ilah nan mətig əmə kəni mautol təuvir kəm nətəmimi, kəni mautosiahu rəhalah nətəligiən mautisıai nətəmimi rəfin.

³ Kautol mın lanu mətəu aupən kitah kotərəh kəmotəhmen əmə e lah. Kəni Uhgın təmasiru e tah nian kitah mın kəmautol noliən tərəh mın əha, kitah ianməli mın. Kəməsotoliən nəuia Uhgın. Nəfən-əfəniən rəha nərahian təmərəkin itah. Kəni noliən tərəh mın rəhatah iətəm kitah kəmautolkeikei, kəmautarmənig e tah. Kitah kəmautol əmə nəuialah, kəni kəmautol noliən tərəh rəfin. Kəni kəmautolkeikei natimnati mın rəha nətəpısın. Noliən tərəh rəhatah təmol məmə nətəmimi kotəməki e tah, kəni kitah kəmautəməki e tah mın.

⁴ Mətəu nian nolkeikeiən mine nəuviriən rəha Uhgın Iosmiəgəh rəhatah təmietigəm=pa,

⁵ kəni in təmosmiəgəh itah, mətəu səniəmə təmol mətəu-inu kitah nətəmi əhruahru. !Kəpə! In təmosmiəgəh itah mətəu-inu təmasəkəhruin itah. In təmosmiəgəh itah nian Narmın Rəha Uhgın təmafəl rəkis noliən tərəh mın, kəni kotair vi mın, kəni Narmın təməuiək e nikitah.

⁶ Iesu Krısto Iosmiəgəh rəhatah, in suaru iətəm Uhgın tatətəlmın nikitah tətəri e Narmın Rəhan, kəni tatol e nikin agiən.

⁷ In təmol itah kotəhruahru e nəhmtin e nəuviriən rəhan məmə okotəhatətə e rəhan nəghatiən iətəm təmənı kəm tah məmə o nian kəti, kitah kotatig itulin kitah mın.

⁸ Inu nəghatiən kəti in nəghatiən pəhriən.

Kəni iəu iəkölkeikei məmə onəkəgətun vivi nətəmimi lan məmə okotəhrun vivi. Nəgətuniən mın əha okotasiru e nəfaki mın məmə rəhalah nətəligiən

otətatiġ əskasik əmə e noliən natimnati iətəm təuvir. Nəġətuniən mın u ilah kotəuvir kəni okotasiru vivi e nətəmimi.

⁹ Mətəu nəkəpəh nəġhatiən alməli mın iətəm nətəmimi kəutəni tol mın lanu lan: kautos nərgi lus mın aupən mın ikin mautil məmə nərgi lus mın rəhalah təfəməh, kəni okotəfəri ilah aru lan; kəni mautil ilah mın kəni mautiləhu ilah mın o nıpəti nəġhatiən rəha Lou rəha Mosis. Əpəh əmə nəġhatiən mın u mətəu-inu ko təsasiruiən e iətəmi kəti mine, kəni rəhan nəuviriən tikə.

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tatol nətəmimi kəutəuəri ilah mın o nəġhatiən tol mın lanəha, onəkuvən məġhati əskasik kəm in kəni məniəhu. Mətəu nəmə tatol mın, kəni nəkuvən mın məniəhu mın. Nəmə nəməniəhu pau mau keiu, mətəu in tatəkeikei e rəhan noliən, kəni otəhtul=pən isəu ohni motəpəh.

¹¹ Mətəu ik nəkəhrun məmə iətəmi kəti tol lanu lan, rəhan nətəligiən tərəh kəni tatol kekəu-ekəu, kəni matol təfəgə tərəh e nəhmti Uhgın. Rəhan əmə noliən tətəġətun məmə in iol rah nati.

Naunun nəġhatiən rəha Pol

¹² Oiəkahli=pinə suah mil u kəti, Ateməs uə Tikikəs otuvnə meh ik. Nian otuvnə, ik onəkəkeikei məsal uəhai əmə e suaru mə onəkuvnə meh iəu əpəha taun Nikopolis, mətəu-inu iəu iəmolkeikei məmə iəkuvən matig ikin e nian rəha nətəpuian.

¹³ Kəni iətəmimi keiu, Apolos mine Sinəs u in ieinatig e lou,* ilau katualiuək e rəhalau naliuəkien, mətəu ik onəkasiru e lau məmə natimnati rəfin rəhalau otəkeikei matig.

¹⁴ Rəhatah nətəmimi okotəkeikei motəhrun vivi suaru o noliən uək kəni mautil nati iətəm təuvir məmə ilah kotəhrun nasiruiən e nətəmimi nəuvein nətəm rəhalah natimnati təsəhmenian. Təsəuviriən məmə ilah kotatig əpnəpin əmə.

¹⁵ Nətəmi mın u nətəm itimah iəutatig kəutahli=pinə nəġhatiən təuvir kəm təmah. Kəni əni təuvir kəm nəfaki mın nətəm kotolkeikei itimah.

Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah.

3:9 2Tim 2:14,16 **3:10** Mat 18:15-17 **3:12** Efəs 6:21-22; Kol 4:7-8 * **3:13** Ieinatig e lou — Suah kəti iətəm təhrun vivi lou rəha kot, kəni in tətəġhati rəha nətəmimi nətəm kəutəhuvən e kot. **3:13** Uək 18:24; 1Kor 3:5-6 **3:14** Efəs 4:28

Fīlimon

Nauəuə iətəm Pol təmətei tuvən kəm Fīlimon Nəghatiən əkuəkīr rəha nauəuə u Fīlimon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Pol təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm Fīlimon əpəha e niməfaki ikīn Kolosi. Ilau niəli təuvīr mil. Fīlimon in iətəmimi kəti iətəm tatos slef mīn.

?Natīgīən təhro lanu lan nian təmətei? E nian əha, nətəmimi tepət kautos slef. Kəni nəfaki mīn nəuvein mīn, ilah mīn kautos slef mīn. Fīlimon, rəhan kəti əha ikīn slef, nərgīn u, Onesiməs. Mətəu Onesiməs, mətə in təkəkləh e mənī nəuvein rəha Fīlimon, kəni əmeiko, in magīm. Nəmə Fīlimon oteruh Onesiməs, lou rəha Rom tətəni məmə Fīlimon təhrun nohamuiən tīmīs. Mətəu Onesiməs təmeruh Pol əpəha e kaləpus ikīn Rom, kəni Pol təmənī pətīgəm Nanusīən Təuvīr kəm in, kəni təməhatətə e Iesu Krīsto. Kəni Onesiməs in təmasīru e Pol. Kəni Pol təmahlī=pən in tītəlig=pən o Fīlimon. Pol təmənī kəm Fīlimon məmə nati əpnəpīn Onesiməs in slef rəhan, mətəu rəueiu in pian e Iesu Krīsto.

?Təmətei nauəuə u o nak? Pol təmətei nauəuə u mətətapuəh o Fīlimon məmə otalu e nolīən rəha Onesiməs, kəni mos in tītəlig=pa mīn. Nati əpnəpīn məmə in rəhan slef, mətəu Pol tolkeikei məmə Fīlimon oteruh Onesiməs təhmen əmə məmə in pian kəti e Iesu Krīsto. Nətəmimi nəuvein, nīkilah təhti məmə Apīa (fes 2) in pətan rəha Fīlimon, kəni Akipəs in nətīn.

¹ Iəu Pol, iətəm iətətig e kaləpus o Krīsto Iesu, itīmlau piatah Timoti, iətuəni təuvīr kəm ik Fīlimon. Ik iətəmi keikei iətəm iəkuolkeikei pīk, kəni kitahal kəhləl uək kətiəh əmə rəha Iesu.

² Kəni iətuəni təuvīr kəm nəuvīnitah Apīa, mīne Akipəs iətəm kitah soldīə mīn kəutəluagin rəha Uhgīn, kəni iətuəni təuvīr kəm nətəmimi rəha niməfaki nətəm kəutəhuva mautəfaki e rəham nīmə.

³ Pəh Uhgīn u Tatə rəhatah, mīne Iərməniḡ Iesu Krīsto okuəfīnə nəuvīriən mīne nəməlinuiən kəm təmah.

Nəfakiən rəha Pol

⁴ E nian mīn rəfin iətəm iətəfaki ohnik, mətəni tagkiu kəm Uhgīn ohnik,

⁵ mətəu-inu iəmətəu nəhatətəiən rəham e Iərməniḡ Iesu, mīne nolkeikeiən rəham iətəm tatuvən o niməfaki mīn rəfin.

⁶ Kəni iateruh nolīən rəham, məmə nətəfən e nīkim agiən mətəu-inu e rəham nəhatətəiən. Kəni iətəfaki məmə nolīən əha otasīru lam məmə onəkəhrun vivi, kəni mos nati vi mīn rəfin rəha Uhgīn iətəm tətəfa kəm tah e Krīsto.

⁷ Piak, iətəfaki lanu lan mətəu-inu rəham nolkeikeiən təmol nīki nətəm kəutəfaki kotətəu təuvīr, kəni nian iəmətəu, iəu mīn, nīkik təmagiən kəni tətəfəri rəhak nətəligiən.

Nətapuəhiən rəha Pol

⁸ Tol lanəha, e Krīsto iəsəḡiniən o nəniən kəm ik məmə onəkol nati kəti iətəm nəkəkeikei mol,

⁹ mətəu iəsoliən lanəha. Iətətapuəh əmə e nolkeikeiən. Iəu Pol iəuəhli kəti iətətig e kaləpus o Krīsto Iesu.

¹⁰ Iətətapuəh e suah kəti e rəhak nīpəhriənīən məmə nəkos e nīkim agiən. Iətəmi əha in təmuva təhmen=pən e nətik nian iəmətətig e kaləpus, inu Onesiməs, rəham slef.

¹¹ Aupən, in tāməsol vivian uək kəm ik, mətəu rəueiu in təhrun nol vivian uək təuvir kəm lau pəti.*

¹² Kəni rəueiu, iətahli=pinə min suah u, iətəmimi iətəm iəkolkeikei pīk.

¹³ Nəmə tətatiḡ itimlau min, nīkik tagian ohni, kəni in otatos nimeim mətəsiru lak nian iətatiḡ u ikinu e kaləpus o nanusiən təuvir.

¹⁴ Mətəu iəsolkēikeian məmə iəkol nati kəti ik nəsəgəhanian lan. Kəni nəmə natol nati təuvir, iəkolkeikei məmə tatsipən əmə e nīkim agian, mətəu səniamə nati iəu iətəkeikei kəm ik məmə nəkol.

¹⁵ Iəsəhrunian, nəmə təhro Onesiməs təmagim o nian əkuəkir məmə onəkos min in titəliḡ=pa min nəutatiḡ agin,

¹⁶ mətəu səniamə in otol min əmə slef rəham, kəpə. Mətəu rəueiu əha, in iətəmimi təuvir tapirəkis agin slef kəti, in pialau təuvir. Iəu iəkolkeikei pīk in, mətəu ik onəkolkeikei pīk in tapirəkis, mətəu-inu in slef rəham, kəni in piam e Iərməniḡ.

¹⁷ Nəmə nateruh iəu məmə kilau kəmiəuva kətiəh e uək mine nolkeikeian rəha Kristo, kəni tol lanəha, iətətapuəh məmə nian in otuvnə, nəkos in e nīkim agian təhmen=pən əmə lak.

¹⁸ Nəmə təmol nati kəti tərāh lam, uə təmos nati kəti rəham kəni məsətəouiən, pəh nəkələhu=pən tətatiḡ e kauin rəhak.

¹⁹ Kəni inəha rəueiu, Iəu Pol, iətətei e nəhlmək – *pəh iəu iəpanətəou*.† Mətəu təuvir məmə nəsaluiən e rəham kauin asoli agin ohniəu, u tol lanu məmə, iəmasiru lam kəni nəmos rəham nəmiəgəhian itulin.

²⁰ Pīak, iəkolkeikei məmə onəkətuəuin matətəou rəham kauin kəm iəu, kəni ol nati u iətətapuəh ohni e nərgi Iərməniḡ, kəni ol nīkik tətəu təuvir e Kristo.

²¹ Iətətei nauəuə u kəm ik mətəu-inu iəkəhrun məmə onəkol nəuiak, kəni onəkol tapirəkis nati nak iətəm iətətapuəh ohni.

²² Kəni nati kəti min, ol əpenə-penə rəhak kəti rum mətəu-inu iəmələhu=pən rəhak nətəliḡian e Uhgīn məmə in otos iəu iəkītəliḡ=pinə min o təmah, inu nəua nəfakian rəhatəmah.

Naunun nəghatian rəha Pol

²³ Epafra, itimlau min iətuatiḡ e kaləpus o nərgi Kristo Iesu, kəni in tətəni təuvir kəm təmah.

²⁴ Kəni Mak, mine Aristakəs, mine Timəs, mine Luk, nətəm itimah iautol pəti uək, ilah min kəutəni=pinə təuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh Iərməniḡ Iesu Kristo otəfinə rəhan nəuvirian kəm təmah rəfin.

* **1:11** Nərgin u “Onesiməs” in təni məmə, “iətəmimi iətəm təhrun nolian uək təuvir.” **1:16** 1Tim 6:2 † **1:19** Pol təhrun əmə nəteian nauəuə, mətəu e nian əha, nətəmimi tepət kəməutos iətəmi kəti min məmə otətətei nəghatian min rəhalah. Suah kəti təməharəḡ ilau Pol mətəi nəghatian rəhan. Kəni Pol aru təmətei fes 19 u. **1:22** Fil 1:25; 2:24 **1:23** Kol 1:7 **1:24** Kol 4:10-14

Hiprus

Nauəuə iətəm kəmətei tuvən kəm nətəm Isrel Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Hiprus

?Pəh təmətei nauəuə u? Kitah kotəruru məmə pəh təmətei nauəuə u. Iətəm təmətei nauəuə u təməsəniən nərgin e nauəuə. Iətəm təmətei təməsəhiən Iesu Kristo. Mətəu təmətəu Nanusiən Təuvir o nətəmimi pisin pisin min nətəm kəmoteruh Iesu. Kəni iətəmi u, in təhrun nəghatiən rəha Oltestimin, mine noliən rəha nətəm Isrel aupən. Kəmə təhro Panəpəs uə Apolos kəti təmətei nauəuə u mətəu-inu ilau kuəhrun natimnati min əha. Kəni ilau kuepət e niməfaki. Nətəmimi nəuvein, nīkilah təhti məmə Pol təmətei, mətəu nīkitah təsəhtiən lanəha mətəu-inu e letə tepət rəha Pol, təmələhu=pən nərgin, mətəu nərgin tikə e nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u kəm nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Kristo Iesu, mətəu nəmə təhro nəuvein kəmohtəlig=pən nəuvin e noliən rəha nītəu-pəniən Lou rəha Mosis. Nəmə təhro ilah kəsotəhrun vivian nəukəti Nanusiən Təuvir.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nətəm Isrel kəutərəkən nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo. Nīkilah təpəou ohni. Təuvir məmə ilah okotətəu məmə nəhatətəiən rəhalah in nīpəhriənian, kəni Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.

Təmətei nauəuə u o nak? E nian əha nətəmimi nəuvein e niməfaki, nīkilah təhti məmə noliən rəha nītəu-pəniən Lou rəha Mosis e Oltestimin, in ilis tapirəkis noliən rəha nəhatətəiən e Iesu Kristo. Mətəu noliən min lanəha rəha Oltestimin, ilah narmin min əmə rəha natimnati min iətəm Iesu otol. Kəmotətəi nauəuə u məmə nətəmimi okoteruh motəhrun məmə Iesu Kristo in ilis tapirəkis natimnati min rəfin, təhmen e iəni min, mine nagelo min, mine Mosis, mine Eron mine pris min. Noliən rəha nəhatətəiən e Iesu Kristo in təuvir pik tapirəkis noliən rəha nītəu-pəniən lou rəha Mosis. Inu, in nīpəhriənian mətəu-inu natimnati rəfin rəha Oltestimin təmuva mol nīpəhriənian lan e Iesu Kristo. Kəni nīmisiən əmə rəhan in təhmen əmə məmə otos rəkis noliən tərah min rəha nətəmimi.

Kristo təmol əpu Uhgīn kəm tah

¹ Aupən ikin, Uhgīn təmətəni* nəghatiən rəhan, mətəu təmətəni asoli əmə kəm tipitah min e iəni min e nian tepət mine e suaru pisin pisin min.

² Mətəu rəueiu əha, kinotevig=pən e naunun nian,† kəni tinətəghati əhruahru kəm tah e Nətin, iətəm in təməfəri məmə otarməni e nautə rəfin rəha tatə rəhan.‡ Kəni e Nətin əha, in təmol natimnati rəfin e nəhue niftəni.§

³ Nəti Uhgīn in nəhagəhagiən rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəha Uhgīn.* In təməru əhruahru əmə rəhan tatə e natimnati rəfin.† In tətəmkərain natimnati rəfin e nəsanəniən rəha nəghatiən rəhan.‡ Nian in təmimis rəkis məmə otafəl rəkis rəhatah noliən tərah min,§ kəni in təməharəg e nəven maru rəha kig, ikin ima rəha nepətiən mine nisaiən, e negəu e neai.*

Nəti Uhgīn u, in ilis tapirəkis nagelo min

* 1:1 Hip 2:2 † 1:2 1Pitə 1:20 ‡ 1:2 Sam 2:8 § 1:2 Jon 1:1-3; Kol 1:16 * 1:3 Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † 1:3 Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2Kor 4:4 ‡ 1:3 Kol 1:17 § 1:3 Tait 2:14 * 1:3 Fil 2:5-11; Kol 1:15-18.

⁴ Tol lanəha, Uhgīn təməfəri rəkis Nətīn u, kəni in ilis tapirəkis nagelo mīn, təhmen=pən məmə nərgin u iətəm Uhgīn təməfən kəm in, in ilis pik tapirəkis nərgilah rəfin.[†]

⁵ Uhgīn təməsəni aginiən kəm agelo kəti rəhan məmə,
“Ik nətīk.

Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.”[‡]

Mətəu in təməghati lanəha kəm Iesu. Kəni Uhgīn təməsəni aginiən kəm agelo kəti məmə,

“Iəu tatə rəham,

kəni ik onəkuva nətīk.”

Mətəu in təməghati lanəha kəm Iesu. §

⁶ Mətəu e nian Uhgīn tahli=pa Nətīn iətəm təmaupən mair* tuva e nətuəuinian, kəni in təni məmə,

“Pəh rəhak rəfin nagelo mīn,

nipənəgilah tek niftəni e nisaiən, motəni-vivi in.”

⁷ Nian Uhgīn tətəghati e nagelo mīn, in tətəni məmə,

“Iəu iəmol rəhak nagelo mīn

ilah kotəhmen e nimətagi iətəm tətən ikīn mīn rəfin, matol rəhak uək.

Ilah noluək mīn rəhak, təhmen e nigəm.”^{†‡}

⁸ Mətəu təmətəghati e Nətīn kəni mətəni məmə,

“Uhgīn, rəham narməniğin otətətig itulin, naunun tikə.

Nətarməniğ maskəlim neim rəham, kəni rəham narməniğin in təhruahru agin.

⁹ Ik nəmolkeikei əmə nəhruahruian

kəni mətəməki e nolian ekəu-ekəu mīn.

Tol lanəha, iəu u, rəham əhruahru Uhgīn,

iəu iəmələhu aupən ik, kəni ik ilis e ik mīn nəuvein.

Kəni iəmol=pən kaliku e rəhm-kapə e nisaiən,

matol nikim tagiən tapirəkis ik mīn nəuvein.” §

¹⁰ Kəni Uhgīn tətəni=pinə mīn kəm in məmə,

“Iərməniğ, e nətuəuinian, ik nəmol natimnati mīn e nəhue niftəni u, mol in təkasiğ.

Kəni e nəhlməm aru əmə,

ik nəmol natimnati rəfin iətəm kətatig e neai.

¹¹ Natimnati mīn rəfin u, ilah okəpanohkə,

ilah okotəuas təhmen e napən iətəm təməmnəmit,

mətəu ik nətətig itulin əmə.*

¹² Ik onəkaiu-aiu ilah,

təhmen əmə məmə iətəmimi təmai-aiu rəhan napən.

Ik onəkəuhlin natimnati mīn u,

təhmen e iətəmimi təmitis rəhan napən,

məmə in otətəuti e in pişin.

Mətəu ik, nətətig itulin əmə lanko,

kəni ko nəsimisiən nian kəti.”[†]

¹³ Uhgīn təməsəni=pən aginiən kəm agelo kəti rəhan məmə,

“Ik əharəğ e rəhak maru, ikīn ima rəha nepətiən mīne nisaiən,

[†] 1:4 Efəs 1:20-21; Fil 2:9 [‡] 1:5 Sam 2:7; Uək 13:33; Hip 5:5; 1Kron 17:13 § 1:5 Mat 3:17 * 1:6

Kətəni məmə in təmaupən mair mətəu-inu tatos nepətiən mīne nisaiən lanəha təhmen e iəpəou iətəm təmaupən mair. Kəni natimnati mīn rəfin, rəhan əmə. Kolosi 1:15 tətəni məmə, “Aupən aupən agin, nian niftəni mīne neai mīne natimnati mīn rəfin kəmautohkə əhanəh, mətəu Nətīn, in təmaupən matig rəkis. Kəni tol=pən in, in ilis tətərməniğ e natimnati mīn rəfin u.” Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29. [†] 1:7 Sam

104:4 [‡] 1:7 Nimətagi mīne nigəm kəmiəuva nian Uhgīn təməfa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § 1:9 Sam

45:6-7 * 1:11 Aes 34:4; 51:6; Nəh 6:12-17 [†] 1:12 Sam 102:25-27

kəni mətəhtahnin.

Pəh iəu iəkosiəhu rəham min tikimīr min,

mol ilah kotəhmen e napən kəti iətəm nətəfəl nəhlkəm lan.”‡§

¹⁴Mətəu nagelo min, ilah noluək min əmə. Nagelo min, ilah narmin min nətəm Uhgīn təmahli=pa ilah məmə kəutəsəl o nətəmimi nətəm otosmiəgəh ilah.

2

Nəniəhuian iətəmi o nuvəniən e naiəh

¹Iesu in ilis pik. Tol lanəha, təuvīr məmə kitah okotətəlig vivi e nati nak iətəm kitah kəmotətəu,* məmə nəghatiən eiuə min u otəsələsiən itah təhmen e naiəh rəha nitəhi tətələs nəhlin.

²Nəghatiən rəha Lou† iətəm nagelo min kəmutəni pətīgəm‡ in nīpəhriənīən, kəni nətəmimi ilah okotos nalpīniən o nəhtiən nīpilga Lou nati əpnapīn iahgin uə təkəku agin.

³? Tol lanəha, kəni kitah okotəhro lanu motagim nəmə kitah kautol nati əpnapīn əmə e nosmiəgəhiən asoli əha rəha Iesu? Nosmiəgəhiən u, Iərməniğ Iesu təmaupən mənī pətīgəm, kəni nətəmimi min u nətəm kəmotətəu, ilah kəmotəgətun kəm tah məmə in nīpəhriənīən.§

⁴Uhgīn təmatīg mol min nəfigəmiən o nəghatiən əha e noliən nəmtətīən min, mine natimnati min iətəm narmi nətəmimi tatiuvīg ohni, mine nati apīspīs min, mine nəfaiən nəsanəniən min rəha Narmīn Rəha Uhgīn o noliən uək.*

Iesu təmuva məhmen e pian min

⁵Nagelo min ko kəsotarməniğīən e nəhue niftəni iətəm otəpanuva, iətəm kəutəghati lan.†

⁶Mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə, “Iətəmimi in nati əpnapīn əmə, mətəu ik, nīkim tətəhti in, ik nəsaluian lan, kəni ik nateh vivi nətī iətəmimi.‡

⁷Ik nəmosiəhu in, teiuaiu ləhtəni məkəku e nagelo min, konu məfən narməniğīən mine nepətīən mine nisaiən kəm in.

⁸Kəni ik məfən nepətīən məmə in otarməniğ e natimnati rəfin.”§*

Rəueiu əha, tətəni məmə, “natimnati rəfin,” nīpətīn u məmə Uhgīn təsəpəhiən nati kətiəh mine məmə iətəmimi təsarməniğīən lan. Mətəu kitah kəsotəh əhanəhiən natimnati min əha kəhuva.

⁹Mətəu nati kətiəh kitah kauteh, inu Iesu, iətəm “e nian əkuəkīr əmə nəmosiəhu in teiuaiu ləhtəni məkəku e nagelo min,” kəni rəueiu əha “kinəfən nepətīən mine nisaiən kəm in” mətəu-inu in təmos nəhməiən mīmīs o tah. Əuəh, e nəuvīriən rəha Uhgīn, Iesu təmīmīs o nətəmimi rəfin e nəhue niftəni.†

¹⁰Uhgīn təmol natimnati min rəfin mətəu-inu in təmolkeikei lanəha, kəni natimnati rəfin kəutatīg=pən e nəhlmīn.‡ Tol lanəha, in təuvīr agin mine məhruahru məmə Uhgīn təmol məmə Iesu otuva suaru o nosmiəgəhiən

‡ **1:13** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “iəköl rəham tikimīr min ilah kotəhmen e nati kəti iətəm nətəharəg mətəfu-pəri nəhlkəm lan,” kəni nīpətīn u məmə, “Oiəköl ik ilis agin tapirəkīs rəham tikimīr min.” § **1:13** Sam 110:1 * **2:1** Rom 11:22 † **2:2** Nəghatiən u tətəghati lan, in Lou rəha Mosis. ‡ **2:2** Nətəm Isrel, ilah kəutəni məmə nagelo min ilah suaru Uhgīn təmaiū lan kəni məfən Lou kəm Mosis, kəni məutəni məmə ilah nagelo min ilis pik pəhriən. Tol lanu, kitah koteruh nəghatiən asoli tətəgətun məmə Iesu in ilis pik agin tapirəkīs nagelo min. Uək 7:53. § **2:3** Hip 10:28-29; 12:25 * **2:4** Mak 16:20 † **2:5** Nətəm Isrel ilah kəutəni məmə nīpəhriənīən məmə nagelo min ilah kəutarməniğ rəueiu ikin min rəfin e nəhue niftəni. ‡ **2:6** “nətī iətəmimi” – nīpətīn keiu: 1. iətəmimi 2. Iesu. § **2:8** Sam 8:4-6 * **2:8** Jen 1:26; Nəh 20:4,6; 22:5 † **2:9** Fil 2:8-9 ‡ **2:10** Rom 11:36

nimənin nətəmi tepət kəhuva nenəti Uhgın məhuva motatig e nəhagəhagiən rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəhan. Kəni təuvir məhruahru məmə e nətəligiən rəha Uhgın, Iesu təkeikei mətəu nahməiən e nīmisiən məmə in otuva iətəmi təhmen agin məmə otosmiəgəh ilah. §*

¹¹ Iesu in tatol rəhan nətəmi kotasim, məmə rəha Uhgın əmə, kəni mətəfəl rəhalah noliən tərəh min. † Kəni Iesu mine rəhan min nətəmi, rəhalah tatə kətiəh əmə. Tol lanəha, kəni Iesu in təsaulisiən məmə otəu in e lah u məmə pian min mine nəuviriən min. ‡

¹² In təməni=pən kəm Uhgın məmə,
“İəu, oiəkəni pətigəm ik mine natimnati min iətəm ik nəmol kəm piak min mine nəuvirik min.

Oiəkəni nəpuən məni-vivi ik e nuhapuminiən asoli e nəhmtilah.” §

¹³ In tətəni min məmə,

“İəu oiəkələhu=pən nəhatətəiən rəhak e Uhgın.”*

Kəni mətəni min məmə,

“İəu u, itimah kəlkələh min iətəm Uhgın təməfa kəm iəu.” †

¹⁴ Kəlkələh min əha, Iesu tətəghati e lah, ilah nipiətəlah mine niralah əha ikin. İlah u nətəmi agin min. O nati u, Iesu təməkeikei muva e nəhue niftəni mos nipiətəni mine niran təhmen əmə e lah, məmə in otuva pialah pəhriən. ‡ Təmol lanəha məmə in otimis, kəni nīmisiən rəhan, in otoharis oharis nəsanəniən rəha İərmis u Setən, iətəm tətəskəlim nəsanəniən rəha nīmisiən. §

¹⁵ Nətəmi kəutəgin e nīmisiən,* nəginəniən rəhalah tətəskəlim-ərain ilah nian rəfin, təhmen əmə məmə ilah slef min. Mətəu Iesu in təmimis məmə otuvi rəkis nətəmi min u, məmə səniəmə ilah slef min. In təmitis ilah.

¹⁶ Kotəhrun əsas məmə səniəmə in təmasiru e nagelo min, mətəu in təmasiru e nəuaniləuis min rəha Epraham. †

¹⁷ Iesu təkeikei mos nipiətəni mine niran lanəha, məmə in otuva mol təhmen e pian min e noliən min rəfin, ‡ məmə in təhrun nasəkəhruiən § itah, kəni kəutarəriə lan. In otəkeikei muva mol lanəha, təgətun məmə in pris asoli agin pəhriən, tatol uək rəha Uhgın, kəni məmə in otəlpin niəməha rəha Uhgın.

¹⁸ Kəni rəueiə əha, nian Setən təfən-əfən kəm lah, kəni Iesu təhrun nasiruiən e lah, mətəu-inu in min, in tinətəu rəkis nahməiən nian Setən təməfən-əfən=pən kəm in.*

3

Iesu in tapirəkis Mosis

¹ Piak min mine nəuvirik min, Uhgın təməu in* pəti e tah o nuvəniən e negəu e neai, kəni mol məmə kitah nətəmi asim. Mətəu-inu Iesu tətəsiru lanəha e tah, itəmah onəkətəkeikei motətəlig pik e Iesu əha, in aposil† kəni in pris asoli agin rəha nəfakiən rəhatah iətəm kitah kəutəni pətigəm.

§ **2:10** Iesu Kristo in otəkeikei mos nahməiən məmə otəgətun məmə in tatuərisig e Uhgın nian rəfin. (Hip 5:8-9) In təmos nahməiən kəni mine nian iəkis, kəni in mimis. Mətəu nian rəfin, in tətəhatətə e Uhgın, kəni matol nəuiən, kəni təməni-vivi Uhgın. In təməsəhti aginiən nəuia Uhgın nian kəti mine, nian rəfin in tətəu=pən əmə nəuia Uhgın nati ənapin in tətətig e nərahien. In təmuvən e nərahien asoli tepət, mətəu in təmatol noliən təuvir min əmə, konu in təhmen məmə otuva İosmiəgəh rəhatah, mine in təhmen o nitian itah məmə kəhuva nenəti Uhgın əhruahru min, məmə kəhuva motol məmə in mine. (Hip 8:1-2; 12:2-3) * **2:10** Hip 5:8-9; Luk 24:26; Rom 8:17; 2Təs 2:14; 1Pitə 5:1; Hip 2:7; 4:15 † **2:11** Hip 13:12; Efəs 5:26 ‡ **2:11** Mat 28:10 § **2:12** Sam 22:22 * **2:13** Aes 8:17 † **2:13** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14** Jon 1:14 § **2:14** Jen 3:15; 1Kor 15:54-57; 2Tim 1:10; 1Jon 3:8 * **2:15** 2Tim 1:7 † **2:16** Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17** Hip 5:2 * **2:18** Hip 4:15 * **3:1** Rom 8:28 † **3:1** Eruh nipiətəni nəghatiən u “aposil” e tiksiniəri.

² Uhgîn tāmēfəri Iesu mēmā in otol uək u, kēni in tāmōl nēuia Uhgîn e natimnati rēfin, tēhmen e Mōsis aupēn tāmōl nēuia Uhgîn e rēhan uək mīn rēfin, mēmā in tateh vivi nimā rēha Uhgîn, inu nētēmimi rēha Uhgîn.‡

³ Ilau pēti katuol nēuia Uhgîn, mētēu iētēmi tēmuvlākīn nimā, nētēmimi kautēfəri nērgīn ohni tapirākīs nimā iētēn in tāmōl. Kēni e noliēn ēhmen ēmā, tēhruahru mēmā Uhgîn otēfəri Iesu tapirākīs Mōsis.

⁴ Kēni nimā mīn rēfin, nētēmimi kautuvlākīn, mētēu Uhgîn in tēmuvlākīn natimnati rēfin iētēn tētatiġ.

⁵ Mōsis in ioluək kēti e nīpēgnēua nimā rēha Uhgîn, iētēn tatol nēuia Uhgîn, mateh nimā rēhan, inu nētēmimi rēha Uhgîn. Kēni nēmiēgēhīēn rēha Mōsis tētēgētun=pēn natimnati iētēn Uhgîn otēpanēgētun.

⁶ Krīsto, in mīn tatol nēuia Uhgîn. Mētēu sēniēmā in ioluək ēmā kēti tēhmen e Mōsis. In Nētīn, kēni tatos nepētīēn o narmēnīgīēn e rēhan nimā. Kēni nēmā kitah kēsotēgīnīēn, kēni motalkut mēmā okotēhtul ēskasīk§ o nati u iētēn kitah kēmōtēlēhu=pēn nētēlīgīēn rēhatah lan, kēni motēfəri ohni, kēni nīpēhriēnīēn mēmā kitah u, nētēmimi rēhan, kitah rēhan nimā.*

Auteh mēha-mēha itēmah e nēhatatēiēn rēhatēmah

⁷ Nēghatiēn u inu, Narmīn Rēha Uhgîn tēmēni kēm iētēmi u tēmētei e Nauēuē Rēha Uhgîn, kēni Uhgîn tēmēni mēmā,

“Rēueiu ēmā, onēkotēkeikei mētētēlīg e nēuiak,

⁸ mēsotoliēn rēhn-kapē tēmāh tēskasīk pīk,

tēhmen e tīpītēmāh mīn ilah kēmautol lanēha aupēn mētēhtī nēuiak, Uhgîn rēhalah,

nīēn ilah kēmautek askēuvīn iēu, Uhgîn rēhalah, ēpēha ikīn tēpiē-mēpiē ikīn.

⁹ Ikīn ēha, tīpītēmāh mīn kēmōtēkeikei kēm iēu mēmā okoteruh rēhak nēsanēnīēn,

nati ēpnāpīn ilah kēmoteruh pau natimnati mīn iētēn iēmātol o nu fote.‡

¹⁰ Kēni iēu iēmōl nīēmāha kēm lah, kēni mētēni mēmā,

‘Nīkilah tētān isēu ohniēu nīēn rēfin.

Kēni ilah motēpēh noliēn nati iētēn iētēni kēm lah.’

¹¹ Nīēmāha tēmōl iēu,

kēni iēmos nonāuvīl kēti mēni mēmā,

‘Ilah ko kēsēhuvēnīēn ikīn katos nēmeigīēn ohniēu ikīn.’ ”§*

¹² Piak mīn mīne nēuvīnīk mīn, auteh vivi itēmāh mīn o nati u. Otol mēmā nīkitēmāh aru otēsērahīēn kēni kēti tēsēpēhīēn nēhatatēiēn, mol mēmā nēkotēuhlin=pēn itēmāh isēu o Uhgîn iētēn tētēmiēgēh mēsānēn agīn.

¹³ Uhgîn tēmēni “Rēueiu ēmā,” kēni nīēn u “rēueiu” tētatiġ ēhanēh. Tol lanēha, nēkotēkeikei mētēghati rēueiu kēm tēmāh mīn, mauteh mēha-mēha itēmāh mīn nīēn rēfin, mēmā noliēn tērah otēsēiūēiēn e tēmāh kēti mol rēhn-kapē tēskasīk o Uhgîn.

¹⁴ Mētēu-inu nēmā kitah kotēhtul mēha-mēha motētēuārus=pēn naunūn, motēhatētē e Uhgîn tēskasīk miākīs, tēhmen ēmā mēmā inu kēmōtētūēiēn motēhatētē vi ēmā lan, kēni tētēgētun mēmā kitah kīnautos pēti natimnati mīn rēha Krīsto.

¹⁵ Mētēu sotaluīēn e nēghatiēn iētēn kēmēni mēmā,

“Rēueiu ēmā, onēkotēkeikei motētēlīg e nēuiak

mēsotoliēn rēhn-kapē tēmāh tēskasīk pīk,

tēhmen e tīpītēmāh mīn ilah kēmautol lanēha aupēn

‡ 3:2 Nam 12:7 § 3:6 Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 * 3:6 1Kor 3:16; 1Pitē 2:5 † 3:8 Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 ‡ 3:9 Nam 14:3; Dut 1:3; Uək 7:36 § 3:11 Nam 14:21-23 * 3:11 Sam 95:7-11

mautæhti nœuiak, Uhgîn ræhatæmah.”†

¹⁶ ?Kæni pæh mîn u nætæm kæmotætæu pau nœuia Uhgîn, mæsotoliæn? Ilah u Mosis tæmit rækis ilah Ijip.‡

¹⁷ ?Nîpæh mîn u kæmotol Uhgîn niæmæha tol o nu fote? Ilah u, nætæm kæmotol noliæn tærah, kæni motæmei mohmis mautæmæhl-mæhli æpnæpîn æmæ æpæha tæpiæ-mæpiæ ikin.§

¹⁸ ?Kæni nîpæh mîn u Uhgîn tæmætæghati e lah, matos nonauvil mæmæ ilah okæsæhuvæniæn mohiet pætigæm ikin katos næmeigiæn ohni ikin? In tæmætæghati kæm nætæmimi nætæm kæmotæhti nœuian.*

¹⁹ Kæni kitah koteruh mæmæ kæmæsegæhanian e lah mæmæ okohiet pætigæm ikin katos næmeigiæn ikin ohni, mætæu-inu ilah kæsotæhatætæian lan.

4

Ikin katos næmeigiæn o Uhgîn ikin

¹ Mætæu kitah u, Uhgîn tæmæni-æskasik rækis mæmæ kitah kotæhrun nuvæniæn ima ikin katos næmeigiæn ohni ikin, kæni næniæskasikian u, tætæhtul æhanæh, materæh o tah. Tol lanæha, pæh kitah kotætæu itah, kæni motægin mæmæ kitah kæti kol mæta tæsosiæn næmeigiæn æha,

² mætæu-inu kitah kinotætæu rækis nanusiæn tæuvir mæmæ Uhgîn tæmol æpenæ-penæ ikin kæti o næmeigiæn ræhatah, tæhmen æmæ mæmæ inu nætæmi aupæn kæmotætæu næghatiæn lan. Mætæu næghatiæn æha, tæmæsasiruiæn e lah, mætæu-inu ilah kæmautætæu æmæ, mæsotæhatætæian lan.

³ Kitah nætæm kæmotæhatætæ æmæ lan, kitah kotæhrun nuvæniæn imæ, ikin katos næmeigiæn ohni ikin. Mætæu ræha nætæmimi mîn u nætæm kæsotæhatætæian lan, Uhgîn tæmæni mæmæ,

“Niæmæha tæmol iæu, kæni iækos nonauvil kæti, mæni mæmæ,

‘Ilah ko kæsæhuvæniæn ikin katos næmeigiæn ikin ohniæu ikin.’ ”*

Tæmæni lanæha, nati æpnæpîn mæmæ tinol æpenæ-penæ rækis ikin katos næmeigiæn ohni ikin nian in tæmætuæuin matol næhue niftæni.

⁴ Kitah kotæhrun mæmæ tinol æpenæ-penæ rækis lan, mætæu-inu Nauæuæ Ræha Uhgîn in tætaghati e Sapæt, mætæni mæmæ, “Tæmol næhue niftæni, kæni e nian sæpîn lan, Uhgîn tæmæmeig e ræhan uæk.”†

⁵ Mætæu ikin mîn nœuvein e Nauæuæ Ræha Uhgîn, Uhgîn tætæni mæmæ, “Ilah ko kæsæhuvæniæn ikin katos næmeigiæn ohniæu ikin.”‡

⁶ Tol lanæha, ikin katos næmeigiæn o Uhgîn ikin æha, in tætætig æhanæh mæmæ nætæmimi okæhuvæn ikin. Mætæu nætæmimi mîn u aupæn nætæm kæmotætæu nanusiæn tæuvir, ilah kæmotæmkaræpæn e nuvæniæn ikin katos næmeigiæn ohni ikin, mætæu-inu kæmotæhti nœuia Uhgîn.

⁷ Konu, uærisig lan, tol=pæn Uhgîn tæmælæhu mîn nian kæti mîn o nuvæniæn ikin katos næmeigiæn ohni ikin. Nian æha, inu ræueiu. Uhgîn tæmæni pætigæm nati u kæm Tefit mæmæ,

“Ræueiu æmæ, onækotækeikei motætælig e nœuian

mæsotoliæn ræhn-kapæ tæmah tæskasik pik.”§

⁸ Nîkitæmah tæhti to suah u Josuæ* aupæn. Næmæ Josuæ tæmæfæn næmeigiæn pæhriæn kæm lah nian in tæmit ilah mæhuvæn Kenan, konu Uhgîn ko tæsæni

† 3:15 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 ‡ 3:16 Nam 14:1-35 § 3:17 Nam 14:29; 1Kor 10:1-13 * 3:18 Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * 4:3 Sam 95:11; Hip 3:11 † 4:4 Jen 2:2 ‡ 4:5 Sam 95:11 § 4:7 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * 4:8 Josuæ in nærgin kæti e næghatiæn ræha Isrel. Kæni nærgin u Iesu, nærgilau tæhmen-æhmen æmæ e Josuæ e næghatiæn ræha nætæm Kris. Nian Josuæ tæmæfæn næmeigiæn kæm nætæm Isrel æpæha Kenan, næmiægæhian ræha Josuæ in tætagætun nati iætæm Iesu otæpanol, mæfa næmiægæhian pæhriæn kæm tah.

mīnīan māmə otələhu nian kəti mīn māmə in nian rəha nuvəniān ima ikin katos nəmeigian ohni ikin.†

9 Kəni tol lanəha, kəni in təmāni nian pišīn kəti mīn, nian əha ikin tətatiġ əhanəh o rəhan nətəmimi māmə okəhuvən motos nəmeigian, e nolian kətiəh əmə iətəm Uhgīn təməmeig lanəha e rəhan uək mīn aupən, e nian rəha Sapət.

10 Mətəu-inu iətəmi tatuvən imə māmə otos nəmeigian u, in otəmeig e rəhan uək, təhmen əmə e Uhgīn iətəm təməmeig e rəhan uək aupən.‡

11 O nati u, kitah okotalkut əskasik māmə okəhuvən imə motos nəmeigian u. Təsəuviriān māmə kitah kəti, otitəu=pən nolian rəha nətəm aupən nətəm kəmotəhti nəuia Uhgīn, motəmei.

12 Mətəu-inu Nəghatiān Rəha Uhgīn,§ in tətəmiəgəh məsanən e uək rəhan.* Kəni in təhmen e nau rəha nəluaginian tasilə e nīkalīn pəti mil.† In təhrun nətərehiān materuh əhruahru nətəligian mīn mīne nīkin pišīn pišīn mīn e nətəmimi, təhmen əmə e nau iətəm tətərehiān materuh ikin tətəhtərain mīn ikin e nīkilkilitəmi mīne nəhu imə ikin. In tətakil nətəligian mīn mīne nolian oneuən mīn e nīkitəmi.‡

13 Uhgīn tateruh natimnati mīn rəfin e nəhue niftəni tətəməhli pətiġəm əmə e nəhmtīn. Kəni kitah okotəkeikei motəni pətiġəm rəfin aġin natimnati iətəm kəmotol kəm Uhgīn u inu.§

Iesu in təmuva pris asoli aġin iətəm təuvir mapirəkis

14 Tol lanəha, pəh kitah kotaskəlīm əskasik nəhatətəiān rəhatah iətəm kinotəni pətiġəm rəkis, mətəu-inu kitah kautos pris asoli aġin kəti rəhatah in iahġin. Inu Iesu, Nəti Uhgīn, iətəm tinuvən rəkis imə e negəu e neai.*

15 Rəhatah pris asoli aġin, in Pris kəti iətəm tətətəu vivi nīkitah, mətətəu vivi māmə otəhro itah kəsotəhmenian; mətəu-inu natimnati rəfin iətəm tatek askəuvīn itah e nəmiəgəhiān rəhatah, natimnati kətiəh mīn əmə, kinotek askəuvīn rəkis in e rəhan nəmiəgəhiān. Rəhatah pris asoli aġin, in tinəhrun rəkis rəhatah nəpəouiān mīn.† (Mətəu nati kətiəh əmə ko, in təsolian nati tərāh kəti.)

16 O nati u, pəh kitah kəsotəginian o nuvəniān iuəkīr o jeə rəha kīg u,‡ tətəfən rəhan nəuviriān kəm tah. Kəni ikin əha, in otasəkəhruiān itah, kəni məfa nəuviriān kəm tah e nīkin aġin, e nian rəha nərahian otuva o tah.§

5

1 Kitah kotəhrun māmə nian rəfin Uhgīn tatitəpīn suah kəti kəni mətəfəri in māmə otuva pris asoli aġin, māmə in suaru rəha nətəmimi okəhuvən o Uhgīn. In suaru rəhalah o nəfəniān natimnati kəm Uhgīn, kəni in matol sakrifais o rəhalah nolian tərāh mīn.*

2 Rəueiu əha, pris asoli aġin u, in iətəmimi kəti, kəni in təhrun nolian timətīġ əmə o nətəmimi,† nətəm kotərru aġin nati iətəm təhruahru, ilah kotəgīm rəkis e suaru. In təhrun nolian timətīġ o nətəmimi mətəu-inu in mīn təsəhmenian, mətəu-inu in mīn təhrun nolian təfəgə tərāh.‡

† 4:8 Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ 4:10 Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12 1Pitə 1:23; Aes 49:2; Nəh 19:13-15; Jon 12:48 * 4:12 Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12 Efəs 6:17 ‡ 4:12 1Kor 4:5 § 4:13 Nəh 2:23 * 4:14 Hip 7:25 † 4:15 Hip 2:17 ‡ 4:16 Jeə rəha kīg u, in Uhgīn tətəharəg ikin, kəni mətərməniġ, mətəu o natimnati mīn iətəm Iesu təmol, jeə rəha kīg u, in tətəuva təhmen e Ikin Katilpīn Niəməha rəha Uhgīn Ikin iətəm Oltestimin tətəghati lan (Onəkafin e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əha inəha, iətəm Uhgīn tətəsəkəhruiān konu mətəhlman e nəuviriān rəhan ikin kəm tah kəni mətəfəl rəkis nolian tərāh mīn rəhatah. In təhrun nolian e nira Iesu iətəm təmaiu o tah, kəni təmosiahu rəhan niəməha. § 4:16 Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * 5:1 Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † 5:2 Hip 2:17-18 ‡ 5:2 Hip 4:15; 7:28

³ In tatol tǫfagǫ tǫrah lanǫha, kǫni tol mǫmǫ e nian rǫha sakrifais, in otǫkeikei mol sakrifais o rǫhan aru tǫfagǫ, kǫni matig mol min rǫha nǫtǫmimi min. §

⁴ Iǫtǫmi kǫti ko tǫsǫniǫn mǫmǫ in otol uǫk rǫha pris asoli agin, mǫtǫfǫri aru in. Kǫpǫ, Uhgǫin otǫkeikei mauin e rǫhan kǫti iǫtǫmimi mǫmǫ in otol uǫk u, tǫhmen ǫmǫ mǫmǫ inu tǫmauin e Eron aupǫn.*†

⁵ Tol lanǫha, Krǫsto in tǫmǫsǫfǫri aruian in mǫmǫ in pris asoli agin. Mǫtǫu Uhgǫin in tǫmitǫpin, kǫni mǫni=pǫn kǫm in mǫmǫ, “Ik nǫtik.

Rǫueiu inuva rǫham tatǫ ǫhruahru.”‡

⁶ Kǫni ikǫn kǫti min e Nauǫuǫ Rǫha Uhgǫin, § in tǫtǫni mǫmǫ

“Ik pris kǫti tǫhmen e Melkisitek aupǫn,*†

kǫni ik onǫkol uǫk rǫha pris nian rǫfin, matuvǫn matuvǫn naunun tikǫ.”

⁷ E nǫmiǫgǫhiǫn rǫha Krǫsto e nǫhue nǫftǫni u, in tǫtǫfaki kǫm Uhgǫin, mǫtǫtapuǫh o nasiruiǫn, mǫtasǫk ǫfǫmǫh, nǫhu nǫhmtin tǫtaiǫh. Uhgǫin tatol nǫsanǫniǫn o nosmiǫgǫhiǫn in e nimisiǫn. Kǫni in tǫmatǫsǫiai Uhgǫin, kǫni matol nǫuiǫn,‡ kǫni o nati u, Uhgǫin tǫmǫtǫu in. §

⁸ Nati ǫpnapǫn mǫmǫ Krǫsto in Nǫti Uhgǫin, mǫtǫu in tǫmǫtǫu nahmǫiǫn. Tol lanǫha, nahmǫiǫn rǫha Iesu, tǫmol in tǫhrun vivi nǫpǫti noliǫn nǫuia Uhgǫin,*

⁹ kǫni tǫmuva iǫtǫmi tǫhmen agin rǫha noliǫn uǫk rǫha pris asoli agin rǫhatah. Kǫni in tǫmol suaru o nosmiǫgǫhiǫn itulin rǫhan nǫtǫmimi min u kautol nǫuiǫn, matos vivi ilah, matuvǫn matuvǫn naunun tikǫ.

¹⁰ Kǫni Uhgǫin tǫmǫfǫn nǫrgin u kǫm in, mǫmǫ in pris asoli agin tǫhmen ǫmǫ e suah u Melkisitek aupǫn.†

¹¹ Itǫmah iǫmotos nǫghatiǫn tepǫt mǫmǫ iǫkotǫni=pǫnǫ kǫm tǫmah, mǫmǫ Iesu in pris asoli agin tǫhmen e Melkisitek. Mǫtǫu tiǫkis pǫk o nǫni-viviǫn ilah rǫfin kǫm tǫmah, mǫtǫu-inu itǫmah nǫutǫlpah pǫk o nǫtǫuiǫn nati kǫti kǫni mǫtǫhrun.

¹² Itǫmah nǫmotǫhatǫtǫ nuvǫh rǫkis, kǫni tǫuvǫr mǫmǫ itǫmah ninǫhuva rǫkis nǫgǫtun min rǫha nǫghatiǫn rǫha Uhgǫin. Mǫtǫu kǫpǫ, itǫmah nautol ǫmǫ lanǫha. Rǫueiu ǫha, kǫkeikei kǫgǫtun min itǫmah, tǫtuǫuin min, e nǫukǫti nǫghatiǫn min rǫha Uhgǫin. Nǫpǫhrǫniǫn u, itǫmah nǫsǫtǫhmeniǫn o nunǫiǫn nauǫniǫn ǫskasik min, mǫtǫu nǫkotǫhmen ǫmǫ mǫmǫ nǫutǫmah ǫhanǫh.‡

¹³ Mǫtǫu e nǫtǫmimi min u nǫtǫm kǫutǫmah ǫhanǫh lanǫha, ilah u iǫpǫou mǫtmǫtig min, kǫutǫkǫku ǫhanǫh, kǫsǫteinatig vivi ǫhanǫhiǫn o nǫhruniǫn nǫgǫtuniǫn min rǫha noliǫn ǫhruahru.

¹⁴ Mǫtǫu nauǫniǫn ǫskasik in nig nǫtǫmi rǫhalah nǫhruniǫn tinǫmǫhtǫ rǫkis, nǫtǫm kǫmotǫgǫtun rǫhalah nǫtǫligiǫn o nǫhruniǫn natimnati pǫsin pǫsin min iǫtǫm tǫhruahru mine iǫtǫm tǫrah, kǫni ilah mautol iǫtǫm tǫuvǫr, § in ǫmǫ in ǫmǫ.

§ 5:3 Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * 5:4 Hip 5:1-4 kǫutǫghati ǫhruahru e uǫk iǫtǫm pris asoli agin min kǫmotol aupǫn, muva mǫtǫuarus nian nǫtǫm Rom kǫmotǫrǫkin Nimǫ Rǫha Uhgǫin e nu fote tinuvǫn rǫkis uǫrisig Iesu tǫpanimis. † 5:4 Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ 5:5 Sam 2:7; Uǫk 13:33; Hip 1:5 § 5:6 Sam 110:4 * 5:6 Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † 5:6 Melkisitek (Jen 14:18) in kig rǫha Salem (Salem u, nǫpǫtin u, Nǫmǫlinuiǫn) kǫni in pris rǫha Uhgǫin Ilis Pǫk. In tǫmǫtatig e nian rǫha Epraham. Krǫsto in tǫhmen e Melkisitek mǫtǫu-inu in pris mine in kig min. Mǫtǫu nǫuanilǫuis rǫha Eron min, ilah pris min ǫmǫ, mǫtǫu sǫniǫmǫ kig min; Kǫni Melkisitek in pris itulin iǫtǫm Uhgǫin tǫmǫfǫri aupǫn agin, uǫrisig tǫfǫri Eron. Hip 7:2. ‡ 5:7 Luk 22:42 § 5:7 Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * 5:8 Fil 2:6-8 † 5:10 Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ 5:12 1Pitǫ 2:2 § 5:14 Rom 16:19

6

¹ Tol lanəha, təuvir məmə kitah okəsotəgətun minian nəukəti* nəgətunian rəha nəhatətəian e Kristo, mətəu pəh kitah okautəkeikei mautil məmə okohməhtə e Iesu Kristo. Kitah kinotəuhlin rəkis itah e noliən min iətəm kotəhrun niti-pəniən itəmi e nimisiən.† Kitah kinotəhatətə rəkis e Uhgın. Təhmen əmə məmə kinotafəl rəkis nimei nimə. Nian əha rəueiu in rəha nuvləkiniən nimə.

² Kitah kinotəhrun rəkis nəgətunian min rəha noliən pisin pisin min rəha nəueiuiən mine nələhu-pəniən nəhlmitəmi e rəhn-kapə iətəmimi o nəfakiən lan. Kəni kitah kinotəhrun rəkis məmə kitah okotauməhtul min e nimisiən, kəni motəhrun min məmə Uhgın otakil nətəmimi, kəni məfən nalpiniən itulin rəhan kəm nətəm kautol təfagə tərəh. Natimnati min u, kitah kinotəghati rəkis lan, təsəuviriən məmə kitah kəutisimaru e nəghatiən kətiəh min əmə nian rəfin.

³ Kəni kitah okəhuva nətəmimi nətəm kinohmətə rəkis okəmə Uhgın təmegəhan e tah.

⁴ ? Okotalkut məmə okotol lanu lan, mətəu təhro e nətəmimi nətəm kəməhuva o Uhgın mətəu rəueiu kinotəpəh Uhgın motəuhlin min nəmtahlah o Kristo? İlah kəha, ilah nətəm kəmotəh nəhagəhagiən,‡ kəni kinotun askəuvin rəkis nauəniən e negəu e neai iətəm Uhgın tətəfa,§ kəni minautəhrun məmə in təuvir, kəni minautos rəkis o Narmın Rəha Uhgın.*

⁵ Kəni ilah u, nətəm kinotəhrun askəuvin rəkis məmə nəghatiən rəha Uhgın in təuvir,† ilah kinotətəu rəkis nəsanəniən rəha Narməniğiən Rəha Uhgın iətəm otəsuvəhiən tuva.

⁶ Mətəu nəmə ilah kəmotəuhlin nəmtahlah o Uhgın, suaru kəti tikə min məmə okotəuhlin=pa min ilah o Uhgın.‡ İlah kəmotərəkin aru əmə ilah, mətəu-inu təhmen=pən əmə məmə kinotəhti=pən min əmə Nəti Uhgın e niği kəməluau, motəfəri min e nəhmti nətəmimi, kəni ilah minəutəuvsan min lan, məutərəkin.

⁷ Niki m təhti-to nati u. Niftəni u tatos vivi nuhuən iətəm tətəfuv, in nauəniən tərət lan rəha nətəmi min u kautol uək ikin. Uhgın nikin tagiən pik ohni, kəni nəuviriən rəhan tətətig lan.

⁸ Mətəu niftəni iətəm kapili-apili mine manuvehli tateviə əmə ikin, in təsəuviriən o nati kəti. Tinətəiu əmə o nərəkiniən. E naunun, niğəm otus natimnati iətəm kəutatig lan.

⁹ Piak min, nati əpnəpin iəu iətəghati lanu kəm təmah, mətəu iəkəhrun vivi məmə itəmah nəsotəhmenian e niftəni tərəh kəha. İəkəhrun vivi məmə itəmah nautos natimnati min u iətəm təuvir mapirəkis, iətəm Uhgın təməfinə kəm təmah mətəu-inko in tatosmiəgəh itəmah.

¹⁰ Uhgın ko təsaluiən e rəhatəmah uək min nəmotol mətəu-inu Uhgın rəhan noliən təhruahru əmə nian rəfin. Kəni ko in təsolian nati əpnəpin e noliən təuvir rəha nolkeikeiən iətəm nəmotol kəm in, kəni mautil əhanəh, nian nəmotasiru e rəhan min nətəmimi.§

¹¹ İtimah iəkotolkeikei məmə itəmah rəfin nəkautəkeikei mautil nolkeikeiən iətəm nəkautol, mautil məmə otatuvən e naunun, kəni itəmah nəkotos nati konu iətəm nəmutələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən lan.*

¹² İtimah iəsotolkeikeiən məmə nəkotəlpah, mətəu iəkotolkeikei məmə onəkotos noliən† rəha nətəmimi min ko nətəm kəmotəiu əpən. İlah kəmotəhatətə əskasik e Uhgın kəni mautil rəhalah nətəligiən təfəməh.‡ Mautil

* 6:1 Hip 5:12 † 6:1 Hip 9:14 ‡ 6:4 Hip 10:32 § 6:4 Efəs 2:8 * 6:4 Kəl 3:2 † 6:5 Sam 34:8
‡ 6:6 2Pitə 2:21 § 6:10 Mat 10:40,42 * 6:11 Hip 3:6 † 6:12 Hip 13:7 ‡ 6:12 Jem 1:3; Nəh 13:10; 14:12

lanəha, kəni rəueiu, ilah k̄inotos rəkis natimnati iətəm Uhḡin təməni əskasik rəkis məmə rəhalah. §

Rəhatah agke tətatiḡ e negəu e neai

¹³ Nəniəskasikiən kəti tol lanu, iətəm Uhḡin təməni kəm Epraham aupən. Nian Uhḡin təmöl nəniəskasikiən rəhan, kəni nərgin kəti tikə m̄in məmə in otos mol nəniəskasikiən lan rəhan təfiḡəm. Mətəu-inu nərgin in ilis tapirəkis nərgin m̄in rəfin. Tol lanəha, Uhḡin təmos nonauvil aru əmə e nərgin, mətəni məmə,*

¹⁴ “Iəu oiəkəhlman e rəhak nəuviriən kəm ik, iahgin. Iəu oiəkol rəham nəuaniləuis otepət.”†

¹⁵ Mətəu-inu Epraham rəhan nətəligiən təfəməh, in təmətəhtahnin matuvən matuvən, mətəuarus nian in təmos natimnati m̄in u iətəm Uhḡin təməniəkis məmə otəfən kəm in.‡

¹⁶ Nian iətəmimi tatos nonauvil e nərgi iətəmi asoli kəti rəhan, § kəni nonauvil u rəhan tətəlis rəhan nəghatiən təfiḡəm. Kəni nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nəghatiən, ko kəsorgəhu m̄iniən ohni.*

¹⁷ Uhḡin təmos nonauvil e nərgin lanəha, mətəu-inu in tolkeikei məmə otol nətəmimi m̄in u nətəm okotos natimnati m̄in iətəm in təməniəskasik,† ilah okotəhrun vivi məmə rəhan nəlpəkəuiən, ko təsəuhliniən nian kəti.‡

¹⁸ Uhḡin tatos nonauvil lanəha məmə otəfəri nətəligiən rəhatah u, nətəm kinohiet rəkis motagim kəni mətətarəriə lan. Kəni pəh kitah kotaskəlim əskasik noliən əha iətəm Uhḡin t̄inəfa rəkis kəm tah, məmə kitah okotarəriə əskasik e nəniəskasikiən m̄in rəhan. Nati mil u, nəniəskasikiən m̄ine nonauvil rəhan, ilau ko kəsəuhlin m̄iniən nian kəti, mətəu-inu Uhḡin, təseiuəiən nian kəti.

¹⁹ Kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligiən təskasik o nosiən natimnati m̄in əha, tol lanəha, mol məmə nuhuiniən u, in təhmen e agke kəti iətəm tətəskəlim vivi rəhatah nəhatətəiən, § məmə nati kəti otəsəlauəliən lan kəni məsiuvi rəkis m̄iniən itah. Nuhuiniən u tatiti=pən itah kautəhuvən=pən e napən rəha Ikin Tasim Agin Ikin mautəhuvən ikinu ima Uhḡin əpəha ilis e negəu e neai.*

²⁰ Ikin əha, Iesu t̄inuvən rəkis ikin rəhatah lan, məmə oterəh e suaru rəhatah.† In təmuva rəkis pris asoli agin‡ təhmen əmə e pris u Melkisitek § aupən, kəni in otatos uək u nian rəfin, naunun tikə.

7

Melkisitek

¹ Suah u, Melkisitek,* in kig rəha Salem,† kəni in pris rəha Uhḡin u Ilis P̄ik Agin. Aupən, nian Epraham təmuvən e nəluaginien ilah kig m̄in, kəni in təmöl win e lah. Kəni in m̄initəlig m̄inətova. Melkisitek, in təmuvən meruh Epraham e suaru, kəni in təməfaki mətəpuəh=pən kəm Uhḡin məmə otəhlman e nəuviriən kəm Epraham.

² Kəni Epraham, təmos rəkis tait‡ e rəhan natimnati m̄in iətəm təmöl win lan e nəluaginien, kəni məfən kəm Melkisitek. Melkisitek u, n̄ipəti nərgin konu,

§ 6:12 Hip 10:36 * 6:13 Jen 22:16 † 6:14 Jen 22:17 ‡ 6:15 Jen 21:5 § 6:16 E noliən rəha nəlisiən nəghatiən təskasik, nəmə kitah kəti tolkeikei məmə otol lanəha, kəni in tatos nonauvil e nəmanin uə nəuvinin. Mətəu nətəm Isrel aupən, ilah kəmautos nonauvil e nərgi iətəmi asim kəti, uə nati kəti iətəm tasim, kəni nian nətəmimi nəuvein kəutətəu, kəni ilah kəutəhatətə e nəghatiən iətəm kautəni. Ko kəsotorgəhu m̄iniən ohni, mətəu-inu nərgin əha kəmotəni, in tətəlis-ərain nəghatiən təskasik. * 6:16 Eks 22:11 † 6:17 Rom 4:16 ‡ 6:17 Nam 23:19; Tait 1:2 § 6:19 Fil 3:12 * 6:19 Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † 6:20 Hip 4:14 ‡ 6:20 Hip 2:17 § 6:20 Hip 5:16 * 7:1 Jen 14:17-20 † 7:1 Nərgin əha, Salem, in nərgin əuas rəha Jerusiləm aupən. Nərgin əha, Salem, n̄ipətin u “nəməlinuiən.” ‡ 7:2 Tait u məmə: Nəmə iətəmi kəti tatos nati ilah ten, nəmə p̄ikəh uə nəuanigi uə m̄əni, kəni tos rəkis kətiəh e natimnati ten konu məmə təfən kəm Uhḡin uə kəm iətəmi kəti, nati kətiəh konu kəutəni məmə “tait.”

“Kig rəha Nəhruahruian.” Kəni nərgin kəti mīn u, kətauin lan məmə Kig rəha Salem, nīpətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuian.”

³ Nauəuə Rəha Uhgīn təməsəghatīən e rəhan tatə mīne məmə mīne nəuaniləuis mīn. Kəni təsəniən nian təmair lan, mīne nian iətəm təmimīs lan. Təhmen əmə məmə in təməsimisiən, in tatol əhanəh uək rəha pris. Tol lanəha, nəkeruh məmə in təhmen nəuветin e Nəti Uhgīn u in pris itulin kəti. §

⁴ Nīkim təhti-to Melkisitek. In iətəmi asoli kəti. Nati əpnapin məmə tipitah u Epraham in iətəmi asoli, mətəu in təmətisiai pīk Melkisitek, mətəfən rəhan tait kəm in rəha natimnati mīn iətəm təmol win lan e nəluaginian.*

⁵ Kitah kotəhrun məmə, e nu mīn rəfin, nətəm Isrel ilah kotəkeikei mautəfən rəhalah tait kəm nəuaniləuis mīn rəha Lifai, ilah u pris mīn, təhmen=pən əmə məmə inu Lou rəha Uhgīn tətəni mīne. Nati əpnapin məmə pris mīn əha ilah mīn nəuaniləuis mīn rəha Epraham, təhmen e nətəmimi mīn rəfin rəha Isrel, mətəu pialah mīn u nətəm Isrel, kotəkeikei mautəfən tait kəm lah.

⁶ Melkisitek u, in səniamə nəuaniləuis kəti rəha Lifai. Mətəu in təmos tait mīn u rəha natimnati rəha Epraham. Kəni in təməfaki=pən kəm Uhgīn məmə otəhlman e nəuviriən rəhan† kəm Epraham u, Uhgīn təməfən rəhan nəniaskasikiən kəm in.

⁷ Kəni təhruahru agin məmə iətəmimi iətəm tatos nərgin asoli otəfaki məmə Uhgīn otəhlman e nəuviriən tatuvən e iətəmimi iətəm ləhtəni əmə lan.

⁸ Kəni pris mīn nətəm kautos tait u, ilah nətəmimi əmə, nətəm okəmanohmīs. Mətəu Melkisitek u, in tatos tait, kətəni məmə in tətəmiəgəh. ‡ §

⁹ Epraham təmətəou rəhan tait tatuvən kəm Melkisitek lanəha, kəni kəhrun nəniən məmə Lifai iətəm tatos tait rəha Isrel, in mīn təməfən tait kəm Melkisitek mətəu-inu Lifai in mipin tərəh rəha Epraham.

¹⁰ Mətəu-inu nian Melkisitek təmeruh Epraham, Lifai təməsair əhanəhiən. Mətəu nian Epraham təmətəou lanəha tait tuvən kəm Melkisitek, in təhmen əmə məmə rəhan u nəuaniləuis, Lifai, in mīn təmətəou=pən tait kəm Melkisitek, mətəu-inko in tinətətig rəkis e nīpəti rəhan kəha.*

Kristo təhmen e Melkisitek

¹¹ Pris mīn rəfin rəha Isrel kəmotšipən e nəuaniləuis rəha Lifai. Uhgīn təməni məmə pris mīn kəha okautol natimnati pišin pišin mīn. Kəni uək rəhalah, in nəukəti Lou iətəm Uhgīn təməfən kəm nətəm Isrel. Mətəu uək mīn rəfin iətəm pris mīn kəmotol, kəsotəhmenian† o noliən rəfin natimnati iətəm Uhgīn tolkeikei e nətəligiən mīne niki nətəmimi. ‡ Tol lanəha, pris kəti mīn təkeikei muva. In təsišipəniən e nəuaniləuis rəha Lifai mīne Eron, § mətəu-inu uək rəha pris mīn əha təsəhmenian. Kəpə. Pris pišin kəti təkeikei muva iətəm in təhmen e Melkisitek.

¹² Nian noliən rəha nītəpiniən pris tətəuhlin, kəni Lou okəkeikei kəuhlin mīn.

¹³ Otəkeikei mol lanu lan mətəu-inu, kitah kəutəghati e Iərməniš rəhatah, iətəm təmsipən e nəuaniləuis pišin kəti iətəm iətəmi kəti tikə e nəuaniləuis əha təmol uək e oltə təhmen e pris kəti.

§ 7:3 Sam 110:4 * 7:4 Jen 14:20 † 7:6 Jen 14:19,20 ‡ 7:8 Kətəni məmə Melkisitek tətəmiəgəh mətəu inu Nauəuə Rəha Uhgīn təsəniən məmə təmimīs nian kəti mīne. Hip 7:3 § 7:8 Hip 5:6

* 7:10 Nati kīsil kəhləgəgun məmə Melkisitek in ilis tapirəkis pris mīn u nəuaniləuis rəha Lifai. Kətiəh u, Melkisitek in təməsimisiən, tətəmiəgəh əmə. Keiu u, tipī Lifai u Epraham, in təmətəfən tait rəhan kəm Melkisitek. Kīsil u, Melkisitek təməfaki=pən kəm Uhgīn məmə otəhlman e nəuviriən rəhan kəm Epraham, mətəu səniamə Epraham təməfaki=pən rəha Melkisitek. † 7:11 Hip 7:18,19; 8:7 ‡ 7:11 Hip 10:1 § 7:11 Nian Uhgīn təməfən Lou kəm Mošis, təməni məmə pris mīn rəfin okohiet e nəuaniləuis rəha Lifai. Eron in təmsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni in təmaupən pris asoli agin rəha Isrel.

14 Kitah kinotəhrun rəkis məmə İərməniġ rəhatah in təmsipən e nəuaniləuis rəha Juta,* kəni nian Lou rəha Mosis təmətəghati e uək rəha pris mīn, in təməsəghati aginiən e nəuaniləuis u.

15 Mətəu təuvir əmə, mətəu-inu kitah kinotəhrun məmə pris kəti mīn təmuva rəkis, iətəm təhmen e Melkisitek.

16 Lou təməni məmə pris mīn kotəkeikei motsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni nati əpnapin İesu təsisipəniən e nəuaniləuis əha, mətəu in təmuva pris kəti. Kəni in təmos uək rəha pris e nati kəti iətəm təsanən mapirəkis Lou, mapirəkis nəuaniləuis rəha Lifai. In təmos uək rəha pris e nəsanəniən rəha nəmiəgəhiən u rəhan iətəm naunun tikə. †

17 Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,
“İk pris kəti təhmen e Melkisitek‡ aupən,
kəni ik onatol uək rəha pris nian rəfin,
matuvən matuvən naunun tikə.”

18 Kəmələhu kalin Lou aupən, mətəu-inu rəhan nəsanəniən tikə, in təsasiruiən, ko təsoliən nati kəti. §

19 Mətəu-inu Lou əha, təruru nələhu əhruahruian nati kəti.* Kəni rəueiu əha, nolien pişin kəti iətəm təuvir mapirəkis, in tinos nimein, məmə kitah okotələhu=pən rəhatah nətəliġiən lan. Kəni in suaru rəhatah u, o nuvəniən iuəkir o Uhgīn. †

20 Uhgīn təməni əskasik məmə Kristo in otol uək rəha pris matuvən matuvən naunun tikə, kəni təmos nonauvil ohni, məmə rəhan nəghatiən otəfiġəm. Mətəu təməsosian nonauvil lanəha o pris mīn aupən.

21 Mətəu Uhgīn təmos əmə nonauvil nian İesu təmuva pris. Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,

“İərməniġ təmos nonauvil kəti,
kəni ko otəsəuhliniən nətəliġiən rəhan.‡

In tətəni məmə,
‘İk onəköl uək rəha pris nian rəfin, §
matuvən matuvən naunun tikə.’ ”

22 Uhgīn təmos nonauvil lanəha, matol məmə İesu tuva mol suaru iətəm tatol kitah kotəhrun əsas məmə nəniəskasikiən rəha nasiruiən in təuvir, mapirəkis nəniəskasikiən u aupən.*

23 Aupən, pris mīn ilah tepət, mətəu-inu kətiəh tol uək matuvən matuvən mīmīs ko, kəti tos nimein, mol uək matuvən matuvən, mīmīs mautil əmə lanəha. İlah kəsotol ituliniən uək.

24 Mətəu İesu, in otos uək rəha pris rəhatah matuvən matuvən naunun tikə, mətəu-inko, in tətətiġ itulin.

25 Tol lanəha, in təhrun nosmiəgəh itulin aginiən itah u, kotilpin itah min məmə kəhuvən o Uhgīn, mətəu-inu in tətəmiəgəh itulin mətəghati rəhatah lan kəm Uhgīn. †

26 O nati u inu, in pris asoli agin‡ iətəm in təhmen o nasiruiən e tah. In tasim, kəni məhruahru vivi, in təsoliən nolien tərah. In tol pişin agin e nətəm kautol təfagə tərah, kəni in ilis tapirəkis ilah əpəha e negəu e neai.

27 In tol pişin e pris asoli agin mīn u aupən. Nian rəfin, e nian ilah kautol sakrifais rəha nian əha, kotəkeikei motaupən mautil sakrifais o nafəl rəkisiən təfagə tərah rəhalah. § Uərisiġ lanko, ilah kəpanotol mīn sakrifais kəti mīn, o

* 7:14 Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nəh 5:5 † 7:16 Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 ‡ 7:17 Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 § 7:18 Rom 8:3; Kəl 3:21; Hip 9:9; 10:1 * 7:19 Rom 3:20 † 7:19 Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 ‡ 7:21 1Saml 15:29; Mal 3:6 § 7:21 Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 * 7:22 Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 † 7:25 Rom 8:34; 1Jon 2:1 ‡ 7:26 Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 § 7:27 Lev 9:8; 16:6,

nafəl rəkisiən təfagə tərəh rəha nətəmimi mīn.* Mətəu nian Iesu tategəhan məmə in otol sakrifais aru e rəhan nəmiəgəhiən, o nolien tərəh mīn rəha nətəmimi,† kəni mau kətiəh əmə‡ in təhmen məuaou.

²⁸ Lou in tətəfəri pris mīn nətəm kəsotəhmenian.§ Mətəu nonauvil rəha Uhgīn, iətəm tatuərisig e Lou, in tətəfəri Nətin u,* iətəm təuvir məhmen agin† o nolien uək u, matuvən naunun tikə.

8

Iesu in pris asoli agin təuvir mapirəkis

¹ Kitah kəutəghati e nati u,* mətəu nəukətin tol lanu. Kitah kautos pris asoli agin kəti, təhruahru əmə e iətəmi u iəmatəni.† In tinətəharəg rəkis‡ e nikalīn maru rəha Iətəmi asoli əpəha ilis e negəu e neai, ikīn ima rəha nepətian mine nisaiən.

² In tatol uək əpəha Ikīn Tasim Ikīn e negəu e neai, inu Nima Tapolin pəhriən§ iətəm Uhgīn əmə təmiuvi. Səniəmə iətəmimi iətəm təmiuvi Nima Tapolin əha.*†

³ Kəməfəri rəfin pris asoli agin mīn u aupən, məmə okautəfən natimnati mīn kəm Uhgīn, kəni mautil sakrifais. E suaru kətiəh əmə, rəhatah u pris asoli agin, in mīn otəkeikei məfən sakrifais kəti kəm Uhgīn.‡

⁴ Nəmə in tətətig əha e nəhue niftəni u, kəni ko səniəmə in pris kəti, mətəu-inu pris mīn əpəha ikīn kəutətig nətəm kautəfən natimnati kəm Uhgīn, təhmen əmə məmə inu Lou təməni mine.

⁵ Pris mīn u, ilah kautol rəhalah uək e narmi nimə əmə iətəm tatisikəvin§ natimnati mīn iətəm tətətig e negəu e neai. Tol lanəha nian Uhgīn təməni=pən kəm Mosis aupən, məmə otem Nima Tapolin Asim, in təməni məmə,

“Onəkəkeikei məteh vivi məmə onəkol natimnati mīn u təhruahru təhmen əmə e rəhak mak iətəm iəmol mətəgəton rəkis ik lan əpəha ilis e nitəuət asoli.”*

⁶ Mətəu rəueiu, Iesu, pris asoli agin u rəhatah, in tinos rəhan uək iətəm təuvir pīk agin mapirəkis uək rəha pris mīn aupən. Kəni e nolien kətiəh əmə, Iesu in suaru rəha nəniəskasikīn vi rəha nasiruiən u iətəm in təuvir mapirəkis nəniəskasikīn əuas rəha nasiruiən, mətəu-inu nəniəskasikīn vi u, in tətəhtul-pəri e nəghatīn mīn iətəm kotəuvir motapirəkis.†

⁷ Nəmə nəniəskasikīn əuas təməhmen pəhriən agin, kəni Uhgīn təməsəniən məmə nəniəskasikīn vi otuva mos nimein. Mətəu nəniəskasikīn u əuas təsəhmenian,‡ tol lan əha, nəniəskasikīn vi təkəikei muva.

⁸ Mətəu Uhgīn təmeruh nərahian rəha nətəmimi, kəni məni məmə, “Nian əha ikīn otəpanuva, iətəm iəu, oiəkol nəniəskasikīn vi rəha nasiruiən rəha nəuaniləuis mīn rəha Isrel mine nəuaniləuis mīn rəha Juta.

⁹ Nəniəskasikīn rəha nasiruiən u, in otol pīsīn agin e nəniəskasikīn əuas rəha nasiruiən, iətəm iəu iəmol kəm tīpilah mīn aupən, e nian u iətəm iəu iəmos nəhmlilah matit ilah mohiet rəkis Ijip.

* 7:27 Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 † 7:27 Efəs 5:2 ‡ 7:27 Rom 6:10; Hip 9:12,26,28; 10:10; 1Pitə 3:18 § 7:28 Hip 5:1-2 * 7:28 Hip 1:2 † 7:28 Hip 2:10 * 8:1 Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † 8:1 Hip 7:24-28 ‡ 8:1 Afin-to futnot e 1:3 § 8:2 Hip 3:6; 10:21; 1Pitə 2:5; Nəh 13:6 * 8:2 Nəkeruh məmə e nauəuə u iətəmi təmətei in tətəsəl uərisig=pən e Nima Tapolin Rəha Uhgīn aupən, in aupən e Nimə Rəha Uhgīn rəha Solomən. In tətəghati nəkeruh nəmə inu katol əhanəh sakrifais kətan lanko, nati əpnəpīn in tətətei nauəuə uərisig e AD 70, mətəu-inu in təmītəlig=pən uərisig e nətəligian rəhan e nətuəuinian rəha natimnati mīn əha. † 8:2 Hip 9:11,24 ‡ 8:3 Hip 9:14 § 8:5 Kol 2:17; Hip 9:23 * 8:5 Eks 25:40 † 8:6 Hip 8:8-13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 ‡ 8:7 Hip 7:11,18; 10:1

Oiækol naniaskasikien vi ræha nasiruiæn,
mætæu-inu ilah kəməsotaskəlīmīæn naniaskasikien u iætəm iəu iəmol kəm lah
aupən,

kəni tol məmæ iəu iəmæpəh ilah məuhlin=pən nəmtahk kəm lah. §

¹⁰ Kəni iəu, Iərmənīg, iətəni pətīgəm məmæ,

e nian iætəm otəpanuva,

iəu oiækol naniaskasikien vi kəti ræha nasiruiæn* kəm nəuaniləuis mīn ræha
Isrel.

Oiækəfən rəhak lou mīn e rəhalah nətəligiæn,

kəni iəkətei rəkis=pən e nīkilah,†

kəni iəu iəkuva mol Uhgīn əhruahru rəhalah,

kəni ilah okəhuva motol rəhak əhruahru nətəmimi.‡

¹¹ Ilah kəti ko təsuvəniæn məgətun nətəm iman ikin məmæ,

‘Ik onəkəkeikei məhrun Iərmənīg u.’

Kəni iətəmimi kəti ko təsuvəniæn mənī=pən nəghatiæn u kəm pian,

mætæu-inu ilah rəfin okotəhrun iəu, §

tətuəuin e nətəmi əpnəpīn mīn

muvən mətəuarus=pən nətəm kautos nərgīn asoli mīn.

¹² Mætəu-inko, iəu, oiəkəsəkəhruin ilah o rəhalah nolīæn mīn iætəm
təsəhruahru agīniæn.

Iəu oiəkəfəl rəkis nolīæn tərāh mīn rəhalah,

kəni iəu oiəkalu e nolīæn tərāh mīn rəhalah.”*†

¹³ Nian Uhgīn tətəghati e naniaskasikien ræha nasiruiæn u, məmæ in
naniaskasikien vi, in tətəni məmæ tateruh naniaskasikien ræha nasiruiæn
aupən, tīnəuas rəkis, məmæ ko təsoliæn mīn nati kəti əha rəueiu. Kəni nati u
tīnəuas u ko təsol mīniæn nati kəti, otəsuvəhiæn təsətig mīniæn.

9

Ikin Tasim Ikin e nəhue niftəni mine Ikin Tasim Ikin e negəu e neai

¹ Kəni e naniaskasikien ræha nasiruiæn iætəm təmaupən matīg, nətəm Isrel
kəmotəkeikei motohtəu=pən suaru əhruahru mīn o nəfakiæn. Kəni Nima
Tapolin Asim, in ræha nəhue niftəni əmə u.

² Nətəmi aupən u, kəmotiuvi Nima Tapolin Asim u,* mautol nəuan kəti əpəha
nəlugīn əhruahru, kəmotətīhli nəuan keiu. Nəuan iætəm tətəupən lan, kautəni
məmæ Ikin Tasim Ikin.† E nəuan əha, kəmotələhu=pən nati kətəharu-pəri lait
lan‡ ikin, mine tepīl kəti iætəm kəməlīn-pəri pīret asim mīn lan. §

³ Kəmiuvi pəsīg=pən napən e nəuan uərisīg, kəni nəuan əha, kətəni məmæ,
“Ikin Tasim Agīn Ikin.”*

⁴ Ikin əha, nati kəti əha ikin kəmol e aiæn u kol tətəraip-oraip, iætəm
katəmki=pən nati pien-pien lan, katuvan. Kəni ikin əha, Bokis ræha
Naniaskasikien Rəha Nasiruiæn† tətəharəg əha ikin. Bokis u kəmol e nigī, kəni
kəuveg e aiæn u kol tətəraip-oraip. Kəni e nīpəgnəua Bokis əha, pətəl kəti əha
ikin kəmol e aiæn u kol tətəraip-oraip, kəmargin=pən pīret u mana,‡ nəuan
nəuvətīn ikin. Konu kəmələhu=pən mīn kasikīn ræha Eron e Bokis u, kasikīn

§ 8:9 Eks 19:5-6 * 8:10 Rom 11:27 † 8:10 Lou əuas mīn u, kəmətei=pən e kəpiel keiu kuepin-epin.
2Kor. 3:3; Hip 10:16 ‡ 8:10 Esik 11:20 § 8:11 Aes 11:9; Jon 6:45 * 8:12 Aes 43:25; 64:9; Maeka
7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 † 8:12 Hip 10:16 * 9:2 Eks 25:8,9 † 9:2 Eks 26:33,34 ‡ 9:2 Eks
25:31-40; Jon 8:12; Nəh 1:20 § 9:2 Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * 9:3 Eks 26:31-33 † 9:4 Bokis ræha
Naniaskasikien Rəha Nasiruiæn u, in “Covenant Box,” uə “Bokis we i Saen blong Promes.” Eks 25:10-22
‡ 9:4 E nian ræha Mosis, Uhgīn təməfən pīret təmsipən e neai, nərgīn u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51.

u aupən Uhgın təmol teviə mın. § Kəni kəpiel mil keiu əha ikın, iətəm kuepin-epin, kəmətei rəkis=pən Lou ilah ten e lau.*

⁵ Kəni ilis e rəhn-kapə Bokis u, narmi Jerəb rəha Nəhagəhagiən, † ilau keiu əha ikın. Kətiəuvi pəsıg nıməlməlilau o İkin Katılpin Nıəməha rəha Uhgın İkin. ‡ § Mətəu ko iəsənıən natımnati mın u, mətei əlkələh.

⁶ Nıan kəmotəlin vivi rəfin natımnati mın u, pris mın kotəhrun nuvənıən imə miet e nəuan iətəm tətəupən nıan ilah kəutol uək rəha nəfakiən.*

⁷ Mətəu pris asoli ağın, in əmə təhrun nuvənıən imə e İkin Tasim Ağın İkin. Mətəu ko təsuvənıən nıan rəfin. † In təhrun nuvənıən nıan kətiəh əmə e nu mın rəfin. ‡ Kəni nıan in tatuvən, in təkeikei mos nıərə, kəni mol sakrifais lan o nolıən tərəh rəhan, § kəni matıg mol mın o nolıən tərəh rəha nətəmimi,* iətəm ilah kotəruru məmə kəutol təfagə tərəh.

⁸ Kəni e natımnati mın u, Narmın Rəha Uhgın tətəgətun məmə, nıan Nıma Tapolin Asim aupən tətətəhtul əhanəh, kəni suaru † tıkə əhanəh o tah o nuvənıən e İkin Tasim Ağın İkin.

⁹ In təhmen əmə e narmi nati kəti ‡ iətəm tətəgətun e nıan u iətəm kotatıg lan u rəueiu. Natımnati mın iətəm pris mın kəutəfən kəm Uhgın, məutol sakrifais lan kəm in, § natımnati mın u, kəsotəhmenıən o nələhu əhruahruıən nıki nətəmimi nətəm kəutəhuva o nəfakiən.

¹⁰ Mətəu-inu nəfakiən əuas aupən, in tətəgətun əmə suaru mın iətəm kəutəni pık nolıən rəha nauənıən* mıne nəmnmıən † mıne neikuasıən. ‡ Natımnati mın u, ilah nati rəha nıpətıtəmi əmə. Mətəu nolıən mın əha, ilah katıpe fıgəm əmə kəti rəha nətəmimi, matuvən mətəuarus=pən nıan Uhgın otəuhlin natımnati mın rəfin kəhuva motıvi mın. §

*Nımisıən rəha İesu
in sakrifais kəti iətəm in təuvır məpirəkis ağın*

¹¹ Mətəu rəueiu əha, Kristo tınuva rəkis, kəni in pris asoli ağın iətəm təməmki natımnati təuvır mın, mınuva.* Kəni in təmuvən imə e Nıma Tapolin Asim iətəm təuvır təhmın mın, məpirəkis iətəm təmaupən. † Nımə əha, in səniəmə nati kəti iətəm nətəmimi kəmotol, kəni səniəmə nati kəti rəha nəhue nıftəni u.

¹² Nıan Kristo təmuvən imə e İkin Tasim Ağın İkin, təməsuvənıən e nu mın rəfin, təhmen e pris asoli ağın mın aupən kəməutol. In təmol mau kətiəh əmə, kəni təhmen, mətəu-inu in təsosıən nıra nəni mıne nıra kau muvən imə məmə otos rəkis təfagə tərəh. Kəpə, in təmos aru əmə nıran, muvən imə, kəni in əmə tətətəou nəhmtıtah mıtıs itah e təfagə tərəh mın. ‡

¹³ E nolıən rəha nəniəskasıkiən rəha nasıruıən aupən, kəmol=pən nıra nəni mıne kau, uə nəuanəhmtəu e kau iətəm kəmuvan əhtuv e oltə, kol=pən e iətəmi

§ 9:4 Nam 17:1-10 * 9:4 Eks 31:18 † 9:5 Jerəb mil u ilau, kətəni məmə Jerəb mil rəha Nəhagəhagiən, mətəu-inu nəhagəhagiən asoli rəha nəuvırıən mıne nəsanənıən rəha Uhgın tətətıg e nəlugın e lau. Nıan nəuvein ilau kətuos nəhagəhagiən rəha Uhgın mətıən əha kəti. (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10) ‡ 9:5 İkin Katılpin Nıəməha rəha Uhgın İkin, inko, rəhn-kapə Bokis rəha Nəniəskasıkiən ilis ikın. İkin əha, nəhagəhagiən asoli rəha nəuvırıən mıne nəsanənıən rəha Uhgın tətətıg ikın. Nətəmimi kotəruru nuvənıən imə İkin Tasim Ağın İkin məmə okeruh nati mın u, mətəu pris asoli ağın əmə. Kəni in təsuvənıən nıan rəfin. Nıan kətiəh əmə e nu kətiəh tatuvən. Pris asoli ağın təhrun nuvənıən imə İkin Tasim Ağın İkin, in təmki nıərə rəha sakrifais kəni muvən kəni mol nıərə təfələfəl=pən e rəhn-kapə bokis u. Nolıən əha, in nəmtətıən təuvır kəti, iətəm tətəgətun məmə nətəmimi okotəkeikei mohmıs o rəhalah nolıən tərəh mın. Mətəu e nımisıən rəha sakrifais iətəm nıərə in nəmtətıən lan, in tatılpin nıəməha rəha Uhgın. § 9:5 Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6 Nam 28:2-4 † 9:7 Lev 16:2 ‡ 9:7 Lev 16:34 § 9:7 Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * 9:7 Lev 16:15 † 9:8 Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ 9:9 Hip 10:1-2 § 9:9 Hip 5:1; 8:3 * 9:10 Lev 11:2-23 † 9:10 Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ 9:10 Lev 11:25,28,40 § 9:10 “Nıan Uhgın otəuhlin natımnati mın rəfin kəhuva motıvi mın” tətəghati e nıan Kristo təmımıs o nolıən tərəh. * 9:11 Hip 10:1 † 9:11 Hip 8:2; 9:24 ‡ 9:12 Rom 3:25

kəti iətəm tamikmik e nəhmti Uhgın məmə nıpətin taruətuəh, namikmikian tikə lan.

¹⁴ Mətəu nira IesuŞ in tatos nəsanəniən asoli tapirəkis natimnati min u.* Kristo in təmol aru sakrifais lan, e nəsanəniən rəha Narmın iətəm tətətig itulın. In sakrifais kəti iətəm təruahru agın, nərahien kəti tikə lan. Tol lanəha, kəni niran in tatos nəsanəniən, təhmen o nafəliən nikitəmah† o noliən min iətəm kotəhrun niti-pəniən itəmi e nimisiən, məmə itəmah onəkotəfaki əmə kəm Uhgın iətəm tətəmiəgəh.‡

¹⁵ O natimnati min u iətəm Iesu təmol, in suaru o nosiən nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən.Ş Uhgın təmauin e nətəmimi rəhan, kəni məni əskasik kəm lah məmə natimnati təuvir min u, in rəhalah. Kəni natimnati min u, ko kəsəhkəiən nian kəti,* mətəu okəutətig itulın. İlah okotos natimnati min u, mətəu-inu rəueiu nimisiən rəha Kristo in tinətəou rəkis nəhmti təfagə tərəh rəha nətəmimi min u nətəm kəmotatgəhli Lou rəha nəniəskasikiən rəha nasiruiən iətəm təmaupən matig.

¹⁶ Nəmə Iesu təsimisiən lanəha, kəni rəhan nətəmimi okəsotosiən natimnati təuvir min iətəm in təməniəkis məmə rəhalah. Mətəu-inu nəmə iətəmi kəti tol nəniəskasikiən kəti məmə rəhan natimnati otuvən o iətəmi pisin kəti nian in otimis, kəni iətəmi u in otəkeikei mimis pipim, konu nəniəskasikiən rəhan in otətətig mətəmiəgəh.

¹⁷ Nəniəskasikiən kəti tol lanəha, təsatigian məsəmiəgəhian nian iətəmimi təməni tətətig əhanəh. Rəhan nəniəskasikiən in otətətig matəmiəgəh əmə nian in tinimis rəkis.

¹⁸ O natimnati min u, e nəniəskasikiən rəha nasiruiən aupən, nira nati miəgəh kəti təkəikei maiəh, təgətun məmə nati kəti təmimis, kəni otol məmə nəniəskasikiən in tətəmiəgəh mətətig.

¹⁹ Tol lanəha, nian Mosis in təməni pətigəm rəkis nəghatien min rəfin rəha Lou kəm nətəmimi, kəni uərisig lan, in təmos nimeime sipsip kəmol tərəəuv mine nəhlmi nigı u hisop, məuveri=pən e nira nəti kau mine nira nəni mine nəhu, kəni morarəgrəg=pən nərə e nauəuə rəha Lou mine nətəmimi min.†

²⁰ Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Inu nira nati miəgəh kəti iətəm təmimis o noliən nəniəskasikiən rəha nasiruiən rəha Uhgın tətətig mətəmiəgəh. Kəni itəmah nəkotəkeikei mautisiai, mautol nəuiən.”‡

²¹ E noliən kətiəh əmə, Mosis təmol=pən nərə e Nima Tapolin Asim mine natimnati min iətəm kəmos o nəfakiən.

²² Lou tətəni məmə pris otəkeikei matol=pən nərə e natimnati tepət, iuəkır natimnati rəfin, məmə ilah okotasim. Kəni nəmə nərə təsaiuiən ohni, kəni Uhgın ko təsafəliən təfagə tərəh.Ş

²³ Tol lanəha, nərə rəha noliən sakrifais, in təmaiəh o noliən natimnati min u kotasim. Mətəu Nima Tapolin Asim mine natimnati min rəhan əha ikin, ilah narmi natimnati min əmə* iətəm tətəpsen=pən natimnati iətəm kəutətig e negəu e neai. Mətəu nəfakiən o natimnati iətəm tol nıpəti nati agın min, iətəm kəutətig e negəu e neai, nira nati miəgəh təsəhmenien o noliən ilah kotasim. Okəkeikei kol sakrifais kəti iətəm təuvir mapirəkis.

²⁴ Iesu in təsuvəniən imə e İkin Tasim İkin rəha nəhue niftəni u, iətəm nətəmimi əmə kəmotol. Nimə kəha, in narmi nati əmə rəha İkin Tasim İkin pəhriən əpəha ilis e negəu e neai. Mətəu Iesu təmuvən e negəu e neai, kəni rəueiu əha in tətəhtul e nəhmti Uhgın, kəni nimisiən rəhan in sakrifais rəhatah matos nimeitah.†

Ş 9:14 1Pitə 1:2,18-19 * 9:14 Hip 10:4 † 9:14 Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1Jon 1:7 ‡ 9:14 Tait 2:14
 § 9:15 Luk 22:20 * 9:15 Hip 10:34 † 9:19 Eks 24:6-8 ‡ 9:20 Eks 24:8; Luk 22:20 § 9:22 Lev 17:11 * 9:23 Hip 8:5 † 9:24 1Jon 2:1; Rom 8:34

²⁵ Kəni nian Iesu təmol aru sakrifais e rəhan nəmiəgəhiən, in rəhan noliən tol pişin e pris asoli agin u aupən. E nəniəskasikiən rəha nasiruiən u aupən, pris asoli agin otəkeikei muvən imə e Ikin Tasim Agin Ikin kəni mos nira nati miəgəh, səniəmə niran aru, mol sakrifais lan. Təkeikei matol lanəha e nu min rəfin. Mətəu Kristo təmuvən e Ikin Tasim Agin Ikin e negəu e neai, təmos aru niran kəni mol sakrifais lan mau kətiəh əmə kəni tinəhmen.

²⁶ Nəmə Kristo təmatol sakrifais lanəha e nu min rəfin, təhmen e pris min u aupən, in otəkeikei mətəu nahməiən nian tepət tətəuəin e nian Uhgın təmol niftəni. Mətəu rəueiu, kitah kınotatig e naunun nian, in təmiet pətigəm=pa mau kətiəh əmə,‡ məmə otol aru sakrifais e rəhan nəmiəgəhiən o nos rəkisiən təfagə tərəh. Kəni rəhan sakrifais, in naunun.

²⁷ Kitah nətəmimi, Uhgın tinələhu nian əhruahru rəhatah kətiəh kətiəh məmə okohmis lan, mau kətiəh əmə. Kəni uərisig lanko, in otakil rəhatah noliən min. §

²⁸ Kəni Kristo təmol aru sakrifais lan, mau kətiəh əmə,* məmə in otatipə e təfagə rəha nətəmimi tepət.† Kəni uərisig, nian otatitəlig=pa min,‡ in otəsuvaiən min o nos rəkisiən təfagə tərəh. Kəni nətəmimi nətəm kəutəhtahnin, nəumis tus ilah ohni, ilah u, Kristo otəsuvə minian məmə in otakil ilah, mətəu otuva min məmə in otosmiəgəh ilah. §

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kətiəh əmə, kəni in tinəhmen

¹ Natimnati min rəha Lou, ilah kotəhmen e narmi nati* iətəm otəsuvəhiən kəhuva, mətəu ilah səniəmə nipəti nati. E nu kətiəh kətiəh min rəfin pris min kotəkeikei mautol əmə sakrifais lanko. Mətəu nati əpnəpın məmə ilah kautol sakrifais, mətəu Lou in təruru noliən nəfaki min nətəm kəhuva o Uhgın kotəhruahru e nəhmtin, mətəu-inu ilah narmi sakrifais agin əmə, mətəu ilah səniəmə nipəti nati.

² Nəmə sakrifais min ilah kotəhmen, motəhrun noliən nətəmimi kotəhruahru. Kəni nəfaki min kotəhrun nələhuiən motəpəh noliən rəha sakrifais, mətəu-inko nikilah tinəruən rəkis mau kətiəh əmə təhmen. Kəni nəmə tinəfəl rəkis nikilah lanəha, kəni ilah kəsotətəu minian tərəh o rəhalah noliən tərəh. Mətəu, kəpə, ilah kautətəu əhanəh tərəh.

³ Tol lanəha, e nu min rəfin, ilah kautol pau sakrifais, mətəu nati u tatol əmə məmə ilah ko kəsotaluiən e noliən tərəh min rəhalah,

⁴ mətəu-inu nira nəni mine kau in təruru agin nos rəkisiən təfagə tərəh.†

⁵ Tol lanəha, nian Kristo tuva e nəhue niftəni, in təməni=pən kəm Uhgın məmə,

“Ik nəkəpəh sakrifais min mine natimnati min kəutəfinə kəm ik.

Mətəu ik nəmol=pən nipətik kəti məmə iəkuvən lan.”‡

⁶ Kəmotuvan əhtuv natimnati e oltə təhmen e nəfakiən rəhalah otuvnə ohnik, kəni mautol sakrifais o nəfəl rəkisiən təfagə.

Mətəu nati əpnəpın kautol lanəha, mətəu kəsotoliən məmə nikim tagiən o lah.

⁷ Kəni iəu iətəni məmə,

“Kəmətei nəghatiən kəti tətətig e Nauəuə Rəha Uhgın iətəm tətəghati lak məmə, ‘Uhgın, iəu u, iəmuva o noliən rəham nətəligiən.’ ”§

⁸ E nəghatiən u aupən ikin, Kristo təmaupən məni məmə,

“Ik nəkəpəh sakrifais min

‡ 9:26 Hip 9:12,28 § 9:27 2Kor 5:10 * 9:28 Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 † 9:28 Aes 53:12 ‡ 9:28 Mat 16:27 § 9:28 2Tim 4:8 * 10:1 Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4 Hip 9:12-14 ‡ 10:5 Hip 2:14; Sam 40:6-8 § 10:7 Mat 26:39

mine natimnati min iætəm kautəfinə kəm ik,
mine natimnati min iætəm katuvan əhtuv e oltə,
mine sakrifais min iætəm katol o nafəl rəkisiən təfagə.

Natimnati min u, ik nəkəpəh,

kəni kəsoliən məmə nīkim tagiən o lah,”

(nati əpnəpən məmə ilah kautohtəu=pən suaru iætəm Lou təməni.)

⁹ Kəni uərisig, Kristo tətəni min məmə, “Iəu u, iəmuva məmə iəkol nətəligiən rəham.” E nəghatiən u rəhan, in tatoh rəkis nəniaskasikiən əuas rəha nasiruiən, məmə in otələhu nəniaskasikiən vi rəha nasiruiən kəti.

¹⁰ Kəni Iesu Kristo təmol nətəligiən rəha Uhgın tol lanu. In təmol sakrifais aru e nīpətın, * mau kətiəh əmə, † məmə otol kitah kotasim, kitah u rəhan min nətəmimi.‡

¹¹ Nian rəfin, pris min ilah kautəhtul mautol uək rəha nəfakiən, mautol sakrifais, mautol nati kətiəh əmə nian rəfin, o nafəl rəkisiən noliən tərəh. Mətəu sakrifais min u, ilah kəsotəhmen aginiən o nos rəkisiən təfagə tərəh nian kəti.

¹² Mətəu pris u rəhatah, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kətiəh əmə, kəni sakrifais əha in təhmen məuaou o nafəl rəkisiən noliən tərəh rəha nətəmimi tatuvən matuvən naunun tikə. Kəni nian tinələhu rəkis lanəha rəhan sakrifais, kəni in tinətəharəg§ e nəhlmī Uhgın maru, ikin ima nepətiən mine nisaiən.

¹³ Kəni ikin əha, in tətəhtahnin əmə məmə Uhgın otol rəhan tikimir min kotəhmen e napən iætəm tətəfəl nəhlikin lan,*

¹⁴ mətəu-inu e noliən sakrifais mau kətiəh əmə əha, Kristo təmol məmə rəhan nətəmimi nətəm Uhgın təmələhu məmə rəhan, ilah min u kinotəhruahru e nəhmtin, matuvən matuvən, naunun tikə.

¹⁵ Kəni Narmin Rəha Uhgın, in min tətəni-vivi natimnati min u kəm tah. In təməni məmə,

¹⁶ “Iərməniğ tətəni məmə,

‘Nian iætəm otəpanuva,

oiəkol nəniaskasikiən vi rəha nasiruiən kəm rəhak nətəmimi tol lanu lan.

Iəu oiəkəfən lou min rəhak e nīkilah,

kəni oiəkətei rəkis=pən e nətəligiən rəhalah.’”†

¹⁷ Kəni in tətəni min məmə,

“Iəu oiəkalu e rəhalah noliən tərəh min,

kəni nīkik otəsəhti minian noliən min rəhalah nətəm kəutatgəhli Lou.”‡

¹⁸ Nian Uhgın tətəfəl rəkis noliən tərəh min rəha iətəmi kəti, kəni tol məmə ko təsəhmenian, məmə in otol min sakrifais tuvən kəm Uhgın ohni.

Pəh kotəhtul əskasik e rəhatah nəhatətəiən

¹⁹ Piak min mine nəuvinik min. Tol lanəha, kəni nira Iesu təmol məmə kitah kotəhrun nuvəniən imə Ikin Tasim Agin Ikin, kəni məsotəginian.

²⁰ Rəueiu əha, Iesu in təmətei suaru vi kəti, iætəm tətəmiəgəh. In təməhapu napən iætəm tətəhkulpəsīg Ikin Tasim Agin Ikin, tətəgətun=pən nīpətın. Kəni mol suaru vi u rəhatah məmə kitah kotəhrun nuvən-pəniən ikin, məhuvən o Uhgın.§

* **10:10** Hip 7:24 † **10:10** Hip 7:27 ‡ **10:10** Hip 10:14; Efəs 5:26 § **10:12** Pris min, ilah kautəhtul əmə nian ilah kinotol rəkis sakrifais min rəhalah, mətəu-inko rəhalah sakrifais min ko təsoliən naunun nian kəti. Mətəu Iesu in təməharəg, mətəu-inu in, rəhan sakrifais, tatol nian kətiəh əmə o nafəliən rəhatah noliən tərəh min. Rəhan sakrifais in təhmen agin mapirəkis. Kəni Iesu tətəharəg itulin. Eruh min-to Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13** Afin-to futnot e Hip 1:13 † **10:16** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17** Jer 31:34; Hip 8:11 § **10:20** Lev 16:2; Mat 27:51; Efəs 2:18; Hip 9:8

21 Kəni pris asoli aḡin rəhatah, in iətəmi asoli iətəm tətarməniḡ* e nimə rəha Uhg̃in, inu rəhan nətəmimi.†

22 Tol lanu, pəh kəhuvən iuək̃ir e nəhmti Uhg̃in,‡ e nikitah iətəm tər̃iauəh e nəhatətəiən pəhriən. Mətəu-inu Kr̃isto təmol=pən niran e nikitah məmə kitah okotasim.§ Kəni in təməueiu rək̃is ñipət̃itah e nəhu əhlan, in əmə in əmə.*

23 Kitah kotəni məmə kəmotələhu=pən nətəliḡiən rəhatah e Kr̃isto. Tol lanəha, pəh kotəhtul məha-məha lan, məsotələuəl-auəliən, mətəu-inu kitah kotəhrun nahḡəliən e rəhan nəghatiən m̃in iətəm təməni əskasik rək̃is kəm tah.

24 Pəh kotəhḡi-pəri nətəliḡiən rəhatah m̃in, məmə kitah okotolkeikei kitah m̃in, kəni mautol təuṽir aḡin kəm tah m̃in tatuvən təhm̃in m̃in lanəha.

25 Təsəuṽiriən məmə okotəhlman e nol̃iən rəha nuhapum̃iniən kitah m̃in. Nətəmimi nəuvein ilah kautol lanəha, mətəu pəh kitah kautem məha-məha itah m̃in nian rəfin.† Kəni rəueiu koteruh məmə nian rəha nuvaiən rəha Iesu tətuṽa iuək̃ir, təuṽir məmə kitah kautəkeikei e nem əskasikiən itah m̃in, mautol tətəri təhm̃in m̃in.

26 Təuṽir məmə kautem əskasik itah m̃in lanəha, mətəu-inu nəmə kitah kinotəhrun rək̃is pau ñipəhriəñiən, mətəu kitah kautohtəpin suaru pĩsin mautəkeikei e nol̃iən tər̃ah, kəni tatol məmə sakrifais kəti m̃in tikə aḡin o nos rək̃isiən təfagə tər̃ah rəhatah.‡

27 Kəni nəmə sakrifais kəti m̃in tikə məmə otos rək̃is təfagə tər̃ah rəhatah lanəha, kəni nati kətiəh əmə əha ikin tətətiḡ. Inko, kitah kautəḡin, məutərəmrum̃in, mətəu-inko kitah kotəhrun vivi məmə kitah kautəhtahñin əmə nalp̃iniən əskasik, m̃ine ñiḡəm asoli rəha niəməha rəha Uhg̃in iətəm otəkeikei mus rəhan tikim̃ir m̃in.§

28 E Lou əuas rəha Mosis aupən, nəmə iətəmi kəti tatol nati əpñap̃in e Lou matḡəhli, kəni iətəmi keiu uə kisil okləñi pət̃iḡəm in, kəni iətəmi u tək̃eikei m̃imis. Ko kəsəḡiniən ohni.*

29 ?Mətəu təhro e iətəmimi u iətəm tateviḡ-ərain Nəti Uhg̃in?† Uhg̃in təmol nəniəskasikiən rəha nasiruiən kəm tah, kəni nira Kr̃isto təmol nəniəskasikiən u tətətiḡ mətəmiəḡəh.‡ Niran əmə u, təhrun nol̃iən iətəmimi tasim, kəni in iətəmimi rəha Uhg̃in.§ ?Mətəu təhro e iətəmimi iətəm tateh əpñap̃in ñirə u, məmə in səniəmə nati asim kəti? ?Narm̃in Rəha Uhg̃in in tətəuəri nəuṽiriən rəhan kəm nətəmimi, mətəu təhro e iətəmimi iətəm tətərək̃in əfəməh Narm̃in əha, mətəu mətəuhlin=pən nəmtahn lan məpəh nəuṽiriən rəhan? Iətəmi u, təhruahru aḡin əmə məmə nalp̃iniən rəhan in otəskasik mapirək̃is nalp̃iniən rəha iətəm tətəḡəhli Lou rəha Mosis.*

30 Mətəu-inu kitah kinotəhrun rək̃is Uhg̃in u iətəm təməni məmə,

“Nalp̃iniən ñitai nati, inu uək̃ əmə rəhak.

Kəni iəu oiək̃alp̃in ñitai nol̃iən rəhalah təhmen əhmen əmə.”†

Kəni in təməni məmə,

“Iərməniḡ in otakil nol̃iən rəha nətəmimi rəhan.”‡

31 Uhg̃in u iətəm tətəmiəḡəh mətəsənən aḡin, tətətiḡ mətətiḡ. Kəni nəmə kitah kotətiḡ əhanəh e təfagə tər̃ah, kəni in otələs itah e nəhlm̃in mol nalp̃iniən kəm tah. Nati u in nati kəti məmə okəḡin pəhriən lan.

32 Təuṽir məmə ñikitəmah təhti nian u aupən, nian nəhagəhagiən təmətasiəḡəp̃in itəmah aupən. E nian u, itəmah nəmotətiḡ e nəluagĩniən

* 10:21 Sek 6:13 † 10:21 Hip 3:6 ‡ 10:22 Hip 7:19; Efəs 3:12 § 10:22 Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22 1Pitə 3:21 † 10:25 Hip 3:13 ‡ 10:26 Hip 6:4-8; 2Pitə 2:20-21 § 10:27 2Təs

1:7-9; Hip 12:29 * 10:28 Dut 17:6,7 † 10:29 Hip 6:6 ‡ 10:29 Mat 26:28 § 10:29 Nəh 1:5

* 10:29 Nəmə nətəmimi nəuvein u kəmotəhatətə rək̃is e Iesu, konu motətiḡ mohtəliḡ=pən m̃in e nol̃iən aupən mautol nol̃iən tər̃ah, ilah kautol nol̃iən tər̃ah e fes u tətəḡhati lan. † 10:30 Dut 32:35 ‡ 10:30 Dut 32:36; Sam 135:14

asoli e nemiəgəhiən, kəni in nian iəkis kəti, iətəm nəmotatig e nahməiən asoli. § Mətəu itəmāh nəmautəhtul əskasik.

³³ Nian nəuvein nətəmimi kəutəni rah itəmāh e nəhmti nətəmimi,* kəni mautol mīn natimnati tərāh mīn nəuvein e təmāh. Nian nəuvein, itəmāh nəmotos mautəhtul=pən o nətəmi mīn ko nətəm katol tərāh e lah lanəha.

³⁴ Itəmāh nəmotos mautəhtul=pən o lah lanəha, kəni nian kəməhuvən e kaləpus, kəni itəmāh nəmotasiru e lah motətəu tərāh o lah e nian iəkis mīn rəhalah. † Kəni nian nətəmimi kəmotakləh e natimnati mīn rəhatəmāh, kəni itəmāh nikitəmāh təmagiən əmə, ‡ mətəu-inu itəmāh nəmotəhrun rəkis məmə rəhatəmāh natimnati nəuvein əha ikīn kəutatig e neai, iətəm kotəuvir motapirəkis. Kəni natimnati mīn u, ko kəsəhkəiən nian kəti. §

³⁵ Inəha, in nətəouiən asoli rəhatəmāh iətəm Uhgīn otəpanəfinə kəm təmāh. Kəni mətəu-inko o nati təuvir mīn əha iətəm kautəməhli aupən e təmāh, təsəuviriən məmə onəkotəmkarəpən e nəhatətəiən əskasik rəhatəmāh.

³⁶ Itəmāh nəkotəkeikei motol rəhatəmāh nətəligiən təfəməh,* məmə nəkotol natimnati iətəm Uhgīn tolkeikei. Kəni itəmāh onəpanotos natimnati mīn iətəm in təməni əskasik məmə otəfinə kəm təmāh. †

³⁷ Mətəu tol lanu lan, inko Uhgīn təməni mīne məmə, “Otəsuvəhiən, kəni iətəmi u iətəm tətuvə, in otiet pətigəm=pa, otəsan təlig-təligiən. ‡

³⁸ Mətəu rəhak iətəmimi iətəm təhruahru e nəhmtək, in otətəkeikei e rəhan nəhatətəiən. § Mətəu nəmə iakeruh məmə təpəh iəu, mīnətan təlig-təlig, kəni nīkik otəsəgiən iən ohni.”

³⁹ Mətəu kitah u, kəsotoliən lanəha. Kitah ko kəsotan təlig-təligiən məmə Uhgīn otərəkin itah. Kəpə. Kitah nətəmimi rəha nəhatətəiən e Uhgīn, məmə kitah kautos nemiəgəhiən.

11

Nəhatətəiən

¹ ? Nati nak u, in nəhatətəiən? Kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligiən e natimnati mīn u, iətəm otəpanuva, konu nəhatətəiən rəhatah in tatol məmə kitah okotəhrun vivi məmə natimnati mīn u, ilah nīpəhriən iən. Nati əpnapīn məmə kəsotehiən* natimnati mīn u, mətəu kitah kotəhrun vivi məmə kitah okotos mətəu-inko nəhatətəiən tətəgətun lanəha kəm tah.

² Kəni Uhgīn təməni-vivi nətəmi mīn u aupən o rəhalah nəhatətəiən.

³ Nəhatətəiən tatol məmə kitah kotəhrun vivi məmə natimnati rəha nəhue niftəni u, Uhgīn təməghati əmə, kəni ilah kəmotatig. † Natimnati iətəm kauteruh u rəueiu, in təməsosiən nati kəti iətəm tinatig rəkis mol ilah lan.

⁴ Epil in təməhatətə əskasik e Uhgīn, tol lanəha in təməfən nati kəti kəm Uhgīn iətəm təuvir mapirəkis rəha Ken. ‡ Kəni mətəu-inu in təməhatətə əskasik e Uhgīn lanəha, kəni Uhgīn təməni pətigəm məmə in iətəmi əhruahru kəti, kəni nīkin tagiən o nosiən rəhan natimnati. Kəni nati əpnapīn məmə iətəmi u təmimīs rəkis, mətəu noliən rəha nəhatətəiən rəhan in tətəghati əhanəh kəm tah. §

⁵ Kəni Inok təməhatətə əskasik e Uhgīn, tol lanəha in təməsimiəsiən. Uhgīn təmos rəkis in e nəhue niftəni u, məmə otuvən əpəha ilis e negəu e neai.

§ 10:32 Fil 1:29,30 * 10:33 1Pitə 4:14 † 10:34 Hip 13:3 ‡ 10:34 1Pitə 4:13 § 10:34 Hip 11:16; 1Pitə 1:4,5 * 10:36 Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 † 10:36 Hip 6:15; 9:15 ‡ 10:37 Nəh 22:20 § 10:38 Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kəl 3:11 * 11:1 2Kor 4:18 † 11:3 Jen 1 ‡ 11:4 Jen 4:4-5 § 11:4 Hip 12:24

Nətəmimi kəsoteh minian, mətəu-inu Uhgın təmos rəkis in.* Mətəu nian Uhgın təməsos rəkis əhanəhiən, Uhgın təməgətun kəm in məmə nikin tagiən ohni.

⁶ Mətəu nəmə iətəmimi təsəhatətəiən e Uhgın, in təsəliən Uhgın nikin tagiən ohni, mətəu-inu nian iətəmi kəti tolkeikei məmə otuva o Uhgın,† in otəkeikei məhatətə məmə Uhgın tətətig, kəni mətətəou nətəmimi min ko nətəm kotalkut o nəhrunian in.

⁷ Noa in təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, nian Uhgın təmatəni=pən natimnati min kəm in aupən, iətəm nətəmimi kəsoteruh əhanəhiən,‡ Noa təmatisiai matol nəuiən. Kəni in təmuvləkin negəu asoli kəti§ məmə otosmiəgəh rəhan min. E rəhan nəhatətəiən, təhmen əmə məmə Noa təmətakil nətəmimi. Kəni e rəhan nəhatətəiən, Uhgın təmol in təhruahru e nəhmtin.*

⁸ Epraham in təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, e nian Uhgın təmauin rəkis lan məmə otuvən e nitəni pisin kəti, in təmol nəuia Uhgın. Niftəni əha, Uhgın təməni əskasik rəkis kəm in məmə otəfən kəm in. Kəni Epraham təmiet, mətəu in təruru məmə tətuvən iə mine.

⁹ Təməhatətə əskasik e Uhgın lanəha, kəni mətətig e niftəni u iətəm Uhgın təməni əskasik aupən məmə otəfən kəm in.† Mətəu təmətatig ikin əha e nima tapolin əmə, təhmen e iapispis kəti. Kəni Aisək mine Jekəp iətəm Uhgın təməfən nəniəskasikiən u kəm lahal pəti, ilau min kəmətəuətig əmə e nima tapolin.‡

¹⁰ Epraham təmol lanəha, mətəu-inu in tətəhtahnin məmə otuvən e taun kəti§ iətəm nəukətən tiəkis, otətətig təfəməh.* Taun u, Uhgın təmol plan ohni, mol mak e nəmein muvləkin mələhu, kəni minol rəkis tətətig.†

¹¹ Serə təməhatətə əskasik e Uhgın nati əpnəpin məmə in tinəpətauəhli agin, mətəu Uhgın təməfən nəsanəniən kəm in məmə in otemək. In təmələs nətin u, mətəu-inu in təməhatətə lan məmə otol nəniəskasikiən rəhan tuva miet pətigəm.‡ §

¹² Epraham tinauəhli rəkis təsuvəhiən timis,* mətəu nəuaniləuis min tepət kəmotspən lan. Nati əpnəpin məmə in iətəmimi kətiəh əmə, mətəu nəuaniləuis min əha rəhan, ilah tepət pik, təhmen əmə e məhau min e neai mine nipəkil e nikalkali nitəhi kəruru nəfinian.†

¹³ Nətəmi min u, ilah kəmotəhatətə əskasik e Uhgın, mətəu nian kəmoħmis, ilah kəməsotos əhanəhiən natimnati min u iətəm Uhgın təməni əskasik məmə otəfən kəm lah.‡ Ilah kəuteruh natimnati min u məmə natimnati min kəutan isəu əhanəh o lah, mətəu nikilah tagiən məmə okoteruh.§ Kəni ilah məutəni pətigəm məmə kəutatig e nəhue niftəni u mətəu ilah kotəhmen əmə e iapispis min əmə.* Nəhue niftəni u, səniəmə in imalah pəhriən ikin.

¹⁴ Nian nətəmimi kəutəghati lanəha, in tətəgətun əsas əmə, məmə ilah kəutəsal e imalah əhruahru ikin.

¹⁵ Rəhalah nətəligiən təsitəlig-pəniən e niftəni rəhalah aupən, iətəm kinotəpəh rəkis. Nəmə nikilah təhti lanəha, kotəhrun nitəligiən min, mətəu təsəliən lanəha.†

¹⁶ Ilah kotolkeikei imalah iki pisin kəti iətəm təuvir məpirəkis, inu e negəu e neai.‡ Kəni o nati u, in təsəulisiən§ məmə okəni məmə in rəhalah Uhgın.* Kəni

* 11:5 Jen 5:21-24 † 11:6 Hip 7:19 ‡ 11:7 Hip 11:1 § 11:7 Jen 6:13-22 * 11:7 Jen 6:9 † 11:9 Uək 7:5 ‡ 11:9 Jen 12:1-8 § 11:10 Hip 12:22; 13:14 * 11:10 Nəh 21:2,14 † 11:10 Hip 11:16 ‡ 11:11 Suaru kəti min rəha nəuhlinian nəghatiən u tol lanu. “Epraham təməhatətə əskasik e Uhgın, nati əpnəpin Serə tinəpətauəhli rəkis. Mətəu Uhgın təməfən nəsanəniən kəm in məmə otol nərfin. In təmələs nətin u mətəu-inu Epraham təməhatətə e Uhgın məmə in otol rəhan nəniəskasikiən tuva miet pətigəm.” § 11:11 Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12 Rom 4:19 † 11:12 Jen 22:17 ‡ 11:13 Hip 11:39 § 11:13 Mat 13:17 * 11:13 Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1Pitə 1:17; 2:11 † 11:15 Jen 24:6-8 ‡ 11:16 2Tim 4:18 § 11:16 Mak 8:38 * 11:16 Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6,15

Uhgîn tæmol æpenæ-penæ rækis e taun kætî† ikîn əha o lah.

17-18 Epraham tæmæhatətə e nəniaskasikîan min iætəm Uhgîn tæmæni=pæn kəm in. Kəni nəghatiən kætî iætəm Uhgîn tæmæniækis kəm in tol lanu, “Kəni okəni Aisək u məmæ in nəuaniləuis əhruahru rəham,‡ kəni e Aisək u, oiəköl rəham nəuaniləuis otepət otepət.” Mətəu e nəhatətəiən rəha Epraham, nian Uhgîn tæmek askəuvî in, in tæmæhtul maru əmə məmæ tohamu nətîn nəuan kætiah əmə§ u Aisək məmæ otol sakrifais lan kəm Uhgîn.*

19 Mətəu-inu Epraham nîkin tətəhti məmæ Uhgîn tæhrun nolîan iætəmimi tæmiəgəh min e nîmisîan.† Kəni in tæmos min nətîn, iuəkîr əmə tæhmen məmæ in tæmiəgəh min e nîmisîan.

20 Aisək tæmæhatətə əskasik e Uhgîn, kəni tol lanəha, tæmæfaki məmæ Uhgîn otəhlman e nəuvîriən rəhan tuvən kəm Jekəp mine Iso, mətəni pətigəm natimnati min iætəm otəpanuva nian kætî.‡

21 Jekəp tæmæhatətə əskasik e Uhgîn. Tol lanəha, nian iuəkîr əmə in timis, in tæmæfaki məmæ Uhgîn otəhlman e nəuvîriən kəm nətî Josîp mil.§ In tæmæfu kasikî, mæhtul əmæhli-əmæhli, kəni in mətəni-vivi Uhgîn.*

22 Josîp tæmæhatətə əskasik e Uhgîn. Tol lanəha, iuəkîr əmə in timis, kəni in tæmætəghati e nian nəuaniləuis min rəha Isrel kəpanohiet Ijîp. Kəni in tæmətəni rækis əmə kəm lah məmæ okotəhro e nîkilkîlin.†

23 Tatə mine məmæ rəha Mosis kəmuəhatətə əskasik e Uhgîn. Tol lanəha, nian Mosis tæmair,‡ ilau kəmueruh məmæ in suakəku təuvîr kætî, kəni ilau kəmətuəhluaig lan o məuig kisil. Kəni ilau kəməsuəginîan e natgəhliən nəghatiən rəha kig.§

24 Mosis tæmæhatətə əskasik e Uhgîn. Tol lanəha, nian in tæmol iahgin, kəni tæməsolkeikeiən məmæ okəni məmæ in nətî pətan Ijîp kætî u rəhan tatə in Fero, kig rəha Ijîp.*

25 In tæməsolkeikeiən məmæ otətətig e nagîniən rəha təfagə tərah mətəu-inu nagîniən rəha təfagə, in tətətig o nian əkuəkîr əmə. In nîkin tæmagîan məmæ otuvən məutətig ilah nətəmimi rəha Uhgîn, mautətəu tərah ilah min ilah.

26 Nîkin tæmatəhti məmæ nəmə nətəmimi okotaləh əmu† in mətəu-inu in tətəhatətə e Kristo iætəm otəpanuva, kəni in ko təsaulisîan. In nîkin otagiən tæhmîn min o nati u tapirækis agîn məmæ otətətəu təuvîr e natimnati təuvîr min e nəmiəgəhiən əpəha Ijîp.‡ In tæmatol lanəha mətəu-inu nian rəfin in tətəsal=pæn o nətəouiən iætəm Uhgîn otəfən kəm in.§

27 Mosis in tæmæhatətə əskasik lanəha e Uhgîn, kəni tæmagîm Ijîp* məsəginîan e kig u iætəm niəməha tatol pik. In tæməseirairiən mîtəlig, in tæməkeikei matuvən, tæhmen məmæ inu tateruh Uhgîn u, iætəm iætəmimi təsəruhîan e nəhmtîn.

28 Tæmæhatətə əskasik e Uhgîn lanəha, kəni in tæmətuəuin nolîan lafet rəha Pasova. In tæmæni pətigəm kəm nəuaniləuis min rəha Isrel məmæ okotəkeikei motorin=pæn nîra sipsip e doə e nîmə min rəhalah. Okotol lanəha məmæ agelo

† 11:16 Hip 11:10; 13:14 ‡ 11:17-18 Jen 21:12; Rom 9:7 § 11:17-18 Nati əpnəpîn nətîn kætî min u Ismael, rəhan slef tæmələs, mətəu nətîn u Aisək kətəni məmæ in nəuan kætiah əmə mətəu-inu Uhgîn tæmæni rækis aupən məmæ otəfən kəm Epraham, kəni in nətî pətan əhruahru rəhan u Serə. Afin-to e Jon 3:16. * 11:17-18 Jen 22:1-10; Jem 2:21 † 11:19 Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ 11:20 Jen 27:27-29,39,40 § 11:21 Jen 48:1,8-22 * 11:21 Jen 47:31 † 11:22 Josîp tæmæni məmæ nian nətəm Isrel okautohiet Ijîp, kotos nîkilkîlin məhuvən e niftəni Uhgîn tæmæniækis məmæ otəfən kəm lah. Inu kətəgətun məmæ Ijîp səniəmæ imalah əhruahru ikîn. Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 ‡ 11:23 Eks 2:2 § 11:23 Eks 1:16,22 * 11:24 Eks 2:10 † 11:26 Hip 13:13 ‡ 11:26 Luk 14:33 § 11:26 Hip 10:35 * 11:27 Eks 12:50-51

iätəm Uhgïn otahli=pa o nuhamuiən iätəmi,† in otəsuhamuiən nenətilah mïn u nəman,‡ iätəm kəmotəupən motair.

²⁹ Nəuaniləuis mïn rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgïn. Tol lanəha, ilah kotəhrun nohapuminian e Nitəhi Ərarəuv, iätəm təməuəri, kəni kotəliuək lan təhmen əmə e nitəni asik. Mətəu nian nətəm Ijip kəmotalkut o nitəu-pəniən ilah, kəni nitəhi təmelərmin ilah, kəni kotəmnim. §

³⁰ Nəuaniləuis mïn rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgïn, kəni tol lanəha, ilah kotəliuək mohtəlau e nıpai asoli e Jeriko. Nıpai asoli u, kəmol e kəpiel. İlah kəmautohtəlau, mautohtəlau e nıpai asoli əha, motətəuarus nian səpın, kəni əmeiko nıpai asoli u, titəgıt mıməris-məris.*

³¹ Rehəp u, pətan e suaru, təməhatətə əskasik e Uhgïn. Kəni tol lan əha, nıkin təmagian məmə otos suah mil u nəuaniləuis mil rəha Isrel, iätəm kəmiəuva oneuən məmə okueruh kəni muəhrun vivi natimnati ikin. İlau kəmiəuva e rəhan nımə.† Kəni o nati u, nəuaniləuis mïn rəha Isrel kəməsotohamuiən pətan u nian ilah kəmotəhamu nətəm ikin əha nətəm kəmotəhti nəuia Uhgïn.‡

³² Mətəu ko iəsəniən tuvən təhmın. Ko iəsəghatian təfəməh məni Kition, § mine Pərak,* mine Samsin,† mine Jefətə,‡ mine Tefit, § mine Samuel,* mine iəni mïn.

³³ İlah u kəmotəhatətə əskasik e Uhgïn, kəni tol lanəha, ilah kəmotol natimnati tepət. İlah kəmotit nəuaniləuis mïn rəha Isrel məhuvən motəluagin ilah nətəm iki pısın pısın mïn, kəni mautol win e lah.† İlah kəmautol nolian əhruahru mïn, kəni mautos natimnati təuvır mïn iätəm Uhgïn təməni-əskasik məmə otəfən kəm lah. Kəmotəhtipəsıg e nohli laion mïn məmə okəsotunian ilah,‡

³⁴ kəni ilah kəmotəhapıs nıgəm asoli iätəm tatuəu, § kəni ilah motəgım rəkis e nətəm kotəni məmə okotəhamu ilah e nau u nisə rəha nəluəginian.* İlah rəhalah nəsanəniən tikə, mətəu Uhgïn təməfən nəsanəniən kəm lah.† Kəni ilah kautol win e soldia mïn rəha nitəni pısın pısın mïn.‡

³⁵ Nıpətan nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgïn, kəni tol lanəha Uhgïn tatol nenətilah kotair=pa mïn e nımisiən. §

Mətəu nətəmi nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgïn, ilah kotəgəhan e rəhalah tikimır mïn kautol nərahian mine nahməian kəm lah e nıpətilah, kəni nıkilah təsəhtian nati u. İlah kəməsotəpəhian rəhalah nəhatətəian, məmə rəhalah tikimır mïn okohtis ilah. İlah kəutəhatətə məmə Uhgïn in otol ilah kotəmiəgəh mïn e nəmiəgəhian kəti iätəm təuvır mapirəkis.

³⁶ Kəni ilah nəuvein, nətəmi kəutələh əvısan e lah, kəni kautəlis ilah.* Kəni ilah nəuvein, nətəmi kəutəlis-ərain ilah e sen, kəni mautəmki=pən ilah e kaləpus.†

³⁷ İlah nəuvein, kəmahtımu ilah e kəpiel apın,‡ kəni ilah nəuvein, nətəmi kəmotəatuv ilah e so kohmis. Kəni ilah nəuvein, kəmətamı ilah e nau u nisə rəha nəluəginian. § Kəni ilah nəuvein kautəhuvən əmə e nilosı nəni mine sipsip.* İlah nanrah mïn agın, nian rəfin nətəmi kautəəkın ilah, mautol tərəh agın e lah.

† 11:28 1Kor 10:10 ‡ 11:28 Eks 12:21-23 § 11:29 Eks 14:21-31 * 11:30 Jos 6:12-20 † 11:31 Jos 2:1-16 ‡ 11:31 Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemis 2:25 § 11:32 Jaj 6-8 * 11:32 Jaj 4-5 † 11:32 Jaj 13-16 ‡ 11:32 Jaj 11-12 § 11:32 1Saml 16:1,13 * 11:32 1Saml 1:20; 3:19-4:1 † 11:33 2Saml 8:1-3 ‡ 11:33 Dan 6:22 § 11:34 Dan 3:19-27 * 11:34 Eks 18:4 † 11:34 2King 20:7; Jaj 16:28 ‡ 11:34 Jaj 15:8 § 11:35 1King 17:22,23; 2King 4:36-37 * 11:36 Jer 20:2; 37:15 † 11:36 Jen 39:20 ‡ 11:37 2Kron 24:21 § 11:37 1King 19:10; Jer 26:23 * 11:37 2King 1:8

³⁸ Ilah, nətəmi təuvir mīn. Nəhue niftəni u, təsəhmenian məmə ilah okotətig ikin. Mətəu ilah kəmautətig əpnapin əmə, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mine e nitəuət mīn, mine e nīpəg kəpiel mīn,† mine nīpəg mīn əpəha e niftəni.

³⁹ Nətəmimi mīn u, ilah rəfin kəmotəhatətə əskasik lanəha e Uhgīn, kəni in təməfən nərgīn təuvir kəm lah.‡ Mətəu ilah kəməsotos əhanəhian nati u iətəm Uhgīn təməni əskasik rəkis məmə otəfən kəm lah,§ *

⁴⁰ mətəu-inu in tinol rəkis nəlpəkəuiən kəti rəhan, məmə in otol təuvir mapirəkis kəm tah. Kəni e nətəligian rəhan, in tolkeikei məmə otīlpin kitah mīn ilah u aupən, məmə kitah mīn ilah mīn u əmə, otol pəti itah kotəhruahru agīn.†‡

12

Uhgīn tətəgəu əhruahru nenətin mīn

¹ Kəni nətəmi mīn u, ilah tēpət pik, kəutətig titəlau e tah, kautəhtul pətigəm o Uhgīn, məutəhatətə əskasik lan, kəni rəhalah nəmiəgəhian in tətəfəri nəhatətəian rəhatah. O nati u, pəh kotəlin rəfin nati figəm iətəm otəskəlim-ərain itah məmə kəsotaiu pikian, mine təfagə tərəh iətəm tətəpeir=pən e tah. Kəni pəh kitah kotaiu* məsotəpəouiən† e naiuiən iətəm Uhgīn təmələhu aupən e tah.

² Kotəhrun nolian nian nəhmtitah otəhtul=pən əmə e Iesu,‡ iətəm in nəukəti nəhatətəian rəhatah,§ kəni inko iətəm otol məmə kitah kotətəuarus mak e nəhatətəian rəhatah. Pəh kitah nikitah otəhti nolian rəha Iesu, inkonu in rəhan nətəligian təfəməh, nian in təmimis e nīgi kəməluau, kəni mətəu nəhməian.* Mətəu in təmol nati əpnapin lan, megəhan e naulisian rəha nīmision e nīgi kəməluau, mətəu-inu təmol rəhan nətəligian təskasik o nəgəian iətəm in otəpanos. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nəhlmīn maru rəha Uhgīn u in Kig,† ikin nepətian mine nisaiən tətətig ikin.

³ Təuvir məmə nikitəmah otəhti Iesu, mine rəhan nəhtul əskasikian e nian nol təfagə mīn kəmotəraki=pən e nəghatian tərəh mīn kəm in, məmə nikitəmah otəpəpəouiən‡ kəni motəpəh nəhatətəian rəhatəmah.

⁴ Iəkəhrun məmə itəmah, nəutəluagin o noh rəkisian təfagə tərəh e nəmiəgəhian rəhatəmah, mətəu itəmah kəti tikə əhanəh iətəm niran təmai u o nəluaginian u.§

⁵ Itəmah ninotalu rəkis e nəghatian iətəm tətəfəri nətəligian rəhatəmah. E nəghatian u, Uhgīn təməghati lanu kəm təmah, təhmen e nenətin əhruahru mīn, mətəni məmə,

“Nətik, nian Iərmənig tətəgəu əhruahru ik,

mətagət pik lam,

kəni solian nīkim təpəou,

məsolian nati əpnapin lan.

⁶ Mətəu-inu nəmə Iərmənig tolkeikei pik iətəmi kəti,

mos in məmə nətīn,*

kəni in otəkeikei məgəu əhruahru iətəmi u,

† **11:38** 1King 18:4; 19:9 ‡ **11:39** Hip 11:2,4 § **11:39** E fes 33 kitah koteruh məmə nətəmi mīn u nəuvein kəmautos natimnati təuvir mīn iətəm Uhgīn təməni əskasik məmə otəfən kəm lah. Mətəu nəniəskasikian kəti əha ikin iətəm kəsotos əhanəhian. Ilah kotəsal=pən o nian iətəm Uhgīn otahli=pa Kristo tuva, mətəu ilah u, kəməsotehian e rəhalah nəmiəgəhian, * **11:39** Hip 11:13; 10:36 † **11:40** Nəh 6:11; Hip 2:10 ‡ **11:40** Suaru kəti mīn rəha nənian “məmə kitah mīn ilah mīn u əmə, otol pəti itah kotəhruahru agīn,” tol lanəha, “məmə kitah mīn ilah mīn u, okotətəuarus əhmen əhmen əmə mak e naunun naiuiən.” * **12:1** 1Kor 9:24 † **12:1** Hip 10:36 ‡ **12:2** Sam 25:15 § **12:2** Hip 2:15 * **12:2** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2** Mak 16:19 ‡ **12:3** Kəl 6:9; Nəh 2:3 § **12:4** Hip 10:32-34 * **12:6** Sam 94:12; 119:75; Nəh 3:19

məkeikei mətalis.”†

⁷ Tol lanəha, otəhtul məha-məha e nian iəkis min. Uhgın tətəfa nian əskasik min u o nəgəu əhruahruian itəmah. Itəmah nenəti Uhgın min, mol məmə in tətəgəu əhruahru lanəha itəmah.‡ ?Mətəu suakəku nak ko iətəm tatə rəhan in təsəgəu əhruahruian?

⁸ Uhgın tətəgəu əhruahru rəfin nenətin əhruahru min. § Nəmə Uhgın təsəliən lanəha e təmah, kəni nıpətın u məmə səniəmə itəmah nenətin əhruahru min, itəmah kəlkələh min e suaru.

⁹ Rəhatah tatə min e nəhue nıftəni u, kəutəgəu əhruahru itah. Kəni kitah, kautisiai ilah. ?Kəni okotəhro lanu lan e tatə rəha narmıtah* iətəm tətətig e negəu e neai? Təuvır məmə okotosiahu agin itah, kəni motatig ahgəl.† Kəni e noliən əha, kitah okotos nəmiəgəhiən.‡

¹⁰ Rəhatah min tatə, kəutəgəu əhruahru itah o nian əkuəkır əmə, e rəhalah əmə nətəligiən. Mətəu Uhgın tətəgəu əhruahru itah məmə otasıru e tah, konu otol itah kotasim təhmen lan. §

¹¹ Nəmə Uhgın tətəgəu əhruahru itah, in təhmen e nati kəti iətəm nian kitah kəmotun, mətəu tisiu, kəni marfu. Mətəu uərisig, nəmə kotegəhan məmə nəgəu əhruahruian əha otıuvi asılə e rəhatah nətəligiən, kəni in otəuə e nəuan təuvır, inu nəməlinuian* iətəm tatsipən e noliən əhruahru.

¹² Tol lanəha, nati əpnəpın məmə itəmah nəutatig e nian iəkis, mətəu otləfəri nəhlmitəmah iətəm təpəou, məmə otəsanən. Mıne nəulitəmah iətəm tətəmərumin, kəni nəkotol məmə təsanən o naiuian.†

¹³ “Otol suaru rəhatəmah təhruahru vivi,‡
məmə pəh u iətəm nəutaliuək pəti, nəhlkin təmimis,
nəhlkin ko təsərah aginian, miet rəkis, §
mətəu in otəpanəuvır min.”*

Iətəmi təsəhatətəian e Uhgın, in otəkeikei mos nalpiniən

¹⁴ Otalkut məmə onəkotatig vivi itəmah nətəmimi rəfin e nəməlinuian.† Kəni motalkut məmə nəkotol itəmah məmə rəhatəmah nəmiəgəhiən tasim.‡ Iətəmimi iətəm təsəsimiən, ko təsəruhiən nəhmti İərmənig nian kəti. §

¹⁵ Autətəu vivi itəmah məmə mətə itəmah kəti iətəm tətəiu matuvən otəpəou e nəlugi suaru, kəni məsosian nəuviriən rəha Uhgın.* Autətəu vivi itəmah məmə noki nigı akonə kəti† in otəsuvəniən e nikitəmah, kəni meviə, mol nəuan tətət e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Kəni nəhuin təhrun nərəkinian nəmiəgəhiən rəha nətəmi asim nəuvein min.

¹⁶ Autətəu vivi itəmah məmə iətəmi kəti təsit əpnəpiniən iərman uə pətan.‡ Itəmah kəti otəsəhmeniən e Iso u rəhan nəmiəgəhiən təsəhruahruian, in tatol nati əpnəpın e Uhgın. In təmaupən mair, mətəu in təmətuati e nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair. § Mətəu nəhmti nati u in təmətuati lan, in nauəniən iətəm təmun mau kətiəh əmə.

¹⁷ Itəmah nəkotəhrun məmə uərisig, nikin təmanuvən min e nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair. Kəni təmalkut pik məmə rəhan tatə otəfaki məhlman e nəuviriən kəti kəm in. Mətəu nati əpnəpın məmə təmətasək pik pau ohni,* mətəu nati u iətəm təmol, in təruru nəuhliniən mol nati pisin. Kəni

† 12:6 Prov 3:11-12 ‡ 12:7 Dut 8:5; 2Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8 1Pitə 5:9 * 12:9 Nam 16:22; 27:16 † 12:9 Jem 4:7 ‡ 12:9 Aes 38:16 § 12:10 2Pitə 1:4 * 12:11 Aes 32:17; Jem 3:17,18 † 12:12 Aes 35:3 ‡ 12:13 Prov 4:26 § 12:13 Kəl 6:1 * 12:13 Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † 12:14 Rom 14:19 ‡ 12:14 Rom 6:22 § 12:14 Mat 5:8 * 12:15 Hip 3:12; 4:1 † 12:15 Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ 12:16 1Kor 6:18 § 12:16 Jen 25:29-34 * 12:17 Jen 27:30-40

rəhan tatə ko təsəfakiən məhlman e nəuviriən kəm in, məruru məfən kəm in nepətiən rəha suakəku iətəm təmaupən mair.

Lou təhro lanu lan mol pišin e nanusiən təuvir

¹⁸ Aupən nətəm Isrel kəməhuva e nitəuət asoli Sainai, nitəuət u e nəhue niftəni u iətəm nətəmimi kotəhrun neruhian mine nekiən. Kəmoteruh nəmnami nigəm tatuəu, napinəpuian, mine norəuiən mine nimətagi asoli,

¹⁹ kəmotətəu təui təmasək əfəməh,† kəni motətəu nəuiən kəti tətəghati kəm lah.‡ Kəni nian kəmotətəlig e rəhan nəghatiən min, kəni ilah kəmautəni əskasik məmə ilah kotəpəh agin nətəu minian nəuiən u.§

²⁰ Kəmotəgin pik e nəghatiən u, təməni məmə, “Nəmə nati miəgəh əmə kəti otuvən e nitəuət u, mətəu itəmah onəkotəkeikei motahtimu e kəpiel apin timis.”*

²¹ Nian Mosis təmeruh natimnati min u, in min təmətəu tərəh kəni məni məmə, “Iəu inəgin u inəgin, minətərəmrumin.”†

²² Mətəu itəmah nəsəhuva minian u ikinu, e nitəuət kəti rəha nəhue niftəni.‡ Itəmah ninəhuva rəkis e nitəuət u Saion,§ mine taun asoli* u imə Uhgın ikın iətəm tətəmiəgəh, tətətig itulin. Inu Jerusiləm vi əpəha ilis e negəu e neai,† u nagelo min tausin tausin kəmuhapumın ilah ikın o nagianian asoli.

²³ Kəni itəmah nəməhuva e nuhapuminiən asoli rəha nətəmimi rəha Uhgın, iətəm kotəhmen e nətəm kəmotəupən motair u rəhan min,‡ nərgilah kəmətei rəkis e negəu e neai.§ Kəni itəmah nəməhuva o Uhgın, iətəm otəpanakil nətəmimi min rəfin.* Itəmah nəməhuva motol kətiəh itəmah narmi nətəmi əhruahru nətəm kinohmis rəkis, kəni Uhgın tinol ilah kinotətəuarus mak.†‡

²⁴ Itəmah nəməhuva o Iesu u, in suaru rəha nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən u iətəm Uhgın təmol kəm tah. Kəni nəməhuva o nira Iesu, iətəm in təmol=pən§ mol itəmah nəkotasim. Nirə əha in tətəni pətigəm natimnati min u iətəm kotəuvir motəpirəkis natimnati min iətəm nira Epil təməni pətigəm.*†

²⁵ O natimnati min u, autətəu vivi itəmah, məmə itəmah onəsotəuhlinian nəmtahtəmah o Uhgın‡ u tətəghati kəm təmah.§ Kitah kotəhrun məmə nətəmi aupən kəməsotətəligian e nəghatiən rəha Mosis o nəhgi-pəriən ilah. Kəni nati əpnapin məmə in iətəmimi əmə rəha nəhue niftəni, mətəu ilah kəməsotəgim rəkisiən e nalpinian rəhalah. ?Kəni nəmə tol lanəha, kəni okəhro itah nəmə kəsotətəligian e nəghatiən rəha Uhgın iətəm təmsipən e negəu e neai muva məmə otəhgi-pəri itah?* ?Kitah okotəgim rəkis əhro lan lanu?

²⁶ Nian aupən, nəuia Uhgın təmarigrig e niftəni.† Mətəu rəueiu əha, təməni əskasik kəm tah məmə, “Nian kəti min əha ikın, iəu iəkarigrig min e nəhue niftəni. Kəni o nian əha, səniəmə nəhue niftəni əmə iəkarigrig lan tarigrig, mətəu neai min otarigrig.”‡

²⁷ Nian Uhgın tətəghati məmə, “Nian kəti min əha ikın,” nipətin u məmə in otarigrig§ e natimnati rəha nəhue niftəni əmə iətəm in təmol, məmə otoh rəkis ilah. Otoh rəkis lanəha natimnati, məmə natimnati iətəm okəsotəlauəl-əlauəlian, ilah okotətig, kəni inu, natimnati iətəm okotətig itulin.

† 12:19 Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ 12:19 Dut 4:12 § 12:19 Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16

* 12:20 Eks 19:12,13 † 12:21 Dut 9:19 ‡ 12:22 Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22

Aes 24:23; 60:14; Nəh 14:1 * 12:22 Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22 Kəl 4:26 ‡ 12:23 Eks

4:22 § 12:23 Nəh 20:12 * 12:23 Jen 18:25; Sam 94:2 † 12:23 Fil 3:12 ‡ 12:23 Suaru kəti

min o nəuhlinian nəghatiən u, “Uhgın tinol ilah kinotəhruahru agin.” § 12:24 Hip 9:19; 10:22; 1Pitə

1:2 * 12:24 Jen 4:10; Hip 11:4 † 12:24 Nira Epil in təməni pətigəm məmə Uhgın otol nalpinian,

mətəu nira Iesu tətəni pətigəm məmə Uhgın otoh rəkis nalpinian. ‡ 12:25 Hip 3:12 § 12:25 Hip 1:1

* 12:25 Hip 2:2,3; 10:29 † 12:26 Eks 19:18 ‡ 12:26 Hag 2:6 § 12:27 Aes 34:4; 54:10; 1Kor 7:31;

Hip 1:11,12; 2Pitə 3:10; 1Jon 2:17

²⁸ O nati u, təuvir məmə kitah kotəni tagkiu o Uhgın, mətəu-inu kitah kautos negəu rəha Uhgın u, kəruru nəlauəl-əlauəliən lan, kəni ko təsietian nian kəti.* Təuvir məmə kitah kotəfaki kəm in, e nolian iətəm nikin tagian lan, məmə kitah okotisiai, kəni motəgin min,†

²⁹ mətəu-inu Uhgın rəhatah, in təhmen e nigəm asoli kəti iətəm tətuvan əhtuv natimnati rəfin.‡

13

Naunun nəghatian

¹ Təuvir məmə nəkotəkeikei mautol nolkeikeian kəm təmah min təhmen e piatəmah min.*

² Sotaluian e nehian iapispis min nətəm kəutəhuva imatəmah ikin.† ! Nəmə təhro ilah nagelo min! Nətəmimi nəuvein nətəm kəmautol lanu, ilah kəmauteruh vivi nətəmimi, məsotəhrunian məmə ilah nagelo min.‡

³ Sotaluian e nətəm kəutatig e kaləpus.§ Nikitəmah otətəhti ilah, mətahmə o lah təhmen əmə məmə inu ik min nətətig e kaləpus. Otətəu pəti nahməian e nikitəmah, itəmah nətəmi min ko nətəm katol tərəh e lah, təhmen əmə məmə inu ik natətəu nahməian e nipətim aru.

⁴ Pəh nətəmimi rəfin kotisiai natigian rəha marit, məmə in tasim nian rəfin.* Pəh nətəmimi rəfin kotəgin o pet rəhalah min, məsotolian tamikmik. Uhgın otakil iətəm aluə mine pətan mitə iətəm kətuapili pəti, kəni makil min iərman mine pətan iətəm kətuapili pəti, iərman iətəm tətəpili ilah pətan u səniəmə rəhan pətan, mine pətan iətəm tətəpili ilau iərman u səniəmə rəhan əhruahru iərman.†

⁵ Əhtul=pən isəu o nolkeikeian rəha məni.‡ Nikim təkeikei magian əmə o rəham natimnati natos təhmen§ mətəu-inu Uhgın tətəni məmə, “Ko iəsəpəhian ik,

məsəhlmanian lam nian kəti.”*

⁶ Kəni tol lanəha kitah kotəhrun əsas, kəni mautəni məmə,

“Iərməniğ in iasiru rəhak,

tol lanəha iəsəginian.

Oiasəginian e nati kəti iətəm iətəmimi əmə otol kəm iəu.”†

⁷ Nikitəmah otəkeikei matəhti nətəmi asoli min u rəhatəmah‡ nətəm kəmotəupən motəgətun itəmah e nəghatian rəha Uhgın. Otətəlig-to e natimnati təuvir min iətəm təmiet e nəmiəgəhian rəhalah, kəni motəhatətə e Iərməniğ təhmen əmə e lah.§

⁸ Iesu Krīsto in tatol əmə lankonu lan, nəniuv, mine rəueiu, kəni otəpanatig əmə lankonu lan, naunun tikə.*

⁹ Sotolian məmə nəgətunian vi pişin pişin min tiuvi rəkis itəmah e suaru əhruahru.† Itəmah otəsəl=pən əmə o Uhgın, iətəm tətəsiru e təmah e nikin agian məmə otol rəhatəmah nətəligian təskasik.‡ Təsəuvirian məmə kitah okotohtəu=pən nətuakəmian rəha nauənian,§ məmə in otol itah kotəskasik, mətəu-inu in nipəhrənian, nətuakəmian əha, ko təsasiruan e nətəm kautol.

* **12:28** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2Təs 1:7 * **13:1** Rom 12:10 † **13:2** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2** Jen 18:1-33 § **13:3** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4** Mal 2:15 † **13:4** Dut 22:22 ‡ **13:5** 1Tim 3:3 § **13:5** Fil 4:11; 1Tim 6:6-8 * **13:5** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6** Sam 118:6,7 ‡ **13:7** Hip 13:17,24; 1Kor 16:16 § **13:7** Hip 6:12 * **13:8** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9** Efəs 4:14 ‡ **13:9** Kol 2:7 § **13:9** 1Kor 8:8; Hip 9:10

10 Rəhatah oltə tatig. Mətəu pris mīn nətəm kautol uək rəhalah əpəha imə e tapolin rəha nəhue niftəni u,* ilah u, kəsegəhanian e lah məmə okotun† nauəniən‡ kəti e oltə u rəhatah. §

11 E noliən rəha pris asoli agin, nian in tohamu rəkis nati miəgəh, kəni matos niran kəni muvən əpəha imə e İkin Tasim Agin İkin, kəni məfən kəm Uhgın o nafəl rəkisən təfagə rəha nətəmimi.* Mətəu uərisig, katiləfətigəm nati miəgəh u əpəha ihluə ikin e nima tapolin mīn rəhalah, motuvan əhtuv.†

12 E noliən əhmen əmə, İesu təmiet rəkis e taun,‡ kəni ikin əha in təmətəu nahməian e nıpətın, kəni mīmīs ikin əha, məmə niran § təhrun nafəl rəkisən təfagə tərəh rəha nətəmimi, mol ilah kotəhruahru, motasim, məmə ilah rəha Uhgın.*

13 Tol lanəha, pəh kitah kotal məmə inu okohiet ihluə imatah ikin, motol kətiah kitah mīn əpəha ihluə.†‡ Kəni okotəkeikei motəhtul maru məmə nətəmimi okotol naulisən kəm tah, təhmen əmə mə inu, kəmotol lan. §

14 E nəhue niftəni u, rəhatah kəti lahuənu əhruahru imatah ikin tikə, iətəm otətətig itulin.* Mətəu kitah kəutəsəl maru əhanəh o rəhatah lahuənu əhruahru iətəm kotəhrun məmə otəpanuva.†

15 Tol lanəha, e nasiruiən rəha İesu, pəh kitah kotəfən sakrifais rəhatah kəm Uhgın nian rəfin.‡ Sakrifais mīn u rəhatah, inu, okautəfəri nərgi Uhgın nian rəfin, məutəni pətigəm nərgin. §

16 Sotaluiən məmə nautol nol əhruiən təuvir mīne nətuatiən e natimnati rəhatəmah kəm nətəmi mīn u rəhalah nati kəti tikə,* mətəu-inu in mīn təhmen e sakrifais† iətəm niki Uhgın tagiən ohni.‡

17 Otol nəuia nətəmi asoli mīn e niməfaki, § kəni motətig ahgəl ilah. İlah u, kəutəsəl vivi o nəmiəgəhiən rəhatəmah,* məsotəmeigian, mətəu-inu ilah kotəhrun məmə okotəkeikei motəni=pən kəm Uhgın məmə ilah kəmotol uək u, təhro lanu lan. İtəmah nəkotəkeikei motol nīkilah tagiən o uək u. Nəmə itəmah nautol nīkilah təsəgiənən ohni, noliən u ko təsasiru aginian e təmah.

18 Otəfaki o timah,† mətəu-inu iəkotəhrun əsas məmə rəhatiməh noliən in təhruahru əmə,‡ kəni iəkotolkeikei agin məmə nian rəfin itimah iautol noliən təuvir əmə.

19 İəu iəkolkeikei pik məmə itəmah onəkotəkeikei motətapuəh o Uhgın, məmə iəu iəkəhrun nītəlig=pa uəhai mīniən əmə o təmah.

20 İətəfaki mīn o təmah mīn məmə, Uhgın otasiru e təmah. Uhgın u, in nəukəti nəməlinuiən. § Kəni in təmol rəhatah İərməniğ İesu təmiəgəh mīn e nīmisiən,* mətəu-inu niran təmai u o noliən nəniəskasikiən itulin† in tətətig mətəmiəgəh.‡ İesu əha, in iətəmi təuvir mapirəkis o neh viviən sipsip mīn rəhan. § İətəfaki məmə Uhgın u,

* **13:10** Hip 8:5 † **13:10** 1Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10** Jon 6:48-58 § **13:10** “Nauəniən” iətəm katol sakrifais lan e “rəhatah oltə” inu Kristo pisin əmə (Jon 6:48-58). Pris mīn aupən, ilah kəmotəhrun nunian nəhuvegi nati miəgəh mīn e sakrifais mīn nəuvein ilah kautol o nəfəniən kəm Uhgın. Mətəu kəsegəhanian e lah o “nuniən” Kristo, nıpətın u məmə kəsotosiən ohni. * **13:11** Lev 16:15 † **13:11** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ **13:12** Jon 19:17 § **13:12** Rom 3:25 * **13:12** Efəs 5:26 † **13:13** Luk 9:23 ‡ **13:13** Nıpəti nati u məmə, pəh kotəpəh nītəu-pəniən noliən rəha sakrifais rəha nətəm İsrəl məmə kitah kotəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni pəh kəhuvən o İesu motəhatətə lan motəhatətə məmə nīmisiən rəhan in sakrifais iətəm tatol itah kotəhruahru e nəhmti Uhgın. § **13:13** Hip 11:26 * **13:14** Hip 12:27 † **13:14** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 ‡ **13:15** 1Pitə 2:5 § **13:15** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 * **13:16** Rom 12:13 † **13:16** Fil 4:18 ‡ **13:16** Sam 50:21-15; Hos 14:2 § **13:17** Hip 13:7,24 * **13:17** Aes 62:6; Uək 20:28 † **13:18** 1Təs 5:25 ‡ **13:18** Uək 23:1 § **13:20** Rom 15:33 * **13:20** Uək 2:24 † **13:20** Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 ‡ **13:20** Hip 9:20 § **13:20** Jon 10:11

²¹ in otəfinə natimnati təuvir min rəfin kəm təmah, iətəm otol itəmah nəkotəhmen o noliən nati iətəm in tolkeikei. Kəni iətəfaki məmə, Uhgın otol uək e nəmiəgəhiən rəhatah kətiəh kətiəh,* kəni e nasiruiən rəha Iesu Kristo, in otol rəhatah noliən təuvir vivi, kəni nikin otagiən pik ohni. Kəni pəh kotəfəri nərgi Kristo ilis nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə. Əuəh.†

²² Piak min mine nəuvirik min. Nauəuə u rəhak təsəfəməh pikiən. Mətəu iəkətapuəh əskasik o təmah məmə, otol-to rəhatəmah nətəligiən təfəməh min məmə nəkotətəlig e rəhak nəghatiən min iətəm otəfəri nətəligiən rəhatəmah.

²³ Iəkolkeikei məmə onəkotəhrun məmə piatah u Timoti, ilah kəmotiləfətigəm e kaləpus. Nəmə in otuva uəhai əmə, kəni itimlau min, iəkiəvnə.

²⁴ Itəmah otəni təuvir kəm nətəmi asoli min rəhatəmah, mine nəfaki min u imatəmah ikin. Nətəm Itali kotəni təuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin. Əuəh.

* 13:21 Fil 2:13 † 13:21 Rom 11:36

Jemis

Nauəuə iətəm Jemis təmətei

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Jemis

?Pəh təmətei nauəuə u? Jemis, u in nəuətəha Iesu, in təmətei nauəuə u. In iətəmi asoli rəha niməfaki əpəha Jerusiləm.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Jemis təmətei nauəuə u tətuvən kəm nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo motatig e nitəni pisin min rəha Nanihluə* min.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Nətəmi asoli min rəha nətəm Isrel kəmotəhamu Stipin, uərisig kotal noliən tərəh min e niməfaki min əpəha Jerusiləm. Kəni nətəmi tepət nətəm kəutəhatətə e Iesu kəmoəhiet əha Jerusiləm məhuvən ikin pisin pisin min. Mətəu kəutatig e nian əskasik min tepət.

?Təmətei nauəuə u o nak? Jemis təmətei nauəuə u mətəu-inu nətəmimi nəuvein kautol nərahien kəm nətəmimi rəha niməfaki, kəni nəfaki min kəutatig e nian əskasik min. Kəni Jemis tolkeikei məmə otəfəri nətəligiən rəhalah. Kəni nati kəti min, in molkeikei məmə otəgəatun ilah e nəukəti nəhatətəiən iətəm təhruahru. Nian iətəmimi kəti tətəhatətə pəhriən e Iesu Kristo, kəni rəhan noliən tərəh min kəutəuhlin məhuva motəuvir. Tətəpəh noliən tərəh min, kəni matol noliən təuvir min.

Jemis təməni təuvir kəm lah

¹ Iəu Jemis, iəu slef rəha Uhgın mine Iesu Kristo, Iərməniəg rəhatah. Iətəni təuvir kəm təmah nəuaniləuis min rəha Isrel u tueləf nətəm nəutəhatətə e Iesu, nətəm nəmoəhiet məutatig ikin min rəfin e nəhue niftəni.

Nəhatətəiən mine neinatigiən

² Piak min mine nəuvinik min. Nian nərahien pisin pisin min kəhuva e rəhatəmah nəmiəgəhiən, kəni oteh natimnati min əha təhmen e natimnati iətəm nikitəmah tətəgiən pik əmə lan.

³ Kəni nikitəmah tətəgiən əmə mətəu-inu, itəmah nəkotəhrun məmə nian nərahien min kautələs pikin rəhatəmah nəhatətəiən e Uhgın, kəni nian nautol win lan, ilah okotal məmə nəkotəhrun nəhtul əskasikiən nəuətin min.

⁴ Kəni nian onəkotəhtul əskasik e nərahien min əha, kəni onəkəhuva motəskasik e nəhatətəiən, kəni nikitəmah timəhtə, noliən min mine nətəligiən min rəfin rəhatəmah okotəhruahru motəsanən, kəni nəkotəskəlim noliən təuvir min rəfin.

⁵ Nəmə itəmah kəti, rəhan neinatigiən təsəhmenien, kəni tolkeikei məmə in otəhrun natimnati min iətəm Uhgın tolkeikei məmə otol, pəh in tətəpuəh lan o Uhgın, kəni Uhgın otəfən kəm in e nikin agiən. Uhgın tətəfən natimnati min kəm nətəmimi rəfin e nikin agiən, kəni məsəgət rəkisiən e lah o nati kəutətapuəh ohni.

⁶ Nian iətəmi kəti in tətəpuəh o Uhgın lanəha, in otəkeikei məhatətə lan, kəni rəhan nətəligiən otəsoliən keiu. Mətəu iətəmi rəhan nətəligiən keiu, rəhan nətəligiən tətən əpnəpən əmə, in təhmen e peau-peau min əpəha itəhi nimətəgi tatos ilah.

⁷ Nəmə təhro nikin tətəhti məmə Iərməniəg otəfən nati kəti kəm in, mətəu kəpə, otəsosiən.

* : Nanihluə, Ianihluə – Afın-to e tiksənəri. **1:1** Mat 13:55; Uək 15:13; Kəl 1:19; 1Pitə 1:1 **1:2** Rom 5:3-5 **1:3** 1Pitə 1:7

⁸ Iətəmimi iətəm tatos nətəligiən keiu lanəha, ko təsəhtul əskasikiən e nati kəti iətəm nikin tətəhti məmə otol.

⁹ Piatah kəti uəha in tanpən-tanpən əmə, kəni rəhan nautə tikə, nikin otəkeikei magiən mətəu-inu in iətəmi asoli e nəhmti Uhgın.

¹⁰ Kəni pəh iətəmi u rəhan nautə tepət, nikin tagiən mın o nati u in təhrun məmə in nıpəhriən, məmə Uhgın otosiahu, mətəu-inu in təhmen e nəuginigi iətəm otəpanikə.

¹¹ Nian mitigar tətəri, nəpiapeiən rəhan tepət pik, kəni təhgi nəuginigi taukei məməi, kəni rəhan nəuviriən təmikə. Təhmen əmə e nətəmimi rəhalah nautə tepət. Nian kautol rəhalah uək mın mautos nautə tepət lan, kəni ilah mın okəpanohkə.

¹² Iətəmimi iətəm tətəhtul əskasik nian nərahian tətəva e rəhan nəmiəgəhiən, in tətətig e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu, nian tinol win e nərahian mın əha, kəni Uhgın otəfən rəhan nətəouiən kəm in, inu nəmiəgəhiən itulın. Uhgın təməni əskasik rəkis məmə nəmiəgəhiən itulın u, in rəha nətəmimi nətəm kotolkeikei in.

¹³ Nian nati kəti tatiuvi=pən iətəmi kəti məmə in otol təfagə tərəh, ko in təsəniən məmə Uhgın tətəfən-əfən kəm in o noliən təfagə tərəh mın, mətəu-inu ko nati kəti təsiuvi-pəniən nətəligiən rəha Uhgın məmə in otol təfagə tərəh, kəni Uhgın təsəfən-əfəniən təfagə tərəh kəm iətəmimi.

¹⁴ Mətəu nətəligiən tərəh rəha iətəmimi aru əmə, in tətəfən-əfən kəm in, kəni matiuvi=pən in məmə in otətətəlig lan.

¹⁵ Nətəligiən tərəh tətəuə e təfagə tərəh, kəni nian təfagə tərəh tinuva mınepət, kəni tətəuə e nımisiən.

¹⁶ Piak mın mine nəuvirik mın nətəm iəkolkeikei pik itəmah. Sotəgəhanian məmə iətəmi kəti oteiuə e təmah məmə Uhgın in iətəmi rəha nəfən-əfəniən kəm nətəmimi o noliən təfagə tərəh.

¹⁷ Natimnati təuvir mın rəfin mine natimnati rəfin iətəm kotəhruahru, kautsipən əmə o Uhgın. In təsol pisinian kəti. Nian rəfin tatol təuvir kəm tah. In təsəhmenian e nəhagəhagian mın iətəm in təmol əpəha ilis e neai.† Ilah kəutaliuək e neai, kəni nian kəti kotasiə, nian kəti kəsotasiəniən. Mətəu Uhgın təhmen əmə nian rəfin.

¹⁸ Kəni e rəhan əmə nətəligiən, Uhgın təmitəpin itah məmə kəməhuva nenətin mın nian kəmotəhatətə e nəghatian pəhriən rəhan. In təmol lanəha məmə e nətəmimi rəfin nətəm təmol, kitah kəmotəpən məhuva rəhan pisin əmə.

Ətəlig lan kəni mol nəghatian rəha Uhgın

¹⁹ Piak mın mine nəuvirik mın nətəm iəkolkeikei pik itəmah. Nikitəmah otəkeikei mətəhti nəghatian u. Pəh itəmah kətiəh kətiəh onəkotəkeikei motətəlig vi nian nətəmimi kəutəghati, mətəu onəsotəuit-əuit pikiən o nəghatian, sotoliən məmə niəməha tatol uəhai əmə itəmah,

²⁰ mətəu-inu nian niəməha tatol iətəmi kəti, niəməha u, təsəuəniən e nəuan iətəm təhruahru Uhgın tolkeikei.

²¹ Otərəkin rəkis noliən mın rəfin iətəm tamikmik, mine təfagə tərəh mın u kotepət e nəmiəgəhiən rəhatəmah. Uhgın təmələhu=pən rəhan nəghatian e nikitəmah, kəni nəghatian əha rəhan təhrun nosmiəgəhiən itəmah. Kəni təuvir məmə nəkotosiahu rəhatəmah nətəligiən, kəni motətəlig vivi e nəghatian u.

²² Sotətəligiən əmə e nəghatian rəha Uhgın, mətəu otətəlig lan kəni motol nati nak iətəm tətəni. Okəmə nautətəlig məsotoliən nəghatian u, kəni nautəiuə aru əmə e təmah məmə nautəfaki pəhriən.

1:11 Aes 40:6-8 † **1:17** Nəghatian u “nəhagəhagian mın” tətəghati e mitigar, mine məuig, mine məhau mın. **1:18** Jon 1:13 **1:20** Pri 7:9 **1:22** Mat 7:24-26; Rom 2:13

²³ Iætəm tətətəu kəni məsolian nəghatiən u, in təhmen=pən e iætəmimi iætəm tətəsəl=pən vivi e kilas materuh narmin,

²⁴ kəni nian tineruh rəkis magim, malu min uəhai əmə məmə nəhmtin təhro lanu.

²⁵ Mətəu iætəmimi iætəm tətəsəl=pən əskasik e lou iætəm təhruahru agin u tatitis nətəmimi, † matol e nian min rəfin, məsaluian nati iætəm tətətəu, mətəu in tatol, in otətətig e nəuviriən pəhriən nian in tatol lanəha.

²⁶ Nəmə iətəmi kəti nikin təhti məmə in tatitəu=pən vivi noliən min rəha nəfakiən, mətəu tətəghati=pən əmə, təruru naskəlimiən rəhan nəghatiən, kəni rəhan noliən min rəha nəfakiən in nati əpnəpin əmə. In tətəiuə aru əmə lan məmə rəhan noliən rəha nəfakiən in təuvir agin.

²⁷ Noliən min rəha nəfakiən iætəm rəhatah Tatə Uhgın tateruh məmə in təhruahru vivi kəni nərahian tikə lanko lanu: iəfaki kəti təkəikei materuh vivi kəlkələh min u kəmimis ərin mine pətəlimis min e nərahian rəhalah. Kəni mətəkəikei mateh vivi nəmiəgəhiən rəhan məmə noliən tərəh min rəha nəhue niftəni otəsoliən məmə in otamikmik lan.

2

Sotehiən nətəmimi nəuvein məmə ilah ilis kotəpirəkis nətəmimi nəuvein

¹ Piak min mine nəuvinik min. Itəmah nəutəhatətə e Iesu Kristo, Iərməniğ rəhatah iætəm ilis agin kəni katisiai pik in. Tol lanəha, təsəuviriən məmə nəkəuteh iətəmi kəti məmə in ilis, kəni mautil təuvir kəm in; mətəu mauteh iahu iətəmi kəti min mautil tərəh kəm in.

² Tol mə inu mine. Iætəmimi keiu kətiəuva e niməfaki rəhatəmah. Kəti tatuvən e napən təuvir min u nəhmtilah tiəkis, mine nəuanati min kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip. Kəni suah kəti min tatuvən e napən tərəh min əmə.

³ Təsəuviriən məmə nəkotəfən nisaiən kəm iætəmimi iætəm tatuvən e napən təuvir min, motəni=pən məmə, “Va, məharəg u ikin təuvir ikin.” Mətəu iætəm tatuvən e napən tərəh min, nəkotəni=pən kəm in məmə, “Əhtul=pən əpəha,” uə “Əharəg əmə e niftəni.”

⁴ Nian nautol noliən tol min lanəha, nauteh nətəmimi nəuvein məmə ilah ilis tapirəkis nətəmimi nəuvein min, kəni nəutakil nətəmimi e rəhatəmah nətəligiən tərəh.

⁵ Piak min mine nəuvinik min iætəm iəkəikei pik. Otətəlig-to. Uhgın tətətipin rəkis nanrah min rəha nəhue niftəni məmə rəhalah nəhatətəiən e Kristo otepat. Kəni tətətipin min ilah məmə okotos Nərməniğiən Rəha Uhgın iætəm tətəni rəkis məmə rəha nətəmimi nətəm kətolkeikei in.

⁶ Mətəu itəmah nəmotəh iahu nanrah min. ?Mətəu nətəmimi pəh min u kautol nahməiən kəm təmah, kəni mautiluvi=pən itəmah e kot? ?Nətəmi rəhalah nautə tepət, uə kəpə? Əuəh, ilah kəha.

⁷ Kəni nətəmimi min u kəutəghati rah e nərgin u ilis, nərgi Iesu iætəm rəhan u itəmah.

⁸ Lou rəha Kig iætəm tətətig e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Olkeikei ik kəti təhmen əmə məmə nəkolkeikei aru ik.” Nəmə nəutətəu=pən pəhriən nəghatiən u, nautol noliən əhruahru.

⁹ Mətəu təfagə tərəh kəti tol lanu, nəmə nauteh nətəmimi nəuvein məmə ilah ilis tapirəkis nətəmimi nəuvein min. Kəni nəghatiən rəha Lou tətəni məmə nətəmimi kautol lanəha, ilah nətəmi rəha natgəhliən Lou.

† 1:25 Nəghatiən u, “lou iætəm təhruahru agin u tatitis nətəmimi,” tətəghati e suaru rəha nəhatətəiən məmə iətəmi kəti otuva məhruahru e nəhmti Uhgın. Kəni nəmə iətəmi kəti tətətəu=pən suaru əha, Uhgın tatitis in e nəsanəniən rəha təfagə tərəh, kəni tatitis in e nalpinian iætəm in təkəikei mos. Afın-to Kəl 5:13-14. 1:25 Rom 8:2; Jem 2:12 2:1 Uək 10:34-35; Jem 2:9 2:5 Mat 5:3; Luk 6:20; 1Kor 1:26-28 2:8 Mat 19:19; Kəl 5:14

¹⁰ Tol lanəha mətəu-inu, nəmə iətəmimi kəti tətətgəhli nəghatien kətiəh əmə rəha Lou, uə nəmə in tətətgəhli nəghatien mən rəfin agin rəha Lou, kəni e nəhmti Uhgın, in iol təfagə,

¹¹ mətəu-inu, Uhgın u iətəm tətəni məmə, “Sakləhiən e pətan,” in Uhgın kətiəh əmə iətəm tətəni məmə, “Sohamuiən itəmi.” Kəni nəmə nəsotakləhiən e nipətan, mətəu nəmotohamu nətəmimi, itəmah nətəmimi nətəm nəmotətgəhli Lou.

¹² Nəghatien mine nolien rəhatəmah otəkeikei mitəu=pən lou iətəm təmitis itəmah. Motol nolien rəha nətəmimi nətəm kotəhrun məmə Uhgın otakil ilah e lou əha.

¹³ Otol lanəha mətəu-inu nəmə itəmah nəsotasəkəhruien nətəmimi, kəni Uhgın otəsasəkəhruien itəmah nian in otakil nətəmimi. Mətəu nəmə itəmah nəutasəkəhruien nətəmimi, kəni Uhgın otasəkəhruien itəmah, kəni mənə=pinə məmə onəsotosien nalpinien e nian in otələhu=pən nəghatien rəha nalpinien kəm nətəmimi.

Nəhatətəien mine uək təuvir mən

¹⁴ Piak mən mine nəuvinik mən. Nəmə iətəmi kəti tətəni məmə tətəhatətə e Iesu Kristo, mətəu in təsolien uək təuvir mən, kəni rəhan nəhatətəien tol lanəha, ko təsosmiəghien iətəmi kəha.

¹⁵ Tol mə inu mine. Piatah kəti uə nəuvinitah kəti, rəhan napən tikə, kəni nigın nauəniən təsəhmenien.

¹⁶ Itəmah kəti tətəni=pən kəm in məmə, “Atuvən, pəh Uhgın otasiru lam, kəni onəsətəpuien, onəkauən vivi.” ?Mətəu nəmə in təsolien nati kəti məmə otasiru lan, in təmol nati təuvir nak?

¹⁷ E nolien əha inəha, nəmə iətəmi kəti tatos nəhatətəien pisin əmə, mətəu təsolien uək təuvir kəti titəu=pən, kəni rəhan nəhatətəien təmimis, nipətin tikə.

¹⁸ Mətəu nəmə təhro iətəmi kəti otəni məmə, “Nətəmimi nəuvein kautos nəhatətəien, kəni nətəmimi nəuvein kautol uək təuvir mən.”

Mətəu iətəni kəm ik lanu lan məmə, “Nəmə iəsehiən rəham uək təuvir mən, kəni iəsəhruien nəmə rəham nəhatətəien in nipəhriənien, uə kəpə. Mətəu nian onəkəruh uək təuvir mən rəhak, kəni tətəgətun məmə nəhatətəien rəhak in nipəhriənien.”

¹⁹ Nətəni məmə nəhatətəien rəham in nipəhriənien mətəu-inu nətəni nipəhriənien e nəghatien u məmə, “Uhgın kətiəh əmə.” !Təuvir ohnik! Mətəu nati ənnapin iərmis mən, ilah mən kəutəni nipəhriənien e nəghatien əha, mətəu ilah kəutərəmrumin məutəgin pik mətəu-inu kotəhrun məmə Uhgın otol nalpinien kəm lah.

²⁰ !Ik rəhm-kəpə tikə! Iətəmimi iətəm tətəhatətə, mətəu təsolien uək təuvir mən, rəhan nəhatətəien in nipətin tikə. Pəh iəkəgətun ik e nati kəti iətəm otəni kəm ik məmə inu nipəhriənien.

²¹ Nikim otəhti tipitah u Epraham. Uhgın təmeruh məmə in təhruahru e nəhmtin e uək iətəm təmol, mətəu-inu təmos nətin u Aisək, muvən mələhu-pəri e oltə.

²² Kəni rəhan nəhatətəien mine rəhan uək mən katuol nati kətiəh əmə, kəni rəhan nəhatətəien təməuə e nəuan, inu rəhan uək mən.

²³ Kəni nəghatien u rəha Nauəuə Rəha Uhgın təmuva mol nipəhriənien, tətəni məmə, “Epraham təməhatətə e Uhgın, kəni Uhgın təməni məmə Epraham in təhruahru e nəhmtin o nəhatətəien əha.” Kəni kətəni məmə niəli rəha Uhgın.

²⁴ Kəni rəueiu nəkəhrun nehien məmə, nəhatətəien pisin əmə təsəhmenien məmə otol nətəmimi kotəhruahru e nəhmti Uhgın, mətəu nətəmimi kotəkeikei

motol min noliän tæuvir min, inæha noliän tæuvir min iætəm tatsipən e nəhatətəiän pəhriän.*

²⁵ Kəni e noliän əha inæha, Uhgın təmeruh məmə Rehap u, pətan rəha suaru, in təmuva məhruahru e nəhmti Uhgın o uək iætəm təmol, Iætəmimi mil keiu rəha Isrel kəmian oneuən əpəha Jeriko məmə oteruh vivi taun əha. Kəni Rehap u, təmateh vivi ilau, kəni mahli=pən ilau e suaru pisin kiatəlig mətian.

²⁶ Nipəti iætəmimi, nəmə nəmiəgəhiän tikə lan, təmimis. Kəni təhmen əmə, kitah kəti iætəm tatos nəhatətəiän, mətəu təsolian uək tæuvir min, rəhan nəhatətəiän təmimis.

3

Namitəmi mine rəhan uək

¹ Piak min mine nəuvinik min. Təsəuviriän məmə itəmah tepət nəkəhuva nəgətun min rəha niməfaki, mətəu-inu nəkotəhrun məmə Uhgın in oteruh vivi kəni makil nəmiəgəhiän rəhatəmah nəgətun min, tapirəkis məmə oteruh vivi kəni makil nəmiəgəhiän rəha nətəmimi ənnapin.

² Nipəhriänian, kitah rəfin kəutəmei e nəmiəgəhiän rəhatah nian tepət. Mətəu nəmə iətəmi kəti təsəmeiän e rəhan nəghatiän, nati u tətəgətun məmə in iætəmimi tiniməhtə, kəni nətəligiän rəhan təhrun neh viviän rəhan min noliän min rəfin.

³ Tol məmə nati min u mine. Kətətu=pən pit e nohli hos məmə otol nəuia iætəmimi, kətealelin rəhn-kapə, kəni tətəuhlin nipətin rəfin.

⁴ Kəni negəu, in iahgin, kəni nimətagi asoli tətərag lan, mətəu stiə in nati əkəku kəti iætəm nian kəptin tətəlelin, kəni nipəti negəu asoli rəfin tatuvən=pən əha kəptin tolkeikei məmə okian=pən ikin.

⁵ E noliän əha inæha, namitəmi in nati kəti təkəku, mətəu təhrun niuvi=paian nati asoli min. Nikitəmah təhti-to, nəmtahli nigəm əkəku kəti təhrun nuəuiän mol nəmegəm asoli lan mus nati.

⁶ Kəni nipəhriänian, namitəmi in təhmen e nigəm. Namitəmi in nəuəli nipəti iætəmimi iætəm nərahian min rəfin rəha nəhue niftəni u kotəriauəh vivi lan. Kəni nərahian min rəhan kəutərəkin nəmiəgəhiän rəfin rəhatah. Kəni Setən əmə tətahli=pən nigəm e namitəmi. Kəni namitəmi tətahli=pən nigəm tərah e suaru rəfin e nəmiəgəhiän rəhatah.

⁷ Nətəmimi kotəhrun noliän nati rərpın min məmə okəhuva motəpəou, u natimiəgəh min, mine mənig min, mine natimnati min u kəutəlkəu, mine natimnati min kəutan ləuantəhi. Nətəmimi kəmotol ilah kotəpəou.

⁸ Mətəu iətəmi təruru noliän namitəmi təpəou. In nati rərpın tatol uaiəl, məriauəh e nərahian mine nakonəiän rəha nimisiän.

⁹ E namitəh, kəutəni-vivi Iərmənig Tatə Uhgın rəhatah, kəni e namitəh kəutəni rah nətəmimi lan iætəm Uhgın təmol ilah kotol məmə in mine.

¹⁰ Nohlitəmi kətiəh əmə tətəni pətigəm nəni-viviän mine nəni rahian. Piak min mine nəuvinik min. Pəh okəsoliän min lanəha.

¹¹ Nəhu tæuvir mine nəhu arfu, ko kəsiasipəniän e nəhmti nəhu kətiəh.

¹² Piak min mine nəuvinik min. ?Nigi u fik otəuə e nəua olif? ?Kəni niləuis u krep otəuə e nəua fik? !Kəpə! Kəni nəhmti nəhu arfu təsəfaiän nəhu tæuvir.

Neinatigian tæuvir iætəm tatsipən o Uhgın

¹³ ?Iætəmimi kəti əha ikin e nəlugın e təmah iætəm nikin təhti məmə in teinatig vivi kəni məhrun nati nak iætəm Uhgın tolkeikei? Tæuvir. Kəni pəh in otol uək tæuvir min e noliän iætəm tatsipən e neinatigian, inæha noliän rəha

* **2:24** Noliän tæuvir min iætəm kəutsipən e nəhatətəiän pəhriän rəha suah kəti tətəgətun məmə rəhan nəhatətəiän in nipəhriänian. **2:25** Jos 2; Hip 11:31 **3:8** Rom 3:13

iätəmimi iätəm rəhan nətəligiən ləhtəni. Kəni nolien əhruahru rəhan otəgətun neinatigiən mine nəhruniən rəhan.

¹⁴ Mətəu nəmə nikitəmah təhti məmə nəkoteinatig, mətəu nikitəmah tərıauəh e netetiən, kəni nəutətəlig aru əmə e təmah o nəfəriən itəmah, tol lanəha, nəuteiuə aru əmə e təmah. Sotəghati əfəri pikiən o neinatigiən eiua rəhatəmah min, mətəu-inu səniəmə nolien u rəha iätəmimi u teinatig.

¹⁵ Neinatigiən tol lanəha təsisipəniən e negəu e neai, mətəu rəha nəhue niftəni əmə u, mine nətəligiən rəha iätəmimi, mine rəha Setən.

¹⁶ Tol lanəha mətəu-inu nian nətəmimi kautetet motolkeikei məmə kautəfəri aru ilah, kəni nətəmimi kəutohtəu=pən əmə rəhalah aru nətəligiən mautol nərahien, kəni nolien tərəh rəfin kohiet pətigəm.

¹⁷ Mətəu iätəmimi iätəm tatos neinatigiən iätəm tatsipən e negəu e neai, rəhan nolien tol lanu lan. Nati aupən, rəhan nəmiəgəhiən in təhruahru vivi, kəni in tolkeikei pik nəməlinuiən, kəni in iätəmi mətig, in tatisiai nətəligiən rəha nətəmimi pisin pisin min, kəni in tərıauəh e nasəkəhruiən, kəni matəuə e nəuan tepət e nəmiəgəhiən rəhan, in tateh nətəmimi məmə kotəhmen-əhmen əmə, kəni nian tətəni nati kəti mə otol, matol əmə.

¹⁸ Nətəmimi rəha nəniən nəməlinuiən, kotəhmen=pən e nətəmimi nətəm kəmotərfei nikitə nati e nasumiən, kəni tateviə mətəuə e nəuan. Nəmə kotol natimnati min əha motasiru e nətəmimi o nələhuiən nəməlinuiən, kəni ilah okoteruh nəuan məmə in nəhruahruən.

4

Nolien rəha nuvaiən iuəkir o nəhue niftəni, uə Uhgın

¹ ?Nak u nəukəti nəməuiən mine norgəhuiən rəhatəmah? Natimnati min əha kəutəhuva mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei nətəuiən təuvir e nipətəməmah, kəni nətəligiən min əha rəha nətəuiən təuvir, ilah kəutəluagin e nikitəmah kətiəh kətiəh məmə okəhuva nətəmi asoli min e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

² Nikitəmah tatuvən o natimnati rəha iətə-pisin, mətəu nəsotosiən, kəni nau-torgəhu məutəməu ohni. Nautolkeikei natimnati nəuvein, mətəu nəsotosiən. Kəni mətə onəkohamu nətəmimi ohni. Nəsotosiən natimnati mətəu-inu nəsotətapuəhiən lan o Uhgın.

³ Kəni nian nəkotətapuəh lan, mətəu nəsotosiən, mətəu-inu nəmotətapuəh lan e nətəligiən tərəh məmə otol itəmah aru əmə nəkotətəu təuvir lan.

⁴ Itəmah nəmotəpəh Uhgın kəni mautəhtəu=pən natimnati rəha nəhue niftəni, təhmen e pətan iätəm təsisiaiən rəhan iərman, məpəh kəni mətitəu=pən əpnəpən əmə nəman. Nəkotəhrun uə kəpə məmə, iätəmimi iätəm tolkeikei pik natimnati rəha nəhue niftəni, in tətəməki e Uhgın. Kəni iätəmimi kəti iätəm tatitəpən məmə otolkeikei natimnati rəha nəhue niftəni, in tətəva məmə in tikimər rəha Uhgın.

⁵ Kəni nəghatiən u rəha Nauəuə Rəha Uhgın səniəmə nəghatiən əpnəpən əmə. Tətəni məmə, “Uhgın tolkeikei pik məmə nikitəh iätəm in tətəfa kəm tah, otolkeikei pik in matuvən əmə ohni.”

⁶ Mətəu Uhgın tətəfa əuau rəhan nəuviriən tətəva kəm tah məmə otasiru e tah. Kəni tol lanəha, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Uhgın tətəhtipəsig e nətəmimi min u kəutəfəri, mətəu tətəfən rəhan nəuviriən kəm nətəmimi min u kautosiəhu rəhalah nətəligiən.”

⁷ Kəni tol lanəha, otosiəhu itəmah kəni mautol nəuia Uhgın. Otəhtul əskasik nian Setən tətəva mətəfən-əfən kəm təmah, kəni in otaiu muvən isəu o təmah.

⁸ Əhuvən iuəkır o Uhgın, kəni in otuva iuəkır o təmah. Itəmah u nol təfagə tərəh, otafəl nəhlmitəmah. Kəni itəmah u rəhatəmah nəhtulian keiu, otol nikitəmah tuva kətiəh məhruahru.

⁹ Təuvır məmə nikitəmah otahmə məpəou, kəni nəkotasək əfəməh o rəhatəmah təfagə tərəh. Otəuhlin rəhatəmah naləhiən otuva nasəkiən, kəni rəhatəmah nagianian otuva misiu.

¹⁰ Otosiahu rəhatəmah nətəligian tuvən kəm İərməniğ, kəni in otəfəri itəmah.

¹¹ Piak mın mine nəuvinik mın. Sotəni rahian itəmah mın. Nəmə iətəmi kəti tətəghati rah e pian kəti, uə in tətələhu nəghatian kəti məmə in təmol təfagə tərəh kəti,* kəni iətəmi kəha, in tətəni rah lou† mətələhu nəghatian məmə lou təsəhmenian məmə otol rəhan uək, uə lou in nati əpnapin əmə. Kəni nian nəkotələhu=pən lou məmə in təsəhmenian, itəmah nəsotohtəu-pəniən lou, mətəu nəmotəri motəharəg-pəri e lou, kəni məsotətiğ ahgəliən lou.

¹² Uhgın əmə in təməfa lou, kəni in əmə tətəkil nətəmimi mətələhu nəghatian lan. Kəni in təhrun nosmiəgəhiən, kəni məhrun nərəkiniən. ?Mətəu itəmah, nikitəmah təhti məmə itəmah Uhgın mın, məmə nəkotəkil təfagə tərəh mın rəha piatəmah mın motəni pətigəm nalpinian rəhalah? !Kəpə!

Nəghatian əfəri

¹³ Otətəlig-to, itəmah nətəmimi nəutəni məmə, “Rəueiu uə olauig, kəhuvən itaun u uə taun əha, motətiğ o nu kəti, motol bisnis ikin, kəni motol məni.”

¹⁴ ?Nəkotəhra motəhrun məmə nak otuva olauig? ?Nəmiəgəhiən rəhatəmah in nak? Itəmah nəkotəhmen e nahnigəm iətəm otəmanikə mın.

¹⁵ Mətəu nəghatian iətəm təhruahru məmə onəkotəni in tol lanu, nəkotəkeiki motəni məmə, “Nəmə in nəuia İərməniğ pəhriən, kəni iəkotətiğ kəni motol natimnati mın u, uə natimnati mın əha.”

¹⁶ Mətəu rəueiu, nəutəgət əfəri məutəfəri pik itəmah. Kəni nəghatian mın əha iətəm nəutəni, ilah rəfin kotərah.

¹⁷ Tol lanəha, in təfagə tərəh kəti nəmə iətəmimi təhrun nati kəti təuvır iətəm təkeiki mol, mətəu təsolian.

5

Nəghatian tətuvən o nətəmimi rəhalah nautə tepət

¹ Itəmah nətəm rəhatəmah nautə tepət. Otətəlig-to e nəghatian u. Təuvır məmə nəkotətəu tərəh motasək əfəməh o nərahian iətəm tətəu o təmah.

² Rəhatəmah nautə tinəmnəmit rəkis, kəni uvni mın kinəutoarehre rəhatəmah napən.

³ Namrəian tatus rəhatəmah aiən u kol tətəraip-oraip, mine silfə. Kəni namrəian in otəni pətigəm noliən tərəh mın rəhatəmah kəni motus nıpətətəmah təhmen e nigəm. Nian rəha naunun nian tətəu iuəkır, mətəu itəmah nəmotoriarun rəhatəmah nautə mın.

⁴ !Otətəlig-to e nati u! Rəhatəmah noluək mın kəmotəulək e rəhatəmah nəsumian mın, mətəu nəməsotətəouiən e məni nəuветin rəhalah. Kəni nətəouiən iətəm nəməsotəfəniən kəm lah, kəutəni pətigəm rəhatəmah noliən tərəh mın. İərməniğ Əsanən Pik Agın, tinətətəu nasəkiən rəha noluək mın rəhatəmah.

4:8 Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10** Job 5:11; 1Pitə 5:6 * **4:11** Nəghatian u rəha Jemis nıpətin təsəniən məmə kitah okəsotəgətunian təfagə tərəh rəha nətəmimi. Nəghatian mın tepət e Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə kitah kotəkeiki motəgətun təfagə tərəh rəha nətəmimi məmə okohiet rəkis lan. Mətəu kotəkeiki motol e nətəligian təuvır. Kəl 6:1; Luk 17:3; 2Tim 3:16; Jem 5:20; Kəl 5:21; 1Təs 5:14; 2Təs 3:15; Tait 3:10. † **4:11** “lou” e fes u tətəghati e “lou rəha nolkeikiən.” Eruh e Jemis 2:8. **4:12** Rom 2:1; 14:4 **4:14** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17** Luk 12:47 **5:2** Mat 6:19 **5:4** Dut 24:14-15

⁵ E năhue niftăni u, itămah nămotatig e natigian iătăm timătig əmə, nămotol nikitămah tagian o rəhatămah nautə e nian iătăm otəsuvəhian Uhgîn otakil rəhatămah nolian min. Itămah năkotəhmen e nati miəgəh min iătăm kətaugin ilah, kəni kotasisi o nian rəha nuhian ilah.

⁶ Nămotiuvi pătigəm nătămimi nătăm kotəhruahru e kot, kəni motakil ilah motəni nalpinian rəhalah, kəni mautohamu ilah, kəni ilah kəməsotolian nati kəti mămə okotəniəhu itămah.

*Nătəligian əfəməh
e nian rəha nərəhian*

⁷ Piak min mine nəuvinik min. Otol mămə rəhatămah nătəligian otəfəməh nian nətəhtahnin Iərməniġ otitəlig=pa min. Nikitămah tətəhti nolian rəha iətəmi kəti rəha nasumian. Tətəhtahnin nian əhruahru rəha nətəian nimai, kəni mətəhtahnin nian rəha nərəfeian, kəni mos rəhan nătəligian təfəməh nian mətəhtahnin mətəuarus=pən timəhtə, kəni matəulək e rəhan nauənian təuvir agin.

⁸ E nolian əha təhmen əmə, itămah min, otol mămə rəhatămah nătəligian otəfəməh, kəni motəhtul əskasik, mətəu-inu otəsuvəhian Iərməniġ otitəlig=pa min.

⁹ Piak min mine nəuvinik min. Sotəghati-əghatian uə nəni rahian itămah min mămə nikitămah təsəġianian o natimnati min nəuvein. Nəmə nautol lanu lan, Uhgîn otakil nəghatian o rəhatămah nolian tərah min. !Rəueiu əha in tətəhtul maru, kəni otəsuvəhian tuva mol!

¹⁰ Piak min mine nəuvinik min. Nikitămah tətəhti-to iəni min aupən nătăm kəməutəni pătigəm nəghatian min e nərgi Iərməniġ. Rəhalah nəmiəġəhian tətəġətun itah mămə rəhatah nătəligian otəkeikei məfəməh e nian nərəhian tətəva.

¹¹ Kəni năkotəhrun inu, kətəni mămə nătămimi nătăm kəutəhtul iəkis e nian nərəhian tətəva, ilah kautatig e nəuvirian pəhrian. Nămotətəu nanusian rəha Job mămə təməhtul əskasik e nian iəkis min, kəni motəhrun nalpəkəuiian təuvir rəha Iərməniġ o Job, kəni uərisig e nian tepət rəha nərəhian, Iərməniġ təmol təuvir agin kəm in. Kəni tol lanəha, sotaluiian mămə niki Iərməniġ təməri məriəuəh e nasəkəhruiian itah, kəni nikin tepət o tah.

¹² Piak min mine nəuvinik min. Nati u in nati keikei, mămə nəsosian nonəuvil. Sotosian nonəuvil e negəu e neai, uə năhue niftăni, uə nati kəti min. Nian rəfin, otəni əmə nipəhrianian. Nian itămah kəti otəni mămə, “Əuəh,” kəni rəhan nəghatian otəkeikei mol nipəhrianian. Kəni nian itămah kəti otəni mămə, “Kəpə,” kəni rəhan nəghatian otəkeikei mol nipəhrianian. Nəmə iətəmi kəti təsolian lanəha, kəni Uhgîn otələhu=pən nəghatian rəha nalpinian kəm in.

Nəfakian iătəm nəuan əha ikin

¹³ Nəmə itămah kəti tətətig e nərəhian, təuvir mămə otəghati kəm Uhgîn e nəfakian. Nəmə itămah kəti nikin tagian, təuvir mămə otəni nəpuən min rəha nəni-vivian.

¹⁴ Nəmə iətəmi kəti tatimis, təuvir mămə otəuin e eldə min rəha niməfaki mămə okəhuva motəfaki lan, kəni motol=pən oiel e nərgi Iərməniġ.

¹⁵ Kəni nian ilah kəutəhatətə mămə Uhgîn otol vivi iətəmi əha, kəni motəfaki lan, rəhalah nəfakian in suaru mămə Iərməniġ otol mămə iătəm tatimis otətəu təuvir min. Kəni nəmə in təmol təfəgə tərah kəti iătəm tatiuvi=pa nimisian, kəni Uhgîn otəfəl rəhan təfəgə tərah.

¹⁶ Tol lanəha, təuvir məmə nəkotəni pətigəm rəhatəmah nolien tərəh min kəm təmah min, kəni motəfaki o təmah min pəh motəmiəgəh. İətəmiimi kəti iətəm təhruahru, rəhan nəfakiən in təsanən, kəni təuə e nəuan.

¹⁷ Inu təhmen e Elaijə u aupən. In iətəmiimi kəti təhmen əmə e tah. Kəni in təməfaki pik məmə otəsəfuvian, kəni nuhuən təməsəfuvian mos nu kisil mine məuig sikis.

¹⁸ Kəni təməfaki min, kəni Uhgın təmahli=pa nuhuən tuva min, kəni nāsumian rəfin, nauəniən təmatig min e lah.

*Iuvipa min nətəmiimi kəməhuvən isəu
e rəhalah nəhatətəian*

¹⁹ Piak min mine nəuvinik min. Nəmə itəmah kəti tatekəu mətəpəh suaru rəha nıpəhriənien, kəni nəmə iətəmi kəti min tatiuvi=pa min,

²⁰ təuvir məmə nəkotəhrun nati u məmə, iətəmiimi u iətəm otol iol təfagə otitəlig=pa min e suaru rəha nıpəhriənien, in otosmiəgəh iol təfagə u e nımisian, kəni tol suaru məmə Uhgın otafəl rəkis təfagə tərəh min tepət rəha iətəmi kəha.

1 Pitə Nauəuə iətəm Pitə təmaupən mətəi Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Pitə

?Pəh təmətəi nauəuə u? Pitə təmətəi nauəuə u.

?Təmətəi tətuvən kəm pəh? Təmətəi nauəuə u tətuvən kəm nətəmimi rəha Uhgın nətəm kəutatig ikin pisin pisin min e profens min rəha Pontəs, mine Kəlesia, mine Kapətosia, mine Esia, mine Pitinia (1Pitə 1:1). Rəueiu kətəni nərgin nitəni min əha məmə Teki.

?Natigian təhro lan nian təmətəi? E nian əha, iətəmi asoli rəha Rom, nərgin u Niro, təmərəkın pık niməfaki. Təmoh nəfaki min nəuvein kohmis, kəni moh nəuvein. Otəsuvəhiən toh Pitə.

?Təmətəi nauəuə u o nak? Pitə tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəha nəfaki min nətəm kəutatig e nərahian. In tolkeikei məmə okotəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəian kəni mautol nati kəti iətəm təuvir, nati əpnəpın nərahian tətuvə.

Pitə təməni təuvir kəm lah

¹ İəu Pitə, iəu aposil kəti rəha İesu Krısto. İətəni təuvir kəm təmah nətəmi rəha Uhgın nətəm nətətatig ikin min rəfin e profens min u Pontəs, mine Kəlesia, mine Kapətosia, mine Esia, mine Pitinia. Uhgın təmitəpın rəkis itəmah, kəni imatəmah ikin səniamə nəhue niftəni u, itəmah napispis min əmə u ikinu.

² Tatə Uhgın təmitəpın itəmah mətəu-inu, aupən aupən agin, təmol rəhan nəlpəkəuiən mələhu, kəni in təməhrun rəkis suaru min rəfin rəha nəmiəgəhiən rəhatəmah. Kəni Narmın Rəhan tatol itəmah nətəhtul pisin motasim məmə, nəkotol nəuia İesu Krısto, kəni niran tafəl itəmah e nolian tərah min rəhatəmah.*

Pəh Uhgın otəfən rəhan nəuvirien mine nəməlinuian tepət kəm təmah.

Otəni-vivi Uhgın o nəlpəkəuiən rəhan

³ !Pəh kotəni-vivi Uhgın iətəm in Uhgın mine Tatə rəha İərmənig İesu Krısto rəhatah! E nasəkəhruiən asoli rəhan, in təmol məmə kitah kotair=pən e nəmiəgəhiən vi, kəni məutələhu=pən əskasik rəhatah nətəligian lan. Tətuvə min lanəha mətəu-inu İesu Krısto təməmiəgəh min e rəhan nımisiən.

⁴ Kəni e nəmiəgəhiən vi u, kitah okotos natimnati təuvir min əpəha e negəu e neai iətəm Uhgın təmələhu pisin məmə rəhatah. Kəni nati u ko təsəmnəmitiən, kəni ko təsamikmikiən, kəni ko rəhan nəhəgəhəgian təsikəian.

⁵ E nəhatətəian rəhatəmah, nəsanəniən rəha Uhgın tətəhtul pəsig e təmah mətəuarus=pa in otosmiəgəh itəmah, kəni Uhgın otol əpu rəhan nosmiəgəhiən e naunun nian.

⁶ Nıkitəmah tətəgian o nati u, nati əpnəpın nəmə nian iəkis pisin pisin min kəhuva pau e rəhatəmah nəmiəgəhiən. Mətəu kəhuva o nian əkuəkir əmə.

⁷ Nian iəkis min əha kəutəhuva məmə okotəgətun məmə itəmah nətəhatətə pəhriən. Aiən u kol tətəraip-oraip, in nati kəti iətəm nigəm tatus mətəfəl rəkis iətəm tərah min lan. Kəni nian iəkis min əha kotəhmen e nigəm iətəm tatus rəhatəmah nəhatətəian mətəfəl rəkis iətəm tərah min lan. Aiən u kol, in nati təuvir, mətəu otəpanikə min nian kəti. Mətəu rəhatəmah nəhatətəian, in nati

* **1:2** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, Uhgın “təmorin=pa nira İesu tafəl-afəl itah” u nıpətin məmə tətəikuas e təmah e nolian tərah min. Afın min e nəghatiən min u “təmorin=pa niran tafəl-afəl” mine “niran tətəikuas e nətəmimi”: Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1Jon 1:7. **1:4** Kol 1:12 **1:5** Jon 10:28; 17:11 **1:6** Jem 1:2; 1Pitə 5:10

təuvir tapirəkis aien u kol. Kəni e rəhatəmah nəhatətəiən, Uhgın otəni-vivi itəmah, məfəri nərgitəmah, məfən nisaiəən asoli kəm təmah e nian Iesu Krīsto otuva mietigəm=pa lan.

⁸ Nati əpnapin nəməsoteruh pauiən Iesu Krīsto, mətəu nautolkeikei in. Kəni nati əpnapin nəsotehiən u rəueiu, mətəu nəutəhatətə lan. Kəni nikitəmah təməri məriauəh e nagianian iətəm in təuvir pik agin tapirəkis, kəni ko iətəmi kəti təruru nəni ərəfinian nəuvirian rəha nagianian əha.

⁹ Nikitəmah tətəgian lanəha mətəu-inu itəmah nautos nati u iətəm nəutəhatətə lan, u məmə Uhgın otosmiəgəh rəhatəmah nəmiəgəhiən.

¹⁰ Suaru rəha Uhgın o nosmiəgəhiən nətəmimi lan, in nati kəti iətəm iəni min aupən kəmotolkeikei pik məmə okotəhrun tuvən təhmin min, kəni tol lanəha kəmotafin motəsal vivi e nəghatian min lan. Kəni ilah kəməutəghati e nəuvirian u iətəm otuva o təmah.

¹¹ Narmin rəha Krīsto təmətatig ilah min, kəni mətəghati kəm lah, kəni aupən ikin mətəni pətigəm nahməiən iətəm otuva e nəmiəgəhiən rəha Iesu, kəni uərisig lan e nəsanəniən asoli rəhan. Mətəu iəni min kəmotalkut o nəhrunian suaru iətəm natimnati min əha okəhuva lan, mine rəhalah nian əhruahru.

¹² Uhgın təmol əpu kəm iəni min aupən məmə, nəghatian min iətəm ilah kəmotəni, kəməsotəghatian e nian iətəm ilah kəmotatig lan, mətəu kəmotəghati əmə e nian rəhatah. Kəni rəueiu, nətəmimi kənotəni pətigəm nəghatian rəha nanusian təuvir kəm təmah e nəsanəniən rəha Narmin Rəha Uhgın iətəm tatsipən e negəu e neai. Kəni natimnati min u kotəuvir agin məmə nagelo min, ilah min kətolkeikei məmə okoteruh kəni motəhrun natimnati min rəha nosmiəgəhiən e Krīsto iətəm kəməhuva.

Nolian rəha nəmiəgəhiən iətəm təhruahru

¹³ Tol lanəha, nəkotəkeikei motol rəhatəmah nətəligian təhtul maru o nolian uək, kəni motəgəhun vivi rəhatəmah nətəligian. Otələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligian e nəuvirian iətəm Uhgın otəfinə kəm təmah nian Iesu Krīsto otuva min.

¹⁴ Otol nəuia Uhgın təhmen=pən əmə məmə kəlkələh min nətəm kotəuvir kətol nəuia tatə min. Aupən rəkis, itəmah nəməsotəhrunian nipehriənian rəha Uhgın, kəni nəmautol nolian tərəh min iətəm nikitəmah əmə tolkeikei. Mətəu rəueiu, sotegəhanian e nətəligian min əha okotiuvir rəkis min itəmah.

¹⁵ Uhgın u iətəm təmauin e təmah, in tasim məhruahru. Kəni ko itəmah min, onəkotəkeikei motəsim motəhruahru e natimnati rəfin iətəm nautol.

¹⁶ Nəkotəkeikei motol lanəha mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə, “Nəkotəkeikei motəsim motəhruahru mətəu-inu İəu iəkəsim məhruahru.”

¹⁷ Itəmah nəkotətapuəh e nasiruiən o Uhgın u təhmen məmə in rəhatəmah Tatə, mətəu nəsotaluiən məmə Uhgın tətəkil nolian min rəha nətəmimi rəfin, kəni in tatol əmə e nolian iətəm təhmen-əhmen əmə. Tol lanəha, nəsotaluiən məmə itəmah iapispis min əmə e nəhue niftəni u. Sotohtəu-pəniən nolian min rəhan. Mətəu nian nəutəmiəgəh əhanəh e nəhue niftəni u, onəkotəgin motisai Uhgın e nolian təuvir min rəhatəmah.

¹⁸ Nəkotəkeikei motol lanəha mətəu-inu itəmah nəmotəhrun rəkis nati keikei iətəm Uhgın təmətəou rəkis itəmah lan. Otətəlig-to e nolian rəha nəmiəgəhiən rəhatəmah aupən iətəm nipehin tikə u təmsipən o tipitəmah min. Mətəu Uhgın təmitis rəkis itəmah e nolian tərəh kəha. Kəni Uhgın təməsosian

nəhmti nəmiəgəhiən rəhatəmah e nati kəti rəha nəhue niftəni iətəm otəpanikə, təhmen e silfə mine aiən u kol tətoraip-oraip,

¹⁹ mətəu in təmos nəhmti təmah e nira Kristo iətəm in nati keikei təuvir pik agin. Kristo in təhmen e nati sipsip təuvir iətəm nimisiən uə nərahien tikə agin lan.[†]

²⁰ Aupən aupən agin, nian Uhgın təməsol əhanəhiən nəhue niftəni u, təmitəpın rəkis Kristo məmə otol uək əha. Mətəu rəueiu iuəkır o naunun nian, Uhgın təmol əpu in, məmə otuva masiru e təmah.

²¹ Kəni e natimnati min əha Iesu təmol, itəmah nəkotəhatətə e Uhgın, iətəm təmosmiəgəh Iesu Kristo e nimisiən, kəni məfəri in məfən nəsanəniən iətəm təhagəhag mine nisaiən kəm in. Kəni tol lanəha, nəkotəhatətə e Uhgın, kəni mautələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən lan.

²² Nəmotəikuas e rəhatəmah nəmiəgəhiən tinuva minivi min rəkis mətəu-inu nəmotətəu=pən nəghatiən rəha nıphərieniən. Kəni o natimnati min u, nəkotos nolkeikeiən pəhriən tətuvə o təmah min nəuvein. Kəni tol lanəha, otolkeikei pik itəmah min e nikin pəhriən.

²³ Otol lanəha mətəu-inu, nəmotair vi rəkis min, kəni nəmiəgəhiən vi rəhatəmah təmsisipəniən o nətəmimi nətəm ilah rəfin okəpanohmis. Mətəu nəmiəgəhiən vi u rəhatəmah in otətətig naunun tikə, mətəu-inu təmsipən e nəghatiən kəti iətəm tətəmiəgəh mətətig naunun tikə, inu nəghatiən rəha Uhgın.

²⁴ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“Nətəmimi rəfin kotəhmen e nimali nimanuvehli,
kəni nəuviriən rəfin rəhalah təhmen əmə e nəuginigi əpəha e nikinati.
Nimanuvehli əha tətəukei, kəni nəuginigi min kəutəmei,

²⁵ mətəu nəghatiən rəha İərməniğ tətətig itulın naunun tikə.”

Kəni inu nəghatiən rəha nanusiən təuvir iətəm nətəmimi kəmotəni pətəgəm rəkis kəm təmah.

2

¹ Mətəu-inu o nəghatiən min əha, otəraki e noliən min u kohiet rəkis e rəhatəmah nəmiəgəhiən: noliən rəfin rəha nəməkiən e nətəmimi kəni matol nərahien kəm lah; noliən rəfin rəha neiuəiən; noliən rəha nətəm kəutəni pik nati, mətəu kəsotoliən; noliən rəha netetiən; noliən rəfin rəha nəni rahien nətəmimi.

²⁻³ Itəmah nəmotəhrun rəkis məmə İərməniğ təmol təuvir kəm təmah. Təhmen=pən məmə nəmotun askəuvin nəua niği iətəm tətəhiən. Kəni rəueiu nəkotəkeikei məhuva motəhmen e iəpəou mətmətig min u kəutasək o nəmahien. Itəmah nəkotəkeikei motolkeikei pik nauəniən mine nəmnimiən iətəm təhruahru məuvir məmə nəkotaugin nikitəmah lan. Kəni natimnati min əha okotol nəkotepət e rəhatəmah nəmiəgəhiən iətəm Uhgın təmosmiəgəh itəmah lan.

Kəpiel miəgəh e Nimə Rəha Uhgın

⁴ Uhgın tolkeikei məmə otuvləkin rəhan kəti nimə e tah nətəmimi. Kəni təmitəpın Kəpiel kəti iətəm nətəmimi kəmotəpəh, mətəu in kəpiel keikei tətəmiəgəh məmə Uhgın otətuəuin nimə lan. Kəni nian nəkəhuva o kəpiel u Kristo e suaru rəha nəhatətəiən,

[†] **1:19** E nian rəha Oltestimin, nətəmimi kəmautol sakrifais kəm Uhgın o təfagə tərəh min e nati sipsip min iətəm nərahien tikə e lah. Afın e Eks 12:5. **1:19** Uək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20** 2Tim 1:9-10 **1:21** Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22** Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25** Aes 40:6-8 **2:1** Efəs 4:22; Jem 1:21 **2:2-3** Sam 34:8

⁵ itəmah mīn, nəkotəhmen e kəpiel miəgəh mīn iətəm Narmin Rəha Uhgīn tatos itəmah matuvləkin Nimə lan Rəha Uhgīn. Kəni itəmah pris asim mīn, nətəm nautəfən sakrifais mīn kəm Uhgīn iətəm nīkin tətəgiən ohni mətəu-inu o natimnati iətəm Iesu Krīsto təmol.

⁶ Təhmen=pən e Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni lanu məmə, “Oteruh-to. Iətələhu kəpiel əpəha Jerusiləm,* inu kəpiel keikei pik agin iətəm iəu iəmitəpin, kəpiel u in rəha nətuəuinian nimə, kəni iətəmimi iətəm otəhatətə lan, in otəsaulisian.”

⁷ Kəpiel u in nati keikei o təmah nətəm nəutəhatətə lan. Mətəu o nətəmimi mīn nətəm kəsotəhatətəian lan, kəpiel u in təhmen=pən e nəghatian u e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəni məmə,

“Kəpiel u iətəm nətəmimi rəha nuvləkinian nimə kəmotəraki lan, mətəu Uhgīn təmol tuva kəpiel rəha nətuəuinian nimə,”

⁸ kəni Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,

“Kəpiel u tatol nətəmimi kautələs pikiən, kəni in kəpiel iətəm tatol məmə nətəmimi kəutapitətəl lan mautəmei.”

Ilah kəutələs pikin kəpiel u mətəu-inu kautəhti nəuia nəghatian, kəni inu nəlpəkəuiən iətəm Uhgīn təmol o lah.

⁹ Mətəu Uhgīn tinitəpin rəkis itəmah məmə rəhan mīn, kəni itəmah pris mīn rəha Kig, kəni itəmah nətəmi asim mīn nətəm Uhgīn tətərmənig e təmah, kəni itəmah nəuaniləuis mīn kəti iətəm Uhgīn təmaskəlīm məni məmə rəhan. In təmol itəmah lanəha məmə nəkotəhrun nəni pətigəmiən nəni-viviən iətəm tətəfəri in o rəhan nəuviriən mine natimnati iətəm in təmol. In təmauin rəkis e təmah məmə onəkohiet e napinəpuiən məmə nəkəhuvən e nəhəgəhəgiən təuvir rəhan.

¹⁰ Aupən rəkis, itəmah nətəmimi əpnəpin mīn əmə, mətəu rəueiu, itəmah nauənəiləuis mīn rəha Uhgīn. Aupən ikīn, nəməsotəhrunian nasəkəhruiən rəha Uhgīn, mətəu rəueiu, nəkotəhrun nasəkəhruiən rəha Uhgīn.

¹¹ Rəhak mīn nətəmimi, nikitəmah otəkeikei mətəhti məmə nəhue niftəni u səniəmə imatah əhruahru ikīn. Kitah kotəhmen e iapispis mīn mine Nanihluə† mīn ikīnu. Tol lanəha, iətəni əskasik kəm təmah məmə nəkotəhtul əskasik isəu o noliən tərāh mīn iətəm nətəligiən rəhatəmah tolkeikei. Nətəligiən mīn əha, ilah tikimīr mīn rəhatəmah kəni kəutəluagin e nikitəmah.

¹² Nian rəfin kitah kəutatig e nəlugin e nətəmimi nətəm rəhalah nəhatətəian tikə. Kəni nəmiəgəhiən rəhatəmah in otəkeikei məhruahru vivi agin məmə nati əpnəpin ilah okotətu=pinə nəghatian tərāh e təmah, mətəu okoteruh noliən təuvir mīn rəhatəmah, kəni ilah okotəfən nisaiən kəm Uhgīn e nian in otuva mīn makil nətəmimi lan.

Nisiaian nətəmi asoli

¹³ Kitah nətəmimi rəha Iərmənig, kəni kotolkeikei məmə okotisiai nərgin. Tol lanəha, nəkotol nəuia nətəmi asoli mīn rəfin nətəm nətəmimi kəutəfəri ilah məmə okotərmənig. Iətəghati e nətəmi asoli təhmen e kig, iətəm in iətəmi asoli agin,

¹⁴ uə təhmen e rəhan nətəmi asoli mīn iətəm tətəhli pətigəm ilah o noliən rəhan uək. Ilah okəhuvən motələhu nəlpiniən kəm nətəmimi nətəm kəutəhti lou rəhalah, kəni məutəni-vivi nətəm kautol noliən təuvir.

2:5 Rom 12:1; Efəs 2:21-22; Nəh 1:6 * 2:6 Nəghatian Kris əhruahru tətəni məmə, “Saion,” nərgin kəti mīn rəha Jerusiləm. 2:6 Aes 28:16; Efəs 2:20 2:7 Sam 118:22 2:8 Aes 8:14 2:9 Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Uək 26:18; Efəs 5:8 † 2:11 Nanihluə, Ianihluə – Afin-to e tiksənəri. 2:11 Kəl 5:17,24 2:12 Mat 5:16 2:13 Tait 3:1

15 Nautol lanəha mətəu-inu Uhgın tolkeikei məmə rəhatəmah nolian təuvir min okotəniəhu nəghatiən alməli min rəha nətəmimi min u rəhalah nəhrunian tikə kəni tətəni rah itəmah.‡

16 Itəmah səniəmə slef min rəha təfagə tərəh min, mətəu-inu Uhgın təmitis rəkis itəmah. Tol lanəha, otətəu=pən nolian rəha iətəmi kəti lanəha. Mətəu sotəniən məmə, “Uhgın təmitis rəkis iəu, kəni tol lanəha, iəkəhrun nolian nati nak iətəm iəkolkeikei, nati əpnəpin in təfagə tərəh.” Kəpə. Itəmah slef min rəha Uhgın, kəni tol lanəha, otətəu=pən nolian min iətəm kotəhruahru.

17 Otəfən nisaiən iətəm təhruahru kəm nətəmimi rəfin. Otolkeikei nəfaki min, inu nətəmimi min rəha Uhgın, kəni onəkotəgin motisiai Uhgın, kəni otisiai kig.

18 Itəmah slef min, onəkotəkeikei motol nəuia rəhatəmah nətəmi asoli min, kəni motəfən nisaiən kəm lah. Nəkotol lanəha kəm lah rəfin, nətəm kautol timətig kəni motəuvir o təmah, mine nətəmi min u kautol nolian əskasik min kəm təmah.

19 Nəmə təhro nautol əmə nati əhruahru min əmə, mətəu rəhatəmah nətəmi asoli min kautol tərəh e təmah kəni nəutətəu tərəh lan. Uhgın otəni-vivi itəmah nəmə nəutos əmə nian iəkis min əha kəutəhuva mautohmis əmə e nikitəmah mətəu-inu nəutəsəl=pən əmə o Uhgın.

20 Mətəu kəsəniən məmə itəmah nətəm nəkotəuvir nəmə nautol nolian tərəh kəti, kəni nətəmi asoli kautoh itəmah ohni, kəni nəsotaiuiən motəgin. Nəlpiniən u, in rəhatəmah aru əmə. Mətəu Uhgın otəni-vivi itəmah nəmə nəutos nəhməiən mətəu-inu nautol nati təuvir əmə, kəni məsotəginian.

21 Uhgın təmauin e təmah məmə nautol nolian təuvir u, mətəu-inu Kristo təmos nəhməiən o təmah. In təmaupən məgəgun nolian əhruahru əha məmə itəmah nəkotohtəu=pən əmə nime i nəhlkin.

22 Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“In təməsolian təfagə tərəh kəti,
kəni in təməsəniən nəghatiən eiə min nian kəti mine.”

23 Nian nətəmimi kəmotəghati rah lan, mətəu in təməsəhiən ilah. Nian in təmətəu nəhməiən e nipətin, mətəu in təməsəniən məmə in otəlpin nitai nərahian. Mətəu in təmələhu=pən natimnati rəfin e nəhlmi Uhgın iətəm nian rəfin rəhan nakiliən in təhruahru əmə.

24 Nian İesu təməhkul e nig i kəməluau, kəni təmos nəlpiniən rəha təfagə tərəh min rəfin rəhatah e nipətin. In təmimis məmə təfagə tərəh min okohmis e nəmiəghian rəhatah, kəni kitah okotəmiəgəh məmə okotohtəu=pən suaru rəha nəhruahruian. Təmosmiəgəh itah e nəhməiən rəha niməgin e nipətin.

25 Aupən, itəmah nəkotəhmen e sipsip min iətəm kəmotəluəi. Mətəu rəueiu, nəmotəuhlin itəmah məhuva o İətəm Tateh Vivi Sipsip, inu İətəm Tateh Vivi nəmiəghian rəhatəmah.

3

Nolian təuvir rəha iərman mine pətan u kəmuol marit

1 Kəni e nolian əhmen əmə rəha nisaiən İərməniğ, itəmah nipətan nəkotəkeikei motol nəuia rəhatəmah min nəman mətəu-inu o nati u. Nəmə ilah kəsotəhatətəiən e nəghatiən rəha Uhgın, kəni rəhatəmah nolian təuvir min əmə okotiuvi=pən rəhalah nətəligiən o Uhgın. Nolian təuvir min rəhatəmah kotəhmen, motəpirəkis nəmə nəutəghati kəm lah.

‡ 2:15 E nian rəha Pitə, nətəmimi nəuvein kəmotəməki nətəm kəutəfaki motəu=pən nəghatiən min e lah məmə ilah kəmautol nati pisin pisin min iətəm kəməutətgəhli e lou. 2:15 1Pitə 3:16 2:17 Rom 12:10 2:18 Efəs 6:5 2:20 1Pitə 3:14,17 2:21 Mat 16:24; Jon 13:15 2:22 Aes 53:9; Jon 8:46; 2Kor 5:21; 1Jon 3:5 2:23 Aes 53:7; 1Pitə 3:9 2:24 Aes 53:5-6; Rom 6:11 2:25 Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21 3:1 Efəs 5:22

² Nian ilah koteruh məmə noliən rəhatəmah in təhruahru vivi, kəni kauteruh nisaiəən e nəmiəgəhiən rəhatəmah, inu təhmen əmə məmə otiuvi=pa ilah kəhuva o Uhgın.

³ Pəh malə-malə rəhatəmah in səniəmə rəha nıpətətəmah, təhmen e noliən rəha nəlisiən nəuanutəmi, uə nuvəniən e natimnati kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip,* uə nuvəniən e napən vi mın.

⁴ Mətəu otol malə-malə e nikitəmah iətəm nəuviriən rəhan ko təsikəiən. Malə-malə u tol lanu, in noliən əpəou əmə, mine noliən mətig nəməlinuiən əha ikın. Noliən əha in noliən keikei kotəuvir e nəhmti Uhgın.

⁵ Inu noliən rəha nıpətan nəfaki mın aupən nətəm kəmotələhu=pən əskasik rəhalah nətəligiən e Uhgın. Ilah kəmotol nəuia rəhalah mın nəman, kəni noliən əha, kəmautol malə-malə e nıkilah,

⁶ təhmen e Serə iətəm təmol nəuia Epraham, kəni mətəuin lan məmə in rəhan iətəmi asoli. Kəni itəmah nenəti Serə nəmə itəmah nautol noliən mın iətəm kotəhruahru, kəni məsətəginian.

⁷ Kəni itəmah nəman nətəm nəmotol marit, e noliən əha inəha rəha nisaiəən İərmənig, nəkotəkeikei motos neinatigian o neruh viviən rəhatəmah mın nıpətan e nəmiəgəhiən rəhatəmah mətəu-inu, ilah kəsotosiən nəsanəniən təhmen e təmah. Kəni motisiai ilah e rəhatəmah noliən mın mətəu-inu ilah mın okotos mın nati təuvir u, nəmiəgəhiən itulın. Otol lanəha məmə nati kəti otəsasisigian e rəhatəmah nəfakiən.

Nəfaki mın rəfin

⁸ Naunun nəghatiən əha. Itəmah rəfin nəkotəkeikei motol noliən mın u: otos nətəligiən kətiəh, otəsəkəhruin itəmah mın, otolkeikei itəmah mın, otol nikitəmah timətig o təmah mın, otosiahu rəhatəmah nətəligiən.

⁹ Nəmə nətəmimi kautol tərəh e təmah, mətəu nəsotalpinian nitai nərahian. Nəmə nətəmimi kəutəghati rah e təmah, mətəu nəsotalpinian. Mətəu otəfaki motəni=pən kəm Uhgın məmə in otol təuvir kəm lah. Nəkotol lanəha mətəu-inu Uhgın təmauin e təmah məmə onəkotol noliən əha, pəh onəkotos nəuviriən rəhan.

¹⁰ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“İətəmimi iətəm tolkeikei nəmiəgəhiən təuvir,
kəni molkeikei məmə otətəu təuvir nian rəfin,
in otəkeikei məsəniən nəghatiən tərəh mın,
kəni in otəkeikei məsəniən neiuəiən.

¹¹ In otəkeikei məuhlin in, miet rəkis e noliən tərəh mın,
kəni mol əmə natimnati mın iətəm kotəuvir.

In otəkeikei malkut pik məmə otatig ilah nətəmimi rəfin e nəməlinuiən.

¹² In otəkeikei mol lanəha mətəu-inu İərmənig tateh vivi nətəm kotəhruahru,
kəni matətəlig vivi e rəhalah nəfakiən,
mətəu tatol tikimir ilah nətəm kautol təfagə tərəh.”

¹³ ? Nəmə nəkotalkut pik o noliən natimnati mın iətəm kotəuvir, pəh otol nərahian kəm təmah?

¹⁴ Mətəu nəmə nıpəhriənian nautətəu nəhməiən o noliən əhruahru rəhatəmah,
kəni nəutatig e nəuviriən pəhriən. Sotəginian e nərahian iətəm nətəmimi kotəhrun noliən kəm təmah, kəni pəh nikitəmah təsəhti pikian.

¹⁵ Mətəu e nikitəmah, otisiai Kristo məmə in İərmənig. Otəhtul maru e nian rəfin o nuhalpinian nəghatiən rəha iətəmimi pəh iətəm tətətapuəh o təmah məmə təhro nəutələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligiən e İesu. Mətəu otəghati mətig kəm lah e nisaiəən.

* **3:3** Nati kətəuan kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, uə iəring, uə ring, uə nəuanati katəlis nəhlmıtəmi lan. **3:3** 1Tim 2:9 **3:6** Jen 18:12 **3:7** Efəs 5:25 **3:12** Sam 34:12-16 **3:14** Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1Pitə 2:20; 4:14

16 Kəni nian rəfin nəkotəkeikei motəhrun e nətəligiən rəhatəmah məmə rəhatəmah noliən in təhruahru əmə. Kəni nəmə nətəmimi kotəghati rah e noliən təuvir mīn rəhatəmah mətəu-inu itəmah rəha Kristo, ilah okotaulis e nəghatiən tərəh mīn rəhalah.

17 Nian nautol noliən təuvir mīn, mətəu nautos nahməiən lan, kəni nahməiən u, in nati təuvir nəmə nahməiən u in nətəligiən rəha Uhgīn. Mətəu nəmə nautol noliən tərəh mīn, in nati tərəh, nati əpnapīn məmə nautos nahməiən lan.

18 Tol lanəha mətəu-inu, Kristo təmimis o təfagə tərəh mīn, təmimis nian kətiəh əmə tīnəhmen, ko təsimis mīniən nian kəti. In iətəmi in təhruahru aģin, mətəu təmimis o nətəm kəsotəhruahru iən məmə otos itəmah muvən kəm Uhgīn. Kəmotuhamu in kəni nīpətīn tīmis, mətəu Uhgīn təmol məmə in təmiəgəh mīn e nīmisiən, e nəmiəgəhiən kəti rəha negəu e neai.

19 Kəni e nəmiəgəhiən əha, təmuvən məni pətīgəm nəghatiən rəha Uhgīn kəm narmi nətəm kəmoħmis u kəutatig e kaləpus,†

20 ilah u kəmutəhti nəuia Uhgīn aıpən aıpən aģin nian Uhgīn təmatos rəhan nətəligiən əfəməh mətəhtahnin ilah e nian suah u Noa təmatuvləkin negəu. E nian əha rəha nəhu asoli, Uhgīn təmosmiəgəh nətəmimi eit əmə nətəm ilah kəmutatig e negəu nian negəu təmuvən=pən e nəhu.

21 Kəni nəhu əha, in narmi noliən bəptais iətəm tatosmiəgəh itəmah mīn rəueiu. Noliən bəptais u, nīpətīn səniəmə tətəfəl rəkis nəmit e nīpətī iətəmimi, mətəu in təhmen məmə nəkotətapuəh o Uhgīn məmə in otəfa kəm təmah nəhruniən məmə rəhatah təfagə tərəh mīn təmikə. Kəni nəsanəniən asoli iətəm Uhgīn təmol Iesu Kristo təmiəgəh mīn e nīmisiən lan, in nəsanəniən iətəm tatosmiəgəh itəmah e noliən bəptais.

22 Kəni Iesu Kristo tīnuvən rəkis əpəha e negəu e neai, kəni mətatig e nīkali Uhgīn maru, ikin nīsiəiən tətətig ikin, mīne nəsanəniən, mīne nepətīən. Kəni Uhgīn təmol məmə nagelo mīn, mīne natimnati rəfin iətəm kautos nepətīən mīne nəsanəniən, ilah rəfin kəutatig aħgəl narməniģiən rəha Iesu.

4

Suaru rəha noliən nəuia Uhgīn

1 Tol lanəha natimnati mīn əha, itəmah onəkotəkeikei motos nətəligiən rəha Kristo kəni mautəhtul maru o nətəuiən nahməiən e nīpətītəmah, mətəu-inu in təmətəu nahməiən asoli e nīpətīn. Nautol lanəha mətəu-inu nəmə itəmah nīnotətəu tərəh e nīpətītəmah, nati əpnapīn nautol noliən təuvir mīn, kəni tətəgətun məmə nīnotəpəh noliən rəha təfagə tərəh.

2 Tol lanəha, nian itəmah nəutatig e nəhue nīftəni u, nəsotohtəu-pəniən suaru rəha noliən natimnati tərəh mīn iətəm tətətig e rəhatəmah nətəligiən, mətəu onəkotohtəu=pən suaru rəha noliən nəuia Uhgīn.

3 Nəmotərkīn rəkis nian tepət o nītəu-pəniən noliən mīn rəha nətəmimi mīn u kəsotəniən nīpəhriəniən e Uhgīn. Aıpən, itəmah nəmutit əpnapīn nīpətān; kəni nətəligiən rəhatəmah təmatuvən o natimnati tərəh mīn; kəni nəmutəpīs;

3:16 1Pitə 2:12 † **3:19** Nətəmimi nətəm kotəhrun vivi Baebol, kəutəni məmə suaru keiu o nəhruniən fes 19 u. Suaru 1: Aıpən suah u Noa təmətəni pətīgəm nəghatiən rəha Uhgīn kəm nətəmimi. Nian in təmətəni pətīgəm nəghatiən təhmen lanu, təhmen əmə məmə ilau Iesu kəmutəuən. Kəni nəghatiən rəha Noa in təhmen əmə e nəghatiən rəha Iesu. Mətəu nətəmimi e nian əha kəmotəuhlin=pən nəmtəhlah e nəghatiən rəhan, kəni rəueiu əha ilah kəutəməhli e kaləpus. Suaru 2: Kəmotətu-pəri Iesu e nīgi kəməluau e Fraide. Kəni e Sarere, nian nīpətīn təmətəməhli əhanəh e nīpəg, mətəu narmīn rəhan təmuvən meruh nətəmimi mīn u ilah kəutəməhli e kaləpus u fes 19 tətəni. Kəni məghati kəm lah. In təmuvən məmə tənī=pən kəm lah məmə in təmol win e rəhan uək. Mətəu in təməsegəhaniən e lah məmə okotəuhlin rəhalah nətəligiən kəni mətəhatətə lan, mətəu ilah kəmotəmkarəpən rəkis. **3:20** Jen 6-7 **4:1** Rom 6:2,7

kəni nəmautol lafet rəha niṭəuiən niṭətan; kəni nəməutəmniṃ alikol məutəpəis məutalməli; kəni nəməutəfaki kəm narmi nati mən iətəm in noliən tərəh aḡin.
⁴ Nətəmimi mən əha kəsotəniən niṭəhriənən e Uhgin, narmilah təmiuviḡ mətəu-inu itəmah nəmotəpəh niṭəu-pəniən ilah məhuvən motəmniṃ e təfagə tərəh rəhalah iətəm təhmen e naruəh asoli iətəm tətəiu. Kəni ilah kəutəni rah pik itəmah ohni.

⁵ Mətəu ilah okotəkeikei motəni pətəḡəm natimnati mən rəfin e nəmiəḡəhiən rəhalah kəm Uhgin iətəm in tətəhtul maru məmə otakil məni nəḡhatiən rəha nalpiniən rəha nətəm kəmoḡmis, mine nətəm kəutəmiəḡəh.

⁶ Tol lanəha, nətəmimi mən u nətəm kəmoḡmis rəkis, ilah kəmotətəu nanusiən təuvir* məmə nati əpnəpin kəmoḡmis təhmen e nətəmimi rəfin, mətəu Uhgin təhrun noliən ilah okotəmiəḡəh mən e narmən, təhmen lan.

⁷ Kitəh kəutəhuva iuəkir e nian rəha naunun natimnati rəfin. Tol lanəha, otol rəhatəmah nətəḡiən otərman-ərman məmə nəkotəhrun nəḡhatiən kəm Uhgin e nəfakiən iətəm təsanən.

⁸ Kəni nati keikei in ilis tapirəkis natimnati rəfin məmə, nəkotolkeikei itəmah mən e nikitəmah rəfin mətəu-inu e nian nautol lanəha, kəni nian rəfin, nəutəhtul maru o naluiən e noliən tərəh mən rəhatəmah.

⁹ Kəni nəkotəkeikei motit itəmah mən məhuvən lahuənu mən rəhatəmah məmə nəkotəuən itəmah mən, kəni motəḡəṭun ikin nətəmimi okotəpili ikin. Kəni məsotoliən məmə nikitəmah təsəḡiənən ohni.

¹⁰ Uhgin təməfinə nəsanəniən piṣin piṣin mən kəm təmah kətiəh kətiəh. Təuvir məmə nəkotol uək e nəsanəniən mən əha məutasiru e təmah mən. Kəni otol uək əha e noliən rəha noluək mən nətəm kautol uək əhruahru rəha Uhgin nian rəfin. Onəkotəuəri nəuviriən rəhan e suaru piṣin piṣin mən iətəm in tətəfinə.

¹¹ Tol lanu, nəmə Uhgin təməfən kəm iətəmi kəti nəsanəniən rəha nəni pətəḡəmiən, kəni təuvir məmə in otəni pətəḡəm təhmen əmə məmə rəhan nəḡhatiən in rəha Uhgin. Nəmə Uhgin təməfən kəm iətəmi kəti nəsanəniən rəha nasiruiən, kəni təuvir məmə in otəsiru e nətəmimi e nəsanəniən iətəm Uhgin təməfən məmə, e natimnati rəfin, nətəmimi okotəni-vivi Uhgin o nati iətəm Iesu Krīsto təmol. Pəh kitəh kəutəni pətəḡəm rəhan nəuviriən mine nəsanəniən əmə lanko matuvən naunun tikə. Əuəh.

Nəfaki mən okotos nahməiən e niṭətilah

¹² Iəu mən nəuvein nətəm iəkolkeikei pik itəmah, iəkəhrun məmə rəueiu nərahien əkasik tatələs pikin itəmah təhmen e niḡəm, kəni nautətəu nahməiən asoli lan. Mətəu təsəuviriən məmə narmitəmah otuuvig pik o nərahien mən əha. Nərahien mən əha kəutəhuva o nətəmimi tepət, səniəmə itəmah əmə.

¹³ Mətəu təuvir məmə nikitəmah otətagiən əmə mətəu-inu nəutətəu nahməiən təhmen=pən əmə e Krīsto. Kəni nəmə nautol lanəha, kəni nikitəmah otəgiən pik aḡin nian in otol əpu rəhan nəḡḡəḡiən asoli rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəhan.

¹⁴ Nəmə nətəmimi kəutəni rah itəmah o nəḡḡi Krīsto, kəni onəkotətiḡ e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu nian kəutəni rah itəmah o Krīsto, inu tətəḡəṭun məmə Narmən Rəha Uhgin iətəm təsanən məḡḡəḡəḡ mətatig o təmah.

¹⁵ Tərəh məmə itəmah kəti otol noliən rəha nohamuiən itəmi, uə nakləhiən, uə natḡəhliən lou, uə təfagə tərəh əkəku kəti təhmen e nəḡhati pikien. Nəmə in tatos nalpiniən mətətəu nahməiən ohni, kəni təhruahru əmə.

4:3 Efəs 2:2-3 **4:5** Uək 10:42 * **4:6** Nəmə təhro nəḡhatiən u, “Nətəmimi mən u nətəm kəmoḡmis rəkis,” tətəḡhati e nətəmimi nətəm kəmotəhatətə e Krīsto, kəni uərisig lan kohmis. Uə nəmə təhro tətəḡhati e nətəmimi nətəm kəmoḡmis e nian rəha Noa (eruh-to 3:19). **4:7** 1Pitə 1:13; 5:8; Rom 13:11-12 **4:8** 1Pitə 1:22 **4:11** Rom 12:6-8 **4:13** Uək 5:41; Jem 1:2; 1Pitə 1:6-7 **4:14** 1Pitə 2:20

¹⁶ Mətəu nəmə itəmah nautos nahməiən mətəu-inu itəmah Kristin min, sotaulisən ohni, mətəu nəkotəkeikei motəni-vivi Uhgın məmə nautos nərgin u Kristin.

¹⁷ Toll lanəha mətəu-inu nian rəha nakiliən nətəmimi rəha Uhgın tinətuəuin. !Kəni nəmə nakiliən əha tinətuəuin e nətəmimi rəha Uhgın, kəni okəmanəhro e nətəmimi min u kəutəhti nanusian təuvir rəha Uhgın!

¹⁸ Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,
“Nəmə in tiəkis o nətəm kotəhruahru məmə Uhgın otosmiəgəh ilah,
kəni otiekis pik o nətəmimi kotəruru Uhgın mautil təfagə tərəh məmə in otosmiəgəh ilah.”

¹⁹ Kəni tol lanəha, nətəmimi nətəm kautətəu nahməiən mətəu-inu in nətəligiən rəha Uhgın, təuvir məmə ilah okotələhu=pən nəmiəgəhiən rəhalah e nəhlmi Uhgın iətəm təmol neai min niftəni mine natimnati rəfin, kəni nian rəfin in tatol rəhan nəghatiən. Kəni təuvir məmə ilah okautəkeikei mautiltəu=pən min əmə suaru rəha noliən təuvir.

5

Nəghatiən tətuvən kəm eldə min mine nətəm aluə

¹ Kəni rəueiu, iəkolkeikei məmə iəkəghati nəuvetin kəm təmah eldə min rəha niməfaki. İəu eldə kəti iəkəhmen e təmah, kəni iəu əhruahru iəmeruh nahməiən rəha Kristo, kəni Uhgın otəfa kəm tah rəhan nəuvetin nəhagəhagiən asoli rəha nepətiən mine nəsanəniən rəhan, iətəm in otol əpu.

² Inu rəhak nəghatiən kəm təmah məmə, otol uək rəha neh viviən nətəmimi rəha Uhgın nətəm kəutatig e nəhlmitəmah, təhmen e iətəmi rəha sipsip iətəm tateh vivi rəhan sipsip min. Kəni otol e nikin agiən mətəu-inu nəkotolkeikei məmə nəkotol. Inu nətəligiən iətəm Uhgın tolkeikei. Mətəu təsəuviriən məmə nəkotol nikitəmah təsəgiəniən məmə nəkotol. Kəni sotoliən mətəu-inu nikitəmah təhti məmə onəkotos pik məni lan. Mətəu otol əmə mətəu-inu nikitəmah tətəgiən məmə onəkotasiru.

³ Kəni təsəuviriən məmə itəmah nəkəhuva motəhmen e iətəmi asoli iətəm tatol təskasik kəm rəhan noluək min, mətəu itəmah onəkotol noliən iətəm in təhruahru məuvir məmə iəfaki min kotəhrun neruhiən kəni motohtəu=pən noliən rəhatəmah.

⁴ İətəmi asoli rəha nətəmi kəutəsal vivi o sipsip min otiet pətigəm=pa min, kəni e nian əha, in otəfinə nətəouiən təuvir rəha nisaiən kəm təmah iətəm ko rəhan nəuviriən təsikəiən.

⁵ Kəni e noliən kətiəh əmə, itəmah nətəm aluə, otisiai motol nəuia eldə min rəha niməfaki. Kəni itəmah rəfin agin onəkotosiahu rəhatəmah nətəligiən teiuaiu mautiliai itəmah min rəfin. Otol lanəha mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə,

“Uhgın təsəgiəniən e nətəm kəutəfəri mətəhtipəsig e lah,
mətəu tətəfən rəhan nəuviriən kəm nətəm kautosiahu aru ilah.”

⁶ Kəni tol lanəha, otosiahu aru itəmah motatig ahgəl nəhlmi Uhgın əsanən, məmə in otəfəri itəmah e nian əhruahru rəhan.

⁷ Kəni otos rəfin natimnati min nəutətəlig lan məhuva motələhu=pən kəm Uhgın mətəu-inu, in tolkeikei itəmah mateh vivi itəmah.

⁸ Otair mauteh vivi mətəu-inu rəhatəmah tikimir Setən in təhmen=pən e laion kəti iətəm tətəiu oneuən kəni nikin tətərkərik mətəsal e iətəmimi məmə otun.

⁹ Otəhtul əskasik e nəhatətəiən rəhatəmäh nian Setən tətuvə o təmäh, mətəu-inu itəmäh nəfaki min nəuvein əpəha ikın min rəfin e nəhue niftəni, kautos əmə nəhməiən əhmen əmə.

¹⁰ Mətəu uərisig lan nəmotətəu rəkis nəhməiən e nian əkuəkır əmə, kəni Uhgın otol nəkotətəu təuvır min e rəhatəmäh nəmiəgəhiən, kəni mol nəkotəsanən e rəhatəmäh nəhatətəiən, motəhtul əskasik, kəni nati kəti otəsiuvi rəkisiən itəmäh. Nəuviriən min rəfin tatsipən əmə o Uhgın, kəni in təmauin e təmäh nəkəhuva e Kristo məmə nəkəhuvən e nəhagəhagiən asoli rəha nəuviriən rəhan, mine rəhan nəsanəniən iətəm tətətig itulin.

¹¹ Pəh kotəni pətigəm nəsanəniən rəha narmənigiən rəhan, tətuvən əmə lanko naunun tikə. Əuəh.

Naunun nəghatiən

¹² Sailəs* itimlau min, təmasiru e nauəuə u, kəni iateh məmə in piak təuvır kəti, kəni rəhak nıpəhriənən tətətig lan. İətətəi nauəuə əkuəkır u kəm təmäh məmə iəkəfəri rəhatəmäh nətəligiən, kəni iatəni pətigəm məmə natimnati iətəm iəmətəi rəkis, kəutəghati e nəuviriən pəhriən rəha Uhgın. Otəhtul əskasik lan.

¹³ Piatəmäh min mine nəuviriətəmäh min e niməfaki u ikinu Rom kəutəni təuvır kəm təmäh.† Uhgın təmitəpın itəmäh min ilah. Kəni nətik u Mak, in min tətəni təuvır kəm təmäh.

¹⁴ Otəni təuvır kəm təmäh min təhmen məmə itəmäh kətiəh əmə e Kristo. Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəməlinuiən kəm təmäh rəfin u nətəmimi rəha Kristo.

5:9 Efəs 6:10-18; Jem 4:7 **5:9** Efəs 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12** Nəghatiən Kris tətəni nərgin u məmə, “Silfanus” iətəm in nərgin əkuəkır u “Sailəs.” **5:12** Uək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † **5:13** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “Pətan iətəm tətətig Papilon,” mətəu nıpətın məmə “niməfaki əpəha Rom.” E nian rəha Oltestimin, Papilon in taun asoli kəti iətəm nepətiən mine nəsanəniən rəfin rəha nəhue niftəni tətətig lan, kəni nətəmimi ikın kautol tikimır kəm nətəmimi min rəha Uhgın. Kəni təhmen=pən əmə e nian rəha Pitə, Rom tətərmənig e lahuənu min rəfin mətəməki e nətəm kəutəfaki kəm Uhgın. **5:13** Uək 12:2; 2Tim 4:11

2 Pitə

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Pitə təmətei Nəghatiən əkuəkır rəha nauəuə u 2 Pitə

?Pəh təmətei nauəuə u? Pitə təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm nətəmimi rəha niməfaki ikin mın rəfin.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? Pitə təhrun məmə otəsuvəhiən timis, kəni molkeikei məmə otəfən rəhan naunun nəghatiən kəm niməfaki.

?Təmətei nauəuə u o nak? Tolkeikei məmə otəhgi-pəri kəni məgətun nətəmimi rəha niməfaki məmə nəgətun eiua mın okəhuva e nəlugin e lah. Mətəu niməfaki otəkeikei matəhtul əskasik mətətu=pən əmə nəgətuniən iətəm təhruahru. Kəni molkeikei məmə nəhatətəiən rəhalah e Iesu otəkeikei muva məskasik, kəni nəhruniən rəhalah e Iesu otəkeikei meviə.

*Pitə təməni təuvir kəm lah
(Jut 4-13)*

¹ İəu Saimon Pitə, iəu slef mine aposil rəha Iesu Kristo. İətəni təuvir kəm təmah nətəm nəmotos nəhatətəiən iətəm in təuvir təhmen e rəhatimah. Nəmotos nəhatətəiən əha e suaru rəha Iesu Kristo iətəm təhruahru. In rəhatah Uhgın mine İosmiəgəh.

² Pəh Uhgın otəfinə rəhan nəuviriən mine nəməlinuiən tapirəkis agin kəm təmah nian rəhatəmah nəhruniən rəha Uhgın mine Iesu rəhatah İərməniğ tətəviə matepət.

Uhgın təmauin e lah məmə rəhan mın nətəmimi

³ E nəsanəniən rəha Uhgın, təməfa kəm tah natimnati rəfin iətəm okotəkeikei motos məmə kitah kautos nəmiəgəhiən, kəni məmə kəutaliuək e suaru əhruahru iətəm Uhgın tolkeikei. Tətəfa e nəhruniən rəhatah ohni. In təmauin e tah e rəhan aru əmə nəsanəniən mine nəuviriən.

⁴ Kəni e nəsanəniən mine nəuviriən rəhan, in təməfa rəhan nəniəskasikiən mın iətəm iahgin kəni məuvir pik. Təməfa lanəha məmə e nəniəskasikiən mın əha, nəkotəhrun nuvaiən motol kətiəh e noliən rəha Uhgın, kəni motagim rəkis e nərahian rəha nəhue niftəni iətəm təmsipən e nolkeikeiən tərəh mın e niki nətəmimi.

⁵ Kəni tol lanəha, nəkotəkeikei motalkut pik məmə noliən rəhatəmah otuva məuvir agin. Rəhatəmah nəhatətəiən əha ikin, kəni nəkotəkeikei motol mın noliən mın u: otol təuvir kəm nətəmimi, kəni otos nəhruniən,

⁶ oteh vivi rəhatəmah nətəligiən mın, kəni otəhtul əskasik e Uhgın nian nərahian tətəva, kəni otəfən rəhatəmah nəmiəgəhiən rəfin kəm Uhgın kəni motol nəuiən,

⁷ kəni otolkeikei nəfaki mın, kəni otolkeikei nətəmimi rəfin.

⁸ Təuvir məmə nəkotol noliən mın əha, mətəu-inu nian nautol mautil mautil ilah, kəni rəhatəmah nəhruniən e rəhatah İərməniğ Iesu Kristo otəuə e nəuan tepət mın e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

⁹ Mətəu nəmə iətəmimi kəti təsoliən natimnati mın əha, kəni in təmalu məmə Uhgın təmafəl rəkis noliən tərəh mın rəhan aupən, kəni tətəgətun məmə in təhmen e iətəmi kəti iətəm in təruru nəsal-pəniən isəu, uə nəmə təhro nəhmtin təpis.

¹⁰ Tol lanəha piak mın mine nəuvirik mın, nəkotəkeikei motalkut əskasik məmə nəkotol noliən mın əha, kəni ilah okotəgətun məmə niyəhriəniən, Uhgın

təmitəpən itəmah, kəni mauin e təmah məmə rəhan nətəmimi. Mətəu-inu nəmə nəkotol natimnati mən əha, kəni ko nəsotəmeiən nian kəti,

¹¹ kəni Uhgın nikin otagiən məmə oterəh e doə o təmah məmə nəkotəhrun nuvəniən ikin iətəm Iesu Kristo, rəhatah İərməniğ mine İosmiəğəh, in otərməniğ itulin ikin.

¹² Tol lanəha, nian rəfin iəkəkeikei mətəni=pinə natimnati mən u kəm təmah məmə nikitəmah otəhti mən, nati əpnəpən nəkotəhrun ilah, kəni motəhtul tiakis e nipehriənən iətəm nəmotos rəkis.

¹³ E nian iətəmiəğəh əhanəh e nəhue niftəni u, nikiik təhti məmə təhruahru məmə iəkəni pətiğəm mən natimnati mən əha məmə nikitəmah otəhti mən,

¹⁴ mətəu-inu iəkəhrun məmə otəsuvəhiən iəkimis, təhmen məmə rəhatah İərməniğ Iesu Kristo təmol əpu əhruahru kəm iəu.

¹⁵ Kəni iəkəkeikei malkut pək rəueiu məmə onəsotaluiən natimnati mən u nian oiəkimis rəkis.

¹⁶ Nian iəmotəni pətiğəm kəm təmah məmə Iesu Kristo otuva mən e nəsanəniən, iəməsəniən namsu mən iətəm iətəmi kəti təmol e rəhan əmə nətəliğiən, mətəu itimahal iəmleruh əhruahru e nəhmtitimahal məmə rəhan nəsanəniən mən nəhəğəhəgiən in ilis agin.

¹⁷⁻¹⁸ Itimah Iesu əpəha ilis e nitəuət rəha Uhgın nian Uhgın Tatə təməfən nisaiən kəm in, kəni mol in nəhəğəhəgiən tasiə miet e nipehin, kəni təmətəu nəuia Uhgın u Nəhəğəhəgiən Asoli təməni kəm in məmə, “Inu nətik iətəm iəkölkeikei, nikiik tagiən pək ohni.” Itimahal mən iəmhletəu nəuiən əha təmsipən e negəu e neai.

¹⁹ Natimnati mən əha təmol itimah iəkotəhrun vivi məmə nəğhatiən rəha iəni mən əpən in nipehriənən. Nəğhatiən əha təhmen e lait kəti tətasiə e napinəpuiən. Kəni təuvir məmə itəmah mən onəkotətəu vivi nəğhatiən əha mətəuarus=pən Iesu Kristo otuva mən. Kəni Iesu Kristo təhmen e fətukai iətəm tətəri, kəni nian rəhan otuva mən lan, təhmen e nəhəğəhəgiən rəha nianən. Kəni nəhəğəhəgiən rəhan otasiə e nikitəmah məğətun vivi Uhgın kəm təmah.

²⁰ Kəni nati asoli e natimnati mən u, nəkotəkeikei motəhrun məmə nəğhatiən rəha iəni mən e Nauəuə Rəha Uhgın, səniəmə nətəliğiən mine nəğhatiən əmə rəhalah,*

²¹ mətəu-inu nəğhatiən rəha iəni mən təsisipəniən e nətəliğiən rəha nətəmimi əmə, mətəu nətəmimi kəmotəni pətiğəm nəğhatiən iətəm təmsipən e Uhgın nian Nərmən Rəhan təmek nikiilah masiru e lah o nəğhatiən.

2

Nəğətun eiuə mən

¹ Mətəu iəni eiuə mən əha ikin e niki nətəm İsrəl əpən, kəni e noliən kətiəh əmə, nəğətun eiuə mən okəhuva mən e nikitəmah. E noliən oneuən, okotəni pətiğəm nəğətuniən eiuə mən iətəm otərəkin rəhatəmah nəhatətəiən, kəni tapirəkis nati u, ilah okotəuhlin nəmtahləh e rəhalah İətəmi asoli, nati əpnəpən in təmos nəhmti lah. Kəni otəsuvəhiən, Uhgın otərəkin ilah e nalpiniən iətəm ilah aru əmə kəutiuvi=pa.

² Kəni nətəmimi tepət okotohtəu=pən noliən tərəh mən rəhalah iətəm tol naulisiən. Kəni tol lanəha, nətəmimi tepət okotəni rah suaru rəha nipehriənən.

1:14 Jon 21:18-19; 2Kor 5:1 **1:17-18** Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35 **1:19** Nəh 22:19 * **1:20** Suaru kəti mən o nəuhliniən nəğhatiən Kris e 1:20 tol lanu: “Kəni nati asoli e natimnati mən u, nəkotəkeikei motəhrun məmə iətəmi kəti tikə məmə, in pisin əmə otəni nipehi nəğhatiən rəha iəni mən iətəm kəmətei e Nauəuə Rəha Uhgın,” **1:21** 2Tim 3:16; 1Pitə 1:11-12 **2:1** Mat 24:11; Jut 4

³ Kəni mətəu-inu ilah kotalkeikei pik məni, kəni okotos rəhatəmah natimnati e noliən ekəu-ekəu e nəuanagei min iətəm kəmotəpən əmə e nətəligiən aru əmə rəhalah. Nuvəh agin, Uhgın təməni pətigəm nalpiniən rəhalah, kəni otəsuvəhiən in otərəkin ilah.

⁴ Itəmah nəkotəhrun məmə in otol nalpiniən əha mətəu-inu nəmoteruh noliən rəhan aupən. Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgın təsaskəlīm əməiən rəhalah nalpiniən, mətəu təməraki=pən e lah e nıpəg asoli teiuaiu agin, ima nətəm kotərah, kəni təməlis ilah e sen, kəni kəutatig e napinəpuian mətəuarus=pa in otələhu nəghatiən o nalpiniən rəhalah.

⁵ Kəni Uhgın təməsaskəlīm əməiən nalpiniən rəha nətəmimi aupən nətəm kəmutəhti nəuiən e nian rəha Noa, mətəu təmoəhamu ilah e naruəh asoli iətəm təmaiū. Mətəu Noa təmətəni pətigəm nəghatiən rəha noliən iətəm təhruahru e nəhmti Uhgın, kəni Uhgın təmosmiəgəh in, mine rəhan nətəmimi səpin.

⁶ Kəni Uhgın təmol nalpiniən o nərahien rəha nətəm Sotəm mine Kəmorə, kəni təmuvan taun mil əha e nigəm, kuol nəhmtahu e lau. Inu tətəgətun nati nak iətəm otol kəm nətəmimi min u nətəm kəutəhti nəuiən.

⁷ Mətəu in təmosmiəgəh iətəmi u Lot. In iətəmi əhruahru e nəhmti Uhgın, kəni nikiən tətəhmə o noliən tərəh min iətəm tol naulisiən rəha nətəmi min əha ikiən əha u kəmutəhti nəuia Uhgın.

⁸ Kəni in təmətətig ilah min ilah, kəni nian rəfin in təmeruh noliən tərəh min rəhalah, kəni mətətəu nəghatiən tərəh min rəhalah, kəni nian rəfin əmə, nikiən iətəm təhruahru əmə, təmahmə pik o noliən tərəh min rəhalah.

⁹ Natimnati min əha tətəgətun məmə İərməniəg Uhgın təhrun nosmiəgəhiən nətəmimi nətəm kotəhatətə lan, kəni təhrun nəmki rəkisiən ilah e nərahien iətəm kəutatig lan. Mətəu nətəmimi nətəm kəsotəhruahruian, Uhgın təhrun naskəlīmian mol nalpiniən kəm lah rəueiu muvən mətəuarus nian in otələhu nəghatiən o nalpiniən rəha nətəmimi.

¹⁰ Uhgın otol nalpiniən kəm nətəm kotərah rəfin, mətəu in otol nalpiniən asoli kəm nətəmimi nətəm kəutol natimnati rəha naulisiən iətəm nıpətəlah tolkeikei məmə okotol, kəni natimnati u kəutol ilah tamikmik, kəni nətəmimi min əha kəsotolkeikeiən məmə iətəmimi kəti uə Uhgın otərməniəg e lah.

Nəgətun eiuə min əha kəutəfəri məsotəginiən nati kəti, kəni məsotəginiən nəni rahien natimnati e negəu e neai iətəm kəutəmiəgəh u ilah ilis pik.

¹¹ Nati əpnəpin nagelo min u ilah kotəsanən kəni nəhgilah tətəp tapirəkis nətəmimi min əha, mətəu nagelo min kəməsotəhiən nəgətun eiuə min əha,* məsotətu-pəniən nəghatiən kəti e lah e nəhmti İərməniəg Uhgın.

¹² Mətəu nəgətun eiuə min əha kəutəni rah natimnati min iətəm ilah kəsotəhrunian. İlah kotəhmen e nati arpın min, iətəm rəhalah nətəligiən tikə, mətəu kəutol əmə nati iətəm nıpətəlah tolkeikei. Nati arpın min əha kəmotair məmə nətəmimi okotaiu o lah motəhamu ilah. Kəni Uhgın otərəkin min nətəm kotərah min əha təhmen e nətəmimi motərpın kəni motəhamu nati rərpın min əha.

¹³ Uhgın otətəu ilah e nərahien mətəu-inu ilah kəmotol nərahien kəm nətəmimi.

Kəni nəgətun eiuə min əha, nikiəlah tagiən məmə okotəuən mine motəmnim pik, səniəmə lapın əmə mətəu e nərauiə. İlah kotəhmen e napiniən e napən, uə kotəhmen e nıməgim iətəm tatol aulis itəmah, məutərəkin nərgi nıməfaki.

2:4 Jut 6 **2:5** Jen 6-8; 2Pitə 3:6 **2:6** Jen 19:24; Jut 7 **2:7** Jen 19:1-16 **2:10** Jut 7-8,16 * **2:11** Suaru kəti min o nəuhliniən fes u təhmen inu: Nati əpnəpin nagelo min u ilah kotəsanən kəni nəhgilah tətəp tapirəkis nətəmimi min əha, mətəu nagelo min kəməsotəhiən natimnati ilis pik əha. **2:11** Jut 9
2:12 Jut 10

Kəhuva motauən itəmah min ilah, mətəu kəuteiuə e təmah, mautil noliən tərəh.

¹⁴ Nian rəfin rəhalah nətəligiən tatuvən o nakləhiən e nıpətan u rəhalah nətəligiən timətig əmə. Kəni nian rəfin kautol təfagə tərəh məsotəpəhiən. Kautiuvu kalin rəkis nətəmimi nətəm rəhalah nətəligiən təsəskasikiən kautəhuvən o noliən tərəh. Ilah kəutəgətun aru ilah e noliən rəha navərəsiən. Uhgın təməni rəkis nalpiniən rəhalah.

¹⁵ Ilah kəmotəpəh suaru iətəm təhruahru, kəni motekəu motohtəu=pən suaru rəha Paləm nətə Peor, iətəm təmolkeikei pik nosiən məni e noliən tərəh.

¹⁶ Mətəu togki kəti təmahı o rəhan noliən tərəh min. Kitah kotəhrun məmə togki min kəsotəghatiən, mətəu Uhgın təmol togki rəha Paləm təghati e niki iətəmimi məmə otəniəhu noliən ekəu-ekəu rəha iəni u.

¹⁷ Nəgətun eiuə min əha kotəhmen e nəhmti nəhu iətəm təmamir, uə kotəhmen e nəpuə iətəm nimətəgi asoli təməmki rəkis kəni nuhuən tikə lan, mətəu-inu nəgətuniən rəhalah kotərəh. Uhgın təmələhu kalin napinəpuiən asoli məmə okotətig lan.

¹⁸ Ilah kəutəgət əfəri e nəghatiən iətəm nıpətin tikə. Kəutəghati e nəghatiən min rəha noliən min iətəm nıpəti nətəmimi kətolkeikei, kəni mautilvi=pa nətəmimi kəhuva e nərahien iətəm kəmohtiet vi əmə lan.

¹⁹ Kəutəni əskasik məmə nətəmimi kotəhrun nitəu-pəniən natimnati iətəm ilah kətolkeikei, lou kəti tikə lan. Mətəu ilah aru slef min rəha nolkeikeiən tərəh min rəhalah, mətəu-inu iətəmi kəti in slef rəha nati nak iətəm tətərməniğ lan.

²⁰ Mətəu nəmə kotəgim rəkis e nərahien rəha nəhue niftəni nian kotəhrun İərməniğ mine İosmiəgəh rəhatah İesu Kristo, kəni uərisiğ lan kohtəliğ e noliən rəha təfagə tərəh, məhuva slef rəhan, ilah kotətiğ e nərahien iətəm in tərəh tapirəkis in aupən.

²¹ Nəmə ilah kəmotərruru ağın suaru rəha nol-əhruahruien, kəsi, in nati tərəh nəuətəin o lah. Mətəu tərəh pik ağın o lah nəmə ilah kinotəhrun suaru əha rəha nol-əhruahruien, kəni uərisiğ lan kotəuhlin nəmtahlah e nəghatiən rəha Uhgın iətəm təməfən kəm lah.

²² Noliən rəhalah kotəhmen e nəghatiən əuhlin mil u keiu, “Kuri kəti təmitəliğ muvən maton nati iətəm in təmeuə rəkis lan,” mine “Pikəh iətəm təmaig, kəni mitəliğ min muvən mətəig e nəmit.”

3

Nian rəha İərməniğ

¹ Rəhk-iəli min, inu rəhak nauəuə iətəm tatol keiu lan tatuvnə o təmah. İəmətəi ilau pəti məmə nikitəmah otəhti min natimnati min əha, kəni məmə okuəhgi-pəri itəmah muol nətəligiən rəhatəmah təhruahru.

² İəkolkeikei məmə onəkotətəliğ min e nəghatiən min iətəm iəni min rəha Uhgın kəmotəni aupən, mine nəghatiən rəha İərməniğ İosmiəgəh rəhatah iətəm rəhatəmah aposil min kəmotəni pətiğəm kəm təmah.

³ Nati kəti iətəm nəkotaupən motəhrun məmə, e nian Naunun Nian tətəva iuəkir, nətəmimi nəuvein okəhuva nətəm kəutətəu=pən əmə nati nıpətilah tolkeikei məmə okotol, kəni ilah okotəgət əfəri motəni rah nəghatiən rəha Uhgın.

⁴ Okotəni məmə, “?Təhro? ?Təməni-əskasik rəkis məmə otəva min, mətəu in iə? E nian iətəm tipitah min kəmohtis mətəuarus=pa u rəueiu, natimnati

rəfin təsol pisinian kəti tatol əmə lanko. Kəni aupən aupən agin, nian Uhgın təmol niftəni mətəuarus=pa rəueiu, natimnati rəfin kautol əmə nati kətiəh.”

⁵ Kəutəni lanəha, mətəu ilah kəsotolkeikeian məmə okotətəlig e nıpəhrıanıan u məmə Uhgın təməghati, kəni təmol neai mine niftəni e nəghatıan rəhan. Kəni mol niftəni tiet e nəlugi nəhu, kəni mos nəhu mol ikın mın rəfin e nəhue niftəni.

⁶ Kəni təmatig mos mın nəhu əha mauitarmin mərəkin niftəni aupən ikın lan.

⁷ Kəni nəghatıan əha rəha Uhgın tətəskəlım neai mın niftəni kətuatig rəueiu, kəni ilau okuatig muətəuarus=pa nian in otuvan ilau e nigəm e nian rəha nakilian mine nalpınian rəha nətəm kəutəhti nəuia Uhgın.

⁸ Mətəu iəu mın nəuvein, sotaluiən e nati kətiəh u məmə, e nətəligian rəha İərmənig Uhgın, nian kətiəh in təhmen e nu uan-tausın, kəni nu uan-tausın in təhmen e nian kətiəh.

⁹ Nətəmimi nəuvein, nıkilah təhti məmə Uhgın təpəou o nol uəhaiən nəniəskasıkiən mın rəhan, mətəu səniəmə tol lanəha. Rəhan nətəligian təfəməh o təmah, kəni nıkin təsagıanıan məmə in otəkeikei mol nalpınian kəm nətəmimi, mətəu tolkeikei məmə nətəmimi rəfin okotəuhlin nəmtahlah e nolıan tərəh mın rəhalah mohtəlig=pən ohni.

¹⁰ Mətəu Nian Rəha İərmənig otuva təhmen e iətəmimi təmuva məmə otakləh, otuva e nian iətəmi təruru. E nian əha, kotətəu nərəkərikiən asoli, kəni neai otikə. Kəni nigəm otus nəhue niftəni mine natimnati mın rəfin kəutatig lan, kohkə agin.

¹¹ Kəni mətəu-inu Uhgın otərəkin rəfin agin natimnati mın əha e nolıan əha, itəmah nəkotəkeikei motətəlig e nolıan rəha nəmiəghıən rəhatəmah. Nəkotəkeikei motohtəu=pən suaru iətəm nəmiəghıən rəhatəmah otəhruahru e nəhmti Uhgın motasim.

¹² Nıkitəmah otəkeikei magıən o nian əha iətəm tətəu, kəni motol natimnati iətəm okotol nian əha otuva uəhai əmə. E nian əha, nigəm otus mərəkin neai, kəni nəpiapeian otol mıtigar, mine məuig, mine məhau mın okotaiəh mohkə.

¹³ Mətəu Uhgın təməniəkis məmə otol neai vi mine niftəni vi, ikın rəha nətəmimi nətəm kotəhruahru e nəhmtın. Kəni kəutəhtahnin nati əha o nəniəskasıkiən əha.

¹⁴ Tol lanəha, iəu mın nəuvein. Kəni mətəu-inu nəkəutəhtahnin nian əha iətəm tətəu, otalkut əskasik o nati milahal u məmə, aupən Uhgın otəsehıən napınian kəti e nəmiəghıən rəhatəmah, kəni uərisig məmə təfagə tərəh kəti tikə lan, kəni naunun nəkotatig e nəməlinuiən itəmah mın.

¹⁵ Nəkotəkeikei motos e rəhatəmah nətəligian nati u məmə, nolıan rəha nətəligian əfəməh rəha İərmənig o tah, tatol məmə in otosmiəgəh nətəmimi nəuvein mın. Inu təhmen e nəghatıan iətəm piatah təuvır Pol təmətei kəm təmah e neinatıgıan iətəm Uhgın təməfən kəm in.

¹⁶ Tətəghati e natimnati mın əha e nauəuə mın rəfin rəhan. E nauəuə mın əha, natimnati nəuvein əha ikın iətəm tiəkis məmə okotəhrun. Kəni nətəmi kotənəu-enəu məsotəhrunian nati, kəni rəhalah nətəligian tətəliuək-aliuək, ilah kautəuhlin nəghatıan mın rəha Pol, e nolıan kətiəh əmə iətəm kautəuhlin nəghatıan rəha nauəuə nəuvein mın rəha Uhgın. Kəni Uhgın otərəkin ilah ohni.

Naunun nəghatıan

¹⁷ Kəni tol lanəha, iəu mın nəuvein. Mətəu-inu nəkotəhrun rəkis nati u, otair məmə nəghatıan alməli rəha nətəmimi nətəm kəutəhti nəuia Uhgın, okəsotiuvi

rəkisən itəmah e ikin rəhatəmah nəhatətəiən təskasik ikin, kəni nəkotəmei e rəhatəmah nəhatətəiən.

¹⁸ Mətəu otol rəhatəmah nəhatətəiən teviə məskasik e nəhruniən rəha İərməniğ mine İosmiəgəh rəhatah İesu Krısto, kəni teviə mın e nəuviriən iətəm təməfinə kəm təmah. !Pəh kotəni-vivi in nian rəfin, rəueiu tatuvən matuvən əmə lanko naunun tikə! Əuəh.

1 Jon

Nauəuə iətəm Jon təmaupən mətei

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 1 Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u. In pia Jemis, kəni ilau nətə Səpəti mil. In kəti rəha nətəmi tueləf rəha Iesu. Kəni in iətəmi u iətəm Iesu tolkeikei pək. In təmətei nauəuə mīn u: Nanusiən Təuvir Iətəm Jon Təmətei, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, mine Nol Əpuian.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u tatuvən kəm nətəmimi rəha niməfaki mīn ikin mīn rəfin. In tolkeikei məmə nətəmimi ikin kətiəh kətiəh okotafin, kəni motahli=pən nauəuə u tatuvən e niməfaki mīn ikin pisin pisin mīn.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nətəmimi nəuvein kotəni məmə Iesu Kristo səniəmə in Nəti Uhgīn pəhriən iətəm təmuva iətəmimi pəhriən kəti. Kəutəni məmə narmīn rəha Kristo təmuva e nīpəti suah kəha Iesu nian Jon Bəptais təmol bəptais lan. Kəni narmīn rəha Kristo tiet e nīpəti Iesu, uərisig timis e nigī kəməluau. Mətəu nəgətuniən əha in neiuəian. Kəni mautəgətun məmə nolian tərəh in tikə. İlah nəuvein kotəni məmə təuvir əmə məmə nətəmimi okotol əpnəpīn əmə nolian tərəh mətəu-inu e rəhalah nəgətuniən, nīpəti iətəmimi in nati əpnəpīn əmə. Nərgi nəgətuniən mīn əha, kətəni məmə “Nostisisim.”

?Təmətei nauəuə u o nak? Təmətei nauəuə u məmə otəgətun mīn nəghatiən iətəm təhruahru, kəni məmə otəni pətigəm neiuə mīniən rəha nəgətun eiuə mīn. Kəni təməgətun məmə nolkeikeian in nati asoli. Kəni molkeikei məmə otasiru, kəni mol nəhatətəian rəha nəfaki mīn tuva məskasik kəni motəhrun vivi məmə Uhgīn təmosmiəgəh pəhriən ilah, kəni ilah mautos nəmiəgəhian itulin.

Nəghatiən Miəgəh

¹ Nəghatiən iətəm in Nəukəti Nəmiəgəhian* təmaupən matig e nətuəuinian nian,† inu, itimah‡ iəmotətəu kəni moteruh e nəhmtitimah əhruahru.§ İəmotəh, kəni motek e nəhlmitimah əhruahru.* Inu u, in Nəghatiən iətəm in Nəukəti Nəmiəgəhian iətəm iəutəghati lan, məutəni pətigəm.

² Nəukəti Nəmiəgəhian əha təmietigəm=pa;† iəmoteruh kəni mautəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən,‡ kəni məutəni=pinə kəm təmah məmə in nəmiəgəhian itulin, in təmətatig ilau Tatə Uhgīn kəni təmiet=pa o timah.§

³ İəutəni pətigəm kəm təmah natimnati mīn iətəm iəmotəh kəni motətəu rəkis, məmə itəmah mīn onəkəhuva motol kətiəh kitah mīn itəmah. Okəhuva kətiəh kitah Tatə Uhgīn mine Nətin, Iesu Kristo.*

⁴ İəutətei natimnati mīn u məmə otol nagianian e nikitimah təri məriəuəh.

Okotaliək e nəhəgəhagian

⁵ Nəghatiən u inu, itimah iəmotətəu ohni kəni iəutəni=pinə kəm təmah, məmə Uhgīn in nəhəgəhagian,† kəni napinəpuian tikə agin lan.

* **1:1** Jon 14:6 † **1:1** Jon 1:1,3 ‡ **1:1** Nauəuə u, Aposil Jon in təmətei. Nati əpnəpīn məmə in tətəni pək “itimah,” mətəu Jon pisin əmə təmətei. Nian təmətei nəghatiən u “itimah,” nian nəuvein tətəghati aru əmə lan, kəni nian nəuvein tətəghati aru lan mine aposil mīn nəuvein. § **1:1** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2Pitə 1:16; 1Jon 4:14 * **1:1** Jon 20:27 † **1:2** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2** Jon 15:27 § **1:2** Jon 1:1-4 * **1:3** 1Kor 1:9 † **1:5** 1Tim 6:16

⁶ Nəmə kitah kotəni məmə kinautol kətiəh kitah min, mətəu kitah kəutaliuək əhanəh e napinəpuian,‡ kəni kitah kəuteiuə, kəni məsotatigian e nipəhriənian.§

⁷ Mətəu in tətətig e nəhagəhagian, kəni nəmə kotaliuək e nəhagəhagian təhmen lan,* kəni kitah kautol kətiəh kitah min, kəni nira Nətin, Iesu, tətəruətuəh e tah o noliən tərəh min rəfin.†‡

⁸ Nəmə kitah kotəni məmə səniəmə kitah nol təfagə tərəh,§ kitah kauteiuə aru əmə e tah min, kəni nipəhriənian tikə e tah.*

⁹ Uhgın in iətəm kitah kotəhrun narəriən lan, kəni rəhan noliən in təhruahru əmə.† Tol lanəha, nəmə kitah kotəni=pən noliən tərəh min rəhatah kəm Uhgın,‡ kəni in otafəl itah kəni malu e rəhatah noliən tərəh min, kəni maruətuəh rəkis e noliən tərəh min rəfin rəhatah məmə okotəhruahru e nəhmtin.§

¹⁰ Mətəu nəmə kitah kotəni məmə kəsotol aginian noliən tərəh, kəni kitah kəutəni məmə Uhgın tateiuə, kəni rəhan nəghatian təsatig aginian e nəmiəghian rəhatah.*

2

Iesu Krısto in iətəmi rəha nasiruiən e tah

¹ Rəhak min kəlkələh min,* iətətei natimnati min u kəm təmah, mətəniəhu itəmah məmə onəsotolian təfagə tərəh. Mətəu nəmə iətəmi kəti otol təfagə tərəh, rəhatah kəti əha ikın iətəm tətəghati rəhatah lan kəm Tatə Uhgın,† inu Iesu Krısto in Iətəmi Təhruahru.

² In ko, iətəm təmol sakrifais aru e rəhan nəmiəghian o rəhatah noliən tərəh min, kəni o nati u, niəməha otəsol minian Uhgın.‡§ Kəni təməsolian o rəhatah pişin əmə noliən tərəh min, mətəu rəha nətəmimi min rəfin agin e nəhue niftəni.*

³ Kitah okotəhrun əsas məmə kotəhrun Uhgın† nəmə kitah kautol nəuiən.‡§

⁴ Iətəmi u tətəni məmə “Iəkəhrun Uhgın,”* mətəu təsolian nəuiən, in ieiüə, kəni nipəhriənian tikə lan.†‡

‡ **1:6** Jon 3:19-21; 8:12; Efəs 5:8; 1Jon 2:11 § **1:6** 1Jon 2:4; 4:20 * **1:7** Aes 2:5 † **1:7** Nəmə kəutəhlan vivi e nəhmti Uhgın, okotəni pətigəm əmə təfagə tərəh min kəmautol kəsotəhmenian e nəhmti Uhgın. Mətəu səniəmə təhmen e naruətuəhian iətəm kətaig e nien o nos rəkisian nətuəkəmiən kəti e nipətitəmi. Nira Iesu otəkəiki maruətuəh e tah, məmə in otos rəkis noliən tərəh min rəhatah. (Nipəti nəghatian u “nira Iesu” tətəni məmə Iesu təmimis təhmen e sakrifais kəti təmol o təfagə tərəh min.) Tol lanəha, kitah kəutəhlan vivi, motəhruahru e nəhmti Uhgın, kəni in təseruhian noliən tərəh rəhatah, mətəu-inu nira Iesu təmafəl rəkis. ‡ **1:7** Hip 9:14; Nəh 7:14 § **1:8** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2

* **1:8** 1Jon 2:4 † **1:9** Uhgın tətalu təfagə tərəh min rəha nol təfagə min, mətəu in tatol e nəhruahruian, mətəu-inu nimisian rəha Iesu in təmətəou rəkis noliən tərəh min. Tol lanəha, təhruahru məmə Uhgın otalu noliən tərəh min rəhatah mətafəl rəkis. ‡ **1:9** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22 * **1:10** Jon 5:38 * **2:1** 1Təs 2:11 † **2:1** Rom 8:34; 1Tim 2:5; Hip 7:25

‡ **2:2** Rom 3:25; 1Jon 4:10 § **2:2** Iesu in təmol sakrifais aru e nəmiəghian rəhan o rəhatah noliən tərəh min, kəni nati əha, niəməha təsolian minian Uhgın. Iesu in sakrifais, kəni in pris min iətəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapuəhian o Uhgın məmə otəni məmə kitah kəməsotolian noliən tərəh kəti, mətəu təmətapuəh o Uhgın məmə oteruh itah məmə kitah nətəmimi rəhalah noliən tərəh min kəmotos rəkis nalpinian. Inu nətəligian min rəfin rəha Uhgın, kəni nati u, in təməhmen. * **2:2** Jon 3:17 † **2:3** 1Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3** Noliən nəuiən u, təsolian itah kotəhruahru, mətəu tətəgətun əmə məmə kitah kotəhrun Uhgın. § **2:3** Jon 14:15 * **2:4** Tait 1:16; 1Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4** Nətəmimi nətəm kəutohtəu=pən Nostisisim, kəutəni məmə ilah kəutəhrun vivi Uhgın, mətəu noliən rəhalah təsəhruahruian. Afın-to e Nəghatian Əkuəkir Rəha Nauəuə u 1 Jon məmə nəkəhrun nətəligian rəha Nostisisim. ‡ **2:4** 1Jon 1:6,8

5-6 Mətəu iətəmi u tatol rəhan nəghatiən, § nolkeikeiən rəha Uhgın təmatig minpi vivi pəhriən e nikin.* Iətəmi u tətəni məmə tətəhtul=pən lan, † otəkeikei mıtəu suaru kətiəh əmə iətəm Iesu təmitəu.‡ Noliən u tətəgətun əsas § məmə kitah kautatig lan.*

Kitah kotəkeikei motol nolkeikeiən kəm tah min

7 Niki kəikei min, iəu iəsəteiən nəghatiən vi kəti kəm təmah məmə onəkotol, kəni mətəu iətətei in əuas† iətəm nəmotos rəkis e nətuəuinian, nian nəmotətəu nanusiən təuvir;‡ nəghatiən əuas u in nəghatiən ninotəhrun rəkis məmə nəkotolkeikei itəmah min.

8 Mətəu e neruhian kəti min, nəghatiən u iətəm iətətei tatuvnə o təmah məmə onəkotol, in tətəuhlin məmə nəghatiən vi, § mətəu-inu kineruh e suaru vi kəti e nəmiəgəhiən rəha Iesu mine rəhatəmah. Mətəu-inu rəueiu, napinəpuian tinətəgim,* konu nəhəgəhəgian pəhriən† tinətəsiə rəkis.‡

9 Kəni iətəmi u tətəni məmə in tətətig e nəhəgəhəgian mətəu tətəməki e pian, § in tətətig əhanəh e napinəpuian.*

10 Iətəmi u iətəm tolkeikei pian, in tətəhtul e nəhəgəhəgian, † kəni nati kəti tikə e nikin məmə otapitətəl lan, morin.‡

11 Mətəu iətəmimi u iətəm tətəməki e pian, in tətətig e napinəpuian, § kəni mətəu e napinəpuian, kəni məruru ikin tatuvən=pən ikin, mətəu-inu napinəpuian tətəuveg nəhmtin.*

12 Rəhak kəlkələh min, iətətei nauəuə u kəm təmah, mətəu-inu Uhgın təmafəl rəkis noliən tərəh min rəhatəmah e nati u iətəm Iesu təmol.

13 Tatə min, iətətei nati u kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəkotəhrun in, iətəm təmaupən matig e nətuəuinian.† Nətəm aluə min, iətətei nati u kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəmotəhpahu rəkis‡ iətəmi tərəh, Setən.

14 Kəlkələh min, iətətei nati u kəm təmah, mətəu-inu nəkotəhrun Tatə Uhgın. Tatə min, iətətei nati u kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəkotəhrun in, iətəm təmaupən matig e nətuəuinian. § Nətəm-aluə min, iətətei nati u kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəkotəsanən,* kəni nəghatiən rəha Uhgın tətətig e nikitəmah, kəni nəmotol win e iətəmi tərəh, Setən.†

Sotolkeikeiən natimnati rəha nəhue niftəni

15 Sotolkeikeiən nəhue niftəni‡ uə natimnati min rəha nəhue niftəni. Nəmə iətəmi kəti tatolkeikei nəhue niftəni, kəni nolkeikeiən rəha Tatə Uhgın təsatigian e nikin. §

16 Mətəu-inu natimnati rəfin u rəha nəhue niftəni, ilah u, kəsotsipəniən o Tatə Uhgın, mətəu kautsipən e nəhue niftəni əmə. Natimnati rəfin u rəha nəhue niftəni, ilah u, nolkeikei pikian natimnati rəha nəhuvegin əmə,*

§ 2:5-6 Jon 14:15 * 2:5-6 1Jon 4:12 † 2:5-6 Nian tətəni məmə suah iətəmi kəti tətəhtul=pən e Iesu, nipətin u məmə in tətətig lan məsietian, tatsipən lan, tatos rəfin nəsanəniən rəhan ohni, tətəhgəl lan, tatilpin ilau min. ‡ 2:5-6 Mat 11:29 § 2:5-6 1Jon 2:3 * 2:5-6 Jon 15 † 2:7 Dut 6:5; Lev 19:18 ‡ 2:7 1Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2Jon 5,6 § 2:8 Jon 13:34 * 2:8 Rom 13:12 † 2:8 Jon 1:9 ‡ 2:8 Efəs 5:8; 1Təs 5:5 § 2:9 1Jon 3:10,15,16; 4:20,21 * 2:9 1Jon 1:5 † 2:10 1Jon 3:14 ‡ 2:10 Sam 119:165 § 2:11 1Jon 1:6 * 2:11 Jon 11:9; 12:35 † 2:13 Jon 1:1 ‡ 2:13 Jon 16:33 § 2:14 Jon 1:1 * 2:14 Efəs 6:10 † 2:14 1Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1Jon 1:10 ‡ 2:15 Rom 12:2 § 2:15 Jem 4:4 * 2:16 Jen 3:6; Rom 13:14; Efəs 2:3

kəni nolkeikeiən natimnati iətəm tatiuvirəkis nəhmtitəmi,† mine nəfəriən o rəhalah nautə, mine nepətian.

17 Kəni nəhue niftəni u otəpanikə. Kəni nolkeikei pikiən nautə min otəpanikə. Kəni nolkeikei pikiən o noliən min rəha nəhue niftəni iətəm kautiuvi nətəligiən rəha nətəmimi otəpanikə.‡ Mətəu iətəmimi iətəm tatol nəuia Tatə Uhgīn,§ in otətətig itulīn.

Tikimīr min rəha Kristo kinəhuva rəkis

18 Kəlkələh min, kinotevig=pən e naunun nian.* Nəmotətəu məmə Tikimīr rəha Kristo† otuva.‡ Kəni rəueiu tikimīr min rəha Kristo tepət, kinəhuva rəkis.§ Tol lanəha, kitah kotəhrun məmə, kinotevig=pən e naunun nian.

19 Nətəmi min u, kəmotəpəh rəhatah niməfaki min* mətəu ilah səniəmə rəhatah agin min, aupən agin mətəuarus=pa u rəueiu mine. Nəmə rəhatah agin min, kəməsohietian e tah. Mətəu ilah kəməohiet e tah, kəni tətəgətun məmə ilah səniəmə rəhatah min əhruahru.

20 Mətəu itəmāh ko, Iətəmi Əhruahru, in təmaliku=pinə† kəm təmāh e Narmīn Rəha Uhgīn,‡ kəni itəmāh rəfin nəkotəhrun nati u.

21 Iətətəi nati u kəm təmāh, səniəmə nəkotəruru nīpəhriənian, mətəu itəmāh nīnotəhrun rəkis nīpəhriənian, kəni motəhrun məmə nīpəhriənian təsəuəiən e neiuəiən.§

22 ?Pəh u in ieiua? Iətəmimi u iətəm tətəni məmə Iesu səniəmə in Kristo iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa. Iətəmimi u inu, tikimīr rəha Kristo. In təsəniən nīpəhriənian e Tatə Uhgīn mine Nətīn.*

23 Iətəmi təsəniən nīpəhriənian e Nətīn təruru nosiən Tatə. Iətəmi tətəni nīpəhriənian e Nətīn, in tatos min Tatə Uhgīn.†

24 Otaskəlīm tiəkis mautol nati nak nəmotətəu e nətuəuinian, nian nəmotətəu nanusiən təuvir. Nəmə nautol, kəni itəmāh onəkotəhtul=pən e Nətīn, mine Tatə Uhgīn.‡

25 Kəni nati u inu, nəmiəgəhiən itulīn, in təmāni əskasik məmə otəfa kəm tah.

26 Iətətəi nəghatian min u kəm təmāh mətəni pətīgəm nətəmimi min u nətəm okotiuvi rəkis itəmāh.§

27 Mətəu Narmīn Rəha Uhgīn iətəm nəmotos e Kristo,* in tətətig əhanəh e nikitəmāh. ?Tol lanəha, pəh min təhrun nəgətunian nati vi kəti kəm təmāh? Narmīn Rəha Uhgīn tətəgətun natimnati rəfin kəm təmāh,† kəni nəgətunian əha rəhan, in nīpəhriənian, səniəmə neiuəiən. Tol lanəha, otəhtul=pən əskasik e Kristo,‡ təhmen=pən əmə məmə Narmīn rəhan təməgətun itəmāh məmə nəkotol.

28 Kəni rəueiu əha, kəlkələh min, otəhtul=pən lan, məmə nian in otuva§ kəni kitah kəsotəginian məsotaulisian e nəhmtin* e rəhan nuvaiən.

29 Nəmə nəkotəhrun məmə in təhruahru,† onəkotəhrun əsas məmə nətəmimi rəfin nətəm kautol noliən əhruahru, ilah u, nenətīn min.‡

† 2:16 Prov 27:20 ‡ 2:17 Hip 12:27 § 2:17 Mat 12:50 * 2:18 Rom 13:11 † 2:18 Tikimīr rəha Kristo in “antichrist” e Inglis. ‡ 2:18 1Jon 2:22; 4:3; 2Jon 1:7 § 2:18 1Jon 4:1 * 2:19 Uək 20:30 † 2:20 Nətəm Isrel kəutaliku=pən e rəhn-kapə pris min e oiel, mautol kəni tətəgətun məmə ilah u, səniəmə nətəmimi əpnəpin əmə, mətəu ilah u, nətəmimi rəha Uhgīn əmə, nətəm in təmitəpin o noliən uək u. Kəni e noliən əhmen əmə, Iesu in tətəfa Narmīn Rəha Uhgīn kəm nətəmimi min əha nətəm kəutəni nīpəhriənian lan, mətəgətun məmə Kristo təmitəpin ilah məmə rəhan əmə. Nətəmimi min u nətəm kautos nalikuian e Narmīn Rəha Uhgīn, in təhmen e nəmtətian kəti məmə ilah u, rəhan min nətəmimi. Tətaliku=pən e Narmīn Rəha Uhgīn e lah məmə ilah kotəhmen o noliən uək rəhan. ‡ 2:20 1Jon 2:27; 2Kor 1:21-22 § 2:21 2Pitə 1:12 * 2:22 1Jon 4:3; 2Jon 1:7 † 2:23 Jon 8:19; 14:7; 1Jon 4:15; 5:1; 2Jon 1:9 ‡ 2:24 Jon 14:23; 15:4; 1Jon 1:3; 2Jon 9 § 2:26 1Jon 3:7 * 2:27 1Jon 2:20 † 2:27 1Kor 2:12 ‡ 2:27 Jon 15:4 § 2:28 1Jon 3:2; Kol 3:4 * 2:28 Efəs 3:12 † 2:29 1Jon 3:7 ‡ 2:29 Jon 1:13

3

Kitah u nenəti Uhgîn mîn

¹ !Oteh-to! !Nolkeikeian asoli agin Tatə Uhgîn təmolkeikei itah lan,* məmə tətəuin e tah məmə nenətin mîn!† Kəni nīpəhriəniən məmə kitah əha. Nətəmimi rəha nəhue niftəni kəsotəhrunian məmə kitah nenətin mîn,‡ mətəu-inu ilah kotərruru Uhgîn.§

² Nīkik mîn, kitah nenəti Uhgîn mîn u rəueiu. Kitah kəsotəhrunian məmə okotəhro lanu motol pisin nian Krīsto otitəlig=pa. Mətəu kitah kotəhrun məmə nian otitəlig=pa,* kitah okotəhmen lan,† mətəu-inu e nian əha, okoteruh əhruahru məmə in tol lanəha.‡

³ Kəni iətəmimi iətəm tatuhuin məmə otəhmen e Krīsto, in otəkeikei mol nəmiəgəhian rəhan təhlan məuvir§ aru noliən mîn rəhan,* mətəu-inu Krīsto in mîn in təhruahru vivi agin.

⁴ Iətəmimi iətəm tatol noliən tərāh, in tətətgəhli mîn lou rəha Uhgîn, mətəu-inu nəghatian u noliən tərāh, nīpətin u, natgəhlian lou rəha Uhgîn.

⁵ Kəni itəmah nəkotəhrun məmə Krīsto təmuva məmə otos rəkis rəhatəmah noliən tərāh mîn,† kəni noliən tərāh tikə lan.‡

⁶ Tol lanəha, nəmə kitah kəutəhtul=pən lan, tol=pən ko kəsotəkeikeian e noliən tərāh mîn. Mətəu nətəmimi mîn u nətəm kəutəkeikei e noliən tərāh mîn, tol=pən kotərruru agin in, məsoteruhian in.§

⁷ Kəlkələh mîn, sotolian iətəmi kəti teiuə e təmah e nati u. Iətəmi tatol nati əhruahru, nīpətin u məmə in iətəmi əhruahru təhmen e Krīsto məmə in iətəmi əhruahru.

⁸ Mətəu iətəmimi iətəm tatakeikei əhanəh e noliən tərāh mîn, tətəgətun məmə in rəha Setən, u iətəm təmatol noliən tərāh e nətuəuinian mətəuarus=pa u rəueiu mīne.* Mətəu Nəti Uhgîn təmuva o nərəkīniən uək mîn əha rəha Setən.†

⁹ Nətəmimi mîn u nətəm kəmotair vi mîn məhuva nenəti Uhgîn mîn,‡ ilah ko kəsotəkeikeian e noliən tərāh,§ mətəu-inu ilah kautos nian mītə rəha Uhgîn. Kəni o nati u, ko ilah kəsotəkeikeian e noliən tərāh, mətəu-inu ilah nenəti Uhgîn mîn.*

¹⁰ Tol mə, kotəhrun nəniən məmə pəh mîn u nenəti Uhgîn,† kəni pəh mîn u nenəti Setən.‡ Iətəmimi u iətəm təsol əhruahruian, kəni in məsolkeikeian pian kəti,§ in səniəmə nəti Uhgîn kəti.

Kitah kotəkeikei motolkeikei itah mîn

¹¹ Nəghatian u inu, nəmotətəu e nətuəuinian e nanusian təuvir,* məmə kitah okotəkeikei motolkeikei itah mîn.†

¹² Sotolian nītai Ken, iətəm in iətəmimi rəha Setən kəni təhuamu pian.‡ ? Kəni təmohamu pian o nak? Təmohamu mətəu-inu rəhan noliən mîn tərāh, konu rəha pian, noliən mîn in təhruahru.§

¹³ Piak mîn, narmitəmah təsiuvig pikiən nəmə nətəmimi rəha nəhue niftəni u kəutəməki e təmah.*

* **3:1** Jon 3:16 † **3:1** Jon 1:12 ‡ **3:1** Jon 15:21; 16:2,3 § **3:1** Jon 15:21; 16:2,3 * **3:2** Kol 3:4; 1Jon 2:28 † **3:2** Rom 8:29; 2Pitə 1:4 ‡ **3:2** Jon 17:24; 2Kor 3:18 § **3:3** Təhlan məuvir, nīpətin u, tətəfəl rəkis. * **3:3** 2Kor 7:1; 1Jon 1:7; 2Pitə 3:13,14 † **3:5** 1Jon 3:8 ‡ **3:5** 2Kor 5:21 § **3:6** 1Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3Jon 1:11 * **3:8** Jon 8:44 † **3:8** Hip 2:14 ‡ **3:9** Jon 1:13 § **3:9** 1Jon 5:18 * **3:9** Nīkiti nati tateviə mətəuə e nəuan. E suaru əhmen əmə, Uhgîn tətələhu=pən rəhan nian mītə e iətəmi kəti, kəni in tateviə təhmen e nīkiti nati iətəm kəmərfēi e nəmiəgəhian rəha iətəmimi u, kəni mətəuə e nəuan e noliən mîn rəha Uhgîn. Tol lanəha, nətəmimi mîn u nətəm kəmotair vi mîn motuva nenəti Uhgîn mîn, ilah kəsotəkeikeian e noliən tərāh. † **3:10** 1Jon 3:1,2; Jon 1:12 ‡ **3:10** 1Jon 3:8 § **3:10** 1Jon 2:9; 4:8 * **3:11** 1Jon 2:7 † **3:11** Jon 13:34-35; 15:12; 1Jon 4:7,11,21; 2Jon 1:5 ‡ **3:12** Jen 4:8 § **3:12** Prov 29:10 * **3:13** Jon 15:18,19; 17:14

14 Nəmə kitah kotalkeikei piatah mīn, tətəgətun məmə kitah kinotapirəkis rəkis nīmisiən, minotevig=pən e nəmiəgəhiən.† Mətəu iətəmi u nolkeikeiən tikə lan, in tətətig əhanəh e nīmisiən.‡

15 Iətəmi u iətəm tətəməki e pian§ in təhmen e iətəm tətəhuamu iətəmi,* kəni itəmāh nəkotəhrun məmə iətəm tətəhuamu itəmi, in təsosiən nəmiəgəhiən itulin.†

16 Kitah kotəhrun vivi məmə nolkeikeiən in tol lanu, mətəu-inu Iesu təməfa rəhan nəmiəgəhiən o tah.‡ Kəni təhmen əmə lanəha, təuvir məmə kitah mīn kotəfən nəmiəgəhiən rəhatah o piatah mīn.§

17 ?Nəmə iətəmi kəti rəhan natimnati tepət kəni pian kəti rəhan nati kəti tikə, mətəu in təsolkeikeiən məmə təhrun e pian,* məsolian nati agin lan, nolkeikeiən rəha Uhgīn otəhro lanu matig e iətəmi u?†

18 Nenətik mīn, pəh kitah kəsotəniən nolkeikeiən e nohlitah əmə, mətəu okotol əpu nolkeikeiən pəhriən e nolian mīn rəhatah.‡

19 Nolian mīn rəhatah kautəgətun məmə kitah nətəmi rəha nīpəhriənian, kəni tol lanəha, nian okotəhtul e nəhmti Uhgīn, kəni kəsotəginian.

20 Kəni nati əpnəpin nəmə kotətəu=pən e nikitah məmə okotos nalpiniən o natimnati nəuvein, mətəu Uhgīn in ilis tapirəkis nikitah, kəni in təhrun natimnati rəfin, kəni otəni məmə kitah kotəhruahru uə kəpə.

21 Piak mīn, nəmə kotətəu=pən e nikitah məmə okəsotosiən nalpiniən, kitah okəsotəginian e nəhmti Uhgīn,§

22 kəni motos natimnati rəfin ohni iətəm kəutətapuəh=pən ohni,* mətəu inu kitah kautol nəuiən† kəni mautil nolian iətəm in tolkeikei.‡

23 Konu nəghatian u rəhan tətəni məmə kotəkeikei motəhatətə e Nətin,§ Iesu Kristo,* kəni motolkeikei itah mīn, təhmen məmə inu in təməni kəm tah.†

24 Nətəmi mīn u nətəm kautol nəuiən,‡ ilah kautəhtul=pən vivi lan,§ kəni in tətəhtul=pən vivi e lah. Kəni kitah kotəhrun məmə in tətətig e nikitah, mətəu-inu Narmīn Rəha Uhgīn iətəm in təməfa, in tətəgətun kəm tah.*

4

Onəkakil meruh matig narmīn mīn

1 Nīkik mīn, nəmə iətəmi kəti tətəni məmə Narmīn rəha Uhgīn tətətig lan, matol in tətəni pətigəm rəhan nəghatian, kəni təuvir pik məmə onəkoteruh vivi motakil matig məmə narmīn əha tətətig lan, in rəha Uhgīn pəhriən, uə səniəmə rəha Uhgīn.* Kitah okotəkeikei motəh vivi mətəu-inu iəni eiua mīn tepət kinohiet rəkis məutəghati e nəhue niftəni.†

2 Tol lanəha, itəmāh onəkotəhrun vivi məmə in Narmīn Rəha Uhgīn iətəm tətətig e iətəmi kəti, inu, Narmīn iətəm tətəni pətigəm məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, kəni in təmuva e nīpətin,‡ narmīn əha in Narmīn əhruahru rəha Uhgīn.§*

3 Mətəu iətəmi kəti iətəm təsəni pətigəmiən məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa, narmīn rəha iətəmi əha, səniəmə rəha Uhgīn.

† 3:14 Jon 5:24 ‡ 3:14 1Jon 2:9 § 3:15 1Jon 2:9 * 3:15 Mat 5:21,22; Jon 8:44 † 3:15 Kəl 5:20,21 ‡ 3:16 Jon 10:11 § 3:16 Jon 15:13; 1Təs 2:8 * 3:17 Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 † 3:17 1Jon 4:20 ‡ 3:18 Esik 33:31; Rom 12:9 § 3:21 Efəs 3:12; 1Jon 5:14 * 3:22 Mat 7:7 † 3:22 Jon 14:15 ‡ 3:22 Hip 13:21 § 3:23 Jon 6:29 * 3:23 Jon 1:12; 3:18; 20:31 † 3:23 Jon 13:34 ‡ 3:24 1Jon 2:3 § 3:24 1Jon 2:6; 4:15 * 3:24 1Jon 4:13 * 4:1 Jer 29:8 † 4:1 Mat 7:15; 1Jon 2:18 ‡ 4:2 Jon 1:14; 1Jon 2:23 § 4:2 Jon təməni tol lanu mətəu-inu nətəmi nətəm kəməutohtəu=pən Nostisisim, nəgətunian rəhalah tətəni məmə Iesu, nīpətin pəhriən tikə, mətəu in narmīn əmə, kəni in təmos narmi iətəmi kəti. Mətəu nīpəhriənian, nīpətin əha ikin. Nīpəhriənian, Iesu Kristo in iətəmi pəhriən, kəni in mīn Uhgīn pəhriən. * 4:2 1Kor 12:3

Inəha, in narmın rəha tikimır rəha Krısto,†‡ iətəm nəmotətəu rəkis məmə in otəpanuva, kəni rəueiu tınətətig rəkis e nəhue niftəni. §

⁴ Kəlkələh mın, itəmah nətəmimi rəha Uhgın mın, kəni nəmotəhgi rəkis iəni eiua mın əha, * mətəu-inu Narmın iətəm tətətig e nikitəmah in tapirəkis narmın iətəm tətətig e nəhue niftəni u. †

⁵ İlah nətəmimi rəha nəhue niftəni u,‡ tol lanəha, nəghatıən mın rəhalah kəutəni, ilah rəha nəhue niftəni əmə, kəni nətəm kəutətəlig e lah, ilah mın nətəmi rəha nəhue niftəni u.

⁶ Mətəu itimah rəha Uhgın. Tol lanəha, nətəmimi nətəm kotəhrun Uhgın, ilah kotətəlig e tımah. Mətəu nətəmimi nətəm ilah səniəmə rəha Uhgın, ilah kəsotətəligiən e təmah. § Kəni tol lanəha rəueiu, kitah okotəhrun əhruahru nətəmimi nətəm Narmın rəha nıpəhrıənıən tətətig e lah, * mıne nətəmimi nətəm narmın rəha neiuəiən tətətig e lah. †

Nolkeikeiən rəha Uhgın mıne rəhatah

⁷ Nıkk mın, pəh kitah kotəkeikei mautolkeikei itah mın,‡ mətəu-inu nolkeikeiən in tatsıpən e Uhgın, kəni iətəm tatol nolkeikeiən, in təmair vi mın muva nati Uhgın kəti, § kəni təhrun Uhgın. *

⁸ Mətəu iətəmi u rəhan nolkeikeiən tikə, in təruru Uhgın, mətəu-inu Uhgın in nəukəti nolkeikeiən.

⁹ Uhgın təmol əpu rəhan nolkeikeiən kəm tah lanu, məmə in təmahli=pa Nətın nəuan kətiəh əmə, † tuva e nəhue niftəni, məmə kitah okotos nəmiəgəhiən ohni. ‡

¹⁰ Nati u in nolkeikeiən pəhriən, səniəmə kitah kəmotolkeikei Uhgın, mətəu in təmolkeikei itah. § Uhgın təmahli=pa Nətın tuva, kəni in təmol sakrifais aru e rəhan nəmiəgəhiən o rəhatah nolıən tərəh mın, məmə niəməha otəsol mınıən Uhgın. *

¹¹ Piak mın, Uhgın təmolkeikei pik itah lanu, † kəni tol lanu lan, kitah mın okotəkeikei motol mın nolkeikeiən əha kəm tah mın. ‡

¹² İətəmi kəti təsehiən Uhgın nian kəti mıne. § Mətəu nəmə kitah kotolkeikei itah mın, kəni Uhgın tatig e nikitah, kəni nolkeikeiən rəhan təmatig mınpi vivi pəhriən e nikitah. *

¹³ Kitah kotəhrun † məmə kitah kotətig lan, kəni in tətətig e tah, mətəu-inu tınəfa rəkis rəhan Narmın kəm tah. ‡

¹⁴ Kəni itimah iəmoteruh rəkis məutəni pətigəm § məmə Tatə Uhgın in təmahli=pa Nətın məmə in İosmiəgəh rəha nəhue niftəni. *

¹⁵ İətəmimi iətəm tətəni pətigəm məmə İesu in Nəti Uhgın, kəni Uhgın tətətig lan, kəni in mın tətətig=pən e Uhgın. †

¹⁶ Kəni tol lanəha, kitah kotəhrun nolkeikeiən rəha Uhgın o tah, kəni məutarəriə lan.

Uhgın in nolkeikeiən. ‡ İətəmi tətətig e nolkeikeiən, tətətig=pən e Uhgın, kəni Uhgın mın tətətig lan. §

† 4:3 1Jon 2:22; 2Jon 1:7 ‡ 4:3 E Inglis, kətəni məmə "antichrist," kəni nıpətın u məmə in tikimır rəha Krısto. § 4:3 1Jon 2:18 * 4:4 Jon 16:33 † 4:4 2King 6:16; Rom 8:31 ‡ 4:5 Jon 15:19; 17:14,16 § 4:6 Jon 8:47 * 4:6 Jon 14:17 † 4:6 Mak 13:5 ‡ 4:7 1Jon 3:11 § 4:7 Jon 1:15 * 4:7 1Jon 2:4 † 4:9 Jon 1:18 ‡ 4:9 Jon 3:16,17; 1Jon 5:11 § 4:10 Rom 5:8,10 * 4:10 Rom 3:25 † 4:11 Jon 3:16 ‡ 4:11 Jon 15:12; 1Jon 3:11 § 4:12 Jon 1:18 * 4:12 1Jon 4:17; 2:5 † 4:13 1Jon 2:3 ‡ 4:13 1Jon 3:24 § 4:14 Jon 15:27 * 4:14 Luk 2:11; Jon 3:17 † 4:15 1Jon 3:24 ‡ 4:16 1Jon 4:8 § 4:16 1Jon 3:24

17 Nian kəutatig lanəha e Uhgín, kəni nolkeikeiən rəhan təmatig mǎnpi vivi pəhriən e nikitah,* məmə kitah kəsotəginian† e nian Uhgín otakil itəmi, mətəu-inu e nəhue niftəni u rəhatah nolian təhmen e Kristo.

18 Iətəmi u tərīauəh e nolkeikeiən, ko təsəginian e Uhgín. Mətəu-inu nolkeikeiən pəhriən u, iətəm tinatəuə rəkis e nikitah, tətəhgi rəkis nəginian.‡ Nətəligian rəha nosian nalpinian tatol itah kəutəgin, kəni nati u tətəgətun məmə rəhan nolkeikeiən pəhriən təsəuə əhanəhian e nikitah.

19 Kitah kotalkeikei itah mǎn mǎne Uhgín mətəu-inu Uhgín təmaupən molkeikei itah.

20 Mətəu nəmə iətəmi kəti təni məmə, “Iəu iəkolkeikei Uhgín,” mətəu tətəməki əhanəh e pian u tətəhatətə mǎn e Kristo,§ in ieiua,* mətəu-inu iətəmi təsolkeikeiən pian u in tateh e nəhmtin,† ko təsolkeikeiən Uhgín, iətəm in təsehian.‡§

21 Kəni in təməfa rəhan nəghatian kəm tah məmə: iətəmi pəh tolkeikei Uhgín in otəkeikei molkeikei mǎn pian.*

5

Kitah kautol win mətəu-inu kitah kəutəhatətə e Iesu

1 Iətəmi iətəm tətəhatətə* e Iesu məmə in Kristo iətəm Uhgín təməni məmə otahli=pa, iətəmi inu, in nətī Uhgín,† kəni iətəmi iətəm in tolkeikei Tatə Uhgín, in tolkeikei mǎn nenətin mǎn.‡

2 Kəni nəmə kotalkeikei Uhgín kəni mautol nəuian,§ konu kitah kotəhrun məmə kotalkeikei mǎn nenətin mǎn.*

3 Mətəu-inu nəmə kotalkeikei Uhgín, nīpətin u məmə, okotol nəuian.† Kəni rəhan nəghatian otəhmen e katipə iətəm təhvevig əmə.‡

4 Nətəmi mǎn u ilah nenəti Uhgín mǎn,§ ilah kautol win e nolian mǎn rəha nəhue niftəni. Konu nəhatətəian rəhatah in tətəfa nəsanənian o nolian win e nolian mǎn rəha nəhue niftəni.

5 ?Pəh mǎn u ilah kəutəhtul əskasik motol win e nolian mǎn rəha nəhue niftəni u? Ilah əmə əha, nətəm kəutəhatətə məmə Iesu in Nətī Uhgín.

Iəruəsan kisil kahlol əpu Iesu Kristo kəm tah

6 Iesu Kristo, in iətəmi u iətəm təmuva, kəni nəhu mǎne nīran* katuol əpu in kəm tah məmə in Nətī Uhgín. Səniəmə nəhu əmə iətəm tatol əpu in, mətəu nəhu mǎne nīran. Narmīn Rəha Uhgín in tətəruəsan nəghatian mil u rəha nəhu mǎne nīrə, mətəni pətīgəm, kəni rəhan nəghatian in nīpəhriənian mətəu-inu Narmīn Rəha Uhgín in nīpəhriənian.

7 Kəni nuhapumian kisil kəhləruəsan ilahal mǎn.†

8 Ilahal u, Narmīn Rəha Uhgín, mǎne nəhu, mǎne nīrə. Kəni ilahal u, kəhlegəhan lan mahlol əpu nəghatian rəhalahal mǎn.

9 Nian mǎn, kitah kautətəu nəghatian mǎn iətəm nətəmi kəutəni pətīgəm, mətəhatətə e lah.‡ Mətəu nian Uhgín tətəni pətīgəm nati kəti, in iahgin tapirəkis, kəni kitah okotəhrun nəhatətə təhmīn mǎn e rəhan nəghatian, mətəu-inu in Uhgín,§ kəni in tətəhtul pətīgəm o Nətīn.

* 4:17 1Jon 4:12; 2:5 † 4:17 Efəs 3:12 ‡ 4:18 Rom 8:15 § 4:20 1Jon 2:9 * 4:20 1Jon 1:6; 2:4 † 4:20 1Jon 3:17 ‡ 4:20 Rəhatah nolian tətəgətun əhruahru nati nak tətətig e nikitah. Nəmə iətəmi kəti in tolkeikei pik Uhgín, nolkeikeiən rəha Uhgín tatig e nīkin, kəni ko in otolkeikei mǎn nətəmi, kəni in otol nolian təuvir mǎn əmə kəm lah. Mətəu nəmə kitah kəsotolkeikeiən Uhgín, kəni ko kitah kəsotolkeikeiən mǎnian nətəmi. Kəni nəmə kitah kəsotolkeikeiən nətəmi, tətəgətun məmə kəsotolkeikeiən Uhgín § 4:20 1Jon 4:12; Jon 1:18 * 4:21 1Jon 2:7,9 * 5:1 Jon 3:15 † 5:1 Jon 1:13; 1Jon 2:22; 1Jon 2:23 ‡ 5:1 1Jon 2:23 § 5:2 1Jon 2:3 * 5:2 1Jon 3:14 † 5:3 Jon 14:15 ‡ 5:3 Mat 11:30 § 5:4 Jon 1:13 * 5:6 Jon 19:34,35 † 5:7 Jon 14:17 ‡ 5:9 Jon 5:33,34 § 5:9 Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18

¹⁰ Iətəmimi iətəm tətəhatətə e Nəti Uhgın, in tətəni nıpəhrıənıən e nıkin o nəghatıən u rəha Uhgın. Mətəu iətəmimi iətəm təsəhatətəıən e nəghatıən u rəha Uhgın, təhmen əmə məmə in tətəni məmə Uhgın in ieiüə əmə,* mətəu-inu Uhgın təməhtul pətıgəm o Nətın, məni pətıgəm Nətın kəm in, mətəu in təsənıən nıpəhrıənıən lan.

¹¹ Konu nəghatıən iətəm Uhgın təməni pətıgəm o Nətın, in tol lanu. Uhgın təməfən nəmiəghıən itulın† kəm tah, konu nəmiəghıən u, katos o Nətın.‡

¹² Iətəm tatos Nəti Uhgın, in tatos nəmiəghıən. Mətəu iətəm təsosıən Nəti Uhgın, in təsosıən nəmiəghıən.§

Naunun nəghatıən

¹³ Iətətei nəghatıən mın u kəm təmäh nətəm nəutəhatətə e Nəti Uhgın, məmə onəkotəhrun məmə itəmäh nəkotos nəmiəghıən itulın.*

¹⁴ Pəh kəsotəgıniən,† mətəu kotəskasık o nətapuəhıən o nati kəti e nəhmtı Uhgın. Nıan okotətapuəh o nati kəti kəm in iətəm təuvır e rəhan nətəlıgıən, kəni kitah kotəhrun vıvi məmə in otətəu rəhatah nəfakıən.‡

¹⁵ Kəni nəmə kotəhrun məmə in otətəu itah, kəni nati nak okoteasıə=pən ohni, kəni kınotəhrun rəkıs məmə okotos.§

¹⁶ Nəmə kotəh piatah kəti tatol nolıən tərəh, mətəu səniəmə nolıən tərəh iətəm təhrun nıti-pəniən e nımiəsiən, ik onəkəfakı ohni, kəni Uhgın otəfən nəmiəghıən kəm iətəmi u.* Mətəu nolıən tərəh kəti əha ikın iətəm tatıti=pən iətəmi e nımiəsiən,† kəni iəu iəsənıən məmə onəkotəfakı o nətəmi mın iətəm kautol nolıən əha.‡§

¹⁷ Nolıən tərəh mın rəfın, ilah təfagə tərəh,* kəni mətəu təfagə tərəh mın əha ikın iətəm kəsotıti-pəniən iətəmi e nımiəsiən.†

¹⁸ Kitah kotəhrun məmə iətəm tətair e Uhgın‡ təsəkeikeıən e təfagə tərəh, mətəu-inu Nəti Uhgın tətəskəlım-ərain vıvi in, kəni iətəmi tərəh u Setən, təruru nekıən.§

¹⁹ Kitah kotəhrun məmə kitah nenətı Uhgın mın,* mətəu nətəmimi rəha nəhue nıftəni rəfın, ilah u kəutatıg e nəhlmi Setən.†

²⁰ Kitah kotəhrun mın məmə Nəti Uhgın təmuva kəni məfa neinatıgıən kəm tah,‡ məmə kitah okotəhrun in, u in nıpəhrıənıən.§ Konu kitah kautəhtul=pən e Uhgın u in nıpəhrıənıən, mətəu-inu kitah kautəhtul=pən e Nətın İesu Krısto. In u, in Uhgın pəhrıən, kəni in nəukətı nəmiəghıən itulın.*

²¹ Nenətık mın, otəgım rəkıs e natımnati mın iətəm okotos nımei Uhgın e nıkitəmäh.†‡

* **5:10** Jon 3:33; 1Jon 1:10 † **5:11** Mat 25:46 ‡ **5:11** Jon 1:4 § **5:12** Jon 3:15,16,36 * **5:13** 1Jon 5:11 † **5:14** Efəs 3:12; 1Jon 3:21 ‡ **5:14** Mat 7:7 § **5:15** 1King 3:12 * **5:16** Jem 5:15 † **5:16** Hip 6:4-6; 10:26 ‡ **5:16** Jer 7:16; 14:11 § **5:16** E fes u, mine fes 17, Jon tətəghati e təfagə tərəh iətəm tatıti=pən itəmi e nımiəsiən. Jon tətəghati e təfagə tərəh iətəm kətəuhlın nəmtəhtəmi o Krısto. Nolıən tərəh əha, tətəgətun məmə nətəmimi kautol ilah kəsotosən nəmiəghıən itulın, konu nəuветın mın u məmə narmıläh tınımis. Nati u inu, Jon tətəni əhagəhag kəm tah e 1Jon 5:12 mine 1Jon 3:14. E Mat 12:31-32 kitah kəutafın nəuветın mın e nol təfagə u, nəni rahıən Narmın Rəha Uhgın. * **5:17** 1Jon 3:4 † **5:17** 1Jon 5:16; 1Jon 2:1 ‡ **5:18** Jon 1:13 § **5:18** Jon 14:30 * **5:19** 1Jon 4:6 † **5:19** Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ **5:20** Luk 24:45 § **5:20** Jon 17:3 * **5:20** 1Jon 5:11 † **5:21** 1Kor 10:14; 1Təs 1:9 ‡ **5:21** Nəghatıən Krıst əhruahru tətəni məmə, “onəkəgım e narmın nati mın.” Mətəu Jon tətəghati e təfagə tərəh, məmə in təhmen e narmi nati. Nəmə kotolkeikei rəhatah təfagə tərəh, kəni in təhmen e narmi nati. In tatos nımei Uhgın e nıkitah.

2 Jon

Nauəuə iətəm tatol keiu lan iətəm Jon təmətei Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 2 Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm pətan kəti rəha niməfaki. Mətəu nəmə təhro nəghatiən u “pətan,” nīpətīn tənī məmə niməfaki kəti. Kəni “nenətīn mīn,” ilah nətəmimi rəha niməfaki. Jon təmətei nəghatiən mīn əha, təhmen e nəghatiən kəti tətəhluaig. Təsolkəikeiən məmə otəni pətīgəm nərgīn mətəu-inu, kol mətə nətəmimi nəuvein kotol noliən tərāh e lah.

?Natīgīn təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nəgətun mīn tepət kəutaliuək e ikīn pīsīn pīsīn mīn. Nətəmimi nətəm kəmotətəu nəghatiən rəhalah kīnotəfən nauəniən kəm lah. Kəni motəfən ikīn mīn rəha napīliən, kəni məutasīru e lah. Mətəu nəgətun eiua mīn kəutəhuvən əpnəpīn mīn o niuvi rəkisiən nətəmimi rəha niməfaki məmə okotəpəh nəghatiən pəhriən.

?Təmətei nauəuə u o nak? Nian nəgətun eiua mīn kəutəhuva, Jon tənī məmə nətəmimi nətəm kəutəhatətə e nəghatiən pəhriən rəha Uhgīn, okotəkəikei motəhtipəsīg e nəgətun eiua mīn əha, kəni motəpəh noliən mīne nəgətuniən rəhalah, kəni məsotasīruīən e lah. Mətəu Jon tolkəikei məmə nətəmimi rəha niməfaki okotəkəikei motolkəikei nətəmimi pəhriən rəha niməfaki. Inu nəlpəkəuiən rəha Uhgīn.

Nətuəuinīən

¹ Nauəuə u rəha eldə tatuvən kəm pətan Uhgīn təmītəpīn* mīne nenətīn mīn. Nīpəhriənīən məmə iəkolkəikei pīk itəmāh. Mətəu səniəmə iəu pīsīn əmə iəkolkəikei itəmāh, mətəu nətəmimi mīn rəfīn u nətəm kotəhruən mīn nīpəhriənīən,† kətolkəikei itəmāh.

² Kəni iəkətolkəikei itəmāh, mətəu-inu o nīpəhriənīən iətəm tətātīg e nīkitah‡ kəni otātīg itulīn e nīkitah.

³ Pəh Tatə Uhgīn mīne Nətīn Iesu Kristo okuəfīnə rəhaləu nəuvīriən, mīne nasəkəhruīnīən, mīne nəməlinuīən kəm tah nətəm kotohtəu=pən suaru rəha nīpəhriənīən mīne nolkeikeiən.

Kitah okotohtəupən nəghatiən pəhriən mīn

⁴ Nīkīk təmagiən asoli nian iəmeruh nenətīm mīn nəuvein, kəni meruh məmə kəutaliuək e suaru rəha nīpəhriənīən,§ təhmen əmə məmə inu, Tatə Uhgīn təmāni kəm tah məmə kotəkəikei motol.

⁵ Kəni rəueiū əha, nəuvīnīk, iəu iəsətēiən nəghatiən vi kəti kəm təmāh, mətəu in əmə u kīnotətəu rəkis e nətuəuinīən.* Kəni iəkətapuəh məmə okotol əmə nolkeikeiən kəm tah mīn.

⁶ Kəni nolkeikeiən u, nīpətīn u noliən nəuia Uhgīn. Kəni in tətəni məmə kitah okotəkəikei motohtəu=pən suaru rəha nolkeikeiən, təhmen əmə məmə inu nəmotətəu e nətuəuinīən.

⁷ Mətəu-inu nəgətun eiua mīn tepət kəutan e nəhue nīftəni.† Ilah kəsotəhatətəiən məmə Iesu in Kristo iətəm Uhgīn təmāni məmə otahli=pa,‡ in

* 1:1 1Pitə 5:13 † 1:1 Jon 8:32 ‡ 1:2 Jon 14:17 § 1:4 3Jon 1:3,4 * 1:5 1Jon 2:7 † 1:7 1Jon 4:1 ‡ 1:7 1Jon 2:22; 4:2,3

təmuva iətəmimi pəhriən, e niṗətın pəhriən. §* Iətəmimi tol lanəha in ieiua kəni in tikimır rəha Krısto. †

⁸ Tol lanəha, autətəu itəmah məmə nəsoṭəmkarəpəniən e nəua uək asoli rəhatah, pəh itəmah onəkotos nətəouiən rəfin lan. ‡

⁹ Nəmə iətəmi tətətu=pən aru əmə nəgətuniən kəti rəhan e nəgətuniən rəha Krısto, kəni məsəkeikeiən e nəgətuniən rəha Krısto, § noliən rəhan tətəgətun məmə Uhgın təsatigiən e nikin. Mətəu iətəmimi pəh iətəm tətətig əskasik e nəgətuniən rəha Krısto, in tatos Tatə Uhgın mine Nətin ilau pəti e nikin.*

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti tuva ohnik, kəni məsəniən nəgətuniən əhruahru rəha Krısto, nəsitəni in muvən imam ikin, məsəniən “təuvır” kəm in. †

¹¹ Mətəu-inu iətəmi tətəni “təuvır” kəm in, tətəsiru lan matol suaru o rəhan nəgətuniən tərəh. ‡

Naunun nəghatiən

¹² İatos nəghatiən tepət məmə iəkətei kəm təmah, mətəu iəsolkəikeiən məmə iəkətei e nima nauəuə mine pen. Mətəu nıkkik tətəhti pıkk məmə iəkuva meruh itəmah kəni məghati əhruahru kəm təmah e nəhmtitəmah, pəh nagıniən rəhatah otəriəuəh. §

¹³ Nenəti piəm* nətəm Uhgın təmitəpın, ilah kəutəni təuvır kəm ik.

§ 1:7 Jon təməni tol lanu mətəu-inu nətəmimi nətəm kəməutohtəu=pən Nostisisim, nəgətuniən rəhalah tətəni məmə İesu, rəhan niṗətın pəhriən tikə, mətəu in narmın əmə, kəni in təmos narmi iətəmimi kəti. Mətəu niṗəhriən, niṗətın əha ikin. Niṗəhriən, İesu Krısto in iətəmimi pəhriən, kəni in Uhgın pəhriən e nian kətiəh əmə. * 1:7 Jon 1:14 † 1:7 1Jon 2:18 ‡ 1:8 1Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 § 1:9 Jon 8:31 * 1:9 1Jon 2:23 † 1:10 Rom 16:17 ‡ 1:11 1Tim 5:22 § 1:12 Jon 3:29 * 1:13 Pia pətan əha in niməfaki kəti min, Jon in tətətig ikin əha. Kəni nenəti pian u, ilah nimənin rəha niməfaki əha.

3 Jon

Nauəuə iətəm tatol kisil lan iətəm Jon təmətei Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u 3 Jon

?Pəh təmətei nauəuə u? Aposil Jon təmətei nauəuə u.

?Təmətei tatuvən kəm pəh? Təmətei tatuvən kəm Kaeəs u in iətəmi asoli kəti rəha niməfaki, kəni in təhrun Jon.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nəgətun min rəha niməfaki kautəhuvən iki pisin pisin min, kəni məutəgətun. Nətəmi nətəm kautətəu rəhalah nəgətunian kəutəfən nauəniən kəm lah, kəni məutəfən ikin rəha napiliən, kəni mətasiru e lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Kaeəs, in iətəmi kəti iətəm tətəsiru e nəgətun min iətəm kəutəliuək iki pisin pisin min. Jon təmətəu nanusiən kəti e noliən təuvir rəha Kaeəs, kəni Jon təmətei nauəuə u məmə otəfəri nətəligiən rəhan.

Nətuəuiniən nəghatiən

¹ Kaeəs, ik piak keikei kəti. Iəu, eldə* rəha niməfaki, iətətei nauəuə u kəm ik. Nipəhriəniən u, məmə iəu iəkölkeikei pik ik.†

² Piak keikei, iəu inəhrun rəkis məmə nikim təsanən məuvir e nəhmti Uhgın, kəni iətəfaki məmə onəsımisiən mətatig vivi əmə, kəni natigiən rəfin rəham otəuvir.

³ Nikik təmagiən pik nian iətətəu piatah min nəuvein kəməhuva məutəni məmə nətəhtul əskasik o nipəhriəniən, kəni mətəkeikei mətəliuək e nipəhriəniən.‡

⁴ Nian iətətəu məmə nenətik min kəutəliuək e nipəhriəniən, kəni nikik tagiən pik məriəuəh mətapirəkis natimnati min rəfin.

Kaeəs təmol uək təuvir

⁵ Piak ruən, ik nətəhtul əskasik o nati nak iətəm ik natol kəm piatah min nətəm kautəhuvnə, nati əpnapin məmə ilah nətəm iki pisin.§

⁶ Ilah kəmotanus rəham nolkeikeiən u ikinu e niməfaki. Ik nəmol təuvir kəm lah, masiru e lah. Kəni nian okəutəhuvən e rəhalah suaru, təuvir məmə onəkəsiru e lah* e noliən iətəm Uhgın tolkeikei,

⁷ mətəu-inu ilah kəutəliuək o nani pətigəmiən nəghatiən rəha Iesu Kristo, kəni məsotosiən nasiruiən kəti o nətəm kəsotəfakiən.

⁸ Tol lanəha, kəni kitah u, kotəkeikei motəsiru e nətəmi kotol lanəha, məmə kitah okotos nəhlmitah min kətiəh o nani pətigəmiən nipəhriəniən.

Tiotrefes mine Temetrius

⁹ Iəmətei nauəuə kəti kəm niməfaki rəham, mətəu Tiotrefes, in tolkeikei pik məmə otəfəri aru in, məmə in iətəmi asoli kəti, kəni in təsətəligiən e timah.

¹⁰ Nəmə iəu iəkuvnə, kəni iəu oiəkanus əhruahru natimnati min nəuvein iətəm in tatol, mine nani oneuəniən nikəlitimah iətəm in tətəni. In səniəmə təsitiən əmə piatah min muvən iman ikin, mətəu tətəniəhu min nətəmi min u nətəm kotolkeikei məmə okotit piatah min məhuvən imalah ikin, kəni mətahli pətigəm ilah e niməfaki.

¹¹ Piak ruən, sosiən o noliən tərəh rəha nətəmi, tərəkin ik. Os əmə o iətəmi iətəm rəhan noliən təuvir. Ətəlig-to lan məmə nətəmi min u nətəm

* 1:1 2Jon 1:1 † 1:1 Inu nauəuə rəha aposil Jon, mətəu in təsəni pətigəmiən in, mətəu təmətəhluəig lan, təhmen=pən əmə e noliən kətiəh əmə iətəm in təmol e Nanusiən Təuvir iətəm Jon Təmətei. ‡ 1:3 2Jon 1:4 § 1:5 Rom 12:13; Hip 13:2 * 1:6 1Kor 16:11; 2Kor 1:16

kautol tæuvir, tætgætun mæmæ ilah nenæti Uhgîn min,† mætæu nætæmimi min æha nætæm kautol tærah, tætgætun mæmæ ilah kotærruru Uhgîn.

¹² Mætæu Temetrius, nætæmimi ræfin kætæni-vivi in.‡ Kæni ræhan nolian min u nian ræfin kætægætun min mæmæ tatitæu=pæn næghatiæn pæhriæn. Kæni itimah min iætæni pætigæm kæm nætæmimi mæmæ in iætæmi tæuvir, kæni nækotæhrun mæmæ itimah iætæni nîpæhriæniæn.§

Naunun næghatiæn

¹³ Iatos næghatiæn tepæt mæmæ oiækætei mæni=pinæ kæm ik, mætæu iæsolkeikeiæn mæmæ oiækætei e pen,

¹⁴ mætæu-inu nîkik tætæhti pik mæmæ otæsuvæhiæn iækeruh ik, kæni kilau kuæghati æhruahru kæm lau min.

¹⁵ Iætæfaki mæmæ pæh Uhgîn otæfinæ kæm tæmah ræhan næmælinuiæn.*

Ik min næuvein kætæni=pinæ “tæuvir” kæm ik. Kæni onakæni=pæn “tæuvir” ræhatimah kæm piatah min næuvein ko ikin ko.

† 1:11 1Jon 2:29 ‡ 1:12 1Tim 3:7 § 1:12 Jon 19:35; 21:24 * 1:15 Rom 1:7; Efæs 6:23

Jut

Nauəuə iətəm Jut təmətei

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Jut

?Pəh təmətei nauəuə u? Jut təmətei nauəuə u. In pia Jemis mine Iesu. Nətəmimi nəuvein, nīkilah təhti məmə Jut təmos nauəuə rəha 2 Pitə, kəni mafin nian in təmətei nauəuə u rəhan.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Kitah kotəruru əhruahru məmə Jut təmətei nauəuə u tətuvən kəm pəh. Nəmə təhro təmətei tətuvən kəm nətəm Isrel nətəm kəutəni nīpəhriənian e Iesu Kristo.

?Natigiən təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nəgətuən eiua mīn nəuvein kəməhuvən motaliuək iki pisin pisin mīn, məutəgətuən nətəmimi. Mətəu ilah kəməutəgətuən rah ilah, məutəni məmə təuvir əmə məmə nətəmimi rəha nīməfaki kautol noliən tərəh əpnarīn mīn. Ilah kəutəni məmə təuvir əmə o noliən lanəha, mətəu-inu nəuvirīən rəha Uhgīn in iahgīn, kəni ko təsolīən nalpīniən kəm lah.

?Təmətei nauəuə u o nak? Jut tolkeikei məmə iəfaki mīn ikin mīn rəfin okotətəu məmə nəghatiən rəha nəgətuən eiua mīn in tərəh, kəni in neiuəiən əmə. Kəni tolkeikei məmə nīməfaki otəhtul əskasik e nəghatiən iətəm in nīpəhriənian.

Jut təməni təuvir kəm lah

¹ Iəu Jut, slef rəha Iesu Kristo, kəni iəu pia Jemis, iətəni təuvir kəm təmah u Uhgīn təmauīn e təmah. Uhgīn Tatə tolkeikei pik itəmah, kəni Iesu Kristo taskəlīm vivi itəmah.

² Pəh nasəkəhruiniən, mine nəməlinuiən, mine nolkeikeiən rəha Uhgīn otəri məriauəh e nəmiəgəhiən rəhatəmah.

Noliən mīn rəha nətəm kəutəuhlin nəmtahlah e Uhgīn

(2Pitə 2:1-17)

³ Iəu mīn nəuvein, aupən, iəmolkeikei pik məmə iəkətei nauəuə u tuvne o təmah o nəghatiən e suaru iətəm Uhgīn tatos o nosmiəgəhiən itah. Mətəu rəueiu, iətətəu məmə iəkəkeikei mətei nəghatiən u tuvne o təmah məmə iəkol əskasik nikitəmah məmə onəkotəluagin əskasik o naskəlīmiən nəghatiən pəhriən rəha nəhatətəiən rəhatah. Uhgīn təmələhu=pən nəghatiən u e nəhlmi iəfaki mīn e nian kətiəh əmə, kəni ko təsəuhliniən.

⁴ Iatəni lanu mətəu-inu nətəmimi nəuvein kəməhuvə oneuən e nikitəmah. Kəmətei aupən agīn məmə ilah okotos nalpīniən. Ilah kəutəhti nəuia Uhgīn, kəni məutəuhlin nəghatiən pəhriən rəha nəhatətəiən rəhatah məutəni məmə tətegəhan e nakləhiən e pətan mine noliən əhmen mīn lanu nəuvein. Kəni kəmotəuhlin nəmtahlah e Iesu Kristo iətəm in pisin əmə in Kig mine Iərməniğ rəhatah.

⁵ Nəghatiən u, nəkotəhrun rəkis ilah rəfin, mətəu iəkolkeikei məmə iəkəni misimaru mīn kəm təmah məmə Iərməniğ təmosmiəgəh rəhan nətəmimi mohiet Ijip, mətəu uərisig təmərəkin ilah u nətəm kəsotəhatətəiən lan.

⁶ Kəni otətəlig-to e nagelo mīn nətəm kəmotəmkarəpən e nepətiən rəhalah, mətəu kəmotəpəh ikin əhruahru rəhalah. Uhgīn təməlis ilah e sen iətəm ko təsitəgitiən nian kəti, kəni məhtipəsīg e lah e napinəpuiən mətəuərus=pa Nian Asoli iətəm okakil ilah lan, kəni mol nalpīniən kəm lah.

⁷ Kəni təhmen əmə e Sotəm mine Kəmorə mine taun min titəlau e lau. Nətəmimi ikin min əha kəmotəpəh noliən əhruahru mautəhuvən e noliən rəha nakləhiən e pətan mine noliən rəha nəman kautit aru ilah min mine nıpətan kautit aru ilah min. Kəni Uhgın təmol nalpiniən kəm lah e nigəm iətəm ko təsəpisiən nian kəti mine, məmə nətəmimi okoteruh nəua noliən tərəh min əha kəni məutəgin e nalpiniən rəha Uhgın.

⁸ Nati əpnapın nətəmimi min əha kotəhrun natimnati min əha, mətəu e noliən kətiəh əmə, ilah kəutəni məmə kəmoteruh nati kəti təhmen e nəməhlairiən iətəm təmegəhan e noliən tərəh min rəhalah, kəni tol lanəha kotəni məmə təuvır əmə məmə kautol noliən tərəh e nıpətilah mautəhuvən əmə lanəha, kəni kəutəpəh narməniğiən min rəfin, kəni kəutəni rah nagelo min u ilah ilis pik.

⁹ Mətəu Maikıl, nati əpnapın in iətəmi asoli rəha nagelo min, təməsoliən lanəha nian in mine Setən kəmatuorgəhu o nıpəti Mosis. Təməsahien Setən məsətu-pəniən nəghatiən kəti lan, mətəu təməni əmə məmə, “!Pəh İərməniğ otəni rəham nalpiniən!”

¹⁰ Mətəu nətəmi min əha kəutəni rah nətəmimi nətəm kotəruuru. Kəni e noliən rəha nati miəğəh min, ilah kautol natimnati min iətəm nıpətilah tolkeikei məmə okotol, kəni noliən əha tatərəkin ilah.

¹¹ !Kəsi, nərahien asoli o lah! Ilah kautohtəu=pən suaru iətəm nəti Atəm u Ken təmitəu=pən. Kəni ilah kinotəfən rəfin nıkilah e noliən tərəh iətəm Paləm təmol aupən mətəu-inu in tolkeikei pik məni. Kəni ilah kəmotol noliən rəha Kora məutəhti nəuia nətəmi asoli min, kəni e noliən əmə əha iətəm Uhgın təmərəkin Kora mine rəhan min, Uhgın otərəkin ilah.

¹² Nian nautol lafet təuvır min mətəu-inu itəmah nəkotolkeikei itəmah min, kəni ilah kəhuva motauən pik əpnapın əmə itəmah min ilah, nıkilah təsəhtiən nətəmimi nəuvein, mətəu ilah kotəhmen e nımas kəti əpəha ihluə iətəm tətəhluəig iətəm negəu təhrun nələs pikiniən kəni məhapu. Ilah nətəm kəsoteruhiən sipsip min, mətəu kautun pik əmə sipsip min. Ilah kotəhmen e nımalı nəpuə iətəm nımətagi təmələs muva, mətəu ko nuhuən təsəfuvien. Ilah kotəhmen e niği min iətəm tinuva e nian əhruahru rəhalah məmə okotəuə, mətəu kəsotəuəien, kəni in təhmen əmə məmə kəməhmis, kəni nətəmimi kotiuvi-pəri ilah kəni kohmis agın.

¹³ Peau-peau ləuantəhi kəutorasilig məutəruən əpnapın əmə, kəni kitah rəfin kəuteruh əmə. Kəni təhmen əmə, kəuteruh naulisiən rəha nətəmimi əha nətəm kautol pətiğəm əmə noliən tərəh e rəhalah nəmiəğəhiən. Ilah kotəhmen e məhau min iətəm kəmotəmkarəpən e suaru rəhalah. Tol lanəha, Uhgın tətaskəlim imalah ikin əpəha e napinəpuian iətəm nəhəgəhagiən tikə agın ikin.

¹⁴ Suah u Inok u aupən, in nəuaniləuis iətəm tatol səpın lan e nəuaniləuis min rəha Atəm, təməni pətiğəm nəghatiən rəha Uhgın iətəm təməfən kəm in məmə, “Oteruh-to, İərməniğ tətuva ilah rəhan min nagelo min tausin tausin min tepət pəhriən,

¹⁵ tətuva məmə otakil nətəmimi rəfin, kəni otəni pətiğəm nalpiniən rəha nətəmimi rəfin min u nətəm kəutəhti nəuiən. In otol nalpiniən mətəu-inu kəmotol nərahien tərəh min e noliən tərəh pik, kəni nol təfagə min əha kəmotəraki e nəghatiən min iətəm tərəh kəm Uhgın.”

¹⁶ Nian rəfin, nətəmimi min əha kəməutəghati-əghati kəm lah min məmə nıkilah təsəgiəniən o natimnati, kəni məutəni rah natimnati rəfin. Ilah kəutətu=pən aru nətəliğin tərəh e nıkilah iətəm ilah aru kotolkeikei məmə

okotol, kəni məutəghati əvsan e lah mɪn, kəni kəutəghati e nəghatiən tətəhiən məmə okotol nətəmimi okotohtəu=pən rəhalah nətəligiən.

Nəghatiən o nəhgi-pəriən ilah

¹⁷ Mətəu rəhak mɪn nətəmimi, nikitəmah tətəhti nati nak aposil mɪn rəha rəhatah İərməniğ İesu Krısto kəmotəni əpən, məmə otuva.

¹⁸ Kəmotəni kəm təmah məmə, “E nian iətəm naunun nian tətəva iuəkır, nətəmimi nətəm kəutəghati əvsan məutəni rah natimnati rəfin, ilah okotohtəu=pən aru əmə rəhalah nətəligiən tərəh e nıkilah iətəm ilah aru koltkeikei məmə okotol.”

¹⁹ Inu nətəmimi nətəm kəutəhapu itəmah. İlah kəutohtəu=pən aru əmə rəhalah nətəligiən rəha nəhue niftəni, kəni Narmin Rəha Uhgın tikə e lah.

²⁰ Mətəu itəmah, rəhak mɪn nətəmimi, otol itəmah motəsanən e rəhatəmah nəhatətəiən iətəm təhrəhru vivi, iətəm təmsipən o Uhgın. Kəni otəghati kəm Uhgın e Narmin Rəhan.

²¹ Kəni motos nolkeikeiən rəha Uhgın tətətiğ o təmah nian nəutəhtəhniən nəsəkəhruiniən rəha İərməniğ İesu Krısto məmə in otos itəmah nəkəhuvən e nəmiəğəhiən itulin.

²² Onəkotasəkəhruin nətəmimi mɪn u nətəm rəhalah nəhatətəiən təsəskasik pikiən motəruru nəğətuniən nak in nıpəhrieniən.

²³ Motəmkirəkis uəhai nətəm kəutətiğ iuəkır o niğəm asoli motosmiəğəh ilah. Otasəkəhruin nəuvein mɪn, mətəu nəkotəğın pik e noliən tərəh mɪn rəhalah, iətəm kautol nəmiəğəhiən rəhalah rəfin tamıkmik. Autətəu itəmah məmə noliən tərəh rəhalah otəsekien nəmiəğəhiən rəhatəmah.

Nəfakiən o nəni-viviən Uhgın

²⁴ Pəh kotəni-vivi Uhgın iətəm in təhrun nəskəlimiən itəmah məmə onəsotəmeiən, kəni təhrun noliən itəmah məmə nımei təfəğə tərəh tikə ağın e nəmiəğəhiən rəhatəmah, nian otos itəmah nəkəhuvən e nəhəğəhəgiən rəha nəhmtin, kəni nikitəmah otəgiən pik ağın ikın əha.

²⁵ Uhgın kətiəh əmə, kəni in İosmiəğəh rəhatah. Kəni İesu Krısto rəhatah İərməniğ in suaru rəhan o nosmiəğəhiən itah. Pəh kotəni məmə nəni-viviən, mıne nəpətiən, mıne nəsanəniən, mıne nərməniğiən rəfin ağın, in rəha Uhgın, əpən ağın mətəuarus=pa u rəueiu, matuvən naunun tikə. !Əuəh!

Nəhan-əhanian Nəhan-əhanian natimnati kəm Jon Nəghatian əkuəkir rəha nauəuə u Nəhan-əhanian

?Pəh təmətei nauəuə u? İətəmi kəti nərgin u Jon təmətei nauəuə u. Məta suah u inu in aposil Jon, uə məta Jon pisin kəti təmətei. Kəsotəhrun vivian.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? In təmətei nauəuə u tətuvən kəm niməfaki səpin, ilah kəutatig e nitəni min ikın Esia, (rəueiu, kətəni ikınu məmə Wes Teki – Western Turkey), mine matuvən min kəm niməfaki min ikın min rəfin.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? Nian u iətəm təmətei nauəuə lan, kəpmən rəha Rom təməni məmə nətəmimi okotəkeikei motəfaki kəm iətəmi asoli rəha kəpmən təhmen əmə məmə in uhgin rəhalah. Mətəu nətəmimi rəha niməfaki kəmotəni məmə iətəmimi kətiəh əmə in ilis agin, iətəmimi u in İesu Kristo. In əmə u, in İərməniğ. Kəni kəutəni məmə okəsotəfakiən kəm iətəmi asoli rəha Rom. Tol lanəha, kəpmən rəha Rom tinol nərahian kəm nəfaki min. Kəmotəhli=pən Jon tuvən isəu e nitəni kəti u, kətəni məmə Patmos, məmə otətətig pisin əmə. Uhgin təfən nəməhlairian təuvir agin kəti kəm Jon məmə oteruh İesu Kristo əpəha e negəu e neai. Kəni in mafu min natimnati iətəm otəpanuva, təhmen əmə məmə inu: noliən iətəm Uhgin otol win e Setən mine rəhan min nətəmimi e nəluəginian; mine noliən rəha Uhgin o nakilian nətəmimi e naunun nian.

?Təmətei nauəuə u o nak? In təmətei nauəuə u məmə otol əpu məmə İesu Kristo in İərməniğ, konu məgətun rəhan nəsanəniən. Kəni in tolkeikei məmə otəni kəm nəfaki min məmə okotəhtul əskasik nəmə nian iəkis min okəhuva, konu ilah okəsotəfakiən kəm iətəmi asoli rəha Rom məmə in Uhgin. Otəsuvəhian konu Setən otol nərahian kəm nəfaki min mətəu ilah okotəkeikei motəhtul əskasik, kəni in tolkeikei məmə otəfəri nətəligian rəha nəfaki min mine nətəmimi u ilah kəutatig e nian iəkis min u rəueiu. Nian İesu Kristo otitəlig=pa min, kəni in otəfəri ilah, mol nalpiniən kəm rəhan tikimir min.

Nəghatian min mine nətəligian min tepət kəutəfin e nauəuə u Nəhan-əhanian kəutəpən e nauəuə min u rəha Oltestimin: Isikiəl, Daniəl, Aiseə, mine Jerimaia.

?Okəfin əhro nauəuə u? Nauəuə u, in tol pisin e nauəuə min e Niutestimin mətəu-inu İesu təməgətun natimnati tepət e Jon u kotol pisin agin. Tol lanəha, in otəkeikei mos narmı nati kəti məghati lan. Nəghatian min u ilah nıpətilah tatig, təhmen e nəghatian əuhlin. Konu, nian kitah kotəfin nauəuə u, koteruh nəghatian əuhlin min u, təuvir məmə kitah kotətəlig e nıpətilah min kətiəh kətiəh. Təuvir məmə kotəfin futnot ko ləhtəni e nimali nauəuə o nəhrunian məmə narmı nati min nıpəti lah təni məmə nak. Kəni kotəkeikei motəpən motətəlig e nıpəti nəghatian min u Kristin min e nian əha kəmotəhrun vivi.

Nauəuə u səniəmə in təhmen e suaru kəti uə kalendə, məmə kotəhrun neruhian məmə nati nak otuva e nu nak, konu nati nak min otuva e nu təm tətuva, mətəuva mətəuarus nian İesu otuva min lan. Mətəu e nauəuə u, kotəhrun neruhian nəukəti nətəligian asoli tol lanu lan:

- Uhgin in ilis in tepət pik mine nəsanəniən rəhan tepət, mine rəhan nətəligian təuvir e natimnati min rəfin;
- Setən in tatol nahməian asoli e nəhue niftəni;
- Kristin min okotəkeikei motəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəian məmə okəsotəginian, nati əpnəpin ilah kəutatig e nian rəha nərahian;

- otəsuvəhiən Uhgın otələs iahu Setən kəni məfən nalpiniən kəm Setən mine iərmis mın rəhan;
- e Nian Uərisig, Uhgın o tol nalpiniən kəm nətəmimi mın kəsotəhatətəiən e Iesu;
- Iesu Krısto otarməniğ e natimnati mın rəfin;
- Iesu otos nətəmimi rəhan məhuvən məutatig e neai, ikin tətətig ikin.

Nətuəuiniən nəghatiən

¹ Nauəuə u, in tətəghati e natimnati mın iətəm Iesu Krısto təmol əpu.* Natimnati mın u, Uhgın təməfən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan noluək mın natimnati iətəm otəsuvəhiən təkeikei muva. Krısto təmahli=pən rəhan kəti agelo tuva, kəni məgətun natimnati mın u kəm rəhan ioluək, Jon.

² Jon təməhtul pətigəm o nəni əhruahruian natimnati rəfin iətəm in təmeruh, kəni mətei rəkis ilah e nauəuə u. Natimnati mın u iətəm in təmeruh, in nəghatiən rəha Uhgın mine nəni pətigəmiən rəha Iesu Krısto.

³ İətəmi u iətəm tətəfin pətigəm nəghatiən mın u, iətəm Uhgın təməfa, in otətig e nəuviriən pəhriən. Kəni nətəmimi mın u nətəm kəutətəu kəni maautos e nıkilah kəni mautil, okotətig mın e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu nian rəha natimnati mın u nauəuə u tətəghati e lah, tınuva iuəkir agin.

Jon təmətei nauəuə kəm niməfaki mın ilah səpin

⁴ İəu Jon, iətəhli=pinə nauəuə u tatuvnə kəm niməfaki mın ilah səpin əpəha e nıtəni Esia.

Pəh Uhgın u iətəm tətətig u rəueiu, təmətatig itulin, kəni otəpanatig itulin mın, in otəfinə rəhan nəuviriən mine nəməlinuiən kəm təmah. Kəni pəh narmın ilah səpin† iətəm kəutatig əupən e jeə rəha kig, ilah mın okotol lanko e təmah.

⁵ Kəni Iesu Krısto mın, in otəfinə mın lanko kəm təmah. Krısto ko təməhtul pətigəm əskasik o nıpəhriənian, konu inəha, in iətəmimi iətəm in təmaupən məmiəgəh itulin e nımisiən,‡ kəni in tətarməniğ e kig mın rəha nıtəni mın.§

Pəh nəni-viviən tuvən o Iesu Krısto u, in təmolkeikei itah, kəni nıran təmaiəh məmə otitis itah e nolian rəha təfagə tərəh.

⁶ In Kig rəhatah, kəni təmol məmə kitah kotətig ahgəl rəhan narməniğian, kəni mol itah kəhuva pris mın rəha Uhgın rəhan, kəutol uək rəha Tatə rəhan. !Pəh nəni-viviən o rəhan nepətiən mine nəsanəniən tuvən o Iesu Krısto, naunun tikə! !Pəh in otarməniğ itulin! Pəh otol lanu lan. Əuəh. Amen.

⁷ !Oteruh-to! In tətəva e nəpuə,* kəni nətəmimi rəfin okotəsəpən moteruh e nəhmtilah əhruahru, kəni nətəmi mın əupən u kəmotəni məmə okəu, okoteruh mın, kəni nətəmimi e nəuaniləuis mın rəfin e nıtəni mın, nıkilah otahmə, motasək əfəməh mətəu-inu kəmotəfu.†

In otəkeikei mol lanu lan. !Əuəh! !Amen!

* **1:1** "Təmol əpu," nıpətin u, məmə tətəgətun nati kəti iətəm əupən, nıpətin tətəhluəig. E Bislama, kətəni məmə, "rivilem" uə "soem." † **1:4** Narmın ilah səpin iətəm kəutatig əupən e rəhan tron, (Nəh 3:1; 4:4; 5:6), nəmə təhro in suaru rəha nəniən Narmın Rəha Uhgın; mətəu nəmə təhro ilah nagelo səpin u kotəsənən (Nəh 1:20; 8:2) iətəm kəutatig əupən e tron. Nəmpə səpin u, kəməh kau fifti-fo e nauəuə u Nəhan-əhaniən. E Nauəuə Rəha Uhgın, nian nəuvein tətəni "ilah səpin" mətəu nıpətin məmə ilah rəfin agin. ‡ **1:5** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5** Sam 89:27; Nəh 17:14; 19:16 * **1:7** Dan 7:13; Uək 1:9 † **1:7** Sek 12:10

⁸ İərmənig Uhgın tətəni məmə, “İəu Nəukətın mine Naunun.‡ İəu u iətatig rəueiu, kəni iəmətətig itulin, kəni iəpanətətig itulin mın, kəni iəu u, Nahgik Tepət Pik Agin.”

Jon təmeruh Nəti İətəmimi

⁹ İəu Jon, piatəmah u, iətəm kitah kautos pəti nəhlmitah mın kətiəh e İesu o nəhməiən, mine natigiən e narmənigiən rəhan, mine nəhtul əskasikiən e nian rəha nəhməiən. Kəməraki=pən lak e nitəni u Patmos,§ mətəu-inu iətəni pətigəm nəghatiən mın u iətəm Uhgın təməfa, kəni mətəhtul pətigəm o İesu.

¹⁰ In Nian rəha İərmənig rəhatah,* kəni iəməriəuəh e Narmın Rəha Uhgın, u rəhan nəsanəniən təmol kəm iəu, kəni iəkətəu nəuiən asoli kəti e nəmtahk, təhmen əmə e təui,

¹¹ kəni nəuiən u tətəni məmə, “Ətei rəkis e nauəuə natimnati mın rəfin iətəm nateruh, kəni mahli=pən kəm niməfaki səpın. Nauəuə mın u okəhuvən kəm Efəsis, kəni Smanə, kəni Perkaməm, kəni Tuatirə, mine Satis, mine Filitelfiə, mine Laotisiə.”

¹² Kəni əmeiko, iəkeirair məmə iəkeruh-to, məmə pəh tətəghati kəm iəu. Kəni nian iəmeirair, mafu nati kətətu-pəri lait lan, ilah səpın, kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, ¹³ kəni e nəlugi nati kətəharu-pəri lait mın u lan, mafu suah kəti təhmen e Nəti İətəmimi,† rəhan napən təfəməh u təfəməh pəhriən. Kəni kəməlis mankilahan e kətəuti, kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip.‡

¹⁴ Rəhn-kapə mine nəuanun təruən təruən təhmen e nəuəui nitəhi,§ * kəni nəhmtin təhmen e nəmnamı nigəm.†

¹⁵ Nəhlkin təhmen e prons,‡ iətəm kəmuvan e nigəm məmə otaiəh rəkis e namrəiən, mafəl iətəm təuvir, kəni uərisig ko, kərəpei məmə otəuvir mətəraip-oraip. Kəni nəuiən iahgin təhmen e nitəhi asoli kəti tatitəgıt e nimas;

¹⁶ In tatos məhau ilah səpın e nəhlmin maru, konu nau kəti rəha nəluəginiən in tasilə e nikalin pəti mil,§ tatsipən e nipəgnəuan, kəni iətəmi u təhəgəhəg mətəsiə, təhmen e mitigar əpə e nərauə.

¹⁷ Nian iəmafı iətəmi əha, iəmeiəui morin iəu əha e nəhlkin, təhmen əmə məmə iəmimis.* Mətəu in təmeə=pa mek iəu e rəhan maru kəni məni məmə, “Səginiən. İəu u, iəu iəmaupən matig, kəni iəu matol naunun agin.

¹⁸ İəu u, İətəm Tətəmiəgəh.† !İəmimis əupən, kəni mətəu eruh-to, iətəmiəgəh itulin! Kəni iəu iatos ki rəha Nimiəiən mine ki rəha Nəuan=pən.‡

¹⁹ “Tol lanəha, ətei rəkis nati nak iətəm nateruh, inu natimnati mın rəha rəueiu, mine natimnati nəuvein mın iətəm tətəva.

²⁰ Mətəu iəkuəhpik e nipəti nati təməhluaig, u məhau mın ilah səpın iətəm nəmeruh iatos e nəhlmək maru, mine nati kətəharu-pəri lait lan, ilah səpın, kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip. Məhau mın u ilah səpın, nipətin u nagelo mın rəha niməfaki səpın. Konu nati kətəharu-pəri lait lan, ilah səpın, kəmol e kol, nipətin u, niməfaki mın u ilah səpın.

‡ **1:8** Nəghatiən əhrəuhru u rəha İesu tətəni məmə, “İəu u, Alfə mine Omekə.” Alfə u, in letə tətəhtul əupən e alfəbit rəha nəghatiən Kris, kəni Omekə u, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis. § **1:9** Nitəni u Patmos, in ailən kəti isəu agin o ima Jon. * **1:10** Nian rəha İərmənig u, in Sante. † **1:13** Kitah kəuteruh nərgin u “Nəti İətəmimi” e nauəuə rəha Daniel (Dan 7:13), mine e nauəuə mın rəha Matiu, Mak, Luk, Jon, Uək mine Ol Sam. ‡ **1:13** Napən əha kətəni, in napən rəha pris asoli agin. İesu in rəhatah pris asoli agin. § **1:14** Nəghatiən Kris əhrəuhru tətəni məmə, “in təruən təruən təhmen e sno.” * **1:14** Dan 7:9 † **1:14** Esik 1:28 ‡ **1:15** Prons, in aiən kəti, kalə rəhan təhmen e kol. § **1:16** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18** Sam 42:2 ‡ **1:18** “İəu iatos ki rəha Nimiəiən mine ki rəha Nəuan=pən,” nipətin u məmə iatos nepətiən o nəhtipəsigiən mine nerəhiən e ket rəha İma Nətəm Kəmoəmis İkin, kəni mol nətəmimi kəmoəmis ilah kotəmiəgəh mın.

2

*Nəghatiən təmuvən
kəm nəfaki mın ikin Efəsis*

¹ “Ətei nauəuə u kəti tuvən o agelo* rəha niməfaki e taun Efəsis, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm tatos məhau səpın e nəhlmin maru† kəni mətaliuək e nəlugın e nati kətaharu-pəri lait lan,‡ u iətəm kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, kəni ilah səpın.

² İəu iəkəhrun rəhatəmäh noliən mın. İəkəhrun nalkut pikiən o uək mın rəhatəmäh, kəni məhrun mın məmə nautəhtul əskasık. İəkəhrun məmə itəmäh nəsoğiən iən o nətəm kautol noliən təräh. Nəmotakil nətəmimi mın u nətəm ilah kotəni məmə ilah aposil mın, mətəu səniəmə ilah aposil pəhriən mın, kəni nəmoteruh rəkis məmə ilah neiuə mın.

³ İəkəhrun mın məmə itəmäh nautos nətəligiən əfəmäh. Nərəhiən təmələs pau itəmäh, mətəu nautəhtul əskasık o nərgək, məsotəpəouiən.

⁴ Mətəu iateh nıpəgnəmtin kəti əha ikin nəmotol, təsəhmeniən e nəhmtək. Nəmotəpəh nolkeikeiən§ aupən rəhatəmäh.

⁵ Nikitəmäh təhti-to nolkeikeiən iətəm nəməutatig lan aupən. Otəuhlin itəmäh, kəni motol natimnati mın u nəməutol aupən. Nəmə nəsoğiən, kəni iəkuva, mələs rəkis rəhatəmäh nati kətaharu-pəri lait lan e nimein.

⁶ Mətəu nati kətiəh əha ikin, nautol təuvir. İtəmäh nəkotəməki e noliən təräh mın rəha nətəmimi rəha Nikoləs,* təhmen əmə lak, təhmen mə inu iatol mine.

⁷ İtəmäh rəfin matəlgitəmäh tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki mın. İtəm otol win e nəluəginiən u, iəu iategəhan lan məmə in otun nəuanigi rəha nəmiəgəhiən iətəm tateviə e nasumiən rəha Uhgın.”†

*Nəghatiən təmuvən
kəm nəfaki mın ikin Smanə*

⁸ Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Smanə, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm təmaupən matig, kəni in otol naunun ağın. In təmimis kəni məmiəgəh mın,‡ kəni in tətəni məmə,

⁹ Nətəm Smanə, iəkəhrun rəhatəmäh nahməiən. İəkəhrun məmə itəmäh nanrah mın, mətəu səniəmə itəmäh nanrah mın pəhriən. ! İtəmäh, rəhatəmäh nautə tepət ağın! İəkəhrun məmə neiuə mın nəuvein nətəm kautəni nəghatiən mautəuvlək e təmah lan, mətəni məmə ilah nətəm İsrəl, mətəu kəpə.§ Rəhalah nimə rəha nuhapuminiən in nuhapuminiən rəha Setən əmə.*

¹⁰ Sotəginiən e nahməiən mın iətəm otəsuvəhiən kəhuva e təmah. İətəni=pinə kəm təmah, məmə Setən otəpanəmki=pən itəmäh nəuvein e

* 2:1 Nian iətəmi u tətəni “agelo,” nəmə təhro tətəghati e agelo pəhriən, uə nəmə təhro tətəghati e pasta rəha niməfaki. † 2:1 Nəh 1:16 ‡ 2:1 Nəh 1:12-13 § 2:4 Jon 13:35; Jer 2:2-5 * 2:6 Nətəmimi rəha Nikoləs mın əha, kitah kəsotəhrun viviən natimnati tepət e lah uə rəhalah iətəmi asoli. İlah nətəmimi nəuvein rəha niməfaki, mətəu ilah kautəni məmə kəhrun nəfakiən kəm narmi nati mın, konu kəhrun nit əpnəpiniən itəmi. İlah kautəni məmə noliən mın əha, təsərəkiniən narmitəmi. † 2:7 Jen 2:9; 3:22-24; Luk 23:43; Rom 5:12,18; 6:23; Nəh 22:2 ‡ 2:8 Nəh 1:17-18 § 2:9 ?Nəghatiən u, “mətəni məmə ilah nətəm İsrəl, mətəu kəpə,” nıpətin nak? In tətəghati əhruahru nətəmi mın u nəuaniləuis rəha İsrəl. Mətəu nian İesu tətəni məmə ilah səniəmə nətəm İsrəl pəhriən, nıpətin u məmə nətəmimi pəhriən rəha Uhgın, inu, nətəmi kəutəfaki kəm in, mətəu səniəmə “nəuaniləuis mın rəfin rəha İsrəl” u ilah nətəmimi mın əhruahru rəha Uhgın. (Kəl 6:15-16). * 2:9 Jon 8:33-47

kaləpus məmə otek askəuvin nəhatətəiən rəhatəmäh, kəni itəmäh onəkotatig e nahməiən o nian ilah ten.† Otəhtul əskasik, nati əpnapin nəmə itəmäh nəuvein okohmis, kəni iəu iəkəfinə rəhatəmäh nətəouiən, təhmen=pən əmə məmə kətəfəfau=pən e nati kəti e rəhn-kapə iətəm təmol win e naiuiən, kəni rəhatəmäh nətəouiən in nəmiəgəhiən itulin.

11 Itəmäh rəfin matəlgitəmäh tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min. Nətəmini okotol win e nəluaginian u, nian nimisian tisimaru min muva, ko kəsəhmis minian. Inəha, okəsəhuvəniən e nəmnamı nigəm asoli, inu nimisian tatol keiu.”‡

Nəghatiən təmuvən kəm niməfaki min ikin Perkaməm

12 Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Perkaməm, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm tatos nau rəha nəluaginian kəti iətəm tasilə e nəven pəti mil.§

13 İəkəhrun ikin nəutatig ikin. İkin əha, Setən tətəharəg, mətərmənig ikin.* Mətəu itəmäh nautəhtul iəkis ohniəu. Nəməsotəuhlinian rəhatəmäh nəhatətəiən lak. İmatəmäh Setən tətətatig ikin, kəni kəməhamu rəhak iətəmini Antipas, iətəm təməhtul əskasik o nəni pətigəmiən iəu. Nati əpnapin məmə nian əha təmiəkis pau o təmah, mətəu itəmäh nəmotəhatətə əskasik lak.

14 Mətəu in əmə ko, iateh nıpəgnəmtin min nəuvein iətəm itəmäh nautol iətəm təsəhruahruian e nəhmtək. İtəmäh nəuvein u ko ikin ko, nətəgətun nətəmini ko ikin ko məmə okotos nəgətunian rəha Paləm. Paləm u, in təmol suaru kəm Kig Palək məmə in otəfən-əfən kəm nətəm İsrəl, kəni pəh ilah kotol nolian tərəh, mautun nauəniən iətəm kəmol sakrifais lan tatuvən kəm narmi nati iətəm kəmisikəuvin e nigı, kəni mautit əpnapin ilah min.†

15 Kəni e nolian kətiah əmə ilah nətəm İsrəl min əha, itəmäh nəuvein u ikin nautohtəu=pən nəghatiən rəha nətəmini rəha Nikoləs.‡

16 !Tol lanəha, onəkotəkeikei motəuhlin uəhai əmə nətəligiən rəhatəmäh e nolian tərəh min rəhatəmäh! Nəmə nəsolian, otəsuvəhiən oiəkuvnə o təmah, kəni iakoh nətəmini min ko, kəni mətei ilah e nau rəha nəluaginian iətəm tatsi=pən e nıpəgnəuak.

17 Itəmäh rəfin matəlgitəmäh tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u iətəm Narmin Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min. İtəmini iətəm tatol win e nəluaginian, iəu iəkəfən nauəniən oneuən u mana§ kəm in. Oiəkəfən min kəpiel ruən kəti kəm in, iətəm kəmətei=pən nərgin vi lan, kəni in pisin əmə kəha iətəm otos, təhrun nərgin.”

Nəghatiən təmuvən kəm nəfaki min ikin Tuatirə

18 Kəni in tətəghati əhanəh mətəni=pa kəm iəu məmə, “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Tuatirə, məni=pən məmə,

Nəghatiən u, in nəghatiən rəha Nəti Uhgın. Nəhmtin təhmen e nəmnamı nigəm, mine nəhlkin təhmen e prons* iətəm tətəraip-oraip.† Tətəni məmə,

19 Inəhrun rəkis nolian min rəhatəmäh, nətəm Tuatirə. İəkəhrun rəhatəmäh nolkeikeian mine nəhatətəiən, mine nasiruiən e nətəmini, kəni

† 2:10 “Nian ten” nıpətin ko, məmə nian rəha nahməiən otəkeikei mol naunun mətəu-inu Uhgın təməni lanəha. ‡ 2:11 Nəh 20:11-15; 21:8 § 2:12 Nəh 1:16 * 2:13 İtəmi asoli rəha Rom, kətəni məmə Empərə, in təhmen e kig asoli kəti. Nətəmini tepət tepət kətəfəfaki kəm in əha Perkaməm. † 2:14 Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ 2:15 Afin-to futnot e Nəh 2:6. § 2:17 Jon 6:31-33,35,48,51 * 2:18 Prons, in aien kəti, mətəu rəhan kalə təhmen e kol. † 2:18 Dan 10:6; Nəh 1:14-15

iəkəhrun mın məmə nətəligiən rəhatəmah təfəməh o nəhtul əskasikiən. İəkəhrun məmə noliən mın rəhatəmah nautol u rəueiu, təuvir mapirəkis agin noliən mın rəhatəmah aupən.

²⁰ Mətəu iateh nıpəgnəmtin kəti əha ikin nautol iətəm təsəhruahruian e nəhmtək. İtəmah nautegəhan e noliən rəha pətan əha iətəm təhmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tətəni məmə in iəni kəti, mətəu nəgətuniən rəhan tatit rah rəhak mın noluək, matol məmə ilah kautit əpnapin ilah mın, kəni mautun nauəniən u iətəm katol sakrifais lan kəm narmi nati iətəm kəmisikəuvin e nigı.

²¹ İəmətəhtahnin pətan əha məmə in otəuhlin rəhan noliən rəha nitəu=pən əpnapiniən nəman, mətəu in təpəh.

²² Tol lanəha, rəueiu əha, iəköl in timis pik e rəhan pet. Kəni nətəmimi mın u nətəm kəmotit əpnapin ilah mın, ilah Jesepel u, nəmə ilah kəsotəuhliniən ilah e nosiən noliən rəha pətan əha, oiəköl ilah mın kotətəu tərəh pik, kəni misuə e lah e pet u rəha nahməian.

²³ Kəni oiəkəu kətiəh əmə e nenətin mın, moh ilah kohmis.Ş Tol lanəha, kəni niməfaki mın rəfin okotəhrun məmə iəu əmə u, iəkəhrun nətəligiən mın rəha nətəmimi, mine nikilah. Kəni iəu iəkəfinə nətəouiən rəhatəmah tətəu=pən əmə rəhatəmah noliən mın iətəm nəmautol.*

²⁴ Mətəu itəmah u, nətəm Tuatirə nətəm nəməsotosiən o nəgətun mın rəha Jesepel əha, iətəghati kəm təmah rəueiu. İəkəhrun məmə itəmah nəməsotosiən natimnati iətəm kətəni məmə nati agin mın rəha Setən iətəm tətəhluəig e nəmtahn. İəsələhu-pəniən nati figəm kəti mın kəm təmah, mətəu iəkölkeikei məmə nəkotol nati kətiəh əmə, inko,

²⁵ otaskəlim tiəkis əmə e nati iətəm ninotos rəkis, mətəuarus iəu iəkıtəlig=pa.

²⁶⁻²⁷ İətəm tatol win e nəluəginian u, kəni tətəhtul əskasik o noliən nəuiak, matuvən, matuvən mətəuarus naunun, kəni iəu iəkəfən nepətiən u kəm in, iətəm rəhak tatə təməfa kəm iəu, məmə in otarməniğ e kəntri pisin pisin mın. Kəni in otos rəhan neim iətəm in nəmtətiən rəha nərgin asoli rəhan, kəmol e aiən, kəni in otatgəhli-atgəhli nətəm e nəhue niftəni, təhmen=pən əmə məmə aiən iətəm təmohəplis-ohəplis sospən kəmol e nəriəpig.

²⁸ Kəni iəu iəkəfinə mın məhau u fətukai kəm in.†

²⁹ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən mın u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki mın.

3

Nəghatiən təmuvən kəm nəfaki mın ikin Satis

¹ “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun u Satis, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, iətəm tatos narmın rəha Uhgın ilah səpin,* kəni matos mın məhau səpin.† Nəghatiən u rəhan iətəm tətəni=pinə kəm təmah məmə,

İəkəhrun rəhatəmah noliən mın. İəkəhrun məmə kətəni məmə itəmah nautəmiəgəh, mətəu kəpə, itəmah ninohmis rəkis.

‡ **2:20** Jesepel u aupən, in pətan rəha Kig Ehap (1King 21:25-26). In təmit nətəmimi e suaru kəti məmə okotol sakrifais kəm narmın nati mın, kəni motohtəu=pən noliən rəha nit əpnapin nəman mine nıpətan. Pətan kəti rəha Tuatirə təmol noliən əha, kəni Jon tətəni lan məmə Jesepel. Nəmə təhro noliən rəhan təhmen e Nikoləs iətəm təməni e Nəh 2:6,15. § **2:23** Nəghatiən u “nenətin mın” tətəgətun nətəmimi u kəutohtəu=pən in. * **2:23** Jer 17:10 † **2:28** Nəh 22:16 * **3:1** Afın-to futnot e Nəh 1:4 † **3:1** Nəh 1:16

² !Otair-tə! Nolian təuvir min rəhatəmah nəmautol aupən, otəsuvəhiən tikə agin. Mətəu itəmah nəkotəkeikei motalkut məmə onəkotəfəri min nolian rəhatəmah, motol tuva məskasik, mətəu-inu rəhatəmah nolian təuvir min iətəm təhruahru e nəhmti Uhgın, iəseh əhanəhiən kəti iətəm nəmotol məhuvən motol naunun lan.

³ Tol lanəha, nikitəmah təhti nəghatiən iətəm nəmos, kəni mautətəu aupən. Otol, kəni motəuhlin itəmah. Mətəu nəmə nəkotapili alu, oiəkiet pətigəm o təmah təhmen e iakləh, kəni itəmah ko nəsotəhruniən məmə nian nak iəkuvnə o təmah.

⁴ Mətəu itəmah nəuan nəuvein əmə ko Satis, iətəm kəməsotoliən napən rəhalah tamikmik. İlah kotəhruahru, motəhmen o naliuəkiən itəmah min iəu e napən ruən.‡

⁵ İətəm in otol win e nəluaginiən, in otuvən lanəha e napən ruən. Kəni ko iəsafəl rəkisiən nərgin e nauəuə rəha nəmiəgəhiən, kəni iəu iəkəni pətigəm nərgin e nəhmti rəhak Tatə mine rəhan nagelo min, məmə in rəhak əhruahru iətəmimi.§

⁶ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min.”

*Nəghatiən təmuvən
kəm nəfaki min ikın Filitelfiə*

⁷ “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Filitelfiə, məni=pən məmə,

Nəghatiən u rəhan, İətəm Tasim, kəni in Nipəhriən. Kəni in tatos ki rəha Tefit u aupən.* Nəmə in terəh e doə kəti, kəni ko iətəmi kəti təsahtipəsiğiən. Kəni nəmə in tahtipəsiği e doə kəti, kəni ko iətəmi kəti təserəhiən lan.† Nəghatiən u rəhan iətəm in tətəni=pinə kəm təmah məmə,

⁸ İəkəhrun rəhatəmah nolian min, nətəm Filitelfiə. İəkəhrun məmə rəhatəmah nəsanəniən in nəuan nəuvetin əmə, mətəu itəmah nəmautol nəuiak məsotəpəhiən, kəni məsotəhluəğiən məmə rəhak u itəmah. Oteruh-to. İəmerəh e doə o təmah. Ko iətəmi kəti təsahtipəsiğiən.

⁹ Oteruh-to. Nətəmimi min ko e Nuhapuminiən rəha Setən, ilah kautəni məmə ilah nətəm İsrel, mətəu kəpə. İlah neiuə min.‡ Oteruh-to. Oiəkol ilah kəhuva motasiəulin-pinə e nəhlkilah e nisiaiən, kəni okotəni məmə nipəhriən iəu iəkolkeikei itəmah.§

¹⁰ İəməni=pinə kəm təmah məmə itəmah onəkotos nətəligiən əfəməh o nəhtul əskasikiən, təhmen əmə lak, kəni itəmah nəmautol rəhak nəghatiən.* O nati u, iəu oiəkəpali vivi o təmah e nian iətəm nərahien otəsuvəhiən tuva e nəhue niftəni min rəfin,† məmə otek askəuvin-to nətəmimi rəha nəhue niftəni.

¹¹ Otəsuvəhiən iəkuva. Otəskəlim iəkis natimnati min iətəm itəmah ninotos rəkis, məmə iətəmi kəti otəsosiən rəham nətəouiən‡ iətəm ninol win

‡ 3:4 E fes u, “napən” tətəgətun nolian min rəhalah. § 3:5 Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1Jon 2:23 * 3:7 “Ki rəha Tefit” u, tətəgətun=pən nepətiən iətəm otos e Jerusiləm vi. In ko, in tatos nepətiən məmə oterəh kəni mahtipəsiği e iətəmi kəti iətəm tatuvən imə; Nəh 1:18. † 3:7 Aes 22:22 ‡ 3:9 Nəghatiən u “kautəni məmə ilah nətəm İsrel, mətəu kəpə,” in tətəghati əhruahru e nətəmi min u nəuaniləuis rəha İsrel min. Mətəu nian İesu tətəni məmə ilah səniəmə nətəm İsrel pəhriən, nipətin ko məmə nətəmimi pəhriən rəha Uhgın, inu, nətəm kəutəfaki kəm in. Mətəu səniəmə nəuaniləuis rəha İsrel u ilah nətəmimi min əhruahru rəha Uhgın (Kəl 6:15-16). § 3:9 Jon 8:44; Nəh 2:9 * 3:10 Hip 12:1-3 † 3:10 Jon 17:15 ‡ 3:11 “Nətəouiən” əha, tətəghati lan, in kəfəfau kəti kəmol e nimali nigı, uə narmi nimali nigı kəmol e kol, kəni kətəfəfau=pən e rəhn-kapə iətəm təmol win e naiuiən. Kəni Kristo otəfəfau=pinə kəfəfau e rəhn-kapə iətəmimi o rəhan nəhtul əskasikiən. İətəmimi u otəkeikei mateh vivi o nətəmi min ko nətəm kotolkeikei məmə okotos rəkis ohni. Inu, in nəghatiən əuhlin məmə ilah okəsotəpəhiən nəhtul əskasikiən məmə ilah okəsotəmkərəpəsiən e nətəouiən rəhalah, inu, nəmiəgəhiən itulin ilah Kristo.

rəkis lan.

¹² İətəm otol win e nəluaginian, kəni iəu oiəköl in təhmen e nigı asoli kəti iətəm tətəruəsan Nimə Rəha Uhgın rəhak. Kəni in ko təsietian e Nimə əha nian kəti. Kəni iəu, iəkətei=pən nərgi Uhgın rəhak lan, mine nərgi taun rəha Uhgın rəhak lan. Taun u, in Jerusiləm vi, iətəm Uhgın rəhak otahli=pa, otisi-pəri e negəu e neai, meiuaiu=pa. Kəni iəu oiəkətei=pən min nərgək vi e iətəmi u.

¹³ İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian min u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min.”

Nəghatian təmuvən

kəm nəfaki min ikın Laotisia

¹⁴ “Ətei nauəuə kəti tuvən o agelo rəha niməfaki e taun Laotisia, məni=pən məmə,

! Nəghatian u rəhan, iətəm kətəni məmə in Nipəhrinian! In ko, in iətəm kəhrun narəriəian lan məmə tətəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən nipəhrinian əmə, kəni in nəukəti natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol. § * Nəghatian u rəhan iətəm in tətəni=pinə kəm təmah məmə,

¹⁵ İəkəhrun rəhatəmah nolian min, nətəm Laotisia. İəkəhrun məmə nəmiəgəhian rəhatəmah təhmen e nəhu iətəm tareuən əmə. Təuvir məmə onəkotəhtul əmə e kətiəh, onəkotətpu uə onəkotəpiəpi.

¹⁶ İtəmah nəutəhtul əmə e nəlugin, nəkotəreuən əmə – nəsoəpiəpiəiən məsoətpuəiən – tol lanəha, oiəkəgəh rəkis e təmah rəueiu,

¹⁷ mətəu-inu itəmah nəkotəni məmə, ‘Rəhatiməh nautə tepət, iautos məni asoli, rəhatiməh nəmiəgəhian təuvir, natimnati rəfin tatig, kəni nati kəti təsikəian o timəh.’ Mətəu itəmah nəkotəruru məmə itəmah ninotətig rəkis e nərahian; nətəmimi okotasəkəhruiən o təmah; rəhatəmah nautə tikə agin; nəhmtitəmah təpis; kəni nəutəiu piəpiə əmə. †

¹⁸ O nati u, iətəni=pinə əhruahru kəm təmah, təuvir məmə onəkotos nəhmti aian u kol tətəraip-oraip ohniəu, iətəm kəmuən e nigəm tus rəkis namrəian lan, ‡ kəni pəh itəmah, rəhatəmah nautə otepət. Kəni onəkotos nəhmtin min napən ruən o nuvənian lan, məmə onəkotəuveg nipətitəmah ko, iətəm tol naulisian. Kəni mautos nəhmtin min mərsin ohniəu, motol=pən e nəhmtitəmah, məmə nəhmtitəmah otəhlan, nəkotəruh vivi nati lan.

¹⁹ Nətəmimi min ko rəfin nətəm iəkölkeikei pik ilah, iəu iətəghati əskasik kəm lah mətəgəu əhruahru ilah. Tol lanəha, təuvir məmə nikitəmah otimis=pa lak, kəni motəuhlin=pa e nolian tərah min rəhatəmah.

²⁰ !Otətəlig-to! İəu iatəhtul e namtəhluə, mətəhti-əhti doə o nuvnəian imə. Nəmə iətəmi kəti tətəu nəuiək kəni terəh e doə, kəni iəkuvən imə kəni mauən itimləu min.

²¹ İəu iəmol win e nəluaginian kəni mətəharəg-pəri itimləu rəhak Tate e rəhan jeə, mətuarmənig. Kəni e nolian kətiəh əmə, iətəmi otol win e nəluaginian, iəu iəkəgəhan məmə otəharəg itimləu min e rəhak jeə, mətuarmənig itimləu min.

²² İtəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatian min u iətəm Narmın Rəha Uhgın tətəni=pinə kəm niməfaki min.”

4

Nəfakian e negəu e neai

§ 3:14 “Nəukəti natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol,” nipətin keiu e nəghatian Kris. İesu in Nəukətin, nipətin ko, in təmol natimnati rəfin; kəni in min in İərmənig e natimnati rəfin. * 3:14 Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nəh 1:17 † 3:17 Jon tətəni nəghatian əuhlin u nipətin təni məmə, e nəhmti Uhgın, nəmiəgəhian rəhalah təəhruahruən məsəhmenian. ‡ 3:18 Job 23:10; Mal 3:2-3; 1Pitə 1:6-9

1 ! Uərisig e natimnati min u, iəməsal=pən əha, kəni mafu doə kəti təmerəh=pən əpəha e neai! Kəni nəuian kətiəh əmə iətəm iəmətəu aupən, inko iətəm in iahgin iahgin təhmen əmə e təui, tınatəghati min kəm iəu, kəni tətəni=pa məmə, “Əri-to muva ikinu, iəkəgətun ik e natimnati min u, iətəm okəpanol.”

2 E nian kətiəh əmə, nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm iəu, kəni iəkəsal=pən əpəha aupən mafu kig, tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətarmənig e negəu e neai.*

3 Kəni iətəmi tətəharəg ikin əha, iəmeruh in təuvir matəlu, mətoraip-oraip, təhmen e kəpiel təuvir keiu nərgilau ko jaspə mine kanilian. Kəni mərai-mərai kəti təmuvən mitalau e jeə rəhan, kəni mərai-mərai əha tətasiə təhagəhag təhmen e kəpiel təuvir kəti u, emirəl.†

4 Kəni mitalau e jeə asoli rəha kig əha, jeə nəuvein min ilah tuenti-fo, kautəhtul, kəni nətəmi asoli min nətəm kəmotəhuitən, ilah tuenti-fo, kətəharəg-pəri e jeə. Kəməhuvən e napən ruən, kəni motəfəfau e hat min rəha nisaiən, iətəm kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip.

5 Kəni ikin əha, jeə rəha kig tətətig ikin, tətoraip, kəni kaluəluə titatiperəh matiet ikin. Aupən e jeə rəha kig, nəuanisiə ilah səpin kautohuəu. İnəha, narmın rəha Uhgın ilah səpin.‡

6 Kəni ikin əha aupən e jeə rəha kig, nati kəti min əha ikin təhmen e nitəhi, mətəu təhmen e kilas, iətəm tatəlu, mətoraip-oraip.

E nəlugin ikin əha, kəni titəlu e jeə rəha kig u, nati nəuvein əha ikin, ilah kuvət, iətəm kautəmiəgəh, kautəhtul. Kəni nəhmtilah tepət tepət, tatəpeir=pən əmə e nərfilah mine nəmtahlah mine.

7 In aupən, təhmen e laion, kəni iətəm tol keiu lan, təhmen e kau iərman nahgin tepət, kəni iətəm tatol kisil lan, rəhn-kapə təhmen e iətəmi, kəni iətəm tatol kuvət lan, təhmen e məlikim iətəm tatiuvig.

8 Nati min əha iətəm kautəmiəgəh, ilah kuvət, mətəu nıməlməliəh kətiəh kətiəh ilah sikis, kəni nəhmtilah tirəuei əpnəpin əmə ilah, muvən əpəha e nəve nıməlməliəh ləhtəni ikin mine. Nian rəfin ilah kəutani nəpuən lapin mine lənian, məsotəmeigian, kəutani məmə:

“!İərmənig Uhgın Nahgin Tepət Pık Agin
in tasim, tasim, tasim pık agin,
iətəm in tətətig rəueiu,
təmətatig itulin,
otəpanatig itulin!”§

9 Kəni nati min kəha u kəutəmiəgəh, kəutəni nıpəhriənən e nəpətiən rəha Uhgın, kəni məutəfən nisaiən kəm in, kəni məutəni tagkiu kəm kig iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətarmənig, mətatig itulin, naunun tikə.

10 Kəni nian nati min kəha u kəutəmiəgəh kautol lanəha, kəni nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən, ilah tuenti-fo, koteiuaiu məutisin nəulilah kəm in, iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətarmənig, kəni məutəfəki kəm in iətəm tətətig itulin, naunun tikə. İlah kəutisin nəulilah kəm in, kəni nıpənəgilah təou niftəni, kəni ilah kautəpeg rəkis rəhalah kəfəfau min rəha nisaiən, kəni məutəlin aupən e rəhan jeə, kəni məutəni məmə,

11 “Rəhatimah İərmənig Uhgın,
İk nəkəhruahru, məhmen agin məmə onəkös nəni-viviən rəfin,
mine nisaiən rəfin,

* 4:2 Esik 1:26-28 † 4:3 Jaspə nəmə təhro in kəpiel əmehmtə, kəni kanilian nəmə təhro in kəpiel ərarəuv. Emirəl min əha, kəpiel əmehmtə min. Kitah kotəruu əhruahru kalə rəhalah iətəm in tətəni, mətəu nati nak iətəm Jon təmeruh, inko, kalə təuvir min, kotəuvir, məturaip-oraip. ‡ 4:5 Afin-to futnot e Nəh 1:4. § 4:8 Eks 3:14

mine nəsanəniən rəfin,
 mətəu-inu ik nəmol natimnati rəfin.
 Ik nəmol ilah mətəu-inu ik nəmolkeikei məmə ilah okotatig.
 Kəni mətəu-inu ik nəmolkeikei lanəha lan, ilah kəutatig əhanəh.”

5

Nəti sipsip təmuahru e nauəuə iətəm kəmaiu-aiu

¹ Kəni əmeiko, iəmafı kig tətəharəg-pəri e rəhan jeə, kəni matos nauəuə kəti e nəhlmin maru iətəm kəmaiu-aiu, kəni nauəuə ko kəmətəi=pən nati e nıkalın pəti mil, kəni kəmaiu-aiu kuvan-ərain kau səpın məmə otaskəlım tiəkis.*

² Kəni iəmeruh agelo əsanən kəti tətəgət əfəməh mətəni pətigəm məmə, “?Pəh u in təhmen məhruahru məmə otoh rəkis nati iətəm kəmuvan-ərain e nauəuə u lan, kəni migaru lan?”

³ Mətəu iətəmimi kəti tikə u ilis e negəu e neai, uə ləhtəni e nəhue niftəni, uə niki niftəni, kəti ko in təsəhruahruian o nıgaruian e nauəuə u, mafın.

⁴ Kəni iəmətəsək mətəsək, mətəu-inu kəsehian iətəmimi kəti iətəm təhmen məhruahru o nıgaruian e nauəuə u mafın.

⁵ Kəni eldə asoli min u kəti iəhuitən tənı=pa kəm iəu məmə, “! Sasəkian! Məsəl=pən-to meruh, Laion rəha Nəuaniləuis rəha Juta,† in nəukəti Tefit,‡ in tınol win rəkis e nəluaginian rəhan. Tol lanəha, in təhruahru aɡin o nıgaruian e nauəuə kəha, kəni meatuv rəkis nati əha ilah səpın iətəm kəmuvan-ərain lan.”

⁶ Kəni əmeiko iəkafu Nəti Sipsip, tətəhtul əpəha e nəlugın e jeə rəha kig mine nati kuvət u kəutəmiəgəh mine nətəmi asoli min nətəm kəmotəhuitən. Nəti Sipsip u, nəkafu məmə kəmoəhamu rəkis. Kəni rəhnəpati ilah səpın,§ kəni nəhmtin ilah səpın min, ilah kəha, kəutəhtul o narmın rəha Uhgın ilah səpın iətəm təmahli pətigəm ilah kəhuvən e nəhue niftəni.

⁷ Nəti Sipsip əha, təmuvən meapən mos rəkis nauəuə u e rəhn maru kig iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə.

⁸ Kəni nian in tınaskəlım nauəuə kəha, kəni nati min əha u kəutəmiəgəh ilah kuvət, mine nətəmi asoli nətəm kəmos nəhuitən ilah tuenti-fo, ilah kəutasiəulin nəulilah o Nəti Sipsip, moteiuaiu, nıpənəgilah tatek niftəni. Ilah rəfin kautos hap* min mine pesin min iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, təriəuəh e nati pien-pien min iətəm nəmiəvin təuvır. Kəni nati pien-pien u, in təhmen e nəfakian min rəha nətəmimi rəha Uhgın.†

⁹ Kəni nati min kəha kəutəmiəgəh ilah kuvət mine nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən, kəmutani nəpuən vi kəti məmə,
 “Ik nəkəhruahru, məhmen aɡin o nələsian nauəuə u,
 kəni meatuv rəkis nati min iətəm kəmuvan-ərain lan,
 mətəu-inu kəmoəhamu ik,
 kəni məmos nəhmti nətəmimi e nıram
 məmə ilah rəha Uhgın.

Kəni ilah kəmotı=pən e nəuaniləuis min rəfin,
 mine nəghatian min rəfin,

mine nıtəni mine rəfin,
 mine nətəmi nılosilah tol pısın pısın min,

¹⁰ kəni nəmol ilah kotatig ahgəl rəhan narmənıɡian,

* 5:1 E nian əha, nauəuə rəfin kəmaiu-aiu. Kotos mapepe əfəməh kəti kəni kaiu-aiu. Kəni nəmə iətəmi asoli kəti tolkeikei məmə nətəmimi əpnəpın əmə okəsotafinian, kəni in tuvan-ərain=pən nati kəti e nıfın, məmə taskəlım tiəkis mapepe. † 5:5 Jen 49:9-10 ‡ 5:5 Aes 11:1 § 5:6 Afın-to futnot e

Nəh 1:4 * 5:8 “Hap,” in nati kəti katoh tətani nəpuən, təhmen e kitar. † 5:8 Sam 141:2

kəni ilah rəham pris mın,
kautol uək rəha Uhgın rəhatimah.
Ilah okotarməniğ e nəhue nıtəni.”

¹¹ Kəni iəkəsal-pen mın mafu, kəni mətəu mın nəuia nagelo mın tepət tepət,
ko kəruru nafiñiən. Kəmotəhtul, motitəlau e jeə rəha kig, mine nati mın iətəm
kəutəmiəgəh, mine nətəmi asoli mın nətəm kəmotəhuitən.

¹² Kəni ilah kəutani əfəməh nəpuən məmə:

“!Nəti Sipsip iətəm kəmoħamu,
in təhruahru məhmen ağın məmə kotəni-vivi in,
mətəu-inu tatos rəfin nəsanəniən,
mine nautə, mine neinatigian,
mine nahgin, mine nepətiən əhagəhag!
!Təuvir ağın məmə kautisiai in!”

¹³ Kəni iəmətəu mın natimnati rəfin iətəm Uhgın təmol e negəu e neai,
mine nəhue niftəni, mine Ima Nətəm Kəmoħmis İkin, mine e niki nıtəhi, mine
natimnati mın rəfin iətəm kautatig e lah, ilah rəfin kautəni məmə:

“Pəh nəni-viviən mine nisaiən tatuvən o kig iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə
mine Nəti Sipsip,

mətəu-inu in tatos nepətiən əhagəhag mine narməniğian.

!Pəh nəni-viviən mine nisaiən tuvən o lau,
kəni tatuvən, matuvən, matuvən, naunun tikə!”

¹⁴ Kəni nati mın kəha ilah kuvət u kəutəmiəgəh, kotəni məmə, “!Əuəh!”
kəni nətəmi asoli mın nətəm kəmotəhuitən kotisin nəulillah ohni, məuteiuaiu,
nıpənəğilah tatek niftəni, məutəfaki kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhli nati iətəm kəmuvan-ərain e nauəuə iətəm kəmaiu-aiu lan

¹ Kəni iəmeruh Nəti Sipsip nian in təmatgəhli rəkis nati kəti iətəm kəmuvan-
ərain e nauəuə kəmaiu-aiu lan. Kəni əmeiko, nati kəutəmiəgəh u kəti ilah
kuvət tagət əfəməh e nəuian kəti təhmen e kaluəluə, məmə, “!Va-to!”

² İəkəsal-pəri mafu əhos kərüən kəti. İətəm tətəsuə lan tətələs nifagə, kəni
kəməfəfau=pən e hat rəha nisaiən kəm in, təhmen e hat rəha iətəm tinol
win rəkis e nəluəğiniən. In təmaiu matuvən təhmen e iətəm təmol win e
nəluəğiniən, kəni matuvən mın məmə otol mın win.

³ Nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol keiu lan, iətəm kəmuvan-ərain
nauəuə lan, kəni iəmətəu nati miəgəh u iətəm tatol keiu lan təni məmə, “!Va-
to!”

⁴ Kəni əhos pisin kəti mın iətəm tərəuvarəuv təhmen e nırə, təmaiu muva.
İətəmi tətəsuə lan, kəməfən nisə asoli rəha nəluəğiniən kəm in. Kəni Uhgın
təmegəhan=pən e nepətiən məmə otos rəkis nəməlinuiən iətəm tətətig e nəhue
niftəni, məmə nətəmiimi kəutəluəğin əmə mautoħamu oħamu ilah mın ikin
mın rəfin.

⁵ Kəni nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol kisil lan, kəni iəkətəu nati
miəgəh iətəm tatol kisil lan, təni məmə, “!Va-to!” Kəni iəkəsal-pəri mafu əhos
kapin kəti. İətəm tətəsuə lan tətələs skel* kəti.

⁶ Konu iəmətəu nəuian kəti tatsi=pən e nəlugin e nati kəutəmiəgəh mın ilah
kuvət, mətəni məmə, “Uvən, kəmegəhan lam məmə nəkəħrun nosiən nəumis
e nıtəni mın, kəni ilah okotəkeikei motərəkın məni asoli o nosiən nauəniən
nəuan nəuətəin əmə. Mətəu onəsərəkiniən nəukəti niği olif mın iətəm katol oiəl
e nəuan, kəni nəsərəkiniən nəukəti nıləuis u krep iətəm katol wain lan.”

* 6:5 E nian rəha nəumis, kəni nətəmiimi kotakil natimnati o nəuəriən nauəniən.

⁷ Nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol kuvət lan, iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni iəkətəu nati miəgəh iətəm tatol kuvət lan, tətəni məmə, “!Vatol!”

⁸ ! Kəni iəkəsal-pəri mafu əhos kəhmtau kəti! İətəm tətəsuə lan, nərgin u Nimişian, ilau iətəmimi kəti, nərgin u, Nəuanpən tatuərisig lan mətian. Kəmuos nepətiən məmə okohamu nətəmimi e nau mine nəumis mine nimişian mine nati miəgəh arpın min. Kəmuos nepətiən lanəha, təhmen e nəven nəhue niftəni kətiəh, muəpəh əmə nəuətəin kisil.

⁹ Kəni nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol faif iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, iəkəsal=pən əpəha e nəve oltə,† ləhtəni ikin, mafu nətəm kəmoəhamu ilah mətəu-inu ilah kəmotəhtul əskasik o nəni pətiğəmiən nəghatiən rəha Uhgın.

¹⁰ İlah kəutəuəin əfəməh mautəni=pən kəm Uhgın məmə, “İk nəkərməniğ e natimnati rəfin, ik nəkasim, kəni ik niyəhriəniən. ?O nəhgın mine kəni ik onəkələhu nəghatiən məmə nətəmimi rəha nəhue niftəni kəmotol tərəh, kəni mol nalpinian kəm lah o nati iətəm kəmotol e timah? ?Onəhgın nəkalpın nitai niratimah e nətəmi min əha?”

¹¹ Kəmotəni lanəha, kəni kəməfən napən ruən kəm lah rəfin. Mətəu kəməni=pən kəm lah məmə okotəmeig min nəuan nəuətəin əmə mətəuərus nəmpə apiəpiə rəha pialah min mine nəuvinilah min, otuva pipim məhmen. Pialah min mine nəuvinilah min u, nətəmimi min rəha İesu, nətəm okəpanohamu ilah o rəhalah nəhatətəiən.

¹² Kəni nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol sikis iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, kəni əmeiko, nəmiğ asoli kəti təməlauəl. Mitigar təmapinəpu ağin, kəni məuiğ təmərarəuəv ağin təhmen e nira.‡

¹³ Kəni məhau min əpəha ilis e neai kəmotəmei=pən e nəhue niftəni, təhmen e nəua niği iətəm nımətəgi asoli təmarigrig e nəuan pikis timəəgrəg.

¹⁴ Kəni neai təmikə təhmen e napən kəmaiu-aiu kələs kəgim.§ Kəni nitəuət min mine niftəni min kəmotəgim e nimeilah min.

¹⁵ Kəni nətəmimi rəfin ağin, inu kig min rəha nəhue niftəni mine iərməniğ min, nətəmi asoli min rəha soldia min, nətəmi rəhalah nautə tepət, mine nətəmi kautos nepətiən, mine slef min rəfin, mine nətəmi səniəmə slef min, ilah rəfin kəmotəhluaig e niyəg kəpiel asoli min, mine nikali kəpiel asoli min, mine nikali kəpiel min əpəha e nikalkali nitəuət asoli min.*

¹⁶ Kəni ilah kəmotəsək əfəməh=pən o nitəuət min mine kəpiel asoli min məmə, “Okotəmei, motoh-ərain itimah, motəhluaig e timah o nəhmti kig u iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mine o niəməha rəha Nəti Sipsip,†

¹⁷ mətəu-inu nian asoli kəgın ağin lan rəha niəməha rəhalau tinuva. ?Kəni pəh u in təhrun nəhtulian?”‡

7

144,000 kəmol mak e lah məmə rəha Uhgın

¹ Kəni əmeiko iəkəfu agelo kuvət kəutəhtul=pən e kaugə ilah kuvət e nəhue niftəni. Kəmotəmkərain rəfin nımətəgi kuvət e kaugə kuvət rəha nəhue niftəni, məmə nımətəgi otikə e nəhue niftəni, mine nitəhi, mine niği min.*

† **6:9** Oltə u, in tepil kəti tətəhtul əpəha e Nime Rəha Uhgın, kəni katol sakrifais min ikin. Kəni nətəmi min u, nəmə təhro ilah kotəhmen əhruahru e sakrifais kəti iətəm tatuvən o Uhgın. ‡ **6:12** Joel 2:31; Uək 2:20 § **6:14** Aes 34:4 * **6:15** Aes 2:10,19-22 † **6:16** Hos 10:8 ‡ **6:17** Joel 2:11; Mal 3:2 * **7:1** Nımətəgi kuvət əha, ilah nımətəgi rəha nəəkiniən təhmen əmə e inəha e Dan 7:2 mine Jer 49:36-38.

2 Kəməfən nəsanəniən kəm lah o nərəkinien niftəni mine nitəhi. Kəni iəkəsal=pən mafu agelo kəti min tatsi-pah, tatələs nati kəti iətəm Uhgın u iətəm tətəmiəgəh, otos o nolien mak rəhan lan. Kəni in tətəghati əfəməh=pən kəm nagelo min u kuvət, məmə,

3 “!Otəpəh pipim! Sotəhlmanien e nimətagi məmə otəsərəkiniən nəhue niftəni mine nitəhi mine nigı min, pəh iəkotol=pən pipim mak rəha Uhgın rəhatah e nipənəgi noluək min rəhan.”†

4-8 Kəni iəmətəu nəmpə rəha nətəm kəmos mak u rəha Uhgın. Nətəmiimi 144,000 kəmoht rəkis e nəuaniləuis min rəha Isrel, ilah kəmos mak əha:‡

rəha Juta	12,000
rəha Rupin	12,000
rəha Kat	12,000
rəha Aser	12,000
rəha Naptali	12,000
rəha Mənase	12,000
rəha Simion	12,000
rəha Lifai	12,000
rəha Isəkar	12,000
rəha Sepulun	12,000
rəha Josip	12,000
rəha Benjəmin	12,000

Nimənin nətəmiimi nətəm kəməhuvən e napən ruən

9 Uərisig e natimnati min u, iəməsal=pən əpəha aupən, mafu nimənin nətəmiimi tepət tepət, ko kəruru nafiniən.§ Ilah kautsi=pən e nitəni min rəfin, mine nəuaniləuis min rəfin, mine nəghatiən min rəfin, kəni nilosilah tol pisin pisin min. Ilah kautəhtul aupən e jeə rəha kig, mine Nəti Sipsip. Ilah kautəhuvən e napən ruən min, kəni mautos nimali nəmil e nəhlmilah.

10 Kəni mautagət əfəməh mautəni məmə,
“Uhgın rəhatah iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətərmənig, ilau Nəti Sipsip, ilau əha kəmuol suaru o nosmiəgəhiən itah.”

11 Nagelo min rəfin ilah kautəhtul motitəlau e jeə rəha kig, kəni mitəlau min e nətəmi asoli min nətəm kəmos nəhuitən, mine nati kəutəmiəgəh min u, ilah kuvət. Ilah mautisin=pən nəuilah aupən e jeə rəha kig, moteiuaiu, nipənəgilah tatek niftəni, kəni mətəfaki kəm Uhgın,

12 mautəni məmə:
“!Əuəh! !Amen! !Nipəhriəniən! Rəhatah Uhgın təuvir pik, mətəhəgəhəg vivi. !In teinatig teinatig, təsanən, nahgin tepət!
! Pəh kotəni-vivi in, motisiai in, kəni motəni tagkiu kəm in mautəhuvən mautəhuvən naunun tikə! !Əuəh!”

13 Kəni əmeiko, nətəmi asoli nətəm kəmos nəhuitən min u kəti tətəpuəh ohniəu məmə, “? Pəh min əha kautəhuvən e napən ruən? ? Kəni ilah kəmos=pən iə?”

14 Kəni iəkuhalpın məmə, “İtəmi asoli. Ik əmə nəkəhrun.”
Kəni in təni məmə, “Nətəmi min əha, ilah kəha kəmoht rəkis e nəhməien asoli; ilah kəmotəikuas e rəhalah napən kəni motol tərūən e nira Nəti Sipsip.

15 Kəni tol lanəha,

† 7:3 2Kor 1:22; Efəs 1:13 ‡ 7:4-8 144,000=12×12×1000. Nəmpə u 12 tətəgətun nətəmiimi rəha Uhgın, təhmen e nəuaniləuis min rəha Isrel e Oltestimin, mine 12 aposil min e Niutestimin. 1,000=10×10×10. Kəni nəmpə u 10 tətəgətun nətəligiən u “təməhmen vivi.” Kəni ko tol lanu məmə 144,000 tətəgətun “nətəmiimi min rəfin rəha Uhgın.” § 7:9 Jen 15:5

ilah kautəhtul aupən e nəhmti Uhgın, iətəm tətəharəg mətarmənig,
kəni mautəfaki kəm in e nərauiə mine lapın e Rəhan Nimə;
kəni kig u Uhgın iətəm tətəharəg-pəri e jeə,
in otahgəl kəm lah mın nian rəfin.

16 İlah, ko nəumis təsus minian ilah,
kəni ko kəsotəuauə minian.

Kəni nərauiə təsəhgi minian ilah,
nəpiapeian asoli rəha mitigar otəsəhgi minian ilah,

17 mətəu-inu, Nəti Sipsip iətəm tətəharəg e nəlugın e jeə rəha kig,
in otateh ilah təhmen e iətəmimi rəha nehian sipsip.

In otit ilah, matuvən o nəhmti nəhu miəgəh,*
kəni Uhgın otafəl rəfin nəhu nəhmtilah.”

8

Pesin rəha nati pien-pien

1 Nian Nəti Sipsip təmatgəhli rəkis nati tatol səpin iətəm kəmuvan-ərain
nəuəuə lan, kəni nagətiən təmikə əpəha e negəu e neai o nian əkuəkir kəti,
təhmen e uan haf auə.*

2 Kəni əmeiko iəkəfu nagelo mın səpin u kautəhtul aupən e nəhmti Uhgın,
kəni ilah rəfin kautos təui.†

3 Kəni agelo kəti mın, in tatitol pesin kəti iətəm kəmol e aian u kol tətəraip-
oraip, kəməmki=pən nati pien-pien lan. Təmitol muva məhtul aupən e oltə.
Kəməfən nati pien-pien tepət‡ kəm in, məmə otol=pən e nəfakiən mın rəha
nətəmimi rəha Uhgın, kəni məfən ilau kəm Uhgın, muvan əpəha e oltə kəmol
e aian u kol tətəraip-oraip, iətəm tətəhtul aupən e jeə rəha kig.

4 Nəhanigəm rəha nati pien-pien mın, mine nəfakiən mın rəha nətəmimi
rəha Uhgın, iətəm agelo tətəmki e nəhlmın, kəmotəri məhuvən o Uhgın.

5 Kəni əmeiko agelo təmitol pesin, kəni məmki=pən nigəm lan, iətəm tatuəu
e oltə, kəni mauvəregin pətigəm e nəhue niftəni. Kəni əmeiko, kaluəluə
təmatiperəh, kəni nəmig təməlauəl.§

Təui mın

6 Kəni nagelo səpin nətəm kautos təui mın, kəmotəhtul maru o nahliən təui.

7 Kəni agelo iətəm tətəupən, təmahli rəhan təui. Kəni əmeiko, nipişpisi ais
mine nigəm iətəm kəmol filəh-filəh ilahal nira, kəmauvəregin=pən e nəhue
niftəni. Təmuəu mus nəuəveti niftəni kətiəh, məpəh əmə nəuəvetin keiu, konu
təmuəu mus nigə mın nəuəvetin kətiəh, məpəh əmə nəuəvetin keiu, kəni təmuəu
mus nimanuvehli mitə tuəu rəfin.

8 Kəni agelo iətəm tatol keiu lan in təmahli rəhan təui, kəni nati kəti təhmen
e nitəuət asoli, iətəm tatuəu, kəməraki=pən lan əpəha itəhi. Kəni nəuəveti nitəhi
kətiəh təmol nira, məpəh əmə nəuəvetin keiu.

9 Kəni təmərəkın nati miəgəh mın iətəm kautatig itəhi nəuəvetin kətiəh,
məpəh əmə nəuəvetin keiu, kəni mərəkın mın negəu mın nəuəvetin kətiəh,
məpəh əmə nəuəvetin keiu.

10 Kəni agelo iətəm tatol kisil lan, təmahli rəhan təui. Kəni məhau asoli kəti
təmsipəri, matuəu təhmen e nəuanisiə. Təmsipəri əpəha ilis e neai, meiuaiu
miməregrəg mus nəuəveti nəhu mın mine nəhmti nəhu mın nəuəvetin kətiəh,
məpəh əmə nəuəvetin keiu.

* 7:17 Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nəh 22:1,17 * 8:1 Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13

† 8:2 Təui mın e Baebol, səniəmə nilosi nati itəhi, mətəu təui əha kəmol e rəhnəpati nati kəti. Mətəu
kəruru məmə e negəu e neai kəmol təui e nak. ‡ 8:3 Nati pien-pien təhmen e nigipisi, kəni kətuvan
məmə nəhanigəm lan otos nəmiəvin u iətəm tətəpien vivi muvən o Uhgın. § 8:5 Eks 19:16-18

¹¹ Məhau u, nərgin u Tarfu Tarfu. Kəni əmeiko, nəhu min nəuветin kətiəh kəmotarfu, motarfu, məpəh əmə nəuветin keiu. Kəni nətəmimi tepət nətəm kəmotəmnim nəhu arfu, kəmohtmis.

¹² Agelo iətəm tatol kuvət lan, təmahli rəhan təui. Kəni nati kəti təmoh mitigar, mine məuiğ mine məhau min, mol nəuветi mitigar kətiəh təmapinəpu, məpəh əmə nəuветin keiu kətiauəu. Kəni nəuветi məuiğ kətiəh təmapinəpu, məpəh əmə nəuветin keiu kətiauəu, kəni nəuветi məhau min kətiəh kəmohtmis, kəni nəuветin keiu əmə kəutohuəu. E nərauiə, kəni tətərauiə e nəuветin keiu əmə, məpəh kətiəh. Kəni nian lapin, tatimihli e nəuветin keiu əmə, məpəh kətiəh.*

¹³ Kəni əmeiko iəməsal=pən, kəni mətəu məlikim kəti tatiuviğ ilis e nəpuə, kəni mətasək əfəməh mətəni məmə, “!Əui! !Əui! !Əui! !Mətəu-inko nagelo kisil min əha ikin okəpanəhlahli min rəhalahal təui rəueiu, mənahlol nərahian asoli okəpanluva e nətəmimi rəha nəhue niftəni!”

9

Agelo iətəm tatol faiflan təmahli təui

¹ Agelo iətəm tatol faif lan, təmahli rəhan təui, kəni iəmafəu məhau kəti iətəm tinsi-pəri e neai məmei=pən e nəhue niftəni. Kəməfən ki kəti kəm məhau kəha, o nərahian e nıpəğ asoli iətəm teiuaiu agin.

² Nian təmerəh e nıpəğ əha, nəhanigəm təməri, təhmen e nəhanigəm rəha iəhuei. Mitigar mine nəpuə kəmuapinəpu e nəhanigəm rəha nıpəğ asoli.

³ Konu nati kəti təhmen e pitu, ilah tepət agin əha, kəmohtiet rəkis e nəhanigəm əha, moteiuaiu e niftəni, kəni kəməfən nəsanəniən kəm lah o nusian itəmi e nıpkilah kəni tətəhmə tətəhmə.

⁴ Kəməni=pən kəm pitu min məmə kəsotərəkinian nimanuvehli mine niği min, mine natimnati iətəm kauteviə e nəhue niftəni, mətəu okotərəkin əmə nətəmi min ko nətəm kəsotosian mak rəha Uhgın e nıpənəgilah.

⁵ Kəni kəmegəhan e nəsanəniən kəm lah məmə okotus nətəmimi motol nəhməian kəm lah o məuiğ faif, mətəu kəsotohamuiən ilah. Kəni nəhməian əha, iətəm ilah okotətəu tərəh lan, tapirəkis agin nəmə nıpkiki velau tətəi itəmi, kətəhmə.*

⁶ E nian min əha, nətəmimi okotəsal e suaru o nımisiən, mətəu ko kəsotehian. Okotolkeikei məmə okohmis, mətəu ko kəsohmisian.

⁷ İəmafəu pitu asoli min əha, ilah kotəhmen e əhos min iətəm kəmotəhtul maru o nəluaginian. İlah kəmotəfəfau e nati kəti təhmen e kəfəfau rəha kig iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip, kəni rəhn-kapə lah təhmen e rəha iətəmimi.

⁸ Nəuanulah təfəməh təhmen e nəuanu pətan, kəni nəhluvlah tasilə təhmen e nəhluv laion.

⁹ Nilosilah tikimkim təhmen e nati katuvən lan o nəluaginian, kəmol e aiən, kəni nıməlməlilah kəutəlipə təhmen e nıləkit-ləkitian rəha əhos min kəutiuvı jariat min tepət kəutaiu e nəluaginian.

¹⁰ Nıpkilah tatus itəmi kətəhmə tapirəkis agin nian velau tətəi itəmi e nıpkin.† İlah kəutos nəsanəniən e nıpkilah o nolian nəhməian kəm nətəmimi o məuiğ faif.

¹¹ İlah, rəhalah kəti əha ikin iətəmi asoli, in iərməniğ rəha nıpəğ asoli iətəm teiuaiu agin. E nəghatian rəha nətəm İsrəl, kətəni nərgin məmə Apaton, nıpətin u İərəkin, kəni e nəghatian Kris, kətəni məmə Apolion.

* **8:12** Aes 13:10; Mak 13:24 * **9:5** Nəghatian Kris əhruahru təməsəniən nəhməian rəha nıpkiki velau. In təməni nəhməian rəha “skopion,” in nati kəti tətəu itəmi e nıpkin. † **9:10** Afın-to futnot rəha Nəh 9:5.

¹² !Əui! Nərahian aupən tınol naunun, mətəu əui, əui, nərahian keiu mın əha ikın okəpaniəuva.

¹³ Kəni əmeiko, agelo iətəm tatol sikis lan təmähli rəhan təui. Kəni iəmətəu nəuian kəti təmsi=pən əpəha e niki rəhnəpati ilah kuvət rəha oltə u kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, kəni tətəhtul aupən e nəhmti Uhgın.‡

¹⁴ Kəni nəuian əha təməni=pən kəm agelo iətəm tatol sikis lan u tətələs təui, məmə, “İtis nagelo mın u ilah kuvət iətəm kəməlis ilah kəmki=pən əpəha e nəhu asoli İufretis.”

¹⁵ Tollanəha, təmītis ilah. Nagelo mın əha, ilah kuvət, kəməlin ilah kautəhtul maru u rəueiu o auə əhruahru u, mine nian əhruahru u, mine məuiğ əhruahru u, mine nu əhruahru u, məmə okotohamu nətəmimi rəha nəhue niftəni nəuətın kətiəh, motəpəh keiu.

¹⁶ Kəni iəmətəu nəmpə rəha soldia mın rəhalah, nətəm kəutasuə e əhos, kəni ilah rəfin tu-hanrit-miliən nətəmimi.

¹⁷ Kəni e nəməhlairiən rəhak, iəmafı əhos mın əha mine nətəmimi kəutasuə e lah kotol lanu lan. Rəhalah aiən iətəm tətəuveğ nımankilalah, in tərəuvarəuv təhmen e nigəm, mol vivi nəugi naris, kəni mauiah. Rəhn-kapə əhos mın u, kotəhmen e rəhn-kapə laion mın, kəni nigəm mine nəpieniən tərəh§ mine nəhanigəm kəhalisi=pən e nıpəgnəualah.

¹⁸ Kəni nərahian asoli milahal u iətəm kəmhliet e nıpəgnəualah, ilahal kəmlöhamu nətəmimi e nəhue niftəni nəuətın kətiəh, mıləpəh əmə nəuətın keiu.

¹⁹ Nəsanəniən rəha əhos mın əha, tatsi=pən e nıpəgnəualah mine nıpikilah. Mətəu-inu nıpikilah təhmen e sineik, iətəm rəhn-kapə tətətiğ e nıpikilah. Kəni əhos mın əha, kəutus mın nətəmimi e nıpikilah.

²⁰ Kəni nətəmimi mın u, nərahian milahal əha kəməsohamuiən ilah, ilah kəməsotəuhliniən nətəliğin rəhalah e natimnati mın iətəm ilah kautol. Kəməsotəpəhiən nəfakiən kəm iərmis mın mine narmi nati mın iətəm kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, mine silfə, mine prons,* mine kəpiel, mine nigı, nati əpnəpın məmə, ilah u narmi nati əmə, iətəm kəsotəfuiən nati, mine məsotətəuiən nati, mine məsotaliüəkian.

²¹ Kəni ilah kəməsotəuhliniən nətəliğin rəhalah o nohamuiən itəmi, nəmkian nərik, nolian kləpə, nolian masig, nitəuiən iərman mine nıpətan, mine nakləhiən.

10

Agelo iətəm təmos nauəuə əkəku

¹ Kəni əmeiko iəkafı agelo kəti mın nahgin tepət tatsi-pəri e negəu e neai. Tatuvən e nəpuə təhmen e rəhan napən, kəni mərai-mərai titəlau e rəhn-kapə. Kəni in təhagəhag mətəsiə, təhmen e mitigar, kəni nəhlkın təhmen e pos asoli mil u kətiəuə e nigəm.

² In tatos nauəuə əkəku kəti iətəm kineğ rəkis tətəmähli=pən e nəhlmın. In təməfu=pən nəhlkın maru e nitəhi kəni məfu=pən nəhlkın məuıl e niftəni,

³ kəni in təmagət əfəmäh, nəkətəu nəuian təhmen e laion. Nian təmagət əfəmäh, kəni kaluəluə təmatiperəh mau səpın, məutuhəlpın.

⁴ Kəni nian kaluəluə təmatiperəh mau səpın məutuhəlpın rəhan nəghatiən, kəni nıkik natəhti məmə oiəkətei rəkis nəghatiən iətəm in tətəni. Mətəu inətəu nəuian kəti tatsi-pəri e negəu e neai mətəni məmə, “Əhluaig e nəghatiən u iətəm kaluəluə tətəni, sətei rəkisiən.”

‡ 9:13 Oltə u, in tepil kəti tətəhtul əpəha e Nımə Rəha Uhgın, kəni katol sakrifais mın ikın. Rəhnəpati mın əpəha e kaugə mın. § 9:17 Nəpieniən tərəh əha, in təhmen e nəmiəvi nəruəas. * 9:20 Prons, in aiən kəti, mətəu rəhan kalə təhmen e kol.

⁵ Kəni əmeiko, agelo əpəha iətəm iəmafı tətəhtul=pən e nitəhi mine niftəni, tiləfəri nəhlmin maru, mətəgətun pəri e negəu e neai.

⁶ Kəni matos nonauvil e iətəmi tətətig itulin, iətəm təmöl negəu e neai mine natimnati rəfin iətəm kəutatig lan, mine nitəhi mine natimnati rəfin iətəm kəutatig lan, kəni məni məmə, “!Uhgın otəsəhtahnin minian!”

⁷ Mətəu nian agelo iətəm tatol səpın lan otahli rəhan təui, kəni nəlpəkəuiən oneuən rəhan Uhgın iətəm tətəhluəig lan, in otuva mol nıpəhrıənıən lan u rəueiu. In otiet pətigəm=pa təhmen əmə məmə in təməni pətigəm aupən kəm rəhan noluək mın u, iəni mın rəhan.”

⁸ Kəni əmeiko, iəkətəu mın nəuiən əha təmsi=pən e negəu e neai, mətəni=pa mın kəm iəu məmə, “Uvən, mələs nauəuə iətəm kəmeg tətəməhli=pən e nəhlmi agelo iətəm tətəhtul=pən e nitəhi mine niftəni.”

⁹ Kəni əmeiko, iəkuvən mətəpuəh o agelo məmə otəfa nauəuə əkəku kəm iəu. In tənı=pa kəm iəu məmə, “Os mun. Nati u otərəkin nərfəm, mətəu nian onəkun, tətəhiən təhmen e sukəpak.”

¹⁰ Kəni əmeiko iəkələs rəkis e nəhlmi agelo, kəni mun mərgei. İəmun mətəu taurehi taurehi, təhmen e sukəpak, mətəu nian iəmərgei, təmərəkin nərfək, nərfək təmərah lan.

¹¹ Kəni kəmənı=pa kəm iəu məmə, “Ik onəkəkeikei məni pətigəm mın nəghatıən iətəm Uhgın təməfınə kəm ik kəm nətəmimi nılosilah tol pısın pısın mın, mine nətəmimi e nitəni pısın pısın mın, mine nətəmimi kətəni nəghatıən pısın pısın mın, mine kig mın.”

11

Iətəmimi mil iətəm kəmuəhtul pətigəm o İesu

¹ Kəni əmeiko kəməfa nəua nıuig kəti rəha nosıən mak e nati, kəni kəni=pa kəm iəu, məmə “Uvən, mos mak e Nımə Rəha Uhgın, mine oltə, konu mafın rəfin nətəmi kətəfəki əha imə.

² Sosıən mak e iat, mətəu natos əmə mak e nımə. Sosıən mak lan mətəu-inko kınəfən rəkis iat əha kəm Nanıhluə mın. İlah okotevig əpevin e rəhak taun asim mautəhuvən mautəhuvən motos məuig ilah fote-tu.*

³ Kəni iəu iəkəfən nəsanəniən kəm rəhak iətəmimi mil iətəm kətuəhtul pətigəm ohniəu. Kəni okatuos əmə nati apın, matuəhtul pətigəm o nəni pətigəmıən rəhak nəghatıən mın o nian uan-tausın tu-hanrıit sikiste.”

⁴ İlau u, nəukəti nıgi olif mil, mine nati kətəharu-pəri lait mil lan, iətəm kətuəhtul aupən e İərmənıg rəha nəhue niftəni.

⁵ Nəmə iətəmi tətəlkut o nərəkiniən ilau, kəni nəmnami nıgəm otisi=pən e nohlıilau, kəni mus rəhalau tikimır mın.† İətəmimi iətəm tolkeikei nərəkiniən ilau, in otəkeikei mımıs lanəha.

⁶ İətəmimi mil u, ilau katuos nəsanəniən o nahtıpəsıgıən e nəpuə məmə nuhuən otəsəfıviən nian ilau okatıəghatı matuəni pətigəm nəghatıən mın rəha Uhgın.‡ Kəni ilau matuos mın nəsanəniən məmə okuəuhlin nəhu mın kəhuva nıərə§, konu muəhrun mın nərəkiniən nətəmimi rəha nəhue niftəni e nərahıən pısın pısın mın iətəm ilau kuolkeikei məmə okuol.*

* **11:2** “Məuig fote-tu” (11:2; 13:5), in təhmen əmə e “nu kısıl mine nıpılgan,” kəni kuəhmen əhmen mın e “nian uan-tausın tu-hanrıit sikiste (1,260),” kəni kıhləhmen əhmen e “nian kətıəh, mine nian keiu mın, mine nian nıpılgan” (12:14). Nəmpə u təsəghatıən e nəmpə əhrıuahru əmə kəti, mətəu tətəgətun=pən məmə nian kəti tətıva o nian rəha nian iəkıs mın mine nərahıən, mətəu otol naunun nian kəti. † **11:5** 2King 1:10,12 ‡ **11:6** 1King 17:1 § **11:6** Eks 7:17-21 * **11:6** Suah mil u rəhalau nəsanəniən təhmen e Mosis mine Elaijə.

⁷ Konu nian ilau kınətuəhtul pətigəm rəkis, kınuəni rəkis natimnati rəfin, kəni nati miəgəh† iətəm otəri=pa e nıpəg teiuaiu ağin, məriauəh kəni moh ilau, mol win e lau mohamu ilau.

⁸ Nıpətilau otəmähli əpəha e suaru rəha taun asoli əha, ikin əha kəmähli=pən mın rəhalau İərmənig e niği kəməluau‡ ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotəm uə İjip, tətəgətun=pən noliən tərəh ikin əha.

⁹ Kəni nətəmimi nilosilah pisin pisin mın, nətəmimi e nəuaniləuis rəfin, mine nətəmimi e nəghatiən mın rəfin, mine e kəntri mın rəfin, okotarfu əmu nıpətilau, motos nian apiəpiə kisil, kəni mine nıpilgan, kəni okəsotegəhanian məmə kitənim ilau.

¹⁰ Kəni nətəmimi rəfin rəha nəhue niftəni okotol lafet, motagiən mətəu-inu ilau kınıamis, kəni mətəfən natimnati kəm lah mın, mətəgiən mətəu-inu iəni mil iətəm kəmatuol pik nərahian kəm lah, kınıamis.

¹¹ Mətəu uərisig e nian apiəpiə kisil mine nıpilgan tinuvən rəkis, kəni Uhgın təməfən nehagiən e nıpətilau kəni ilau kəmuəhtul e nəhklilau. Kəni nətəmimi rəfin nətəm kəmoteruh ilau, nəhmtilah təməpis, narmilah tikə.

¹² Kəni ilah kəmotətəu nəuian asoli kəti təmsipəri e negəu e neai, mətəni=pən kəm lau məmə, “Uəri miəuva u ikin u.” Kəni nəpuə təmələs ilau məri muvən e neai. Kəni rəhalau tikimır mın kəmotəhtul maüteruh ilau.

¹³ Kəni e nian əhruahru əha, nəmig asoli kəti təman mərəkin nıpilga lahuənu əha kətiəh mupəh əmə nain. Nəmig təmohamu nətəmimi ilah rəfin səpin-tausin, kəni nətəmimi rəfin nətəm kəməsohmisiən, kəmotəgin motərəmrumin, kəni motəni nıpəhriənian məmə Uhgın e negəu e neai tatos nepətiən.

¹⁴ !Əui! Nərahian asoli iətəm tatol nəmpə tu lan, tinol naunun. Mətəu, nərahian iətəm tatol kisil lan otəsuvəhiən tuva.

Agelo iətəm tatol səpin lan təmahli təui

¹⁵ Agelo iətəm tatol səpin lan təmahli rəhan təui, kəni əmeiko nəuian asoli mın kəmotəsi=pən e negəu e neai motəni məmə,

“Nərmənigiən e nəhue niftəni rəfin ağin tinuva rəha İərmənig Uhgın rəhatah mine rəha Kristo rəhan. Kəni in otərmənig itulin, naunun tikə.”

¹⁶ Kəni nətəmi asoli nətəm kəmos nəhuitən mın ilah tuenti-fo, nətəm kəutəharəg-pəri e rəhalah jeə mın aıpən e nəhmti Uhgın, ilah kəmotisin nəulilah, mətəiuaiu, nıpənəgilah tatek niftəni, kəni mətəfəki kəm Uhgın,

¹⁷ motəni məmə,

“İəkotəni tagkiu kəm ik, İərmənig Uhgın Nahgim Tepət Pik Ağin, iətəmi ko ik nətətiğ ko iətəm nətətiğ rəueiu, kəni nəmətətiğ aıpən,

mətəu-inu ik nəmos rəham nəsanəniən asoli, kəni mınətuəuin mətərmənig.

¹⁸ Kəntri mın, kautol pik niəməha, mətəu ik rəham niəməha asoli tinuva.

Nian tinuva o nakiliən nətəm kəmohmis.

Kəni onəkətəu iəni mın u ilah rəham noluək mın, kəni mətəu mın nətəmimi rəham, mine nətəm kautisiai ik, ilah rəfin, nati əpnapin nəmə ilah kautos nepətiən asoli uə nepətiən əkəku.

Kəni nian u rəham, o nərəkinian nətəmi mın u kəutərəkin nətəmimi e nəhue niftəni.”

¹⁹ Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgın əpəha ilis e neai, kəni kəmafı Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən§ tətəharəg əpəha imə. Kəni təmatoraip mətəsiə, kəni kaluəluə təmatatiperəh, kəni iəmətəu nəgətiən asoli mın, kəni təmatəmig, kəni ais təmimərgəg.

† 11:7 Dan 7 ‡ 11:8 “İkin əha kəmähli=pən mın İərmənig e niği kəməluau,” tətəghati e Jerusiləm.

§ 11:19 Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən u, in “Ark of the Covenant.” Eks 25:10-22.

12

Pətan mine ialkitə asoli

¹ Kəni nəmtətiən asoli kəti təmiet e neai. Pətan kəti təmuvən e mitigar təhmen e napən, kəni təməharəg məfu-pəri nəhlikin e məuig, kəni mətəfəfau e hat rəha nisaiəni kəti, kəmol=pən məhau tueləf lan.

² In tətəsək əfəmäh, tətəu nahməiən mətəu-inko in tınamki-amki otəsuvəhiən temək.

³ Kəni əmeiko nəmtətiən kəti min təmiet min əpəha ilis e neai, iətəm tuhapispiş ohniəu. Inəha, ialkitə asoli kəti, tərəuvarəuv, təhmen e nigəm, rəhn-kapə təmisim-isim ilah səpin, kəni rəhnəpati ilah ten, kəni kəməfəfau=pən hat ilah səpin e rəhn-kapə min, kəni hat min əha rəha kig asoli agin.

⁴ Nipikin tatoh rəkis məhau min əpəha ilis e neai, mətəmkiahu=pa ilah nipilgan kətiəh e nəhue niftəni, məpəh nipilgan keiu. Kəni e nian əha, ialkitə əha təmuva məhtul aupən e pətan u iətəm otəsuvəhiən temək, məmə nəmə nətin tınair, kəni in ton.*

⁵ Pətan əha təmələs nətin iərman, iətəm in otarmənig e kəntri min rəfin, konu nəmtətiən rəha narmənigiən rəhan təhmen e neim kəti kəmol e aiən. Mətəu Uhgın təmiuvi rəkis suakəku u o ialkitə, mıləfəri ilis e rəhan jeə, məmə otarmənig.

⁶ Pətan u, təmagim=pən əpəha ikin təpiə-məpiə ikin, iətəm Uhgın təmol əpenə-penə lan məmə otətətig ikin, kəni kateh, kətəuarus=pən nian uan-tausin tu-hanrit sikiste (1,260) tınuva minuvən rəkis.†

⁷ Kəni əmeiko, nəluaginian kəti tınəhtul əpəha e negəu e neai. Maikil ‡ mine rəhan nagelo min, kınautəluagin ilah ialkitə, kəni ialkitə mine rəhan min nagelo kınautoh min ilah.

⁸ Mətəu ialkitə, nahgin tikə, təsəhmenian. Kəni əmeiko, Maikil mine kınotol win e lah, kəni kəmahli pətigəm ilah əpəha e negəu e neai.

⁹ Kəmotələs ialkitə asoli kəha, motəraki iahu=pən e nəhue niftəni. Kəni inu, in sineik nuvəh əha aupən,§ kətəni məmə İərmis, uə Setən, iətəm təmeiue e nəhue niftəni rəfin agin. Kəməraki pətigəm lan,* tuva e nəhue niftəni, ilah rəfin nagelo min rəhan.

¹⁰ Kəni əmeiko iəmətəu nəuiən asoli kəti əpəha ilis e negəu e neai. Təmə, “!Rəueiu əha, Uhgın rəhatah in tınosmiəgəh itah!

!Rəueiu əha in tinol pətigəm məmə in tatos nəsanəniən,

kəni rəueiu əha, in tınətarmənig!

Kəni rəueiu əha, Krısto rəhan təmol məmə in tatos min nəsanəniən mine nepətiən e natimnati min rəfin.

Tol lanəha mətəu-inu rəueiu əha, kınəraki iahu e Setən e nəhmti Uhgın.

Setən u, iətəm tətəni rah piatah min lapin mine lənian, mətəni pətigəm nipəgnəmtin min rəhalah mətətu=pən e lah e nəhmti Uhgın.

¹¹ Kəni piatah min kəmotəməu ilah min,

kəni motol win rəkis lan e nəsanəniən rəha nımisiən rəha Nəti Sipsip o nosmiəgəhiən nətəmiimi nian nıran təmai u e nigı kəməluau,

motətig motol win min lan e nəhtul əskasikiən o nəni pətigəmiən nəghatiən rəha Nəti Sipsip.

Motol win min lan mətəu-inu nikilah təməsəhti pikien nəmiəgəhiən rəhalah, mətəu kəmotəhtul maru əmə məmə okohmis.

* 12:4 Mat 2:13-14 † 12:6 Afin-to futnot rəha Nəh 11:2. ‡ 12:7 Dan 10:13,21; 12:1 § 12:9 Jen 3:1 * 12:9 Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

12 !Negəu e neai, mine itəmah u nəutatig ikin, otagiən mətəu-inu kinəraki pətigəm e ialkitə!

!Mətəu əui, kəsi o nəhue niftəni mine nitəhi, mətəu-inu Setən təmeiuaiu muvnə ohnik!

In, niəməha təməu pik,

mətəu-inko in təhrun məmə nian rəhan təkuəkir əmə.”

13 Nian ialkitə asoli u, təməfu minəhrun məmə kinəraki pətigəm lan tuvən e nəhue niftəni, əmeiko minatitəu pətan u iətəm təmələs nətin iərman.

14 Kəni kəməfən nīməlməli məlikim keiu kəm pətan u, məmə in otos miuvig lan muvən əpəha ikin kəmol əpenə-penə rəkis ikin təpiə-məpiə ikin. Ikin əha, otətatig ikin, kəni in tətəgim o sineik, kəni kateh vivi in o nian kətiəh, mine nian keiu min, mine nian nipiłgan.

15 Kəni sineik u, təmeuə təhmen e naruah asoli kəti, məmə otelərmin pətan u mələs magim.

16 Mətəu niftəni təmasiru e pətan u. Niftəni təməuag kəni mərgei rəfin nəhu iətəm ialkitə təmeuə lan e nipiłgnəuan.

17 Kəni əmeiko, ialkitə əpəha, niəməha təmol təmol o pətan u, kəni in tagim muvən məmə otəluagin ilah rəhan min nəuvein nəuaniləuis, ilah u nətəm kautol nəuia Uhgın, kəni mautəhtul əskasik o nəni pətigəmiən məmə ilah nətəmimi rəha Iesu Krısto.

18 Kəni in təməhtul əpəha e nipiłkil itəhi.

13

Nati miəgəh

iətəm təmagərərə nitəhi məri

1 Konu iəməfu nati miəgəh asoli kəti təməhapu nitəhi məri. Rəhnəpati ten, rəhn-kapə təmisim-isim ilah səpin, kəməfəfau=pən e hat min rəha kig asoli agin e rəhnəpati min. Kəni kəmətei=pən nərgin min e rəhn-kapə lah kətiəh, nərgin min u kotəuiakən e Uhgın e rəhn-kapə min.

2 Nati miəgəh əha iəməfu, təhmen e pusi asoli agin kəti, lepət, mətəu nəhlkin min kotəhmen e nati miəgəh kəti u, beə. Kəni nipiłgnəuan təhmen e laion. Kəni ialkitə u, təməfən rəhan nəsanəniən mine narməniğien mine nepətiən asoli kəm nati miəgəh u.

3 Rəhn-kapə nati miəgəh u kəti, nati kəti təmol, kəni nəkafu məmə tınatol pau o nımisiən, mətəu nəuvir min. Kəni əmeiko, nətəmimi rəfin e nəhue niftəni narmilah təmiuvig pik ohni, kəni mautəhuərisig e nati miəgəh kəha.

4 Kəni ilah rəfin kəmotəfaki kəm ialkitə, mətəu-inu təməfən nepətiən rəhan kəm nati miəgəh u. Kəni ilah kəmotəfaki min kəm nati miəgəh u, kəni motəni məmə, “?Pəh in təhmen e nati miəgəh u? ?Pəh təhrun nohiən?”

5 Kəni kəmegəhan e nati miəgəh u, məmə in otəghati əfəri, mətəuiakən e Uhgın. Kəni kəmegəhan=pən e nepətiən kəm in, məmə təhrun nolien nati nak in tolkeikei o məuig fote-tu.*†

6 Kəni in təməni nəghatiən tərəh tepət e Uhgın, mine nərgin,‡ mine nətəmimi nətəm kautatig e negəu e neai,§ ilah u rəhan nıməfaki.

7 Kəməfən min nəsanəniən kəm in, məmə otəluagin ilah nətəmimi rəha Uhgın, kəni mol win e lah. Kəni kəməfən min nepətiən kəm in o narməniğien e nətəmimi e nəuaniləuis min rəfin, mine nətəmimi nilosilah tol pisin pisin min, mine nətəmimi e nəghatiən min rəfin, mine kəntri min rəfin.

8 Nətəmimi rəfin rəha nəhue niftəni, okotəfaki kəm nati miəgəh u, inəha, nətəmimi rəfin nətəm kəməsəteien nərgilah e Nauəuə rəha Nəmiəgəhiən, nian

* 13:5 Afın-to futnot e Nəh 11:2. † 13:5 2Təs 2:1-12 ‡ 13:6 Dan 8:10-11 § 13:6 Efəs 2:6

nəhue niftəni təmatikə əhanəh. Nauəuə u, in nauəuə rəha Nəti Sipsip iətəm kəmoəhamu.

⁹ Itəmah rəfin matəlgitəmah tatig. Otətəlig vivi, kəni motəhrun nəghatiən min u.

¹⁰ Nəmə iətəmi kəti otuvən e kaləpus,

pəh in otuvən əmə.

Nəmə okoəhamu iətəmi kəti e nau,

pəh okoəhamu əmə e nau.

Nəghatiən u, nıpətın u məmə nətəmimi rəha Uhgın okotəkeikei motol tikuvhuv, kəni motəhatətə əmə e Uhgın.

Nati miəgəh

iətəm təməhapu niftəni məri

¹¹ Kəni əmeiko, iəmafı min nati miəgəh kəti min iətəm təməhapu niftəni məri. Rəhnəpati keiu təhmen e nəti sipsip kəti, mətəu tətəghati, nəuiən təhmen e ialkitə kəti.

¹² Nati miəgəh iətəm rəhn-kapə səpın, tətəfən rəfin rəhan nıpətıən kəm in, kəni nian nati miəgəh iətəm rəhn-kapə keiu tətətig ilah nati miəgəh rəhn-kapə səpın, in tatol nəuiən. Kəni nati miəgəh iətəm rəhn-kapə keiu tətəkeikei kəm nətəmimi rəfin e nəhue niftəni, məmə ilah okotəfaki kəm nati miəgəh iətəm təmaupən, iətəm rəhn-kapə kəti tinol pau o nımisıən mətəu tinəuvır min.

¹³ Kəni nati miəgəh u iətəm rəhn-kapə keiu, tatol nəmtətıən asoli min mine nati apıspıs min tıpət, matig mol min nıgəm tatsı-pəri e neai, mətuva e nəhue niftəni, matol e nəhmtı nətəmimi.

¹⁴ Uhgın təmegəhan=pən e nəsanəniən kəm nati miəgəh u iətəm rəhnəpati keiu, məmə təhrun nolıən nəmtətıən min nian tətətig ilah nati miəgəh rəhn-kapə ilah səpın. Kəni in təmateıuə e nətəmimi rəha nəhue niftəni e nəmtətıən min əha in təmol, kəni məni=pən kəm lah məmə okotəkeikei motətəi narmin iətəm tatisıkəuvın nati miəgəh əha iətəm rəhn-kapə səpın, nati miəgəh u, iətəm kəməu pau rəhn-kapə e nisə, mətəu tətəmiəgəh.

¹⁵ Kəni Uhgın təmegəhan=pən e nəsanəniən kəm nati miəgəh iətəm rəhnəpati keiu, məmə otehag=pən e narmin iətəm kəmisıkəuvın e nıgi, pəh təghati. Kəni narmin iətəm kəmisıkəuvın e nıgi kəha, təməghati, məni əskasık məmə okəkeikei kohamu nətəmimi rəfin nətəm kəsotəfakiən kəm in.

¹⁶ Kəni in təmətəkeikei kəm nətəmimi rəfin məmə okotos mak kəti rəhan e nəhlmılah maru uə e nıpənəgilah. Nətəmimi rəfin ağın kotəkeikei motos, ilah u, nətəmimi asoli min, mine nətəmimi əpnapın əmə, nətəmimi rəhalah nautə tıpət, mine nətəmi rəhalah nautə tikə, slef min, mine nətəmi səniəmə slef min, məmə okotos mak kəti rəhan e nəhlmılah maru uə e nıpənəgilah.

¹⁷ Nəmə iətəmi təsosıən mak u, təruru nosıən nəhmtı nati kəti, mine nolıən səlim mətəuarus in təkəikei mos mak rəhan. Mak u, in nərgı nati miəgəh iətəm rəhn-kapə ilah səpın, uə nəmpə iətəm tətəgətun=pən nərgın.

¹⁸ O nati u, onəkəikei mos neinatıgıən tıpət o nəhrunıən nəmpə rəha nati miəgəh u. Kəni nəmə ik nəkeinatıg təhmen, kəni nəkəhrun nəniən nıpətın. Kəni nəmpə u, in sikis-hanrıit-sikiste-sikis (666), kəni in tətəgətun=pən iətəmimi kəti.*

14

Nəti Sipsip mine nətəmimi 144,000

* **13:18** E nian əha ilah kəməsətəiən nəmpə min u 1, 2, 3, təhmen e tah u rəueıu, mətəu ilah kəmautos əmə letə min rəha nəmpə; kəni ko nərgı nətəmimi rəfin tatos nəfigəmiən rəha nəmpə. Nərgın u Niro in tatos nəfigəmiən rəha sikis-hanrıit sikiste sikis (666). Niro u in iətəmi asoli rəha Rom e nian əha. Suah u in təmatol nərahıən asoli kəm nətəm kəutəfaki kəm İesu.

¹ Kəni əmeiko, iəkəsal=pən əpəha aupən lak mafu nəti Sipsip tətəhtul-pəri əpəha e Nıtəuət Saion, kəni nətəmimi 144,000 kautəhtul ilah min. Kəni kəmətei=pən nərgi Nəti Sipsip mine rəhan Tatə e nıpənəgilah.*

² Kəni iəkətəu nati kəti əpəha ilis e negəu e neai tətəgət, nəuian təhmen e nıtəhi tatem nəuanaluəluə, kəni məhmen min e kaluəluə titatiperəh, kəni iəkətəu təhmen min e nəuia hap† tepət, nətəmimi kautoh.

³ Kəni ilah kəutani nəpuən vi kəti əpəha aupən e jeə rəha kig, mine nati min kəutəmiəgəh kuvət, mine nətəmi asoli nətəm kəmotos nəhuitən min. İətəmi kəti təsəhruniən nəpuən əha, nətəmimi min əmə kəha ilah 144,000 nətəm Uhgın təmos nəhmti lah,‡ mos rəkis ilah e nəhue nıftəni. Nətəmi min əmə kəha ilah əmə, ilah kotəhrun naniən nəpuən əha.

⁴ Nətəmi min u ilah u, nətəm kəmotəh vivi rəhalah nəmiəgəhiən, məmə namikmikiən tikə e lah, kəni ilah kəməsotitiən pətan, ilah nətəmi vi. § İlah kautəhuərisig e Nəti Sipsip u, mautəhuvən ikın min rəfin iətəm in tatuvən ikın. Uhgın tinos rəkis nəhmti nətəmimi min əha. İlah rəha Uhgın əmə, mine Nəti Sipsip u. İlah kotəhmen e nauəniən iətəm kəməfaki vi əmə e nasumiən, iətəm kətəfən kəm Uhgın mine Nəti Sipsip.

⁵ İlah kəsoteiuəiən e nian kəti mine, kəni nati əkəku kətiəh mine tikə məmə tol ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın.

Nagelo kisil

⁶ Kəni əmeiko iəkətig mafu min agelo kəti min, tatiuvig əpəha ilis e niməgəuagəu. In tətəni pətigəm nanusiən təuvir iətəm otətətig naunun tikə* kəm nətəmimi rəha nəhue nıftəni, e kəntri min rəfin, e nəuaniləuis min rəfin, mine nəghatiən min rəfin, mine nətəmimi nilosilah tol pisin pisin min.

⁷ In tətəni əfəməh məmə, “Otəgin motisiai Uhgın, kəni motəni nıpəhriniən e rəhan nepətiən, mətəu-inu nian əhruahru rəhan tinuva, o nəfəniən nəlpiniən kəm nətəmimi. Otəfaki kəm in, iətəm təmol natimnati rəfin agin: neai mine nıftəni, nıtəhi mine nəhmti nəhu min.”

⁸ Kəni agelo kəti min, iətəm tatol nəmpə tu lan, tətətu=pən mətəni məmə, “! Papilon təməmei! !Papilon təməmei! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməmei, meiuaiu! In təhmen e pətan rəha suaru iətəm təmiuvi=pa nəman e kəntri min rəfin kəhuva motəmnim wain ilah min. Wain u nımın, inko, nıtəuiən nəlməliən min, mətəkeikei kəm nətəmimi məmə kautol noliən tərəh ilah min. Kəni nian nəman kotəmnim wain u, ilah kautiuvi=pa niəməha rəha Uhgın o lah.”

⁹ Kəni agelo kəti min, iətəm tatol kisil lan, tatuərisig e lau, kəni mətəni əfəməh məmə, “Nəmə iətəmi kəti təfaki kəm nati miəgəh əha rəhn-kəpə səpin, mine narmi nati iətəm kəmisikəuvin e nigı, kəni matos rəhan mak e nıpənəgin uə nəhlmin,

¹⁰ kəni in təkəikei məmnim min wain u inu, in niəməha rəha Uhgın. Wain u inu, kəməsəgələkliən e nəhu. In otətəu nəhməiən e nigəm mine nəruəs iətəm tatuəu okios in əpəha e nəhmti nagelo asim min mine Nəti Sipsip.

* **14:1** Afin-to e futnot rəha Nəh 7:8. In təhmen əmə e inu. Nəmpə u 144,000 tətəgətuən “nətəmimi min rəfin rəha Uhgın.” † **14:2** Hap min əha, nati katoh ilah o naniən nəpuən, təhmen e kitar. ‡ **14:3** 1Pitə 1:19 § **14:4** Inu təsəniən məmə nətəmimi min u kəmotol marit ko kəsəhuvəniən e negəu e neai, kəpə. Inu in nəghatiən əuhlin min kəti. Inu tətəni məmə, nətəmi kəutəfaki okəsotamikmikiən e noliən tərəh min təhmen nətəmimi nətəm kəutəfaki kəm narmi nati min. Mətəu kəutaskəlim məha-məha İesu əmə. İlah kotəhmen e iətəmi kəti u in təsapiliən ilah nıpətan əpnəpin min, in təhlan əmə. 2Kor 11:2; Efəs 5:25-27; Nəh 21:9 * **14:6** Kətəghati lanəha məmə Nanusiən Təuvir naunun tikə mətəu-inu in tətəghati e nəlpəkəuiən itulin min rəha Uhgın, kəni mətəu-inu in tətəni nıpəhriniən nian rəfin.

11 Kəni nəhanigəm rəha nigəm iətəm tatus ilah matol nahməiən kəm lah u, in tətəri nian rəfin, naunun tikə. Nətəmimi mın kəha kəutəfaki kəm nati miəgəh rəhn-kapə ilah səpin mine narmın iətəm kəmisikəuvın e nigı, kəni motos mak rəha nərgin, ilah okəsotəmeigian e nərəuiə mine lapin.”

12 Nəghatiən u, nipətin u məmə nətəmimi rəha Uhgın nətəm kəutohtəu=pən nəuia Uhgın, kəni məutəhatətə e Iesu, ilah kotəkeikei motəhtul əskasik.

13 Kəni əmeiko iəmətəu nəuiən kəti təmsipəri e negəu e neai mətəni məmə, “Ətei rəkis nati u: rəueiu mine matuvən, nətəmimi rəha İərməniğ, mətəu nəmə okohmis, ilah okotatig e nəuviriən pəhriən.”

Kəni Narmın Rəha Uhgın təni məmə, “!Əuəh! İlah okotəmeig e rəhalah uək, mətəu-inu okotos nəua rəhalah uək mın.”

Nəuləkiən e nətəmimi e nəhue niftəni

14 İəməsəl=pən mın əpəha əupən lak mafu nimali nəpuə kəti tərueən, kəni iətəmi kəti tətəharəg-pəri e nimali nəpuə kəha. İətəmi u, təhmen e Nəti İətəmimi. In tətəfəfau e hat rəha kig, kəmol e aien u kol tətəraip-oraip, kəni mətələs nau ekəu kəti iətəm tasilə.

15 Kəni əmeiko agelo kəti mın təmsipən əpəha e Nimə Rəha Uhgın muva, kəni mauin əfəməh e iətəmi u, tətəharəg-pəri e nimali nəpuə məmə, “Os rəham nau ekəu mos muvən məulək, mətəu-inu nian rəha nəuləkiən tinuua, kəni nauəniən əpəha e nəhue niftəni tiniməhtə.”

16 Kəni əmeiko iətəmi u iətəm tətəharəg-pəri e nimali nəpuə, təmauəh e nəhue niftəni e rəhan nau ekəu, kəni məulək e nətəmimi e nəhue niftəni, təhmen e nauəniən iətəm tiniməhtə o nosiən.

17 Kəni agelo kəti mın təmiet e Nimə Rəha Uhgın əpəha e negəu e neai. In tətələs mın rəhan kəti nau ekəu iətəm tasilə.

18 Agelo kəti mın, iətəm tatos nepətiən rəha nigəm e oltə, təmsi=pən əpəha e oltə, kəni mauin əfəməh e agelo iətəm tətələs nau ekəu məmə, “Ələs rəham nau ekəu ko, muvən e nəhue niftəni, kəni mətei rəkis nətəmimi nətəm kotəhmen e nəua krep marəg u nəmiəvın mın, əpəha e nəukətin. Nəhue niftəni təhmen e nəukətin.”

19-20 Tollanəha, agelo kəha təmauəh e rəhan nau ekəu, tuvən e nəhue niftəni, kəni mətei rəkis nətəmi mın əha kotəhmen e nəua krep iətəm tinimarəg rəkis. Kəni in mərəki=pən e ikın katevig-evig e nəua krep mın ikın, məmə nəhuin otiet. İkın əha, in ihluə e taun, Uhgın tətəfətigəm rəhan niəməha, kəni matol nalpiniən ikın kəm nətəmimi. Kəni katevig-ərain nətəmimi mın u, kəni niralah iətəm tətəiəh mətəiu ikın əha, in təhmen e nəhu asoli kəti nəfəməhiən rəhan təhmen e 1,600 statia,† kəni mol lokamnim agin lan. Nəmə əhos kəti tiuvig=pən ikın, nırə təhrun nəriən mek nohlin.‡§

15

Nətəmimi rəha Uhgın kəmotəni-vivi in

1 İəməsəl=pən əpəha e negəu e neai mafu mın nəmtətiən kəti mın iətəm tuhapispis ohniəu. Nagelo ilah səpin kautos naunu nalpiniən mın, ilah səpin. Nalpiniən mın əha, ilah kautol niəməha apiəpiə rəha Uhgın tol naunun lan.

2 Kəni əmeiko, iəmafu nati kəti təhmen e nitəhi, mətəu kəmol e kilas mine nigəm filəh-filəh, kəni nətəmimi nəuvein kautəhtul e nıkalkalı nitəhi u, ilah

† 14:19-20 1,600 statia təhmen e 300 kilomitə. 1,600=4×4×10×10. Nəmpə u 4 tətəgətuən “nəhue niftəni rəfin.” Kitah kotəfin e nauəuə u kaugə 4 rəha nəhue niftəni, mine nimətagi 4. Nəmpə u 10 tətəgətuən “ilah rəfin.” Ko nəghatiən e fes u tətəgətuən apiəpiə rəfin nalpiniən rəha Uhgın tatuvən o nətəmimi rəfin ikın mın rəfin e nəhue niftəni iətəm ihluə e taun rəha Uhgın. ‡ 14:19-20 Nətəm İsrəl ilah kautevig-evig e nəua krep məmə nəhuin otiet; inu katos nəmtətiən lan məmə tətəgətuən nalpiniən rəha nətəm kotərah.

§ 14:19-20 Aes 63:1-6

kəha nətəm kəmotəluagin ilah nati miəgəh kəha rəhn-kapə səpən mine narmin iətəm kəmisikəuvən e nigı, kəni kotol win e lau, mine nəmpə iətəm tətəhtul o nərgin. Kəni Uhgın təməfən hap* min kəm lah,

³ kəni kautoh, məutani nəpuən rəha Nəti Sipsip mine Mosıs u, ioluək rəha Uhgın, kəutani məmə,

“İərməniğ Uhgın Nahgim Təpət Pık Agın

Rəham noliən min kotuhapıspıs e timah.

!Kig itulin, noliən min rəham kotəhruahru pəhriən!

⁴ ?Pəh otəsəginian lam, İərməniğ?†

?Kəni pəh otəsəfinəian nəni-viviən o nərgəm?

Mətəu-inu ik pısın əmə nəkasim.

Nətəmimi e kəntri min rəfin okəhuva

kəni motəfaki e nəhmtəm,

mətəu-inkonu nəmol pətiğəm rəham noliən əhruahru min.”

⁵ Kəmotani rəkis nəpuən əha, iəməsal-pəri e negəu e neai, mafu kəmerəh=pən İkin Uhgın Tətətiğ İkin, inu, Nima Tapolin rəha Uhgın.

⁶ Nagelo min ilah səpən kəmoħiet e İkin Uhgın Tətətiğ İkin, kautos nalpiniən min ilah səpən. İlah kautəhuvən e napən təuvir u, linən, iətəm tatipitipit, kəni kəməlis nımankilahalah e kətəuti iətəm kəmol e aiən u kol tətəraip-oraip.

⁷ Kəni əmeiko, nati miəgəh min kəha ilah kuvət kəti təməfən pesin min iətəm kəmol e aiən u kol ilah səpən, kəm nagelo min u səpən. Pesin min u, kotəriauəh e niəməha rəha Uhgın u, iətəm tətətiğ itulin.‡

⁸ Kəni nəhanigəm təməriauəh əha İkin Uhgın Tətətiğ İkin, nəhanigəm in nepətiən əhagəhag rəha Uhgın mine nəsanəniən rəhan, kəni ko iətəmi kəti təsuvəniən əha imə e İkin Uhgın Tətətiğ İkin mətəuarus nalpiniən min ilah səpən iətəm nagelo səpən kautəmki, okotol naunun.

16

Pesin ilah səpən, kəmotəriauəh e niəməha rəha Uhgın

¹ Kəni əmeiko, iəmətəu nəuiən kəti təmagət əfəməh əpəha e İkin Uhgın Tətətiğ İkin, mətəni=pən kəm nagelo min u səpən məmə, “Əhuvən, motəuvəregin pətiğəm e nəhue niftəni pesin ilah səpən iətəm kəmotəriauəh e niəməha rəha Uhgın.”

² Agelo iətəm tətəupən, təmuvən məuvəregin pətiğəm pesin rəhan e niftəni. Kəni əmeiko, nətəmimi nətəm kautos mak rəha nati miəgəh e rəhn-kapə lah səpən, kəni məutəfaki kəm narmin iətəm kəmisikəuvən e nigı, nıməgin təməmırəuei nıpətilah.

³ Kəni agelo nəmpə tu, təməuvəregin pətiğəm rəhan pesin əpəha itəhi. Kəni nitəhi təmol nırə lan, təhmen e nira iətəmi təmimis. Kəni nati itəhi min rəfin kəmoħmis.

⁴ Kəni agelo nəmpə tri, təməuvəregin pətiğəm rəhan pesin e nəhmti nəhu min mine nəlugi nəhu min, kəni ilah kəməhuva motol nırə e lah.

⁵ Kəni əmeiko iəmətəu agelo iətəm tətərməniğ e nəhu min təni məmə,

“İk pısın əmə ik Uhgın, nəkəhruahru,

ik ko iətəm nətətiğ kəni nəmətətiğ,

kəni təhruahru əmə məmə onəköl nalpiniən kəm lah lanəha.

* **15:2** Hap min kəha, nati katoh ilah o naniən nəpuən, təhmen e kitar. † **15:4** Jer 10:7; Sam 86:9-10

‡ **15:7** Təuvir məmə koteruh məmə, nati ilah səpən iətəm kəmuvan-ərain nauəuə lan, təui səpən, mine təhro lanu, pesin səpən rəha nalpiniən; ilahal kəhləgətun məmə nati kətiəh əmə kətsımaru kəni o noliən təhagəhag o nəhrunian. İnəha tətəni nalpiniən rəha Uhgın.

⁶ Rəhalah aru əmə, mətəu-inu ilah kəmotiuvu nira rəham nətəmimi mın mine iəni mın, kəni ik nəkəfən nira nımlah məmə okotəmnim.”

⁷ Kəni iəkətəu oltə tətəghati əfəmäh məmə, “!Əuəh! İərməniğ Uhgın Nahgin Tepət Pık Agın, rəham nəghatiən nəmoh nətəmimi lan, in təhruahru agın, kəni nıpəhriənən.”

⁸ Kəni əmeiko, agelo nəmpə fo, təmauvəregın pətigəm rəhan pesin e mıtigar, kəni kəməfən nəsanəniən kəm mıtigar məmə otəhgi nətəmimi təhmen e niğəm.

⁹ Kəni nəpiəpeiiən təmus ilah, kəni kotəuiakən e nərgi Uhgın, iətəm in tətərməniğ e nalpiniən mın u, mətəu ilah kotəpəh nəuhliniən nətəliğən rəhalah, kəni motisiai rəhan nepətiən.

¹⁰ Kəni agelo nəmpə faif təuvəregın pətigəm rəhan pesin əpəha nati miəgəh tətərməniğ ikin, kəni əmeiko, ikin mın rəfin in tətərməniğ ikin in təmapinəpu. Kəni nətəmimi kautətəu nahməiən, mautus namilah məutəuəhtuv-əuəhtuv.

¹¹ Kəni ilah mətəuiakən e Uhgın əpəha e nəgəu e neai o nahməiən mın mine nıməgim mın rəhalah, mətəu ilah kəməsotəuhliniən nətəliğən rəhalah o nati iətəm kəmotol.

¹² Kəni agelo nəmpə sikis, təmauvəregın rəkis rəhan pesin e nəhu asoli, nərgin u, İufretis, kəni əmeikonu nəhu təmamır mol suaru rəha kig mın kotəliuək lan mautsıpah.

¹³ Kəni əmeiko, iəkəfu mın narmin tərəh kisil kəhləhmen e fırok. Kəti təmıet e nıpəgnəua ialkitə, kəti tiet e nıpəgnəua nati miəgəh rəhn-kapə lah səpin, kəni kəti tiet e nıpəgnəua iəni eiua.*

¹⁴ İlahal narmi iərmis mın, iətəm kautol nəmtətiən mın, kəni ilahal kəhliet mihluvən o kig mın e nəhue nıftəni rəfin, məhluhapumın ilah məmə okotəluagin e Nian Asoli rəha Uhgın Nahgin Tepət Pık Agın.

¹⁵ Kəni İesu təməni məmə, “!Əsal=pa-to! !İətuva təhmen e iakləh! İətəmimi iətəm təsapiliən mətai, məsəpegiən rəhan napən o napiliən məmə in otəsaiu piəpiəiən kəni maulis ohni, in otatig e nəuviriən pəhriən.”†

¹⁶ Kəni ilah kəmotoriarun rəfin kig mın əpəha ikin kəti, kətəni e nəghatiən rəha nətəm İşrel, məmə, “Armaketon.”

¹⁷ Kəni naunu agelo iətəm in nəmpə səpin, təmauvəregın rəkis=pən rəhan pesin əpəha e nıməgəuagəu, kəni əmeiko əpəha e İkin Uhgın Tətətiğ İkin, nəuiən asoli kəti tısıpən əpəha e jeə rəha kig məmə, “!Tınol naunun!”

¹⁸ Kəni əmeiko təmoraip, kəmətəu nəgətiən asoli, kəni kaluəluə təmatıperəh atıperəh, kəni nəmiğ asoli təmələuəl e nıftəni. Nəmiğ u, in iahgin iahgin, kəseh əhanəhiən nəmiğ kəti iahgin tol lanəha nian kəti.

¹⁹ Kəni taun asoli təməhapu nəuvətın kisil, kəni taun mın e kəntri mın rəfin kəməhməgrəg motol nati tikə e lah. Uhgın, nıkin təməhti nolıən tərəh mın rəha Papilon Asoli, kəni təfən kap iətəm təməriəuəh e wain e niəməha rəhan, təməkeikei kəm in məmə otəmnim rəfin agın.

²⁰ Nıtəni əlkələh mın rəfin kəmotəgim, mohkə, kəni nıtəuət mın kəseh mınıən ilah.

²¹ Ais u iətəm təhmen e kəpiel asoli kautisi=pən e nımali nəpuə, kəmotəmei=pən e nətəmimi. Ais u, kətiəh əmə təhmen e fıfti kilo, kəni nətəmimi kəmotəuiakən e Uhgın o nahli=paiən ais iətəm təməmei=pən e lah, mətəu-inu nalpiniən u in tərəh tərəh agın.

* **16:13** “İəni eiua” u, in nati miəgəh iətəm təməhapu nıftəni məri, rəhnəpati keiu, iətəm təməghati lan e Nəh 13:11-18. † **16:15** Inu nəghatiən əuhlin. Nolıən rəha nəfəniən napən in tətəgətuən məmə iətəmimi in tatol nolıən təuvır mine mətəhtul maru o İesu nian otitəliğ=pa. Mətəu nolıən rəha nəpegiən napən tətəgətuən nolıən rəha təfəgə tərəh.

17

Pəta-ionəhan tərəh aġin

¹ Kəni əmeiko, agelo mın səpın əha kəti u kəutəmki pesin ilah səpın təmuva məni=pa kəm iəu məmə, “Va-to, pəh iəkəgətun kəm ik nalpiniən rəha pəta-ionəhan* tərəh aġin, iətəm tətəharəg=pən e nəhu tepət.

² Pətan əha, kig mın rəha nəhue niftəni ilah kəmautit, kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni ilah kəmautəmniəm nımın wain, məutapis ilah mın kəni mautilit.”

³ Kəni nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm iəu, kəni agelo təmit rəkis iəu iəkian əpəha ikin təpiə-məpiə ikin. Kəni ikin əha, iəmafı pətan əha tətəsuə e nati miəgəh ərarəuv kəti. Kəmətəi=pən nərgin mın iətəm tətəni rah Uhgın, tirəuei rəfin nıpətın, kəni rəhn-kapə təmisim ilah səpın, konu rəhnəpati ten.

⁴ Pətan əha, tatuvən e napən iətəm tol nəugi naris mine mərarəuv təhmen e kwın kəti, in təmol malə-malə e nıpətın, tətəuan nəuanati mine iəring, iətəm kəmol e aiən u kol, mine kəpiel iətəm nəhmtin tiəkis, mine nati kəti təuvir pik u, perəl.† Kəni in tatos kap kəti e nəhlmın, iətəm kəmol e aiən u kol, kəni təriəuəh e nati tərəh mın, iətəm kotamıkmik aġin e nəhmti Uhgın, kəni ilah kəha nəua noliən tərəh rəhan.

⁵ Kəni inəha e nıpənəgin, kəmətəi=pən nərgin kəti əha ikin, iətəm nıpətın tətəhluəig u, tətəni məmə,

TAUİN ƏSANƏN NAHGİN TEPƏT U PAPILON.

IN ITİ NİPƏTA-IONƏHAN MİN RƏFIN.

KƏNI IN NƏUKƏTİ NOLİƏN NATI KOTAMİKMİK AġIN MİN.

⁶ Kəni iəkəfu məmə pətan u, in tinəpis e nira nətəmimi mın rəha Uhgın, nira nətəmimi kəmautəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən İesu.

Nian iəmafı, kəni narmək təmiuvig pik pəhriən.

⁷ Kəni əmeiko agelo təməni=pa kəm iəu məmə, “?Narməm tatiuvig lankonu lan o nak? İəu iəkıtis nəghatiən oneuən e pətan u mine nati miəgəh iətəm tətəsuə-pəri lan, iətəm rəhn-kapə təmisim ilah səpın kəni rəhnəpati ten.

⁸ Nati miəgəh iətəm nəmeruh, təmətatig, kəni təsatigian rəueiu, kəni otəsuvəhiən otəri e nıpəg asoli iətəm teiuiəu aġin, kəni tinətəiu matuvən məmə Uhgın otərəkin.

“Kəni nətəmimi rəha nəhue niftəni nətəm kəməsətəiən nərgilah e nauəuə rəha nəmiəgəhiən, ilah, narmilah otıuvig pik nian okotafı nati miəgəh u, mətəu-inu əupən in təmətəmiəgəh, mətəu təsatigian əha rəueiu, mətəu in otiet pətigəm mın.

⁹ “İətəmimi otəkeikei mos neinatigian o nəhruniən nıpəti nəghatiən u. Rəhn-kapə nati miəgəh u, ilah səpın, kəutəgətun=pən nitəuət mın iətəm pətan əha tətəharəg-pəri e lah.‡

¹⁰ Kəutəgətun=pən mın kig ilah səpın. Kig faif ilah kınohiet rəkis, kətiəh tətəmiəgəh rəueiu, kəni kəti mın təsuva əhanəhiən. Mətəu nian tuva, in otəkeikei mətatig o nian əkuəkır əmə.

¹¹ Nati miəgəh u iətəm təmətatig, kəni rəueiu in təsatigian, in mın in kig kəti, iətəm tatol nəmpə eit lan, mətəu in mın in kig kəti rəha kig mın u ilah səpın, kəni tinətəiu mınatuvən e naunun suaru kəti məmə Uhgın otərəkin mau kətiəh lan.

¹² “Rəhnəpati ilah ten iətəm nəmafı ilah, kəutəgətun=pən kig ilah ten, iətəm ilah kəsotos əhanəhiən narmənigian rəhalah. Mətəu ilah okəpanotos nıpətiən məmə ilah kig mın, motarmənig ilah nati miəgəh, mətəu o nian əkuəkır əmə.

* 17:1 Pəta-ionəhan, nıpətın pətan rəha suaru. † 17:4 Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin.

‡ 17:9 Nətəmimi tepət nıkilah təhti məmə nati u tətəgətun Rom, in kəmuvləkin-pəri e nitəuət ilah səpın lan.

¹³ Nətəligiən rəhalah kətiəh əmə o nəfəniən rəhalah nəsanəniən mine nepətiən kəm nati miəgəh.

¹⁴ İlah okotəluagin ilah Nəti Sipsip, mətəu Nəti Sipsip otol win e lah, mətəu-inu Nəti Sipsip in İərməniğ rəha İərməniğ mın, mine Kig rəha kig mın. Kəni in otuva ilah mın nətəmi mın u təmitəpın ilah, kəni ilah kautəhtul əskasik e rəhalah nəhatətəiən.”

¹⁵ Kəni əmeikonu, agelo təni=pa mın kəm İəu məmə, “Nəhu mın u nəmafı, İətəm pətə-ionəhan tətəharəg-pəri e lah, tətəgətun=pən nətəmimi nılosilah tol pısın pısın, nımənin nətəmimi, kəntri mın, mine nəghatiən pısın pısın mın.

¹⁶ Nati miəgəh mine rəhnəpati ilah ten İətəm nəmafı, ilah okotəməki e pətə-ionəhan u. Kəni ilah okotərəkin in, motol in taiu piəpiə. İlah okoton nıpətin kəni motuvan aru nıpətin e niğəm.

¹⁷ Okotol lanəha, mətəu-inu Uhgın təmələhu=pən nati u e nıkilah, məmə okotol nətəligiən rəhan, kəni mol nıkilah kətiəh əmə o nəfəniən rəhalah nəsanəniən kəm nati miəgəh, məmə in otərməniğ, mətəuarus nəghatiən rəha Uhgın tuva mol nıpəhriəniən lan.

¹⁸ “Pətan əha nətafu, in taun nahgin tepət İətəm tətərməniğ e kig mın rəha nəhue nıftəni.”

18

Papilon təməmei

¹ Uərisig e natimnati mın u, İəmafı agelo kəti mın təmsipəri e neai. In tatos nepətiən asoli, kəni in tətəsiəgəpın rəfin nəhue nıftəni e rəhan nəhagəhəgiən.

² Təməmərıt əfəməh e nəuiən kəti İətəm İahgin, məmə,

“!Təməmei! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməmei!

İərmis tərah mın kınəhuva motatig İkin.

In nəuanıprasin rəha narmin tərah mın.

In nəuanıprasin rəha mənig tərah mın, kəsuniən,

İətəm kotamıkmik e nəhmti Uhgın.

³ Mətəu-inko kəntri mın rəfin kınotapis e nımın wain u, mautitəu nalməliən, mautit in.

Kig mın rəha nəhue nıftəni kəmotit mın,

kəni nətəmi kautol səlim e natimnati mın e nəhue nıftəni,

rəhalah nautə nepət rəkis e rəhan noliən İətəm

tətaumis o natimnati rəhan.”

⁴ Kəni əmeiko İəmətəu nəuiən kəti mın e negəu e neai təni məmə,

“Ohiet rəkis lan, rəhak mın nətəmimi,

məmə rəhan noliən tərah otəsələs pikiniən itəmah,

kəni itəmah nəsosian rəhan kəti nalpiniən,

⁵ mətəu-inko in tətətoriarun rəhan noliən tərah təri İuəkır əmə tek neai, mol

Uhgın təsəluən e rəhan noliən tərah mın.

⁶ Otəlpın nıtai nati təhmen e İətəm in təmöl kəm rəham nətəmimi.

Otəfən rəhan nətəouiən mau keiu.

Otiuvi rəkis nımın wain İətəm in tarfu məskasik,

rəhan nəsanəniən tepət mapirəkis İətəmi ko İətəm in təməfən kəm lah.

⁷ Pətan konu, tətətəfəri aru in, mətətəu təuvır e nautə rəhan,

mətəu rəueiu əha, əfən nətəouiən rəhan e nahməiən mine nasəkiən,

mətəu-inu tətəghati əfəri e nıkin mətəni məmə, ‘İəu kwın kəti. İkinu İətəharəg,

mətərməniğ. Səniəmə İəu pətəlimis. Ko İəsəsəkiən nian kəti.’

⁸ O nəfəriən rəhan, rəhan nalpiniən mın otələs in o nian kətiəh əmə.

In otatimis, mətətəu tərah mətəsək.

Kəni in otatig e nian İəkis o nosiən nauəniən,

kəni niğəm otus in,

mətəu-inu İərməniğ Uhgın əha, nahgin tərət,
in tətəfən rəhan nalpiniən.”

⁹ “Kəni nian kig mın rəha nəhue niftəni nətəm kəmautit kəni maustos pəti nautə mın rəhan, koteruh nəhanigəm e nigəm iətəm tatus, kəni ilah okotasək, maütətəu tərəh ohni.

¹⁰ Rəhan nahməiən otol ilah kotəgin, kəni motəhtul=pən əmə isəu məutəni məmə,

‘!Kəsi! !Kəsi o taun asoli!

!Əui, Papilon, taun iətəm tətətəsanən pik! Mətəu rəueiu agın uəha, kəmau kətiəh əmə lan, in tinatos rəhan nalpiniən!’

¹¹ “Nətəmimi kautol səlim e natimnati e nəhue niftəni, ilah mın okotasək motasək o pətan u, mətəu-inu iətəmimi kəti mın tikə o nosiən nəhmti rəhalah natimnati.

¹² İətəmi kəti mın otəsosiən nəhmti aiən u kol, mine silfə, mine kəpiel təuvir mın, mine perəl* rəhalah, kəni iətəmi kəti otəsosiən nəhmti napən təuvir u linən, mine napən təuvir u silik, mine napən u iətəm tətərarəuv, iətəm nəhmtilah tiəkis agın. İətəmimi otikə o nosiən nəhmtin nigı pişin pişin mın iətəm kəutəpien vivi, mine natimnati mın iətəm katol e rəhnəpati eləfən, mine nigı əskasik mın u nəhmtin tiəkis agın, mine prons,† mine aiən, mine kəpiel təuvir kəti u, mapil.

¹³ İətəmimi otikə o nosiən nəhmti nati nəmiəvilah tətəpien vivi mın, inu sinəmon, mine səntə, mine insens, mine frankinsens, mine fomət u mir. Nətəmimi okohkə o nosiən nəhmti wain mine oiel mine flauə mine wit rəhalah. Kəni iətəmimi otikə mın o nosiən nəhmti kau mın, mine sipsip mın, mine əhos mın, mine kat mın, mine slef mın rəhalah.

¹⁴ “Kəni nətəmimi rəha noliən səlim e natimnati mın, ilah okotasək pik, nikilah təhmə. İlah okotəni məmə, ‘Nəua uək asoli mın rəham iətəm ik rəham nətəligiən təmuvən pik lan, kəni nəmatol, ilah kinotagım motəpəh ik. Rəham nautə mın mine malə-malə mın rəham kinotagım, ko nəsos mınıən ilah.’

¹⁵ Nətəmimi kautol səlim e natimnati mın rəhalah kəm pətan u, maustos nautə asoli mın lan, ilah kautəhtul=pən isəu ohni, məutərəmrumın o rəhan nahməiən. İlah nikilah otəhmə kəni kotasək motasək əfəməh,

¹⁶ motəni məmə,

‘!Əui, kəsi! Taun əsanən iətəm tətəmatuvən e napən təuvir mın u linən, iətəm tatol nəugi naris mın tətərarəuv mine, kəni matol malə-malə e nişin tətəuan nəuanati mine iəring, iətəm kəmol e aiən u kol, mine kəpiel mın nəhmtin tiəkis, mine nati təuvir mın u perəl mine.

¹⁷ Mətəu rəueiu agın uəha, kəmau kətiəh əmə lan, kəmərəkin rəfin nautə asoli mın rəhan.’

“Kəni əmeikonu nətəmi kautələs negəu mın rəfin, nətəmi kəutəliuək e negəu, mine kiru mın rəha negəu, mine nətəmimi rəfin iətəm kautos məni rəhalah o natigian e nəhue nitəhi, ilah okotəhtul=pən isəu ohni.

¹⁸ Nian kotafu nəhanigəm lan tatuəu, kəni ilah okotəni məmə, ‘!Kəşhiən taun kəti tətəsanən təhmen e taun asoli u!’

¹⁹ Kəni ilah okotətu rəhn-kapə lah e niməulul, tətəgətun=pən məmə nikilah tətəhmə, kəni motasək pik məmə,

‘!Əui, kəsi! !Taun asoli u iətəm nətəmimi rəfin iətəm kautos negəu mın itəhi, ilah rəhalah nautə təmepət e rəham natimnati!

Mətəu rəueiu agın uəha, kəmau kətiəh əmə lam, kəmərəkin agın ik.’

²⁰ !Mətəu itəmah e negəu e neai, itəmah nətəmimi rəha Uhgın, mine aposil mın mine iəni mın,

* **18:12** Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin. † **18:12** Prons in aiən kəti, mətəu rəhan kalə təhmen e kol.

itəmah nikitəmah təkəikei magiən,
mətəu-inu Uhgın təmos rəkis neim e təmah mələhu=pən o pətan u!”

²¹ Kəni əmeiko, agelo əsanən kəti təmələs kəpiel asoli kəti, matu=pən e nahgin rəfin əpəha itəhi, kəni məni məmə,
“Kəməraki=pən lanəha Papilon Əsanən Nahgin Təpət əpəha itəhi.

Kəni okol in təsəhtul minian.

²² Kəni ko kəsətəu minian nəuia hap‡ mine nəpuən min, mine nəuia nahliən nau mine təui u ikin u.

Iətəmini rəha nəlpəkəuiən təuvir e natimnati otikə u ikin u,
kəni okəsətəu minian nərkərikian rəha kəpiel min iətəm kətəuei əris-əris wit katol flauə lan.§

²³ Nəhagəhagiən rəha lait min ko kəsotasiə minian,
kəni ko kəsətəu minian nəuia pətan mine iərman iətəm katuol nəniəskasikian rəhalau e nian rəha marit,
mətəu-inu əpən, nətəmini u kautol səlim e natimnati rəham,
ilah kautol win e nəhue niftəni min rəfin,
kəni ik nətaugin asim nətəmini e kəntri pisin pisin min məmə kəhuva o rəham narməniğin, e noliən masig rəham.

²⁴ Taun asoli u Papilon in təmos nəlpiniən
mətəu-inu kəmatiuvu nira iəni min mine nətəmini min rəhan Uhgın ikin min rəfin e nəhue niftəni.

Nipəhriənian, nira nətəmini rəfin nətəm kəmoəhamu ilah,
in tətətig e taun asoli u.”

19

Nətəmini ilis e negəu e neai kəmotəni-vivi Uhgın

¹ Uərisig e nəghatiən rəha agelo kəha, iəkətəu nəuiən asoli kəti təhmen e nətəmini təpət təpət kəutagət əfəməh, əpəha e negəu e neai, mautəni məmə,
“!Aleluia! !Pəh kotəni-vivi İərməniğ!

!In Uhgın u, təmosmiəgəh itah!

Nəpətiən əhagəhag mine nəsanəniən in rəhan pisin əmə,

² mətəu-inu nakiliən rəhan in təhruahru pəhriən.

Rəhan nəghatiən tinoh rəkis pəta-ionəhan u, iətəm təmit əpnəpin nətəmini,
kəni tinətalpin nira rəhan noluək min.”

³ Kəni kəmotagət əfəməh min motəni məmə,

“!Pəh kotəni-vivi İərməniğ Uhgın! Nəhanigəm e niğəm iətəm tatus pətan u,
tətəri tətəri naunun tikə.”

⁴ Nətəmi asoli nətəm kəmotəhuitən min ilah tuenti-fo, mine nati miəgəh ilah kuvət, kəmotasiəulin nəulilah kəm Uhgın. İlah kəmotəiuiəu, nipənəgilah tek niftəni, motəfaki kəm in, iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, mətərməniğ. Kəni ilah motəni məmə,

“!Əuəh! !Pəh Kotəni-vivi İərməniğ!”

Marit rəha Nəti Sipsip

⁵ Kəni əmeiko, nəuiən kəti təmsi=pən əpəha e jeə rəha kig, mətəni məmə,

“!Otəni-vivi Uhgın rəhatah!

!İtəmah rəhan noluək min rəfin, otəni-vivi in!

!İtəmah u, nəutisiai, mautəgin e Uhgın, otəni-vivi in!

‡ 18:22 Hap in nati kəti katoh o naniən nəpuən, təhmen e kitar. § 18:22 Aupən ikin, kəmos kəpiel keiu, mətələhu=pən nikitə wit e nəlugilau mətəuei əris-əris nikitə wit lan məmə otol niauin mol flauə lan. Suaru kəti o nəuhliən fes u məmə, “kəni okəsətəu minian kəkəh nien.”

!Nati əpnapın nəmә itəmah nautos nepətiən asoli mın, o nətəmi əpnapın əmə, mətəu otəni-vivi Uhgın!”

⁶ Kəni əmeiko iəmətəu nəuia nati kəti təhmen e nətəmimi tepət kəutagət, kəni məhmen mın e nitəhi iətəm tatem nəuanaluəluə, mine kaluəluə tətətipərəh atıperəh motəni məmә,

“!Pəh kotəni-vivi İərməniğ!

Mətəu-inu İərməniğ Uhgın rəhatah, Nahgin Tepət PİK Agın, in tınətarməniğ.

⁷ Pəh nikitah təriauəh e nagianian,

kəni motəni nıpəhriəniən e rəhan nepətiən,

mətəu-inu tinuva e nian əhruahru rəha marit rəha Nəti Sipsip.

Kəni rəhan pətan tətəhtul maru mətəhtahnin əmə.

⁸ Kəni Uhgın təməfən napən təuvir kəm in, məmә otuvən lan.

Napən təuvir u linən, tətoraip-oraip, məruən.”

(Napən təuvir u linən, tətəgətun=pən nolian əhruahru rəha nətəmimi rəha Uhgın.)

⁹ Konu agelo u, təni=pa kəm iəu məmә, “Ətei rəkis natimnati mın u. ‘Nətəmi mın u inu nətəm kəmauin e lah məmә okəhuvən e nauəniən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilah okotatig e nəuviriən pəhriən.’ ”

Kəni matig məni məmә, “Nəghatiən mın u, ilah nəghatiən pəhriən rəha Uhgın.”

¹⁰ Təməni lanəha, kəni iəmisin=pən nəulik e nəhlkin, meiuaiu, nıpənəgək tek niftəni, məmә iəkəfaki kəm in. Mətəu in təni=pa kəm iəu məmә, “!Səfakiən kəm iəu! Kilau mın ik ioluək mil əmə, kitah piam mın nətəm ilah kautəhtul əskasik o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir rəha İesu. Əfaki əmə kəm Uhgın, mətəu-inu nəhtul-pətigəmiən rəha İesu, in nəukəti nəghatiən mın rəha iəni mın.”

Iətəm təmasuə e əhos kəruən

¹¹ Kəni əmeiko iəkəfu negəu e neai təmerəh, kəni mafu əhos kəruən kəti. Iətəm tətasuə-pəri lan, nərgin ko, “Iətəmi Kəhrun Nəhatətə Əskasikiən Lan, kəni in Nıpəhriəniən.” In tətəmәu, kəni mətəfən nalpiniən kəm nətəmimi e nolian iətəm təhruahru əmə.

¹² Nəhmtin təhmen e nəmnamı niğəm, kəni kəməfəfau=pən kəfəfau tepət tepət e rəhn-kapə, kəfəfau mın u, ilah kəfəfau mın rəha kig asoli agın. Kəmətei=pən nərgin kəti lan, mətəu iətəmi kəti təsəhruniən nərgin əha, in pişin əmə təhrun.

¹³ In tatuvən e napən kəti iətəm kəmel e nırə,* kəni nərgin kəha, Nəghatiən Rəha Uhgın.†

¹⁴ Kəni soldia mın rəha negəu e neai kautəhuərisig lan. İlah rəfin kəutəharəg e əhos kəruən mın, kəni mautəhuvən e napən təuvir u, linən, tərüən məuvir.

¹⁵ Iətəmi kəha, rəhan kəti əha ikın nau iətəm tatsipən e nıpəgnəuan.‡ Kəni in otətamu nətəmimi e kəntri mın e nau əha. “In otarməniğ e lah, kəni nəmtətiən rəha nepətiən u, in neim iətəm kəmol e aiən.”§ In otol təskasik agın kəm lah, təhmen əmə məmә katol e nəua krep mın iətəm nətəmimi kautevig-evig lan məmә nəhuin otaiəh kəni kol wain lan. Nolian əha inəha, Uhgın Nahgin Tepət PİK Agın tatol pətigəm rəhan niəməha asoli.

¹⁶ Kəmətei=pən nərgin e rəhan napən, mine nuvan, məmә,

KIG RƏHA KIG MİN MİNE İƏRMƏNİĞ RƏHA İƏRMƏNİĞ MİN*

¹⁷ Kəni əmeikonu iəkəsəl=pən mafu agelo kəti tətəhtul=pən e mitigar, in tətəsək əfəməh mətəni=pən kəm mənig mın iətəm kautiuvig əpəha e

* 19:13 Aes 63:1-6 † 19:13 Jon 1:1,14 ‡ 19:15 Aes 49:2; Hip 4:12; Nəh 1:16; 2:12 § 19:15 Sam 2:9 * 19:16 1Tim 6:15; Nəh 17:14

nimagəuagəu, məmə, “Əhuva, motuhapumın itəmah mın o nauəniən asoli rəhan Uhgın,

¹⁸ məmə itəmah onəkoton nəhuvegi kig mın, mine nətəmi asoli rəha soldia mın, mine nətəmi nahgilah tepət, mine əhos mın, mine nətəmi kəutasuə-pəri e lah, mine nəhuvegi nətəmimi rəfin, nətəmi səniəmə slef, mine slef mın, nətəmi kautos nepətiən asoli mın, mine nətəmi əpnəpın əmə.”

¹⁹ Kəni əmeikonu, iəkatig mafu mın nati miəgəh əpələ, mine kig mın rəha nəhue niftəni, mine rəhalah soldia mın. İlah kəmotuhapumın ilah mın məmə okotaluagin ilah iətəm tətəsuə e əhos kəruən, mine rəhan soldia mın.

²⁰ Mətəu kəmotaskəlīm nati miəgəh kəha, mine iəni eiuə mın iətəm təmatol nəmtətəniən apispis mın nian təmətatig ilau nati miəgəh. In təmatol nəmtətəni mın əha, o neiuəniən e nətəmimi mın u nətəm kautos mak rəha nati miəgəh, kəni məutəfaki kəm narmin iətəm kəmisikəuvın e niggi. Kəmotəraki=pən ilau pəti kətuəmiəgəh əmə, əpəha e nıpəgnəua nəmnamı nigəm asoli iətəm təpiəpei matuəu matəpien.

²¹ İətəm tətəsuə e əhos kəruən, təmohamu kig mın mine soldia mın rəfin e nau rəha nəluəginiən iətəm tatsipən e nıpəgnəuan kəni mənig mın rəfin kəmoton nıpətilah, moton, nərfilah tasisi vivi.

20

Kristo təmuva mol Kig kəni marmənig e nətəmimi mətəuaruspən nu uan-tausin

¹ Kəni əmeikonu, iəmafu agelo kəti tatsipəri e negəu e neai, tatos ki rəha nıpəg asoli iətəm teiuaiu agin,* mine sen asoli kəti.

² Kəni in təmaskəlīm ialkitə asoli u, sineik nuvəh əpələ aupən, in İərmis, uə Setən, kəni məlis-ərain o nu uan-tausin.

³ Təməraki=pən lan e nıpəg asoli iətəm teiuaiu agin, kəni mahtipəsəg lan tiəkis, məmə in otəseiuə mininən e nətəmimi rəha kəntri mın mətəuarus=pən nu uan-tausin otol naunun. Nu uan-tausin otol naunun rəkis, okəkeikei kerəh mın lan o nian əkuəkir mın əmə.

⁴ Kəni əmeiko, iəkafu jeə rəha kig mın nəuvein, kəni nətəmimi nətəm kəutəharəg-pəri e lah. Uhgın təməfən nepətiən kəm lah məmə ilah okotakil nətəmimi. Kəni iəkafu mın nətəmimi nətəm kəmətahtuv nentəuilah mətəu kəmotəhtul pətigəm o nəni pətigəmiən nanusiən təuvir rəha İesu mine nəghatiən rəha Uhgın. İlah kəməsotəfakiən kəm nati miəgəh mine narmin iətəm kəmisikəuvın nati miəgəh mine narmin iətəm kəmisikəuvın e niggi, kəni məsotəsiən rəhan mak e nıpənəgilah mine nəhlmilah. Kəni rəueiu ilah kəmotəmiəgəh mın, kəni məutarmənig ilah Kristo u nu uan-tausin.

⁵ Nati əha, in nair=pa mininən e nımisiən iətəm otaupən. Mətəu nətəmimi mın nəuvein nətəm kəmoħmis rəkis, ilah kəmosotə mak rəha nati miəgəh əpəha, kəməsotəmiəgəh mininən mətəuarus nu uan-tausin.

⁶ Nətəmimi mın kəha, nətəm kəmaupən kos ilah e nair=pa mininən e nımisiən, ilah okotətig e nəuviriən pəhriən, mətəu-inu ilah nətəmi asim mın rəha Uhgın. İlah okəsəhuvəniən e nəmnamı nigəm asoli, mətəu ilah okəhuva motol pris mın rəha Uhgın mine rəha Kristo, kəni ilah okotarmənig ilah mın o nu uan-tausin.

Uhgın təmol nalpiniən kəm Setən

⁷ Nian nu uan-tausin tinol naunun, okahli pətigəm mın Setən e nıpəg asoli.

⁸ Kəni in otuvən əpəha e kəugə kuvət rəha nəhue niftəni, o nətəmimi iətəm kətəni məmə Kok mine Makok,† məmə oteiuə e lah, kəni mos rəfin ilah

* 20:1 Nəh 1:18 † 20:8 Esik 38:2,9,15

moriarun ilah o nəluaginian. Ilah rəfin otepət otepət, nəmpə rəhalah in təhmen e nıpəkil əpəha e nikali nitəhi.

⁹ Ilah kəmotaliuək məhuvən isəu isəu mın mohrəuei rəfin nəhue niftəni. Kəni ilah kəmotəhtul mohtəlau e ikın nətəmimi rəha Uhgın okotatig ikın, mine taun asoli u iətəm Uhgın tolkeikei pik.‡ Mətəu nigəm kəti təmsipəri e negəu e neai, muva mus ilah.

¹⁰ Kəni kəməraki=pən e İərmis iətəm tətəfən-əfən kəm lah, kəməraki=pən əpəha e nəmnamı nigəm asoli iətəm tətəpien. İkin əha, kəməraki=pən rəkis nati miəgəh mine iəni eiua. İlahal okəhlətəu nahməian itulin e nərauiə mine lapın, naunun tikə.

Naunun nakilian

¹¹ Kəni əmeiko iəkafu mın jeə asoli kəti, təruan. Kəni kig tətəharəg-pəri lan. Nəhue niftəni mine neai kəmuagim e nəhmtin, miakə agın.

¹² Kəni əmeikonu iəkafu nətəmi kəmoħmis, nətəmi kautos nepətiən asoli, mine nətəmi əpnapın əmə. Ilah rəfin kəutəhtul aupən e jeə rəha kig u, kəni kəmeg nauəuə mın.§ Kəni kəmeg mın nauəuə kəti, inu nauəuə rəha nəmiəgəhian. Okeh nakilian rəha nətəm kəmoħmis e nauəuə mın u, kəni kınətakil ilah kətiəh kətiəh o nati ilah kəmotol.

¹³ Nitəhi təməhlman e nətəmimi kəmoħmis=pən itəhi, kəni Nımisiən mine Nəuanpən kəmuəhlman mın lah, ilah kınohiet rəkis e lau, kəni kınətakil ilah kətiəh kətiəh o nati ilah kəmotol.

¹⁴ Kəni kəmələs Nımisiən mine Nəuanpən, kəraki=pən e lau e nəmnamı nigəm asoli. Nəmnamı nigəm asoli u, in nımisiən mau keiu.

¹⁵ Nəmə kəsehian nərgi iətəmi kəti e nauəuə rəha nəmiəgəhian, kəni okəraki=pən lan e nəmnamı nigəm asoli.

21

Jerusiləm vi

¹ Kəni əmeiko iəkafu neai vi mine nəhue niftəni vi, mətəu-inu neai əuas mine nəhue niftəni əuas kınıakə. Kəni nitəhi təmikə mın.

² Kəni əmeiko iəkafu taun asim rəha Uhgın, inko Jerusiləm vi, tatsi-pəri o Uhgın e negəu e neai məteuaiu=pa. Kəmol malə-malə lan təhmen e pətan iətəm kəmol malə-malə kəm in məmə otuvən meh rəhan iərman muol marit.

³ Kəni əmeikonu iəkətəu nəuiən asoli kəti təmsipəri əpəha e jeə rəha kig mətəni məmə, “!Afə-to! Rəueiu əha, Uhgın tinol lahuənu rəhan ilah nətəmimi. In otətətig ilah mın, kəni ilah okəhuva rəhan mın nətəmimi. Kəni Uhgın əhruahru otətətig ilah mın, kəni in rəhalah Uhgın.

⁴ In otafəl rəkis rəfin nəhu nəhmtilah. Nımisiən mine nasəkiən mine nahməian mın okohkə. Natimnati nuvəh mın u, ilah kınəhuvən rəkis, ko kəsəhuva minian.”

⁵ Kig iətəm tətəharəg-pəri e rəhan jeə, təni məmə, “İatəuhlin natimnati mın rəfin kəhuva motuvi.” Kəni məni məmə, “Ətei rəkis natimnati mın u, mətəu-inu nəghatiən mın u, kəhrun narəriən e lah məmə nıpəhriənian.”

⁶ Kəni matig məni=pa mın kəm iəu məmə, “Kınol naunun e natimnati rəfin. İəu Nəukətin mine Naunun.* İəu nətuəuinian, kəni iəu iatol naunun lan. Nətəmimi nətəm kautəuəuə, iəu oiəkəfən nəhu kəm lah, nətəmimi okotəmnim məsotosiən nəhmtin. Kəni nəhu u tatsipən e nəhmti nəhu iətəm tətəri mətəfən nəmiəgəhian itulin.†

‡ 20:9 “Taun asoli u, iətəm Uhgın tolkeikei pik,” in tətəghati e Jerusiləm. § 20:12 Natimnati rəfin iətəm nətəmimi kəmotol, kəmətəi rəkis e nauəuə mın u. * 21:6 Nəghatiən əhruahru u rəha İesu, “İəu u, Alfə mine Oməkə.” Alfə ko, in letə tətəhtul aupən e alfəbit rəha nəghatiən Kris, kəni Oməkə ko, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis. † 21:6 Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

⁷ İətəmimi iätəm otatəhtul iäkis mol win e nəluaginian rəhan, iəu iäkəfan natimnati iätəm iəməni iäkis rəkis kəm in. İəu iəkuva rəhan Uhgın, kəni in otuva nətik.

⁸ Mətəu nətəmi kəutəgin, nətəmi kəsotəhtul əskasikiən e rəhalah nəhatətəian məutəpəh iəu, nətəmi kotamikmik, nətəmi kautohamu itəmi, nətəmi kautit oneuən əmə ilah mın, nətəmi kautol kləpə, nətəmi kəutəmki nərik, nətəmi kəutəfaki kəm narmı nati mın, mine neiuə mın rəfin, imalah əhruahru u in nəmnamı nigəm asoli, tatəpien ikin. Nati u, in nəmpə tu nimisiən.”

⁹ Kəni əmeikonu, agelo aupən u kəti tətəghati kəm iəu. In agelo səpin mın u kəti iätəm kəməutəmki pesin ilah səpin iätəm kotəriauəh e naunu nalpiniən ilah səpin iätəm Uhgın otol kəm nətəmimi. In təmuva məni=pa kəm iəu məmə, “Va-to, pəh iəkəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, iätəm okuol marit ilau mın.”

¹⁰ Kəni nəsanəniən rəha Narmın Rəha Uhgın təmol kəm iəu, əmeiko agelo tit rəkis iəu iəkian əpəha e nitəuət asoli kəti, nitəuət kəha, in ilis ilis pəhriən. Kəni in tətəgətun kəm iəu Taun Asim rəha Uhgın u, Jerusiləm vi, iätəm təmsipəri o Uhgın əpəha ilis e negəu e neai.

¹¹ In təhagəhag e nepətiən rəha Uhgın. Tatipitipit təhmen e kəpiel təuvir kəti u jaspə, iätəm təhlan məhmen e kilas.

¹² Nikalin təfəməh məri ilis, mitalau e taun, ket lan ilah tueləf. Nagelo mın tueləf kautəhtul o ket mın u. Kəmətəi=pən nərgi nəuaniləuis rəha nenəti Isrel ilah tueləf e ket mın u.

¹³ Ket kisil e nikalin pah ikin, ket kisil mın e nikalin pahav ikin, ket kisil mın e nikalin pesi ikin, kəni ket kisil mın e nikalin pari ikin.

¹⁴ Nəukəti nikali taun u kəmotəhtul pəri e kəpiel asoli ilah tueləf. Konu kəmətəi rəkis=pən nərgi tueləf aposil rəha Nəti Sipsip e kəpiel mın u.

¹⁵ Agelo iätəm tətəghati kəm iəu, in tatos nati kəti kəmol e aiən u kol, o nosiən mak rəha taun əha, mine ket mın, mine nikalin rəhan.

¹⁶ Taun u, kaugə lan kuvət. Mak rəha nikalin mın rəfin kotəhmen əhmen əmə. Taun əha təfəməh, kəni mak rəha nikalin mın rəfin mine nəfəməhiən rəhan, ilah rəfin tueləf-tausin (12,000).‡

¹⁷ Nikalin u, tikimkim, mak rəhan nəhlmin uan-hanrit-fote-fo (144).§ Agelo əha, təmos mak lan e nolien rəha nətəmimi, nətəm ilah kautos mak lanəha e nati.

¹⁸ Nikalin u, kəmol e kəpiel təuvir u jaspə, kəni kəmol taun e aiən u kol, in əmə in əmə. Kəni kol u in təuvir, in təhlan məmə kilas.

¹⁹ Kəpiel mın iätəm kəmuvləkin nəukəti nikalin lan, kəmol malə-malə e lah e kəpiel təuvir mın. Kəmotəpən motəlin=pən kəpiel təuvir mın u jaspə; kəni nəmpə tu lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u safaiə; kəni nəmpə tri lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u akat; kəni nəmpə fo lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir mın u emirəl.

²⁰ Nəmpə faif lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u oniks; kəni nəmpə sikis lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u kanilian; kəni nəmpə səpin lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u krisolait; kəni nəmpə eit lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir

‡ **21:16** Nəghatiən əhruahru təni məmə “tueləf-tausin (12,000) statia,” təhmen e tu tausin tu-hanrit-tuenti kilomitə (2,220 km). Mak əhruahru rəha nəfəməhiən səniəmə nati kəti, mətəu nəmpə u 12,000, nipətin əha ikin. Nətəmimi nəuvein kotəni məmə nəmpə u tətəgətun məmə taun u in iahgin iahgin kəni təuvir pik agin, məhruahru agin. Nətəmimi nəuvein kəutəni məmə nəmpə u tətəgətun nətəmimi rəfin agin rəha Uhgın. $12,000=12\times 1,000=12\times 10\times 10\times 10$. Nəmpə mın u 12 mine 10, ilau nəmpə kətuəgətun nati təuvir əhruahru agin kəti. Afın-to Nəh 7:8. § **21:17** Mak u “nəhlmin uan-hanrit-fote-fo (144)” təhmen e sikiste-faif mitə (65 m). “Nəhlmin,” in mak tətuəuin e nəuanəhlmin mətəuarus nikinəhlmin, təhmen e 500 cm. $144=12\times 12$. Nəmpə u 12 tətəgətun nətəmimi rəha Uhgın. Kəni mine nəmpə u 144 tətəgətun nətəmimi rəfin agin rəha Uhgın.

u malakait; nəmpə nain lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u topəs. Kəni nəmpə ten lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u kalsetoni; kəni nəmpə lepın lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u takuoēs; kəni nəmpə tueləf lan, kəmotəlin=pən kəpiel təuvir u ametis.

²¹ Ket asoli mın u kəmol e perəl ilah tueləf. Kəmol ket kətiəh kətiəh e perəl* kətiəh kətiəh. Kəni suaru mın əpəha imə e taun u, kəmol e aiən u kol in əmə in əmə, təhlan vivi, təhmen e kilas.

²² İkin əha, iəməsafuiən nimə kəti okətəfaki ikın kəm Uhgın, mətəu-inu Uhgın əmə, iətəm Nahgın Tepət Pık Agın, mine Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakiən.

²³ Kəni ikın əha, nikitəmi təsəhtiən mıtigar mine məuiğ, mətəu-inu nepətiən əhagəhag rəha Uhgın in tətasiəgəpın rəfin taun u, konu Nəti Sipsip kəha, in lait rəhan.†

²⁴ Kəni kəntri mın e nəhue niftəni okotaliuek e nəhagəhagiən rəhan, kəni iərməniğ mın rəha nəhue niftəni okəhuva, kəni motos rəhalah nautə təuvir mın, məhuva e nisaiəni motələhu e taun u.

²⁵ Kəsasiğigian e rəhan ket mın nian kəti, mətəu-inu lapın tikə ikın əha.

²⁶ Nətəmiimi e kəntri pisin pisin mın e nəhue niftəni, okotos nautə təuvir mın rəhalah, ilah okotəmki məhuva o nisaiiən, motələhu e taun u.

²⁷ Mətəu natimnati mın iətəm kotamıkmık e nəhmti Uhgın, mine nətəmiimi nətəm kautol nati iətəm tol naulisiən, mine nətəm kəuteiuə, nətəmi mın u ko ilah kəsəhuvəniən imə e taun asoli u. Nətəmi mın əmə ko nətəm kəmətei rəkis=pən nərgilah e nauəuə rəha nəmiəgəhiən iətəm Nəti Sipsip tatos, ilah əmə kəha kotəhrun nuvəniən imə.

22

Nəhu miəgəh

¹ Kəni nian agelo təməgətun rəkis taun vi kəm iəu, kəni təməgətun mın nəhu miəgəh kəm iəu iətəm tətaiu. In təhlan təhlan təhmen e kilas. Tatsi=pən əpəha e jeə rəha Uhgın mine Nəti Sipsip,

² maiu matuvən mətələs nəlugi suaru asoli rəha taun u. Nigi rəha nəmiəgəhiən tətəhtul u e nıkalkali nəhu u, in tətəuə mətəu tueləf e nu mın rəfin, e məuiğ mın rəfin. Kəni nətəmiimi e kəntri mın rəfin kautol nimalin o nol viviən nimisiən.

³ Nati tikə agın ikın əha iətəm təkeikei mos nalpiniən rəha Uhgın. Kəni jeə rəha Uhgın mine Nəti Sipsip in əha ikın əha, kətuarməniğ ikın. Kəni rəhan noluək mın okotəfaki kəm in.

⁴ İlah okotafu nəhmtin,* kəni okətei=pən nərgin e nıpənəgilah.

⁵ Nian lapın otikə. Nıkilah otəsəhtiən lait kəti o nasiəpəniən lan, kəni nıkilah otəsəhtiən mın nəhagəhagiən rəha mıtigar, mətəu-inu İərməniğ Uhgın in lait rəhalah. İlah okotarməniğ itulin, naunun tikə.

⁶ Kəni agelo təni=pa kəm iəu məmə, “Nəghatiən mın u inu, kəhrun narəriəniən e lah məmə nıpəhriəniən. İərməniğ Uhgın təməni=pən kəm rəhan iəni mın aupən natimnati mın iətəm okəpanəhuva, kəni in təmahli=pən rəhan agelo məmə otəgətun kəm rəhan noluək mın natimnati mın iətəm otəsuvəhiən təkeikei muva.”

⁷ Kəni əmeiko, İesu təməni məmə, “! Otətəlig-to! ! Otəsuvəhiən iəkiet pətiğəm=pinə! Nətəmi mın u nətəm kəutaskəlim mautol nəghatiən iətəm Uhgın təməni pətiğəm aupən e nauəuə u, ilah okotatig e nəuviriən pəhriən.”

⁸ İəu Jon, iəu u iəmətəu kəni mafu natimnati mın u. Kəni nian iəmətəu kəni mafu rəkis ilah, kəni iəmisin nəulik e nəhlki agelo iətəm təmit iəu muvən

* 21:21 Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin † 21:23 Aes 60:19 * 22:4 Mat 5:8; 2Kor 4:6

mətəgətun ilah kəm iəu. Kəni iəmeiuaiu, niyənəgək tek niftəni, məmə iəkəfaki kəm in.

⁹ Mətəu in təni=pa kəm iəu məmə, “!Səfakiən kəm iəu! Kilau min ik u ioluək mil əmə rəha Uhgın, kitah piam min u iəni min, mine nətəmi min u nətəm kəutaskəlīm nəghatiən min e nauəuə u. !Əfaki əmə kəm Uhgın!”

¹⁰ Kəni in təməni=pa kəm iəu məmə, “Suvan-ərainiən nati kəti e nauəuə u məmə otaskəlīm tiəkis, mətəu-inu natimnati min u, otəsuvəhiən, kohiet pətigəm=pa.

¹¹ Nətəmi kautol nərahiən, pəh ilah kotəkeikei mautol nərahiən. Nətəmi rəhalah nətəligiən tamikmik, pəh ilah kotəkeikei e nətəligiən amikmik rəhalah. Mətəu nətəmi kotəuvir, pəh ilah kotəkeikei e noliən əhruahru. Kəni pəh nətəmi asim rəha Uhgın, okotəhruahru nian rəfin, motəkeikei e nasimiən rəhalah.”

¹² Kəni Iəsu tatig məni min kəm iəu, “!Afu-to! !Otəsuvəhiən iəkuvnə! Kəni iatos rəhak nətəuiən təuvir kəni iəkəfən kəm nətəmimi min rəfin u, titəu=pən natimnati min iətəm ilah kəmotol.

¹³ Iəu Nəukətin mine Naunun.† Iəu iəmaupən matig, kəni iəu oiəköl naunun ağin. Iəu nətəuiniən, kəni iəu iatol naunun lan.

¹⁴ “Nətəmimi nətəm koteikuas e rəhalah napən tərüən, ilah okotatig e nəuviriən pəhriən, məmə inu, okegəhan e nepətiən kəm lah məmə kotun nəua nigı rəha nəmiəgəhiən, kəni məhuvən=pən e ket min rəha taun u.

¹⁵ Mətəu nətəmimi nəuvein min əha ikın nətəm ko kəsəhuvaiən imə. Ilah u, nətəm kotamikmik, mine nətəmi min ko nətəm kautol kləpə mine mautəmki nərik, mine kautit oneuən ilah min, mine mautohamu itəmi, məutəfaki kəm narmi nati min, mine nətəmi rəfin nətəm kətolkeikei neiuəiən.

¹⁶ “Iəu Iəsu, iəmahli=pinə rəhak agelo məmə otəni pətigəm natimnati min u kəm niməfaki min. Iəu u, Nəukəti Təfit, mətəu Nəuaniləuis min rəhan. Iəu iəkəhmen e məhau u fətukai iətəm tətasiə vivi.”

¹⁷ Narmın Rəha Uhgın ilau Pətan rəha Nəti Sipsip kətuəni məmə, “!Va!” Kəni pəh nətəmi min u kotətəu, ilah min kotəni məmə, “!Va!” Iətəmimi pəh iətəm tətəuəuə, pəh in tuva. Kəni iətəmimi pəh iətəm in tolkeikei, pəh in otəmniəm nəhu miəgəh kəsosiən nəhmtin.‡

¹⁸ Iəu Jon, iətəghati əskasik mətəni kəm nətəmimi nətəm kəmotətəu nəghatiən rəha Uhgın iətəm tətətig e nauəuə u. Nəmə iətəmimi kəti tətəuəuə aru nəghatiən kəti rəhan e nauəuə u, Uhgın otəfən nalpiniən min u nauəuə u tətəghati, kəni miəpən=pən e nalpiniən rəha iətəmi u.

¹⁹ Nəmə iətəmimi kəti tatos rəkis nəghatiən nəuvein e nauəuə u, Uhgın otos rəkis nəuviriən min iətəm nauəuə u in tətəghati lan məmə rəha iətəmimi u. Inu, nəua nigı rəha nəmiəgəhiən, kəni məsegəhaniən məmə otatig e taun asim əha.

²⁰ Iətəmimi iətəm tətəni pətigəm natimnati min u, təni məmə, “Əuəh, otəsuvəhiən iəkuvnə.”

!Əuəh! Va-tə İərməniğ Iəsu.

²¹ Pəh Uhgın tətəti e nəuviriən rəha İərməniğ Iəsu tuvən kəm nətəmimi rəhan. Pəh otol lanəha. Əuəh.

† 22:13 Nəghatiən əhruahru u rəha Iəsu, “Iəu ko, Alfə mine Omekə.” Alfə ko, in letə tətəhtul aupən e alfəbit rəha nəghatiən Kris, kəni Omekə ko, in letə iətəm tatol naunun lan, təhmen e A mine Z e Inglis.

‡ 22:17 Aes 55:1; Jon 7:37

**Nauəuə Asim Rəha Uhgın
Nəmtətian Vi
Nauəuə Asim Rəha Uhgın Nəmtətian Vi
White=sands Tanna**

TIKSINƏRI

əhgi=pən, nəhgi-pəniən Nəhgi-pəniən in noliən kəti nətəm Isrel kəmautol nuvəh muva mətəuarus=pa u rəueiu. Tol pisin e kastim rəha nətəm Entəni. Aupən agin, Uhgın təmol nəniəskasikiən kəti ilau Epraham məmə in rəhan Uhgın, kəni Epraham mine namipin min ilah nenəti Uhgın min. Uhgın təməni=pən kəm in mine namipin min mine rəhan min noluək min məmə okəkeikei kəhgi=pən ilah. Okəkeikei kəhgi=pən ilah kol məmə nəmtətian kəti məmə ilah kotaskəlim mautegehən e nəniəskasikiən əha. Kəni noliən rəha nəuaniləuis min rəha Isrel, nian rəfin ilah kotaskəlim əskasik nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmol kəm rəhalah kəha tərəh. Nian suakəku iərman kəti tair mos nian eit, kəni kəhgi=pən, katətei katol mak lan tətəgətun məmə in nəuaniləuis kəti rəha Epraham. Kəni in min otaskəlim nəniəskasikiən əha rəha Uhgın. Kəni kətauin e nərgin. Afin e Jenesis 17.

Nian Iesu Krısto təmuva, natimnati min u təməuhlin. Nəhgi-pəniən təsoliən məmə iətəmi kəti in təhruahru e nəhmti Uhgın. Mətəu nian iətəmi kəti tətəhatətə e Iesu Krısto, kəni in tətəuva iətəmimi kəti rəha Uhgın. Mətəu nəfaki min nəuvein u ilah nətəm Isrel, ilah kəmautəni əhanəh məmə Nanihluə min okəkeikei kəhgi=pən ilah məmə ilah okotəhruahru e nəhmti Uhgın. Aposil Pol təmə, kəpə. Iətəmi kəti tətəuva mətəhruahru e nəhmti Uhgın nian in tətəhatətə əmə e Iesu Krısto.

aposil In iətəmi kəti iətəm Uhgın təmahli=pa o nəni pətigəmiən rəhan nəghatian, təhmen e iəni əhruin. (Mat 10:1-4; Mak 3:13-19; Luk 6:12-16) Iesu təmauin e nətəmimi min nəuvein məmə ilah okotaliuək ikin pisin pisin min e nəhue niftəni. Uək kisil rəha aposil min: 1. Ilah kəmoteruh e nəhmtilah məmə Iesu in təmimis məmiəgəh min e nimisiən. 2. Ilah kəmotəni pətigəm Nanusiən Təuvir, kəni kəmotətəuvin niməfaki vi min, kəni nian tepət, ilah kəmotol nati apispis min. 3. Ilah kəməhuva nətəmi asoli min rəha niməfaki, kəni mautəni nəgətunian əhruahru mine noliən rəha niməfaki.

Nian Iesu təməmiəgəh min e nimisiən, təmuva meruh Pol, kəni mauin lan məmə in otos uək rəha aposil. Nətəmimi kətiəh kətiəh min əha ikin təhmen e Panəpəs iətəm nətəmimi kətauin e lah məmə aposil, nati əpnapin ilah kəməsoteruhian Iesu Krısto.

aruətuəh, naruətuəhiən Nətəm Entəni kəutol kaliku e nien məmə okotaruətuəh. Mətəu e nian rəha Iesu, nətəmimi kətaig e nəhu. Kəni inu nəmtətian kəti o nətəligian asoli kəti məmə kətafəl rəkis noliən tərəh min rəhalah.

Bokis Rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən Bokis u, in nəmtətian rəha nəniəskasikiən iətəm Uhgın təmol kəm nətəm Isrel (Eks 25:10-22; 9:4). Kəmuvləkin e timpə kəni kəhtərain e aian u kol tətəraip-oraip. Əpəha imə e bokis u, kəməhluəig=pən e kəpiel mil iətəm kuepin-epin, kəmətei rəkis=pən Lou ilah ten e lau. Kəni kəməhluəig=pən e pıret nəuvein iətəm Uhgın təməfən kəm lah iətəm kətəni məmə “mana” (Eks 16:31-33). Kəni kəməhluəig=pən e kasikin rəha Eron (Hip 9:4).

Nian nətəm Isrel kəməhiet ikin kəti məhuvən əpəha ikin kəti min, kəni ilah kəmotələs bokis u. Nian kotatig ikin kəti, kəni kotələhu=pən bokis e Nima Tapolin Asim. Bokis u mine natimnati min əha kəməfən ilah ikin imə, ilah rəfin kotasim mətəu-inu ilah nəmtətian rəha nəniəskasikiən rəha Uhgın. Nian kəmotuyləkin Nimə Rəha Uhgın əpəha Jerusiləm, kəni bokis u tınətəharəg əpəha Ikin Tasim Agin Ikin e imə Rəha Uhgın. [Eruh-to narmın e Hip 9:4, pej #/, mine map rəha Nimə Rəha Uhgın.]

dikon Iətəmi tətəsiru e uək rəha niməfaki (Fil 1:1; 1Tim 3:8,10-12; Rom 16:1).

Epikiuriən mine Sitoik İlah u nətəm Kris. İlah nəgətun min nəuvein nətəm kəutəsəl e nıpəhriənıən. Nətəm Kris tepət kəməutətəu=pən nəgətunıən rəhalah. İlah Epikiuriən kautəni məmə nəukəti nəmiəgəhiən təuvır məmə nətəmimi okotəsəl e natimnati iətəm tatol iətəmi kəti nıkin tətəgiən. İlah Sitoik kautəni məmə təuvır nəmə iətəm kəti təsətəuiən nəgiənıən mine nəhməiən e nıkin, nati əpnəpın nəuviriən o nərahıən tətuvə e nəmiəgəhiən rəhan.

Fərantə Rəha Kig Solomən İnu ikın kəti imə e Nımə Rəha Uhgın. İkin əha inəha, nian rəfin nətəmi asoli rəha nəuanıləuis min rəha İsrəl kəutəghati lan e Lou rəha Uhgın. E nian rəha İesu, kəmaharu kəpiəl titələu e Nımə Rəha Uhgın. In əha imə kəmol fərantə kəti e nıkalın rəfin. E nıkalın Is ikın, kətəni məmə Fərantə rəha Kig Solomən. Kəmol pos tepət e kəpiəl o naskəlım əskasikiən nəhgi fərantə. İkin əha, nətəmimi kautos nəhmti nati miəgəh min o nohamuiən o sakrifais min. Kəni ikın əha, kautol jenis e məni ikın. (Luk 9:45-16; Jon 2:14-16) [Eruh-to narmın e Jon 10:23, pej #/.]

Farəsi Farəsi min, mine nəgətun min rəha Lou, ilah nətəmi asoli min İsrəl e nian rəha İesu. İlah kotəhrun vivi lou min rəfin əgin iətəm Uhgın təməfən kəm Mosis. Kəni məutəgətun məmə nətəmimi kotəkeikei məutətəu=pən əskasik ilah rəfin e noliən əhruahru məhruahru vivi. Kəni kəməutəgətun noliən min mine lou min nəuvein iətəm kəmotilpın e Lou iətəm Uhgın təməfən. İlah kəutəfəri pik, kəni nıkilah təhti məmə ilah ilis e nətəmimi rəfin. Kəməutəni məmə noliən rəhalah in təuvır, mətəu ilah tepət, nıpəhriənıən nıkilah tamıkmık, kəni kəmotol təfəgə tərəh tepət. Kəmotəməki e İesu, kəni motolkeikei məmə okotohamu İesu. Afın min nəghatiən u “Satusi” e tiksınəri u.

fik, nigı u fik Nigi fik min, ilah nigı katu min e nasumiən ikın İsrəl. Nətəmimi kautun nəualah, kəni məutəharəg əhgəl pik nigı fik iuəkır o nımə rəhalah kəni məutəfaki məmə nıkilah otətəhti nəghatiən rəha Nauəuə Rəha Uhgın. [Eruh-to narmın e pej #/(PicDict p09b).]

frankinsens Nigi kəti katol səntə lan. (Mat 2:11)

hap Hap in nati kəti təhmen e kitar. Katoh o naniən nəpuən.

hat rəha nisaiiən İnu hat kəti kəmol e nımali nigı uə narmi nımali nigı kəmol e kol, kəni kətəfəfau=pən e rəhn-kapə iətəm təmol win e naiuiən. Hat kəti min, in rəha Kig iətəm kəmol e aiən u kol.

Herot E Niutestimin kətauın e nətəmimi kuvət nərgiləh u Herot.

1. *Herot Asoli* – In kig rəha nıtəni Jutiə nian İesu təmair. In təmalkut məmə otohamu İesu nian in iəpəou (Mat 2:1-22; Luk 1:5)
2. *Herot Antipas in nəti Herot Asoli* – In tətarmənig e nıtəni u Kaləli nian İesu təmətəliuək mətəni pətigəm nəghatiən rəha Uhgın matol nati apispis min. In təmol marit e pətan u Herotiəs, kəni in təmahli=pən soldia kəti məmə otətəi rəkis rəhn-kapə Jon Bəptais nian in təmətəməhli e kaləpus (Mak 6:14-29).
3. *Herot Akripə Uan* – In nəti Aristopulus u in pia Antipas. In təmol nərahıən kəm nəfaki min nian İesu tınəmiəgəh rəkis min e nımisiən. Təməhamu Jemis u pia Jon (Uək Min 12:23).
4. *Herot Akripə Tu* – in nəti Herot Akripə Uan. Uərisig Pol təmuvən Rom məmə otəhtul e kot rəha Sisə, Herot u təmətəu nəghatiən rəha Pol e kot rəha Festəs (Uək 25:13-26:19,27-32).

hisop Hisop in nigı kəti katos o naruətuəhiən e nəfakiən rəha nətəm İsrəl (Hip 9:19).

hosanə Aupən ikın, nıpəti nəghatiən u “Hosanə” təmə, “Asiru, Uhgın, osmiəgəh itimah,” mətəu e nian rəha İesu, nəghatiən u, ilah kəməutəuhlin məmə nıpətin tətəni məmə, “Əni-vivi Uhgın!”

iətəmi asoli rəha soldiə mīn E Nimə Rəha Uhgīn, soldiə mīn nəuvein kauteh vivi Nimə Rəha Uhgīn mətəu-inu nətəmimi tepət kəutəhuva mautəhuvən nian rəfin. Nəmə iətəmi kəti tatol nati tərəh kəti, mətəu ilah kotəhrun nələhu əhruahruian, kəni motəmki=pən nətəmimi nətəm kautol nati tərəh e kaləpus. Iətəm tətarmənig soldiə mīn əha, in nəuaniləuis kəti rəha pris mīn rəha Uhgīn.

Ianihluə, Nanihluə Nanihluə mīn, ilah nətəmi mīn u səniəmə nəuaniləuis əhruahru rəha Isrel. Nətəm Isrel kəutəfəri pik mətəu-inu Uhgīn təmauin e lah məmə rəhan. Kəni məsotolkeikeian Nanihluə mīn. E nətəligian rəha nətəm Isrel, Nanihluə mīn ilah rəfin kotərah, mətəu-inu kəsotohtəu-pəniən lou rəha nətəm Isrel.

Iesu Nipəti nərgin u Iesu təmə “iosmiəgəh,” uə “Uhgīn in iosmiəgəh rəhatah.” Uhgīn təmauin e nəti Meri məmə Iesu, mətəu-inu in otosmiəgəh nətəmimi e noliən tərəh mīn rəhalah (Mat 1:21). Nərgin mīn nəuvein rəha Iesu kətəni məmə: Iesu Kristo, Nəti Uhgīn, Nəti Iətəmimi, Nəti Tefit.

Iesu Kristo – Nian nəuvein e Niutestimin, kəutəfin “Iesu Kristo” uə “Kristo Iesu.” Nərgin mil u kətuəghati e iətəmimi kətiəh əmə, Iesu, Nəti Uhgīn. Nəmə təhro, iətəmimi u təmətei nauəuə tolkeikei məmə kitah kotətəlig e nati keiu nian kəutəfin nərgi Iesu. Nian nəuvein, nəmə kəutəfin “Iesu Kristo,” tolkeikei məmə kotətəlig e Iesu təhmen əmə məmə in iətəmimi. Nian nəuvein, nəmə kəutəfin “Kristo Iesu,” tolkeikei məmə kotətəlig e Iesu təhmen əmə məmə in “Kristo,” uə Məsaiə, iətəmimi iətəm Uhgīn təməni məmə otahli=pa.

Ikin Katilpin Niəməha Ikin rəha Uhgīn Ikin Katilpin Niəməha Ikin rəha Uhgīn, inəha, rəhn-kapə Bokis rəha Nəniəkisian Rəha Nasiruiən ilis ikin. Ikin əha, nepətiən əhagəhag mine nəsanəniən rəha Uhgīn tətətig ikin. Nətəmimi əpnəpin ko kəsəhuvəniən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okoteruh natimnati mīn u, mətəu pris asoli agin əmə. Kəni in təsuvəniən nian rəfin. Tatuvən ikin nian kətiəh əmə e nu mīn rəfin. Pris asoli agin təhrun nuvəniən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in tatos nira sakrifais kəni matuvən, kəni matol=pən nira e rəhn-kapə bokis u. Noliən əha, in nəmtətiən təuvir kəti, iətəm tətəgətun məmə nətəmimi okotəkeikei kimis o rəhalah noliən tərəh mīn. Mətəu e nira kəha rəha sakrifais, in tatilpin niəməha rəha Uhgīn (Hip 9:5). Aupən agin, nətəm Isrel kəmautol noliən əha, mətəu rəueiu, kitah kəsotohtəu-pəniən noliən u mətəu Iesu Kristo təmos nimei pris asoli, kəni təmos nimei nati miəgəh mīn iətəm kəmotohamu o sakrifais.

ikin təpiə məpiə ikin Nian kətəghati e ikin təpiə məpiə ikin e Niutestimin, nipətin təmə ikin əha, nətəmimi kohkə ikin, kəni ikin əha tasik ikin, kəni tol lanəha, natimnati nəuan nəuvein əmə tətəviə ikin.

Ikin Tasim Agin Ikin Nəuan asim agin əpəha e Nimə Rəha Uhgīn. Afin “Nimə Rəha Uhgīn” e tiksiniəri.

Ikin Tasim Ikin Nəuan kəti e Nimə Rəha Uhgīn iətəm kətuvan nati pien pien tatuvən o Uhgīn. Afin “Nimə Rəha Uhgīn” e tiksiniəri.

Isrel Jekəp in nəti Aisək mine Rəpekə, kəni Aisək in nəti Epraham. Uhgīn təmauin ərəgrəg e Jekəp mauin=pən e Isrel kəm in. Isrel u təmələs nətīn nəman ilah tueləf, kəni ilah u tīpi nəuaniləuis rəha Isrel. Ikin iətəm kəutatig ikin, kətauin lan məmə Isrel. Aupən ikin, nərgi nitəni u Kenan, kəni rəueiu nərgin kəti mīn u Paləstain.

kaməl Inu nati miəgəh kəti iətəm kətasuə lan təhmen e əhos, mətəu in iahgin mīn e əhos. Təhmen o naliuəkian əpəha təpiə məpiə ikin. Tətələs nati figəm mīn. Katol napən e nimeimein. [Eruh-to narmīn e pej #/(PicDict p3, 12).]

kaunsil Kaunsil, in kot kəti rəha Isrel. Nətəmi asoli səpinte-uan rəha Isrel kəutəharəg lan. Ilah nəuvein, pris asoli agin mīn aupən, kəni ilah nəuvein nətəmi asoli rəha Isrel, nəuvein nəgətun mīn rəha Lou uə Farəsi mīn uə Satusi mīn. Kaunsil in tətəsal vivi o natigian rəha nəuaniləuis mīn rəha Isrel.

Nian nəuvein kəutəghati e noliən rəha nəfakiən, kəni nian nəuvein kəutakıl nətəmimi nətəm kəutatgəhli lou. Pris asoli ağin in tətarmənig e nuhapuminiən mın rəhalah. Kaunsil u inu təməni məmə İesu Kristo otəkeikei mımıs, kəni mahli=pən kəm Pailət u in kəpmən rəha Rom, məmə otətu-pəri İesu e nigı kəməluau. (Mat 26:59; Mak 14:55; 15:1; Luk 22:47; Wək Mın 4:15; 5:21; 6:12; 22:30; 23:1; 24:20)

lafet rəha Nauəniən Vi kətəni məmə Pentekos Afın “Pentekos” e tiksınəri. **lafet rəha Noliən Nımauvluvl** Lafet rəha Noliən Nımauvluvl in lafet kəti tol nati ağin lan o nətəm Isrel. Lafet u, katol əpəha Jerusiləm e nitəni asoli u Jutiə. E lafet əha, nətəm Isrel kəutəhli nəua krep mine nəua olif, məutəfaki lan. Kəni ilah məutapılı e nımauvluvl mitə mitə mın. Kautol məmə nıkilah tətəhti rəhalah kəha mın nətəm kəməutatig ikin təpiə məpiə ikin o nu fote (Lev 23:33-36; 39-43; Dut 16:13-16). Nətəm Isrel tepət kəmohiet məutəhuvən Jutiə məutəhuvən e tauın u Jerusiləm məmə okotol pəti lafet u. Lafet u katol katos nian eit, kəni katol e məuig iətəm tatol sikis lan, uərisig e lafet rəha Pasova.

lafet rəha Pasova Lafet rəha Pasova in lafet asoli rəha nətəm Isrel. E lafet u, nıkilah tətəhti nian aupən ilah slef mın əpəha nitəni İjip. E nian əha, Uhgın təməni məmə otitis ilah məhlman pətigəm e lah e nitəni İjip məmə ilah okəhuvən e nitəni kəti rəhalah əmə. Uhgın təməni məmə in otahli=pən rəhan agelo məmə otohamu iərman mın nətəm kəmotəupən motair e nimə mın rəfin əha İjip, inu kəlkələh mın muvən mətəuarus iauəhli mın mine nati miəgəh mın. Mətəu in təməni kəm nətəm Isrel məmə ilah okotəkeikei motohamu nəti sipsip mın, kəni motos nıralah motol=pən e nıkali doə mın rəhalah, mine ilis ikin. Kəni nian agelo rəha nımisian oteruh nıərə, in otiuvigegəu e nimə kəha, məpəh, kəni məsohamuiən iərman kəti əha ikin. Kəni kəməni=pa lauig lan, nətəm Isrel kəmohiet İjip. Kəni Uhgın təməni məmə ilah okotol lafet kəti e nu mın rəfin məmə nıkilah otətəhti nian lapın əha. Tol lanəha, e məuig əhruahru rəhan, nətəm Isrel kəutohamu nəti sipsip mın, məutuvan, məutun pəti. (Luk 22:7-8; Eks 12:21-30; Dut 16:1-8).

lafet rəha Pıret U Is Tikə Lan Inu lafet rəha nətəm Isrel iətəm tətəupən lafet rəha Pasova. Nian nətəm Isrel kəmohiet İjip, kəmotol pıret u is tikə lan məmə ilah okotol uəhai əmə məmə okohiet İjip, mətəu-inu pıret u is tikə lan tətəpə uəhai əmə. Nati kəti mın, is in nəmtətian kəti rəha namıkmikiən, kəni ilah kəmotəraki rəfin e nimə rəhalah, təhmen e nəmtətian məmə ilah kəmotəraki rəfin e nərahian e nəmiəgəhian rəhalah. (Mat 26:17; Mak 14:1,12; Luk 22:1,7).

Lek Kaləli, Lek Taipiriəs Inu nəhu asoli əpəha pahav e nitəni u Isrel. Nəfəməhian rəhan təhmen e 22 kilomitə, kəni nepətian rəhan təhmen e 12 kilomitə. Nərgin kəti mın kətəni məmə Lek Kenesəret e Luk 5:1.

leprosi E Nauəuə Rəha Uhgın, nəghatian u “leprosi” tətəghati e nımisian pısın pısın mın rəha nılositəmi. Nımisian mın u tətərəkın nılositəmi, kəni Lou rəha Mosis tətəni məmə iətəmi kəti iətəm təmos nımisian lanəha, in tamıkmik e nəhmti Uhgın. Kəni in təkeikei matig isəu o nətəmimi rəfin. Nəmə nımisian təmikə lan, in təkeikei muvən meh pris məmə in otəni pətigəm kəm nətəmimi rəfin məmə nımisian tınikə mine namıkmikiən tikə. Afın Levitikas iətəm tepət 13-14.

Lifait İlah nətəmimi mın u kəutasıru e pris mın e uək rəhalah, kəni kautol uək pısın pısın mın əpəha e Nimə Rəha Uhgın. İlah səniəmə pris mın, mətəu ilah kautsıpən e nəuaniləuis rəha Lifai aupən təhmen əmə e pris mın.

Lou; Lou rəha Mosis Nəghatian əha “Lou,” iətəm kəmətəi asoli, nıpətin u təmə Uhgın təməfən lou mın kəmə nətəm Isrel. Nian rəfin kətəni “Lou” məmə nərgi nauəuə faif iətəm tətətig e Oltestimin, nərgilah u, Jenesis, Eksodas, Levitikas, Namba, mine Dutronome. Nauəuə mın u faif, ilah kotəhmen e nəukəti lou mın rəfin rəha nətəm Isrel.

mastət Mastət in niği kəti iətəm katol=pən nikitin e nauəniən məmə təpien vivi. Nikitin in natiəkəku ağın (Mat 13:31).

nəghatiən Kris, Aram, Hipru E nian rəha Iesu, nəghatiən Kris təhmen e Bislama rəha nətəmimi min rəfin ikin min Rom tətarməniği lan. Aupən ikin, kəmətei Niutestimin e nəghatiən Kris, kəni nəghatiən kətiəh kətiəh əmə e Niutestimin kəmətei e nəghatiən Aram (Aramaik). Nətəmimi rəfin e Isrel e nian rəha Iesu kəməutəghati e nəghatiən Aram. Kəmətei Oltestimin e nəghatiən Hipru, iətəm aupən ikin nətəmimi rəha Isrel kəməutəghati lan.

nəhgi-pəniən Afin nəghatiən u “əhgi=pən” e tiksınəri.

Nəniəskasikiən rəha Nasiruiən Nəniəskasikiən asoli keiu e Nauəuə Rəha Uhgın, kəti u kətəni məmə Nəniəskasikiən Əuas (Oltestimin) mine kəti min u kətəni məmə Nəniəskasikiən Vi (Niutestimin). Uhgın təmol Nəniəskasikiən Əuas əpəha e nitəuət Sainai. In təməni əskasik məmə in otol nətəm Isrel məmə kəhuva ilah rəhan min nətəmimi nəmə ilah okotətəu=pən əhruahru lou min iətəm in təməni kəm Mosis. Mətəu iətəmimi tikə iətəm təhrun noliən əhruahru ilah rəfin, kəni tol lanəha, iətəmi kəti tikə iətəm tuva mətəhruahru e nəhmti Uhgın e noliən rəha nitəu-pəniən lou. Nəniəskasikiən Vi tətəni məmə Iesu Kristo təmimis e niği kəməluau o noliən tərəh min rəha nətəmimi. In aru təmos nalpiniən rəhatah. Nian iətəmi kəti tətəhatətə e Iesu məmə in təmol lanəha, kəni Uhgın tatol məmə iətəmimi əha in tətəhruahru e nəhmtin, təhmen əmə məmə in təməsoliən noliən tərəh kəti. (Nəniəskasikiən Əuas – Luk 1:72, Uək 3:25; 7:8; Kal 3:17; Hip 9:1. Nəniəskasikiən Vi – Mat 26:28; Mak 14:24; Luk 22:20; Rom 11:27; 1Kor 11:25; 2Kor 3:14; Hip 7:22; 8:6-13; 10:16; 29; 12:24; 12:20). Nəniəskasikiən rəha nasiruiən nəuvein tol lanu lan: (Noa) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4; 15:9-21; 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefit) 2 Sam 7:5-16; (Isrel – in vi) Jer 31:31-34.

nətəliğiən tərəh rəha iətəmimi Nətəmimi rəfin kautol təfagə tərəh mətəu-inu nətəliğiən tərəh rəha iətəmimi tətətiğ e tah rəfin. Nətəliğiən tərəh əha tatiuvi=pən itah məmə kautol təfagə tərəh. Rəhatah nəsanəniən tikə məmə kəsotoliən təfagə tərəh motol noliən təuvir. Uhgın əmə təhrun noliən nətəliğiən tərəh rəha iətəmimi tuva mətəuə vi min. (Rom 7:5).

Nəti Sipsip rəha Uhgın Jon Bəptais təmauin e Iesu Kristo məmə nəti sipsip rəha Uhgın (Jon 1:29,36). E nian rəha Oltestimin, nətəm Isrel kəmautos nəti sipsip min mətəhuvən e Nimə Rəha Uhgın məmə pris kəti otətəhamu ilah mətəfən kəm Uhgın. In təmol sakrifais lan məmə Uhgın otafəl noliən tərəh rəhalah min. Nəti sipsip u təmos nime iətəm Isrel, mos nalpiniən rəhan. Kəni nian nira nəti sipsip təmaui, kəni nəti sipsip timis, kəni iətəmimi u təmos muva, Uhgın tətəfəl noliən tərəh min rəhan. Kətauin e Iesu məmə nəti sipsip mətəu-inu təməfən nəmiəğəhiən rəhan təhmen e sakrifais kəti iətəm təhruahru vivi, kəni sakrifais u otafəl noliən tərəh min rəha nətəmimi rəfin nətəm kəutəhatətə lan. E nauəuə rəha Nəhan-əhanian, japtə 5, Jon təmafə Iesu təhmen e nəti sipsip.

Nanihluə Afin-to “Ianihluə” e tiksınəri u.

nard Nard in nati kəti nəmiəvin tətəpien vivi, təhmen e niğiipişi.

Narməniğiən Rəha Uhgın Nətəmimi nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo kəni mautitəu=pən in, ilah nətəmimi rəha Uhgın, kəni ilah kəutəhuva mətəahgəl e narməniğiən rəha Uhgın. In kig rəhalah. In tateh vivi ilah, mətəfən natimnati kəm lah rəha nəmiəğəhiən rəhalah, matit ilah e noliən iətəm in təuvir o lah, kəni mətarməniği e lah. Aupən ağın nətəmimi rəfin kəutəhtul isəu o Uhgın mətəu-inu ilah rəfin nol təfagə min. Mətəu nian Iesu təmimis e niği kəməluau, kəni nəmiəğəh min e nimisiən, in təmol suaru vi məmə nətəmimi kotəhrun nitəliğ=pa minian o Uhgın. Nian nətəmimi kəutəhatətə e Iesu Kristo, kəni

Uhgın tatol məmə ilah kəutəhruahru e nəhmtin, matol ilah nenətin min, kəni rəueiu ilah kotəhrun nəghatiən kəm in e nəfakiən, kəni motəhrun nətəuiən nəuiən, kəni motəhrun nitəu-pəniən in.

narmi nati min E Bislama, kətəni narmi nati lanu məmə, “aedol.” Narmi nati min nəuvein kəmisikəuvin nati miəgəh min lan təhmen e kau. Kəni nəuvein kəmisikəuvin nətəmimi lan, uə uhgın əlkələh min, uə nati pisin kəti. Narmın nati in nati kəti nətəmimi kautol e nigı uə aiən kəti. Nətəmimi kautol, kəni mautəfaki kəm narmi nati min, mautol sakrifais min kəm lah məmə narmi nati otasiru e lah, nati əpnəpin in nigı əmə uə aiən əmə iətəm təsətəuiən nati, kəni rəhan nəsanəniən tikə.

naruətuəhiən Afin-to “aruətuəh” e tiksınəri u.

nasumiən rəha krep Niləuis kəti nərgin u, krep. In niləuis kəti nətəmimi kəməutərfei e nian rəha Baebol, kəni kətərfei əhanəh kətəuarus=pa u rəueiu. Nəuan tətəhiən kəni təuvir o nunian. Nian nəuvein kətətərauiə lan tasik məmə təhrun nəməhliən tuvəh nəuvein. Kəni katol wain e nəuan. İuəkir nətəmimi e nian əha ilah kəutəmnim wain. Nian rəha noliən wain, ilah kautos nəuan nati u tepət, kəni motəuvəregin=pən e nıpəg kəmol e kəpiel. Konu motevig-evig lan məmə nəhun otiet. Kəni ko, kotos pətəl min iətəm kəmol e nilosi nəni, uə nilosi nati kəmol e nəriəpig, kəni motətəlmın=pən nəhu nati u lan, konu motəharu məmə otuva mol wain lan. Nian nəuvein, kəni kəni nimə əpəha e nasumiən rəha krep. Nəfəməhiən rəhan təhmen e 5 mitə, kəni nıkalın təhmen e 2 mitə. Konu motol=pən nəhgı nimə. İətəmimi kəti otəkeikei mətəharəg əha ikın mətə nakləh min kotəkləh lan, uə nati miəgəh kəti, uə mənig tuvən imə e nasumiən. E Mat 21:33, Mak 12:1, mine Luk 20:9, İesu təməni nəghatiən əuhlin kəti mətəghati e nasumiən kəti rəha krep. İətəmi kəti təmol nasumiən kəti lanu, uərisig təhlman=pən lan kəm nətəmimi nəuvein məmə okəutəsəl vivi ohni. Nian nəuan niləuis u timarəg, ilah okotəkeikei mətəfən kəti kəm in mətəu-inu rəhan nasumiən, konu motəskəlim rəhalah nıpilgan məmə rəhalah nətəouiən. Nian kəti kotəhrun nəfəniən krep, uə wain, uə vatu. [Eruh-to narmın e Mat 21:33, pey #/(PicDict pp 3,7).]

Nauəniən Rəha Nəmtətiən Rəha İesu Uərisig İesu otimis e nigı kəməluau, in təmauin e rəhan nətəmimi kəməhuva motəuən ilah min e Lafet Rəha Pasova. Təmos pıret məgəuvahli, (e nian əha, kəsətəiən e nau, mətəu kətəghali əmə), kəni mənı məmə, “İnu təhmen e nıpətik.” Pıret u tətəgətun=pən nıpətı İesu iətəm təmimis o tah. Kəni təmos wain, kəni mənı məmə, “İnu təhmen e nırak iətəm otaiu o nosmiəgəhiən nətəmimi.” Kəni pıret mine wain, kətuəgətun=pən nımisiən rəha İesu. Kəni təməni məmə nian okotun pıret kəni motəmnim wain əha, kitah nətəmimi rəha niməfaki, kitah nıkitah otəkeikei mətəhti nımisiən rəhan e nigı kəməluau. (Mak 14:12-26; Mat 26:17-30; Luk 22:7-23; 1Kor 11:23-25). [Eruh-to narmın e Mat 26:20-29, pey #/.]

nauəuə kəmaiu-aiu E nian əha, nauəuə rəfin kəmaiu-aiu. Kotos mapepe əfəməh kəti kəni kaiu-aiu. Kəni nəmə iətəmi asoli kəti tolkeikei məmə nətəmimi əpnəpin əmə okəsotəfiniən, kəni in tuvan-ərain=pən nati kəti e nıfifin, məmə taskəlim tiəkis mapepe.

negəu e neai E Bislama, kətəni məmə “heven.” İnu ikın iətəm kitah nəfaki min okəhuvən motətig ikın kitah Uhgın o nian kəti. Negəu e neai səniəmə neai u iətəm kitah kəutəfu məuig mine məhau min lan, kəpə. Negəu e neai in ikın iətəm Uhgın tətətig ikın.

nimə rəha nuhapuminiən E tauin kətiəh kətiəh rəha İsrəl, nimə rəha nuhapuminiən əha ikın. Kəni nimə min əha, nəuan əha ikın rəha nətəmimi nətəm kəutəhapumın ilah min ikın o nəfakiən kəm Uhgın, kəni məutəfin Nauəuə Rəha Uhgın. İkin əha, kətəghati min o natimnati pisin pisin min, təhmen əmə e iməim. Nətəm İsrəl kəmotəvləkin min nimə min u e tauin min iətəm ihluə e

nītāni u Isrel, təhmen e Rom. [Eruh-to narmin e pej #/(PictDict p2)]

Nimə Rəha Uhgīn Inu ikin nətəm Isrel kəutəhuva məutəfaki ikin kəm Uhgīn. Inu əpəha Jerusiləm. Iat asoli kəti tītəlau e Nimə Rəha Uhgīn. Nətəmimi rəha kəntri min rəfin kotəhrun nuvəniən ikin. Kəni əpəha imə agin e iat u, in iat kəti min iətəm nətəm Isrel əmə kotəhrun nuvəniən ikin. Kəni əpəha imə e iat u, in iat kəti min iətəm iərman min əmə kotəhrun nuvəniən ikin. Kəni əpəha imə e iat u, in iat kəti min iətəm pris min əmə kotəhrun nuvəniən ikin. Ikin əha, kautoh nati miəgəh min, məuteikuas e lah, kəni mautil sakrifais lan e oltə. Nimə əhruahru tətətig e iat əha. Nəuan keiu əha ikin, Ikin Tasim Ikin mine Ikin Tasim Agin Ikin. Nəuan iətəm tətəupən lan, kautəni məmə Ikin Tasim Ikin. E nəuan əha, kəmotələhu=pən nati kətəharu-pəri lait lan ikin, mine tepil kəti iətəm kətəlin-pəri pīret asim min lan. Kəni kətuvan nati pien-pien ikin. Nəuan iətəm tətərisig lan, kautəni məmə Ikin Tasim Agin Ikin. Ikin əha, Bokis Rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən tətətig ikin. Pris asoli agin əmə təhrun nuvəniən ikin, kəni tətəvən ikin nian kətəh əmə e nu min rəfin, matos nīrə sakrifais kəti o noliən tərəh min rəhan, mine noliən tərəh min rəha nətəm Isrel.

Əpəha e iat asoli tītəlau e Nimə Rəha Uhgīn, nətəmimi rəha kəntri min rəfin kotəhrun nuvəniən ikin. Mətəu nətəm Isrel kəmotol u ikinu tuva məmə makit kəti, məmə nətəmimi kotəhrun nosiən nəhmti nati miəgəh min, oiel, wain, mine sol o noliən sakrifais lan. Nətəmimi nətəm kəmotəpən isəu məhuva matos məni pisin pisin min e profens min rəhalah. Tol lanəha okotəkeikei motos məni əhruahru rəha Nimə Rəha Uhgīn. Konu nətəmimi nəuvein ilah kautol bisnis e noliən jenis e məni. Nətəmimi tepət kautəpən isəu məutəhuva məmə kotol sakrifais, kəni kautəkeikei mautil nəhmti natimnati pisin pisin min. Konu inu ikin u e Nimə Rəha Uhgīn tuva məmə ikin tətəvən kəti ikin məmə kol makit ikin, nati əpnəpən məmə ikinu in ikin kəti rəha nətəmimi e nītəni min rəfin məmə kotəfaki ikin.

Kitah kəutəfin e Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; mine Jon 2:13-22 məmə ikin əha, Iesu tətəgəu pətigəm nətəmimi nətəm kəmautil səlim e nati miəgəh min rəha sakrifais mine nətəm kəmətəliuvə e məni. Nian kotol lanu lan, nəghatiən rəha iəni Səkarəea tuva matol nīpəhriəniən lan. (Sek 14:21. Afīn min e Jer 26:1-15; Hos 9:15-16; mine Mal 3:1-5).

E nu AD 66, nətəm Isrel kəmotərgəhu e kəpmən rəha Rom, kəni ami rəha Rom kəmotol win, kəni motərəkin agin Nimə Rəha Uhgīn. [Eruh-to map rəha Nimə Rəha Uhgīn e pej #/.]

noliən rəha nītənimin iətəmimi Nətəm Isrel e nian əha kəsotitənimin iətəmimi e nītəni. Ilah kəuteikuas e nīpətəlah, kəni motəveg ilah e napən u kəmotol=pən nati pien-pien u tətəpien tətəvən (Afīn-to Jon 12:7; 19:39-40), konu motəfən e nīpəg kəpiel, kəni motəhtipəsīg=pən nīpəg e kəpiel asoli kəti. [Eruh-to narmin e Luk 23:53, pej #/, mine kalə foto rəha nīpəg kəpiel.]

pauis Pauis, in bokis əkəku kəti kəmol e nīlosi kau. Kəmotətəi rəkis əlkələh nəghatiən nəuvein rəha Nauəuə Rəha Uhgīn motəvepei lan (Eks 13:1-10, 11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Nətəmimi kəmotol lanəha mətəu-inu kotolkeikei məmə okotol nəghatiən iətəm tətətig e Dut 6:8 mine 11:18. Kəni nətəm Isrel rəfin u nəman nətəm kinotos rəkis nu tatin, ilah okotol pauis min əha nian tepət, kəni nian rəfin e nian rəha nəfakiən. Kəutəlis=pən min e nīpənəg ilah mine nəhlmilah məuil. E nəghatiən Inglis, kətəni pauis əha məmə, “Phylactery.”

Pentekos In lafet kəti rəha nətəm Isrel. Ilah kautol lafet asoli əha nian ilah fifti uərisig e lafet rəha Pasova. E nian rəha Iesu, nauəniən asoli əha, in nian iətəm kətəni-vivi Uhgīn o nauəniən vi rəha nasumin. Rəueiu, kitah kautol lafet rəha Pentekos Sante mətəu-inu e nian əha Narmin Rəha Uhgīn tətəvə

mırəuei nətəmimi rəha Iesu (Uək 2:1-4; 20:16; 1Kor 16:8). [Eruh-to narmin e Uək 2, pej #/.]

perəl Perəl u, in kəpiel təuvir əpəha e niki kəuvin. [Eruh-to narmin e Mat 13:46, pej #/.]

pris Nətəmimi u, ilah suaru rəha nətəm Isrel o nuvəniən o Uhgın. Ilah kautos nəfakiən, kəni kautol sakrifais min mautoh nati miəgəh min e Nimə Rəha Uhgın o nəfəniən kəm in. Pris min nəuvein kautol uək pisin min. Nəuvein kəutasiəpən e lait min, nəuvein kəutuvan nati pien pien min.

pris asoli Inu pris kəti iətəm tətarməniğ e pris min nəuvein rəha nətəm Isrel.

pris asoli agin Inu pris kətiəh əmə iətəm in ilis e pris min rəfin. E nu min rəfin, e nian kətiəh əmə, in tatos nira sakrifais matuvən İkin Tasim Agin İkin e Nimə Rəha Uhgın məmə otafəl noliən tərəh min rəha nətəm Isrel. [Eruh-to narmin e Hip 9:7, pej #/.]

prons Prons, in aiən kəti, mətəu rəhan kalə tauieh təhmen e kol. Nian kəmətəruu əhanəh aiən, kəni kəmaupən katol natimnati e prons.

Səmeriə, iətəm Səmeriə Nətəm Isrel kəutəməki e nətəm Səmeriə. E nian əha, tiəkis o nətəm Isrel məmə okəhuvən ima nətəm Səmeriə, mətəu-inu e rəhalah nehian, nətəm Səmeriə ilah kotamikmik e nəhmti Uhgın. Nəmə okəhuvən imalah ikin, kəni ilah min okotamikmik.

sakrifais E nian rəha Oltestimin, Uhgın təməni kəm nətəm Isrel məmə ilah okotəkeiki motol sakrifais min kəm in. Sakrifais pisin pisin min. Nətəmimi kəmautol sakrifais min nəuvein o nəniən tagkiu o Uhgın o rəhan nəuviriən kəm lah. Kəni kautol sakrifais kəti məmə Uhgın otafəl noliən tərəh min. İətəmimi iətəm tatol noliən tərəh, otəkeiki mos nalpiniən, kəni nalpiniən u in nimisiən. Nian Iesu Kristo təməsuva əhanəhiən e nəhue niftəni, nətəm Isrel kəmautos nati miəgəh min mautəhuvən e Nimə Rəha Uhgın. Kəni nati miəgəh u otos nimeilah, kəni pris min okotohamu. Nətəmi əpnəpin əmə kəsotohamuiən nati miəgəh min əha, mətəu pris min əmə. Nati miəgəh min u təhmen e sipsip uə nəni uə kau iətəm təuvir. Nəmə nati miəgəh tatos niməgim uə in tatimis, kəni ko kəsotosiən o sakrifais.

Sapət Sapət in nian iətəm nətəm Isrel kəutəfaki lan. Sapət tatətuəuin e 6 klok lapin e Fraide nian mitigar tineiuiəu rəkis, muvən mətəuarus 6 klok lapin e Sarere. E Sapət, nətəmimi kəsotoliən uək kəti mine. Ilah kəutəmeig əmə. Nian u, in nian asim rəha nətəm Isrel. Nəghatiən u Sapət, e nəghatiən rəha nətəm Isrel aupən, nıpətin tətəni məmə, “əmeig.” Nian Uhgın təmol nəhue niftəni aupən, Nauəuə Rəha Uhgın tətəni məmə in təmol uək nian sikis, kəni nian tatol səpin lan, rəhan uək təmol naunun. Kəni in təməmeig. Konu tol u, in təmələhu nian tatol səpin lan e wik, məmə in nian təuvir kəti rəhan. Kəni e Lou min iətəm in təməfən kəm Mosis, in tətəni pətiğəm məmə nian tatol səpin lan, in nian asim rəhan, iətəm rəhan nətəmimi min okəsotoliən uək kəti lan. Kəni noliən iətəm nətəmimi okotəmeig e nian əha, in tətəgətun rəkis ilah məmə ilah nətəmimi rəha Uhgın.

E Niutestimin, Iesu in təməni pətiğəm məmə in Nəti İətəmimi, kəni in tepət mapirəkis nian rəha Sapət. In İərməniğ rəha nian rəha Sapət. Mətəu nətəmi asoli rəha nətəm Isrel, ilah kautol niəməha kəm in, mətəu in tatol vivi nətəmimi nətəm kəutohmis e nian rəha Sapət, kəni ilah kəmotəni məmə noliən u in uək, kəni uək təmatgəhli lou rəha nəmeigiən. Kəni matol min natimnati min nəuvein iətəm nikilah təhti məmə təsəhruahruian məmə okol e nian u.

Satusi Ilah u nətəmimi nəuvein rəha nətəmi asoli min rəha Isrel. E nian rəha Iesu, pris min tepət, ilah Satusi min. Satusi min, ilah kətol pisin e Farəsi min. E nətəliğin rəhalah, kəutəhatətə əmə e Nauəuə Min Rəha Mosis, ilah u, Jenesis, Eksodas, Levitikas, Namba, Dutronome. Kəsotəniən nıpəhriəniən e nəghatiən məmə nian kəti nətəmimi rəfin okotəmiəgəh min e nimisiən, mine nəghatiən

məmə e naunun nian, Uhgın otol nalpiniən kəm nətəmimi o noliən tərəh mın rəhalah, kəni otətəou nətəmimi o noliən təuvir mın. Kəni Satusi mın kəutəni məmə nagelo mın mine narmin tərəh mın kohkə.

Selot Selot in pati kəti rəha nətəm Isrel nətəm kotolkeikei məmə otahli pətigəm nətəm Rom, kəni Selot mın əha kautol nəluaginiən lanəha kəm nətəmi Rom.

Setən Nəghatiən u Setən, tatsipən e nəghatiən Hipru, nəghatiən rəha nətəm Isrel, kəni nipətin tətəni məmə, “tikimir.” Setən u, aupən in agelo kəti rəha Uhgın, mətəu Uhgın təmahli pətigəm in e Negəu e Neai mətəu-inu in təmətəluagin ilau Uhgın məmə in otarməniğ e Uhgın. Afin mın Aes 14:12-15; Esik 28:11-19; Mat 13:38-40; Luk 11:15; Jut 6, Nəh 12.

skopion Skopion in nati kəti təhmen e tupə əkəku kəti iətəm tətəlkəu e niftəni. Tatus iətəmi, kəni tətəhmə pik agin tapirəkis nilpat uə pitimar. (Luk 10:19) [Eruh-to narmin e pej #/.]

slef Slef in iətəmimi kəti iətəm iətəmi kəti təmos nəhmtin, kəni mətarməniğ lan. Slef tatol uək kəm rəhan iətəmi asoli, mətəu iətəmi asoli təsətəouiən in. Mətəu slef in otəkeikei mol natimnati rəfin iətəm rəhan iətəmi asoli tətəni. Iətəmi asoli rəhan təhrun noliən səlim lan, uə nohamuiən, təhmen əmə e rəhan kəti nati miəgəh.

soldiə mın nətəm kəutəhtul o Nimə Rəha Uhgın Soldiə mın nəuvein kəutəhtul o nəsal viviən o Nimə Rəha Uhgın mətəu-inu nətəmimi tepət kəutəhuva mautəhuvən nian rəfin. Nəmə iətəmi kəti tol nati tərəh kəti e Nimə Rəha Uhgın, mətəu ilah kotəhrun nələhu əhruahruian, kəni motələs iətəmi iətəm tatol nati tərəh mın məhuvən e kaləpus. Iətəmi iətəm tətarməniğ e soldiə mın əha, in nəuaniləuis kəti rəha pris mın rəha Uhgın, kəni in iətəmi asoli kəti.

tənaris E nian rəha Iesu, iətəmi kəti tatol uək nian apiəpiə kətiəh, kəni kətətəou e koin məni kəti, nərgin u “tənaris,” təhmen e 1,000 vatu.

tait Tait u tol lanu lan: Iətəmi kəti tatos nati ilah ten, nəmə pikəh uə nəuanigi uə məni. Kəni tos rəkis kətiəh e natimnati ten konu məmə təfən kəm Uhgın uə kəm iətəmi kəti. Nati kətiəh konu kəutəni məmə “tait.” Tol lanu lan məmə iətəmi kəti tatos 100 vatu, in tətəfən 10 vatu kəm Uhgın. Uə tatos 1,000 vatu, tətəfən 100 vatu kəm Uhgın. Uə tatos 10,000 vatu, tətəfən 1,000 vatu kəm Uhgın.

wit Wit in nati kəti təhmen e rais. Nian tatevia, təhmen e manuvehli kəti iətəm tatol nəuan ilis agin. Nian tiniməhtə vivi, kəni nətəmimi kotətei motəlin məmə otimətu vivi. Konu motəmki manuvehli məhuvən ikın okəhli nəualah ikın. Noliən rəha nəhliən nəua wit tol lanu lan. Kotasig kau mın kəutəliuək e lah. Kəni nəua wit tiet rəkis e nikilin. Kəni kəutəraki pəri e nəua wit məmə nimətagi otahlifu rəkis nilosilah məpəh nipətin. Kəni kəhrun nunian nəuan. Nian nəuvein, katol flauə lan rəha noliən pıret. Nian nəuvein kautuvin e sospən o noliən sup. [Eruh-to narmin e pej #/.]

Nəukəti nəghatiən min e Nauəuə Rəha Uhgın

Dick Lloyd mine Ross Webb kəmuətei

Nəghatiən tətəupən

Inu nauəuə tətəni nəukəti nəghatiən pisin-pisin min kətafin e ikin pisin-pisin min e Nauəuə Rəha Uhgın. Nəukəti nəghatiən min nəuvein kəmotispən e nauəuə u *One Hundred Bible Lessons* u Alban Douglas təmətei. Nəuvein min kəmotispən e nauəuə u *The Topical Bible Concordance* u D M Miller təmətei. Nəuvein min kəmotispən e nauəuə u *Let's Look in the Bible* u Barbara Arnold təmətei (CBM PNG 1990). Nəuvein min kəmotispən e nauəuə u *The Treasury of Scripture Knowledge* u kampani Bagster, London təmətei.

Nəukəti nəghatiən min e Nauəuə Rəha Uhgın

1. Uhgın tol mə nak
Uhgın tətəlig e natimnati, mətətəu nərahian, kəni mətəghati
Uhgın təhmen e nimətagi, in nipətin tikə
Uhgın in kətiəh
2. Nahgi Uhgın
Uhgın nətuəuinian lan tikə mine naunun lan tikə
Uhgın in tatol əmə lanko kəni mətətig itulin
Uhgın in nəukəti nəhagəhagian mine natimnati ərəfin
Uhgın u ikinu, mēne əpəha, mine ikin min rəfin
Uhgın təhrun vivi agin natimnati min rəfin
3. Noliən min rəha Uhgın
Nati nak Uhgın tatol in tatol mətəuei-pən
Uhgın in tasim agin
Uhgın in təhruahru agin
Uhgın təsalpiniən nitai təfagə rəhatah
Uhgın nikin tətəhti pik itah e rəhan nolkeikeiən
Nati nak Uhgın tətəni in otol, in matol əhruahru
4. Kətəni lanu e Uhgın; Timin, Nətin, Narmın
In tətətig naunun tikə
In nəukəti nəhagəhagian mine nəsanəniən
In nəukəti nəhruniən rəfin
Inu ikinu, əpəha, mine ikin min rəfin
In tasim agin, kəni məhruahru agin
In nəukəti nəghatiən əhruahru
In nəukəti nəuviriən
In nəukəti natigian e nikitəmi (nəməlinuiən)
5. Nəti Uhgın ko Kristo, In iətəmi Uhgın təmītəpin
Aupən aupən agin Uhgın təməniaskasik məmə otol nati u
Kristo in Uhgın
6. Kristo təmuva iətəmimi
Iesu rəhan əha ikin nəuaniləuis min
Iesu təmuva matig e nipətin
Nətəmimi kəutətəlig mine mautol natimnati, kəni Iesu təhmen əmə
7. Kristo təmimis
8. Kristo təməmiəgəh min e nimisiən
9. Kristo in tətəghati o rəhan min nətəmimi
Kristo təmegəhan e nipətin mə timis o nosmiəgəhian rəhan nətəmimi

- Kristo tətəfa nasiruiən pişin pişin min tepət
10. Kristo otuva min
?Onəhgın tuva?
?E nian əha, nati nak otiet=pa?
?Otuva əhruahru əhro lanu?
 11. Nəukəti nəniən e Narmın Asim
 12. Narmın Asim in Uhgın
Narmın Asim təhmen e nimətagi
Narmın Asim təhmen e nəhmti nəhu
 13. ?Uək nak Narmın Asim tatol e nıkalın rəhatah?
 14. ?Kotəhrun nosəhroiən Narmın Asim?
 15. Noliən pəhriən rəha Narmın Asim tətəfa o nəfəriən nəmiəgəhiən rəhatah
 16. Nəsanəniən Narmın Asim tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh u kitah
kəutəhatətə
 17. Nagelo min
 18. Setən
 19. Nətəmimi rəha Setən
 20. Nəghatiən rəha Uhgın
 21. Kitah okotəgın motisiai Uhgın əmə
 22. Suaru o noliən təfagə
 23. Nəghatiən o nimisiən rəhatah
 24. Nauməhtuliən min e nimisiən
 25. Nian asoli rəha nosiən nətəouiən o noliən təuvir uə noliən tərəh
 26. Nəmnami nigəm asoli
 27. Negəu e Neai
 28. Nəghatiən o Uhgın in tətəpəh nalpiniən təfagə
Uhgın tətələhu nəməlinuiən o nətəmimi
?Nian nəməkiən rəhatah min Uhgın otikə, kəni nati nak otuva?
Afin nəghatiən u kəni mol əhruahru nati tətəni.
 29. Nəniən o nitəligiən e noliən tərəh
 30. ?Nəmə iətəmi tələhu=pən rəhan nəhatətəiən e Iesu, kəni nati nak otuva
ohni?
 31. Nəghatiən rəha nian Uhgın təni pətigəm məmə kitah kinotəhruahru
 32. Uhgın otəfən kəm rəhan min nətəmimi nəhtul əskasikiən
Naliuəkiən məha-məha e suaru rəha nəhatətəiən o nəhtul əskasikiən
 33. Nian Uhgın tətəsal vivi o tah, ko tikimir təsərəkiniən itah
 34. Natigien e nəhatətəiən təhmen e nəluaginiən
 35. ?Nati nak kəutaliuək məha-məha ohni, kəni məutəhtahnin nak?
 36. Nəghatiən o tah o nəpəhiən nalpiniən təfagə rəha nətəmimi kautol e tah
Suaru nak okotohtəu=pən o nəpəhiən nalpiniən rəhalah təfagə
 37. Nəghatiən o nuərisigien e Iesu
 38. Nəghatiən o natigien u tasim
 39. Nimənin min rəha Iesu
 40. Nəghatiən o nəfaki min, nətəm kəutəsal mine nətəm kautol uək
 41. Nəpəhiən nətəligiən mine nautə rəha nəhue niftəni, mine natigien u
iətəm in tasim
 42. Nəghatiən o naliuək kaliniən e təfagə tərəh
 43. ?Kotəhro lanu motaliuək kalın e nəfən-əfəniən?
 44. Nəghatiən o nəgəu əhruahru iəfaki kəti u rəhan natigien tekəu
 45. Nəfakiən kəm Uhgın
 46. Suaru rəha Uhgın o nitəu-pəniən
 47. Suaru rəha nəuia Uhgın
Iesu təmol əhruahru nəuia rəhan tatə
Nətəmimi kəutəhatətə pəhriən okotol min lanəha
 48. Kitah okotolkeikei Uhgın mine Iesu

49. Suaru rəha nəfəniən mənə
 50. Suaru rəha nəfəniən e nikin agiən
 Uhgın in nəukəti nəfəniən e nikin agiən
 Kəni nətəm kəutəhatətə okotol təhmen əmə, kotohtəu=pən suaru əhmen
 əmə
 51. Təmə Uhgın təfa nati təuvir əkəku kəti kəm tah, nikitah otagiən əmə ohni
 52. Nikin agiən
 53. Nəghatiən o nəniən tagkiu o Uhgın
 54. Okəsotəginian
 55. Nətəm kəutəhatətə okotos nahməiən o nəhatətəiən rəhalah
 56. Nəgiəniən e nian rəha nərahian
 57. Nimiəniən mən
 58. Nəghatiən o nəghatiən iətəm tatsipən e nohlitah
 Nəghatiən təuvir
 Nəghatiən tərəh
 Nəghatiən eiuə
 59. Kitah nəfaki mən okəsotəlpahian motol pək uək
 Nəghatiən o nətəm kəutəlpah
 60. Nəmiəgəhian o natigian rəha iərman mine pətan u kəmuol marit
 61. Fəmlə mən okotəhratig lanu
 62. Nəghatiən o Uhgın u tətərmənig kəni mətəsal vivi o uək
 63. Nəghatiən o nolian o nepətiən mine natigian e nisaiian
 64. Nəghatiən o nosian nətəlig təuvir
 65. Nəghatiən o iəni eiuə mən
 66. Nəniəskasikian mən nəuvein rəha Uhgın
 Uhgın təseiəniən – nati nak təməni məmə otol, in tatol
 Nəghatiən o nati asoli mən nəuvein Uhgın təməni məmə otəpanol
 Natimnati mən nəuvein Uhgın təməniəskasik məmə otol kəm tah

Fes mən rəha nəukəti nəghatiən mən

1. Uhgın tol mə nak

Jen 1:1	Jon 1:18	1Jon 4:12	Eks 33:20
Jon 17:3			

Uhgın tətəlig e natimnati, mətətəu nərahian, kəni mətəghati

Uək 14:15	1Təs 1:9	Sam 94:11	Jer 10:10
-----------	----------	-----------	-----------

Uhgın təhmen e nimətagi, in nipətin tikə

Jon 14:15	1Tim 1:17	1Tim 6:16	
-----------	-----------	-----------	--

Uhgın in kətiəh

Dut 6:4	Aes 44:6		
---------	----------	--	--

2. Nahgi Uhgın

Uhgın nətuəuinian lan tikə mine naunun lan tikə

Sam 90:2	1Tim 1:17	Jen 1:1	
----------	-----------	---------	--

Uhgın in tatol əmə lanko kəni mətatig itulin

Jen 1:17	1Saml 15:29	Mal 3:6	
----------	-------------	---------	--

Uhgın in nəukəti nəhagəhagiən mine natimnati ərəfin

Jen 1:1	Jen 1:3	Sam 33:9	Hip 11:3
Job 26:7	Job 42:2	Jer 32:27	

Uhgın u ikinu, mine əpəha, mine ikin min rəfin

Sam 139:7-9	Efəs 1:23	Jer 23:23,24	
-------------	-----------	--------------	--

Uhgın təhrun vivi agın natimnati min rəfin

Sam 94:11	Sam 139:4	Dan 2:20	Aes 40:28
1Kron 28:9	2Kron 16:9		

3. Noliən min rəha Uhgın

Nati nak Uhgın tatol in tatol mətəuei-pən

Sam 94:11	Sam 139:4	Dan 2:20	Aes 40:28
1Kron 28:9	2Kron 16:9		

Uhgın in tasim agın

1Pitə 1:16	Eks 15:11	1Saml 2:2	Aes 6:3
------------	-----------	-----------	---------

Uhgın in təhruahru agın

1Pitə 1:16	Eks 15:11	1Saml 2:2	Aes 6:3
------------	-----------	-----------	---------

Uhgın təsalpinian nitai təfagə rəhatah

Sam 103:8	Rom 9:18	1Pitə 1:16	Eks 15:11
1Saml 2:2	Aes 6:3		

Uhgın nıkin tətəhti pik itah e rəhan nolkeikeiən

1Jon 4:8-16	Jon 3:16	Jon 16:27	
-------------	----------	-----------	--

Nati nak Uhgın tətəni in otol, in matol əhruahru

1Kor 1:9	2Tim 2:13	Dut 7:9	
----------	-----------	---------	--

4. Kətəni lanu e Uhgın; Timin, Nətin, Narmin

Mat 3:16-17	Mat 28:19	2Kor 13:14	Jen 1:1
Jon 1:1,3	Jen 1:2	Jen 1:26	Efəs 2:18
Efəs 1:13	Hip 9:14		

In tətətig naunun tikə

Sam 90:2	Nəh 1:8-17,18		
----------	---------------	--	--

In nəukəti nəhagəhagiən mine nəsanəniən

1Pitə 1:5	2Kor 12:9	Rom 15:19	
-----------	-----------	-----------	--

In nəukəti nəhruniən rəfin

Jer 17:10	Nəh 2:23	1Kor 2:11	
-----------	----------	-----------	--

Inu ikinu, əpəha, mine ikın mın rəfin

Jer 23:24	Mat 18:20	Efəs 1:23	Sam 139:7
-----------	-----------	-----------	-----------

In tasim agin, kəni məhruahru agin

Nəh 15:4	Uək 3:14	Luk 1:15	Luk 1:35
----------	----------	----------	----------

In nəukəti nəghatiən əhruahru

Jon 7:28	Nəh 3:7	1Jon 5:6	
----------	---------	----------	--

In nəukəti nəuviriən

Rom 2:4	Efəs 5:25	Uək 10:38	Neh 9:20
---------	-----------	-----------	----------

In nəukəti natigian e nikitəmi (nəməlinuiən)

1Jon 1:3	2Kor 13:14		
----------	------------	--	--

5. Nəti Uhgın ko Kristo, In iətəmi Uhgın təmitəpin
Aupən aupən agin Uhgın təməniaskasik məmə otol nati u

Hos 11:1	Mat 2:15	Aes 53:4-6	2Kor 5:21
Sek 9:9	Mat 21:2-5	Sam 69:21	Mat 27:34
Sam 34:20	Jon 19:33-36	Eks 12:46	Jon 19:33-36
Sam 22:18	Jon 19:24	Sam 22:1	Mak 15:34
Sam 16:10	Uək 2:31		

Kristo in Uhgın

Jon 1:1	Sam 110:1	Mat 22:41-46	Mak 12:35,36
Luk 20:39-44	Uək 2:34	Aes 7:14	Aes 9:6,9
Jon 10:30	Maeka 5:2	Eks 3:14	Jon 10:9,11
Jon 8:50	Mak 2:5,7	Mat 28:19	2Kor 13:14
Mat 18:20	Jon 1:3	Rom 1:4	

6. Kristo təmuva iətəmi

1Tim 2:5	Hip 2:17	Kəl 4:4,5	1Kor 15:21
Mat 1:29	Luk 19:10		

Iesu rəhan əha ikın nəuaniləuis mın

Luk 2:7	Uək 13:23	Mat 1:1-16	Luk 3:23-38
---------	-----------	------------	-------------

Iesu təmuva matig e nipətin

Jon 1:14	Hip 2:14	1Jon 4:2	Luk 2:40,52
Hip 5:8	Hip 2:18	Hip 2:10	Mak 6:3
Mat 4:1	Mak 1:13		

Nətəmimi kəutətəlig mine mautol natimnati, kəni Iesu təhmen əmə

Mat 4:2	Jon 19:28	Jon 4:6	Mat 8:24
Mak 10:21	Mat 9:36	Mak 3:5	Jon 11:33
Jon 11:35	Mat 14:23	Mak 15:37	Hip 4:15

7. Kristo təmimisi

Aes 53:8	Dan 9:26	Sek 13:7	Mat 26:31
Mak 14:27	Aes 53:6	Aes 53:10	Uək 2:23
Rom 5:11	1Jon 2:2	Jon 10:11	1Pitə 1:18,19
Rom 5:10	Mat 20:28	Mat 27:35	Mak 15:14
Luk 23:33	Nam 21:8	Jon 3:14	Hip 12:2
Kəl 3:13	Jon 10:18	Rom 6:23	Esik 18:4
1Tim 4:10	Hip 9:22	Mat 16:21	1Pitə 2:24

8. Kristo təməmiəgəh mən e nımisiən

1Kor 15:16-19	Mat 16:21	Mat 28:6	Luk 24:3
Luk 24:34	1Kor 15:5	Mak 16:9	Jon 20:14
Luk 24:15	Jon 20:28	Jon 20:24-28	Luk 24:39,42
1Kor 15:6	Uək 7:56	Uək 9:5	Uək 1:3
Luk 24:25	Fil 3:21	Rom 6:9	1Kor 15:44
Jon 20:19	Uək 2:24	Jon 10:18	1Pitə 3:18
Rom 1:4	Fil 3:10	Efəs 1:19,20	1Kor 15:55

9. Kristo in tətəghati o rəhan mən nətəmimi

Hip 7:25			
----------	--	--	--

Kristo təmegəhan e nipətin mə timisi o nosmiəgəhiən rəhan nətəmimi

Jon 10:18	Jon 10:11	Hip 9:14	Hip 9:12
Hip 10:12	Hip 7:27	Jon 19:30	Jon 17:4
Hip 5:6	Hip 9:24	Hip 7:24,25	

Kristo tətəfa nasiruiən pisin pisin mən tepət

2Kor 12:9	Jon 17:11	Jon 17:15	1Jon 1:9
Uək 1:8	Rom 8:29	1Jon 2:1	Hip 4:15,16
Hip 2:17,18	Luk 22:31		

10. Kristo otuva mən

Mak 13:26	Mat 25:31	Luk 17:24,26	Jon 14:3
Uək 1:9-11	Fil 3:20	1Tim 6:14	1Təs 1:10
1Təs 3:13	1Təs 4:14,16,17	1Pitə 1:7	2Pitə 3:13,14
Jem 5:7	Taet 2:13	1Jon 2:28	Nəh 1:7,8

?OnəhgİN tuva?

Mat 24:36	Mat 25:13	Mak 13:32	Luk 12:20
Uək 1:7	1Təs 5:2,3	1Tim 6:15	

?E nian əha, nati nak otiet=pa?

Hip 9:28	2Təs 1:10	1Kor 4:5	2Tim 4:1
Nəh 11:15	Jon 14:3	1Kor 15:25,26	

?Otuva əhruahru əhro lanu?

1Təs 5:2	Mat 24:44,50	Mak 13:33	Nəh 1:7
Mat 24:30	1Təs 4:17	Mat 24:30	Mat 16:27
Mat 25:31	1Təs 4:16	1Təs 3:13	Mak 13:36
2Təs 1:7,8	2Tim 3:1-7	Mat 24:5-7	Mat 24:12-38
Rom 11:25,26	Mat 24:14	2Təs 2:3-8	Nəh 22:20

11. Nəukəti nəniən e NarmİN Asim

Jon 15:26	Jon 16:8	Jon 16:13	Jon 16:14
1Kor 12:11	Neh 9:20	Jon 14:26	Jon 16:12-14
1Kor 2:10-12	Uək 1:8	Rom 15:30	Efəs 4:30
Aes 63:10	Nəh 2:7	Kəl 4:6	Rom 8:26
Jon 15:26	Rom 8:14	Uək 16:6,7	Uək 13:2
Uək 20:28	Jon 14:16	Uək 5:3	Uək 7:51
1Təs 5:19,20	Hip 10:29	Mat 12:31,32	

12. NarmİN Asim in UhgİN

Hip 9:14	Sam 139:7-10	1Kor 2:10,11	Luk 11:13
1Jon 5:6	1Kor 6:11	Jon 6:63	2Pitə 1:21
Jon 16:8-11	Jon 16:13,14	Luk 11:13	Jon 3:6
Aes 11:2	Aes 61:1	2Kor 3:3	Rom 8:9
Kəl 4:6	Fil 1:19	Uək 16:7	Rom 1:4
Efəs 1:13	Jon 14:16	Jon 15:26	Jon 16:13
Rom 8:2	Aes 11:2	Hip 10:29	1Pitə 4:14

NarmİN Asim təhmen e nİmətagi

Jon 3:8

NarmİN Asim təhmen e nəhmti nəhu

Jon 4:14 | Jon 7:38,39

13. ?Uək nak NarmİN Asim tatol e nİkalİN rəhatah?

2Kor 1:22	Rom 8:11	Efəs 1:13,14	Efəs 5:18
Uək 1:4-8	1Pitə 1:2	2Təs 2:13	Jon 14:16
1Kor 2:13	Jon 14:26	Jon 15:26	Jon 16:13,14
Rom 8:2-4	Kəl 5:18	2Kor 3:17	Rom 8:13
Rom 8:26,27	Kəl 5:16,17	Kəl 5:22,23	Efəs 4:30
Jem 4:7	1Kor 12:3	Rom 5:5	Efəs 3:16
Rom 14:17	1Kor 2:1-4	Efəs 2:18	1Kor 12:7-11

14. ?Kotəhrun nosəhroiən Narmin Asim?

Uək 2:38	Kəl 4:6	Jon 7:37-39	Kəl 3:13,14
Uək 5:32	Luk 11:9-13	Uək 4:31	Jon 1:12
Jon 3:3-8	Efəs 1:13,14	2Kor 1:22	2Kor 5:5
Efəs 1:13	Rom 8:9	1Kor 12:13	Luk 4:18
2Kor 1:21	1Jon 2:20,27	Uək 2:4	Efəs 5:18

15. Noliən pəhriən rəha Narmin Asim tətəfa o nəfəriən nəmiəgəhiən rəhatah

Kəl 5:22,23	1Jon 4:16	1Kor 13	Fil 4:4
Kol 3:15	2Tim 2:25	Jon 12:24	Jon 15:2
Luk 13:9	Mat 12:33	Mat 7:16-20	Jem 3:9-12
Jon 15:4	Kol 1:10		

16. Nəsanəniən Narmin Asim tətəfa kəm tah kətiəh kətiəh u kitah kəutəhatətə

1Kor 12:8-10	1Kor 12:28	Efəs 4:11-16	Rom 12:6-8
1Kor 12:11	Efəs 1:21,22	1Kor 12:7	1Kor 12:31
1Kor 14:1,39	1Kor 7:7	1Tim 4:14	2Tim 1:6
Kol 1:29			

17. Nagelo min

Jen 16:7	Hip 1:14	Sam 104:4	Uək 12:6,7
Uək 5:19	Jaj 13:20	Sam 103:20	2King 19:35
2Saml 24:15,16	Nəh 20:1,2	Jut 9	Dan 10:12,21
Luk 20:35,36	Mat 22:30	Nəh 5:11	Hip 12:22
2King 6:17	Mak 8:38	Luk 9:26	1Tim 5:21
2Pitə 2:4	Jut 6	Mat 25:41	Nəh 5:12
Nəh 8:3,4	Mat 18:10	Uək 8:26	Mat 4:11
Luk 22:43	Luk 16:22	Mat 25:31	Hip 2:2
Mat 22:30	1Kor 6:3	Nəh 22:8,9	Hip 1:4-6

18. Setən

Kol 1:16	Esik 28:12-17	Aes 14:12-17	Job 1:6
Mat 4:1-11	Mat 13:19	2Kor 11:3	Jon 8:44
Nəh 12:9	2Kor 11:13-15	1Pitə 5:8	Efəs 2:2
Kol 1:13	Jon 14:30	2Kor 4:4	Nəh 9:11
1Pitə 5:8	Mat 13:25	Mat 13:30	2Kor 4:4
Nəh 12:10	Luk 22:31	1Kor 5:5	Nəh 12:7
Nəh 12:12	Nəh 20:1-3	Nəh 20:7,8	Nəh 20:9,10
Nəh 12:11	Jem 4:7	Efəs 6:10-18	Rom 13:14
Efəs 4:27	Luk 11:21,22		

19. Nətəmiimi rəha Setən

Nəh 9:20	Mat 8:16	Mak 1:23,24	Efəs 6:12
Mak 5:10	Mat 10:1	Nəh 12:10	Luk 13:16
Nəh 16:13-16	Nəh 12:4-7	Efəs 6:12	Mat 12:26
Nəh 9:11	Mat 8:29	Mat 25:41	Lev 20:6,27
1Saml 28:7,8	2Kron 33:6	Esik 21:21	Jen 41:8
Aes 47:12,13	Aes 8:19	Kəl 5:20	1Saml 15:23
1Jon 4:3	Nəh 12:11		

20. Nəghatiən rəha Uhgīn

2Tim 3:16	2Pitə 1:21	1Kor 2:13	2Pitə 3:2	Jun 17
Hip 4:12	Jer 23:29	Mat 24:35-109	Mak 13:31	
Luk 21:33	1Pitə 1:23-25	Jem 1:23,25	Jer 20:9	
Sam 119:105	Sam 119	1Pitə 2:2	Hip 5:12-14	
1Kor 3:2	Rom 10:17	Aes 40:8	1Pitə 1:24,25	
2Kor 7:1	1Jon 5:13	1Təs 4:18	Uək 17:11	
Jer 15:16				

21. Kitah okotəgīn motisiai Uhgīn əmə

Jer 7:23	Maeka 6:8	1Jon 5:3	Dut 6:13
Sam 34:9	Sam 128:1	Jer 32:39	Uək 9:31
1Pitə 1:17	Jos 22:5	1Pitə 1:16	Mat 22:37
Mak 12:29	Mak 12:33	Rom 8:28	1Jon 2:15
Hip 12:28	Sam 36:1	Sam 40:3	Sam 64:9
Sam 66:16	Sam 67:7	2Kor 5:11	1Pitə 2:17
Nəh 14:7-19:5			

22. Suaru o nolīən təfagə

Aes 14:12-14	Jem 1:14,15	Rom 5:12	Jen 3:1-6
1Jon 3:4	Sam 51:1	Sam 51:9	1Jon 5:17
Rom 3:23	1Tim 1:9	Hip 3:12	1Kor 6:9,10
Rom 1:29-31	1Tim 1:9,10	Kol 3:5-8	Kəl 5:19-21
Mak 7:20-23	Hip 5:12-14	1Kor 3:2	Rom 10:17
Aes 40:8	1Pitə 1:24,25	2Kor 7:1	1Jon 5:13
1Təs 4:18	Uək 17:11		

23. Nəghatiən o nīmisiən rəhatah

Luk 16:23	Luk 16:22	Luk 23:43	Jen 2:17
Efəs 2:1	Jen 4:8	Jem 1:15	Esik 18:20
Rom 6:23	Hip 9:27	Jon 11:11	1Təs 4:14
Luk 12:20	2Kor 5:1	2Pitə 1:14	Job 16:22
Luk 16:31	Sam 115:17	Luk 23:46	2Təs 1:9
Hip 9:27	Jon 5:24	Hip 2:9	Luk 24:46
1Kor 15:1-4	Sam 116:15	Esik 33:11	Pri 12:7

24. Nauməhtuliən mīn e nīmisiən

Job 19:26	1Kor 15:20	Jon 11:25	Jon 20:17
Mak 16:1-3	Luk 24:34	1Kor 15:5	Luk 24:16
Luk 24:33,36	Uək 1:23-26	Jon 20:25-28	1Kor 15:5
Jon 21:1	Mat 28:16,17	1Kor 15:6	Luk 24:36-51
Uək 1:8-12	1Kor 15:17,18	1Kor 15:20	Jon 5:28,29
Nəh 20:5	Nəh 20:13	1Kor 15:35	1Kor 15:37
1Kor 15:38	1Jon 3:2	1Kor 15:41,42	1Kor 15:42
1Kor 15:43	1Kor 15:44	Luk 24:39,42,43	1Kor 15:51
1Kor 15:52	1Kor 15:53	1Kor 15:54-57	1Təs 4:13-18
Fil 3:10,11			

25. Nian asoli rəha nosiən nətəouiən o nolīən təuvir uə nolīən tərəh

Mat 25:32-34	Hip 9:27	Uāk 10:42	1Kor 6:2
2Kor 5:10	2Tim 4:1,8	1Pitā 5:4	2Pitā 3:7
Luk 14:14	Mat 16:27	Hip 9:27	Hip 10:17
1Jon 1:9	1Kor 3:12,13	Mat 12:36,37	Rom 2:16
Kāl 6:7,8	1Kor 3:14,15	Uāk 24:15,16	1Kor 4:5
Pri 12:14	Jon 5:22,28,29	Uāk 17:31	Rom 2:5,6,11
Rom 14:10,12	Jut 6,15	Nāh 6:17	Nāh 16:7
Nāh 20:4,12	Hip 2:3	1Pitā 4:5,17	

26. Nāmnamī niḡam asoli

2Pitā 2:4	Sam 9:17	2Tās 1:9	Luk 16:23
Esik 32:18	Esik 32:27	Mat 25:41	Aes 5:14
Mat 25:46	Mat 13:42	Nāh 20:10,15	Nāh 14:10
Mat 3:12	Aes 33:14	Mat 13:50	Mak 9:44,46-48
Luk 16:23	Luk 24:27	Rom 6:23	Hip 9:27
Mak 9:42-50	Mat 18:8,9	Mat 18:25-46	Mat 10:15
Mak 6:11	Luk 10:12	Hip 2:3	

27. Negāu e Neai

2Kor 5:1	Jon 14:2	Mat 6:9	Efās 5:5
Hip 4:9	2Kor 12:3,4	Luk 23:43	Jer 31:37
Aes 57:15	Sam 20:6	Nāh 7:17	Nāh 21:1,2,4
Nāh 21:22,23,27	Nāh 22:3-5,14	Nāh 7:16	Nāh 21:7
Uāk 3:21	Mat 18:10,11	Mat 26:53	1Tās 4:14
Nāh 22:1,2			

28. Nəghatīan o Ughin in tətəpəh nalpīnīan təfagə

Aes 1:18	Hip 8:12	Jem 31:34	Hip 10:4
Lev 17:11	Hip 9:22	Hip 10:4	Sek 13:1
1Jon 1:7	Dan 9:9	Mak 2:7	1Jon 1:9
Uāk 5:31	Mak 2:5	Luk 7:48	Mak 2:9
Luk 1:77	Uāk 13:38	Mat 26:28	Rom 3:25
Kol 1:14	1Jon 2:12	Sam 78:38	1Jon 1:9
Efās 1:7	Aes 43:25	Neh 9:17	Aes 55:7
Rom 5:20	Sam 103:3	Kol 2:13	Mat 12:31
1Jon 2:12	Efās 1:7	Luk 7:36-50	Rom 4:7
Mat 6:12	Luk 11:4	Jem 5:15	1Jon 5:16
Sam 103:12	Aes 44:22	Sam 32:1,2	Uāk 3:19
Maeka 7:19	Rom 4:8	Hip 10:17	Uāk 5:31
Uāk 2:38	Luk 7:50	Uāk 10:43	1Jon 1:9
Sam 32:5	Mat 6:15	Efās 4:32	Mat 1:21-35
Mak 11:26	Luk 6:37	Jon 8:21,24	Luk 13:2-5
Hip 10:26,27	1Jon 5:16	Luk 18:14	Nāh 21:27

Ughin tətələhu nāmālinuīan o nətəmimi

Efās 2:16	Kol 2:14	2Kor 5:19	Hip 2:17
Rom 5:10	Efās 2:16	Kol 1:21,22	Efās 2:13
Kol 1:20	Kol 1:21	Rom 5:10	2Kor 5:18,19
2Kor 5:20			

?Nian nəməkian rəhatah mın Uhgın otikə kəni nati nak otuva?

Efəs 2:16,17	Efəs 2:18	Efəs 2:14	Kol 1:20
Efəs 1:10	Rom 5:10		

Afin nəghatiən u kəni mol əhruahru nati tətəni

Mat 5:24-26			
-------------	--	--	--

29. Nəniən o nitəligiən e nolien tərəh

Uək 20:21	Uək 11:18	2Kor 7:10	Hip 12:17
Mat 21:28-32	Mat 4:17	Mak 1:15	Luk 24:47
Uək 3:19	Uək 17:30	Mat 3:1,2	Mak 6:12
Uək 2:38-45	Uək 20:21	2Pitə 3:9	Luk 13:3
2Kor 7:9	1Təs 1:9	Uək 26:18	2Tim 2:25
Rom 2:4	Nəh 3:19	Luk 15:7,10	Aes 55:7
Uək 2:38			

30. ?Nəmə iətəmi tələhu=pən rəhan nəhatətəiən e Iesu, kəni nati nak otuva ohni?

Efəs 2:18	Efəs 3:12	Kəl 4:5	Efəs 1:5
Rom 8:17	Kəl 3:29	Jon 1:12	1Jon 3:1
1Pitə 1:2	Efəs 1:4	Jon 15:16	Fil 3:20
Uək 26:18	2Kor 5:17	Rom 6:22	1Pitə 2:9
1Pitə 2:5	Rom 5:10	Efəs 2:12,13	1Kor 6:11
Uək 26:18	Efəs 1:6	1Kor 12:13	Kəl 3:27
Rom 6:4	Kol 3:3	Jon 17:9	Uək 16:31
Uək 4:12	Nəh 3:20	Jon 14:23	Jon 10:28
1Jon 5:13	Jon 14:27	Fil 4:7	Jon 15:15
Luk 10:20	Fil 4:3	Nəh 13:8	Efəs 2:6
Taet 2:13	1Jon 1:3	Jon 14:2	Jon 3:3,7
Jon 3:5	1Pitə 1:23	1Jon 2:27	Jon 14:26
Jon 16:13	1Kor 6:19	1Kor 12:11	Rom 8:16
Rom 8:9	Efəs 1:13	Luk 7:48	Efəs 1:7
Rom 5:1	Rom 4:5	Nəh 5:9	1Pitə 1:18,19
1Jon 2:1	1Jon 5:4	2Kor 5:20	Efəs 1:3

31. Nəghatiən rəha nian Uhgın təni pətigəm məmə kitah kınotəhruahru

Esik 18:4	Eks 23:7	Aes 5:22,23	Luk 16:15
Rom 2:13	Rom 3:23	Rom 4:3	Rom 4:5
Maeka 7:18,19	Uək 13:38,39	Rom 3:22	Kəl 2:16
Rom 3:26	Rom 4:5	Rom 8:33	Rom 3:24
Rom 5:9	Rom 4:25	Taet 3:7	Jem 2:21,23
Aes 53:11	Rom 5:1	Rom 5:2	Rom 5:3
1Kor 6:9-11			

32. Uhgın otəfən kəm rəhan mın nətəmi nəhtul əskasikiən

Jon 10:28,29	Jon 1:12	Jon 3:16	Jon 3:36
Rom 8:16	Kəl 4:6	1Jon 5:10	1Jon 5:12-13
Jon 5:24	Uək 13:39	Luk 7:48	Rom 10:13
1Jon 3:14	2Kor 5:17	Jon 7:37-39	Efəs 5:18
1Jon 1:9			

Naliuākian māha-māha e suaru rāha nāhatātāian o nāhtul āskasikian

Hip 3:6	Hip 3:14	Hip 4:11	Hip 6:11
Hip 10:23	Hip 10:35	Hip 10:39	Mat 10:22
Mat 24:13	Kol 1:22,23	Nāh 2:25	Nāh 3:11
Rom 12:12			

33. Nian Uhgīn tātāsal vivi o tah, ko tikimīr tāsērākinian itah

1Pitā 1:5	Jut 24	1Tās 5:23,24	2Tās 3:3
Sam 127:1	Sam 46:1	Dut 31:6	Jon 1:5
Jon 10:28-30	2Kor 12:9	Sam 121:3	Aes 41:10
Aes 50:7	Sam 121:8	1Saml 17:45	2Kron 14:11
Prov 1:33	2Kron 16:9	Sam 14:6	Sam 9:9
Sam 48:3	Sek 2:5	Lev 26:14,15,17	Mat 23:37,38
Sam 145:20	2Tim 4:17	Sam 37:17,23,24	Sam 63:8
1Saml 2:9	Prov 3:25,26	2Tās 3:3	Jut 24
Eks 23:20	Nāh 3:10	Prov 14:26	Aes 4:6
Aes 32:2	Dut 33:27	1Kor 10:13	2Pitā 2:9
Luk 21:16-19	Sam 57:1	Sam 59:16	Sam 91:3-6
Jen 28:15	2Kron 16:9	Sam 3:5	Sam 4:8
Prov 3:24	Sam 23:4	Sam 18:2	Sam 62:2
Sam 17:8	Aes 51:9	Sam 5:11	Dut 32:37,38
Aes 46:7	Sam 146:3	Prov 11:4,28	Sef 1:18
Jos 11:4,6,8	Sam 33:16,17	Prov 21:31	Dut 32:11
Sam 125:1,2	Prov 18:10	Aes 25:4	Aes 31:5
Luk 13:15,16	Jen 15:1	Sam 18:1,2	Dan 6:22
Uāk 12:4-7	Uāk 18:10	Uāk 26:17	

34. Natigian e nāhatātāian tāhmen e nāluaginian

2Kor 10:3,4	1Tim 1:18,19	1Tim 6:12	2Kor 2:11
2Kor 4:4	Efās 6:12	Jem 4:7	1Pitā 5:8
Nāh 12:17	Efās 4:26,27	Rom 7:23	1Kor 9:25-27
2Kor 12:7	Kāl 5:17	1Pitā 2:11	Sam 38:19
Sam 56:2	Sam 59:1,2	Jon 16:33	1Jon 5:4,5
1Kor 15:26	Hip 2:14,15	Maeka 7:6	Mat 10:35,36
Hip 2:10	Sam 60:4	1Tim 1:18,19	1Kor 16:13
1Pitā 5:9	Hip 10:23	Jut 3	1Pitā 5:8
1Tās 5:6	2Tim 2:3,10	1Kor 9:25-27	Sam 27:1-3
Sam 35:1-3	Efās 6:18	2Tim 2:4	Fil 1:30
Efās 6:13,14	1Tim 6:12	Jut 3	Aes 41:11,12
Aes 51:12	Maeka 7:8	1Jon 4:4	Sam 118:13
Aes 41:13,14	Sam 140:7	2Kor 7:5,6	Aes 41:10
2Kor 13:9	2Tim 4:17,18	Rom 7:25	1Kor 15:57
Efās 6:14	Efās 6:15	Efās 6:16	Efās 6:17
1Tās 5:8	Efās 6:11	2Kor 6:7	Rom 13:12
2Kor 10:4,5	Efās 6:13	Rom 13:12,14	Efās 6:11
2Kor 6:7	2Kor 2:14	1Kor 15:57	Rom 7:25
Nāh 12:11	2Kor 12:9	Hip 11:33-37	1Jon 5:4,5
Rom 16:20	1Jon 2:14	Rom 7:24,25	Kāl 5:24
1Jon 5:4,5	2Kor 10:5	Aes 25:8	Aes 26:19
1Kor 15:54,55	Rom 8:37	2Kor 10:5	Nāh 2:7
Nāh 2:11	Nāh 2:17	Nāh 2:26	Nāh 2:28
Nāh 3:5	Nāh 3:12	Nāh 3:21	Nāh 21:7

35. ?Nati nak kəutaliuək məha-məha ohni, kəni məutəhtahnin nak?

Sam 25:3,5	Sam 31:24	Sam 33:17-22	Sam 42:5
Rut 1:12	Job 8:13	Job 13:15	Job 27:8
Sam 62:5	Sam 69:6	Sam 130:7	Aes 42:4
Jer 14:22	Mat 12:21	Uək 26:6	Rom 4:18
Rom 5:2,4,5	Rom 8:24	Rom 15:13	1Kor 13:13
2Kor 1:10	Kəl 5:5	Kol 1:5	Kol 1:23
Kol 1:27	1Təs 1:3	1Təs 4:13	1Təs 5:8
2Təs 2:16	1Tim 4:10	1Tim 5:5	1Tim 6:17
Taet 1:2	Taet 2:13	Taet 3:7	Hip 3:6
Hip 6:11,19	Hip 10:23	1Pitə 1:13,21	1Pitə 3:15

36. Nəghatiən o tah o nəpəhiən nalpinian təfagə rəha nətəmimi kautol e tah

Luk 23:34	Mak 11:25	Rom 12:19	Mat 18:22
Luk 17:4	Luk 6:36	Mak 11:25	Efəs 4:32
Kol 3:13	Prov 19:11		

Suaru nak okotohtəu=pən o nəpəhiən nalpinian rəhalah təfagə

Kol 3:13	Jen 45:5-11	Rom 12:20	Mat 5:44
Mat 6:14	Luk 6:37	Mat 6:15	Jem 2:13
Mat 18:23-25	Uək 7:60	2Tim 4:16	

37. Nəghatiən o nuərisigian e Iesu

Mat 4:17,19	Mat 6:24	Mat 7:14,21	Mat 10:37,38
Mat 11:28-30	Mat 16:16	Mat 22:37	Mak 10:43
Luk 5:8	Luk 6:46	Luk 9:61,62	Luk 14:33
Luk 17:10	Luk 22:42	Jon 1:12	Jon 3:7
Jon 6:60,65,66	Jon 8:31	Jon 14:6	Jon 15:5
Rom 8:9,29	Rom 10:17	Rom 12:1,2	1Kor 2:12
1Kor 4:2	1Kor 6:20	2Kor 3:18	Kəl 5:16,22
Efəs 2:10	Efəs 4:13,15	Efəs 6:11	Fil 2:5
Kol 3:16	1Təs 5:17,18	2Tim 3:12	Hip 6:1
Hip 10:24	Hip 12:11	1Pitə 2:21	1Pitə 4:8
1Pitə 5:6	1Jon 2:3	1Jon 5:3	1Jon 5:4
Nəh 12:11			

38. Nəghatiən o natigian u tasim

Hip 12:14	1Təs 4:3	2Tim 2:21	1Təs 5:23,24
Efəs 5:26	2Təs 2:13	Jon 17:17	Hip 13:12
Hip 12:10,11	Rom 6:19	2Kor 7:1	1Kor 6:11
1Jon 3:2	Fil 3:12-14	Hip 10:14	Rom 6:22
Jem 4:7	Uək 26:18	1Təs 5:24	

39. Nīmənin min rəha Iesu

1Kor 1:2	1Kor 1:2	1Kor 11:20-34	1Kor 12:1-31
1Kor 15:9	1Tās 5:9-11	2Kor 11:2	Uāk 20:28
Uāk 1:8	Uāk 10:47,48	Uāk 2:38-47	Uāk 20:7
Uāk 22:16	Uāk 8:36-40	Kol 1:18	Kol 2:19
Kol 4:15	Efās 1:22,23	Efās 1:4-6	Efās 2:20,21
Efās 3:8	Efās 3:21	Efās 4:11-15	Efās 5:25
Efās 5:7	Efās 5:25-27	Hip 10:25	Hip 10:36
Jon 17	Jon 3:29	Mat 16:16-18	Mat 28:18-20
Mak 16:15,16	Flm 2	Fil 4:3	Fil 3:12-15
Nāh 2:7	Nāh 19:7	Nāh 21:27	

40. Nəghatīān o nəfaki mīn, nətəm kəutəsāl mīne nətəm kautol uāk

1Kor 12:28-29	1Kor 3:7,9	1Kor 4:1	1Kor 9:16,18
1Pitā 5:1-3	1Tās 2:4	1Tim 1:7	1Tim 3:1-12
1Tim 4:16	2Kor 10:8	2Kor 3:6	2Kor 5:20
2Tim 2:2	2Tim 2:24	2Tim 4:2	2Tim 2:5
3Jon 1:1	Uāk 14:22	Uāk 20:28	Uāk 13:2
Uāk 20:19-21	Efās 4:11	Hip 13:7-8	Hip 5:4
Jem 3:1	Kol 1:24-27	Mak 12:38	Mat 20:26
Mat 23:13	Nāh 4:10	Nāh 5:14	Rom 12:8
Rom 1:1	Rom 10:14,17	Taet 1:6-7	

41. Nəpəhīān nətəlīgīān mīne nautə rəha nəhue niftāni, mīne natīgīān u iātəm in tasim

Dut 18:10	Dut 18:14	1Jon 2:15	1Jon 2:16
Jon 12:1,2	Luk 7:36	Mak 6:31	2Kor 6:14-17
1Kor 7:39	1Tim 6:11	1Tim 1:4	1Tim 4:7
Kəl 3:2	2Jon 9-11	1Pitā 1:16	1Kor 8:13
Rom 14:21	Uāk 24:16	Kol 3:17	Jem 4:17
Rom 14:23	Aes 1:18	1Kor 6:19,20	1Pitā 2:21
Rom 12:2	Jem 4:4	Hip 11:25	2Kor 6:17

42. Nəghatīān o naliuāk kaliniān e təfagə tərah

1Jon 5:4	Jon 7:37,38	Jon 10:10	Rom 6:14
2Kor 2:14	1Kor 10:13	Rom 8:37	Kəl 5:16
Rom 1:17	Kəl 3:11	Hip 10:38	2Kor 12:9
Rom 6:4-6	Kəl 2:20	Rom 6:8-13	Rom 6:16-18
Kol 1:27	1Jon 1:9	Kəl 2:20	

43. ?Kotəhro lanu motaliuāk kalīn e nəfən-əfənīān?

Mat 6:13	Jem 1:12	1Kor 10:13	Jem 1:13
Job 1:12	Job 2:6	Mat 4:1	Jem 1:14
1Jon 2:16	Prov 1:10	Mat 16:22,23	Jem 1:2,3
Jen 22:1	Prov 30:9	Nam 22:17	Sam 42:11
1King 19:4	Job 2:9	Mat 4:6,7	Mat 4:9
Dan 4:30	2Tim 4:10	Uāk 8:19	Jen 19:17-26
Jos 7:21	2Saml 11:2-4	Jon 12:6	Jon 13:27,28
Jon 18:3	1Tim 6:9	Nāh 3:10	1Kor 1:9
Mat 4:1-11	Luk 22:31,32	Mat 26:41	2Tim 2:22
Jem 4:7	1Jon 1:9		

44. Nəghatıən o nəgəu əhruahruıən iəfaki kəti u rəhan natıgıən tekəu

1Kor 6:1-3	Mat 18:15-17	Taet 1:13	1Tim 5:20
1Kor 5:1-5	1Kor 5:13	1Tim 1:20	1Kor 10:12
Mat 7:3-5	1Kor 13:4	Kəl 6:1	Uək 20:28

45. Nəfakıən kəm Uhgın

Sam 95:6	Sam 32:5	Fıl 4:6	1Tim 2:1
Uək 12:5	Jon 14:13	Efəs 6:18	1Tim 2:8
Mat 6:6	Luk 18:10	Sam 26:12	Luk 18:1
1Təs 5:17	Sam 5:3	Sam 55:17	Sam 86:3
Mat 6:9-13	Jem 5:13-16	1Tim 2:1-4	Aes 38:1-5
Dan 6:18-23	1King 3:5-9	Mat 6:25-34	Rom 1:10
Kol 1:28	Mat 5:38-48	1Təs 5:12,13	Rom 8:26,27
Hip 11:6	Luk 18:1-8	Luk 11:1-13	2Kron 7:14
Rom 8:27	Mat 26:39	Mak 11:24,25	Jem 1:6,7
1Jon 3:22	Jon 15:7	Jut 20	Jon 16:24
Sam 66:18	Jem 4:3	Mak 11:24	Jon 15:7
1Jon 5:14,15	Efəs 3:12,20	Fıl 4:19	Fıl 4:6
Mat 7:7,8	Luk 11:9-13	Hip 4:16	Aes 65:24
2Kor 12:7-10	Luk 18:13	2Pitə 3:9	Sam 5:3
Luk 6:12	Mat 14:23	Efəs 6:12,13	Sam 46:10
Sam 51:17	Sam 50:15		

46. Suaru rəha Uhgın o nıtəu-pəniən

Hip 10:7	Uək 22:14	Sam 32:8	Sam 37:23
Aes 58:11	Aes 30:21	Rom 12:2	Jer 10:23
1Təs 4:3,4	1Təs 5:17,18	1Pitə 2:12-15	1Pitə 4:2
Sam 37:3-5	Sam 37:7	Rom 12:1,2	Rom 16:13
Uək 16:9,10	Efəs 6:6	Mat 7:26	Efəs 5:6-17
Jon 5:30			

47. Suaru rəha nəuia Uhgın

Iesu təmol əhruahru nəuia rəhan tatə

Hip 10:5-7	Aes 50:6	Mat 3:15	Jon 4:34
Jon 6:38	Jon 15:10	Fıl 2:8	Jon 8:29
Jon 12:49	Jon 14:31		

Nətəmimi kəutəhatətə pəhriən okotol mın lanəha

Sam 103:18	Sam 119:4,5	Sam 119:44	Sam 119:57
Sam 119:60	Sam 119:100,101	Sam 119:129	Mat 19:17
Mat 28:20	Mak 1:27	Mak 4:41	Luk 11:28
Jon 14:15	Jon 14:21	Jon 14:23	Jon 14:24
Jon 17:6	Uək 5:29	Uək 5:32	Uək 7:39
Uək 7:53	Rom 1:5	Rom 2:13	Rom 5:19
Rom 6:12	Rom 6:16,17	Rom 15:18	Rom 16:19
Rom 16:26	2Kor 9:13	2Kor 10:5	Kəl 5:7
Efəs 6:1	Efəs 6:5,6	2Təs 1:8	1Tim 3:4
Taet 3:1	Hip 4:2	Hip 5:8,9	Hip 11:8
Hip 13:17	1Pitə 1:2	1Pitə 1:14	1Pitə 1:22
1Pitə 3:6	1Pitə 4:17	1Jon 2:3	1Jon 2:5
1Jon 3:22-24	1Jon 5:3	2Jon 1:6	Nəh 3:3
Nəh 14:12			

48. Kitah okotolkeikei Uhgın mine Iesu

Eks 20:6	Dut 6:5	Dut 30:20	Sam 5:11
Sam 18:1	Sam 116:1	Sam 145:20	Mat 22:37
Mat 24:12	Jon 5:42	Jon 14:21	Jon 15:10
Jon 17:26	Jon 21:15	Rom 8:35	1Kor 2:9
1Pitə 1:8	1Jon 4:18,19	1Jon 5:3	Nəh 2:4

49. Suaru rəha nəfəniən məni

2Kor 8:7	Uək 20:35	Mat 2:1-11	Rom 12:1
1Tim 4:15	1Tim 4:13	Hip 2:1	Uək 6:4
1Təs 5:18	2Kor 8:2-4	1Kor 16:2	2Kor 9:7
Luk 21:1-4	Fil 4:18	Mat 6:20	Mal 3:10
Jem 1:27	Mat 5:42		

50. Suaru rəha nəfəniən e nikin agiən
Uhgın in nəukəti nəfəniən e nikin agiən

Efəs 2:7	Efəs 1:7	Efəs 3:8	Eks 33:19
Eks 34:6,7	Sam 51:1	Sam 86:5	Sam 86:15
Sam 103:8	Sam 103:11	Sam 145:8	Aes 55:6,7
Maeka 7:18	Luk 1:78	Rom 2:4	1Tim 1:14
1Pitə 1:3	Dut 7:8	Jer 31:3	Jon 3:16,17
Rom 5:8	Rom 9:15	Taet 3:4	1Jon 4:10,11
1Jon 4:16	1Jon 4:18		

Kəni nətəm kəutəhatətə okotol təhmen əmə, kotohtəu=pən suaru əhmen əmə

1Jon 3:16,17	1Jon 3:21	1Jon 3:23	1Jon 4:11
1Jon 4:19	Mat 18:32	Mat 18:33	Jon 13:34
Jon 15:12,13	Efəs 4:32	Efəs 5:1,2	Kol 3:13
Kəl 6:2	1Jon 2:9,10	1Jon 3:14,15	1Jon 3:18
Lev 19:18	Lev 19:34	Sam 16:3	Sam 119:63
Rom 12:10	1Kor 12:26,27	1Kor 13:4-7	Kəl 5:6
Kəl 5:13,14	Kəl 5:22	Kəl 6:10	Fil 2:2-4
Kol 3:13	1Təs 3:12	2Təs 1:3	Hip 13:1
Jem 2:8	1Pitə 1:22	1Jon 4:7,8	1Jon 5:1

51. Təmə Uhgın təfa nati təuvir əkəku kəti kəm tah, nikitah otagiən əmə ohni

Luk 3:14	Fil 4:11,12	1Tim 6:6,8,9	Hip 13:5
1Kor 4:11,12	Fil 3:8	Hip 10:34	Mat 6:31-34
Sam 37:3	Sam 55:22	Sam 78:30,31	1Pitə 5:7
Pri 4:8			

52. Nikin agiən

Sam 2:11	Sam 5:11	Sam 9:2	Sam 9:14
Sam 31:7	Sam 32:11	Sam 33:21	Sam 34:2
Sam 35:9	Sam 64:10	Sam 68:3	Sam 96:11
Sam 97:1	Sam 97:12	Sam 104:34	Sam 105:3
Sam 118:24	Sam 119:14	Sam 119:162	Rom 12:12
Rom 5:2,3	1Təs 5:16-18	Jem 1:2	Fil 3:1
Fil 4:4	2Kor 6:10	Luk 10:20	1Jon 1:4
Jon 16:24	Jon 16:33	Jon 17:13	Rom 15:13
2Kor 1:24	Efəs 5:18	Fil 1:25	1Pitə 1:8

53. Nəghatiən o nənian tagkiu o Ughin

Sam 7:17	Sam 28:7	Sam 30:12	Sam 35:18
Sam 69:30	Sam 75:1	Sam 95:2	Sam 100:4
Sam 105:1	Sam 106:1	Sam 107:1	Sam 118:21,28
Sam 147:7	Jona 2:9	Mak 14:23	Luk 2:38
Rom 1:21	Rom 6:17	Rom 7:25	Rom 14:6
1Kor 10:16	1Kor 15:57	2Kor 2:14	2Kor 4:15
2Kor 9:11,12	2Kor 9:15	Efəs 1:16	Efəs 5:4,20
Kol 1:12	Fil 4:6	Kol 3:16,17	1Tim 2:1
1Tim 4:3,4	1Təs 5:18	Nəh 4:9	Nəh 7:12
Nəh 11:17			

54. Okəsotəginian

Jen 15:1	Jen 22:12	Jen 26:24	Eks 14:13
Eks 20:20	Lev 26:6	Dut 1:29	Dut 3:22
Dut 31:8	1Saml 12:20	2King 6:16	Sam 3:6
Sam 23:4	Sam 27:1	Sam 34:4	Sam 46:2
Sam 56:3,11	Aes 44:8-51:12	Mat 10:28	Mat 10:31
Mat 14:27	Mak 4:40	Mak 5:36	Luk 12:4
Luk 12:32	Uək 18:9	Uək 27:24	Rom 8:15
Efəs 6:19,20	Fil 1:14	Hip 2:15	Hip 10:27
1Pitə 3:14	1Jon 4:18	Nəh 2:10	

55. Nətəm kəutəhatətə okotos nahməian o nəhatətəian rəhalah

Mak 4:17	Uək 8:1	Uək 11:19	Uək 13:50
1Təs 3:7	Hip 10:33	Nəh 2:10	Luk 6:22
Jon 15:18,19	Jon 17:14	1Jon 3:13	Mat 10:39
Mat 5:11	Jon 15:21	Uək 9:16	2Kor 4:11
Nəh 2:3	Mat 24:13	Nəh 2:10	

56. Nagianian e nian rəha nərahian

Luk 6:23	Uək 5:41	Uək 16:25	Rom 5:3
2Kor 4:17	Fil 2:17	Kol 1:24	Jem 1:2
1Pitə 4:13	Rom 12:12	Rom 5:3	Jem 1:2-4
1Pitə 4:13			

57. Nimišian min

Jen 3:16	Eks 15:26	Job 2:7; 42:11	Sam 38:3
Sam 41:3	Sam 41:10	Sam 102:23	Sam 103:3
Uək 5:5,10	Uək 12:23	Uək 13:11	1Kor 11:30
2Kor 12:7	2Tim 4:20	Mat 4:24	Mat 8:15
Mat 9:29	Mat 10:1	Mak 1:25	Mak 10:52
Luk 9:42	Luk 11:14	Jon 9:3	Jon 11:4
Uək 5:16	Uək 14:9	Rom 8:23	2Kor 1:4
2Kor 12:9,10	Hip 12:5-11	Jem 5:10,14	1Pitə 1:7

58. Nəghatiən o nəghatiən iətəm tatsipən e nohlitah
Nəghatiən təuvir

Sam 19:14	Sam 141:3	Prov 12:25	Prov 15:23
Prov 24:26	Efəs 4:15,29	Fil 1:4	Kol 3:17
1Təs 5:17	1Tim 4:12	2Tim 4:2	Taet 3:2
Nəh 12:11			

Nəghatiən tərəh

Eks 20:7	Nam 11:1	Sam 5:9	Sam 35:11
Sam 74:10	Prov 21:9	Mat 12:36	Mat 15:8
Mat 26:74	Mak 7:21	Efəs 4:25,29,31	Efəs 5:4,6
Kol 3:8,9	1Tim 1:13,20	1Tim 6:1	Taet 3:2
Jem 3:4	1Jon 3:18	Jut 16,18	Nəh 13:6

Nəghatiən eiua

Eks 20:6	Sam 52:3	Sam 119:63	Prov 12:17,19
Prov 13:5	Prov 14:5	Prov 30:8	Jer 23:25
Jon 8:44	Uək 5:3,4	Rom 1:25	Efəs 4:25
Kol 3:9	1Tim 4:2	1Jon 1:6	1Jon 2:4
Nəh 2:2	Nəh 21:8	Nəh 2:15	

59. Kitah nəfaki mın okəsotəlpahian motol pək uək

Efəs 4:28	1Təs 4:11	Jen 2:15	Jen 3:17-19
Eks 29:10	Uək 20:34	1Təs 2:9	Uək 20:35
Prov 13:11	Prov 6:6-8	Uək 9:39	Uək 18:3
2Təs 3:6-15	Rom 12:11	Hip 6:12	

Nəghatiən o nətəm kəutəlpah

2Təs 3:10	Prov 12:27	Prov 26:15,16	Prov 10:4
Prov 20:13	Prov 20:4	Prov 19:15	Prov 12:24
Prov 13:4	Pri 10:18	1Tim 5:13	Mat 25:18,26

60. Nəmiəgəhian o natigian rəha iərman mine pətan u kəmuol marit

Jen 1:28	Jen 2:18	Jen 2:22-25	Efəs 5:31
Prov 18:22	2Kor 6:14-17	Efəs 5:22	Efəs 5:25
Taet 2:4	Dut 24:5	Eks 20:14	Eks 20:17
Lev 20:10	Eks 21:10	Mat 19:9	1Kor 6:9-10
Kol 3:5	Uək 15:20	Mat 19:8	Mat 19:6
Mat 19:9	Rom 1:26	Rom 1:27	1Təs 4:3-5
Hip 13:4	1Kor 7:3-5	1Kor 7:10	1Kor 7:15
1Kor 7:39	Prov 5:18,19	Sing 2:6,7	

61. Fəmlı mın okotəhratig lanu

1Kor 11:7	Efəs 5:23	Efəs 5:25	Luk 14:26
Efəs 5:28,29	Efəs 5:22	1Pitə 3:6	1Tim 2:11-15
1Tim 2:9	1Pitə 3:4,5	Efəs 5:33	Kol 3:18
Efəs 5:22-24	Kol 3:19	Efəs 5:25-33	Sam 127:3
1Təs 2:11	Mat 19:13,14	Prov 22:6	Dut 6:2,7
Prov 22:15	Prov 23:13	Prov 29:15	Efəs 6:4
Kol 3:21	Eks 20:12	Luk 2:51	Prov 17:6
Pri 11:9	Kol 3:20	Efəs 6:1-3	1Tim 5:8
Taet 2:9,10	Kol 3:22-25	Efəs 6:5-8	Kol 4:1
Efəs 6:9			

62. Nəghatıən o Uhgın u tətarmənıg kəni mətəsal vivi o uək

Mat 12:28	Mat 19:24	Mat 21:31	Mat 21:43
Mak 1:15	Mak 4:11	Mak 4:26	Mak 4:30
Mak 9:1	Mak 9:47	Mak 10:14	Mak 10:15
Mak 10:23,24	Mak 12:34	Mak 14:25	Mak 15:43
Luk 4:43	Luk 6:20	Luk 7:28	Luk 8:1
Luk 9:27	Luk 9:60	Luk 9:62	Luk 10:9
Luk 10:11	Luk 11:20	Luk 13:28	Luk 13:29
Luk 14:15	Luk 16:16	Luk 17:20,21	Luk 18:29
Luk 19:11	Luk 21:31	Jon 3:3	Jon 3:5
Uək 1:3	Uək 8:12	Uək 14:22	Uək 28:23
Rom 14:17	1Kor 4:20	1Kor 6:9,10	1Kor 15:50
Kəl 5:20,21	Kol 4:11	2Təs 1:5	

63. Nəghatıən o nolıən o nepətıən mıne natıgıən e nısaııən

Sam 18:27	Sam 25:9	Sam 45:4	Sam 51:17
Sam 138:6	Sam 147:6	Sam 149:4	Aes 57:15
Mat 5:3,4,5	Mat 11:29	Mat 23:8-12	Mat 25:44
Mat 27:55	Mak 9:35	Mak 10:43,45	Luk 1:51-53
Luk 14:8-11	Luk 18:14	Jon 18:36	Uək 20:19
Rom 15:1	1Kor 13:4,5	Kəl 5:22,23	Kəl 6:2
Efəs 4:2	Fıl 2:3	Kol 2:18	Kol 3:12
Taet 3:2	Jem 1:9	Jem 1:21	Jem 3:13,16,17
Jem 4:6,10	1Pıtə 3:8-5:6	1Pıtə 4:11	1Pıtə 5:3,5

64. Nəghatıən o nosıən nətəlıg təuvır

Jen 3:6	Dut 4:6	1Kron 3:1	1Kron 3:9
Sam 51:6	Sam 53:2	Sam 111:10	Sam 119:66
Sam 119:104	Sam 119:169	Prov 8:1	Prov 9:1
Prov 9:6	Prov 9:9	Prov 9:10	Prov 9:10
Prov 9:11	Prov 9:12	Aes 9:6	Aes 11:2
Jer 23:5	Dan 12:3	Amos 5:13	Mat 11:19
Luk 2:40	Luk 10:7	Luk 11:31	Luk 12:42
Luk 20:4	Jon 17:22	Uək 6:3	Uək 6:10
Uək 7:10	Uək 7:22	Uək 9:22	Rom 2:19
Rom 8:6	Rom 12:2	Rom 12:2	Rom 14:13
Rom 15:14	1Kor 1:24	1Kor 2:5	1Kor 2:6
1Kor 3:1	1Kor 3:3	1Kor 3:18	1Kor 3:19
1Kor 7:32	1Kor 12:2	2Kor 6:6	Efəs 1:17
Efəs 5:16	Fıl 1:9	Fıl 3:15	Kol 1:9
Kol 2:3	Kol 3:16	1Təs 4:7	1Tim 2:15
1Tim 3:2	2Tim 2:22	Hip 10:22	Jem 1:5
Jem 3:17	Jem 4:3	2Pıtə 1:3	1Jon 2:27

65. Nəghatıən o iəni eıuə mın

Sam 12:3	Mat 7:15	Mat 18:6	Mat 18:7
Mat 24:11	Mak 9:42	Luk 13:15	Uāk 20:29-31
Rom 1:29	1Kor 6:9	2Kor 4:2	2Kor 5:12
2Kor 6:8	2Kor 10:5	2Kor 11:13	Kāl 2:4
Efās 4:14	Kol 2:8	2Tās 2:9	2Tās 2:10
1Tim 4:1-3	2Tim 3:1-9	2Tim 3:13	Taet 1:10-11
Taet 2:7	2Pitā 2:1	2Pitā 2:12,14	2Pitā 2:17,18
1Jon 4:1	1Jon 4:4,5	2Jon 1:7-9	Jut 1:16
Nāh 12:8	Nāh 16:13	Nāh 18:23	Nāh 19:20
Nāh 20:10			

66. Nāniāskasīkian mīn nāuvein rāha Uhgīn
Uhgīn tāseiuāian – nati nak tāmāni māmā otol, in tatol

Mat 24:35	Rom 3:4	1Kor 1:9	Nāh 3:4
2Tim 2:13	Taet 1:2	1King 8:23,24	Jos 23:14,15
Sam 119:140	Aes 49:7	Aes 55:11	Hip 6:18

Nāghatiān o nati asoli mīn nāuvein Uhgīn tāmāni māmā otāpanol

Jen 15:18	Jen 18:19	Jen 21:1	Jen 22:18
Jen 26:3	Jen 28:15	Eks 6:4	Dut 8:15
Dut 30:9	Dut 30:16	Aes 25:8	Aes 45:23
Aes 61:8	Jer 1:8	Jer 23:4	Jer 31:31-34
Jer 33:14-16	Esik 34:15	Esik 34:24	Amos 5:16
Luk 1:71-72	Uāk 1:4	Uāk 2:30	Uāk 2:39
Uāk 3:25	Rom 4:16	Rom 4:18	Kāl 3:14
Kāl 3:22	Efās 1:13	Efās 1:18	Efās 3:6
2Tim 1:1	Taet 1:2	Hip 7:21	Hip 8:6
Hip 10:23	Hip 10:36	Hip 11:13	Hip 11:39
Jem 1:12	Jem 2:5	2Pitā 1:4	

Natimnati mīn nāuvein Uhgīn tāmāniāskasīk māmā otol kām tah

Sam 23	Sam 33:20	Sam 54:4	Mat 6:25-34
Mat 10:42	Mat 19:29	Mat 28:20	Mak 8:35
Mak 16:16	Jon 1:12	Jon 6:37	Jon 10:28-29
Jon 14:2,3	Rom 8:28-35	Rom 8:32	Rom 10:9
1Kor 2:9,10	1Kor 10:13	2Kor 5:1	Fil 1:6
Fil 2:13	1Tās 4:16,17	1Tim 4:16	Hip 13:5,6
Hip 15:5	Jem 4:7,8	1Pitā 1:5	2Pitā 2:9
2Pitā 3:13	1Jon 2:1	1Jon 5:14,15	1Jon 5:18
Nāh 7:16,17	Nāh 22:5	Nāh 22:12	